

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

**DOCTORIS ECSTATICI
DIONYSII CARTUSIANI
OPERA OMNIA**

IMPRIMI POTEST

Fr. RENATUS-MARIA, Prior Cartusiæ,
in festo S. P. N. Brunonis, Conf., anno 1905.

IMPRIMATUR

Tornaci, 21^a Octobris 1905.
V. CANTINEAU, Canonicus, Censor librorum.

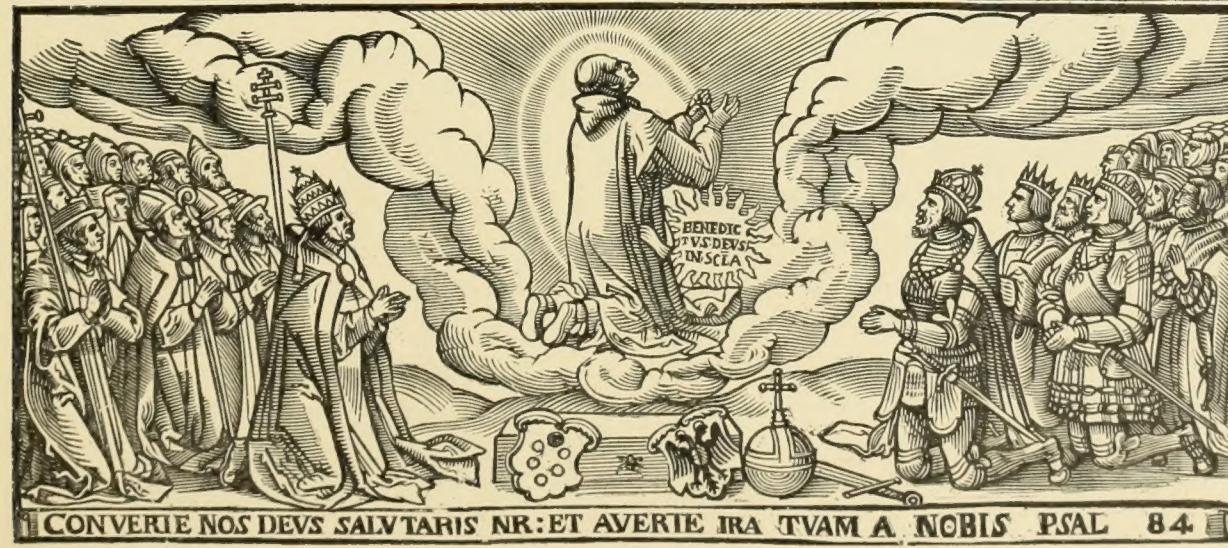

ZACH. L. IRA MAGNA EGO IRASCOR SUPER GÉTES. ET SAGITAS MEAS COMPLEBO IN EIS DEV 32.

DOCTORIS ECSTATICI
D. DIONYSII
CARTUSIANI
OPERA OMNIA
IN UNUM CORPUS DIGESTA
AD FIDEM EDITIONUM COLONIENSIMUM
CURA ET LABORE
MONACHORUM SACRI ORDINIS CARTUSIENSIS
FAVENTE PONT. MAX. LEONE XIII

SERMONES DE TEMPORE (Pars secunda)

TORNACI
TYPIS CARTUSIÆ S. M. DE PRATIS
MDCCCCV

CONVERIE NOS DEVS SALVATORIS NR: ET AVERIE IRA TVAM A NOBIS PSAL 84

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
10 ELMLEY PLACE
TORONTO 5, CANADA

JAN 16 1932

3940

DOMINICA QUARTA POST PASCHA

ENARRATIO IN EPISTOLAM

OMNE DATUM OPTIMUM ET OMNE DONUM PERFECTUM DESURSUM EST. Jacob. i, 17-21.

IN epistola hodierna sacris doctrinis referta, primo docet nos beatus apostolus Jacobus, in vera humilitate omne bonum Deo adscribere, gratias agere, mentem custodire, in bonis proficere. Itaque ait :

Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est. Quidam per « datum optimum », intelligunt omne donum naturæ; atque per « donum perfectum », omne munus gratiæ. Alii per « datum optimum », accipiunt quodlibet munus gratiæ; et per « donum perfectum », munus quodlibet gloriæ. Nec dubium quin littera possit aptari ad hæc. Omne equidem bonum, utpote omne donum naturæ, omne donum gratiæ, omne donum gloriæ, et quidquid citra Deum est, a Deo profluit. Si ergo « datum optimum » referatur ad dona naturæ, « datum optimum » convenienter intelligitur intellectus, et quæcumque ejus perfectio naturalis. Omnia equidem naturalia sunt a Deo immediate vel mediate, id est per creationem, vel per causarum secundarum cooperationem seu subministrationem. Unde et Aristoteles dicit, quod ab hoc ente dependet cœlum et terra, et tota universi natura. Et iterum : Ab ipso (inquit) omnibus communicatum est esse et vivere. Dona vero naturæ dicuntur optima, non quasi donis gratiæ præstantiora, sed optima, id est valde bona, vel optima in suo genere ac ordine. Porro dona gratiæ, ut virtutes theologicæ et dona Spiritus Sancti, etc., dicuntur do-

A na perfecta, non absolute, quum dona gloriæ sint utique digniora, sed in suo genere et naturalium donorum comparatione, quia immediate conjungunt nos Deo et gratos ei efficiunt, atque per ea dona gloriæ promeremur.

Omne ergo hujusmodi donum « desursum est », id est efficienter *descendens a Patre lumen*. Qui licet ubique sit tanquam incircumscribibilis ac immensus (unde per Jeremiam testatur, Cœlum et terram ego impleo); nihilo minus in cœlo empyreo specialiter esse et habitare asseritur, quoniam ibi clarus cernitur, et evidentius ac sublimius operatur. Propter quod in Deuteronomio scribitur : Non est *Deut. xxxiii, 24.* alius ut Deus rectissimus ; habitaculum ejus sursum, et subter brachia sempiterna. Denique per « Patrem lumen », intellegi potest vel Deus Trinitas, a quo omne lumen (tam naturale quam gratificum ac beatificum) est, vel persona Patris æterni, a quo increatum est lumen, quod est unigenitus Filius ejus, qui est lumen de lumine : de quo scriptum est, Erat lux vera; *Joann. i, 9.* de quo et Simeon justus dixit, Lumen ad *Luc. ii, 32.* revelationem gentium. Sed et Spiritus Sanctus est lumen æternum et increatum, a Patre procedens, imo a Patre et Filio, tanquam a principio et lumine uno. Hinc in Joanne scriptum est : Non potest homo *Joann. iii, 27.* accipere quidquam, nisi datum fuerit ei de cœlo.

Apud quem, id est in quo, non est trans-

mutatio. Deus enim est actus purus et ens absolute perfectum, in quo nec est materia arctans, nec potentia limitans, nec differentia contrahens. Nil enim movetur aut mutatur, nisi ens imperfectum. Quum ergo Deus glorus et adorandus, sit ens primum, summum, ad nil aliud vel altius ordinabile, sed omnium ultimus finis, nequaquam moveri potest aut transmutari, sed ipse stabilis manens, dat cuncta m*Malach. iii.* veri. Hinc per Malachiam loquitur : Ego Dominus, et non mutor. In Numeris *Num. xxiii.* que fertur : Non est Deus quasi homo, ut mentiatur ; nec ut filius hominis, ut mutetur. Ideo, juxta Paulum, solus Deus habet immortalitatem, id est omnimodam invariabilitatem. Omnis autem creatura, eo ipso quo ex nihilo est, in nihilum veribilis est ex se ipsa, ad suam nihileitatis originem comparata, ut asserit Damascenus ; et verteretur in nihil nisi Creatoris omnipotentia conservaretur, ut etiam Plato in primo Timaei fatetur, ubi summum Deum inducit ita loquentem : O dii deorum ! quorum pater et opifex ego ; natura quidem corruptibles, mea autem voluntate incorruptibles estis. *Nec vicissitudinis obumbratio,* id est nulla præteritio, nulla successio, nulla alternatio obnubilans aut obumbrans puritatem et immutabilitatem lucis divinæ ac increatae essentiae. Non enim sunt in Deo plures aut succedentes actus intelligendi sive volendi, sed uno simplicissimo et æterno actu intelligendi atque volendi cognoscit et vult se ipsum et omnia alia. Nec actus iste ab ejus differt essentia, quia in eo identificantur esse, posse et agere, seu essentia, potentia et actio. Porro in Beatis est actionum istarum vicissitudo, non quoad beatificam divinæ essentiæ visionem ac dilectionem ipsius fruitivam, sed quoad quamdam aliorum quorumdam notitiam ac amorem.

Deinde ponitur beneficium magnum Patris cœlestis. *Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis.* Potest hoc primo exponi de creatione, quia sponte, intellectualiter

A et liberrime cuneta creavit verbo æterno, juxta illud in Psalmo : Ipse dixit, et facta *Ps. xxxii.* sunt ; itemque, Verbo Domini cœli firmati *Ibid. 6.* sunt. « Voluntarie » ergo « genuit » (id est creavit) « nos, verbo veritatis », id est verbo quod est veritas ipsa. Omnia enim per *Ioann. i. 3.* ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. Quibus consonat illud Deuteronomii : Nonne ipse est pater tuus, qui possedit te, *Deut. xxxii.* et fecit et creavit te ? Quidam autem philosophi putaverunt omnia profluxisse a Deo non quasi voluntarie, sed per modum B naturalis emanationis : quorum error per prædicta destruitur. Secundo exponitur istud de regeneratione in aqua Baptismatis sub forma verborum a Christo traditorum, quæ sunt verba veritatis æternæ, et dicuntur etiam sermo seu verbum veritatis increatæ. Frequenter enim accipitur verbum pro complexu verborum, sicut in libris Prophetarum : Factum est ad me verbum Domini. Et in libro Judicum Aod ait ad regem Eglon : Verbum secretum habeo ad *Judic. iii.* te, o rex. In Baptismo enim regenerantur *19.* fideles ex Deo et Ecclesia, juxta illud Joannis : Nisi quis renatus fuerit ex aqua et *Joann. iii.* Spiritu Sancto, non potest videre regnum *3, 5.* Dei. Unde ad Ephesios habetur : Christus *Ephes. v.* dilexit Ecclesiam, mundans illam lavacro *25, 26.* aquæ in verbo vitæ. Et recte dicimus in Baptismo regenerari, quoniam ibi sumus esse spirituale, quod est esse gratiae ac virtutum, adepti. Tertio exponitur sic : « Voluntarie genuit nos verbo veritatis », id est, Pater per Verbum suum incarnatum regeneravit nos et redemit, quia a peccatis purgavit, gratiamque infudit, secundum illud Joannis : De plenitudine ejus omnes *Joann. i. 16.* accepimus gratiam pro gratia. De Christo quoque Gabriel prænuntiavit : Ipse salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Quarto sic : « Voluntarie genuit nos verbo veritatis », id est, per evangelicæ legis veritatem, doctrinam seu verbum, Pater convertit nos et esse gratiae contulit. Hinc Paulus conversis a se : Per Evangelium (inquit) ego vos genui ; et denuo, *I Cor. iv.* Filioli mei, quos iterum parturio. *Galat. iv.* *15.* *19.*

Ut simus initium aliquid creature ejus, id est, primatum quemdam inter creatura sortiamur. Quamvis enim per naturalia dona simus prælati irrationalibus creaturis (unde in Genesi dictum est protoplastis : Gen. i, 28. Dominamini piscibus maris, et volatilibus cœli, et cunctis animantibus terræ; atque in Ps. viii, 8. I Petr. ii, 9. Deut. iv, 7. Ps. cxlvii, 20.

), tamen per dona gratuita populus christianus ceteris gentibus est eminenter prælatus. Propter quod prima Petri inducitur : Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta. Jamque tempore evangelicæ legis, non utique obstinatis Judæis, sed fidelibus Christianis competit illud Deuteronomii : Non est alia natio tam grandis; et illud in Psalmo, Non fecit taliter omni nationi.

Scitis, fratres mei dilectissimi, vera esse quæ dico. Denique, quoniam tanta est Dei majestas, et tam magna beneficia ejus sunt super nos, ideo consequenter docet Apostolus qualiter in Dei obsequio habere nos debeamus. Sit autem omnis homo velox ad audiendum ea quæ Dei sunt et salutis, et quæ scire vel audire oportet; tardus autem ad loquendum, nisi specialis ratio poscat oppositum, quia in casu statim loquendum est : ut si aliquis periclitetur in fide, vel veritas fidei requiratur ab aliquo, vel innocens condemnetur ad mortem et aliquis veritatem loquendo queat eum eripere. Itaque proni simus ad audiendum salubria, nec inconsulte præsumamus docere, quia ad humilitatem id pertinet, et tutius est audire quam loqui, quum Salomon dicat : In multiloquio non deest peccatum. Itemque : Vidisti hominem velocem ad loquendum? Stultitia magis speranda est, quam illius correctio. Hinc Pythagoras discipulos suos præcepit quinquennio silere, ut sic opportune discerent loqui. Unde in Vitaspatrum habetur, quod et abbas Agathon tribus annis lapidem tulit in ore, ut disceret taciturnitatem et loquendi opportunitatem, prout Salomon facit : Tempus loquendi, et tempus tacendi.

Et tardus ad iram. Nam ira per vitium,

A est omnino vitanda, quoniam rationem exercitat. Ira vero per zelum, non nisi ex magna causa est assumenda, quia et ipsa rationem aliquid turbat. Propterea in Ecclesiaste scriptum est : Ne sis velox ad irascendum, quoniam ira in sinu stulti Eccle. vii, 10. requiescit. Nam ira per vitium, efficit hominem fatuo similem. Ideo subditur : *Ira enim viri*, id est ira per vitium, quæ scilicet prævenit rationem, in quo cumque sit homine, *justitiam Dei non operatur*. Minus dicit, et majus significat. Nam talis ira non solum impedit hominem a justa operatione, sed etiam ad injustitiam eum inducit, quia facit eum mensuram rationis et æquitatis excedere. Propter quod Salomon loquitur : Ira non habet misericordiam. In Job quoque habetur : Non te superet ira, ut aliquem opprimas. Nempe Job xxxvi, 4. in Ecclesiastico asseritur : Homo iracundus incendit litem, et vir peccator turbabit pacem. Ideo ait Psalmista : Desine ab ira, et derelinque furorem. Prov. xxvii, Eccl. xxviii, 11.

C Propter quod abjicientes omnem imunditiam, id est universa inquinamenta mentis et corporis, quatenus casto corpore mundoque corde, fonti totius munditiæ, Deo sanctitatis immensæ, obsequamini; et abundantiam malitiæ, id est continuacionem operum malignorum, juxta illud Ecclesiastici : Ne adjicias peccatum super Eccl. v, 5. peccatum. Vel « abundantia malitiæ », est peccatum ex deliberatione et habitu vitiioso, non ex ignorantia vel infirmitate, procedens. « Immunditia » quoque potest referri ad peccata carnalia, « abundantia malitiæ » ad peccata spiritualia, quæ ex suo genere sunt peccatis carnalibus graviora, secundum Gregorium. In mansuetudine suscipite insitum verbum, id est verbum evangelicæ prædicationis, quod fidelium mentibus est insertum, impressum, infusum, quoniam Christus per prædicatores suos seminat illud in mentibus credentium. Vel « insitum verbum », est Unigenitus Dei, qui per fidem habitat in cordibus nostris, et per prædicatoris sermonem audientium inseritur animabus.

Quod potest salvare animas vestras : quoniam Verbum æternum, videlicet Christus, efficienter salvat per gratiam suam fidelium animas ; evangelica vero doctrina instrumentaliter dispositiveque salvat ani-

A mas pias. Mansuetudo autem specialiter mentem disponit ad susceptionem verbi divini, sicut et ira præcipue impedit bonum hoc. Unde Ecclesiasticus docet : Esto *Ecclesiasticus*, v, 13. mansuetus ad audiendum verbum Dei.

SERMO PRIMUS

DE TESTIMONIIS DEI ET PRÆCEPTIS, AUDITIONEQUE VERBI DEI.

SIT omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. Jacob. I, 19.

Duæ sunt partes legis divinæ, videlicet testimonia et præcepta. Testimonia sunt de credendis, ut quod Deus est unus et trinus, quod Dei Filius est incarnatus; præcepta sunt de agendis aut omittendis. In hac autem epistola quædam ponuntur pertinentia ad testimonia seu credenda, ut quod omne datum optimum et omne donum perfectum a Deo procedit. Et quamvis naturali ratione id possit probari, non tamen potest sufficienter probari ex lumine naturali, quod omnia sint a Deo, eo modo quo fides hoc tenet et scriptura libri Geneseos docet. Insuper ad credenda pertinet quod subditur, Voluntarie genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus, si intelligatur de regeneratione spirituali et supernaturali, facta in fonte Baptismi seu per instructionem et gratiam Christi. Cetera in epistola hac contenta pertinent ad agenda aut omittenda, ut quod ait : Sit omnis homo velox ad audiendum.

Itaque in primis obediamus huic brevi sed vere salubri verbo Apostoli, quo profatur : Sit omnis homo velox ad audiendum. Quod etiam ad subjectos ac simplices, ad minores ac feminas potissimum pertinet, qui sermocinationes, exhortationes, correptiones superiorum suorum ac sapientiorum et seniorum fervide debent

B audire, memoriter retinere, strenue adimplere. Verbum etenim Dei, cibus, robur et medicina est animæ, vita et illuminatio ejus. Ideo loquitur Christus : Beati qui *Lucas*, xi, 28. audiunt verbum Dei et custodiunt illud. Augustinus quoque affirmit : Non minus dignum est verbum Dei, quam corpus Christi. Idecirco non minus reus est qui verbum Dei negligenter audit, quam qui corpus Christi ex negligentia sua cadere in terram permittit.

Debemus ergo proni esse et alacres ad audiendum verbum Dei. Primo, quoniam verbum Dei illuminat animam ad cognoscendum ea quæ Deus ab ipsa requirit, et sine quorum notitia salvari non potest. Verbum etenim Dei, est sacra Scriptura et salutaria documenta circa Scripturam conscripta. Hinc ait Propheta : Lucerna *Ps. cxviii.* pedibus meis verbum tuum, Domine, et lumen semitis meis; itemque, Declaratio *Ibid. 105.* sermonum tuorum illuminat, et intellectum dat parvulis. Qui ergo tardus est ad audiendum salubria, propriam fugit salutem, et habet ignorantiam crassam, amataque tenebras suæ mentis. Secundo debemus verbum Dei prompte velociterque audire, quia mentem in amore Dei accendit et ad proficiendum inflamat, juxta illud Jeremiæ : Factus est sermo Domini *Jer. xx, 9.* in corde meo quasi ignis exæstuans. Unde ait Psalmista : Ignitum eloquium tuum *Ps. cxviii.* vehementer. Et Salomon : Omnis (inquit) *Prov. xxx, 140.* sermo Dei ignitus. Denique sæpe contingit *5.*

ut unus homo audiendo bona de alio, in- A Sed, heu, heu, et iterum heu ! quoniam flammetur illius amore : quanto magis audiendo verba sacræ Scripturæ, in quibus infinita Dei bonitas, perfectio et beatitudo immensa describitur, ejusque beneficia ac promissa narrantur, et quantum dilexerit nos recitatur, debemus sincerissimo ejus amore valide inflammari, sicut ait Prophe-

Ps. xxxviii, ta : Conculuit cor meum intra me, et in 4. meditatione mea exardescet ignis, id est, in cogitatione mea de Deo fervor sui amoris accendet in me.

Tertio debemus veloces esse ad idem, quoniam verbum Dei curat mentem a vi- tiis, a superbia, ab avaritia, a luxuria, ce- terisque peccatis. Nam contra singula vitia continentur in Scripturis saluberrima docu- menta et salutifera prorsus remedia. Quarto,

Ecclesiastici. iii, tiæ, juxta illud Ecclesiastici : Auris bona cum omni concupiscentia audiet sapien- tiam. Ideo tardum esse ad audiendum ver- bum Dei, est signum malitiæ atque stulti- tiæ. Quinto, quoniam verbum Dei libenter

Joann. viii, 47. audire, est signum probabile prædestina- tionis divinæ, Christo dicente : Qui ex Deo est, verba Dei audit. Timeat ergo qui ver- bum Dei audit invite, quum Christus re-

Ibidem. probis dixerit : Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Sexto, quia per assiduam audientiam verbi Dei, duritia frangitur cordis et emollitur ad compunctionem et devotionem : quemadmodum lapis, quamvis sit durus, guttarum inciden- tia perforatur. Hinc per Jeremiam lo-

Jer. xxiii, 29. quitur Deus : Numquid non verba mea sunt quasi malleus conterens petram ?

Aliæ sunt plurimæ utilitates et rationes audiendi verba divina, quia per ea instrui- tur homo qualiter resistat diabolo, qualiter inter bona et mala discernat. Verbum etiam Dei, hominem consolatur et confor- mat in spe. Idecirco ait Apostolus : Omnis *II Tim. iii.* 16, 17. Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendu- dum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo ad omne opus bonum.

A Sed, heu, heu, et iterum heu ! quoniam multi proniores sunt ad audiendum verba scurrilia, vana et frivola, imo pungitiva et detractoria, quam verba vitæ atque salutis, quum tamen dicat Scriptura : Sepi aures tuas spinis, et noli audire linguam nequam. Emendet se ergo qui talis est, ne pereat in æternum.

Præterea, juxta doctrinam Jacobi apo- stoli, simus tardi ad loquendum, nisi suf- ficiens ratio exigat loqui : quia ut ait Gregorius, Sicut inculta locutio in erro-

B rem pertrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant, in errore relin- quit. Est ergo congruo tempore silendum, et tempore opportuno loquendum. Ait quippe Ambrosius : Patientia silendi op- portunitasque loquendi, et contemptus di- vitiarum, magna valde sunt fundamenta virtutum. Pronior debet tamen homo con- sistere ad audiendum quam ad loquen- dum, ceteris paribus, quia facilius cadit homo loquendo quam audiendo, et majoris humilitatis ac securitatis est tacere quam

C loqui. Ideo dicit Ambrosius : Multos vidi loquendo in peccatum ruisse, vix quem- quam tacendo. Taciturnitas quoque est sa- pientiæ signum. Propter quod a Job scri- ptum est : Utinam taceretis, ut putaremini *Job xiii,* 5. esse sapientes. Denique de his Seneca pru- dentissime ait : In hoc incumbe ut liben- tius audias quam loquaris. Quod tacitum esse velis, nemini dixeris. Auribus fre- quentius quam lingua utere. Quidquid dicturus es, tibi dicas antequam aliis. Taciturnitas stulto homini pro sapientia est.

D Qui nescit tacere, nescit loqui. Insuper, quam laudabilis est taciturnitas ista, tam vituperabilis est loquacitas, quia insipien- tiæ vanitatisque signum est, animum læ- dit, devotionem extinguit, evagationem et instabilitatem cordi inginit, et innumerabilia mala oriuntur ex ea. Idecirco in Ec- clesiastico verissime scriptum est : Qui *Ecclesiastico.* xix, 5. odit loquacitatem, extinguit malitiam. Hinc ait Gregorius : Pravi homines sicut in sensu sunt leves, ita in locutione præcipi- tes, quia quod levis mens concipit, levior

lingua protinus pandit. Hugo quoque de S. Victore : Vanus (inquit) sermo, vanæ conscientiæ index est. Mores hominis lingua prodit, et qualis sermo ostenditur, talis

Matth. xii., animus comprobatur, quia ex abundantia

^{34.} cordis os loquitur. — Ecce quam necessaria est refrenatio linguæ. Propter quod Sa-

Prov. xxv., lomon asserit : Sicut urbs patens et absque

^{28.} murorum ambitu, ita homo qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Amplius, juxta doctrinam Apostoli, sumus tardi ad iram, quæ est velut quædam insania mentis, et rationem a veritatis consideratione enormiter impedit. Propter

Job v. 2. ea in Job asseritur : Virum stultum interficit iracundia. Et Salomon loquitur :

Prov. xiv., Qui impatiens est, operatur et exaltat stul-

^{29.} titiam suam. Imo, quam vitanda et vitiosa

sit ira, docet Gregorius, dicens : Per iram justitia relinquitur, gratia vitæ socialis amittitur, mansuetudo perditur, lux veritatis exutitur. Et iterum ait : Per iram splendor Spiritus Sancti expellitur, qui

Cf. Is. lxvi., super humilem et quietum requiescere

^{1,2; lvi. 15.} dicitur, quia dum ira quietem menti sub-

trahit, suam Spiritui Sancto habitationem claudit ; per iram quoque sapientia perditur, ut quid, quove ordine loquendum aut agendum sit, nesciatur. Denique ira est unum de septem peccatis mortalibus : ideo

pronitas, consuetudo seu assiduitas irascendi est damnabiliter periculosa. Dupli-

citer quoque fit ira culpa mortalis : primo,

si ipsa commotio sit tam immoderate ve-

hemens, quod rationem omnino superat

et extinguit ; secundo, si vindicta quæ

infertur aut inferri optatur, nimis exceedat

illatam injuriam seu offensam aut cul-

pam. Non autem est ultio appetenda aut

infligenda, nisi secundum rationis censu-

ram ac juris ordinem ac processum. Et

sicut unusquisque debet specialiter luctari

contra peccata ad quæ pronior est ex na-

turali dispositione aut consuetudine, ita

qui ad iram proclives sunt, sicut cholericí,

contra eam præcipue debent conari,

Deum pro gratia mansuetudinis invocan-

do, Christi passionem, patientiam, mitita-

A tem pensando, se ipsos pro sua iracundia castigando. Verumtamen ira per zelum, quæ ex amore justitiae sponte assumitur, ut opus virtutis robustius exerceatur, bona censemur.

Postremo, secundum doctrinam apostoli Jacobi, abjiciamus omnem immunditiam carnalium vitiorum, omnemque malitiam spiritualium peccatorum ; cum mansuetudine et tranquillitate suscipiamus verba salutis a magistris et superioribus nostris.

Siquidem ad fructuosam ac dignam sus-

Bceptionem seu audientiam verbi Dei sex

requiruntur aut conferunt, quæ in ista

tanguntur epistola. Primum est velocitas audiendi : unde in Ecclesiastico habetur,

Fili, a juventute tua excipe doctrinam, et *Ecccli. vi. 18.*

usque ad canos invenies sapientiam. Se-

cundum est taciturnitas, quia verborum

tumultus impedit considerationem, et ani-

ma quiescendo fit prudens. Tertium est

mansuetudo, quoniam ira obruit animum

ne possit cernere verum. Quartum est

munditia a carnalibus vitiis, quoniam in *Sap. i. 4.*

malevolam animam non introbit sapien-

tia, nec habitabit in corpore subdito pec-

catis. Quintum est puritas mentis ab inter-

rioribus et spiritualibus culpis. Sextum

est mansueti cordis humilitas : superbis *Jacob. iv. 6.*

enim Deus resistit, et superbis informa-

tionem contemnit, quum sit magnus et

sapiens in oculis suis.

Ecce epistola ista saluberrimis plena est

documentis. Quantum vero Deo compla-

ceat diligens oris custodia atque discreta

tarditas ad loquendum, hinc patet, quod in

quodam cœnobio erat devotus monachus

districtus observator silentii, in tantum

quod nec unum verbum voluit loqui sine

superioris sui licentia. Quumque quodam

tempore inopinate ortum fuisse grande in

cœnobio illo incendium, et ignis tam im-

petuose procederet, quod ab his qui ade-

rant reprimi non valebat, Frater et mo-

nachus jam præfatus accurrit, et se igni

opponens, protulit tantum hæc duo verba :

Ignis, sta. Et mox ignis divina virtute re-

pressus stetit, celeriterque fuit extinctus.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

VADO AD EUM QUI ME MISIT. Joann. XVI, 5-15.

APPROPINQUANTE nunc tempore do- A minicæ Ascensionis, recte legitur in ecclesia die hoc, evangelium præsens, in quo Christus ascensionem suam prædixit, atque Apostolos de suo corporali recessu mœstissimos multipliciter consolatur, ut in processu expositionis patebit. Porro evangelium istud, quemadmodum et præcedens, imo et sequentium dominicarum evangelia usque ad octavas Pentecostes, sumpta sunt ex sapientissimo pulcherri- moque sermone quem post Cœnam Christus fecit Apostolis, in quo suam resurrectionem, apparitionem, ascensionem et Spiritus Sancti missionem clare ac diffuse prædixit, promisit, et per hoc consolabatur Apostolos. Itaque ait :

Vado, id est, per passionem, resurrectionem ascensionemque meam revertor secundum formam servi quam indui, hoc est secundum naturam humanam quam assumpsi, ad eum qui me misit, id est ad Patrem cœlestem, adipiscendo ab eo beatitudinem pleniorum quantum ad præmium accidentale, videlicet corporis mei glorificationem, in cœlestibus mansionem, ad dexteram Patris concessionem. Et quamvis Christus ut homo, non redierit ad Patrem motu locali, quoniam incircumscriptibilis Deus Pater ubique est, tamen ad locum in quo Pater specialiter esse habitareque dicitur, rediit motu locali, ascendendo usque in cœlum empyreum. Et ideo dixit Salvator, Vado, quia in proximo fuit ut iret. Unde de re mox futura loquimur quasi de re præsenti.

Et nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? In hujus sermonis exordio legitur Petrus Christum interrogasse : Domine,

*Ioann. XIII,
36.
Ibid. XIV, 5.*

A nescimus quo vadis. Quomodo ergo nunc Veritas ait, Nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? Ad hoc respondeatur dupli- ter. Primo, secundum Augustinum, quod verba hæc Christi ad tempus ascensionis sunt referenda, ut sit sensus : « Vado », id est, prope est ut ascendam, ad Patrem ; « et nemo ex vobis interrogat me », id est, tunc nullus vestrum quæreret quo eam, quia tam manifeste ascendam, adstantibus angelis, obsequentibus nubibus, quod non erit ambiguitas quo ascendam. Videntibus

Act. I, 9.

B enim illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum, ut scribitur in Actibus. Secundo, dicendum quod in principio hujus sermonis, quidam Apostolorum (ut tactum est) sciscitabantur Christum quo iret. Deinde de cœnaculo sunt egressi, et Christo cœptum sermonem continuante in alio loco, ibique dicente, Vado ad eum qui misit me, nullus Apostolorum quæsivit quo iret. Et hoc fuit ex magnitudine admirationis, timoris atque mœroris, propter ea quæ audierunt a Christo : nam C ante hæc verba eis prædixit, Venit hora *Joann. XVI,* ut omnis qui interficit vos, arbitretur ob- sequium se præstare Deo. Obmutuerunt ergo ab hac inquisitione, vehementer attoni et dejecti. Quam eorum desolationem quodammodo exprobrans Christus : Nemo (inquit) ex vobis interrogat me, Quo vadis?

Sed quia hæc de persecutionibus vobis futuris, et corporali recessu meo a vobis, locutus sum vobis, tristitia aliqualiter indiscreta ac immoderata implevit cor vestrum, quod ex sua imperfectione non D dum vere paratum est ad sustinendum mundi adversa, neque me diligit dilectione pure spirituali, sed partim sensuali : unde et corporalem meam præsentiam ni-

mium cupitis, quam Joannes Baptista, tan-
quam vir perfectus, non curavit. Non enim
legitur Christum corporaliter visitasse aut
Joann. vi. secutus fuisse, quoniam caro non prodest
64. quidquam.

Denique, dicendo, « Tristitia implevit
cor vestrum », innuit eos vehementissime
contristatos. Ideo eos benignissime con-
solatur, subdendo : *Sed ego qui sum veritas
increata, veritatem proportionalem dico
vobis. Expedit vobis*, id est, animabus ve-
stris salubre est, *ut ego vadam ad Patrem*
(modo prætaeto). Cujus ratio subditur : *Si
enim non abiero, Paracletus non veniet
ad vos* in tanta plenitudine, atque in signo
visibili, sicut in die Pentecostes. Jam ta-
men Apostoli habebant Paracletum, prout
requiritur ad salutem : siquidem in die
Ibid. xx. 22. Paschæ insufflavit in eos, Accipite (in-
quiens) Spiritum Sanctum. Interim quo-
que profecerunt in caritate et gratia : et
sic venit ad eos per gratiæ incrementum.
Si autem abiero, mittam eum ad vos in
signo visibili et abundantia maxima. Cur
autem Spiritus Sanctus non fuit hoc modo
mittendus nisi post Christi ascensionem,
diversæ sunt causæ. Prima, quoniam Apo-
stolorum ad Christum affectio quamdiu
conversabatur cum eis, fuit aliqualiter sen-
sualis, quia revera etiam in naturalibus
fuit pulcherrimus atque dulcissimus, et
valde amarose, dulciter atque humiliter
habuit se ad Apostolos, tanquam ad filios,
discipulos, amicos et fratres. Quantum au-
tem affectio habet de carnalitate, tantum
impedit de Spiritu Sancti receptione. Hinc
Paulus perfectionem sortitus, Christumque
solum spiritualiter amans ac speculans,

II Cor. v. 16. ait : Et si novimus Christum secundum
earnem, tamen jam nunc non novimus.
Secunda causa est, quoniam tam eximia
Spiritus Sancti plenitudo danda non fuit,
nisi reconciliatis Deo per Christi passio-
nem. Tertia, quoniam Christus rex noster,
tam copiose dare non debuit dona sua, nisi
quum reversus fuit ad patriam suam, et
sedit in sede regni sui. Quarta, quoniam
membra non erant tanta gratia decoran-

A da, nisi ipsorum capite glorificato. Ideo
dictum est : *Spiritus nondum erat datus,* *Joann. viii.*
39. *quoniam Jesus nondum erat glorificatus.*

Et quum venerit, id est, postquam Spi-
ritus Sanctus vobis fuerit tam gratiouse
infusus; ita quod a vobis abstulerit om-
nen inordinatum timorem, et dederit vo-
bis invictam animi libertatem, inconcus-
sam constantiam, justitiæ stabilitatem, ac
fervidam Dei ac proximi dilectionem :
quod totum in die Pentecostes peractum
est ; *ille arguet mundum*, id est, per ve-
B stram prædicationem increpabit homines
mundanos ac reprobos, *de peccato infide-
litatis* quod habuerunt, *et de justitia* quam
omiserunt, id est de contemptu et omis-
sione justitiæ. Justitia nempe non incre-
pationem, sed laudem meretur; verum
omissio et contemptus justitiæ meretur
redargui. Arguit quoque Spiritus Sanctus
mundum de falsa et simulata justitia : de
qua Christus in Evangelio multipliciter
reprehendit sacerdotes, Scribas et Phari-
sæos. *Et de judicio* eorum temerario, vel
de judicio divino, quod non timuerunt, et
de temeritate suæ præsumptionis, qua non
timuerunt judicium Dei. Erant namque
homines mundani his tribus vitiis speci-
aliter implicati, quoniam infideles, injusti
et præsumptuosi fuerunt.

Deinde Christus verba sua exponit. *De
peccato quidem* Spiritus Sanctus arguet
mundum, *quia non crediderunt in me*
amatores mundi, videlicet obstinati Judæi
atque gentilium multi, quum tamen tot et
tanta miracula a me vel a vobis fieri con-
spexissent, per quæ Deus testimonium ve-
ritatis præbuit evangelicæ legi : ideo inex-
cusabiles sunt. — *De justitia vero* omissa
arguet eos, *quia ad Patrem vado* : ideo
mihi glorificato et super omnes cœlos ex-
altato, magis quam ante obedire debuerant,
quum vidissent atque audissent sufficien-
tia fidei argumenta de mea ascensione.
Post ascensionem enim Christi, demon-
stravit Deus Trinitas hominibus excellen-
tiam Christi, quod Deus et homo esset, et
quod non esset in alio salus : ideo obedi- *Act. iv. 12.*

endum fuit ejus præceptis. Vel sic: Arguet A
mundum de justitia Christi, quam non
acceptaverunt iniqui, quia ad Patrem va-
do: per quod patet justitia mea, videlicet
quod vera docui, justa præcepi, irrepre-
hensibiliter vixi. Ideo imitanda fuit justi-
tia mea, seu justa conversatio mea. *Et*
jam non videbitis me in triduo mortis,
nec mortalem ut ante.

De judicio autem discretionis, quod ab-
jecerunt, vel de judicio discussionis di-
vinæ, quod non timuerunt, atque de tem-
erario eorum judicio arguet eos, *quia*
princeps hujus mundi, id est diabolus,
jam judicatus est, id est reprobatus ac
condemnatus a me, atque de credentium
corde ejectus. Et hoc judicium homines
debuerunt attendere, ac diabolo taliter ju-
dicato resistere, divini quoque rigorem
judicii formidare, eo quod Deus principem
mundi tam districte damnaverit. Et uti-
que, si pensemus quam rigorose ac subi-
to Deus a principio principem dæmonum
cum adhærentibus sibi damnavit, propter
unum conceptionis suæ tumorem, valde C
timere habemus divinæ justitiae judicia-
lem rigorem. Hinc enim secunda Petri ha-
betur: Si Deus peccantibus angelis non
pepercit, sed rudentibus inferni detractos,
in tartarum tradidit cruciandos, novit Do-
minus iniquos in diem judicii cruciandos
servare. Porro, quamvis diabolus a prin-
cipio suæ ruinæ sit judicatus, et in fine
sæculi quodammodo judicandus, speciali-
ter tamen judicatus et reprobatus fuit a
Christo conversante in mundo: qui quum
tentaretur, dixit diabolo, Vade retro, Sata-
na; et alias, Nunc princeps hujus mundi
ejicietur foras.

Adhuc multa de credendis et agendis,
de mysteriis meis et sponsæ meæ Eccle-
siæ, de statu sæculi futuri consummatio-
neque mundi, *habeo vobis*, tanquam futu-
ris totius mundi doctoribus, *dicere*, ut
possitis totum genus informare humanum
de necessariis ad salutem. In omni etenim
genere, primum oportet esse maximum et
perfectissimum. Quum ergo Apostoli fue-

A
rint primi post Christum doctores Eccle-
siæ, oportuit eos excellentissime eruditos
esse de mysteriis Christi, et his quibus
instruenda fuit Ecclesia. *Sed non potestis*
omnia illa *portare*, hoc est intelligere et
mente ferre ac retinere, modo: quoniam
inquieti, tristes ac pavidi estis. Passiones
enim quum fuerint vehementes, actum
rationis multum impediunt. Ideo in Job
quoque habetur: Neque possum metuens *Job ix, 35.*
respondere. Tranquillitas autem mentis dis-
ponit eam ad illuminationem divinam et
B instructionem salubrem: unde in epistola
hujus dominicæ scriptum est, *In mansu-*
etudine suscipite insitum verbum. Ideo
quoque non poterant capere, quia adhuc
satis carnales ac rudes fuerunt. *Quum au-*
tem venerit ille Spiritus veritatis, id est
Spiritus Sanctus: qui dicitur Spiritus ve-
ritatis, quoniam fons et doctor est verita-
tis, et quoniam essentialiter verus et veri-
tas est, et quia Spiritus est Patris et Filii,
qui una sunt veritas; *docebit vos omnem*
veritatem, non simpliciter omnem, sed
C omnem veritatem de qua nunc loquor,
utputa omnia quæ habeo vobis dicere ad
vestram salutem atque Ecclesiæ instruc-
tionem: quod fuit in die Pentecostes im-
pletum. Juxta hunc modum ait Joannes
apostolus: *Unctio docet vos de omnibus*; *1 Joann. ii,*
et Paulus, *Dabit tibi Dominus de omnibus* ^{27.}
intellectum. *Il Tim. ii, 7.*

D
einceps ostendit Christus cur Spiritus
Sanctus sit ad instruendum tam perfecte
idoneus. *Non enim loquetur a semetipso*,
id est, non vos illuminabit per allocu-
tionem internam, virtute et scientia non re-
cepta, sed sibi a Patre ac Filio communi-
cata, ita quod locutio ejus erit tam vera
sicut locutio Patris et Filii, imo potius
eadem numero, quoniam opera Trinitatis
sunt indivisa. Itaque non loquitur a semetipso, sed po-
testatem atque scientiam, imo quidquid
habet et est, suscepit a Patre et Filio, tan-
quam ab uno principio, quum Patris et
Filii sit una natura et una voluntas. *Sed*
quæcumque audiet, loquetur. Verba hæc

sanum ac sobrium exigunt intellectum. Quum enim Spiritus Sanctus sit verus Deus, et per consequens infinitam scientiæ plenitudinem habens a Patre et Filio, non est opinandum quod revelavit alicui homini absolute omnia quæ audivit, et per spirationem passivam seu procedendo accepit et agnovit a Patre et Filio. Rursus, quum Spiritus Sanctus sit Deus, et per consequens summe simplex et penitus immaterialis, non est putandum quod aliquid corporaliter audiat. Iterum, quum sit Deus, et ex consequenti omnino invariabilis ac æternus, nihil audit de novo, nec audiet quod non audivit, id est, non cognoset quod æternaliter non cognovit. Est igitur sensus : « Quæcumque » vobis necessaria et pro Ecclesiæ informatione utilia « audiet », id est, se per æternam processionem novisse ostendet. Vel, « audiet », id est, in æternitatis momento omne tempus includente audit, seu procedendo cognoscit. Quum enim processio Spiritus Sancti sit æterna, per verba omnium temporum explicatur, quoniam omne tempus comprehendit æternitas : unde de Deo communiter dicimus, Deus fuit, Deus erit, Deus est. « Loquetur », id est, vestris cordibus inspirabit locutione interna : de qua ait Propheta, Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.

Ps. lxxxiv, 9.
Et quæ ventura sunt annuntiabit vobis. Ex hoc constat quod Apostoli fuerunt prophetæ, imo summi prophetæ : quod maxime patet in evangelista Joanne, qui in Apocalypsi describit totum militantis processum Ecclesiæ, a tempore Apostolorum usque in finem mundi. Petrus quoque et Paulus in suis epistolis, aliqua de futuris in Ecclesia scribunt.

Ille me clarificabit, id est, per vestras prædicationes et per vestra miracula me-

A am majestatem et gloriam hominibus insinuabit. Tanta enim gratia ac sapientia decoravit Deus Apostolos, quod per eos totus mundus conversus est, et Christi claritatem agnovit ac honoravit, juxta illud Psalmistæ : In omnem terram exivit *Ps. xviii, 5.* sonus eorum. *Quia de meo accipiet,* id est, essentiam et sapientiam a me procedendo invariabiliter habet. Sic enim et de Spiritu Sancto ait, Accipiet, sicut de eo jam dixit, Audiet. Græci dicunt, sive dixerunt, quod Christus idecirco non ait, De me, sed, De B meo accipiet, quoniam non procedit a Filio, sed ab eo quod est Filii, hoc est de substantia Patris, quæ et Filio inest. Hoc autem mendaciter confinxerunt, quoniam in verbis sequentibus Christus probat quod a se Spiritus Sanctus vere procedit. *Et annuntiabit vobis* futura, et omnia de quibus instruenda exstat Ecclesia.

*Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt, non solum per fruitionem, ut dixerunt hæretici, sed et per substantialem identitatem, continentiamque realem ; id C est, totam suam essentiam, potestatem et perfectionem Pater mihi communicavit. Propterea dixi : *Quia de meo accipiet,* id est de plenitudine meæ deitatis, et de me procedit. Quasi dicat : Quum in Patre et me sit una essentia, una potentia, una voluntas, quemadmodum Spiritus procedit a Patre, sic et a me, quoniam id per quod competit Patri spirare, est in me : sicut etiam tres Personæ sunt unus Creator, quoniam id ratione cuius competit Patri creare, est in Filio et Spiritu Sancto, nec aliud D obstat. Porro Spiritus Sanctus est amor, idecirco procedit a voluntate. Voluntas autem in Patre et Filio est eadem numero. De hac materia multa scribit Anselmus in libro de Processione Spiritus Sancti. *Et annuntiabit vobis* quæ dicta sunt.*

SERMO SECUNDUS

DE IMPEDIMENTIS QUIBUS HOMINES IMPEDIUNTUR A SUSCEPTIONE SPIRITUS SANCTI.

SPIRITUS sanctus disciplinæ effugiet **A** et gratia Spiritus Sancti. Proprietas namque boni est se communicare et dona sua effundere. Quum ergo Deus omnipotens et æternus sit infinita puraque bonitas, cuius munificentia et opulentia est immensa, certissimum est quod quantum in ipso est, paratissimus sit gratiam, virtutes et dona Spiritus Sancti conferre ; nec impedimentum est nisi ex parte peccantium.

In his verbis tanguntur duo impedimenta infusionis et gratiosæ inhabitatio-
nis Spiritus Sancti. Primum est fictio ; secundum est imperita seu stolida cogitatio. Denique, quamvis omne peccatum mortale impedit hominem a susceptione et inhabitatione Spiritus Sancti, quædam tamen vitia mortalia specialiter ac præcipue tale præbent impedimentum. Sunt etiam appropriatae rationes assignabiles circa unum-
quodque mortale peccatum, eur impedit infusionem et gratiam Spiritus Sancti, sic-
ut jam, Deo præstante, partim monstra-
bitur.

Præterea, quod nihil impedit hominem ab inhabitazione et gratia Spiritus Sancti nisi peccatum, multipliciter potest probari. Primo, auctoritate sacrae Scripturæ, quæ evidenter atque frequenter hoc pro-
I&s. lix, 1, 2. testatur. Scriptum est enim in Isaia : Ecce non est abbreviata manus Domini, ut sal-
vare nequeat, neque aggravata est auris ejus, ut non exaudiat ; sed iniuriantes ve-
stræ diviserunt inter Deum vestrum et vos, et peccata vestra absconderunt fa-
ciem ejus a vobis. Hinc per Michæam pro-
Mich. n, 7. phetam loquitur Deus : Numquid abbreviatus est spiritus meus, ut salvare non
Jer. v, 25. possim ? Et in Jeremia habetur : Peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis.

Secundo probatur hoc ex parte Dei, quoniam tam infinita est bonitas, misericordia et dilectio ejus circa genus hu-
manum, quod quantum in se est, paratus sit omni homini gratiam suam conferre, et non nisi perversitas, ingratitudo et ne-
gligentia hominum impedit eos a donis

B et gratia Spiritus Sancti. Proprietas namque boni est se communicare et dona sua effundere. Quum ergo Deus omnipotens et æternus sit infinita puraque bonitas, cuius munificentia et opulentia est immensa, certissimum est quod quantum in ipso est, paratissimus sit gratiam, virtutes et dona Spiritus Sancti conferre ; nec impedimentum est nisi ex parte peccantium. Similiter ad misericordiam pertinet miseri-
ris subvenire ; et dilectio est virtus per quam unus vult atque communicat aliis bonum. Quum ergo tam infinitæ sint mi-
sericordia et caritas Dei ad homines, du-
biū esse non potest quin quantum in se est, paratus sit omnino gratiarum charis-
mata impertiri : imo hominum salutem vult, cupid, et eos ad gratiam suam invit-
at. Hinc in Ezechiele affirmit : Numquid *Ezech.*
xviii, 23.

C voluntatis meæ est mors impii, et non ut convertatur et vivat ? Unde et in Evangelio loquitur Christus : Jerusalem, Jerusalem, *Matth.*
xxiii, 37. quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti ? Hinc princeps Apostolorum in sua secunda scribit Canonica : Non tardat Dominus promissum, sed pa-
II Petr. iii, tienter agit propter vos, nolens aliquem ^{9.} perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. Præterea, quantum Deus piissimus ex sua dilectione et bonitate velit et optet homi-
num salvationem et emendationem, quantum quoque miseris pereuntibusque con-
doleat, constat ex eo quod in Deuteronomio loquitur Moysi de filiis Israel : Quis det *Deut. v, 29.* talem eos habere mentem ut timeant me et custodiant universa mandata mea, et bene sit eis et filiis eorum post eos in sempiternum ? Apud Isaiam quoque : Utii-
Is. xlvi, 18. nam (inquit) attendisses mandata mea.

Tertio idem probatur ex beneficiis Dei. Si enim consideremus quanta et qualia Deus pro nostra salute effecit, quanta beneficia contulit, quam misericorditer dum nobiscum egit, et præsertim quanta Unigenitus Dei Patris pro nostra redemptione assumpsit, fecit ac pertulit, luce clarius scimus quam paratissimus sit Dominus Deus noster suam nobis gratiam elargiri, dummodo obicem non ponamus. Nonne Pater æternus pro nostra salute superdilectissimum et unicum Filium suum misit in mundum, et nostram naturam ei univit, atque in ea voluit ipsum laborare, pati et mori pro nobis? Per quod ineffabilem suam caritatem nobis ostendit, juxta illud Joannis: Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Ideo ad Romanos ait Apostolus: Commendat caritatem suam in nobis Deus, quoniam quum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.

Ex hoc quoque quod Deus Pater dedit nobis Filium suum, innotescit quam paratus sit nobis dare gratiæ suæ charismata, Paulo dicente: Proprio Filio suo non percipit Deus, sed pro nobis omnibus traxit illum: quomodo non etiam omnia nobis cum illo donavit? Insuper, si consideremus quanta Filius Dei pro nobis assumpsit, fecit atque percessus est, dubitare non possumus quin Deus paratissimus sit nobis indulgere, succurrere, gratiam et salutem impendere.

Imo Deus legatos suos mittit ad homines impios, ingratos, pravissimos, exhortans, invitans, exorans ut convertantur, et beatitudinem consequantur. Legati etenim Dei sunt angeli sancti, et boni prælati ac prædicatores, per quos Deus hortatur peccatores ad pœnitentiam salutarem.

Cur ergo negligimus? Cur non attendimus viscera infinitæ misericordiae Dei nostri super nos? Et certe quam ineffabiliter pius est nunc, tam ineffabiliter justus et rigorosus, imo, secundum Apostolum, et severus est post vitam præsentem. Quod

ex hoc solo clarissime constat, quia pro uno mortali peccato tam cito peracto æternam infligit damnationem ac pœnam tam diram, tam indicibiliter gravem. Unde hunc divinæ rigorem justitiæ vocant sancti Prophetæ furorem, quia per modum furiosi tranquillissimus Deus se habet, tam acerbissime puniendo iniquos.

Deinde, si rex aut princeps terrenus pius ac præpotens, graviter esset a subditis suis offensus, quibus nunquam forefecisset, sed semper benefecisset, quos etiam, si vellet, posset ad libitum trucidare, et nihil minus ex sola sua pietate et caritate, destinaret aliquos sapientes et virtuosos sibi præcaros ad illos, hortando illos per missos a se, ad emendationem, reconciliationem et pacem; nonne valde pius et bonus diceretur hujusmodi princeps? Et si subditi ejus nec sic cessarent ab injuriis et perversitatibus suis, nonne ab omnibus pessimi et omni punitione dignissimi judicarentur? Quanto benignior est Dominus Deus noster, tanto et deterriores nos sumus. Ecce tam bonus, sanctus et pius est Deus, tanta bona largitus est nobis et indesinenter largitur, tamdiu sustinuit impietas atque injurias nostras: et nihil minus mittit quotidie nobis suos legatos, hortans nos ad emendationem, ad conversionem, ad pacem cum ipso. Per se ipsum quoque occultis instinctibus et inspirationibus incitat nos ad bona, quos uno nutu posset æternaliter condemnare et in nihilum redigere: et tamen repellimus eum, negligimus nosmetipsos, et in D nostris perseveramus sceleribus.

Quid ergo meremur? Quid imminet nobis? Quid fiet de nobis, quum omnipotens Deus secundum suam nos cœperit justitiam judicare, et secundum opera nostra, imo et secundum omissiones et negligentias nostras, retribuere nobis? Timemus ergo justum judicium Dei, qui terribilis est in consiliis suis super filios hominum. Qui et per Salomonem testatur: Quia vocavi, et renui stis, despexitis omne consilium meum, et increpationes ^{27.}

16.

Joann. iii., illud Joannis: Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Ideo ad Romanos ait Apostolus: Commendat caritatem suam in nobis Deus, quoniam quum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.

32.

Ibid. viii., Paulo dicente: Proprio Filio suo non percipit Deus, sed pro nobis omnibus traxit illum: quomodo non etiam omnia nobis cum illo donavit? Insuper, si consideremus quanta Filius Dei pro nobis assumpsit, fecit atque percessus est, dubitare non possumus quin Deus paratissimus sit nobis indulgere, succurrere, gratiam et salutem impendere.

Imo Deus legatos suos mittit ad homines impios, ingratos, pravissimos, exhortans, invitans, exorans ut convertantur, et beatitudinem consequantur. Legati etenim Dei sunt angeli sancti, et boni prælati ac prædicatores, per quos Deus hortatur peccatores ad pœnitentiam salutarem.

Cur ergo negligimus? Cur non attendimus viscera infinitæ misericordiae Dei nostri super nos? Et certe quam ineffabiliter pius est nunc, tam ineffabiliter justus et rigorosus, imo, secundum Apostolum, et severus est post vitam præsentem. Quod

22.

Ps. ii, 4, 5. Propheta : Qui habitat in cœlis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos ; tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furore suo conturbabit eos.

Insuper, sicut prædictum est, omne mortale peccatum impedit hominem ab infusione, inhabitacione et gratijsa præsentia Spiritus Sancti. In præsenti quoque evangelio tangitur unum impedimentum susceptionis Spiritus Sancti, quod est amor carnalis. Ubi summa cum diligentia oportet advertere, quod quamvis Dominus noster Jesus Christus fuerat Sanctus Sanctorum, et ab omni labe peccati prorsus purissimus, ejusque caro mundissima fuit, utputa ex purissimis sacratissimæ Virginis sumpta sanguinibus, sine peccato concepta, et a Spiritu Sancto formata, et una cum anima sua Verbo æterno unita ; nihil minus Apostoli inepti fuerunt ad plenam susceptionem Spiritus Sancti, propter hoc quod eorum ad Christum dilectio fuerat aliqualiter sensualis sive carnalis. Quantum ergo amor carnalis ad homines peccatores aut peccatrice, in peccatis conceptos, fragiles atque defectibus plenos, impedit mentem humanam ab infusione et donis Spiritus Sancti ? Amor quippe carnalis et spiritualis contrariantur ad invicem, nec se mutuo compatiuntur ; sed *Is. xxviii, 20.* ut Isaias fatetur, Coangustatum est stratum, ut utrumque simul capere nequeat.

Si ergo a Spiritu Sancto visitari, impleri et inhabitari desideramus, purgemos cor nostrum ab omni carnali amore, ut neque nos ipsos nec alios carnaliter, sed spiritualiter diligamus, desiderando nobis ac aliis gratiam Dei, virtutes ac dona Spiritus Sancti, profectum in vita virtuosa, et post hanc vitam gaudia sempiterna, non autem carnales delectationes, divitias temporales, honores humanos, sed necessaria vitæ. Sic ergo et conjugati amare se obligantur, et si se nimis carnaliter ament, Spi-

A ritus Sancti inhabitacione privantur ; sic quoque sobolem suam tenentur diligere, et dum peccat, diligenter corripere, ne simul cum sua sobole pereant. Amor iste carnalis, mirabiliter, imo et lamentabiliter ac damnabiliter inficit, fallit, vincit et obte-nebrat mentem : idcirco cum suis effectibus, qui sunt lascivi contactus, amplexus, deosculationes, et libidinosi adspectus et affatus, est omnino vitandus.

Præterea, ab infusione et omni gratio-
B nate charismate Spiritus Sancti, præcipue im-
pedit hominem detestabilis illa superbia,
coram Deo et hominibus odibilis ac sper-
Eccli. x, 7.
nenda. Sola namque superbia destruit omnia, si comitetur. Et hujus sunt plurimæ rationes. Prima, quoniam homo qui gratiam Spiritus Sancti recepit, seu recipere petit, habet se tanquam mendicans, et Deus qui Spiritus Sancti dona infundit, habet se sicut pater et dominus ac paterfamilias, eleemosynam tribuens et pauperem ditans. Mendicum autem et pauperem oportet se humiliare, si a divite aliquid C petat, vel recipere eleemosynam debeat : si enim intumescat et humiliiter petere dedignetur, nec propriam paupertatem penset ac fateatur, juste omnino despicitur. Quum ergo superbia sit quædam inflatio mentis adversus Deum, et tumor animi se ipsum magnificantis, efficit hominem omni gratia Spiritus Sancti valde indignum.

Secunda ratio est, quia ad hoc quod homo Spiritum Sanctum accipiat, oportet ut se Deo applicet et substernat sive subjiciat. Superbia vero directe elongat a Deo D et ei repugnat : imo superbus voluntatem suam divinæ voluntati præponit, ac divinis jussionibus superponit, nec vult subjici Deo. Ideo ait Scriptura : Deus superbis re-*Jacob. iv, 6.*
sistit. Et per Isaiam Dominus loquitur : Super quem requiescat spiritus meus, nisi *cf. Is. lxvi,*
super humilem et quietum ? Beatissima *1, 2; LVI, 15.*
quoque virgo Maria ait de Deo : Dispersit superbos mente cordis sui. Oportet ergo ut homo se ipsum vere humiliet, proprias vilitates, defectuositates, iniquitates et culpas perpendat, intueatur ac ponderet, si *Luc. i, 51.*

Spiritum Sanctum debet suscipere aut in-habitatorem tenere ; et quanto profundius se subjicit Deo, tanto gratiosius visitatur

Ecli. viii. a Spiritu Sancto. Ideo scriptum est : Hu-milia valde spiritum tuum ; et, Humilia-mini sub potenti manu Dei.

Tertia ratio est, quia superbia abstrahit Deo quod ei debetur. Nam Deo debetur honor et gloria : et hæc sibi usurpat superbus, quoniam cupit se in se ab aliis honorari et glorificari, quasi bona habeat a se ipso. Estque ingratissimus Deo, qui de beneficiis ejus superbit, non gratias agit. Ideo scriptum est : Quid superbit ter-ra et cinis ? Itaque, Quid habes quod non accepisti ? Si autem accepisti, quid gloria-ris quasi non acceperis ? Quarta, quoniam superbia omnium vitiorum est origo, caput, radix, regina. Ideo maxime impedit hominem ab omni gratiæ dono, trahit quo-que eum ad gravissima innumerabiliaque peccata : sicque constituit hominem ad Spiritus Sancti susceptionem indispositis-simum. Ideo scriptum est apud Job : Quid tumet contra Deum spiritus tuus ? Quid te C elevat cor tuum, et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos ? Quinta, quoniam

Job xv. 13.

12.

A in superbia est magis evidenter contemnitus Dei. Superbia quoque est diabolicum vitium, et homines mutat in dæmones.

Verum, ne sermo iste nimium extenda-tur, qualiter cetera peccata mortalia Spir-itus Sancti susceptionem et inhabitationem impedian, sequenti reservatur sermoni.

Legitur de Antiocho rege in libro Ma-chabaeorum, quod superbissimus fuit, in tantum quod æstimavit se terram ad na-vigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum. Et hujus superbiam Deus in B vita hac terribiliter plagavit et humiliavit. Quum enim sederet in curru, et jube-ret currum agitari ut persequeretur popu-lum Dei, cecidit repente de curru, et toto corpore conquassatus est ; atque tam intollerabili viscerum dolore intus a Deo per-cussus, quod vermes de suo corpore eru-perunt, tantusque fœtor, quod nec ipsem nec alii ejus fœtorem poterant sustinere. Sicque miserabili ac amarissima morte de-cessit, et de pœnis vitæ præsentis ductus est ad sempiternas pœnas inferni. Hoc er-go exemplo terreantur superbi, et humiliant semetipsos antequam humiliantur a Deo.

19.

I Petr. v. 6.

21; ix, 4 et seq.

SERMO TERTIUS

QUALITER INVIDIA, LUXURIA, AVARITIA, CETERAQUE MORTALIA PECCATA IMPEDIAN INFUSIONEM AC TOLLANT INHABITIONEM SPIRITUS SANCTI.

QUI facit peccatum, ex diabolo est. *I Joann. iii. 8.*

Quicumque in mortali peccato est, mem-brum est et minister diaboli. Idecirco qui peccat mortaliter, ex diabolo est, non per creationem, sed per imitationem, et quia diabolicæ suggestioni consentit, atque ad diabolum pertinet. Quod tamen de super-bis et invidis præcipue veritatem sortitur.

Sap. ii. 24. Verum in libro Sapientiæ habetur : Invi-dia diaboli mors introivit in orbem terra-

D rum ; imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

Itaque invidia propter speciales ratio-nes impedit infusionem Spiritus Sancti, et gratiam ejus tollit. Primo, quia præ-ceteris contrariatur Spiritui Sancto, qui per appropriationem caritas appellatur. Ideo præsertim elongat mentem a Spiritu Sancto, et facit eam illi displicentem, dif-formem, odibilem, atque a luce gratiæ penitus vacuam. Propter quod in prima

25.

^{I Joann. ii.} sua epistola scribit Joannes apostolus : A hominis si fuerit rectum et justum, videns opera viri justi, audiensque doctrinam sapientiae ejus, amplius confirmatur ; si vero perversum cor fuerit, non solum inde non confirmatur, sed magis ad invidiam excitatur, et magis pervertitur. Ideo Sapiens ait : Neque cum tabescente invidia ^{Sap. vi, 25.} communicabo. Et iterum Solomon : Putredo (inquit) ossium, invidia. Est enim putredo ossium animæ, hoc est virtutum quibus anima consolidatur ; est quoque putredo ossium corporis, quoniam corporali vitæ et complexioni maxime nocet : sicque corpus occidit et animam.

Abjiciamus igitur diabolicum hoc venenum, quod etiam in præsenti, suo possessori facit infernum. In ceteris quippe peccatis communiter delectatio quædam est, in invidia vero afflictio infernalisa. Nam ut asserit Augustinus, Invidi color pallore perfunditur, oculi deprimuntur, mens acceditur, membra frigescunt, fit in cogitatione rabies, in dentibus stridor. Qui ergo livoris peste plene carere desiderat, cœlestem hereditatem diligat, quam coheredum numerus non angustat. Nam tanto quisque invidet alteri bona præsentia, quanto minus ea contempserit. Hieronymus quoque : Oro te, inquit, quid delectationis præstat invido sua invidia, quem quibusdam conscientiæ unguis livor ipse discerpit, et aliena prosperitas ejus tormentum est ? Est demum valde notabile quod ait Chrysostomus : Quemadmodum columna si recta fuerit, accepto supra se pondere amplius confirmatur, et firmius stat ; si autem modice obliquata fuerit, non solum non confirmatur, sed incurvatur, et amplius tendit ad latus : ita cor

A hominis si fuerit rectum et justum, videns opera viri justi, audiensque doctrinam sapientiae ejus, amplius confirmatur ; si vero perversum cor fuerit, non solum inde non confirmatur, sed magis ad invidiam excitatur, et magis pervertitur. Ideo Sapiens ait : Neque cum tabescente invidia ^{Sap. vi, 25.} communicabo. Et iterum Solomon : Putredo (inquit) ossium, invidia. Est enim putredo ossium animæ, hoc est virtutum quibus anima consolidatur ; est quoque putredo ossium corporis, quoniam corporali vitæ et complexioni maxime nocet : sicque corpus occidit et animam.

Præterea, Spiritus Sancti infusionem ac inhabitationem valde specialiter aufert luxuria. Primo, quoniam puritati Sancti Spiritus præcipue contrariatur. Est enim in vito hoc specialiter magna turpitudo, dishonestas et foeditas. Idcirco, secundum Apostolum, Qui fornicatur, in proprium ^{1 Cor. vi, 18.} corpus peccat, quoniam illud dehonestat. Et crimen hoc non animam tantum, ut cetera vitia, sed corpus simul cum anima inquinat. Secundo, quia luxuria specialiter ingerit homini fastidium divinarum ac spiritualium rerum, et deprimit mentem, obtusamque efficit : sicque omnino constituit eam ineptam atque indignam ad Spiritus Sancti infusionem ac gratiosam præsentiam. Tertio, quia in luxuria maxime vigent amor carnis et delectatio sensualis, quæ spirituali amori et consolacioni Spiritus Sancti penitus opponuntur. Ideo dicit Gregorius : Tanto quisque a superno amore disjungitur, quanto inferioris delectatur. Quarto, quia per inquinationa luxuriæ homo brutis æquatur, et omnino caro efficitur : sicque a spiritualitate et Spiritus Sancti deificatione ac elevatione vehementissime impeditur ac elongatur. Unde in Genesi Dominus ait : Non permanebit spiritus meus in homine ^{Gen. vi, 3.} in æternum, quia caro est. Unde, quanto plus per vitia carnis afficitur homo, et delectatur in rebus creatis ac vilibus, tanto per ea tenacius creaturis inhæret; et quanto tenacius creaturis inhæret, tanto plus a

Creatoris impeditur amore, et amplius elongatur a Spiritus Sancti infusione, difficiliusque convertitur. Oportet ergo hoc bestiale ac fœdum abjecere vitium, eum qui vult Spiritus Sancti esse aut fieri templum.

Insuper, avaritia specialiter impedit infusione et gratiam Spiritus Sancti. Primo, quoniam valde fortiter alligat cordis affectum rebus caducis : nam quanto avarus plura acquirit, tanto plura desiderat.

Coloss. iii. 5. Secundo, quia secundum Apostolum, Avaritia est servitus idolorum, id est idolatriæ similis. Nam, sicut idololatra, vero Deo relicto, idola colit, ita avarus, summo, infinito atque incommutabili bono deserto, terrenis totaliter inhiat, et magis quam Deum ea cogitat, amat et colit. Tertio, *Ecclesiasticus x. 10.* quia ut in Ecclesiastico scriptum est, Nihil est iniquius quam amare pecuniam. Nam amator pecuniæ animam suam habet venalem, quam pro nummo subdit diabolo. Quarto, quia ex avaritia oriuntur peccata multa gravissima, ut rapinæ, furta, sacrilegia, mendacia, doli, perjuria, etc.

Conformiter potest ostendi de ceteris peccatis mortalibus, cur a Spiritus Sancti infusione et gratia impediant hominem. Nam de ira, hoc in expositione et sermone epistolæ hujus dominicæ est ostensum. De gula quoque facile est pensare, quia et ipsa bestiale est vitium, gravatque mentem, et pigrum efficit ad divina, luxuriæ quoque incentivum atque materiam exhibet. Similiter acedia quum sit torpor et tedium mentis ad ea quæ Dei sunt, caritati et fervori Spiritus Sancti repugnat, et omnium divinorum transgressionem præceptorum inducit.

Præterea advertendum, quod si unumquodque mortale peccatum tam vehementer ac multipliciter ineptum constituit hominem et indignum ad infusione et gratiam Spiritus Sancti, quam inæstima-

A biliter inepti sunt et indigni visitatione Spiritus Sancti, qui multis aut omnibus mortalibus sordent, subduntur replenturque vitiis, et quotidie crimina addunt eriminiibus, et absque freno ac numero peccant? Siquidem peccatum mortale quod mox per poenitentiam non deletur, suo pondere trahit ad aliud. Ideo quanto quis saepius peccat, tanto pronior est ad peccandum, et tanto ineptior ad conversionem. Talibus ergo clamat Isaias propheta : Redite, prævaricatores, ad eorū; et *Is. xlvi. 8.* *B* Paulus apostolus, Resipiscant a laqueis diaboli, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. O quam turpes et fœtidæ coram Deo sunt hujusmodi animæ! Ait namque S. Gregorius : Si videremus quantum per unumquodque peccatum mortale anima deturpatur, usque ad mortem resisteremus peccato. Quam incomprehensibiliter ergo turpes et fœtentis sunt animæ innumerabilibus mortalibus vitiis plenæ? Vehementissime plane condolendum est eis, et indesinenter orandum pro ipsis. Nempe quid *C* sunt hujusmodi animæ, nisi diabolorum cloacæ?

Nec tamen de eis est desperandum. Nam et S. Guillelmus confessor, qui fuit dux, fuit peccator gravissimus et tyrannus, tribusque annis sedit in adulterio incestuoso cum uxore proprii fratris, quasi alter Herodes. Et tamen postmodum per S. Bernardum conversus est, et poenitentiam egit condignam, quia ad nudum corpus suum portavit loricam, et septem annis jacebat in fovea seu spelunca, die ac nocte lacrimosissime sua deplorans peccata. Visitavit etiam Terram sanctam et Christi sepulcrum, et rigorosissimas abstinentias fecit, longo deinceps tempore in magna sanctitate Deo deserviens, ac beato fine vitam hanc terminans. Ejus ergo exemplo, convertantur ac satisfaciant, qui vitiorum malibus sunt oppressi.

Il Tim. ii. 26.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE EXCELLENTIA, MUNIFICENTIA ET EFFECTIBUS DEI.

OMNE datum optimum et omne do-
num perfectum desursum est, descen-
dens a Patre lumen. Jacob. I, 17.

Quum Deum super omnia toto corde ju-
beamur diligere, nec tamen valeamus id
adimplere, imo neque incipere, nisi eum
aliquo modo intelligamus et cognoscamus,
quia quod prorsus ignotum est, nec appeti
potest nec diligi; hinc Domini Dei nostri
cognitio aliqualis nobis in primis necessa-
ria perhibetur. Imo in perfecta Dei cogni-
tione beatitudo nostra a Fonte beatitudinis

Joann. xvii, 3. constituta asseritur, ipso dicente : Hæc est
vita æterna, ut cognoscant te verum Deum.

Et ipse Deus per Jeremiam ait prophetam :

Jer. ix, 23, 24. Non glorietur sapiens in sapientia sua, et
non glorietur fortis in fortitudine sua, et
non glorietur dives in divitiis suis; sed
in hoc glorietur, qui gloriatur, scire et nos-
se me, quia ego sum Dominus Deus. Meri-

Sap. xiii, 4. to igitur, juxta Scripturam, Vani sunt om-
nes homines quibus non subest scientia
Dei. Si ergo in visione Dei nostra consistit

Ps. LXXIX, 4. felicitas (juxta illud : Ostende faciem tu-

Joann. iii, 2. am, et salvi erimus; et alibi, Similes ei

erimus, utputa perfecte beati, quia vide-
biimus eum sicuti est), constat quod quanto
nunc in Dei cognitione proficimus, tanto
futuræ beatitudini amplius propinquamus,
atque in isto exsilio quodammodo beatio-
res efficimur. Quod tamen non de qua-
cumque Dei cognitione intelligo, sed de
ea quæ doni sapientiæ actus est, et con-
templatio dici meretur, ac formata, non
informis, vocatur. Hæc formata et amorosa
Deitatis cognitio et ejus dilectio insepara-

A biles sunt, atque se invicem fulciunt ac
perornant; et quo magis in una, eo plus
et in alia crescimus. Sapientia namque
quæ donum est, et caritas, simul et æque
crescere et decrescere nunc censemur.

Ut ergo summi Dei amore validius ac-
cendamur, in ejus contemplativa cognitio-
ne perfici enitamur. Quod ut fiat, nunc
aliquid de Dei essentia, omnipotentia, sa-
pientia, invariabilitate, perfectione, munifi-
centia, operatione, quantum ipse præstiterit,
referetur. Idque in primis patescit, quem-
admodum Deus sublimis et benedictus de
suo nomine a Moyse interrogatus, respon-
derit : Ego sum qui sum; hæc dices filii *Exod. iii,*
Israel, Qui est, misit me ad vos. Unde ^{14.} concluditur, quod primum et proprium
Dei nomen est Esse, seu Qui est, in tantum
ut ipse solus esse dicatur. Cujus compara-
Job xiv, 4. tionem esse aliorum est tanquam non esse,
propter infinitam excellentiam esse divi-
ni : quemadmodum respectu increatae et
infinitæ sapientiæ Dei, sapientia omnis
mentis creatæ nullius momenti est; et
omnis lux atque potestas creaturarum, ad
immensitatem lucis ac omnipotentiae Cre-
atoris adorandi relata, obscuritas infirmi-
tasque ostenditur. Esse ergo est primum
et proprium Dei nomen, quoniam esse,
tanquam pelagus infinitum, cetera quæ
Deo adscribuntur, teste Damasceno, inclu-
dit. Propter quod bene disseruit sanctus
pater Bernardus, Dei electus : Quid est
Deus? Qui est, seu ipsum esse. Nil enim
competentius est æternitati, quæ est Deus.
Si bonum, si magnum, si sapientem, si

beatum, si omnipotentem, vel quidquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo instauratur, Qui est. Nempe hoc est ei esse, quod hæc omnia esse, et si centum aut mille talia addas, non recessisti ab esse; si ea dixeris, nihil divino esse addidisti; si ea non dixeris, nihil ei diminuisti. Itaque Deus excelsus et gloriosus est ipsum esse, utputa esse primum, independens, imparicipatum, interminatum, non coaretatum, non receptum, sed in se ipso subsistens, separatum, perfectum, in quo omnis essendi nobilitas, perfectio, beatitudo, cum infinita excellentia ac plenitudine, absque omni prorsus mensura et fine simplicissime continetur et est: ita quod ipsum esse divinum, in extrema simplicitate est omne istud; et omnia ista quæ uno nomine exprimere non valemus, sunt ipsum purissimum et supersimplicissimum esse Dei, et ipse Deus, in quo penitus idem sunt quod est et quod habet, quantum ad absoluta. Hinc solus Deus est ens per essentiam. De quo B. Hilarius subtiliter dixit: Esse non est accidens Deo, sed subsistens, C veritas manens, et naturalis proprietas.

Deinde, sicut esse, quod in se communissimum est, in sua plenitudine sumptum, est primum et proprium Dei nomen; sic convertibilia entis, videlicet verum, unum, bonum, in sua plenitudine sumpta, verissime ac propriissime competunt Deo altissimo, ita ut ipse sit primum verum, primum unum, primum bonum, imo veritas prima, unitas summa, bonitas infinita. Deinceps, quidquid, absolute loquendo, dignius et melius est inesse, adesse sive haberi, quam deesse, hoc vere et infinite competit Deo et est in eo, et ipsem illud est. Idecirco in eo est, et ipse est, sapientia infinita, potestas immensa, beatitudo æterna; suæ pulchritudinis, suæ dulcedinis, suæ amabilitatis nullus est finis; opulentia et libertas, misericordia, justitia et liberalitas ejus nullo usquam termino clauduntur; voluptas et gloria, securitas, incommutabilitas et superabundantia ejus circumscribi, comprehen-

A hendi, coarctari nullatenus queunt. Et breviter, ab ejus condigno præconio, ab ejus pleno obsequio, ab ejus cognitione plenaria deficimus in immensum; et hoc ipsum quod verbis de eo proferimus, mente capere, prout ipse in se ipso est, nequaquam valemus. Ideo ei cum profundissima humiliatione, summa reverentia, decenti admiratione, indesinenti et maxima diligenzia, subdi, servire, adstare debemus, sincera quoque contemplatione ferventissimoque amore ei intendere ac uniri; nec tamen B quidquam condigni nos ei exhibere humiliare fateamur.

Præterea, sicut in epistola hodierna Jacobus tangit apostolus, apud ipsum non

Jacob. i. 17.

est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Hæc namque imperfectionem includunt. Unde et Aristoteles subtilissime atque certissime in sua Metaphysica post longissimam inquisitionem probavit: Deus est purus actus, id est natura in se absolute perfecta, cuius est omnia movere, mutare, perficere, et a nullo moveri, mutari aut perfici, utputa sibi in se et per se summe et infinite sufficiens, nulloque indigens, quo cetera indigent universa: ideo movet, mutat et perficit ea, tanquam cunctorum principium et omnium finis, in quo nulla est potentia passiva limitans, nulla differentia contrahens, nulla materia coaretans. Idcirco vere et perfecte æternus est, incomprehensibilis et ignotus, utpote causam non habens, et in se invariabiliter, felicissime incircumscripibiliterque consistens, in quo nulla est vicissitudinis

Ibidem.

D obumbratio, id est nulla præteritio, nulla successio, nulla alternatio, ejus puritatem, invariabilitatem, perfectionem, beatitudinem aliquo modo obnubilans, violans seu obumbrans. Imo ipse solus habet immortalitatem, id est omnimodam incommutabilitatem, quum in ipso nulla sit volendi aut intelligendi successio, nullus actus recens, incepio sive desitio; sed ipse tanquam superhonoratissimus intellectus, se ipsum et cetera cuncta uno, æterno ac simplicissimo videt et cognoscit intuitu, et

1 Tim. vi.

^{16.}

uno volendi actu vult omnia, nec actio sua a sua diversificatur essentia.

Postremo, quum ipse sit primum ens, solum perfectum et infinitum, ab ipso universa fluxerunt, incessabiliterque dependent: imo eatenus indigent conservazione ipsius, quod nec ad momentum sine ejus manutentia possint consistere aut durare. Ab ipso ergo manavit omne bonum naturae, omne donum gratiae, a quo solo omne donum gloriae derivatur; ab ipso est ordo rerum et consistentia universi; ipse universa gubernat et omne saeculum administrat, omnia intuetur, et cuncta rectissime judicat. Cujus providentiam plenam et omnia distinctissime complectentem qui negaverunt, stulti facti sunt in sapientia sua; et eorum sapientia, stultitia maxima fuit. Sapientissimus Augustinus optime dixit: Deus est in se ipso sicut Alpha et Omega, in mundo sicut rector et auctor, in angelis sicut sapor et decor, in Ecclesia sicut paterfamilias in domo, in anima sicut sponsus in thalamo, in justis sicut adjutor et protector, in re-

A probis pavor et horror. Ab ipso averti est cadere, ad ipsum converti, resurgere; in quo manere est vivere, a quo exire est mori; in quem redire est reviviscere, in quo habitare est perdurare. De quo et sanctus concionatur Bernardus: Quam dives es in misericordia, quam magnificus es in justitia, quam munificus in gratia, Domine Deus noster! Non est similis tibi, munerator copiosissime, remunerator aequissime, liberator piissime.

B Igitur, juxta præhabita, Deum superdignissimum contemblemur, in ipso aciem mentis figere studeamus. Et quum tam incomparabiliter et immense ipse præ omnibus bonus, amabilis, speciosus, suavis, dives, pius, sanctus, felix et perfectus consistat, a quo etiam omne bonum profluxit, et quidquid habemus et sumus, accipimus, ipsum super omnia ferventer et incomparabiliter diligamus, omne bonum ei attribuamus, ipsum totis viribus colere, venerari, laudare nunquam cessemus, in ipso stabiliri, roborari atque immobiles fieri semper conemur.

SERMO QUINTUS

DE MODERAMINE IN LOQUENDO ET OBSERVATIONE SILENTII.

SIT autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. Jacob. i, 19.

Inter præcipua ad quæ in libris Sapientialibus admonemur et erudimur, est ut linguam suam unusquisque refrenet, et non nisi utilia suo loco ac tempore moderanter loquatur. Quemadmodum enim ex linguae irrefrenatione innumerabilia et enormia mala sequuntur, ita ex linguae coercitione et moderatione loquelæ, bona sequuntur innumera, magna et valde salubria. Nec solum cavenda sunt verba illicita, pungitiva, detractoria, turbativa, men-

dosa, sed etiam certis ex causis, quibusdam in locis et determinatis temporibus a bonis D abstinendum est verbis, juxta illud Psalmi: Obmutui, et humiliatus sum, et silui Ps. xxxviii, a bonis. In Ecclesiastico quoque habetur: ^{3.} Ubi non est auditus, non effundas sermonem. Denique, sicut loquacitas stultitiae Ecclesiasticus, 38, signum est, Salomone dicente, Stultus verba multiplicat; et, Totum spiritum suum Prov. xxix, profert stultus: sic taciturnitas circumspecta, magnæ sapientiae exstat indicium, quemadmodum conscriptum est. Qui moderatur labia sua, prudentissimus est. Unde sanctus Job loquacioribus dixit: Utinam Ibid. x. 19. Job xiii, 5.

taceretis, ut putaremini sapientes. Merito ergo in hodierna epistola beatissimus Jacobus monet apostolus ut ad loquendum tardus sit omnis homo. Nam et Salomon *Prov. xxix.*, loquitur : Vidisti aliquem velocem ad loquendum ? Stultitia magis speranda est, quam illius correctio. Praeterea, tanta virtus est linguam reprimere moderateque *Matth. xii.*, loqui, ut in Evangelio dicat Salvator : Ex ore tuo justificaberis, et ex ore tuo condemnaberis. Hoc est quod Salomon ait : *Prov. xii.*, De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis.

Quæ omnia quum ita se habeant, rationabilissime ac saluberrime sancti Patres instituerunt ut religiosi servent silentium, nec sine licentia audeant loqui etiam verba utilia. Statuerunt quoque observationem silentii, inter regulares observantias post tria vota inter præcipuas unam. Nec fractionem silentii, modicam culpam seu inordinationem aut transgressionem reputaverunt : quod hinc potissimum innotescit, quoniam fractionem silentii tam specialiter puniendam esse sanxerunt, ut scilicet fractio silentii culpam suam in proximo clamet capitulo, detractisque ex humero vestibus, prostratus suscipiat disciplinam ; quum utique non nisi pro gravibus valde sceleribus soleant rei in sæculo taliter flagellari, nec pro aliis passim culpis, quamvis in religione notabiliter magnis, ita determinatæ sunt a sanctis Patribus communiter pœnæ, aut poenæ tam magnæ. Fuit itaque beatorum intentio Patrum nostrorum, ut observationi silentii diligentem ac fervidam impendamus custodium.

Hinc in Regula ait Benedictus : Faciamus quod ait Propheta : Dixi, Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, etc. Si ergo a bonis eloquiis interdum propter taciturnitatem debet taceri, quanto magis a malis verbis propter pœnam peccati debet taceri ? Ergo, quamvis de bonis et sanctis ædificationum eloquiis, perfectis discipulis propter taciturnitatis gravitatem rara loquendi concedatur li-

A centia, quoniam scriptum est : In multi-*Prov. x. 19.* loquio non effugies peccatum ; et iterum, Mors et vita in manibus linguae. Nam loqui *Ibid. xviii.*, et docere decet magistrum, tacere et audire discipulo convenit. Eccé quemadmodum, secundum doctrinam sanctissimi Benedicti, rara loquendi licentia danda est etiam perfectis discipulis, quamvis non nisi de sanctis et ædificatoriis velint loqui. Nam ipsa loquacitas et collocutio Fratrum frequens, religionis derogat gravitati. Hinc rursus in Regula : Omni (inquit) tempore B silentio debent studere monachi, maxime tamen nocturnis horis et post Completorium. Quod si inventus quis fuerit prævaricari taciturnitatis hanc regulam, graviori vindictæ subjaceat, nisi forte abbas alicui aliquid jusserit : quod tamen cum summa gravitate et moderatione honestissime fiat.

Insuper gloriosus Hieronymus dicit in Regula sua : Religio sancta in loquacibus esse non potest. Ex hoc enim sancti Patres in eremo edocti, summa cum diligentia observant sancta silentia, tanquam sanctæ contemplationi necessaria. Plures me reperisse non ambigo, qui per septennium nullum prorsus verbum alteri fuderant. Propterea volo ut in conventu vestro ter aut pluries in hebdomada, exceptis festivitatibus, loqui omnino, nisi urgente causa perutili ac necessaria, nullatenus liceat, nec simul nec cum aliis extra. Diebus vero quibus pro remedio et salute loqui conceditur, non singulis horis vacandum est verbis, quæ sine peccato proferri vix possunt. Sed haec inviolabilis observatio vi D geat, quod singulis noctibus post peractam Completorii horam usque post Missam, et a Tertiis usque ad Nonam, sacra observentur silentia, quibus et linguae Deum laudandi concedatur opportunitas, et inutilia verba penitus abscondantur. In choro autem, dormitorio, cœnaculo et capitulo omni tempore loqui non liceat, nisi ea ad quæ ordinata sunt loca in laudibus Dei, ut jam et tempus et locus vestræ religionis prædicent sanctitatem, atque loquacibus ingerant compunctionem, aliosque inflam-

ment ad intrandum vestram religionem.

Deinceps de observantia et commendatione silentii, de loquacitatis vituperio, de culpa fractionis silentii plura hic possent commemorari, quæ infra congruis locis, Deo agente, introducentur.

Præterea, quam tardi esse debemus ad loquendum, tam prompti et velocies esse debemus ad audiendum verba salutis, præsertim a superioribus, sapientioribus et melioribus. Siquidem auditio diligens verbi Dei intellectum illuminat, voluntatem accedit, animum roborat, et reficit mentem, et purgat a vitiis animum; estque signum probabile prædestinationis divinae. Cordis quoque duritiam frangit; et signum est indolis bonæ et humilis, studiosæ ac docilis animæ, quum scriptum

Ecclesi. iii. 31. sit in Ecclesiastico: Auris bona cum omni concupiscentia audiet sapientiam. Unde in *Jacob. i. 21.* epistola ista Jacobus loquitur: Abjicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.

Postremo, juxta doctrinam sancti hujus Apostoli, simus tardi ad iram, præsertim quum ira ex suo genere inter mortalia collocetur peccata. Ira namque mentem obtenebrat, confundit, perturbat, et hominem stulto ac furenti similem reddit. Un-

Eccle. vii. 10. de et Salomon ait: Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. *Job v. 2.* In libro Job quoque asseritur: Virum stultum interficit iracundia. Ira etiam so-

ciali ac pacifieæ conversationi contrariantur, redditque hominem fratribus gravem et ad portandum difficilem, Salomone testante: Spiritum ad irascendum facilem *Prov. xviii.* quis poterit sustinere? Itemque: Ira non ^{14.} *Ibid. xxvii.* habet misericordiam, nec erumpens fu-

ror; et impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Passionem ergo tam pessimam refrenemus: quod cholericis summe est necessarium. Qui Deum jugiter invocando, Christi passionem, patientiam, mansuetudinem intuendo, Scripturarum doctrinam

B considerando, discant iræ commotionem reprimere; et ne appareat in facie, nec per verba erumpat, et maxime ne diu duret aut in ultionem procedat.

Itaque ex prædictis studeat religiosus, in observatione silentii esse custoditus ac diligens, sciens quod vir linguosus non diri-

Ps. cxxxix.
^{12.}
Ecclesi. xx. 8.

getur in terra, et quod qui multis utitur verbis, lædit animam suam; et quum loquendi datur licentia, nihilo minus se ab omni illico refrenet sermone. Hinc consuetudo pravissima faciliter et sine neces-

Csitate ac utilitate loquendi verba pauca, prorsus abjiciatur, quum omnis oratio intelligibilem habens sensum, sine licentia dicta, fractio judicetur silentii, ut si dicatur, Quis est ille? quamvis necessitas frangat legem; sed quæ sit vera sufficiensque necessitas, rite pensetur.

Verum de ista materia, in sermone circa dominicæ sequentis epistolam diffusior erit declaratio hujus, et exhortatio circa ista.

SERMO SEXTUS

QUALITER SPIRITUS SANCTUS PER PATRES ARGUIT NEGLIGENTES RELIGIOSOS.

PARACLETUS arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio. *Joann. xvi. 8.*

Quemadmodum paracletus Spiritus San-

Dctus, protinus ut infusus est in die Pentecostes beatis Apostolis, cœpit per eos mundum arguere, et homines peccatores in mundo hoc habitantes increpare de pec-

cato quod committendo aut omittendo in-
currenunt, et de justitia quam facere negle-
xerunt, id est de contemptu et omissione
atque de falsa et ficta eorum justitia, et
de judicio eorum temerario, præsumptuo-
so, mendoso; sic Spiritus Sanctus, qui ve-
rus est Deus, quem spiritualium patrum
religiosis præsidentium, zelum Dei sincere
habentium, impleverit corda, mox per eos
increpat Fratres negligentes, carnales, dis-
solutos, de eorum peccatis. Qui non regu-

Ephes. iv, 3. lariter conversantur, nec inveniuntur sol-
liciti servare unitatem spiritus in vinculo

Coloss. i, 10. pacis, nec satagunt digne Deo ambulare
juxta suæ exigentiam vocationis. Qui in
divinis sunt somnolenti, pigri, vocibus
suis parcentes, se ipsos palpantes, in ange-
lorum præsentia, in conventus adspectu,
imo in divinæ et summæ majestatis intu-
itu se irreverenter, intimorate, indevote
habentes. Qui utinam rite perpenderent
Jer. xlviii, illud propheticum : Maledictus qui facit
opus Dei negligenter.

Consideremus quam attoniti et attenti,
quam solertes ac reverentes stant coram
regibus principibusque terrenis eorum mi-
nistri et milites, quam profunde inclinant,
quam prompte, facete, ordinate deservi-
unt, quam custodite et compte loquuntur.
Quantam ergo irreverentiam exhibemus
Deo, infinitæ excellentiæ regi, quem in
ejus laudibus et obsequiis, in cantu et psal-
modia ac Horis, in loco tam sancto, in Sa-
cramenti præsentia, tam remisse, frigide
et superficialiter nos habemus, oculos cor-
dis ad Creatoris sublimitatem intuendam
ac debite honorandam non elevantes? Ille,
quanta est ista perversitas! Nonne carnalis
magis quam spiritualis amor abundat in
his qui in colloquio, in refectorio, in spa-
tiamento fortes et alacres sunt ad fabulan-
dum, ad comedendum, ad externa solatia,
in divinis vero se habent quasi essent inun-
cti infirmi, et penitus impotentes? Videant
sibi qualiter suam mereantur annonam. Ve-
runtamen ultra posse Deus nil exigit; sed
multa possumus in confortante nos Domi-
no, quæ sine gratia non valemus. Si esset

A in nobis spiritualis fervor, sancta devotio,
vigilantia cordis, confidentia divini auxilii,
experiemur quam facilia et jucunda no-
bis exsisterent quæ nobis jam impossibilia
arbitramur. Executiamus ergo torporem,
pusillanimitatem et vanam formidinem,
invocemusque Dominum; et quod in nobis
est faciamus, atque in ceteris religiosis
observantiis simus ferventes. Ipsas quoque
increpationes quas per Patres nostros facit
nobis Spiritus Sanctus, patienter, grata-
ter et cum ingenti advertentia suscipia-
mus, et quilibet efficaciter se emendet :
quoniam teste Scriptura, Qui acquiescit

Prov. xv,
32.

increpationibus, possessor est cordis; qui
autem abjicit disciplinam, despicit ani-
mam suam. Et rursus in Ecclesiastico scri-
ptum est : Quam bonum est arguere, quam

Ecclesi. xx,

1, 4.

irasci! Quam bonum est correptum mani-
festare pœnitentiam ! Sic enim effugiet
peccatum.

Præterea, quoniam non est homo super

Eccle. vi, 21.

terram qui faciat bonum et non peccet,
sed in multis offendimus omnes, et justus

Jacob. iii, 2.
Prov. xxiv,
16.

C septies cadit in die, imo universæ nostræ
justitiæ sunt quasi pannus menstruatæ :
ideo spiritualis pater nemini parcet, ne-
minem palpet; nec quisquam se irrepre-
hensibilem arbitretur, aut de increpatione
sua aliquatenus indigetur, quia hoc pes-
simum esset, et magnæ imperfectionis in-
dicium, magnæ impatientiæ et insipientiæ
signum, quem Salomon protestetur : Ar-

Prov. ix, 8.
Ecclesi. xxi,
7.

D gue sapientem, et diligit te. Ecclesiasticus
quoque fatetur : Qui odit correptionem,
vestigium est peccatoris; qui autem timet

Is. lxiv, 6.

Deum, convertetur ad cor suum, hoc est,
propriam fragilitatem, defectuositatem et
vocationem suam attendit, nec indignabitur
corripiendi, sed gratias aget. Verum
sunt aliqui non illuminati, sed privato
amore potius excæcati, simulatorie justi,
occulte superbi, qui dum corripiuntur,
volunt quasi honorem suum defendere,
quia in aliorum cordibus verentur vi-
lescere, et defectuosi ac contemptibiles
renunt apparere : sive se ipsos excusant,
jactant, justificant, clamorose, im-

patienter, arroganter respondent, non at-tendentes, miserrimi, quod taliter sese habendo, non solum Deo et angelis, sed et spirituali patri ac Fratribus cunctis vile-scant, coram quibus vitiositatem et stoli-ditatem suam tam evidenter demonstrant. Qui si patienter, sapienter et humiliter responderent, seque modeste, si innoxii essent, causa vitandi scandali excusarent, aut si culpa modica esset, dissimularent, crescerent utique in audientium corde, et vere honorabiles reputarentur. Hi igitur se emendent, atque in vera humilitate, et B fractione propriæ voluntatis, ac extirpa-tione privati amoris, totam suam conversa-tionem stabiliter fundent, ut assimilentur viro sapienti qui ædificavit domum suam supra petram, non stulto qui ædificavit super arenam.

Insuper Spiritus Sanctus per superiores nostros arguit nos de justitia quam imple-re negleximus. Nam Deo honorem, proximi-mis ædificationem, nobis ipsis custodiam jugem tenemur. Si ergo prælatus viderit quempiam coram aliis inexemplariter se habentem, pusillos scandalizantem, non re-ceta ac regia via pergentem, protinus con-tra illum, imo pro eo, zelo accendatur ju-stitiæ, et arguat eum, informet, hortetur, Rom. xiv, 19. ut juxta apostolica documenta, quæ pacis sunt sectetur, et quæ ædificationis sunt diligenter custodiat, memor sententiæ Sal-vatoris : Væ homini per quem scandalum venit; et qui scandalizaverit unum de pu-sillis, expedit ei ut alligato ipsius collo saxo mergatur. Quod si tam damnabile est unum scandalizare pusillum, quam dam-nabile et enorme est coram communitate agere scandalose ac plurimos scandalizi-zare? Qui ergo publice ac graviter peccat, manifeste et acriter arguatur; et nisi emendaverit, durius castigetur.

Denique, juxta Bernardum, tribus exs-timus debitores, videlicet superiori, æqua-li, inferiori. Superiori reverentiam et obe-dientiam, æquali, utputa proximis, consili-um atque auxilium, inferiori disciplinam custodiamque tenemur. Superiori ergo,

A puta prælato, reverentiam cordis ac cor-poris et obedientiam caritativam ac promptam exhibeamus; confratribus consili-um et auxilium præbeamus, verbis dum licet loqui hortando et instruendo, oratio-ne juvando, seu alias modo possibili mini-sterium exhibendo. Quocirca ait Bernar-dus: Nullum ego consilium arbitror melius quam si exemplo tuo fratrem tuum doce-re studeas quæ oporteat et quæ non oport-eat fieri, provocans eum ad meliora et consulens non verbo neque lingua, sed B opere et veritate; sed neque efficacius au-xilium est quam ut ores devote pro eo, ut non dissimules redarguere culpas ejus, ut nullum ei offendiculum ponas, et quan-tum prævales, sollicitus sis, tanquam an-gelus pacis, scandala tollere et occasiones scandalorum penitus removere. Si talem te fratri tuo consiliarium et auxiliarium exhibes, reddis ei quod debes, nec habet unde causetur. Porro qui alicui præest, di-sciplinam ei tenetur atque custodiam, quia de manu ejus, pereuntis subditi exquiritur C sanguis, si quod sui est officii illi negle-rit exhibere. Si vero aliis non præsis, pro-prio corpori, sensualitati et sensibus tuis disciplinam custodiamque impende, ut cor-pus tuum castiges, in servitutem animæ redigas, ne regnet in eo peccatum; sen-sualitas quoque dometur, et sensitivus ap-petitus rationi subdatur; et exteriores sen-sus custodiantur, ne circa sua inordinate oblectentur, evagentur lasciviantque ob-jecta.

Præterea diligentissime perpendamus D quod in præsenti evangelio ait Salvator Apostolis : Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos. Cujus rei, secundum docto-res, una fuit causa : quia Apostolorum ad Christum cum eis corporaliter conversan-tem affectio fuit aliquid sensualis, non penitus spiritualis. Idecirco, stante hujus-modi affectione et causa ipsius, capaces non erant Spiritus Sancti in tanta plenitu-dine, in quanta eum post Christi accep-e-runt recessum. Si ergo sensualis affectio

ad Unigenitum Dei, ad verum Deum carne indutum, ad Agnum sine macula, ad carnem mundissimam ex purissimis sanctæ Virginis sanguinibus sumptam et Spiritu Sancto formatam, impeditiva fuit spirituialis perfectionis et plenæ susceptionis Spiritus Sancti, quam ineffabiliter carnis et sensualis affectio ad fragiles defectuososque homines, ad sordidum corpus in peccatis conceptum, natum, nutritum, spiritualem tollit profectum, et omnem impedit perfectionem ? Mirabiliter quippe carnis affectio trahit atque obnubilat mentem. Propterea esse solliciti caveamus, et omnem ipsius occasionem et causam vitemus, incautum fugiendo adspectum et tactum, amplexus et oscula, lateralem assencionem, et universam hujusmodi provocationem, ex quibus etiam de facili mortalis oritur culpa, praesertim dum serpens tenetur et foveatur in gremio. Unde omnia talia religiosis sunt summe vitanda, qui non solum ad meliorem, sed demum ad securiorem obligati sunt viam : idcirco nequaquam discrimini se committant.

Postremo, immensam pietatem et liberalitatem Spiritus Sancti instanter ac fer-

A vide deprecemur, ut sua nos unctione in omnibus edocere, dirigere, conservare dignetur, quum tot casus, tot involutiones, tot ambiguities, difficultates et tentamenta indesinenter nobis occurrant, ut absque ipsius speciali eruditione, directione, subventione, evadere, prævalere atque salvari nullatenus valeamus. Ideo ait vir sapiens : Quis hominum poterit scire consilium Dei ? *Sap. ix, 13.* aut quis poterit cogitare quid velit Deus ? Cogitationes enim mortalium timidæ, et *Ibid. 14, 17.* incertæ sunt providentiæ nostræ. Sensum B autem tuum, Domine, quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et misericordiam *Rom. viii,* ^{26.} Spiritum tuum de cœlis ? Denique, quid oremus *1 Cor. xii, 3.* postulantes nos facit idoneos. Nec aliquis *II Cor. iii, 5.* potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto. Nec sufficientes sumus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Ecce quam infinita est indigentia, impotentia, defectuositas nostra. Humiliemur igitur sub *1 Petr. v, 6.* potenti manu Dei, et ejus benignissimo C indesinentissimo subsilio incessanter innitamur. Ad laudem et gloriam ejus. Amen.

DOMINICA QUINTA POST PASCHA

ENARRATIO IN EPISTOLAM

ESTOTE FACTORES VERBI, ET NON AUDITORES TANTUM, FALLENTES VOSMETIPSOS. Jacob. i, 22-27.

BEATUS apostolus Jacobus in tota epi-
stola ista hortatur nos ad divinorum
observantiam præceptorum, ne quis putet
solam fidem sufficere, aut solam notitiam
agendorum. *Estote factores verbi*, id est
divini præcepti, et non auditores tantum,
fallentes vosmetipsos : quia qui audiunt
tantum, nec faciunt quæ jubentur quum
possint et debeant, se ipsos decipiunt, quia
eorum negligentia fallit eos. Hinc ad Ro-
Rom. ii, 13. manos loquitur Paulus : Non auditores le-
gis justi sunt apud Deum, sed factores le-
gis justificabuntur. Christus quoque quum
Luc. xi, 28. dixisset, Beati qui audiunt verbum Dei,
addidit, Et custodiunt illud. Et Joannes in
Apoc. i, 3. Apocalypsi : Beatus (inquit) qui legit et
qui audit verba prophetiæ hujus, et servat
ea quæ in ea scripta sunt. Imo de scienti-
bus et non facientibus loquitur Christus :
Luc. xii, 47. Servus qui cognovit voluntatem domini
sui et non fecit, plagis vapulabit multis ;
qui autem non cognovit, et fecit digna
plagis, vapulabit paucis. Unde et idem iste
Jacob. iv, 17. Jacobus ait : Scienti bonum et non facien-
ti, peccatum est illi.

*Quia si quis auditor est verbi divinæ
jussionis, et non factor, id est præcepti
impletor, hic comparabitur viro conside-
ranti vultum nativitatis suæ, id est fa-
ciem suam corporalem in qua natus est,
in speculo. Consideravit enim se in sua
imagine, in speculo resultante, et abiit, et
statim oblitus est qualis fuerit : quia ima-
go in speculo habet debile esse, utputa*

A intentionale potius quam reale. Ideo non
facit fortem impressionem, nec diurna
est memoria ex illa impressione ac con-
sideratione reicta. Quemadmodum ergo
consideratio illa vultus in speculo est in-
fructuosa, ita auditio verbi Dei carens ef-
fectu.

Qui autem perspexerit, hoc est, perfecte
et profunde consideraverit, *in lege per-
fectæ libertatis*, id est in evangelica lege,
pensando ejus præcepta. Dicitur autem lex
evangelica, lex perfectæ libertatis : Pri-

B mo, quia est lex caritatis et gratiæ, per
quam homo sponte et libere ac delectabi-
liter servit Deo. Porro lex vetus fuit lex
timoris, nec gratiam continebat, sed trans-
gressores suos jussit occidi : sicque timore
pœnarum, non amore justitiæ, induxit ad
bonum. Propterea dicit apostolus Paulus :
Nihil ad perfectum adduxit lex ; et rursus,
Hebr. vii, 19. Non accepistis spiritum servitutis iterum
Rom. viii, 15. in timore, sed accepistis spiritum adoptio-
nis filiorum, in quo clamamus, Abba (Pa-
ter). Lex autem evangelica dicitur gratiam

C continere, quoniam sacramenta novæ le-
gis gratiam continent et dant. — Secundo,
quia per eam liberamur ab obligatione
servandi veterem legem, quæ fuit grave et
importabile onus. Unde in Actibus, quum
beatissimus princeps Apostolorum dixis-
set, *Quid tentatis cervicibus discipulorum* Act. xv, 10,
imponere jugum, quod neque patres no-
stri, neque nos portare potuimus? protinus
addidit : Sed per gratiam Domini nostri

Jesu Christi credimus salvari. — Tertio, quia per ejus impletionem eripimur a servitute peccati et jugo diaboli. De qua libertate ait Salvator : Si Filius vos liberavit,

Joann. viii, 36. vere liberi estis. Hæc est spiritualis libertas de qua asserit Paulus :

II Cor. iii, 17. Ubi spiritus Domini, ibi libertas. — *Et permanserit in ea,* perseverando in bonis usque in finem, non auditor oblivious factus, sed factor operis quod lex evangelica fieri jubet : *hic beatus in facto suo erit,* id est, merito operis sui et obedientiæ beatitudinem consequetur ; et jam beatus est in merito et spe, postea erit beatus in præmio et re. Idecirco Christus testatur : Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.

Denique non sufficit corde credere et facto parere, sed oportet et linguam frenare. Ideo subditur : *Si quis autem putat se religiosum esse,* id est Dei ministrum et ejus cultui deditum, utputa veraciter christianum, non refrenans linguam suam a verbis mendosis, perjuris, detractoriis, pungitivis, seu alias contra caritatem sive justitiam exsistentibus, sed seducens cor suum, id est propria loquacitate et culpa mentem suam excæcans et luce gratiæ privans, ita quod ea quæ propriæ salutis sunt, efficaciter non perpendit, *hujus vana est religio,* id est, fides seu lex, sive Christianitatis suæ professio, est inanis : non quod lex aut fides in se ipsa sit vana, sed quoniam ei non cooperatur ad salutem, nec ad ultimum finem perducit, sicut et medicina fertur inanis, quæ sanitatem non confert.

Præterea advertendum, quia ut scribit Thomas in secunda secundæ, quæstione octogesima prima, Religio dicitur a relegendo, quoniam ea quæ ad divinum pertinent cultum, frequenter sunt relegenda et animo revolvenda. Vel dicitur religio a reeligendo, quoniam Deum quem peccando reliquimus, per eam reeligimus nobis ; vel a religando, quia per religionem ab exterioribus rebus nos religamus seu sequeremus, atque divino cultui mancipamus. Sieque religio ordinat hominem ad Deum,

A estque idem quod latræ, utputa virtus Deo cultum ac cærimoniam exhibens. Et habet religio duplices actus, videlicet : proprios quos elicit, ut sunt adorare, sacrificare, vovere ; et secundarios quos non elicit, sed imperat, qui procedunt a virtutibus quibus religio tanquam principalior præcipit. De quibus actibus subditur, Religio munda et immaculata, etc.

Albertus quoque hic ait : Religiosus idem designat quod religatus. Sed religatio ista potest attendi : Primo, quantum ad observantiam mandatorum articulorumque fidei : et sic omnes Christiani dicuntur religiosi. Unde Constantinus Magnus, Theodosius et Carolus rex vocati sunt religiosissimi, id est christianissimi ac devotissimi imperatores. Secundo potest attendi quantum ad observantiam evangelicorum consiliorum : et ita claustrales qui se divinis per solennem adstrinxerunt professionem obsequiis, antonomastice religiosi vocantur, quasi divinis totaliter mancipati. Ad quos etiam specialiter pertinet refrenatio linguæ, quia ad observantiam obligantur silentii : quod si facile frangunt et loquaces consistunt, vana et vituperanda censemur eorum religio, id est professio qua Ordinem suum servare vorerunt, nec suæ satisfaciunt professio, proficiendo quotidie sicut monastica requirit professio. — Unde quod dictum est, « *Si quis putat se religiosum esse* », etc., sic potest appropriate exponi : « *religiosum* », id est latræ actibus deditum, seu divino obsequio mancipatum, aut monasticam vitam professum, « *non refrenans linguam suam, hujus vana est religio* », id est, virtutem latræ non habet veraciter, vel non habet eam formatam, hoc est caritate et actibus bonis ornatam : ideo vana est ei, id est, frustra eam sortitur.

Deinceps ostendit apostolus Jacobus quæ opera ad religiosum pertineant, loquendo de religione extense seu primo modo. *Religio munda,* id est sincera quantum ad rectam intentionem, et *immaculata apud Deum et Patrem,* id est in exsecutione a

peccato mortali immunis. Et potest per religionem intelligi latria seu christianæ legis professio, non autem monastica professio proprie, in hoc loco, ut sequentia verba ostendunt. Nam subditur : *Hæc est : Visitare pupillos, id est patrum solatio destitutos, et viduas, maritorum carentes præsidio, in tribulatione eorum, succurrendo eis in cunctis pro posse, quia miserabiles sunt personæ, et specialiter egent juvamine.* Et per istud intelligenda sunt alia opera misericordiæ, quæ ad Christianos potissimum pertinent, quoniam lex Christi est lex totius caritatis et pietatis. Quæ etiam opera pietatis tam grata sunt Christo, ut quæ suis pauperibus exhibentur, sibi exhibita arbitretur ac fateatur, dicendo : *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Et immaculatum se custodire ab hoc sæculo, id est vitia sæcularium hominum præca-*

Matth. xxv,

40.

A vere, neque ea quæ mundi sunt inordinate appetere, nec aliquem scandalizare, sed omnes potius ædificare. Unde et Paulus hortatur : *Exite de medio eorum, et immunidum ne tetigeritis; itemque, Nolite (inquit) conformari huic sæculo, sed reformamini spiritu mentis vestræ.* Et per istud intelliguntur omnia exercitia virtuosa, quibus homo perficitur in bona vita circa se ipsum.

Postremo, secundum Bedam, in auctoritate hac pulchre additur, « apud Deum et Patrem », quia sunt qui hominibus reli-

B giosi videntur, quum a Deo habeantur profani. Unde et Salomon fassus est : *Est via quæ videtur homini bona; novissima vero ejus deducunt ad mortem.* De talibus ait Salvator : *Vos estis qui justificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum.*

Il Cor. vi, 17.
Rom. xii, 2;
Ephes. iv, 23.

Prov. xiv, 12.

Luc. xvi, 15.

SERMO PRIMUS

DE LEGE CHRISTI SERVANDA, LINGUA COHIBENDA, ET CARITATE PROXIMIS IMPENDENDA.

NON omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est. Matth. vii, 21.

Hæc sunt verba Christi. Ex quibus patet, quod Deum verbis laudare et operibus inhonorare non sufficit ad salutem; nec sufficit nuda Dei cognitio, sed exigitur obedientialis subjectio, hoc est divinorum impletio præceptorum, sicut ait Salvator :

Matth. xxix, Si vis intrare ad vitam, serva mandata.

^{17.} Imo scientia absque virtutibus est magis stultitia quam scientia appellanda. Hinc D ait Gregorius Nazianzenus : Prima sapientia, est vita laudabilis et pura mens apud Deum; et illa sapientia vera et clara est, non quæ in verbis volat, sed quæ in virtutibus constat. Hinc quoque in Job habetur : *Ecce timor Domini, ipsa est sapien-*

Job xxviii,
28.

C tia; et recedere a malo, intelligentia. In

Ecclesiastico quoque : Plenitudo sapientiae, timere Deum. Quæ de filiali timore sunt accipienda : non quod sapientia sit essentialiter timor Domini filialis, castus et sanctus; sed inseparabiliter ei conjungitur, loquendo de sapientia salutari, quæ est unum de septem donis Spiritus Sancti. Salubriter ergo hortatur apostolus Jacobus, ut simus factores verbi divini, et non auditores dumtaxat. Sed, heu ! multi sunt vani et stolidi qui cupiunt multa scire, non ut virtuose vivant et Deo complacent, sed ut hominibus videantur sapientes et docti, et honorentur, ac temporalia luera acquirant, ac delicatus vivant. Isti sunt miseri vehementer, perversi et excæcati, quos propria inflat et excæcat scientia, nec intuentur neque advertunt sua

Ecli. i, 20.

Jacob. i, 22.

Is. XLVII, 10. pericula. Quorum unicuique apud Isaiam dicitur : Sapientia tua et scientia tua decepit te. Ideo dicit Gregorius Papa : Summa cura providendum est, ne accepta sapientia dum ignorantiae tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, et jam esse sapientia nequeat, quæ etsi locutionis virtute fulgeat, elationis tamen velamine cor loquentis obscurat.

Præterea, juxta beati Jacobi documenta, qui in evangelica lege perseveranter obediens manserit, in suis beatus erit operibus. Nam Deus reddit unicuique juxta opera sua. Christiani autem præ ceteris populis ad evangelicæ legis fidelem observantiam obligantur : Primo, ex parte legislatoris. Videmus enim in sæculo isto, quod quanto præceptor et legislator est major ac dignior, tanto diligentius oportet ejus præceptum seu legem implere, imo et tanto gravius est ejus jussionem contemnere aut violare. Magis namque enorme est non obedire regi, quam ballivo. Quum ergo præceptor ac legislator Christianorum, a quo evangelica lex immediate collata est, sit Christus unigenitus Filius Dei Patris, verus incarnatusque Deus (cujus auctoritas et dignitas secundum quod Deus est, est penitus infinita; auctoritas quoque et dignitas ejus creata, omnium ceterorum auctoritatem et dignitatem vehementer transcendent), constat quod Christiani valde diligenter teneantur implere evangelicam legem et Christi præcepta, etiam amplius quam tenebantur Judæi in veteri lege, legem Moysis observare. Quamvis enim lex illa fuit a Deo, non tamen collata atque proposita est populo Israelitico immediate ab eo; sed per angelos data est Moysi, et per Moysen populo. Unde et in *Act. viii, 53.* Actibus S. Stephanus dixit Judæis : Acceptistis legem in dispositione angelorum, et non custodistis. Hinc ad Hebreos scribit *Hebr. x, 28.* Apostolus : Irritam quis faciens legem Moysis, sine ulla miseratione, duobus aut tribus testibus moritur : quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testa-

A menti pollutum duxerit, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Hinc quoque Saraceni despiciunt Christianos, et dicunt eos pravissimos, eo quod legem a Christo summo propheta acceperint, nec tamen custodiunt eam. Et revera malorum Christianorum pœna est gravissima in inferno, multoque gravior quam infidelium pœna.

Secundo, tenentur Christiani ad tam diligentem evangelicæ legis observantiam, ex parte ipsius legis, quæ multo facilius potest impleri quam poterat lex Moysis, præ-

B sertim quoniam jugum Christi suave est *Matth. xi, 30.* et onus ejus leve, ut ipsem asserit. Evangelica quoque lex gratiam confert per ecclesiastica sacramenta : et sic multa habet atque impedit subsidia ad observantiam sui. Sed et tempore isto Deus specialiter promptus est gratiam copiosam tribuere : unde tempus evangelicæ legis, tempus gratiæ appellatur. Hinc quanto hæc lex facilius potest impleri, tanto damnabilius violatur.

Tertio, tenentur Christiani ad hoc ex parte beneficiorum Dei, quæ eis a Christo et per Christum impensa sunt. Jam enim pro eis unigenitus Filius Dei incarnatus, in mundo hoc conversatus ac crucifixus est; ecclesiastica sacramenta eis largitus est, potissimum Eucharistiæ sacramentum, Spiritus Sancti charismata liberalissime dedit, innumerabilia quoque miracula per se ac suos ministros peregit. Tot ergo et tantis beneficiis esse ingratum, enormiter auget culpam inobedientiæ Christianorum.

Quarto, tenentur ad idem, saltem de congruo, ex parte præmii observantiae hujus legis, quæ suis perfectis observatoribus, statim dum egrediuntur de corpore, dat felicitatem æternam, a qua sancti veteris Testamenti, et qui ante fuerunt, diu retardabantur. Hinc itaque ferventes, diligentes ac timorati simus ad custodiendum legem et præcepta Domini nostri Jesu Christi.

Insuper, juxta doctrinam apostoli Jacobi, studeat unusquisque Christianus lin-

Jacob. i, 26.

guam suam a verbis illicitis refrenare : A et pietate consistit, secundum Ambrosium.

I Cor. xv., quia ut ait Apostolus, Corrumptunt bonos
33. mores colloquia mala. Nempe, quam ne-
cessaria sit ista refrenatio linguæ, constat

Matth. xii., ex eo quod de omni verbo otioso reddituri
36. sunt homines rationem in die judicii. Sa-

Eccle. x., lomon quoque ait : Stultus verba multi-
plicat. Unde constat quod fatuum sit verba
sine rationabili causa multiplicare. Hinc

Prov. xxi., iterum loquitur : Qui custodit os suum et
23. linguam suam, custodit ab angustiis ani-

Ibid. x., 19. mam suam ; et, Qui moderatur labia sua,
Eccle. xx., 8. prudentissimus est. Qui autem multis uti-
tur verbis, laedit animam suam, ut in Ec-
clesiastico legitur. Psalmista quoque fate-

Ps. cxxxix., 12. tur : Vir linguosus non dirigetur in terra.
Denique ex incustodia linguae incidit homo
in infinita ac gravia valde peccata. Unde

Jacob. iii., 6. Jacobus : Universitas (inquit) iniquitatis
lingua constituitur in membris nostris.
Propter quod Hugo de S. Victore notabi-
liter loquitur : Lingua dicitur, quia lingit
adulando, mordet detrahendo, occidit men-
tiendo; labitur et fallit. Labitur ut an-
guilla, penetrat ut sagitta; tollit amicos,
multiplicat inimicos, movet rixas, seminat
discordias; uno ictu multos percutit atque
interficit; blanda est et subdola, lata et
parata ad exhaurienda bona, miscendaque
mala. Hinc Sapiens fatur : Qui inconsi-
deratus est ad loquendum, sentiet mala.
Non ergo absque præmeditatione sagaci
loquamur, quum et Christus in Evangelio

Matth. xii., 37. protestetur : Ex verbis tuis justificaberis,
et ex verbis tuis condemnaberis.

Postremo, juxta doctrinam apostoli Ja-
cobi, proni simus ad opera misericordiae, D tam spiritualia quam corporalia, quantum
valemus, faciendo proximis prout nobis
fieri volumus, aut vellemus, si in eorum
statu aut necessitate essemus. Summa et-
enim christianæ religionis in misericordia

Christus quoque : Beati (inquit) miseri- *Matth. v.*, 7.
cordes, quoniam ipsi misericordiam con-
sequentur. Potissimum vero subveniendum
est desolatis, egenis miserabilibusque per-
sonis, sicut mendicis, orphanis, pupillis, et
viduis ac oppressis. Ad quod etiam præla-
ti et judices præcipue obligantur, juxta
illud in Psalmo : Judicate egeno et pupil-
Ps. LXXXI. 3, 4.
lo, humilem et pauperem justificate ; eri-
pite pauperem, et egenum de manu pec-
catoris liberate. Unde de injustis judicibus
B Deus per Isaiam conqueritur, dicens : Ege-
Is. i., 23. no non judicant, et causa viduæ non in-
greditur ad eos. Amplius, custodiamus nos *Jacob. i.*, 27.
ab hoc sæculo immaculatos, et prava vi-
temus consortia, vana spectacula, choreas,
tabernas, jocos, ludos et risus superfluos,
ne cum perversis pervertamur, neque cum *Ps. xvii.*, 27.
pereuntibus pereamus.

Legitur de S. Hugone episcopo Lincol-
niensi, qui fuit Cartusiensis, quod ab in-
fantia cœpit Deo servire, et omnes sæculi
vanitates vitavit; atque in tanta permansit
C innocentia, quod creditur nunquam pec-
casse mortaliter, nec gaudia mundi exper-
tus est. Et tamen in magnis abstinentiis
vixit; et semper quando evigilavit in le-
cto, absque mora surrexit, orationibus me-
ditationibusque vacavit. Quumque episco-
pus factus, interesset interdum conviviis
regis Angliæ ac magnatum, et essent ibi
cantores ac musicis instrumentis luden-
tes, tunc specialissime mentem suam re-
collegit in Deo et custodivit, atque ab
exterioribus cor retraxit, ne in aliquo de-
lectaretur inaniter; nec aliquid dixit, nisi
quod ædificatorium fuit. Ejus ergo pro
posse sectemur vestigia; et præacta Apo-
stoli impleamus stabiliter saluberrima do-
cumenta, quoniam qui perseveraverit in
Matth. 24, 13.
bonis usque in finem, hic salvus erit.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

AMEN, AMEN DICO VOBIS, SI QUID PETIERITIS PATREM IN NOMINE MEO,
DABIT VOBIS. Joann. XVI, 23-30.

TODIERTO in evangelio Christus spe-
cialiter hortatur fideles ad invocan-
dum Patrem cœlestem; et convenienter
promisit discipulis quod Pater cœlestis eo-
rum preces exaudiret, si in nomine Filii
ejus eum orarent, ut sic discipuli de Chri-
sti recessu tunc imminentि valde dolentes,
consolationem acciperent. *Dixit ergo Jesus
discipulis suis*, id est Apostolis, in sermo-
ne post Cœnam: *Amen, amen dico vobis*,
id est, vere, vere vobis affirmo: et repeti-
tio, confirmationis ac certitudinis signum
est; *si quid petieritis Patrem*, id est, si
aliquid dignum et salutare a Patre aeterno
instanter atque fideliter postulaveritis, *in
nomine meo*, id est per me mediatorem
Dei ac hominum, per meritum et virtu-
tem passionis meæ, imo totius conversa-
tionis meæ in sæculo isto, et per omnia
quæ pro hominum salute assumpsi, feci
ac pertuli; vel, « *si quid petieritis Patrem
in nomine meo* », id est aliquid pertinens
ad salutem (nomen etenim Filii Dei est
Jesus, quod interpretatur salvator: ideo
in nomine Filii deprecatur, qui quod ad
salutem pertinet, orando impetrare cona-
tur); *dabit vobis*, vel statim, vel tem-
pore opportuno. Et interdum Deus largi-
tur, non quidem quod petitur, sed melius
aliquid.

Denique ad exaudibilitatem orationis,
primo requiritur ut vere salutaria postu-
lentur. Oratio namque, secundum Dama-
scenum, est petitio decentium, id est re-
rum quas decet peti, a Deo. Secundo, ut
perseveranter oretur, sicut ait Salvator :

Luc. xviii, 1. Oportet semper orare, et non deficere; et Thess. v, 17. Apostolus : Sine intermissione (inquit) orate. Tertio, ut integra fide et cum bona spe

A postuletur, secundum illud Jacobi : Postu-
let in fide, nihil hæsitans; qui autem hæ-
sitat, similis est fluctui maris: non ergo
aestimet homo ille, quod accipiat aliquid
a Deo. Spes quippe seu certitudo exaudi-
tionis debet esse ex consideratione bonita-
tis et misericordiæ Dei: certum est nam-
que, quod ex parte ipsius non erit defectus.
Quarto, ut oret homo pro se. Quod dico,
non quasi homo non debeat orare pro
aliis, quum dicat apostolus Jacobus, *Ora-*
te pro invicem, ut salvemini; sed quia
*B*oratio justi, etiam salutaris atque assidua,
interdum non exauditur pro aliis, propter
indignitatem et incapacitatem illorum, quo-
niam indesinenter ponunt obicem gratiæ
Dei. Hinc Deus dixit ad Jeremiam de pes-
simo populo Judæorum: Non assumas lau-
Jer. vii, 16.
dem et orationem pro eis; si Moyses et Samuel steterint coram me, non est anima
mea ad populum istum. Quinto quoque re-
quiritur conversatio Deo placens, quia ut
Salomon contestatur, Qui declinat aurem
Prov. xxviii, 9.
*C*exsecrabilis. Apud Joannem quoque habe-
tur: Peccatores Deus non audit; sed si
quis cultor est Dei et voluntatem ejus
Joann. ix, 31.
facit, hunc exaudit. Istud tamen intelli-
gendum videtur de peccatore in peccandi
proposito permanente. Si vero aliquis in
mortali sit culpa, et peccatum suum dis-
pliceat sibi, cupiatque illud deserere, et
pugnet adversus illud, et videns se sine
Dei gratioso auxilio prævalere non posse
contra consuetudinem vitiosam seu pro-
nitatem iniquam, invocet Dei subsidium,
talem peccatorem cito exaudiet Deus. Et
quamvis aliquis sit omnino iniquus, nihilo
minus consulendum est ei ut oret, quo-

niam Deus ex sua infinita misericordia A interdum indignissimis subvenit.

Usque modo non petistis quidquam in nomine meo. Apostoli ante hanc horam frequenter orasse creduntur. Nam et Orationem dominicam didicerunt a Christo. In *Joann. xiv,* hoc quoque sermone oravit Philippus : Domine, ostende nobis Patrem. Quomodo ergo hucusque nil petierunt in nomine Christi ? Respondendum, quod nullus rite petit in nomine Christi, nisi qui bene sentit per fidem de eo. Apostoli autem usque ad horam hanc non habuerunt satis explicitam fidem de Christi majestate ac deitate, et qualiter esset Dei ac hominum mediator, quemadmodum etiam Augustinus hic tangit. *Petite in nomine meo inde sinenter in fide et spe, et accipietis quod petitis.* Omnis enim qui petit, accipit; et qui quærerit, invenit; et pulsanti aperietur. Idecirco Propheta loquitur Deo : Sperent in te qui neverunt nomen tuum, hoc est tuam puram infinitamque bonitatem, pietatem et caritatem, quoniam non dereliquisti quærentes te, Domine. In Ecclesiastico quoque C *Ecccli. ii, 12.* asseritur : Quis invocavit eum, et despexit illum ? Ad hoc ergo oretis, *ut gaudium vestrum sit plenum,* id est, perfectam æternæ felicitatis jucunditatem obtineatis, quatenus gaudium spirituale quod habetur in vita præsenti imperfecte, et in quodam prægustu ac spe, perficiatur in vobis in cœlis.

Hæc in proverbiis locutus sum vobis, hoc est in similitudine parabolica, et cum quadam obscuritate. Nam paulo ante posuit similitudinem feminæ parentis, et D parabolice loqui solitus fuit. *Venit hora,* id est, tempus jam imminet, *quum jam non in proverbiis loquar vobis,* id est obscure ut consuevi. Quamvis autem Christus ante passionem suam loquebatur communiter discipulis suis obscure, nihilo minus exposuit eis sensum. Propter quod ait ad *Luc. viii, 10.* eos : Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis. Unde *Marc. iv,* et Marcus evangelista, Seorsum (inquit) discipulis suis omnia disserebat : verumta-

A men non tam clare ut post resurrectionem. Ideo subditur : *sed palam de Patre meo annuntiabo vobis,* id est, clariorem quam ante dabo vobis notitiam Dei Patris. Quod in die Pentecostes impletum est, quando Apostoli, suscepto Spiritu Sancto, limpida quadam acie mentis intellexerunt de Patre totaque superbeatissima Trinitate, quæ ante passionem audierunt a Filio, sed parum aut nihil intellexerunt. Porro, quod ait, « *palam* », etc., non est intelligendum de visione Dei clara et immediata B per speciem, sed singulariter evidenti per fidem : de qua fatur Apostolus, Nos autem *II Cor. iii,* revelata facie gloriam Domini speculantes. ^{48.} Denique, etiam ante diem Pentecostes docuit Christus proprio ore discipulos de divinis, quando aperuit illis sensum, ut *Luc. xxiv,* intelligerent Scripturas, et insufflavit in ^{45.} eos, Accipite, inquiens, Spiritum Sanctum. *In illo die in nomine meo petetis,* id est, Patrem per Filium invocabitis, quia tunc omnino fideliter Filium cognoscetis, qualiter sit mundi redemptor et inter Deum et homines mediator, per quem et cuius virtute ac merito, gratiarum charismata dantur hominibus, juxta illud Joannis : De plenitudine ejus nos omnes accepimus. *Ibid. i, 16.*

Quidam exponunt hunc locum ab illo verbo, « *Venit hora quum jam non in proverbiis loquar vobis* », de illustratione et beatifica visione Sanctorum in patria, ubi omnia vident in Verbo, et palam, non per *I Cor. xiii,* speculum in ænigmate, sed facie ad faciem, Deum conspicunt. Quam expositionem reprobat Augustinus, quia subjungitur : « *In illo die in nomine meo petetis.* » Sancti autem in patria non petunt, ut dicit, quum petitio sit alicujus indigenitiae, quæ in patria locum non habet. Sed ad hoc respondere quis posset, quod orant pro aliis, atque pro certis punctis ad præmium accidentale spectantibus.

Et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis, id est pro vobis. Quomodo intelligendum est hoc, quum supra in hoc ipso sermone dixerit Christus Apostolis, *Joann. xiv,* Ego rogabo Patrem, et alium Paracletum ^{46.}

dabit vobis ? Et sine mediatore Christo A id est, a Patre æternaliter natus sum, sic nullus habet accessum ad Patrem, nec aliquid promeremur aut exaudimur, nisi virtute et merito Christi, quum ipse dicat :

Joann. xiv. 6. Nemo venit ad Patrem nisi per me. Ad hoc quidam respondent, quod Christus rogat ut homo, et non rogat ut Deus. Quod licet sit verum, non tamen satisfacere videtur proposito, quoniam Christus assignans causam cur non rogaret pro Apostolis Patrem, adjecit : Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis. Insuper,

Ibid. xvii. 11. paulo post, in hoc ipso sermone, Christus pro Apostolis deprecatus est Patrem : Pater, inquiens, serva eos in nomine tuo ; et

Ibid. xvii. 17. iterum, Pater, sanctifica eos in veritate. Non ergo voluit dicere, quod nequaquam oraret pro eis, sed quod tantæ perfectionis et gratiæ erant futuri post missionem Spiritus Sancti, quod non indigerent de cetero Deo reconciliari ut ante, sed amantissimi atque gratissimi ei mox essent, nec post Spiritus Sancti susceptionem mortaliter peccaturi, utpote confirmati in gratia, nec indigentes subsidio reconciliatoriæ intercessionis. Ideo ait :

Ipse enim Pater amat vos amore æterno, quia, id est cujus amoris signum seu causa a posteriori, est quod vos me amastis actu caritatis infusæ. Certum est quod increatus æternusque amor Dei prævenit nos, et causa est totius gratiæ ac meriti nostri, omnisque boni quod habemus et sumus, ut divinus Dionysius docet. Ideo amor Christianorum ad Christum non est causa a priori quod Pater diligit eos, sed signum, quum sit effectus et donum in-creati amoris Dei Patris seu Trinitatis ad eos. Ideo in prima Joannis Canonica habe-

Joann. iv. 19. tur : Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Itaque, quoniam Pater primo amavit nos, ideo dedit nobis gratiam diligendi unicum Filium ejus. Unde

Joann. xv. 16. et alio loco Filius Dei ait Apostolis : Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Amor quippe est primum donum gratuitum, in quo omnia dona cetera condonantur. *Et credidistis quia, id est quod, a Deo exivi,*

sic que exivi ab eo emanatione immanente, sicut egreditur notitia intellectualis a mente, et verbum mentale ab intelligenti. Vel, « exivi », id est, in mundum directus et missus sum, secundum quod homo, a Deo Trinitate, cuius voluntate et operatione incarnatus atque in mundum missus sum.

Exivi a Patre : secundum illud Eeclesiastici, Ego ex ore Altissimi prodivi, pri- *Eccli. xxiv.* 5. *mogenita ante omnem creaturam; et veni*

in mundum per humanæ naturæ assumptionem, qui ut Deus impleo cœlum et *Jer. xxiii.* 24. *terrā. Iterum relinquo mundum, id est,*

quantum ad corporalem atque sensibilem præsentiam deserco mundum, ascendendo in cœlos; et vado ad Patrem, id est, secundum assumptam humanitatem ascendo ad cœlum empyreum : in quo Deus Pater specialiter esse et habitare censemur, quoniam ibi excellentius operatur, seque clarius manifestat, quamvis secundum se nullam habeat habitudinem aut determinationem ad locum, sed in se ipso inviabiliter æternaliterque subsistat, tanquam ens vere incircumscripsum, atque simpliciter ac perfectionaliter infinitum.

Dicunt ei discipuli ejus : Ecce nunc palam loqueris, dicendo quod Pater nos amet quia amavimus te, etc., et proverbium nullum dicis, loquendo de exitu tuo a Patre et adventu in mundum, sed veritatem evidenter pronuntias. Christus namque ante passionem non semper parabolice loquebatur discipulis : et licet paulo ante jam dixerit, « Venit hora quum jam non in proverbiosis loquar vobis » (quod ad tempus post resurrectionem relatum est); non tamen negavit quin etiam ante passionem loqueretur eis quædam de Deo sine proverbiosis. Nunc scimus per fidem et experientiam quamdam, quia scis omnia. Hoc dixerunt, quoniam Christus prævenit interrogationem eorum, qua eum interrogare proposuerunt, et cogitationes eorum se scire monstravit. Et non opus est tibi, id est, ad hoc quod respondeas non oportet nec indiges, ut quis te interroget, quia

tu nosti dubitationes atque proposita cor-
dium : ideo non oportet tibi aliquid noti-
ficari, quum omnia scias. *In hoc credimus
quia*, id est quod, *a Deo existi* per gene-
rationem æternam, ita quod omnia scias
sicut et Pater, sisque Deus : quoniam om-
nia noscere modo præfato, Deo est pro-
prium. Verumtamen, secundum Augusti-

A num, Apostoli non intellexerunt verba
Christi quibus se dixit exisse a Patre, sed
putabant se intellexisse quod non intel-
lexerunt. Attamen certum est quod crede-
bant eum exisse a Patre, ita quod divini-
tus directus seu missus esset in mundum ;
sed an verba inducta de exitu generationis
æternæ acceperint, non est adeo certum.

SERMO SECUNDUS

QUALITER INVOCANDUS SIT DEUS, ET DE PIETATE AC PRONITATE EJUS AD EXAUDIENDUM.

HÆC est fiducia quam habemus ad Deum, quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. I Joann. v, 14.

Fiducia qua unus confidit de alio, ex tribus procedit. Primo, ex cognitione bonitatis et dilectionis ejus in quo confidit : ut si aliquis sciat alium esse pium, virtuosum et caritativum. Sic Paulus in epistola Philemonem scribit se confidere quod Philemon faceret sicut rogavit eum. Secundo oritur ista fiducia ex assertione alterius : ut si dicat se paratum succurrere et omnia sibi possilia pro alio agere ; tunc ille cui hoc dicit, confidit in eo. Sic filius Berzellai confidebat in David, ut patet secundo Regum. Tertio, ex beneficiis

II Reg. xix, 37-40. jam impensis, hoc est ex quadam experientia caritatis et pietatis alterius circa se. Sic filii Israel confidebant in Juda Machabæo, quia tam sæpe eis subvenit. Verumtamen fiducia ista in hominibus, interdum decipit confidentem. Nam, quamvis is in quo quis confidit, sit in se bonus, fidelis et caritativus, potest tamen contingere quod male informetur secrete et avertatur ab eo qui in ipso confidit : quemadmodum Siba avertit David regem a Miphiboseth filio Jonathæ, ut secundo Regum describitur. Item accidere potest quod homo qui dixit se alteri benefactum,

B mutetur et mentiatur : quemadmodum Saul promisit filio suo Jonathæ non inferre malum ipsi David, et tamen pro posse oppositum fecit. Rursus evenire potest ut qui alteri sæpius beneficet, proponat hoc ultra non facere, et facultatem faciendi hoc perdat : sicut primo Machabæorum legitur de Antiocho rege, quod ad tempus larga manu dedit stipendia militibus suis, sed paulo post, evacuato ærario seu thesauro, continuare non potuit.

Deinceps, his tribus modis habere debemus plenam, summam certissimamque fiduciam in Domino Deo. Primo quidem, quia cognoscimus quod infinita sit bonitas et pietas Dei, et magna prorsus dilectio ejus ad homines, quum Paulus testetur : Propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, Deus Pater Filium suum misit in mundum. Secundo, quoniam Deus tam in veteri quam in novo Testamento frequenter valde asseruit se paratum succurrere, exaudire, ignoscere, et sperantem in se non deserere. Ait namque per Jeremiam : Clama ad me, et exaudiem te. Atque in Psalmo : Quoniam in me speravit, liberabo eum ; protegam eum, quoniam cognovit nomen meum ; clamabit ad me, et exaudiem eum. Hinc in Ecclesiastico habetur : Respicite, filii, nationes hominum, et scitote quia nullus speravit in Domino,

et confusus est; aut quis invocavit eum, et A beneficia erogando. Cum omni ergo fiducia

despexit illum? In Evangelio quoque lo-

Marc. xi, 24. quitur Christus: Omnia quæcumque oran-

tes petitis, credite quia accipietis, et fient

Luc. xi, 13. vobis; itemque, Si vos quum sitis mali,

nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester cœlestis dabit spiritum bonum potentibus se? Tertio, quoniam tam multa et magna beneficia contulit nobis, ut dubitari non queat quin deinceps exaudire et dare paratus sit. Pater enim dedit nobis Unigenitum suum in premium nostræ

Is. ix, 6. redemptionis, sicut loquitur Isaias: Puer

Rom. viii, 32. natus est nobis, filius datus est nobis. Quomodo etiam non omnia nobis cum illo donavit?

Dedit demum nobis Spiritum Sanctum in pignus et arrham hereditatis supernæ, atque inhabitatorem et rectorem animarum nostrarum, dicente Apo-

Ibid. v, 5. stolo: Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. Insuper deputavit unicuique homini sanctum angelum pro custode; totque gratiarum charismata donavit hominibus, et toties ac tamdiu nobis pepercit.

Ex quibus certissime innotescit quam paratissimus sit preces nostras suscipere, fiduciam nostram implere, peccatis ignoscere, gratiam et salutem præstare: potissimum quum ipsem toties in Scripturis invitet ac moneat nos ad orandum, ut confidamus in eo, atque in omni tribulatione et angustia confugiamus ad ipsum. Hujus quoque est alia ratio: nam ea quæ Deus nobis præcepit, et quæ requirit a nobis, adimplere non possumus absque auxilio gratiæ ejus, saltem eo modo quo D vult ea impleri, puta ex caritate et pura intentione ad gloriam et honorem ipsius. Si ergo non esset paratus nobis gratiam impetriri, præciperet et requereret impossibilia quædam a nobis: quod impium est suspicari de pio et supersapientissimo Deo.

Deinceps fiducia ista in Deo, utpote spes formata, confidentem non potest decipere, quoniam Deum nullus potest sinistre informare, nec ipse mutari potest neque mentiri, neque opulentia ejus minuitur

A beneficia erogando. Cum omni ergo fiducia Deum devote ac jugiter invocemus. Ad quod primo inducere et movere nos debet, quod Deus est tam pius, liberalis, caritativus et promptus ad exaudiendum, ut dictum est. Siquidem abundantia pietatis suæ, preces supplicum excedit et vota. Ideo loquitur Augustinus: Erubescat humana pigritia, plus vult Deus dare, quam homo accipere. Unde apud Jeremiam loquitur Deus animæ peccatrici: Tu forniciata es cum amatoribus multis; tamen

Jer. iii, 1.

B revertere ad me, dicit Dominus. Secundo, ad idem movere nos debet indigentia nostra, quia spiritualiter ex nobis ipsis infirmissimi atque pauperrimi sumus, et ad omnia peccata proclives, errantes et in errorem trahentes. Ideo incessabiliter Dei adjutorio, illuminatione, conservatione, et gratia magna ac multa ineffabiliter indigemus. Nempe, ut ait Apostolus, Insuffi-

II Cor. iii,

cientes sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. Ideo consultit idem Apostolus: Sine intermissione orate.

1 Thess. v,

C Tertio, ad hoc movere nos debet importunitas, fortitudo, multitudo, crudelitas hostium nostræ salutis, videlicet dæmonum, qui nobis ultra quam capere possumus, insidiantur, inimicantur, et fortiores ac callidores sunt, crudelissimique consistunt, aliud prorsus non sitientes nisi damnationem nostram æternam. Unde ait Apostolus: Non est nobis collectatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus spiritualia nequitiae in cœlestibus, hoc est dæmones. Quibus verbis, quasi pro consilio atque remedio, protinus addidit Apostolus: Orate omni tempore in spiritu, vigilantes in omni instantia et obsecratione. Jugiter itaque cum omni attentione et fervore Deum precemur, ut ab invisibilibus hostibus istis nos tueatur, et contra eos nos roborare ac armare dignetur, virtutes et dona Spiritus Sancti dando, conservando ac perficiendo in nobis. Quarto, ad idem nos debet inducere immensitas nostri periculi. Si enim succumbimus hostibus istis, si a Deo non adjuvamur, si

Ephes. vi,

12.

Ibid. 18.

incustoditi et intimorati fuerimus, ecce A damnum est irremediabile, irrecuperabile et immensum, quia non solum aeternam beatitudinem perdimus, sed perpetuam quoque damnationem infernalemque pœnam incurrimus. Quum itaque in laqueorum medio ambulemus, simus semper solliciti, ne ab infernalibus latronibus atque raptoribus trucidemur, et in gehennam trahamur. Quinto, ad idem nos moveat, quod tanta est vis devotæ orationis, et tanta dignitas ejus. Nam ab angelo sancto suscipitur ac Deo offertur, estque potens ad impetrandum quod postulat : ideo valde ineffabiliter magnum est lucrum ejus, et copiosissimus fructus ipsius.

Præterea considerandum est qualiter exorandus sit Deus. Est itaque invocandus : Primo, cum magno caritatis fervore, tanquam piissimus pater. Nam ab hominibus pater vocari dignatur, et potius vult amari ut pater, quam formidari ut dominus. Unde Orationem dominicam Christus ita

Matth. vi, 9. incepit : Pater noster, qui es in cœlis. Dum ergo Deum vocamus patrem, curemus esse boni ac obedientes filii ejus, non rebelles ac injuriosi. Secundo, exorandus est Deus cum omni fiducia, ut satis jam dictum est. Tertio, cum grandi reverentia, tanquam rex majestatis et excellentiæ infinitæ, hoc est cum ingenti cordis custodia et advertentia, ac prævia animi præparatione, distractiones abjiciendo et mentem ad Deum levando, quemadmodum in Ecclesiastico scriptum est : Ante orationem præpara animam tuam. Christus quoque disseruit :

Ecccl. xviii, 23. Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate ; nam et Pater tales querit. Spiritus est Deus ; et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate adorare oportet. Quarto, cum vitæ consonantia, ut orationi conversatio sit concordans, vel saltem ad hoc orans absque mora conetur. Qui enim a Deo misericordiam petit, et tamen peccare non cessat, nec se emendare proponit ac nititur, ita se habet ac si

Aliquis forefactor offensorque regis terreni ab ipso veniam precaretur, nec tamen cessaret ei contumeliam irrogare. Hinc in prima sua Canonica ait Joannes apostolus : Carissimi, si cor nostrum non reprehendit nos, fiduciam habemus ad Deum ; et quidquid petierimus, accipiemus.

Quinto, petendum est cum profunda et maxima humilitate, considerando et intime confitendo proprias defectuositates, iniquitates, fragilitates, miserias. Unde in Ecclesiastico scriptum est : Oratio humiliantis B se nubes penetrabit. Sexto, eum indesinendi constantia, ita ut quantumcumque videamur a Deo repelli ac despici, non frangamur, nec desperemus, neque cessemus : imo cum sancto Job ex corde dicamus, Etiam si occiderit me, in eum sperabo. Itaque juxta hunc modum Deum fideliter invocemus. Sed quia taliter non oramus, sed sine reverentia et affectu, ex consuetudine quadam, nec damus nos ad emendationem pro posse, faciendo quod in nobis est ; idecirco a benignissimo Patre cœlesti C non exaudimur.

Legitur de B. Leone Papa, qui fuit natione Romanus, ac nobilissimus juvenis, utpote patricii filius, quod dum adhuc adolescens fuit, subiacuit incontinentiæ virtutio, ad quod ex naturalibus suis erat multum proclivis. Sed multum displicuit sibi immunditia sua, oravitque Deum pro gratia castitatis ; singulariter vero invocavit piissimam Christi Matrem, Virginem benedictam, ut pro ipso rogaret Filium suum. Quumque quotidie oraret intente, post breve tempus apparuit ei beatissima virgo Maria, et dixit ad eum : Rogavi pro te, et gratiam castitatis impetravi tibi ; et hoc tibi prædico, quod etiam ad apostolicæ Sedis dignitatem sis promovendus. Quo dicto, dulcissima Virgo disparuit. Et deinceps Leo castissime vixit, atque, auxiliante Domina nostra, Papa effectus est ; et in papatu sancte se habuit, ac maximum in Ecclesia fecit fructum.

SERMO TERTIUS

DE PLENO GAUDIO BEATORUM, ET DE MEDIIS QUIBUS PERVENITUR AD ILLUD.

PE TITE ut gaudium vestrum sit plenum. Joann. XVI, 24.

Dominus noster Jesus Christus sciens

Matth. vii, 14. arcam esse viam salutis quam docuit, et difficile esse omnia quae præcepit imple-

re, frequenter suis cultoribus ac ministris promisit gaudium spirituale, id est : consolationem internam in præsenti, quae dici potest gaudium semiplenum et non purum, quia imperfectum est, tribulationibus tristitiisque permixtum ; et consolati-

onem beatificam ac perfectam, quae est

gaudium plenum ac purum in cœlo, cui

gaudio nulla unquam miscetur tristitia. De

Ibid. xi, 28. gaudio semipleno ait in Matthæo : Venite

ad me, omnes qui laboratis et onerati estis,

et ego reficiam vos. Sed et alibi quum di-

Ibid. v, 11. xisset, Beati estis quum maledixerint vobis

homines, de gaudio isto subjecit : Gaudete

et exsultate in illa hora, quoniam merces

vestra copiosa est in cœlis.

Est etiam alia ratio cur Christus suis ministris gaudium hoc promisit, videlicet : quoniam naturale est homini gaudere gaudiumque appetere. Ne ergo gaudium acceptaret carnale, promisit gaudium spirituale. Et in præsenti miseria, devotissimos suos ministros carnalia oblectamenta amore Dei spernentes, spiritualiter consolatur

gratioso, frequenter et multipliciter valde,

II Cor. i, 3, 4. sicut fatetur Apostolus, dicens : Benedicetus Deus et Pater misericordiarum, Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulacione nostra.

Itaque, juxta Christi doctrinam, ad hoc omnia opera nostra bona, omnes orationes atque sinceras affectiones nostras ordinare debemus, ut plenum gaudium, æternam beatitudinem, beatificæ fruitionis jucunditatem adipiscamur. Quod gaudium

A dicitur plenum, quia totaliter implet et satiat desiderium mentis humanæ, juxta illud in Psalmo : Adimplebis me lætitia *Ps. xv, 11.* cum vultu tuo ; itemque, Satiabor quum *Ps. xvi, 15.* apparuerit gloria tua. Hoc saluberrimum gaudium Beatorum, est diffusio, dilatatio et exhilaratio cordis eorum ex clara intuitione et immediata fruitione divini vultus, divinæ essentiae, primæ et increatæ veritatis, summæ, immensæ et incommutabilis bonitatis.

Denique, quam ineffabiliter magna, plena ac dulcis sit gloria Beatorum, considerari potest ex multis : Primo, et valde profunde ac excellenter, ex hoc quod dum genus humanum propter originale peccatum privatum fuisset hoc gaudio, nulla pura creatura digna fuit hominibus recuperare ac promereri hoc gaudium, seu felicitatem gaudiosam cœlestem : ideo misit *Joann. iv, 14.* Deus Pater Unigenitum suum mundo salvatorem. Quum enim beatitudo illa cœlestis sit summi et invariabilis boni immediata fruitio, est quodammodo dignitatis

C immensæ : ideo infinitæ dignitatis redemptor necessarius fuit. Unde secundum antiquam translationem dictum fuit per Isaiam : Non angelus, non legatus, sed *Is. xxxiii, 22.* ipsemet veniet, et salvos nos faciet.

Secundo, idem potest perpendi ex hoc quod ipse unigenitus Filius Dei, pro hac beatitudine hominibus recuperanda, tanta assumpsit, fecit ac pertulit. Siquidem homo factus est, et inter homines conversatus, laboravit ac lassatus est, et amarissimam tandem pro hac re pertulit mortem : D sicque eam pretiosissime emit, videlicet proprio sanguine suo, imo se ipso, quia ut Isaias prædixit, pro hac re tradidit in mortem animam suam ; et ipsemet loquitur : *Ibid. lvi,*

Joann. x. Animam meam pono pro ovibus meis. *Un-*
15. *1 Petr. i.* de et princeps Apostolorum: Non corrupti-
18. 19. bilibus (inquit) argento vel auro redempti
 estis, sed pretioso sanguine agni immacu-
 lati, Jesu Christi. Paulus quoque testatur:
I Cor. vi. Empti estis pretio magno. Tertio, ex hoc
 20. quod ultra hoc quod Christus beatitudi-
 nem istam tam care suis emit, et tanta
 egit pro ea et pertulit, nihilo minus sancti
 et electi beatitudinem istam difficulter et
 care emunt ac obtinent; sieque a Deo val-
 de care venditur eis: quia ut ait Aposto-
II Tim. ii. lus, Non coronatur nisi qui legitime certa-
5. verit; et, Per multas tribulationes oportet
Act. xiv. 21. nos intrare in regnum cœlorum. Christo
Matth. viii. quoque testante, Arcta est via vitæ, et an-
14. guusta porta salutis. Nec potest quis beatitu-
 dinem illam acquirere, nisi fuerit to-
 taliter expurgatus et ab omni reatu im-
 munis.

Quarto, perpendi potest pulchritudo et gloria Beatorum ex pulchritudine natura-
 lium et artificialium rerum. Videmus enim magnum decorem non solum in sole, luna,
 planetis, stellis ac orbibus, sed in infimis C etiam rebus, ut rosis et liliis, pratis ac flo-
 ribus, plantis, arboribus, quæ tempore æstivali variis fulciuntur ornatibus. Unde
Ibid. vi. 28. ait Salvator: Considerate lilia agri, quo-
 modo crescent; dico vobis, quod nec Sal-
 lomon in omni gloria sua opertus est sicut unum ex istis. Videmus quoque quod li-
 gna, saxa, metalla, ex se parvam pul-
 chritudinem habentia, ita formantur arte humana, quod miram ac delectabilem speciositatem suscipiunt, ut patet in ca-
 stris, picturis, sculpturis ac templis. Quam D ineffabilem ergo pulchritudinem artifex summus, Deus omnipotens, dat animabus, et in fine mundi dabit corporibus quæ templa ejus fuerunt, et ei fideliter servie-
Ibid. xiii. runt? Unde Salvator testatur: Fulgebunt 43. justi sicut sol in regno Patris eorum.

Quinto, ex hoc quod Beati, quantum ad animam assimilantur Deo similitudine *1 Joann. iii.* gloriæ, sicut ait Joannes: Similes ei eri-
 mus, quia videbimus eum sicuti est. Et quantum ad corpus, assimilabuntur clari-

A tati et gloriæ corporis Christi, qui testante Apostolo, reformabit corpus humilitatis *Philipp. iii.* nostra, configuratum corpori claritatis suæ.
21. Sexto, ex dignitate objecti. Qum enim gaudium oriatur ex unione potentiae cum objecto convenienti, et ipse Deus sit obje-
 tum dignitatis ac excellentiae infinitae, constat quod ex unione mentis humanæ cum incomparabili hoc objecto, summa et incomparabilis oriatur lætitia ac dulcedo in anima. Idem patet ex nobilitate poten-
 tiæ quæ Deo beatifice copulatur, videlicet B intellectus, qui est suprema vis animæ. Si ergo sensus tam valide delectantur in ob-
 jectis suis carnalibus, quam inæstimabili-
 ter delectatur mens in increato superpræ-
 stantissimo suo objecto? Idecirco Propheta loquitur Deo de viro electo: Læticabis *Ps. xx. 7.* eum in gaudio cum vultu tuo. Et S. Ber-
 nardus: Revera (inquit) illud est verum et summum gaudium, quod non de crea-
 tura, sed de Creatore concipitur. Quod quum possederis, nemo tollet a te. Cui comparata, omnis aliunde jucunditas mœ-
 ror est, omnis suavitas dolor est, omne dulce amarum, omne decorum fœdum, omne delectabile aliud est molestum.

Septimo, patet magnitudo gloriæ Beato-
 rum ex testimoniis sacræ Scripturæ, et Sanctorum quibus Deus hoc revelavit. Ait quippe Apostolus: Oculus non vidit, nec *I Cor. ii. 9.* auris audivit, nec in cor hominis ascende-
 runt quæ præparavit Deus diligentibus se;
 itemque, Non sunt condignæ passiones hu-
Rom. viii. 18. jus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Et Psalmista loquitur Deo: Inebriabuntur ab ubertate domus *Ps. xxxv. 9.* tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos: quoniam apud te est fons vitæ, et in lu-
 mine tuo videbimus lumen. Octavo, ex honore et gloria quibus Deus in vita hac ornat Sanctorum reliquias, quas multis mi-
 raculis atque fidelium visitationibus, ac aliis diversis modis honorat. Quomodo igitur animas sanctas honorat, beatificat et sublimat?

Alia insuper multa possent assignari, ex quibus patet ineffabilis magnitudo gloriæ

Beatorum, videlicet : ex jucundissima eo-
rum mutua societate et caritate, qua gau-
dium unius redundat in alium; item, ex
cœlestis paradisi amoenitate, ex intuitu
quoque humanitatis Christi et Virginis glo-
riosæ, et ex consideratione infernalium
tormentorum quæ evaserunt, ac miseria-
rum vitæ præsentis a quibus sunt liberati.

Præterea, quamvis ad tantam beatitudi-
nem mereatur homo perduci per omnem
actum ex caritate Dei procedentem, nihil
tamen ita facit hominem appropinquare
beatitudini illi ut ipsa actualis ac fervida
dilectio Dei, qua Deus propter sui ipsius
puram bonitatem sincere diligitur. Insuper
patientia in adversis et meditatio domini-
cæ passionis, Deum quoque devote laudare
et affectuose orare, sunt alæ quibus vola-
tur in cœlum. Mundemus nos ergo ab om-
ni inquinamento peccati, ab omni amore
carnali, a cogitationibus pravis, a verbis
illicitis, ut Deo sanctitatis immensæ valea-
mus conjungi, qui non nisi purgatissimis
cernitur mentibus. Postremo, omnium ho-
minum salutem ferventer appetere, com-
mune bonum diligere, universalem refor-
mationem Ecclesiæ desiderare, et summe
optare ut Deus gloriosus et sanctus ab
universis et singulis diligatur et honore-
tur, atque de ejus inhonoratione cordialiter
contristari, pro omnibus fidelibus defun-
ctis orare, isti sunt virtuosissimi, præcla-
riissimi et Deo acceptissimi actus quibus

A ad cœlestis beatitudinis gaudia maxime
propinquatur, et in illorum adeptione per-
ficitur. Talibus ergo exercitemus et occu-
pemus nos actibus, et in omni virtute et
gratia quotidie crescere studeamus.

Legitur in libro de Viris illustribus Ordinis Cisterciensis, quod quidam monachus valde devotus, post mortem suam, Deo con-
cedente, apparuit eidam monacho adhuc
viventi, qui sibi ante specialiter carus fa-
miliarisque exstitit. A quo interrogatus qualiter secum esset, respondit se esse in
B purgatorii pœnis. Super quo monachus ille vivens, admirans, dixit : Quoniam potest hoc esse, quoniam sanctus Ordo no-
ster adhuc tam stricte servatur ? Tu quoque diligens in observantiis Ordinis nostri eras ; et in extremis datur nobis ex gratia speciali absolutio a pœna et culpa. Re-
spondit monachus ille defunctus : O quam puram esse oportet mentem quæ Deo bea-
tifice coniungetur et luce divina fruetur,
quoniam et a minimis culpis oportet eam esse sufficienter purgatam ! Deinde anima C illius defuncti pro se petiit exorari, mox-
que disparuit. Ecce quam graviter puniuntur post vitam hanc etiam culpæ minores,
quæ in vita ista a nobis vix culpæ putantur. Vitemus ergo cum diligenti cordis custodia non solum mortalia, sed venialia quoque peccata, quia nisi venialia diligenter viten-
tur, cito quisque in mortalia labitur. Ideo coram Deo oportet nos sollicite ambulare. *Mich. vi, 8.*

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE REFORMATIONE ET MODERATIONE LINGUÆ.

SI quis putat se religiosum esse, non D refrenans linguam suam, sed sedu-
cens cor suum, hujus vana est religio.
Jacob. i, 26.

Hoc compendiosissimo ac saluberrimo verbo beatissimus frater Christi, apostolus Jacobus, loquacitatem, verbositatem, dis-
solutionem et incustodiam nostram percu-

tit, reprehendit, compescit, imo et sanat, A laudes exsolvat. Idcirco, carissimi, temporibus quibus loquendi præstatur licentia, ut beati esse possitis, linguas domate, ne convertantur ad lites, ne jurgia, contentiones, rixas et scandala resonent, ne mendacia, juramenta, opprobria, aut aliorum displicentia prodant. Quod si ex instinctu diaboli, qui semper discordias seminat, inter conventuales levis dissensio fuerit orta, penitus statim per præsidentem nequitia elidatur in semine, ita ut sole occidente, in sancta domo non inveniatur iracundia, et ne ira convertatur in odium, etc., et domus pacis jam ebriosorum efficiatur taberna. Mendacia vero tanquam infernum expellite. Semper aut divina Officia, aut sacrorum codicum verba, tam inter vos quam inter advenientes deducantur in medium. Si otiosum insonuerit verbum, mox frangatur verbo salubri ; et sermo nocivus divino cedat eloquio. Quod si loquens a verbis pravis non cessen, fugiatur ab eo ; et velox fuga vestram sanctitatem testetur intrinsecam. Nihil per exteriora corporis intrans, cogitationibus gravet mentem quæ divinæ contemplationi exponitur. Raro cogitatur in mente quod exteriores sensus non mittunt. Hæ fenestræ, hæ ostia, quæ si clausa non fuerint, morti patent introitus, et non nisi funeste ingreditur. Hæc Hieronymus. Cujus omnia verba jam introducta, sunt diligentissime attendenda et efficaciter adimplenda.

Hinc in Regula sua gloriosus ait Hieronymus : Nequaquam Jacobus apostolus experientiam religionis poneret in refrenatione linguæ, nisi certo sciret judicio quod mors et vita est in manibus linguæ. Unde post multa conclusit : Quicumque refrenat linguam suam, hic beatus in facto suo erit. Ecce quod in refrenatione linguæ beatitudo ponitur, ut detur intelligi quod in multiloquio Deus, qui est beatitudo nostra, haberi et contemplari non potest. Refrenatio linguæ est quum lingua, quæ ex sui vitio semper prompta est ad verba vanæ, illicita et mendosa, silentio coaretur, ne in Dei displicentiam prorumpere audiat, vel ad bona exercetur, ut divinas

Jacob. iii. 6, 8.

B totum corpus nostrum, inflammata a gehenna, id est a diabolo; inquietum malum, plenum veneno mortifero. Hinc Hugo de S. Victore : Lingua dicitur, quoniam lingit adulando; mordet detrahendo, occidit mentiendo ; ligat, et ligari vix potest ; labilis est et teneri vix valet, sed labitur et fallit. Labitur ut anguilla, penetrat ut sagitta ; tollit amicos, multiplicat inimicos, movet rixas, seminat discordias ; uno ictu multos percudit ac interficit ; blanda est et subdola, lata, et parata ad exhaustienda bona commiscendaque mala. — Quum ergo tam periculosa pars corporis lingua sit, sapientissime sancti Patres instituerunt silentium stricte a religiosis esse servandum, ejusque fractionem esse acriter puniendam, potissimum si in usum vertatur.

C *Jer. ix, 21.*

D Insuper, sanctus præsul Basilius ait in Regula sua, respondens ad quæstionem qua quæritur an liceat penitus tacere : Silentium et taciturnitas bona sunt, quum ad personas vel ad tempus aptantur ; et necessaria est taciturnitas, quoisque linguæ vitia reprimantur, et discamus opportune ac tempore suo utiliter loqui, quemadmodum scriptum est : Sermo ve- *Coloss. iv, 6; Ephes. iv, 29.*

ster semper conditus sit sale sapientiæ, ut det gratiam audienti.

Porro, de multiloquio, et fugibilitate pravitateque ejus, Climacus protestatur : Multiloquium est vanæ gloriæ cathedra, per quod se ipsam manifestare atque pompa-

tice propalare ex sua natura solet. Multi-
loquium est insipientiae argumentum, de-
tractionis porta, manuductor seurrilitatis,
minister mendacii, compunctionis resolu-
tio, acuitatis intelligentiae dispersor, acediæ
vocator et conditor, somni præcursor, dis-
sipatio boni mœroris, custodiae interioris
exterminatio, fervoris atque caloris frige-
factio, orationis obscuratio. Ecce quam
horribilia et pene innumerabilia vitia mul-
tiloquium parit. Deinde de religioso silen-
tio subdit : Silentium in scientia (id est
discretum silentium) est mater orationis,
a captivitate seu distractione revocatio,
ignis amoris custodia, episcopus cogita-
tionum, intentio pugnatorum, colligatio lu-
memoriæ etus, amicitia lacrimarum, amicitiae * mor-
tis operator, æternæ poenæ depictor, divini
judicij diligens inquisitor, moestitiæ bonæ
minister, confidentiæ propriæ inimicitia,
tranquillitas convictus, scientiæ additamen-
tum, verborum Dei productor, non appa-
rens profectus, latens ascensus. Qui pro-
pria cognoscit ac pensat delicta, continet
linguam; multiloquus vero nondum cogno-
vit se ipsum sicut oportet. Amicus silen-
tii Deo propinquat, et latenter colloquens
Deo, illuminatur ab eo. Silentium Jesu
Christi inflexit et avertit Pilatum. Melius
est in terram cadere ab altitudine, quam
a lingua. Multiloquium ex ventris repleti-
one et vana gloria oritur. Sollicitus de ex-
itu ab hoc mundo, suos circumcidit ac
moderatur sermones; et qui luctum ani-
mæ possidet, quasi ignem avertit a se et
fugit multiloquium. Os suum recludit, qui
quietem solitudinis diligit; qui autem in-
cessus et hominum facta libenter videt, a
propria passione de cella executitur. Qui
multiloquus est, sibi similium quærit con-
sortium. Ecce ex verbis iis hujus profundi
et illuminatissimi Climaci, merito incitari
debemus ad sacram observationem silentii
salutaris tam fructuosi, atque ad detesta-
tionem loquacitatis et multiloquii tam no-
civi et vitiosi.

Amplius, de hac ipsa materia multa lo-
quitur Augustinus in sermone quodam ad

A Fratres in eremo : quæ, ut vitetur prolixitas, alteri reservo sermoni. Verumtamen quod in statutis Ordinis Cartusiensis habeatur commemorabo. Itaque dicitur ibi : Soli degentes, signa cœnobiorum aut nulla aut pauca novimus, sufficere arbitrantes solam linguam non etiam alios artus reatibus implicare loquendi. Et ideo si tanta neces-
sitas urget, uno vel duobus aut paucissi-
mis verbis quod res postulat malum indicari. Qui vero aliter silentium frege-
rit, culpam suam clamet et disciplinam
B accipiat in capitulo proximo; et si assue-
tus fuerit in frangendo, pœna puniatur
majori. Quod autem in verbis iis contine-
tur, Si tanta necessitas urget, etc., a præ-
fati Ordinis Patribus ita exponitur : Si no-
table inconveniens aut periculum seu
negligentia sequeretur, si locutio usque
ad proximum differretur colloquium, vel
ad opportunam horam petendi licentiam.
Qui autem ex levitate aut affabilitate,
aut alia causa insufficienti loquitur verba
quamvis paucissima, dummodo ex se in-
C tellibilem pariant sensum per modum
complexi, non excusatur a fractione silen-
tii. Ex quibus etiam, salvo meliori judicio,
sequi videtur, quod alii religiosi signis
utentes, si ex levitate et irrationali cau-
sa signis utantur, aut eis superflue sint
utentes, velut fractionis silentii rei red-
dantur, nec excusentur a culpa, quum in-
ordinata atque superflua, et quæ ex cul-
pabili procedunt radice, non careant culpa;
nec intentio Patrum fuit signorum usum
admittere, nisi ex rationabili causa et tem-
perate.

D Præterea, quicumque cordis sui diligens
custos est, cui propositum et conatus ac
consuetudo est mente semper loqui cum
Deo aut interne exerceri coram eo, non
solum agnoscit, sed certissime experitur
quantum fractio silentii, loquacitas, mul-
tiloquium, superfluitas quoque signorum
inficiant, inquietent indisponantque men-
tem, quæ facile inertia quadam percuti-
tur. Qui autem ad tantam insensibilitatem
atque duritiam cordis dilabitur, quod pro-

priam læsionem in fractione silentii, loquacitate aliisque prætactis nascentem non sentit, male stat, si tamen stat, et nescio si simpliciter vivat. Hinc ad chorū eundum et de choro redeundum est cum ingenti maturitate et taciturnitate. Et qui promptulus est ad loquacitatem et silentii fractionem, sæpe fit aliis consimilis culpæ occasio, et eorum devotionem conturbat, orationem interruptit, ac pravum intuentibus dat exemplum; extraneos quoque graviter scandalizat si eis absque licentia loqui præsumpserit, quum illis innotescat ipsum sine licentia loqui non posse.

Postremo, juxta doctrinam sancti apostoli Jacobi, simus factores verbi, et non auditores tantum. Quotidie legimus et audi mus verba cœlestia, divina præcepta, monastica instituta, saluberrima documenta, quæ nisi debita cum diligentia fuerimus opere adimplentes, gravioris damnationis obnoxii erimus. Et quia ad veram spectat religionem immaculatum se ab

A hoc sæculo custodire, nequaquam huic mundo in maligno posito conformemur; ^{1 Joann. v,}
^{19.} nulla mundana affectio, nulla actio vana, nullus amor carnalis in nobis habeat locum, sed prorsus spirituales ac divini efficiamur, quia ut Climacus ait, Monachus est qui solum quæ Dei sunt agit, cogitat et loquitur, Christo unitus omni tempore, loco et negotio. Et discamus linguam compescere, sapienter et ædificatorie loqui, memores quod abbas Agathon, in conversionis suæ exordio, tribus annis lapidem B tulit in ore, quousque tacere addisceret: propter quod ab abbatе Pastore meruit tunc abbas vocari. Quumque quidam abbatи Pastori dixisset, Abba, ille adhuc juvenis est, cur eum abbatem appellas? respondit: Os ejus fecit eum abbatem vocari. Porro, ut Hugo fatetur, Vanus sermo, vanæ conscientiæ index est. Mores hominis lingua pandit; et qualis sermo effunditur, talis animus comprobatur, quia ex abundantia cordis os loquitur, prout Dominus ipse testatur. ^{Matth. xii,}
^{34.}

SERMO QUINTUS

DE ORATIONIS NECESSITATE AC UTILITATE, SI DEBITE FIAT.

DI XIT Jesus discipulis suis : Amen, Amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joann. xvi, 23.

Quam necessaria nobis sit fervens incessabilisque oratio, docent nos infirmitas propria ad meritorie operandum, magnitudo irremediabilium periculorum quibus expositi sumus, crudelitas et potestas hostium nostræ salutis, impotentia nostra ad resistendum prævalendumque eis, excellētia bonorum quæ orationibus acquiruntur. Porro deprecandi et obtinendi fiduciām præstant consideratio infinitæ bonitatis, caritatis, misericordiæ et munificentiae

C Dei ad homines, abundantia beneficiorum quæ jamdudum etiam non potentibus, ingratis aversisque contulit: præsertim quod Deus Pater Unigenitum suum voluit propter nos incarnari, in mundo hoc conversari et crucifigi; quod item Filius Dei corpus suum et sanguinem quotidie nobis in Sacramento largitur; quod item ipse met Deus toties ad orandum nos invitat, provocat et hortatur; quod etiam Veritas ipsa, quæ nec falli potest nec fallere, in evangelio hodierno multisque aliis sancti Evangelii locis exauditionem orantibus pollicetur, dummodo salutaria cum perseverantia postulentur. Nam, ut ait

Luc. xviii. Salvator, Oportet semper orare, et non deficere.

Quod quamvis ad omnem pertineat Christianum, potissimum tamen ad religiosos, quorum præcipuum opus est indesinenter, puram ac fervidam Deo orationem offerre. Imo, ut asserit Climacus, Sicut canum proprium est latrare, sic monachorum orare. Atque ut recitat Cassianus, sancti monachi in Ægypto nec in exterioribus suis operibus ab oratione cessabant. Manducando quoque et cetera corpori necessaria faciendo, mentem ad Deum per orationes internas ubertim levare debemus : quia ut fideliter ait Chrysostomus, Nunquam oranti beneficia denegat, qui ut orantes non deficiant, sua pietate instigat. Denique ipsa oratio est actus nobilis et præclarus, actus felix, perutilis ac divinus. Propter quod ait Chrysostomus : Considera quanta sit tibi concessa felicitas, quanta gloria attributa, orationibus fabulari cum Deo, cum Christo miscere colloquia, optare quod velis, quod desideras postulare. Semper ergo orationem quasi clypeum habeamus ad manum. Sed quum hæc ita se habeant, quid est quod die ac nocte psallendo, Horas persolvendo, celebrando, et ultra hæc alia multa legendo, assidue orare videmur, et tamen in nostris defectuositatibus, paupertatibus, fæcibus et passionibus permanemus ? Imo multi ita agentes, deficere magis quam proficere conspiciuntur : isti indubitanter non ita orant sicut oportet. Audiamus in primis quod beatissimus Moyses in Deuteronomio protestatur : Quum quæsieris (inquit) Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen toto corde et tota tribulatione animæ tuæ quæsieris eum.

Dentis 29. Qualiter autem orandus sit Deus, hoc est cum quanta humiliatione, contritione, custodia, instantia et fervore, facile est pensare ex his quæ inter homines fiunt. Eece qualiter stat reus coram judice temporali a quo misericordiam adipisci confidit, cum quali subjectione, affectione, pavore, tremore, promptitudine, attentio-

A ne, inspectione ibi subsistit, seque judicii repræsentat; qualiter etiam stant famuli coram rege terreno, et mendicantes coram dicitibus, vulnerati quoque coram medicis, maxime his a quibus sola prece petunt curari. Quum ergo cœlestem Judicem in multis offenderimus omnes, defectuosi- *Jacob. iii. 2.* que simus, vitiis ac passionibus læsi, si de nostris peccatis vere et digne dolemus, si veniam consequi, gratiam adipisci spiritualiterque curari ex corde appetimus, tunc juxta prætactas similitudines Deo in oratione nos præsentemus, et coram ipso stare nosque habere non negligamus. Considerando Deum ut benignissimum, opulentissimum ac liberalissimum patrem, ipsum cum omni filiali affectu atque fiducia invocemus, ut necessaria et accommoda vitæ gratiæ conferre nobis dignetur, videlicet gratiam et virtutes, conservationem continuumque profectum in eis. Considerando Deum ut districtum, justissimum, infallibilem, metuendissimum judicem, non temporalem dumtaxat, sed æternam ac infernalem mortem et pœnam inflictentem, nec aliquid mali impunitum deserentem, cum grandi formidine et tremore, cum omni contritione et humiliatione ipsum implorare non desistamus, ne meminerit *Ps. LXXXVIII,* iniuriam nostrarum antiquarum, neque ^{8.} quotidianarum culparum, nec secundum peccata nostra faciat nobis, sed cito anticipent nos misericordiæ ejus. Porro, Deum considerando ut omnipotentem, immensum et altissimum regem ac dominum universorum, cum summa reverentia et custodia atque decentia, cum indesinenti attentione et circumspectione exoremus eumdem, ne nos tanquam sibi negligenter servientes reputet maledictos. Ipsum autem considerando ut piissimum medium animarum, vulnera, læsiones, cicatrices, paupertates, inopias, indigentias nostras ei plenissime detegamus, peccata nostra universa et singula plenarie confitendo, nil temere excusando aut alleviando. Si ergo his modis invocaverimus Deum instanter, non dubium quin copio-

sissime exaudiemur; curabit, ditabit, roborabit, illuminabit, accendet, custodiet et perficiet corda nostra adorandus misericordissimusque Creator, qui nostram quærit salutem, nec dando amittit.

Denique de hac re multa devota atque subtilia Climacus scribit : Oratio, inquit, est ei qui vere orat sententiæ et condemnationis curia, auditorium judicii et tribunalis Dei ante futurum tribunal. Dicitur autem oratio ei qui vere et devote orat curia sententiæ et condemnationis, vel quia in ea orans se ipsum accusando profert contra semetipsum sententiam, et damnatione reum se profitetur, vel quia sententiam Dei contra reos attendit, et qualiter iniquos condemnet, considerat. Sic quoque oratio appellatur auditorium judicii et tribunalis Dei ante futurum tribunal, quia in ea perpendit homo rigorem divini judicii, et quam metuendum sit divino tribu-

Hebr. x, 31. nali præsentari, sicut ait Apostolus : Horrendum est incidere in manus Dei viventis.

Et ista considerat ante futurum tribunal, id est ante particulare judicium, quod fit in morte, et ante generale judicium, quatenus interim se ipsum accusando, damnando ac puniendo, divinæ evadat condemnationis

1 Cor. xi, 31. sententiam, juxta illud Apostoli : Si nos ipsos dijudicaremus, non utique judicaremur. Unde dixit abbas Elias : Ego tres res timeo : unam, quando egressurus sum de corpore ; secundam, quando occursurus sum Deo ; tertiam, quando de me profetur sententia.

Iterum Climacus ait : Si ante visibilem judicem aliquando ut reus stetisti, alterius typus, id est similitudine seu figura, in orationis tuæ adsistentia non egebis, id est, tunc ex temetipso potes perpendere qualiter in orando te debeas coram Deo habere, recordando videlicet quam formidolose et attente atque humiliter coram judice terreno stabas et veniam implorabas. Si vero non adstitisti, neque exactos pœnis vidisti, saltem ex supplicatione infirmorum ad medicos, quando ab eis exuri et incidi debent, disce et tu taliter facere co-

A ram Christo. Quorum intellectus verborum patet ex introductis.

Insuper de orationis efficacia et effectibus ait : Oratio est mundi consistentia, id est, per sanctorum et devotorum orationes ac merita mundus manet in esse; ornatus collectio, id est interioris decoris congregatio; Dei reconciliatio, lacrimarum mater et filia (nam lacrimas provocat, et ex lacrimis innovatur ac iteratur), peccatorum propitiatio, pons tentationum, tribulacionum medius murus, præliorum contritio, angelorum opus, incorporeorum omnium alimentum, futura jucunditas, infinita (id est incessabilis) operatio, virtutum fons, charismatum conciliatrix, invisibilis profectus, deliciæ animæ, mentis illuminatio, desperationis securis, demonstratio spei, tristitiae dissolutio, divitiae monachorum et thesaurus quiescentium, furoris diminutio, speculum profectus, declaratio mensurarum. Hæc et alia multa perutilia scribit de oratione hic Climacus.

Dicitur autem oratio speculum profectus C et declaratio mensurarum, quia ex modo et qualitate suæ orationis potest homo considerare et probabiliter scire quantum profecit, et ad qualem mensuram seu gradum virtutum devenit : quia secundum quod in orationibus suis stabilior, ferventior, frequenter, elevatior, humilior, lacrimosior, fiducialior fuerit, secundum hoc magis aut minus se profecisse potest et debet advertere. Nam, quamvis etiam viri perfecti quotidie aut frequenter pro suorum remissione peccatorum humillime deprecantur, sicut de sanctissimo fertur Hieronymo, quod quotidie pro venialibus et minutissimis suis culpis tam lacrimose oravit, tam dire se flagellavit, et in lamentis atque gemitibus se ita affecit quasi homicidium perpetrasset; tamen communiter et frequenter juxta diversitatem statuum et mensuram profectum est diversa qualitas orationum. Propter quod ait S. Bernardus : Quatuor mihi videtur orandi modos exprimere Apostolus, dicens : Volo *1 Tim. ii, 1.* primum omnium fieri obsecrationes, ora-

tiones, postulationes, gratiarum actiones. A sunt enim quos adhuc peccati conscientia terret atque exerueiat, nondum accepta resistendi virtute, tunc scilicet quum ipsos in vitiorum cœno jacentes Spiritus veritatis primo irradiat, et excitans erubescere facit et timere dum vident immanitatem criminum suorum, exiguitatem meritorum; et velut ardenter coram se expavescentes gehennam, quoniam in se ipsis boni nihil inveniunt, aliunde apprehendunt unde juveniuntur. Nam, quoniam timent per se ipsis accedere, student quasi per alios supplicare: sicut dum dicimus, Sancte Petre, ora pro nobis. Vel si per se accedunt, ea commemorant per quæ exaudiantur, ut fit in obsecratione dum dicitur, Per passionem tuam libera nos, Domine. Porro, resistendi et continendi virtute accepta, per se accedit, præteriorum delictorum veniam quærens; et oratione sua loquitur Deo, in lamentis pœnitentiæ se affligens, et annos suos in amaritudine animæ suæ recognoscens.

Is. xxxviii.
15.

A tans. Deinde per hæc, hilaritate quadam et indulgentiæ concepta fiducia, accedit ad postulationem, qua jam quasi in gratiam Domini sui receptus, etiam pro suis conservis intercedere audet. Post postulationem gratiarum actio sequitur: dum quis se exauditum experitur et optatam consecutum gratiam, pro se ipso aut aliis gratulatur ac regratiatur.

B Igitur juxta prædicta Dominum exoremus, laudemus, et in psallendo, celebrando, Horasque persolvendo, nos habeamus: singula verba distincte proferentes, sensum singulorum verborum pensantes, et in Deum cor erigentes ac defigentes. Et quilibet pro gratiis sibi necessarioribus oret, ut a passionibus et peccatis ad quæ se procliviorem noseat, curetur, proficiatque in virtutibus illis oppositis. Omnes vero oremus, ut indesinenter in omni virtute et gratia concrescamus, Deo quotidie propinquiores, complacentiores, devotiores et gratiore efficiamur.

SERMO SEXTUS

DE ORATIONE ; ET QUOMODO AD EAM REQUIRATUR ACTUALIS INTENTIO, ET QUALITER FIAT AD IMPETRANDUM IDONEA ; ET AN DEBEAT ESSE DIUTURNA ET PLURIBUS UTENS VERBIS.

PETITE, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. Joann. xvi, 24.

Qualiter sit orandum, sanctus pater Benedictus in Regula sua compendiosissime docet, dicendo: Si dum hominibus potentibus aliqua volumus suggerere, non presumimus hoc nisi cum humilitate et reverentia agere, quanto magis Domino Deo universorum cum omni humilitate et devotionis puritate est supplicandum? Et non in multiloquio, sed in puritate cordis et compunctione lacrimarum nos exaudiiri sciamus: ideo brevis et pura debet esse oratio. Circa quæ beatissimi Benedicti verba sciendum, quod quædam sunt orationes

C et preces ab Ecclesia seu ab Ordine institutæ et determinatæ, quas immutare non possumus, nec augere nec minorare; aliæ sunt orationes arbitriae, peculiares, spontaneæ et privatæ, quas pro libitu suo potest quis protrahere sive præscindere.

D Porro ad quæstionem qua quæritur attentio requiratur ad orationem, S. Thomas respondens: Necessarium (inquit) est id sine quo res suum finem vel effectum consequi nequit. Est autem triplex orationis effectus. Primus est, promereri vitam æternam: qui effectus communis est omni actioni factæ ex caritate. Et hunc effectum sortitur oratio, si in principio adsit

attentio : nam, quamvis in prosecutione seu continuatione orationis mens evagetur, tamen vis primæ attentionis totam orationem meritoriam facit, sicut in aliis actibus caritatis informatis. Secundus et proprius orationis effectus est, impetrare quod petitur. Ad quem etiam sufficit vis primæ attentionis, quoniam illam Deus principaliter adspicit. Quod si illa defuerit, oratio nec meritoria nec impretrativa consistit, quum dicat Basilius : Divinum auxilium, non remisse, nec mente hue illueque evagante est implorandum, quoniam talis oratio non solum non impetrabit, sed Deum plus irritabit. Unde

Joann. iv., 24. ait Salvator : Spiritus est Deus ; et eos qui adorant, in spiritu et veritate oportet adorare. Tertius orationis effectus, quem et præsentialiter facit, est quædam dulcis reflectio mentis, quam devote orans sentit orando : et ad hunc de necessitate requiriatur actualis attentio. Propter quod ait Apo-

I Cor. xiv., 14. *Eccle. x. 1.* stolus : Si orem lingua, mens mea sine fructu est. Et Salomon : Muscæ (inquit) morientes perdunt suavitatem unguenti. Muscæ etenim morientes, sunt extraneæ cogitationes quæ suavitatem perdunt unguenti, id est, orationis impediunt experimentalem dulcedinem. Est autem triplex attentio orationis vocalis : prima, qua homo attendit verba orationis, ne erret in eis ; secunda, qua sensum attendit verborum ; tertia, qua finem suæ orationis, videlicet Deum et id quod petit et cupit ab eo adipisci, attendit. Et hæc attentio tertia est magis necessaria, et idiotis quoque possibilis ; atque in tantum interdum augetur et superabundat, quod omnium aliorum obliviscitur orans, mente sua Deo vehementer intenta. — Itaque evagatio quæ præter propositum accidit animæ ex humana instabilitate, fructum orationis non tollit. Ait namque Basilius : Si debilitatus a peccato, fixe orare non potes, quantum vales te ipsum cohibeas ; et Deus ignoscit, quoniam non ex negligentia, sed ex fragilitate non potes ut oportet adsistere coram Deo. Hæc Thomas.

A Circa quæ aliqua sunt addenda. Primo, quod quamvis ad duos primos orationis effectus dicatur actualis attentio in principio habita sufficere, ita quod evagatio subsequens illos non impedit, nihilo minus certum est quod evagatio facit orationem ad duos primos effectus minus idoneam, utpote minus meritoriam et minus impretrativam. Et quanto est ferventior productiorque attentio, tanto oratio meritoria et impretrativa magis consistit ; nec homo meretur gloriæ augmentum, nisi crescat

B in caritate, quum caritatis intentioni essentiale correspondeat præmium. Rursus sciendum, quod si ex fragilitate aut negligentia veniali desit actualis attentio in orationis principio, et tamen in prosecutione orationis redeat homo ad cor et fiat attentus, adhuc oratio meritoria erit et impretrativa, quoniam caritate informatur, et mens se refert ad Deum. Est itaque valde nobis conandum ut actualis attentio in oratione continuetur, fervescat et perseveret. Tanto plus ad hoc niti debemus, quanto plus adversarius nostræ salutis orationum attentionem impedire conatur : scit enim, per orationis instantiam ac fervorem se maxime supplantari. Hinc abbas Agathon interrogatus quæ virtus in conversatione plus haberet laboris, respondit : Puto non esse alium talem laborem, qualis est orare Deum. Dum enim voluerit homo orare, semper dæmones festinant interrumpere per evagationem ejus orationem, scientes quod ex nulla re nisi per orationem ad Deum fusam vincantur. Siquidem

C to plus attentio in oratione continuetur, fervescat et perseveret. Tanto plus ad hoc niti debemus, quanto plus adversarius nostræ salutis orationum attentionem impedire conatur : scit enim, per orationis instantiam ac fervorem se maxime supplantari. Hinc abbas Agathon interrogatus quæ virtus in conversatione plus haberet laboris, respondit : Puto non esse alium talem laborem, qualis est orare Deum. Dum enim voluerit homo orare, semper dæmones festinant interrumpere per evagationem ejus orationem, scientes quod ex nulla re nisi per orationem ad Deum fusam vincantur. Siquidem

D in omni alio labore quem homo positus in conversatione religiosa assumpserit, quamvis instanter et toleranter agat, habet tamen aliquam requiem ; in oratione autem, usque ad ultimam exhalationem opus est semper magni certaminis studio.

Præterea, in Regula S. Basillii queritur, quomodo obtinere quis poterit ut in oratione mens ejus non evagetur. Ad quod respondet Basilius : Si certus sit se adsistere ante conspectum Dei. Si enim homo principem et judicem suum terrenum vi-

dens et alloquens, non sibi licitum credit A oculis vagari et aliquorum adspicere, quanto magis qui accedit ad Dominum, nusquam ad alia debet movere oculum cordis, sed intentus esse in eum qui serutatur corda et renes, ut impleatur quod ait Apo-
I Tim. ii, 8. stolus, Volo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira et disceptatione?

Rursus in eadem queritur Regula, si possibile est hominem obtinere ut in omni loco et tempore non vagetur mens ejus, et quomodo id fieri potest. Respondet magnus Basilius : Quod possibile sit, ostendit
Ps. xxiv, 15. qui dixit : Oculi mei semper ad Domi-
Ps. xv, 8. num; et iterum, Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi ne commovear. Quomodo autem possibile sit jam diximus, utpote, si non demus otium animae nostrae, sed in omni tempore de Deo et de operibus, donis et beneficiis ejus cogitemus, eademque cum confessione et gratiarum actione semper volvamus in mente.

Ps. xlvi, 8. Iterum queritur ibi, quid est, Psallite C sapienter. Respondet Basilius : Quod est in cibis corporeus gustus, unumquemque cibum cuius sit saporis discernens, hoc est in verbis sacrae Scripturae sapientiae sensus. Si quis ergo sic intellectum suum intendat in verba singula psalmodie, sicut gustus intentus est ad discretionem saporis ciborum, iste complet quod dictum est, Psallite sapienter.

Nunc videndum, an oratio esse beat diurna et verbis prolixa. Et videtur quod non, quum in Evangelio Christus testetur : D
Matth. vi, 7. Orantes, nolite multum loqui. Et Climacus scribit : Ne coneris multum loqui in oratione, ut non ad quæsitionem verborum mens tua dissipetur. Unum verbum publicani Deum ad misericordiam flexit, et unum verbum fidele salvum fecit latronem ; David quoque dicendo, Peccavi Domino, Deum sibi reconciliavit. Multiloquium plerumque in oratione pereffudit mentem et phantasticavit. Ad haec S. Thomas respondet : Quantitas rei suo fini

A debet esse proportionata, sicut quantitas medicinæ sanitati. Finis autem orationis vocalis, est interiorem cordis fervorem accendere : ideo convenit orationem tamdiu durare ut utile est ad inflammationem interni affectus in Deo. Quumque oratio sine fatigacione et tædio continuari non potest, est finienda. Nam mentis attentio et sancta affectio non est cito rumpenda quando potest durare. Protendenda igitur est oratio, non aridis verbis, sed continuato affectu. Unde et Christus in oratione pernoctasse, Luc. vi, 12. et passione instante prolixius orasse ad Ibid. xxii. nostram eruditionem describitur. Interdum quoque, orans gratiore a Deo prævenitur, illustratur, accenditur, roboratur, ita ut orationem multis continuet horis, etiam quasi absque difficultate, imo cum ingenti jucunditate : quemadmodum legitur de abbe Arsenio, quod a vespere sabbati extendebat manus suas ad cœlum orans, donec mane die dominicæ ascendens sol illustraret faciem ejus, et sic residuebat. Abbas quoque Dulas de beatissimo abbe Bessarione narravit : Veni aliquando in cellam Patris mei, et inveni eum stantem ad orationem, et manus ejus erant extensæ in cœlum ; permansitque hoc faciens jugiter per quatuordecim dies.

Igitur juxta præhabita discamus et assuescamus orationibus sanctis insistere, et ante orationem ad eam nos præparare per mentis recollectionem et salutarium rerum meditationem. Actualem quoque attentionem continuare atque intendere seu augere, et magis ac magis inflammare con nemur, infinitam Dei bonitatem, caritatem, pietatem, justitiam et excellentiam intuendo, proprias etiam calamitates, culpas, defectuositates, pericula ponderando. Et quoties nos evagari sentimus, mentem ad Deum protinus revocemus, et de ipsa distractione pœniteamus, ac recentem concipiamus fervorem ; atque in fine paululum meditemur dum vacat, veniamque de distractionibus et defectuositatibus in oratione habitis postulemus.

Postremo, quamvis quatuor ponantur

partes seu species orationis, interdum tam
men plures earum, et non raro omnes, in
una oratione concurrunt admiscenturque.
Et talis oratio quæ obsecrationem, gratia-
rum actionem et laudem Dei includit, ef-
ficacissima est ad impetrandum. Præstan-
tissima item est illa oratio quæ ex puro
Dei amore et zelo boni communis proce-

A dit, dum scilicet Dominum exoramus ut
gratiam suam super omnes effundat, ge-
neralem et plenam reformationem effi-
ciat, vivis mortuisque succurrat, quatenus
ipse in omnibus et ab omnibus super om-
nia honoretur. Ideo talibus precibus in-
sistamus assidue, ad laudem et gloriam
ejus.

DOMINICA

POST ASCENSIONEM DOMINI

ENARRATIO IN EPISTOLAM

ESTOTE PRUDENTES, ET VIGILATE IN ORATIONIBUS. I Petr. iv, 7-11.

BEATUS Archiapistolus in præsenti epistola instruit et hortatur nos ad veram discretionem, ad diligentiam sanctam, ad orationem instantem, ad caritatem continuam, ad sermonis utilitatem, ad gratiarum actionem. Itaque ait :

Estote prudentes, id est discreti ac providi, oculum considerationis internæ circumducentes longe lateque, præterita rememorando, præsentia perpendendo, et prævidendo futura, ut in omnibus habeatis vos ordinate. Prudentia quippe est virtutum auriga ac moderatrix atque magistra.

Rom. xii, 17. Hoc est quod ad Romanos dicitur : Estote providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. *Et vigilate, hoc est, diligentes ac attenti estote, in orationibus :* quia non sufficit humana prudentia, nisi directio adsit divina,

Prov. xvi, 9. juxta illud Sapientis, Cor hominis disponit viam suam, sed Dei est dirigere gressus ejus. Ideo cum Psalmista orandum est :

Ps. cxviii, 133. Gressus meos dirige, Domine, secundum eloquium tuum, et non dominetur mei omnis injustitia. Hoc ipsum docet et Sal-

Luc. xxi, 36. vator : Vigilate, inquiens, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere omnia mala quæ ventura sunt, et stare ante Filium hominis. Ait hic Beda : Bene in orationibus vigilare jubemur, ut dum oramus, omnis cogitatio carnalis et sacerularis abs-

A cedat, nec quidquam tunc cogitet animus præter id quod precatur. Subrepit namque frequenter hostis antiquus et subtiliter fallens preces nostras, a Deo cor avocat, ut aliud habeamus in corde et aliud proferamus in voce, quum tamen intentione sincera beat Deum, non sonus vocis, sed animi sensus, orare.

Ante omnia autem mutuam in vobis-metipsis caritatem continuam habentes. Caritas enim est summa et maxime necessaria virtus, forma, vita, motrix ac imperatrix virtutum. Ideo summe debemus esse solliciti ut in vera et spirituali stemus, perseveremus proficiamusque caritate, sine qua nihil est meritorium, nil Deo acceptum. Hinc ad caritatis profectum cetera sunt virtutum exercitia ordinanda. Porro, quod ait, « ante », non est intelligendum de prioritate temporis, sed ordinis seu naturæ. Virtutes enim connexæ sunt, nec caritas in vita hac ante fidem et spem valet haberi; sed principalissime quærenda et conservanda est caritas. Unde ad Colossem-

C ses scriptum est : Super omnia caritatem *Coloss. iii,* habete, quod est vinculum perfectionis. *Quia caritas operit multitudinem peccatorum.* Dum enim infunditur caritas, universa quæ inerant peccata delentur, quoniam simul esse non possunt caritas et mortale peccatum. Per actum vero carita-

tis dimittitur culpa quantum ad pœnam, ita quod quanto major est ardor caritatis in Deum et proximum, præsertim in Deum, tanto plus de peccati pœna dimittitur; potestque fervor caritatis sic crescere, quod tota dimittatur pœna peccati. Hic etenim ardor est spiritualis ignis quo consumuntur peccata quantum ad culpam et pœnam. Propter quod de beatissima Maria

Lue. viii, 47. Magdalene loquitur Christus : Dimituntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. In eo quoque qui circa proximorum conversionem, correptionem et correctionem sollicitus est, caritas operit, tegit et tollit multitudinem peccatorum, ita ut non videantur, id est, non imputentur a Deo ad *Ps. l, 41.* puniendum, sicut orat Propheta : Averte faciem tuam a peccatis meis. Unde denuo *Ps. xxxi, 1.* ait : Beati quorum tecta sunt peccata. Hinc *Jacob. v, 20.* Jacobus ait : Qui converti fecerit peccatum ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum.

Hospitales invicem estote sine murmuratione, ut peregrinos et pauperes propter Deum hilariter suscipiatis, bene tractetis, caritative repausetis. Hinc ad Hebræos *Hebr. xiii, 1, 2.* dicitur : Caritas fraternitatis maneat vobis- cum, et hospitalitatem nolite oblivisci. Non enim sufficit caritatem intus habere, nisi tempore opportuno exhibeatur in opere. Idcirco, sicut proximos amare tene- mur, ita et opera caritatis ac misericordia eis impendere obligamur, juxta exigen- tiā loci ac temporis. Idcirco in Canonica *I Joann. iii, 18.* Joannis scriptum est : Non diligamus verbo neque lingua, sed opere et verita- te. Caritas siquidem otiosa non est : ideo signum dilectionis, est exhibitio operis. *Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes*, hoc est, quilibet gratiam sibi collatam communi- cet proximis, impendendo eis consilium sive auxilium loco et tempore congruo, *I Cor. xiii, 5.* quantum potest. Caritas enim non querit quæ sua sunt tantum, sed et quæ aliorum. *Apoc. xxii, 17.* Hinc in Apocalypsi dicitur : Qui audit, di- cat, Veni. Sicut boni dispensatores multi-

A formis gratiæ Dei, id est donis gratiæ cœlestis bene et fructuose utentes, erogan- do et exhibendo ea in proximos. Dicitur autem gratia multiformis, quia multiplices habet effectus et species, ramificaturque in habitus virtutum atque donorum. Hinc ait Christus in Evangelio : Negotiamini *Luc. xix, 13.* dum venio. Et fructum requirit ex talentis quæ dedit.

Si quis loquitur, quasi sermones Dei, id est, verba salubria proferat et divina ad Dei honorem et audientium ædificationem, *B* sicut et Paulus ait apostolus : Omnis ser- mo malus ex ore vestro non procedat, sed qui utilis est ad ædificationem, ut det gratiam audienti. Vitanda sunt itaque verba inania, quibus cordis puritas inquinatur, tranquillitas impeditur, et mens vaga ac dissoluta efficitur. Vel, Quasi sermones Dei, hoc est, non sibi, sed Deo adscribat bonum quod dicit, ut verba sua reputet non sua, sed Dei, in quantum sunt bona, quemadmodum ait Salvator : Non enim *Matth. x,* vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris *20.*

C vestri qui loquitur in vobis. Imo, secun- dum Apostolum, Nemo potest dicere, Do- *1 Cor. xii, 3.* minus Jesus, nisi in Spiritu Sancto. *Si quis ministrat*, Deo debite serviendo, vel proximi necessaria exhibendo, *tanquam ex virtute quam administrat Deus*, id est, hoc se facere arbitretur, non propriis viri- bus, sed Dei auxilio et virtute desuper da- ta, quum asserat Christus : Sine me nihil *Joann. xv,* potestis facere. Unde, secundum apostolum *5.* Paulum, Deus est qui operatur in nobis *Philipp. ii,* velle et perficere, pro bona voluntate, hoc *13.*

D est ex sua voluntate piissima. Deinceps, quid habes quod non acceperisti ? Propterea *1 Cor. iv, 7.* Joannes Baptista ait : Non potest homo ac- cipere quidquam, nisi datum fuerit ei de cœlo. Tanto ergo humilius impendat quisque proximo suo bonum omne quod po- test, quanto certius novit se a se ipso non habere quod impendit. Hinc omnis vanitas atque præsumptio sunt spernendæ, dicen- te Apostolo : Si acceperisti, quid gloriaris *1 Cor. iv, 7.* quasi non acceperis ? Itemque : Qui glo- riatur, in Domino glorietur. *Ibid. i, 31.*

Ut in omnibus rebus et factis honorificetur, hoc est, verbis et factis laudetur et honoretur, Deus, dum ei de omni bono gratiae referuntur, et ipse reverenter ab omnibus colitur : hinc et Christus apud

Matth. v., Matthæum, Videant (inquit) opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est ; *per Jesum Christum* tanquam

I Tim. ii, 5. per mediatorem Dei et hominum, quia per

Ephes. ii, ipsum habemus accessum ad Deum, et per ejus doctrinæ ac legis observantiam,

Deo Patri, imo superbeatissimæ Trinitati honorificantiam debitam exhibemus. Ideo

I Cor. x, 31. Paulus hortatur : Omnia in gloriam Dei

facite. *Cui, videlicet Christo, est honor et gloria, quia a bonis omnibus honoratur, tanquam summe virtuosus ac omnibus præsidens (honor namque debetur virtuti ac potestati præsidentiali ; ei quoque est gloria, hoc est beatitudo, lætitia ac forma clarissima), et imperium, quoniam omni-*

A bus præest et imperat. Et ista debentur sive convenient Christo secundum utramque suam naturam. Siquidem etiam secundum suam humanitatem, data est ei omnis potestas in cœlo et in terra, sedetque in potioribus bonis Patris, et per totum mundum clarificatum est nomen ejus. Potissimum autem convenient ista Christo secundum suam divinitatem. Imo toti supergloriosissimæ Trinitati convenit et debetur unus et summus honor, tanquam uni omnium regi ac domino prorsus altissimo, unaque gloria et unum imperium, dicente Apostolo : Soli Deo honor et gloria. Unde per Isaiam testatur : Ego Dominus, hoc est nomen meum ; gloriam meam alteri non dabo. Ideo ait Psalmista : Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. De omni etenim bono debetur principalis et ultima laus Deo. *In sæcula sæculorum, id est æternaliter.*

Matth. xxviii, 18.

I Tim. i, 17.

Is. xlii, 8.

Ps. cxii, 1, sec. Hebr.

SERMO PRIMUS

DE PRUDENTIA, DISCRETIONE, ORATIONE, CARITATE ET HOSPITALITATE, CHRISTIANO NECESSARIIS.

DIC sapientiae, Soror mea es, et prudentiam voca amicam tuam. *Prov. vii, 4.*

Inter sapientiam atque prudentiam hoc interest, quod sapientia proprie est amorosa seu affectiva cognitio divinorum, prudentia vero est efficax cognitio agendorum et vitandorum, hoc est, quid agendum sit, quid vitandum. Sapientia ergo dignior est quam prudentia : idecirco debemus sapientiam singularius adamare, et sororem vocare. Prudentia quoque necessaria est, et amica vocanda.

In primis ergo docet nos gloriosissimus apostolici ordinis princeps, in præsenti epistola, ut simus prudentes, sicut et Christus in Evangelio loquitur : Estote pru-

Matth. x, 46.

Centes sicut serpentes ; et iterum, *Habete Marc. ix, 49.* in vobis sal, id est discretionem. Prudentia etenim docet non solum quid agere debeamus, sed etiam ubi et quando, et qualiter, utpote apto loco et congruo tempore, atque cum moderamine. Et istud servare, et in agendis ordinate procedere, maxime confert et adjuvat ad proficiendum celeriter in omni virtute. Propter quod ait Apostolus : Omnia honeste et secundum ordinem fiant in vobis. Unde, tempore Missæ *I Cor. xiv, 40.* ac divini Officii, debemus Deo cum omni cordis custodia esse intenti, et de salute animarum nostrarum sollicite cogitare, peccata deflere, pro gratia exorare, omnes cogitationes carnales, curas mundanas, animi dissolutiones, cordis ac sensuum

evagationes prorsus abjieciere. Unde prudencia convenienter designatur per sal. Primo, quoniam cibaria communiter absque sale insipida sunt, ita aliarum virtutum actus absque prudentiae directione interno carent sapore. Ideo ait Bernardus : Prudentia semper necessaria est, quia iustitia dum modum excedit, crudelitatem gignit, et dissolutionem nimia pietas parit, saepeque vitium est, quod virtus putatur. Secundo, quoniam sicut per sal carnes a putrefactione præservantur, ita per prudentiam seu discretionem virtutes ceteræ conservantur, ne a vitiis sibi oppositis corrumpantur. Per prudentiam equidem vitat homo occasiones et causas gulæ, luxuriæ, etc. Hinc ait Isidorus : Quidquid boni sine discretione feceris, vitium est; quidquid cum discretione feceris, virtus est. Imo, ut scribit Bernardus, sicut discretio absque caritatis fervore jacet, sic fervor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. Idcirco laudabilis est qui habet utrumque, quatenus fervor discretionem erigat, atque fervorem discretio regat. Et certe quo in aliquo exstat zelus ferventior, spiritus vehementior, caritasque profusior, eo majori indiget discretione, quæ zelum supprimat, spiritum temperet, ordinet caritatem.

Præterea, juxta Archi apostoli documen-

I Petr. iv, 7 et seq. ta, simus in orationibus vigilantes : et de hoc in multis jam sermonibus plurima sunt inducta. Specialiter vero ad orationes continuas ac ferventes animare nos debet quod devotus ac dulcis ait Bernardus : Rogo (inquiens) vos, fratres, ut semper habatis ad manum tutissimum orationis refugium. Nemo vestrum parvi pendat orationem suam. Dico enim vobis, quoniam Deus quem oramus, eam non parvi pendit. Priusquam egressa sit ab ore nostro, scribi eam jubet in libro suo; et unum ex duabus indubitanter sperare debemus, quia aut dabit quod petimus, aut quod nobis novit utilius. Ideo infructuosa non erit oratio, quandoquidem tanta super te cura est Deo tuo, ut quoties quæris quod

A tibi utile est, non te audiat super hoc, sed mutet illud dono utiliori. Verumtamen ut oratio sit tam fructuosa, oportet ut fiat cum diligentia et affectu. Unde in epistola hodierna apertissime dicit beatissimus Petrus ut in orationibus vigilemus, hoc est, attenti diligentesque simus. De hoc rursus dicit Bernardus : Illud breviter dico, quosdam in oratione quamdam mentis ariditatem ac hebetudinem experiri, ut labiis tantum orantes, non satis attendant neque quæ proferunt neque cui loquuntur, pro B eo quod, velut ex consuetudine quadam, cum minus digna reverentia et sollicitudine accesserunt. In cunctis ergo actibus nostris multa opus est animi vigilantia, præcipue in oratione. Quamvis enim semper videamur a Deo, in oratione tamen etiam præsentamus et ostendimus nosmetipsos ei, quasi facie ad faciem loquentes cum eo. Sic ergo oret qui orat; sic se ipsum consideret et attendat, tanquam præsentatus sit Domino majestatis. Credimus angelos sanctos adstare orantibus, offerre Deo preces votaque hominum, ubi tamen levari puras manus perspexerint.

Insuper, juxta apostolica documenta, habeamus in nobis indesinenter mutuam caritatem continuam, ut unusquisque diligat omnem proximum suum (omnem videlicet hominem in hoc mundo viventem, felicitatis capacem, communione naturæ specificæ sibi proximum) sicut se ipsum, desiderando illius salutem, et benefacendo eidem, prout vera requirit dilectio. Ait namque Paulus apostolus : Plenitudo legis, est dilectio. Et : Qui diligit proximum suum, legem implevit : nam, non adulterabis, non perjurabis, non falsum testimonium dices, non fornicaberis, non occides; et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Præterea, qualiter caritatem plus potuit commendare S. Joannes apostolus, quam in eo quo dixit, Deus caritas est, et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo ? Ideo Paulushortatur : Estote imitatores Dei, sicut filii caris-
Rom. xiii, 8-10.
I Joann. iv, 16.
Ephes. v, 1, 2.

simi; et ambulate in dilectione, sicut et A Dei timore ac proximi caritate tam alieni, ut peregrinis et egenis faciant fraudem in vendendo sumptusque computando. O quam vitiosi sunt isti ! Habent enim animas suas venales, et diabolo vendunt eas.

Ecclesiasticus x, 10.

Præterea unusquisque dona sibi a Deo concessa gratis, et caritative et liberaliter suis communicet proximis cum omni humilitate et recta intentione, ut si quid melius novit, si quid amplius potest, si in virtutibus plus abundat, proximos exhortetur, informet, corripiat; et sicut ipse a Deo misericordiam consecutus est, sic misericordiam proximis suis impendat et a Deo impendi peroptet. Valde complacet Deo, habere cor pietatis visceribus affluens, liberalitate et caritate abundans; talique homini Deus copiosa largitur gratiarum charismata. Siquidem sicut ille se habet circa proximos suos, ita et Deus se habet circa illum.

Postremo, quum apostolus Paulus dixisset, Hospitalitatem nolite oblivisci, adjectum : Per hanc enim placuerunt quidam, *Hebreus xiii, 2.* C angelis hospitio susceptis. Cujus verbi iste est sensus, quia sicut in Genesi legitur, *Genesim xviii,* Abraham patriarcha, qui fuit hospitalitati *xix.* valde intentus, dum quadam die sedisset in ostio tabernaculi sui, vidi tres venerabiles personas, quas homines esse putavit, occurritque eis, rogans ut ad suum declinarent hospitium; et fuerunt tres angeli in humana specie apparentes, et transierunt cum Abraham ad suum hospitium. Deinde duo angeli ex illis, relicto Abraham, ingressi sunt Sodomam; et ibi Lot, nepos Abrahæ, accepit eos hospitio, putans quod homines essent. Unde, quoniam Abraham et Lot hospitalis fuerunt, angeli sancti ad eos divertere dignabantur.

Matth. viii, 2. Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Quemadmodum ergo per caritatem homo indulget injuriatoribus suis, ita per caritatem eamdem meretur ut Deus sibi indulgeat, et peccata ejus operiat, hoc est, ad puniendum non videat. Ideo Christus

Luc. vi, 37. ait : Dimittite, et dimittemini.

Amplius, juxta præsentis doctrinam epistolæ, debent Christiani hospitales consistere, et Christum in suis membris, hoc est peregrinis pauperibusque, suscipere. *Matth. xxv, 35.* Ipse etenim ait : Hospes fui, et collegistis me. Nam quod propter eum suis impenditur membris, tam acceptum est ei ac si suæ exhiberetur personæ. Christiani namque ad pietatis opera potissimum obligantur, pro posse suo agendo. Nec solum debent eleemosynam, hoc est aliquid cibi, dare, sed et cetera misericordiæ opera exercere, videlicet nudos vestire, peregrinos et pauperes hospitari, etc., et proximis facere ut sibi fieri vellet, si indigerent. Sed, heu ! pauci hoc implet. Imo multi tam avari atque injusti sunt, et ab omni

B

C D

ENARRATIO IN EVANGELIUM

QUUM VENERIT PARACLETUS, QUEM EGO MITTAM VOBIS A PATRE, SPIRITUM
VERITATIS, ETC. Joann. xv, 26, 27; xvi, 1-4.

QUONIAM modo instat solennitas Pentecostes, in qua Dominus noster Jesus Christus misit Apostolis Spiritum Sanctum, sicut ante passionem et etiam post resurrectionem suam eis frequenter prædixit; idecirco in dominica ista quæ præfatae sacratissimæ solennitati est proxima, convenienter legitur evangelium præsens, in quo recitatur qualiter Christus missionem ac operationem Spiritus Sancti Apostolis prænuntiavit atque promisit. Et sumptum est evangelium istud ex sermone Christi post Cœnam. In quo quum Christus declarasset obstinationem et infidelitatem Judæorum, inter cetera dicens: Si non venissem, et locutus eis non fuissem, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo, quia odio habuerunt me gratis; his verbis Christus protinus addit verba evangelii hujus:

Joann. xv, 22, 23.

Quum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Hoc completum fuit in die Pentecostes, in quo sancti Apostoli, accepto Spiritu Sancto, et ex ejus illuminatione et gratia impleti, intellectum totius sacræ Scripturæ, omnium quoque linguarum adepti notitiam, exeentes de cœnaculo et conclavi in quo Spiritum Sanctum acceperunt, ingressique templum Jerusalēm, cœperunt prædicare de Christo et omnium gentium linguis loqui, atque per veteris Testamenti scripturas probare quod Jesus Nazarenus esset Messias in lege promissus. Specialiter vero beatissimus Petrus, tanquam Apostolorum prælatus et caput, apertissime ac virtuosissime loque-

A batur. Sieque per eum Spiritus Sanctus tale testimonium perhibuit Christo, quod Judæi qui paulo ante blasphemaverunt Christum, compuncti sunt corde et pœnituerunt, ac credere cœperunt in eum quem occiderunt, quemadmodum etiam ante passionem suam Christus eis prædixit: Quum *Joann. viii, 28.* exaltaveritis (inquit), id est, cruce suspenderitis, Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum. Unde, die Pentecostes, conversa ac baptizata fuerunt tria millia Ju-dæorum.

Itaque ait Salvator: « Quum venerit », non locum mutando, sed in signo visibili de novo apprendo ac operando, et gratiam maximam infundendo, « Paracletus », id est Spiritus Sanctus: qui dicitur Paracletus, id est consolator, quia spem veniæ dando lœtificat pœnitentem, atque divinorum gratiosam contemplationem infundendo caritatemque accendendo exhilarat mentem; « quem ego mittam vobis », dando et influendo cordibus vestris charis-tata gratiarum ipsius. Per hoc demum quod Christus dixit, Quem ego mittam vobis, insinuat quod Spiritus Sanctus ab ipso vere procedat: quoniam uni divinæ Personæ non competit mittere aliam secundum naturam divinam, nisi ratione originis seu auctoritatis ad illam. Unde nunquam legitur Pater missus a Filio vel Spiritu Sancto. Filius vero legitur missus a Spiritu Sancto, sicut ait per Isaiam: Et nunc Dominus misit me, et spiritus ejus. Itemque: Spiritus Domini super me, eo quod *Ibid. lxii, 4.* unixerit me; evangelizare pauperibus misit me. Quæ verba apud Lucam de se prædicta fatetur Christus. Sed hoc convenit Christo ex parte humanitatis assumptæ.

Is. xlvi, 16.
Luc. iv, 18.

Porro, quod addit, « a Patre », exponi potest dupliciter. Primo sic : Quem mittam vobis a Patre, tanquam a fonte de quo Spiritus Sanctus procedit. Secundo sic : Quem mittam vobis a Patre, id est virtute divina quam per generationem æternam accepi a Patre. Filius namque habet a Patre quod Spiritus Sanctus a se æternaliter procedit, ac temporaliter mittitur.

« Spiritum veritatis », id est Spiritum meum, qui sum veritas et sapientia Patris.

Unde de Spiritu Sancto dicitur ad Romam.^{viii,9.}

nos : Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Dicitur quoque Spiritus Sanctus, Spiritus veritatis, quia et ipse est essentialiter veritas; est etiam examen et doctor totius veritatis. « Qui a Patre procedit ». Hoc non ait Filius per sui exclusionem, sed ne videretur insinuasse quod Spiritus Sanctus a se, et non a Patre, procederet, eo quod dixit : Quem ego mittam vobis. Quemadmodum equidem totus mundus a tribus Personis creatus est, non in quantum sunt tres distinctæ personæ, sed unus Deus et unum fontale principium, in quo est una essentia et una potentia; sic Spiritus Sanctus procedit a Patre et Filio, non secundum quod sunt distinctæ personæ, sed in quantum sunt unum, videlicet prout in ambobus est una essentia et una voluntas. « Ille testimonium perhibebit de me », sicut modo expositum est.

Et vos testimonium perhibebitis de me, prædicando, miracula faciendo, omnium gentium linguis loquendo. Hinc quum Petrus claudum a nativitate curasset, dixit

Act. iii, 13. Judæis : Deus patrum nostrorum glorificavit Filium suum Jesum quem occidistis.

Ibid. iv, 4. Et tunc ex prædicatione Petri conversa fuerunt quinque millia Judæorum. Qumque principes sacerdotum jussissent Apostolis non prædicare magis de Christo Jesu, Petrus, qui tempore passionis ejus, interrogatione ancillæ conterritus, Christum negavit, et Joannes, qui cum ceteris Apostolis fugit, ingenti auctoritate atque constantia responderunt : Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Quia ab initio mecum

A *estis, id est, ab exordio prædicationis meæ, mihi stabiliter adhæsistis, et audistis verba mea, et opera mea ac miracula conspexitis : ideo estis idonei testes. Hinc Joannes in exordio primæ suæ Canonicæ, certitudinem apostolicæ prædicationis seu contestationis insinuans, ait : Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ tractaverunt de Verbo vitæ, quod vidimus et audivimus, annuntiamus vobis.*

B *Sed hæc locutus sum vobis de adventu Spiritus Sancti, et aliis multis, ut non scandalizemini, id est, ut non cadatis a fide et justitia tempore persecutionis, sed firmi sitis et patientes in omni adversitate, ex promissionibus et consolationibus istis quas facio vobis. Verumtamen post hæc verba scandalizati fuerunt Apostoli ad modicum tempus, in triduo mortis Christi ; sed, Spiritu Sancto accepto, manserunt fortissimi.*

C *Absque synagogis facient vos, id est, tanquam excommunicatos ac perfidos abjicent vos infideles Judæi a sua societate et communione, et a suis materialibus synagogis, prout in Actibus Apostolorum*

Act. xii,

Paulo et Barnabæ legitur accidisse. Sed

xiv.

venit hora, id est, tempus jam prope est, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo, id est, tam pessimos vos esse putabunt, ut Deo gratum reputent vos necare, quia judicabunt vos esse seductores atque hypocritas. Sed quoniam teste Ambrosio, intentio imprimis operi speciem; estque commune dictum,

D *quod bonum est opus, si finis sit bonus, et recta intentio : videtur quod persecutores Apostolorum et martyrum bene egerunt, quia arbitrabantur se Deum honorare in occisione Apostolorum et martyrum. Dicendum, quod duplex est finis, videlicet finis operis, et finis operantis. Finis operis, est finis operationi proportionatus et congruus ; finis autem operantis, est finis quem operans sibi præfigit, adinvenit seu confingit, quum tamen non sit operi suo proportionatus et consonus : ut si quis ho-*

stem suum propria auctoritate occidat, quatenus illo occiso, possit pacifice vivere. Verbum ergo Ambrosii intelligendum est de fine seu intentione operis. Hinc patet error periculumque multorum, qui mala quædam agendo, se ipsos excusant justificantque, dicentes, Nil mali intendimus, etc., quum tamen opus eorum sit tale ut bono nequeat fieri fine, vel factum non sit ab eis fine sibi proportionato. Persecutores quoque Apostolorum ac martyrum tot fidei argumenta viderunt, utpote tot et tanta miracula, saltem communiter, quod credere debuerunt ac tenebantur, nec per suam ignorantiam excusantur.

Et hæc mala facient vobis, quia non neverunt Patrem secundum proprietatem relativam. Non enim neverunt generationem æternam, nec emanationem divinarum Personarum ad intra. Vel, « non neverunt Patrem » cognitione formata, quæ caritate ornatur et bonis operibus comprobatur. Neque me Unigenitum Patris, secundum naturam meam divinam, neque

A secundum meam humanitatem ut a Verbo assumptam, quamvis facilem de me notitiam habuerint sensitivam. Pater enim et Filius relative dicuntur ad invicem, quorum unum definitur per reliquum : idecirco qui unum ignorat, reliquum nescit. Verumtamen ignorantia ista illos non excusavit, quoniam affectata fuit, et ignorantia juris, procedens ex obstinatione et perversitate qua veritatem recipere contempserunt.

Sed hæc locutus sum vobis de vestra persecutione futura, vos præmonendo ac præmuniendo, ut quum venerit hora eorum, id est tempus persecutionis quam inferent vobis, reminiscamini quia, id est quod, ego dixi vobis ista antequam facta sunt, idque recolendo confortetur cor vestrum in fide, et talia non tanquam inopinata et improvisa vos obruant, sed velut diu præcognita æquanimiter tolerentur : quia jacula prævisa minus ferire dicuntur, dum contra ea homo patientiæ clypeo præmunitur.

SERMO SECUNDUS

DE ARGUMENTIS TESTIMONIISQUE FIDEI CHRISTIANÆ.

DOMINUM Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est, fide et spe. I Petr. III, 15.

In his verbis hortatur nos gloriosus princeps Apostolorum ad duo. Primo, ut in cordibus nostris Christum sanctificeamus, id est, sanctum esse noscamus ac intueamur, atque in sanctitate et justitia ipsum mente recolamus, de ipso sinceriter cogitando, eum ferventer amando, ejus bonitatem ac beneficia firmiter recolendo, et totum eorū nostrum ei plene subdendo, *Ps. ix, 2.* quemadmodum scriptum est : Confitebor

C tibi, Domine, in toto corde meo. Secundo, ut parati simus ad reddendam rationem fidei nostræ ac spei cuicunque id postulanti, hoc est, quare credamus ac speremus ea quæ credimus ac speramus.

Ut enim dicunt doctores, quicumque habet caritatem, habet et septem dona Spiritus Sancti secundum aliquem gradum ; et quanto homo plus crescit in caritate, tanto plus crescit in donis istis. Porro horum donorum unum vocatur intellectus, per quod illuminatur anima a Spiritu Sancto ad cognoscendum rationes credendorum seu argumenta fidei christianæ. Quamvis enim ea quæ fidei sunt natura-

lem rationem valde transcendant, nihilo A minus fides christiana dicitur habere rationes et argumenta, non quibus veritates fidei seu ejus articuli in se ipsis sufficienter probentur, ita ut evidenter patescant sicut probantur et evidenter patescent veritates naturalium scientiarum, sed quibus clare ac sufficienter ostenditur quod fides ista a Deo sit et ei complaceat, atque ab ipso testimonium habeat, et confirmationem ab eo sortita sit, juxta illud ad Hebr. ii, 1. braeos : Abundantius oportet nos observare ea quae audivimus, id est credere et implere quae Christus docuit esse credenda ac implenda. Et subdit ibi Apostolus : Quomodo enim effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quae in nos confirmata est, contestante Deo signis, et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus Sancti distributionibus? Itaque quicumque fidelis in caritate existens, sicut habet donum intellectus secundum aliquem gradum, ita habet et scit aliquam rationem propter quam credit et sperat ea quae credit et sperat, utputa, quod a Deo sunt revelata, vel per miracula confirmata, vel a Prophetis prænuntiata, aut propter consimiles rationes.

Sed quanto quisque excellentius illuminatur a Deo, magisque perficitur in caritate et omni virtute, tanto plus confirmatur in fide, et plures rationes credendorum seu articulorum fidei noscit. Hinc viri heroici seu perfecti dieuntur habere fidem cum rationibus credendorum, et purificatæ intelligentia mentis. Ad hos ergo potissimum pertinet assignare rationes eorum quae credimus et speramus, seu fidei nostræ ac spei. Quod etiam ad sacerdotes, præcipue prælatos, pastores, doctores prædicatoresque spectat, juxta illud Malachia: Malach. ii, 7. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem ex ore ejus requirent. Horum equidem est subjectos ac simplices informare, contra infideles fidei veritatem defendere, infidelibus quoque posse persuadere ea quae fidei sunt, et eos ad fidem pro posse inducere.

A Denique Albertus super septem Canonicas ait : Quamvis in primitiva Ecclesia quilibet tenebatur omni poscenti reddere rationem fidei suæ, propter credentium paucitatem, non tamen modo ad hoc omnes tenentur, sed maxime ad hoc tenentur sacerdotes et qui populo præsunt. Insuper Venerabilis Beda dicit : Duobus modis de fide et spe nostra poscentibus reddere rationem debemus : primo, rectas causas nostræ fidei ac spei omnibus insinuando, sive fideliter sive infideliter quærant; secundo, ipsam fidei et spei nostræ professionem illibatam inviolabilemque servando etiam inter adversitates et persecutions, per patientiam demonstrando quam rationaliter et constanter eam servandam didicimus, pro cuius amore nec aduersa pati nec mortem subire veremur.

B Præterea, ad hoc quod aliquis sciat rationes assignare fidei nostræ ac spei, multum valet humana instructio, et studium Scripturarum, seu lectio ecclesiasticorum librorum. Sed, ut in præfato themate sanctus innuit Archiæpostolus, iste est rectus salubrisque ordo, ut primo Christum in nostris cordibus sanctificemus, hoc est, sincero corde ei adhæreamus : beati enim Matth. v, 8. mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt; deinde parati simus reddere rationem fidei nostræ ac spei, quia scientia absque bona vita Deo non placet, nec proficit ad salutem, sed potius auget damnationem.

C Nunc ergo videndum est quæ sint rationes fidei ac spei Christianorum. Propter D quas rationes Psalmista loquitur Deo : Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Itaque prima ratio fidei et spei præfatæ est operatio miraculosa, præsertim quæ non nisi a Deo fieri queat, ut suscitatio mortuorum. Unde tot sunt fidei et spei nostræ rationes et argumenta, quot tam ab ipsomet Domino Jesu Christo quam ab universis ejus discipulis ac ministris facta exstant miracula, in testimonium quod a Deo sint fides ista et spes. Porro miracula Christi in Evangelio describuntur,

quamvis omnia nequaquam descripta sint. A Hæc autem miracula sunt, trium mortuorum suscitatio, illuminatio cæci nati, curatio paralytici, pastio quinque millium virorum, exceptis mulieribus et pueris, ex quinque panibus et duobus pisciculis, ita quod superfuerunt duodecim cophini fragmentorum, pastio quoque quatuor millium ex septem panibus, mundatio leprosorum, et alia prorsus innumera. Nam et cordium cognovit secreta, et universa sibi aliisque ventura. Ad hoc genus testimonii, seu rationis et argumenti fidei ac spei Christianorum, pertinent mirabilia quæ in Christi passione fiebant, videlicet : obscuratio solis, luna plena existente (in qua eclipsi multa valde miraculosa, solique Deo possilia, contingebant, prout divinus cf. t. XVI, Dionysius in epistola ad S. Polycarpum verissime refert), quod item tunc multa sanctorum corpora qui dormierant surrexerunt. De hac fidei ratione ait Salvator : *Joann. v.*, Opera quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea, testimonium perhibent de me, quia *Ibid. xv. 24.* Pater me misit ; atque alibi, Si opera non fecisset in eis, videlicet inter Judæos, quæ nullus alias fecit, peccatum non haberent.

Deinceps, sicut Christus ante passionem *Ibid. xiv.* prædictum, Qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado ; ita post resurrectionem suam implevit, quia Apostoli ejus majora fecerunt miracula in nomine ejus quam ipse. De Christo etenim legitur, quod tres mortuos suscitavit, et quod omnes infirmi qui fimbriam vestimenti ejus tangebant, plenarie sanabantur. Joannes autem apostolus quatuor mortuos suscitavit, quorum duo suscitati fuerunt per hoc quod tunica S. Joannis super eos posita fuit. Et de beatissimo Petro apostolo legitur, quod super quos venit umbra corporis sui, mox curabantur. Nec potest quis opinari quod ista et similia miracula non sint facta : quomodo enim aliter potuisset totus mundus ad tam incomprehensibilem fidem ac arduissimam legem converti ?

A Imo, ut sancti Patres et subtilissimi dicunt doctores, inter omnia divinæ virtutis miracula potissimum mirabilissimumque videtur totius mundi conversio ad christianam fidem et evangelicam legem tam incomprehensibilissimam ac districtam : et hoc per paucos Christi discipulos, qui pene omnes fuerunt idiotæ et simplices, absque armorum potentia, absque humana eloquentia, sine calliditate et magica arte, quæ Christianis maxime prohibetur et a perfectis Christianis summe vitatur, B sicut nos Christiani certissime scimus, quidquid infideles fatue suspicentur. Quoniam itaque per ista miracula contestatus est Deus Pater veram esse catholicam fidem, ideo in prima sua epistola scribit Joannes apostolus : Qui non credit Filio, mendacem facit Patrem, quia non credit in testimonium quod testificatus est Deus de Filio suo. Quemadmodum enim rex terrenus approbat litteras aliquas, suum eis appendendo sigillum aut proprio eas anulo consignando, sic Rex regum et Dominus universorum, evangelicæ legis ac fidei approbavit doctrinam, pro ejus confirmatione tot et tanta faciendo miracula, quæ tanquam propria sigilla ei affixit copiosissime prorsus et innumerabiliter.

Praeterea, unusquisque fidelis debet pro posse suo testimonium Christo ac legi evangelicæ perhibere, conversando tam virtuose coram Deo, tamque exemplariter coram hominibus, hoc est tam timorate et juste, tam humiliter, patienter et caste, tam caritative et pie, ut quicumque viderit D conversationem ipsius, cogatur fateri bonam et sanctam esse legem quæ tales præcipit vitam. Unde in primitiva Ecclesia, multi gentilium fuerunt ad Christum conversi ex consideratione virtuosæ ac piissimæ vitæ Christianorum. Postremo, juxta mensuram et eminentiam incomprehensibilitatis fidei christianæ, hoc est eorum quæ credimus, sic Deus supercopiosissime, clarissime et eminentissime roburavit et approbavit hanc fidem. Et quanto copiosius fecit hoc, tanto virtuosius juxta

1 Joann. v.
10.

hanc fidem conversari debemus, et, juxta A
Eccle. ix. Salomonis exhortationem, quidquid pos-
^{10.}
1 Cor. xv. sumus boni instanter operari, certi quod
^{58.} labor noster non erit inanis in Domino,
Sap. iii, 15. sed quod bonorum operum gloriosus est

A fructus, et quod non sunt condignæ pas-
Rom. viii,
 siones hujus temporis ad futuram gloriam
^{18.}
 quæ revelabitur in nobis. Idecirco feren-
 tes atque indeficientes simus in bonis ope-
 ribus, ad gloriam Salvatoris.

SERMO TERTIUS

DE FIDEI VERITATE ET LEGE EVANGELICA.

CHRISTO omnes Prophetæ testimoni-
 Cum perhibent. *Act.* x, 43. Hæc sunt
 verba gloriosi principis Apostolorum.

Sicut videmus in sæculo isto, quod reges
 et principes dum magnum atque præci-
 puum operari quid volunt, id ipsum præ-
 nuntiant, præludia agunt, sieque hominum
 animos excitant et invitant ad accurren-
 dum, ad inspicendum, ad collaudandum;
 ita Deus omnipotens, qui essentialiter est
 ipsa sapientia æternalis et infinita, nil a
 casu aut fortuitu agens, imo secundum
 certam et infallibilem suæ providentiæ
 dispositionem cuncta efficiens, volens in
 ultima mundi ætate præclarissima et in-
 comprehensibilia opera perpetrare, vide-
 licet Verbo æterno unigenito Filio naturam
 humanam unire, atque per ipsum Unigeni-
 tum incarnatum, genus salvare humanum,
 christianam fidem proponere, evangelicam
 dare legem, innumerabilia ac præclarissi-
 ma operari miracula, totum mundum con-
 vertere, copiosissima quoque ac piissima
 gratiarum charismata conferre hominibus,
 omnia ista ab exordio mundi cœpit per
 angelos sanatos, per Patriarchas et Pro-
 phetas prædicere, atque ad omnium ho-
 rum fidem certissimam corda hominum
 præparare, per cœlestia oracula, per di-
 versa præsagia, per vaticinia innumerabili-
 lia, per miracula varia denuntians ac
 præsignans omnia illa esse futura, quæ
 jam eredimus esse impleta. Ideo in *Acti-*
Act. iii, 24. bus loquitur S. Petrus : Omnes Prophetæ

B a Samuele et deinceps annuntiaverunt di-
 es istos; et rursus, Deus prænuntiavit per *Act. iii, 18.*
 os omnium Prophetarum pati Christum.
 Hinc ipsem Christus post resurrectionem
 suam apparens discipulis, dixit ad eos :
 Oportet impleri omnia quæ scripta sunt *Luc. xxiv,*
 in lege Moysis, et Prophetis, et Psalmis de
^{44.} me. Hinc quoque Hebræorum doctores fa-
 tentur, quod omnes Prophetæ non sunt lo-
 cuti nisi super dies Messiæ. Istud ergo est
 secundum argumentum fidei christianæ,
 seu ratio secunda ejus quæ in nobis est,
 C fidei et spei : secundum (inquam) argu-
 mentum in genere; verum in specie con-
 tinet argumentum hoc innumerabilia ar-
 gumenta, utpote tot quot sunt de Christo
 ac ejus mysteriis Prophetarum oracula seu
 vaticinia.

Præterea, inter omnia mirabilia atque
 insignia opera Dei, excellentissimum di-
 gnissimumque censetur incarnatio Filii
 Dei, deinde liberatio generis humani per
 passionem ipsius. Hinc de his duobus po-
 tissimum prænuntiaverunt sancti Prophe-
 tæ. Nempe de Christi incarnatione et nati-
 vitate Isaias clarissime prophetavit : Puer
Is. ix, 6.
 (inquiens) natus est nobis, et filius datus
 est nobis; et vocabitur nomen ejus, Ad-
 mirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater
 futuri sæculi, Princeps pacis. In qua di-
 vinissima auctoritate, Christi majestas, et
 duplex ejus natura, puta divina et huma-
 na, unitasque personæ in ipso, evidenter
 tanguntur. Unde rursus loquitur Isaias :

Is. vii. 14; Ecce virgo concipiet et pariet filium, et
Matth. 1. vocabitur nomen ejus Emmanuel (quod
 23. interpretatur nobiscum Deus). Iterum apud

Is. liii. 6. Isaiam prædictit Deus : Propter hoc sciet
 populus meus nomen meum in die illa,
 quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum.

Ibid. xxx. Et denuo asserit Isaias : Erunt oculi tui
 20. videntes præceptorem tuum ; item, Domini-
Ibid. xxxiii. nus judex noster, Dominus legifer noster,
 22. Dominus rex noster, ipse veniet et salvabit
 nos. Porro, de Christi generatione humana
 ex Virgine, et de generatione ejus æterna
 ex Patre, Michæas propheta clare prædictit :

Mich. v. 2. Et tu, Bethlehem, ex te egredietur domi-
 4. nator in Israel, et egressus ejus ab initio,
 a diebus æternitatis ; et magnificabitur in
 medio universæ terræ. De Christi quoque
 nativitate miraculosa ex Virgine Jeremias

Jer. xxxi. locutus est : Novum faciet Dominus super
 22. terram : mulier circumdabit virum.

Insuper de Christi passione sancti Pro-
 phetæ apertissime prædixerunt. Imo per
 Isaiam, passio Christi tam diffuse et clare
 fuit prænuntiata, inveniturque præscripta,
 ut potius videatur historia, id est narratio
 rei gestæ, quam prophetia, hoc est præ-
 nuntiatio rei fiendæ. Sic equidem legitur

Is. lxi. 2. ibi : Non est ei species neque decor, et
 4. 5. vidimus eum, et non erat adspectus; vere
 languores nostros ipse tulit, et dolores no-
 stros ipse portavit; ipse autem vulneratus
 est propter iniquitates nostras, attritus est
 propter scelera nostra. Multaque alia ibi
 de hoc conscripta sunt. In multis etiam
 psalmis passio, resurrectio, ascensio Chri-
 sti describitur. Verum in psalmo cuius

Ps. xlii. 7. exordium est, Deus, Deus meus, respice
 8. in me, taliter passio Christi legitur pro-
 phetata, qualiter præallegato Isaiæ capitu-
 lo : Ego, inquit, sum vermis, et non homo,
 opprobrium hominum et abjectio plebis;
 omnes videntes me, deriserunt me. Et reli-
 qua quæ ibi lucidissime subsequuntur.

Amplius, tempus primi adventus Chri-
 sti, passionemque ejus, et Judæorum trans-
 gressionem in ipsum, atque finalem eorum
 reprobationem, derelictionem, vastitatem
 et excæcationem, Daniel propheta luce cla-

A riis prophetavit, Gabriele angelo ad eum
 loquente : Septuaginta hebdomades abbre-
 viatae sunt super populum tuum, et super
 urbem tuam sanctam, ut consummetur præ-
 varicatio, et finem accipiat peccatum, et
 deleatur iniquitas, et adducatur justitia
 sempiterna, et impleatur visio et prophe-
 tia, et ungatur Sanctus Sanctorum ; et post
 hebdomadas sexaginta duas occidetur Chri-
 stus, et non erit ejus populus, qui eum
 negaturus est ; et civitatem et sanctuarium
 dissipabit populus cum duee venturo, et

B finis ejus vastitas, et usque in finem per-
 severabit desolatio. Multa possent similia
 introduci de Christo testimonia ex Pro-
 phetis.

Insuper, tertium christianæ fidei argu-
 mentum, est sanctitas vitæ quam evan-
 gelica Christi docet doctrina, et ad quam
 perducit lex Christi eos qui eam perfecte
 observant. Hinc observatoribus legis hujus
 perfectis, certissime et quasi experimen-
 taliter innotescit veritas fidei ac sanctitas
 evangelicæ legis. Quotidie namque expe-
 riuntur qualia desuper fiant in eis, quales
 visitationes gratosæ, consolationes inter-
 næ, illuminationes divinæ, et inflammations
 deificeæ ; experiuntur quam fragiles,
 pigri, infirmi et defectuosi sint ex se ipsis,
 quam ferventes autem, fortes et alacres ex
 adjutorio Creatoris. Sciunt se omnem ar-
 tem magicam detestari ; sciunt se aliud
 nihil quam Dei honorem et gloriam finaliter
 affectare, seque divinitus exaudiri, et
 omne fœdus cum dæmonibus in infinitum
 abominari. Idecirco certissimi sunt in fide.

D Et hoc est quod asserit Christus : Si quis
 voluerit voluntatem Dei facere, cognoscat
 de doctrina an ex Deo sit. Quibus verbis
 mox addidit : Qui a semetipso loquitur,
 gloriam propriam quærerit ; qui autem quæ-
 rit gloriam Dei, hic verax est.

Denique, sicut Aristoteles ait, Virtus
 uniuscujusque pensatur penes maximum
 in quod potest. Si ergo volumus scire quali-
 lis et quantus sit vigor et valor, virtus et
 sanctitas evangelicæ legis ac fidei, consideremus
 maximum in quod potest, hoc

Joann. vii.
 17, 18.

est, qualem efficiat suum observatorem perfectum, quam item exaudibilem ac potentem faciat eum apud Altissimum. Hoc certe in primis constat, quod perfectio, virtus et sanctitas mentis humanæ consistit in conversione sua sincera et amorosa ad proprium creatorem, Deum verum ac Dominum universorum. Hæc autem conversio fit tanto sincerior atque ferventior, quanto plus avertitur homo ab omnium creaturarum, potissime carnalium et terrenorum, inordinato ac sensuali amore, ac superflua cogitatione et inspectione. Et quanto lex aliqua perfectius docet, jubet aut consulit talis perfectæ conversionis ad Deum impedimenta vitare, totaliterque in Deum converti, tanto divinior rite vocatur. Hoc autem lex evangelica perfectissime agit per præcepta sua atque consilia. Præcipit namque actus virtutum, et prohibet vicia; consulitque carnalia et terrena cuncta relinquere, se ipsum quoque per votum obedientiæ abnegare, ac divino se cultui plenissime mancipare, omnem privatum amorem et proprii commodi affectionem funditus extirpare, sicque Deum purissime ac intensissime toto corde diligere.

Denique, quam exaudibiles et potentes, quam grati et familiares, quam cari, accepti et placentissimi isti sint apud Deum, ipse superoptimus et supermiseri-

A cordissimus Deus innumerabilibus vicibus demonstravit. Nam preces illorum, etiam in maximis et difficillimis rebus, promptissime exaudivit, ad illorum instantiam mortuos suscitando, cæcos et claudos a nativitate curando, leprosos mundando, imo et bruta animalia mortua reducendo ad vitam, solem in cœlo a solito motu impediendo, jubens ut vel staret ad tempus immotus, aut certe rediret per viam quam percurrit, et multa agendo similia, quæ in libris satis authenticis, imo et in Scripturis canonice diffuse leguntur.

Postremo, sieut in evangelio hodierno Christus prædictus, paracletus Spiritus Sanctus, quem in die Pentecostes misit discipulis, testimonium sibi perhibuit. Quod qualiter factum sit, in epistola et evangelio sequentis dominicæ et sacratissimæ solennitatis prædictæ plenius exprimetur.

Quoniam ergo tam virtuosa, perfecta et sancta est lex evangelica a Christo collata, atque tam certa et vera est fides christiana, studeamus omnes concorditer Deo nostro irreprehensibiliter ministrare, omnem superbiam, iram, invidiam, avaritiam, gullam et incontinentiam prorsus vitare, omnem quoque humilitatem, mansuetudinem, caritatem, liberalitatem, continentiam, sobrietatem amplecti, custodire, et usque in finem cum quotidiano profectu in eis viriliter conversari.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE PRUDENTIA, ET QUÆ AD EAM NECESSARIA REQUIRUNTUR.

ESTOTE prudentes, et vigilate in orationibus. I Petr. iv, 7.

Inter virtutes morales, primatum quædam sortiuntur virtutes cardinales, inter

D quas S. Thomas prudentiam sentit esse nobiliorem ac dignorem. Ejus namque est alias virtutes in actionibus earum dirigere, considerando media fini virtutum

accommoda, et de illorum exsecutionibus disponendo. Prudentiæ quippe est inter bonum et malum discernere, modum et formam tenere, congruum locum aptumque tempus, et qualitatem negotii considerare et observare. Hinc, secundum Augustinum, prudentia est cognitio rerum appetendarum ac fugiendarum; et juxta Philosophum, est recta ratio agibilium. Unde, secundum Isidorum, prudens dicitur quasi procul videns. Nam prudens considerat ea quæ procul sunt, id est præterita per memoriam, et futura per providentiam, in quantum ex talium consideratione instruitur et juvatur in his quæ præsentialiter sunt agenda. Porro, quod prudentia dicitur rerum appetendarum et fugiendarum cognitio, non de quacumque cognitione est intelligendum, quia non de nuda et informi ac speculativa cognitione, quæ potest esse in vitiosis hominibus, sed de cognitione formata et practica approbativaque boni, quæ solis bonis inest hominibus, ut sexto Ethicorum probat Philosophus. Prudentiæ namque est bene C judicare de mediis ad finem salubrem, et de eorum exsecutione disponere : quod a malis hominibus bene fieri nequit, quia in eis per passiones et vitia rationis iudicium pervertitur, excæcatur, corruptitur; et quamvis habeant quamdam astutiam aut naturalem industriam, non tamen veram prudentiam. Insuper prudentiæ est applicare considerationem communem ad certa determinataque opera : idcirco prudentia est singularium cognoscitiva per quamdam reflexionem. Quum ergo prudentia sit virtus tam nobilis, intellectum perficiens voluntatemque dirigens, atque ubique moderamen faciens observari, recte hortatur nos gloriosissimus apostolici ordinis princeps, in hodierna epistola, ut simus prudentes, id est circumspecti, providi et discreti.

Circa quod quæri potest, an prudentia sit necessaria ad salutem, id est, an sit in cunctis hominibus caritatem habentibus, qui sunt in statu salutis. Et videtur quod

A non, quia multi idiotæ et valde simplices sunt in caritate et statu salutis, in quibus non videtur esse prudentia : præsertim quum teste Philosopho, prudentia experimento ac tempore indigeat. Unde et ait, quod in juvenibus non est prudentia, quia sunt inexperti. Ideo dicitur : In antiquis *Job xii, 12.* est sapientia, et in multo tempore est prudentia. Et respondendum, quod quum discretio seu prudentia sit omni homini summe necessaria, non dubium quin vera et infusa prudentia cunetis in gratia exsistens insit, quum et virtutes sibi conexæ dicantur. Aristoteles vero de prudentia loquitur acquisita. Nempe quum ad prudentiam spectet industria de agendis, quid scilicet sit agendum, quid cavendum, ista industria omnibus bonis inest secundum aliquem gradum, ut scilicet sciant, aut certe ab aliis sibi inquirendum advertant, quid agere debeant, quid vitare. Idecirco de omnibus gratiam gratum facientem habentibus ait Joannes evangelista, *Uncio I Joann. ii, 27.* docet vos de omnibus, scilicet ad salutem requisitis.

Insuper, juxta morales, ad prudentiæ perfectionem multa pertinent et concurrunt. Primum est consideratio præteritorum, quæ vocatur memoria, per quam conjicit homo quid expediatur modo, et de futuris cavit periculis. — Idcirco secundo ad prudentiam pertinet consideratio futurorum, videlicet commodorum et incommodorum seu periculorum quæ possunt accidere, si hoc aut illud agatur aut omittatur. Quæ consideratio, non ex præteritis tantum, sed et ex præsentibus sumitur. Idcirco prudentia dicitur præsens notio tractans futurorum eventum. Et Seneca ait : Si prudens esse cupis, in futura prospectum intende, et quæ possunt contingere, animo tuo cuneta propone; nihil tibi subitum improvsumque sit, sed totum ante prospicias. Qui prudens est, non dicit : Non putavi hoc fieri. — Tertio ad prudentiam spectat intelligentia, id est præsentium operabilium notitia, quid et quale sit quod instat. Et quia prudentia est circa parti-

cularia operabilia, in quibus sunt tot varietas et circumstantiae ac mutabilitates, quod nec in brevi, neque de facili queunt ab uno omnes considerari; idecirco in his circa quae versatur prudentia, maxime indiget homo ab aliis informari, praesertim a senioribus et expertis, et a sapientioribus ac magis illuminatis, et desuper unctis. Propter quod sexto Ethicorum dicit Philosophus, quod oportet attendere et esse intentum enuntiationibus et aestimationibus seniorum et expertorum, tanquam quibusdam demonstrationibus in moralibus.

Quum ergo ad docibilitatem pertineat ut per eam sit homo disciplinæ et instructionis bene ac prompte susceptivus, hinc quarto ad prudentiam spectat docilitas, per quam homo mentem suam sollicite, reverenter atque assidue applicat documentis et directionibus majorum et seniorum ac doctiorum, nec negligens ea per ignaviam, neque contempnens per superbiam: quod in junioribus et inexperiencedibus maxime vituperabile perhibetur. Nam quamvis ad omnes, tamen præcipue ad eos docilitas pertinet. — Quinto ad prudentiam pertinet circumspectio, per quam prudens considerat bonitatem prudentiae, non solum secundum se, sed etiam secundum circumstantias debitas. In operabilibus namque particularibus circa quae versatur prudentia, potest esse aliquod bonum secundum se, quod tamen ex circumstantia non est bonum: quemadmodum in se bonum est dilecto amicitiae signa ostendere, quod tamen ex circumstantia bonum non esset, nec ad finem caritatis conveniens, ut si ex tali ostensione nasceretur dilecto adulationis suspicio aut quedam elatio. Indigemus igitur circumspectione, qua oculum mentis late circumducamus, considerando an illud quod intendimus seu optamus, aut in finem aliquem ordinamus, sit expediens, omnibus circumstantiis bene pensatis. — Et quia in operabilibus circa quae versatur prudentia, saepe bonis et veris admixta sunt mala et falsa, ideo

A sexto ad prudentiam pertinet cautio, quae bona sic acceptentur quod mala vitentur. Alia quoque aliqua ad prudentiam pertinent, ut bene consiliari, et consiliata congrue exsequi.

Et juxta ista quae ad prudentiam pertinent, diversa sunt vitia quae prudentiae opponuntur, videlicet: imprudentia, præcipitatio aut temeritas (quae præcipitatio contrariatur rectæ consiliationi), inconsideratio, inconstantia, indocilites, negligencia. Quae omnia vitare omnino debemus, B et esse ordinati, circumspecti, maturi ac diligentes in omnibus, tanto utique magis, quanto graviora nobis instant pericula. Quo enim majora dispendia imminent, eo majori diligentia ac providentia indigemus. Nec dubium quin aeternæ damnationis pericula sint incomparabiliter magna et irremediabilia mala. Hinc circumspectissimi ac bona sollicitudine pleni esse debeamus, praesertim divinum subsidium jugiter invocando, quum propriis viribus nec meritorie operari possumus, nec imminentia C præcavere pericula, nec callidissimis ac atrocissimis nostræ salutis adversariis prævalere. Idecirco in præsenti epistola admonemur in orationibus vigilare, quoniam hostis noster diabolus tanquam leo rugiens circumlit, quærens quem devoret: cui nos oportet resistere forti et infrangibili fide, quae est bonorum omnium fundamentum. Resistamus ergo diabolo, id est multitudinibus dæmonum nos undique ambientium et impugnantium. Quibus resistendum est, in Deo fortiter confidendo, ejus auxilium ferventer ac jugiter invocando, dominicam passionem assidue ac intime recolendo, otia fugiendo, quatuor novissima meditando, orationibus ac psalmodiis vacando, et semper aliquid boni agendo, Virginem quoque gloriosam et Sanctos ac angelos nostros custodes fiducialiter invocando.

Insuper nos hortatur summus Apostolus, ut ante omnia mutuam in nobis caritatem ^{1 Petr. v, 8.} habeamus continuam, utpote dilectionem sanctam ac spiritualem Dei ac proximo-

rum : quoniam caritas universarum vir-
tutum est vita, vertex, forma, imperatrix
et finis. Ipsa quoque est ignis spiritualis
peccata consumens. Dum enim infundi-
tur, præterita peccata delentur ; et per ca-
ritatis fervorem quotidiana consumuntur
peccata. Quanto etiam major est fervor
dilectionis, tanto plus de poena peccati
dimititur. Unde de beatissima Maria Mag-

Luc. viii, 47.

dalene loquens Salvator : Dimissa sunt (in-
quit) ei peccata multa, quoniam dilexit
multum. Et Salomon loquitur : Universa
delicta operit caritas. Et quia diligere, est

Prov. x, 12.

dilecto bonum velle, idecirco fraterna re-
quirit dilectio ut bona proximis optemus
ac impendamus pro loco et tempore op-
portuno. Hinc in praesenti epistola prin-

I Petr. iv, 10.

ceps docet Apostolorum, ut unusquisque
dona gratiae sibi collata communicet aliis.
Propter quod consulendo, auxiliando, do-
cendo, corripiendo, hortando, consolando,
juvando, obsequendo, debemus mutuo bo-
na nobis desuper impertita communicare.

Ibid. 11.

Et si quis loquitur alteri, non vana et
frivola, sed quasi sermones Dei, videlicet
verba ædificatoria, utilia, necessaria, vir-
tuosa, loquatur. Quod utinam in nostris

A bene servaremus colloquiis. De his autem
pertranseo, quia in præinductis paulo ante
sermonibus multa de eis sunt com-
memorata.

Itaque, juxta compendiosissimæ hujus
epistolæ documentum, sit semper in nobis
vera prudentia, cum prætactis quæ ad eam
pertinent et concurrunt, ne facile decipi-
mur, nec incaute omni credamus spiritui,
nec unquam simus inconsiderati aut indis-
creti. Nam et Seneca protestatur : Pru-
dentis proprium est examinare consilia, et
B non cito facili credulitate ad falsa labi, in
dubiis non definire, sed suspensam tene-
re sententiam. Iterum ait : Si prudentiam
amplecteris, ubique idem eris, et prout
rerum temporumque varietas exigit, ita
te exhibebis, et pericula multa evades. Id-
eo loquitur Augustinus : Ubi fuerit pru-
dentia, frustrantur contraria ; ubi vero de-
fuerit, dominabuntur adversa. Hinc ait et
Christus, Estote prudentes sicut serpentes,
et simplices sicut columbae : ut scilicet ^{Matth. x,}
serpentinam astutiam columbina simpli-
citas temperet, et columbinam simplici-
tatem serpentina prudentia ornet ac di-
rigat.

SERMO QUINTUS

DE MYSTERIIS CHRISTIANÆ FIDEI, ET QUID EADEM OPERARI IN VERIS DEBEAT RELIGIOSIS.

QUUM venerit Paracletus, quem ego ve-
mittam vobis a Patre, Spiritum ve-
ritatis, qui a Patre procedit, ille testi-
monium perhibebit de me. Joann. xv, 26.

Omnia quæ sunt fidei christianæ, ratio-
nem transcendunt humanam ; et ipsa lex
Christi, lex evangelica, tota est supernatu-
ralis. Habuit quidem hæc fides et lex ista
adversarios multos a suæ prædicationis
exordio : primo Judæos, qui persecutio-
ne ac violentia, et scripturarum veteris Testa-
menti allegatione eam multipliciter im-

D pugnaverunt; deinde philosophos princi-
pesque terrenos, imperatores Romanorum
atque Persarum, aliarumque gentium ; sed
et hæretici eam atrociter impugnare et
suppeditare moliti sunt. Sed mentita est ^{Ps. xxvi, 12.}
iniquitas eis ; et Deus omnipotens, qui tam
supernaturalem præstítit legem, tam incomprehensibilem dedit fidem, per supernatura-
lia argumenta, per innumerabilia
sibi soli possibilia conservare eam dignatus
est signa. Quorum hoc erat non mini-
mum, quod in hodierno tangitur evange-

lio, quod Salvator in sermone post Cœnam Apostolis facto prædixit. Siquidem in sermone illo altissimo, sapientissimo et vere pulcherrimo innotescit excellentia Christi, eminentia sapientiæ ejus, plenitudo gratiæ prophetiæ qua fulsit, et veritas fidei christianæ. In illo quippe sermone Dominus et Salvator omnia sibi Apostolisque ventura prænuntiavit, et evangelicæ legis divulgationem, mundi conversionem, et multa secreta prædixit, suam videlicet tunc instantem captionem, passionem, crucifixionem, sepulturam, resurrectionem, apparitionem, ascensionem, Paracleti missionem, Apostolorum illuminationem, confortationem, inflammationem, prædicationem. Quod totum, sicut prædixit, effectus ostendit.

Verum his immorari non est fori præsentis : infinita enim est certitudo fidei christianæ et firmitas. Verum ideo hæc tetigi, ut supernaturali altitudini legis ac fidei nobis de cœlo per Filium Dei collatae, correspondeat conversationis nostræ sublimitas in omni spiritualitate et perfectione, in ardenti amore, in contemplativa oratione, in amorosa contemplatione, ut Deo altissimo et rebus spiritualibus et internis, cœlestibus ac divinis, tam valide adhæreamus, immoremur, afficiamur, quod de terrenis, transitoriis atque carnalibus, salva necessitate, nil curemus; necessaria quoque corpori magis cum tædio et mœrore quam cum voluptate et dissolutione accipiamus, in solo Creatore consolationem, quietem et occupationem quæramus.

Ecce quam amorose, quam gratiose ac dignantissime, quam liberaliter, supernaliter ac supermisericordissime tota supergloriosissima Trinitas egit nobiscum. Siquidem Deus Pater unigenitum Filium suum sibi consubstantiale, coæquale, consempiternum, simillimum, complacentissimum et supercarissimum misit ad nos, contulit nobis; fecit eum fratrem nostrum, et per ipsum fecit nos filios suos; voluit eum incarnari, fecit eum tot annis cum hominibus conversari, atque per ipsum redemit nos, et tot bona nobis largitus

A est. Porro, Filius Dei vere ac copiose nobis ostendit quod delicie ejus sint esse *Prov. viii.*, cum filiis hominum. Nam, quum dilexit ^{31.} *Joann. xiii.*, set suos qui erant in mundo, usque in finem dilexit eos; tradiditque se ipsum *Ephes. v. 2.* pro eis oblationem et hostiam Patri, in odorem suavitatis. Et quidquid de nostro accepit, nobis liberalissime mirabiliterque rependit. Misit quoque, infudit et dedit hominibus Spiritum Sanctum; et Spiritus Sanctus Patri ac Filio consubstantialis, humanorum cordium esse instructor, inhabitor, impletor dignatus est.

Eece quomodo magnificavit Deus Trinitas operari nobiscum, quam magnifice et gratiose agit cum electis suis quotidie. Nonne corda pauperculorum suorum visitare, inhabitare, excitare, instruere, accendere ac tueri incessanter dignatur? Frequenter prævenit eos piissime, implet uberrime, loquitur intus, mentem præstrinavit, sibi conjungit, rapit, absorbet, amplectitur, osculatur. Et agit hæc omnia ubi vult, quando vult, quantum vult et quomodo vult; ita ut interdum dum rogatur, et homo ad talia obtainenda conatur, non faciat, quandoque autem non rogatus hæc operetur, sicque præveniat, præoccupet, superimpleat animam, ut ipsa, quamvis velit effugere, nequeat: quatenus ex hoc intelligamus propriam infirmitatem, defectuositatem, inopiam, ac benignissimi Dei liberalitatem, caritatem, dignationem et libertatem, sicque tota spes nostra in ipso figuratur. Experientia namque donorum Dei spem parit, et fidei certitudinem gignit. D Quumque hoc modo Spiritus Sanctus nostra impleverit corda, et hospitaverit in eisdem, reddit testimonium nostro spiritui *Rom. viii.*, quod filii simus Dei. ^{16.}

Ad prætactam ergo gratosissimam ac munificentissimam Spiritus Sancti in cordibus nostris susceptionem ac demorationem disponamus assidue animas nostras, præsertim hoc tempore, appropinquante Spiritus Sancti solennitate, per regularem, fructuosam et exemplarem in omnibus conversationem, per orationes internas, me-

ditationes salubres, per psalmorum laudationes. Omnem pigritiam, negligentiam, dissolutionem, iram, impatientiam, eruplam, elationem, cum ceteris passionibus et peccatis, abjiciamus, detestemur, supIs. lxvi, 2. peditemus, quoniam super quietum et humilem, super pauperculum et contritum, ac Dei sermones trementem, moratur ac conquiescit Spiritus Sanctus. Cujus quum sit munificentia, opulentia, benignitas infinita, suae abundantia pietatis vota nostra excedens et merita, tanto mentes nostras gratiosius visitabit, copiosius illustrabit, amorphosius inflammabit, unget, perficiet, quanto interim ab omni carnali affectione, ab omni privato amore, ab omni negligentia et torpore purgaverimus eas, quanto etiam avidioribus adspirationibus in eum movemur, ejusque gratiosum adventum

A precamur, et quanto sollicitius coram ipso ac custoditius conversamur.

Sint igitur oculi nostri semper ad Dominum, et omne opus Dei quotidie perfectius facere enitamur. Nullam particulam temporis infructuose pertranseamus ; oculos, linguam, ventrem cum moderamine reprimamus, et omni custodia cor nostrum custodiamus. Non simus immemores prætectarum caritatis, dignationis, liberalitatis et beneficentiae Dei ad nos, nec ingratismus eisdem ; sed cum Psalmista, bene-Ps. xxxiii, 2.

B dicamus Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore nostro. Nec verbis tantum, sed et veritate et opere pro viribus vicissitudinem rependamus, totum quod sumus, habemus et possumus, summæ majestatis cultui jugiter manciantes.

SERMO SEXTUS

DE ORATIONE ET DEVOTIONE AD CONTEMPLATIONEM MYSTICAMQUE THEOLOGIAM PERTINENTE.

IN lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea. Cant. III, 4.

Oratio et contemplatio sunt duæ alæ veloces quibus ad Altissimum fertur, ascendit et volat anima nostra. Contemplatio tamen est ala velocior atque nobilior : oratione etenim quæritur Deus, contemplatione invenitur ; oratione ad ipsum ascenditur, contemplatione ipse apprehenditur. Imo, quum Deum sinceriter contemplari,
Rom. ix, 16. non sit volentis neque currentis, sed donum Dei id concedentis, oratio ad contemplationem disponit, et oratione contemplationis gratia obtinetur. Deinceps, quia non solum interiori intuitione atque interna appetitione, sed et piorum operum executione et divini cultus exercitatione ad beatitudinis scandit fontem, ideo et devotione ala est mentis, qua scandit ad Deum, psalmodia quoque, et alia quævis laudatio Dei.

C Imo, quum sine caritate nulla virtus virtutisve actio mentem creatam Deo absolute conjungat, ipsa caritatis actualis dilectio propriissime ala cordis asseritur, qua ad Deum volare censetur. Dilectio etenim, spiritualis est ignis volans in altum, et caritas tendit sursum. Nam ubi Matth. vi, 21. thesaurus, ibi et cor ; et ubi amor, ibi et oculus, in tantum ut anima verius esse dicatur ubi amat, quam ubi animat. Et secundum Augustinum, quod in corporibus est pondus, hoc in spiritualibus substantiis amor : nam sicut pondus trahit corpora ad sua loca, sic amor mentem ad sua objecta, id est ad ea quæ diligit. Vide ergo ad quid magis trahatur cor tuum, ad quid amplius inclinetur, ad quid fortius afficiatur, quia hoc intensius amare probaris. Et sicut blada in humo relieta putrescent, et in solario posita reservantur :

sic cor tuum terrenis et carnalibus rebus (cogitando et appetendo) inhærens ac immorans, mox putrescit, spiritualiterque corrumptitur; sed in cœlis fixum, ad spiritualia elevatum, ad Deum erectum, viget et conservatur. Hinc loquitur Augustinus : Non putrescit cor tuum si levetur ad Deum. Frumentum tuum si in inferioribus collocatum haberes, illud ne putresceret ad superiora levares. Frumento tuo aptum quæris locum, et in terra putrescere permittis cor tuum ? Frumentum tuum levas ad superiora, et mentem tuam leva ad cœlestia ac divina. Et quomodo, inquis, possum ? Quæ funes, quæ scalæ, quæ machinæ requiruntur ? Affectus tuus, gradus est; iter tuum, bona voluntas est. Amando ascendis, negligendo descendis; stans in terra, in cœlo es, si diligis Deum.

Ecce ex his colligere possumus alas sex quibus ad summum universorum volatur, Deum sublimem. Prima est oratio; secunda, devotio; tertia, meditatio; quarta, laudatio; quinta, contemplatio; sexta, dilectio. De quibus intelligi potest, quod Isaías

Is. vi. 2.

p. 41 Cets.

sex alas se in Seraphim vidisse fatetur : Seraphim (inquiens) stabant super illud; sex alæ uni, et sex alæ alteri. Nunc autem de duabus harum alarum, videlicet oratione et devotione, prout ad contemplativam animam ac mysticam spectant theologiam,

dicendum est. Superius etenim dictum est, quemadmodum juxta spiritualis profectus mensuram competit personis devotis sublimius puriusque orare. Oratio autem est petitio decentium a Deo. Unusquisque autem a Deo petere debet ea quibus amplius indiget et quorum capacior est, et quæ Deus ab ipso magis requirit, atque ad quæ per studium spirituale et exercitia virtuosa magis disposuit semetipsum. Constat autem quod religiosi ad perfectionem tendere obligentur; et qui jam viriliter profecerunt, contemplandique gratiam sunt sortiti, quotidie nihilo minus ad altiora proficiisci debent charismata, exemplo illius magni qui protestatur : Ego me non arbitror apprehendisse; unum autem, quæ

A quidem retro sunt obliviscens, in anterius extendo me ipsum.

Hinc oratio ad contemplationem pertinens, a communium oratione in duobus differre videtur. Primo, quoniam contemplativi tranquilliori stabiliorique mente orant, ita quod exorando, quasi in latitudine cordis cum Deo deambulant, et amicabiliter familiariterque loquuntur cum ipso, atque ipsius bonitatem, pietatem, excellentiam speculantur : quod vocatur contemplative orare. Ad quod requiritur B tranquillitas mentis. Unde quidam senum dixerunt : Sicut impossibile est ut videat quis in aqua turbida faciem suam, sic et anima, nisi purgata fuerit a cogitationibus alienis, contemplative Deum orare non potest. Ad hanc ergo orationem necessaria est recollectio mentis. Secundo, oratio contemplativorum ab aliorum differt oratione, quoniam contemplativi perfectiora et secretiora gratiarum charismata petunt, Deum orando ut mentes eorum ab omni etiam veniali culpa expurget et præservet, C insuper eas assidue magis ac magis illuminet et accendat, impleat, roboret, et eas intimius sibi adstringat, gratas placitasque efficiat, et ita se ipsum eis benignissime applicet, amorose conjungat, gratiouse infundat, quatenus ipsi valeant sibi quotidie reverentialius ac perfectius deservire, omne opus Dei diligentius adimplere, ei assidue plenius complacere, stabilius adhaerere, propinquius couniri. Ad hanc itaque contemplativam orationem ascendere, pervenire, et in ea proficere ac firmari co-

D nemur.

Præterea devotio tripliciter definitur. Si quidem S. Thomas affirmat, quod devotio sit promptitudo voluntatis ad ea quæ Dei sunt exsequenda, hoc est alacritas adimplendi ea quæ ad divinum pertinent cultum. Hugo autem disserit, quod devotio sit fervor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens, certis manifestat indicis. Alii vero : Devotio, inquiunt, est teneritudo cordis qua quis de facili in fletum resolvitur. Harum definitionum prima

Philip. iii.

^{13.}

dari videtur per essentiam, secunda per causam, tertia per effectum. Devotio namque essentialiter est promptitudo prætata, et ex caritatis fervore causatur, et teneritudinem cordis ad lacrimandum produceit. Devotio ergo essentialiter est promptitudo voluntatis tradendi se ad ea quæ divinum concernunt obsequium. Estque devotio ista latræ actus : latræ namque est virtus Deo cultum cærimoniamque impendens.

Deus vero est causa exterior devotionis, quæ a virtute latræ immediate procedit, formaliter et elicitive. Caritas quoque dicitur causa devotionis, non solum imperative (juxta quem modum causa est cuiuslibet actus virtuosi), sed etiam speciali propinquiorique modo, quia ex caritatis affectu, prædicta promptitudo ad ea quæ Dei sunt, valde de propinquuo progreditur. Porro meditatio, seu contemplatio, sive cognitio, est causa devotionis, tanquam iter ad eam et directrix ipsius. Quum enim devotio sit voluntatis actio, necesse est ut ex prævio aliquo intellectus actu procedat, quum voluntas ipsa de se cæca dicatur, et ejus objectum sit bonum intellectum, id est per intellectivam potentiam apprehensum, seu intellectualiter cognitum.

Quocirca sciendum, quod quum cognitio seu contemplatio sit causa devotionis, et item dilectio, idcirco quo aliqua sunt digniora et diviniora seu meliora, eo, quantum in se est, majorem facere possunt devotionem, et eam plus excitare ac inflammare. Hinc summæ Trinitatis ac veræ Deitatis contemplatio, devotionem maxime potest accendere ex sua natura. Verumtamen ex parte nostri frequenter contingit oppositum, quoniam sensibilium manuductione, qua ad divina elevemur, egemus. Idecirco ex consideratione passio-

A nis Christi et eorum quæ ad suam spe-
ctant humanitatem, sæpius plus ad devo-
tionem movemur, quum tamen devotio
principaliter circa Deitatem consistat, ex
eius consideratione viri perfecti ad de-
votionem præcipue incitantur. Deitas nam-
que quum sit excellentiæ infinitæ, boni-
tasque prorsus immensa, incomparabiliter
ad sui cultum ac venerationem nos debet
inducere; et devotio ex Deitatis contem-
platione ac dilectione concepta, est altior,
dignior atque divinior.

B Insuper, quum caritas devotionis sit cau-
sa, juxta triplicem caritatis gradum, triplex
est gradus devotionis. Quo enim caritas
fuerit ferventior, eo alacrior ad divinum
cultum promptitudo ex ea causatur. Illa
ergo devotio dicitur a quibusdam deside-
riosa, qua quis cum ingenti aviditate et
affectione fertur ad divina; voluptuosa ve-
ro, quando devotioni conjuncta est dele-
ctatio ingens; furiosa autem, quando tam
vehemens est, et tam impetuose erupit,
mentem corpusque concutit, ut reprimi
nequeat, et hominem furioso quodammodo
faciat similem. Quæ ad viros perfectos
et contemplativos, ac mysticam theolo-
giā, potissimum pertinere videtur. Ad
quam devotionem sic tendere nos oportet,
quomodo ad caritatis perfectionem tende-
re obligamur.

C Ad hanc ergo devotionem nos demus,
præparemus, extendamus, in caritate et
dono sapientiæ ac divinorum affectuosa
cognitione proficiendo. Ad quam etiam do-
minicæ passionis meditatio, et ceterorum
D Dei beneficiorum intenta consideratio, mul-
tum disponit: ideo ea consideremus assi-
due, atque ad Dei amorem purissimum et
reverentiale ac cordiale eadem ordine-
mus ac referamus, qui est super omnia
benedictus. Amen.

IN DIE SANCTO PENTECOSTES

ENARRATIO IN EPISTOLAM

DUM COMPLERENTUR DIES PENTECOSTES, ETC. Act. II, 1-11.

A PUD Judæos, in veteri Testamento, fuit A in quo missus est Spiritus Sanctus, fuit paschalis solennitas, similiter solennitas Pentecostes, sicut nunc apud Christianos : verumtamen non eisdem diebus, nec causis eisdem. Siquidem apud Judæos paschalis solennitas coepit vespere feria quinta, luna quartadecima; et agebatur in commemorationem liberationis filiorum Israel ab Ægypto, hoc est a servitute Pharaonis regis Ægypti. Deinde quinquagesimo die a die præfata, fuit apud Judæos solennitas Pentecostes, in commemorationem dationis ac susceptionis legis antiquæ a Deo per Moysen in monte Sinai. Porro, apud Christianos semper die dominica celebratur paschalis solennitas, in commemorationem, in honorem resurrectionis Domini nostri Jesu Christi, qui per suam passionem liberavit genus humanum a servitute peccati, a jugo diaboli, a poena inferni, ab impedimento ingressus regni cœlestis, a reatu peccati originalis. Hinc

Matth. 1, 21. angelus dixit ad Joseph : Vocabis nomen ejus Jesum ; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Quinquagesimo quoque die a solennitate paschali, agitur solennitas Pentecostes, in commemorationem missionis Spiritus Sancti, et in honorem Paracleti. Itaque ait beatus Lucas evangelista :

Dum complerentur dies Pentecostes, hoc est, decurrerent et durarent, quia solennitas illa apud Judæos duravit septem diebus, sicut paschalis solennitas. Sieque dies

B quartus vel tertius dies solennitatis Pentecostes, juxta ritum et computum Judæorum, quorum et paschalis festivitas, hanc præcedens, cœperat feria quinta de vespere. Sed juxta ritum et computationem Ecclesiæ, et prout in evangelica lege hæc observatur solennitas, missus est Spiritus Sanctus prima die ipsius, videlicet quinquagesimo die a Christi resurrectione. Porro Pentecoste dicitur a πέντε, quod est quinque, et κοστή, quod est decem, quasi quinquies decem, quæ faciunt quinquaginta. *Erant omnes discipuli*, id est Apostoli et alii multi discipuli Christi, *pariter in eodem loco*, videlicet in cœnaculo, in quo Christus cum Apostolis Cœnam fecit novissimam. Quum enim Christus in die ascensionis appareret discipulis in monte Oliveti, antequam ascendit in cœlum, dixit eisdem : *Sedete in civitate quoadusque in duamini virtute ex alto; et ego mittam promissum Patris mei in vos*, id est Spiritum Sanctum procedentem a Patre, quem C et Pater per me vobis promisit. Quumque Christus coram discipulis ascendisset, reversi sunt Jerosolymam cum gudio magno, et præfatum introierunt cœnaculum. Erant quoque cum eis Virgo gloriosa et aliæ feminæ sanctæ quæ Christum ante passionem fuerunt secutæ, juxta illud : *Quum introissent in cœnaculum, hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, et Maria matre Je-*

Luc. xxiv,

Act. 1, 13,

^{14.}

su, et fratribus ejus, id est cognatis : quia non solum aliqui Apostolorum, sed et aliorum discipulorum nonnulli fuerant consanguinei Christi.

Et factus est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis spiritus vehementis, hoc est instar venti impetuosi et grandis tonitrui, ita quod sonus ille fuit magnus fragor similis sono validi venti sive tonitrui. Vel sic, « factus est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis Spiritus vehementis », id est talis sonus qualem decuit esse sonum illum qui majestatem Spiritus Sancti advenientis et velocitatem suæ operationis declaravit atque signavit. Si quidem per ea quæ foris fiebant, invisibilis Spiritus Sancti majestas, virtus et actio significabantur. Juxta hunc modum Ezech. i, 24. chiel propheta loquitur: Audiebam sonum, quasi sonum aquarum multarum, quasi vocem sublimis Dei. Deinceps Spiritus Sanctus dicitur Spiritus vehemens, id est in operatione maxime velox, et mentem valde accendens, concutiens et immutans ; vel, « vehemens », hoc est vœ demens, quia in præsenti aufert vœ culpæ, et liberat a vœ infernalis miseriae. Quod vero dictum est « de cœlo », intelligi potest dupliceiter : primo, quoniam sonus ille fiebat virtute cœlesti et miraculose, utpote ministerio angeli ; secundo, quia fiebat in cœlo aero, hoc est in aere. Unde et aves in aere volitantes, aves cœli vocantur. Fiebat enim in aere, circa cœnaculum istud. Ad hoc quoque fiebat sonus ille tam vehemens, ut per eum corda discipulorum ad reverentiam Dei concuterentur timorem, sive profundi humilatione disponerentur ad Spiritus Sancti infusionem. Et replevit sonus ille totam domum ubi erant sedentes, hoc est in qua manebant.

Et apparuerunt illis, id est Apostolis ac ceteris eis adjunctis (qui omnes simul erant Act. i, 15. circiter centum viginti, secundum illud : Erat autem turba hominum simul fere centum viginti), dispertitæ linguæ tanquam ignis, hoc est igneæ linguæ diversimode inter se divisæ, seditque supra singulos eorum, id

A est, Spiritus Sanctus in linguis istis apparen, super unumquemque discipulorum quievit. Per quod designavit quod corda eorum gratiosissime adimplevit. Sic et super Christum in baptismo in forma columbæ Matth. iii, 16. descendit et mansit. Postremo duplex est missio Spiritus Sancti : una spiritualis et invisibilis, qua absque sensibili signo infunditur mentibus ; alia visibilis, dum datur in signo sensibili, ad innuendum quod earum rerum in quarum forma appetat, proprietates et actus spiritualiter operatur in cordibus quibus præstatur. Hinc nunc in igneis linguis apparuit, hoc est in igne et linguis : ita quod ignis habuit speciem linguæ, et linguæ videbantur igneæ, sic quod æquivalenter fuit duplex signum sensibile. In linguarum itaque specie apparebat, ad innuendum quod omnium linguarum notitiam, facultatem et usum eis infudit ; secundo, quia cunctis gentibus erant prædicaturi ; tertio, quoniam linguis prædicantium gratia Spiritus Sancti præcipue necessaria est. Hæ quoque linguæ igneæ erant, ad designandum quod verba ferventia proferre et igneam legem docere deberent. Siquidem lex evangelica recte lex ignea nuncupatur, quum sit lex amoris, de quo ait Salvator : Ignem veni Luc. xii, 49. mittere in terram. De qua lege scriptum est in Deuteronomio : In dextera Dei ignea Deut. xxxiii, 2. lex. Item, quod intus igne divini succenderentur amoris. Itaque Deus per hoc quod foris exhibuit, ostendit quod intus gessit : qui enim discipulos caritate successos, et verbo atque sapientia eruditos, intus constituit, foris igneas linguas monstravit.

Insuper, convenienter quinquagesimo die a Pascha, sic datus est Spiritus Sanctus. Primo, ad declarandam veteris ac evangelicæ consonantiam legis. Nam vetus lex quinquagesimo die a Pascha Judæorum collata est : sic et Spiritus Sanctus, per quem evangelica lex in discipulorum cordibus est firmata, quinquagesimo die a Pascha credentibus est infusus. Secundo, quoniam quinquagesimus numerus remissionem et quietem designat : unde in

lege veteri annus quinquagesimus dictus est jubilæus, id est annus remissionis. Quum ergo Spiritus Sanctus peccata dimittat, veramque tribuat pacem, et ad æternam perducat quietem, quinquagesimo die datus est congruenter. Ad litteram quoque, Apostoli infra hos decem dies ab Ascensione convenienter se valebant disponere ad tam copiosissimam susceptiōnem Spiritus Sancti. Quo etiam numero mystice designatur, quod per observantiam decem præceptorum, ad incrementa donorum Spiritus Sancti pertingit.

Præterea, quia in textu habetur, « apparuerunt illis », quidam opinati sunt quod apparitio illa imaginaria fuit. Hinc secundo de Trinitate asserit Augustinus, quod littera hæc quæstionem habet an igneæ linguae corporaliter visæ sint eis, an imaginarie tantum. Tenendum tamen est absolute, et communiter sic tenetur, quod vere ab extra realiter apparebant, sicut columba super Christum.

Et repleti sunt omnes Spiritu Sancto. Quemadmodum enim domus in qua sedebant repleta fuit sono et igneis linguis, ita et corda eorum illustratione, inflammatione variisque charismatibus Spiritus Sancti. Et utique ante hanc horam, habuerunt gratiam Spiritus Sancti, etiam in abundantia quadam, præsertim quum Christus per insufflationem eis Spiritum Sanctum infudit; sed nunc in præexcellentí plenitudine Spiritum Sanctum adepti sunt. Sunt autem plures gradus quibus electi Dei Spiritu Sancto pleni sunt, seu repleti dicuntur; nec Apostoli sic modo repleti Spiritu Sancto fuerunt, quin ab hac die usque ad finem vitæ suæ, in donis et gratia Spiritus Sancti omni die eminenter profecerint. Insuper, repleti Spiritu Sancto jam describuntur, non solum quantum ad dona gratiæ gratum facientis, sed etiam quoad dona gratiæ gratis datae, quæ ad aliorum utilitatem præstantur. Jam enim data sunt eis gratia miraculorum magis quam ante, et spiritus prophetiæ, donum linguarum, discretio spirituum, sermo sa-

A pientiæ, sermo scientiæ. In tanta quoque plenitudine Spiritum Sanctum quoad dona gratum facientis gratiæ suscepérunt, quod confirmati fuerunt in gratia, nec postea peccaverunt mortaliter.

Et cœperunt loqui variis linguis, hoc est diversis uti loqueli, prout *Spiritus Sanctus dabat eloqui illis.* Omnia enim gentium idiomata proferre et intelligere potuerunt: imo, quod mirabilius est, secundum Glossam et expositores communiter, uno eorum aliquam proferente lo-

B quelam, omnes qui aderant, quantumlibet idiomatum consistenter diversorum, loquellam illam tanquam proprium idioma audierunt ac intellexerunt, divina id operante potentia.

Erant autem in Jerusalem habitantes Judæi, viri religiosi, hoc est devoti. Religio namque uno modo est idem quod latræ, quæ est virtus Deo cultum cærimoniæque impendens. Qualiter autem religio pluribus modis sumatur, et quomodo dupliceiter religiosi dicantur, in expositione

C epistolæ præcedentis dominicæ dictum est. ^{p. 26 D. et s.}

Ex omni natione quæ sub cœlo est. Hoc per hyperbolæ dictum est, quia non absolute ex omnibus mundi provinciis, sed ex multis et valde diversis quidam Judæi ad Jerusalem confluxerunt, et ex devotione ibi manserunt, tanquam in urbe præcipua cultus divini, in qua templum existit: qui erant ex eorum posteritate quos Assyrii et Chaldæi ac Græci per diversa vendiderant atque disperserant loca. Unde in libro Esther refertur, quemadmodum in ^{Estherm,} diversis Assueri regis provinciis plurimi ^{8.} morabantur Judæi; et quamvis a Cyro rege Persarum habuerunt redeundi licentiam, multi tamen non redierunt.

Facta autem hac voce, hoc est, locutione Apostolorum tam mirabiliter resonante, quando cœperunt loqui variis linguis, *convenit multitudo,* hoc est, plurimi Judæorum accurrebant. Quidam vero per vocem hanc factam, intelligunt sonum præfatum, tanquam advenientis spiritus vehementis: quem dicunt ab habitatoribus Jerusalem

circa templum fuisse auditum; propter quod mox illuc concurrerunt. *Et mente confusa est*, hoc est plurimum admirata ac conturbata, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Ex quo elicetur, quod singuli unam eujuslibet Apostolorum loqueland intellexerunt: quod fuit magnum et inauditum miraculum, omnes illos in stuporem convertens, quemadmodum subditur :

Stupebant autem omnes. Stupor ex ingenti admiratione causatur. Et mirabantur, ad invicem dicentes: Nonne ecce isti omnes qui loquuntur, puta Apostoli, Galilæi sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus? videlicet : *Parthi, et Medi, et Elamitæ, ex regione nomine Elam, et qui habitant Mesopotamiam, Judæam. Judæa hic sumitur pro terra duarum tribuum, scilicet Iuda et Benjamin, ad distinctionem (ut ait Beda) Samariæ, Galilææ, Decapoleos et aliarum in eadem provincia regionum.* Quæ omnes licet una loquerentur lingua Hebræa, tamen in loquendo aliqualiter diferebant, sicut et modo diversi Teutonici. Hinc Petro in passione Christi objectum

Marc. xiv. 70. est quod fuerit Galilæus. *Et Cappadociam, Pontum et Asiam, Phrygiam et Pamphiliam.* Asiae minoris provinciæ fuerunt Phrygia et Pamphylia, Cilicia, Lycaonia, et aliæ multæ. *Ægyptum, et partes Libyæ quæ est circa Cyrenen.* Libya regio est circa

A Ægyptum, et protenditur usque in Cyrenen. *Et advenæ Romani, qui de Italia ad Jerusalem venerant. Judæi quoque natura, et proselyti.* Sicut in novo Testamento vocantur neophyti, qui de infidelitate ad evangelicam legem de novo conversi sunt; ita in veteri Testamento dicebantur proselyti, qui de gentilitate ad legem convertebantur Mosaicam. *Cretes et Arabes, hoc est de Creta et Arabia.* Arabia vero plurimas habet gentes, videlicet Moabitas, Ammonitas, Idumæos et Sarracenos, pluresque alias.

B *Audivimus eos loquentes nostris linguis, secundum modum prætactum, magnalia Dei,* videlicet Christi resurrectionem, ascensionem, Paracleti missionem, et quomodo Deus per Christi passionem mundum redemit. Præterea, uno Apostolorum loquente, atque tacentibus ceteris, unus ille non nisi unius idiomatis simul protulit verba; singulis tamen videbatur quod suæ loquelæ verba proferret: et virtualiter, non formaliter ita fuit, sicut et manna cunctorum ciborum saporem continuit,

C *juxta illud libri Sapientiæ: Panem de cœlo præstitisti eis, Domine, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem; deserviens enim uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur.* Hoc tamen in bonis Israëlitis contigisse dumtaxat aliqui dicunt: nam mali dixerunt, Anima nostra nauseat *Sap. xvii, 20, 21.* *Num. xxii, 5.* super cibo isto levissimo.

SERMO PRIMUS

QUOMODO SPIRITUS SANCTUS PERHIBUIT APOSTOLIS ET ELECTIS TESTIMONIUM DE CHRISTO,
ET DE CAUTELIS SERVANDIS IN LOQUENDO.

R EPLETI sunt omnes Spiritu Sancto. *Act. ii, 4.*

Quemadmodum Dominus noster Jesus Christus in sermone suo post Cœnam prædixit Apostolis, ita hoc die copiose ac glo-

D riosissime adimplevit. Tunc enim promisit eis Spiritum Sanctum, et inter cetera dicit: *Quum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis,* *Joann. xv, 26.* ille testimonium perhibebit de me. Hoc

25.

itaque Christus Filius Dei hoc die adim-
plevit. Nam mane, utpote tertia hora diei
(eo modo computandi quo Christus dicitur
Marc. xv., hora tertia a Pilato præside judicatus), dum
beatissimi Apostoli, et qui cum eis erant,
orationibus et meditationibus sanctis de-
votissime erant intenti, repente factus est
sonus magnus quasi tonitruum circa dom-
um in qua consederunt, et descendit su-
per eos Spiritus Sanctus, implevitque corda
eorum multiplici gratia, omnium lingua-
rum notitia et totius sacræ Scripturæ intel-
ligentia, sanctæ quoque caritatis admirando
fervore, et maxima mentis constantia : ita
quod ipsi beati Apostoli ceterique discipu-
li, qui usque ad tempus illud formidabant
Judæos nec Christum publice confiteri au-
debant, subito excellentissime illuminati,
ardentissime inflammati, invictissime con-
fortati, velut examen apum eruperunt de
illo in quo sedebant cœnaculo, et ingressi
sunt templum ; atque ibidem, in omnium
præsentia Judæorum, videlicet multorum
sacerdotum, Scribarum, Pharisæorum et
seniorum, ac vulgi, Christum cœperunt
absque omni formidine prædicare, prote-
stando et per Scripturas sacras probando,
quod ipse Dominus Jesus Nazarenus sit
verus Christus, rex Israel et Messias in
lege promissus, Salvator mundi ac Filius
Dei. Tunc itaque Spiritus Sanctus perhi-
buit testimonium de Christo per os Apo-
stolorum.

Multipliciter autem perhibuit testimo-
nium Christo. Primo, per hoc quod Chri-
sti promissionem de sua missione tam
gratioso ac miraculoso implevit, utpote,
per hoc quod ipsis Apostolis et congrega-
tis cum eis, simplicibus et idiotis, repente
sapientiam tantam infudit, tam ardentissi-
mam caritatem Dei et proximi contulit,
tantam animi fortitudinem indidit, omnium
linguarum notitiam et usum concessit : ita
quod sancti Apostoli, qui a Christo adhuc
vivente et capto fugerunt, jam eum post
suam crucifixionem tam imperterritate
constantissime prædicaverunt ; et sacratissi-
mus princeps Apostolorum Petrus, qui

A ad interrogationem ancillæ negaverat Chri-
stum, jam præ ceteris universis coram
universo populo prædicavit eumdem, nec
propter pontificum prohibitionem nec pro-
pter flagellationem cessavit. Tam miracu-
losa ergo et gratiosa operatio Spiritus San-
cti, fuit testimonium præclarissimum quod
Jesus sit verus Christus et Filius Dei.

Secundo, Spiritus Sanctus perhibuit te-
stimonium Jesu Christo, per Apostolorum ora tam miraculose loquendo, quod uno
Apostolo unum idioma loquente, universi

B qui aderant, diversarum valde exsistentes
linguarum, illud intellexerunt, et quasi
proprium idioma unicuique sonuit illud :
cujus similitudo præcessit in manna, quod
licet in sua natura non habuerit nisi unum
saporem, tamen unicuique filiorum Israel *Sap. xvi, 21.*
fidi et bono sapuit ut volebat.

Tertio, per hoc quod ex illuminatione
ejus, Apostoli verba Prophetarum abun-
dantissime allegaverunt de Christo, pro-
bando ex illis quod Jesus sit rex Messias,
prout infra in speciali dicetur sermone.

C Quarto, prædicationem Apostolorum per
multa miracula confirmando. Nempe ex
hoc die cœperunt Apostoli solito valde
abundantius in nomine Christi miracula
operari ; nec solum Apostoli, sed ceteri
quoque discipuli, quia de S. Stephano
B. Lucas testatur, quod faciebat signa et

Act. vi, 8.

prodigia magna in populo. Omnes namque
infirmos qui præsentabantur Apostolis,
protinus gloriosi curaverunt Apostoli : ita
quod civitates circa Jerusalem situatae con-
currebant, et ægros quamplurimos secum
D in Jerusalem ad Apostolos deportaverunt ;
sanabanturque omnes, in tantum quod
etiam infideles Judæi erant valde perterri-
ti, nec audebant se admisere credentibus.
Hinc in Actibus asserit B. Lucas : Fiebat *Ibid. ii, 43.*
autem omni animæ timor ; multa quoque
prodigia et signa per Apostolos siebant in
Jerusalem, et metus erat magnus in uni-
versis. Ceterorum etiam nullus audebat se *Ibid. v, 13.*
conjugere illis ; sed beatificabat eos po-
pulus. Ista revera fuerunt mirabilia magna
nimis et mirabilissima valde, atque mutatio *Ps. lxxvi,*

dexteræ Excelsi. Tantus etenim gratiæ fulgor, tantus potestatis vigor, tamque Omnipotentis magnifica operatio in Apostolis ceterisque discipulis resplenduerunt, quod adversarii veritatis formidare coacti sunt, præsertim propter tam magna et innumeraabilia quæ videbant omni die miracula.

Quinto, Spiritus Sanctus testimonium perhibuit Christo, per hoc quod tot millia Judæorum convertit ad eum. Judæi namque, qui paulo ante blasphemaverunt crucifixeruntque Christum, nec in eum credere voluerunt, cujus miracula quotidie perceperunt seu conspexerunt, a quo et mortuos neverant suscitatos; die isto et deinceps, visis tot mirabilibus, et ex prædicatione beatissimi principis Apostolorum

Act. ii. 37. perterriti, compuncti sunt corde, et eum adorare cœperunt, quem (ut dixi) ante perpaucos dies blasphemare ac crucifigere ausi fuerunt. His itaque modis perhibuit Spiritus Sanctus hoc die testimonium Domino Jesu Christo.

Præterea, circa textum hodiernæ epistolæ advertendum, quod a principio creationis primorum parentum, videlicet Adæ et Evæ, usque ad diluvium, imo et post hoc usque ad ædificationem turris Babylonicae, fuit unum omnium hominum idioma, utpote lingua Hebræa, cujus notitiam Deus primis parentibus a principio creationis eorum infudit; et lingua hac utebantur in paradyso, deinde et extra paradysum, omnesque posteri eorum boni et mali. Hinc lingua Hebræa est prima ac nobilissima lingua. Signum quoque quod omnium erat una loquela, et quod hæc ipsa fuit Hebræa, hoc est quod omnium hominum nomina quæ ponuntur in Genesi, usque ad descriptionem constructionis turris Babel, exstant Hebræa. Quumque post diluvium cœpissent homines multiplicari, convenient, concorditerque dixerunt: Venite, et construamus turrim cuius altitudo pertingat usque ad cœlos; et celebremus nomen nostrum antequam ab invicem dividamur in universa terra. Quum ergo cœpissent hoc agere, confudit Deus loque-

A lam eorum, ita quod diversi diversis uti et loqui cœperunt: propter quod unus alium non intellexit. Sicque ædificare cessabant, et divisi sunt ab invicem per universam terram, sicut in Genesi plenus scribitur. Itaque, sicut propter superbiam et rebellionem filiorum Adæ divisæ sunt linguæ, ita per humilitatem et obedientiam discipulorum Christi, operante Spiritu Sancto, unitæ sunt: primo, per hoc quod in quolibet Apostolorum fuit omnium linguarum notitia et facultas; secundo, per hoc quod omnium linguarum nationes ac gentes in Christo per fidem et caritatem sunt adunatae, juxta illud Danielis: Omnes populi, tribus et linguæ *Dan. viii. 14.* servient ei.

Insuper, sicut Apostoli Spiritum Sanctum acceperunt dum simul sederunt, et jejuniis atque orationibus inhæserunt; ita si nos desideramus Spiritu Sancto impleri, oportet nos pariter esse, hoc est in Ecclesia Dei per caritatem conjungi, et in pace pectoris repausari, omni dissensione, lite, aversione, perturbatione exclusis, quatenus, juxta Apostolum, unanimes, uno ore *Rom. xv. 6.* Deum honorificemus. Idecirco oportet nos caritative, mansuete et patienter ad invicem conversari in vera ac stabili humilitate, quoniam Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et apud Isaiam loquitur Deus: Ad quem respiciam, nisi *Jacob. iv. 6.* ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos? Ubi alia habet translatio: Super quem requiescat spiritus meus, nisi super quietum et humilem?

Postremo, per hoc quod ait Scriptura, quod Apostoli cœperunt loqui prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis, docemur et nos qualiter habere debemus nos in loquendo. In quo sunt quinque attendenda. Primo considerare debemus quid loquimur, ut scilicet non nisi utilia et ædificatoria verba loquamur. Secundo considerare debemus ubi loquendum sit, quia non est in ecclesia fabulandum, nec quilibet locus aptus est ad loquendum; inter sapientio-

res quoque, maiores ac seniores aut nihil A vel quem ædificare aut adjuvare possimus. Quinto, qualiter sit loquendum, videlicet humiliter ac modeste, et non nimis prolixo, quia ut Salomon ait, *Stultus verba multiplicat.* In hac ergo sanctissima solennitate simus specialiter devoti ac custoditi in omnibus, ne Spiritum Sanctum offendamus, sed in ejus gratia crescamus quotidie et proficiamus.

Eccle. iii, 7.

loquendum sit, quia ut Salomon docet, Est tempus loquendi, et tempus tacendi. Tempus loquendi est dum rationabilis causa exigit loqui, videlicet propter propriam aut proximorum utilitatem, vel ad Dei honorem. Quarto, cui loquendum sit, utpote ei a quo possimus ædificari seu adjuvari,

Eccle. x, 14.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

SI QVIS DILIGIT ME, SERMONEM MEUM SERVABIT, ETC. Joann. XIV, 23-31.

EVANGELIUM præsentis diei in sanctissima solennitate hac congruentissime legitur, quia quod Christus in sermone post Cœnam de Spiritu Sancti missione et operatione promisit, atque hodierno die complevit, in evangelio isto describitur. Ait ergo Salvator discipulis suis, puta Apostolis, quibus in sermone post Cœnam hæc dixit :

Si quis diligit me dilectione supernaturali, gratuita et infusa, quæ est theologica virtus, sermonem meum servabit, hoc est, evangelicam doctrinam memoriter retinebit, præceptis meis obediet, testimoniis meis credet. Qui enim sincere diligit alium, voluntatem suam conformat rationabili voluntati ejus quem diligit, quoniam amicorum est idem velle et nolle, secundum Philosophum : idcirco qui vere et spiritualiter diligit Christum, approbat quæ approbat Christus, odit quæ reprobavit ille, facit quod Christo placet, vitat quod displicet illi, sicut dicit Psalmista : In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Verumtamen naturali dilectione potest quis Deum diligere, nec tamen ejus præcepta implere : nam multi iniqui ac reprobati, imo et infideles sic diligunt Deum ; angeli quoque apostatae ante suam ruinam dilexerunt taliter Deum, etiam plus quam

B se ipsos, secundum Thomam et Scotum, imo secundum Augustinum, dicentem quod intellectualis creatura naturali dilectione Deum plus diligit quam se ipsam (aliter aliquid pure naturale esset inordinatum, quum tamen peccatum non sit nisi recessus ab eo quod est secundum naturam, vel etiam recessus ab ordine, secundum divinum Dionysium). Omni ergo cum diligentia divina sunt observanda præcepta, juxta illud Proverbiorum : *Serva mandata Prov. vii, 2.* et legem quasi pupillam oculi tui. Hinc, C teste Gregorio, signum dilectionis est exhibito operis. Et S. Joannes apostolus ait : Non diligamus verbo neque lingua, sed I *Joann. iii, 18.* opere et veritate.

Et Pater meus diligit eum. Qui enim diligit unam divinam et increatam Personam, diligit totam superbeatissimam Trinitatem, et qui ab una divina Persona amatur, a tribus diligitur. Imo sicut nos una et eadem dilectione diligimus Trinitatem, ita a singulis divinis Personis eadem caritate amamur : nam, ut ait Psalmista, Dominus diligit justos ; atque, ut Aristoteles loquitur, vir contemplativus et virtuosus, est amantissimus Deo. Hanc eamdem sententiam Christus paulo ante hæc verba expressit, dicendo : Qui habet mandata mea et facit ea, ille est qui diligit *Ps. cxlv, 8.* *Joann. xiv, 21.*

me; qui autem diligit me, diligitur a Patre meo. Diligere namque, est alicui bonum velle : amatoribus autem Christi Deus Pater dona gratiae suae vult atque largitur; et si perseveraverint usque in finem, dona gloriae sortientur a Patre. Deinceps, quia dilectio Patris ac supergloriosissimae Trinitatis ad homines, est æterna, idcirco per omnem differentiam temporis designatur, quoniam omne tempus comprehendit sive includit æternitas. Hinc apud Joannem per

Joann. iii.
16. verbum præteriti temporis dicitur : Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum *Ephes. ii.*
4. unigenitum daret. Et Paulus : Propter ni-miam (inquit) caritatem qua dilexit nos Pater, Filium suum misit. Alibi quoque per verbum præsentis dicitur temporis : *Joann. xvi.*
27. Pater amat vos. Et nunc verbo futuri temporis dictum est : Diligitur a Patre meo; et, Pater meus diligit eum.

Omnis autem prædestinatos diligit Deus æternaliter atque simpliciter, etiam tunc quando non diligunt Christum : vult enim eis bona gratiae in præsenti, et bona gloriae in futuro. Diligit, inquam, eos secundum suæ æternæ prædestinationis intuitum. Quum vero convertuntur et diligunt, impendit suæ dilectionis effectum, quem plene finaliterque impendit dum eis æternam felicitatem largitur. Non prædestinatos autem nunquam diligit absolute, quia non vult eis simpliciter gloriam beatitudinis æternæ; sed dum diligunt Deum, et in statu salutis sunt, diligit eos secundum præsentem justitiam. Quum itaque ait Salvator, Qui diligit me, diligitur a Patre meo, seu, Pater meus diligit eum, intelligi potest de electis qui perseverant et consummantur in bono : hi quippe a Patre æternaliter atque simpliciter diligentur, a quo plenam beatitudinem consequentur; vel de præscitis qui ad tempus diligunt Christum, et pro tunc diliguntur a Patre secundum præsentem justitiam : siveque diligentur ab eo quamdiu diligent Filium ejus. Verumtamen Pater in se ipso invariabilis permanet, et diversitas ista ex parte creaturæ accipitur.

A *Et ad eum veniemus*, ego et Pater; haud dubium quin et Spiritus Sanctus, quoniam opera Trinitatis ad extra sunt indivisa. Veniemus itaque, non per loci mutationem, aut corporalem accessum, sed per caritatis et gratiae augmentationem, per spiritu-lum donorum multiplicationem. Istud enim intelligendum est, non de primo adventu Patris et Filii ad amantem, quum nemo diligit Deum sive obediatur ei, nisi primo tota Trinitas eum gratiore præverit, atque per caritatis et gratiae infu-sionem mentem ejus pie intraverit. Sed qui diligit Christum, gratiis potioribus ad-impletur, sicut ait Salvator : *Habenti da-bitur, et abundabit.* Amor quoque facit omnia esse communia : ideo quanto ar-dentius Deum amamus, eo bona sua libe-ralius nobis communicat et infundit. Et si timentibus Deum nil deest, quid poterit *Ps. xxxiii.*
10. deesse Deum amantibus ? Vel quid Deus suo poterit denegare fervido amatori, quum dicat Apostolus, Qui adhaeret Deo, unus spiritus est cum eo ? Porro, si aliquid ne-gat oranti, hoc facit ex caritate, quia illi *I Cor. vi.*
17. non expedit, vel quia dilatio utilis ei con-sistit.

B *Matt. xiii.*
12; xxv., 29.
Et mansionem apud eum faciemus, hoc est, mentem ejus gratiore et pie inhabi-tabimus. Quum enim juxta Apostolum, corpora devotorum templum sint Spiritus Sancti, quanto magis mentes eorum ? Et si debemus Deum glorificare et portare in corpore nostro, multo plus glorificare eum debemus in animabus nostris per contem-plationem sinceram, per ferventem amo-rem, per jugem recordationem ipsius, quem-admodum hortatur Deus in Canticis : *Pone Cant. viii.*
6. me (inquit) ut signaculum super cor tu-um. Quamvis autem incircumscripibilis Deus sit in omnibus per essentiam, po-tentiam atque præsentiam, illos tamen dumtaxat inhabitare asseritur in quibus est per dona gratiae gratum facientis. Ideo in Proverbiis dicitur : *Longe est Dominus Prov. xv.*
29. ab impiis. Et in Apocalypsi de justis in-ducitur : *Ecce tabernaculum Dei cum ho-Apoc. xxi., 3.* minibus, et habitabit cum eis.

Qui non diligit me, sermones meos non servat, id est, opere non adimplet. Quidam tamen vani et scioli servant memoriter verba Christi, ut prædicando, loquendo, docendo aut disputando, docti appareant, et honorem aut lucrum acquirant. Quibus

Il Petr. n. 21. melius esset viam justitiae ignorasse. *Et sermonem quem audistis ex ore meo, non est meus, secundum quod homo sum, tanquam principalis doctoris et locutoris, sed ejus qui misit me Patris, qui per me lo-*

Is. ix. 6, quitur tanquam per legatum et magni con-juxta LXX. jectum angelum, secundum quod homo sum.

Joann. vii. 16. Hinc alio loco Christus disseruit : Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me. Augustinus quoque et Gregorius sic exponunt : Quoniam Christus est verbum et sermo Patris, ideo sermo quem protulit Christus, non est Christi, sed Patris sui. Hoc autem verum est de Verbo increato et sermone æterno, non de sonanti aut transitorio. Christus vero nunc potissimum loquitur de sermone suo vocali, qui aures discipulorum objectaliter immutavit. Persona demum loquens non auditur per se, et tanquam objectum auditus, sed sono mediante.

Hæc locutus sum vobis, apud vos manens corporaliter ac visibiliter. Paracletus autem Spiritus Sanctus. Qui vocatur Paracletus, id est consolator, quia spem veniam tribuendo, et futurorum contemplationem atque prægustum aliquem infundendo, animam recreat et delectat. Dicitur etiam advocatus, non quod Patre et Filio minor sit, sed quoniam eos quos replet Deum invocare servide facit, prout ait Aposto-

Rom. viii. 26. lus : Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitis inenarrabilibus, id est, postulare nos taliter facit. At vero, quum quælibet divina Persona sit spiritus et utique essentialiter sanctus, dum tertia Persona in divinis dicitur proprio nomine Spiritus Sanctus, hoc quod dicitur, Spiritus Sanctus, pro una dictione accipitur. *Quem mittet Pater : non missione locali aut motu corporali, quum Spiritus Sanctus sit Deus immensus, omnia implens, nec loco, nec*

A tempore, nec actione mutabilis; sed missione spirituali, per infusionem donorum Paracleti, ut mitti dicatur ratione sui effectus quem Patre volente causat in rationali creatura. Propter quem etiam effectum dicitur in rationali creatura de novo esse et habitare. *In nomine meo, hoc est in me, per me et propter me. Pater enim omnia operatur per Filium secundum ejus divinam naturam (juxta illud Joannis : Omnia per ipsum facta sunt); et per ac Joann. i. 3.* propter Filium secundum ejus humanitatem, id est, per merita unigeniti Filii sui, dat nobis dona Spiritus Sancti. *Ille vos docebit omnia, non simpliciter omnia, sed omnia de quibus subjungitur, et suggesteret vobis omnia quæcumque dixerim vobis :* hoc est, quæ vobis modo propono sive proposui, quæ propter eorum profunditatem ac vestri ingenii tarditatem nunc intelligere non potestis, præsertim quum sitis pleni dolore, tristitia et timore, ideo Spiritus Sanctus suggesteret vobis ea, hoc est, ad memoriam reducit : quia et id C quod intellexerunt tempore hujus sermonis, obliti fuerunt; sed in die Pentecostes Spiritus Sanctus omnia eis inspiravit.

*Pacem relinquo vobis, hoc est, pacem spiritualem vobis habendam ac custodiendam committo, ut sitis quieti in Deo, per caritatem quiescentes in eo. Pacem meam, hoc est veram mentis tranquillitatem, do vobis jam inchoative, quam dabo vobis in patria consummate. Et quamvis Apostoli non fuerunt bene capaces hujus pacis, quando Christus hæc protulit statim post Cœnam, tamen post resurrectionem, dum eis apparuit, dicens, Pax vobis, capaciores effecti sunt, atque ex tunc verba ista impleri cœperunt. Vel sic : « Pacem » gratiæ « relinquo vobis » in via, pro domino præcipuo; « pacem » gloriæ « do vobis » pro præmio in futuro. Hinc enim, secundum Augustinum, dicendo, Pacem relinquo vobis, non addidit, Meam, quia pax electorum in via, est multis tribulationibus defectibusque admixta, et talis non fuit pax Christi, qui caruit omni cul-
Ibid. xx. 19,
*21, 26.**

pa. Sed dicendo, *Pacem do vobis*, addidit, Meam, quoniam pax Sanctorum in patria, perfecte assimilatur paci Christi, nam caret omni malo culpæ ac pœnæ. Tunc nempe perfecte implebitur quod per Isaiam *Is. xxxii, 18.* Dominus pollicetur: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis*, et in tabernaculis fiduciæ, et in requie opulenta.

Non quomodo mundus dat, hoc est non pacem carnalem et sœcularem, qualem dant et procurant sœculi hujus vanissimi amatores, *ego do vobis*. Illa etenim pax, est quiescens quædam fruitio temporalium divitiarum, carnalium deliciarum, et ceterorum hujus mundi bonorum, qualem habet anima vitiosa cum propria carne, dum ejus concupiscentiis acquiescit, qualem item habuit Adam cum Eva, dum ad ejus suggestionem divinum violavit præceptum. De qua apud Matthæum ait Saluator: *Non veni pacem mittere in terram, sed gladium*. Huic malæ paci opponitur bona discordia: quam inter Pharisæos et Sadducæos misit apostolus Paulus. De hac inordinata inquinataque pace, quæ est consensus aliquorum in malo, seu quietatio animi in re prava, ait Psalmista: *Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns*.

Porro de pace ordinata jam dicta, quam *Galat. v, 22.* ad Galatas ponit Apostolus inter fructus *Is. xlvi, 21.* Spiritus, scriptum est apud Isaiam: *Non est pax impiis*, dicit Dominus. Hæc etenim pax procedit ex caritate, quoniam caritas ordinat et concordat hominem ad Deum ac proximum, et sic facit pacem atque concordiam. Propter quod Propheta loquitur Deo: *Pax multa diligentibus legem tuam*. Denique pax ista præcipue appetenda et custodienda est Christianis, quia *Matth. v, 9.* ut asserit Christus, Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Et juxta Apostolum, *I Cor. vii, 15.* In pace vocavit nos Deus. Unde hortatur: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis*. Ista pax pectoris, quæ est tranquillitas ordinis, consistit in hoc quod caro obedit spiritui, sensualitas rationi, et ratio Deo. Ideo dum anima ab inquietudine passionum est libera, ac legi divinæ

A rite subjecta, pacem habet in se et cum Deo, imo et cum proximis, quantum in se est: non enim contra aliquem passionibus agitatur, non invidia stimulatur, non ira turbatur. Interdum tamen proximus cum homine tam pacato atque pacifero pacem non habet, ex sua perversitate. Hinc ad Romanos dicitur: *Si fieri potest, quod ex Rom. xii, 18.* vobis est, cum omnibus hominibus pacem habete. Sed non debemus proximis concordare nisi in bono.

Non turbetur cor vestrum, id est, non immoderate afficiatur, ita ut pacem perdat internam, neque formidet humano et carnali timore: de quo scriptum est, *Nolite Matth. x, 28.* timere eos qui corpus occidunt; et Salomon, *Justus (inquit) quasi leo confidens, Prov. xxviii, 1.* absque terrore erit. Est autem aliis timor bonus et virtuosus, quo homo veretur Deum offendere et separari ab eo: de quo rursus Salomon, *Beatus homo qui semper est pavidus*. Apostoli autem habuerunt inordinatum timorem: metuebant namque Judæos, ne Christum et ipsos occiderent. C Admonet igitur eos Christus ad fortem et inconcussam mentis constantiam.

Insuper, cur ex sua passione turbari non debeant nec pavere, Christus subjungit. *Audistis quia ego dixi vobis: Vado*, id est, per passionem a vobis recedo secundum humanitatem meam, ad modicum tempus, *et venio ad vos*, id est, cito post resurrectionem vos denuo visitabo. *Si diligenteris me dilectione pure spirituali et perfecta, non sensuali, qualis adhuc est affectio vestra ad me, gauderetis utique, Ibid. 14.* *quia vado ad Patrem*, id est, congratularemini mihi propter glorificationem corporis mei et accidentalem mercedem quam acquiro per mortem, quoniam moriendo ex caritate et obedientia pro mundi salute, mereor statim resurgere et glorificari in corpore, ad cœlos ascendere, ad Patris dexteram residere. Quamvis ergo de passione Christi secundum se accepta, non fuit gaudendum, tamen in quantum fuit tam fructuosa et salutaris, fuit et est causa materiaque gaudendi: et ad amicitiam

pertinet, ut de bono dilecti et de prosperitate ipsius glorietur amator. *Quia Pater major me est secundum quod homo sum, prout mori competit mihi : ideireo ad Patrem eundo, juxta modum jam tactum gloriificor.* Non tamen Filius Dei est pura creatura, ut sceleratissimus Arius finxit, sed verus Deus et secundum suam divinitatem Patri vere æqualis, juxta illud : Qui quum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo ; sed semet ipsum exinanivit, formam servi accipiens.

Philipp. ii,

6, 7.

Et nunc dixi vobis quod mihi futurum est in passione, resurrectione et ascensione, priusquam fiat, ut quum factum fuerit, credatis quod ego sum Christus Filius Dei, quem me esse protestor : quoniam ista de futura mea passione, resurrectione et ascensione non possem tam certe prædicere, nisi Christus exsisterem.

Job xii, 23.

Ephes. vi,

12.

II Petr. ii,

19.

Jam non multa loquar vobiscum ante passionem meam in carne ista passibili. Cujus causa subjungitur : venit enim princeps mundi hujus, id est diabolus, princeps hominum impiorum ac mundanorum, qui dæmonibus serviunt. Dicitur autem diabolus princeps mundi hujus, non quod mundum creavit, vel hominum causa sit quantum ad esse eorum, sed quantum ad pravitatem ipsorum, ratione cuius subjecti sunt ei et capti ab eo tenentur vinculis vitiorum. Hinc de diabolo scriptum est : Ipse est rex super universos filios superbiæ. Et de ipsis dæmonibus scribit Apostolus : Non est nobis collectatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, contra spiritualia nequitiae in cœlestibus, contra mundi rectores tenebrarum harum. Nempe, ut beatissimus Petrus testatur, a quo quis superatus est, hujus et servus est. Quum ergo iniqui a diabolo victi sint et victi permaneant, ejus servi censentur. Venit ergo diabolus quando Christus hæc protulit : jam enim instigaverat Judam ut traderet Christum, et Judæos ut eum occiderent. Venit quoque (ut reor) ad tentandum Jesum an esset Christus et an posset

A eum ad peccatum inducere. Nondum enim diabolus certus fuit de hoc : aliter non instigasset Judæos ad Christi occisionem. Quod autem diabolus post temptationem *Matth. iv, 1 et seq.* Christi factam in deserto, in pinnaculo et in monte excelso, redierit ad tentandum Jesum, elici potest ex eo quod apud Lucam scriptum est : *Consummata omni tentatione, diabolus recessit ab eo ad tempus.*

*Et in me non habet quidquam, hoc est nihil culpæ, nec aliquid juris aut potestatis, quia nil poenæ aut nocumenti mihi in B ferre potest per se aut suos ministros, nisi quantum sponte permisero. De Christo et enim scriptum est : Iniquitatem non fecit, *Is. lxx, 9.* nec inventus est dolus in ore ejus ; et rurus, Tradidit in mortem animam suam ; *Ibid. 12.* itemque, Oblatus est quia voluit. Unde et *Ibid. 7.* ipsem ait : *Nemo tollit animam meam a Joann. x, me, sed ego pono eam.**

Verum quia ex iis dubitari posset cur Christus pati voluerit, qui culpam non habuit, addidit : *sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, id est, ideo pati volo,* C ut innotescat hominibus quantum diligo Patrem æternum, propter cuius honorem recuperandum mori pro hominibus volo, ut redempti, Patrem æternum seu totam superbeatissimam Trinitatem laudent et honorent in præsenti sæculo et futuro. Denique Christus secundum quod Deus, diligit Patrem amore superæstuanti atque simpli citer infinito ; secundum naturam quoque humanam, diligit eum ineffabiliter nimis præ universis et singulis. *Et sicut mandatum dedit mihi secundum quod homo sum, Pater æternus vel Trinitas Deus, sic facio,* et ei in cunctis obedio. Præcepit equidem Deus Christo homini, ut omnia illa faceret, prædicaret ac consummaret, per quæ Deus ab æterno decrevit genus salvare huma num. Cui præcepto Christus ut homo plenissime atque promptissime obedivit, factus obediens usque ad mortem, secundum *Philip. ii, 8.* Apostolum. Hinc divinus Dionysius operationem Christi appellat theandricam, id est deivirilem, quoniam quidquid fecit ut homo, fecit quasi Divinitatis instrumentum.

SERMO SECUNDUS

DE PRÆDICTIONE APOSTOLORUM IN DIE SACRATISSIMO PENTECOSTES.

STANS Petrus cum undecim, levavit A sus, exuberantia gratiarum inebriaverunt vocem suam. Act. II, 14.

In epistola solennitatis præsentis, et in sermone circa epistolam præinducto, narratum est qualiter Spiritus Sanctus die hoc missus fuit sanctis Apostolis, et qualiter eos replevit caritate, sapientia et linguarum notitia, omnique virtute et gratia; item, qualiter Apostoli aliqui discipuli mox tunc ingressi sunt templum Jerusalem, et prædicaverunt ibidem publice resurrectionem et gloriam Christi, atque ab omnibus qui aderant diversorum valde idiomatum hominibus intelligebantur: propter quod homines illi admirati sunt vehementer. Nunc ergo prosequendum est plenius, quid prædicaverunt, quid profecerunt, et quid deinceps egerunt. Et quamvis Lucas in generali scribat prædicasse Apostolos, non tamen in speciali prosequitur, neque describit prædicacionem ullius Apostoli, nisi beatissimi Petri, qui tanquam princeps et capitaneus Apostolorum loquebatur pro omnibus.

Itaque, prout Lucas evangelista fidelissime refert, quum pene omnes Judæi tunc præsentes, visis tot mirabilibus, stuperent et mirarentur, dicentes, Quidnam vult hoc esse? quidam mirabiliter obstinati ac perfidi irriserunt, dicentes: Quia musto, id est novo vino, pleni sunt isti. Ecce quanta fuit horum perversitas Judæorum, qui ex tot mirabilibus non sunt compuncti, sed peiores effecti, tamque miraculosa opera Spiritus Sancti vinolentiae adscripserunt et gulæ, quasi mustum hoc facere posset quod omnem naturalem transcendit potentiam. Verumtamen spiritualiter ebrii fuerunt sancti Apostoli, quoniam fervor amoris, sapientiæ sapor, gaudiorum excess-

mentes eorum, biberuntque vinum quod *Prov. ix, 5.* Christus sapientia Patris miscuit eis. Et impletum fuit in eis quod Propheta ait ad Dominum: Inebriabuntur ab ubertate *Dom.* do- *Ps. xxxv, 9.* mus tuæ, et torrente voluptatis potabis eos; et quod Sponsus cœlestis dicit electis: Comedite, amici, et bibite; et ine- *Cant. v, 1.* briamini, carissimi.

Quum ergo induratissimi illi Judæi disissent, Musto pleni sunt isti, protinus beatissimus Petrus stans cum undecim Apostolis, tanquam imperterritus pugil veritatis et ferventissimus testis Christi, elevavit vocem suam: quia ex maxima caritate loqui incepit voce tubali ut audiretur ab universis, et ne opera Spiritus Sancti adscriberentur Beelzebub principi dæmoniorum. Et dixit: Viri Judæi, et qui habitationis Jerusalem universi, scitote quod non sunt, sicut aliqui vestrum putant, hi Apostoli, quorum unus ego sum, ebrii, quum sit hora diei tertia, id est mane; et tam mane non solent homines inebriari. Sed istud quod cernitis, est quod Deus per Jo- *Joel ii, 28.* elem prophetam prænuntiavit, dicendo: Erit in novissimis diebus (id est tempore evangelicæ legis, quod ultima mundi ætas vocatur), effundam Spiritum meum super omnem carnem, id est super quosdam de omni genere hominum; et prophetabunt filii vestri et filiæ vestræ, id est discipuli atque discipulæ Christi. Quumque B. Petrus probasset hanc prophetiam in Apostolis adimpletam, et eos Spiritu Sancto, non musto, esse impletos, adjecit: Viri Israelitæ, audite verba hæc: Jesum Nazarenum, virum approbatum a Deo in vobis virtutibus et prodigiis et signis, quæ fecit per illum Deus in medio vestri, sicut

vos scitis, hunc per manus iniquorum crucifixistis et occidistis; quem Deus suscitavit a mortuis; eujus nos omnes testes sumus. Quumque gloriosus Apostolorum princeps per plures sacrae Scripturæ auctoritates Christi resurrectionem probasset, adjecit, quod Christus Dei virtute a morte suscitatus, et super cœlos levatus, effudit hoc donum quod videtis atque auditis, id est, gratiam istam, sapientiam, et linguarum notitiam, ac virtutum constantiam largitus est nobis.

His auditis, compuncti sunt corde: non omnes, sed plurimi Judæorum qui aderant. In quibus impletum est quod Christus anno *Joann. viii.* te passionem prædixit Judæis: Quum exaltaveritis Filium hominis, id est, postquam crucifixeritis me, tunc cognoscetis quia ego sum. Siquidem tot allegationibus Scripturarum et tantis prodigiis sunt convicti, et Spiritus Sanctus eos quos elegit interiorius tetigit. Et dixerunt ad Petrum et ad Apostolos alios: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero dixit ad eos: Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum suorum; et accipietis donum Spiritus Sancti, id est, non solum remissionem peccatorum, sed etiam donum sapientiae ac linguarum, quod in nobis miramini. Tunc namque baptizatis dabatur communiter Spiritus Sanctus in signo sensibili per impositionem manuum Apostolorum, ita quod baptizati loquebantur variis linguis, sicut Apostoli. Sicque Spiritus Sanctus replevit corda illorum fervida caritate atque multiplici virtute ac gratia.

Insuper aliis multis verbis hortabatur eos S. Petrus: Salvamini (inquiens) a generatione hac prava, id est, ab infidelibus et obstinatis Judæis abstrahite vos. His dictis, tria millia Judæorum mox crediderunt; et baptizabantur, ac Spiritu Sancto copiose ac misericordissime implebantur. Perseverabant quoque in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis, id est perceptione Sacramenti altaris, et orationibus, ac laudibus Dei. Omnia

A etiam erant eis communia. Et perdurabant quotidie unanimiter in templo, collaudantes Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem; sumpseruntque cibum cum exultatione spirituali et cordis simplicitate. Et multi convertebantur quotidie, in tantum quod multa turba sacerdotum et Pharisæorum convertebatur ad Christum. Ecce ista fuit prædicatio ac operatio Apostolorum hoc die.

Porro, alio quodam die, Petrus et Joannes intraverunt templum; et quidam ex *Act. iii. 1 et seq.*

B nativitate claudus petiit eleemosynam ab eis. Cui Petrus respondit: Argentum et aurum non est mihi; quod autem habeo, hoc tibi do: in nomine Jesu Christi surge, et ambula. Qui protinus exsiliens, stetit et ambulavit; intravit quoque cum Petro et Joanne in templum, ambulans et exsiliens, laudansque Deum. Viso autem tam ingenti miraculo, conversa sunt quinque millia Judæorum.

C Itaque, sicut Judæi hoc die ab Apostolis ad Christum conversi, perseveraverunt in Apostolorum doctrina, et Sacramenti perceptione, et orationibus, ac laudibus Dei, ita nos Christiani agamus. Teneamus memoriter verba sacrae Scripturæ, et secundum ea vivamus. Nec sermones qui fiunt aliquis tradat oblivioni, sed cordi suo unusquisque imprimat eos pro posse, ut omne tempus suum fructuose expendat, turpes et vanas cogitationes atque illicitas affectiones de corde suo expellat: quia per Jeremiam prophetam loquitur Deus, Usquequo morabuntur apud te cogitationes *Jer. iv. 14.* D noxiæ? et per prophetam Michæam, Væ *Mich. ii. 1.* vobis qui cogitatis inutile. Nam spiritus *Sap. i. 5.* sanctus disciplinæ effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu. Cogitationes quippe et actiones sunt velut picturæ quædam mentis. Quemadmodum ergo stercora et aliæ sordes atque putredines maculant ea quibus superponuntur, ut ligna, saxa, terram, parietem; ita, imo incomparabiliter plus, pravæ et vanæ cogitationes affectionesque animæ mentem deturpant et inquinant, sic quod

Deus sanctissimus eam abominatur ac despiciat. Ideo cupiens Deo placere, cor suum a talibus purget et custodire non cesseret.

Præterea, etsi non communicat Christianus quotidie sacramentaliter, corpus Christi realiter suscipiendo, spiritualiter tamen quotidie debet quilibet Christifidelis communicare, videlicet per fidem et caritatem conjungendo se Christo, et eum intra se per sancta desideria amplectendo. Decet tamen ut Christianus in hac sanctissima solennitate, præparatione præmissa, com-

A mnicet. Postremo, quotidie, et præser-tim in his saeris diebus, in orationibus et laudibus Dei occupemur, ac Spiritum Sanctum paracletum totis viribus venere-mur; ejus caritati, pietati ac liberalitati cordialiter regratiemur, solliciti ne ejus gratiosam perdamus præsentiam per lo-quacitates, comessationes, potationes, cho-reas, aut ceteras vanitates ac culpas; jugi-ter gratias referamus Deo Patri, qui Filium suum nobis misit ac dedit in redemptio-nem, et Spiritum Sanctum nobis misit ac B dedit in sanctificationem.

SERMO TERTIUS

DE CARITATE, PIETATE ET LIBERALITATE DEI CIRCA HOMINES, ATQUE DE NEGLIGENTIA,
INGRATITUDINE PERVERSITATEQUE HOMINUM ERGA DEUM.

CARITAS Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Rom. v, 5.

Quemadmodum divinus Dionysius dicit,

De Divin. amor Dei non reliquit eum sine germine esse. Et S. Augustinus fatetur, quod bonitas Dei est prima causa creationis rerum et omnis entis creati. Aristoteles quoque testatur, quod bonum est sui ipsius diffusivum seu propriæ bonitatis communicativum. Porro propriam bonitatem communicare, seque diffundere aliis, est actus amoris in substantiis intellectualis naturæ. Quum ergo Deus sit pura infinitaque bo-nitas et intellectualis substantia, idcirco summe et infinite communicativus seu diffusivus est suæ bonitatis: et communica-tio ista Dei ad extra, qua scilicet creatu-ris dona sua communicat, aut eas in esse producit, potest adscribi bonitati Dei, quia proprietas boni est se communicare; et etiam caritati, quoniam caritas est virtus per quam aliquis vult alteri bonum: ama-re enim, est alicui bonum velle. Itaque amor Dei, quem habuit ad creaturem ante-

quam eas produceret, non reliquit eum C sine germe esse, id est, ad creationem rerum eum induxit, quia voluit eis boni-tatem suam communicare, videlicet esse, vivere, intelligere.

Denique bonitatem, caritatem et libera-litatem suam ad homines ostendit Deus tripliciter. Primo, dando eis bona naturæ seu naturalia bona, videlicet corpus et ani-mam cum suis membris ac viribus, et omnia ad naturalem hanc vitam necessaria. Nam solem suum facit oriri super bonos Matth. v, et malos, pluitque super justos et injustos. 45.

D Omnia quoque elementa creavit in com-modum et obsequium hominum, et volu-crem aeris, piscesque maris, ac bestias ter-ræ in usum et utilitatem eorum produxit ac eis subjecit, sicut testatur Psalmista, alloquens Dominum: Omnia subjecisti sub Ps. viii, 8. pedibus ejus (videlicet hominis), oves et boves universas, insuper et pecora campi, volucres cœli, et pisces maris. Nec solum hæc inferiora, ut elementa et elementata seu mixta, sed et cœlestia corpora creavit Dominus Deus omnipotens in ministerium,

Deut. iv, 19. profectum et commodum hominum, prout in Deuteronomio Moyses ait : Ne oculis elevatis in cœlum, adores solem et lunam, et omnia astra cœli, quæ Dominus Deus tuus creavit in ministerium cunctis gentibus quæ sub coelo sunt.

Gen. i, 26. Insuper in hoc Deus specialiter bonitatem, caritatem ac munificentiam suam monstravit in hominis creatione, quod eum præ ceteris inferioribus creaturis ad imaginem et similitudinem suam creavit, dando ei rationem qua Creatorem suum posset cognoscere, et voluntatem qua ipsum posset diligere, atque intellectualem memoriam qua eum posset jugiter retinere et ad mentem reducere, sique in illius notitia ac amore firmiter figi. Hinc dixit Dominus Deus : Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, et præsit volatilibus cœli, et bestiis terræ, ac piscibus maris. Hinc Hugo de S. Victore scribit : Vide, o homo, dicit mundus, quomodo amat te qui propter te fecit me. Servio tibi, quia factus sum propter te, ut servias illi qui fecit me et te : me propter te, et te propter se. Si sentis officium, rede debitum ; si accipis benignitatem, rede Creatori tuo dilectionem, pro beneficiis gratias age. Itaque pro his naturalibus donis ac beneficiis Dei gratias semper reddamus ; nec his quæ contulit nobis, in contumeliam atque offensam ejus utamur, sed corpore et anima, totisque viribus ei jugiter obsequamur.

Secundo ostendit Deus bonitatem, caritatem et munificentiam suam circa homines, dando eis dona gratiæ et supernatura beneficia sua in vita hac. Siquidem in exordio mundi, non solum creavit hominem in donis naturæ, sed mox supernaturalia dona ei adjecit, quia in originali iustitia condidit eum. In paradiſo quoque terrestri eum locavit; et omnem ejus posteritatem in paradiſo conservasset, si primus homo præceptum observasset divinum. Quod quum fuisset transgressus, et ipsum de paradiſo mox ejecisset, rursus misertus est ejus, pœnitenti ignoscens, et

A humanum genus liberare proponens. Unde a tempore illo semper dedit quibusdam electis hominibus dona diversa gratiæ suæ, Patriarchas et Prophetas constituens, per quos Christi incarnationem, adventum et passionem prænuntiavit ac præfiguravit. Specialiter quoque in veteri Testamento, diversa et copiosa munera gratiarum dedit hominibus. Deinde tempore evangelicæ legis omnem solitæ benignitatis modum excessit, et gratiarum charismata ineffabiliter copiose universis gentibus est largitus, et non uni dumtaxat populo, sicut in veteri Testamento.

Præterea in hoc præclarissime Deus caritatem, bonitatem et munificentiam suam demonstravit hominibus, quod eis non solum dona creata impendit, sed Pater æternus etiam unigenitum Filium suum nobis donavit, sicut Isaías profatur : Puer natus est nobis, filius datus est nobis. Et S. Joannes apostolus in sua prima testatur Canonica : In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. Pater quoque et Filius, non solum dona Spiritus Sancti, sed et ipsummet Spiritum Sanctum nobis miserunt atque dederunt. Per hoc enim Persona divina mitti et dari hominibus perhibetur, quod novo modo in eis incipit esse et operari : quod fit, dum gratia gratum faciens ipsis infunditur, aut infusa perficitur seu augetur. Denique, per hoc quod gratia ista seu caritas infunditur homini, ipsemet Spiritus Sanctus dicitur homini infundi ac dari, et D habitare in eo, ita quod est hominis ipsum habentis : quod enim alicui datur, est ejus cui datur. Deus vero seu Spiritus Sanctus est hominis, prout homo libere fruitur eo, et quiescit in eo ac utitur donis ipsius : quod esse non valet sine caritate et gratia gratificante. Unde et Deus Pater quamvis non mittatur hominibus, quia de nullo procedit, dat tamen se ipsum hominibus, in quantum se eis communicat ad fruendum. Quæ omnia Thomas in prima parte Summæ suæ magis declarat.

Is. ix, 6.

I Joann. iv,

9.

Tertio Deus ostendit caritatem, bonitatem et liberalitatem suam circa homines, dando eis dona gloriae in futuro, hoc est felicitatem æternam in cœlo, ubi electi inamissibiliter et plene ad libitum Deo jucundissime perfuruuntur, et possident eum possessione prorsus secura, beatissima et completa.

Prima ostensio bonitatis, caritatis et munificentiae Dei circa homines, est magna; secunda major; tertia maxima. Quamvis etenim Deus nihil majus possit conferre hominibus quam se ipsum seu Spiritum Sanctum, tamen in regno cœlesti exuberantius dat Deus se ipsum Beatis ad perfruendum, quam in præsenti exsilio. Ecce quam incomprehensibilis est bonitas, caritas et munifcentia Dei circa homines, quam ineffabilis quoque est dignitas hominum virtuosorum et Deo gratorum, quorum inhabitator, possessore, hospes, rector et doctor est Spiritus Sanctus.

Sed ecce quanta est negligentia, ingratitudo atque perversitas impiorum, qui tot beneficiis Creatoris sunt ingrati, et pro tot bonis injuriam et contumeliam reddunt; qui tanta dignitate se privant, et contempto Spiritu Sancto, spiritum diabolicum cordium suorum habitatorem, dominum et rectorem suscipiunt, atque Spiritui Sancto ac præstantissimis spiritualibus donis ejus ista præponunt carnalia ac caduca. De quibus apud Zachariam conqueritur Deus:

Zach. viii, 11, 12. Noluerunt attendere, et averterunt scapulas recedentes, et aures suas aggravaverunt ne audirent legem; cor suum posuerunt ut adamantem, ne obedirent præceptis. Tales sunt omnes intimorati, superbi et iracundi, qui nolunt discere lectionem illam a Christo, quam omni proposuit Christiano:

Matth. xi, 20. Discite (inquiens) a me, quia mitis sum et humilis corde. Tales quoque sunt omnes avari, qui Christi despiciunt paupertatem,

Ibid. viii, 20; Luc. ix, 58. nec pensant quod ait: Volucres cœli nidos habent, et vulpes terræ foveas; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

Philipp. iii, 49. Tales demum sunt omnes gulosi et luxuriosi, quorum (secundum Apostolum) deus

A venter est, et qui turpitudinem suam puritati præponunt Spiritus Sancti. In quibus omnia sunt perversa, quoniam sensualitas dominatur in eis rationi, caro spiritui, diabolus menti. Tales sunt ceteri vitiosi, vide licet invidi, acediosi, fraudulenti, simulatores et callidi, et omnes qui ita non faciunt proximis ut fieri volunt sibimetipsis. Abjiciamus igitur universa hæc vitia, et cordis nostri hospitium Spiritui Sancto inviolatum, fidele ac pulchrum custodiamus.

Legitur quod quum filii Israel essent *Num. xv, 32-35.* B in deserto, et invenissent quemdam ex eis ligna sabbato colligentem, obtulerunt eum Moysi. Qui reclusit eum in carcere, quo usque Deus sibi revelaret quid agendum esset cum homine illo; jussitque Deus illum lapidibus obrui et occidi. Insuper Deus præcepit per Moysen filiis Israel ut facerent sibi fimbrias quatuor per quatuor angulos palliorum, ponerentque in eis vitas hyacinthinas, ut eas videndo, recordarentur jugiter omnium mandatorum Domini, nec sequerentur cogitationes et oculos per res varias fornicantes. Iterum Moyses præcepit Israelitico populo: Erunt verba *Deut. vi, 6-9.* Domini in corde tuo, et narrabis ea filiis tuis, et meditaberis ea sedens in domo tua, et ambulans in itinere, et dormiens atque consurgens; et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine et in ostiis domus tuæ.

Ecce ex his innotescit quam sollicite, ferventer et integre sint observanda divina præcepta, et quam reverenter atque devote celebrandi sint dies festivi. Quid ergo fiet de his qui absque timore perpetrant mala, et lætantur quum impie fecerint, qui hos sacros dies ac ceteros dies festivos vitiouse expendunt, loquacitatibus, risibus, jocis, choreis vacantes, imo et graviora agentes, vani, gulosi, lascivi, invidi, acediosi, et ceteris vitiis inquinati? De quibus beatissimus Moyses ait: Gens *Prov. v, 14.* *Deut. xxxii, 28, 29.* absque consilio est et sine prudentia: utilnam saperent, et intellegent, ac novissima providerent.

Ecclesi. vii. Impleat ergo quilibet nostrum quod in A vissima, sunt mors, judicium Dei, pœna inferni, gloria cœli. Quæ si sagaciter quis perpendat, timoratus erit et coram Altissimo custoditus.

40. Ecclesiastico scriptum est : In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis. Hæc quippe no-

SERMO QUARTUS

DE EFFECTIBUS SPIRITUS SANCTI IN CORDE FIDELIUM ; QUALITERQUE SI IN NOBIS SPIRITUM SANCTUM, CARITATEM EJUS AC GRATIAM HABEAMUS, NOSSE POSSIMUS.

IPSE *Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod filii Dei sumus.*

Rom. VIII, 16.

Quum nihil periculosius sit in vita præsenti quam non esse in caritate et gratia Spiritus Sancti, quoniam qui in illa non est, in mortali est culpa, et servus est diaboli, non filius Dei (de adultis loquendo); idecirco homines boni maxime curant esse in caritate : quod est esse in statu salutis, sicut esse in peccato mortali, est esse in statu damnationis. Sed quia esse in caritate non contentaret eos nec consolaretur, nisi hoc aliquo modo scirent, idecirco, ne in desolatione sint nimia et anxietate continua, superpiissimus Spiritus Sanctus dat eis aliqualem notitiam quod in caritate existant, quia interius protestatur secrete animæ nostræ, quod filii Dei adoptivi sumus caritatem habendo.

Præterea, quicumque veraciter cupit Deo placere, debet esse diligens considerator proprii cordis, an scilicet Spiritus Sanctus commoretur in eo : quatenus si cognoverit quod non, protinus doleat, seque emendare conetur, et Spiritus Sancti gratiam impetrare nitatur; si vero cognoverit quantum potest, quod Spiritum Sanctum habeat in se habitantem, gratias agat, seque custodiat, et proficere nullatenus pigritetur. De hac re S. Bernardus multum devote atque subtiliter scribit, dicendo : Venit et vadit Spiritus Sanctus prout vult, et nemo facile scit unde veniat aut quo vadat. Et

Joann. iii, 8.

B istud forsitan sine detimento salutis licet nescire. Ceterum, quando veniat et quomodo vadat, periculosissime ignoratur. Dum enim hæ dispensatoriæ vicissitudines Spiritus Sancti circa nos non vigilantissime observantur, fit ut nec absentem desideres, nec præsentem glorifiques. Nempe qui idecirco recedit ut avidius requiratur, quomodo requiritur si abesse nescitur? Et rursum, qui ad hoc dignanter redit ut hominem consoletur, qualiter digne pro sua majestate suscipitur si nec adesse sentitur? Vigilandum est ergo omni hora, quia nescimus qua hora Spiritus Sanctus venturus sit seu iterum recessurus.

Quum ergo tam necessarium sit diligenter examinare se ipsum, et aliqualiter scire an Spiritus Sanctus per caritatem et gratiam adsit, atque inhabitet mentem, videntum nunc est qualiter hoc noscere valeamus. Et quidem de hoc, in sermonibus præinductis, hinc inde diversa sunt tacta et posita signa ac probabilia argumenta, utpote : libenter audire verbum Dei, libenter loqui et cogitare de Deo, libenter visitare ecclesiam, observare præcepta, alacriter moveri ad ea quæ Dei sunt. Porro dominus Guillelmus, Antisiodorensis episcopus, in Summa sua ponit de hoc tria signa. Primum est spiritualis jucunditas mentis ; secundum, bona desideria ; tertium, bona opera. Verumtamen signa ista non videntur certitudinem magnam adducere. Jacobus quoque de Voragine, archiepiscopus

Januensis, ponit in sermone de solennitate hac, etiam tria signa caritatis et gratiosæ præsentiae Spiritus Sancti. Primum est abundantia lacrimarum; secundum, dimissio injuriarum; tertium est desiderium supernorum. Quæ signa non videntur tribus præfatis signis certiora, prout facile posset probari, præsertim quum multi vere devoti, corporales habere vix valeant lacrimas, quas aliquando habent qui tamen omne mortale peccatum deserere non proponunt. Balaam quoque desideravit mori morte justorum: nec tamen veraciter iustus fuit, sed impius. Sunt itaque signa alia certiora.

Unde qui cordialiter cupit agnoscere an sit in caritate et gratia, sic procedat: loco et tempore opportuno vigilanter discutiat conscientiam suam, et vitam suam scrutetur, an sibi de aliqua mortali sit conscius culpa, de qua non pœnituerit confessio nemque fecerit et satisfecerit; et si invenierit se in aliquo tali reum peccato, mox doleat juxta mensuram delicti, et confiteri ac satisfacere seque in omnibus emendare absque dilatione proponat. Isto peracto,

confidat se esse in caritate et gratia, quia ut per Ezechiel Deus locutus est, quamcumque hora taliter ingemiscit peccator, omnium iniquitatum ejus non memorabitur amplius. Denique in libro Job habetur: Si direxerit homo ad Deum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet. Sed qui ita conscientiam suam examinat et de vitiis suis dolet, confessionem, satisfactionem emendationemque integrum indilate proponens, et exequi inchoans, dirigit cor suum ad Deum: ergo Deus spiritum ejus protinus ad se trahet per caritatem et gratiam. Ad hoc probandum possent multæ auctoritates Scripturæ adduci,

Jer. xxx., ut illud Jeremiæ: *Quis est iste qui applicet cor suum ut appropinquet mihi?* ait *Dominus* *Zach. i, 3.* *minus;* et illud Zachariæ: *Convertimini ad me, et convertar ad vos,* dicit Dominus exercituum; et quod Jacobus scribit apostolos: *Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis.* Unde communiter dicitur,

A quod homine faciente quod in se est, Deus gratiam mox largitur.

Aliud signum est, si homo odit, detestatur ac fugit omne peccatum mortale ex zelo justitiae, in quantum est Dei offenditum, et non ex solo servili timore, hoc est non solum nec principaliter ex formidine damnationis ac pœnæ. Nec sine isto sufficit primum signum: imo nec aliquis veraciter pœnitet de peccatis, nec veram emendationem proponit, quamdiu ex solo servili id agit timore. Discutiat ergo homo se ipsum, an ex corde odiat, detestetur ac fugiat superbiam, acediam, invidiam, gullam, avaritiam, iram, luxuriam, et cetera peccata mortalia; an etiam virtutes vitiis istis contrarias cordialiter amet et habeat, puta humilitatem, caritatem, mansuetudinem, sobrietatem, continentiam, liberalitatem et devotionem, id est promptitudinem animi ad ea quæ sunt divini obsequii.

Tertium signum est, prompte et deleterabiliter implere præcepta, actibus virtutum insistere, et in orationibus Deique laudibus libenter se occupare; item, habere cordiale affectum inhærendi Dominino Deo et honorandi eum in omnibus, et timere offensam ipsius; atque de imperfectionibus et defectuositatibus propriis quotidie contrastari, et niti ad meliora pro posse; Dei quoque auxilium fideliter invocare, et in ipso spem figere, omne bonum ei adscribere; omnium salutem intime affectare, bonum commune appetere, idque potissimum desiderare ut Deus ab omnibus honoretur; et de temporalibus rebus non amplius cupere quam necessarium et utile est, juxta exigentiam proprii status, ad spiritualem profectum et ad Dei obsequium.

Ista videntur multum probabilia caritatis et gratiæ signa, præsertim dum homo repente et quasi inopinata et valide inflammatur, compungitur, in fletum resolvitur, ita quod totus ad Deum afficitur et cuncta carnalia ac temporalia aspernatur, nec aliud querit nisi Deo placere, oratque eum intente ut se misericorditer juvet, di-

rigat et indesinenter conservet. Verumtamen sensibilis illa devotio et dulcis alacritas ad divina, non sunt necessariæ ad hoc quod homo in caritate sit. Et quamvis illa dispensative homini abstrahantur a Deo, ita ut homo se tardum et frigidum, et quasi tædio quodam affectum experiatur, ex hoc non sequitur quod habitum caritatis amiserit : ideo non debet pusillanimis aut impatiens fieri, sed fortiter ad spiritualem conari profectum et Dei implorare subsidium, nec carnales consolationes admittere, sed Sponso fidem servare cœlesti. Hinc ait Bernardus : Qui in spiritu ambulat, ne aququam in uno permanet statu, nec eadem semper facilitate proficit; sed prout Spiritus Sanctus ei dispensat ac moderatur, nunc segnus, nunc alacrius peragit bona. Ergo quum te torpore, acedia aut tædio affici sentis, noli propterea diffidere aut differre a studio spirituali, sed Dei quære auxilium ; et dum gratiam sentis, non immoderanter securus sis quasi hanc perdere nequeas.

Præterea, quoniam Spiritui Sancto appropriantur amor, pietas et dulcedo, idcirco ejus effectus in homine, sunt inflammatio mentis in caritate, torporis, pusillanimitatis tædiique expulsio, spiritualis consolatio, alacritas ad divina, affectio pia ac dulcis ad proximos. Si itaque hos effectus desideramus adipisci a Spiritu Sancto, discutiamus conscientias nostras quotidie.

A Nec solum mortalia vitia, sed venialia quoque diligenter vitemus, quum Salomon protestetur : Qui timet Deum, nihil negligit. Venialia namque ad mortalia disponunt peccata : idcirco qui venialia non satagit evitare, in mortalia miserabiliter ruit. Sensuales voluptates, iram, invidiam, omnem fraudulentiam, detractionem, cum ceteris iniquitatibus, jugiter fugiamus ; et juxta apostolica documenta, simus invicem caritativi, misericordes, humiles, patientes, ad laudem et gloriam superbenedictissimi B paracleti Spiritus Sancti, et Patris, ac Filii.

Legitur de S. Basilio episcopo, quod in magna humilitate et abstinentia vixit. Unde et sapientiam præcipuum Spiritus Sanctus ei infudit, eratque caritate Dei ac proximorum vehementer accensus. Et hoc ipsum Deus revelavit cuidam sancto eremita nomine Ephrem. Qui surgens perrexit ad S. Basilium, ut tantum virum consiperet. Introductus autem ad S. Basilium, vidi igneam linguam in ore ejus loquenter. Quo viso, S. Ephrem clamavit : Vere magnus Basilius, vere columna ignis Basilius, vere Spiritus Sanctus loquitur per os ejus. Deinde Ephrem dixit B. Basilio : Obscro, domine, impetra mihi a Spiritu Sancto ut Græce loquar. Cui Basilius : Rem (inquit) difficilem postulasti. Orante autem S. Basilio, statim cœpit Ephrem Græce loqui. Ex quibus appetet quanta sit pietas ac potestas Spiritus Sancti in suis electis.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUINTUS

DE EMINENTIA SACROSANCTISSIMÆ SOLENNITATIS SPIRITUS SANCTI, ET DE
OBSERVANDIS IN LOQUENDO.

REPLETI sunt omnes Spiritu Sancto, D et caperunt loqui prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Act. ii, 4.

Quamvis Deus a mundi exordio semper pronus fuit et liberalis ad dandum gratiarum charismata invocantibus eum,

tamen postquam humanam assumpsit naturam in unitatem suppositi, factus veraciter homo, præ solito liberalissimus et gratiosissimus fuit hominibus, et mirabiliter decoravit ac sublimavit eosdem : imo et deificavit per supernaturalia munera gratiarum, tam gratiæ gratum facientis quam gratiæ gratis datæ dona copiosissime eis dando. Et hoc in die hac celeberrima eminenter innotuit et excellenter incepitum est, in qua tam exuberanter præ solito data sunt Christi discipulis gratiarum charismata, et in eis ipsemēt fons gratiæ omnis, Spiritus Sanctus, ut evangelista Joannes testatus sit : Spiritus nondum erat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.

39.

Denique, quo benignissimus adorandus paracletus Spiritus Sanctus die hoc gratius egit nobiscum, et magis dignanter, amoroce ac munificenter se habuit circa nos, eo in solennitate præsentī, imo et semper, magis devote, custodite et reverenter, magis affectuose et grataanter circa ipsum nos habere debemus, et exhibere nos munda receptacula ac digna habitacula ejus, ut in ipsius caritate, donis ac gratiis indesinenter proficiamus. Itaque in divinis simus ferventes, solliciti, diligentes ; in refectorio sobrii et sacris lectionibus digne intenti ; in colloquio moderati in verbis ac moribus ; in cellis nostris devoti et fructuosi, puri in cogitationibus atque affectibus ; in omni loco, tempore, actu, otio et negotio coram Deo sinceri et laudabiliter occupati. Magna omnino est præsens solennitas, et devotissime expenda. Nempe si grandis est quævis Virginis gloriæ, aut Michaelis archangeli, aut principis Apostolorum solennitas, quanto præclarior ista est de Spiritu Sancto, qui essentialiter et incircumscripibiliter sanctus est et omnis sanctitatis collator, a quo omnes Sancti sanctitatem suam sortiti sunt?

Præterea, si optamus ut Spiritus Sanctus corda nostra visitet et illustret, et intra nos loquatur, et audiamus quid lo-

A quatur in nobis, vitemus prava colloquia, otiosa, stulta, illicita verba, verba plane scurrilia et in risum moventia, a beatissimo Benedicto anathematizata ac ebannita. Omnis sermo malus, pungitivus, provocativus, mendax, irrisorius, detractorius, discordiæ seminatus, ex nostro nequaquam ore procedat, sed qui utilis est ad ædificationem, ut det gratiam audienti. Non simus præcipites ad loquendum, nec veloces ad garriendum, sed cum Propheta oremus : Pone, Domine, custodiā ori meo, et osti- Ps. cxl, 3.

B um circumstantiæ labiis meis. Impleamus quoque quod in Ecclesiastico jubetur : Ori Eccli. tuo facito ostia et seras. Quod vir sapiens necessarium sibi esse cognoscens, dixit :

Quis dabit ori meo custodiā, et super Ibid. xxii, labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, et lingua mea me perdat ? Ecce quam necessariam judicavit vir sapiens linguæ refrenationem ac moderationem. In qua sanctus apostolus Jacobus perfectionem constituens : Si quis (inquit) Jacob. iii, 2. in verbo non offendit, hic perfectus est

C vir. In quo et alter beatitudinem ponens, dixit : Beatus vir qui non est lapsus in Eccli. xiv, 1. verbo ex ore suo. O quam perfectus et felix fuit sanctissimus abbas Pambo, qui moriens ait, Ex quo factus sum monachus, non pœnituit me verbi quod locutus sum ! Qui etiam rogatus a Fratribus loqui verbum ædificationis archiepiscopo eos visitanti, respondit : Si non ædificatur in silentio meo, non ædificabitur in verbo meo.

D Præterea, ut loquamur et taceamus prout Spiritus Sanctus dat loqui atque tacere, multa sunt attendenda. Nam sicut in operibus justitiae oportet primo a malis operibus discedere et cessare, deinde bonum accedere et continuare, juxta quod scriptum est, Declina a malo, et fac bonum ; Ps. xxxvi, 27. sic in refrenatione ac regimine linguæ oportet primo verba vitiosa, illicita, otiosa vitare, quum dicat Apostolus : Corrum-punt mores bonos colloquia mala ; et rurus, Sermo (inquit) vaniloquorum ut cancer serpit. Religiosum ergo qui morum conversionem Deo promisit, et ad refor-

Ephes. iv, 29.

xxviii, 28.

Ibid. xxii,

Jacob. iii, 2.

Eccli. xiv,

Ps. xxxvi,

I Cor. xv,

33.

II Tim. ii,

17.

mationem tenetur suorum affectuum, summe oportet prava, vana et stolida devitare colloquia, nec ita loquentibus attendere, applaudere, consentire.

Secundo observare necesse est ut de bonis, licitis, aedificatoriis simus loquentes, sicut princeps ait Apostolorum : Si quis loquitur, quasi sermones Dei; et Paulus, Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, id est discretione ornatus. Qui autem ad loquendum est indiscretus, verbis fatuis quasi quibusdam vermis scaturit ac putrescit.

Insuper, quia ad actum virtutis non sufficit agere bonum, nisi et hoc bene agatur, utpote cum circumstantiis debitum, suo scilicet loco et tempore, etc., hinc tertio observandum est congruum aut debitum tempus, quia ut Salomon fassus est, Tempus est loquendi, et tempus tacendi. Si quidem dum ex locutione nulla oritur aut speratur utilitas aut profectus, nec honor Dei, tempus tacendi est; dum vero fructus probabiliter ex sermone sequi speratur, aut rationabilis causa seu necessitas exigit loqui, tempus est loquendi. Hinc in Ecclesiastico legitur : Homo sapiens tacebit usque ad tempus; lascivus autem et imprudens non servabit tempus. Salomon quoque protestatur : Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat et confusione dignum. O quoties unus nostrum verba alterius, imo interdum et praesidentis aut senioris et sapientioris, insipienter interrupit!

Quarto observandus est congruus locus, ut non in ecclesia nec prohibitis locis loquamur. Quod contra aliqui nostrum etiam in choro et circa altaria ad quamdam loquacitatem sunt proni, et in paucis verbis multum excedunt; similiter in refectorio atque capitulo. Isti sunt homines intimorati, et si non malitiosi, tamen leves, pueriles ac dissoluti : ideo fortiter se emendent.

Quinto servanda est mensura in verbis, ne loquendo excedamus et effluamus, aliosque gravemus, et eorum qui fructuosius

A nobis loqui possunt sermonem impedi mus, aut verba protrahendo superflue, alios a melioribus actibus impedire, præpedire inveniamur. Ideo Salomone testante : To- *Prov. xxix, 11.* tum spiritum suum profert stultus; sapiens autem differt et reservat in posterum. Et, Qui moderatur labia sua, prudentissimus est; et item, Stultus verba multiplicat. *Ibid. x, 19.* *Eccle. x, 14.* Quum enim in multiloquio non desit *Prov. x, 19.* peccatum, insipientiae et cordis intimorati est esse verbosum. Propter quod in Job habetur : Numquid vir verbosus justifica- *Job xi, 2.*

Bitur? Hinc in Ecclesiastico asseritur : Verba sapientium statera ponderabuntur. *Eccle. xxi, 28.*

Sexto pensandum est cui loquamur, quantum capacitati, conditioni et qualitati audentium verba nostra aptemus ac proportionemus, ne præsumamus sapientiorem docere, seniorem et virtuosiores increpare, vanum laudare, inexpertum consulere, obstinatum corripere, contemptorem instruere, illusorem monere, simplicioribus alta proponere, coram insipientibus loqui, vel inter sapientiores sermocinari. Hinc in Ecclesiastico scriptum est : In medio magnum non præsumas loqui; et ubi sunt senes, non multum loquaris. Et, Ubi non est auditus, non effundas sermonem. Itemque : Adolescens, loquere in causa tua *Ibid. 10, 11.* vix; si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. Quo constat, quod Fratres juniores et simpliciores debent ad loquendum esse tardiores, et in loquendo etiam breviores : alioqui frontosi apparebunt et inverecundi. Deinde Salomone testante : Qui erudit derisorem, ipse sibi *Prov. ix, 7.* D injuriam facit; et qui illusor est, non audit quum corripitur. Propterea denuo ait : In auribus insipientium ne loquaris, ne forte despiciant doctrinam eloquii tui. *Ibid. xiii, 1.* *Ibid. xxiii, 9.* talibus ergo magis orandum est. Verumtamen quadam benevolentia interdum sunt præveniendi, et ita cum industria admonendi : quod ad præsidentes constat specialiter pertinere.

Septimo est pensandum qualiter sit loquendum, videlicet mansuete, modeste, suaviter et distinete, interdum etiam ri-

gorose, dum cum pietate non proficit loquens. Hinc iterum in Proverbiis dici-
Prov. xv, 1. tur : Responsio mollis frangit iram ; sermo durus suscitat furorem. Et in Ecclesiasti-
Ecccl. vi, 5. co : Verbum dulce multiplicat amicos, et mitigat inimicos ; et lingua eucharis in bono homine abundabit. Iterum quoque
Prov. xvi, 21. ait Scriptura : Dulcis eloquio, possidebit majora. Sed et in Ecclesiastico legitur :
Ecccl. xl, 21. Tibiae et psalterium suavem faciunt melodiam, et super utraque lingua suavis.

Octavo pensare debemus cur loquamur, quo scilicet fine, qua intentione. Generalis autem, ultimatus et supremus finis esse debet jugiter honor Dei. Deinde sunt alii fines secundarii et proximi ac diversi, videlicet ut instruamus ab alio vel eum instruamus, vel causa bonae recreationis aut prudentis explorationis. Unde secundum qualitatem finis intenti considerare debemus an is cum quo loqui intendimus, sit

A talis quod ex colloquio secum habendo, finem intentum obtinere possimus.

Hæc itaque in loquendo, quantum fragilitati nostræ possibile est, observemus, ut non delinquamus in lingua nostra. Imo non confidamus nos propriis viribus posse hæc omnia jugiter observare, sed in Deo sit tota spes nostra, et ejus directio-
Prov. xvi, 1. nem, auxilium, protectionem assidue invocemus, quatenus juxta prædicta nos dirigat in loquendo atque tacendo : quia in Proverbiis scribitur, Hominis est animum

B præparare, sed Domini est gubernare linguam. Ipse igitur linguam nostram semper gubernare dignetur, maxime istis colloquiorum, minutionum, laborum diebus, ne excedamus, sed in morum ornatu, in cordis munditia, in gratia Spiritus Sancti incessanter crescamus, et dies hos sacra-
Prov. xvi, 1. tissimos cum devotione expendamus con- digna.

SERMO SEXTUS

QUAM SIT SALUBRE, FRUCTUOSUM AC MERITORIUM, VERBUM DEI NEDUM AUDIRE
 VEL SCIRE, SED OPERE QUOQUE ADIMPLERE.

Eccl. ix, 1. **S**i quis diligit me, sermonem meum servabit. Joann. xiv, 23.
 Quamvis juxta Salomonis eloquium, nesciat homo certo an amore an odio dignus sit, multa tamen probabilia signa in Scripturis tanguntur, per quæ verisimiliter scire valemus an simus in caritate et gratia. Quorum unum est istud quod in exordio hujus evangelii tangit Salvator, dicens : Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Sermo Christi est evangelica sua doctrina ac jussio. Qui ergo vult probabiliter noscere an vere ac spiritualiter diligat Christum, interiora sua sincere discutiat; diligenter ac frequenter examinet an quidquid præcepit Christus adimplat, et quidquid prohibuit vitet; an omne

C mortale peccatum cordialiter detestetur, vitet, et semper vitare proponat; an vere sit humilis, mansuetus, caritativus, exemplaris, sobrius, timoratus; præcepta quoque observet Ecclesiæ; nec quempiam velit contrastare, perturbare, gravare : imo quod sibi non vult fieri nemini faciat, et quod sibi fieri cupit exhibeat aliis. Qui tallem se invenit, confidat se Deum diligere. Qui autem ad indignandum, ad irascendum et ulciscendum, ad animositates, contentiones, detractiones, et similes passiones D ac culpas se invenit pronum, timeat vehementer, præsertim si religiosus existat, et maxime quum animositas, ira, crapula, detractio, contentio, ex suo genere mortalia sint peccata, et religiosus ex sua voca-

tione ac professione ad quotidianum te-neatur profectum.

Insuper, quam salubre, fructuosum, meritorum sit Christi sermones servare, id est opere adimplere memoriterque tenere, ipse in evangelio hodierno pandit, dicens
Joann. xiv, 23.

do : Et Pater meus diligit eum ; et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. Ecce quid gloriosius, quid desiderabilius potest excogitari ? Numquid parum est ab aeterno Patre amari, a Patre et Filio (haud dubium quin et a Spiritu Sancto) visitari, a tota supergloriosissima Trinitate inhabitari ? In palatiis imperatorum et regum saeculi hujus, non mediocriter magnum putatur esse amicum et familiarem imperatoris aut regis, visitari et affari ab illo, atque in eodem cum illo contubernio demorari, epulari, quiescere. Unde quum affectuosissima mater sanctissimi Astionis monachi ac martyris audisset filium suum in palatio summi Regis consistere, mox sciscitabatur an bene haberetur a rege suo. Et quum beatissimus Joannes eremita praedixisset principi militiae imperatoris Theodosii certam victoriam de tyranno, hoc quoque praeiunctabat eidem, quod carus et acceptus futurus esset imperatori. Quid ergo est Regi saeculorum immortali, invisibili, Deo majestatis immensae, dignitatis et excellentiae penitus infinitae, esse carum, familiarem ac intimum, a supergloriosissima Trinitate visitari, et eam proprii cordis inhabitatricem habere ? Qui potest capere capiat, quia res ista videtur mihi tantae gratiositatis, dignitatis et desiderabilitatis, ut plene comprehendendi non queat, nec exprimi digne. Tantae igitur dignitatis et gratiae, tantae sublimationis ac felicitatis amore, intuitu et effectu, servemus Christi sermones, frangamus, vincamus atque viriliter mortificemus nos ipsos : regnum enim celorum diripiunt violenti.

Denique in his verbis confertur consolatio magna religiosis. Si namque omnem Christifidelem Christi mandata servantem diligit Deus Pater, et ad eum veniunt Pa-

A ter et Filius ac Spiritus Sanctus, quanto magis vere religiosos non solum mandata, sed et evangelica Christi consilia strenue observantes, regulariter conversantes, diligat Pater, et ad tales dignissime venit, eosque gratiosissime inhabitat, adoranda, superbenedicta aeternaque Trinitas ; et potissimum eos qui verbis aut exemplis etiam alios ad Dei sermones implendos inducunt, ad meliora inflammant, qui sua alacritate, devotione, fervore, humilitate, mansuetudine, exemplaritate, sobrietate, B diligentia, aliorum pigritiam excitant, in-devotionem confundunt, torporem accendunt, elationem humiliant, iram extinguunt, scandalositatem reformat, crapulam reprimunt, negligentiamque corrigunt. Unicuique talium dici potest quod Saul dixit ad Samuelem : Benedictus tu Domino ; et David ad prudentem Abigail, Benedictus sermo oris tui ; quod item Jacobus ait apostolus, Qui converti fecerit peccato- rem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operit multitudinem peca-torum.

Præterea, quemadmodum teste Bernardo, Christus maximam persecutionem patitur ab his qui pravis exemplis, suggestione pestifera, persuasione maligna, animas suo sanguine liberatas ab ipso avertunt ; sic summam honorationem habet ab his qui virtuosis exemplaribusque operibus, sanctis exhortationibus, errantes ad ipsum reducunt, stantes confirmant, et universos, quantum est in ipsis, aedificant. Simus igitur mutuo exemplares, consilio et auxilio omni quo possumus nos invicem adjuvemus, divinae majestatis honorificentiam totis viribus exquiramus, procuremus, promoteamus. Et sicut de beatissimo patre Antonio legitur, quod egregio viro illa semper flamma arsit in corde, ne in qua-cumque virtute alicui inveniretur secundus sive inferior ; ita et quilibet nostrum unumquemque studeat in omni virtute præcedere, in omni humilitate, patientia, diligentia superare. Studeat unusquisque præ ceteris exemplarior, obsequiosior, de-

I Reg. xv,
Ibid. xxv,

32.

Jacob. v, 20.

votior, ferventior, temperantior, alacrior inveniri. Hujusmodi namque zelus, flamma seu appetitus non ex aliqua procedit elatione, sed ex divino ac fraterno spirituali amore, quo quis Deum totis viribus appetit honorare, et proximos ædificare, quibus et negligentior, indevotior, carnalior, imperfectior inveniri sapientialiter erubescit.

Præterea, sicut Salvator dixit Apostolis,
Joann. xiv. 27. Pace relinquō vobis, pacem meam do
vobis; sic dum ipse et Pater et Spiritus

Sanctus mentem visitant atque inhabitant, pacem internam et tanquam continuam quamdam serenitatem causant in ea, facientes eam in se quiescere et gaudere. Unde hujusmodi homo veraciter virtuosus, pace abundat interiori et gaudio spirituali; estque alacer in divinis et jucundus in Domino, cum mentali lætitia serviens Deo, et in hilaritate agens quæ ad laudem et gloriam facit altissimi summique Dei omnipotentis. Qui autem caret hac pace interna, quæ est quies seu tranquillitas cordis in Deo, passionum quidem suarum aculeis frequenter mordetur, inquietudinibus agitatur, ira, impatientia et aliis motibus inordinatis affligitur. Talibus solitudo est gravis, et tempus longum, discursio solatiosa, fabulatio grata : nam quia intus non gloriantur in Domino, foris quærunt consolari cum mundo. Redeant ergo ad cor. Bonitatem, suavitatem, misericordiam, excellentiam, beatitudinem Dei considerent; etiam Christi passionem et sua novissima meditentur; in psallendo, orando laudandoque Deum discant gaudere : sic que paulatim vacent, gustent et videant quam dulcis est Dominus, coram quo interiora sua quotidie bene discutiant atque custodian; omnique otio pulso semper se utiliter occupent, et ad Deum ubique adspirare, ad ipsum mentem suam ubertim levare assuescant. Et tunc utique cito supernæ consolationis fient participes, in tantum quod ex sententia fatebuntur :

A Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, *Ps. xxx, 20.*
Domine!

Postremo, quoniam teste S. Leone Papa, nihil tam utile Ecclesiæ, tam necessarium Christianis, tam salubre fidelibus, sicut pacem istam internam habere, unitatem diligere, concordiam observare; studeamus semper pacifice pariter conversari, imo et cum his qui odiunt pacem pacati et tranquilli consistere, discordantes pacificare. Beati namque pacifici, quoniam *Matth. v, 9.* filii Dei vocabuntur. Turbatores vero, contentiosi, detractores, seminatores discordiæ, litigatores, pungitivi, mordaces, cuius nisi diaboli filii comprobantur? Nam sicut in pace factus est locus Dei, ita in perturbatione, contentione, divisione, est locus diaboli. Qui sicut nulla re tantum affligitur sicut caritate, concordia et spirituali jucunditate servorum Dei, ita de nullo tantum lætatur ut de aversione, discordia, contentione et inordinata tristitia eorumdem. Propterea, quod ille in nobis magis persequitur et auferre conatur, vigilantius C custodiamus; et juxta Zachariæ oraculum, pacem et veritatem jugiter diligamus. Te- *Zach. viii,* 19.

D Hanc igitur pacem mentalem non amittamus, quantumlibet forinsecus impugnemur. Nullius improbitate, persecutione aut exercitatione, ad turbulentiam iræ, impatientiæ, tristitiæ, aut similis passionis seu vitii moveamur; sed in Domino stet inflexibilis animus noster, caritate, mititate, patientia, fortitudine, sapientia, discrezione, ceterisque virtutibus undique conformatus, armatus, munitus et constipatus, sicut rex stans in medio sui exercitus ipsum protegentis ac ambientis ne vulnereatur. Hoc nobis benignissimus, adorandus, omnipotens Spiritus Sanctus conferre dignetur, qui cum Patre et Filio unus est Deus super omnia benedictus.

SERMO SEPTIMUS

QUALITER SPIRITUI SANCTO PER VIRTUTES ET DONA SANCTAQUE OPERA ASSIMILARI DEBEMUS.

PARACLETUS *Spiritus Sanctus, quem Amittet Pater in nomine meo, docebit vos omnia.* Joann. xiv, 26.

Quædam in superbeatissima Trinitate sunt propria, quædam appropriata Personis. Quemadmodum enim Filio, quem sit emanatio intellectus, appropriantur veritas, sapientia, ars, exemplar, pulchritudo seu species; sic Spiritui Sancto, quem sit emanatio voluntatis, appropriantur caritas, amor, pax, tranquillitas, suavitas, benignitas, munificentia, usus, communio, jucunditas, nexus, osculum et amplexus. Multa quoque Spiritus Sanctus nomina habet sibi appropriata, propter effectus sibi appropriatos: nam appellatur paracletus, ignis, unctio, digitus Dei. Porro donum dicitur proprium nomen Spiritus Sancti, secundum quod donum accipitur per habitudinem ad eum cuius est ratione originis, et a quo datur.

Ex his elici potest, qualiter et in quibus adorando paracleto Spiritui Sancto assimilari possimus ac debeamus. Primo namque et maxime ei assimilamur per caritatem supernaturalem infusam, qua Deum proximumque meritorie, pure et irreflexe diligimus. Hæc etenim caritas est quædam supernaturalis similitudo, imago atque expressio increati ac spirati amoris, videlicet Spiritus Sancti: et hoc per appropriationem. Realiter namque caritas est communis totius superessentialis Trinitatis effectus, et increati amoris, absolute dicti (qui est divina essentia), supernaturalis similitudo, expressio seu imago. Itaque, quo in caritate purissima ferventes et perfectiores efficimur, eo Spiritui Sancto similiores amabilioresque reddimur.

Caritas autem unionem facit, zelum et

A ecstasim, quia amantem non solum conjungit amato, sed et transponit et transformat eum in illum. Quod fit per ecstasim, quæ est extrapositio qua amans in amatum tendendo, quasi extra se ponitur et in illum transfertur. Unde, secundum divinum Dionysium, divinus amor seu caritas non sinit amantes esse sui ipsorum, sed facit eos esse eorum quos amant, quibus per caritatem se ipsos præbent, exhibent atque communicant, et non sua dumtaxat: sicut et Spiritus Sanctus, qui essentialiter caritas nuncupatur, non solum gratiæ suæ charismata, sed et se ipsum electis suis ad habendum, possidendum ac fruendum se largitur. Nec caritas solum hanc ecstasim facit, sed et amantem amato indissolubiliter nequit ac colligat, dicente Apostolo: *Quis separabit nos a caritate Christi?* Et istud agi fertur per zelum, quæ est vehemens valde affectio.

Primum horum effectuum, scilicet unionem, facit caritas in universis eam habentibus: et pertinet unio illa simpliciter C dicta ad incipientes. Transpositio vero in amatum, spectat ad proficientes, qui dilecto super omnia Deo quotidie magis propinquare nituntur, ferventius diligendo, ac per hoc fortius in ipsum tendendo, et in ipsum se transponendo atque quodammodo transformando, utpote quæ Dei sunt magis ac magis agendo. Unumquodque equidem dicitur illi præcipue assimilari et conformari, et in illud transformari, cuius operationes et proprietates magis seccatur, exercet et complet: quemadmodum callidi dicuntur vulpini; gulosi, lupini; audaces, leonini. Contemplativi vero ac fervidi, caritativi rite ac divini vocantur. Porro tertius caritatis effectus, vide-

De Divin.
nom. c. iv.

Rom. viii,
35.

licet insolubilis ille nexus seu colligatio, A tam valide radicemur ac inflammati perpertinet ad perfectos, qui mille mortes mallent perpeti quam a Deo averti aut in ipsum prævaricari.

Deinceps hos tres caritatis effectus seu actus habere debemus, primo circa Deum, deinde circa proximos omnes. Debemus ergo primum esse Deo per caritatem uniti, ut ei super omnia ut summo bono et ultimo fini adhæreamus, afficiamur, atque ad ejus honorem et dilectionem nos ipsos ac cetera omnia ordinemus, ita quod nihil contra ordinem caritatis optemus aut oremur. Secundo debemus per caritatem esse in Deum transpositi, translati et transformati, per hoc quod ad ejus intensiorem dilectionem nos assidue excitamus, extendimus, elevamus, et ipsum sincerius contemplari enitimus, virtutumque opera instantius exercemus, Deum orando, laudando, pietatis ac justitiae opera proseguendo : per quæ omnia Deo præcipue assimilamur, et in ipsum transformamur, cui proprium est misereri ac parcere, et qui justus est, et justos ac justicias diligit. Tertio debemus Deo indissolubiliter esse conjuncti et colligati, eum intra nos continue ac ferventissime amplectentes ; et ei plenarie conformati, omne id quod suæ caritatis quoquomodo læsivum est, aut sancti fervoris minorativum, cordialissime detestantes ac fugientes, non solum graviora, sed et minima quæque abominantes peccata ; sieque habituati, radicati ac roborati in Deitatis amore, ut quantum in hac fragili carne ac labili vita fieri vallet, dici possimus in caritate perfecti, et inavertibiles ab eadem.

Insuper et ad proximos hos caritatis actus habere nos congruit : ut spirituali dilectionis vinculo cunctis viatoribus jungamur, eorum desiderando salutem ut propriam ; et in fraterna caritate proficiendo, transformemur in eos, ut unum cum eis simus in Deo, et zelo salutis eorum simus accensi, faciendo pro eorum salute quod possumus ; atque in his tantum et tamdiu exercitemus nos ipsos, ut

A tam valide radicemur ac inflammati perseveremus in eorum spirituali amore, ut ab eis averti non valeamus, sed indissolubiliter colligati simus eisdem : ita ut quidquid injuriæ, persecutionis, molestiæ, invidientiæ, ingratitudinis nobis intulerint, non cessemus a perfecto eorum amore, sed compatiamur et deprecemur pro eis, vincentes quantum in nobis est, malum in bono. Cujus perfectissimæ caritatis exemplum Christus ostendit in cruce, pro crucifixoribus exorando ; et Stephanus, pro suis lapidatoribus flexis genibus precem fundendo ; Paulus quoque, qui tanquam indulgentissimus pater, tanto plus adversariis suis condoluit, quanto graviora ab eis patiebatur adversa.

Præterea constat ad hanc caritatis perfectionem et ad hos tres actus ipsius nequam nos posse pertingere, nisi a privato et carnali amore penitus expurgemur, ab omni quoque animositate, ambitione, ira, impatientia, cupiditate ceterisque passionum immoderantiis plene simus mundati, alienati et reformati, atque in sancta humilitate, mansuetudine, patientia, aliis quoque virtutibus moralibus stabiliti. Quum ergo hoc modo fuerimus in caritate perfecti, viscera caritatis induti, in bonitatis et sanctitatis affectum omnino conversi, tunc Spiritui Sancto sublimiter conformabimur, a pravis suspicionibus et omni malitia penitus alienati. Tunc insuper in nobis erit pax interna tam stabilis, tanta tranquillitas mentis, tanta cordis dulcedo, tanta ad universos benignitas, tanta munificencia, liberalitas atque communio, tanta lætitia cordis in Domino, quod etiam per omnia ista abundantiamque eorum assimilabimur mente paraceto Spiritui Sancto, cui prædicta hæc omnia appropriantur, et essentialiter sunt quod est ipse.

Simus ergo omnino caritativi, non quærentes quod nostrum est tantum. Imo nos ipsos et quidquid possumus et habemus proximis liberalissime impendamus, nil nobis proprium reservantes, sed omnem gratiam nobis communicatam eis toto af-

fectu et omni modo nobis possibili imper-tientes. Quidquid consolationis, quidquid informationis, quidquid consilii et auxilii possumus, cunctis pro viribus impenda-mus, et ultra quam possumus facere cupia-mus. Et quod effectu non possumus, facia-mus affectu, ut sic unusquisque nostrum suo modo paracletus dici queat; et advo-catus ac digitus Dei, alios dirigendo; et ignis, ipsos inflammando; unctione quoque, dona nobis collata in ipsos administrando.

Ecce ad hæc obtainenda et exsequenda conemur, tendamus, adspiremus et accen-damur : suavissimi Spiritus Sancti im-mensam pietatem fideliter, instanter inde-ficienterque rogantes, ut propter sui ipsius bonitatem immensam, connaturalem beni-gnitatem, immensam dulcedinem, opulen-tiam, munificentiam infinitam, caritatem æternam, et propter emanationem suam a Patre et Filio, omnemque mutuam dul-

A cedem inter ipsum et Patrem ac Filium, nobis hæc omnia dignetur conferre, per Virginem gloriosam, omniumque Sancto-rum preces ac merita; mala quoque his bonis contraria incessanter tollat a nobis : in primis privatum illum amorem, om-nium vitiorum originem; deinde omnem elationem, cupiditatem, concupiscentiam, omnem iram, invidiam, acediam, crapu-lam, ex improbo illo ad se reflexo privato amore nascentes. Nec solum ab his ma-gnis, grossis et horribilibus malis nos abs-tinere oportet et fugere, sed item omnem cogitationem inutilem, omne verbum illi-citum, omnem inordinatam affectionem abjecere, nullam temporis horulam infructuose transire, sed meditando, orando, psallendo, contemplando, suspirando, fer-vendo, indesinenter ferri in Deum, su-per omnia benedictum, unum et trinum. Amen.

DOMINICA SS. TRINITATIS

ENARRATIO IN EPISTOLAM

VIDI OSTIUM APERTUM. Apoc. IV, 1-10.

QUONIAM hodie in Ecclesia, summæ et A lat, dicendo : Simile est regnum cœlorum *Matth. xiii,*
supergloriosissimæ Trinitatis solennitas agitur, recte lectio ista ex Apocalypsi sumpta, loco epistolæ legitur, quia in ea adorandæ Trinitatis mysterium tangitur. Ait ergo Joannes apostolus : *Vidi*, visione imaginaria et intellectuali, quales communiter fuerunt propheticæ visiones. Hæc ergo visio imaginaria fuit, quia per corporalium rerum imaginarias ac materiales formas seu species, in interiori sensu angelico ministerio formatas, fiebat. Fuit et intellectualis, quia per illuminationem angelicam intellexit Joannes quid illæ similitudines designarent : alias non fuisset *Dan. x, 1.* propheta, quia ut in Daniele scribitur, Intelligentia est opus, id est principale, in visione. Itaque vidi *ostium apertum in cœlo*. Per ostium expositores communiter *Joann. x, 9.* intelligunt Christum, qui ait : Ego sum ostium ovium; per me si quis introierit, salvabitur. Quod apertum asseritur, quoniam Christus notitiam sui aperuit mundo, et suo ore aperto docuit per se ipsum homines. In passione quoque unus militum *Ibid. xix,* mines. In passione quoque unus militum C lancea latus ejus aperuit. Insuper, Christus omnibus ad se venientibus gremium offert clementiæ, et misericordiæ suæ appetit januam, secundum quod ait : Venite ad me, omnes qui laboratis; et rursus, *Matth. xi, 28.*

Joann. vi, 37. Eum qui venit ad me, non ejiciam foras. Hoc ostium apertum est in cœlo, id est in militanti Ecclesia, quam Christus in Evangelio frequenter regnum cœlorum appell-

sagenæ missæ in mare, et ex omni genere *47.* piscium congreganti; et item, Simile est *Ibid. xxv,* regnum cœlorum decem virginibus, qua- *1, 2.* rum quinque stultæ fuerunt.

Aliqui vero dicunt, quod Joannes in isto loco describit majestatem Dei. Et primo describit majestatem ipsius quantum ad eminentiam throni seu loci quo residet. Sicque per verba hæc, « vidi ostium aper- tū », datur intelligi, quod Joanni in visione imaginaria apparebat quod janua quædam aperiretur in cœlo, ut sibi omnipotentis Dei ostenderetur majestas sub corporalium similitudinibus rerum, atque ad innuendum quod desuper sibi revelaretur status militantis Ecclesiæ. Juxta quem modum in Ezechiele habetur : Aperti sunt *Ezech. 1, 1.* cœli, et vidi visiones Dei. Et in eodem capitulo describitur thronus supra firma- mentum, et super similitudinem throni similitudo quasi adspectus hominis desuper. Per quod Deus altissimus omnibus præsidens designatur, sicut ibidem plenius scripsi.

Et vox prima quam audivi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens : Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri cito post hæc. Per vocem istam tubalem, quæ prima fuit in visione hac, quidam intelligunt vetus Testamentum seu doctrinam propheticam, quam per illuminati- nem supernam audivit interiori auditu Joannes, quæ admonuit eum ascendere huc, id

est ad Christum spiritualemque intelle-
ctum. Hæc autem expositio nimis spiri-
Act. ii, 1-4. tualis videtur, præsertim quia in die Pen-
tecostes, veniente super Apostolos Spiritu
Sancto, infusa fuit Joanni excellens notitia
legis ac Prophetarum. Alii ergo per vo-
cem istam intelligunt inspirationem divi-
nam. Sed quoniam Deus ista non docuit
Joannem immediate per se ipsum, imo
nec immediate per Christum, sed per ange-
lum in Christi persona apparentem (quem-
Apoc. i, 13. admodum in Apocalypsi ait Joannes : Vidi
quasi similem filio hominis; et iterum,
Ibid. xxii, 16. Ego Jesus misi angelum meum testificari
hæc in Ecclesia), hinc potius arbitror, quod
per vocem hanc intelligenda sit angelica
allocutio, seu ipsem angelus Joannem
interius alloquens. Cujus vox quasi vox
tubæ vocatur, ad insinuandum virtutem
et efficaciam angelicæ allocutionis. De hac
voce dixit Joannes in eodem Apocalypsis
Ibid. i, 12. libro, Conversus sum ut viderem vocem
quæ loquebatur mecum : intelligendo per
vocem, vocis prolatorem. Denique divino
De Cœlest. Dionysio contestante, propheticæ revela-
hier. c. iv et
xv. tiones per angelos factæ sunt.

Itaque ait : « vox prima » : quasi dicat,
Eadem quam jam ante audivi. Nam quod
præcessit, primum vocamus. Verumtamen
Berengau- Berengandus * per primam vocem intelli-
dus git Joannem Baptistam, qui loquitur de se
Joann. i, 23. ipso : Ego vox clamantis in deserto. « As-
cende hic », id est, ad contemplationem
te erige : de spirituali quippe ascensu, non
de corporali, hoc dictum est. « Et ostendam
tibi quæ oportet fieri cito post hæc »,
id est statum, processum ac tribulationes
militantis Ecclesiæ, quæ ex hoc tempore
usque ad finem mundi decurrent.

*Et statim fui in spiritu, id est aliena-
tus ab exteriorum sensuum usu et actu,
atque in ecstasi mentis, per diligentissi-
mam considerationem eorum quæ mihi
ostendebantur. Et ecce sedes posita erat
in cœlo. Si per cœlum intelligamus mili-
tantem Ecclesiam, sedes in ea posita, est
congregatio quævis devota, seu corda fi-
delium Dei amore succensa, in quibus*

A Deus regnat, residet et quiescit, dicente
Apostolo : Templum Dei sanctum est, quod ^{1 Cor. iii, 17.}
estis vos. Nam anima justi, sedes est sa-
pientiae. Unde Scriptura fatetur, Justitia et ^{Ps. lxxxviii,}
judicium præparatio sedis tuæ : quia vi-
delicet per justitiæ execrationem et judi-
cii discretionem, disponitur anima ut Deus
residere dignetur in ea. Si vero per cœ-
lum intelligatur patria Beatorum, seu tri-
umphans Ecclesia, per sedem in ea positam
intelliguntur angelicæ potestates, omnes-
que mentes Deo beatifice perfruentes, qui-
bus Deus sublimiter præsidens, interius
cuncta disponit. Rursus, per sedem hanc,
auctoritas et potestas Dei Ecclesiam gu-
bernantis exprimitur. Deus etenim nullibi
verius quam in se ipso esse et quiescere
perhibetur. Postremo, quia et ipsa Ecclesia
sedes est Dei, sedes in cœlo est posita,
quia Ecclesia militans, quamvis adhuc in
carne versetur, mente tamen cœlum in-
habitat, dicente Apostolo : Nostra conver-
^{Philipp. iii, 20.}

*Et supra sedem sedens, scilicet Deus
unus et trinus omnibus dominans, de quo
fertur in Psalmo : Dominus in cœlo sedes
ejus ; et, Dominus sedet super sedem san-
ctam suam. Porro immensus et incircum-
scriptibilis Deus, in divinitatis natura ne-
quaquam corporaliter sedet nec clauditur
loco, sed illocalis, intemporalis immate-
rialisque invariabiliter permanet. Sed quo-
niam visio ista imaginaria fuit, Deus in
forma visibili, situatiter residenti, mon-
strabatur Joanni. Juxta quem modum lo-
quitur Isaias : Vidi (inquiens) Dominum
D sedentem super solium excelsum et eleva-
tum. Daniel quoque propheta : Adspicie-
bam, inquit, donec throni positi sunt, et
Antiquus dierum sedit, utpote Pater æter-
nus. Sieque in imaginaria visione appare-
bat Joanni similitudo sedis corporalis, in
qua Deus residens videbatur. Quidam au-
tem per sedentem, specialiter intelligunt
Christum, Deum et hominem, de quo scri-
ptum est : Dominus quidem Jesus post-
quam locutus est eis, assumptus est in cœ-
lum, et sedet a dextris Dei.
^{Marc. xvi, 19.}*

Et qui sedebat, similis erat adspectui lapidis jaspidis et sardii. Per adspectum jaspidis et sardii, color eorum exprimitur. Jaspis autem viridis est coloris : qui color visum oblectat atque confortat. Sardius vero rubeum habet colorem. Hinc Berengandus et Haymo, per jaspidis viriditatem intelligunt Christi divinitatem, quæ interiorum visum summe oblectat, dulcissime reficit, insuperabiliter roborat; per sardii vero rubedinem, intelligunt ejus humanitatem pro nobis sanguine sacro perfusam,

Is. LXIII, 2. secundum illud Isaiæ : Quare rubrum est indumentum tuum ? Insuper, quoniam jaspis apparentiam aquæ habet, sardius vero ignis, hinc Christus omnium judex, secundum Bedam, per hæc designatur : quia jam judicium per aquam exercuit, diluvio mundum submergens, aliud in fine sæculi per ignem exercebit. Albertus Magnus, per jaspidis viorem intelligit immarcescibilem felicitatis coronam, quam Christus præstat electis; per sardii ruborem, æterni ignis incendium, quod reprobis irrogat. Alii, qui per sedentem intelligunt Deum unum ac trinum, dicunt quod imaginariæ illæ visiones propheticæ fiunt secundum congruentiam ad id quod per imagines designatur ac revelatur. Deus autem in visione ista apparuit ut militantis Ecclesiæ gubernator, ad quam se habet ut pius consolator et ut caritatis inflammator : quorum primum designat viriditas jaspidis ; secundum, sardii rubor.

Ezech. I, 26, 27. Præterea in visione Ezechielis, Deus sedens in throno, visus est in similitudine electri velut adspectus ignis. Et ibi per splendorem electri, quod aurei igneique coloris est, Dei providentia ac sapientia designatur. Hinc quoque hoc loco per sardii igniformem ruborem, divina sapientia; per jaspidis autem viorem, pulchritudo, dignitas et incommutabilitas divinæ naturæ, quæ æternaliter ejusdem vigoris est, vel decor assumptæ humanitatis Christi, quæ in resurrectione refloruit, intelligi potest.

Et iris erat in circuitu sedis. In Ge-

T. 30.

A nesi legitur Deus dixisse ad Noe : Ar- *Gen. ix, 13.* cum meum ponam in nubibus cœli, et erit signum fœderis inter me et terram. Itaque per arcum seu iridem, clementia fœdusque amicitiæ Dei ad Ecclesiam insinuatur : sic enim dilexit mundum, ut *Joann. iii,* unigenitum Filium suum daret ei et pro ^{16.} eo. Itaque «iris erat in circuitu sedis», id est Ecclesiæ, quoniam misericordia Dei et pactum amicitiæ ejus circumdat, tuetur ac munit Ecclesiam. Unde Christus promisit Ecclesiæ : Ecce ego vobiscum sum cunctis diebus usque ad consummationem sæculi. *Matth. xxviii, 20.*

Similis visioni smaragdinæ. Smaragdus est lapis majoris ac clarioris viriditatis quam jaspis. Est equidem nimiæ atque gratissimæ viriditatis, in tantum ut intuitum animos in admirationem convertat. Quod ergo iris, in qua tripartitus color appetat, visioni seu colori smaragdi assimilatur, designat quod caritas, misericordia et gratia Dei ad Ecclesiam, sit electis valde miranda, summe accepta, clarissime cognita, consolatoria et confortativa eorum. Rursus, per iridem designatur quod Deus omnibus elementis, eorumque impressionibus ac alterationibus dominetur.

Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, et super thronos, id est supra viginti quatuor sedilia ista, erant viginti quatuor seniores sedentes. Quidam per viginti quatuor sedilia, intelligunt viginti quatuor libros veteris Testamenti; et per totidem seniores, intelligunt patres legis antiquæ, qui in præfatorum librorum lectione ac meditatione, quasi in sedibus, a curis atque laboribus sæculi quiescebant. Alii per seniores viginti quatuor, intelligunt sanctos patres novi ac veteris Testamenti, propter duodecim Apostolos ac duodecim Patriarchas, quibus omnibus judiciaria potestas aliquo modo communicatur. Aliqui vero per viginti quatuor sedes, intelligunt universas evangelicæ legis cathedrales ecclesias, et per totidem seniores, earum episcopos : et hoc, propter concordantiam novi Testamenti cum veteri, in quo, sicut primo Paralipomenon legitur, sanctus rex *1Par. xxiv.*

David cultum cupiens augere divinum, constituit viginti quatuor sacerdotes, successive in templo suis hebdomadibus ministrantes. Sed quia ii viginti quatuor sacerdotes instituti a David, non fuerunt pontifices, imo subjecti uni suo pontifici : videtur quod per eos congruentius designetur universitas sacerdotum evangelicæ legis ; per sedes autem, eorum potestas, virtus et gratia, ac merita eis collata, in quibus velut in sedibus spiritualiter conquiescunt. Dicuntur demum ista sedilia et eorum sessores esse in circuitu sedis, id est Ecclesiæ, quoniam sacerdotum et prælatorum est alios ab hoste antiquo tueri, illosque roborare ac custodiens. Unde in ultima Ezechieli visione, templum, quo designatur Ecclesia, legitur triplex muro circumdata. Per quod triplex Ecclesiæ significatur custodia : nam custoditur a Christo, ab angelis sanctis, et a prælatis.

Circumamicti stolis albis, id est puritate et honestate undique adornati, et virtutibus decorati. Unde in Apocalypsi loquitur Christus : Qui vicerit, vestietur vestimentis albis. De iis albis stolis ait Ecclesia per Isaiam : Gaudens gaudebo in Domino, quia induit me vestimentis salutis, et induimento justitiae circumdedit me. *Et in capitibus eorum coronæ aureæ*. Per quod designatur quod sunt aliorum rectores, et æterna felicitate coronandi a Deo, juxta illud in Psalmo : Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso. Denique in Scripturis, per caput mens, per aurum sapientia exprimi solet. Aureas ergo habent in capitibus suis coronas, quoniam mentes eorum dono sapientiae decorantur.

Et de throno, id est de militanti Ecclesia, quæ sedes est Dei, *procedebant fulgura*, id est miracula : quæ instar fulgoris divinae virtute velociter fiunt, clare illuminant ac perterrent videntes, juxta illud Psalmi, Timebunt, qui habitant terminos, a signis tuis. Et in Evangelio saepius scriptum est, quemadmodum turbæ visis Christi miraculis timuerunt. Fulgura quoque

A sunt comminationes divini judicii atque pœnarum inferni. *Et voces*, id est prædicatio mediocris ac simplex : quemadmodum ad Corinthios ait Apostolus, Tanquam parvulis in Christo lac dedi, non solidum cibum. Unicuique enim proponendum est verbum Dei prout capere potest. *Et tonitrua*, id est prædicatio sublimis et magna : secundum illud Apostoli, Sapientiam loquimur inter perfectos. Unde Christus in Evangelio quosdam Apostolorum filios appellavit tonitru. Et in libro Job habetur : B Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum Dei; et quum vix parvam stillam sermonum ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis ejus intueri ? Tonitrua sunt verba Joannis : In principio erat Verbum; et Verbum caro factum est. Et quod loquitur Paulus : Audivi arcana verba quæ non licet homini loqui.

Et septem lampades ardentes ante thronum. Quid autem per lampades designatur, subjungitur : qui sunt septem spiritus Dei, id est septem dona Spiritus Sancti, quibus mens velut lampadibus illustratur ac inflammatur. Hæ lampades sunt ante thronum, hoc est in conspectu Ecclesiæ, imo in corde fidelium. Vel septem spiritus Dei, intelligendi sunt omnes angeli sancti, quorum ministerio corda illuminantur et accenduntur fidelium. Unde in Apocalypsi habetur : A septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt. Septenario quippe universitas designatur, quoniam septem diebus omne tempus evolvitur. Hinc in libro Tobiæ legitur : Dixit D Raphael angelus, Ego sum Raphael, unus ex septem qui adstamus ante Deum.

Et in conspectu sedis, hoc est Ecclesiæ militantis, in qua per gratiam residet Deus, est tanquam mare vitreum, id est Baptismatis unda et sacramentum : in quo submergitur acies vitiorum, sicut in mari Rubro mersus fuit exercitus Aegyptiorum. Quod sacramentum instar vitri pellucidum est, animasque clarificat ; per quod, tanquam per vitrum, splendor Solis justitiae mentem subintrat. *Simile crystallo*

I Cor. iii, 1, 2.

Ibid. ii, 6.

Marc. iii, 17.

Job xxvi, 14.

Joann. i, 1.

II Cor. xi, 4.

Apoc. i, 4.

Tob. xii, 15.

ratione sui effectus, quia ab omni culpa et poena absolvit, virtutum et donorum decorem inducit, ita ut evolet qui ipsum suscepit, nisi de novo peccet. Rursus crystallo, quod ex nimia congelatione non fluit neque resolvitur, assimilatur Baptismus ob sui effectus soliditatem. Nam indeabilem characterem imprimit : idcirco nec iteratur. — Quidam per mare vitreum intelligunt Pœnitentiæ sacramentum, in quo esse debet fons lacrimarum.

Et in medio sedis et in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante et retro. Hoe, ut asserit Berengandus, secundum historiam stare non potest : neque enim tam parvus numerus ambitum sedis et medietatem ejus potuit obtainere. Sed spiritualiter intelligenda sunt hæc. Quatuor ergo animalia, non solum quatuor Evangelistas, sed et universos doctores Ecclesiæ signant. Et huic assertioni etiam Beda et Albertus concordant. Ait equidem Beda, per quatuor animalia, in hoc libro, non semper quatuor Evangelistas intelligi, sed quandoque Ecclesiæ. Atque, ut dicit Albertus, per quatuor animalia, omnes prædicatores, et præcipue quatuor Evangelistæ, signati sunt. Dicuntur autem prædicatores quatuor animalia, quia de quatuor Evangeliiis eorum prædicatio sumitur. — Itaque sensus est : « *Et in medio sedis* », puta Ecclesiæ, id est inter fideles, « *et in circuitu sedis* », id est in gyro eorum, ad protegendum et custodiendum fideles, sunt « *quatuor animalia* », id est universi doctores et prædicatores, quorum est populum Dei ab adversariis suæ salutis protegere : qui pleni sunt « *oculis ante et retro* », id est Scripturarum doctrinis, et considerationibus pertinentium ad salutem, ac undique circumspecti, quia tam præterita quam futura attendunt.

Verumtamen, quoniam teste B. Gregorio super Ezechielem, et secundum plurimorum doctorum consonam assertionem, per quatuor animalia quatuor Evangelistæ signantur ; dicendum, quod ipsi suis prædicationibus et doctrinis seu evangelicis

A libris usque ad præsens Ecclesiam muniant, custodiunt ac defendunt. Sicque spiritualiter ambiant eam.

Sed huic expositioni difficultatem facit quod subditur : *Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilæ volanti.* Qui enim animalia ista Evangelistas interpretantur, per faciem hominis Matthæum accipiunt, qui primus est in ordine Evangelistarum, et primus Evangelium seripsit, secundum Hieronymum. Quum ergo hoc loco animal habens faciem quasi hominis, tertio loco ponatur, non videtur per ipsum significari Matthæus.

Ista objectio, quam aliqui ponderant, non videtur mihi alicujus momenti. Primo, quoniam contestantibus Hieronymo, Gregorio, et aliis multis sanctis doctoribus, quemadmodum apud Ezechiel, ita et hoc loco per hæc quatuor animalia quatuor designantur Evangelistæ. Ezechiel au-

Ezech.1,10.

tem faciem hominis ponit primo loco, et C ibi per eam significatur Matthæus; similiter hic. Nec obstat variatio ordinis : quia diversis respectibus idem alicui præponitur atque postponitur. Hinc, ut Haymo ait, Ezechiel primo ponit hominem, secundo leonem, tertio vitulum, quarto aquilam, servans historiæ ordinem : quoniam primo, natus est Christus ut homo; secundo, prædicans vocem emisit terribilem quasi leo; tertio, in passione oblatus est tanquam vitulus; postremo, ascendit in cœlum ut aquila. Porro Joannes primo ponit leonem, quia jam Christus surrexit a mortuis, cujus resurrectioni fides præser-tim innititur : idecirco Joannes tanquam testis resurrectionis, primo ponit leonem.

Quamvis interea prætacta expositio S. Gregorii, qua per hominem Matthæus, per vitulum Lucas accipitur, etc., sit communis et bona ; aliqui tamen Sanctorum aliam habuerunt considerationem. Nam, sicut hic recitat Beda, B. Augustinus per leonem intellexit Matthæum, quoniam regiam Christi prosapiam in exordio evan-

gelii sui descriptsit ; per vitulum vero Lucam, quia sacerdotalem Christi describit originem, secundum Hilarium ; per hominem Marcum, quoniam his omissis, humanos Christi describit actus ; per aquilam vero omnes Joannem intelligunt, propter sublimitatem sententiarum evangelii ejus. Insuper, ut recitat Berengandus, quidam per leonem, ut dictum est, Matthæum ; per vitulum vero, Marcum, propter eloquii simplicitatem ; per hominem intellexerunt Lucam, quia humanam Christi generationem est plenius prosecutus : videlicet, qualiter angelo nuntiante conceptus sit, quomodo natus et in præsepio collocatus, circumcisus et in templo oblatus sit.

Aliqui demum per quatuor animalia ista, quatuor patriarchales Ecclesias volunt intelligi : primam, videlicet Jerosolymitanam, per leonem, propter constantiam Apostolorum et aliorum qui in ea fuerunt; secundam, utpote Antiochenam, per vitulum, propter obedientiam qua primi illius Ecclesiæ filii parati fuerunt obedire Apostolis ; tertiam, scilicet Alexandrinam, per hominem, quia in ea a principio fuerunt doctissimi viri ; quartam, hoc est Constantinopolitanam, per aquilam, quia in ea fuerunt viri sublimiter contemplativi. Sed hoc Jerosolymitanæ Ecclesiæ multo præclarius competit, quia in ea fuerunt Apostoli et primi discipuli Christi, qui in contemplationis gratia omnibus præfulserunt.

Hinc, per quatuor animalia, quatuor Evangelistas arbitror designatos, quamquam per ea etiam Christus ejusque membra, viri scilicet christiani, queant intelligi. Fuit enim Christus homo in nativitate et conversatione, vitulus in obeditione ac passione, leo in prædicatione ac resurrectione, aquila in contemplatione et ascensione. Sic et quilibet Christifidelis, homo est rationem sequendo ; vitulus, carnem cum vitiis et concupiscentiis crucifigendo ; leo, a peccatis surgendo et hostibus suæ salutis victorialiter reluctando ; aquila, divinorum contemplationibus insisten-

A do, orationi, devotioni et laudibus Dei va-cando.

Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas. Alæ Sanctorum sunt virtutes, quibus ad superna se erigunt. Quoniam ergo senarius numerus est perfectus, et per ipsum frequenter perfectio designatur, ideo quodlibet animal sex alas habere describitur : quoniam in cujuslibet Evangelistæ libro omnium virtutum doce-tur perfectio, et novæ legis doctrina per-fectionaliter continetur. Insuper, sex alæ Sanctorum sunt lex naturalis, lex Moysis, doctrina prophetica, lex evangelica, apo-stolica documenta, et catholicorum Patrum doctrina. His alis homines virtuosi per contemplationem et amorem ascendunt, atque ad proximorum ædificationem de-scendunt. Volant quoque ad dexteram, gra-tias agendo seque humiliter habendo in prosperis ; et ad sinistram, per patientiam in adversis. Præterea, sicut in Isaia habe-tur, Seraphim quæ Isaiæ apparuerunt, sex alas habebant. Hinc et animalia ista sex C alis alata fuerunt, quoniam per Evangelistarum doctrinam ad angelicam perfectio-nem beatitudinemque pertingitur. Iterum, per sex alas, sex species contemplationis (secundum quod quidam eas assignant) intelligi possunt. — Quæritur, cur hoc lo-co animalia sancta sex alas habere scri-bantur, quum apud Ezechiem quatuor Ezech. 1, 6. pennas habere dicantur. Ad quod respon-dere reor difficile, nisi forte quis dicat mysterium animalium horum evidentius atque sublimius revelatum esse Joanni quam Ezechieli.

Et in circuitu, id est per totum corpus suum (sicut et Ezechiel habet) : unde alia Ibid. 48, x, habet translatio, Ante et retro ; et intus 12. plena sunt oculis, id est sapientialibus et prudentialibus considerationibus, discre-tionibus atque scientiis vere salubribus, ubique et in universis habendo se circum-specte.

Et requiem non habebant. Sancti enim in vita hac corporalem repausationem non amant, sed exercitiis virtuosis semper in-

sistunt, bonis laboribus variisque tribulationibus exerceantur. Potissimum vero laudibus Dei invigilant, sicut ait Propheta : *Ps. xxxiii, 2.* Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Ideo subditur : *die ac nocte*, id est congruis horis dierum ac noctium, *clamantia* * magno cordis amore magis quam oris sonatione : *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat ante omnia ab aeterno, et qui est invariabiliter in ipso aeternitatis instanti, et qui venturus est*, id est, aeternaliter erit, et in judicio apparebit. *Is. vi, 3.* Huic cantico consonat illud Isaiæ : Clamabant alter ad alterum : *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum*. Itaque Ecclesia militans triumphanti se conformat Ecclesiæ in laudibus Dei, tanquam ventura ad illam, et Deum cum illa sine fine feliciter laudatura. Porro, in eo quod ter « *Sanctus* » profertur, supersanctissimæ Trinitatis mysterium commendatur; unitas vero divinitatis, per hoc quod singulariter subditur, « *Dominus Deus omnipotens* ». Denique Deus gloriosus ac adorandus, est essentialiter sanctus, et sanctitas omnifarie infinita, quum ipse sit bonitas pura, veritas increata, puritas interminata, ensque

A absolute perfectum; in quem culpa cadere nequit, quoniam sibi ipsi est finis, et a nullo dependet. Et quo sanctior est, eo plus peccati turpitudinem detestatur ac odit.

Et quum darent illa quatuor animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum, viventi in saecula saeculorum, id est, quatuor Evangelistis evangelicam legem per totum mundum disseminantibus per scripta sua, et partim per propria verba (quod faciendo exhibuerunt Deo gloriam et honorem et benedictionem seu laudem); procidebant viginti quatuor seniores ante sedente in throno, id est, universi sacerdotes, praedicatores ac Patres novi Testamenti Deo se humiliiter prostraverunt, et adorabant Viventem in saecula saeculorum, id est Deum verum ac sempiternum, qui in se ipso intellectualiter ac superbeatissime vivit; estque vivens, et simplicissima, purissima ac nobilissima vita, quum sit ipsa veritas et sapientia; et in eo sunt idem vivere et intelligere atque diligere. Unde vita super dignissimi Dei, est suæ aeternæ veritatis superdeliciosa contemplatio, et suæ infinitæ bonitatis sempiterna, ardentissima et superdulcissima dilectio.

SERMO PRIMUS

DE NATURA ET ESSENTIA AETERNAE SUPERBEATISSIMÆQUE TRINITATIS,
ET QUALES EXIGAT CULTORES.

SANCTUS, *Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens*. Apoc. IV, 8.

Quoniam hodie summæ Trinitatis solennitas agitur, aliquid de ipsa Trinitate simpliciter est dicendum. Est itaque fides catholica, quod quamvis Deus sit unus et summe simplex in suæ deitatis essentia, nihilo minus trinus est in personis, ita quod tres personæ sunt unus Deus, quia in tribus personis est una deitas, una es-

D sentia, una majestas. Personæ vero ab invicem sunt distinctæ, ita quod Pater non est Filius aut Spiritus Sanctus, nec Filius est Pater aut Spiritus Sanctus, nec Spiritus Sanctus est Pater aut Filius. Hæ ergo tres personæ, videlicet Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus, sunt consubstantiales, coæquales et coæternæ. Et Pater non est ab aliquo; Filius vero a Patre solo est, quia aeternaliter genitus est a Patre. Quem-

admodum si sol ipse ab æterno fuisset, A est generatio penitus simplex, immaterialis, invariabilis et perfecta. Idecirco Filius nunquam fuit Patre minor, junior, aut impotentior, aut insipientior; sed Pater æternus, perfectus, immensus, omnipotens summeque sapiens, immaterialis et simplex, æternaliter genuit Filium æternum, perfectum, immensum, omnipotentem summeque sapientem, immaterialis ac simplicem. Et idem tenendum est de processione Spiritus Sancti, quod ipsa sit æterna, immaterialis, perfecta, et quod B Spiritus Sanctus sit in omni perfectione, felicitate et gloria Patri Filioque coæqualis, ita quod Spiritus Sanctus est verus Deus, infinitus, omnipotens, simplicissimus, summeque sapiens, adorandus, perfectus.

Præterea, quamvis idiotæ, rudes et simplices homines non debeant se multum occupare circa summam et incomprehensibilem Trinitatem, scrutando aut curiose cogitando quomodo tres personæ possint esse unus Deus, vel quomodo Filius generetur a Patre, aut qualiter Spiritus Sanctus procedat ab utroque, sed sufficiat eis simpliciter, firmiter atque humiliter credere quod ita sit, et quod sic credendum sit sicut docet sancta Ecclesia; nihilo minus superficialiter tangi potest ac plane aliquid de ista materia. Itaque, sicut Deus omnipotens et æternus, in propria sua natura ac deitate est simplicissimus spiritus, et ens omnino perfectum, immaterialis, incorpore, invariabile; ita generatio qua Filius Dei generatur a Patre æterno,

A est generatio penitus simplex, immaterialis, invariabilis et perfecta. Idecirco Filius nunquam fuit Patre minor, junior, aut impotentior, aut insipientior; sed Pater æternus, perfectus, immensus, omnipotens summeque sapiens, immaterialis et simplex, æternaliter genuit Filium æternum, perfectum, immensum, omnipotentem summeque sapientem, immaterialis ac simplicem. Et idem tenendum est de processione Spiritus Sancti, quod ipsa sit æterna, immaterialis, perfecta, et quod B Spiritus Sanctus sit in omni perfectione, felicitate et gloria Patri Filioque coæqualis, ita quod Spiritus Sanctus est verus Deus, infinitus, omnipotens, simplicissimus, summeque sapiens, adorandus, perfectus.

Postremo, de modo generationis ac processionis divinæ aliquid superficialiter jam tangendo, sciendum quod Deus Pater se ipsum intuendo ac intelligendo, intellectualiter intra se concipit ac profert verbum unum mentale de eo quod intuetur C atque intelligit. Et hoc verbum æternum, æternaliter intellectualiterque prolatum a Patre, est unigenitus Filius ejus, de quo scriptum est: In principio erat Verbum, *Ioann. 1, 1.* et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Conformiter Pater et Filius se invicem diligendo, simul producunt et spirant amorem unum perfectum et subsistentem, qui vocatur et est Spiritus Sanctus. Hæc de superbenedicta Trinitate sint superficialiter tacta.

Deinceps, quoniam Trinitas ista altissima est tam puræ infinitæque sanctitatis, ideo vult habere cultores et ministros mundos, devotos ac virtuosos. Oportet ergo ut juxta doctrinam Apostoli, cum metu et reverentia serviamus Domino Deo uni *Hebr. xii, 28.* ac trino: quia maledictus homo qui facit *Jer. xlvi, 10.* opus Dei negligenter. Ut autem Deo taliter serviamus, oportet ut cum sanctis anima- *Apoc. iv, 6.* libus simus pleni oculis, id est discreti, providi et circumspecti in omnibus, ne aliquid faciamus quod nobis a Deo aut ab Ecclesia prohibetur, nec aliquid omittamus

quod nobis a Deo aut ejus vicariis prælati nostris præcipitur.

Postremo, ita vivamus, ut quilibet nostrum sit habens faciem hominis, rationabiliter se habendo, et rectam rationem in cunctis sequendo, et pie atque humane inter proximos ambulando; sit etiam leo, virtutibus invicte ac jugiter inhærendo, et contra diabolum, carnem ac mundum magnanimittere præliando, ut omnem superbiam, avaritiam, incontinentiam, iram, et cetera vitia vineat; sit insuper vitulus, se ipsum Deo in sacrificium offerendo, et propriam voluntatem Deo in cunctis subiiciendo, ne contra divinæ legis præcepta utatur propria libertate; sit item et aquila, contemplando cœlestia et divina, atque illorum intuitu ac amore despiciendo hæc infima, carnalia et terrena. Nec requiem habeamus carnalem et immoderatam, sed Deum jugiter collaudemus. Sed, heu! multi sunt habentes faciem bestiale potius quam humanam, quia concupiscentias carnis et ceteras animæ passiones, iram, impatientiam, cupiditatem, magis quam rationem, sequuntur: quorum corda non instar aquilæ ad cœlestia eriguntur, sed tanquam porci ad terrena atque carnalia deprimuntur. Sunt etiam multi qui ad aggrediendum exercitia virtuosa cor habent leporinum, non leoninum, sed ad male agendum veloces sunt et audaces, atque *Eccl. viii, 11.* (ut Salomon loquitur) absque ullo timore perpetrant mala. Sunt item quamplures qui non ad similitudinem vituli se ipsos

A offerunt Deo, mortificando passiones et vitia, sed tanquam canes protinus pro parvis causis irascuntur, indignantur, clamant, contendunt et se graviter ulciscuntur. Verum hæc omnia fugiamus, atque prætactis insistamus operibus virtuosis.

Legitur de S. Augustino, quod sanctæ Trinitatis devotissimus fuit venerator et profundissimus contemplator. Unde quædam vice, mulier quædam honesta ac bona a quibusdam malitiosis hominibus injuriam passa, Augustinum accessit, ejus B implorans auxilium. Quæ quum ipsum invenisset studentem, et reverenter salutasset eumdem, Augustinus nec eam respergit, nec quidquam ei respondit. Cogitans illa quod ob nimiam suam sanctitatem in faciem mulieris nollet respicere, proprius accessit, et causam diligenter exposuit; sed Augustinus eam non adspexit, nec quidquam respondit. Idecirco illa cum magna recessit tristitia. Altero die, Augustino celebrante, et elevatione corporis Christi facta, mulier illa tunc præsens rapta in C spiritu, vedit se positam ante tribunal sanctissimæ Trinitatis, ubi vedit Augustinum, facie inclinata, de summæ ac beatissimæ Trinitatis gloria attentissime ac subtilissime disputantem. Et facta est vox dicens ad eam: Quum Augustinum accessisti, ipse tam attentissime de Trinitatis gloria disputavit, quod tuam præsentiam non advertit; sed secure ad eum revertere. Quod quum illa fecisset, Augustinus eam benigne suscepit, atque salubre consilium dedit.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

ERAT HOMO EX PHARISEIS NICODEMUS NOMINE. Joann. iii, 1-16.

QUONIAM hodie de superbeatissima Trinitate agitur festum, recte evangelium istud nunc legitur, quia in ipso Trinitas personarum tangitur. Itaque evangelista Joannes ait:

Erat homo ex Pharisæis, id est de secta et numero Pharisæorum, Nicodemus nomine, qui postea fuit Christi manifestus discipulus, sepelivitque eum cum Joseph ab Arimathea, princeps Judæorum, id est

unus de principalibus doctoribus atque re-
ctoribus Judaicæ plebis, quæ post mor-
tem Josue regebatur per judices usque ad
Samuelem inclusive, deinde per reges us-
que ad captivitatem Babylonicam, exin-
de per doctores et sacerdotes, præsertim
per pontifices, quorum multi fuerunt Pha-
risæi. Verumtamen Nicodemus iste non
fuit summus princeps aut pontifex Judæo-
rum.

*Hic venit ad Jesum, cuius jam miracu-
la aliqua vidit, et documenta audivit; et
ex utroque perpendit aliquid magnæ ex-
cellentiæ esse in Jesu, cuius tantam pote-
statem ac sapientiam, tantam quoque ju-
stitiam imperterritamque constantiam fuit
expertus, ita ut neminem metuens, et pro
Deo zelans, omnes vendentes in templo
ejiceret, suamque doctrinam confirmaret
miraculis. Hinc Nicodemus, zelo agnoscen-
dæ veritatis ac spiritualis profectus desi-
derio inflammatus, venit ad Jesum ut pleni-
us doceretur ab eo. Venitque nocte. Vel
quia aliorum Pharisæorum ac sacerdotum
offensam incurrere verebatur (quemadmo-*

*Judic. vi, 27.
1 Joann. iv, 18.
Joann. vii, 15.
Ibid. xx, 1.*

dum Gedeon nocte confregit statuam Baal,
proprios timens concives) : et hic timor
fuit imperfectionis, quem perfecta dilectio
mittit foras. Vel quia, quum esset nominatus
doctor ac magister in Israel, aliqualiter
verecundabatur se submittere publice in-
formationibus Jesu, qui sciebatur litteras
non didicisse : et hoc fuisset alicujus elationis. Vel, ut eo liberius, quo secretius
loqueretur cum Jesu. Convenit quoque
tempus mysterio. Nam quia in tenebris
mentis quodammodo fuit, imperfecte cre-
dendo in Jesum, et spiritualium mysterio-
rum notitiam non habendo, recte asseritur
nocte venisse : quemadmodum Maria Mag-
dalene venit ad monumentum quum ad-
huc tenebræ essent, non credens Christum
resurrexisse.

*Et dixit ei : Rabbi, scimus quia a Deo
venisti, id est, divinitus missus es, magi-
ster veritatis. De quo in Osee scriptum
Osee x, 12. est : Tempus requirendi Dominum, quum
venerit qui docebit vos justitiam ; et apud*

A Joelem, Exsultate in Domino Deo vestro, *Joel ii, 23.*
quia dedit vobis doctorem justitiae. Deinde
causa hujus scientiæ subditur. *Nemo enim
potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi
fuerit Deus cum eo, ei cooperando, et gra-
tiam ac virtutem faciendi miracula ei præ-
stando. Solus quippe omnipotens Deus
facit miracula proprie dicta tanquam prin-
cipalis effector; servi autem ipsius faciunt
ea ministerialiter ac instrumentaliter so-
lum : juxta illud in Psalmo, Benedictus *Ps. lxxi, 18.*
Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia*

B solus.

Porro miraculum proprie dictum, est
effectus totam virtutem et legem naturæ
creatæ excedens. Et talia erant aliqua Chri-
sti miracula, ut illuminatio cæci nati, sus-
citatio mortuorum, eclipsis solis in pleni-
lunio tempore passionis. Et ista miracula
sunt certa ac sufficientia argumenta, quod
actor eorum sit vera docens, et divina
virtute agens, quum Deus non sit confir-
mator aut testis falsitatis. Hinc ad disci-
pulos suos dixit Christus : Si opera non *Joann. xv,*
C fecissem in eis quæ nullus alijs fecit, *24.*

Porro aliqua miracula, communiter lo-
quendo de miraculis, fieri possunt coope-
ratione diaboli, sicut de Antichristo dicit
Apostolus : Cujus adventus erit secundum *II Thess. ii,*
operationem Satanæ, in omni seductione, *9, 10.*
in signis et prodigiis. In Apocalypsi quoque
ait Joannes : Sunt enim spiritus dæmonio-
rum facientes signa. Quamvis autem talia
sint miracula quantum ad modum agendi,
non tamen exceedunt facultatem totius na-
turæ creatæ, sed per occultas naturalium
rerum virtutes aguntur : quemadmodum
magi seu necromantici Pharaonis, Jannes et
Mambres, projecerunt virgas suas, conver-
tebanturque protinus, ut dicitur, in draco-
nes ; produxerunt etiam ranas, et malefi-
ciis suis converterunt aquas in sanguinem,
ut legitur in Exodo. Talia vero miracula
etiam multa fecit Christus, convertendo
aquam in vinum, quod facit natura paula-
tim in vitibus ; et illuminando cæcos, quod
interdum fit arte medicinæ. Et ista per se

Exod. viii,
12, 22; viii,
7.

non sunt sufficientia argumenta fidei ac specialis cooperationis divinæ, quum sint bonis malisque communia. Verumtamen eo modo quo a Christo et ejus ministris peracta sunt, sunt utique sufficientia fidei argumenta. Christus enim ea fecit imperialiter, et in instanti. Fideles quoque faciunt ea cum invocatione nominis Dei, cum exsecratione omnis artis magicæ et communionis diaboli.

Præterea Deus interdum facit signa per reprobos et injustos : quæ quamvis non probent quod operatores eorum sint boni et Deo accepti ; probant tamen quod vera sit fides qua invocant Deum, et vera doctrina ad cujus confirmationem efficit Deus hujusmodi signa. Propter quod ait *Matth. vii, 22, 23.* Salvator : Multi dicent mihi in die illa, puta judicii : Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et virtutes multas, id est multa signa potentia, fecimus ? Et tunc confitebor illis : Quia nunquam novi vos.

Interea, quoniam Christus novit intentionem et desiderium Nicodemi, qui venit ut instrueretur, idcirco incepit eum Christus instruere. Et primo instruxit eum de primo novæ legis sacramento maxime necessario, videlicet de Baptismo, quod est spiritualis regeneratio et porta vitæ. *Respondit Jesus, et dixit ei : Amen, amen dico tibi.* Repetitio, confirmationis indicium est et provocatio advertentiæ diligentis. *Nisi quis natus fuerit denuo, id est regeneratus, seu per spiritualem regenerationem adeptus supernaturale esse gratiæ et caritatis ac fidei, non potest videre oculis cordis, clare, per speciem, regnum Dei,* id est patriam Beatorum, seu Deum regnante in cœlis. Nempe quum ultimus finis hominis, seu æterna felicitas, quæ est visio Dei per speciem, sit supernaturalis, nullus potest ad eam pertingere per naturalia pura, sed oportet naturam juvari ac perfici per caritatem, fidem, ac cetera dona Spiritus Sancti. Denique, sicut homo dicitur primo nasci, quando

A per generationem carnalem ac naturalem producitur in esse specifico; sic dicitur nasci denuo, quando per operationem divinam acquirit esse gratiæ gratum facientis, quod est esse deiforme, supernaturale et meritorium : quoniam ut divinus Dionysius contestatur, Sicut intellectualis creatura ponitur in esse specifico per formam naturalem, per quam apta et potens est ad naturales motus et actus ; ita per gratiam gratificantem ponitur in esse supernaturali, spirituali, divino, per quod redit B ditur idonea ad agendum opera meritoria vitæ æternæ.

Si sic accipimus, Nasci denuo, tunc nunquam potuit quis salvari, nisi rursus na-

scendo. Omnes namque nati sunt filii iræ, *Ephes. ii, 3.*

secundum Apostolum, contrahendo originale peccatum secundum communem legem : sive oportuit eos intus renasci, suscipiendo gratiam gratum facientem reformatum, et esse spirituale supernaturale præstantem. Verum, quia Salvator ad litteram loquitur de regeneratione Baptismatis, ut patet in subditis, idcirco, quod de regeneratione ista jam dicit, intelligendum est pro novi tempore Testamenti. Temporibus vero legis naturæ et legis scriptæ, fuerunt alia contra originale peccatum remedia, scilicet circumcisio tempore legis Mosaicæ, et fides parentum tempore legis naturæ, ut Hugo de S. Victore libro de Sacramentis plenius docet.

Dicit ad eum Nicodemus, arguens contra verba Christi, quæ male atque carnaliter intellexit. Idcirco nec intellexit, quum verum sit intellectus objectum ; Nicodemus enim in lege non fuit assuetus in spiritualibus modis loquendi. *Quomodo potest homo nasci quum sit,* id est, quando est, senex ? Christus non dixit simpliciter, Nisi quis natus fuerit; sed, Nisi quis natus fuerit denuo. Verum, quia renasci includit nasci, et Nicodemus non scivit nisi unam nativitatem, ideo sic resumit : *Quomodo potest homo nasci quum sit senex ?* Quod non est intelligendum quasi secundum intentionem Nicodemi infans aut

*De Eccl.
hier. c. ii.*

juvenis possit renasci ; sed quoniam de se ipso fuit sollicitus, et ipse jam vetulus fuit, idcirco sic fatur : Quomodo potest homo nasci quum sit senex ? Et probat quod non possit. *Numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire et renasci ?* præsertim quum matres communiter mortuæ sint tempore senectutis natorum.

Respondit Jesus, solvendo instantiam Nicodemi, et exponendo verba quæ dixit : *Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto,* id est fonte Baptismatis regeneratus per virtutem et gratiam Spiritus Sancti. Aqua enim est materiale elementum corpus lavans, et dispositiva regenerans mediante forma verborum sacramenti Baptismatis. Propter quod loquitur Augustinus : Detrahe verbum, quid est aqua nisi aqua ? Porro Spiritus Sanctus intus mentem purificat et efficienter regenerat, gratiam influendo, quæ est res sacramenti et causa formalis intrinseca hujus regenerationis. *Non potest introire in regnum Dei,* id est in triumphantem Ecclesiam, et salvari, dummodo adsit facultas accipiendi sacramentum Baptismatis : quæ si desit, sufficit baptismus Flaminis, hoc est interior mundatio Spiritus Sancti, et baptismus sanguinis, puta martyrium, cum desiderio baptismi fluminis. Sed quum Baptismus detur in nomine summæ et inseparabilis Trinitatis, a qua est Baptismi effectus, videlicet gratia sacramentalis (quemadmodum præcepit Christus Apostolis : Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti), cur potius ait nunc, Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu, quam, Ex aqua et Patre seu Filio ? Dicendum, quod Baptismus est effectus præcipuae liberalitatis ac pietatis divinae. Liberalitas autem et pietas appropiantur Spiritui Sancto, quemadmodum amor et bonitas.

Deinceps Christus ostendit ordinem spiritualis regenerationis, eamque a carnali generatione distinguit. *Quod natum est ex*

A carne, caro est ; et quod natum est ex spiritu, spiritus est. Verba hæc difficilia sunt et profunda, multipliciterque intelligi queunt. Primo sic : « Quod natum est ex carne », id est corpus filii carnalis propagatum ac natum ex semine patris, « caro est ; et quod natum est ex spiritu », id est anima rationalis creata a Deo, qui spiritus est, id est simplex ac spiritualis substantia, « spiritus est », hoc est spiritualis immaterialisque forma. Quod non est intelligendum quasi corporalia non sint immediate creata a Deo, quum scriptum sit : In principio creavit Deus cœlum et terram. Sed in homine sunt duæ partes essentiales, quarum una est caro, a patre carnali contracta, alia est spiritus, a patre spirituali, scilicet Deo, producta. Juxta hunc sensum dicitur ad Hebræos : Patres *Hebr. xii, 9.* carnis nostræ habuimus eruditores, et reverebamur eos : non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus ? — Secundo sic : « Quod natum est ex carne », id est proles genita a carnali parente, « caro est », id est res carnalis, non habens nisi esse carnale et naturale, virtute generationis carnalis : idcirco ut talis, non potest salvari. Sic in Genesi loquitur Deus : Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. « Et quod natum est ex spiritu », id est, quod spiritualiter regeneratum est in Baptismo, « spiritus est », hoc est, spiritualis homo effectus est, utpote in spirituali esse gratiæ constitutus, et Deo per fidem ac caritatem unitus, cum quo, secundum Apostolum, unus est spiritus. Ex quibus constat, quod generatio ista non est impossibilis, sed necessaria ad salutem, atque a carnali generatione distincta. De qua ait Joannes in prima sua Canonica : Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum. Hinc subdit Salvator :

Non mireris, o Nicodeme, eo modo quo nunc miraris, videlicet admiratione incredulitatis, vel ex malo intellectu procedentis, vel animum opprimentis ac tædio afficientis. Sic enim mirabatur Nicode-

Ps. cxviii.

129.

mus, quasi verba Christi impossibilitatem includerent. Potest tamen de Christi doctrina haberis miratio ordinata, quum dicat Propheta : Mirabilia testimonia tua, Domine : ideo scrutata est ea anima mea. Itaque ne mireris *quia dixi tibi : Oportet vos, necessitate non absoluta, sed conditio-*

nata, videlicet, si debeatis salvari, nasci

denuo : juxta sensum præhabitum.

Deinde Christus ostendit ordinem spiritualis regenerationis per simile. *Spiritus,* puta Spiritus Sanctus, *ubi vult spirat,* id est, potestate ac libere gratiam præstat

1 Cor. xii.

11.

cui voluerit, sicut fatetur Apostolus : Hæc omnia (inquiens) operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. Deus namque operatur in creaturis,

Ephes. i, 5.

11.

non necessitate naturæ, sed liberrima vo-

Ps. lxxxiv.

9.

luntate, secundum illud ad Ephesios : Omnia operatur secundum propositum voluntatis suæ.

Et vocem ejus audis, id est verba sacrae Scripturæ a Spiritu Sancto revelatæ. Vel, « *vocem ejus* », id est allocutionem internam, « *audis* », juxta id Psal-

Osee ii, 14.

mistæ : Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.

Est enim auditus interior, quo divinus instinctus percipitur, dum sentit se homo interius tangi, doceri, accendi, resolvi, rapi et absorberi. Unde per Osee

Job ix, 11.

Dominus protestatur : Ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus. Nicodemus quoque non venisset ad Jesum, nisi hanc vocem Spiritus Sancti internam au-

disset. Sed non scis unde veniat Spiritus Sanctus, id est, quomodo mentem ingrediatur non percipis, aut quo vadat, id est,

qualiter recedat ignoras, sicut in libro

*Job habetur : Si venerit ad me, non videbo eum ; et si recesserit a me, non intelligam. Imo nullus viator scit certitudinaliter absque revelatione, an Spiritus Sanctus sit in ipso per gratiam gratum facientem, quia si sciret hoc, sciret se dignum amore. Ideo, quantum ad istud, Spiritus Sanctus imperceptibiliter venit, imperceptibiliterque recedit. Vel sic : « *Vocem ejus audis, sed non scis unde veniat* » vox ista, « *aut quo vadat* » ipsa, id est, tam principium*

A hujus vocis, quod est Spiritus Sanctus, quam terminus ejus, qui est æterna felicitas, in quam tendit Scriptura allocutioque interna, ignota sunt tibi, quoniam sola fide tenentur, nec possunt in hac vita secundum essentiam sciri, quamvis vox ista percipiatur.

Sic est omnis qui natus est ex spiritu : id est, in homine spiritualiter regenerato est aliquid scitum et manifestum, utpote ipsa persona secundum se ; aliquid quoque non scitum, quoniam intus invisibiliter reformatur, et de carnali ac perduto, spiritualis et filius adoptivus efficitur imperceptibili gratiæ infusione. Quod enim homo taliter in Baptismo melioratur, sola fide cognoscimus. Vel sic : « *Sic est omnis qui natus est ex spiritu* » : id est, in regeneratione hominis talis, est aliquid evidens, scilicet aqua et forma verborum ; et aliquid abditum, scilicet principium effectivum regenerationis, quod est Spiritus Sanctus ; et finis regenerationis, qui est beatitudo æterna.

Istæ expositiones procedunt secundum intentionem Augustini. Chrysostomus vero exponit de vento, ita quod secundum eum, Christus inducit exemplum sensibile ad intelligentiam prædictorum ; ut sit sensus : « *Spiritus* », id est ventus (de quo fertur in Psalmo : *Flabit spiritus ejus, et fluent aquæ*), « *ubi vult* », id est, quo inclinatur, « *spirat* », id est, flat ; « *et vocem* », id est sonum, « *ejus audis, sed non scis unde veniat, aut quo vadat* », id est, ubi flare incipiat, aut desistat. Sed prima expositio aptior reputatur. Primo et maxime, quoniam Christus hoc loco frequenter per spiritum, intellexit Spiritum Sanctum, vel spiritualem essentiam. Ideo non appareat quod nunc in eodem loco, per spiritum, intelligat ventum. Secundo, quoniam vento non competit proprie voluntas. Tertio, quia nec vox proprie vento potest competere, quum ventus sit res inanima. Quarto, quoniam scimus quod ventus venit ab aquilone, vel austro, et recte procedit. Verumtamen tria argumenta hæc

Ps. cxlvii.

18.

solfi possent, quia Scriptura frequenter adscribit voluntatem rebus inanimatis, ut *Josue iv. 6.* quum dicitur in libro Josue : Quid sibi volunt lapides isti? Similiter vocem, ut

I Cor. xiv. 7. quum ad Corinthios dicit Apostolus : Quæ sine anima sunt vocem dantia. Item nescimus determinatum principium ubi incipit, certumque finem ubi desinit ventus, quamvis sciamus in generali quod ab aliqua parte hujus vel illius plagæ terræ incipiat.

Respondit Nicodemus, et dixit ei : Quomodo possunt hæc quæ de spirituali regeneratione et libera Spiritus spiratione disseruisti, fieri, id est taliter se habere? Nicodemus in litterali sensu legis ac Prophetarum instructus ac usitatus, ad spirituale ac mysticum intellectum faciliter erigi non valebat : quoniam usus est velut altera natura. Ideo satis audacter interrogat quomodo queant hæc fieri.

Christus vero cordium cognitor, cernens legis doctorem de suo magisterio aliquali ter tumidum, ad humilitatem eum reducit, quatenus instrui mereatur. Quemadmodum enim superbia excæcationem diabolicam, ita humilitas illuminationem meretur angelicam ac divinam. Itaque *respondit Jesus Nicodemo, et dixit ei : Tu es magister in Israel, id est magister Judæorum, et hæc, quæ de Baptismo locutus sum, ignoras?* Quæ tamen in libris Moysis ac Prophetarum figuraliter ac litteraliter describuntur : ideo, quum sis legis doctor, debes hæc seire, vel saltem faciliter intelligere. Doctoris quippe sacrae Scripturæ est ejus mysteria et figuræ ac difficilia intelligere loca. Baptismus autem Christi, per transitum maris Rubri et per ablutiones legales *Ibid. x. 2.* præfigurabatur, dicente Apostolo : Omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari. Prophetæ quoque ad litteram locuti sunt de Christi Baptismate, ut quum dicitur per Zachariam : In die illa erit fons patens domui David et habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris. Hinc apud

Zach. xiii. 1. Ezechiel multa dicuntur de aquis redundantibus templi, quæ de aquis expo-

A nuntur Baptismi. Quod ergo ait Salvator, Tu es magister, etc., non insultando, sed caritative corripiendo ac admonendo, eumque humiliando, locutus est.

Deinde Christus ostendit quam certa et vera sit sua doctrina. *Amen, amen dico tibi, quia quod scimus nos rex Messias, Filius Dei, universorumque Dominus, loquimur de evangelicæ legis sacramentis ac documentis ; et quod vidimus oculo interiori, hoc est, certissime novimus, testamur, hoc est, firmiter affirmamus ac prædicamus de pertinentibus ad salutem. Hæc omnia Christus cognovit non solum scientia increata, secundum quod Deus, sed et creata scientia, in quantum homo. Et testimonium nostrum non accipitis, hoc est, verbis prædicationis nostræ non creditis. Quamvis etenim aliqui crediderunt illi, tamen comparatione incredulorum fuerunt perpauci.*

Si terrena dixi vobis, et non creditis : quomodo si dixerim vobis cœlestia, creditis? Quæ sunt ista terrena quæ Christus dixit Nicodemo atque Judæis ? Secundum Augustinum et Bedam, ista terrena non sunt aliqua dicta in isto capitulo, sed quod ante dixit Judæis : Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. Hoc quippe protulit de proprio corpore adhuc corruptibili, terreno et mixto. Tanquam dicat : Si non creditis quod possim proprium corpus divina virtute suscitare a morte, quomodo credetis quod homines valeam ex aqua et Spiritu Sancto regenerare, et animas spiritualiter mortuas per gratiæ infusionem vivificare ? — Alii referunt ad Baptismum, qui dici potest terrenus, quoniam exhibetur in aqua, sub sensibili forma verborum. Itaque, Si mihi de his terrenis loquenti non creditis (quod tamen Christus non dixit de Nicodemo, sed de Judæis incredulis), quomodo si dixerim vobis cœlestia, de invisibilibus Dei, de unitate Trinitatis, et trinitate in divinis, de emanatione divinarum Personarum ad intra, de immediata visione divinæ essentiæ a Beatis, de hierarchiis, aliisque se-

*Joann. u.
19, 21.*

creatis cœlestibus, de quibus parum habetur in lege Moysis et Prophetis, credetis? quasi dicat: Difficulter aut nequaquam credetis, quum sint incomprehensibilia et supernaturaliora prædictis terrenis. Necesse est ergo proprium intellectum auctoritati Christi subjicere, et his divinis quæ rationem transcendunt, fidem præbere, præsertim quum Deus per sufficien-tissima argumenta ostenderit Jesum esse Christum Filium Dei. Propterea dicit Apo-

II Cor. x, 5.

stolus secunda ad Corinthios : In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.

Verumtamen, quoniam quædam cœlestia et secreta ad Christum pertinentia, omni fidei sunt agnoscenda, videlicet unitas personæ Dei et humanitatis in Christo, et passio Christi, et amor Dei ad homines; idecirco Christus de his instruit Nicodemum, et sub nomine ejus universam Ecclesiam.

Et nemo ascendit in cœlum empyreum, quod est locus et mansio Beatorum, sicut ecclesia dicitur locus orationis sive orantium (nihilo minus, sicut fideles orare possunt extra materialem ecclesiam, sic Beati Deum clare conspiciunt ubicumque exstiterint), nisi qui descendit de cœlo, non locum mutando, sed humanam naturam assumendo, scilicet Filius hominis, qui est in cœlo. Verba hæc aquilina sicut in stilo simplicia sunt, ita in sensu profundissima ac difficillima. Sed pensemus quando Christus hæc verba protulit: utique ante passionem suam, quando in Ierusalem loquebatur cum Nicodemo. Porro quod nullus hominum electorum introierit regnum cœlorum ante Christi passionem, agnoscamus. Itaque, quod ait, « nemo ascendit in cœlum », verum est pro tempore illo, sumendo verbum « ascendit » sive ut est præteriti temporis, sive præsentis.

Sed tunc quæstio oritur, qualiter verba sequentia verificantur, « nisi Filius hominis ». Ascendere quippe competit Christo ratione humanitatis assumptæ, secundum

A quam tunc nondum ascendit. Non ergo excepisset se ipsum, si præfato modo sumpsisset hoc verbum, « ascendit ». Quæstio ista dupliciter solvitur. Primo, ut solus Filius hominis ascendisse dicatur, quoniam solus propria potestate et proprio jure ac merito ascendebat; alii vero virtute et merito Christi, cuius passione fuerunt ab originalis peccati reatu soluti. Secundo, ut nomine Christi non solum intelligatur Christi persona, sed et mysticum ejus corpus, puta Ecclesia patrum qui detinebantur in limbo, eeterique electi omnino mundati, de quibus prædixit: Iterum veniam, *Ioann. xiv,* et assumam vos ad me ipsum; et rursus: ^{3.} Pater, volo ut ubi sum ego, et illi sint *Ibid. xvii,* mecum, ut videant claritatem meam. Juxta hunc sensum ait: Ego sum ostium; omnes quotquot venerunt, fures sunt et latrones.

Porro, quod subditur, « Filius hominis, qui est in cœlo », majorem habet difficultatem. Si enim Filius hominis descendit de cœlo, videtur ante incarnationem fuisse in cœlo. Sed Filius hominis non est nisi homo: ergo homo ante incarnationem fuisse in cœlo. Item, si sic est, videtur quod Christus detulit secum corpus de cœlo. Insper, quando Christus verba hæc protulit, stabat cum Nicodemo in terra: quomodo ergo pro tunc Filius hominis fuit in cœlo?

Et respondendum, quod Christus hæc dixit, ad insinuandum unitatem personæ utriusque naturæ in ipso. Tanta namque est unio divinæ naturæ atque humanæ in Christo, ut humana Deo, et divina homini vere convenient. Sed pensandum quid propter quid dicatur. Dicendum ergo, quod Christus seu Filius hominis, fuit ante incarnationem in cœlo, secundum naturam divinam; descendit quoque de cœlo, non corpus secum portando, sed quia eadem est persona Dei hominisque in Christo. In talibus quippe locutionibus, Jesus, seu Christus, vel Filius hominis, semper supponit personam divinam, seu increatam hypostasim, utpote Verbum æternum. Ideo

istæ sunt veræ : Jesus est æternus, immensus, omnia implens, omnipotens ; Christus est verus Deus, immortalis, altissimus ; Deus est passus, occisus, sepultus. Causa veritatis harum atque similium locutionum, est unitas personalis præfata, et suppositio increatae personæ. Idecirco de puerο qui natus est nobis, et filio qui datus est nobis, Isaias prædixit, quod vocaretur Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, etc. Unde de puerο Jesu exsistente in utero, posito in præsepio, uberaque sugente, verum fuit dicere : Iste puer creavit cœlum et terram, et est ubique per essentiam, præsentiam atque potentiam. Hinc Judas apostolus in sua Canonica : Jesus (inquit) populum suum salvans de Ægypto, secundo eos qui non crediderunt, perdidit.

Postquam Christus Nicodemo suæ divinitatis tetigit majestatem, mox eidem de suæ passionis humilitate prædixit. *Et sicut Moyses exaltavit, id est, in loco alto suspendit, serpentem æneum, id est factum de aere, in deserto, quod fuit inter Ægyptum et terram promissionis.* Ut enim in C *Num. xxii.* Numeris describitur, quum tædere cœpisset populum Israel itineris ac laboris, murmurantesque contra Deum ac Moysen dixisserunt, Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo; misit Dominus ignitos ser-

A pentes in populum. A quibus quum multi fuissent occisi, pluresque læsi, venerunt ad Moysen, veniam deprecantes. Orante itaque Moyse pro illis, Dominus ei præcepit : Fac serpentem æneum, et pone eum pro signo ; qui percussus adspicerit eum, vivet. *Ita exaltari, id est in cruce levari ac figi, oportet Filium hominis,* id est Christum, necessitate conditionata, vide-licet, si liberari debet genus humanum, et quia Deus ita præordinavit, atque ut implerentur Scripturæ.

Deinde finalis causa passionis Christi subjungitur. *Ut omnis qui credit in eum fide formata, hoc est per caritatem ornata ac operante tempore opportuno. Caritas namque est forma, decor atque perfectio fidei : propterea fides caritati conjuncta, vocatur formata ; et si careat caritate, vocatur informis. Non pereat, id est, æternaliter non damnetur, sicut increduli et perversi.* Et quia non sufficit non damnari, subjungitur : *sed habeat vitam æternam, id est, cœlestem beatitudinem consequatur, et habeat eam nunc in merito et in spe, postmodum in præmiō et in re.*

Postremo, quomodo serpens ille æneus fuit figura Christi, et cur passio Christi dieatur exaltatio ejus, in sermone dicitur.

SERMO SECUNDUS

DE INFINITA FELICITATE ET GLORIA SUPERDIGNISSIMÆ TRINITATIS, ET DE FIDELI
AC HUMILI CONTEMPLATIONE IPSIUS.

OMNIPOTENS Dominus stabilis est D in gloria sua. Eccli. XLII, 47.

Summus et adorandus Deus, non frustra, sed ad sui ipsius claram ac beatificam contemplationem nos condidit, sicut Filius Dei loquitur Patri æterno : Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum et quem misisti Iesum Christum. Et Propheta

D alloquens Deum : Memorare (inquit) quæ *Ps. LXXXVIII,* mea substantia : numquid enim vane constituisti omnes filios hominum ? Imo Deus, cuius sapientiæ non est numerus, nil inaniter aut fortuito egit, sed propter certum finem cuncta creavit, quemadmodum in Job habetur : Universorum finem ipse *Job xxviii,* considerat. Finis ergo nostræ creationis, ^{3.}

hæc est beatitudo ad quam conditi sumus, clare et fruitive intueri vitam, felicitatem et gloriam Domini Dei nostri. Et quamvis non solum Christiani, sed et Judæi ac Saraceni fatentur et sciunt esse unum solum summum et verum Deum, omnium creatorem; soli tamen Christiani fide cognoscunt fideliterque fatentur, hunc Deum non tantum esse in essentia unum ac simplicem, sed in personis etiam trinum. Quum ergo beatitudo nostra completa, quam certissime credimus electis dandam in patria, sit supergloriosæ Trinitatis intuitio clara, tanto in hac vita perfectiores consistimus, quanto plus ad illam beatitudinem modo appropinquamus. Ergo et perfectio nostra in hac vita præsentि consistit in hoc, ut superdignissimam Trinitatem nunc, quantum huic statui est possibile, sinceriter, amorose atque stabiliter contemplemur. Expedit ergo et prorsus utilissimum est jam scire, prout in vita hac sciri potest, quæ sit vita, beatitudo et gloria Domini Dei nostri, qui est unus ac trinus, seu superfelicissimæ Trinitatis. Verum, quoniam ista, ut frequenter testatus sum, pro communi et simplici populo conscribuntur, idcirco de ista materia nunc non nisi plane et simpliciter, et velut superficialiter loquar.

Id ergo in primis sciendum, quod quum Deus sit ens in se ipso infinite perfectum, nulla indiget creatura, sed sibi in se et per se omnino sufficiens est. Ideo ait Psalmista: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* In libro Job xxxv, 6, 7. Job quoque asseritur: *Si peccaveris, quid Deo nocebis?* Porro si bene egeris, quid donabis ei? Hinc beatitudo, sanctitas et perfectio Dei, est se ipsum clarissime æternaliterque inspicere, atque se ipsum ardentissime incessabiliterque diligere. Et hoc etiam philosophi cognoverunt. Sed quoniam Deus est trinus secundum inviolabilem christianæ sapientiæ veritatem, beatitudo, vita et gloria summæ et supersanctissimæ Trinitatis, est quod unaquæque divina et increata persona non solum

A se ipsam, sed et aliam quamlibet clarissime inspicit infiniteque diligit. Itaque Pater æternus intuetur unigenitum Filium suum cum infinita claritate et jucunditate, et diligit eum superardentissimo ac infinito amore; habet etiam Pater superdulcisimam complacentiam in unigenito Filio suo, imo complacentiam penitus infinitam. Sed et Filius Patris æterni, tam clare et hilariter inspicit, atque tam fervide diligit Patrem, ut Pater ipsum; infinitæ quoque suavitatis complacentiam habet in B Patre. Denique Pater et Filius non minus diligunt Spiritum Sanctum quam se ipsos, complacentiamque immensam habent in ipso, quemadmodum in se invicem et in semetipsis: ideo Pater et Filius cum infinito gudio intuentur et superferventissime diligunt Spiritum Sanctum, ac deliciosissimam complacentiam habent in ipso. Nec dubium quin Spiritus Sanctus clarissime intueatur, jucundissime ac superardentissime diligit Patrem et Filium, infinitam etiam complacentiam habeat in eisdem.

C Itaque, hanc superaltissimæ Trinitatis mutuam et æternam, clarissimam, ferventissimam et superdelectabilissimam intuitionem, dilectionem et complacentiam, fideliter, sincere, affectuose ac fixe, quantum jam fieri potest, contemplari, est futuræ felicitatis inchoatio, prælibatio seu prægustatio quædam, atque perfectio vitæ præsentis. Præterea, istud etiam ab idiotis et simplicibus dulciter, affectuose et humiliter potest jam contemplari: sic tamen, ut super omnia sensibilia ac materialia ac circumscriptibilia seu finita se elevent; et sicut Deum in essentia unum apprehendunt tanquam ens simplex, purum, perfectum, immateriale et infinitum, vel, ut paucioribus verbis utar, tanquam ens infinite perfectum, sic quamlibet divinam apprehendant personam tanquam ens vere simpliciter perfectum et infinitum.

D Quo cognito, considerandum est, quod quanto rationalis creatura Deum sincerius per donum sapientiae contemplatur, tanto

ferventius diligit eum ; quanto etiam ferventius amat eum, tanto majorem complacentiam ac delectationem habet in eo. Quum itaque quælibet divina et increata persona cum infinita limpiditate et perfectione cognoscat quamlibet aliam divinam personam, videlicet Pater Filium, et Filius Patrem, Pater quoque et Filius Spiritum Sanctum; et Spiritus Sanctus Patrem ac Filium : constat quod Pater infinita dilectione diligit Filium, complacentiamque immensam habeat in eodem, et econtra ; similiter Pater et Filius infinite diligunt Spiritum Sanctum, et complacentiam seu delectationem infinitam habent in illo. Insper, quum quælibet divina persona sit infinitæ pulchritudinis, perfectionis et bonitatis, constat quod unaquæque diligit aliam cum infinita claritate, immenso caritatis ardore, interminatoque gaudio. Amplius, si rationalis creatura servide diligit Deum propter beneficia ejus atque promissa, quam infinite ac ferventissime Patrem diligit Filius, et Patrem ac Filium Spiritus Sanctus, quum Pater dederit Filio totam suam divinitatem, felicitatem et gloriam, similiter Pater et Filius Spiritui Sancto ? In horum contemplatione habere se debet homo moderate ac sobrie. Porro, hanc summæ Trinitatis vitam, felicitatem et gloriam clare, per speciem seu facie ad faciem intueri, est omnium felicitas electorum. Et quanto nunc puriora et ferventiora in caritate fuerint corda nostra, tanto cum ampliori claritate et exuberantiori jucunditate intuebimur supersublimem et superbenedictam Trinitatem, omnemque prætactam ejus felicitatem et gloriam, mutuam ejus inspectionem, dilectionem, complacentiam, fruitionem, emanationem et communicationem ipsius ad intra.

Porro, quamvis ea quæ absolute convenient Deo, sint toti Trinitati communia, nihilo minus Patri appropriatur potentia, Filio sapientia, Spiritui Sancto bonitas. Cujus appropriationis duplex est ratio : Prima, ad removendum errorem. Videmus namque quod in hominibus solet patribus

A deesse potentia propter eorum senectutem, filii sapientia propter juventutem, spiritibus pietas seu bonitas propter eorum animositatem : ideo, ne sic esse credatur in Deo, adscribitur Patri potentia, Filio sapientia, bonitas Spiritui Sancto. Alia ratio est, quoniam Pater a nullo est, et ipse est omnis boni fontale principium, a quo omnis virtus profluxit : idcirco appropriatur ei potentia ; Filio autem sapientia, quia ab intellectu Patris emanat, quum sit verbum mentis paternæ ; ac Spiritui Sancto bonitas, quoniam a benevolentissima voluntate Patris Filiique procedit.

B Porro omne peccatum quod agimus sive incidimus, oritur aut ex infirmitate, id est passione, ut subita ira seu concupiscentia aut timore, etc. ; aut ex ignorantia ; aut ex certa malitia seu deliberatione, et habitu vitioso. Unde peccata quæ ex infirmitate contingunt, dicuntur specialiter contra Patrem ; quæ autem ex ignorantia, contra Filium ; quæ ex certa malitia, contra Spiritum Sanctum. Ut ergo omnia hæc vitemus peccata, invocemus fideliter et instanter adjutorium confortationis divinæ contra infirmitatem, illuminationem supernam contra ignorantiam, suavitatem et caritatem Spiritus Sancti contra interiorum malitiam. Siquidem infirmitas nostra est, quod ratio nostra a passionibus animæ, hoc est a sensualitatis motibus et affectionibus, puta ab ira, impatientia, concupiscentia, timore, cupiditate, etc., superatur ; ignorantia nostra est, quod ea quæ pertinent ad salutem nescimus ; malitia nostra, quod ex habitu vitioso seu consuetudine prava atque scienter peccamus. Ideo indigemus virtutibus moralibus, scilicet mansuetudine, patientia, continentia, fortitudine, liberalitate, contra passiones corroborari ; prudentia quoque et illuminatione superna contra ignorantiam edoceri ; atque benignitate Spiritus Sancti contra malitiam adjuvari, quatenus taliter reformati, adjuti ac purificati, ad summæ Trinitatis contemplationem præfatam simus dispositi.

Itaque contra passiones et vitia infatigabiliter reluctemur, et sensualitatem nostram rationi subdamus; informationem quoque petamus a Deo, ab angelo sancto, a viris prudentibus, a Scripturis. Tota intentio atque affectio nostra sit ad Dominum Deum, ad gratiam, virtutes ac dona Spiritus Sancti, ad bona futura, cœlestia et æterna: sicque desiderio futuræ felicitatis, præsertim amore Dei creatoris et salvatoris nostri, temporalia et carnalia cuncta spernamus, vel saltem ea non magis amemus quam ad spiritualia bona nobis valent proficere.

A Legitur de S. Antonio, quod in adolescentia sua, pro Dei amore copiosas reliquit pauperibusque donavit divitias. Hinc successive pervenit ad præclaram ac specialem gratiam contemplationis. Nam circa principium noctis consuevit cor suum cum manibus elevare ad Deum, et tota nocte stetit in contemplatione divina et oratione purissima, cum admirabili caritatis ardore. Quumque de mane lux solis super ipsum descendenter, exclamavit: O sol, cur a summæ veræque lucis contemplatione me impedis? Et tunc manus suas retraxit.

SERMO TERTIUS

DE CERTITUDINE CHRISTIANÆ FIDEI, ET EADEM QUIBUS ADORNANDA SIT OPERIBUS.

NISI quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Joann. III, 3. C In evangelio hodierno ad multas informamur virtutes. Primo enim, exemplo Nicodemi confirmamur in fide. Nam circa exordium publicæ prædicationis Domini nostri Jesu Christi, quum adhuc pauca fecisset miracula, Nicodemus legis doctor, in tantum roboratus fuit in fide, ut diceret Joann. III, 2. Salvatori: Rabbi, scimus quia a Deo venuisti magister; nemo enim potest facere signa quæ tu facis, nisi secum fuerit Deus. Dupliciter etenim scitur veritas aliqua: primo, per naturalis rationis discursum, ut quod homo est animal, quia est substantia animata sensitiva; secundo, per supernaturalem divinæ potestatis operationem, quam efficit Deus ad protestationem et ostensionem alicujus veritatis, quia quum Deus sit essentialiter verus et veritas, nequaquam est confirmator et testis falsitatis, nec decipit quemquam directe, 1 Cor. x, 13. neque permittit homines supra vires suas tentari: et ita sciuntur ea quæ fidei sunt. Sicque Nicodemus sciebat quod Jesus es-

set a Deo missus et vera docens. Prima probatio, certitudinem evidentiæ; secunda, certitudinem adhærentiæ facit.

Quum ergo Nicodemus, vir tam eruditus, ex paucis Christi miraculis ita existit in fide firmatus, multo per omnem modum certior et insuperabilior nostra debet fides existere, quam Christus tantis postmodum confirmavit miraculis, mortuos suscitando, leprosos et claudos atque a nativitate cæcos curando, alia quoque innumerabilia faciendo prodigia; et post resurrectionem suam discipulis apparendo, D coramque eis in cœlos scandendo; deinde Spiritum Sanctum mittendo, et omnium linguarum ac Scripturarum notitiam Apostolis subito conferendo, eorumque corda tam inæstimabili caritate, constantia et omni perfectione implendo; deinceps per sanctos Apostolos aliasque discipulos, martyres, confessores ac utriusque sexus innumerabiles Sanctos, per tam superinnumerabilia et (ut sic loquar) infinita miracula, fidem catholicam roborando, ac per tot centena annorum curricula eam

in esse conservando, quæ alias dudum multotiesque perisset. Certissimi ergo et prorsus fortissimi simus in fide, scientes possibilius esse cœlum et terram annihi-
Jacob. n.²⁶ lari, quam minimum verbum Christi et Apostolorum ac Evangelistarum cassari aut falsificari. Sed et fidem nostram sanctis operibus adornemus, ex quo Deus eam tot signis ornavit, et quoniam de futuro Dei judicio ac retributione finali tam certificati consistimus. Nam fides sine operibus mortua judicatur.

Secundo, exemplo S. Nicodemi docemur esse valde solliciti pro nostra salute, et pro eorum salutari notitia quæ pertinent ad salutem. Quamvis etenim Nicodemus esset princeps doctorque Judæorum, qui pro maxima parte Christo fuerunt increduli, nihil minus, postposita omni humana verecundia atque formidine prævalente, Christum pro sua informatione accessit. Ita et quilibet Christianus, quantumcumque perversi et intimorati sunt inter quos conversatur, nihil minus de sua debet salute semper esse sollicitus, atque in dubiis circa quæ conscientia potest periclitari, instructionem a sapientibus quærere, præsertim quum mortaliter peccet qui discrimini se committit, id est periculo culpæ mortalis : ut si quis ambigat an hoc vel illud sit mortale peccatum, et tamen facit hoc, mortaliter peccat, etiam dato quod illud non sit culpa mortalis. Nam valde incaute et contra veram agit prudentiam. Ideo dixit Tobias : Consilium semper a sapiente perquire. Moy-
Tob. iv.¹⁹ ses quoque : Interroga patres tuos, et Deut. xxxii.⁷ annuntiabunt tibi; majores tuos, et dicent tibi. Et in Ecclesiastico scriptum est : Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non pœnitebis; itemque, Ante omnem actum, consilium stabile te præcedat.

Tertio, informamur Nicodemi exemplo non nisi idoneum consiliarium, id est prudentem et virtuosum, requirere et amplecti. Grande quippe periculum est, cordis sui secreta arduaque negotia inexperto, indiscreto, intimorato exponere; gravius-

A que videtur talium uti consiliis. Propter quod in Ecclesiastico habetur : Multi pa- *Ecclesiasticus.* vi. 6. cifici sint tibi, consiliarius sit tibi unus de mille; itemque, Non omni homini cor tuum reveles. Deinceps ad bonum consiliarium requiritur primo prudentia, ut sit circumspectus et multa considerans; secundo, ut sit justus, ne quærat propria commoda, neque sub specie boni suggerat mala, nec ex invidia malum alicui machinetur; tertio, ut sit mansuetus, non præceps nimisque calidus : ira enim impedit considerationem acutam ac matram, in consulendo pernecessariam. Unde, secundum Philosophum, oportet tarde consiliari, quoniam consulentem oportet multa pensare; consiliata vero sunt celeriter exsequenda tempore suo. Talem habere consiliarium indicibiliter expedit, tam ad jueunde ac prospere vivendum in sæculo isto, quam ad proficiendum in omni virtute et gratia. Nam et diabolica tentamenta per hoc potissimum superantur, quod homini bono ac sapienti panduntur. C Siquidem princeps tenebrarum et ejus satellites odiunt lucem, sicut asserit Christus : Omnis qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur *Ioann.* iii.²⁰. opera ejus. Hinc in Ecclesiastico dicitur : Cum viro sancto assiduus esto, et quemcumque cognoveris observantem timorem *Ecclesiasticus.* xxviii. 15, Domini; cuius anima est secundum animam tuam.

Quarto, docemur per Nicodemum nequaquam a via justitiae, ab itinere veritatis discedere, sed usque in finem constanter D in bonis perseverare : quia ut ait Salvator, Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Quum enim Nicodemus vide-ret quotidie Christum a Judæis, Phariseis, Scribis, sacerdotibus et eorum principibus irrideri, diffamari, tandemque comprehensum morti cerneret adjudicari, inseparabiliter tamen Christo adhæsit, et fine quietit beato. Hinc in Ecclesiastico habetur : Non te ventiles in omnem ventum; esto *Ecclesiasticus.* v. 11, firmus in via Domini et in veritate sensus ¹² tui, et prosequatur te verbum verax.

Postremo instar Nicodemi simus patientes ac dociles, non pertinaces et iracundi. Siquidem Nicodemus a Christo modeste reprehensus, æquanimiter tulit, et Christi documentis humiliter acquievit ac paruit. Insper, simul cum Nicodemo instruamur a Christo, et solerter pensemus quod ait *Joann. iii.*^{3.} Salvator : « Nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei ». Quotiescumque enim quis peccat mortaliter, spiritualiter moritur; et nisi per Dei misericordiam renascatur, id est, de suo peccato pœniteat, et de non esse spirituali ad esse spirituale resurgat, hoc est de morte culpæ ad vitam gratiæ, salvari non potest. Idecirco quotidie de nostris peccatis cordialiter doleamus, veniam flagitemus, confessionem facere apto tempore proponamus, et vitam emendemus in omnibus.

Postremo attendamus quod Christus disseruit : *Ibid. 44.* Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis. Quemadmodum enim filii Israel ob suam transgressionem ab ignitis morsi serpentibus, intuendo æneum serpentem a Moyse pro signo levatum, a suis curabantur vulneribus; sic fideles a dæmonibus impugnati, tentati et læsi, passionem Christi diligenter inspicio, et Dominum crucifixum sinceriter contemplando, a suis temptationibus et peccatis curantur. Si enim diligenter pensemus quam nudus Christus in cruce pependit, avaritiæ vitium superramus. Si intueamur quam mansuete et patienter in tota passione se habuit, ab ira et impatientia mentes nostras purgare studemus. Si consideremus quam caritative, quam humiliter et constanter universa sustinuit, quam amorose pro crucifixoriis exoravit, quam humillime coram pontificibus, coram Pilato, coram Herode, et sceleratissimis atque vilissimis illis a quibus nudabatur, flagellabatur, et spinis coronabatur, clavisque perforabatur, ac vehementissime spernebatur ac irridebatur, stetit et tacuit, omnino maledictæ tumorem superbiæ aspernamur. Omnia itaque ista nostris cordibus inscribamus; et qualiter

A Filius Dei propter nos alba veste ac purpureo indumento illusus est perpendentes, vanitates, pompas curiositatesque vestimentum, et superfluitates earum ceterarumque rerum vitemus. Christus equidem passus *I Petr. ii.*^{21.} est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus. Ideo qui dicit *I Joann. ii.*, se in Christo manere, debet, sicut ille^{6.} ambulavit ac toleravit, et ipse ambulare et tolerare, dicente Apostolo : Qui sunt *Galat. v. 24.* Christi, carnem suam crucifigunt cum vietiis et concupiscentiis.

B Itaque æneus ille serpens fuit figura Christi, ob causam nunc tactam : quoniam sicut Judæi a serpentibus vulnerati, æneum intuendo serpentem sanabantur in corpore; sic fideles, Christi passionem pensando, curantur in anima, caritatem, humilitatem, patientiam ceterasque discunt virtutes, et ejus sequuntur vestigia, prout ad Hebræos hortatur Apostolus : Deponentes omne peccatum, per patientiam *Hebr. xii. 1.*^{2.} curramus ad propositum nobis certamen, adspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta. Secundo, quia ænei serpentis erectio præfiguravit elevationem Christi in crucis ligno. Tertio, quoniam sicut æneus serpens habuit similitudinem, non veritatem serpentis ac venenati; sic Christus habuit similitudinem carnis peccati, non ipsum peccatum.

D Denique passio Christi, exaltatio appellatur : primo, quia alte in ligno suspensus est; secundo, quoniam sua passione exaltavit genus humanum, promerendo ei regnum cœlorum; tertio, quoniam sua passione præcipue honoravit Patrem æternum, obediendo ei usque ad mortem; quarto, quoniam sua passione meruit sibimet ipsi accidentale præmium, scilicet corporis sui glorificationem, gloriosam ascensionem, judiciariam potestatem, atque totius creaturæ prælationem, juxta illud ad Hebræos : Videmus Jesum, propter passionem *Ibid. ii. 9.* mortis, gloria et honore coronatum; et alibi : Humiliavit se factus obediens us- *Philipp. ii. 8, 9.*

que ad mortem; propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit ei nomen quod est super omne nomen.

Itaque Christi caritatem, pietatem, humilitatem cum ceteris assequamur virtutibus. Præsertim enim vitanda est omni Christiano crudelitas. Et sicut crudeles suis proximis faciunt, sic justo Dei judicio accidit eis etiam sæpe in vita præsenti, quemadmodum in Ecclesiastico scriptum est : Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur ; atque in Psalmo : Ps. vii, 16. Lacum aperuit, et effodit eum ; et incidit in foveam quam fecit.

Legitur de quodam tyranno, quod crudelis exstitit valde, et multis innocentibus

A bus durissimas intulit mortes. Quidam autem artifex volens tyranno illi placere, fecit æneum bovem, in cuius latere feceit fenestram per quam ingrederentur necandi et comburendi; quumque caloris vehementiam sentientes clamarent, non hominis, sed bovis vocem emittere videbantur: qua audita, tyrannus ille amplius accenderetur ad torquendum inclusos. Itaque tyrannus, viso æneo bove, artificium commendavit. Nihilo minus factum exseverans, dixit artifici: Tu primus experieris tormentum operis hujus, quod mihi crudeli tu crudelior obtulisti; sicque cognoscam qualiter per os bovis istius clamabis. Et factum est ita.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE SPIRITALI SIGNIFICATIONE QUATUOR ANIMALIUM, ET DE SEX SPECIEBUS
CONTEMPLATIONIS, PER SEX ALAS ANIMALIUM DESIGNATIS.

In circuitu sedis, quatuor animalia p
Ina oculis ante et retro. Apoc. IV, 6.

Quemadmodum per hæc quatuor animalia quatuor Evangelistæ sint designati, commune et notum est. Et ut super Ezechielem ostendit Gregorius, etiam ipse met Christus, omnium caput Sanctorum, per hæc quatuor animalia figuratur : ipse enim propter nos vere factus est homo, et pro nobis oblatus atque occisus ut vitulus; surrexit et vicit hostes ut leo; ascendit in cœlum ut aquila.

Rursus, secundum Gregorium, unusquisque in via Dei perfectus per quatuor animalia ista exprimitur : qui rationabiliter se habendo, pie inter proximos conversando, recte dignus est homo vocari; se ipsum vero Deo in sacrificium offerendo, et propter Deum propriam voluntatem at-

que carnalia desideria mortificando, rite
vitulus appellatur, juxta quod monet Apo-
stolus, Obsecro vos ut exhibeatis corpora *Rom. xii, 1.*
vestra hostiam viventem, sanctam, Deo
placentem; vitiis quoque viriliter resisten-
do, et adversariis suæ salutis per Dei au-
xilium prævalendo, leo vocari meretur;
contemplando autem et fervide diligendo
cœlestia et divina, congrue dicitur aquila.
Quæ omnia ad religiosos potissimum cer-
tum est pertinere, quoniam solennissimo
voto ad obedientiam et propriæ voluntatis
fractionem se adstrinxerunt. Ideo se ipsos
quotidie tenentur mortificare, carnalia de-
sideria extirpare, spirituali patri in om-
nibus obtemperare, in cuius manu est
eorum voluntas. Quam resumere, esset rem
alterius eo invito contrectare, quod fur-
tum censemur; sed hoc in religiosis etiam

sacrilegium judicatur, quia abusus est rei sacræ, utpote Deo per religionis professionem oblatæ et consecratæ. Religiosis quoque vere proficientibus bellum continuum est contra humanæ salutis hostes, quibus instar leonum tenentur resistere; et ipsorum est in luce sapientiæ contemplari diuina, atque in Solem justitiæ aciem mentis defigere.

Porro in hoc animalia ista specialiter imitari debemus, ut simus pleni oculis ante et retro, hoc est undique circumspecti, illuminati, acuti, ne sub specie boni decipiamur, ne in manifesta vitia corruamus, ne aliquo præoccupemur delicto. Quum enim, secundum Thomam et alios multos, in actibus humanis qui proprie appellantur humani, qui scilicet ex ratione et deliberatione procedunt, in individuo sumptis, non inveniatur indifferens, sed omnis hujusmodi actus sit moraliter bonus, virtuosus et meritorius, aut demeritorius atque culpabilis (si enim ex recta ratione procedit et ad finem debitum refertur, meritorius perhibetur; sin autem, demeritorius fertur): hinc nisi undique simus oculati, circumspecti, diligenter tissimi, et (juxta prophetam Aggæum) ponamus corda nostra super vias nostras, varias omni hora incidimus culpas, et cito pigrescimus. Idecirco, ut Habacuc loquitur,

Habac. ii, 1. super custodiam nostram stemus; et omni

Prov. iv, 23. custodia cor nostrum custodiamus a cogitationibus malis, ab affectionibus pravis, a

Job ix, 28. negligentia omni. Sicque cum Job vereamur omnia opera nostra, ne in eis Dominum offendamus. Nam sicut in Ecclesia-

Ecclesi. i, 22. stico legitur, Timor Dei est corona justitiæ, quæ cunctis est superponenda operibus, ut sollicite in eis omnis vitetur excessus; et

qui absque isto timore est, justificari non potest, nec evadere.

Consideremus ergo nos ipsos et omne quod agimus, an vere sit bonum et bene fiat. Consideremus nostram refectionem, comedionem, potionem, dormitionem, ne in eis excessus sit, ne queratur voluptas, ne virtutum circumstantiæ omittan-

A tur. Sic et ceteros nostros actus consideremus, discutiamus, dijudicemus; et magis intueamur quid nobis desit, quam quod nos habere confidimus. Hinc ait Bernardus: Consideratio mentem purificat, regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, vitam ordinat et honestat, sparsa recolligit, secreta rimatur, vera investigat, verisimilia examinat, facta et fucata explorat, agenda præordinat, acta recogitat, ut nihil in mente resideat incorrectum correctione dignum; haec est B quæ in prosperis adversa præsentit, et in adversis quasi non sentit. Ecce quanta bona facit consideratio ista in homine. Idcirco quotidie totam nostram conversationem consideremus, reprehendamus, et culpas proprias puniamus in nobis. Necessaria valde est consideratio ista, quamvis sæpe sit gravis. Propter quod ait Anselmus: Omnis gravis conditio. Si me inspicio, me ipsum non tolero; si non inspicio, me ipsum ignoro. Si me considero, terret me facies animæ meæ; si me non considero, C fallit me damnatio mea. Si me video, horror est intolerabilis; si non video, mors intolerabilis. Et certe, sicut in verbis iis innuit satis Anselmus, si quis se ipsum rite considerat, et bonorum quæ operatur admixtas defectuositates perspicaciter intuitetur, malorum quoque quæ agit multitudinem magnitudinemque sinceriter speculatur, abhorret et aspernatur se ipsum, et vix ferre se potest, nec deflere se sufficit.

D Verum sunt quidam insipientiæ filii, ad hanc sui saluberrimam considerationem cæci, atque ad aliorum facta curiose observanda, temere judicanda, distincte enumeranda, ante et retro oculis pleni, proprias culpas ex aliorum defectibus excusantes, alleviantes ac defendantes: quorum factitas est deflenda. Hi miseri non advertunt quod tam terribiliter ait Salvator: Quid vides festucam in oculo fratris tui, et *Matth. vii, 3, 5.* trabem in oculo tuo non vides? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, etc. Hinc Gregorius et Prosper testantur: Tam-

diu peccata propria homo nosse et deflere A ignorat, quamdiu curiose aliena considerat; quod si mores suos ad se ipsum versus adspiciat, non requirit in aliis quod reprehendat, sed in se ipso quod lugeat. Nos igitur religiosi et monachi, quorum est uni, utpote Deo, et sibi ipsi intendere, non insipienter relinquamus nos ipsos, nec immoderate occupemus nos circa proximos nostros: præsertim quum dicat Sal-

Luc. ix, 25. vator, Quid proficit homo, si lucretur universum mundum, se ipsum autem perdat? Nonne caritas incipit a se ipsa, id est a suo subjecto? Nempe qui vere se diligit, primo se ipsum reprehendit ac corrigit. Hæc ergo agamus, juxta quod scriptum est: Miserere animæ tuæ, placens Deo.

Eccli. xxx, 24. Præterea, per sex alas quibus unumquoque oculatum animal fuit ornatum, sex species contemplationis intelliguntur, prout eas quidam enumerant. Sanctus autem Bernardus quatuor species contemplationis distinguit. Quarum prima, secundum eum, est admiratio majestatis, id est admirativa speculatio. Secunda est consideratio judiciorum Dei. Quæ qui profunde intuetur, cum Apostolo exclamare impel-

Rom. xi, 33, 34. litur: O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ipsius! Quis enim cognovit sensum Domini? Et cum Psalmista loquitur Deo:

Ps. xxxv, 7. Justitia tua sicut montes Dei; judicia tua abyssus multa. In iis duabus speciebus contemplationis, ab immoderato, intimorato, irreverenti, præsumptuoso scrutinio

Prov. xxv, 27. est cavendum, quum dicat Scriptura: Sic ut qui mel comedit multum, non est ei bonum, sic qui perscrutator est majestatis, opprimetur a gloria. Tertia est consideratio beneficiorum Dei. Quarta autem

I Cor. ii, 9. est speculatio promissorum ipsius, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. His quatuor speciebus poterunt addi aliae duæ, videlicet: speculatio invisibilium creaturarum, intellectualium substantiarum, angelicorum et humanorum spirituum: ex quorum

A contemplatione ad omnipotentis notitiam Creatoris sublimiter mens ascendit. Secunda est speculatio corporalium ac visibilium creaturarum: ex quibus etiam Dei majestas splendide innotescit. Propter quod Isaias hortatur: Levate in excelsum oculos vestros, et videte quis creavit hæc. Possunt autem species contemplationis aliter assignari, ut infra mox Deo agente tangetur.

Is. xl, 26. Sed quum contemplatio sit actus sapientiæ, quæ est cognitio divinorum, posset B quis quærere, quomodo cognitio creaturarum, præsertim corporalium, ad contemplationem pertineat. Ad quod breviter respondetur, quod creaturæ, in quantum a Deo tanquam a primo principio profluxerunt, et in ipsum sicut in ultimum finem tendunt ac ordinantur, atque Creatoris sui sapientiam, omnipotentiam, bonitatem, amorem seu benevolentiam repræsentant, sic in ipsius cognitionem, admiracionem, laudem, timorem, cultum, dilectionem inducunt. Sicque ad contemplationem C consideratio spectat rerum earum. Nam et sic theologia et fides circa eas versantur.

Postremo et nos cum sanctis animalibus requiem superfluam nobis non demus nec admittamus, sed die ac nocte cum eis superbeatissimam laudem veneremurque Trinitatem, dicentes: Sanctus, Sanctus, *Apoc. iv, 8.* Sanctus, Dominus Deus omnipotens. Quumque non sit speciosa laus in ore peccatoris, exhibeamus nos divinæ laudis puros idoneosque ministros, Deo sanctitatis immensæ in sanctitate et justitia incessabiliter servientes, ut passionibus reformati, vitiis extirpati, negligentiis pulsis, ex fervida caritate, omne quod agimus ad Dei gloriam et honorem jugiter operemur. Plus etenim placet sancto et justo Deo unus actus virtuosus viri reformati, purgati, heroici et perfecti, quam plurimi actus boni hominis adhuc passionati, imperfecti, pusilli. Unde et vir virtuosus, fervens, purgatus, multo plus de essentiali præmio promeretur, agendo aliquod opus

bonum, quod tamen facit cum promptissimo corde et alaci jucunditate, quasi sine labore, quam homo imperfectus, idem agendo cum grandi difficultate atque labore. Deus namque ad mentis dispositio-

A nem et caritatis intuetur radicem, et purgata mens præcipue placet ei : idcirco actus talis mentis magis acceptat, et delectatur in eis. Ideo ad profectum incitemur, et ad perfectionem feramur.

SERMO QUINTUS

DE SUPERGLORIOSISSIMÆ TRINITATIS VITA, FELICITATE ET GLORIA PENITUS INFINITA.

BEATUS et solus potens Rex regum et Dominus dominantium; qui solus habet immortalitatem, et lucem habitat inaccessibilem; quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest; cui honor et imperium. I Tim. vi, 15, 16.

Sicut Aristoteles ait, desiderabilius ac nobilior est de rebus sublimibus et divinis modicum quid cognoscere, quam multa de inferioribus. Ideo idem asserit se de materialibus rebus determinasse propter separatarum cognitionem substantiarum. Quanto magis desiderabilissimum ac nobilissimum exstat, aliquid de superessentiali, incircumscriptibili et æterna Trinitate cognoscere, atque ad ejus notitiam finaliter referendum est omne studium, omnisque inferiorum notitia ? Rursus, Joann. xvii. 3. quum Dei Filio protestante, hæc sit vita æterna, summa felicitas, consummata beatitudo, clare cognoscere Patrem et Filium (haud dubium quin et Spiritum Sanctum), certum est, quod quanto in vita præsenti ad sinceriorem et affectuosiorem adorandæ et superbenedictissimæ Trinitatis contemplationem pertingimus, eo futuram beatitudinem plenius prælibamus, ad plenam felicitatem amplius propinquamus, ad veram perfectionem propinquius pervenimus. Ideo verissime disseruit Augustinus : Nullibi periculosius erratur, nec laboriosius aliquid queritur, nec quidpiam fructuosius inventur, quam ubi summæ Trinitatis unitas investigatur. Et rursus :

B Qui Trinitatis mysterium vel ex parte et I Cor. xiii. 9, 12. per speculum in ænigmate videt, gaudeat et gratias agat; qui vero non videt, tendat per pietatem ad videndum, non per cæcitatem ad calumniandum.

Sed agnoscedum, quod non in qualcumque superdignissimæ Trinitatis cognitione consistit noster profectus, nostra perfectio et futuræ prælibatio felicitatis, quum multi inanes et scioli de Trinitate scholastice disputent, scribant, et multa cognoscant quæ etiam devotissimos latent

C viros; sed in cognitione amorosa, formata, sincera, quæ actus est sapientiæ et ex fide progrereditur illuminata, consistit perfectio et futuræ beatitudinis dulcis prægustatio quædam. De qua cognitione loquitur Augustinus : Mentis humanæ invalida acies in tam sublime lumen non figitur, nisi per fidei justitiam expurgetur. Et denuo asserit, quod Trinitas adoranda non nisi purissimis mentibus cernitur. Qui ergo ad superaltissimæ Trinitatis contemplationem cupit assurgere et in tam supersplendidissimum lumen oculum cordis defigere, primo satagat emundari, illuminari, roborari, tantæque puritatis effici capax : quia si bestia tetigerit montem, lapidabitur.

Hebr. xi. 20.

Præterea ad contemplationem hanc cum omni humilitate, reverentia et casto timore est accedendum, et ab immoderata inquisitione cavendum, præsertim quum (ut in themate tactum est) Deus « lucem habitat inaccessibilem; quem nemo hominum

vidit, neque videre potest ». Quod intelligendum est de visione comprehensionis perfectæ, qua quid tam clare et plene cognoscitur sicut ex sua natura cognoscibile exstat. Sic enim a se solo videtur et comprehenditur Deus : nam sua actualitate ac plenitudine infinita, omnium intellectuum creatorum capacitatem in infinitum excedit. Potest quoque intelligi, quod nullus in hac vita potest Deum per speciem videre, vivendo vita sensitiva humana; et item, quod corporalibus oculis videri non valeat. Sed, quamvis Deum comprehendere non valemus, possumus tamen assidue in ejus contemplatione proficere : idcirco quærendus est, ut inventus magis quæratur, clariusque inventus, adhuc avidius requiratur; nec huic inquisitioni in via hujus exsilii terminus imponatur. Propter quod dicit Psalmista :

Ps. civ, 3,4. Lætetur eorū quærantium Dominum; quærите Dominum et confirmamini; quærite faciem ejus semper.

Insuper ad habendam superpræstantissimæ Trinitatis aliqualem ac fidelem cognitionem, primo de emanatione unius personæ ab alia aliquid est tangendum. Quocirca sciendum, quod quum Deus sit ens primum, simplicissimum, infinitum, perfectum, naturaliter bonum, ipse est una actualissima vita et supersapientissima mens, atque purissimus, invariabilis, incircumscripibilis spiritus. Hinc Dei fecunditas, exuberantia, munificentia est omnifarie infinita. Emanatio quoque illa ad intra quæ in Deo est, non nisi simplicissima, immaterialissima, incommutabilis, intellectualis et æterna consistit : talis est ergo generatio Filii Dei, atque processio Spiritus Sancti.

Itaque Deus Pater se ipsum æternaliter ac plenissime intuendo et intelligendo, hoc quoque in se et de se cognoscit, intelligit, concipit, hoc intra se profert, producit et gignit. Sieque Pater æternus se per intellectum cernendo, sui ipsius conceptum in se parit, et verbum unum internum, mentale, non sonans ac transiens, non vocale

A et accidens, sed supersubstantiale et immanens, de se profert, et intra se loquitur. Cujus verbi expressio est generatio Filii Dei. Hoc etenim Verbum æternum, quum secundum rationem similitudinis a Patre per intellectum emanet, et de substantia Patris immediate, non per actum intermedium a substantia realiter distinctum, nascatur, propriissime ac verissime Filius Dei Patris appellatur. Et quoniam Pater uno simplicissimo intelligendi actu se ipsum et omnia perfecte intelligit, ideo B una prolatione immanente verbum producit, quod est sui perfecta imago, et omnium creaturarum exemplar, ars, species et ratio. Nec aliiquid minus potest esse, relucere ac repræsentari in Verbo isto, quam est in Patre æterno : ideo tota Patris essentia continetur in eo. Nec dubium quin eadem numero, quum divina essentia nequeat multiplicari, nec esse valeant plures dii. Hoc itaque Verbum æternum, est mentis paternæ verbum internum, intelligibilis dictio, et sapientiæ ejus plena expressio, splendor gloriæ, character paternæ substancialiæ, imago bonitatis paternæ, candor lucis æternæ, speculum superclarissimum et perfectum majestatis incomprehensibilis genitoris. Hunc Unigenitum superpulcherrimum, supersapientissimum, superbonum ac supersimillimum sibi, diligit Deus Pater amore superardentissimo, prorsus gratuito et immenso; æternaliter quoque et incessabiliter adspicit eum cum delectatione vere et intensive interminata, et complacentiam habet in D eo omnino superdulcissimam et immensam. Sed et Filius Patrem invariabiliter intuetur, comprehensive intelligit, superferventissime infiniteque diligit, superdeliciosissimam complacentiam et immensam prorsus lætitiam habens in suo supercarissimo Patre.

Præterea Pater et Filius sibi tam interminabiliter complacentes, se invicem volendo ac diligendo, simul producunt et spirant unum subsistentem, superessentiæ, perfectum et infinitum amorem,

Hebr. i, 3.

Sap. vii, 26.

qui est Spiritus Sanctus, a Patre et Filio tanquam ab uno fonte æterno, ab uno fontali principio et ab uno spiratore procedens, quoniam Pater et Filius per id et in eo et in quantum producunt Spiritum Sanctum non distinguuntur, sed unum sunt, utpote unius substantiae et voluntatis, quæ in ambobus numero una est : quemadmodum etiam Pater, Filius et Spiritus Sanctus sunt unus universorum creator, unus fons, unum principium, quia in eo quo creant non distinguuntur. Hic Spiritus Sanctus Patri et Filio consubstantialis, coæternus, coæqualis verissime et supercertissime creditur; estque amor iste amborum spiritus, pax serenissima, tranquillitas infinita, communio plena, sempiterna atque communis lætitia, suavissimum osculum, inseparabilis nexus, dulcissimusque complexus Patris ac Filii.

Denique, quum causæ amandi seu rationes amoris sint bonitas, cognitio, propinquitas, similitudo, beneficentia, communio, constat quod inter has superbenedictas, supervenerabiles, adorandas personas est dilectio mutua omnino perfecta, superardentissima et immensa, quum omnes prætactæ amandi rationes ibi superexcellentes et superplenissime æternaliterque consistant. Quælibet namque persona infinitæ est bonitatis, sapientiæ, pulchritudinis, perfectionis; et unaquæque comprehensive et superclarissime cognoscit et aliam inspicit. Filius quoque a Patre immediate procedit, et infinitum bonum ab eo suscepit, estque Patri simillimus ; Spiritus Sanctus etiam a Patre et Filio immediate spiratur, et infinitum bonum ab ipsis suscepisse se intuetur. Pater vero se totum Filio, Pater item et Filius se plene communicant Spiritui Sancto. Quanto autem inter aliquos est major dilectio, tanto jucundior est eorum mutua intuitio, unio, complexus, usus sive fruitio : ideo

A unaquæque divina persona cum infinita jucunditate inspicit, amplectitur comprehenditque aliam, et se invicem superdeliciosissime perfruuntur.

Denique, si beneplacitum est Domino *Ps. cxlii, 4.* in populo suo; si Seraphim calidissime, acutissime, penetrantissime, ferventissime et superferventissime, juxta Dionysium, diligunt Deum; si deliciæ Dei sunt esse cum filiis hominum; si gaudium Domini est fortitudo nostra : quam beneplacitum est Patri æterno in unigenito Filio suo,

B et econverso ? Quam incomprehensibiliter unaquæque persona complacet alteri ? Quam superdeliciosissime simul sunt, imo in se invicem inseparabiliter, inconfusibiliter circumcessibiliterque consistunt ? Quam superæstuantissime, supercalidissime, superacutissime, superferventissime se invicem æternaliter et nobis prorsus incomprehensibiliter diligunt dilectione utique superjucunda, et omni creaturæ quoad suam plenitudinem inexperta ? Ecce hæc est vita, beatitudo et gloria Domini Dei nostri, ita contemplari, diligere, communicare, producere, delectari et taliter se habere.

Tantam igitur supersublimis et superomnipotentis Trinitatis beatitudinem, excellentiam, perfectionem ac mutuam intuitionem, dilectionem, complacentiam, fruitionem, communicationem, emanationem et consistentiam devotissime contemplemur, dulciter intueamur, cum omni gratulatione et delectatione ingenti uberrime revolvamus et attendamus. Si enim Dominum Deum nostrum vere ex corde super universa diligimus, debemus utique tam infinitæ suæ felicitati et gloriæ præcordialiter congaudere. Sed ad hanc contemplationem, amorem et congratulationem conueniunt nos exhibere idoneos, virtuose, fructuose, pure et digne vocatione hac conversando, totoque corde Deo jugiter adhærendo.

*De Cœlest.
hier. c. vii.
Pror. viii,
31.
II Esdr. viii,
10.*

SERMO SEXTUS

DE SPECIEBUS CONTEMPLATIONIS, ET DE MYSTICA THEOLOGIA.

NOS autem revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu. II Cor. iii, 18.

Ad Creatoris sui claram et facialem, fruitivam ac beatificam contemplationem adipiscendam inamissibiliterque possidentem, creata est rationalis creatura. Nunc interim, quamdiu degit in saeculo isto, præfatæ contemplationi propinquare, et aliquid ejus participare, atque ipsius dulcedinem prælibare debet conari, præsertim omnis religiosus, ab exteriorum sollicitudine, inquietudine, occupationibus liber.

Porro contemplatio est divinorum sincera, prompta et amorosa cognitio. Nam primo et immediate contemplatio circa Deum versatur, deinde circa effectus ipsum, prout ab ipso fluxerunt et gubernantur, atque ad ipsum finaliter referuntur, et a theologis considerantur. Hujus contemplationis prima species, est simplicissimæ Deitatis speculatio naturalis : non quod contemplatio ista sit sapientiæ acquisitæ, naturalis et philosophicæ actus, quem sit doni sapientiæ, quæ est supernaturalis habitus, actio. Sed dicitur speculatio naturalis, quoniam contemplatur de Deo ea quæ naturali ratione possunt cognosci de eo, quæ et pro magna parte cognoverunt philosophi : utpote, quod Deus sit primum ens, purus actus, honoratissimus intellectus, pura bonitas, summa veritas, simplicissima unitas, prima omnium causa et ultimus finis; cuius sapientiæ, omnipotentiæ, beatitudinis, opulentia, sanctitatis, excellentiæ, perfectionis, pietatis, justitiæ, suavitatis nullus est finis, nulla mensura, coaretatio nulla.

A Secunda species contemplationis, est summæ et superessentialis Trinitatis cognitio supernaturalis : quemadmodum scilicet Deus sit in essentia unus, et trinus in personis, et quomodo una persona aliam sit producens ; quomodo Filius a Patre generetur, et Spiritus Sanctus ab utroque spiretur; qualiter una persona aliam superclarissime intueatur, superardentissime diligat, et se invicem perfruantur ac mutuo sibi complacent æternæ, increatae et adorandæ personæ. De qua specie contemplationis dictum est in præcedenti sermone.

Sed agnoscendum, quod (juxta divini Dionysii documenta) duplē de Deo habemus in hac vita cognitionem, videlicet : unam per affirmationem seu positionem, ut quod Deus est ens primum, summum bonum, et quidquid, absolute loquendo, perfectius et melius est habere quam eo carere; aliam per ablationem seu negationem. Quia ut sacratissimus asserit Dionysius, necesse est in Deo omnium perfectiones ponere ac fateri, tanquam in fontali omnium causa et exemplari universorum principio; iterumque, oportet omnem rerum perfectionem abnegare de ipso, tanquam super omnia incomparabiliter, separatissime et superessentialiter existente, penitus incomprehensibili et prorsus ignoto quantum ad quid est. Ipsa quippe æterna Deitas, infinita eminentia omne creatum excedit, estque deficiens omne nomen (prout nos illud comprehendere possumus) a superbenedicta et supervivente et incomparabili majestate ipsius, infinito defectu. Unde et (juxta Dionysium) ista cognitio Dei per negationem est potior et clarius prima. Hinc jux-

De Cœlest.
hier. c. ii.

De Myst.
theol. c. i.

De Cœlest.
hier. c. ii.

ta hanc duplarem Dei cognitionem potest contemplatio Dei duplex distingui : prima (ut dictum est) per positionem; secunda per ablationem. Hæc autem cognitio Dei per omnium ab ipso negationem, ad mysticam spectat theologiam, et est sublimior species contemplationis quæ haberi potest in vita præsenti.

Porro mystica theologia, quæ et unitiva sapientia atque flammigera theoria vocatur, realiter idem est quod donum sapientiæ, accipiendo sapientiæ donum secundum gradum et statum suum supremum B atque perfectum huic vitæ possibilem. Est equidem triplex gradus doni sapientiæ, sicut et caritatis. Itaque mystica theologia, seu contemplatio ista sapientiæ unitivæ, flammigeræ, amorosæ ac saporosæ, est interna ac secretissima mentis cum Deo locutio, Deitatisque quædam intuitio, non per phantasmata aut rerum imagines, sed per omnium ablationem, transcen-
sionem ac derelictionem, otante jam mente ab omni virium cognoscitivarum et appetitivarum actione circa creata versante, ingredienteque mente divinam caliginem, id est se extendente ac immersante in ipsam incomprehensibilem, infinitam, supersplendidissimam lucem divinam, incretam, æternam. Quam quanto clarius intuetur ac perfectius contemplatur, eo quam incomprehensibilis et superexcellens sit, certius cernit atque profundius speculatur. Hinc a quibusdam mystica theologia sic definitur : Mystica theologia est anagogica seu superductiva motio mentis in Deum per purum fervidumque amorem; et rursus, Mystica theologia est experimentalis de Deo notitia per unitivi amoris amplexum. Hæc contemplatio mystica, supernaturalis, theorica, ad viros heroicos, perfectos, purgatos proprie pertinet, quia ad eam disponitur homo immediate per ferventissimæ caritatis ardorem, quo Spiritus Sanctus apicem affectivæ tangit, excitat et accedit, aliqua tamen præeunte naturali ordine contuitione : sive vertex intellectivæ in Deum erigitur, figuratur, pro-

A funditur, rapitur, et tota mens in Deitatis oceanum absorbetur, et in divitias gloriæ Creatoris demergitur, atque in ipso feliciter conquiescit suaviterque obdormit. Ad hanc deificam contemplationis speciem non efficitur homo aptus, nisi per plenam privati eradicationem amoris, per reformationem perfectam, per purum et perfectum Dei amorem.

Tertia contemplationis species, quæ et quarta dici potest, est assumptæ humanitatis Christi consideratio : quemadmodum scilicet natura humana in Christo assumpta est in unitatem personæ a Verbo æterno, et suppositata in hypostatico esse ipsius Verbi increato; et quomodo eodem momento caro Christi a Spiritu Sancto formata est, et anima ejus creata ac carni formaliter juncta, atque utrumque simul a Verbo assumptum; qualiter item in eodem illo momento ac instanti impleta est tota capacitas animæ Christi plenitudine gratiæ, perfectione virtutum, excellentia quoque donorum ac fructum et beatitudinum, imo et beatifica visione divinæ essentiæ, et summa Deitatis perfruptione. Deinde ad hanc contemplationis speciem pertinet considerare omnia quæ in Evangelio et ceteris sacris Scripturis, de Christo secundum quod est homo, leguntur : qualiter scilicet de Virgine conceptus et natus sit, ab angelo nuntiatus pastoribus, adoratus stella duce a Magis; et cetera ejus mysteria, opera atque miracula.

Quarta contemplationis species, est speculatio donorum gratiæ Dei, intelligendo D per dona gratiæ universa supernaturalia beneficia Creatoris et munera gloriæ Beatorum, seu divina promissa cœlestia. Ad hanc itaque speciem pertinet intueri beneficia Dei gratiosa, generalia ac specalia, corporalia et spiritualia, exhibita et exhibenda.

Quinta species, est contutio donorum naturæ, id est consideratio naturalium Dei effectuum, visibilium et invisibilium, terrestrium atque cœlestium, intellectualium, rationabilium, et inferiorum elemen-

torum et mixtorum. Sieque ad speciem hanc pertinet intueri ordinem universi, species, proprietates et virtutes et operationes naturalium rerum, et substantias separatas, orbes, astra, planetas, prout in istis magnificentia Conditoris relucet, ejusque bonitas, sapientia et potestas in cunctis resplendent.

In his itaque contemplationis speciebus nos actuemus, exerceamus et occupemus;

A atque ad eas, per profundissimam humilitatem, patientiam inconcussam, mansuetudinem firmam, ceterasque virtutes, per orationes devotas et assiduam dominicæ passionis memoriam, per indesinentem cordis custodiam et diligentem divini operis exsecutionem, nos quotidie ac strenue præparemus ac disponamus, ad laudem et gloriam superbeatissimæ Trinitatis. Amen.

*Pro solennitate Corporis Christi, quære enarrationes et sermones
in altera parte, de Sanctis.*

DOMINICA PRIMA POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

DEUS CARITAS EST. I Joann. iv, 16-21.

QUIA adhuc non longe a sacratissima solennitate Pentecostes, in qua de Spiritu Sancto, qui caritas appellatur, festivitas agitur, recessimus, recte epistola ista in qua de caritate fit mentio, in dominica legitur hodierna. Ait ergo S. Joannes :

Deus caritas est. Deus utique amat se ipsum, sed et ea quæ condidit, secundum id quod ab ipso sortita sunt, quemadmodum in libro Sapientiæ dicitur Deo : *Diligis omnia quæ sunt, et nihil odisti eorum quæ fecisti.* Porro in simplicissimo Deo realiter idem sunt amans et amor, quemadmodum sapiens et sapientia : ideo vere dicitur Deus amor seu caritas. Denique multiplex est distinctio caritatis. Est namque caritas creata, quæ est virtus theologica, et caritas increata, videlicet Deus. Caritas quoque increata distinguitur : quia est caritas increata absolute dicta, quæ est ipsum diligere Dei, quia in Deo sunt idem esse, posse et agere. Est quoque caritas increata spirata, relative accepta : et ista est ipsem Spiritus Sanctus. Sed caritas increata absolute sumpta, communis est toti superdignissimæ Trinitati, et cuilibet competit divinæ et increatæ Personæ. Nihil minus, sicut sapientia Filio, sic caritas ista appropriatur Spiritui Sancto, quia Spiritus Sanctus procedit per modum amoris, estque emanatio voluntatis.

Et qui manet in caritate, in Deo manet. Hoc dupliciter potest intelligi. Primo sic : « Qui manet in caritate », scilicet incre-

A ta, id est, qui ei inhæret, « in Deo manet », id est, spiritualiter finaliterque quiescit. Quum enim caritas ista sit Deus, consequens est ut qui manet in ea, in Deo sit manens. Juxta quem modum ait Christus : Creditis in Deum, et in me credite. Quum *Joann. xiv,* enim Christus sit verus Deus, consequens ¹ est ut qui credit in Deum, credat in Christum, sicut ibidem Augustinus exponit. Secundo sic : « Qui manet in caritate » creata, id est, caritatem, quæ virtus theologica est, in se tenet, « in Deo manet » B tanquam in ultimo fine, et ei summe adhæret, quoniam mentem creatam Deo finaliter copulare, et eam in ipso firmare, opus est caritatis infusæ. Itaque qui manet in caritate, manet in Deo, sicut contentum in continente, et sicut participans in participato, quoniam caritas infusa est quædam similitudo et participatio caritatis increatæ. *Et Deus manet,* id est, gratiose habitat, *in eo,* sicut participatum in participante et continens in contento. Unde et Beda hic ait : Vicius in se habitant qui continet et qui continetur. Habitat in te Deus, sed ut contineat te ne cadas; habitas quoque in Deo, ut continearis in eo.

In hoc perfecta est caritas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii, id est, diem iudicii non formidemus, sed fiducialiter præstolemur, cupientes *Philipp. 1,* dissolvi et esse cum Christo. Unde et Christus in Evangelio, de die loquens iudicii ^{23.}

Luc. xxi, 28. suis fidelibus : His (inquit) fieri incipientibus, levate capita vestra, id est, corda exhilarate, quoniam appropinquat redemptio vestra. Beda quoque hic scribit : Quid est fiduciam habere in die judicii ? Non timere ne veniat dies judicii. Quum enim primo quis ad pœnitendum se dederit, incipit formidare diem judicii, ne Judice apparente damnetur ; processu vero bonæ conversationis animatus, discit non timere quod ante timebat, sed potius desiderare ut veniat Judex, confidens merito bonæ conversationis salvari. In hoc ergo perfecta est caritas Dei nobiscum, id est, perfectio caritatis nostræ ad Deum consistit in hoc, ut fiduciam habeamus in die judicii, juxta intellectum inductum.

Sed iis obviare videtur, quod etiam viri heroici et perfecti, judicium Dei usque ad mortem suam formidasse leguntur, quemadmodum supra de beatissimis patribus Arsenio et Elia eremitis narratum est. Sanctus quoque Hieronymus protestatur : Quum diem illum cogito, totus expavesco. Et rursus : Sive comedo, sive bibo, sive aliud aliquid ago, semper mihi videtur tuba illa meis auribus insonare : Surgite, mortui, venite ad judicium. Ad istud arbitrator respondendum, quod viri sancti diversimode tanguntur a Spiritu Sancto ; et quamvis frequenter Spiritus Sanctus perhibeat testimonium menti eorum quod filii Dei sint, interdum tamen permittit eos insistere considerationi infirmitatis imperfectionisque propriæ : et ita verentur timore filiali, videlicet, ne separantur a Deo. Et sicut doctores fatentur exponendo quod scriptum est, Non est inventus similis illi, qui conservaret legem Excelsi, unus Sanctorum magis abundat in ista virtute, alter in alia.

Insuper, unde fiduciam istam nostræ salvationis habere valeamus, subjungitur. *Quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo :* id est, quemadmodum Deus in cœlo est totus pius et bonus, non justos tantum sed injustos etiam diligens, vel secundum prædestinationem æternam, vel

A secundum id quod sunt per creationem a Deo, et omnibus beneficia sua liberaliter exhibet, conservando eos in esse et necessaria præbens vitæ; ita et nos sumus in hoc mundo, id est, nos Christiani Deo in hoc assimilamur, quod etiam inimicos diligimus et bona eis impendimus. Hinc jubet Salvator : Diligite inimicos vestros, *Matth. v,* benefacite iis qui oderunt vos, et orate pro persecutibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum facit oriri super nos et malos, et pluit super justos et injustos. Unde alio loco scriptum est : Eritis *Luc. vi, 35.* filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. Itaque, quod ait Joannes, « sicut ille est, et nos sumus », de similitudine aliquali et parvula est sumendum : siquidem a divina perfectione deficimus prorsus in infinitum. Et juxta hanc similitudinem imperfectam loquitur Christus : Estote perfecti sicut et Pater *Matth. v,* vester cœlestis perfectus est. Et Dominus *48.* per Moysen : Sancti (inquit) estote sicut *Lev. xi, 44.* C et ego sanctus sum.

Deinceps docet S. Joannes qualis sit caritas. *Timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet.* Sex assignantur timores, videlicet : timor servilis, timor mundanus, timor carnalis, timor naturalis, timor initialis, et timor filialis. Timor servilis est, quo vitatur peccatum seu aliquius offensa, non zelo justitiae nec boni amore, sed solum formidine pœnæ. Timor mundanus est, quo malum vitatur ne D res exterior amittatur, puta substantia, lumen, honor, utilitas. Timor carnalis est, quo malum vitatur ne aliquid adversitatis patiatur homo in corpore suo, vel ne carnali voluptate privetur. Timor naturalis est, quo vitatur malum ne aliquid naturali desiderio contrarium accidat. Timor initialis, quo malum vitatur partim amore boni, partim formidine pœnæ. Timor filialis, quo malum vitatur solum ne offendatur dilectus, vel ne quis separetur ab illo. Horum timorum tres primi sunt

*Cf. LXXIX.
p. 19 B, 25
C, 33 A.*

*Rom. viii,
16.*

*Ecclesi. XLIV.
20.*

vituperabiles, et pœnam habent, quia pœnam merentur : idcirco a caritate totaliter expelluntur, nec simul cum illa stare possunt quoad suum esse completum, sicut nec cetera peccata ex genere suo mortalia; sed quantum ad primos motus incompletumque esse, simul cum caritate, præsertim proficientium, stare queunt. Porro timor pure naturalis, nec laudabilis nec vituperabilis est in se : idcirco nec caritati repugnat, nam et in Christo fuit. Ratione tamen regendus est, ne immoderatus reddatur. Timor autem initialis ac filialis sunt idem realiter, nec differunt nisi penes diversum perfectionis gradum in eadem specie, sicut majus album et minus album. Ideo, sicut timor filialis inseparabiliter conjunctus est caritati, ita et initialis absque caritate non est; sed quanto in aliquo caritas magis perficitur, tanto timor initialis in eo magis decrescit quoad id quod habet de servilitate. Itaque timor servilis, carnalis, mundanus, non est in caritate ; timor quoque initialis non est in caritate perfecta, quantum ad id quod habet de servilitate. Ideo dicitur : Perfecta caritas foras mittit, id est, totaliter ejicit, timorem hujusmodi, quoniam timor inordinatus pœnam habet, id est meretur, præsertim in quantum servilis et inordinatus : quod tamen de timore initiali accipiendum non est, quoniam principaliter agit amore boni.

Qui autem timet Deum timore servili aut etiam initiali, non est perfectus in caritate, quæ (ut dictum est) servilitatem timoris prorsus excludit, loquendo de caritate perfecta formaliter, utpote secundum quod talis est. Nihilo minus in viris perfectis inveniuntur primi motus, non in quantum sunt viri perfecti, sed in quantum nondum confirmati in bono, atque humanæ fragilitati subjecti.

Nos ergo diligamus Deum, non solum dilectione naturali, sed etiam, imo et principaliter dilectione infusa et spirituali ac supernaturali, quoniam ipse prior dilexit nos. Dilectio equidem Dei ad homines, ad

A quamcumque creaturam, æterna est, nec aliquid novi potest esse in incommutabili Deo. Prædestinatos tamen Deus, specialiter simpliciterque loquendo, ab æterno dilexit ; reprobos vero secundum quid. Quum enim diligere sit alicui bonum velle, quidquid boni in creaturis consistit, ex Dei dilectione ad eas profluxit. Verum electis præparavit Deus dona gratiæ in præsenti, et dona gloriæ in futuro : et hoc, pura atque omnino gratuita ad eos dilectione, omne meritum præveniente. Denique hoc ipsum quod est Deum diligere, est præcipuum donum Dei. Ideo nec id haberemus, nisi Deus nos prior amasset, et ex suo increate amore amorem creatum, infusum, qui caritas appellatur, nobis dedisset. Nam amor est primum donum, in quo omnia dona donantur. Hinc asserit Christus : Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Sed ob*16.*
jici potest, quod idem paulo post affirmat : Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis. *Ibid. xvi.*
Et respondendum, quod conjunctio, Quia,
27. dicit ibi causam a posteriori, quæ signum vocatur.

Si quis dixerit quoniam, id est quod, diligo Deum caritate supernaturali infusa, quæ cum mortali stare non valet culpa, et fratrem suum, id est quemcumque hominem viatorem, virum seu feminam, fidem seu infidelem, oderit, odiendo personam, non vitia tantum, mendax est : quoniam odium est mortale peccatum, ideo simul cum dilectione Dei esse non potest ; secundo, quoniam dilectio proximi includitur in dilectione Dei, præsupponitque eam ; tertio, quia qui quemcumque odit hominem, præceptum Dei transgreditur, ideo Deum non diligit ; quarto, quoniam eadem est caritas habitualis qua Deus proximusque diligitur, eo quod Deus sit ratio diligendi proximum : sicut eadem est fides qua creduntur tam pertinentia ad Christi divinitatem totamque superpræstantissimam Trinitatem, quam pertinentia ad Christi humanitatem et ad alia quædam creata, quoniam veritas increata est ratio credendi in omnibus.

Verumtamen S. Joannes tangit specialem sui dogmatis rationem, subdendo : *Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, id est proximum visibiliter sibi notum, Deum quem non videt oculo corporali, nec per essentiam in vita præsentis, nec plene comprehendere potest in patria, quum Deus altissimus omnis creatæ mentis capacitatem in infinitum excedat (est namque infinitæ cognoscibilitatis, sicut et infinitæ actualitatis), quomodo potest diligere?* Quocirca pensandum, quod duplex ponitur causa dilectionis secundum quod sufficit pro præsenti, videlicet : bonitas et cognitio. Bonitas est causa dilectionis, tanquam objectum ipsius : nil enim diligitur nisi sub ratione boni, aut veri aut apparentis. Cognitio autem est causa dilectionis, tanquam via ad eam, utputa ad actualem dilectionem : quia quod prorsus incognitum est, nequit amari. Quum ergo proximum clarius videamus quam Deum,

A quantum ad hoc, dilectio proximi habet quamdam facilitatem præ dilectione Dei, ita ut quoad hoc, facilius videatur diligere proximum, quamvis absolute loquendo, incomparabiliter majores et etiam plures sint rationes diligendi Deum quam proximum.

Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat et proximum* * *fratrem suum.* Unde interrogatus Salvator quod est mandatum magnum in lege, respondit : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, etc. Hoc est primum et maximum mandatum. Secundum autem est simile huic : Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Et alio quoque loco ait Salvator : Hoc est præceptum meum, ut diligatis in vicem sicut dilexi vos. Homo quippe ad Dei imaginem similitudinemque creatus est : idcirco est diligendus, in quantum Dei imagine insignitur, et capax est sui Creatoris per cognitionem atque amorem.

SERMO PRIMUS

DE COMMENDATIONE ET PERFECTIONE CARITATIS, QUA DEUS PROXIMUSQUE DILIGITUR.

DI^{LIGAMUS} Deum, quoniam ipse pri- or dilexit nos. I Joann. iv, 19.

In præsenti epistola S. Joannes apostolus caritatem multipliciter nobis commendat. Primo, quoniam caritas inest et competit Deo : imo ipsem Deum est caritas. Et quum tres theologicæ sint virtutes, fides, spes, caritas, sola tamen inter has caritas prædicatur de Deo : non univoce, nec essentialiter illa caritas quæ est theologicæ virtus, quum illa sit accidens. Tamen ex hoc ipso quod Deus appellatur caritas, elicetur caritatis perfectio supra fidem et spem. Ex eodem quoque concluditur, quod caritas dicit perfectionem simpliciter, nec in sua ratione imperfectionem includit, quemadmodum fides, quæ obscu-

C ram importat notitiam, et spes, quæ boni optati includit absentiam. Propter quod fides et spes proprie sumptæ, videlicet prout theologicæ sunt virtutes, nunquam fuerunt in Christo, nec in Beatis qui Deo fruuntur in patria, inveniuntur. Unde, ut ait Anselmus, quidquid absolute loquendo melius est inesse seu habere quam non inesse seu non habere, hoc competit Deo et prædicatur de eo, ut sapientia, justitia, caritas, bonitas, pietas, pax, etc. Si vero objiciatur prædictis, quod etiam in Scripturis Deus spes dicitur, juxta illud Psalmistæ, Domine, spes mea a juventute mea; Ps. lxx, 5. dicendum, quod spes sumitur ibi pro bono sperato, puta pro suo objecto.

Secundo commendatur caritas, quia præ

ceteris cunctis virtutibus perfectius con- A jungit nos Deo, ita quod facit hominem habitare in Deo et Deum in homine, juxta 1 Joann. iv, verbum Joannis dicentis : Qui manet in 16. caritate, in Deo manet, et Deus in eo. Ecce quanta est dignitas caritatis, et quantum caritas ipsa significat hominem quem informat ; quam ineffabilis dignitas est hominis habitare in Deo, et Deum habere habitantem in se. Hinc dicit S. Thomas in secunda secundæ : Caritas mentem perfectissime Deo conjungit, et Deum, qui est actuum humanorum summa regula ac mensura, directe secundum quod in se est, immediate attingit. Idecirco est summa virtus : id enim quod est per se, est dignius illo quod est per aliud. Fides autem et spes nos non uniunt Deo, nec ipsum attingunt, nisi secundum quod ab ipso provenit nobis aliquid in hac vita, videlicet cognitio veri et adeptio boni. Sed his objici potest, quia etiam ratione fidei et spei dicitur Deus habitare in nobis, dicente Apo-

Ephes. iii, stolo : Deus det vobis secundum divitias 16, 17.

gloriæ suæ, habitare Christum per fidem Ps. lxxxiii, in cordibus vestris ; et Psalmista, Domine 13. virtutum, beatus homo qui sperat in te. Sed nullus beatus est, nisi quem Deus inhabitat. Et respondendum, quod nec fidei nec spei competit istud nisi per caritatem, et non per se : ideo auctoritates prætactæ atque consimiles, intelligendæ sunt de fide formata et spe formata, non de informibus fide et spe.

Tertio caritas commendatur a suo effetu, quoniam aufert horrorem futuri iudicii, et facit cum securitate et familiari fiducia præstolari diem tam particularis et proprii quam universalis et extremi iudicii, imo et cum desiderio adspirare ad illud, quemadmodum scriptum est : Sitivit Ps. xli, 3. anima mea ad Deum fortem, vivum ; quando veniam et apparebo ante faciem Dei ?

Philipps. i, 23. Unde Apostolus, Cupio (inquit) dissolvi : quod nullus rationabiliter cupit, qui trepidat judicari. Hinc sanctus dixit Martinus diabolo : Nihil in me, funeste, invenies ; Abrahæ me sinus suscipiet.

A Quarto caritas commendatur, quia præceteris virtutibus Deo perfectius nos conformat. Nam ut divinus Dionysius scribit, sol iste corporalis visibilis est evidens Dei imago : quoniam sicut sol iste absque prævia ratiocinatione et deliberatione, ex plenitudine suæ lucis universis suæ illuminationis capacibus radios suæ claritatis infundit, et unumquodque juxta suam capacitatem illustrat, replet et ornat ; sic sol invisibilis, Deus omnipotens, ex suæ bonitatis immensitate omni creaturæ bonitatem suam juxta illius capacitatem seu dignitatem communicat, et multa beneficia cunctis impendit, tam ingratiss, perversis ac reprobis, imo et infidelibus, quam gratiss, bonis ac electis. Hanc Dei bonitatem, liberalitatem et pietatem facit caritas infusa perfecta homines sequi, ita quod omnes caritate ista succensi, omnibus quod habent et sunt communicare parati existunt, omnium cordialissime optant salutem, et orant pro universis, omniumque deplorant peccata, ad inimicos et persecutores ac irrisores amorose, benigne ac dulciter afficiuntur ; et quanto majorem ab illis patiuntur injuriam, tanto plus condolent eis, et miserantur eorum insaniam, atque pro eis precantur. Ita caritas perfecta transformat cor in bonitatis affectum et in viscera pietatis ac suavitatis.

C Quinto caritas commendatur ex delectatione spirituali sibi in actibus suis annexa. Nulla etenim virtus, nulla forma, tam prompte ac delectabiliter operatur ut caritas : ideo servilem timorem excludit. D Nam timor ille pœnam habet etiam in hac vita annexam, quia cum labore et afflictione ac tædio abstinet ac retrahit a peccatis, eo quod solum serviliter timens diligat vitia, a quibus solo pœnarum terrore se abstrahit. Porro caritas amore dilecti inclinat et trahit ad bene agendum, detestaturque vitia et odit peccata, atque ad omne bonum honestum inducit. Ideo prompte ac dulciter operatur, et jugum Dei facit suave, onusque leve ; imo et in adversis facit gaudere et gratias agere, ac fateri Matth. xi, 30.

Rom. viii., illud Apostoli : Non sunt condignæ passio-
nes hujus temporis ad futuram gloriam.
^{18.}

Sexto caritas commendatur, quia ad omnium observantiam præceptorum inducit. Qui enim veraciter diligit Deum, cupit ejus honorem, ideo ejus implet præcepta.

Quum ergo tam multipliciter commen-
dabilis sit caritas sancta, eam totis viribus
diligamus, quæramus, custodire, nutrire,
perficere eam in nobis non negligamus ;

I Joann. iv., et juxta apostolica documenta, diligamus
^{19.} Deum, quoniam prior dilexit nos. Quem-

admodum etenim magnæ bonitatis et per-
fectionis est, inimicos et adversantes sin-
cere et absque renisu diligere ; sic grandis
duritiæ et detestandæ malitiæ est, diligen-
tem et benefacientem non redamare. Et
ecce quanta est iniquorum perversitas, in-
gratitudo, duritia, qui quum indesinenter
beneficiis Dei utantur ac sustententur, imo
et Dei omnipotentia conserventur in esse
et tolerentur, nihilo minus ingratissimi
exstant Domino Deo, nec prævia ejus dilec-
tione ad redamandum emolliuntur.

Sed quæri hic potest, quid sit Deum di-
ligere. Et respondendum, quod quum dili-
gere sit alicui bonum velle, et summum
bonum sit ipsem Deus, idcirco Deum di-
ligere, est Deo velle quod ipse est, volendo
ei suam omnino immensam bonitatem,
perfectionem, felicitatem, sapientiam, om-
nipotentiam, pulchritudinem, majestatem.
Et quoniam Deo debetur a suis creaturis
maximus honor ac congruus cultus, idcir-
co Deum diligere, est etiam velle et sata-
gere ut ipse ab omnibus hominibus debite
honoretur, jugiter et colatur. Propter quod
asserit Augustinus, quod ille in Dei amore
est major sive perfectior, qui plures trahit
ad ipsius amorem. Sic itaque Deum fervi-
de diligamus, et intima congratulatione ac
complacentia velimus ei quod ipse est, et
quod habet, atque quod ei debetur. Quod
non facit nisi qui in primis personaliter
Deum honorat, ei in omnibus obediendo,
deinde verbis, orationibus, scriptis vel ex-
emplis, ac virtuosis operibus, alios ad idem

A trahendo secundum quod potest et status
suus permittit aut exigit.

Præterea, quoniam sine dilectione pro-
ximi non potest haberi dilectio Dei, ne-
quaquam omittamus omnes diligere pro-
ximos, quantumcumque perversos, adver-
sarios sive incredulos : primo, quoniam
Deus hoc jussit et exigit; secundo, quia
proximi omnes ad Dei imaginem et simili-
tudinem sunt creati; tertio, quia pro ipso-
rum salute occisus est Filius Dei, et adhuc
capaces sunt fructus et meriti passionis
B Christi; quarto, quoniam aliter salvari non
possumus; quinto, quia per hoc magnam
valde gratiam in vita hac promeremur,
copiosam quoque in cœlo gloriam sortie-
mur; sexto, quoniam Christus et Sancti
omnes hoc nobis implendum suis ostend-
erunt exemplis, quia et Christus in cruce
pendens pro suis intercessit crucifixoribus
crudelissimis nimis.

Postremo quæritur circa prædicta, an
caritas in hac vita possit esse perfecta. Et
respondendum, quod caritas potest dici
C perfecta, uno modo, ex parte diligibilis
seu objecti, ut quum illud in tantum di-
ligitur sicut diligibile exstat. Deus autem
est pura infinita bonitas : idecirco est
infinitæ amabilitatis. Et hoc modo caritas
infusa non est nec esse potest perfecta in
quacumque mente creata, nec in hac vita,
neque in patria; sed ipse supergloriosissi-
mus Deus infinite amabilior est quam pos-
sit a creaturis amari, ipseque solus se
ipsum perfecte amat. Secundo, caritas po-
test dici perfecta ex parte subjecti sive
D amantis, quando videlicet aliquis secun-
dum totum posse suum diligit Deum. Et
hoc tripliciter accedit. Primo, dum aliquis
toto corde indesinenter actualiter fertur
in Deum. Et ista est perfectio patriæ, quæ
in via haberi non potest propter infirma-
tatem vitæ humanæ, quoniam teste Scriptu-
ra, Corpus corruptibile aggravat animam,
et deprimit terrena inhabitatio sensum
multa cogitantem. Secundo, contingit istud
dum aliquis totum studium suum ordinat
ad vacandum Deo et spiritualibus rebus,
Sap. ix, 15.

vitando ea quæ unionem mentis cum Deo impediunt, scilicet exteriora et carnalia, voluntatemque propriam. Et ista est perfectio caritatis religiosorum et eorum qui evangelicæ legis servant consilia, perfectorumque hominum. Tertio, istud contingit dum quis totum cor suum habitualiter ponit in Deo, ita quod nihil Deo aut ejus præceptis contrarium velit aut cogitet cum consensu. Et ista caritatis perfectio, quæ tamen improprie appellatur perfectio caritatis, est omni caritatem habenti communis, et specialiter spectat ad eos qui præcepta servare contenti sunt.

Ponitur quoque triplex gradus caritatis, videlicet incipientium, proficientium, perfectorum. Primo enim incumbit homini ut recedat a malo, et concupiscentiis pravis resistat: et hoc ad caritatem incipientium pertinet. Secundo incumbit homini principaliter occupari circa profectum in

A bonis: quod ad proficientium pertinet caritatem. Tertio spectat ad hominem ultimo fini, utpote Domino Deo, dulciter ac fervide inhærere et in ipso quiescere, ipsoque frui quantum huic statui est possibile: quod ad caritatem pertinet perfectorum.

Legitur in Vitaspatrum, quod quadam vice, sanctus abbas et eremita nomine Ammonius venit et visitavit S. Antonium. Quumque de Deo et spiritualibus rebus atque virtutibus loquerentur, S. Ammonius inter cetera dixit B. Antonio: Cur B nomen tuum sic divulgatum est et famosum magis quam nomen meum, quum tamen omnia quæ tu facis faciam etiam ego? Jejuno enim, vigilo, oro, labore ut tu. Respondit S. Antonius: Quia plus diligo Deum quam tu. Postmodum, moriente S. Ammonio, beatissimus pater Antonius vedit animam ejus ab angelis ferri in cœlum.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

HOMO QUIDAM ERAT DIVES, QUI INDUEBATUR PURPURA ET BYSSO. Luc. XVI, 19-31.

HODIERNO in evangelio ponit Salvator terrible exemplum contra eos qui gulæ ac avaritiæ sunt subjecti, et opera misericordiæ non exercent. Et idem exemplum est consolatorium valde pro pauperibus et infirmis in hoc mundo despectis, qui in tribulationibus suis patientiam habent. Ait itaque Christus: *Homo quidam erat dives in terrenis et exterioribus rebus, pauper in anima, quia virtutibus carrens, imo pauperrimus, quoniam vitiis fuit plenus.* Non ait Evangelista, quod istud sit parabola: ideo dicunt expositores, quod vere sit res gesta. *Qui induebatur purpura: quæ est regia vestis, qua utebatur pro gloria vanæ; et byssus.* Byssus est vestis candidissimi atque mollissimi lini, in Ægypto dumtaxat nascentis. Byssus itaque in-

C duebatur ad carnem, propter byssi mollietatem. *Et epulabatur quotidie splendide,* id est crapulose et delicate, excedendo in ciborum ac potuum multiplice varietate, exquisita præparatione, consumptione pretiosa, in vasorum quoque pretiositate atque decore. Hunc divitem epulonem sequuntur nunc homines molles, carnales, voluptatis amatores magis quam Dei. Quibus dicit Jacobus: Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis corda vestra. Quibus timendum est illud Apostoli: Si secundum *Jacob. v, 5.* D carnem vixeritis, moriemini, morte utique *Rom. viii, 13.* damnationis æternæ. O quam multi enormiter excedunt in istis! quorum quum satisfactum fuerit naturæ, unius cibi aut duorum acceptione, jam tertium ferculum apportatur, sieque appetitus de novo ad

gulam et voracitatem infelicitate provocatur. Tales divina illuminatione se reddunt indignos, propriam vitam abbreviant, sanitatem se privant. Natura quippe paucis contenta est, et superfluitate obruitur atque gravatur. Ideo princeps Apostolorum : *Obsecro (inquit) vos abstinere a carnalibus desideriis, quae militant adversus animam.*

Et erat quidam mendicus nomine Lazarus. Non divitis epulonis, sed egeni et ulcerosi proprium nomen Christus expressit : quoniam pauperem istum per approbationem cognovit, et nomen ejus in libro vitae seu prædestinationis æternæ habuit scriptum ; divitem vero nescivit, id est, per approbationem non novit, quemadmodum Christus de reprobis loquens affirmat : Tunc confitebor illis, Quia nescio vos. Hinc Moysi viro electo ait Dominus :

Exod. Te ipsum novi ex nomine. Ecce quomodo alia sunt judicia Dei, alia mundi, et quomodo sapientia sæculi hujus stultitia est apud Deum. Certe apud hunc mundum immundum, hoc est apud homines carnales, mundanos, magis famosa et nota sunt nomina divitum ac potentium quam infirmorum ac pauperum ; sed apud Deum est econverso. Hinc Unigenitus Dei testatur :

Quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum. Porro, ex hoc quod Christus pauperem istum ex nomine certo designat, conjicitur istud esse res gesta, secundum Ambrosium. Itaque, quoniam divites nomina sua in hoc mundo magnificant

(juxta illud Psalmistæ : Vocaverunt nomina sua in terris suis), et se ipsos exaltando D obliscuntur Domini Dei sui, ideo Deus delet nomina eorum de libro vitae, et obliuiscitur eos. Hæc tamen intelligenda sunt de divitibus qui suis abutuntur divitiis, eas inordinate amando, vel avare servando, aut injuste expendendo, seu indebite ac impie acquirendo.

Qui jacebat ad januam divitis. Ex quo constat, quod infirmus ac debilis fuit ; et dives se per ignorantiam excusare nequit, quoniam intrans et exiens illum adspe-

A xit. *Uleribus plenus, tanquam alter Job : id eo miserabilior erat, magisque impium fuit ei non subvenire. Cupiens saturari de misis quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat. Ex quibus patent humilitas et patientia valde magna hujus leprosi, quia minima cupiebat, et eis suis contentus. Ex his etiam elicetur verbis, quod non solum hie dives, sed ministri quoque ipsius, duri immisericordissimique fuerunt, qui infimo, egeno, famelico, tam parva negabant. Crudeles namque et immisericordes domini, habere solent familiam sibi consimilem, juxta illud Ecclesiastici : Secundum judicem populi, sic et ministri ejus. Salomon quoque fatetur : Rex impius omnes ministros habet injustos. Subditi namque facere solent voluntatem superiorum suorum. Sed et canes divitis veniebant, et lingebant ulcera ejus. Sicque canes benigniores fuerunt pauperi huic quam dives et ejus familia. Canes quippe naturali magisterio linguæ suæ, ulceribus pauperis impendebant medelam, quem dives contra naturale jus contempsit. Dives etiam suis canibus beneficentior fuit quam Lazaro. Et heu, quam multi usque hodie tales sunt, qui pauperes adspicere vix dignantur, aut ex eorum aspectu gravantur ! Qui illud Jacobi advertant ac paveant : Judicium sine misericordia illi qui non fecerit misericordiam.*

Factum est autem ut moreretur mendicus, id est, non casualiter, sed Deo sic disponente, contigit pauperem istum mori, ut liberaretur a miseriis vitae præsentis. Deus enim unicuique præfixit certum tempus vivendi, quemadmodum Job dicit Deo : Constituisti terminos ejus qui præteriri non poterunt. Et portaretur ab angelis, id est, anima ejus ab angelis sanctis honoriſice duceretur, in sinum Abrahæ, id est ad secretam illam quietem Sanctorum in limbo patrum, quæ per sinum Abrahæ designatur. Per sinum namque quies exprimitur : qui dicitur Abrahæ sinus, non quod ipsius fuerit tantum, aut quod ipse primus in limbum illum descendit, sed

quoniam ipse specialiter pater credentium multarumque gentium appellatur, secundum illud ad Galatas : Qui ex fide sunt, hi sunt filii Abrahæ. Laudatur etenim Abraham specialiter de magnitudine fidei suæ.

Rom. iv, 18. Propter quod dicit Apostolus, quod contra spem in spem credidit, et quod non est infirmatus in fide, sed plenissime credit. Hinc ait Augustinus : Sinum Abrahæ intelligo remotam sedem quietis atque secretam, ubi exstigit Abraham : quæ ipsius dicta est, non quod ipsius sit solum, sed

quoniam ipse ibi multarum gentium pater est positus, quibus est ad imitandum fidei principatum præpositus. Verumtamen, secundum Petrum Ravennensem, dicitur sinus Abrahæ, propter hospitalitatis officium, in quo Abraham fuit excellens, ita quod et nunc se beatum quasi non crederet, si a suo cessaret hospitalitatis officio. Præterea, quoniam Abraham nunc de limbo inferni ad cœleste translatus est regnum, nunc per sinum Abrahæ significatur quies Sanctorum in patria. Unde

Cf. p. 129 D. S. Martinus dixit : Abrahæ me sinus suscipiet. Ecce quam salubre est in sæculo isto egere, infirmari, contemni, dummodo

Jacob. i, 4. propter Deum patienter quis ferat. Patientia equidem opus perfectum habet. Et utique ad deportationem animæ Lazari unus suffecerat angelus, sed ut ait Chrysostomus, multi angeli advenerunt, ut chorum lætitiae facerent, et pauperis animam abundantius consolarentur ac honorarent. Merito quippe huic egeno angelica exhibebantur obsequia, cui negata erant humana.

Mortuus est autem et dives, morte naturæ, qua anima separatur a corpore, et morte culpæ, qua separatur a Creatore, morte quoque infernalis miseriæ, qua separatur anima a superna felicitate; et sepultus est in inferno : id est, anima ejus in profundo infernalium collocata est tormentorum, et infra terram quasi in tumultu clausa, sicut in Ezechiele propheta sepulcra regum Ægypti et Assur ac aliorum dicuntur in inferno consistere in gyro eorum. Ibi sepeliuntur parochiani diaboli.

Ezech. xxxii, 18 et seq.

A Quemadmodum autem parochianus Dei vocatur, qui ejus Baptismo intuitus est, ei- que primitias solvit ac decimas, et Horas ejus ac Missas audit libenter, propter quod moriens dignus est in ipsius cœmeterio sepeliri, videlicet in terra consecrata, quantum ad corpus, atque in cœlo constitui quantum ad animam; sic parochianus fertur diaboli, qui aquis concupiscentiarum intingitur, et primitias seu exordia operum suorum offert diabolo, agens quæ ei sunt placita, bonaque temporalia B viciose consumit, et cantilenis mundanis, verbis scurrilibus, detractoriis et inquis quasi diaboli Horis intendit : ideo moriens sepelitur in cœmeterio infernali, sepulta- *Jer. xxu, 19.*

Ps. xxxiii,
22.
Ps. xlviii,
15.

Porro infernus quatuor modis accipitur, secundum quod quatuor erant loca inferni. Primo, pro loco damnatorum, qui est infimus locus inferorum : de quo ait Propheta, In inferno autem quis confitebitur *Ps. vi, 6.* tibi ? Secundo, pro loco purgatorii : sicque orat Ecclesia, Domine Jesu Christe, libera animas fidelium defunctorum de pœnis inferni. Tertio, pro limbo puerorum, id est infantium ab originali peccato non mundatorum. Quarto, pro limbo patrum, qui fuit superior locus inferni : ad quem limbum Christus descendit; ad quem etiam limbum descenderant animæ puerorum ab originali peccato purgatorum; animæ quoque satis punitæ ingrediebantur limbum illum usque ad tempus dominicæ resurrectionis.

Elevans autem oculos suos interiores, id est, altiora considerans : nempe quum sola divitis anima fuerit ibi, corporales oculos nec habuit nec levavit; quum esset in tormentis damni et sensus, videlicet in carentia beatificæ visionis Dei, atque in sensibilibus suppliciis tartari. Est enim in illis aëternaliter condemnatis valde multiplex dolor, ex horribili dæmonum visione, ex certa gravioris poenæ futuræ exspecta-

tione, quia post generalem resurrectionem punientur in anima et corpore, ex verme conscientiæ, ex certa cognitione irrecuperabilis suæ damnationis, et desperatione omnis salutis. Nec tantum torquentur ab igne tartareo, quantum puniuntur in mente, eo quod sciunt nunquam se liberandos, ut scribit Albertus. *Vidit Abraham a longe*, id est, consideravit eum esse in loco alte super se posito : quia non solum dissimilitudine, sed et locali distantia inter se distabant loca præfata, videlicet limbus patrum, infernusque damnatorum. Itaque Is. xxviii, 19. huic diviti condemnato intellectum dedit vexatio. Propter quod ait Gregorius : Oculos quos clausit hic culpa, ibi aperuit pœna. In hac etenim vita pravis delectationibus mente cæcatus, non consideravit supplicia impiorum ac gaudia Beatorum. *Et Lazarum in sinu ejus*, id est, in præfata quiete et certa exspectatione felicitatis æternæ, in qua Abraham fuit.

Quocirca scribit Gregorius, quod damnati usque ad diem judicii Sanctos super se attendunt et vident in gloria, non autem post diem judicii. Quod qualiter intelligendum sit, Lyra majorum judicio se committere perhibet ; et addit, quod ex hoc loco non habetur sufficiens argumentum quod damnati videant gloriam Beatorum usque ad diem judicii, ut sonare videntur verba Gregorii, quia Salvator narrat hic rem gestam ante suam passionem, quando Abraham nondum fuit in gloria. Sed Nicolaus de Gorra aliquo modo elucidat verba Gregorii, dicens : Videre requiem seu gloriam Beatorum contingit duplenter : primo in generali, ita ut damnati cogitent Sanctos esse in quiete et gloria, sed in quali non vident; secundo in particuli, ita quod videant qualis sit gloria electorum. Primo modo reprobi usque ad diem judicii vident gloriam Beatorum, non autem secundo modo. Nec tamen de hujusmodi visione lætantur, sed contristantur, tam ex alienæ felicitatis invidia, quam ex illius quietis parentia. Post diem vero judicii, ita ad proprias pœnas eorum con-

A sideratio reflectetur, quod de gloria Sanctorum non cogitabunt.

Sed contra hæc objici posset, quia in reprobis etiam post diem judicii in æternum permanensa est pœna damni, quæ ex consideratione est felicitatis amissæ : ergo et post judicium cogitabunt iniqui de felicitate cœlesti, quam scient se amisisse et electos obtinuisse. Præterea, quidquid ad augmentum cumulumque miseriæ pertinet, post diem judicii in reprobis permanebit, potiusque augebitur quam minuetur : si ergo præacta visio gloriæ electorum auget miseriam damnatorum, deberet præsertim post diem judicii in eis manere. Insper Thomas super quartum Sententiarum affirmat, quod consideratio eorum quæ miseriam possunt augere, permanet in damnatis, nec vehementia pœnæ illorum considerationem illam absorbet : si itaque consideratio beatitudinis electorum auget tristitiam reproborum, manebit in æternum in eis, nec per vehementiam pœnæ tolletur. Postremo multorum damnatorum pœna major est nunc, quam quorundam damnatorum pœna post diem judicii erit. Si ergo horum pœna non impedit eos ante judicium a visione gloriæ electorum, ergo pœna illorum post diem judicii, minus impediet eos post horam judicii a visione hujusmodi. Posset etiam addi, quod multi reprobi in hac vita agnoscunt gloriam Beatorum consistere in clara per speciem visione divinæ essentiæ : ergo et post mortem positi in inferno poterunt hoc cogitare, et qualis sit gloria Beatorum in speciali pensare, præsertim quum cogitatio talis esset in eis calamitatis augmentum. Multa similia possent hic introducei, quæ potius per transunda opinor, ne incerta pro certis conseribam.

Et ipse clamans : juxta illud Isaiæ, Clamabis præ dolore cordis, et præ contritione spiritus ululabis. Verumtamen iste clamor spiritualis fuit atque interior, ut pote affectio vehemens. *Dixit* : *Pater Abraham*. Patrem vocat, cuius virtutes imitari neglexit : idcirco indignus fuit eum vocare Is. LXV, 14.

*Joann. viii.
39, 44.* patrem, quamvis carnalem ab eo sumpsit originem. Unde Christus ait Judæis : Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite ; vos ex patre diabolo estis. Itaque si dives iste in pauperes pius, liberalis ac hospitialis fuisset, Abraham merito patrem vocasset. *Miserere mei.* Quum damnati sint in vitiis obstinati, nec unquam vere pœnitent, quomodo sibi optant ac postulant misereri ? Dicendum, quod de peccatis suis non pœnitent in quantum sunt offensiva Dei et deformitatem habentia, sed in quantum sunt eis causa tanti supplicii. Sed et dives iste petuit sibi misereri quantum ad pœnæ mitigationem, non quantum ad culpæ ablationem. Nam addidit :

Et mitte Lazarum, id est, dirige eum ad me, ut intingat extremum ditti sui in aquam, id est, ut saltem modicum quid subventionis seu relevaminis mihi impendat. Christus autem hoc loco, spiritualia per corporalia metaphorice exprimit, ut communitas plebis intelligat, quæ spiritualia in sua simplicitate non capit. *Et refrigeret linguam meam :* in qua quoniam magis peccavit, tam per delectationes gustus in cibis ac potibus, quam per verba inania, quæ abundant in crapula, ideo magis petivit relevamen suæ pœnæ in lingua.

*Sap. xi.
17.* Per quæ enim quis gravius peccat, per hæc et in his magis punitur. *Quia crucior in hac flamma.* Qualiter incorporei spiritus ab igne corporeo affligantur, Gregorius in Dialogo, Augustinus super Genesim, et doctores scholastici super quartum Sententiarum describunt. Communis vero responsio est, quod ignis ille, in quantum divinæ instrumentum justitiae spiritus torquet damnatos, quemadmodum aqua Baptismi agit in animam ut divinæ misericordiæ instrumentum.

Et dixit illi Abraham. Secundum Augustinum, quod in corporalibus facit situs, hoc in spiritualibus agit ordo. Idecirco locutio animarum et angelorum ad invicem, intelligenda est fieri per conversionem eorum ad invicem spiritualem. *Fili,* carnis propagatione, non virtutum imita-

A tione, recordare quia recepisti bona temporalia, divitias, delicias et honores, *in vita tua* super terram transacta : in qua si aliquid de genere operum bonorum egisti, mercedem tuam ultra condignum sortitus es. Nullum enim bonum pius justusque Deus irremuneratum relinquit. *Et Lazarus* in vita sua recepit similiter mala pœnalia, utpote paupertatem, infirmitates, famem, sitim, opprobria et contemptum, per quæ culpæ ejus quotidianæ quasi per ignem purgatae sunt. Pauperes B ergo, et si defectuosi appareant, non tam spernendi sunt, quia fortassis proculpis suis in hac vita castigantur et purgantur a Deo per eam quam sustinent paupertatem. Porro divitibus, etiam si boni sint, omnino timendum est ne forsan pro bonis quæ agunt, in præsenti a Deo remunerationem accipiant. Hinc Gregorius Boetiusque testantur, quod quamvis occulta sint Dei judicia, dum reprobis prospera, et electis adversa in præsenti eveniunt vita, secretiora tamen sunt, dum electis C prospera, ac reprobis nunc contingunt adversa. Magis itaque in adversis quam prosperis est gaudendum. Propter quod Jacobus ait: Omne gaudium existimate, fratres, *Jacob. i, 2.* quum in varias tentationes incideritis.

D *Nunc autem hic consolatur* in certa exspectatione felicitatis æternæ, *tu vero cruciaris* cruciatu perpetuo. Quemadmodum autem omnis delectatio vitæ præsentis momentanea est comparatione beatitudinis sempiternæ, ita et omnis afflictio in hac vita momentanea est, si ad retributio nem comparetur futuram. Potius ergo eligamus cum Lazaro nunc adversitatibus exerceri, et per eas purgari, ut post vitam hanc a Deo misericordiam consequamur, quam cum divite prosperari, ne æternaliter condemnemur : quemadmodum ad Hebræos Apostolus scribit de beatissimo Moyse, quod magis elegit cum populo Dei *Hebr. xi, 25,* affligi, quam temporalis peccati habere ^{26.} jucunditatem ; adspergit enim in remunerationem.

Et in his omnibus, id est inter ea quæ

pertinent ad hujus rei de qua profamur A materiam, *inter vos et nos chaos magnum*, id est grandis distantia meritorum ac statuum tenebrosique loci, *firmatum est*, id est irremovibiliter constitutum rigore divinæ justitiæ, quæ post vitam præsentem non dat pœnitentiæ locum, secundum legem communem; *ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint*, hoc est, vobis auxiliari non valeant. Sancti quippe post vitam hanc ita sunt divinæ conformati justitiæ, quod damnatis subvenire nec possunt nec volunt, loquendo de voluntate deliberativa et practica: quamvis voluntate naturalis cujusdam pietatis, eis, præsertim propinquis et benefactoribus ac olim carissimis, succurrere vellent, si esset possibile. Istud vero non posse, eorum beatitudini non repugnat; sicut et non posse peccare, eorum potestati et libertati non derogat. — Quæritur, an Beati possint in infernum descendere, et an poterunt hoc corporibus reassumptis et glorificatis. Et videtur quod imo, quoniam Augustino atque Anselmo testantibus, quocumque esse voluerit spiritus, obediens protinus corpus per dotem agilitatis; nec corporum spissitudo obstabit, neque distantia ulla impediet. Et respondendum, quod possunt et poterunt quandcumque voluerint. Nec obstat quod dicitur hic, « *inter vos et nos chaos magnum firmatum est, ut qui volunt hinc transire ad vos, non possint* », quia hoc intelligendum censetur de transitu ad subveniendum. Hoc etiam dictum fuit antequam Sancti in limbo detenti felicitatem adepti sunt.

Neque inde huc transmeare, hoc est, damnati ad locum et societatem Sanctorum non queunt ascendere, quia non pœnitent; sed inconvertibiliter in illa manent aversione et prava affectione, in qua recesserunt a corpore, juxta illud Ecclesiæ. *Eccle. xi, 3.* stæ: Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Hinc, secundum Damascenum, quod angelis est ruina, hoc hominibus est mors. Dicit autem Gregorius, dubium nul-

A lum esse quin damnati vellent ad locum atque consortium Beatorum ascendere, si esset possibile.

Sed contra hoc argui potest, quia secundum hoc, damnati non manerent in averione sua a Deo, neque in prava affectione qua se ad carnalia et caduca finaliter converterunt. Præterea, tam vehementissime odiunt Deum, quod non cupiunt ei uniri, nec esse cum ipso. Thomas quoque allegat Augustinum dicentem, quod damnati non cupiunt veram felicitatem, sed detestantur

B omne bonum honestum, quum sint obstinati in malo. Insuper, S. Brigitta in Revelationibus suis scribit, quod anima quædam perversa, tribunali Christi oblata, dixit ad eum: *Quamvis possem salvari, tamen non vellem, ne tu consolationem aut gaudium habeas de me. Cui alludens qui adstabat diabolus: Talis (inquit) etiam mea voluntas est.* — Ad hæc breviter respondetur, quod sicut damnati maluerunt in hac vita frui bonis creatis, caducis et vanis, quam summo et incommutabili bono; ita æternaliter post hanc vitam manet in eis hæc perversa voluntas, mallentque turpiter delectari, quam Deum sinceriter contemplari. Nihilo minus tanta eorum est afflictio, quod mallent cum Beatis esse in cœlo, quam cruciari taliter in inferno, in quantum per hoc suas evaderent pœnas, et proprium commodum conquerentur, non in quantum hoc esset ad honorem et gloriam Dei. Sicque per hæc facile est quæ allegata sunt concordare.

D Præterea præinductis objici posset, quod quidam Sanctorum leguntur quosdam in mortalibus peccatis defunctos ab inferis liberasse, sicut et S. Martinus quemdam suscitavit a mortuis, qui laqueo se suspendit; damnati quoque frequenter leguntur vivis apparuisse. Et respondendum, quod nullus per sententiam definitivam damnatus, liberari potest aut egredi de inferno tanquam non reversurus in illum; verumtamen per dispensationem divinam potest ad tempus exire ac apparere: imo in die

judicii omnes exibunt, mox infelicius ruituri in pristinum lacum.

Et ait : Rogo ergo te, pater, ut mittas eum, scilicet Lazarum, in domum patris mei : habeo enim quinque fratres ; ut testetur, id est, firmiter dicat, illis ac prædicet pertinentia ad salutem et quid mihi acciderit ; ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum, scilicet in infernum,

Job x, 21.
22.

qui ut sanctus Job ait, est terra tenebrosa, et opera mortis caligine, terra miseriæ et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Cœlum autem locus est gaudiorum, et mundus iste locus est meritorum ac demeritorum, tristitiarum ac consolationum. Denique dives damnatus ista petivit nequaquam ex caritate, sed ex servili timore, ne sua augeretur afflictio ex fratrum suorum damnatione, quorum socius fuit in vitiis, quibus et vitiosæ vitae reliquit exempla, materiamque peccandi. *Et ait illi Abraham : Habent Moysen et Prophetas, hoc est libros Moysis et Prophetarum, in quibus de credendis et agendis ac vitandis docentur ; audiant illos auribus cordis, id est, obedient eis.*

At ille dixit : Non, pater Abraham, id est, Moysen et Prophetas non audiunt. Ista dives iste damnatus agnovit ex recenti sensatorum memoria, seu conjectura, ex

A consideratione sui judicando de aliis. Porro, ex eo quod Abraham de fratribus divis dixit, «Habent Moysen et Prophetas», elicitur quod dives iste ac fratres ipsius Israeliticæ stirpis fuerunt. *Sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent,* quia ex inconsueta apparitione et exhortatione ipsis specialiter facta, fortius movebuntur. Sed frequenter contingit oppositum : nam et hujusmodi apparitiones saepe judicantur phantasticæ ; et quamvis ad horam aliquos moveant, multoties tam tempore procedente, parum fructificant.

Hinc subditur : *Et ait illi Abraham : Si Moysen et Prophetas, qui tantæ sanctitatis et auctoritatis fuerunt, non audiunt, obediendo eorum documentis ac jussis, neque si quis ex mortuis resurrexerit, et ad eos transierit, credent ei, præsertim credulitate procedente in actus virtutum usque in finem. Unde Judæi, tempore Christi, Lazaro fratri Mariæ et Marthæ suscitato non solum non crediderunt, sed eum insuper occidere decreverunt, pro-*

Joann. xii, 10.

ut apud Joannem legitur. Mortuis quoque, qui resurrexerunt cum Christo, et multis in sancta civitate Jerusalem apparuerunt, Christum resurrexisse testantibus, non crediderunt obstinatissimi illi Judæi, sed nec Christo tot miraculis coruscanti.

Matth. xxvii, 52, 53.

SERMO SECUNDUS

CONTRA PROSPERITATEM MUNDANAM, ET DE CONTEMPTU HUJUS MUNDI.

VÆ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram. *Luc. vi, 24.*

Hæc est veritas et doctrina sapientiae christianæ, quod propter primorum parentum primordiale peccatum tota eorum posteritas paradiso terrestri expulsa est, cœlestis quoque paradi felicitate et gloria fuit privata, sed per Christi passionem

D redempta est. Quoniam itaque peregrini 1 Par. xxix, sumus in sæculo isto, videlicet a terrestri 15. paradise ejeci, et ad cœlestem paradisum pergentes, oportet ut instar peregrinorum et exsulum nos habeamus, si ad cœlestis paradisi patriam pertingemus. Porro peregrini et exsules non diu in uno loco quiescent; et gravia onera ferre devitant; ad

patriam suam suspirant; de recta via inquirunt; ne spolientur aut capiantur, vel a latronibus trucidetur, solliciti sunt; bonam et expeditam societatem libenter habent; ita se vestiunt, alunt, repausant, et de expensis sic provident, ut ad itinerandum sint expediti. Omnes has proprietates habere debet quilibet Christianus, quem sit viator ad patriam tendens cœlestem.

Primo igitur, sicut peregrinus non diu in uno quiescit loco, sed solum tamdiu ut corporis sui necessitas aut alia rationabilis exigit causa; sic quilibet Christianus non diu in una et eadem mentis dispositione debet persistere, sed omni hora in exercitiis virtutum proficere, in caritate Dei et proximorum magis ac magis fervere, in omni gratia crescere, ut quotidie humilior, mitior, patientior devotiorque consistat,

Philipp. i, 9, 10. quemadmodum scribit Apostolus: Caritas vestra magis ac magis abundet, ut probetis potiora, et sitis sinceri et sine offensione. Sicut enim homo non diu potest subsistere in una corporis dispositione, sed in mutatione et alteratione exstat con-

Job xiv, 1, 2. tinua, juxta illud Job, Homo quasi flos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra, et nunquam in eodem statu permanet; ita nec in una mentis dispositione diu subsistere valet, sed aut spiritualiter proficit, atque cœlesti patriæ proficiendo propinquat, aut spiritualiter deficit, retrocedit et cadit, et deficiendo propinquat inferno. Unde, secundum sanctos Patres, in via Dei, hoc est in divino obsequio exercitiisque virtutum et caritatis fervore, non proficere, est deficere. Hinc necessaria

Mich. vi, 8. est homini grandis ac timorata cordis custodia, et circumspectio jugis in omnibus,

Job ix, 28. ut semper coram Deo sollicitus sit ne eum offendat, vitamque suam prudenter consideret, examinet et gubernet. Ideo sanctus

Ecclesi. xxvii, 4. Job dixit: Verebar omnia opera mea, sciens, o Domine, quod non parceres delinquenti. Et in Ecclesiastico scriptum est:

Si non in timore Domini tenueris te in-

stanter, cito subvertetur domus tua, id est

virtutum structura exsistens in te. Merito

A itaque ait Scriptura: Sapiens in omnibus *Ecclesiasticus xviii, 27.*

Secundo, instar peregrini debet quilibet Christianus abjicere onera quæ eum a processu virtutum et ab appropinquatione ad cœlestem impediunt patriam. Hæc autem onera, sunt sollicitudines sacerdetales, terrenæ affectiones, et ipsæ res temporales, nisi quis eis valde ordinate utatur: quod prorsus difficile est, et vix uni de mille videatur competere. Non ergo sit Christianus pro temporalibus immoderate sollicitus,

B sed confidat in Domino; et prima ac maxima cura sua sit, ut fiat dives in anima per opera virtuosa, et ne ab æternæ beatitudinis adeptione per quæcumque temporalia impediatur, nec ad terrena et sensibilia inordinate afficiatur, sed dumtaxat in tantum quantum sibi utilia aut necessaria sunt ad virtuose vivendum. Hinc hortatur Apostolus: Habentes victum et *1 Tim. vi, 8.* quibus tegamur, his contenti simus; et rursus: Deponentes (inquit) omne pondus et *Hebr. xi, 1, 2.* circumstans nos peccatum, per patientiam

C curramus ad propositum nobis certamen, id est ad pugnam contra aciem vitiorum ac dæmonum, adspicientes in auctorem fidei Jesum; qui ut suis fidelibus daret plenum exemplum contemnendi carnalia et terrena, præsertim quoad superfluitatem eorum, tantam elegit, assumpsit ac tenuit paupertatem, quod non habuit ubi caput reclinaret. Non ergo digni sunt a *Matth. viii, 20; Luc. ix, 58.* Christo vocari Christiani, sed potius pagani censendi sunt, qui terrenis et temporalibus toto inhiant corde, et de veris spiritualibusque divitiis animarum, videlicet de gratia, caritate, virtutibus donisque Spiritus Sancti, aut parum aut nihil solliciti sunt ut eas habeant aut conservent.

Tertio, debet quilibet Christianus instar peregrini ad cœlestem patriam adspirare, æternam beatitudinem totis præcordiis affectare, societatem civium supernorum, videlicet angelorum sanctorum et omnium Beatorum, præ cunctis bonis sæculi hujus incomparabiliter desiderare, ut cum sancto Psalmographo dicere possit: Quemad- *Ps. xii, 2, 3.*

modum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus; sitivit anima mea ad Deum fortē, vivum: quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Consideremus ergo brevitatem, incertitudinem, fallacias, pericula, vitia atque miseras vitæ præsentis; contempleremus etiam æternitatem, securitatem, sanctitatem ineffabilemque lætitiam supernæ felicitatis: et ita vilipendemus vitam hanc labilem, ærumnosam; beatitudinem quoque cœlestem, perpetuam, inæstimabiliter gaudiosam, amorosis cupiemus suspiriis, et pro ea orationes lacrimosas fundemus,

Ps. cxix, 5. cum Propheta dicentes: Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est, id est, habitatio mea in valle hac lacrimarum, a cœlesti habitatione felici longe est distans sive dilata. Ex tali affectu dixit Apostolus:

Rom. viii, 24. Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Unde, secundum Gregorium, cœlestem illam beatitudinem nullus condigne desiderat, nisi qui pro ea quotidie cum lacrimis orat. Sed, proh dolor! aliqui fide nuda et nomine solo Christiani, ita carnali excæcantur amore, ut dicant se velle libenter beatitudine carere cœlesti, et Deo relinquere regnum suum cœleste, si possent in hac vita perpetuo permanere et temporali prosperitate gaudere. Hi tales miseri sunt et corde obtenebrati, atque in statu damnationis existunt, quia eorum mens plus afficitur ad creatura, mundana, carnalia, quam ad Creatorem et ad bona spiritualia, perpetua ac superna. Unde verificatur de eis illud Apostoli ad

Ibid. i, 21. Romanos: Quum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum; illud quoque

Ps. xlviii, 13, 21. Psalmistæ: Homo quum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.

Quarto, debet quilibet Christianus instar peregrinorum, de recta via ad cœlestem patriam perducente diligenter aperitis inquirere, ut regia via incedat, id est per opera veraciter virtuosa, quæ sale ac

A luce discretionis sunt rectificata atque condita, et neque ad dexteram nec ad sinistram, ut nec medium rationis excedat, neque ab eo deficiat, sed juxta doctrinam Apostoli, rationabile sit obsequium suum. *Rom. xii, 1.* Denique duæ sunt viæ ducentes ad Deum patriamque cœlestem. Una est via præceptorum, id est divinorum et ecclesiastico-rum observatio mandatorum: de qua ait Salvator, Si vis intrare ad vitam, serva *Matth. xix, 17.* mandata. Hæc via est omnibus necessaria ad salutem. Alia est via seu observatio

B evangelicorum Christi consiliorum: et ista via perfectior est atque salubrior. Itaque simpliciores et minus eruditæ ac minus experti in vita spirituali tentationibusque diaboli, informationem quærere debent a spiritualibus, sapientibus et exercitatis, præsertim in dubiis et tempore tentationis. Hinc in Ecclesiastico habetur: Fili, a *Ecclesi. vi, 18, 35.*

C juventute accipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam; in medio presbyterorum sapientium sta, et ex corde sapientiæ illorum conjungere. Sed et *Jer. vi, 16.* Jermias dicit: Interrogate quæ sit via bona, et ambulate in ea; et invenietis requiem animabus vestris.

Quinto, quilibet Christifidelis instar peregrinorum debet valde ac incessanter esse sollicitus ne ab infernalibus latronibus, id est dæmonibus, seu pravis hominibus, seu propriis concupiscentiis, spolietur virtutibus spiritualiterque necetur, hoc est, ne ab aliquo horum ad peccandum mortaliter inducatur. Idecirco, jugiter invocandum est Dei auxilium, et Dei præcepta ac documenta semper in mente habenda sunt, ne ab illis homo divertat. In medio equidem laqueorum, in medio invisibilium hostium ambulamus: idecirco oportet nos undique esse armatos prudentia et virtutibus, et omni custodia cordis, juxta illud Habacue, Super custodiam meam stabo. Unde et Aggæus jubet: Ponite corda vestra super vias vestras, id est, considerate prudenter opera vestra, an vere Deo sint placita. Quædam enim habent apparentiam boni, et tamen sunt vitiosa, quemadmodum Sa-

Habac. ii,

Agg. i, 5.

Prov. xvi., lomon contestatur : Est via quæ videtur ad homini bona, et novissima ejus ducunt ad

Ephes. vi., mortem. Propterea scribit Apostolus : Confortamini in Domino, et induite armatram Dei, id est virtutes, ut possitis stare adversus insidias diaboli.

Sexto, debemus instar peregrinorum quærere, et libenter habere, stabiliterque tenere bonam societatem, hoc est, homines virtuosos habere consortes in via salutis, et talibus nos associare, quorum verbis et actibus ædificemur, quorum et precibus adjuvemur, et quorum societate sanctificari possimus, juxta quod scriptum

Ps. xvii., est : Cum sancto sanctus eris, et cum innocentie innocens eris. Multum enim vallet bona et virtuosa societas, quia ut Sa-

Prov. xviii., lomon loquitur : Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas est munita. In Eccle-

Ecclesi. vi., siastico quoque habetur : Quum videris sensatum, statim evigila ad illum. Et quantum prodest virtuosa societas, tantum nociva est societas prava, quum scriptum

Ps. xvii., sit : Cum perverso perverteris. Et Salomon

Prov. xiii., ait : Amicus stultorum similis illis erit. ^{20.} Hinc dicit Apostolus : Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. Non ergo pigris, sed fervidis in via virtutum nos applicemus, quorum exhortationibus atque exemplis quotidie accendamus.

Septimo, debemus nos instar peregrinorum ita vestire ac enutrire, et nobis taliter providere, ut expediti simus ad progrediendum in via salutis, id est ad proficiendum in omni virtute, ad orandum devote, ad contemplandum sincere, ad diligendum ferventer Deum præ omnibus, deinde et proximos. Porro, taliter se enutrire atque vestire, est sobrie vivere et simplici esse vestitu contentum, quemadmodum sacra-

Luc. iii., tissimus Christi præcursor edocuit : Qui habet duas tunicas, id est unam superfluam, det non habenti. Qui autem quotidie ditior fieri cupit, insipienter se gravat, et ab itineratione salubri variis se impedit modis, dicente Apostolo : Qui volunt divi-

A tes fieri, incidunt in tentationes et laqueum diaboli, et desideria multa nociva, quæ mergunt hominem in perditionem.

Ecce juxta has proprietates peregrinorum et exsulum ambulare et conversari nos oportet, et mundana despicere, atque in veris animarum divitiis abundare, non in temporalibus prosperitatem appetere, sed necessariis et utilibus contentari, non in superfluis gloriari.

Postremo aliqui opinantur quod dives de quo in præsenti evangelio sermo est,

B fuit Nabal, de quo primo Regum habetur : ^{1 Reg. xxv,} ^{2 et seq.}

quod prorsus incertum est, quamvis ex aliquibus quæ ibidem de Nabal scribuntur, apparentiam possit habere. Hinc de Nabal illo jam aliquid tangam. Fuit itaque Nabal locuples valde, immisericors et crudelis. Quumque quadam die tenerentur oves ipsius, et ipse præparasset sibi et suis convivium quasi convivium regis, sanctus David, qui tunc cum multis sibi adhærentibus fugiebat a facie Saul regis ipsum injustissime persequentis, misit aliquos ex servis suis ad Nabal, modeste atque humiliter petens sibi ac suis aliquid ciborum destinari a Nabal. Qui statim servis David superbissime insipientissimeque respondit, dicendo : Quis est David, et quis est filius Isai ? Hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. Hac respon- sione audita, David cum adjutoribus suis perrexit ut percuteret impium Nabal. Quo cognito, uxor Nabal, femina pulchra, eloquens, bona valdeque prudens, properavit in occursum David, deferens ei necessaria vitæ satis abunde ; et verbis sensatis, humilibus et benignis flexit placavitque eum. Deinde post octo circiter dies Deus per- cussit Nabal propter suas perversitates, et obiit.

Vitemus itaque vitia divitis de quo in evangelio isto loquitur Christus, ejus videlicet carnalitatem, gulam, curiositatem, immisericordiam, cupiditatem, ne simul cum eo æternaliter pereamus.

I Tim. vi., 9.

SERMO TERTIUS

CONTRA IMITATORES DIVITIS EPULONIS, ET CONTRA VITIA EJUS.

VÆ vobis qui saturati estis, quia esu-
rietis. *Luc. vi, 25.*

Secundum quod Christus Filius Dei in
Matth. vii, Evangelio docet, arcta est via quæ dicit
ad vitam. Et hæc arcta via, est conversatio
pœnitentialis ac virtuosa, ut scilicet pro
peccatis nostris quotidie nos affligamus et
corpora castigemus, sieque per pœnitentia
œ opera Deo pro illatis sibi injuriis sa-
tisfacere pro posse conemur. Ideo sobrie,
non crapulose, vivere obligamur, quem-
Luc. xxi, 34. admodum rursus ait Salvator : Videte ne
graventur corda vestra crapula vel ebrie-
tate.

Nunc ergo pensemus propter quæ pec-
cata fuerit dives iste damnatus. Et dicen-
dum, quod primo notatur ac reprehenditur
de avaritia. Non enim displicuit Deo quo-
niam dives fuit, quum et Deus summe di-
ves exsistat. Unde, quemadmodum in *Job*
Job xxxvi, asseritur, Deus potentes non abjicit, quum
5. et ipse sit potens; sic dicere possumus,
Deus divites non abjicit, quum et ipse sit
dives. Atque ut libro de Civitate Dei asse-
rit Augustinus, Deus est dives non pecu-
nia, sed omnipotencia. Verum idecirco dis-
plicuit dives hic Deo, quia divitias suas
excessive amavit, avare tenuit, immoderan-
ter ac voluptuose consumpsit, indigen-
tibus non communicavit. Non ergo divitiae
sunt in culpa, sed inordinatus amor et
abusus earum. Propter quod ait Ambro-
sius : Non in facultatibus crimen est, sed
in his qui eis male utuntur. Nam divitiae,
sicut impedimenta sunt improbis, ita bonis
adjutorium sunt virtutis. Hinc ait Prophe-
Ps. lxi, 11. ta : Divitiae si affluent, nolite cor appone-
re. Super quæ verba loquitur Augustinus :
Qui non habet divitias, non cupiat eas;
qui habet, non superbiat. Et non dicit

A Propheta, Nolite habere divitias, sed, No-
lite cor apponere : non enim damnat divi-
tias, quibus promereri possumus regnum
cœlorum, sed cor appositum, quod divitias
non bene expendit, sed avare recondit.

Sed tunc diligenter quærendum est, cur
Christus verbis et exemplo tam specialiter
ac frequenter docuit divitiarum contem-
ptum, paupertatemque commendavit. Et
respondendum quod ideo, quia valde diffi-
cile est ac rarum divitiis bene uti, et per
eas a Deo ac virtutum profectu non impe-
diri. Nam et ipse Salvator in Evangelio
protestatur : Quam difficile qui pecunias
habent, intrabunt in regnum cœlorum ! *Marc. x, 23;*
Luc. xviii, 24. Augustinus quoque : Difficile (inquit) est
ut non sit superbus qui dives est. Imo
Chrysostomus loquitur : Divitiarum seque-
la, est luxuria, ira intemperata, arrogan-
tia, gula, et omnis irrationalis motus.
Sed et Valerius scribit : Dives in super-
fluitatem resolvitur, jactantia effrenatur,
currit ad libitum, et corruit ad illicitum ;
fiuntque ei instrumenta poenarum, quæ
C fuerunt oblectamenta culparum. Qui ergo
divitias amat, congregat aut reservat, ma-
ximis se involvit periculis. Denique, quum
ad præfata peccata proni sint divites, con-
gruentissime scribit Apostolus Timotheo :
Divitibus hujus sæculi præcipie non subli-
me sapere, id est non superbire nec de-
se ipsis magna sentire; nec sperare in in-
certo divitiarum, sed in Deo vivo; divites
fieri in operibus bonis, facile tribuere.

Secundo reprehenditur dives iste de su-
perfluitate, curiositate, pompa atque mol-
litie in vestibus : nam extra purpuram
tulit, et ad corpus nudum, tenuissimum
ac subtilissimum induit byssum, puta ca-
misiam hujusmodi lineam. Qualiter autem
I Tim. vi, 17, 18.

homo multipliciter possit excedere in vestitu, et qualis esse debeat Christianorum
Cf. t. XXIX,
p. 56 et s. vestitus, supra expressum est in sermone quarto circa evangelium secundæ dominicæ Adventus : idecirco de hoc require ibidem, ut hic vitetur prolixitas.

Tertio reprehenditur dives iste de gula, quia quotidie voluptuose et crapulose epulabatur. Vitium autem gulæ omni Christiano est vehementer vitandum, quoniam cor facit obtusum, corpus male dispositum, animum ad virtuosa opera tardum, ad loquacitatem, ludos, jocos, cachinnos, atque ad somnolentiam pronum. Hinc ait Gregorius : Dominante gulæ vitio, omne quod homines fortiter egerunt, perdunt; et dum venter non restringitur, cunctæ simul virtutes obruuntur. Iterum dicit : Pene semper epulas concomitatur voluptas. Nam dum corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur. Ex gula demum generatur luxuria. Et quidquid nunc contra excessum in cibo profertur, etiam contra superfluitatem et excessum in potu intelligi debet. Insuper, quam detestanda sit gula, constat ex eo quod de gulosis ait Apostolus, Quorum deus venter est : magis etenim colunt proprium ventrem, quam Deum universa regentem. Unde et Judas apostolus in sua Canonica contra istos terribiliter loquitur : *Judæ 12.* Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, arbores autumnales, infretuosæ, bis mortuæ, eradicatae, fluctus feri maris despumantes suas confusiones, quibus procella tenebrarum conservata est in æternum. Denique in cibo et potu continet multipliciter excedere et peccare : primo, superflue accipiendo; secundo, in cibo et potu voluptatem carnalem quærendo; tertio, nimis pretiosa quærendo seu præparando; quarto, nimis sæpe manducando et bibendo; quinto, valde diu in mensa sedendo; sexto, ante tempus congruum cibum et potum sumendo; septimo, nimis diversa ac multa genera ferculorum ac poculorum accipiendo.

Philipp. III.
19.

Judæ 12.
13.

A Quarto reprehenditur dives iste de im- misericordia valde magna, quod Lazaro tam egeno et ægro non condoluit nec sub- venit : quod fuit contra legem naturalem atque divinam. Ista crudelitas summe ab- horrenda ac fugienda est Christianis, quum Christus testetur : Qua mensura mensi fu- eritis, remetietur et vobis ; itemque, Estote misericordes sicut et Pater vester cœlestis misericors est ; et rursus : Beati (inquit) *Math. viii.* misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Universa ergo misericordiae opera quilibet Christianus exercere secun- dum proprias debet vires ; et quod non valet effectu, agat affectu ; sitque caritati- vis, liberalis, affabilis, pius in pauperes propter Christum.

B Præterea, nunc dicendum est paululum de imitatoribus et filiis hujus divitis epuloni. Ejus namque imitatores et filii, sunt omnes avari, gulosi, pomposi in vestibus, et immisericordes pauperibus. Verumtamen aliqui sunt avari, non tamen evidenter gulosi, quia tam vitiouse sua recondunt, C ut vix ad sufficientiam eis audeant uti ; parceque vivunt, non amore justitiae, sed avaritiae tenacitate : qui et præsentibus atque carnalibus, futuris quoque ac spiritu- alibus consolationibus privant se ipsos. Quibus potest illud applicari Psalmistæ : Thesaurizat, et ignorat cui congregabit *Ps. xxxviii.* ea. Itaque hujus divitis condemnati infe- lices sunt filii, qui quotidie splendide epulantur, atque diversis ciborum ac potuum utuntur generibus, et diu in suis sedent conviviis, fabulis, jocis, ludis risibusque D vacantes, et de suis reliquiis aut nihil aut parum pauperibus largientes ; qui et cu- riosas ac superfluas habent vestes, et in mollibus dormiunt stratis. Isti potius sunt discipuli Epicuri quam Christi ; et sicut nunc conformantur diviti epuloni in vi- tiis, sic paulo post conformabuntur et as- sociabuntur ei in suppliciis.

E Postremo, ex evangelio isto edocemur in multis. Primo, quam occulta, justa ac metuenda sunt Dei judicia, qui in vita præsenti electos suos tot adversitatibus

Math. vii.
2.
Luc. vi. 36.

Ps. xxxviii.

^{7.}

tribulationibusque exercet, purgat, et per dona gratiae taliter perficit eos, quatenus protinus post hanc vitam consolationem eis impendat aeternam; tantoque gloriosius eos post hanc vitam coronat, quanto nunc districtius eos castigat. Reprobos vero permittit hic prosperari, deliciari, vitiis quoque impleri, et post hanc vitam perpetuis ac condignis eos affligit tormentis.

Secundo, instruimur ex evangelio hodierno, quam inexcitabiliter gravis et intolerabilis sit eorum damnatio qui absque timore et refrenatione legem transgre- diuntur Altissimi, non tantum in vitiis jam prætactis, sed et in aliis multis ac gravioribus. Ecce enim dives iste tam graviter condemnatus, non legitur eo condemnatus quia aliena abstulerit, sed quia propria non communicavit; nec quia luxuriosus fuerit aut adulter, sed quia in cibis, potibus vestibusque excessit. Quid ergo infernalis supplicii imminet eis qui post gulas suas, quas et festivis exercent diebus, fornicationibus, adulteriis, simili- busque intendunt sceleribus? De quibus fertur in Psalmo : In labore hominum non sunt : ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate et impietate sua. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum ; transierunt in affectum cordis, cogitaverunt et locuti sunt nequitiam.

Tertio, ex evangelio isto docemur, quam subtilissima sint Dei judicia, quia in omnibus poena correspondet culpæ. Unde dives qui minima negavit egeno in sæculo isto, usque ad minima petenda delapsus est in inferno : nempe qui hic rogatus micam non dedit, ibi guttam aquæ petuit nec accepit; et pauperem quem hie in miseriis vidit ac sprevit, ibi in consolatione

Ps. LXXXII.
5-8.

A conspexit ac invocavit. Ita continget præfatis imitatoribus divitis hujus.

Quarto, ex evangelio isto instruimur considerare quanta post vitam hanc sint impiorum tormenta justorumque gaudia, quatenus si vitia evitare et virtutibus inhaerere ex Dei amore et zelo æquitatis non volumus, saltem timore aeternæ damnationis desiderioque perpetuæ beatitudinis id agamus. Indesinenter ergo pensemus quanta jam sit, et aeternaliter erit, hujus divitis omniumque reproborum afflictio,

B quanta item sit Beatorum lætitia. Quam intolerabile nobis esset una hora jacere in fornace ardenti : quid ergo est in gehennalis ignis incendio aeternaliter crudiari ?

C Legitur in libro de miraculis S. Hieronymi, quod erat quidam nomine Andreas presbyter cardinalis, qui post mortem suam divino præsentatus judicio, fuit infernibus deputandus suppliciis, ob hoc quod in vita hac in cibis et potibus ac vestibus nimium fuerat sumptuosus atque superfluus, nisi B. Hieronymus intercessisset pro eo, quia in S. Hieronymo speciale habuerat devotionem in sæculo isto. Et præfato excessu in vestimentis, cibis potibusque excepto, fuit ille Andreas vir satis bonus. Unde precibus ac meritis S. Hieronymi fuit ad vitam istam reductus et corpori restitutus, ut pœnitentiam ageret dignam, sicut et fecit. Qua peracta, rursus defunctus est, et salvatus.

D Attendamus ergo quod sanctus ait Basilus : Quantum possumus, delicias mundi et ciborum opulentiam fugiamus, ne quando cruciati in flammis inferni, guttam aquæ quæramus, et nullum refrigerium consequamur. .

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE DIVISIONIBUS, HABITIBUS EFFECTIBUSQUE CARITATIS, QUIBUSVE OPERIBUS DECLARARI DEBEAT.

DEUS caritas est ; et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo.

I Joann. iv, 16.

Joann. xiii, Discipulus quem diligebat Jesus, visceribus caritatis redundans, caritatem in præsentis dominicæ epistola multipliciter laudat, et ad eam habendam diversis ex causis nos exhortatur. Itaque in primis hoc cognoscendum, quod sicut Scriptura loquitur de sapientia increata et sapientia creata, sic et de increata et creata loquitur caritate. Unde, quod in ista epistola dicitur, Deus caritas est, de increata caritate asseritur. Et sicut sapientia increata distinguitur, quod est sapientia increata absolute accepta, quæ toti Trinitati et unicuique competit divinæ Personæ, nihilo minus tamen Filio appropriatur ; [et sapientia increata genita, videlicet Verbum :] sic caritas increata alia est absolute dicta, toti Trinitati conveniens, nihilo minus Spiritui Sancto appropriata ; alia est caritas increata spirata, videlicet Spiritus Sanctus, qui a caritate increata absolute sumpta nequaquam realiter est distinctus, sicut nec ab essentia. Quod ergo ait apostolus S. Joannes, « Qui manet in caritate, in Deo manet », duplice potest intelligi. Primo sic : « qui manet in caritate », id est, qui increatae caritati adhæret, « in Deo manet », quia spiritualiter atque finaliter in ipso quiescit : quia quum caritas ista sit Deus, consequens est ut qui manet in caritate, maneat in Deo. Secundo sic : « qui manet in caritate » creata, id est, qui habet habitum caritatis quæ est theologica virtus, « in Deo

A manet », quoniam Deo unit hæc caritas.

Deinde tangit S. Joannes varias rationes propter quas ad caritatem habendam et conservandam debemus esse solliciti : et præsertim hortatur nos ad mutuam dilectionem spiritualem semper habendam. Primo, quoniam caritas est ex Deo, non solum communis modo quo omnia bona ex Deo fluxerunt, sed et singulari modo, tanquam virtus infusa, et summa increatae caritatis similitudo atque expressio plena. Porro habitus caritatis, videlicet ipsa caritas habitualis qua Deum proximosque diligimus, est unus et idem, sicut et fides qua increata veritas et creata creduntur, est eadem. Deus namque est ratio proximos diligendi.

Secundo, ad mutuam caritatem nos admonet, quoniam omnis qui diligit fratrem, id est proximos suos, ex Deo natus est, et cognoscit Deum, id est, ex Deo spiritualiter est renatus, utpote a non esse spirituali ad esse spirituale perductus, et per caritatem, quæ vita est animæ, spiritualiter vivificatus, atque a morte culpæ ad vitam gratiæ suscitatus, cognoscitque Deum cognitione formata, cuius intuitu vivit secundum præcepta ipsius. Verumtamen non omnis qui diligit fratrem suum, ex Deo natus est secundum prædestinationem æternam, quum aliqui reprobi sint ad tempus in caritate ; sed omnis qui diligit, ex Deo natus est ad minus secundum præsentem justitiam.

Tertio, quoniam Deus ipse dilexit nos, nec qualitercumque, sed valde incomprehensibiliter atque sublimiter, et diligendo

1 Joann. iv,
16.

1 Joann. iv,

^{7.}

I Joann. iv., prævenit nos, quoniam prior dilexit nos,
^{10, 19.} et amavit nos gratis secundum prædestinationem æternam, ex sua propria bonitate, quam nobis voluit ac decrevit communicare : ita et nos debemus invicem nos amare gratis propter Deum, quanquam et propter merita, dona ac beneficia unus alium diligere possit ac debeat. Itaque imitatione et exemplo Dei diligamus nos invicem, et unus alium præveniat in amore : servi enim et milites regem suum sequi consueverunt, præsertim filii patrem. Idecirco et Paulus : Imitatores (inquit) Dei estote sicut filii carissimi, et ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos. De hoc sic in hodierna ep-

Ephes. v., stola ait Joannes : In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per ipsum; in hoc est caritas (id est, dilectio Dei gratuita atque piissima ad nos, in hoc evidenter apparuit), quod ipse prior dilexit nos : carissimi, si Deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere. Ecce omnia verba hæc vere affectuosissima, de-

votissima atque dulcissima sunt, et piæ mentis vehemente inflammativa, non solum ad proximorum amorem, sed et maxime ad rediligendum Dominum Deum. Infinitæ namque ingratitudinis, perversitatis, duritiæ atque malitiæ est amantem non amare, et præamantem non redamare, maxime talem ac tantum amatorem ut est Deus, qui et suum amorem ad nos per tot et tanta beneficia nobis ostendit.

Quarto, hortatur nos ad mutuam caritatem, quoniam proximos diligendo meremur amari et inhabitari a Deo. Unde sic *Ibid. 12.* ait : Si diligamus invicem, Deus manet in nobis. Quod si amiserimus caritatem, statim diabolus cor nostrum per mortale peccatum inhabitabit. Ecce quanta res est, quam desiderabile et præclarum, quam salubre et magnum, Deum habere amatorem et proprii cordis habitatorem. Si autem non dilexerimus omnem proximum, quantumlibet adversarium, nec Deum vere atque nos ipsos spiritualiter sinceri-

A terque diligimus, quum simus in culpa mortali tanquam divini transgressores præcepti quo et inimicos jubemur diligere. *Matth. v.*, ^{44.}

Quinto, ad spiritualem amorem nos admonet, quoniam tanta est perfectio caritatis, quod ipsemet Deus caritas appellatur. *I Joann. iv.*,

Diligit namque se ipsum et cuncta quæ condidit, quantum ad id quod ab ipso sortita sunt, quemadmodum Sapiens dicit ei : Diligis omnia quæ sunt, et nihil *Sap. xi. 25.*

odisti eorum quæ fecisti. Quemadmodum namque in Deo consistit voluntas, ita et

B caritas ; et sicut Deus est sua voluntas, ita et caritas. Rursus, sicut in Deo sunt idem sapiens et sapientia, ita amans et amor. Ex hoc autem quod caritas proprie Deo adscribitur, patet quod caritas dicit perfectionem simpliciter, quemadmodum sapientia, absque imperfectionis inclusione. Quum ergo tanta sit caritatis nobilitas, debemus eam semper toto corde amplecti, conservare ac prosequi, faciendo quod ipsa requirit. Operatur equidem magna, si est ; quod si renuat operari, non vere habetur.

C Sexto, quoniam in caritate manendo, manemus in Deo ; et recedendo ab ea, a Deo recedimus.

Deinde ponit Joannes apostolus quosdam caritatis effectus, per quos cognoscere probabiliter possumus an simus in caritate divina perfecti. Primus est, quoniam perfecta caritas facit hominem diem judicii fiducialiter præstolari, quoniam facit hominem filiale confidentiam habere ad Deum tanquam ad optimum ac benignissimum patrem ; et bonam conscientiam

D parit, quia inducit hominem ad purum, fervidum ac perfectum Dei obsequium. De hoc sic ait Joannes : In hoc perfecta *I Joann. iv.*, est caritas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii. Imo caritas perfecta facit hominem desiderare dissolvi ut *Philipp. 1.*, sit cum Christo. ^{23.}

Secundus effectus est, quoniam caritas perfecta potissimum assimilat et conformat nos Deo : quia per eam efficimur omnibus benevoli, et inimicis ac persecutoribus amorosi atque benefici, quem-

admodum Deus pius, clemens et beneficus est non solum bonis et justis, sed et impiis et ingratis. Unde ait in Evangelio Christus : Diligite inimicos vestros, etc., ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum facit oriri super bonos et malos. De hoc sic ait Joannes in præsenti epistola : Quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo.

Matth. v. 44, 45.

1 Joann. iv. 17.

Ibid. 18. Tertius effectus est, quia perfecta caritas foras mittit, id est, omnino a se expellit, timorem pure servilem, qui habet pœnam, id est, pœnam meretur in quantum servilis est. Caritas namque perfecta convertit totum hominis cor ad Deum, ita quod solo Dei intuitu ac puro ejus affectu, non ex formidine pœnæ, sed ut Deo complacat ac uniatur, et ne eum offendat aut elongetur ab ipso, facit bona et vitat mala. Timor autem servilis movet ad bona retrahitque a malis, non amore justitiae, nec bonitatis affectu aut Dei amore, sed poenarum formidine, ne patiatur incommodum. Idecirco, sic timens caritate non informatur, sed in mortali sordet peccato : nam talis timor ex privato causatur amore et fide informi. Timor vero filialis et castus, quo Dei offensa formidatur, ex caritate procedit et ei connectitur. Timor

A autem initialis bonus est, sed imperfectus; et quanto magis perficitur, tanto minus de servilitate habet adjunctum. Denique de hac re S. Benedictus ait in Regula, quod monachus quum per duodecim gradus humilitatis ad Deum ascenderit, mox ad illam Dei caritatem perveniet, quæ foras mittit timorem. Per quam universa quæ prius non sine formidine observabat, jam absque ullo labore velut naturaliter ex consuetudine incipiet custodire, non timore gehennæ, sed Christi amore, et ipsa consuetudine bona ac delectatione virtutum.

B Itaque, tot rationibus ab Apostolo sancto in præsenti epistola tactis, curemus semper totis viribus caritatem amplecti, in ea manere, proficere, perfici, et proximos absque amaricatione, dulciter apprehendere et benigne. Et quoniam caritas sancta patiens est et benigna, non reddens

1 Cor. xiii. 4.

malum pro malo, nec intumescens, idecirco per patientiam, benignitatem, remissionem injuriæ, humilitatem, alacritatem, fervorem, constantiam, ostendamus nos esse in caritate. Nemo nostrum sit querulosus, vindicativus, indignabundus, amarus aut durus; sed pii, quieti, devoti, suaves et stabiles semper simus seu esse conemur in Domino.

C

SERMO QUINTUS

DE SALUBRI CORPORIS AFFLICTIONE, TRIPLOIQUE VIA SALUTIS, NEMPE PURGATIVA,
ILLUMINATIVA ET PERFECTIVA.

DIVES in duebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. *Luc. xvi. 19.*

Omni Christiano necessaria est vita pœnitentialis, castigatio corporis, sobrietas vera. Genus namque humanum, propter inordinatam concupiscentiam, illicitam voluptatem et cibi immoderantiam a paradio ejectum, non nisi per concupiscentiarum

D refrenationem, carnalium delectationum aspernationem, cibi et potus parsimoniam ad cœlestem potest paradisum reduci. Hinc Christus in Evangelio : Væ (inquit) vobis *Luc. vi. 24, 25.* divitibus, qui habetis consolationem vestram; væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Quocirca ait Hieronymus : Impossible est replere hic ventrem, et in futuro mentem.

Praeterea pro quotidianis peccatis ignoscendis et pro futuris cavendis, jejunium, abstinentia, afflictio carnis sunt necessaria. Hinc, secundum Christi doctrinam, non solum delicatiora alimenta, sed et molliora indumenta, parique ratione et mollior lectus reprobantur : quod etenim carnem fovet, spiritum necat. Multo magis ergo vitanda sunt ista religiosis; amplectique debent corporis castigationem, quemadmodum Christus ea quae duriora sunt corpori, in cunctis elegit. Hinc ait Bernardus : Quod sua macula necat ac polluit crapula, abstinentia mundet. Ergo interdum abstineo, sed abstinentia mea satisfactio est pro peccatis. Abstinebo a vino, quia in vino luxuria est; aut si infirmus sum, modico vino utar. Abstinebo a carnibus, ne dum nimis nutriunt carnem, nutriant simul et vitia carnis; panem cum mensura curabo accipere, ne onerato ventre stare tædeat ad orandum; nec simplici quidem aqua ingurgitare me assuescam, ne distensio ventris ad titillationem pertingat libidinis.

Utinam ista attenderent qui se quotidie instar sæcularium replent : qui si non fuerint saturati, indignabuntur et detrahent præsidenti. Heu, quid dicam quia in generatione hac tepida, cibi et potus religiosorum, delicatores, pretiosiores, abundantiores sunt escis ac poculis plurium mundanorum ? Eece ad tantam ruinam sancta devenit religio, quod ea quae sancti Patres instituerunt in alimoniis observanda, commemorari vix patiamur. Idecireo experientia docet quam gloriose proficiamus, imo quam lamentabiliter deficiamus, quamvis hoc ipsum advertere non velimus. Statim pro una festuca, passionum tumultus generatur in nobis; confratribus et superioribus occasione facile indignamur. Nullus vult vilior reputari; sed et fabulari, ridere, jocari, hinc inde discurrere, curiose hæc et illa inspicere plus delectat quam orationibus immorari, quam psallere, quam compunctioni et meditatiōni insistere, quam in abscondito vultus Dei, summæ majestatis contemplationi va-

A care, et eum cujus essentia, bonitas pura est, intra nos amoroze amplecti, atque custodiæ cordis invigilare. In illis omne tempus breve videtur, et avelli vix possumus; in istis tempus videtur longissimum, et pigritia, somnolentia tædioque afficimur. Distractionis autem et irreverentiæ coram Altissimo non est finis.

Denique ad tantam carnalitatem, excæcationem, obdurationem sumus delapsi, ut jam nequaquam nobis sufficiat cibo repleri, sed ea quæ magis delectant exquirimus, et sensualitatem, quæ per se et in se satis et plus quam satis corrupta et ad vitia sua proclivis est, excitamus, actuamus, succendimus, fiuntque duo contra unum, et periclitatur sobrietas; non pensantes quod rursus ait Bernardus : Vinum et simila, mulsum et pinguia, carni, non spiritui, militant; frixuris non anima saginatur, sed caro; gingiber, piper, cuminum, salvia, et hujusmodi mille species salsaientorum, palatum quidem delectant, sed libidinem etiam turpiter accendunt.

C Prudenter ac sobrie conversanti, satis ad omne condimentum est sal cum fame : qua non exspectata, necesse est alias atque alias succis extraneis confici permixtiones, quæ palatum reparent, gulam provocent, excitent appetitum. Sed hæc religiosis prorsus illicita sunt, quorum est carnem Galat. v, 24. cum vitiis et concupiscentiis crucifigere, tollere crucem suam quotidie et assequi Luc. ix, 23. Salvatorem, dicente Apostolo, Si compatis, et conglorificabimur : quatenus sic Rom. viii, 17. ut Christus sanguinem suum semel fudit

D pro nobis, ita et nos pro ipso sanguinem nostrum suo modo quotidie effundamus. Unde iterum beatissimus pater noster ait Bernardus : Est enim martyrii genus et effusio quædam sanguinis in quotidiana corporis afflictione : illo nimirum quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius. Sic quippe infirmis et pusillis corde, necesse est ut quem semel pro Christo ponere non sufficiunt, saltem mitiori quodam, tamen diuturniori martyrio sanguinem fundant.

Præterea, quum triplici via ad Domum gradatim tendatur ac perveniantur, utpote purgativa, illuminativa et perfectiva, via purgativa fundamentum est atque exordium spiritualis conversationis, interioris reformationis et vitæ monasticæ. Quæ via consistit in sensualitatis dominatione, in passionum refrenatione, in resistentia et abstinentia vitiorum, et in emundatione hominis a culpis quotidianis et a præteritarum culparum reliquis, scilicet pronitate ad mala, debilitate contra peccata. Et præsertim consistit hæc via in evitacione carnalium vitiorum, ut ab omni gula atque venereis se reprimat homo. Idecirco, qui in via hac purgativa se ipsum negligit exercere, qui ab immoderantia cibi et potus omniumque extierorum sensuum inordinata voluptate non se nititur cohibere, nondum ad spiritualis vitæ atque interioris profectus ascendit infimum gradum. Necesse ergo est ut omnes actus nostros ponamus sub ordine divini amoris, id est, taliter eos circumstantionemus et circumcidamus, ut Deo complaceant, et per eos in Dei amore crescamus. Hinc loquitur Cassianus: Qui buslibet cibis repletus venter seminaria parit luxuriæ; nec prævalet mens discretionum gubernacula moderari, ciborum pondere prægravata. Non sola crapula vi ni mentem inebriare consuevit, sed cunctarum escarum nimietas vacillantem eam nutabundamque reddit, et omni integratatis ac puritatis contemplatione despoliat. Audi Dominum per Prophetam Jerusalem

Ezech. xvi. 40. increpantem: Quid peccavit soror tua Sodoma, nisi quia panem suum in saturitatis abundantia comedebat? Et quia per saturitatem panis inextingibili carnis fuerant ardore succensi, judicio Dei cœlitus igne et sulfure concremabantur. Quod si illos sola nimietas panis ad tam præru-

A ptum flagitorum præcipitum vitio satietatis impegit, quid sentiendum de his qui vegetato corpore, perceptionem carnium ac vini immoderata libertate capere præsumunt, non quantum imbecillitas expedit, sed quantum animi libido suggerit? Hinc quoque Chrysostomus: Simplicior (inquit) victus et mensa mediocris plurimum habet jucunditatis; econtrario mensæ divitum exsecrables sunt et horridæ, animi ac membrorum contaminationibus plenæ.

B Postremo, quanta sit sobrietatis virtus, utilitas, fructuositas ac dignitas, pandit Augustinus dicendo: Sobrietatis perseverantia, inæstimabilis est animi fortitudo; eam omnes virtutes et omnes laudum tituli jugiter concupiscunt, quoniam sine ea ornari et complacere non queunt. Sobrietas est mentis et sensus membrorumque omnium cautela, pudicitiæ ac castitatis munimen, pudori proxima, pacis et amicitiæ serva, honestati semper conjuncta, criminum vitiorumque omnium pro fuga. Itaque, sicut in Ecclesiastico scriptum est, Sanitas animæ et corporis est *Eccli. xxxi.*^{37.} sobrius potus; nec dubium quin et sobrius cibus, qui et vitam efficit longiorem. Atque ut Climacus loquitur, Sicut somnus, ita potatio paulatim consuetudine superatur.

C Non ergo cum divite epulone splendide epulemur, sed cum sanctis Patribus temperantiae studeamus; Deumque affectuosisime deprecemur ut gratiam discretionis nobis præstare dignetur, qua in cibo, potu, somno ac aliis moderamen servemus. Sic per corporis castigationem exteriorumque sensuum refrenationem, ad cordis tendamus custodiam, ut in viæ illuminativæ exercitiis concrescamus, atque per ea ad perfectivæ viæ exercitia pertingere meamur.

SERMO SEXTUS

DE IMPIORUM MISERIIS PERICULOSISSIMAQUE PROSPERITATE EORUM,
ET DE BEATITUDINE ELECTORUM.

FACTUM est ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abraham; mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. *Luc. xvi, 22.*

Quid intersit inter electos et reprobos, inter justos ac impios, inter eos qui in vita hac prosperantur, super quos non est virga Dei, et inter eos qui multis tribulationibus exercentur et affliguntur in sæculo isto, pandit finis et præmiatio utro-

Ibid. xiv, 1, 3. rumque. Ecce etenim brevis est vita præ-

1 Joann. ii, 17. sens; transitque mundus et concupiscentia ejus; et dies nostri sunt quasi umbra

1 Par. xxix, 15. Job viii, 9. super terram, nec ulla est mora. Quod si vita hæc alicui longa appareat, futuræ

æternitati comparet eam, et videbit quod quasi momentum sit. Longa quidem forsan videtur ei præsertim qui in doloribus atque laboribus vivit; verumtamen quum venerit finis ejus, patebit quam brevis exstiterit. Ponamus quod aliquis ab exordio mundi usque nunc vixerit, et hodie moriatur: nonne quasi nihilum apparebit quidquid effluxit atque præteriit, potissimum quum hodie introeat sæculum in quo sine fine mansurus est? Finiti et infiniti nulla (ut fertur) est comparatio: idecirco etsi hic millies mille annis possemus subsistere, adhuc respectu perpetuitatis futuri sæculi nihil esset.

Ponamus quod hodie duo homines moriantur, uterque centum aut mille annorum, quorum unus ab infantia usque ad ultimum vitæ suæ instans in omni prosperitate vixerit temporali, in omni voluptate, opulentia et honore, alter vero in omni adversitate et afflictione; et tamen ille sit reprobus, iste electus: quid hodie proderit reprobo illi universa sua (quæ

A præteriit et desiit) fallax prosperitas, quum jam in sempiterna sit detrudendus tormenta? Et quid huic electo nunc oberit cuncta quam passus est adversitas et ærumna, quum modo æterna adepturus sit gaudia? Imo, certe reprobo illi sua quam habuit mala prosperitas inæstimabiliter nocet; et quo fuit prosperior, eo fuit miserior, quum hodie adimpleatur in eo quod ait Scriptura: Quantum glorifi-

Apoc. xviii, 7. cavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum. Huic autem electo

B sua tribulatio ineffabiliter prodest, quum pro ea hodie æternaliter permansura sortitus sit gaudia. Sic et de divite epulone et paupere Lazaro contemplemur. Ecce quid nunc uterque recepit. Ecce quam paucis annis in sæculo vixerunt, et tamen quam multis annis fuit jam ille in intollerabilibus pœnis, et iste in incomprehensibilibus gaudiis. Et nihilo minus ille adhuc æternaliter punietur, nec aliud quam suæ mœstissimæ calamitatis præstolatur dirum augmentum, quia in die judicii et

C deinceps absque fine inconsolabiliter præ solito affligetur, et dupli, imo prorsus multiplici calamitate vexabitur, atque in corpore tartareis torquebitur non finiendis suppliciis. Lazarus vero æterna gaudet securitate, et suæ beatitudinis incrementum certus exspectat, dum resuscitatus glorificabitur etiam corpore. O quanta est excæatio et stultitia, imo furor et insania iniquorum! Quam insipientes mercatores sunt, qui carnalem delectationem, temporales divitias, mundanos honores, et ea

D quæ illicite appetunt, tam pretiose mercantur, dum pro talibus tempore brevi durantibus, damnationem quæ nunquam

terminabitur, nummo iniquitatis conqui- A quævis carnalis affectio, ut malit præ-
runt, emunt, merentur ! esse quam subesse, et apparere in sœcu-
lo quam abscondi in cœnobia. Nulli nisi

Hæc ideo tango, primum ut indicibilem magnitudinem misericordiæ et gratiæ no- bis desuper condonatæ per hoc quod Crea- tor piissimus de sœculo nos retraxit, et ad sacram religionem perduxit, conside- remus, et nequaquam retro respiciamus;

Num. xxii, 5.

nec cum ingratissimis filiis Israel cœleste manna fastidientes, revertamur cordibus in Ægyptum, sed neque ad aliquid sœculi hujus afficiamur. Insuper, amatoribus hu- jus mundi, et cunctis mundanis, carnali- bus, intimoratis hominibus, latam viam pergentibus, ex intimo corde compatia- mur, atque pro ipsis incessabiliter depre- cemur. Omnis eorum prosperitas nobis in nau- seem convertatur; quo amplius pro- sperantur, eo a nobis infeliores existi- mentur. Verumtamen in particulari a temerario caveamus judicio, neque inaniter gloriemur, aut de propriis viribus præsu- mamus, quasi ipsi jam certi simus, aut cuncta evaserimus quæ circumstant peri-

1 Cor. x, 12. cula. Verum qui stat, videat ne cadat; *Luc. xii, 48.* et cui plus datum est, qui ad altiora se obligavit, qui Deo promisit magna, prorsus sollicitus sit ne inveniatur negligens aut ingratus, eo quod plus requiretur

Eccl. v, 3. ab eo, et Deo displiceat infidelis promis- sio. Imo sciamus quod sicut pravorum damnatio Christianorum, damnationem ex- cedit incredulorum atque supplicia paganorum; sic negligentibus, carnalibus, ir- reformatis religiosis intolerabilior instat calamitas infernalisa, quam sœcularibus Christianis inquis. Porro inqui et peri- culose prosperitatibus mundi pollentes, in quantum hujusmodi, sunt a viro justo sper-

Ps. xiv, 4. nendi, juxta illud Psalmistæ: Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus. Verumtamen sapiens, de incertis, occultis et dubiis definitivam non profert senten- tiam, nec temerarie audet quempiam ju- *1 Cor. ii, 11.* dicare: quis enim scit quid agatur in homine? Praeterea, absit a nobis aliquid cum hoc mundo habere commune, ne cujuspiam mentem subintret ambitio aut

A quævis carnalis affectio, ut malit præ- esse quam subesse, et apparere in sœcu- lo quam abscondi in cœnobia. Nulli nisi in Deo et secundum Deum cupiamus pla- cere.

Postremo, quia periculosus nihil est quam temporaliter prosperari, et juxta propria desideria conversari, nec tamen a Deo adversitatibus castigari; nil quoque securius quam in præsenti pro peccatis propriis corripi, a Deo paterne increpari, a propriis desideriis cohiberi, adversita- B tibus et persecutionibus exerceri: hinc potius eligamus in vita hac pro nostris defectibus et peccatis quotidie reprehendi, disciplinari, et sub obedientia sancta stare, quam impunite peccare, palpari, dissimulari et propriis affectionibus derelinqui. O quanta pericula, quanta sup- plicia brevi et levi purgatorio isto eva- dimus! Quantum gratiæ incrementum, quantum gloriæ cumulum per hoc ipsum meremur! Non amemus nos ipsos amore maligno, stolido et privato, sed puro, spi-

C rituali, divino, ut nobismetipsis mortui, in omni increpatione, aspernatione, humilia- tione, disciplinatione, quasi in cunctis di- vitiis gloriemur; et vigilantissime consideremus quantum omni hora possumus in virtute, dono et gratia crescere aut fir- mari, quam ineffabiliter in æternæ beatitudinis præmio ampliari, et tantæ felicitatis promererri augmentum. Certe omnis ad Deum caritativa affectio, omnis actio ex caritate procedens, æternæ gloriæ me- ritoria est. Idecirco non torpeamus, non

D fatigemur, sed quidquid potest manus no- *Eccl. ix,* ^{10.} stra instantissime operemur; quotidie in sancto caritatis fervore et diligentiae stu- dio, atque in omni mentis custodia perficiamur. Non cessemus suspirare, ferri, as- cendere, elevari ad Deum, sed uberrime, et quantum fieri valet, indesinenter uniamus actualiter mentem nostram cum ipso, me- ditando, orando, suspirando, psallendo, stu- dendo, seu aliis modis, quatenus carnalia cuncta oblectamenta et vana solatia nobis desipiant et in tedium convertantur, nec

minus solliciti, avidi, indefessi simus ad proficiendum in spiritualibus virtutum dignitiis, in pretiosissimis gratiarum munerebus, quam negotiatores et amatores mundi consistunt ad conquirenda transitoria bona.

Recordemur quod quidam senior dixit Fratri cui in cella residere erat molestum : Si inferni ponderares tormenta, quamvis tua cella esset usque ad collum vermis plena, tu tamen patienter sederes in ea. Refert Climacus se in sancto fuisse grandi cœnobio, in quo fuit frater B nomine Abbacyrus, qui ab omnibus præcipue exercebatur, et quasi injuriis affici videbatur. Nam et sæpe a ministris expellebatur a mensa : erat enim a natura aliquiliter incontinens circa linguam. Quem,

A quum quindecim annis fuisset in cœnobia, Climacus interrogavit : Frater Abbacyre, quare te quotidie a mensa repulsum video, et frequenter sine refectione dormientem ? Respondit : Crede mihi, Pater, quia probant me Patres mei si vere monachus fio. Idcirco intentionem eorum et Patris nostri intentionem ego cognoscens, sine gravamine universa sustineo : et iuste, o pater Joannes, absque probatione enim non perficitur aurum. Qui frater Abbacyrus morti jam proximus dixit ad Fratres : Gratias ago Domino Jesu Christo, et vobis, Patres, propter id quod me tentastis ad salutem; ecce decem et septem annis permansi a dæmoniis non tentatus. Ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, etc.

DOMINICA II POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

CARISSIMI, NOLITE MIRARI SI ODIS VOS MUNDUS, ETC. I Joann. III, 13-18.

SANCTUS Joannes apostolus in hodierna epistola, inter justos et injustos, inter electos et reprobos distinguit, dicendo : *Carissimi, nolite mirari si odis vos mundus*, id est homines vitiosi, carnales, mundani. Quemadmodum enim similitudo est causa amoris, sic dissimilitudo est causa rancoris. Quum ergo justi se invicem diligent, quia in bonis concordant et mente consimiles sunt, vicia detestando atque virtutes amando; sic impii odiunt justos, quia mente ab eis dissentient, et voluntate difformes sunt. Hinc ait Salvator : Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo essetis, mundus quod suum erat diligenter; quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

Nos scimus quoniam translati sumus de morte culpæ ad vitam gratiæ, quoniam diligimus fratres : id est, ex hoc quod proximos universos spirituali amore diligimus, scimus nos esse per gratiam Dei a mortali omni peccato mundatos, et spiritualiter vivificatos. Nam gratia gratum faciens, seu caritas, vita est animæ, sicut anima vita est corporis. Sed quum Salomon dicat, Nescit homo an amore sit dignus an odio, quomodo ait modo Apostolus, « Nos scimus », etc. ? Et respondendum, quod Apostoli ex speciali dono certitudinaliter agnoverunt se esse in caritate et gratia, imo et confirmatos in ea, quum Paulus testetur : Nos ipsi primitias Spi-

A ritus habentes; et item, *Quis nos separabit a caritate Dei?* Ideo verbum istud in persona Apostolorum exponitur de scientia certitudinali, per divinam revelationem concessa; porro in persona aliorum taliter non certificatorum, et tamen virtuosorum, exponitur de scientia conjecturali probabili. *Qui non diligit Deum ac proximos caritate infusa, manet in morte*, id est, in mortali jacet peccato, estque in statu damnationis; et nisi se emendaverit, in æternum damnabitur.

B *Omnis qui odit fratrem suum, homicida est*, id est similis homicidæ, et quodammodo homicida, quamvis non peccet tam graviter ut is qui ex odio procedit in homicidii actum. Est etiam homicida, quia se ipsum spiritualiter necat peccando mortaliter. De gradibus autem homicidii in *Cf. p. 155 C.* sermone dicetur. *Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem*, id est, nullus homicida habet in se vitam gratiæ, quoniam subest mortali culpæ, tam ille qui solo rancoris affectu homicida est, quam qui illud opere perpetrat.

C Deinceps hortatur ad caritatem fraternalm, Christi exemplo. *In hoc cognovimus caritatem Dei*, id est Christi, ad nos, *quoniam ille pro nobis animam suam posuit*, id est, vitam suam corporalem pro nobis ab æterna morte eruendis amarissimæ morti exposuit, quemadmodum ipsem protestatur : Majorem hac dilectionem ne-

Joann. xv,
18, 19.

Eccle. ix, 1.

Rom. viii,
23.

35.

Joann. xv,
13.

mo habet, ut animam suam ponat quis A pro amicis suis. *Et nos debemus pro fratribus animas ponere*, hoc est pro eorum salute vitam nostram corporalem morti exponere, secundum quod ordo exigit caritatis. Siquidem primo et maxime obligamur Deum diligere, deinde nos ipsos, tertio proximos, quarto proprium corpus, ita ut plus diligatur anima proximi, quantumlibet adversarii, quam proprium corpus corporalisque vita. Idcirco, si quis viderit proximum suum periclitari in anima, ut si quis velit eum a fide avertere, debet B ei adstare, et potius velle mori quam ab ejus confortatione cessare: quemadmodum S. Sebastianus martyr dignissimus, quem vidisset quosdam in martyrio vacillare, protinus eos roboravit, non metuens mortem. Porro animarum curam habentes, istud præcipue implere tenentur, quatenus lupo venienti et gregem invadere cupienti resistant, gregem suum salubriter exhortando, ne a persecutoribus vel hæreticis seducantur.

Qui habuerit substantiam hujus mundi, id est temporalia bona, et viderit fratrem suum necesse habere, id est extreme seu notabiliter indigere, et clauserit viscera sua ab eo, id est, pietatis affectum circa illum non demonstraverit, impendendo ei caritatis et compassionis effectum, *quomodo caritas Dei manet in eo?* quasi dicat: Non manet nec est in homine tali, quia divinum mandatum transgreditur, nec vere diligit proximum, sed impius est et crudelis atque avarus.

Filioli mei, non diligamus Deum et proximos verbo neque lingua tantum, id est sola verbositate et adulazione, sed ope-^{re et veritate}, id est divinorum præceptorum adimpletione, quantum ad Deum, et caritativa ac pia subventione, quantum ad proximos. Hinc S. Jacobus etiam ait: Si ^{Jacob. ii, 15,} frater aut soror nudi sint, et indigeant ^{16.} victu quotidiano, dicat autem aliquis de vobis illis, Ite in pace, calefacimini et saturamini; non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori: quid proderit?

SERMO PRIMUS

DE PRÆCONIO ET CONDITIONIBUS CARITATIS IN DEUM PROXIMUMQUE, ET QUOMODO
HÆC FILIOS DEI CONSTITUAT.

OMNIS qui odit fratrem suum, homi- C

cida est. I Joann. III, 15.

Sacra Scriptura, potissimum novi Testamenti, caritatem uberrime laudat, atque ad eam habendam ac conservandam copiosissime nos hortatur. Primo, quoniam ipsa est summa ac dignissima virtus, juxta illud Apostoli: Major horum est caritas. Unde quoque Aristoteles et Macrobius de justitia conscripserunt, quod ipsa sit præclarissima virtus, et non est lucifer nec hesperus tam admirabilis sicut justitia. Multo excellentius dici potest de caritate. Inter omnes enim virtutes dignissimæ

sunt virtutes theologicæ, utpote fides, spes, caritas, quoniam habent Deum pro immediato objecto; et inter has tres præminent caritas, quia per eam perfectius atque propinquius Deo conjungimur, magisque unum cum eo efficimur, dicente Apostolo: Qui adhaeret Deo (haud dubium quin ^{I Cor. vi, 17.} per caritatem), unus cum eo fit spiritus.

Secundo, quoniam sine caritate nulla virtus est viva ac meritoria, sed mortua Deoque inaccepta, quemadmodum plenissime docet Apostolus: Si linguis (inquit ^{Ibid. xm, 1,} loquar angelorum et hominum, carita- ^{2.} tem autem non habeam, nihil sum. Deinde

I Cor. xiii., scribit ibidem, quod sine caritate nil prodest fidem habere tam magnam ut ejus vigore quis transferat (id est, de loco uno ad alium projiciat) montes, nec omnia bona exteriora pauperibus erogare, nec proprium corpus pro fidei defensione in mortem exponere. Caritas namque est forma, vita et decor virtutum; earumque actus fieri imperat, et ipsos in Deum refert seu ordinat. Hinc caritas vita animæ nuncupatur, quia per eam anima spiritualiter vivit, et fonti vitae, Deo viventi unitur, ei que accepta et placita redditur.

Ibid. 4-6. Tertio, quoniam caritas est quodammodo omnis virtus, etiam multo plus quam justitia. Unde et aliarum virtutum actus caritati ab Apostolo adscribuntur, quia ut *Rom. xiii.*, scriptum est : Plenitudo legis est dilectio. Nam. Non adulterabis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, in hoc verbo instauratur : Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Ex quibus concludit *Ibid. 8.* Apostolus : Qui diligit proximum, legem implevit.

Quarto, quoniam caritate præsente, ceteræ adsunt virtutes : nam ad eam tanquam ad dominam ac reginam ceteræ ordinantur virtutes. Idecirco in tantum nos profecisse lætemur, quantum in caritate nos profecisse confidimus; et quidquid caritati et ejus repugnat profectui, hoc tanquam animarum venenum detestemur ac evitemus. Hinc Augustino testante : In caritate, pauper est dives; sine caritate, dives est pauper. Quantumeumque enim quis in exterioribus pauper sit, si caritatem habuerit, spiritualiter dives est corde; et quantumeumque in temporalibus dives sit, si careat caritate, pauper est mente, et dici potest de eo illud Apocalypsis : Nomen habes quod vivas, sed mortuus es; quia dicis quod dives sum et nullius egeo, et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper, et cæcus et nudus.

A Quinto, quia per caritatem Deo in tantum assimilamur, quod anima nostra per caritatem efficitur Dei sponsa et filia, heres atque amica. Caritas etenim ista spiritualis infusa, est quædam supernaturalis impressio et imago increati amoris, utpote Spiritus Sancti.

Quum ergo tanta sit caritatis dignitas, fructuositas, efficacia et excellentia, super omnia caritatem Dei et proximi affectemus, custodiamus, et per opera bona nutritiamus ac perficiamus in nobis, præser-

B tim per internas et amorosas affectiones ad Deum ac proximum. Nec solum invidiā, quæ directe caritatem tollit, sed impatientiam quoque, indignationem, iram, cupiditatem, ac cetera vitia quæ auferunt aut debilitant caritatem, semper vitemus, imo et venialia quæque peccata pro posse, quæ caritatis fervori repugnant atque ad caritatis amissionem disponunt, quoniam quanto quis amplius diligit Deum, tanto vigilantius vitat non solum mortales, sed veniales etiam culpas.

Præterea, in exordio hujus epistolæ, magna consolatio datur electis ac fidelibus Dei, contemptoribus hujus mundi, ne pusillanimes fiant aut impatientes vel admirantes, dum se a filiis sæculi hujus sentiunt odio haberī, irrideri, diffamari et infestari. Ex hoc namque confidere possunt quod ad Dei pertineant filios, atque idecirco displiceant impiis, quia eorum vita contraria est vitae illorum. Unde apud Sapientiam habetur : Dixerunt impii, Circumveniamus justum, quoniam contrarius est operibus nostris. Sed et Christus ait quibusdam : Non potest mundus odisse *Joann. vii.* vos; me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quia opera ejus mala sunt. Hinc Ecclesiasticus scribit : Omnis homo simili sibi sociabitur; abominatio est superbo humilitas, sic et execratio diviti pauper. Si ergo optamus inter Christi membra computari et cum Christo capite coronari, non despiciamus cum Christo odia, subsannationes, persecutions carnalium impiorumque hominum susti-

Sap. ii. 12.

Ecccl. xiii. 20, 24.

nere, sed in adversis gloriemur et gratias A
Joann. xiii. Deo agamus : quia ut ait Salvator, Non
^{16.} est servus major domino suo. Et alibi suis
Matth. x. prædixit discipulis : Eritis odio omnibus
^{22.} hominibus propter nomen meum. Grego-
 riū quoque fatetur : Hos elegit Deus quos
 despicit mundus. Timeant itaque vehe-
 menter, qui huic complacent mundo.

Insuper docemur in præsenti epistola,
 qualiter probabiliter valeamus agnoscere an vivamus coram Deo per gratiam, et an habeamus virtutes infusas. Hujus etenim signum est, si proximos universos vere spiritualiterque diligimus. Sed quæri potest, quid sit spiritualiter diligere proximos. Et respondendum, quod hoc nil aliud est nisi eorum salutem optare, eisque charismata gratiæ in hac vita appetere, et verbo ac opere eis cooperari ad bona hæc ipsa acquirenda, seu conservanda ac perficienda. Hoc est, juxta doctrinam hujus *1 Joann. iii.* epistolæ, non verbo et lingua, sed opere ac veritate diligere. Si itaque hos caritatis actus experimur in nobis, et neminem scandalizare ac perturbare studemus, probabiliter scire valemus quod simus in statu gratiæ ac salutis.

Ibid. 15. Præterea, quam grave scelus sit odium proximi, constat ex hoc quod ait Joannes apostolus : « Omnis qui odit fratrem suum, homicida est ». Quocirca commemorandum, quia ut sanctus martyr, Papa ac doctor B. Clemens testatur, beatissimus princeps Apostolorum Petrus dixit esse triplex homicidii genus : unum reale et corporale ; secundum dixit esse odium ; et tertium, detractionem. Per primum homicidium affertur vita naturæ ; per secundum, vita gratiæ ; per tertium, esse laudabile seu bonæ famæ, quod habet quis in cordibus aliorum. Porro aliquis potest esse homicida quatuor modis : primo, aliquem ad iram et impatientiam, et ex consequenti ad homicidium provocando ; secundo, mortem corporalem aut spiritualem alicujus optando ; tertio, mortem alterius procurando ; quarto, aliquem corporaliter occidendo. Omnia itaque hæc homicidii genera evitemus.

Amplius ex præsenti docemur epistola, quam summa et perfectissima fuit caritas Christi ad nos, quoniam se ipsum obtulit pro nostra salute, acerbissimam sustinens mortem ut æternam gloriam consequamur, sicut per Isaiam effatur : Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus ; faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me. Propter quod ait Apostolus : In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me. Simus igitur Christo grati corde, B verbo et opere, amando, laudando ac honorando eum in omnibus, et obediendo ejus præceptis. Sed et Christi intuitu ac amore parati simus mori pro proximorum salute, dum scilicet casus se offert : ut dum illi periclitarentur in anima, nisi eis pro posse subveniremus, hortando, informando, aut alio modo. Et omnino quilibet Christianus debet sic stare, quod potius mori eligeret, quam cujusecumque proximi animam condemnari.

Postremo docet nos præsens epistola, ut C indigentibus succurramus, et viscera pietatis super eos aperiamus, communicando eis de bonis nobis a Deo collatis, sicut ait Salvator : Quod superest date eleemosynam, id est, quod vobis superfluit, pauperibus erogate. In extrema necessitate dandum est proximo quod superest necessitatí propriæ vitæ ; in aliis vero indigentiis minoribus dandum est proximis quod superest necessario victui, consideratis circumstantiis proprii status, non solum quoad tempus præsens, sed etiam D quantum ad ea quæ probabiliter possunt occurrere et frequenter occurunt.

At vero S. Joannes apostolus, ante verba hujus epistolæ mentionem facit de Abel et Cain, et dicit quod ideo Cain occidit fratrem suum Abel, quoniam opera sua fuerunt vitiosa, opera vero Abel fuerunt justa. Nam sicut in Genesi legitur, Cain obtulit Deo de frugibus terræ, hoc est de vilioribus rebus suis : et hoc, absque devotione. Abel autem obtulit Deo sacrificium de optimis suis pecoribus : et hoc, devotissima

*Is. l, 6.**Galat. ii, 20.**Luc. xi, 41.**1 Joann. iii,**12.**Gen. iv, 3-**5, 8.*

mente. Ideo Deus respexit ad Abel et ad munera ejus, habendo ea accepta : in cuius signum ignis venit de cœlo et consumpsit sacrificium Abel. Porro ad Cain et ad ejus munera Dominus non respe-

Axit. Hinc Cain concepit invidiam contra Abel, dixitque ei : Veni, egrediamur in agrum. Quumque essent in agro, pravissimus Cain occidit sanctum et innocentissimum Abel.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

HOMO QUIDAM FECIT COENAM MAGNAM, ET VOCAVIT MULTOS. Luc. XIV, 16-24.

CHRISTUS in evangelio hodierno, per introductionem cuiusdam parabolæ, id est similitudinis, docet qualiter homines variis modis impedianter ab adepitione felicitatis æternæ, et ait : *Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos.* Per hunc hominem intelligitur Christus, qui in unitate personæ est verus Deus et verus homo. Qui fecit cœnam magnam, id est, beatificam æternæ gloriae refectionem suis præparavit electis, de qua ait Apostolus :

I Cor. ii, 9. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus his qui diligunt illum. De qua et Christus in Cœna dixit Apostolis, et

Luc. xxii, 29, 30. sub eorum persona cunctis fidelibus : Ego dispono vobis regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam in regno. Unde apud Isaiam, inter electos et reprobos, inter ju-

14. stos et iniquos distinguens : Ecce (inquit) servi mei comedent, et vos esuriatis; ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis, et vos clamabitis præ dolore cordis, et præ contritione spiritus ululabitis. Ad hanc cœnam Christus multos vocavit, di-

Matth. iv, 17. cendo : Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Hinc dicit in Psal-

Ps. xxxix, 6. mo : Annuntiavi, et locutus sum; multiplicati sunt super numerum.

Et misit servum suum, id est Apostolorum omniumque prædicatorum chorum, cœtum seu ordinem. Sæpe etenim in Scripturis fit mentio de tota aliqua plebe seu multitudine quasi de homine uno,

B sicut in Exodo Deus loquitur Pharaoni : *Dixi tibi, Dimitte filium meum, id est Exod. iv, populum Judæorum. Hora cœnæ, id est 23.* in hac ultima mundi ætate, in cuius fine exhibebitur cœna ista plenarie cunctis electis, dum omnes simul glorificabuntur in corpore, pariterque cum Christo, peracto finali judicio, ascendent ad regnum cœlestes, in quo cœlestis refectionis dulcedine replebuntur, sicut ait Propheta : Satiabor Ps. xvi, 15. quum apparuerit gloria tua, Domine. Interim quoque, a tempore descensus Christi ad inferos cœpit hæc cœna exhiberi electis, quoniam Christus pretio sanguinis sui januam regni cœlestis aperuit; atque in limbum patrum veniens, omnes sanctos ibi detentos mox suæ deitatis beatifica fruitione refecit, quia pro originali satisfecit peccato, ob cujus reatum sancti illi retardabantur a gloria. De hac hora scriptum est in Canonica S. Joannis : No- 1 Joann. ii, 18. viissima hora est. Et quotidie quidam ele- eti in hac hora ad regnum ascendunt cœlorum. Porro refectione ista spiritualis et D beata, potius appellatur cœna quam prandium, quoniam non succedit ei refectione alia, et habet æternam quietem ei adjunctam, quemadmodum cœnæ in vita ista conjungitur quies nocturna. De qua cœna in Apocalypsi scriptum est : Beati qui ad Apoc. xix, 9. cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. *Dicere invitatis, id est hortari homines ad regni cœlestis præmia promerenda, ut venient, id est Deum proximosque amando, et*

juste ac timore vivendo, ad patriam Beatorum appropinquare studerent. Sed cur ait, « invitatis », quasi homines ante Christi et Apostolorum prædicationem invitati ad cœleste non fuerint regnum ? Et dicendum, quod a principio mundi homines invitabantur ad promerendum regnum cœlorum, tam per angelicas inspirationes quam per Patriarchas et Prophetas ac justos. *Quia jam parata sunt omnia*, id est, cœlestia gaudia merito passionis Christi hominibus sunt parata, dummodo meritum passionis Christi eis per sacramenta Ecclesiæ applicetur, si adsit facultas (quæ si desit, sufficit desiderium ecclesiastici sacramenti cum proposito accipiendi illud, si facultas unquam adfuerit), et dummodo ipsi non ponant obicem suæ saluti. Ideo dicit Gregorius : Omnia sunt parata, quoniam Christo immolato, patet introitus regni cœlestis. Qui et jam passione instant-

Joann. xiv, 2, 3.
Hebr. vi, 20.

te dixit : Vado parare vobis locum, ut ubi sum ego, et vos sitis. Unde ad Hebræos habetur : Præcursor pro nobis introiit Jesus, etc.

Et cœperunt simul omnes se excusare, id est, quilibet eorum, vel potius quidam de omni genere invitatorum, excusaverunt se ab execuzione præceptorum cœlestium, et a progressu ad regnum cœlorum : quoniam sensibilia et terrena magis quam spiritualia et divina amabant, ideo excusaverunt se, etsi non verbo, tamen facto.

Primus dixit ei : Villam emi, et necesse habeo exire et videre illam; rogo te, habe me excusatum. Per hunc primum, qui ex occupatione circa villam quam emit, neglexit Deo servire ac obedire, designatur universitas superborum et ambitiosorum : qui ita se occupant circa honorem et principatum acquirendum aut retinendum in sæculo isto, quod Dei mandata negligunt adimplere, nec ad æternæ beatitudinis suspirant honores, sed temporalia atque præsentia æternis præferunt ac futuris, propria excæcati superbia, quæ mentem mirabiliter damnabiliterque obtenebrat, ita quod suo se non subdit Creatori : ideo gratiam

A ejus accipere est indigna. Postremo, per hoc quod ait, « Rogo te, habe me excusatum », datur intelligi quod superbi, sicut et ceteri vitiosi, maxime tamen superbi, de suis se excusant peccatis. Nam sicut accusatio sui ipsius, est effectus, signum et comes humilitatis; sic propriorum excusatio vitiorum, est effectus, signum et comes elationis. Idecirco Propheta Deum exorat : Non declines cor meum in verba malitia, ad excusandas excusationes in peccatis. Imo præcipue displaceat Deo excusatio talis : propter quod ait per Jeremiah, Ecce ego judicio contendam tecum, eo quod dixeris, Non peccavi. Postremo, quod ait, « Rogo te, habe me excusatum », secundum Gregorium, tantum est ac si dicat : Ora pro me, quia converti non possum. Sieque humilitas sonat in voce, dum ait, « Rogo te »; superbia in actione, dum venire et obedire contemnit.

Et alter dixit : Juga boum emi quinque, id est quinque paria boum, et eo probare illa; rogo te, habe me excusatum. Per hunc secundum intelliguntur avari : qui circa terrenas divitias ita intenti sunt, quod spiritualium atque cœlestium obliviscuntur bonorum; sieque afficiuntur ad illas, quasi nunquam amissuri sint eas, et quasi non sit vita post vitam istam, non considerantes illud Job : Dives quum dormierit, nihil secum auferet; apprehendet eum quasi aqua inopia. Hinc ait Apostolus : Nihil intulimus in hunc mundum ; *1 Tim. vi, 7.* haud dubium quia nec auferre quid possumus.

Et alius dixit : Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Per hunc tertium designantur luxuriosi. Nam quamvis matrimonium sit bonum ac licitum, atque ad prolificationem divina providentia institutum, multi tamen per hoc non fecunditatem prolis, sed turpitudinem expetunt voluptatis. Ideo per rem justam ac licitam, non incongrue res designatur illicita, secundum Gregorium. Et quia carnalis voluptas fortissime ligat, occupat, infimisque immergit hominem : ideo tertius iste

Ps. cxl, 4.

Jer. ii, 35.

Job xxvii, 19, 20.

non dixit, Rogo te, habe me excusatum; A sed simpliciter loquitur, « Non possum venire ». Nam et carnalis voluptas parit acediam atque fastidium divinorum, facitque hominem ad virtutum opera impotentem.

Itaque Christus in ista docet parabola, quod per tria hæc vitia, puta superbiam, avaritiam, luxuriam, homines potissimum a sua impediuntur salute, quodque peccata hæc in hominibus amplius regnant, secundum illud : Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ.

Et reversus servus, id est, ordo seu cœtus prædicatorum et pastorum ab actu prædicationis ad contemplationis quietem revertens : quia post exteriorum operum exsecutionem, debet prædicator et prælatus ad interiora opera sua redire, Deo vacare, et coram eo cor suum effundere ; nuntiavit hæc domino suo, id est, Christo pie et dolorose conquestus est ista per allocutionem internam. Prædicatores etenim et prælati devoti ac fervidi, zelo divini honoris desiderioque salutis proximorum, præsertim sibi commissorum, accensi, vehementer tristantur et Deo humiliter conqueruntur, dum prædicando parum aut nihil proficiunt : sicut et maxime gaudent, dum multos convertunt, quemadmodum ad Corinthios scribit Apostolus : Multa mihi gloriatio est pro vobis; superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Dicitur autem servus Christo hæc nuntiare, non quasi Christus hæc ignoret, sed ut ordinem intelligamus parabolæ.

Tunc iratus paterfamilias, id est Christus, rerum omnium Dominus, militantis ac triumphantis Ecclesiæ princeps, de quo Isaias prædictus : Vocabitur nomen ejus, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Itaque Christus propter tantam hominum negligentiam ingratitudinemque juste indignans est. Porro ira non competit Christo secundum suam divinitatem, quoad passionum affectus, sed quantum ad similitudinem operis. Ira vero per ze-

A lum, quæ est appetitus vindictæ secundum rationis dictamen, fuit in Christo et competit ei secundum quod homo est, juxta quod scriptum est : Contristatus est *Marc. iii, 5.* Jesus super cæcitate cordis eorum, circumspiciens eos cum ira. *Dixit servo suo,* id est, cœtui prædicatorum præcepit : *Exi a contemplationis dulcedine ad aliorum informationem ac conversionem, cito,* quia periculum est in mora : ideo sine dilatatione providendum est animarum saluti, et satagendum est ne Deus ab hominibus offendatur. Quo verbo reprehenduntur prædicatores atque pastores remissi ac tardii, qui facili occasione prædicationem aut ceteros sui officii actus differunt aut omitunt. *In plateas et vicos civitatis.* Per civitatem hoc loco intelligitur Synagoga, quæ fuit aliquando civitas Dei, videlicet tempore veteris Testamenti, sicut nunc est Ecclesia; fuitque Synagoga lege divina atque angelorum custodia tanquam muro munita. Per plateas vero designantur multitudines hominum numerosiores; per vicos, multitudines minores, quia non multis tantum, sed et paucis prædicandum est. *Et pauperes, id est donis spiritualibus destitutos; ac debiles ad bene agendum :* peccatum enim naturales vulnerat vires, ita quod debiles fiunt ad actus virtutum. *Cæcos, id est indoctos; et claudos,* id est rectitudinem justitiæ non servantes, atque instabiles : qui quasi in utramque claudicant partem, dum in nulla virtute constantes existunt. De quibus fertur in Psalmo : Filii alieni inveterati sunt, et *Ps. xvii, 46.*

D claudicaverunt a semitis suis. Unde instabilibus filiis Israel tertio Regum ait Elias : Usquequo claudicatis in duas partes? Introduc huc, id est, ad regnum cœleste *III Reg. xviii, 21.* perducere stude, prædicando, orando, exemplariterque vivendo.

Et ait servus : Domine, factum est ut imperasti, id est, Judæis prædicavimus ut jussisti. Principibus namque sacerdotum et majoribus Judæorum ad Christum converti nolentibus, multa millia ex minoribus *Act. ii, 41;* ejusdem populi sunt conversa, quemad- *IV, 4.*

modum in Actibus Apostolorum deserbi-
tur. *Et adhuc locus est*, id est, adhuc va-
cant loca et sedes in regno cœlesti. Non
enim numerus hominum prædestinatōrum
et angelorum ruina, ex solis Judæis erant
implendi.

*Et ait dominus servo : Exi in vias et
sepes, id est ad gentiles per lata carnali-
tatis ac perditionis itinera gradientes, di-
vina lege carentes : propter quod quasi
agrestes fuerunt, et per sepes merito ex-
primuntur.* Primo quippe prædicandum
fuit Judæis, deinde gentilibus, sicut in
Actibus Paulus et Barnabas Judæis dixi-
se scribuntur : *Vobis oportebat primum
loqui verbum Dei ; sed quoniam repulisti
illud, ecce convertimur ad gentes : sic
enim præcepit nobis Dominus. Et compelle
intrare, id est, quasi importune, et per
comminationes damnationis æternæ, in-
stiga illos ut convertantur : sicut ad Timo-*

*Act. xiii.
46, 47.*

2.

2.

*theum scribit Apostolus, Prædica verbum,
insta opportune, importune, argue, obsecra,
increpa in omni patientia. Verumtamen,
quod ait, « Compelle intrare », non est in-
telligendum de coactione absoluta (quia
sic liberum arbitrium cogi non potest, nec
Deo placent coacta obsequia), sed de co-
actione aliquali et inductiva. Ut implea-*

A *tur domus mea, id est, numerus prædesti-
natorum compleatur in cœlo : de qua ait
Salvator, In domo Patris mei mansiones* *Joann. xiv,*
multæ sunt. De qua et illud Baruch potest ^{2.} *exponi : O Israel, quam magna est domus* *Baruch iii.,*
*Dei, et ingens locus possessionis ejus, ma-
gnus et non habens finem, excelsus et
immensus ! Sed si finem non habet, quo-
modo potest impleri ? Et respondendum,
quod immensus vocatur, non propter in-
terminabilitatem, sed ob latissimam et
maximam capacitatem.*

B *Dico autem vobis, quod nemo virorum
illorum qui vocati sunt, id est nullus præ-
dictorum qui se excusaverunt et venire
renuerunt, gustabit cœnam meam, id est,
æternæ felicitatis refectionem dulcissimam
experietur ; sed omnes illi pariter damna-
buntur. Hoc quoque notandum, quod Deus
quatuor modis vocat homines ad salutem :
primo, inspiratione interna, idque dupli-
citer, utpote per se ipsum et per angelos
sanctos ; secundo, prædicatione exteriori ;
tertio, beneficiis atque miraculis ; quarto,
adversitatibus ac flagellis. Ad quod desi-
gnandum Christus quater ait, Reverte-
re, loquens animæ fideli in Canticis : Rever- *Cant. vi, 12.**

C *tere, revertere, Sunamitis, revertere, re-
vertere.*

SERMO SECUNDUS

DE QUADRUPLICI COENA.

BEATI qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Apoc. xix, 9.

Sacra Scriptura de quadruplici loquitur refectione seu cœna. Prima est cœna sive refectio corporalis. Unde scribitur apud *Luc. xiv, 1.* Lucam, quod Jesus intravit in domum eiusdem principis Pharisæorum, a quo furerat invitatus, ut manducaret cum illo. In *Joann. xii, 1, 2.* Joanne quoque legitur, quod quum ante sex dies Paschæ venisset Jesus Bethaniam,

D fecerunt ei cœnam ibi, in qua Lazarus paulo ante a Christo resuscitatus, fuit dis- cumbentium unus, Marthaque ministravit. Quales autem ad hanc corporalem cœnam seu prandium sunt vocandi, docet Salvator, loquens ei qui se invitaverat, scilicet principi Pharisæorum : *Quum facis pran- dium aut cœnam, noli vocare amicos tuos,* *Luc. xiv, 12-14.* neque fratres, neque cognatos, neque vi- cinos divites, ne forte et ipsi te reinvi-

tent, et fiat tibi retributio in hac vita. Sed quum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos et cæcos; et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum.

Sed circa hæc quæri potest qualiter intelligi debeant, præsertim quum sancti viri legantur divitibus, et amicis ac propinquis frequenter fecisse convivia, sicut

Gen. xlviij., et Joseph fratribus suis in Ægypto, et ^{16, 31-34.} *Ibid. xxvi.* Isaac patriarcha regi Palæstinorum ac principi militiae ejus, ut in Genesi recitatur. ^{30.}

II Reg. iii., Denique David rex fecit convivium Abner principi militiae regis Israel, ut secundo Regum habetur. Quotidie etiam viri honesti, non solum sacerdotes, sed et religiosi, convivium faciunt amicis suis, fratribus, et propinquis atque divitibus: et laudabiliter agunt hoc, ut videtur. Imo contingere potest quod amici et propinqui sint pauperes: et tunc bene tractandi sunt. Ad hæc venerabilis Beda respondet: Fratres, et amicos, ac divites alterutrum convivia celebrare, non quasi peccatum prohibet Christus, sed sicut cetera necessitatis humanæ commercia, ad promerendum cœlestis beatitudinis præmia nil valere ostendit. Juxta quem modum et alibi

Luc. vi, 33. dicit: Si beneficeritis iis qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? Hinc ait Nicolaus de Gorra: Amici, et fratres, et cognati, atque vicini, aut sunt pauperes: et tunc meritorie invitantur; aut sunt divites. Et tunc vel invitantur ad fovendum mutuam caritatem: et ita meritorium est, dum invitator sit in statu salutis; aut propter lasciviam, seu aliam malam causam, ut propter carnalia immoderata solatia: et tunc est demeritorium; aut propter quamdam liberalitatem ac amicitiam naturalem: et ita est quasi indifferens.

Præterea, advertenda sunt diligenter verba Chrysostomi asserentis: Non sub hac spe aliis beneficia conferamus aut convivium præbeamus, ut nobis retribuant. Hæc est enim frigida intentio; et talis amicitia celeriter evanescit. Si autem pauperem ad mensam tuam vocaveris, Deum nunquam

A obliscentem debitorem habebis. Quanto enim minor, vilior sive pauperior est proximus, tanto magis Christus per eum accedit et visitat. Nam qui magnum suscipit, saepe propter vanam gloriam facit hoc; atque utilitas propria saepe in hoc quæritur, ut suscipiens per illum promoveatur. Sed dicas: Immundus est pauper et sordidus. Lava eum, et fac tecum in mensa sedere; si sordidas habet vestes, mundum exhibeas indumentum. Christus accedit per eum, et tu frivola loqueris? Insuper Gregorius Nyssenus hortatur: Non negligas jacentes egenos, quasi nullo sint digni honore. Cogita quid sint, et pretiositatem eorum invenies. Salvatoris induerunt imaginem; futurorum bonorum heredes sunt, et regni cœlestis clavigeri; accusatores et excusatores idonei, non loquentes, sed adspecti a Judice. Itaque, sicut ait Chrysostomus: Decet eos in solario reverenter locari; sed si hoc non placet, saltem deorsum ubi sunt ministri, Christum suscias. Fiat pauper saltem domesticus tuus;

C et si tecum non sedeat, mitte ei fercula de mensa tua. In hoc quoque corporali convivio vitanda sunt lasciva solatia, et detractoria, irrigoria mendosaque verba.

Secunda est cœna spiritualis, de qua in Apocalypsi loquitur Christus: Ego sto ad ostium, et pulso; si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. Christus etenim, verus et incircumscribibilis Deus ubique præsens, stat ad ostium cordis, id est, libero arbitrio præsens est; et pulsat, hoc est, ad sui gratiosam susceptionem excitat seu admonet illud per divinas Scripturas, per prædicaciones ecclesiasticas, per inspirationes angelicas, per divinos instinctus, per prospera et adversa, atque miracula. Unde loquitur animæ amorose: Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea. Si itaque iis pulsationibus homo consenserit, intrat Christus cor ejus, gratiam suam infundendo, aut infusam augendo; et cœnat cum ipso, hoc est, simul cum ipso reficitur, ejus bonis actibus congratulan-

Cant. v, 2.

Ps. cxlix., 4. do, juxta illud in Psalmo : Beneplacitum est Domino in populo suo. Et Nehemias *II Esdr.* ait : Gaudium Domini est fortitudo vestra. *viii.*, 10.

Talis quoque cœnat cum Christo, quia per conscientiae puritatem delectatur in eo, atque in cœlestis beatitudinis exspectatione humiliiter gloriatur. Ecce quam ineffabiliter magna est caritas, misericordia atque dignatio Dei nostri ad nos tantillos vermiculos. Nam et in Proverbiis testatur : Deliciae meæ esse cum filiis hominum. Sed *Prov. viii.*, 31. et *Jer. xxxii.*, 41. Jeremias fatetur : Lætabor super eis, quum benefecero eis. Tantum igitur pulsatorem non repellamus, cum tanto hospite cœnare quotidie properemus; quidquid ejus introitum impedit, quidquid ipsius vultum offendit, omni cum diligentia fui-giamus.

Sed quæri potest, cur Christus potius ait, Cœnabo cum illo, quam, Prandebo. Et respondendum quod ideo, ut innuat se velle pernoctare nobiscum atque in thalamo mentis nostræ quiescere, ut in pace in id ipsum dormiamus et requiescamus. Sic cœnat cum Christo, et in castis ipsius *Ps. iv.*, 9. quiescit amplexibus, qui corde devoto pergit ad stratum, et in meditationibus sanctis obdormit. Talis non timet a timore nocturno, sed de mentis securitate refici-

Prov. xc., 5. *xv.*, 15. tur. Secura etenim mens, Salomone testante, est quasi juge convivium. Hæc ergo spiritualis cœna non est nisi mutua congratulatio, qua Christus nostris congaudet actibus virtuosis, et nos in ejus bonitate ac pietate lætamur, ejusque beatitudini congratulamur.

Hujus cœnæ mensa, est anima devota, in qua tot fercula proponuntur, quot actus virtuosi in ea gignuntur. Ideo juxta triclinem gradum ac statum hominum, utpote incipientium, proficientium et perfectorum, tripartita fercula proponuntur in ea. Siquidem incipientes seu peccatores pœnitentes, tria fercula potissimum ponere debent in cœna ista, videlicet contritionem, confessionem, satisfactionem; et in iis eorum operibus Christus Dominus delectatur : quemadmodum ait Gregorius,

A quod apud Pharisæum Christus discumbebat exterius, apud pœnitentem vero mulierem, videlicet Mariam Magdalene, discumbebat interius. Porro proficienes ponere debent in cœna ista tria fercula, quibus Christus non mediocriter delectatur, utpote humiliationem, orationem et gratiarum actionem : debent enim se humiliare propter peccata sua præterita, Deumque jugiter invocare pro gratia proficiendi in bonis, gratias quoque ei referre quod tam misericorditer egit cum eis. Perfecti vero

B in cœna hac tria ponere fercula debent, videlicet divinorum contemplationem, summi et incommutabilis boni fervidam dilectionem, firmam ac cordiale in Deo complacentiam, pacem seu delectationem, vel certe continuam Dei laudationem, secundum illud : Benedicam Dominum in omni tempore. Itaque, quanto purioribus ac sublimioribus virtutum exercitiis mens nostra est intenta, tanto delicatiorem et complacentiorem Christo exhibit cœnam. Qui vero turpibus cogitationibus, pravis affectionibus et vitiosis inhæret operibus, cum dæmonibus vescitur, cœnat et permanet.

Tertia est cœna infernalis, de qua ait Propheta, scribens de reprobis : Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos. Unde apud Jeremiam loquitur Deus : Ecce ego cibabo eos absinthio, et potabo eos felle. Hujus cœnæ mensa, est damnatorum universitas dolorosa; fercula hujus cœnæ, sunt cuncta inferni supplicia, quibus quasi veneno cibantur mortifero. — Primum ferculum, est omnium gaudiorum ac divinæ visionis parentia, sicut per Jeremiam Dominus loquitur : Dabo eos in vexationem, et maledictionem, et stuporem, et insibilum et opprobrium, eo quod non obedierunt mihi. Quemadmodum enim gaudium Beatorum in cœlo est purum, id est nihil tristitiae habens admixtum; sic tristitia damnatorum est pura, quia nulla consolatio est ei admixta. Idecirco esse et vivere, quæ creaturis naturaliter valde sunt appetibilia, sunt damnatis odibilia atque gravissima, juxta illud in Apocalypsi : In *Ibid. xxix.*, 18, 19. *Apoc. ix.*, 6.

diebus illis quærent homines mortem, et non invenient eam; et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis. Unde et Christus

Matth.
xvi. 24.

dixit de Juda proditore: Bonum ei esset, si natus non esset homo ille. Hoc de quolibet condemnato æternaliterque damnando poterit dici. — Secundum ferculum cœnæ infernalæ, est illa inæstimabilis tartarei ignis punitio, qui incomparabiliter affligit damnatos juxta exigentiam pravitatis seu demeritorum eorum, quemadmodum præcipit summus et infallibilis Judget: Quantum gloriificavit se et in deliciis

Apoc. xviii.
7.

fuit, tantum date illi tormentum et luctum. Poena equidem ignis molestior est. Cogitet ergo unusquisque quam intolera-

Ezech. xxii.
20-22.

bile sibi esset nudo corpore per unum diem jacere in igne quem cernimus hic fervere: qualiter igitur infernalæ ignis incendium sustinebit? Unde apud Eze-

Job xxiv.
19.

chielem Dominus contestatur: Conflabo vos et succendam vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio ejus, sicut conflatur argentum in medio fornacis. — Tertiū ferculum, est vehementissimum illud

*Cf. de Cor.
lest. hier. c.*
11.

frigus gehennæ. Unde et Job ait: Ad ni-

mium calorem transeat ab aquis nivium. Quum enim terra sit naturaliter frigida,

et infernus in medio terræ esse credatur,

constat quod maximum frigus sit ibi:

quod per aquas nivium designatur, quum

aquaæ illæ sint frigidæ valde. Sed contra

hoc objici potest, quia si damnati trans-

eunt de maximo calore ad maximum fri-

gus, ergo refrigerium habent, accedendo

ab excessu caloris ad aliquale frigus: quia

non transitur de extremo ad extremum

nisi per medium, ut divinus Dionysius lo-

quitur. Ad hoc super Apocalypsim respon-

det Albertus, quod damnati transeunt a

maximo calore ad maximum frigus im-

mediate, et non per gradus, faciente hoc

omnipotentia Dei: idcirco ex hac alterna-

tione non habet eorum poena refrige-

rium, sed augmentum. Nam sicut opposi-

ta juxta se posita clarius innotescunt, ita

dum uni eorum alterum succedit, magis

sentitur, graviusque affligere solet, sicut

A dum aliquis post opulentiam grandem re-
pente depauperatur. Quod sanctus Job si-
bi accidisse conqueritur: Ego (inquiens) *Job xvi. 13.*
quondam ille opulentus, repente contritus
sum. — Quartum ferculum damnatorum,
est desperatio sempiterna, qua magis tor-
quentur in mente, quam igne in corpore.
— Quintum ferculum, est infelicissima
societas eorum ad invicem, quæ poenas
sibi mutuo auget. Sic et alia possunt di-
versa assignari fercula cœnæ infernalæ. In
qua etiam triplex ponitur sonitus mise-
rorum, loco musicorum instrumentorum.
Primus, est stridor dentium; secundus, est
planctus omnium damnatorum; tertius,
ululatus est dæmonum.

Quarta est cœna cœlestis, id est beata
refectio Beatorum. In qua tria sunt princi-
palia fercula, quæ sunt tres dotes animæ
succedentes et correspondentes theologicis
tribus virtutibus. Primum ferculum, est
divinæ essentiæ clara notitia, quia ut ait
Joannes, Videbimus eum sicuti est: quæ *1 Joann. iii.*
visio est inæstimabiliter gratiosa, quum ².
Deus sit infinitæ pulchritudinis, conve-
nientiæ et deliciositatis. Secundum, est
fruitio beatifica summæ et infinitæ boni-
tatis: quæ quum sit infinitæ dulcedinis,
ea frui plenarie in se ipsa, est prorsus ma-
gis quam credi potest jucundum. Tertium
ferculum, est tentio, hoc est firma, secura
perpetuaque mentis in Deo defixio sive
inhæsio. In quibus tribus præmium essen-
tiale consistit. Sunt et alia multa prædul-
cia fercula Beatorum, videlicet conspicere
Christi humanitatem et Virginem glorio-
sam, omnes quoque angelorum spirituum
ordines, et omnium beatorum hominum
gradus ac distinctiones, horumque omni-
um secura atque æterna perfrui societate.

D Ut ergo infernalem illam cœnam valea-
mus evadere, et istam cœlestem acquirere,
studeamus nunc Christo quotidie spiritua-
lem facere cœnam, et vitia illa vitare de
quibus in evangelio legitur hodierno, hoc
est superbiam, avaritiam atque luxuriam,
et cetera universa, virtutesque illis con-
trarias obtinere, conservare atque perfi-

cere in nobis; et ad ista unusquisque pro A posse suo proximos suos hortetur.

Legitur de S. Bernardo, qui maximum fecit fructum in prædicando, innumerabiles homines convertendo, quod quum quadam die prædicasset Parisiis et convertisset perpaucos, ingressus domum cuiusdam prælati, et in loco se claudens secreto, cœpit vehementissime lacrimari, in tantum quod hospes ille audivit ejus singultus, gemitus et ploratus. Unde multum admirans, interrogavit unum ex religiosis cum S. Bernardo pergentibus: Quæ est horum B am Dei.

gemituum ac planetuum hujus sancti Patris jam causa? Cui religiosus ille respondit: Vir iste mirabilis, Divinitatis amore et zelo animarum totus vehementer succensus est; et quoniam in prædicatione proxima paucos convertit, putat Deum sibi iratum: idcirco sic gemit ac luget. Sed nunc scio quia crastina die copiose recuperabitur quod hodie minus factum videtur. Et contigit ita: nam die sequenti, oratione præmissa, cœpit sanctissimus prædicare Bernardus, plurimosque convertit ad gloriam Dei.

SERMO TERTIUS

CONTRA TRIA PRINCIPALIA VITIA, SUPERBIAM, AVARITIAM ET LUXURIAM, DE QUIBUS
IN EVANGELIO HODIERNO FIT MENTIO.

OMNE quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ. I Joann. II, 16.

Quemadmodum Augustinus testatur: Amor sui crescens usque ad contemptum Dei, est origo et causa et radix omnium vitiorum; amor vero Dei crescens usque ad contemptum sui, est origo et fons omnis operis boni. Nunc ergo considerandum est, quid sit iste amor sui crescens usque ad contemptum Dei, quid item sit amor Dei crescens usque ad contemptum sui. Itaque amor sui crescens usque ad contemptum Dei, est amor quo quis amat se in se, volendo et appetendo sibi aliqua convenientia sibi sive placentia suæ propriæ voluntati, per respectum ad semetipsum. Ideo iste amor vocatur amor privatus, improbus et ad se reflexus. Dicitur enim amor privatus, quum sit amor sui ipsius seu singularis personæ ac proprii commodi: ideo etiam dicitur amor ad se reflexus, et non ad Deum finemque ultimum ordinatus. Dicitur quoque improbus, quia rationi ac justitiæ est con-

trarius. Quum enim homo sit a Deo creatus ob aliquem certum finem et ad sui Creatoris honorem et gloriam (propter quod Psalmista loquitur Deo: Numquid vane constituisti omnes filios hominum?),^{Ps. LXXXVIII, 48.} ideo homo non debet se ipsum diligere nisi per comparationem et secundum exigentiam ultimi finis propter quem conditus est, atque ad gloriam et honorem proprii Creatoris, hoc est per ordinationem sui ipsius actuumque suorum ad veram beatitudinem, quæ est finis creationis humani generis, et ad Dei gloriam et honorem, videlicet: ita vivendo prout expedit sibi ad perveniendum ad veram salutem, et ea agendo quæ Deo placent et suæ majestatis honorativa existunt; similiter illa bona volendo appetendoque sibi ipsi quæ sibi utilia aut necessaria sunt ad complendum Domino Deo, et item ad obtinendum felicitatem æternam. Sic se amare, est se vere et virtuose, ac ordinate spiritualiterque diligere.

Præterea ex amore privato ac improbo sui oriuntur in primis principaliter tria

peccata, secundum quod triplex est bonum creatum ad quod homines inclinatur. Est enim bonum delectabile, bonum utile, et bonum honestum. Bonum delectabile est, quod directe et immediate propter voluptatem appetitur, vel in quo magis consistit voluptas, ut sunt objecta gustus et tactus, utpote cibus, potus, femina, atque similia. Bonum utile est, quod ordinatur et accommodum est ad aliud, sicut divitiæ. Bonum honestum dicitur, quod propter se appetitur: et tale bonum dicitur virtus, præsertim felicitas; tale etiam bonum reputatur quodammodo dignitas, honor, excellentia, prælatio. Ad hæc triplicia bona afficitur homo ex improbo sui ipsius amore, volendo et appetendo ea, non secundum quod sibi expedient per ordinationem sui ad veram salutem, sed prout placent et congruunt propriæ naturæ, et sensualitati ac voluntati ad se reflexæ. In quantum igitur ex amore sui movetur homo ad appetendum bonum delectabile, sic ex isto privato amore oriuntur gula, luxuria, et plurimæ vanitates, ut ludi, joci, risus, choreæ, amplexus, tactus et oscula carnalitatis. Denique, in quantum ex improbo sui amore movetur homo ad appetendum bona utilia, sic ex isto amore nascuntur avaritia, dolus, fraudulentia, furtæ, rapinæ, et alia innumerabilia mala. In quantum vero ex amore hoc inordinato movetur homo ad bona honesta, videlicet ad excellentiam et honores, ita ex eo causantur superbia, ambitio, vana gloria, vani ornatus et curiositates, jactantia, ostentatio, præsumptio, atque hujusmodi.

Itaque amor iste privatus recte dicitur crescere usque ad Dei contemptum, quia inducit hominem ad appetendum quæ tacta sunt, contra Dei præcepta, et quod præponit se ipsum Deo. Qui enim sic amat se in se, facit se ipsum finem sui ipsius, quia non ordinat se et actus suos ad Dei honorem et gloriam, neque ad veram salutem, quæ in Dei fruitione consistit; sed fruitur semetipso et utitur Deo ac donis ipsius, quia ad deliciandum ac prosperandum, at-

A que ad habendum honores et excellentias, secundum propriam voluntatem et sensualem inordinatamque inclinationem ordinat proprios actus et studia, ut scilicet abundet carnalibus deliciis, temporalibus divitiis, mundanis transitoriisque honoribus. Ecce tales sunt filii sæculi hujus, filii plane diaboli, utpote omnes qui sunt in peccato mortali: quoniam omnis qui in mortali est culpa, propriam voluntatem præfert voluntati divinæ, contra cuius præceptum agit quod sibi placet; et ita se B ipsum præponit proprio Creatori, magis inhærens et acquiescens desideriis propriis, quam omnipotentis Dei mandatis. Et hic error rationis, ista perversitas voluntatis, hæcque inordinatio totius hominis sunt infinita, hoc est infinitæ irrationalitatis et enormitatis: idecirco peccato mortali debetur poena æterna.

Ex præinductis jam patet, quod si quis velit universa peccata vitare ac superare, in omni quoque virtute proficere, hoc solo indiget, ut improbum sui amorem evellat C de corde suo, et diligat se in Deo. Nempe se in Deo diligere, est ea velle et appetere quæ sibi expedient ad complacendum Domino Deo, ad honorandum eum in omnibus, ad obtainendum beatitudinem sempiternam. Hæc autem sunt virtutes et actus earum, puta: humilitas, patientia, mansuetudo, pietas, abstinentia, devotio, oratio, se ipsum humiliare, alios honorare, adversa æquanimiter sustinere, opera misericordiæ exercere, iram reprimere, Deum super omnia præamare et alios cunctos D in Deo diligere, ad Dei obsequia ferventem ac alacrem esse, se ipsum pro propriis peccatis quotidie castigare, aliorum quoque peccata deflere, præcepta Ecclesiæ in jejunando ac festivando implere, correctiones atque correctiones fraternalis ac paternas caritative, gratanter ac pie suscipere, seque in omnibus exemplarem præbere. Ista et consimilia sunt opera amoris sui in Deo.

Præterea, amor Dei crescent usque ad contemptum sui, est caritas spiritualis in-

fusa, per quam volumus Deo quod ipse est, utpote sui ipsius immensam perfectiōnem, felicitatem et excellentiam, et suæ felicitati ac gloriæ cordialiter congratulamur, eum quoque pro viribus honoramus atque ab universis honorari optamus, obediendo suis præceptis, aut etiam acquiescendo Christi consiliis. Iste amor Dei dicitur crescere usque ad contemptum sui, utpote ejus qui hunc habet amorem : quia qui taliter diligit Deum, despicit semet ipsum ; nec in aliquo sibimet acquiescit contra Dei præceptum, sed Deo se subjecit, seque comparatione Dei nil reputat, et ex consideratione propriæ defectuositatis, ignorantiae et iniquitatis vehementer se aspernatur.

Luc. xiv. 18-20.

Amplius, sicut Salvator in hodierno evangelio docet, per tria peccata mortalia homines potissimum a sua impediuntur salute, æternaliterque damnantur : quæ sunt superbia, avaritia, luxuria, de quibus jam modicum est tangendum. Itaque superbia est inordinatus propriæ excellentiæ appetitus, affectus propriae honoris, aspernatio aliorum, excellentia, tumor et elevatio sui ipsius. Ex hoc mortali peccato cetera mortalia oriuntur peccata. Hanc vitiosam detestabilemque superbiam vitare, odire et abhorrere debemus :

Primo, quia ex magno errore et falsitate procedit. Qui enim superbis, ita se effert ac magni pendit quasi aliquid sit vel habeat a se ipso ; si enim attenderet omne quod est et habet a Deo se recepisse, non superbiret, sed Deo se subderet et gratias ei referret. Semper ergo profunde pensemus illud Apostoli : Quid habes quod non accepisti ? Si autem accepisti, quid gloriae quasi non acceperis ? Secundo, quia nil boni a nobis ipsis habemus, sed omnium defectuositatem, pronitatem ad omne malum atque multiplicem culpat. Tertio, quia per superbiam efficitur homo specialiter imitator, servus filiusque diaconi, qui (ut in libro Job scribitur) est rex super universos filios superbie. Quarto, quia per superbiam efficitur homo odi-

A bilis Deo ac proximis, juxta illud Ecclesiastici : Odibilis coram Deo et hominibus est *Ecli. x. 7.* superbia.

Quinto, quoniam per superbiam homo præcipue elongatur a Deo, et gratiæ ejus incapax efficitur, fitque Creatori suo adversarius ac rebellis. Idecirco scriptum est : Deus superbis resistit, humilibus autem *Jacob. iv. 6;* dat gratiam ; et alibi : Non te extollas in *I Petr. v. 5.* cogitatione tua velut taurus ; et, Noli te *Ecli. vi. 2.* *Ibid. x. 29;* extollere in faciendo opere tuo, sed humilia valde spiritum tuum. Sexto, quoniam

B ex superbia oriuntur peccata multa et magna nimis. Qui enim superbus est, facile indignatur, cito irascitur, parvam injuriam sibi factam reputat magnam, sive in ulciscendo excedit. Et quia superbia tam singulariter displicet Deo, idecirco superbos merito suæ superbie permittit in diversa atque enormia labi peccata. Hinc virtuosus ille Tobias dixit filio suo carissimo : Superbiā nunquam in tuo sensu *Tob. iv. 14.* aut in verbo tuo dominari permittas ; in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.

C Septimo, quia tam graviter ac frequenter peccavimus, quod non possumus nos satis ac condigne humiliare : imo sola superbia nostra facit nos coram Deo tam viles, quod indigni sumus a terra portari. Aliæ possent variæ causæ vitandi et abhorrendi superbiam assignari, videlicet : quia in tot periculis positi sumus, et ignoramus an *Eccle. ix. 1.* digni simus amore Dei an odio, et utrum finaliter condemnabimur an non ; et quoniam immunditiis ac fœtoribus, atque miseriis ac indigentiis pleni sumus in corpore et anima. Consideremus ergo hæc omnia, et humiliemus nos jugiter coram *I Petr. v. 6.* Deo ; potiusque optemus subesse quam præesse, obedire quam imperare.

Insuper fugiamus avaritiam, quæ (juxta Apostolum) est servitus idolorum, et ex *Ephes. v. 5.* qua fraudes, rapinæ, mendacia, perjuria, falsa testimonia, dissensiones, lites, inimicitiae et alia diversa vitia oriuntur. De temporalibus rebus nil amplius debet appetere Christianus quam expedit sibi ad bene vivendum, ad spiritualiter proficien-

dum, ad adipiscendum salutem æternam. Imo quanto futura vita longior erit quam præsens, tanto plus providere sibi debent Christifideles, ut sufficientiam in illa vita habeant magis quam in ista. Mira et magna est excæcatio cordis humani, quod tantum veretur hujus brevissimæ vitæ inopiam, et futuræ vitæ perpetuæ æternam non formidat penuriam et ærumnam. Et, proh dolor! multi sunt qui quamvis satis et plus quam satis habeant pro sustentatione vitæ præsentis, nil aut modicum pro bona consistentia in vita futura, tamen non cessant temporalia sibi augere et necessaria ad salutem negligere.

Postremo, luxuriam, quæ est bestiale peccatum, et rationem omnino absorbens, prorsus vitet quilibet Christianus: quia mirabiliter excaecat hominem hoc peccatum, facitque eum acediosum, vanum, instabilem, dissolutum; nec permittit eum facile per pœnitentiam veram resurgere, sed reddit eum suæ salutis immemorem. Maxima quoque turpitudo in hoc est peccato. Nec solum vitanda est ipsa luxuria, sed et concupiscentia mala, cogitatio immunda, imaginatio turpis, incautus et libidinosus adspectus, amplexus, tactus et oscula. Vitemus itaque omne peccatum mortale, quo a cœlestis cœnæ impedimur adēptione; venialia quoque peccata pro posse, quoniam ad mortalia peccata disponunt.

At vero quanta mala ex superbia et ambitione nascuntur, copiose docet sacra Scriptura. Unde in libro Judicium legitur, quod Gedeon, vir justus et judex filiorum

A Israel, habuit septuaginta filios ex legitimo toro; habuit quoque unum filium ex concubina. Mortuo itaque Gedeone, filius iste ex concubina, nomine Abimelech, quum esset ambitiosus, blandis persuasionibus obtinuit principatum; factusque princeps, conduxit sibi viros vagos ac inopes. Quibus assumptis, intravit improvise domum fratrum suorum, et interfecit septuaginta viros fratres suos super lapidem unum, ne per eos ejiceretur a principatu. Nec passus est Deus justissimus tantum B scelus esse inultum. Nam antequam tribus annis regnasset, permisit Deus maximam oriri dissensionem inter præfatum Abimelech ejusque populum, qui cœpit eum vehementissime detestari, præsertim ob occisionem fratrum suorum. Quumque Abimelech obsideret turrim quamdam in qua erant multi de populo suo, mulier quedam stans super turrim in loco plano (quia turris planitiem quamdam habuit), fragmen molæ desuper jaciens, tetigit vitiosissimum illum Abimelech inter cervicem et scapulas, confregitque cerebrum ejus. Qui statim dixit armigero suo: Evagina gladium tuum, et interface me, ne dicatur quod a muliere occisus sim. Qui armiger jussa complens, interfecit eum. Et obiit pessima morte, æternaliterque damnatus est. Ecce ad quantam malitiam delapsus est ille infelix Abimelech ex sua ambitione, et quam cito ac terribiliter Deus sanctissimus ultus est sclera ejus. Omni ergo superbia procul pulsa, in vera semper humilitate perseveremus, ad gloriam Omnipotentis.

*Judic. viii,
30, 31.
Ibid. ix, 1
et seq.*

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

ADVERSA OMNIA FORTI ANIMO ESSE FERENDA, UT HUMILITAS
FRATERNAQUE CARITAS INCOLUMES SERVENTUR; ET DEI VOLUNTAS QUOMODO IN OMNIBUS
PRÆ OCULIS HABERI DEBEAT.

NON diligamus verbo neque lingua, *sed opere et veritate.* I Joann. III, 18.

In hodierna epistola beatissimus evangelista Joannes multiformiter nos informat. Primo etenim consolatur fideles electos ac virtuosos, ne dum ab adversariis et inquis, a mundanis, injustis carnalibusque hominibus odio habentur, irridentur, affliguntur, moleste id ferant, aut pusillanimis fiant, seu admirentur admiratione aliqua dejectiva; sed potius eorum Deo humiliter glorientur, quia hoc ipsum quod sustinent, probabile signum est quod de electorum sint numero, quum et Salvator *Joann. xv.* protestetur: Si mundus vos odit, scitote *18, 19.* quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo essetis, mundus quod suum erat diligenter: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Similitudo namque directe est causa amoris et unionis atque concordiae; dissimilitudo vero, aversionis et rancoris ac discordiae est origo. Naturale est ergo ut justus justum, probus probum, sapiens sapientem, virtuosus diligit virtuosum: mente namque consimiles sunt, et vitia pariter detestantur. Iniqui autem, qui justitiae zelo et veritatis carent amore, justos sapientesque odiunt, in quantum eorum dissentient voluntati. In religionibus quoque ubertim contingit quod negligentes et magis defectuosi, eos qui spiritu fervent justitiamque zelantur et abstractius ac custoditius se habere satagunt,

A persequuntur, et instar squamarum se mutuo comprimentium, sibi in hoc ipso quidam passionibus suis immersi cohærent. Et esse vix potest ut quis ita se habeat ut universorum effugiat odium, omnibusque complacat, non obstante quod ait Apostolus: Ego per omnia omnibus placebo. Non *1 Cor. x.* enim absolute omnibus placuit, ipsomet ^{33.} proloquente, Si hominibus placerem, Christi servus non essem; sed omnibus justis, vere sapientibus, sibi mente conformibus complacuit sanctus Apostolus. Hinc loquitur Seneca: Quamvis sic agas ut ne quis merito tuo te oderit, erunt tamen semper qui te oderint. Hoc autem vir sapiens aequanimiter ferre debet, et odientibus *Galat. 1, 10.* compati atque orare pro eis. Verumtamen *Matth. v.* servus Christi si odiri se videat persecutio-nesque pati, non tamen sit pronus quempiam temere judicare, aut magnifice de se ipso sentire, quasi ipse sit Dei electus, et alii de grege sint reproborum: imo potius suis deputet culpis quod patitur, et pro quotidianis suis defectibus, persecuti-*44.* onibus dignum se gravioribus fateatur, sitque in omnibus timoratus, modicum arbitrans omne quod tolerat, quum ipse Salvator et Sancti præcipue tot et tanta absque suis demeritis sint perpessi.

Secundo, in hodierna epistola docet S. Joannes, in fraterna dilectione vitam gratiae esse sitam, et signum spiritualis vitae esse, fratres diligere. Ait namque: *I Joann. iii.* Nos scimus quia translati sumus de morte *14.*

ad vitam, quia diligimus fratres; id est, de morte culpe ad vitam gratiae scimus nos esse, Deo miserante ac operante, reductos, quia spiritualiter proximos omnes

I Joann. iii, 14. amamus. Ideo subdit: Qui non diligit, manet in morte, id est, mortali peccato jacet prostratus. Quocirca sciscitari quis posset, quomodo hoc sciamus, quum (Salomonem testante) nesciat homo an amore sit

dignus an odio. Ad quod facile respondeatur, quod verbum istud in persona Apostolorum prolatum, verum est de certitudinali scientia, quia ex revelatione sciverunt se esse in gratia, imo in gratia eminenti, Rom. viii, 35.

Ibid. 23. Paulo dicente: Quis nos separabit a caritate Dei? et, Nos ipsi primitias Spiritus habentes; et, Superest mihi corona justitiae.

Porro in persona aliorum ita de gratia Dei in se non certificatorum, tamen virtuosorum, exponitur verbum praetactum de conscientia conjecturali probabili. Un-

Joann. xiii, 35. de et Christus: In hoc (inquit) scient omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Et quamvis vita gratiae atque perfectio in actuali amore Dei essentialiter sit consistens, frequenter tamen Scriptura (sicut et hoc loco) in dilectione proximi vitam gratiae perfectiōnemque statuit, quoniam amor Dei et amor proximi se invicem complectuntur, concomitantur, includunt, gignunt seu nutriunt, dicente Gregorio: Per amorem Dei amor proximi gignitur, et per amorem proximi amor Dei nutritur. Nam qui amare proximum negligit, profecto Deum diligere nescit.

Præterea de caritate fraterna loquitur D valde pulchre S. Basilius in Regula sua, ubi et aliqua multum notabilia inserit, quorum allegationi et aliquali declarationi nunc modicum immorabor. Itaque inter

Matth. xix, 19. cetera ait: Quia præcipimur diligere proximos sicut nos ipsos, videamus an insit nobis facultas et virtus ad hujus quoque expletionem mandati. Et quis nesciat quod

Eccli. xiii, 19. homo animal sit communicabile, utpote sociale atque humanum, non agreste ac ferum? Nil enim tam proprium est nostræ

A naturæ, ut alterum altero indigere et requirere invicem, ad quod requiritur diligere. Quoniam ergo Dominus harum in nobis virtutum semina seminavit, sine dubio fructus etiam horum requirit, et testimonium seu argumentum dilectionis nostræ ad Deum, dilectionem accipit proximorum; et ita in omnibus duo caritatis præcepta conjungit, ut etiam misericordiæ opera quæ in proximis fiunt, transferat in se ipsum. Idecirco per primum completur secundum, et per secundum ascenditur ac

B reditur ad primum; et qui diligit Deum, diligit proximum. Ait etenim Dominus: Qui diligit me, mandata mea custodit; et, Joann. xiv, 21.

Hoc est (inquit) mandatum meum, ut diligatis invicem. Ita ergo qui diligit proximum, implet caritatem in Deum, quoniam Deus in se recipit quidquid confertur in proximum. Porro incipientibus converti,

prima institutio per timorem utilior est, Matth. xxv, 40. juxta doctrinam Salomonis dicentis: Initium sapientiae, timor Domini. Vos autem,

ix, 10; Eccli. 1, 16. o fratres, qui jam in Christo parvuli esse

Hebr. v, 12. C desistitis, nec ultra lacte jam indigetis, 14. solidos cibos ex dogmatum firmitate et doctrinarum perfectione perquirite ad nutriendum interiorem hominem, ut per eminentiora et perfectiora mandata deveniat ad perfectum, atque in omni veritate quæ est in Christo, firmetur. Et observate ne abundantioris gratiae vobis exhibetæ pondus, causa gravioris damnationis vobis fiat.

Illud quoque ante omnia considerandum, quia nec hoc ipsum neque aliud quodecumque mandatum implere quis poterit, si per varias et diversas occupationes cor ejus obserret. Nec ullum artificium aut alicujus industriæ disciplinam adipisci quis poterit, qui frequenter ex aliis ad alia fertur. Omni ergo custodia oportet nos conservare cor nostrum, ne desiderium et amorem Dei, prava desideria cogitationesque sordidæ ab animis nostris detrudant ac pellant; sed assidua recordatione et memoria Dei, formam ejus quodammodo et figuram animarum nostrarum signaculis

imprimamus, quæ nullis queant inde perturbationibus aboleri seu removeri. Sic enim desiderium nobis divinæ caritatis accedit, dum frequens ejus memoria mentem illustrat, et ad opus mandatorum Dei erigimus nosmetipsos ac suscitamus ; et ex ipsis rursus caritatis operibus conservatur in nobis Dei caritas vel augetur. Et hoc puto ostendere Dominum dicendo alioquin, quando, Si diligitis me, mandata mea servate ; aliquando autem, Si facitis quæ dico, manebitis in dilectione mea.

*Joann. xiv.
15.
Ibid. xv. 10.*

Ex quibus docet nos, prospectum seu intentionem et directionem operis nostri debere ex sua voluntate pendere ac suscipi, ut tanquam speculum quoddam Deum et ejus voluntatem habentes, et semper ad ipsum nostra opera referentes, fixos ad ipsum cordis oculos dirigamus ac teneamus. Quemadmodum enim articia quæ in hac vita sunt, prospectum seu intentionem aut finem aliquem animo ingerunt, et ita juxta hoc quod animo artifices ipsi conceperint, ministerio manuum prosequuntur ; sic et in omni opere nostro unus manet iste prospectus, id est intentio sive finis, unusque terminus fixus est, ut scilicet Deo complaceamus. Propterea secundum istum prospectum et finem dirigamus opera nostra in Dei obsequio ac mandatis. Impossibile namque est aliter constare operis nostri formam, id est intentionem seu bonitatem actionum nostrorum esse stabilem ac valentem, nisi vo-

A luntas ejus qui opus injungit, semper in memoria habeatur, ut ejus voluntate servata et per laborem ac diligentiam operis adimpta, semper jungamur complacemusque Deo dum ejus semper memores sumus. Sic enim, verbi gratia, faber securim falcemve faciens semper meminit ejus qui opus injunxit, et retinet corde cuius magnitudinis aut qualitatis vel formæ injunxit fieri opus ; quod si obliviscatur, indebit faciet. Ita Christianus omnem considerationem, conatum, omneque studium adhibere debet in cunctis actibus suis, ut secundum voluntatem Dei, qui opus injunxit, omne suum dirigat opus, et ut actus sui virtutum bonitate ornentur, possitque Dei voluntatem in omnibus adimplere et ei jugiter complacere. Et tunc poterit etiam adimplere quod scriptum est : Sive manducetis, sive bibatis, sive *Cor. x. 31.* aliud aliquid faciatis, omnia ad Dei gloriam facite. Si vero declinet quis a lege seu regula, observantiamque mandati corrumpat, ex hoc ipso arguitur quod sit immemor Dei. — Hæc Basilius, cuius verba sententiosa sunt valde et efficaciter adimplenda.

Ideo in cunctis quæ agimus, Dei voluntatem præ oculis habeamus ; et taliter opera nostra ordinemus, decoremus, perficiamus, tamque reverenter et custodite quæ bona sunt exsequamur, ut per ea Deo uniri, complacere, ac debitam honorificemus ei impendere valeamus.

SERMO QUINTUS

DE ENORMITATE FRATERNI ODI, MULTIPLICIQUE HOMICIDIO ; ET CONTRA DETRACTIONIS VITIUM.

QUI non diligit fratrem suum, manet in morte ; omnis autem qui odit fratrem suum, homicida est. I Joann. III, 14, 45.

D Non poterat sanctissimus evangelista Johannes caritatem sublimius commendare, nec ejus oppositum, utpote odium, horribilium vituperare, nisi dicendo verba hæc

thematis hujus. In quibus odium homicidio comparat, et odientem homicidam appellat; eum quoque qui non diligit Deum ac proximum, asserit in morte, hoc est in mortali peccato, manere.

Quocirea quæri potest, an odium proximi sit gravius peccatum quam homicidum, vel saltem tam grave ut illud. Videtur enim quod imo. Nam optimum opponitur pessimo, quemadmodum malum bono. Unde, quemadmodum caritas Dei, absolute loquendo, est omnium virtutum dignissima, et odium Dei, omnium enormissimum vitiorum; ita appareat, quod sicut caritas fraterna est cunctarum quæ circa proximum versantur virtutum altissima, sic odium proximorum sit universorum in proximos peccatorum gravissimum: siveque homicidio gravius erit. Imo, quum caritas Dei et proximorum habitualis, sit realiter una et eadem virtus, sequi videtur quod post odium Dei, enormissimum crimen sit odium proximi. Ad hoc S. Thomas respondet, quod peccata in proximum, ex duobus malitia et gravitatem suscipiunt: primo, ex inordinata voluntate peccantis; secundo, ex illato proximis nocimento. Primo modo odium homicidio et omni in proximum peccato est gravius, quia per ipsum præcipue in se ipsa deordinatur voluntas. Secundo modo homicidium est gravius odio, quia nocet plus proximo. Quum ergo tanta sit enormitas odii, inenarrabiliter vitanum est omni Christiano, potissimum religioso, cuius totus conatus, tota intentio, universa diligentia, esse debet ut in caritate Dei et proximorum jugiter crescat, et indesinenter proficiat.

Porro, Thoma testante, odium directe et formaliter ex invidia seu tristitia oritur, quamvis dispositio nascatur ex ira. Siquidem omne animal sicut naturaliter diligit delectationem, ita et naturaliter fugit tristitiam inordinatam, ut decimo Ethicorum habetur. Ideo sicut ex delectatione quam unus ab alio et in alio habet, oritur quidam amor ad ipsum; ita ex tristitia quam ab alio quis incurrit ac patitur, odium

A concipit circa eum. Eos namque qui quemquam contristant incitatur odire, in quantum sub ratione mali et afflictivi concipit eos. Quum ergo invidia sit de bono aliquius tristitia, constat quod odium directe ex invidia oriatur. Hinc innotescit quam diligentissime vitare debeamus ne aliquem contristemus inordinate, aut irrideamus, seu indebite affligamus, ne ei tam mortalis gravissimique peccati, videlicet odii, simus occasio. Et quia invidia ex ira cauatur, ira autem ex parvipensione aut injuria alicui irrogata, etiam vitare oportet nos ne quempiam concitemus ad iram irrisione, læsione, verbo aut signo, aut alio modo, ne poculum mortis proximis porriganus, quibus vitae exempla exhibere tenemur. Propter quod Solon philosophus dixit: Non derideas aliquem, quoniam ex derisione procedit invidia. Quumque melancholici sint ad tristitiam atque invidiam naturaliter proni, specialiter est cavendum ne quis odii sive invidiae occasionem aut incitamentum eis ministret: alioqui de mortali timeat culpa, quia omnino caritas id requirit.

Insuper, sicut hic ait Apostolus, « Omnis ^{1Joann. iii.} qui odit fratrem suum », id est aliquem hominem viatorem, « homicida est », scilicet opere vel effectu, aut similitudine culpæ. Nam et odiens quemquam aut invidens ei, in primis se ipsum spiritualiter necat: ideo sibi ipsi gravissime nocet. Specialiter vero odium et invidia etiam in hac vita sunt miserrimi hominis gravissime afflictiva, corrosivaque cordis, et vitae abbreviata, Salomone loquente: Sicut tinea ^{Prov. xxv,} vestimento, ita tristitia nocet cordi. Ideo invidus sive odiens stultissimus comprebatur, quoniam propriam animam ita dilaniat, corredit ac torquet. Unde haec vitia præcipue essent cavenda, quamvis non essent post vitam hanc punienda. Quemadmodum autem melancholici non sunt ad odium aut invidiam incitandi, sic et ipsi cavere debent ea quæ aliorum sunt offensiva, et passiones illas gravissimas ad quas ex suæ complexionis malitia sunt procli-

ves reprimere, quanquam hoc ipsum sit ipsis difficile : unde compatiendum et cedendum est eis ex caritate et pietate fraterna. Ipsi quoque auxilium Dei incessanter implorent, quo vincere queant se ipsos. Verumtamen nos religiosi debemus esse tam virtuosi, tam fortes tamque perfecti, ut nullus quantumlibet importunus et improbus, possit nos ad tam abominabilia provocare peccata ut sunt odium atque invidia, sed neque ad iram. Ideo patientiam veram et firmam incessabiliter habeamus, et in derisionibus, subsannationibus, persecutionibus, adversitatibus, quasi in omnibus divitiis gloriemur, tribulatoribus ex corde regratiantes. Nam ut sanctus ait Basilius, tales maximum nobis beneficium præbent, et maxime prosunt, dummodo æquanimiter toleremus : quia per eos purgamus a culpa implemurque gratia, Christo propter nos passo conformamur, atque æternæ beatitudinis incrementum sortimur.

Præterea, prout sanctus martyr, ac doctor et Pontifex summus, S. Clemens testatur, beatissimus princeps Apostolorum Petrus dixit triplex esse homicidii genus. Unum reale et corporale, quo alieui auferitur vita naturæ. Secundum asseruit esse odium, quo quis alicui auferit aut auferre cupit vitam gratiæ. Tertium dixit detractionem, quo auferitur esse laudabilis famæ. Quum ergo, tam gloriosissimo Archiapostolo protestante, odium atque detractione sint homicidii genera, patet quam vigilantissime sint vitanda. Et certe qui alium scandalizare non veretur, nonne animam illius quantum in se est trucidare cognoscitur ? Porro, quum peccata in proximum tanto sint graviora, quanto nociviora seu magis nocumentum inferentia, et ipsa detractione auferat proximo bonam famam, quæ exteriori substantiæ rite præfertur, innotescit quod detractione sit gravius crimen quam rapina aut furtum. Et sicut rapina est gravior furto, quia majorem injuriationem et contemptum includit quam furtum ; sic contumelia est gra-

A vior culpa quam detractio. Idcirco summe cavendum est ne quis alteri contumeliose loquatur. Seminatio vero discordiæ quum caritatem et amicitiam atque concordiam tollat (quæ sunt præcipua animæ bona, et bono famæ præstantiora), est scelus gravissimum : præsertim quum non solum tam ingentia auferat bona, sed etiam tam periculosissima ingerat mala, puta aversionem, discordiam, odium. Qui ergo tam detestabilia non abhorret ac vitat facinora, ipse quoque habitu ac nomine religiosi B prorsus indignissimus verissime reputatur. Absint ergo et distent a nobis hæc sceleræ distantia infinita ; et verbis, signis et factis, omnique modo nobis possibili, ac viribus totis conemur nos mutuo in vera caritate, pace, concordia confovere, robore, accendere, ac jugiter conservare, quum et sapiens quidam dicat : In tribus *Ecli. xxv,*
1, 2; xxviii.
15.

C autem et bilinguis maledictus : multos enim turbavit pacem habentes.

Porro multis modis unus detrahit alteri : primo, ei falsum imponendo ; secundo, vere de eo loquendo ea quæ denigrativa sunt famæ, quando hoc facit intentione perversa, ut sic famam ejus commaculet, et ratione non exigente, videlicet loco et tempore non opportuno ; tertio, occulta revelando ; quarto, dum id quod bonum est asserit mala intentione peractum : in quo etiam temerarii judicii reus est. Est itaque D detractione valde mortale ac nimis grave peccatum, præsertim in religiosis. Nec solum obest ei cui detrahitur, sed audientibus quoque, qui vel consentiendo, aut libenter audiendo, aut non resistendo seu fugiendo, de facili incidunt mortale peccatum ; conformiter audiendo malum de altero, scandalizari possunt in illo et animari ad prava. Hinc contra detractionem Sancti terribiliter conscripserunt. Est autem detractione locutio ex prava radice procedens, intentione denigrandi famam aliorum pro-

lata. De qua sanctus ait Hieronymus : Nuli omnino unquam detrahas, nec aliorum vituperatione te laudabilem videri velis; magis tuam vitam ornare disce, quam alienam discerpere.

Insuper de hoc vitio sapientissime sic sanctus scribit Bernardus : Annon amittunt vitam detractores, Deo odibiles, odibiles vitae? Fugit vita quos odit; et quos fugit vita, mori necesse est. Annon et ipse moritur qui venenum bibit, quod ei malesuada detractoris lingua propinat? Siquidem furtim ei dilectionis vita subtrahitur; et dum nescit, in eo paulatim fraterna caritas refrigescit. Auditurus est forsitan ea quae dicta sunt contra se, ipse quoque cui detrahitur: undique enim verba volant, et multorum prius ora pertransiens sermo, difficile fieri potest quin in singulorum creverit linguis, et quasi jam proiectus referatur ad eum ad cujus spectat offensam. Itaque scandalizabitur audiens et tabescet; eoque facilius extinguetur in eo caritas, quo amplius ante vivere videbatur. Et quidem sibi cavet prudens auditor; cavet et ipse, si non desipit, qui sibi novit esse detractum: ille ne veneno inficiatur, iste ne scando perturbetur. Sed quod in se est, lingua detractoris maledi-

A ca, et illius percutiens conscientiam, et istius vulnerans caritatem, secum pariter utrumque perimit. Numquid non est viperæ lingua ista? Ferocissima plane, quæ tam letaliter tres inficit flatu uno. Numquid non lancea est lingua ista? Profecto etiam acutissima, quæ tres penetrat ictu uno. Gladius utique anceps, imo et triceps, est lingua detractoris.

Caveamus ergo tam detestabile vitium, ejusque fomitem, scilicet irrationalib[er]e displicantiam, impatientiam, aversionem, B invidiam, appetitionem laudis humanæ: ex his namque causis, aut earum aliqua, solet oriri detractio. Ideo caritativi simus, timorati et humiles, custoditi in verbis; et caritatem nostram ad proximum opera magis loquantur quam verba, in tantum ut sicut Christus animam suam pro nobis exposuit, ita et nos in tantum diligamus nos invicem, ut casu se offerente paratisimus pro fratribus nostris animam pone-re, id est vitam corporalem morti offerre, quia illorum salutem seu animam magis quam propriam vitam corporalem tene-mur diligere. Verum de ista materia inferius intendo diffusius loqui, præsertim de detractione. Hæc igitur jam prædicta modo sufficiunt.

Joann. x,
15.

SERMO SEXTUS

DE MULTIPLICI COENA, ET TRIBUS PRINCIPALIBUS VITIIS PER QUÆ HOMINES A DIVINÆ
COENÆ PARTICIPATIONE PRÆPEDIUNTUR.

IIIOMO quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. *Luc. xiv, 16.*

Est cœna corporalis, de qua legitur :

Joann. xii, 1, 2. Ante sex dies Paschæ venit Jesus Bethaniam, et fecerunt ei cœnam ibi.

Apoc. viii, 20. Est etiam cœna spiritualis, de qua in Apocalypsi ait Salvator : Ego sto ante ostium, et pulso; si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. Tertia

D est cœna sacramentalis, quam passione sua instante fecit Christus Apostolis suis, sacramento corporis et sanguinis sui eos reficiens. Quarta est cœna infernalisa, quemadmodum scriptum est : Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos. Quinta est cœna beatificæ fruitionis, de qua in Apocalypsi fertur : Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. De qua in

Ps. xlvi,
15.

Apoc. xix, 9.

evangelio hodierno fit mentio. Ad quam etiam cœnam illi dumtaxat pertingunt in quorum cordibus Deus in vita hac spiritualem peragit cœnam, habitando in eis per fidem caritate formatam, atque in eorum bonis actibus delectando.

Ab hac spirituali cœna atque a cœna cœlesti, a digna quoque perceptione sacramentalis edulii impeditur homo per mortale peccatum, et præcipue per tria mortalia vitia, quæ sunt: superbia sive ambitio, avaritia sive cupiditas, et luxuria seu carnalis affectus. Ab his igitur vitiis nos specialiter emundari necesse est et cavere: et primo, ab omnium radice ac turbido fonte et male fecunda origine vitiorum, superbia, quæ angelos vertit in dæmones, et homines dæmonum facit imitatores, ac primi illius apostatæ (qui in veritate non stetit) servos et membra ac filios, dicente Scriptura :

Is. xiv. Job *xlii.* *Eccli. x.* *Job xxxiv.*

Ipse est rex super universos filios superbiæ. Estque superbia coram Deo et hominibus odibilis : præsertim coram vere religiosis et humilibus, inter quos humilior, exemplarior, devotior, amplius reputatur. Inter quos tamen interdum invenitur et Satan, videlicet aliquis apparenter humilis et ficte devotus, secrete autem superbus et gloriæ cupidus, promotionis prælationisque avidus. Qui quum intentionem nequeat adipisci si sua innotescat elatio, humilitatem foris ostendit, quum intus ad vana adspiret : et decipit miser et excæcatus in primis se ipsum, non Christi, sed Luciferi sequens vestigia; interdum vero fallit et alios, et justo ac metuendo Dei judicio permittitur sortiri cupitum ad majorem suam damnationem, vel propter plebis iniquitatem, faciente Deo regnare hypocritam propter peccata populi. Nec solum ambitiosi, vani, elati sunt qui taliter ad prælationem adspirant, sed et qui in ea inordinato affectu manent et privari verentur, qui et variis suspicionibus saepius affliguntur. Hinc ait Bernardus : Ambitio mater hypocrisis, latebras amat et tenebras, ac lucis impatiens est. Quum enim prorumpit in impudentiam, effica-

A ciam perdit ; et quum improbus affectus se aperit, perit effectus. De hoc vitio maledicto iterum ait S. Bernardus : Ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater invidiæ, vitiorum origo, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos generans, ex medicina languorem. O ambitio ambientium crux, quomodo omnes torquens, omnibus placens ! Nil acerbius cruciat, nil molestius inquietat : nil tamen apud miseros mortales crebrius sive celebrius negotiis ejus.

Fugiat ergo omnis religiosus malum tam enorme et inquietum ; cupiat subesse et obedire, nesciri et parvi pendi, non præesse, apparere aut dominari, ut sic directe feratur in Deum, nec impie recurvetur ad semetipsum : alioqui innumerabilibus involvetur peccatis ex sua ambitione nascentibus, quia ut ait Gregorius, Numerari culpæ non queunt quæ ex ambitione procedunt; et rursus, Quoties (inquit) hominibus præesse desidero, toties Deum meum C præire contendo. Nonne ex ambitione nascentur viles adulations, adulatoriaæ attractiones, pœnales ac stolidæ suspicione, debitæ correptionis ac correctionis omissione, personarum acceptio, invidia, similitudo, falsitas, et multa prorsus similia vitia æternaliter detestanda, omniq[ue] religioso in infinitum odienda ac fugienda, atque, ut brevi concludam compendio, in omni pene quod agitur inordinata ad se ipsum reflexio ? Si ergo, o religiose, cupis vere proficere, tuæ professioni satisfacere, puram et rectam coram Deo intentionem habere, fuge infernale venenum, et in sincera ac stabili humilitate te inviolabiliiter funda.

Porro, quum sit duplex superbia, puta carnalis et spiritualis, carnalis superbia, quæ de nobilitate progeniei, opulentia rerum, multitudine cognatorum, potentia, principatu, fama, honore, ac consimilibus causis concipitur, in sacerularibus solet vigerre hominibus ; spiritualis vero superbia, quæ ex interiorum donorum excellen-

tia, ingenio, scientia, aut quasi præcipua devotione, seu ex eminentia meritorum concipitur, in religiosis solet quibusdam regnare : quum tamen hæc omnia Dei sint dona, et a se ipso nil nisi deficere, indigere, peccare habeat homo ; atque ob id oporteat unumquemque nostrum tanto esse omnium fonti bonorum magis gratum ac subditum, quanto ab eo eminentiora et plura sortitus est dona. Præterea, quomodo quasi de eminentia meritorum et speciali devotione possumus gloriari, intumescere,

Eccle. ix. 1. aut alicui nos præferre, qui an amore an odio digni consistimus ignoramus, nec aliorum secretiora bona cognoscimus, de quibus et latet nos an æternaliter nos præcedent in gloria, aut quales sint in prædestinatione divina ?

Considera ergo te ipsum per comparationem ad tuum Creatorem, cuius respectu nihil es, et ita te profundissime humiliabis ; et item, per comparationem ad Sanctos in patria, quorum respectu omnis tua virtus et sapientia modici est momenti ; et rursus, per comparationem ad Patres in hoc sæculo olim degentes aut adhuc peregrinantes, quorum respectu te defectuosum esse conspicies. Considera quoque quanta mala bonis tuis permixta sint, quantæ distractiones, negligentiae, irreverentiæ, inordinationes : ita ut Isaias veris-

Is. LXIV. 6. sime sit locutus, Quasi pannus menstruatæ universæ justitiae nostræ. Et hoc ipsum *Sap. VIII. 21.* boni quod in eis est, Dei est et a Deo est, et ei cum humilitate et gratiarum actione adscribi oportet. Sicque similis comprobarris improbo servo, qui pretiosissimo balsamo sibi a domino suo in seypho oblato, sordes urinarum miseet ac sterorum. Sic namque devotioni, compunctioni, illuminationi, inflammationi, omnique gratiæ nobis desuper communicatae, nostras miscemus evagationes, torpores, dissolutiones, irreverentias, carnalitates et defectuosita-

A tes, atque inordinatas affectiones. Considera quoque quantum omnis cultus et honor quos exhibes Deo, distent a cultu et honore quibus dignus est ipse : qui quum sit dignitatis et sanctitatis ac sapientiæ penitus infinitæ, immensa reverentia dignus esse cognoscitur. Considera etiam per comparationem ad vitia tua quotidianaque mala, et per respectum ad ea quibus expotus nunc consistis pericula. Vide quia ex nihilo factus es, et in tantum divinæ bonitatis ac omnipotentiæ conservatione incessabili indiges, quod nec ad momentum sine ea subsistere vales. Attende naturales tuas ærumnas, indigentias, sordes, fœtores ac vilitates. Perpende quam cito ac faciliter possis lædi, perterreri ac dejici.

Si itaque his respectibus te ipsum rite consideraveris, tibi ipsi procul dubio dispicebis, vilesces et humiliabis te ipsum ; non præesse optabis, sed divini rigorem judicii formidabis.

Sic igitur omnem in perpetuum elationem, ambitionem, vanitatem spernamus ; C omnem sensualem affectum, concupiscentiam pravam, et quidquid carnalem excitat motum, vitemus. Ad nihil terrenum inordinate afficiamur, non ad vestem, cellam, instrumenta, utensilia, aut quæcumque similia ; sed in omnibus talibus solam necessitatem veramque utilitatem quæramus, ne per inordinatae affectionis seu illicitæ delectationis admixtionem, divini incurramus amoris minorationem. Sic igitur per sollicitam cordis custodiam, per sensuum refrenationem, per loquacitatis repressionem, per divini obsequii executionem ferventem, per fructuosam temporis deductionem, per indefessam boni instantiam, ad cœnam tendamus ac properemus cœlestem. Ad quam perducere nos dignetur qui se ipsum nobis dedit in cibum, qui cum Patre et Spiritu Sancto unus est Deus super omnia benedictus. Amen.

DOMINICA III POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

HUMILIAMINI SUB POTENTI MANU DEI, UT VOS EXALTET, ETC. I Petr. v, 6-11.

GLORIOSUS apostolici chori princeps, *sacratissimus Petrus*, in præsenti epistola verbis perpaucis instruit nos multis saluberrimis documentis : et primo, ut humiles coram Altissimo jugiter simus. Itaque ait : *Humiliamini*, id est, vos ipsos sponte et caritative humiliate, parvos, imperfectos et viles reputate, *sub potenti manu Dei*, id est sub Deo omnipotente, vel sub ejus potestate atque justitia. Manus etenim Dei, potestas ejus potest intelligi, juxta illud in Psalmo : *Inveniatur manus tua, Domine, omnibus inimicis tuis.* Imo justitia Dei sive potestas in quantum per eam percutit peccatores, recte vocatur manus Dei. Quum ergo Deus judex noster omnipotentem habeat manum qua impios corrigit, debemus sub tanti judicis manu humiliari, nostra fatendo peccata, ejusque misericordiam implorando, ut non secundum peccata nostra faciat nobis. Porro in prima sua epistola, gloriosus Archiapistolus ante hæc verba immediate præmisit : *Omnes in invicem humilitatem insinuate,* quia Deus superbis resistit, humiliibus autem dat gratiam. Protinusque adjunxit verba exposita, quorum rationem subjunxit : *ut vos exaltet*, id est, in coelesti regno sublimet, *in tempore visitationis*, id est tempore judicii vestri, seu particularis seu universalis. Item visitatio Dei aliquando in Scripturis in bono accipitur, utpote pro gratioso et pio accessu ad homines (quemadmodum Zacharias ait : Benedictus

A Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ ; itemque in Psalmo, *Visita nos, Domine, in salutari tuo*); interdum in malo, puta pro ultione divina, ut quum per Sophoniam Dominus loquitur : *Visitabo super viros defixos in fæcibus suis, et super omnem qui arroganter ingreditur.* Huic verbo Archiapistoli consonat testimonium Salvatoris dicentis : *Omnis qui se humiliat, exaltabitur.*

Ps. cv, 4.

*Soph. i, 12,
9.*

*Luc. xiv, 11;
xviii, 14.*

Insper S. Petrus cautos nos facit, et armat salutaribus valde doctrinis contra adversarios nostræ salutis, invisibiles hostes. *Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis*, id est, sollicitudo vestra sit ordinata, non immoderata et anxia, sed in Deo radicata, ut ei vos committatis, certi de providentia ejus, non tamen facere negligentes quod in vobis est, quia hoc esset Deum tentare. Hinc ait Psalmista : *Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet.* Verum de expositione hujus verbi plenius in sermone dicetur.

Sobrii estote : quia sobrietas rationem confortat, sapientiamque custodit, et ad multas disponit virtutes, estque necessaria prorsus ad pugnandum contra invisibiles hostes. *Et vigilate*, sicut et Cato docuit :

Plus vigila semper, somno ne deditus esto :
Nam diurna quies vitiis alimenta ministrat.

Itaque « *vigilate* », id est, bonis operibus diligenter insistite, atque solliciti sem-

Luc. i, 68.

per estote ne Deum in aliquo offendatis : *quia adversarius vester diabolus*, qui pessimo et implacabili odio odit nos, quia nil aliud querit nisi damnationem nostram æternam, nec minus malum sufficit ei de nobis, *tanquam leo rugiens circuit, querens quem devoret.* Nempe, ut divinus

De Divin. nom. c. iv. Dionysius adstruit, in dæmonibus sunt phantasia proterva, amens furor et irrationalis concupiscentia. Ideo instar rugientis leonis circuit, tam spiritualiter quam suo modo localiter. Spiritualiter etenim circuit, quia undique nos considerat, et omnium discutit mores, inclinationes advertit, et qualiter facilius damnabiliusque decipere possit, examinat, quemadmodum Leo Papa testatur. Localiter quoque circuit, quia nunc istum tentat, nunc illum, et de uno pergit ad alium, quemadmodum

Job 1, 7; II, 2. in libro Job ait ad Dominum : Circuivi terram et perambulavi eam. Quærerit autem « quem devoret », id est, ad mortale peccatum inducat, siveque illum sibi incorporet, spiritualiter perimat, et ab inferno absorberi procuret. Porro, quod ait, « adversarius vester diabolus », non de uno dumtaxat est intelligendum diabolo, sed de multis et universis qui homines tentant, quia et quilibet homo ab uno creditur singulariter infestari.

Cui resistite fortes in fide formata, ut firmissime credatis Deum paratum vobis succurrere, ejusque adjutorium fiducialiter imploretis, et per caritatem Deo adhærentes resistatis diabolo, orando, Christi passionem pensando, divina mandata præ oculis retinendo, Dei judicium formidando, futuram retributionem considerando.

Ephes. vi, 16. Hinc ad Ephesios scriptum est : In omnibus sumite scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.

Unde in prima Joannis Canonica legitur :

I Joann. v, 4. Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. *Scientes eamdem passionem ei quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri*, id est, hoc pensantes, quod eadem impugnatio, passio sive tentatio quæ fit vobis, etiam fiat quotidie fratribus vestris,

A cunctis fidelibus per mundum dispersis : ideo vos non soli tentamini. Imo tentatio est vita cuiuslibet hominis super terram. Job viii, 1. Unde Judith dixit : Omnes qui Deo plauerunt, per multas tribulationes transierunt fideles ; qui autem tentationes non suscepserunt in timore Domini, impatientia sua exterminati sunt.

Deus autem omnis gratiæ, utpote gratiæ prævenientis et subsequentis, gratiæ incipientis, prosequentis et consummantis dator et conservator. Potest autem hoc B loco per gratiam omne donum Spiritus Sancti supernaturale omnisque virtus infusa intelligi. *Qui vocavit nos in æternam gloriam suam*, id est, ad cœlestem felicitatem nos invitavit, sicut ad eam creavit nos. *In Christo Jesu*, id est per Christum, quia exordium prædicationis Christi fuit : Pœnitentiam agite, appropinquabit enim Matth. iv, 17. regnum cœlorum. Et Christus ait in Psalmo : Annuntiavi et locutus sum, multi- Psal. xxxix, 6. plicati sunt super numerum. Unde et Paulus ait : Deus vult omnes homines salvos Tim. ii, 4.

C fieri. Vel, « in Christo Jesu », id est merito Christi, quia merito ejus homines misericordiam consequuntur. Propter quod ait Apostolus, quod Deus elegit nos in Ephes. 1, 4. Christo, ut scilicet effectum prædestinatiois æternæ merito Christi obtineamus. *Modicum passos*, quia omnis afflictio vitæ præsentis, modicissimi est momenti respectu futuræ felicitatis, juxta illud : Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam. *Ipse perficiet gratiam quam incepit in vobis, et confirmabit vestram fragilitatem* (sicut ait Apostolus : Optimum est gratia stabiliri cor), *solidabit que dilectionem suam in vobis* ; vel, « perficiet » rationem, « confirmabit » voluntatem, « solidabitque » memoriam.

Ipsi gloria, id est infinita lætitia seu fama clarissima, et imperium, id est universorum dominium primum et summum, quoniam ipse solus est Rex regum et Dominus universorum. Propter quod ait per Apoc. xix, 16. Isaiam : Ego Dominus, hoc est nomen meum ; gloriam meam alteri non dabo. Et Psal-

Judith viii, 23-25.

Rom. viii, 18.

Hebr. xiii, 9.

Apoc. xix, 16.

Is. xlvi, 8.

Ps. lxv, 7. mista : Qui dominatur in virtute sua in A illud Psalmistæ : Regnum tuum regnum ^{Ps. cxliv,} æternum. *In sæcula sæculorum, Amen*, id est, æternaliter, fiat. Et vere sic est, juxta omnium sæculorum, et dominatio tua in ^{13.} omni generatione et generatione.

SERMO PRIMUS

QUIBUS MODIS ET MEDIIS STUDERE DEBEANT FIDELES POTENTEM DEI MANUM EVADERE,
EJUSQUE MISERICORDIA SALUTEM CONSEQUI.

SOBRII estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, querens quem devoret.

I Petr. v, 8.

Summus prælatus ac beatissimus pastor totius Ecclesiæ, S. Petrus, de ovium sibi commissarum salute sollicitus, in præsenti epistola vere saluberrima ac sententiosissima nobis dat documenta. Et primo docet ut coram Deo semper humiles simus, quoniam virtutum omnium fundatum est humilitas, sine qua qui virtutes colligere aut tenere conatur, similis ei est qui pulveres in aere ferre conspiciatur. Et quamvis sint multa quæ ad humilitatem nos possunt inducere (de quibus in nonnullis sermonibus de humilitate factis plura sunt introducta), unam tamen rationem humiliandi se tangit in præsenti epistola S. Petrus : Humiliamini (inquiens) sub potenti manu Dei.

Consideratio ergo omnipotentiæ Dei creatoris ac judicis nostri, ad profundam humilitatem nos debet inducere. Primo, quoniam comparatione Dei et omnipotentiæ ejus, nihil et infirmissimi sumus, quemadmodum Psalmista loquitur Deo : Substantia mea tanquam nihil ante te. Deus namque in infinitum excedit essentiam, scientiam atque potentiam nostram. Secundo, quoniam coram Judice summo metuendissimoque jugiter ambulamus : cujus nec omnipotentiæ valemus resistere, nec sapientiæ respondere, qui et omnia etiam minima certissime noscit at-

B que justissime judicabit; sed per solam humilitatem ac pœnitentiam manum ipsius evadere, atque ab ejus misericordia salvari valemus. Unde, secundum Augustinum, quia non possumus a divina iustitia ac omnipotentia fugere, debemus ad Dei pietatem confugere, eique dicere : Iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper. Hinc Job dixit : Cogitationem Dei nemo avertere potest; et quodcumque voluit, fecit : idecirco a facie ejus turbatus sum, et considerans eum, timore sollicitor. Judith quoque ait : Humiliemus Deo animas nostras, et in spiritu contrito et humiliato serviamus ei. Tertio, quoniam quidquid boni in nobis est, a Deo judice nostro accepimus, et ei de hoc regratiari tenemur; ac inde inaniter gloriari, extolli, præsumere prohibemur. Ideo ait Salvator : Cui plus datum est, plus requiretur ab eo.

Si igitur ab Omnipotente desideramus in cœlestibus exaltari, et nunc quoque ejus gratiis adimpleri, non cessemus nos sub Omnipotente nunc humiliare, nos ipsos despicer, proprias defectuositates, fragilitates, pericula et peccata inspicere, in sola Creatoris misericordia infinita sperare, eumque mente, verbis atque operibus omni cum diligentia honorare. Ipse enim primo Regum testatur : Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Hinc ait Ambrosius : Quisquis cupit divinitatis obtinere fastigia, humilitatis ima sectetur.

Quicumque vult fratrem seu proximum prævenire in cœlis regnando, prius illum in terra præveniat obsequendo, sicut ait *Rom. xii, 10.* Apostolus, Honore invicem prævenientes; vineat eum officiis, ut possit vincere sanctitate. Si enim te non læsit frater, obsequium promeretur ut diligas eum; si autem fortassis te læsit, nihilo minus obsequere ei ut vincas. Hæc enim christianæ sapientiæ summa est, ut amantibus vicisitudinem, lædentibus patientiam rependamus. Qui ergo ad injuriam patientior ac humilior fuerit, in regno cœlesti potentior atque sublimior erit.

I Petr. v, 7. Secundo, in ista epistola docet nos princeps Apostolorum, ut omnem sollicitudinem nostram projiciamus in Deum, hoc est, ut ei curam nostram ac provisionem fiducialiter committamus, quoniam ipsi cura est de nobis, secundum quod ait *Ps. xxxix, 18.* Prophetæ: Dominus sollicitus est mei. Hinc loquitur Christus: Nolite solliciti esse, dicens, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Seit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis. Quærите ergo primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. *Matth. vi, 31-33.*

Verumtamen ista intelligenda non sunt, quasi homo non debeat moderatam habere sollicitudinem de necessariis sibi ad vitum. Est ergo sciendum, quod duplex est sollicitudo. Una est circa spiritualia et necessaria ad salutem, videlicet, ne Deum offendamus, ne caritatem et gratiam aliasque virtutes perdamus, ne beatitudinem amittamus cœlestem, et ne infernalia incurramus supplicia. Ista est sollicitudo bona ac virtuosa, ad prudentiam ac sapientiam pertinens. De qua ait Apostolus: *Ephes. iv, 3.* Solliciti sitis servare unitatem spiritus in vinculo pacis; *Mich. vi, 8.* Michæas quoque: Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te: utique sollicitum ambulare cum Deo tuo. Alia est sollicitudo circa temporalia et necessaria vitæ præsenti: et hæc sollicitudo potest esse ordinata ac inordinata. Est equidem ordi-

A nata, dum homo secundum exigentiam sui status quærerit necessaria vitæ in ordine ad spiritualia ac divina: quam non habere esset, secundum communem legem loquendo, Deum tentare. Inordinata vero ac superflua est, dum homo circa temporalia et exteriora bona tam immoderanter et anxie occupatur, quod a virtutum operibus impeditur, vel talia abundantius quærerit quam necessaria sunt. De qua sollicitudine loquitur Christus, et item Apostolus: Volo (inquiens) vos sine sollicitudine esse; *I Cor. vii, 32.* B et rursus, Nihil solliciti sitis; *Salomon 25; Philipp. IV, 6.* quoque: Exspectatio sollicitorum peribit. *Prov. xi, 7.*

Debemus ergo sollicitudinem nostram in Deum projicere, ita quod nequaquam immoderanter pro temporalibus sollicitemur, sed divinæ nos committamus providentiæ, peracto quod in nobis est. Hinc ait Gregorius: Qui rebus temporalibus occupantur, tunc bene exteriora disponunt, quum sollicitudine ad interiora refugiunt, quum nequaquam foras perturbationum strepitus diligunt, sed intus in tranquillitate mentis quiescunt. Sit ergo sollicitudo nostra ordinata ac virtuosa; et quanto anima corpore exstat præstantior, tanto amplius pro spiritualibus Spiritus Sancti donis quam pro rebus sollicitemur terrenis.

Tertio, docet nos sacratissimus Petrus apostolus, ut sobrii simus, non crapulosi, *I Petr. v, 8.* sed moderati ac parci in cibo potuque, quatenus mens nostra vigeat in consideratione divinorum ac pertinentium ad salutem, nec obliviscatur quanta sibi instant pericula, qualiterque a dæmonibus sit vallata. Hinc asserit Augustinus: Sobrietas est mentis ac sensuum omniumque membrorum custodia seu cautela, castitatis pudicitiæque munimen, pacis ac amicitiæ conservatrix; honestati semper conjuncta, temeritatem fugit, domum atque familiam cum moderatione gubernat. Denique ista sobrietas vitam prolongat, sanitatem efficit et conservat, mentemque acuit, illuminationem divinam meretur. Ideo scriptum est, Sanitas animæ et corporis est sobrius *Eccli. xxxi, 37.*

potus : nec dubium quin et sobrius cibus.

In bonis demum operibus debemus esse diligentes, et circumspecti ac stabiles,

I Petr. v. 8. non ignavi, remissi et pigri, quia adversarius noster diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens indesinenter qualiter nos seducat et ad æternam calamitatem perducat. Cui fide robusta per caritatem et bonos actus formata debemus resistere, divinum auxilium invocando, Christi passionem diligenter ac multoties recolendo, præsentis vitæ brevitatem, futuri judicii distinctionem, æterni supplicii intolerabilitatem, cœlestis gloriæ immensitatem sagaciter intuendo, quemadmodum in Eccle-

Ecli. viii. siastico scriptum est: Memorare novissima

^{40.} tua, et in æternum non peccabis. Consideremus ergo crudelitatem, infatigabilitatem atque implacabile odium dæmonum contra nos, et quanta damna nobis inferre conentur : sicque contra eos magnanimiter provocemur, humilitatem, patientiam, sobrietatem, caritatem, ceterasque amplectendo virtutes, et per eas repugnando dæmonibus, quos gravius cruciare non possumus, nisi ita agendo. Hinc S. Cyprianus, martyr, doctor ac pontifex, loquitur : Contra omnes diaboli fallaces insidias apertasque minas stare debet instructus animus et armatus, tamque paratus ad resistendum, quam paratus est ille ad impugnandum.

Præterea, ad resistendum diabolo incitat nos S. Bernardus, dicendo : Dæmonum est mala suggerere, nostrum est non consentire ; quoties eis resistimus, toties eos superamus, angelos lætificamus, Deumque honoramus, qui incitat ut pugnemus, adjuvat ut vincamus, confortat ne deficiamus. Et ut idem ait Bernardus : In princi-

A A pio gravior est impugnatio dæmonum; sed si quis forti animo sustinuerit atque restiterit, inveniet eos quotidie debiliores. Hinc resistendum est principio diabolicae tentationi, videlicet pravæ suggestioni : quia ut ait Chrysostomus, diabolus serpens est lubricus, cuius si capiti, hoc est primæ suggestioni, non resistatur, totus in intima cordis, dum non sentitur, illabitur. Insper unusquisque contra ea vitia fortius prælietur, ad quæ se proniorem consistere experitur : quoniam teste Chrysostomo, diabolus quando decipere quempiam quærit, prius ejus naturam considerat, et inde applicat unde eum conspicit ad peccandum procliviorem.

B Sit ergo tota spes nostra in Deo, et projiciatur in eum nostra sollicitudo, ne circa temporalia superflue occupati, impediatur a Dei obsequio, a contemplatione et amore summi et incommutabilis boni.

C Legitur de Diogene philosopho, quod dum quadam nocte jaceret in lecto, et sacculum cum pecunia suspendisset prope lectum, ne furto ei abstraheretur, in ipsa nocte fur cameram ejus introiit, sacculumque cum pecunia tollere nitebatur. Quod quum sensisset Diogenes, dixit ad furem : Tolle, miser, hunc sacculum, ut facias duos dormire. Hoc autem dixit Diogenes, quoniam ipsemet quamdiu habuit illum cum pecunia sacculum, timuit eum amittere, sicque impediebatur a somno. Fur quoque aviditate acquirendi pecuniam illam, impediebatur a somno; sed eam adeptus, ambo dormierunt quietius. Divitiae namque cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, cum dolore perduntur : ideo expedit eas contemnere, et solis necessariis esse contentum.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

ERANT APPROPINQUANTES AD JESUM PUBLICANI ET PECCATORES, ETC. LUC. XV, 1-10.

Luc. v, 32. **Q**UIA Dominus noster Jesus Christus A dicentes : *Quia hic Jesus peccatores recipit, et manducat cum illis.* Quasi dicant, Non licet : quum Scriptura dicat, Viri *Eccli. ix, 22.* justi sint tibi commensales. Et Psalmista, Superbo (inquit) et insatiabili corde, cum *Ps. c, 5.* hoc non edebam. Sed Christus, qui peccare non poterat, et idcirco venerat ut pec- *Luc. v, 32.* catores converteret, non solum absque periculo, sed cum ingenti etiam fructu peccatoribus se adjunxit, eisque convesci dignatus est; nec prætactis auctoritatibus prohibebatur quin justi hac intentione possent se peccatoribus sociare, ut eos ad Dei obsequium perpetuamque salutem inducerent. Porro Pharisæi, qui erant religiosi Judæorum, et Scribæ, qui fuerunt doctores eorum, non vere caritativi ac justi, sed magni et sapientes in oculis suis, atque mendaciter justi, indignati sunt de misericordia Christi in peccatores, de qua gaudere et gratias agere debuerunt. Falsa quippe justitia habet indignationem, vera justitia compassionem, secundum Gregorium.

Jacob. iv, 8. Jacobus ait : Appropinquate Deo, et ap- propinquabit vobis. *Ut audirent illum,* id est prædicationem Christi, auribus mentis et corporis. Christus enim quosdam illo- rum gratiose jam tetigit et prævenit, intusque traxit ad se. Qualiter autem propter diversas causas homines confluxerunt ad Christum, dictum est sæpe. Siquidem concurrerunt ad eum propter miraculorum ejus frequentiam, propter suæ eloquentiæ eminentiam, ob vitæ suæ sanctitatem, ob nominis sui famam, ob morum suorum venustatem, ob vultus et corporis sui de- corem, et quia valde consolatorius fuit ejus adspectus atque affatus.

Et murmurabant Pharisæi et Scribæ,

Insuper, Christus solitus uti parabolis, consequenter inducit parabolam qua ostendit Pharisæorum ac Scribarum errorem, seque agere quod ad suum spectabat officium : quod fuit peccatores convertere, perditos querere, mortuos per culpam *Luc. xix, 10.* vivificare per gratiam, et eos qui per er- rores ac vitia erant dispersi, per fidem *Joann. xi, 52.* et caritatem in Deo colligere.

Et ait ad illos parabolam istam, di- cens : Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam, etc. Para- bola ista plana est, atque ad declarandum Christi intentum aptissima. Etenim aliud per eam probare non voluit, nisi quod ex quo homo multas possidens oves, si unam

amiserit, diligenter eam inquirit, inventam quoque hilariter suscipit et reducit,

Act. x. 36. multo magis Filius Dei omnium Dominus, homines, quos per eorum culpam ac dæmonum fraudem amisit, requirere debuit per suam pietatem et gratiam, atque cum gaudio recipere ad pœnitentiam et salutem. Itaque per hominem istum intelligitur Christus, qui habuit centum oves, id est universitatem angelorum ac hominum. Angeli equidem sancti vocantur oves Dei, propter eorum innocentiam obedientissimamque promptitudinem, et quoniam incessanter reficiuntur a Deo beatifica ejus fruptione. Similiter homines oves sunt Dei, secundum illud Psalmistæ, Nos autem populus ejus et oves pascuae ejus : quod de bonis hominibus Deo obedientibus potissimum verum est, quoniam per gratiarum charismata et per Ecclesiæ sacramenta reficiuntur a Christo, et sub suæ directionis ambulant virga, dum secundum evangelicæ legis vivunt præcepta. Verumtamen quidam iniqui et nondum nati, sunt oves Christi secundum prædestinationem æternam. Dicuntur autem oves hæ centum, propter numeri hujus perfectionem. Harumque ovum periit una, quia in primis parentibus infecta fuit et perdita per originale peccatum natura humana : quoniam teste Apo-

Rom. v. 12; stolo, in uno peccavimus omnes, et eramus *Ephes. ii. 3.* natura filii iræ.

Nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam? Hoc fecit Unigenitus Dei, dum cives cœlestes, puta angelicos spiritus, reliquit in cœlo : quod hic vocatur desertum, quoniam per peccata homo deseruit illud. Et non angelum, non legatum misit, sed in propria venit persona, assumpta in unitate personæ natura humana; quæsivitque genus humanum, pro illius conversione ac salute orando, prædicando, inter homines conversando, miracula faciendo, mortem crucis amarissimam patiendo, Spiritum Sanctum mittendo ac infundendo, Apostolos ceterosque discipulos per mundum destinando. Hinc apud

A Zachariam loquitur Christus : Lauda et lætare, filia Sion, quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui; applicabuntur gentes multæ ad Dominum in illa die. Porro hæc applicatio populorum ad Deum, est eorum conversio, atque inventio qua inventi sunt a Christo : quibus in prima sua Canonica beatissimus loquitur Petrus : Eratis aliquando sicut oves errantes; sed conversi estis nunc ad episcopum et pastorem animarum vestrarum.

B Et quum invenerit illam, imponit in humeros suos gaudens. Hoc egit Salvator, quia quum quosdam Judæorum convertisset, pro illis et pro cunctis hominibus crucem propriis tulit humeris ad supplicii locum : quod faciendo peccata nostra super se sumpsit, portavit ac luit, juxta illud Isaiæ : Disciplina pacis nostræ super eum, *Is. lxxviii. 5. 6.* et livore ejus sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit; et Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit. Denique Christus fecit hoc « gaudens », quoniam licet de passionis suæ acerbitate vehementer doloreret, Tristis est (inquiens) anima mea usque ad mortem; nihilo minus ex ardentissima caritate ac promptissima obedientia pati volebat, atque de fructu suæ passionis secundum superiorem animæ partem valde gaudebat.

C Matth. xxvi. 38. *D Et veniens domum, convocat amicos et vicinos, dicens illis : Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat.* Sic Christus in die ascensionis, revertens secundum naturam humanam ad cœlum empyreum (de quo ipse loquitur : In domo *Joann. xiv. 2.* Patris mei mansiones multæ sunt), illue ovem perditam reportavit, quia et plurimi ex hominibus quos eduxit de limbo, secum pariter ascenderunt, juxta illud Apostoli ac Psalmistæ : Ascendens in altum, *Ephes. iv. 8; Ps. lxvii. 19.* captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Tunc convocavit, id est, sibi occurrere fecit, « amicos et vicinos », videlicet angelos sanatos divinæ voluntati plene et inavertibiliter conformatos, divina se-

Is. xlviii.
18.

creta scientes, et Deo in cunctis promptissime obedientes, atque cum eo in cœlo morantes (propter quod recte amici et vicini Christi vocantur) : quos hortabatur ut sibi de ovis suæ recuperatione congratularentur. In quo patet dilectio Christi ad homines, et quantum nostram optet salutem. Propter quod fatetur : Utinam attendisses mandata mea. — Interea, secundum Theophilum, supernæ virtutes seu angeli oves vocantur, eo quod omnis creatura respectu Dei, sit bestialis.

Dico vobis, quod ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis qui non indigent pœnitentia. Si istud generaliter de quocumque pœnitente et quibuscumque justis seu innocentibus intelligatur, non est absolute intelligendum ut sonat, quasi videlicet simpliciter angeli sancti plus gaudeant de quolibet pœnitente, quam de quibuscumque nonaginta novem justis. Non enim plus gloriantur de peccatore pœnitente qui post pœnitentiam suam non pertingit ad magnam perfectiōnem, quam de gloriosissima Matre Christi ac sanctis Apostolis gavisi sunt, quando adhuc fuerunt in terra, vel quam modo de ipsis lœtentur : imo nec de Paulo, nec de Maria Magdalene, nec de ambobus simul majus gaudium est in cœlo, quam de sola Virgine gloriosa.

Idecirco, quod gaudium de peccatore pœnitente dicitur majus, intelligendum videtur non simpliciter, sed quantum ad aliquid, et quoad recentem quamdam ac evidentiorem gaudii manifestationem, qua se Christus de hominum salvatione lœtari ostendit : quia de peccatoris conversione est ei specialis ac multiplex ratio gloriandi. Primo, quoniam dum peccator convertitur, de periculo graviori eripitur. Consuetissimum enim est ut de eo specialiter et quodammodo amplius exultemus, quem de majori periculo erui intuemur, quamvis, absolute loquendo, eum non plus quam ceteros diligamus. Secundo, quia in peccatoris conversione misericordia Dei

A præcipue declaratur. Tertio, quoniam fructus dominicæ passionis in illo evidentius commendatur. Quarto, quia in peccatoris conversione adversarii Christi ac nostræ salutis specialiter confunduntur. — Insuper, absolute loquendo, si comparemus statum ad statum, constat quod status innocentiae præferendus sit statui pœnitentiae, eo quod majus Dei donum sit innocentia quam pœnitentia. Si vero comparemus personam unius status ad personam alterius, habent se sicut excedens et excessum :

ita quod quidam de statu uno præferuntur quibusdam de statu altero, secundum quod sunt in majori aut minori caritate et gratia. Hinc absolute loquendo, de multis justis ac innocentibus, tanquam simpli citer melioribus et Deo carioribus, majus est gaudium Christo supernisque civibus, quam de quibuscumque peccatoribus pœnitentibus. Verumtamen, quoniam teste Apostolo, Ubi abundavit delictum, superabundat et gratia, frequenter contingit ut impii pœnitentes, tanto fiant in Dei amore

C et cultu ferventiores, et tanto in se humiliores, quanto se gravius deliquisse, et quanto Deum circa se misericordius egisse considerant : sique de eorum conversione specialis causa lœtandi oritur angelis Dei.

Unde et qualiter majoritas gaudii hujus sit intelligenda, in Matthæo plenius tangitur, quo habetur : Si fuerint alicui centum oves, et si erraverit una ex eis, nonne relinquit nonaginta novem in montibus, et vadit ad eam quæ erravit ? Et si invenerit D eam, gaudet super eam magis quam super nonaginta novem quæ non erraverunt. Itaque, sicut paterfamilias plus lœtatur de una ove post perditionem inventa, quam de reliquis cunctis quæ non erraverunt (non quod illam plus diligit quam ceteras omnes, sed quia de ejus inventione quædam specialis ac recens consolatio innascitur ei, primo quoniam ovem illam magis considerat, secundo quoniam propter præcedentem de ejus perditione tristitiam, gaudium ex ejus inventione ortum

*Rom. v. 20.**Matth. xviii. 12, 13.*

plus afficit ac sentitur); proportionaliter, de peccatore poenitente cives cœlestes plus gaudent, aut abundantius signa lætitiae monstrant. Nam et angeli sancti de hominum sibi commissorum transgressione ac recidivatione dolere et flere leguntur: quod tamen sane intelligi par est, quia quum sint perfecte beati, nulla pœnalis affectio eis realiter potest inesse, sed per modum dolentis se habent: juxta quem modum ira, furor et pœnitudo, Deo attribuuntur.

Deinceps per aliam parabolam docet Salvator, quod non debuit peccatores contemnere et vitare, sed clementer admittere, atque ad viam salutis reducere. *Aut quæ mulier habens drachmas, id est hujusmodi nummos, decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accedit lucernam, præsertim si tempore tenebroso aut in loco obscuro quærere velit, et evertit domum, id est, contenta in domo revolvit seu transfert de loco ad locum, ne forte sub aliquo illorum jaceat lateatque quod quæritur, et quærerit diligenter perditam drachmam, donec inveniat eam, præsentim quum feminæ vehementer afficiantur ad rem, quum ad eam cœperint affici? Et quum invenerit drachmam, convocat amicas et vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Hoc in exterioribus ita est.*

Spiritualiter vero, per mulierem hanc intelligenda est æterna et increata Sapientia, quæ ob suam amabilitatem, pulchritudinem ac fecunditatem, sponsa ac mulier appellatur. De qua Sapiens protestatur, *sap. viii, 2.* dius et purus amator: Hanc amavi et exquisivi a juventute mea, et quæsivi sponsam eam mihi assumere; et amator factus sum formæ illius. Per « lucernam » vero intelligitur Christi humanitas, quam Verbum æternum eodem quo eam assumpsit instanti, « accedit », id est, divinæ caritatis fervore, totius sapientiæ splendore, omnique virtute nullam imperfectionem in sua ratione includente, implevit. Sieque Sapientia incarnata inter homines conver-

A sando, evertit domum, id est, Synagogam seu populum Judæorum multipliciter excitavit, monuit, et hinc inde deduxit, prædicando, exemplarissime conversando, miracula perpetrando; quæsivitque diligenter hominem perditum, summi Regis imagine insignitum, et ob hoc per drachmam congrue designatum. Venit quippe Filius hominis quærere et salvum facere quod perierat. Donec invenit eam, id est, genus humanum sua passione redemit, quemadmodum loquitur Patri: *Opus consumma-*

Joann. xvii,

^{4.}

*B vi, quod dedisti mihi ut faciam. Inventa itaque drachma haec, id est genere humano taliter liberato, Christus in die ascensionis convocavit « amicas atque vicinas », id est angelicas potestates et mentes: quæ quum divinæ voluntati sint inavertibiliter conformatæ, et vultum sui Creatoris clare per speciem contemplentur, merito amicæ et vicinæ æternæ Sapientiæ nuncupantur. Dixitque eis: « Congratulamini mihi, quia inveni drachmam » amissam. Quum enim sibi ascendentí occurrerent, ac interrogarent, *C quis est iste Rex gloriæ?* ut ait Psalmista; *Ps. xxiii, 8,* itemque, *Quis est iste qui venit de Edom?* *Is. lxiii, 1,* etc.; et, *Quare rubrum est indumentum tuum?* ut Isaïas prædictus: Christus respondit, *Torcular calcavi solus:* hoc est, per crucis pressuram genus redemi humanum. Tuncque, ut in Hymno ait Ambrosius, *Gavisæ sunt cœli regna reditu Unigeniti.* Tanta autem est Christi dilectio ad nos, ut nostram salvationem suam esse dicat lætitiam.*

Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei, id est, in regno cœlesti ad invicem lætabuntur angeli sancti, et Christus eis præsentibus exultabit, *super uno peccatore pœnitentiam agente:* primo, quoniam ejus evasioni qua æternam evadit damnationem, pie congaudent; secundo, quia per ejus conversionem confidunt cœlestis Jerusalem suppleri ruinam; tertio, quia per hoc vident cultum ac honorificientiam Dei augeri; quarto, quoniam passionem Christi cernunt fructificare; quinto, quia dæmones cernunt superari, et vitia

quibus Deus inhonoratur, diminui; sexto, quia in hoc vident aliis bonum exemplum præberi; septimo, quia divinam vident prædestinationem impleri; octavo, quia rationalis creaturæ quam diligunt, congaudent emendationi, profectui ac saluti.

Itaque Christus æterna ac genita sapientia Patris, habuit « drachmas decem », videlicet novem choros angelorum, et genus humanum, quod tanquam decima drachma, per originalem perierat culpam. Quemadmodum itaque Christus ovem et drachmam amissam quæsivit, sic ejus vicarii, si aliquem ex grege sibi commisso viderint

A deviare, statim ad ejus conversionem et emendationem debent viribus totis conari. Postremo, secundum Bedam, ovem et drachmam perditam Christus invenit, quando hominem restauravit, id est, sua passione salvavit; et super eam inventam majus gaudium est in cœlo quam super nonaginta novem justis seu angelis pœnitentia non indigentibus, quoniam major divinæ laudis materia est in restauratione hominum, quam in creatione aut etiam beatificatione angelorum. Mirabiliter quippe angelos Deus creavit, sed hominem mirabilius instauravit.

SERMO SECUNDUS

QUALITER HOMINES DEO VARIIS MODIS DEBEANT APPROPINQUARE.

APPROPINQUATE Deo, et appropinquaret vobis. Jacob. iv, 8.

Variis modis creaturæ dicuntur suo Creatori ac Deo appropinquare, secundum quod variis modis ab ipso distant. Quum enim Deus sublimis et adorandus, sit penitus infinitæ perfectionis et excellentiæ, omnis autem creatura perfectionis finitæ, certum est quod secundum unum modum loquendi, omnis creatura, omnis angelus, omnis homo quantumlibet bonus et virtuosus, distet in infinitum a Deo, præsentim quum finiti et infiniti nulla sit compa-

Is. xl, 25. ratio. Hinc scriptum est : Cui assimilastis

me, dicit Sanctus, utpote Deus ? et rursus

Ibid. 18. ibidem : Cui similem fecistis Deum, aut quam imaginem ponetis ei ? Itaque per defectum perfectionis distat a Deo quantumlibet creatura in infinitum; et quantum plus proficit in perfectione, tanto plus appropinquat proprio Creatori : nunquam tamen eum attingit per adæquationem, sed semper manet infinite distans, deficiens et occumbens ab eo.

Secundo, creatura rationalis dicitur a

Deo distare, quia adhuc est in via et peregrinatione, nondum in termino et patria, seu beatifica visione. Propter quod ait Apostolus : Dum sumus in hoc corpore, *Il Cor. v, 6,* peregrinamur a Domino; per fidem enim ambulamus, non per speciem. Unde et idem Apostolus : Cupio, inquit, dissolvi et esse cum Christo. Nondum ergo fuit cum Christo, qui cupiebat dissolvi ut esset cum Christo. Nihilo minus, secundum eumdem beatum Apostolum, Christus per fidem habitat in cordibus nostris, et corpora nostra *Ephes. iii, 17.* sunt templa Spiritus Sancti. Ergo etiam in hac vita sumus cum Christo, et Christus nobiscum est. Idcirco dicendum, quod boni fideles sunt cum Christo in hac vita imperfecte, et per modum motus atque tendentiæ, quia per fidem et caritatem ei aliquo modo uniti sunt; non autem perfecte, quoniam nondum ad ejus claram, gloriosam beatificamque præsentiam devenierunt. Propter quod gemebunde ait Psalmista : Heu mihi ! quia incolatus meus *Ps. cxix, 5.* prolongatus est; et item : Sitivit anima *Ps. xli, 3.* mea ad Deum fortem, vivum; quando ve-

niam et apparebo ante faciem Dei? Quum ergo beatitudo Sanctorum in patria, sit clara visio Dei per speciem, quanto nunc proficimus in contemplatione Dei per fidem (quæ contemplatio est actus doni sapientiæ), tanto propinquamus ad Deum et ad visionem ejus gloriosam per spe-

Ps. civ. 4. Ps. cixvi. 8.

ciem. Idecirco hortatur Propheta: Quærite faciem ejus semper. Quod et se fecisse ac facere velle fatetur, dicendo: Tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram. Denique iste secundus modus distandi a Deo communis est omnibus in hoc mundo, puta hominibus bonis ac malis. Propter quod et ipse sanctissimus propheta Jeremias

Jer. xxxvi. 3.

disseruit: Longe Dominus apparuit mihi. *Job xxxvi. 25.* In libro quoque Job habetur: Omnes homines vident Deum, unusquisque intuetur procul.

Tertio, dicitur homo distare a Deo, quia licet sit in caritate et gratia, habeatque virtutes infusas, multum tamen distat ab ea virtutum perfectione ad quam tenetur, vel certe ad quam Deo auxiliante pertingere potest, et ad quam merito debet conari: quia in via Dei non proficere, est deficere. Religiosi vero ad perfectionem tendere obligantur. Status autem episcoporum est status perfectionis jam acquisitæ, quia episcopi debent in omni virtute esse perfecti. Juxta hunc tertium modum

Philipp. iii. 13, 14. fatebatur Apostolus se distare a Deo: Ego (inquiens) non arbitror me apprehendisse;

unum autem, quæ quidem retro sunt oblitus, ad anteriora vero extendens me ipsum, ad destinatum persechor, ad bravum vocationis supernæ. Ideo quantum ad modum hunc tertium, tanto plus appropinquamus ad Deum, quanto plus in virtutibus et virtuosis operibus crescimus, hoc est, quanto humiliores, patientiores, misericordiores, constantiores et ferventiores efficimur. Potissimum tamen dicimur Deo propinquare, proficiendo in caritate, quia per eam magis attingitur Deus. Ideo dicit Bernardus: Tanto plus proficis, tanto celerius ambulas, tanto amplius appropinquas ad

A Creatorem, ad beatitudinem æternalem, quanto plus amas Deum. Hinc ad proficiendum in virtutibus bonisque actibus uberrime nos exhortatur divina Scriptura. Siquidem Josue Dominus loquitur: Confortare et esto robustus valde, ut custodias omnia mandata Dei; nec declines a lege Domini ad dexteram vel ad sinistram, ut intelligas cuncta quæ agis; et meditaberis in lege Dei diebus ac noctibus. Psalmista etiam dicit: Exspecta Dominum, viriliter age; et confortetur cor tuum, et sustine

B Dominum. Apostolus quoque: Stabiles *I Cor. xv. 38.* (inquit) estote, et immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino. Hinc scriptum est de electis et bonis: Ibunt de virtute in virtutem.

Ps. lxxxiii. 8. Quarto, rationalis creatura distat a Deo per culpam, sicut asserit Isaias: Iniquitates vestræ diviserunt inter Deum vestrum et vos. Culpa tamen venialis non

C facit hominem proprio distare a Deo, sed mortale peccatum. Verumtamen, qui non est vigil ac diligens ad vitandum venialia peccata, cito corruet in peccata mortalia: ideo veniale peccatum dispositivo facit distare a Deo. Facit quoque distare a Deo secundum statum: quia quicumque venialiter peccat peccareve potest, adhuc est in statu præsentis miseriæ, nondum in statu felicitatis et gloriæ. Quemadmodum autem peccatum potissimum dissimilitudinem habet a Deo, quia formaliter non est aliquid positivum, sed defectus et casus ab entitate, bonitate et rectitudine; sic per peccatum maxime et propriissime dicitur homo distare a Deo, juxta illud Proverbiorum: Longe est Dominus ab impiis. Et

Prov. xv. 29. quanto peccata sunt graviora, tanto remotiorem faciunt ab Omnipotente distantiam. Unde sicut caritas Dei et proximi est summa virtus, et maxime Deo conjungens; sic odium Dei et proximi est maximum vitium, atque a Deo vehementissime separans.

Præterea, ex triplici radice homines peccant: nam aliqui peccant ex ignorantia,

quidam ex infirmitate, alii ex habitu pravo, ex proposito seu studio. Et peccare ex ignorantia est minus culpabile, præsertim loquendo de ignorantia facti, adhibita debita diligentia; verum ignorantia juris non excusat, quia omnes tenentur scire quæ juris sunt, quantum ad singulorum pertinet statum. Deinde culpabilis est peccare ex infirmitate, id est ex passionis vehementia seu impulsu; et dum quis proponit vivere continenter et patienter, et tamen concupiscentia aut impatientia superatur, id infirmitatis est, id est fragilitatis humanae, quod ratio superatur a sensualitate, virtus a vicio, propositum bonum a tentatione iniqua. Ideo princeps Apostolorum :

I Petr. ii. 11. Obsecro (ait) vos abstinere a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam.

Maxime autem culpabile est peccare ex habitu pravo, hoc est ex electione, ex certa malitia, ex deliberatione, ex studio atque proposito, juxta illud in Psalmo : Dixit iniquus ut delinquat in semetipso. Unde, secundum Aristotelem, qui taliter peccant, incurabiles sunt, quia valde difficulter raroque pœnitent ac resurgunt. Cœlesti tamen medico, omnipotenti Spiritui Sancto, nihil est impossibile neque difficile, sed

Joann. iii. 8. ubi vult spirat, et misericorditer cor tangendo, repente illud immutat, convertit, emendat, sicut et Salomon protestatur :

Prov. xxi. 1. Cor hominis in manu Dei est; quocumque voluerit, vertet illud.

Itaque qui peccat et distat a Deo per ignorantiam, appropinquet ad eum, recipiendo informationem ab homine, illuminationem ab angelo, unctionem a Spiritu Sancto, juxta illud Joannis apostoli : Unctio ejus docet vos de omnibus. Unde et Pau-

II Tim. ii. 7. lus testatur : Dabit tibi Dominus de omnibus intellectum. Qui vero peccat atque a Deo distat per infirmitatem, appropinquet Deo, implorando adjutorium gratiae ejus, atque ad robur et profectum virtutum se dando, et rationis judicium assequendo. Porro qui peccat et a Deo distat per habitus vitiosos, per consuetudinem pravam, per certam malitiam, appropinquet ad

A eum, de suis vitiis cordialiter pœnitendo, condigne dolendo, integre confitendo, efficaciter satisfaciendo. Assuescat se frangere et contra impiam consuetudinem dimicare, atque in bonis se quotidie exercitet actibus, sciens quod regnum cœlorum vim *Matth. xi. 12.* patitur, et violenti rapiunt illud : intelligendo per violentos, eos qui frangunt propriam voluntatem Deo rebellem, et irrationabiles motus vincunt, corpus suum *Cor. ix. 27.* castigant et in servitudinem animæ redigunt illud, concupiscentias ejus calcando.

B Præterea quidam peccant solum corde, consentiendo illicitis; alii procedunt in opus; nonnulli ad consuetudinem pravam labuntur. Et isti longissime distant a Deo, quia ut asserit Augustinus, peccata quamvis magna et horrenda, quum in consuetudinem venerint, aut parva aut nulla esse creduntur, adeo ut non solum non occulta, verum etiam prædicanda diffamandaque videantur. Ideo vincere consuetudinem, dura est pugna; tamen per gratiam Dei facile fieri potest. Aliter satis difficile est, quoniam ipsa vis consuetudinis animam premit, et quasi quandam peccandi necessitatem inducit, ad quam miser peccator spontanee venit. Nam in primis

C peccat homo ex ignorantia vel infirmitate; deinde peccatum incipit sibi magis ac magis placere atque dulcescere, et sic frequenter iterat illud, ac per hoc consuetudo in eo pessima generatur, qua tanquam impetu quodam rapitur ad peccandum, dicente Gregorio : Vitiosa consuetudo obligat mentem, ut vix surgere possit ad reitudinem; conatur et labitur, quia ubi sponte diu perstitit, ibi etiam quum noluerit, coacta cadit.

D Verumtamen prava consuetudine inquinatus, nequaquam desperet; sed in Deo confidens, ejus misericordiam ac juvamen indesinenter imploret, Christi passionem jugiter meditetur, novissima sua sagaciter contempletur, mortis horrorem, judicii divini rigorem, tormenta inferni, gloriam cœli. Ista habendo præ oculis, assuescat se in actibus bonis, ut a consuetudine pra-

va ad bonam perveniat. Nunc itaque indulta pœnitentiæ tempora non perdamus, sed omnes appropinquemus ad Jesum, recedendo a malis, aggrediendo opera bona, perseverando et proficiendo in eis usque in finem, quemadmodum et sanctissimus *I. lv, 6, 7.* Isaias hortatur : Quærite Dominum, dum inveniri potest; invocate eum, dum prope est. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignorandum.

Postremo, S. Gregorius refert circa evangelium istud, exemplum notabile, quod scilicet fuit vir quidam sacerdotalis et dives, qui quum in grave corruisset peccatum, rediens ad se ipsum, exhorruit quod patravit, desuperque compunctus, ingressus est coenobium. In quo in tanta pœnitentia, abstinentia, humilitate, caritatisque fervore, et quotidiano virtutum vixit profectu, quod ceteri Fratres considerando vitam illius, suam conversationem pro nihilo duccere cogebantur. Itaque vir ille Matuti-

*A*nas prævenire solebat, et ante Matutinas transire ad locum quemdam secretum, ubi orationibus meditationibusque vacavit. Quamdam igitur nocte abbas monasterii occulite secutus est illum ; et volens scire quamdiu in oratione persisteret ille, stetit exspectans quousque ille rediret. Quumque abbas sic staret, vidi subito lucem magnam de cœlo venientem, quæ locum in quo vir ille orabat, copiosissime illustravit, plus quam si dies fuisset. Quo viso, abbas expavit, contremuit, fugit. *B*verso autem viro illo, abbas interrogavit eum : Ubi fuisti ? At ille latere se posse confidens, dixit se fuisse in cœnobia ; sed abbe objiciente, compulsus est dicere ubi fuit. Quumque abbas loqueretur ei de luce quam viderat, ille dixit abbati : Quando vidisti lucem descendere super me, vox quoque de cœlo venit, et dixit ad me, Dimissum est peccatum tuum.

Hujus ergo peccatoris vestigia imitemur ; et quanto gravius atque frequentius Deum offendimus, tanto nunc ei humilius ac ferventius obsequamur.

SERMO TERTIUS

DE CARITATE ET MISERICORDIA DEI ANGELORUMQUE AD HOMINES, ET DE MISERORUM HOMINUM INGRATITUDINE.

FIDELIS sermo, et omni acceptance di-gnus, quia Jesus Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere. *I Tim. i, 15.*

Tota superbeatissima Trinitas, Pater, Filius et Spiritus Sanctus, tres personæ, unus Deus, ineffabilem caritatem et misericordiam suam hominibus multipliciter impedit ac demonstravit. Primo, in hoc quod quum non essemus, creavit nos, non *Gen. i, 26,* ut cetera inferiora, sed ad imaginem et similitudinem sui ipsius. Secundo, in hoc quod ad supernaturalem beatitudinem, hoc est ad suæ divinitatis beatificam fruitio-

nem, nos condidit, ut simus æquales angelis sanetis in cœlo. Tertio, in hoc quod a principio multa supernaturalia gratiae dona primis dedit parentibus, concreando eis originalem justitiam ; et Adæ concrevit sapientiam valde magnam ac naturalium rerum scientiam : unde et animalibus *Gen. ii, 19,* apta imposuit nomina. Multi quoque doctores affirmant, quod in gratia gratum faciente et caritate fuerunt creati. Atque in terrestri eos Deus constituit paradiso, ut et eorum ibi permaneret posteritas, si ipsi divinum custodirent præceptum. Et fuit ingens caritas, liberalitas ac pietas

Dei, quod non fuit contentus producere hominem in puris naturalibus, sed et dona gratuita supernaturalia ei adjecit. Quarto, in hoc quod quum tam multi angeli ac primi corruissent parentes, complacuit Deo liberare genus humanum, non angelos. Quinto, in hoc quod tota supersapiens supergloriosaque Trinitas concorditer decrevit hominem liberare per aeterni unigeniti Filii Patris aeterni incarnationem ac passionem. Sexto, in hoc quod tota Trinitate cooperante, unita est natura humana Verbo aeterno in unitate personæ : quod fuit caritatis plenissimæ, dignationis immensæ, liberalitatis piissimæ ; quod scilicet Deus ita univit creaturam proprio Creatori, imo naturam humanam ex se fragilem et infirmam, tam proxime Verbo conjunxit aeterno, ut una esset persona Deus et homo, per quod Deus suam beatitudinem abundantissime communicavit naturæ humanæ.

Porro Deus Trinitas multipliciter nobis suam caritatem misericordiamque exhibuit et ostendit : quia ad Baptismi gratiam nos perduxit; deinde saepissime nobis pepereit, et in pravitatibus nostris nos diu sustinuit; gratiam poenitendi concessit, Sacramento corporis et sanguinis Christi animas nostras frequenter refecit, virtutes ac dona Spiritus Sancti infudit; unicuique etiam homini angelum sanctum ordinavit custodem.

Sed nunc specialiter consideremus pro posse caritatem et misericordiam Christi ad homines, quæ sicut ipsem protestatur, in hoc praesertim apparuit, quod se ipsum pro nostra redemptione acerbissimæ morti exposuit. Propter quod loqui-

Joann. xv, 13. tur : Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

Galat. ii, 20. Idecirco dixit Apostolus : In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me et tradidit semet ipsum pro me. Circa quæ verba scribit Chrysostomus : Hic est affectus servi filialis, ut quod pro omnibus a Christo gestum et toleratum est, pro se solo reputet factum ac toleratum. Et utique universa

A quæ Filius Dei pro totius generis humani salute assumpsit, fecit ac pertulit, quilibet Christifidelis sic debet attendere, tamque gratanter adspicere, quasi pro se solo totum esset peractum : potissimum, quoniam Christus pro unoquoque potius vellet adhuc mori, si possibile aut necessarium esset, quam eum, quantum in se est, perire permetteret. Ideo grati esse Christo totis laboremus præcordiis, non verbis dumtaxat eum laudando, sed ipsum in omnibus, quantum valemus, per bona opera B honorando, ad minus observando præcepta.

Insuper, caritatem et misericordiam suam Christus hominibus demonstravit, tam amorose ac dulciter inter eos conversando, et peccatores, quantumlibet vitiosos, pie ad poenitentiam exhortando, poenitentes gratiouse suscipiendo, imo cum publicanis et peccatoribus manducando, *Marc. ii, 16, 17.* quatenus verbo et exemplo eos ad poenitentiam provocaret. Tertio, caritatem et misericordiam suam ostendit hominibus, pro eorum informatione et salute C toties prædicando, tam longe ac late pertransiendo, seque ex itinere fatigando, tot *Joann. iv, 6.* operando miracula, tot sustinendo a perversissimis illis Judæis opprobria, irrisiones, blasphemias, maledicta : quæ omnia pro nobis egit ac pertulit. Et tamen immigrati sumus, nec Christi capitis ac domini *Ephes. v, 23.* nostri sequi vestigia volumus : nihil propter ipsum pati dignamur. Quarto, caritatem et misericordiam suam excellenter nobis monstravit in Cœna novissima, instituendo Sacramentum dignissimum cor-*Matth. xxvi, 26-28.* poris sui ac sanguinis, in quo se ipsum nobis quotidie tribuit, ita quod idem est dator ac donum.

Quum ergo tanta fuerit et sit caritas Christi ad nos, quæ est ista negligentia, ingratitudo atque perversitas nostra, quod hunc Salvatorem superpiissimum non curamus, imo nec beneficia ejus perpendimus, præcepta ejus transgredimur, consilia aspernamur ? Ecce quanta est vilitas, excæcatio, malitia impiorum. Nam potius eligunt esse ministri ac membra diaboli, quam Chri-

sti; magis volunt consentire suggestionibus dæmonum, quam acquiescere inspirationibus Christi ac angelorum; plus diligunt suam perditionem et mortem, quam vitam salubrem beatitudinemque æternam, hoc est, peccata mortalia quam virtutes. Quidquid suggerit Spiritus Sanctus, quidquid inspirant angeli sancti, abjieciunt; quidquid immittit eis diabolus, quidquid caro desiderat, protinus approbant, cupiunt, prosequuntur. Tam vehementer et infeliciter peccata obtenebrant hominem; tam valide vitiosæ affectiones suis ponderibus trahunt mentem deorsum.

Deinceps angeli sancti, milites Dei insignissimi, puræ et innocentissimæ mentes, cives superni, beatissimi intellectus, caritatem et pietatem suam eximiam nobis, luteis vasis, saccis stercoreis, vitiosis, fœdis ac vilibus, incessanter impendunt, ubique nos, quantum in ipsis est, custodiendo ac protegendo; bona inspirant, Deum pro nobis exorant, de nostris excessibus quodammodo contristantur, de pœnitentia nostra et bonis operibus valde lætantur. Et nihilo minus tot et tanta eorum beneficia dissimulamus, imo nec consideramus; caritati et benevolentiae eorum circa nos ingratisimi sumus, nec aliquam eorum præsentiae ac excellentiæ reverentiam exhibemus.

Sed resipiscamus a negligentiis, ingratitudinibus et perversitatibus nostris; et omnia jam prætacta adspicientes, coram

A Deo et angelis ejus virtuose ac reverenter conversari nitamur. Non plus vereamur ac veneremur præsentiam hominum, quam Dei ac angelorum: idecirco, quod coram honestis hominibus loqui aut agere verecundaremur, coram Deo et angelis sanctis cogitare, appetere, operari nullatenus audeamus. Et summum amatorem nostrum Jesum Christum saltem redamare non differamus.

Legitur, quod sanctissimus atque præinclytus martyr Christi, B. Ignatius, doctor B ac pontifex Antiochenus, discipulus beatissimi Joannis apostoli, Jesum Christum Dominum nostrum ardentissime valde dilexit. Qui quum sub Trajano imperatore gravissima pro fide Christi pateretur supplicia, non cessavit Jesum Christum nominare ac invocare. Quem quum interrogassent tortores cur nomen hoc toties replicaret, respondit: Hoc nomen cordi meo inscriptum habeo, idecirco ab ejus invocatione cessare non valeo. Eo ergo occiso, illi qui hoc audierunt, volentes veritatem verborum curiosius experiri, cor ejus ex corpore abstraxerunt, et scindentes illud per medium, invenerunt totum hoc nomen, Jesus Christus, aureis litteris inscriptum. Tanti ergo martyris exemplo, discamus Christum ferventer diligere, atque ex ejus amore, sanctis operibus alacriter occupari, adversa quoque cum gaudio pati.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

QUOMODO OMNIS CORREPTIO, ADVERSITAS SIVE EXERCITATIO, TANQUAM DE MANU DEI,
BENIGNISSIMI PATRIS, SUSCIPIENDA FERENDAQUE SIT.

HUMILIAMINI sub potenti manu Dei, D *ut vos exaltet in tempore visitationis.* I Petr. v, 6.

Videmus quam reverenter atque humiliter milites et ministri regum ac principum sæculi hujus suis dominis obsequan-

tur, qualiter eis inclinent et se s^æpe coram eis prosternant, quam etiam reverentialiter loquantur ad eos, quam attonite eis adstant: quanto magis Regi universorum, Deo omnipotenti, principi majestatis ac excellentiæ infinitæ, cum summa et incomparabili reverentia, humilitate, custodia, puritate, adstare, psallere, obsequi, loqui, sacrificare debemus? Merito igitur malodictos appellat Scriptura eos qui Dei opus faciunt negligenter, pigre, remisse, fastidiose. Quod si queratur, quid sit opus Dei facere negligenter, respondeatur, quod negligentia et diligentia opponuntur. Is ergo opus Dei efficit negligenter, qui non facit hoc diligenter; et is non facit illud diligenter, qui Dei majestatem et sanctitatem non pensat, et per consequens cum debita cordis custodia et animi puritate ei non servit, nec vigilantiam adhibet mentis ut ei complaceat, sed superficialiter transit.

I Petr. v. 6. Itaque, sub potenti Dei manu humiliemur, id est, ex consideratione omnipotentiae Dei et justi judicii ejus humiliemus nos ipsos, propriam vilitatem, imperfectiōnem et culpam pensando, et nos ipsos coram Deo deprimendo, contemptibiles et indignos recognoscendo: et ita pro nostris peccatis omnem correptionem, correctionem, adversitatem, exercitationem patientissime toleremus. Atque, ut prioniores simus ad hoc, hortatur princeps Apostolorum ut ita nos humiliemus, quatenus Deus in tempore visitationis exaltet nos, hoc est in die particularis ac universalis judicii.

Ibidem. Nam humilem spiritu suscipiet gloria; et qui humiliatus fuerit, in gloria erit; atque ut ait Salvator, Qui se humiliat, exaltabitur. Quo constat, quia quo nunc profundius humiliamus nos ipsos in veritate, eo gloriosius exaltabimur a Deo in æternitate. Et mirum quod non satagimus nos ipsos ad modicum vitæ præsentis tempus humiliare, ut aeternaliter exaltemur et mereamur cum Christo regnare. Verumtamen perfectius laudabiliusque consistit se ipsum humiliare, patientiam observare et

A ceterarum exsequi actus virtutum, puro Dei intuitu et sincerissimo ejus amore ad ejus honorem, quam retributionis affectu. Et tamen qui puro Dei amore hoc agit, plus gratiæ in præsenti meretur, ac multo majorem a Deo in cœlis gloriam sortietur.

Insuper nos hortatur summus Apostolus ut omnem sollicitudinem nostram projicamus in Deum, certi de providentia ejus, qui etiam irrationalia pascit, et rationabilium creaturarum curam ac providentiam habet peculiarem, qui etiam pater hominum appellari dignatur. Idecirco pro temporalibus non est immoderata sollicitudo habenda, quamvis non debeat homo negligere quin quod suum est faciat, ne videatur Deum tentare: nam et bruta, quæ Dominus pascere dicitur, alimoniam suam requirunt. Est autem quædam sollicitudo peroptima, quæ est spiritualis vigilantia cordis se ipsum jugiter custodientis ne gratiam Dei amittat, neve detrimentum patiatur virtutum, ne temptationibus superatur, aut remissius fiat, sed in gratia Dei semper proficiat, in omni virtute et dono Spiritus Sancti firmetur, et Deo quotidie complacentius atque propinquius efficitur. Hæc est optima sollicitudo, de qua ait Michæas: Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, aut quid Dominus requirat a te: facere judicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo; hoc est, cum timore casto ac reverentiali Deo servire. Cui non opponitur illud, Servite Domino in lætitia: quia et ipsa

Matth. vi.

Ps. ii. 11.

Ps. xcix. 2.

D cum qua Deo servitur lætitia, debet consistere timorata, non dissoluta. Diversis quoque respectibus debemus Deo servire in timore et tremore, et nihilo minus in lætitia et dulcore, quatenus ex consideratione divinæ majestatis et infinitæ justitiæ ac justi judicii ejus, timor et tremor concipientur, ex consideratione vero immensæ bonitatis, caritatis et misericordiæ Dei, oriatur in corde nostro lætitia, quæ etiam operi virtuoso naturaliter est annexa.

Præterea, hæc sancta et spiritualis solli-

Prop. xxix.

23.

Job xxii. 29.

Luc. xiv. 11;

xviii. 14.

citudo, tanto major ac indesinentior debet esse in nobis religiosis et subditis, quanto ab omni exteriori et temporali sollicitudine sumus plenius absoluti ac liberi, ita ut totum cor nostrum indesinenter intentum sit ad actualem Dei memoriam, ad ejus beneplacitum peragendum, ad vitandam omnem ipsius offensam. Sed, heu ! multi absolutionem illam ac libertatem a sollicitudine temporalium rerum vertunt in dissolutionem ac levitatem, atque in curas viles et anxietates penitus pueriles, occupantes se viliter, quomodo scilicet hoc aut illud eis fiat, formetur, provideatur, contingat : sicque minus intenti sunt Deo ac spirituali profectui. Contra quod monet *I Petr. v. 8.* Apostolus summus, ut sobrii simus mente et corpore : non ebrii passionibus et occupationibus vanis, indignis, illicitis, sed vigilantes in orationibus, meditationibus et exercitiis virtuosis ; non pigritiae otioque vacantes, potissime quem crudelissimus, callidissimus, fortissimus hostis noster diabolus, indesinenter observet, insidietur, circumeat, quærens qualiter animas nostras absorbeat, non aliud quærens nisi ut æternæ damnationi nos secum involvat.

Ibid. 9. Idecirco vigilantissima indigemus custodia, incessabili circumspectione et resistentia victoriosa, ut primo omnium simus bene radicati in fide; deinde, orando, Christi passionem inspicio, novissima meditando, in solo Deo plenarie confidendo, renitamus diabolo; nec tentationum aut tribulationum fatigemur aut vincamur molestiis aut tumultu, scientes (juxta Archi apostolum) eamdem passionem ei quæ in mundo est, nostræ fraternitati fieri, hoc est, eamdem tribulationem, tentationem seu persecutionem quam ceteri electi in mundo hinc inde dispersi, patiuntur, nos pati. Ideo non miremur, nec dejiciamur,

A quasi aliquid novi nobis contingat : imo, si de sorte et corpore electorum esse appetimus, electorum tribulationibus ac temptationibus affici non refugiamus.

Narrat Climacus : In Asia erat senex omnino negligens, habens discipulum juvenem, Innocentum nomine, deliberatione atque arbitrio simplicem, cogitatione vero et operatione prudentem. Qui tanta ab illo sene sustinuit, ut credi vix possit : non enim injuriis et ignominiis tantum, sed et plagiis et verberibus eum quotidie cruciabant. Quem quum quidam Patrum viseret quotidie quasi servum empticum extrema affectum miseria, obvians ei saepe, dixit ad eum : Quid est, frater Innocenti ? Quomodo tibi hodie fuit ? Qui mox quandoque quidem oculum lividum, quandoque collum, quandoque caput monstravit plagatum. Cognoscens autem Pater ille quod Innocentius operator esset, dixit ad ipsum : Bene, bene ; sustine, et salvaberis. Quumque novem annis ita stetisset sub sene illo immisericordi, migravit ad Domum. Quo sepulto, præceptor ejus ivit ad quemdam magnum senem, dixitque ei : Pater, Innocentius mortuus est. Cui senex : Hoc mihi persuadere nequibis ut credam aut audiam. Et ille : Veni, inquit, et vide. Quum ergo senex ille magnus cum Innocentii præceptore venisset ad monumentum, clamavit : Frater Innocenti, mortuus es ? At vero bene prudens, obediens, et post mortem obedientiæ virtutem ostendens, Innocentius seni respondit : Pater, quomodo possibile est hominem obedientiæ ac patientiæ operatorem mori ? Quo auditio, præceptor Innocentii timens ac tremens, in faciem cecidit, cum lacrimis poenitens ; et exstructa sibi juxta sepulcrum sancti fratris Innocentii cella, ibidem de cetero vixit religiose.

SERMO QUINTUS

QUALITER APPROPINQUANDUM SIT DEO.

ERANT appropinquantes ad Jesum publicani et peccatores, ut audirent illum. Lue. xv, 1.

Quemadmodum cœlesti medico, in terris conversanti, prædicanti miraculisque polenti, corporaliter et spiritualiter appropinquabant publicani et peccatores, quos Christus, qui venit quærere et salvare quod perierat, benigne suscepit; ita quotidie etiam nos Deo propinquare debemus. Sed quæri potest, quomodo Deo propinquare possumus, quum ipse immensus sit, ubique præsens, omnia penetrans, intimus rebus, imo intimior eis quam essentiales partes earum, utpote illabens earum essentiis. Rursus videtur, quod Deo appropinquare non valeamus, quum infinite distet a nobis, infinitum autem pertransiri non possit. Verum ad hæc facilis exstat responsio, quoniam sicut non loco, sed dissimilitudine a Deo distamus, sic non locorum spatio, sed similitudine ei appropinquamus, nec passibus corporis, sed mentis affectibus imus et pervenimus ad eum. Est autem dissimilitudo naturæ, qua semper in infinitum distamus a Deo; et est dissimilitudo culpæ, qua tanto plus distamus a sancto et incircumscriptibili Deo, quo pluribus atque gravioribus involvimus culpis. Tanto quoque plus ad eum accedimus, quanto plus a peccatis recedimus et bonis insistimus actibus, gratia quoque et virtutibus decoramur. Sed quoniam omnis gratia, virtus et perfectio nostra, a virtute et perfectione Dei distat, occubit ac deficit infinite, idcirco Deo propinquare asserimur, non solum a dissimilitudine culpæ ac vitiis recedendo, sed item in gratia virtutibusque crescendo.

Porro virtutum quædam eminenter ac

A proprie competunt Deo, ut caritas, sapientia, pietas atque justitia; quædam impropre et solum quantum ad similitudinem operis, non quoad veritatem affectus, ut sunt virtutes morales, circa passionum reformationem versantes. Passiones namque in Deo secundum deitatis naturam non sunt: idcirco mansuetudo, patientia, temperantia, castitas, in Deo metaphorice esse dicuntur. Sunt etiam quædam virtutes in sua ratione aut circa suum objectum imperfectionem aliquam includentes seu denotantes. Fides namque et spes in suis rationibus imperfectionem includunt, quoniam fides obscuram notitiam, spes vero distantiam a felicitate et ejus parentiam dicit. Pœnitentia vero, humilitas et latria, circa suum subjectum exprimunt imperfectionem, utpote peccabilitatem et inferioritatem: pœnitentia namque ei qui peccavit solummodo competit; humilitas quoque non nisi defectibili et imperfectæ naturæ potest convenire; similiter latria, quum sit virtus Deo cultum cærimoniamque impendens, non nisi creaturis rationabilibus et intellectualibus congruit. Itaque per virtutes Deo proprie convenientes et actus earum, Deo et Domino nostro Jesu Christo secundum suam deitatem, præcipue propinquamus, utpote in caritate et sanctæ dilectionis fervore, in sapientia et sapientiali divinorum contemplatione, in justitia et zelo ipsius, in pietate et actibus ejus essendo atque crescendo.

Quamvis autem fides et spes imperfectionem includant, nec proprie Deo convenient, tamen quoniam Deum pro immenso habent objecto, et in actibus suis circa ipsum versantur et proficiuntur ad ipsum, idcirco per actus fidei et spei

etiam valde Deo appropinquamus. Latria quoque, quamvis non sit virtus theologica Deum pro objecto proprio habens, sed tanquam pars justitiae circa operationes versetur, tamen quoniam operationes illae Deum respiciunt, et circa ipsum versantur, hinc item per actus latriæ Deo non mediocriter appropinquamus, puta orando, adorando, sacrificando, etc. Denique per latrati ejusque actus, et per virtutes morales, quæ circa passiones versantur, earumque actus nonnullos, appropinquamus assimilamurque Christo secundum suam humanitatem, secundum quam ipse Deum Patrem ac superbeatissimam Trinitatem perfectissime coluit, oravit, adoravit, et cunctis modis completissime honoravit, prout ipse in Evangelio protestatur : Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio; et, Quæ platica sunt ei, facio semper. Rursus, per virtutes istas morales et actus ipsarum appropinquamus et assimilamur Deo quoad operis similitudinem, quamvis non quoad passionis affectum : quemadmodum per misericordiam Deo assimilamur, beneficium exhibendo seu pie subveniendo, non compassionem habendo, quia compassio non competit invariabili, impassibili, superfelicissimo Deo. Verumtamen per actus virtutum moralium, qui sunt passionum refrenationes ac moderationes, appropinquamus et quodammodo assimilamur Deo dispositive, quia per actus illos, ad ferventiores caritatem, ad stabiliorem unionem cum Deo, ad sinceriorem contemplationem ipsius, et immobiliorem tranquillitatem seu pacem in ipso, disponimur atque provehimus. Immoderantia quippe inquietudoque passionum a tam præclarissimis his bonis nos impedit.

Insuper distamus a Deo, in quantum viatores et peregrini per fidem ad patriam ambulantes : idcirco, futuram beatitudinem nunc prælibando ac inchoando, Deum vide licet suaviter contemplando, id est in contemplatione doni sapientiae proficiendo, Deo appropinquamus. Verumtamen per caritatis fervorem, per desideria ejus, Deo po-

A tissimum appropinquare censemur, quum caritati sit proprium diligentem dilecto unire, et in Deum moveri atque ascendere.

Præterea, quoniam justus ex fide vivit, et accedentem ad Deum credere opus est, omniumque fundamentum virtutum est fides,

Habac. ii, 4; Hebr. x, 38; xi, 6.

ideo primo per fidem Deo appropinquare conemur, universa quæ sacra Scriptura et sancta Ecclesia docent esse credenda, firmissime inviolabiliterque credendo, et rationes credendorum obtainendo, atque per eas et per illuminationem supernam,

B ea quæ fidei sunt, purificatæ mentis intelligentia contundo. Appropinquemus quoque Deo per spem, in ipso tanquam in superpiissimo patre ac fidelissimo domino omnipotentique adjutore filialiter ac magnifice confidendo, considerantes quam amoroze, liberaliter ac benignissime egit nobiscum. Sed et æternam futuram beatitudinem certitudinaliter præstolemur, quantum est ex parte veritatis liberalitatisque Dei, qui illam justis promisit; atque ex ista tantæ felicitatis certa exspectatione,

II Petr. i, 10.

C ad laborandum in via Dei, in cultu ipsius, in prælio contra aciem vitiorum, fortiter animemur, ut per opera bona certam faciamus vocationem nostram, cum Apostolo profitentes :

Rom. viii, 18.

Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam; itemque, Id quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra

II Cor. iv, 17.

modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Insuper appropinquemus Deo per caritatem, in ea crescendo et magis ac magis fervendo,

D incitamenta caritatis, videlicet bonitatem, pulchritudinem perfectionemque Dei, et ejus beneficia ac promissa considerando, ad Deum ac patriam assidue adspirando,

pro divinæ et fraternæ dilectionis inflammatione continuoque augmento Deum jupiter exorando, omnem etiam sensualem

excludendo affectum, et evitando quidquid Dei est offensivum.

Sed quia in multis offendimus omnes, atque quotidie venialiter, heu ! nimis frequenter peccamus, oportet quoque nos

Jacob. iii, 2; III Reg. viii, 46.

Deo quotidie appropinquare per pœnitentiam et actus ipsius, pro quotidianis et universis nostris peccatis cordialissimam contritionem habendo, ea deflendo, veniam postulando, confitendo et satisfaciendo pro ipsis, ac recidivum cavendo. In ^{Sap. xi, 24,} terea, quoniam Deo proprium est misereri ^{27.} ac parcere, idcirco per misericordiam et opera ejus Deo propinquare non desistamus, actus misericordiae corporales ac spirituales exercendo loco et tempore opportuno pro posse, potissimum spiritualia misericordiae opera. Itaque tribulatis, afflictis, captivis, tentatis, peccantibus et collapsis intime compatiamur ac pro viribus succurramus, saltem orando, hortando, ^{Ezech. xviii} opem præbendo. Et quoniam Deus peccantes ac impios tam patientissime ac longanimiter suffert, ultiōneque differt, et pœnitentibus mox indulget, imo aversos multoties prævenit, revocat et convertit, ac bona pro innumeris atque gravissimis malis largitur, studeamus et nos pro mo-

A dulo nostro per veram mansuetudinem, patientiam, beneficentiam Deo appropinquare, non ulciscendo nos ipsos, sed bona pro malis reddendo, et etiam eos a quibus læsi sumus, pie præveniendo ac mitigando, atque eisdem antequam veniam postulent ignoscendo, et Deum pro ipsis ex corde orando.

Postremo, quoniam justus Dominus et ^{Ps. x, 8.} justitias diligens, nullum malum deserit ^{Job xxiv,} impunitum, nec aliquod bonum irremuneratum, curemus ei appropinquare, proprias culpas quotidie in nobis metipsis dijudicando ac puniendo, benefactoribus quoque nostris, prout valemus, vicissitudinem reprendendo ac gratias referendo condignas, ut sic in pietatis et bonitatis affectum, in sincerissimum justitiae zelum, in discretiōnis lumen nostra convertantur præcordia. Sieque Deo quotidie propinquemus, ut cito ad ipsum pertingere, et mox post hujus incolatum exsilii, ab ipso dulciter recipi atque feliciter coronari possimus.

SERMO SEXTUS

DE ADMIRABILI CARITATE ET MISERICORDIA DEI AD HOMINES.

GAUDIUM est angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. xv, 10.

Quam incomprehensibilis sit caritas, munificentia et pietas Dei ad homines, sacra evidenter docet Scriptura. Quo namque dulciori amorosiorique verbo poterat Deus caritatem, dignationem et liberalitatem suam ad homines protestari ac declara-

^{Prov. viii,} rare, nisi dicendo, Deliciae meæ esse cum filiis hominum? Cur non potius cum spiritibus angelorum? Sed hæc est bonitas atque dignatio Regis altissimi, ut inferioribus, pauperioribus, defectuosioribus amorosius ac benignius applicet semetipsum instar clementissimi patris medicique piis-

C simi, qui circa pauperiorem infirmioremque filium benigniorem se exhibet, et illi magis se applicat.

Denique, quum diligere sit alicui bonum velle, Deus omnipotens caritatem suam nobis primo monstravit in opere creationis, quo de nihilo nos produxit, esse, vivere, sentire et intelligere dedit, sieque ad ^{Gen. i, 26,} sui ipsius imaginem et similitudinem nos ^{27.} condere est dignatus.

Secundo, in hoc quod non ad naturalem felicitatem, ut putaverunt philosophi, sed ad supernaturalem beatitudinem fecit nos, hoc est ad suæ immensæ felicitatis participationem, ad suæ deitatis claram ac facialem jucundissimam intuitionem, ad suæ

interminabilis bonitatis ac infinitæ dulcedinis beatificam, suavissimam fruitionem plenarie contentantem, ut sicut Joannes evangelista in exordio suæ primæ ait *Canticum Iohannis*, 1. 3. nonicæ, societatem habeamus ad Deum et cum Deo. Hæc quippe societas in communicatione illa dignissima liberalissimam que consistit, fundatur et ponitur, qua Deus naturaliter infiniteque bonus, beatitudinem suam opulentissimam nobis tam copiosissime et supernaturaliter communicare dignatus est; siveque suæ divinitatis, suæ gloriosissimæ vitæ, suæ illimitabilis sapientiæ nos fecit particeps, atque in filios adoptavit, et in patria sibi perfecte assimilare decrevit, juxta quod scripsit *Iohannes*, 1. 2. *Romanorum*, 8. 15-17. *Genesim*, 1. 26. 27. *Petrus*, 1. 4. Nondum apparuit quid erimus; scimus quia quum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Et tamen nunc quoque non solum per dona gratiæ, sed et per dona naturæ Deo aliquatenus similes perhibemur, utpote ad ejus similitudinem imaginemque creati; et principice Apostolorum testante, Pretiosa nobis donavit, ut per hæc divinæ efficiamur consortes naturæ.

Verum similitudo omnis hæc vitæ præsentis qua Deo assimilamur, comparatione assimilationis perfectæ in patria, permodici est momenti. Ibi equidem tanta inundatione et exuberantia se Deus communicat et infundit, mentemque implet, præoccupat, possidet, ut recte per *Isaiam* dixerit *Isaiah*, 12. ipse : Ecce ego declino in eos ut flumen pacis, et ut torrens inundans gloriæ gentium. Unde et fertur in *Psalmo* : Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Tanta ergo est illa assimilatio, tam largiflua communictio, tam gloriosa et supernaturalis deificatione electorum in regno cœlesti, ut quod Deus est, quod habet, quod agit per natum, ipsi sint, habeant et agant per gratiam. O quam ineffabilis est ista summi Dei dilectio ad electos, quos tam propinquæ et intime, tam amoroze et gloriose, tam supernaturaliter et opulentissime sibi in æternum unire, adstringere, conso-

A ciare decrevit ! Quod sanctus advertens Hieronymus : Nihil (inquit) felieius Christiano, cui regna promittuntur cœlorum. Certe, si hunc nostræ creationis finem, si tam indicibilem nobis paratam beatitudinem rite attenderemus, vana et vilia omnia despiceremus, cuncta adversa cum gudio pateremur, nunquam in Dei obsequio pigri, remissi et frigidi inveniremur.

Tertio, suam ad nos caritatem Deus monstravit in hoc quod universa pene creata ad nostram ordinavit utilitatem. Omnia enim inferiora ista pedibus nostris *Psalmus VIII*, 8. subjecit, nostris usibus deputavit; similiter elementa. Sed et orbes cœlestes, sidera et planetas in nostrum creavit obsequium, juxta illud *Deuteronomii* : Ne oculis elevatis ad cœlum, videoas solem et lunam et omnia astra cœli, et colas ea quæ Dominus Deus tuus creavit in ministerium cunctis gentibus quæ sub cœlo sunt. Angelicos quoque spiritus in nostrum delegavit sub-sidium, ad nostram misit custodiam, quoniam omnes administratorii spiritus sunt, *Hebreus*, 1. 14. missi in ministerium propter eos qui hereditatem capiunt salutis.

Quarto, per hoc quod tam multa, copiosa et grata supernatura Spiritus Sancti charismata nobis contulit in præsenti : quia ad gratiam nos perduxit Baptismatis, et ecclesiasticis ditavit munivitque sacramentis, evangelica erudit sapientia, fide ac lege, et de christianis fecit nasci parentibus, non in infidelitatis reliquit errore, quemadmodum obstinatos Judæos, excœatos Sarracenos, ac ceteros infideles. Insuper, peccantibus nobis diu pepercit, saepè indulxit, gratiam et virtutes peccando amissas per Pœnitentiæ sacramentum restituit; de sæculo quoque abstraxit, atque in sancta religione ista constituit. Numquid parva sunt ista? Intueamur quid fecerit aliis multis : nonne jam plurimos absorbuit inferus, qui minus peccaverunt quam nos? O quanta est excœatio, et negligenteria ingratitudo nostra, quod non perpendimus ista, nec in Deitatis amore

succendimur, nec in sacro ejus obsequio jugiter inflammamur ! Porro ab exordio multa supernaturalia largitus est dona hominibus : quia et primos nostros parentes *Gen. ii, 7* in originali creavit justitia, et Adam in magna scientia ; eosque in paradiſo constituit, quem et eorum posteris volebat relinquere, si illi non fuissent transgressi. Eosdem quoque primos parentes in gratia gratum faciente, caritate ceterisque infusis plasmavit virtutibus, ut plures opinantr doctores. Nec ideo de his debemus munificentissimo Creatori esse ingratiani, quoniam exigente protoplastorum prævaricatione, tot bonis sumus privati.

Ibid. iii, 15. Quinto, quod quum angeli multi, et primi corruissent parentes, supersapientissimus Deus, non angelos, sed humanum recuperare genus decrevit; nec hoc qualitercumque, sed totius superessentialis ac supergloriosissimæ Trinitatis benignissimo profundissimoque consilio est decreatum, ut per Verbi æterni incarnationem et passionem id ageretur.

Sexto, summe et incomparabiliter Trinitas adoranda suam nobis ostendit dilectionem, in hoc quod ipsa volente ac operante, nostra natura uni increatae personæ, videlicet Verbo æterno, hypostatica unione est conjuncta, qua unione propinquior esse nequivit; atque per hoc, increatum esse personale Verbi æterni communicatum est naturæ humanae in Christo, quia in illo esse Verbi suppositata est humanitas Christi : per quod inæstimabiliter significata est et sublimata tota humana natura. Deinde, quantum nos Christus dilexit, quanta

II Petr. i, 3, 4. pro nobis fecit ac pertulit, quæ, quanta et qualia nobis beneficia est largitus,

A quantam beatitudinem nobis recuperavit, quis eloqui queat ?

Quum ergo nos tantum dilexerit Deus creator, quid mirum si et sancti nos diligant angeli, de peccatoris quoque conversione lætentur, in qua Dei misericordia præcipue declaratur, et fructus dominicæ passionis evidentius operatur, atque humanae salutis hostes diaboli confunduntur ? *Luc. xv, 10.*

Itaque caritati, et misericordiæ liberalitatique Dei in nobis pro posse vicem redamus, corde, ore et opere ei regratiantes, B et quidquid offensivum aut inhonorable est ejus, cum summa diligentia fugientes, ea quoque quæ complacent ei, toto fervore ac perseverantia strenue prosequentes. In observantiis sancti Ordinis nostri simus ardentes : in observatione cellæ atque silentii strenui, in colloquio custoditi, exemplares et temperati, in cibo et potu ac somno moderati, in divino Officio alacres, in exteriorum interiorumque sensuum refrenatione semper solertes, atque ad exhibendum jugiter Domino majestatis habita-

C culum cordis mundum indefesse intenti, præsertim quum per Michæam dicat Spiritus Sanctus : Væ qui cogitatis inutile. Sint *Mich. ii, 1.*

igitur oculi cordis nostri semper ad Dominum, et per fervida verba adspiremus ad eum, dicentes : O benignissime Deus, quando te toto corde amabo ? O bone et superamabilissime Pater cœlestis, quando te toto cordis affectu amplectar ? O Creator dulcissime, quando te ferventissime diligam ? Utinam stabiliretur cor meum in te. Illumina et accende, conforta et posside D incessanter cor meum, ut tibi quotidie magis devotum, gratum ac perfectum consistat, ad laudem et gloriam tuam.

DOMINICA IV POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

EXISTIMO QUOD NON SUNT CONDIGNÆ PASSIONES HUJUS TEMPORIS AD FUTURAM GLORIAM,
QUÆ REVELABITUR IN NOBIS. Rom. viii, 18-23.

BEATUS Apostolus, ad fervidum æternæ beatitudinis desiderium, ad æquanimem quoque adversitatum perpessionem, atque ut Christo compatiamur, in præsenti nos hortatur epistola, eo quod beatitudo illa et gloria incomparabiliter major sit omni labore et tribulatione seu passione vitæ præsentis. Itaque ait :

Existimo ego Paulus apostolus, id est, agnosco, qui de talibus veraciter judico. Dicit autem, « existimo », non quasi incertus aut dubitans, sed sobrium modum loquendi servans, ac edocens ne incautius in asserendo ac judicando. *Quod non sunt condigne*, id est æquales, sufficietes et proportionatæ, secundum rigorem justitiæ, *passiones hujus temporis*, id est persecutions, tentationes, labores vitæ præsentis, *ad futuram gloriam*, id est ad æternam beatitudinem promerendam, *quaæ revelabitur in nobis*, id est, clare et coram omnibus intellectualibus creaturis, nobis a Deo electis præstabitur. (Nam quantum ad corpus et animam glorificabuntur electi in extremo judicio. Imo et qui interim glorificantur in anima quoad rem, tunc quoque in anima glorificabuntur quantum ad manifestationem : itaque tunc omnibus ostendetur gloria eorumdem.) Hinc loquitur Christus : Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus. Hæc etenim gloria, est beatifica divinæ essentiæ visio, plena mentis in Deo

A lætitia, status omnium bonorum aggregatione perfectus, consummataque animæ et corporis glorificatio sempiterna : ad quam promerendam, passiones temporis hujus non exstant condigne.—Sed videtur contrarium, quia secundum doctores, homo in caritate exsistens, meretur de condigno vitam æternam. Et respondendum, quod passiones hujus temporis seu opera caritatis considerantur dupliciter. Primo, secundum quod procedunt a libero arbitrio, vel acceptantur ab eo : et sic non merentur de condigno felicitatem æternam, etiam habitu caritatis adjuncto. Secundo, prout Spiritus Sanctus liberum arbitrium movens, est hujuscemodi actionis vel acceptationis principium : sicutque per eas meretur homo vitam æternam de condigno, quia principium meriti est ejusdem bonitatis cum præmio. Apostolus vero nunc loquitur de passionibus primo modo acceptis.

Porro, quod gloria ista nobis præstanda sit, consequenter probat. *Nam exspectatio creaturæ*, id est creatura exspectans, videlicet homo viator. Dicitur enim homo omnis creatura, secundum illud, *Prædicate Evangelium omni creaturæ* : primo, quia cum omni creatura in aliquo convenit ; secundo, propter excellentiam, quia omnia corporalia propter ipsum creata sunt. *Revelationem filiorum Dei exspectat*, id est, manifestationem beatitudinis seu manife-

stam felicitatem electorum, hoc est sui ipsius felicitatem, qua cum Dei electis adoptivisque filiis beatificanda est, cum ingenti desiderio præstolatur, dicens quo-
Ps. xli., 2. tidie : Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Hinc in prima Joannis Cano-
I Joann. iii., 2. nica dicitur : Nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus ; scimus quoniam quem apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Nunc ergo manifestationem et beatificam illuminationem istam electorum affectuosis-
Rom. i., 20. sime præstolemur, quatenus tandem anima et corpore glorificati, declaremur et agnoscamur esse filii Dei per similitudinem gloriae. Denique, nomine creaturæ intelligitur homo, dicente Apostolo : Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, a creatura mundi conspiciuntur, hoc est ab homine, ut omnes exponunt.

Vanitati enim, id est instabilitati, mortalitati, multisque poenis, *creatura subiecta est*, id est homo, juxta illud in Psalmo : Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens ; *non volens*, id est non sponte, quia invite hæc patitur ; vel, « *non volens* », id est propter originale peccatum, quod non est nostra voluntate commissum, eujus poenas cogimur sustinere ; *sed propter eum qui subjecit eam in spe*, id est, propter divinam justitiam subjectus est homo huic vanitati, clementer tamen, quia in spe est liberationis futuræ. *Quia et ipsa creatura*, videlicet homo, liberabitur, in finali et generali resurrectione, *a servitute corruptionis*, id est servitute ista servili et corporali, vel magis proprie, « *a servitute corruptionis* », id est sollicitudinibus vitae præsentis, puta a cura quærendi vestitum et victum, ac alia quibus sustentatur hæc corruptibilis vita, et per quæ ei servitur. Liberabitur autem, pertingendo *in libertatem gloriae*, id est ad securitatem atque dominium felicitatis, vel ad gloriosam libertatem *filiorum Dei*, id est electorum et Beatorum in patria, qui quanto præ viatoribus assimilantur perfectius Deo, tanto

A excellentius filii Dei vocantur. Deinde præinducta declarat Apostolus.

Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc. Hoc duobus modis exponitur. Primo, de omni homine mortali fideli : qui dicitur ingemiscere, suspirando ad patriam, atque ob vitæ hujus angustias et ærumnas frequenter gemit lugetque in valle hac lacrimarum ; et parturire, hoc est cum dolore operari ; « *usque adhuc* », quia a principio mundi sic fuit usque in præsens, et usque B ad mortem finemque sæculi durabit hic gemitus et parturio ista. Secundo expонitur generaliter de principalibus partibus hujus mundi sensibilis, scilicet elementis corporibusque cœlestibus : quæ metaphorice gemere asseruntur ac parturire, quemadmodum campus dicitur exsultare, et *Ps. xcvi.*, 12. pratum ridere. Unde per gemitum eorum, intelligitur inclinatio seu appetitus ipsorum ad statum perfectiorem ; per parturitionem vero, mutua generatio et corruptio quantum ad elementa, vel mutua circumvolutio quantum ad cœlestia corpora. Ex quibus elicetur, quod secundum doctrinam Apostoli, corpora cœlestia et elementa in fine mundi, glorificatis electis et peracto judicio, innovabuntur, ita quod elementorum mutua transmutatio atque cœlestium corporum motus cessabunt, majorique lumine ornabuntur. Terra namque, ut dicitur, in superficie lucida erit instar vitri, aqua tanquam crystallus, aer ut cœlum, ignis ut sidera cœli. Quantitas autem meliorationis cœlestium corporum nota est C ei qui datus est eam. Verumtamen de mensura seu quantitate decorationis solis ac lunæ scriptum est apud Isaiam : Erit *Is. xxx.*, 26. lux lunæ sicut lux solis, et lux solis septempliciter sicut lux septem dierum. Tunc equidem tanta erit lux lunæ, quanta nunc est lux solis ; et lux solis erit septies maior quam modo est ; corpora quoque Beatorum septies clariora erunt (ut fertur) tunc sole. Hoc tamen secundum Thomam, nec ratione probatur, nec auctoritate, quamvis certissime verum sit quod Veri-

- Matth. xiiii.*, tas ait : Fulgebunt justi sicut sol in regno A potissime hominum, moventur, et in generationibus mixtorum elementa concurrunt. Hæcque subjectio facta est in spe meliorationis præfatæ elementorum atque cœlestium corporum, « quia et ipsa creatura » cœlestis ac elementaris « liberabitur a servitute corruptionis », hoc est a statu suæ variabilitatis, et a transmutatiōne ac motu, quibus corruptilibus istis deservit.
- Mihi interea, salvo semper meliori iudicio, videtur, quod sicut præsens locus quo dicitur, « scimus quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc », exponitur de prædictis corporibus, ita et superiora ab eo loco quo dictum est, « nam exspectatio creaturæ », de eisdem possint exponi : præsertim quia Apostolus, dicendo, « exspectatio creaturæ revelationem filiorum Dei exspectat, et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei », manifeste videtur distinguere inter creaturam et filios Dei adoptivos.
- Erit itaque sensus : « Exspectatio creaturæ » tam elementaris quam cœlestis, « revelationem filiorum Dei », hoc est manifestam glorificationem hominum electorum, « exspectat », secundum quod ex divina ordinatione inclinatur ad quamdam meliorationem, quam in fine mundi suscipiet, Dei filiis revelatis seu plenarie glorificatis. Non enim innovabuntur corpora elementaria atque cœlestia, nisi corporibus electorum glorificatis, vel simul cum illis. Merito autem exspectat : « vanitati enim », id est transmutationi seu mutabilitati, præfata « creatura subjecta est, non voluntate », hoc est non ex se ipsa aut propria inclinatione, loquendo de ea prout ordinata est a Deo ad statum perfectum, parificandum statui electorum post finale iudicium, « sed propter eum qui subjecit eam in spe », id est, ex ordinatione divina subjecta est huic vanitati propter hominem, ut ei deserviat. Corpora namque cœlestia propter generationem inferiorum,
- A potissime hominum, moventur, et in generationibus mixtorum elementa concurrunt. Hæcque subjectio facta est in spe meliorationis præfatæ elementorum atque cœlestium corporum, « quia et ipsa creatura » cœlestis ac elementaris « liberabitur a servitute corruptionis », hoc est a statu suæ variabilitatis, et a transmutatiōne ac motu, quibus corruptilibus istis deservit.
- Non solum autem illa, id est, non tantum omnis creatura præfata ingemiscit et parturit, sed et nos ipsi Apostoli, quibus hoc minus convenire videtur, *primitias Spiritus habentes*, id est majora ac abundantiora charismata Spiritus Sancti : quia præ ceteris repleti fuerunt Spiritu Sancto Apostoli. Propter quod ait Hieronymus : Omnibus Prophetis confidenter Apostolos præfero. *Et ipsi intra nos gemimus*, propter miserias vitæ præsentis, et præ desiderio futuræ felicitatis cupientes dissolvi, *adoptionem filiorum Dei exspectantes*, id est plenam filiationem adoptionis divinæ, videlicet beatificam Divinitatis fruitionem. Nec solum animæ glorificationem exspectamus, sed et *redemptionem corporis nostri*, id est liberationem corporis nostri a mortalitate, pœnis atque miseriis, quibus in vita ista affligitur. Propter quod David ad Deum clamavit : Sitivit in te anima *Ps. lxiij. 2.* mea ; quam multipliciter tibi caro mea ! Hanc quoque redemptionem exspectamus in *Christo Jesu Domino nostro*, quia per meritum suæ passionis tribuetur electis, dicente Apostolo : Salvatorem exspectamus *Philipp. iii. 20. 21.*
- D Dominum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.

SERMO PRIMUS

QUOMODO LIBERALISSIMUS DEUS, ELECTIS SUIS PRO TRIBULATIONIBUS OPERIBUSQUE BONIS
VITÆ PRÆSENTIS, PRÆSTAT IN PATRIA BEATITUDINEM INEFFABILITER MAGNAM.

NON sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam. Rom. viii, 18.

Deus naturaliter bonus, et pius ac liberalis, in infinitum ultra condignum electos et justos remunerat, dando eis in cœlis majorem felicitatem quam meruerunt; et citra condignum perversos ac reprobos punit, infligendo eis in inferno minora quam promeruerunt supplicia. Id

Ps. cxliv. 9.

eo ait Psalmista : Miserationes ejus super omnia opera ejus. Itaque pro tribulationibus atque operibus bonis vitæ præsentis, parvis, paucis ac brevibus, præstat electis beatitudinem ineffabiliter magnam quantum ad præmium essentiale, innumerabiliter multam quantum ad accidentalia gaudia ac præmia civium supernorum, incomprehensibiliter longam, quia vere æternam. Unde, quantumcumque magnæ, multæ ac longæ videantur tribulationes seu passiones, laboriosæque actiones justorum

Ps. xxxiii. 20.

in vita hac (quum scriptum sit : Multæ tribulationes justorum ; et item Apostolus : Supra modum, inquit, gravati sumus ; atque, ut asserit Augustinus, Immanissima tormenta martyres perpessi sunt), nihilo minus comparatione felicitatis æternæ, nullius momenti sunt. Tanta quippe est dignitas, jucunditas ac plenitudo felicitatis illius, ut quidquid pro ea agatur aut toleretur, pro modico, imo magis pro nullo sit reputandum.

Sed jam id distinctius est probandum. Primo igitur dico, quod supernæ felicitatis summa sit dignitas sive nobilitas. Est enim summi, infiniti atque incommutabilis boni, videlicet Dei altissimi, clarissima intuitio atque perfecta fruitio : ideo est digni-

A tatis seu nobilitatis quodammodo infinitæ ratione sui objecti. Nam et secundum philosophos, præstantiorum seu sublimiorum objectorum, hoc est rerum scibilium, scientiæ, sunt nobiliores. Propter quod Aristoteles protestatur, desiderabilius esse modicum quid scire de substantiis separatis, puta intelligentiis, quas angelos appellamus, quam multa de rebus inferioribus. Nonne ergo incomparabiliter desiderabile, dignum et nobile est, ipsum universorum Creatorem ac Deum clare per speciem in-

B tueri, et eo ad libitum plenarie frui ? Hinc loquitur Augustinus : Tanta est pulchritudo divinæ justitiae, tanta est jucunditas lucis æternæ, hoc est incommutabilis veritatis et sapientiae increatae, ut etiam si non liceret in ejus clara visione ac beatifica fruitione manere magis diu quam uno die, propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ pleni deliciis et cunctis mundi divitiis atque honoribus, recte ac merito contemnerentur. Quam inæstimabilis ergo est miserorum hominum negli-

C gentia, cæcitas, imo insanias, perversitas, ingratitudo : quia quum in sæculo isto nec diem sciant nec horam, certique sint

Matth. xxv. 13.

quod incerta ac brevis sit vita ista, et tamen in ea possint beatitudinem promererit æternam, ut non uno dumtaxat die, sed verissime ac securissime absque fine Deum gloriose conspiciant, et eo suavissime perfruantur, attamen negligunt semetipsos, beneficia ac promissa Dei miserabiliter parvi pendunt, terrenis et carnalibus ita se implicant, quod ad tantam beatitudinem non adspirant ; nec ea dumtaxat privantur, sed insuper infernalem sibi calamitatem, tanquam revera stolidissimi

negociatores, propria iniquitate mercantur. Quibus ex compassione ingenti clamat
Ps. iv., 3. Propheta : Filii hominum, usquequo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem, et quæ
Is. xlvi., 8. ritis mendacium? Isaias quoque : Prævaricatores (inquit), redite ad cor.

Secundo dico, quod cœlestis felicitatis sit summa ineffabilisque jucunditas, quoniam Deus sublimis et benedictus, quem Beati clare ac fruitive inspiciunt, est pulchritudinis penitus infinitæ et suavitatis prorsus immensæ : imo ipse est bonum perfectum, in quo omnis perfectio, omnis nobilitas, omnis potestas, et quidquid appeti potest, cum infinita excellentia, verissime ac simplicissime continetur, invenitur ac cernitur. Si ergo res tanto jucundior est ad videndum, et tanto suavior ad fruendum, quanto pretiosior, melior dulciorque consistit in semetipsa, constat quod prorsus incomparabiliter deliosum ac dulce sit Deum clare conspicere, et ejus frui bonitate atque dulcedine in proprio fonte. Hinc de electis loquitur Deo Psalmi-

Ps. xxxv., 9. sta : Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ,
 10. et torrente voluptatis tuæ potabis eos : quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen. Siquidem in lumine gloriæ videbimus lumen æternum, fontale et increatum, cuius puritas est immensa, et claritatis, decoris ac delicositatis ejus nullus est finis, nulla mensura. Hinc pri-

I Petr. i., 8. ma Petri habetur : Videntes Deum exultabitis lætitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum vestrarum. Postremo, si delectabile est videre pulchrum pratum, pulchrum hominem, pulchrum exercitum, ac cetera quæ in creaturis speciosa dicuntur, quam delectabile est cernere fontem et causam universi decoris, præ cunctis et singulis infinite et incomprehensibiliter pulchrum? Et si tanta in rebus carnalibus delectatio sita est, quam incomparabilis delectatio in omnipotentis ac incircumscripibilis Dei clara visione ac plena fru-

1 Cor. ii., 9. tione consistit? Ideo dicit Apostolus : Quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in

A cor hominis ascenderunt quæ Deus præparavit diligentibus se et electis. Idecirco ait Hieronymus : Nullus labor durus, nullum tempus longum videri potest, quo gloria æternitatis acquiritur.

Tertio dico, quod æternæ felicitatis sit maxima plenitudo. Nam quamvis felicitas illa sit essentialiter aliquid unum ac simplex, videlicet clara et fruitiva visio Dei, quæ est præmium essentiale et felicitatis essentia, nihilo minus huic præmio essentiali tanta accidentalia gaudia ac præmia, B tot bona, tot divitiæ, deliciæ et honores, conjuncta sunt, ut nec numerari queant nec comprehendendi : visio scilicet humanitatis Christi et Virginis gloriosæ, intuitio atque societas omnium angelorum spirituum et universorum sanctorum Apostolorum, Prophetarum, Patriarcharum, martyrum, confessorum ac virginum. Sed et post diem judicii erunt corpora electorum glorificata, et quatuor dotibus, utpote claritate, impassibilitate, subtilitate ac agilitate, ineffabiliter adornata ; et erit in cœlis,

C ut rationabiliter creditur, laus Dei vocalis, symphonia inæstimabiliter deliciosa, eritque ibi dulcissimus odor ; corpora quoque cœlestia et elementa erunt mirabiliter clarificata, speciosa, et ad intuitum jucunda. Ex iis ergo et aliis multis erunt innumerabilia gaudia Beatorum. Propterea dicit Gregorius : Si consideremus quæ et quanta sunt quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescent animo omnia quæ habentur in terris. Terrena namque substantia æternæ felicitati comparata, pon-

D dus est, non subsidium ; temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors est potius dicenda quam vita. Quæ enim lingua explicare, aut quis intellectus capere possit illa supernæ civitatis quanta sint gaudia, angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ Conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere gloriari?

Rom. viii.

Itaque, sicut ait Apostolus, « Non sunt 18.

condignæ passiones hujus temporis » ad A men unquam ad impatientiam mota fuit; felicitatem cœlestem. Primo, quoniam passiones temporis hujus sunt parvæ, gloria illa est magna; secundo, quoniam passiones hujus vitæ sunt breves, beatitudo illa est æternalis. Propter hæc duo Apostolus

II Cor. iv, 17. dicit : Id quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Tertio, quoniam passiones hujus temporis paucæ sunt respectu gaudiorum cœlestium, juxta illud

Sap. iii, 5. libri Sapientiæ : Justi in paucis vexati, in multis bene disponentur. Quarto, quoniam passiones justorum in hac vita habent consolationes spirituales divinas sibi an-

II Cor. i, 5. nexas, dicente Apostolo : Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita per Christum abundat consolatio nostra; et iterum,

Ibid. 3, 4. Benedictus Deus qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Itaque futuræ felicitatis amore, despiciamus carnalia gaudia, vana solatia, mundanos honores, opes

Mich. vi, 8; terrenas; et coram Deo in omnibus timo-

Deut. iv, 9. rati simus, custoditi atque solliciti. Gemamus propter peccata nostra, defleamus nos ipsos, et ad supernam beatitudinem cordialiter suspiremus; sed et infernali suppliciorum memoria, pavor, acerbitas, a nostris cordibus non recedat.

Refert S. Gregorius, quod tempore suo fuit in Roma mulier sancta nomine Redempta, duas habens discipulas : quarum una, nomine Romula, fuit mirabiliter virtuosa, quoniam summæ patientiæ et maximæ obedientiæ fuit, valdeque custodita in verbis et tacitura, atque orationibus quasi semper intenta. Sed Deus, qui electos suos in vita hac visitat et castigat, præfatae Romulæ paralysim misit, ita quod multis annis in lectulo jacens, omnium pene membrorum fuit officiis destituta. Nec ta-

sed tanto incessabilius Deum oravit atque laudavit, quanto quid aliud ageret in potestate non habuit. Quadam autem nocte spiritualem matrem suam præfatam vocavit, quæ cum alia sua discipula surgens, ad lectum jacentis venit. Quumque staret ibidem cum sua discipula, subito cœlitus lux emissâ totam cellulam illam implevit, ita quod mater illa et ejus discipula adstantes, inæstimabili concuterentur pavore, et obrigescerent corpore. Cœpit namque qua-

B si cujusdam magnæ turbæ ingredientis sonus audiri, ostium cellulæ concuti, ac si ingredientes se premerent; præfatamque lucem odor suavissimus est secutus. Mater vero prædicta et ejus discipula multitudinem ingredientium sentiebant, sed præ nimietate timoris ac luminis videre nil poterant. Quumque tantam lucem ferre non possent, cœpit prædicta Romula matrem suam consolari, dicendo : Noli timerre, mater, non moriar modo. Quumque frequenter hoc diceret, cœpit lux emissâ

C paulatim recedere; sed odoris suavitas ibi remansit usque ad quartam noctem, in qua Romula matrem suam rursus vocavit, et Sacramentum corporis Christi petiit atque accepit. Et ecce repente in platea duo chori psallentium supernorumque civium adstiterunt, quibus psallentibus et cœlestes exsequias exhibentibus sancta anima Romulæ a carne soluta est. Qua ascendentे cum Sanctis illis in cœlum, quanto chori psallentium altius ascendebant, tanto cœpit levius psalmodia audiri, quoisque sonitus psalmodiæ atque odoris suavitas per elongationem finiebantur.

D Ex præclaro ergo exemplo hoc, discamus prospera mundi despicere, adversa æquanimiter sustinere, et usque ad finem in bonis actibus perseverare.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

ESTOTE MISERICORDES, SICUT ET PATER VESTER COELESTIS MISERICORS EST. Luc. vi, 36-42.

SALVATOR in evangelio hodierno mul-
ta nobis proponit moralia documenta
valde salubria. Et primo ad misericordiam
nos hortatur, dicendo : *Estote misericor-
des, sicut et Pater vester cœlestis miseri-
cors est.* Misericordia proprie virtus est
qua quis miseriis aliorum cordialiter com-
patitur, realiterque succurrit pro posse. Mi-
sericordia itaque Deo non competit quan-
tum ad primum istorum, quia compassionis
affectus in Divinitatis invariabili impassibili-
que natura non cadit ; nec quantum ad
hoc Deus vocatur misericors, quia ut asse-
rit Damascenus, misericors dicitur quasi
cor miserum habens, miserum scilicet ra-
tione pœnalitatis, quia compassio- pœna
quædam est. Sed quantum ad secundum,
misericordia Deo potissimum convenit,
quoniam omnibus indigentibus et miseris
ad ipsum clamantibus piissime subvenit,
ignoscit, gratiam præstat, bona corporalia

Matth. v, 45.

pessimos sæpe misericorditer prævenit,

tangit, illustrat, convertit et salvat, sæpe

Rom. v, 20.

tam gratiæ, quod ubi abundavit deli-

ctum, abundat et gratia. Debemus ergo

instar Patris cœlestis esse misericordes,

proximis pie compatiendo, subveniendo,

ignoscendo, et opera misericordiæ, tam

spiritualia quam corporalia, pro viribus

liberaliter impendendo, quemadmodum ad

Ephes. iv, 32.

Ephesios docet Apostolus : *Estote invicem*

benigni, misericordes, donantes invicem,

sicut et Deus in Christo donavit vobis.

Matth. v, 7.

Christus quoque : *Beati (inquit) misericor-
des, quoniam ipsi misericordiam conse-
quentur.*

Deinde aliud proponit Dominus docu-
mentum. *Nolite judicare, et non judica-
bitimi.* Verbum hoc difficultatem sortitur,

A propter diversas auctoritates Scripturæ, in
quarum aliquibus judicare jubemur seu
admonemur, ut quum ait Salvator : *Nolite* *Joann. viii,*
*secundum faciem judicare, sed justum ju-
dicium judicate.* Apostolus quoque affir-
mat : *Spiritualis homo judicat omnia* ; et, *I Cor. ii, 15.*
Si nos ipsos judicaremus, non utique ju- *Ibid. xi, 31.*
dicaremur. Sie et Michæas ait : *Indicabo Mich. vi, 8.*
tibi, homo, quid sit bonum, et quid Domi-
nus requirat a te : utique facere judicium,
et diligere misericordiam. Atque Psalmista : *Judicate egeno et pupillo.* Quomodo *Ps. lxxxii, 3.*
B ergo Christus ait tam absolute, *Nolite ju-
dicare ? Quibus tamen verbis concordat il-
lud Apostoli : Tu quid judicas fratrem* *Rom. xiv,*
*tuum ? Omnes enim stabimus ante tribu-
nal Christi ; et, Unusquisque pro se ratio-* *Ibid. 12, 13.*
nem reddet Deo : non ergo amplius invi-
cem judicemus.

Pro horum concordantia est sciendum,
quia ut Thomas scribit, judicium proprie
sumptum, est actus judicis in quantum
est judex. Judex vero dicitur, quasi jus
dicens. Ideo judicium est prolatio sen-
tentiae secundum regulam juris. Unde ju-
dicium est actus justitiae, tanquam virtutis
inclinantis ad judicandum idonee ; et est
actus rationis atque prudentiae, tanquam
proferentis ipsum judicium. Judicium ita-
que in tantum est licitum, in quantum ex
justitia et ratione per prudentiam infor-
mata procedit. Denique tria requiruntur
ad hoc quod judicium de alio per modum
sententiae definitivæ sit licitum. Primo, ut
procedat ex virtute justitiae, non ex im-
petu passionis, cupiditate seu odio. Qui

D enim in magnis peccatis sunt, judicare
non debent eos qui in eisdem aut minori-
bus sunt peccatis, secundum Chrysosto-
mum. Secundo, ut procedat ex auctoritate

præsidentis : quia non debet quis mittere A faleem in messem alienam, id est non judicare nisi sibi subjectos. Tertio, ut proferatur secundum veram prudentiam. Si primum horum defuerit, vocatur judicium injustum atque perversum ; si secundum, vocatur usurpatum ; si tertium, vocatur suspiciosum aut temerarium. Hæc itaque inordinata judicia prohibet Christus, quum ait : « Nolite judicare ». De manifestis vero, et quæ bono fieri animo nequeunt, possu-

Matth. viii, 15, 16. mus judicare, quum dicat Salvator : Attende a falsis prophetis ; a fructibus eorum cognoscetis eos.

Quoniam ergo debiles sumus in ratione, ita quod facile erramus et fallimur, atque ad passiones et vitia rectum judicium pervertentia proni sumus, Christus a multis periculis nos eripit et præservat, dum judicare nos prohibet. Et judicium istud inordinatum præcipue periculosum est ac cavendum imperfectis et passionatis hominibus ; et præsertim providendum est eis, ne proni sint judicare eos ad quos minus afficiuntur, et contra quos cito tentantur, ne passionibus vitiisque cœcati, de illis judicent vitiose. Sed se ipsum unusquisque discutiat, attendat, dijudicet, increpet et castiget. Hinc ait Cyrillus : Christus hic sedat et tollit pessimam consuetudinem et pravitatem animarum nostrarum, principiumque contemptus aliorum. Quum enim deceat homines circumspicere se metipsos, et secundum Deum conversari, hoc tamen multi non faciunt, sed examinant aliena, et si viderint aliquos infirmari aut cadere, tanquam propriarum culparum oblii, mox detrahunt. Præterea dubia in partem meliorem sunt interpretanda, non cum absoluta assertione, sed cum pia confidentia et aestimatione. Judicium quoque detestabile est, dum fertur sententia de secretis cordis absque sufficientibus signis ; item, dum judicatur de futuro hominis statu, hoc est, an debeat pœnitere an non : de hoc namque incerti consistimus, qualis scilicet quisque futurus sit ; et rursus, dum dubia in partem trahuntur pejorem.

Præterea quæri potest, an ex suspicione liceat judicare. Ad hoc Thomas respondet : Suspicio est opinio mali de alio, ex levibus causis concepta; et procedere potest ex tribus. Primo, ex malitia suspicantis, qui sibi de propria malitia conscius, facile putat alios sibi similes in peccatis. Secundo, ex malo affectu ad alterum : sicut dum aliquis alium odit aut ei irascitur, facile suspicatur malum de eo. Tales igitur suspiciones sunt perversæ, sicut et causæ earum. Tertio procedit ex quadam exper-

B rientia : unde secundum Philosophum, secundo Rheticæ, Senes sunt magis suspiciosi, tanquam aliorum defectuositates magis experti. Et ista suspicio est minus illicita, quoniam causa ejus est melior, certitudinique propinquior. Itaque non licet judicare ex suspicione procedente ex malitia suspicantis vel ex malo affectu ejus ad alium, nec ex suspicione procedente ex quadam experientia cum absoluta assertione. Insuper triplex est gradus suspicionis sive suspiciosi judicii. Primus,

C dum quis ex levibus causis aut signis, de bonitate alterius dubitat : quod est veniale peccatum, pertinens ad tentationem humanam, sine qua præsens vita non agitur, et ex humana infirmitate procedit suspicio ista. Secundus gradus est, quando ex levibus signis firmiter æstimat aliud esse perversum : et hoc est mortale peccatum, et contra caritatem fraternalm, et habet contemptum fratris adjunctum. Tertius gradus est, quando ex levibus causis proceditur ad punitionem alterius : et

D hoc adhuc gravius est, et contra justitiam.

Id quoque sciendum, quod quamvis dubia sint in melius interpretanda, quantum ad quamdam piam fiduciam, quoniam non debemus esse proni ad male sentiendum de alio ; tamen, quando impendendum est remedium contra peccatum, interpretanda sunt in partem pejorem, propter securitatem, non asserendo quod mala sint, sed de pejori timendo, et pœnam seu satisfactiōnem pro eis injungendo, ac si mala essent. Itaque, « nolite judicare » judicio quo-

24.

cumque inordinato secundum modos prætactos, « et non judicabimini » judicio reprobationis ac condemnationis, dummodo alia quoque servetis præcepta, et usque in finem perseveretis in bonis. De hoc ju-

Joann. v.

dicio loquitur Christus: Qui verbum meum audit, habet vitam æternam, et in judicium non venit.

Nolite condemnare. Condemnatio ex iudicio oritur, vel illud includit. Ideo, sicut non quodcumque, sed inordinatum dumtaxat prohibetur judicium, ita non quæcumque, sed inordinata condemnatio prohibetur, videlicet propter incerta et levia signa aliquem condemnare, seu etiam non subjectum, vel affirmare aliquem finaliter esse damnandum, qui tamen pœnitere quotidie potest. Præsidentes vero et judices possunt, imo et obligantur impios condemnare, quando justitia id requirit. Aperite etiam sceleratos, secundum quod tales sunt, et eos quos in actu vitioso videmus, damnare et reprobare sub conditione explicita vel implicita licet, videlicet, nisi pœnituerint: ut si aliquem videamus adulterium aut homicidium scienter committere, nullum est dubium, quin in peccato existat mortali, damnationeque dignus sit, et nisi pœnituerit, in æternum damnabitur. *Et non condemnabimini* damnatione æterna a Deo, dummodo ex caritate Dei vitetur condemnatio aliorum inordinata, et perseveretur in bonis, ut tactum est.

Dimitte injurias vobis illatas : juxta illud ad Colossenses, Induite viscera misericordiæ, supportantes invicem, et donantes vobis metipsis, si quis adversus aliquem habet querelam; *et dimitte* vobis a Deo, quod eum offendistis peccando, juxta illud Ecclesiastici : Relinque proximo tuo nocenti tibi; et tunc deprecanti tibi solventur peccata. Et ecce hæc est infinita misericordia atque dignatio superexaltati et incomparabilis Dei, quod vult illi dimittere sua peccata, qui ignoscit peccanti in se: quum tamen peccatum per comparationem ad Deum habeat enormitatem quodammodo in infinitum majorem, quam

Coloss. iii.
12, 13.

Ecli. xxviii. 2.

A peccatum commissum in hominem per comparationem ejus ad hominem tantum, secundum quod Deus est majestatis, sanctitatis, et excellentiæ in infinitum majoris quam homo. Non ergo simus Deo ingrati, nec ad ignoscendum graves et tardi. Potest et ita intelligi: « *Dimitte* » ea quæ pauperes vobis debent, vel captos quos expedit dimitti, vel temporalia bona, secundum quod princeps Apostolorum asseruit, Ecce nos dimisimus omnia; « *et dimitte* vobis » iniquitas vestra. *Marc. x. 28.*

B Date consilium aut auxilium indigenti, et quod rationabiliter postulatur a vobis non denegatis, sed date ex caritate Dei ac proximi, secundum veræ discretionis censuram; *et dabitur* vobis a Deo gratia in præsenti et gloria in futuro, quum Deus sit omnium bonorum copiosissimus remunerator. *Mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* Per hanc omnem circumlocutionem insinuatur, quod ineffabiliter copiosa erit retributio operum caritatis ac pietatis in cœlo: quæ retributio per mensuram exprimitur, quoniam præmium merito correspondet ac proportionatur, quemadmodum mensurato mensura; et item, quoniam Deus secundum sapientiam suam omnia moderatur, atque in pondere, *Sap. xi. 21.* numero ac mensura constituit universa. Quamvis autem ista retributio seu mensura effective detur ab uno Deo, Christus tamen pluraliter loquitur, « *dabunt* », videlicet pauperes quibus opera pietatis impenditis, quia cooperantibus interventione D illorum ac meritis datur hæc mensura seu merces. Itaque, « *mensuram bonam* », id est legitimam, quia non minus quam justum est *dabunt*, « *et confertam* », id est plenam, « *et coagitatam* », ut per compressionem plus capiat, « *et supereffluentem* », id est tam abundantem et cumulatam ut supereffluat undique, « *dabunt in sinum vestrum* », id est in gremio cordis, in fundo mentis, in secretissimo intellectus ac voluntatis, quia intellectus implebitur ac reficietur beatifica contempla-

tione veritatis divinæ, voluntas quoque dulcissima fruitione bonitatis altissimæ.

Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis, id est, juxta exigentiam meritorum vestrorum vobis retribuetur; et sicut feceritis proximis vestris, juxta hoc Deus faciet vobis, videlicet prout opera vestra merentur: quoniam præmium correspondet merito, magisque pensatur secundum magnitudinem interioris affectus, quam operis exterioris; prout ait Salvator, quod vidua quæ misit et obtulit duo minuta, plus omnibus misit. Unde

*Marc. xii.
42, 43.*

*Joann. xiv.
2.* rursus Christus testatur: In domo Patris mei mansiones multæ sunt, id est diversi gradus præmiorum, juxta gradus ac differentias meritorum. Paulus quoque fatetur:

*II Cor. ix.
6.* Qui parce seminat, parce et metet. Nec his obviat quod pro temporali merito datur merces æterna, et quod Deus electos supra condignum remunerat, reprobos vero citra condignum punit: quoniam ista mensuræ æqualitas, proportio, sive identitas, consideratur in genere: ut qui plus peccavit, plus puniatur; et qui plus promeruit, copiosius coronetur.

Dicebat autem illis quibus sermonem hunc fecit, præsertim discipulis suis, et similitudinem quæ subditur: Numquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Hoc in corporalibus ita est; nec est similitudo tantum, sed veritas et res. Verumtamen Christus hoc pro similitudine introduxit, quia per hoc aliud designavit, videlicet quod etiam in spiritualibus ita est: utpote quod mente cæcus, id est ignarus, passionatus, negligens et carnis, non est idoneus regere alios; sed tam ipse quam subditi ejus, ruunt, nunc quidem in foveam, id est vitiorum profunditatem, deinde in foveam infernalem, de qua scriptum est: *Facies superborum in foveam demerge.* His verbis edocuit Christus, quod rectoribus, et præparatoribus, ac prælatis necessariæ valde sint notitia divinorum, scientia Scripturarum, splendor virtutum, stabilitas mentis, ne facile conturbentur aut passio-

*Job xl.
8.*

A nentur. Ridicula etenim, imo et periculosa res est speculator et ductor cæcus, doctor inscius, præco mutus, præcursor claudus, rector injustus: tales namque se ipsos aliosque præcipitant. Hinc ait Gregorius: Dum pastor per abrupta vitiorum graditur, necesse est ut per præcipitum grex sequatur. Pastor enim se habet in populo sicut oculus in corpore. Propterea apud Jeremiam scriptum est: Quia stulte egerunt pastores et Dominum non exquisierunt, ideo omnis grex eorum dissipatus est.

Non est discipulus super magistrum. Hoc generaliter ita est, loquendo de magistro discipuloque formaliter: quia discipulus in quantum discipulus, inferior est magistro in quantum magister est; quamvis materialiter discipulus, id est homo qui est discipulus, possit esse magistro suo potentior, altior, sanctior, ingeniosior, imo et doctior. Si vero ad litteram per magistrum intelligatur ipsem Christus, qui ait, Unus est magister vester Christus:

*Matth.
xxviii.
10.*

C certum est quod hoc magistro nullus discipulorum sit major; sed omnes valde sunt eo inferiores. *Perfectus autem omnis discipulus erit, si sit sicut magister ejus,* id est, si ei assimiletur per imitationem, aut conformetur. Non tamen talis discipulus erit perfectus simpliciter, sed in suo statu, gradu ac ordine. Si autem per magistrum Christus intelligatur, constat quod quanto plus quis hunc magistrum fuerit imitatus, tanto perfectior comprobetur: imo hujus magistri imitatio omnium est Christianorum perfectio.

Hæc autem locutus est Christus, ut se ipsum discipulis proponeret in exemplum. Tanquam dicat: Quum ego prætactas virtutes, præcepta, consiliaque impleverim, adversarios diligendo, inimicis benefaciendo, et cetera jam inducta agendo, decet ut et vos discipuli mei sic faciatis. Hinc alibi loquitur Christus: Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis. Aut certe verba hæc protulit Christus, ad declarandum quod cæcus cæcum non

*Joann. xiii.
15.*

valeat ducere, id est prælatus insipiens alios regere : quia prælatus est velut magister subditorum suorum, ideo ipso errante, illi pariter errant, nec perfectiores sunt eo, secundum communem legem formaliterque loquendo. Verumtamen Deus electos suos non deserit, sed informatunctione superna et directione angelica.

Deinceps Christus unumquemque hor-tatur ad sui ipsius discussionem sollicitam ac diligentem custodiam, atque per aliam similitudinem instruit, cæcum a cæ-co duci non posse. *Quid autem vides festucam, id est, parvum et veniale peccatum consideras, in oculo fratris tui, id est in proximo tuo, trabem autem quæ in oculo tuo est, id est grande et mortale peccatum proprii cordis, non consideras?* quasi dicat Salvator : Stulte te habes in hoc, et contra caritatis ordinem atque justitiam agis. Hinc alio loco Christus disseruit : Quid proficit homo si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat ? Caritas quippe incipit a se ipsa, et ordo caritatis ac justitia exigunt ut homo in primis corrigat, purget et curet se ipsum, aliis quoque exemplarem se præ-

Luc. ix, 25.

A beat, sique idoneus sit eos arguere, ne in ejus negligentia scandalizentur. *Aut quomodo potes dicere fratri tuo, id est proximo, Frater, sine, id est, permitte et patienter sustine, ut ejiciam festucam de oculo tuo, id est, parvum peccatum de corde tuo per correptionem et correcti-
B animam tuam, juxta illud : Medice, cura *Luc. iv, 23.* te ipsum. Unde ad Romanos dicit Apostolus : Qui alium doces, te ipsum non doces. *Rom. ii, 21.**

Hypocrita: quia justum te simulas, alios increpando de parvis culpis, quum tamen sis vitiosus, non emendando te ipsum in magnis peccatis ; *ejice primum trabem de oculo tuo,* hoc est, per contritionem, confessionem et satisfactionem, in primis purga te ipsum a magnis excessibus. Et istud potissimum pertinet ad prælatos, et præsidentes ac judices. *Et tunc perspicies,* id est, mentaliter illuminatus eris et acute videbis, *ut educas festucam de oculo fratris tui,* secundum sensum expressum.

SERMO SECUNDUS

DE MISERICORDIA OPERIBUSQUE MISERICORDIÆ CORPORALIBUS AC SPIRITUALIBUS.

BEATI misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. *Matth. v, 7.*

Quemadmodum Deus a principio mundi condidit hominem ad imaginem et similitudinem suam, ita tam in veteri quam in novo Testamento admonuit ac præcepit ut homines sibi in virtutibus conformatur, atque in quibusdam operibus virtuosis ipsum pro viribus imitentur, ut Creator in sua creatura resplendeat, et creaturæ rationales suo Creatori se proportionabili conformantes, fiant ei amabiliores ac

*Gen. i, 26.
27.*

D propinquiores, atque per hoc beatitudinem consequantur. Similitudo namque est causa et ratio dilectionis ; dilectio autem unit amantem amato ; in unione quoque cum Deo consistit rationalium creaturarum beatitudo. Hinc per Moysen Deus locutus est : Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Et iterum Moyses ait : Perfectus et absque macula eris cum Domino Deo tuo (quoniam detestatur Dominus Deus omnem impietatem). Christus quoque in Evangelio : Estote (inquit) perfecti, sicut et Pater *Lev. xi, 44,
45; xix, 2;
xx, 26, etc.
Deut. xviii,
13.*

*Matth. v,
48.*

Luc. vi, 36. vester cœlestis perfectus est; atque in evangelio hodierno: Estote misericordes, sicut et Pater vester cœlestis misericors est. Ecce quanta est dignatio summi omnipotentisque Dei ad mortales ac miseros homines, quod non solum dignatur et exhortatur, sed insuper jubet ut ipsi se ei conforment in virtutibus et in factis, ac per hoc ei similes nuncupentur. Certe in sæculo isto nobiles, divites et potentes indignanter accipiunt quod inferiores ac pauperes se eis conformare nitantur, nec æquanimiter ferunt quod eis pauperes ac subjecti similes asserantur: et tamen Deus superexaltatus, cuius excellentiæ nullus est finis, homines vult, dignatur, hortatur ac præcipit sibi assimilari ac similes nominari. Præterea in isto etiam consideremus quanta sit dignitas hominum proprio conformari Creatori, Deo incircumscriptibili et sublimi.

Quoniam itaque per misericordiam Deo conformari, in evangelio isto præcipimur, dicenda sunt aliqua de misericordia: et primo quid sit; deinde quæ sint misericordiæ opera, et qualiter ea facere debeamus. In primis igitur agnoscendum, quod misericordia est virtus per quam unus compatitur calamitati alterius, et ei pro posse succurrit. Ideo asserit Augustinus: Misericordia est animi condolentis affectus cum beneficii additamento, ut compatiamur proximo et largiamur ei de proprio. Insper quædam sunt opera misericordiæ spiritualia, et quædam corporalia: et utraque sunt septem. Opera misericordiæ corporalia sunt ista: pascere esurientem, potare D sitientem, vestire nudum, hospitare peregrinum ac inopem, visitare infirmum, redimere captivum, sepelire mortuum. Opera vero misericordiæ spiritualia ista sunt: docere ignorantem, consulere dubitanti, consolari tristem, corripere atque corriger peccantem, ignoscere injurianti, onerosos et graves patienter portare, et pro universis orare. Hæc quoque spiritualia misericordiæ opera sunt multo digniora ac sanctiora corporalibus misericordiæ operibus:

A primo, quia in se ipsis sunt præstantiora tanquam spiritualia bona, quæ corporalibus præminent; secundo, quia per ea animabus succurritur, quæ corporibus incomparabiliter digniores existunt. Omnia igitur præinducta misericordiæ opera, tam spiritualia quam corporalia, debent exsequi Christiani secundum quod possunt, loco et tempore opportuno, dum causa requirit, seu ipsa indigentia proximi exigit.

B Et ad hoc multa incitare possunt fideles ac inflammare. Primo, quia per opera misericordiæ Deo præcipue assimilamur. Deo quippe proprium est misereri ac parcere, quum natura ejus sit bonitas, dulcedo et pietas; punire vero et condemnare competit sibi ex demeritis iniquorum. Quum ergo maxima dignitas hominum sit Deo assimilari, debent actibus misericordiæ promptissimo corde esse intenti, ut proprio Creatori, Deo altissimo, conformentur. Hinc ait Ambrosius: Nihil ita commendat Christianum, ut miseratio caritatis.

C Secundo, quia per opera misericordiæ fit homo præcipue amabilis Deo. Similitudo namque est causa amoris. Quum igitur per actus misericordiæ Deo præcipue assimilemur, constat quod etiam per eos Deo præsertim amabiles et cari efficiamur. Si itaque vis a Deo creatore ac salvatore tuo amari, imo et præcipue diligi, esto cordialiter pius et compassivus, liberaliterque succurrens. Nec solum dandus est panis siccus egenti, sed et potus ac vestis atque hospitium, et aliquid quod simul cum pane edatur. Hinc ait de Deo Psalmista: Diligit misericordiam et judicium. Salomon quoque in libro Proverbiorum: Misericordia et veritas non te deserant, et invenies gratiam coram Deo et hominibus; itemque, Facere misericordiam et judicium, plus placet Deo, quam victimæ.

D Tertio, quia per misericordiæ opera consequitur homo a Deo maxima dona gratiæ ac virtutum in vita hac, atque post vitam præsentem, felicitatem et gloriam copio-

Ps. xxxii, 5.

Prov. iii, 3.

Ibid. xxi, 3.

Prov. iii, 3.

sam. Quanto enim quis plus diligit aliquem, tanto libentius ac abundantius præstat et communicat ei bona sua, quum diligere sit alicui bonum velle. Quum ergo jam dictum sit, quod homo per opera misericordiæ Deo præsertim amabilis fiat et carus, certum est quod Deus charis-
ta gratiæ ac virtutum misericordibus cum præcipua liberalitate ac abundantia largiat-
tur, dummodo opera misericordiæ exerceant eo modo quo debent, puta ex vera
caritate, cum recta intentione, ad gloriam
Dei, juxta mensuram facultatum suarum,
animo prompto.

Ps. xi, 2-4. Hinc ait Propheta : Beatus qui intelligit super egenum et pauperem ; in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conservet eum, et vivificet eum, et beatum faciat eum in terra, et non tradat eum in animam inimicorum ejus; Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus. Ecce quot bona, quot fructus, quot præmia promittit et imprecatur misericordi. Porro ille super egenum et pauperem intelligit, qui ei pro posse caritative celeriterque succurrit. Non enim sufficiunt pulchra verba aut compassio nuda, nisi in iis qui quod largiantur non habent. Hinc etiam ait venerabilis et misericors ille

Tob. iv, 7-9, Tobias : Noli avertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. Quomodo poteris, ita esto misericors : si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si parum, etiam parum libenter impertiri stude. Fiducia magna erit apud Deum eleemosyna omnibus facientibus eam; et non patietur animam ire in tenebras. Hoc est quod in

Luc. vi, 30. Evangelio loquitur Christus : Omni petenti te tribue; et rursus, Beatus est dare quam accipere. Non ergo dandum est unitantum aut paucis, sed omnibus indigenibus, si adsit facultas, secundum exigentiam causæ, et loci ac temporis. Propter quod ait Ambrosius : Præcedentis misericordiæ beneficium perdit, qui putat sufficere quod semel donavit; ille autem ad Dominum integros misericordiæ fructus

A præmittit, a quo nullus pauper tristis recedit. Unde, secundum Augustinum, si desit corporale bonum quod detur petenti, dandum est verbum bonum, verbum consolatorium ac salubre.

Quarto, quia per misericordiæ opera non solum dimittuntur peccata in vita præsenti, sed et supplicia pro peccatis infligenda dimittuntur, aut totaliter, aut certe pro magna parte, in vita futura. Ait namque ipsem Christus in Evangelio : Quod superest date eleemosynam, et ecce omnia B munda sunt vobis; Salomon quoque : Per misericordiam et fidem purgantur peccata. Unde rursus ait Scriptura : Absconde Eccli. xxix, 15; iii, 33. eleemosynam in sinu pauperis, et ipsa orabit pro vobis ad Dominum; quia sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguat peccata.

Quinto, ad opera misericordiæ debet inducere magnitudo culpæ ac poenæ immisericordium, puta eorum qui misericordiæ opera non exercent. Ait namque apostolus Jacobus : Judicium sine misericordia fiet Jacob. ii, 13. C ei qui non fecerit misericordiam. Deus etenim facit hominibus secundum quod ipsi sibi invicem faciunt, hoc est secundum quod promerentur, mutuo se habendo, quemadmodum apud Matthæum Christus testatur : Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Quod et in præsenti evangelio scribitur. Unde in libro Judicium habetur : Sicut feci, ita reddidit mihi Dominus. Qui enim misericordiæ opera non exerceat pro posse, multa enormia incurrit peccata, et furibus ac homicidis atque D raptoribus assimilatur. Ait enim gloriosus Hieronymus : Non solum decimæ non sunt nostræ, sed ad Ecclesias deputatæ; sed quidquid amplius quam nobis opus est a Deo accepimus, pauperibus erogare debemus. Si autem quod illis debetur, nostris cupiditatibus, carnalitatibus aut vanitatibus reservamus, quanti pauperes in locis ubi nos sumus, fame et nuditate moriuntur, neverimus nos de illorum animabus rationem in die judicii reddituros. His consonat illud B. Gregorii : Tot pene homines

quotidie divites perimunt, quot morienti-
um pauperum subsidia apud se abscondunt. Nam dum quaelibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur. Ex his innotescit, quam periculose sit in vestibus, pecuniis ac ciborum generibus abundare, præsertim quum beatissimus Joannes Baptista docu-

Luc. iii, 11. erit : Qui habet duas tunicas, det non habenti; et qui habet escas, similiter faciat. Quidquid igitur Christiano de cibis, poculis, vestimentis, ac similibus rebus superfluit, indigentibus communicare debet ac dare.

Et ne ista alicui incredibilia nimisque dura ac rigida videantur, audiamus verba præcipuorum Doctorum et Patrum valde sanctorum. Ait equidem magnus ille Basiliscus : Si tibi fateris divinitus provenisse temporalia bona, an injustus est Deus, inæqualiter res nobis distribuens ? Cur tu abundas, ille vero mendicat, nisi ut tu bonæ dispensationis merita consequaris, ille autem patientiæ braviis decoretur ? Famelici panis est quem tu detines; nudi tunica quam tu in conclavi conservas; discalceati calceus qui apud te marcescit; indigenis argentum quod possides inhumatum aut clausum. Quocirca tot indigentibus injuriaris, quot dare valebas. Insuper his omnino concordat quod beatissimus ait Ambrosius : Numquid iniquus est Deus, ut nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia, ut tu quidem essem affluens et abundans, alii vero egerent ? An idcirco magis sic accidit, quia et tibi voluit Deus benignitatis suæ experimenta conferre, et alium per virtutem patientiæ coronare ? Tu ergo, susceptis Dei muneribus, et in sinum tuum redactis, nihil reputas agere iniquum, si multorum subsidia solus obtineas ? Quis enim tam injustus, tam avarus, quam qui multorum alimenta, suum non usum, sed abundantiam atque de-

A licias facit ? Neque enim minoris est crimini, habenti tollere, quam quum dare possis et abundas, indigentibus denegare. Esurientum panis est quem tu detines; nudorum vestimentum est quod recludis; miserorum redemptio, pecunia quam in terra defodis aut in scrinio claudis. Tantorum ergo te scias bona invadere, quantis possis dare. — De hac demum materia multa adhuc essent dicenda : quæ ut viteretur prolixitas, alteri reserventur sermoni.

Postremo, quantum complaceant Deo opera misericordiæ, patet ex exemplo quod narrat Gregorius, dicens : Fuit quidam comes, Theophanius nomine, in disponendis sui comitatus negotiis et sacerdibus rebus quotidie occupatus, et nihilo minus operibus misericordiæ, præsertim hospitalitati, valde intentus. Qui tandem magna infirmitate tactus, et podagram habens, in tantum quod pedes ejus tumore ac sanie torquebantur, ad vitæ terminum venit. Et erat tunc turbulentissima aura et tempestas gravissima. Propter quod uxor ejus vehementissime flevit, dicens : Quid faciam ? Qualiter ad sepulturam te efforam, quæ propter tempestatem hanc, domum egredi nequeo ? Cui respondit maritus : Noli, mulier, flere, quoniam mox ut defunctus fuero, serenitas orietur. Quo dicto, protinus obiit, statimque serenitas est secuta. Quarto autem die suæ sepulturæ, conjux ipsius volens lapidem corpori viri superpositum deponere ac mutare, fecit aperiri sepulerum. Quo facto, mox suavissimus odor exivit, ac si pro vermbus aromata de corpore defuncti fluxissent; pedes quoque ipsius sani et integri fuerunt inventi. Unde constat quod etiam homines sacerdtales, et nobiles ac principes, non obstantibus occupationibus suis in exterioribus, possunt actibus insistere virtuosis, et misericordiæ insudare operibus, hospitalitatique operam dare.

SERMO TERTIUS

DE EADEM MATERIA.

QUI pronus est ad misericordiam, benedicetur. Prov. xxii, 9.

Præter rationes in præcedenti sermone inductas, ex quibus quilibet Christianus potest ac debet ad opera misericordiæ provocari ac inflammari, sunt adhuc aliæ plurimæ rationes ad hoc ipsum agendum idoneæ. Prima, quoniam tanta est virtus misericordiæ, atque tam specialiter complacent piissimo Deo misericordiæ opera, ut non solum in regno cœlesti præminentur ab eo, sed etiam in præsenti. Nec solum per infusionem spiritualium donorum gratiæ ac virtutum, sed et per temporalium bonorum recompensationem remuneratur homo a Deo pro operibus misericordiæ: nam et in temporalibus solet bene succedere his qui misericordiæ operibus digne liberaliterque inhærent. Imo sæpissime contigit temporibus famis, quod Deus miraculose multiplicavit temporalia bona his qui tunc pauperibus liberalissime subvenerunt, sicut de hoc multa verissima leguntur exempla. Hinc ad Timotheum

^{1 Tim. iv, 7, 8.} scripsit Apostolus: Exerce te ipsum ad pietatem: nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est; pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, et futuræ. Idecirco loquitur aptissime Augustinus: Si vis esse mercator optimus, fœnerator egregius, da quod non potes diu tenere, ut recipias quod nunquam queas amittere; da modicum, ut recipias centuplum; da temporalem possessionem, ut recipias æternam hereditatem. Hoc idem affirmit Gregorius: Quidquid (inquiens) egeno tribuitur, si subtili consideratione pensetur, non est donum, sed mutuum, quia quod datur, multiplicato sine dubio fructu percipitur. Recte

A ergo Salomon dixit: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur, hoc est, donis ^{Prov. xxii,} seu beneficiis Dei implebitur, ab hominibus quoque laudabitur. Benedictio equidem Dei, est collatio munerum ejus, et multiplicatio eorumdem. Hinc denuo Salomon ait: Benefacit animæ suæ vir misericors. Nam quum alteri benefacit misericorditer succurrendo, sibi ipsi multo melius facit, multiplicem Dei gratiam ac retributionem copiosissimam promerendo, et partim nunc suscipiendo.

B Secunda ratio est ad idem, quia lex Christi est lex totius caritatis et pietatis; et Christus in omni vita sua in terris perfecta, summam et maximam caritatem ac misericordiam exhibuit ac impendit hominibus, imo quotidie incessabiliter exhibet. Hinc ad opera caritatis ac pietatis seu misericordiæ Christiani potissime obligantur. Nam et membra suo debent capiti conformari, sicut Joannes apostolus loquitur: Qui se dicit in Christo manere, debet, ^{I Joann. ii,} sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. Idcirco fatetur Ambrosius: Omnis summa christianæ religionis, in misericordia et pietate consistit. Augustinus etiam in libro de Nomine christiano disseruit: Ille vere christianus est, qui omnibus misericordiam facit, qui nulla movetur injuria, qui alienum dolorem tanquam proprium sentit, cuius mensam nullus pauper occurrans ignorat, qui miseris auxiliatur, atque ad fletum aliorum fletibus provocatur.

C Tertia ratio est, quoniam sine operibus misericordiæ, aliarum actus virtutum Deo non placent. Specialiter quoque opera misericordiæ orationibus ac jejuniis efficaciam præstant. Propterea dicit Leo Papa: Misericordiæ virtus tanta est, ut sine ea

ceteræ si adsint virtutes, prodesse non possint. Quamvis enim fidelis quis sit, et cautus ac sobrius, aliisque moralibus ornatus virtutibus, si misericors tamen non est, misericordiam non meretur. Hinc *Tob.* xii, 8. biæ angelus Raphael ait : Bona est oratio cum jejunio et eleemosyna. Unde ait Chrysostomus : Quum venis ad ecclesiam ad orandum, munera tecum porta, da non habentibus, et pete a Deo qui habet, ut oratio tua bonis operibus commendetur. Infirma est enim oratio quæ eleemosynarum largitate non est munita. Iterum ait : Nil plus valet oratio quam eleemosynarum largitas, quoniam frustra, pro peccatis rogaturus, manus ad Deum expandit, qui has ad pauperem non extendit.

Quarta ratio est, quoniam tanta est virtus, dignitas et efficacia operum misericordiæ, quod quamvis in die judicii de omni opere bono ac malo sit facienda discussio, de solis tamen misericordiæ operibus Christus specialiter explicat peragendum judicium, et pro illorum adimpletione felicitatem æternam esse retribuendam, et pro illorum omissione infligendam damnationem perpetuam. Hinc universis misericordiæ actibus, tam corporalibus quam spiritualibus, omnis Christifidelis totis viribus semper intentus sit.

Ad quod etiam adhuc aliae considerationes possunt et debent inducere. Prima est, quia omnes homines in natura conformes sunt, et in specifica unitate naturæ conveniunt. Ideo, sicut valde naturale est consortem naturæ diligere, ita omnino naturale censemur, consorti naturæ, videlicet omni proximo in miseria constituto, condolere ac subvenire. Ideo Isaias ait : Quum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despixeris. Secunda consideratio est, quoniam omnes ex eisdem primis parentibus sumus. Ideo confratres et proximi sumus, et invicem misericordes esse debemus. Tertia, quia spiritualem confraternitatem simul habemus : quia ex uno patre Deo et una matre Ecclesia sumus renati. Quarta, quoniam omnes Christiani

A ejusdem sunt capitinis membra. Ideo, sicut *Ephes.* iv, in corpore naturali unum membrum sub-^{15.} *I Cor.* xii, venit alteri, ita in populo christiano, qui est mysticum corpus Christi, unus debet alteri cordialiter compati atque succurre-re. Quinta est, quia ejusdem Patris coelestis filii sunt Fideles, et paternaliter ab illo dilecti sunt, juxta illud primæ Joannis : Videte qualem caritatem dedit nobis *I Joann.* iii, Deus Pater, ut filii Dei nominemur et simus. Propterea per Malachiam asseritur : Numquid non pater unus omnium no-^{1.} *Malach.* ii, strum ? Numquid non Deus unus creavit nos ? Quare ergo despicit unusquisque fratrem suum ? Hac consideratione misereri ac subvenire oportet proximis in miseria positis, tanquam Dei filiis adoptivis. Sexta, est intuitio propriæ calamitatis ac indigentiae. Ideo loquitur Augustinus : Nihil ad misericordiam sic inclinat, quam proprii periculi cogitatio. Unde in Proverbiis scribitur : Homo indigens misericors est. *Prov.* xix, Septima est, quod homines tantam habent liberalitatem ad membra diaboli, hoc est C ad homines divites ac nobiles seu potentes, quamvis iniquos, qui importunissime invitantur et delicate reficiuntur; Christus vero in membris suis, puta pauperibus bonis, invenire vix potest unum sus-tentantem.

Insuper is a quo eleemosyna petitur, debet quinque considerare. Primo, quod Christus petit in membris suis. Ideo pauperes debet attendere quasi Christum, quoniam Christum repräsentant, qui ait apud Matthæum : Quod uni ex minimis meis *Matth.* xxv, fecistis, mihi fecistis. Ideo ait Hieronymus : Quoties manum extenderis pauperi, cogita Christum. Augustinus quoque in libro de Doctrina christiana affirmit : Christus petit a te, nec accipit, et offendis crudeliter. Potius dandum est bonis pauperibus, quam lascivis ac impiis filiis. Secundo, quid petit. Nam Christus in paupere petit quod suum est et quod ipsem dedit, quemadmodum primo Paralipomenon David loquitur Deo : Tua sunt omnia; et *1 Par.* xxix, quæ de manu tua accepimus, dedimus ^{14.}

tibi. Valde ergo ingratus est qui de donis Dei abundantanter habet in mensa sua, nec tamen vult dare parva et pauca Christo in membris suis petenti. Hinc loquitur Augustinus : O homo, dicit tibi Christus, Da mihi de eo quod dedi tibi; de meo quæro, et mihi non donas; da mihi, et reddam tibi; habuisti me largitorem, fac me tibi debitorem. Tertio, ad quid Christus in membris suis petit : quia ad hoc, ut pro parvis et minimis retribuat magna dona gratiæ in præsenti, et maxima dona gloriæ in futuro. Unde asserit Augustinus : O miser homo, cur fœneraris proximo tuo? Fœnerare Deo, centuplumque ab eo accipies, et vitam æternam possidebis. Quarto, quod ipsemet quotidie indiget Christum rogare pro gratia in hac vita atque pro gloria in futuro. Idecirco non neget Christo in suis membris quod petit, ne repellatur a Christo, secundum illud Pro*verbiorum* : Qui obturat aures suas ad clamorem pauperum, clamabit ipse, et non exaudietur. Quinto, quod nihil habeat a se ipso, et quod ipse quamvis sit ditior in temporalibus, pauper tamen mendicans ab eo forsitan ditior sit in spiritualibus, hoc est in gratia atque virtutibus, ac magis electus a Deo. Idecirco cum humilitate debet conferre, et se ipso pauperem meliorem ac feliciorem probabiliter reputare. Hinc ait Gregorius : Quisquis super eum cui aliquid donat, elationis se fastu extollit, majorem culpam incidit superbiendo, quam mereatur opem præbendo. Hinc affabiliter habere se debent divites ad mendicos, quemadmodum in Ecclesiastico scriptum est : Congregationi pauperum te affabilem facito. Salomon quoque testatur : Qui calumniatur egentem, exprobat factori ejus, id est, Deo creatori pauperis facit injuriam, et contumeliam irrogat.

Eccl. iv, 7.

Prov. XIV, 31.

Præterea, quum sit duplex miseria, ut pote pœnæ et culpæ, duplex quoque est misericordia : una qua laboramus ut proximus relevetur et emundetur a culpa, orando, hortando, corripiendo, corrigendo,

A docendo, consulendo. Et ad istud potissime pertinent spiritualia misericordiæ opera. Alia est misericordia qua satagimus ut proximus a miseriis pœnæ, seu corporalibus vel spiritualibus pœnalitatibus aut indigentiis, relevetur. Et sicut major valde est miseria culpæ quam pœnæ, sic multo benignius est conari ut proximus liberetur a malo culpæ, quam a malo pœnæ.

Postremo, duplex assignatur misericordia : una laudabilis, qua condolemus per sonæ; altera vituperabilis, qua condolemus et proximi culpæ, eam non corripiendo nec debite corrigendo. Unde Gregorius : Compassio, inquit, debetur homini, et rectitudo vitiis, ut in uno eodemque homine diligamus bonum quod factus est, et persequamur mala quæ fecit. Verumtamen etiam interdum cum discretione indulgendum est culpæ, sive in parte, sive totaliter, præsertim quando ex ignorantia excusante aut infirmitate processit, et dum peccans pœnitet, veniam poseit, atque C ad emendationem se totum exponit, vel dum de graviori ejus ruina timetur, et absque derogatione boni communis correctione ejus potest differri, diminui aut dimitti.

Refert S. Hieronymus primo libro Vitas-patrum de S. Apollonio eremita, quod multorum sanctorum ac devotissimorum pater exstitit monachorum in desertis Ægypti, et multa egit miracula. Quodam autem tempore orta fame in regione Ægypti, habitatores terræ illius sanctitatem B. Apollonii cognoscentes, omnes simul cum uxoriibus suis et filiis perrexerunt ad eum, cibum ac benedictionem ab ipso petentes. At ipse nil dubitans, ex his quæ ad usum Fratrum habuit, cœpit omnibus copiose donare. Quumque tres tantum sportæ ciborum superessent, quæ uno die sufficere poterant pro Fratrum refectione, Apollonius in conspectu omnium qui famis necessitate ad ipsum confluxerunt, elevatis ad Deum manibus dixit : Nonne omnipotentia Dei potest haec multiplicare? Haec

dicit Dominus Deus : Non deficient panes in sportis his, donec satiemur omnes de frugibus novis. Et factum est ita. Nam

A per quatuor menses continuos erogati sunt panes ad sufficientiam ex sportis illis; nec aliquid tanto tempore defuit.

SERMO QUARTUS

DE TEMERARIIS VITANDIS JUDICIIS, DE INJURIARUM REMISSIONE, AC DE ORDINATO
MODO JUDICANDI ET CORRIPIENDI PROXIMOS.

NOLOTE *judicare, et non judicabimini*
ni. Luc. vi, 37.

Christus in evangelio hodierno multa saluberrima nobis proponit documenta. Primo, ut simus misericordes : de quo in duobus præinductis sermonibus dictum est. Secundo, ut non judicemus. In quo verbo prohibuit nobis inordinata, incauta et nimis dura judicia, non autem judicia ordinata, caritativa, prudentialia, temperata, quum alibi dicat Salvator : Si pecaverit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum. Non enim corripimus aliquem, nisi judicemus eum esse culpabilem : ergo correptio judicium includit ac præsupponit. Denique actum evidenter bonum vel malum possumus judicare, non autem personam, actu cessante, cum certitudine absoluta : nam quolibet momento potest peccator veraciter pœnitere et tangi a Spiritu Sancto. Ideo loquitur Augustinus : Quum unusquisque aut vix aut non veram possit de se ipso proferre sententiam, quomodo potest judicare de alio,

*Cf. p. 207
et s.*

*Matth.
xviii, 15.*

I Cor. ii, 11.

quum juxta doctrinam Apostoli, quid agatur in homine, nemo sciat, nisi spiritus hominis ? Ex his patet, quam imprudenter et intimorate se habeant multi, qui facta aliorum tam proni sunt judicare ac vituperare, et facili occasione de interioribus animæ judicare præsumunt, atque ex quibuslibet factis præteritis adhuc judicant de persona, cum assertione quod sit talis et talis. Isti sunt homines incircumspecti, malitiosi et fatui, proni ad obloquendum,

B procaces ad irridendum ; et dubia paratores sunt trahere ad partem pejorem quam meliorem, in hoc arbitrantes se sapientes et virtuosos, quod alios de insipientia ac vitiis notant, judicant, arguunt et diffamant, quum potius obscuratum sit insipiens cor eorum, atque inaniter ac damnabiliter complaceant sibimetipsis : quoniam proprias defectuositates, præsumptuositates et vitia non perpendunt, aestimantes se *Rom. i, 21.* *Galat. vi, 3.* aliquid esse, quum nihil sint.

Præterea, præcipuum impedimentum quo plures, non solum sæculares, sed et religiosi, a spirituali profecti, et a virtute ac gratia Spiritus Sancti impediuntur, est quod incaute se habent judicando de aliis. Quanto etenim quis curiosior ac instantior est ad observandum et judicandum facta aliorum, tanto plus impeditur a sui ipsius saluberrima discussione et vera dijudicatione ; et tandem sic excæcatur, quod etiam bona aliorum trahit in pejus, ac detrahit aliis, negligens prorsus se ipsum. Ideo Salomon ait : Qui observator est malo-
Prov. xi, 27.
ruin, opprimetur ab eis. Apostolus quo-
que : Tu quis es, qui judicas alienum *Rom. xiv, 4.* servum ? Suo domino stat aut cadit. Hinc sancti Patres in eremo singulariter vita-
bant incauta judicia, nec faciliter aliquem judicaverunt. Unde quicumque cupit Deo placere, in gratia permanere, in virtutibus quoque proficere, quotidie observet, dis-
cutiat, judicet et castiget se ipsum, pro-
pria peccata intueatur, aggravet, ulcis-
catur ; de aliis bene sentiat, quantum

possibile est, seque illis reputet viliorem, eo quod propriæ culpæ ac negligentiæ sibi certius constant quam culpæ et negligentiæ aliorum. Hoc totum docuit Christus

Luc. vi, 37. brevi verbo quo dixit: « Nolite judicare ».

Amplius, ut a temerario judicio diligenter *Matth. vii,* tius caveamus, verbo prætacto adjecit: In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini. Unde qui durus et asper est judicando de aliis, id meretur, ut Deus secundum justitiæ suæ rigorem terribiliter judicet ipsum. Verumtamen humana infirmitas est suspicari malum de aliis, quando aliqua agunt de quibus incertum est an sint bona vel mala. Ideo loquitur Augustinus: Si suspiciones vitare non possumus, quia homines sumus, judicia tamen, id est definitivas firmasque sententias, vitare debemus. Verumtamen ex præinductis nolo concludere quin prælati et præsides, et omnes animarum curam habentes, debeant subditos suos considerare et facta eorum discutere: sic tamen, ut non negligant semetipsos.

Tertio, docet Salvator in evangelio isto, ut neminem condemnemus: quod qualiter intelligi debeat, in expositione textus præhabitum est. Unde quantumcumque quis videatur iniquus, non tamen debemus de ictu ipsius desperare salute, sed potius ferventer et instanter orare pro ipso. Nec ex crudelitate, odio, ira aut impatientia proferenda est contra aliquem, quantumcumque sceleratum, damnationis sententia, sed ex zelo justitiæ, ut conservetur bonum commune, atque ex caritate, ut transgressor in vita hac pro suis puniatur excessibus, ne æternaliter pereat, sed salvetur, quoniam poenæ vitæ præsentis sunt medicinales. Summe vero cavendum est ne quis innocentem condemnet, et præsertim ne ex cupiditate id agat.

Quarto, docet Salvator in evangelio isto, ut dimittamus et ignoscamus forefactoribus nostris, quatenus Deus nobis ignoscat. Quid enim tam rationabile, quid tam justum, quam ut proximis suis misericors sit et ignoscens, qui Dei misericordiam

A consequi, æternam damnationem evadere, cœlestem beatitudinem adipisci desiderat? Quo igitur pacto misericordiam Dei implorant homines crudeles, implacabiles, invidirosi, vindicativi? Sed forsitan quis dicet: Magna mihi injuria facta est, pater meus occisus est, bona mea destructa sunt. Ad ista respondeo, quod secundum evangelicam Christi doctrinam, quilibet Christianus tenetur omnem hominem in hoc mundo, quantumcumque inimicum et injuriosum, spirituali amore diligere, et ejus B salutem appetere; nec potest se licite propria et privata auctoritate ulcisci, nec ex invidia ad ultiōnem conari. Hinc semper ignoscendum est proximo quantum ad culpam, sed justa ac debita poena expeti potest ex caritate et zelo justitiæ, secundum formam et ordinem juris, ab his ad quos pertinet de injuriatoribus judicare. Interdum vero virtuosius esset etiam poenam propter Deum dimittere: quando videlicet injuriator de suo dolet excessu, nec amplius tale quid attentare proponit, C nec alia rationabilis causa occurrit, propter quam laudabilius sit poenam ab eo seu satisfactionem requirere, quam totum dimittere. Si enim injuriator ex hoc quod sibi poena dimittitur, fieret ad male agendum audacior, et bonum commune inde turbationem incurriteret, virtuosius esset poenam exigere ex spirituali amore et zelo justitiæ, propter bonum reipublicæ, imo et propter salutem aut minorem saltem damnationem iniqui.

Quinto, docet in evangelio isto Christus, D ut proni simus ad dandum. Generosi etenim est animi proclivem esse ad dandum, quoniam teste divino Dionysio, Bonum est diffusivum sui ipsius, et amor communicativus est boni quod habet. Dare quoque spectat ad liberalem. Liberalitas vero facit hominem aliis valde acceptum et carum, secundum Philosophum. Porro, tenaces ac cupidi, et semper ad se ipsis reflexi, ignobilem habent mentem. Hinc in Actibus Paulus: Oportet (inquit) *Act. xx, 35.* reminisci verbi Domini Jesu, quia ipse

De Divin.
nom. c. iv.

dixit, Beatus est magis dare quam accipe-

Prov. xxii., re. Hinc in Proverbiis asseritur: Victoriam et honorem acquirit, qui tribuit munera;

Ecli. iv., et in Ecclesiastico, Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta. Sed jam, proh dolor! pauci sunt, qui non sint proniores accipere quam praestan-

Philipp. ii., re: quoniam Paulo testante, Omnes quae sua sunt queruntur. Et in Isaia habetur:

Is. 1, 23. Omnes diligunt munera, sequuntur retributionem. Nihilo minus multi plus abundarent, si proniores essent ad dandum, quoniam individuae sortis sunt dare et dari. Nam et Deus misericordibus ac liberalibus etiam in temporalibus benedicit. Estque commune dictum: Qui non dat quod amat, non capit quod optat. In Proverbiis quoque legitur: De primitiis frugum tuarum da pauperibus, et implebuntur horrea tua satietate. Non tamen prodigalitas commendatur, sed ex virtute datio ista debet procedere, discretioneque regi. Pensare quoque oportet cui sit dandum, puta egenis et bene utentibus, et quibus recta dictat ratio esse dandum.

Sexto, docet in evangelio isto Filius Dei, quam gloria et supercopiaissima sit bonorum retributio operum in futuro, quem ait: Mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Quamvis etenim Deo altissimo serviendum sit principalissime propter puram bonitatem, atque immensam majestatem et sanctitatem ipsius, nihilo minus Christus humanam tarditatem agnoscens, premium pollicetur, ut si tantae perfectionis non sumus ut Deo servire curremus modo prefato, ex ejus puro et irreflexo amore, saltem mercedis desiderio accendamus. Non tamen opus est meritorium, nisi principaliter ex caritate nascatur.

Septimo, docet quam justa sint Dei iudicia, dicens: Eadem mensura qua mens fueritis, remetietur vobis. Ut ergo gratiosum a Deo obtineamus judicium, simus sinceri in omnibus, omnem fraudem, callicitatem, duplicitatem, simulationem vi-

A tantes, et corde affectuoso atque promptissimo obsequentes Domino summo: quia ut Salomon protestatur, Qui ambulat *Prov. x.*, 9. simpliciter, ambulat confidenter. Et princeps Apostolorum hortatur: Deponentes *1 Petr. ii.*, omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et detractiones, et invidias, crescat in salutem. Josue quoque ait: Timete Dominum, et servite ei corde perfecto atque verissimo.

Octavo, docet quales esse debeant aliorum prælati, pastores, doctores, prædicatores, B omnesque rectores ac præsidentes, dicendo: Numquid potest cæcus cæcum duce-*Luc. vi.*, 39. re? Nonne ambo in foveam cadunt? Itaque qui aliis præest aut prædicat, sit mente illuminatus, virtuosus ac stabilis, qui aliorum defectuositates aequanimiter valeat sustinere, nec ex illorum improbitate passionibus conturbetur, iram, indignationem, elationem, impatientiam admittendo, sed sua bonitate, humilitate, mansuetudine, patientia, aliorum malitiam, animositudinem, iram, impatientiam vincat, sicut ait

C Apostolus: Noli vinci a malo, sed vince *Rom. xii.*, 21. in bono malum. Qui autem adhuc peccatis et passionibus subjacet, qui ad iram, impatientiam, animositudinem, atque similia vitia faciliter concitatur, et mente obtenebratur, qualiter alios recte ducet, et a vitiis passionibusque purgabit? Heu, quanta est excæatio, imo insania plurimorum, qui quum defectuositatibus pleni sint, nec satis in moralibus erudit, neque virtutibus stabiliti, tamen ingerunt semetipsos ad regimen animarum, ad aliorum ducatum, ad cordium curationem, quum utique nil periculosius sit in mundo quam curam animarum habere! Sit igitur quilibet timoratus; et primo discamus regere nosmetipsos, sensualitatem domando, passiones et vitia superando, virtutibus inhærendo, rectamque rationem semper sequendo.

Postremo, docet Salvator ordinatum modum procedendi ad aliorum considerationem, increpationem et emendationem, dicendo: Quid vides festucam in oculo *Luc. vi.*, 41.

fratris tui, etc.? Circa quod quæri potest, an liceat vitioso prælato, seu prædicatori aut doctori male viventi, prædicare et alios increpare atque corrigere. Et videtur quod non, ex verbis Christi jam tactis. Item Thomas super quartum Sententiarum fatetur, quod is qui non implet quod docet et prædicat, mortaliter peccat. Præterea, Albertus, Thomas, Raimundus, aliqui doctores, concorditer dicunt, quod sacerdos in omni actu officii sui quem facit indigne, utpote in mortali existens peccato, peccat mortaliter: et hoc ex verbis S. Dionysii evidenter demonstratur. Ambrosiusque: Judicet (inquit) de errore et culpa alterius, qui in se ipso non habet quod judicet, ne quum de alio judicat, in se ipsum ferat sententiam. Et item Chrysostomus: Omnis (ait) sacerdos qui vult docere populum, primo doceat semetipsum: alioqui nec alium reprehendat aut doceat, ut si judicium Dei non evadit, opprobrium hominum non patiatur. Quemadmodum enim medicus ægrotus, argumentum suæ imperitiæ in proprio gestat corpore; sic prælatus iniquus se ipsum non curans, suæ stultitiae indicium secum portat.

His auctoritatibus multi consentientes, affirmant quod si prælati seu prædicatoris aut judicis peccatum sit publicum, et tamen reprehendit aut prædicat seu judicat alium, peccat peccato præsumptionis et scandali; si vero peccatum ejus occultum sit, peccat peccato præsumptionis, si agit quæ dicta sunt. Aliqui autem dicunt, quod peccator, aut corripit seu corrigit alium ut prælatus, aut ut persona privata. Si ut prælatus, tunc, aut est peccator notorius, aut occultus: si notorius, peccat tam scandalizando quam suum officium indigne exsequendo; si occultus, tunc peccat indigne officiando. Porro si corrigit ut persona privata, non peccat, nisi forte peccato scandali, si notorius sit peccator; aliis tamen apparent, quod peccet etiam per præsumptionem. Thomas vero testatur, quod si peccatum prælati aut judicis sit occultum, incumbatque ei ex officio judicare

A aut increpare, potest cum timore et humilitate hoc facere, ita ut corde pœniteat et emendationem proponat antequam judicet sive corripiat. Præterea, juxta Theophilum, in præinductis verbis Christi quibus ait, Quid vides festucam, etc.? percutiuntur prælati et præsidentes qui quum subditorum peccata minima puniant, propria impunita relinquunt.

Ut autem unusquisque ordinate se habeat alios corripiendo, ista observet. In primis emendet se ipsum, quia ut Salomon loquitur, Justus prior accusator est Prop. xviii,
^{17.} sui. Unde qui in eisdem aut majoribus est peccatis, indignus est corripere alium. Secundo, pie et mansuete hoc faciat, nisi forte quis quasi incorrigibilis videretur, aut specialis causa exigeret aliud. Hinc secundum Augustinum, raro et non nisi ex magna necessitate objurgationes sunt faciendæ. Tertio, ex caritate et zelo justitiae agat hoc, non ex impetu passionis. Quarto, opportunitatem loci temporisque perpendat. Itaque qui alium vult purgare, corripere, judicare, primo perpendat an sit in eadem vel majori culpa, et tunc primo corrigat semetipsum; si autem non est in eadem aut majori culpa, sed fuit, tunc misericordiam sibi exhibitam exhibeat proximo, et se hominem esse ac ruere posse consideret: sicque custoditus ac humili sit, nec super alium se extollat, præsertim quia in alio aliqua forsitan bona sunt propter quæ tolerandus est, vel in prædestinatione divina forte est magnus.

Legitur in Vitaspatrum, quod Pater cuiusdam cœnobii Fratrum misit ad abbatem Moysen, ut veniret et judicaret quemdam Fratrem culpabilem. Itaque sanctus abbas Moyses tulit sportam magnam vetustam quam implevit arena, et super dorsum suum eam portavit; aliam quoque parvam sportam cum modica arena ante se bajulavit. Quumque cœnobium introiret, dixerunt ad eum: Quid est hoc, Pater? Respondit: Ista magna sporta cum sua arena peccata mea sunt, quia multa et magna sunt, et non adspicio ea; sed

sporta hæc parva est culpa proximi mei, et posui illam coram me, atque in ea exerceor, et propria peccata non pondero. Quibus auditis, compuncti sunt Fratres, et dimissa est Fratri illi culpabili culpa sua. Nos ergo tam sancti abbatis sequamur doctrinam. Sed multi sunt vani, audaces, in-

A custoditi, proni reprehendere alios etiam in minimis, qui si ab alio increpentur, mox indignantur: ideo obtenebrati sunt mente. Quorum errorem, præsumptionem atque superbiam semper vitemus, et increpationes cum gratiarum actione suscipiamus.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUINTUS

DE INCOMPARABILI INÆSTIMABILIQUE ELECTORUM BEATITUDINE.

NON sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Rom. viii, 18.

Hæc est evangelicæ legis doctrina et christianæ sapientiæ fides, quod in visione divinæ essentiæ clara et immediata per speciem, angelorum ac hominum consistat felicitas. Propter quod oravit Prophetæ :

Ps. lxxix, 4, 8, 20. Deus virtutum, converte nos, et ostende faciem tuam, et salvi erimus. Et Christus

Joann. xiv, 21. obedienti promisit : Manifestabo ei me ipsum. Et rursus ad Patrem : Hæc est (*Ibid. xvii, 3.*)

(inquit) vita æterna, ut cognoscant te verum Deum. Hanc autem beatificam, præstantissimam ac deliciosissimam Dei visionem putaverunt summi philosophi non solum hominibus, sed angelis quoque impossibilem esse, eo quod Deus sua actualitate, claritate et perfectione immensa, universorum spirituum creatorum naturam et dignitatem in infinitum transcendat, ac prorsus immensæ perfectionis consistat. Propter quod per speciem creatam clare in se ipso non valet videri. Idecirco, secundum approbatos theologos, non nisi per increatam speciem a Beatis conspicitur, ita quod ipsa divina essentia loco intelligibilis speciei unitur mentibus Beatorum, sic quod ipsa est quod videtur, et quo vide-

B tur, seu objectum et forma. Sieque quemadmodum Deus se per suam intuetur essentiam, ita Beati ipsum per suam essentiam beatifice contemplantur. Quis ergo nunc capere queat, quanta sit ista Beatorum felicitas, quanta gloria, quanta nobilitas, quanta excellentia, imo et deificatio quam sublimis, taliter Deo uniri, sic eo repleri, atque ad libitum eo plenarie frui; tam clare et immediate infinitam illam, increatam, supersplendidissimam ac superpulcherrimam lucem conspicere?

Denique Sancti divinam essentiam clare per speciem cognoscendo, clare et immediate ac facialiter vident, noscunt, intelligunt quidquid in Deo est et quidquid est Deus. Ideo splendide, immediate et delectabilissime contemplantur totam superal-tissimam Trinitatem, et omnem ipsius mutuam intuitionem et superardentissimam dilectionem, mutuam complacentiam ac fruitionem, emanationem quoque et communicationem ad intra; conspiciunt qualiter Filius generetur a Patre, et Spiritus Sanctus profluat ab utroque, qualiter ipse Spiritus Sanctus sit Patris et Filii dulcissimus nexus, jucundissimum osculum, æternus complexus. Insuper, quamvis futura gloria illa, quantum ad principale essen-

tialeque præmium, sit clara et fruitiva visio Dei, seu fruitio ejus completa, nihilo minus alia bona quamplurima et accidentalia præmia, præclara gloriæ dona et innumerabilia gaudia, essentiali præmio sunt conjuncta, et præsertim post generalem resurrectionem erunt annexa, videlicet : visio humanitatis Christi et Virginis gloriæ ac omnium Beatorum, et jucundissima eorum societas, quatuor corporis do-tes, melodia cœlestis, admiranda suavitas, ac mutua gaudiorum redundantia ab uno in aliud. Itaque, quum Deus, qui est beatificæ fruitionis objectum, sit æterna et incommutabilis veritas, infinita ac superpurissima bonitas, incircumscrip-tibilis pulchritudo, immensa dulcedo, increata et prorsus interminata felicitas, sapientia, opulentia, omnipotentia ac dignitas penitus illimitata, bene et subtiliter asserit S. Thomas, quod beatitudo Sanctorum in patria, quum sit tanti boni immediata visio sive fruitio, sit dignitatis quodammodo infinitæ. Quumque accidens denomi-nat suum subjectum, beatitudo illa ci-
ves cœlestes facit quodammodo infinitæ dignitatis ac excellentiæ esse. O quam incomprehensibile bonum est præmium tantum!

Rom. viii. Certe, sicut Apostolus ait, nequaquam condignæ sunt passiones, labores, tribula-tiones, aut meritoriae actiones vitæ præsen-tis, ad gloriam tantam, ad tam consumma-tam, securam, æternalem, et contentati-vam, satiativam seu plene quietativam felicitatem. Imo, ut Augustinus disseruit, tanta est pulchritudo divinæ justitiae, tan-ta est jucunditas lucis æternæ, ut quamvis in ejus clara et fruitiva visione non liceret nisi una die manere, propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ pleni divi-tiis, deliciis atque honoribus, merito con-temnerentur, imo et omnes adversitates æquanimiter sustinerentur. Non sunt ergo condignæ passiones vitæ præsentis ad glo-riam illam, quum passiones vitæ hujus sint parvæ et breves ac paucæ, gloria vero futura, magna et ineffabilis, imo quodam-

A modo infinita, et vere æterna ac multiplex exstet, et status omnium bonorum aggre-gatione perfectus. Ideo apte sanctus dixit Gregorius : Si consideremus quæ et quan-ta nobis promittuntur in cœlis, vilescent animo omnia quæ habentur in terris. Ve-re, ut Propheta Apostolusque testantur, *Is. LXIV, 4;* *1 Cor. ii, 9.* Oculus non vedit, nec auris audivit, nec cor hominis cogitavit, quæ Deus suis præ-paravit electis.

Si tam desiderabile et jucundum est vi-dere unum civem cœlestem in sua gloria B et decore, quale gaudium est totam cœle-stis Jerusalem conspicere societatem, omni serenitate, tranquillitate, exultatione per-fusam, impletam et superimpletam, indis-solubili ac fervidissima caritate con-junctam, inviolabili securitate munitam? Quod si in contemplatione felicium creaturarum humanitatisque Christi et Virginis benedictæ tanta consistit lætitia, tanta felicitas in contemplatione et fruitione superglo-riosissimi Creatoris, essentialiter ac incir-cumscriptibiliter boni et pulchri, veri, C divitis et perfecti, delectabilis, gratiosi, convenientis, dulcis atque amabilis, qui universis et singulis infinite et prorsus in-comparabiliter eminet, melior, amabilior, pulchrior, dulcior convenientiorque con-sistit; quam incomparabilis et superexuberans consistit beatitudo et gloria? Utique sicut qui nudo corpore in calidissimo for-nace jaceret, se ipsum præ tormentorum excessu non caperet, quoniam totus cala-mitate et pœnis esset repletus, præoccu-patus et victus; sic Sancti in patria tam D indicibili beatitudine sunt repleti, quod se ipsos præ gaudio et exultatione cape-re vix videntur. Ideo scriptum est, quod quasi scintillæ in arundinetu discurrent, et quasi vituli de armento tunc salient. *Sap. iii, 7;* *Malach. iv, 2.*

Nullum itaque tempus appareat nobis longum, nullus labor molestus, nulla tri-
bulatio gravis, quibus tantam adipisci fe-

licitatem valemus. Studeamus semper cor mundum habere et in caritate proficere : *Matth. v. 8.* siquidem beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et quo Deum nunc purius ferventiusque diligimus, eo ipsum in æternum clarius jucundiusque videbimus. Nulla ergo passionum caligine, nulla ira, impatientia, cupiditate, injustitia, aversione patiamur mentis nostræ aciem in-

Aquinari. Et in primis omnem exutiamus ignaviam et torporem, omnem carnalitatem et dissolutionem ; omnique diligentia suam quisque custodiat mentem, et fructuose occupet eam, potissimum quum omni hora possimus tantæ beatitudinis promererri augmentum. Faciamus igitur omne opus Dei diligenter, ferventer, gaudenter, ad laudem et gloriam ejus.

SERMO SEXTUS

QUALITER NON DEBEAMUS JUDICARE ; ET DE MULTIPLICI JUDICIO.

NOLITE judicare, et non judicabimi-

ni. Luc. vi. 37.

1 Cor. i. 24. Sciens Filius Dei sapientia Patris æterni
Gen. viii. 21. pronitatem cordis humani in malum, et debilitatem ac fallibilitatem intellectus nostri, atque deflendam perversitatem ex superbia et curiositate manantem, quæ singuli quique, nobis ipsis relictis et neglectis, proclives ac temerarii sumus alios judicare, accusare, contemnere et damnare, saluberrime docuit ac rationabilissime jussit ut neminem judicemus. Quo verbo ab innumerabilibus periculis et peccatis nos præservavit atque retraxit, si tamen obtemperare dignemur, et non, indomitorum instar equorum ac furentium canum, recalcitremus ac remordere conemur. Verumtamen verbum hoc Salvatoris difficultatem habet ad intelligendum, præsertim quum alibi dicat Salvator : Nolite secundum faciem judicare, sed justum judicium judicate ; et rursus, Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum. Neminem autem corripimus, nisi quem culpabilem judicamus : sicque cor-
Joann. vii. 24. reptio præsupponit et includit judicium. Denique præsidentes subditos suos judicare tenentur.

Est igitur advertendum, quod judicare tripliciter sumitur. Primo, stricte ac pro-

Bprie : et sic judicare est per definitivam sententiam ex auctoritate aliquid determinare. Et ita eorum dumtaxat est judicare qui jurisdictionem super aliquem habent, sive in foro exteriori et contentioso, sive in foro interiori et conscientioso. Sicque asserit Thomas in secunda secundæ : Judicare, proprie nominat actum judicis in quantum est judex. Judex vero, ut ait Isidorus, dicitur, quasi *jus dicens*. Unde judicium sic sumptum, pertinet ad prælatos et præsidentes. In foro autem conscientioso spectat etiam ad confessores, quibus incumbit de confitentium judicare peccatis, et pœnam seu satisfactionem pro culpa ex auctoritate quadam imponere. Itaque judicium sic proprie sumptum, in tantum est licitum, in quantum est actus justitiæ. Porro, ad hoc ut sit justitiæ actus, tria sunt requisita : primum, ut ex inclinatione justitiæ, non ex aliqua passione aut prava radice, procedat ; secundum, quod ex legitima procedat auctoritate ejus qui judicat ; tertium, ut secundum rectam D proferatur rationem seu directionem prudentiæ, et secundum regulas juris. Quodcumque autem defuerit horum, erit vitiosum judicium : quia si desit primum, vocatur judicium perversum ; si desit secundum, vocatur usurpatum ; si tertium,

dicitur temerarium sive suspiciosum, ut quando de dubiis et occultis quis ex levibus conjecturis et signis judicare præsumit.

Secundo, judicare sumitur communiter et extense : et ita est idem quod aliquid tale aut tale affirmare aut aestimare, vide licet verum aut falsum, bonum aut malum, licitum sive illicitum reputare. Sicque ad quemlibet ratione utentem aliquo pertinet modo, Deo per Jeremiam dicente : *Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris. Et maxime debet unusquisque actus proprios judicare secundum quod potest, ut de bonis gratias Deo agat, de malis pœnitiat, dicente Apostolo : Si nos ipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

Tertio, judicare sumitur communissime pro quacumque apprehensione, qua aliquid apprehenditur ut est, vel ut conveniens seu nocivum. Et ita judicium ad irrationalia animalia quoque, atque ad quamlibet cognitivam ac appetitivam spectat potentiam. Nam ovis, viso lupo, judicat eum sibi nocivum, et fugit; visaque matre, judicat eam sibi convenientem, et currit ad eam. Juxta hunc sensum, unaquæque potentia cognitiva, secundum philosophos, judicat de suo objecto. Unde in libro Job habetur : Nonne gustus escas dijudicat, et fauces comedentis saporem ?

Itaque, dum in evangelio hodierno loquitur Christus, «Nolite judicare», sumitur judicare secundo modo. Et intelligendum est verbum hoc Salvatoris, non de quocumque judicio, sed de judicio inordinato, utpote de judicio perverso, et usurpato, ac temerario seu suspicioso. Quod ut clarius intelligatur, oportet scire, quod judicii secundo modo accepti diversæ sunt causæ et varii gradus : quia interdum procedit ex evidentia facti, ut si quis videat quempiam furtum aut homicidium perpetrantem; interdum ex evidentiis signis, ut si inveniatur nudus cum nuda in lecto, cum circumstantiis violentam suspicionem causantibus. Sicque malum de proximo judicare, nulla est culpa, et cuiilibet licet, ut communiter scribunt doctores.

A Verumtamen in his modis duobus, non reor licitum cum æquali certitudine malum de aliquo judicare. In primo etenim modo, cum absoluta certitudine judicare de proximo licet; in secundo autem, generaliter loquendo, non licet hoc, sed cum quadam præcipua probabilitate. Non enim certitudinaliter sequitur, Iste et ista simul in lecto inventi sunt nudi, ergo sunt forniciati : quia staret quod mas sectus esset aut frigidus, aut per impios compulsi essent simul jacere. Legitur quoque de S. Bernardo, quod religionem nondum ingresso, impudica puella se injecit ac sociavit in lecto; ille vero cum omni modestia in extremam lectuli se collocans partem, mansit castissimus. Insuper, quamvis de nobis ipsis ac aliis, ad tempus scire pro certo possimus nos esse in peccato mortali, non tamen cum absoluta certitudine scire valemus nos ipsis aut alios esse in caritate et gratia, sine revelatione divina. Propterea, quamvis ex evidentia facti, de nobis ac aliis certitudinaliter judicare possimus esse nos in culpa mortali; non tamen sic, quod simus simpliciter boni, videlicet in caritate et gratia constituti, aut quod actio nostra sit meritorie bona, quamvis sit bona ex genere. Nihilo minus possunt in aliquo apparere tot et tanta meritoriae bonitatis ac sanctitatis indicia, quod cum certitudine multum probabili et valde præcipua liceat judicare eum vere meritorie bonum, seu in caritate existentem et Deo acceptum, quum illa indicia revelationi æquipollere veraciter D videantur.

Tertio, judicatur malum de proximo ex levibus causis et signis. In quo judicio triplex est gradus. Primus, dum quis ex levibus causis aut signis, incipit dubitare de proximi bonitate : et hoc veniale exstat peccatum, ex infirmitate humana procedens; nec hoc proprie appellatur judicium, sed magis suspicio. Secundus gradus, dum ex hujusmodi signis firmiter sentit aut asserit de proximo quod sit malus : quod proprie vocatur judicium. Et si

malum quod taliter de proximo judicat, mortale peccatum sit, tunc taliter judicare est mortale peccatum, quum sit caritati et rectae rationi contrarium, justitiae quoque atque prudentiae derogativum. Tertius gradus, dum ex levibus causis et signis, non dumtaxat taliter judicat, sed etiam ad proximi punitionem procedit, affligendo aut accusando eum assertive, quasi de facto: et hoc prædictis est gravius, quum tam caritati quam justitiae magis contrarietur. Hæc ergo judicia prohibet Christus, dicendo: « Nolite judicare ».

Porro, si interrogetur, an ex suspicionibus liceat judicare, respondent Thomas, Durandus, Joannes, et alii, quod suspicio propriissime sumpta, est opinio mali de alio, ex levibus causis et signis concepta. Oriturque talis suspicio ex origine tripli. Primo, ex malitia suspicantis, qui sibi de propria malitia conscius, faciliter judicat alios sibi esse consimiles. Secundo, ex malo affectu ad alium: sicut qui alium odit aut ei irascitur, malum de ipso facile suspicatur. Hujusmodi autem suspiciones quum sint perversæ, sicut earum origines, non licet judicare ex eis. Tertio procedit suspicio ex experientia quadam. Unde juxta Philosophum secundo Rheticæ, senes sunt magis suspiciosi, quia ex temporum diuturnitate aliorum defectus magis experti sunt, et verisimilius eos conjiciunt atque considerant: juxta illud in Ecclesiastico, Vir in multis expertus, cogitat multa. Estque suspicio ista minus culpabilis, quia plus de certitudine habet, et ex causa meliori procedit.

Quum autem sit triplex suspicio, utpote levis seu temeraria, quæ ex levibus causis procedit et signis; alia vero sit suspicio probabilis, ut dum multa aut probabilia signa mali apparent; tertia autem sit suspicio violenta, quæ ex signis valde verisimilibus et quasi cogentibus profluit: præfata suspicionis definitio, de suspicione propriissime sumpta præstatur, utpote de suspicione levi ac temeraria. Suspicio autem probabilis, et violenta, quanto plus

A de certitudine sortiuntur, tanto minus proprie suspiciones vocantur. Nec ex suspicione probabili licet malum judicare de alio cum assertione, quia multipliciter falli quis posset; tamen judicare ex ea est minus culpabile quam ex temeraria suspicione, loquendo in genere. Imo veniale peccatum est, si in suspicione sistatur; si autem usque ad assertionem de malo alterius procedatur, mortale esse peccatum præsumitur, si malum quod alteri imputatur existat mortale. Ex quibus omnibus

B innotescit, quam periculosum sit inordinate de proximis judicare, potissimum religiosis, quorum est soli Deo et sibi ipsis vacare. Ideo, Climaco protestante, Qui judicat, usurpat sibi quod Dei est, et tanquam blasphemiae reus probatur.

Denique, circa hæc verba Christi, Nolite Luc. vi, 37.

judicare, ait Cyrillus: Christus Dominus noster sedat et tollit hic pessimam consuetudinem et passionem animarum nostrarum, principiumque contemptus aliorum. Quum enim deceat homines circum-

C spicere semetipsos, atque secundum Deum conversari, hoc tamen multi non faciunt, sed examinant aliena, et si viderint aliquos infirmari aut cadere, tanquam priorum oblii defectuum, detrahunt. Postremo, quum homo omni possit momento a Spiritu Sancto tangi et pœnitere, quamvis possimus certitudinaliter judicare aliquem esse in mortali peccato, dum eum in actu hujusmodi vitii videmus intentum, tamen actu cessante, certitudinaliter judicare non possumus eum adhuc in culpa

D esse mortali.

Non igitur simus ad judicandum præcipites et incauti, sed potius juxta Christi doctrinam, simus misericordes et peccantibus condolentes, atque pro ipsis orantes; et cetera spiritualia misericordiæ opera tanto instantius ac copiosius exerceamus, quanto corporalia misericordiæ opera minus exercere valemus: quæ tamen pio affectu exercere non desistamus. Et judicet, corripiat ac castiget unusquisque se ipsum, ad laudem et gloriam Omnipotentis.

SERMO SEPTIMUS

QUAM FACIAT SIBI TERRIBLEM JUDICEM DEUM, QUI PRONUS EST CONFRATRIS SUI
DICTA VEL FACTA TEMERE JUDICARE.

QUID vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras ? *Luc. vi, 41.*

I Cor. i, 24. Christus sapientia Dei Patris, sciens sibi *Joann. v,* omne judicium a Deo Patre esse collatum, *22.* et quam periculosum sit nobis judicare *I Reg. xvi,* de aliis, quorum corda non intuemur, nec *7.* scimus quid agatur in eis, consultissime *1 Cor. ii, 11.* prohibet nobis temeraria et incauta judicia : quæ sunt religiosis summe vitanda, quia non solum ad meliorem, sed item ad tutiorem viam tenentur, et ad quotidiam obligantur profectum, a quo pronitas ac temeritas judicandi de aliis, præsertim impediunt hominem. Nihilo minus quidam sunt religiosi, ut sic loquar, irreligiosi, intimorati, incustoditi ac stolidi, circa aliorum defectus et excessus observandos, describendos, dijudicandos, recitandos proni, curiosi, solliciti, se ipsos miserabiliter negligentes, imo fratres ipsis devotiores et spirituales patres suos judicare temere præsumentes. Quorum unicuique ait *Lue. vi, 41,* vator : Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non vides ? Et quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, sine ut ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns ? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui.

Ex quibus æternæ, increatæ ac infinitæ Sapientiæ verbis ostenditur, quod volens corripere, judicare, corrigere, docere exhortative alium, debet in primis corriperre, judicare, corrigere, exhortari et instruere semetipsum. Qui enim in majoribus aut eisdem est vitiis, alium judicare, corripere aut corrigere est indignus. Propter

A quod ait Salvator : Medice, cura te ipsum ; *Luc. iv, 23.* et Apostolus : Qui alium doces, te ipsum *Rom. ii, 21.* non doces. In Ecclesiastico quoque asseritur : Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. Et rursus *Ecccli. xxi,* ^{30.} minus loquitur : Ex ore tuo te judico, serve *Luc. xix, 22.* nequam. Hinc super illud Matthæi, Nolite *Matth. vii,* judicare, scribit Chrysostomus : Non oportet exprobrare delictum, aut eum qui peccato aliquo præventus est, insolenter obruere, nec persecuti jurgio, sed monere consilio. Non enim illum, sed temetipsum B profecto condemnas, et facis tibi ipsi terribilis esse judicium, cogisque adversus te diligentissimam etiam de minimis fieri ultiōnem : ut enim diligentius tua examinentur peccata, legem primus ipse posuisti, severius de his quæ proximus peccaverat judicando. Sunt autem hæ diabolicæ tentationis insidiæ : nam qui severe discutit aliena, nunquam propriorum reatum merebitur veniam. Et rursus : Si nullum (inquit) aliud haberemus peccatum, pro hoc solo nos gehennæ tradi satis abundet C que sufficeret : quippe qui in aliorum delictis severi et amarissimi judices residemus, nostras autem trabes oculis nostris infixas non cernimus, qui aliena etiam minima tam sollicite perscrutamur, et ad condemnandos ceteros omne vitæ nostræ tempus absumimus.

Præterea, ut sciamus quæ judicia sint vitanda, quæ amplectenda, oportet advertere quod multiplex est judicium. Primum est judicium discretionis, quo inter bonum et malum, inter verum et falsum D discernitur, et bonum ac verum eligitur, malum ac falsum abjicitur : de quo in Job fertur, Numquid qui non amat judicium, ^{Job xxxiv,} _{17.}

sanari potest ? Et istud judicium debet quilibet circa se et circa subjectos exercere, si aliquibus præsit. Secundum est judicium commendabile, quod vocatur judicium propriæ discussionis, quo homo post propriæ vitæ diligentem examinationem judicat se talem qualis est : de quo

I Cor. xi, 31. ait Apostolus, Si nos ipsos dijudicaremus,

non utique judicaremur. Tertium est judicium tolerabile, puta judicium definitivum seu assertivum de aliorum inexcusabilibus malis, quæ bono nequeunt animo

Matth. vii, 16. fieri : de quibus Salvator, Ex fructibus

(inquit) eorum cognoscetis eos. Quartum est judicium utile, scilicet judicium præsidentis, secundum regulas juris : juxta

Prov. xxix, 14. quod in Proverbiis habetur, Rex qui in

veritate judicat pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur. Quintum est judicium inutile, utpote judicium suspicionis, tamen absque pleno consensu rationis :

Ps. cxviii, 39. de quo orat Psalmista, Aufer opprobrium meum quod suspicatus sum. Sextum est judicium detestabile. Quod fit quatuor modis. Primo, dum fertur sententia de secreto cordis sine sufficientibus signis :

quod ad temerarium spectat judicium, quod non procedit ex certa notitia, neque ex vera prudentia. Secundo, dum dubia trahuntur in partem pejorem. Tertio, dum judicatur de futuro hominis statu, videlicet quod aliquis sit in vitiis suis mansurus, aut filius perditionis futurus. Quarto,

dum contra jus assumitur exsecutio judicialis : contra quod dicit Apostolus, Quid mihi de his quæ foris sunt judicare ?

I Cor. v, 12. Insuper, super illud, Nolite judicare, asserit Augustinus : Nil aliud nobis hoc loco præcipi puto, nisi ut ea de quibus dubium

est quo animo fiant, in partem meliorem interpretetur. Quædam namque et bono et malo animo fieri possunt : de quibus

judicare temerarium est, maxime ut damnentur, id est, in pejorem partem trahantur. Duo autem sunt in quibus temerarium judicium vitare debemus : videlicet

dum incertum est quo animo aliquid factum sit, aut incertum est qualis futurus

A sit qui nunc bonus aut malus appareat. Non ergo reprehendamus ea de quibus nescimus quo animo facta sint ; nec ita reprehendamus quæ manifesta sunt mala, ut ejus qui fecit emendationem desperemus.

Præterea, juxta doctores, quædam sunt mala quæ bono animo fieri nequeunt, quoniam in sua ratione deformitatem peccati includunt, ut blasphemare, desperare, furari, latrocinari : de quibus judicare permittitur, quum certum sit quod sint mala. Alia sunt bona ex genere, quæ tamen male

B fieri possunt, ut dare aliquid mendicanti pro laude humana. Tamen quia aliorum nos latet intentio, talia sunt judicanda in

bono, et probabiliter bona censenda, nisi verisimilia ad oppositum apparerent indica.

Juxta quod in Evangelio loquitur Filius Dei : Quum facis eleemosynam, noli *Matth. vi, 2.* tuba ante te canere, hoc est signa ostentationis monstrare. Alia autem sunt bona ex

sua natura et propria ratione, quæ male fieri nequeunt : ut sunt elicti et immediati actus virtutum, quibus secundum

C Augustinum, nullus directe utitur male, sicut diligere Deum, atque aliarum virtutum opera adimplere secundum intentionem, formam et modum Dei præcipiens,

puta ex fide et caritate, ad gloriam Dei. Et talia sunt absolute bona et laudabilia judicanda in generali ; tamen in particulari

nos latet an actus nostri seu aliorum sint tales, absque revelatione divina, quum ignorremus an in caritate simus et gratia. Porro

alia sunt opera indifferentia, utpote nec bona nec mala ex genere, ut levare festu-

D cam, fricare barbam. De quibus judicare illicitum est, quum agentis intentionem non videamus ; sed interpretanda dicuntur in melius, non utique cum assertione, quia hoc esset incautum, quum sit incertum,

sed cum quadam pia aestimatione et spe, qua semper de proximis meliora debemus confidere et sentire, nisi evidenter mali oppositi appareant signa.

Hinc, ut præclarissimus ille theologus et doctor irrefragabilis, Alexander magnus,

videlicet Alexander de Hales, fatetur, ad

simplices et subjectos etiam monachos pertinere potest judicium assertivum de manifestis et inexcusabilibus malis, loquendo de judicio interioris intelligentiae et rationis, quod dicitur judicium adhaesionis, quo judicamus aliquem male egisse Deumque offendisse. De his autem de quibus multum probabilia malitiæ signa apparent, præsertim quæ suspicionem efficiunt violentam, licet eisdem cum condecenti probabilitate absque assertione temeraria judicare. Ex quibus judiciis procedere potest et debet proportionata correptio : quia de manifestis malis, quæ scilicet bene fieri nequeunt, corripiendus est frater cum assertione, quod scilicet sit culpabilis ; de probabilibus vero malis corripiendus est moderatius et cum probabilitate, nec pia excusatio fratris est repellenda.

Deinceps communiter dicitur, quod de manifeste malis judicare permittimur, reprobando factum, non judicando aut condemnando personam. Contra quod objici posset, quod factum personam denominet : si ergo factum est malum, ergo et faciens. Rursus, quem actu mortaliter peccantem conspicimus, mortaliter vitiosum esse scimus, judicareque possumus. Et respondendum, quod personam judicare seu condemnare licite possumus ex evidencia facti, non quidem simpliciter, hoc est pro toto tempore atque finaliter, sed pro tempore certo, videlicet quamdiu in mortalis peccati actu esse conspicitur.

Simus ergo oculati, rigorosi, solliciti, considerando, discutiendo, dijudicando ac castigando proprias culpas ; pii autem circa confratres. Et facillime ex toto corde omni injurianti indulgeamus, quemadmodum in evangelio hodierno docet Salvator, dicendo : *Dimitte, et dimittetur vobis ; date, et dabitur vobis : eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur*

A vobis.

Quo constat, quod sicut homo se habet circa proximos suos, sic Deus habet se circa illum. Unde qui fratribus suis caritativi, pii liberalesque sunt ex totis præcordiis, consilium auxiliumque præstantes secundum vires, et quod effectu non valent, agunt affectu, nec amari, acuti duri-que sunt alios judicando, conquerendo, aut ultionem quærendo, sed gratiam sibi com-^{I Petr. iv, 10.} municatam in alterutrum administrant : hi speciale et maximam a Deo gratiam adipiscuntur. Judicare autem de aliis, summe periculosum est passionatis et amaris hominibus, potissimum de his a quibus offensos se arbitrantur, et circa quos minus bene afficiuntur. Si autem unusquisque se ipsum rite discutiat, tot calamitates, defectuositates, vitia atque pericula intuebitur in se ipso, quod non occupabit se inordinate cum alio, nec temere judicabit de aliquo, nec querulosus erit, neque detractor, neque facile offendetur : imo omni adversitate et confusione se dignum putabit, atque in propria causa patrocinari C studebit.

Postremo, Christus in evangelio isto dicens, *Numquid potest cæcus cæcum duce-re ? nonne ambo in foveam cadunt ?* percutit et condemnat quorumdam infelicium ambitionem, qui proprias defectuositates non intuentes, quum sint vani, passionati et ad se ipsos vitiose reflexi, ad fratrum suorum ducatum adspirant, officia amant, ad prælationem se ingerunt, etsi non evi-denter, tamen latenter ; et quod hominibus insinuare verentur ac sciri verecun-dantur, hoc mente coram Deo et Sanctis ejus gerere non formidant. O quam foeda est cordis eorum coram Deo pictura ! Im-perfectum ergo suum intueantur, et quam periculosum sit præsidere advertant ; atque divini rigorem judicii pertimescentes, cum timore et tremore suam operentur salutem. Ad laudem, etc.

Luc. vi, 39.

Philipp. ii, 12.

DOMINICA V POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

OMNES UNANIMES IN ORATIONE ESTOTE. I Petr. III, 8-15.

GLORIOSUS apostolici agminis princeps, in praesenti epistola totam vitam Christianorum sapienter ac sufficienter instituit, docet et ordinat. *Omnes unanimes in oratione estote*, id est, unanimiter Deum invocate, et ab ipso concorditer petite ea quae pertinent ad salutem. Unanimitas namque præcipue est necessaria jugiterque servanda universis Christianis, non solum in oratione, sed et in cordium affectionibus, fidei veritatibus, oris confessionibus, Deique laudibus ac virtuosis operibus. Propter quod ad Romanos affectuosissime ait apostolus Paulus : *Rom. xv, 5.* Deus patientiae et solatii det vobis id ipsum sapere, secundum Jesum Christum, ut unanimes uno ore honorificetis Deum. *Compatientes*, ut unus alteri pie et caritative condoleat mente, succurratque opere, sic *Luc. vi, 36.* ut ait Salvator : Estote misericordes. Nempe, ut ait Apostolus, sumus invicem membra atque confratres. Compassio quoque alleviat gravamen ejus qui percipit alium sibi compatiens, quemadmodum sustinens grave pondus, sentit relevamen dum alias secum oneri se supponit, prout secundo Rheticæ ait Philosophus. *Fraternitatis amatores*, id est confratrum, seu communionis eorum, optando quod omnes se invicem fraternaliter ac spiritualiter diligant, quia commune bonum potissimum est amandum. *Misericordes*, tam spiritualia quam corporalia misericordiae opera pro viribus exercendo. *Modesti*, id est mo-

A deramen servantes in factis vestris, eo quod virtus consistat in medio. Propter quod ait Apostolus : Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. *Humiles*, propriam parvitatem ac defectuositatem pensando, neque in aliquo vos ipsos inaniter extollendo.

Non reddentes malum pro malo, hoc est pravum opus pro opere pravo, vos ipsos inordinate vindicando (si autem secundum ordinem juris ultio fiat, non redditur malum culpæ pro malo culpæ, sed malum pœnæ pro malo culpæ : et hoc malum pœnæ est bonum, quum sit opus justitiae), *nec maledictum pro maledicto*, id est verbum injuriosum sive convitium pro verbo injurioso sive convitio; *sed econtrario benedicentes maledicentibus vobis*, id est bonum pro malo reddentes, quemadmodum loquitur Christus : *Diligitе inimicos vestros*, bene dicite maledicentibus vobis. Unde scriptum est : *Benedicite persequentibus vos*; *Rom. xii, 14.* benedicte, et nolite maledicere. *Quia in hoc vocati estis*, hoc est, idcirco ad fidem Catholicam vos Deus vocavit seu gratiose perduxit, quatenus jam dicta opere impletatis, benedicendo maledicentibus vobis, etc., *ut benedictionem hereditate possideatis*, id est, a Deo benedicamini in æternum, nunc percipiendo ab eo charismata gratiarum, atque post vitam hanc dona gloriæ æternalis, sicque in die judicii inveniamini inter eos quibus dicturus est Christus : *Venite, benedicti Patris mei*; *Matth. xxv, 34.*

possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.

Deinceps confirmat ea quae dixit, aucto-

Ps. xxxiii., 13 et seq. ritate Psalmistæ. *Qui enim vult vitam diligere*, id est vitam beatam vere efficaciterque appetere, et videre, per felicem experientiam, *dies bonos*, id est dies gloriæ cœlestis, in qua nullum est malum.

Dies autem vitæ præsentis pleni sunt malis pœnæ et culpæ, id est tribulationibus, miseriis et peccatis. Propter quod loquitur Christus in Matthæo : Sufficit diei malitia

Matth. vi., 34. *Ephes. v.*, 16. sua. Et Paulus hortatur : Redimentes tem-

pus, quoniam dies mali sunt. Quamvis autem in cœlo non sint dies multi per noctum intervalla, sed unus dies continuus

Is. lx., 19. ac æternus (juxta illud : Non erit tibi sol

amplius ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te, sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam ; in Apocalypsi quoque Joannes ait : Civitas non eget sole neque luna, nam claritas Dei illuminabit eam ; unde et in Zacharia legitur :

Zach. xiv., 7. Erit dies una quæ nota est Domino, non

dies neque nox), tamen dies iste pluraliter designatur, quoniam sua perpetuitate omne tempus includit. Propter quod in Mi-

Mich. v., 2. chæa de Christo habetur : Egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis. *Coerceat linguam suam a malo*, id est, a verbis illicitis, maledictoriis, murmuratoriis, injuriosis eam refrenet, sicut et Paulus hortatur :

Ephes. iv., 29. Omnis sermo malus ex ore vestro non

Jacob. i., 26. procedat. Unde et Jacobus ait : Si quis

putat se religiosum esse, hoc est devotum et legi seu religioni christianæ subjectum, non refrenans linguam suam, hujus vana est religio, id est falsa et ficta devotio. *Et labia ejus ne loquantur dolum*, id est, labia sua domet, ne verba proferant fraudulenta, verbis adulatoriis maledicenti loquendo quasi ei non indignetur, et tamen occulte insidiando eidem. Propter quod admonet Augustinus : Non aliud pectus tegat, et aliud lingua proferat.

Declinet autem a malo culpæ (juxta il-

Ecli. xxi., 2. lud Ecclesiastici : Quasi a facie colubri fuge peccata), id est, a vitiis se avertat, et

A ea detestetur ac odiat; et faciat bonum, hoc est, opera virtutum viriliter aggrediatur. Hæ enim sunt duæ partes justitiae. *Inquirat pacem*, id est, quantum potest conetur pacem habere cum proximis, etiam inimicis, occurrendo eis in omni caritate, humilitate et patientia, sicut ait Prophetæ : Cum his qui oderunt pacem eram pacifi- *Ps. cxix.*, 7. *Rom. xii.*, 18. cus. Unde ad Romanos habetur : Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habete. Hæc est pax temporalis, quam si cum proximis perversis habere non possumus, tamen pacem pectoris habeamus ad eos, ut mens nostra contra eos non perturbetur, sed semper tranquilla sit, secundum quod fieri potest et decet. Siquidem de perversitate et vitiis impiorum valde pium est contrastari. *Et persecutur eam*, hoc est, perfecte et stabiliter eam sequatur, pro ea constanter laborando, atque adeptam indesinenter custodiendo.

Quia oculi Domini super justos, id est, eos qui prædicta perseveranter observant, Deus misericorditer adspicit, fideliter protegit, et æternæ felicitatis retributione remunerat. Ad id quippe oculus magis dirigitur, quod magis diligitur. *Et aures ejus in preces eorum intentæ sunt*, id est, paratus est eos exaudire, secundum quod in Proverbiis fertur : Longe est Dominus ab impiis, et orationes justorum *Prov. xv.*, 29. exaudiet. Alibi quoque ait Scriptura : *Oratio justi penetrat cœlos*. Verum ut ait *Ecli. xxv.*, 21. Salvator, oportet semper orare, et non deficit : quia Deus non semper exaudit æque celeriter, sed nunc citius, nunc tardius, secundum ordinem sapientiae suæ. Propter quod Jacobus apostolus ait : Multum valet deprecatio justi assidua. Deinceps, oculi et aures in incircumscribibili ac simplicissimo Deo spiritualiter intelligendæ sunt, atque realiter idem sunt, ut pote intellectus, et cognitio ac miseratio ejus ; et pluraliter exprimuntur propter diversitatem suorum effectuum, et cognitorum ac auditorum. *Vultus autem Domini*, id est adspectus divini rigoris, est

super facientes mala, hoc est inobedientes A divinis præceptis, ut puniat eos in æternum, nisi vere et condigne pœniteant. Unde

Ps. xxxiii. 17. in illo psalmo adjungitur : Ut perdat de terra memoriam eorum. Et rursus idem

Ps. xx. 10. ait Propheta : Pones eos ut elibanum ignis in tempore vultus tui.

Consequenter docet et admonet Archi apostolus, ne propter adversa cessemus ab actibus virtuosis. *Et quis est qui vobis noceat, si boni*, id est virtutis, seu Christi essentialiter boni secundum quod Deus est, *æmulatores*, id est amatores et imitatores, *fueritis?* Sed quia contra hoc objici posset, quod justi ab impiis lædi possunt, spoliari, diffamari, imo interfici, sicque documentum eis inferri videtur; ad hoc protinus S. Petrus respondet : *Sed et si quid patimini propter justitiam, beati eritis.* Tanquam dicat : Quamvis inqui inferant justis corporalia damna, tribulationes et vulnera, hæc tamen justis plus prosunt quam nocent, dummodo ea propter Deum æquanimiter patientur : quia per ea crescent in gratia, remissionem culpæ, liberationem a pœnis futuris, beatitudinisque præcipuum adipiscuntur augmentum, sic ut ait Salvator, Beati qui persecutionem patientur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Denique, ut id clarius intelligatur, secundum quod quædam sunt bona hominis prima et principalia, quæ ei invito auferri non valent, et per quæ Deo placet, ac felicitati propinquat seu eam meretur. Et ista sunt bona hominis simpliciter, ut sunt gratia, virtutes et dona Spiritus Sancti, ac opera virtuosa : idecirco eorum amissio est documentum hominis, absolute loquendo. Alia autem sunt bona hominis secundaria et minus principalia, ut res temporales, hominis fama, proles, sanitas corporalis que vita. Quæ sunt bona hominis secundum quid, et possunt ei invito auferri : unde eorum amissio non est hominis documentum simpliciter, sed secundum quid. Imo incomparabiliter plus prodest eorum ablatio propter justitiam, quando

A Dei intuitu et amore patienter suscipitur, quam proposit eorum possessio. Imo si alicui propter sua peccata hæc auferantur, et ipse pro suis peccatis hoc sustineat cum pœnitentia vera, adhuc prodest ei multipliciter valde. Hinc asserit Christus : Beati Matth. v., 11, 12.

B estis quum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes, propter me ; gaudete in illa hora et exsultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Unde in collecta legit Ecclesia, Nulla nobis cebit adversitas, si nulla dominetur iniqitas : quia videlicet si patienti adversa non dominetur proprii cordis impatientia, ira, invidia, aut alia culpa spontanea, adversitatum illatio sibi non nocet simpliciter, sed proficit multipliciter. De hoc in sermone plura dicentur. Itaque, si quid patimini propter justitiam, id est ob hoc quod justi estis, justeque agitis, seu propter fidem aliamve virtutem, aut propter increatam justitiam, quæ Deus est, beati eritis in æternum in cœlo, et nunc beati

C estis in spe et merito.

D *Timorem autem eorum ne timueritis.* Timor hic capit pro objecto timoris, videlicet pro malis pœnalibus seu adversis, quæ solent timeri, et circa quæ timor servilis versatur ; ut sit sensus : « Timorem eorum », id est adversa quæ inqui possunt inferre, « ne timueritis », quemadmodum docet Salvator : Nolite timere eos qui corpus occidunt. *Et non conturbemini* propter adversa vitæ præsentis, hoc est, pacem mentis non amittatis, nec frangamini qui buscumque adversis, quum Filius Dei testetur : In patientia vestra possidebitis Luc. xxi, 19. animas vestras. Et si quis non sit ita perfectus quin sustineat primos vel etiam fortes motus timoris atque tristitiae, non tamen vineatur ab eis, neque consentiat testamentis, sed Christi passionem ac futuram remunerationem intueatur, ac Dei auxilium invocare non negligat. Ideo subditur : *Dominum autem Christum sanctificate*, id est, firmiter conservate, et in sanctitate ac justitia honorate, ejusque

sanctitatem ac majestatem considerate, *in cordibus vestris*, ut nequaquam propter adversa recedatis ab eo, sed contemplatione ipsius omnia invictissime toleretis. Dicimur equidem Deum sanctificare, dum ei in sanctitate et justitia non omittimus ministrare, ita quod quantum in nobis est, per opera virtuosa eum esse sanctum et omni honore dignissimum demonstramus.

^{I. Petr. iii,} Postremo, circa illud, «quis est qui vobis noceat», etc., agnoscendum quod, Æmulari, sumitur in Scripturis quatuor modis.

A Primo, pro indignari, juxta illud in Ezechiele : Erat statutum idolum zeli, ad pro- *Ezech. viii.* vocandum æmulationem. Secundo, pro in-^{3.} videre, secundum illud ad Romanos : Non *Rom. xiii.* in æmulatione et contentione. Tertio, pro amare, juxta quam significationem ait Apostolus : Æmular vos Dei æmulatione. *II Cor. xi, 2.* Quarto, pro imitari, secundum quod in Proverbiis scribitur : Non æmuleris ho- *Prov. iii, 31.* minem inustum; atque in Psalmo, Noli *Ps. xxxvi, 1.* æmulari in malignantibus. Tamen in hoc verbo Psalmistæ accipi potest etiam pro indignari et invidere.

SERMO PRIMUS

DE UNANIMITATE, PACE CONCORDIAQUE FRATERNA; DEQUE VITIOSIS VITANDIS COLLOQUIIS.

PROHIBE linguam tuam a malo. Ps. *xxxiii, 14.*

Sacratissimus archi apostolus Petrus in præsenti epistola saluberrime nos informat in multis. Primo, ut in bonis actibus simus unanimes. Quemadmodum enim caritas Dei et proximi cunctis fidelibus maxime necessaria est, ita et ea quæ directe et proprie ex caritate sequuntur, ut sunt pax atque concordia. Unanimitas autem idem est quod concordia, utpote diversorum animorum in idem consensus : et istud de bona unanimitate et concordia intelligi debet. Est namque et vitiosa concordia, seu unanimitas prava eorum qui confederantur in malis. Unde in Actibus *Act. viii, 11.* Apostolorum habetur, quod Samaritani *Ibid. 6, 12.* unanimiter intendebant Simoni mago, postea vero S. Philippo diacono. Itaque, sicut amplectenda est bona concordia nascens ex caritate, qua plures in his quæ sunt divini obsequii et animarum concernunt salutem, concordant (de qua ait Propheta : *Ps. lxvii, 7.* Deus inhabitare facit unius moris in domo, seu unanimes, secundum aliam translationem); ita concordia mala est fugienda.

Ideo nulli consentiamus in rebus illicitis, sicut multi, ex carnali amore aut propter C temporalia commoda, consentiunt cognatis et caris ac familiaribus seu sociis suis in malis, etiam ad persequendum, nocendum ac detrahendum his a quibus directe læsi non sunt. Contra quod in Ecclesiastico dicitur : Noli pro amico inimicus fieri *Ecclesi. vi, 1.* proximo. Unde et Tullius contestatur : Hoc amicitia vera requirit, ut intuitu amicorum nil turpe, nil agamus illicium. Itaque qui alium vere sincereque diligit, si viderit eum contra quempiam inordinate moveri seu irrationaliter concitari, non D debet ei protinus consentire, adstare, succurrere, sed increpationem ac informationem impendere, et pie mediando litigantes ad concordiam revocare : quia ut loquitur Christus, Beati pacifici, quoniam *Matth. v, 9.* filii Dei vocabuntur.

Præterea, quam necessaria sit bona ista concordia omnibus Christianis, constat ex eo quod ad Philippenses tam affectuosissime ait Apostolus : Si qua consolatio in *Philipp. ii,* Christo, si quod solatium caritatis, si qua ^{1, 2.} societas spiritus, si qua viscera misericor-

diæ, implete gaudium meum, ut idem sapientias, unanimes, id ipsum sentientes. Idem enim sapere nos oportet in his quæ sunt fidei ac salutis. Propter quod asserit Leo Papa : Gratia Patris cœlestis, non dissimiles, non discordes, sed unum sentientes unumque amantes adoptavit heredes : ad unam reformatos imaginem oportet animum habere conformem.

Insuper, non cum hominibus tantum, sed cum Deo quoque et angelis debemus

Job xxii, 21. habere concordiam, juxta illud Job : Aequiesce Deo, et habeto pacem ; et per hoc habebis fructus optimos. Apostolus quo-

Rom. v, 1. que ad Romanos : Justificati (inquit) ex fide, pacem habeamus ad Deum. Porro concordia vera ad Deum, est tam in adversis quam in prosperis uniri et consentire voluntati divinæ, et gratias ei referre, non murmurare, neque ad iram impatiens moveri. Hinc asserit Leo Papa : Quid est pacem habere cum Deo, nisi velle quod jubet, et nolle quod prohibet ? Concordiam autem habere cum angelis, est eorum sanctis inspirationibus consentire ac libenter obedire. Præterea, si desideras scire an veram cum Deo pacem atque concordiam habeas, conscientiam tuam examinationa ; et si non fueris tibi conscientius de aliqua culpa mortali, spera de meliori.

Ad amorem vero et diligentem conservationem concordiæ, duo nos debent inducere. Primo, quod ipsa tam singulariter grata ac placita est tam Deo quam hominibus, secundum illud Ecclesiastici :

Ecclesi. xxv, 1, 2. In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo et hominibus : concordia fratrum, amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes. Secundo, quia ut ait Bernardus, Non est in terra expressior similitudo angelicæ conversationis, quam unitas et concordia vitæ socialis. Ideo semper esse debemus solliciti servare unitatem et concordiam spiritus in vinculo pacis, quia concordia est omnium virtutum custoditrix, sicut discordia cunctarum est dissipatrix virtutum, dicente Hieronymo : Sieut per concordiam par-

A vœ res crescunt, ita per discordiam res maximæ dilabuntur.

Secundo princeps Apostolorum docet nos in præsenti epistola, ut proximis simus compatientes. Ad quod nos debet movere, primo conformitas naturæ : nam et bruta quamplura ejusdem speciei sibi invicem compatiuntur, ut patet de porcis. Secundo, caritas fraterna, quæ exigit ut sicut de bono proximorum lætamur, ita de eorum adversitate et casu tristemur. Tertio, quia nos ipsi in multis miseriis B atque periculis sumus. Quarto, quia per hoc divinæ pietatis miserationem meremur. Quinto, quoniam Christus et omnes Sancti valde compassivi fuerunt. Nam et Christus videns civitatem Jerusalem, futuram ejus ruinam deflevit. Et sanctus Job protestatur : Flebam super eo qui affligeretur erat, et compatiebatur anima mea pauperi. Paulus quoque ad Corinthios disseruit : Quis infirmatur, et ego non infirmor ? Quis scandalizatur, et ego non uror ? *Luc. xix, 41.* *Job xxx, 25.* *II Cor. xi, 29.*

Deinceps, sicut malum culpæ incomparabiliter pejus est malo poenæ, videlicet corporali infirmitate temporalique damno, et persecutione humana ; sic multo plus contristari debemus et compati proximis propter eorum peccata, quam propter eorum mala poenalia. Sed, proh dolor ! pauci sunt tales, sed pene omnes plus pensant ac dolent corporalia incommoda, quam animarum pericula et peccata. Nempe, si viderint proximi domum comburi, condolent et succurrunt ; si autem ipsum proximum viderint igne libidinis aestuare et fornicari, a risu vix abstinent. In talibus non sunt christianæ viscera pietatis, nec fulget cordi eorum illuminatio Spiritus Sancti, sed contenebrati sunt oculi eorum interni. Hinc loquitur Augustinus : Pia est ista tristitia et beata compassio, alienis vietiis tribulari, non implicari ; mœrere, non haerere ; dolore contrahi, amore non attrahi. Verumtamen de pravorum justis castigationibus atque tormentis ex zelo justitiæ seu etiam ex spirituali amore lætari, in quantum eis poenæ salubres sunt, et per

eas bonum conservatur commune, non exstat illicitum, sed potius virtuosum.

Tertio docet Archiapistolus, ut simus ^{I Petr. iii, 8.} fraternitatis amatores. Idecirco commune bonum, generalemque omnium mutuam caritatem ac pacem cordialissime semper desiderare et amare debemus, atque orando, loquendo, hortando, reconciliando, ac pacifice exemplariterque vivendo, conari ad hoc, ut inter Christifideles sit caritas, pax et conversatio pia. Unde unusquisque paterfamilias ita se debet in propria domo habere, totisque viribus providere, ut in domo sua sit pax, nec inter domesticos suos inveniatur discordia: quod ut facilius impetrat, ipsem ipsum et pacificus esse debet, ac ceteris virtutibus de quibus in ista epistola mentio fit, adornari.

Ibidem; Quarto docet, ut simus misericordes, sicut et Christus in præcedentis dominicæ evangelio docuit: de quo in sermonibus præfati evangelii multa sunt dicta. ^{Lue. vi, 36.}

Quinto docet, ut simus modesti, ut scilicet in omni exteriori motu, incessu, vestitu, gestu et verbo medium teneamus seu moderamen, levitates, vanitates petulantiasque vitando, quemadmodum Augustinus hortatur: In omnibus motibus vestris nil fiat quod eujusquam offendat adspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem. Ambrosius quoque: Est (inquit) in ipso motu, incessu et gestu tenenda verecundia. Dispositio enim mentis in corporis apparatu cognoscitur, ita quod quedam vox animi est corporis motus. Hinc exterior levitas, vanitas, curiositas atque loquacitas, interioris levitatis, vanitatis, curiositatis et dissolutionis sunt signa. Idecirco in Ecclesiastico scriptum est:

Ecccl. xix, Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu ^{26, 27.} faciei cognoscitur sensatus; amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis, annuntiant de illo. Ex quibus patet eorum fatuitas qui de vestium et similium exteriorum curiositate et pompa reprehensi, dicere solent: Non est de exterioribus cura, dummodo interiora sint bona.

Sexto docet, ut humiles simus. Nam

A sicut coram Deo et hominibus odibilis est *Ecli. x, 7.* superbia, ita humilitas efficit hominem Deo hominibusque amabilem. Quid autem sit humilitas, et de motivis atque effectibus ejus, in diversis sermonibus multa sunt introducta.

Septimo docet, ut in omni adversitate simus plenarie patientes. Ideo propter ad- ^{I Petr. iii, 9.} versa non contristemur, sed considerando quanta sit eorum utilitas dum æquanimitate tolerantur, gloriemur in eis, Deoque gratias referamus, quemadmodum in ex-

B ordio suæ epistolæ Jacobus exhortatur: Omne gaudium existimat, quum in varias *Jacob. i, 2.* tentationes incideritis. Simus itaque semper virtutibus præmuniti ac custoditi, in tantum ut nullius hominis improbitate, vituperatione, detractione, seu quacumque inordinata locutione, irrisione aut injuriatione, provocemur ad impatientiam,

ad inordinatam locutionem, ad opus illicitum, ad minorationem caritatis, aut beneficiorum subtractionem: quia hoc esset vinci a malo, et reddere malum pro malo. *Rom. xi, 21, 17.*

C Cujus oppositum docuerunt Christus atque Apostoli. Unde et Psalmista fatetur: Dixi, Custodiam vias meas, ut non delin- *Ps. xxxviii, 2.* quam in lingua mea; posui ori meo custodiam, dum considereret peccator adversum me. Hinc et Archiapistolus ad suæ confirmationem doctrinæ introducit verba Psalmistæ: Quis est homo qui vult vitam, etc.? Prohibe linguam tuam a malo, etc. *Ps. xxxiii, 13, 14.*

D Vitanda sunt ergo universa colloquia vitiosa, superflua, verba detractoria, pungitiva, mendosa, fraudulenta, ac juratoria, imo et otiosa, quum Judex summus testetur: De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii. Quod si ita est de verbis otiosis, quale fiet judicium de verbis detractoriis, pungitivis, mendosis, ceterisque similibus? Hinc ad vitandum verba illicita copiosissime nos hortatur Scriptura. Ait etenim Salomon: In multiloquio non de- *Prov. x, 19.*

erit peccatum; et iterum, Stultus verba multiplicat; itemque, Vidisti hominem velocem ad loquendum? Stultitia magis spe- ^{14.} *Eccle. x,* ^{20.} *Prov. xxix,*

randa est, quam illius correctio. Hinc in A Ecclesiastico multa scribuntur, videlicet : *Ecclesiastes*, 5. Odibilis est, qui procax est ad loquendum ; Qui multis utitur verbis, laedit animam suam ; Ne iteres verbum durum et nequam. Simus igitur circumspecti, maturi ac timorati in verbis.

Postremo in epistola ista hortatur nos *1 Peter. ii.* Archiapostolus, sicut et ante jam fecit, ut ^{19 et seq.} patientes jugiter exsistamus, nec adversarios fidei atque justitiae vereamur, imo pro veritate et aequitate simus parati mori, sieque Christum cum sanctitate et debita reverentia nostris in cordibus veneremur, quemadmodum Salomon loquitur : *Cf. in Prov. vii. 1.* Fili, honora Deum, et valebis ; praeter eum vero ne timueris alienum. Hinc in Isaia *Is. xi. 12.* habetur : Quis tu ut timeas ab homine mortali, et a filio hominis qui quasi fœnum arescit ? Unde iterum ait Scriptura : *Prov. xxix. 25.* Qui timet hominem, cito corruet ; itemque, Qui timet Deum, nihil trepidabit. *Ecclesiastes*, 16. Quæ omnia intelligenda sunt, non quod

A prælati ac præsidentes non sint ordinate filialiterque timendi, in quantum sunt Dei vicarii; sed quod non debeamus homines formidare carnali et vili timore, ita ut ex eorum timore a Deo et justitia recedamus.

B Denique, quam placitum et acceptum sit Deo, propter eum ignoscere inimicis, patet ex sequenti exemplo. Miles quidam regem quemdam occidit. Quadam vero vice, filius regis occisi obviavit militi illi. Qui videns se non posse evadere, procidit ad pedes regis, postulans sibi propter Deum ignosci : filius itaque regis misericordia motus, ei indulxit. Postea filius regis intravit ecclesiam ; quumque ante imaginem crucifixi inciperet adorare, imago illa amplexata est eum, dicens in persona Christi ad eum : Quoniam hodie fecisti misericordiam cum occisore patris tui, ego quoque tecum misericordiam facio, et omnia tua peccata tibi indulgeo, nec a meo separaberis regno.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

QUUM TURBÆ IRRUERENT IN JESUM, UT AUDIRENT VERBUM DEI, ETC. *Luc. v. 4-11.*

Luc. viii. 45. **I**N evangelio hodierno describitur, quam ferventer homines ad Christi prædicationem confluxerunt, et quam sapienter docuit eos, quam eminenter etiam per miracula prædicationem suam corroboravit. Ait itaque Lucas : *Quum turbæ irruerent in Jesum, ut audirent verbum Dei.* Ex quibus verbis docemur, quod cum maximo impetu ac fervore concurrebant ad eum undique etiam multitudines copiosæ, ita quod se invicem comprimebant, et ipsummet Christum tangebant. Quis enim sanæ mentis non affectaret tam pulchrum ac dulcem virum adspicere, tam sapientem et eloquentem audire, tam virtuosum et sanctum attingere, tot et tantorum mi-

C raculorum operatori approximare ? Unde in Revelationibus S. Brigittæ legitur, quod beatissima virgo Maria dixit ad Brigittam : Tam gratiosus ac dulcis fuit Filii mei adspectus, tamque speciosus fuit vultus ipsius, quod quicumque desolati et tristes vultum Filii mei adspergerant, mox consolationem senserunt, ita quod dicere consueverunt : Eamus ad Filium Mariæ, ut ex ejus intuitu consolemur. Nec mirum, quoniam ipse est de quo dixit Propheta : Speciosus forma præ filiis hominum, dif- *Ps. xliv. 3.* D fusa est gratia in labiis tuis ; propterea benedixit te Deus in æternum. Deinceps multi Sanctorum tantæ leguntur sanctitatis et gratiæ fuisse, quod quasi ange-

Coloss. ii.
9.

licum vultum habebant, resplendentibus in eorum facie mirabili serenitate atque fulgore : quanto magis id de Christo credendum, in quo omnis plenitudo Divinitatis corporaliter habitavit, non solum per gratiam sicut in ceteris Sanctis, sed et per hypostaticam unionem ac beatificam frutionem ?

Joann. i.
1.

Præterea, qualiter propter plures ac varias causas turbæ confluxerunt ad Christum, interdum præhabitum est. Hic tamen ad eum concurrisse scribuntur, « ut verbum Dei », hoc est prædicationem Christi, « audirent »; vel, « Verbum Dei », id est ipsummet Christum loquentem, qui est æternum increatumque Verbum Patris altissimi, juxta illud Joannis : In principio erat Verbum, etc.

Et ipse stabat secus stagnum Genesareth : quod alio nomine vocabatur mare Galilææ, quia in illa fuit provincia; et mare Tiberiadis, a civitate Tiberiade sibi vicina. Et vidit duas naves stantes secus stagnum, hoc est prope littus stagni præfati. Piscatores autem, videlicet Petrus, Joannes et Jacobus, descendenter, id est, naves suas egressi, aquam circa littus intraverant, et lavabant retia sua, ut purgata convolverent, quia nil ceperant, et volebant ad tempus a piscatione cessare. Ascendens autem Jesus in unam navem, quæ erat Simonis, scilicet Petri, et fratris ejus Andreæ, ut aliqui dicunt : quia Matthæus et Marcus dicunt, quod Jesus inventit Petrum et Andream simul pescantes ; rogavit eum a terra reducere pusillum, id est navem ad modicum spatium a terra in aquam dirigere, ut competenter distaret a ripa, quatenus ab omnibus melius posset audiri. Ideo quippe navem intravit, quia turbæ cœperunt eum comprimere, atque in terra cum eis stans, non poterat tam convenienter a cunctis audiri ac adspici sicut in navi stans, ubi nemini dorsum vertit in faciem, sed in omnium stetit adspectu : nam turbæ stabant circa littus.

Porro, in hoc ostenditur summa Christi

A humilitas, dignatio, mansuetudo et pietas, quod Petrum pro tam parva re, tam modeste rogavit, cui præcipere potuit : docens prælatos, ut præniores sint pie humiliterque hortari quam districte præcipere, magisque cupiant diligi quam timeri. Sed econtrario agunt indiscreti, qui ad præcipiendum proclives sunt, gladium sine causa idonea extrahentes, atque per hoc se ipsos ac subditos periculis exponentes : quibus per Ezechielem improperat Deus, Cum austoritate imperabatis ovibus meis B et cum potentia.

Ezech.
xxxiv, 4.

Et sedens in navi, docebat de navicula turbas. Navim nunc vocat naviculam, quoniam parva erat, et navigium egenorum. Sed quid prædicavit nunc Christus, Evangelista non exprimit, sicut nec omnia ejus miracula aliquis Evangelistarum in particuli prosequitur, imo nec omnes simul. Tanta vero de ejus documentis atque miraculis conscripserunt, quantum ad ædificationem Ecclesiæ, ad fidei confirmationem, ad salutem fidelium sufficere C noverant, inspirante ac moderante Spiritu Sancto. Recte quoque asseritur, quod sedens docebat, quoniam sedere doctorum ac judicium est.

Ut cessavit autem loqui, hoc est prædicatione finita, dixit ad Simonem Petrum, volens eum remunerare pro obsequio prænarrato, imo præinductam prædicationem volens per miraculum confirmare et audiendum cordi imprimere, specialiter quoque Petrum ejusque socios ad suam agnititionem, amorem ac venerationem inducere :

D *Duc in altum, hoc est, navem a littore amplius amove ad loca ubi aqua profundior est. Vel ideo dicit, « in altum », quoniam aqua plus distans a littore altior est quam quæ ripæ propinquior est, prout in libro de Sphæra probatur. Et laxate retia vestra in capturam, hoc est, ad capiendum pisces ea extendite. Dixit autem Christus singulariter Petro, « duc in altum », quoniam hoc ab eo solo fieri potuit ; pluraliterque adjunxit, « laxate », quia a pluribus id aptius fieri quivit. —*

Porro mystice per Petrum designantur perfectiores, ad quos præcipue pertinet in altum ducere, id est profunda scrutari mysteria, et difficiliora cognoscere, atque de talibus inferiores instruere, ut in libro de Ecclesiastica hierarchia divinus Dionysius scripsit. Per adjutores vero Petri signantur inferiores, ad quos pertinet retia laxare, hoc est verba ordinate connexa ad aliorum conversionem exprimere.

Et respondens Simon, dixit illi : Præceptor, id est tu, Jesu, qui tantæ es auctoritatis ut rite voceris Præceptor, cui et protinus obedire condignum est, per totam noctem laborantes ad capiendum pisces, nihil, hoc est nullum piscem, cepimus. Quod quamvis naturaliter accidere potuerat, sicut quotidie accidit, divina tamen dispensatione tunc sic evenisse opinor, ut Christi potestas in sequenti miraculo clarius reluceret, atque per hoc alii plus roborentur in fide, Deumque amplius glorificarent. In verbo autem tuo, hoc est propter hanc tuam locutionem, et ex spe capiendi pisces merito obediens, qua tuis verbis jam obediemus, laxaborete ad piscandum cum meorum adjutorio sociorum. Et in hoc promptitudo obediens, S. Petri commendatur, quia secundum naturam videbatur tunc infructuosum laxare retia, quum naturaliter non apparet spes capiendi pisces.

Et quum hoc fecissent, concluserunt Simon Petrus ac socii ejus, piscium multitudinem copiosam. In quo docemur, quam fructuosum sit obedire. Denique, juxta intelligentiam spiritualem, quemadmodum Petrus Christo jubente laxavit retia ad piscandum, quamvis ante tanto tempore et conatu nihil cepisset; ita prælati, et doctores ac prædicatores, juxta sacræ Scripturæ præceptum seu exhortationem extendere debent spirituale rete, id est coordinata seu apte connexa et condependentia documenta, ad aliorum conversionem, instructionem, profectum, cum fiducia subventionis divinæ; sive vicissim Domino auxiliante multum proficient, in quibus

A ante nil profecerunt. Propterea Timotheo scripsit Apostolus : Insta opportune, impotune. *Rumpebatur autem rete eorum,*² hoc est, partim rumpi cœpit. Non tamen aliquis excidit pisces : quod etiam miraculum fuit.

Et annuerunt sociis qui erant in alia navi, videlicet Jacobo et Joanni, ut venirent ad eos navigio, et adjuvarent eos. Annuerunt autem, id est, nutu seu signo, non verbis, insinuaverunt, quia præ admirationis magnitudine loqui vix poterant, et B præ reverentia Christi vix loqui audebant. Sic et spirituales piscautores, videlicet prælati et prædicatores, quum se viderint non posse ad portum salutis universos perdere, quos de sæculo isto velut ex procellosissimo mari aliqualiter abstraxerunt, atque ad pœnitentiam induxerunt, alias viros idoneos debent in adjutores quærere, invitare, assumere, ut conversos ac pœnitentes custodiant, dirigant, accendant, et ad finem beatum perducant. Sed quidam superbi et præsumptuosi sunt nimis,

C *qui de propriis viribus ac virtutibus fatue confidentes, aliorum auxilium sibi necessarium non arbitrantur, quum tamen se ipsos regere insufficientes probentur.*

Et venerunt ex alia navi, et impleverunt omnes simul ambas naviculas, ita ut pene mergerentur. Quo patet, quod maxima piscium multitudo exstitit capta. Ita et spiritualiter, pluribus verbum Dei digne ac efficaciter prædicantibus, plurimi convertuntur. Porro, per naviculas designantur particulares Ecclesiæ seu congregations devotæ, quæ pene merguntur, dum multi recenter conversi in eis sunt, in quibus vitiorum reliquiae et pronitates ad vitia manent : in quibus tam ipsi quam alii saepe periclitantur, dum alii nondum ita perfecti sunt ut illorum imbecillitates valeant æquanimiter tolerare.

Quod quum videret Simon Petrus, procedit ad genua Jesu, dicens. Honor enim virtuoso debetur atque prælatis : ideo sicut Petrus credidit Jesum esse maximæ sanctitatis et auctoritatis, ita et magnam

Joann. 1.
41, 42.*Matth.* viii.
8.

ei reverentiam exhibebat. Nempe et ante miraculum istud credidit Jesum esse Christum, quando videlicet Andreas frater ejus dicitur Christus, et duxit eum ad Jesum, ut Joannes ait : unde viso miraculo isto, aucta fuit in eo hæc fides. *Exi a me, quia homo peccator sum, Domine, hoc est, tibi tam potenti, magno et sancto ego tam vilis et fragilis adsistere sum indignus.* Itaque ex magnitudine miraculosi effectus, majestatem causæ, videlicet excellentiam Christi, pensavit; et quia opposita juxta se posita clarius innotescunt, quo Petrus Christi virtutem excellentiamque magis consideravit, eo propriam parvitatem ac fragilitatem evidentius intellexit, humiliusque expressit. Unde Christum a se exire rogavit, non nisi ex profundissima humilitate; spiritualem vero ejus præsentiam et gratiosam adsistentiam valde optavit. Et centurioni similis fuit dicenti : Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, etc. Similis quoque fuit sponso Virginis gloriosæ, qui voluit eam ex simili causa relinquere, tanquam cohabitatione illius indignus, secundum quosdam Sanctorum. De spirituali vero et gratiosa præsentia semper optanda dicit Gregorius : Si te peccatorem consideras, necesse est ut a te Dominum non repellas.

Stupor enim circumdederat eum, et omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant, id est, vehemens admiratio occupavit totaliter corda Petri et sociorum ipsius, ex consideratione tanti prodigii : cuius admirabilitatem tanto certius noverant, quanto in arte piscatoria peritiores fuerunt. Si autem quæratur, qualiter tot pisces ibi tam subito convenerunt, faciliter respondet, quod Christus omnipotenti sua virtute, angelico quoque obsequio, potuit pisces diversis ex locis illuc cito adducere, imo et pisces de novo creare.

Præterea, sicut Petrus viso hoc signo, nil meritis suis adscripsit, neque inaniter gloriatus est, sed totum se humiliavit, et Christo gratias egit, atque ipsius præsentia

A se fatebatur indignum; ita dum prædictor quosdam aut multos converterit, totum divinæ attribuat pietati, et gratias Deo agens nullatenus extollatur, imo se indignissimum arbitretur ut per eum Spiritus Sanctus talia operetur, et Domino se prosternat. Ex his quoque ostenditur magnitudo devotionis fervorisque Petri, quod ipse solus ad genua corruit Christi, quum tamen senior esset. *Similiter autem Jacobum et Joannem, filios Zebedæi, qui erant socii Simonis in piscando, circumdedit stupor.* Conformiter omnem hominem stupor merito implet, quando subtiliter pensat a paucis Christi Apostolis idiotis totum mundum *Act. iv, 13.* tam celeriter fuisse conversum ad tam incomprehensibilem fidem ac arduissimam legem, quod omni pene miraculo mirabilius reputatur : in quo et facta olim miracula, tanquam in suo effectu satis reluent. Unde nec opus est ea saepius iterari, quanquam Deus ex sua misericordia infinita frequenter iteravit ea, ad excitandam hominum tarditatem, qui præterita non advertunt, nec inchoationem ac processum Ecclesiæ sagaciter intuentur, atque ad confutandam hæreticorum infideliumque animorum insaniam.

*Et ait ad Simonem Jesus. Quemadmodum enim Christum specialiter honoravit, et humilius ei genua flexit, sic meruit singulariter consolari et honorari a Christo : quoniam cor contritum et humiliatum *Ps. l, 19.* Deus non despicit, sed exhilarat, et confortat. Unde et primo Regum Dominus protestatur : *Quicumque glorificaverit me, *I Reg. ii, 30.* glorificabo eum ; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Noli timere, inordinato timore, ex consideratione tuæ fragilitatis et culpæ, ex contemplatione quoque signi hujus et excellentiæ meæ, ut ideo petas me exire a te ; sed in consideratione pietatis et gratiæ meæ respira et gaudie. Hoc etiam omnibus nobis servandum est. Ex hoc enim, hoc est cito post tempus istud, vel post istud piscationis officium ; aut certe, « ex hoc », id est merito hujus obedientiæ tuæ ac reverentiæ mihi exhi-**

bitæ, loquendo de merito congrui, non condigni; *homines eris capiens*, hoc est, prædicator et apostolus eris, et prædicationibus, miraculis, orationibus, exemplis et meritis tuis, multos convertes, et intra Ecclesiam colliges, sicut intra sagenam colliguntur detinenturque pisces. Nam et ipsa Ecclesia comparatur sagenæ, Christo dicente : Simile est regnum cœlorum ^{Matth. xii, 47.} sagenæ missæ in mare. Juxta quam similitudinem apud Jeremiam loquitur Deus : ^{Jer. xvi, 16.} Ecce ego mittam pescatores multos, et pisabuntur eos.

Et subductis ad terram navibus, utpote duabus præfatis naviculis, relicts omnibus, id est cunctis qui aderant ibi hominibus, vel omnibus quæ ibi habebant, scilicet navibus et contentis in eis, secuti sunt eum, hoc est, per tempus et aliquale spatium ex reverentia Christi iverunt cum eo; postea tamen redierunt ad sua, secundum doctores. Nam alia die post hæc ad apostolatum vocati fuerunt, et ex tunc non

A redierunt ad propria. De hoc plenius scripsi super Matthæum et Lucam.

^{Matth. iv, 20; Luc. v, 11.} Postremo, a Joanne aliquid huic miraculo simile scriptum est, scilicet qualiter post Christi resurrectionem, Apostoli isti pescantes tota nocte, nihil ceperunt, sed mane facto, Christo eis dicente, Mittite in dexteram navigii rete, ceperunt mox centum quinquaginta tres magnos pisces; et ibi pro miraculo additur, quod quum tanti essent, non est scissum rete. Hic vero, ad insinuandum aliud miraculum, fertur quod

B rete rumpebatur, et naviculæ pene demergebantur, quum tamen pisces non elaberrantur. Idecirco per illam piscium captionem de qua scribit Joannes, designatur electorum collectio intra triumphantem Ecclesiam, in qua nulla scissura est, nullum prorsus periculum; per hanc vero, collectio credentium intra Ecclesiam militantem, in qua boni malis miscentur, atque diversa occurrunt pericula, hæreses quoque et schismata.

SERMO SECUNDUS

QUALITER AUDIENDA SIT PRÆDICATIO VERBI DEI.

AURIS bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Ecli. III, 31.

Qualiter Christiani debeant audire prædicationem verbi cœlestis a suis superioribus ac prædicatoribus, ex hodierno evangelio declaratur. Nam dicit Lucas, quod turbæ irruerunt in Jesum, ut audirent verbum Dei. ^{Luc. v, 1.}

Primo igitur debent Christifideles copiose atque concorditer properare ad locum prædicationis: quod est contra eos qui lente accedunt tardeque veniunt, ita quod principium prædicationis non audiunt, nec plenam informationem suscipiunt. Videmus quam copiose ac celeriter pauperes pergunt ad locum in quo aliqua

C magna eleemosyna singulis tribuetur, ut integer panis aut nummus: quanto magis universi credentes festinare deberent ad locum prædicationis, quum verbum Dei sit refectio mentis, panis et potus cordis, et vera opulentia animæ, quia confortat ac recreat mentem, virtutibus ditat eam? Hinc in Ecclesiastico dicitur: Cibabit illum (utpote hominem justum Deus) pane ^{Eccl. xv, 3.} vitæ et intellectus, et aqua sapientiae salutaris potabit eum. Præterea, quo anima in æternum victura et summae Trinitatis imagine decorata, præstantior est vili, immundo mortalique corpore, eo plus festinandum esset ad prædicationis auditionem, quam ad materialium panum susceptionem. Nec

solum est festinanter eundum ad publicam prædicationem, sed etiam ad quemcumque virum devotum, ad salubrem exhortationem et piam instructionem paratum.

Verumtamen multi jam libertius tendunt ad audiendum vanas confabulationes, ad garriendum, ad comeditiones et potationes gulosas (quæ omnia sunt venena et mors animarum), quam ad audiendum verbum salutis. De quibus prædictis *II Tim. iv, 4.* Apostolus prima ad Timotheum : A veritate auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Tales ergo sciant se esse spiritualiter mortuos, hoc est in peccato mortali damnationisque statu, quia plus diligunt vanitatem quam veritatem, mortem culpæ quam vitam gratiæ, carnalia et terrena quam spiritualia et superna, imo plus quam Deum omnium creatorem. Quod enim quis amplius diligit, de hoc libertius loqui audit, et ad illud magis festinat.

Secundo fideles debent verba prædicationis et salubris exhortationis cum magna aviditate audire, et diligenter adverte, non sicut verba hominis, sed ut verba *Galat. i, 11.* Dei omnipotentis, quemadmodum ad *12.* Galatas tangit Apostolus. Deus namque per os prædicatorum et viciorum suorum sermocinatur. Audiendo enim verba salutis, discit homo sapientiam veram, in qua salus sua consistit, ita quod sine ea nequit salvari. Hinc in Proverbiis Salomon conte-

Prov. ii, 4, statur : Si sapientiam quæsieris quasi pecuniam, et quasi thesaurum effoderis eam, tunc intelliges timorem Dei, et scientiam Dei invenies. Qui ergo veraciter sapientiam appetit salutarem, id est sacrae Scripturæ doctrinam, tam diligenter ac fervide quærat eam, quam diligenter ac fervide quærunt avari pecuniam et thesauros in loco quo sciunt eos esse absconditos. Porro sapientiam quærerit, qui verba prædicationis, exhortationis et informationis cum desiderio audit. Auditus namque sensus est disciplinæ, quoniam audiendo, informationem et sapientiæ incrementum accipit homo. Propter quod in Proverbiis *Ibid. i, 8.* rum habetur : Audi, fili mi, disciplinam

A patris tui ; itemque, Audiens sapiens, sa- *Prov. i, 5.* pientior erit. Hinc scriptum est : Audi man- *Baruch iii,* data vitæ ; auribus percipe, ut scias viam *9.*

prudentiæ. Via autem prudentiæ est vera discretio, ut in omnibus ordinate nos habeamus. Præterea, quanto sapientia salutaris seu sacræ Scripturæ doctrina pretiosior ac desiderabilior est omni pecunia et thesauro, tanto est utique avidius incessabiliusque quærenda et conservanda. Est autem incomparabiliter pretiosior illis, quemadmodum in Proverbiis legitur : Pre- *Prov. iii, 13.*

*B*tiosior est sapientia cunctis opibus ; et omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. Unde et rursus ait Sapiens : Præposui sapientiam regnis et sedibus, et *Sap. vii, 8.* dicitas nihil esse duxi in comparatione illius.

Contra hæc agunt qui verba prædications, exhortationis et instructionis cum somnolentia et tædio audiunt, imo ex somnolentia non audiunt, et præ tædio non advertunt : quod est signum animæ vitiis mortuæ. Nam sicut corporalem cibum diu *C*abominari, est signum infirmi morituræ corporis ; sic verbum Dei non affectare, sed fugere, est signum languidæ, imo et mortuæ animæ, juxta illud Psalmi : Om- *Ps. cxvi, 18.* nem escam abominata est anima eorum, et appropinquaverunt usque ad portas mortis. Omnem ergo somnolentiam, torporem et mentis distractionem in prædicatione et exhortatione ac informatione salubri abjiciamus.

Tertio Christiani debent verba prædications et salutis memoriter retinere, quoniam *D*magna negligentia est oblivioni hæc tradere, et multa inde mala contingunt, vide- licet de peccatis in peccata corruere. Idcirco Propheta loquitur Deo : In corde meo *Ps. cxviii,* abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. *11.* Hinc Moyses ait : Ne obliviscaris verbo- *Deut. iv, 9.* rum Domini Dei tui, et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Unde in lege Moysis, animalia non ruminantia re- *Lev. xi, 3-* putabantur immunda et ad edendum in- *7; Deut. xiv,* epta ; animalia vero ruminantia judica- *6-8.* bantur munda et esui apta. Per animalia

ruminantia intelliguntur homines diligentes, qui verba Dei quæ audierunt et sciunt, mente revolvunt, memoriter tenent, frequenter considerant, quatenus juxta eadem vivant. Unde de viro justo fertur in Ps. 1, 2. Psalmo : In lege Domini voluntas ejus, et in lege ejus meditabitur die ac nocte.

Contra hæc agunt quamplurimi qui prædicatione et exhortatione seu informatione audita, mox ad inutilia se effundunt, confabulantur, cachinnant, nec quid prædicatum sit diligenter recogitant, similes animalibus non ruminantibus ac immundis. Qui autem totum retinere non valet, aliqua saltem retineat, et ea præsertim quæ sibi utiliora sunt pro suorum extirpatione vitorum et adeptione virtutum. Hinc S. Joannes Chrysostomus, Constantinopolitanus archiepiscopus, consuevit subditos suos sibi hinc inde obviantes interrogare de iis quæ prædicavit, atque oblitos acriter increpavit : per quod eos induxit ad tenacem ac diligentem prædicationum suarum memoriam.

Quarto credentes debent verba prædicationis ac salutis cum obedientia veloci audire, quemadmodum Petrus, Joannes et Jacobus, Christo hortante, protinus adimplere cœperunt quod eis commisit. Ad hoc equidem ordinatur moralis instructio et prædicatio de pertinentibus ad salutem, ut juxta eas vivamus. Propter quod Jacobus

Jacob. iv, 17. ait apostolus : Scienti bonum et non facienti, peccatum est illi ; atque Psalmi-

Ps. cx, 10. sta : Intellectus bonus omnibus facientibus eum, id est opere adimplentibus quod agendum esse intelligunt. Imo, ut prin-

II Petr. ii, 21. ceps Apostolorum testatur, Melius est non cognoscere viam justitiae, quam post cognitionem retrorsum reverti. Itaque qui superbis est, audita prædicatione contra superbiam, protinus se emendet, de sua elatione pœniteat, confiteri proponat, satisfacere studeat ; et quanto erat superbior, tanto ad profundiorem se donet humilitatem, quia contraria contrariis curantur. Similiter, qui avarus aut luxuriosus est, dum contra vitia quibus sordet, audierit præ-

A dicari, statim pœniteat, et sicut de superbo prætactum est agat : quoniam Christus testatur, Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Nec admittenda est mora, quia quo in peccatis quis diuturnius jacet, eo difficilius surgit, et tempore infirmitatis sua infirmitate sic premitur, ut per eam ad pœnitendum minus aptus reddatur ; talisque pœnitentia ex timore servi damnationis æternæ plus solet oriri, quam ex amore Dei et zelo virtutum : ideo ad salutem non prodest. Unde periculosissimum ac stolidissimum est differre. Propter quod Ecclesiasticus docet : Non tardes Eccli. v, 8, converti ad Dominum, et ne differas de die in diem ; subito enim veniet ira Dei, et in die vindictæ disperdet te.

B Verumtamen quidam sunt ita indurati et exæcati, ut ex prædicatione non solum non proficiant, sed et pejores reddantur : quia dum contra vitia quibus fœdantur, audiunt prædicari, irrident aut indignantur. Qui distant longissime a salute, quum Salomon fateatur : Egestas et ignominia ei Prov. xiii, 18. qui deserit disciplinam ; qui autem acquiescit argenti, glorificabitur. Semper ergo dociles atque tractabiles simus, quoniam in Ecclesiastico scriptum est : Cor durum Eccli. iii, 27, 29. male habebit in novissimo, et cor nequam gravabitur doloribus.

C Quinto audienda sunt verba prædicationis cum imitatione Christi perseverante atque finali, ut prædicatione finita, fideles qui adfuerunt, Christum spiritualiter imitentur imitatione stabili et completa. In cuius signum Petrus et socii ejus corpora- Luc. v, 11. liter secuti sunt Christum, quum prædicationem ejus audissent. Ita et nos Christum in virtutibus imitemur, quemadmodum ipse hortatur : Qui mihi ministrat, me sequatur. Disceamus ergo a Christo, quia mitis Joann. xu, 26. est et humilis corde ; simus timorati, matthe. xi, 29. turi et custoditi in omnibus. In cibo, potu, vestitu, somno et possessionibus rerum sit quilibet moderatus ; futurum Dei judicium et infernale supplicium a nostris nunquam recedat memoriis ; linguam a superfluis et illicitis restringamus elo-

quiis ; divina semper observemus præcep-
ta et mandata Ecclesiæ.

Legitur de S. Clemente, qui fuit filius nobilissimi civis Romani, et de imperato-
ris progenie nati, quod quum Clemens iste adhuc puer erat atque gentilis, avidissi-
mus fuit ad cognoscendum veritatem et
animæ rationalis immortalitatem : unde
studio philosophiæ ferventer intentus fuit.
Quumque Barnabas apostolus Romam ve-
nisset, et prædicare cœpisset ibidem fidem Christi, S. Clemens accepit eum in
suo hospitio. Et quum B. Barnabas retulis-
set Clementi de sapientia, sanctitate atque
miraculis Petri apostoli, Clemens valde ac-
cendebatur videre et audire Petrum apo-

A stolum : unde post modicum tempus, re-
bus suis dispositis, venit a Roma ad Terram
sanctam, et S. Petro invento, fidelissime
ac familiarissime ei adhæsit. Sed et S. Pe-
trus specialissime dilexit Clementem, ex
quo tam ferventissimus fuit cognoscere
veritatem : unde postea cum B. Clemente
venit Romam. Quumque beatissimus Pe-
trus ex divina revelatione agnosceret tem-
pus suæ passionis ac mortis instare, con-
vocatis fidelibus, ordinavit S. Clementem
suum in papatu successorem. Mortuo igi-
tur S. Petro, Clemens Papa innumerabiles
Romanos ac alios per se ipsum et per
suos discipulos ad fidem Christi convertit,
et multa præclarissima fecit miracula.

SERMO TERTIUS

QUÆNAM SINT TURBÆ, PER PETRI NAVICULAM SPIRITUALITER INTELLECTÆ,
QUAS CHRISTUS DOMINUS DOCET.

SEDENS Jesus in navicula docebat tur-
bas. Luc. v, 3.

Per naviculam Petri, quam Christus in-
travit et in qua sedens docuit plebem, in-
telligitur universalis Ecclesia militans,
id est contra hostes suæ salutis pugnans,
atque in hoc sæculo peregrinans, quæ
Matth. xvi, 18, 19; Jo-
ann. xxi, 15-
17. beatissimo Petro archiapistolo fuit com-
missa. Quæ Ecclesia quamvis sit magna
et navis prægrandis, nihilo minus compa-
ratione triumphantis Ecclesiæ appellatur
navicula : triumphans namque Ecclesia,
id est tota cœlestis curia, multitudine, di-
gnitate, perfectione et gloria vehementer
excedit militantem Ecclesiam. Secundo,
Ecclesia militans dici potest navicula ob
suam humilitatem, quoniam sui ipsius re-
putatione est parva.

Sed quæri potest, cur Ecclesia vocetur
navis sive navicula. Et respondendum,
quod mundus iste inferior seu præsens
sæculum nequam, comparatur turbulent-

C tissimo mari, in quo innumerabiles de-
merguntur. Quemadmodum autem per na-
vem transfretant homines aquas maris, ita
per Ecclesiam militantem deducuntur ho-
mines de hoc sæculo turbulentio ad por-
tum salutis æternæ, hoc est ad societatem
et gloriam triumphantis Ecclesiæ. Unde,
quemadmodum olim tempore diluvii nul-
lus mortem evasit, nisi qui cum Noe fuit
in arca ; sic modo nemo evadit mortem
infernalis miseriæ, nisi qui cum Christo
fuerit in Ecclesia per fidem et caritatem.

Gen. vii, 7
et seq.; I
Petr. iii, 20.
D Si ergo volumus perpetuæ damnationis
pericula secure evadere, oportet ut simus
membra Christi filiique Ecclesiæ, ut non
solum per fidem, sed et per caritatem
Christo jungamur, atque Ecclesiæ incor-
poremur : et hoc esse non potest, nisi om-
ne mortale vitemus peccatum, virtutibus
quoque decoremur, quæ contrariantur pec-
catis. Oportet ergo ut veraciter humiles
simus, vere mansueti, devoti, patientes,

casti, sobrii, caritativi, omnem detestantes ac repellentes superbiam, omnem iram, impatientiam et rancorem, omnem avaritiam, gulam, luxuriam atque acediam, omnem transgressionem præceptorum Dei et Ecclesiæ seu prælatorum. Unde quotiescumque quis mortaliter peccat, toties in præfato mergitur mari; et si ante fuit in caritate, peccando mortaliter, Ecclesiæ navim elabitur, atque in rete cedit diaboli.

Quoniam itaque defectuosi valde et ineffabiliter fragiles sumus, hinc post prædictum naufragium navi alia indigemus, per quam de vitiorum profundo trahamur, et ad sinum Ecclesiæ reducamur. Hinc secundo per navim Petri designatur pœnitentia, per quam ex vitiorum fluctibus enatamus, et Christo atque Ecclesiæ denuo incorporamur, sieque in statu salutis reponimur et in portu fiduciæ. Et quia humanum est frequenter cadere et iterum surgere, divina pietas misericordissime ordinavit quod sacramentum Pœnitentiæ jugiter iterari potest quamdiu durat hæc vita, quæ non est nisi via ad vitam futuram. Quotiescumque ergo de mortali peccato conscius tibi es, non differas pœnitere et de Dei offensa summe dolere; ruinam tuam deplora, quod de membro Christi filioque Ecclesiæ, factus es membrum, filius ac minister diaboli, eo quod summo et incommutabili bono, Deo vivo et vero, præposuisti ista carnalia et caduca, contra Dei præceptum talibus adhærendo. Verumtamen non desperes, sed veniam postula, confiteri festina, satisfacere cura; noli in statu damnationis jacere, et in peccatis coram Deo fœtere, a Creatore tuo esse aversus, et diabolo per impiam voluntatem esse conjunctus.

Tertio per navim intelligi potest crux Christi, quia per illam Christus eduxit suos electos de hoc sæculo nequam, de fluctibus vitiorum, de limbo inferni seu patrum, quemadmodum dixit: Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Et Zacharias dicit Christo: Tu quoque, in sanguine testamenti tui, emisisti

A vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Denique omnes veraciter christiani conjungendo se per fidem et caritatem crucis Christi, hoc est dominicæ passioni, seu Christo propter ipsos crucifixo (juxta illud Apostoli: Christo confixus sum cruci), merito passionis Christi et sanctæ crucis virtute evadunt pericula hujus sæculi nequam, et ad æternæ salutis portum pertingunt. Galat. ii, 19.

Quarto per navim intelligi potest sancta humilitas, quæ sicut B. Antonio cœlitus dictum est, universos laqueos inimici evadit, et hominem ad alta cœlorum perducit. Similiter, per navim obedientia potest intelligi, quæ compendiosissime ducit ad regnum perpetuum. Postremo, per navim intelligi potest cœnobitica religio, quæ est compendiosissima ac securissima via ad beatitudinem æternalem. Sed et caritas per navim potest intelligi, quia per caritatem Deo unimur, ad patriam gradimur, æternaliterque salvamur; nec aliquid prædictorum potest quempiam absque caritate ad Deum perducere, aut nomen navis rite habere.

In præfatis itaque navibus, hoc est in Ecclesia, in pœnitentia, in dominicæ passionis memoria, in humilitate, obedientia, caritate, perseveremus; et qui religionem intravit, in ea secundum suæ vocationis exigentiam ambulet digne Deo, ut a Christo in navi sedente instrui mereatur. Christus quippe adhuc in militanti Ecclesia sedet, quia per fidem et caritatem in membris fidelium residet, habitat et quiescit, atque per unctionem internam, per angelicam inspirationem, per prælatorum ac prædicatorum sermocinationem docet credentes, quemadmodum gratiosissime docuit duos adolescentes, de quibus in quarto libro Vitaspatrum sic legitur:

Abbas Macarius dixit: Sedente me in eremo Scythi, venerunt ad me duo juvenes, quorum unus incepit barbam habere, aliis nondum, cupientes habitare in eremo. Quos quum vidi sem delicate nutritos, dixi ad eos: Non potestis ferre rigorem vitae ac eremi hujus. Qui constantes man-

serunt, sperantes in Dei auxilio; et me eis formam monstrante, ædificaverunt sibi cellulam. Quibus dixi : Facite sportas, et date eas custodibus ecclesiæ, ut pro eis afferant vobis panes. Post hæc recessi ab eis. Ipsi vero vixerunt secundum quod docui eos, et non venerunt ad me per tres annos. Propterea admirabar, rogavi que Deum, jejunans per unam hebdomadam, ut ostenderet mihi conversationem eorum. Post hoc ivi ad eos. Quumque pulsasse, salutaverunt me cum silentio; et facta oratione, sedi, et nullus eorum loquebatur mihi; postea manducavimus simul. Et facto vespere, dixerunt ad me : Vadis hinc ? Respondi : Non, sed hic dormiam. Posuerunt ergo mihi mattam in angulo uno, et sibi in alio, posueruntque se ad dormiendum. Ego autem oravi Deum ut ostenderet mihi operationem eorum, statimque apertum est tectum cellæ eorum, et facta est lux in ea quasi dies fuisse; sed ipsi lucem illam non videbunt. Quumque me dormire putarent, ille major tetigit minorem in latus, surrexeruntque simul; expandentes quoque manus in cœlum, steterunt cum silentio. Videbam autem dæmones quasi muscas

A venientes ut sederent super illum juniores. Vidi etiam angelum Dei habentem in manu igneum gladium, et dæmones expellentem ab illo juniori, sed illi majori non poterant dæmones appropinquare. Circa mane vero reclinaverunt se; et ego feci me quasi evigilatum, et ipsi fecerunt similiter. Et legi duodecim psalmos cum illis; et per unumquemque versum de ore illius majoris exivit flamma ignis, et ascendebat in cœlum; similiter, illo juniori os aperiente, quasi funiculus * igneus egrediebatur de ore ipsius, et pertinebat in cœlum. Discedens deinde ab eis, dixi : Orate pro me. Ipsi vero satisfecerunt mihi tacentes. Et cognovi quod ille major perfectus esset; minorem vero adhuc dæmones impugnabant. Porro post paucos dies dormivit in Domino ille major et senior frater, et post eum tertio die ille junior frater. — Ecce quam vere ait Salvator : Spiritus ubi vult, spirat. Quis *Joann. iii, 8.* enim comprehendere queat, quam miraculosa fuerat tota conversatio illorum duorum fratrum in eremo, quos nullus hominum docuit, et tamen in tam brevissimo tempore ad tam angelicam ac perfectam vitam venerunt ?

* alias funiculus

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE UNANIMITATE, PACE ET FRATERNA IN BONO CONCORDIA.

OMNES unanimes in oratione estote. *I Petr. iii, 8.*

Beatissimus apostolici ordinis princeps in compendiosissima hodierna epistola multipliciter ac saluberrime nos informat. Primo, ut unanimes simus, sicut et Christus *Marc. ix, 49.* in Evangelio jubet, dicendo : Pacem ha-
Matth. v, 9. bete inter vos. Et rursus : Beati (inquit)

D pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Miséri ergo sunt discordes et contentiosi, quum reputentur servi filiique diaboli, et ab Ecclesia alieni, dicente apostolo Paulo : Si quis videtur contentiosus esse, nos tallem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Et rursus : Non est (inquit) Deus dissensionis, sed pacis. *1 Cor. xi, 16.* *Ibid. xiv, 33.*

Denique, quamvis Christifideles debeant in omni bono actu esse unanimes, nunc tamen specialiter exhortatur Archi apostolus, ut in oratione existant unanimes, quatenus concorditer exorando, gratiam conservandi unanimitatem, caritatem aliasque virtutes adipiscantur a Deo. Specialiter quoque unanimiter debemus orare, quia omnes veraciter christiani, sunt unus exercitus Dei, jugiter praelians contra aciem vitiorum et impugnationes diaboli. Quum ergo eosdem adversarios, et adversarios valde fortis, atrocissimos ac callidissimos, habeamus, et eadem nobis instant pericula, et pericula prorsus gravissima, utpote amittendi gratiam in praesenti et gloriam in futuro, ac incidendi damnationem aeternam, omnino nobis incumbit necessariumque consistit ut in oratione unanimes simus, auxilium Dei et ejus defensionem ac salutarem postulantes triumphum : quemadmodum in libris Regum et Paralipomenon, ac Machabaeorum et Judith, multoties legitur, quod filii Israël contra adversarios pugnaturi, Deum ferventer, instanter, unanimiter invocabant, non verbis dumtaxat, sed et jejunii, abstinentiis, ciliciorum inductionibus et lacrimarum effusionibus, cum omni humiliatione, compunctione et confessione. Si igitur illi contra hostes visibiles pugnaturi, pro temporali morte evadenda ita egerunt, quanto magis veri Israelitae et milites Christi, quibus incessabile contra invisibles ac crudelissimos hostes bellum est, Deum indesinenter debent cum omni compunctione, lacrimatione, humiliatione, confessione et corporis castigationibus invocare, quatenus aeternae mortis evadant pericula, et gaudia impetrant sempiterna ?

Quum ergo in periculosissimo statu simus et mutua ope indigeamus, oremus pro invicem. Nec unus impedit alterum, nullus nostrum adjutor sit dæmonum, fratrem suum perturbando, gravando, aut quovis modo scandalizando, seu aliquo modo ad culpam in verbis aut factis trahendo; sed quæ pacis sunt, sectemur, et quæ

aedificationis sunt, in invicem custodiamus. Unusquisque exemplariter conversando, ferventer agendo, irreprehensibiliter incedendo, aedificet et inflammet suos confratres. Opportunis quoque temporibus exhortemur nos invicem verbis sacris ad prælium spirituale, ad unanimitatem, ad mutuam opem, ad omnem virtutem, juxta illud Apostoli : Adhortamini vos ipsos per *Hebr.* iii, 13.

Denique, sicut caritas, ita et filia ejus ac germani, vera unanimitas, cunctis fidibus summe necessaria perhibetur. Propter quod affectuosissime monet Apostolus : Si qua consolatio in Christo, si quod *Philipp.* ii, solarium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera misericordiae, implete gaudium meum, ut idem sapiatis, unanimes, id ipsum sentientes. Unanimitas autem idem est quod concordia, utpote diversorum animorum in idem consensus. De quo Leo Papa : Gratia (inquit) Patris celestis, non dissimiles, non discordes, sed C unum sentientes unumque amantes adoptavit in filios et heredes; ad unam reformatos imaginem oportet animum habere conformem. Haec sancta concordia inter præcipua computatur bona a sapiente quodam, qui fatetur : In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo et hominibus : concordia fratrum, amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes. Imo, ut sanctus ait Bernardus, non est in terris expressior angelicæ conversationis similitudo, quam D unitas et concordia vitae socialis, præsertim in cœnobiis. Ideo semper solliciti simus servare unitatem et concordiam spiritus in vinculo pacis. Quod quam summe ac singulariter necessarium sit religiosis, sanctus pandit Hieronymus in Regula sua, loquens : Nulla pro certo vita deterior, quam simul degere corpore et non mente; et vere infelices sunt quibus inest, non una, sed diversa voluntas. Sit itaque vobis semper unus affectus, una fraternitas, una voluntas, una proportio morum, una jucun-

I Reg. vii;
II Par. xx;
I Mach. iii;
46 et seq.;
iv; Judith
iv, 8 et seq.;
ix.

ditas, una tristitia, ne quod placet uni, displiceat alteri, et quo gaudet unus, alter tristetur : sicque habere poteritis religio-
Ps. LXVII, 7. nis propositum, si in domo Domini habi-
tatis unanimes.

Verumtamen est quædam concordia ma-
la, et unanimitas vitiosa eorum qui confœ-
derantur in rebus illicitis, quemadmodum
quidam, ex carnali affectu aut commodi
temporalis intuitu, aut ex communi quem
contra aliquem conceperunt rancore, in
pravis concordant : sicut Pharisæi et Sad-
ducæi apostolum Paulum unanimiter im-
pugnabant; quorum concordiam detestan-
dam subtiliter sanctus dissolvit Apostolus,
bonam inter eos discordiam seminando.
Itaque nulli in rebus illicitis consentamus,
nec quispiam partialitatem in Christi
congregatione inducat, aut aliquem sibi
fraudulenter alliciat, nec errantem seu
contendentem defendat amicum, nec fo-
veat male discordem; sed simus vere con-
cordes in notitia veritatis, in bonitatis et
virtutum amore, in verbis et confessioni-
bus oris, Deique laudibus, et observantiis
regularibus, cunctisque sanctis operibus.

Propter quod ardentissime beatus oravit

Rom. xv, 5. Apostolus : Deus patientiæ et solatii det
6. vobis id ipsum sapere, secundum Jesum
Christum, ut unanimes uno ore honorifi-
cetis Deum. Hæc felix concordia in cantu
et psalmodia, ac ceteris exercitiis virtuo-
sis, caritatem valde fovet, conservat, auget
ac perficit : nam sicut ex caritate emanat,
sic eam alit ac roboret. Imo quælibet vir-
tus per proprias actiones conservatur at-
que perficitur : idecirco in exercitiis humi-
litatis, patientiæ, mansuetudinis et aliarum
virtutum nos ipsos assidue actuemus.

Præterea, quæritur circa prætacta, an
discordia et dissensio sint peccata morta-
lia. Et videtur ex præinductis quod imo,
præsertim quum dissensionem inter pec-
cata mortalia Apostolus numeret. Ad hoc
Thomas in secunda secundæ respondet :
q. XXXVII, a. 1. Concordia est actus caritatis qui diverso-
rum corda in unum conjungit : primo et
maxime in bonum divinum, quia in Deo

A eos connectit, et summo ac incommutabili
bono adhærere facit eosdem; secundario
autem in bonum proximorum, ut scilicet
velint quæ proximis spiritualiter prosint.
Quum ergo concordiae opponitur discordia,
constat eam esse peccatum. Dupliciter
autem concordia per discordiam tollitur.
Primo directe et per se, dum quis scienter
et ex intentione discordat ab alio in bono
divino vel fraterno, puta in spiritualibus
rebus et actibus ad Dei honorem et cul-
tum, seu proximorum profectum sive sa-
lutem, spectantibus, in quibus cum aliis
concordare deberet : et hoc ex suo genere
est peccatum mortale, quum sit caritati
contrarium. Secundo per accidens, ut quan-
do aliqui in principali bono consentiunt,
sed in aliquibus quæ sunt circa illud dis-
sentient, quia uni istud melius veriusve
videtur, alteri istud : et ista discordia est
præter intentionem, nec est peccatum, nec
caritati opponitur, nisi sit cum errore cir-
ca ea quæ sunt de necessitate salutis, vel
aliquis pertinaciter propriæ aestimationi
adhæreat. Hinc dissensio seu discordia Act. xv, 39.
inter Paulum et Barnabam orta, non fuit
peccatum, quia erat per accidens, nec fuit
circa ea quæ sunt de necessitate salutis.

Ecce hic S. Thomas apertissime asserit,
quod scienter et ex proposito discordare
ab alio in bono divino, in quo cum illo
concordare deberet, sit ex suo genere cul-
pa mortalis. Hoc advertant ac metuant,
seque emendent, qui in psalmodia aut
divino obsequio dissonanter et discorditer
habent se ex proposito et scienter, imo ex
D passione et aversione, sive ut alium gra-
vent, et suam in hoc mitigent iram ac ulci-
scantur injuriam in loco, actu et tempore,
ubi et quando potissimum omni caritati,
devotioni, ædificationi et unanimitatisti stu-
dendum est : ex quibus omnibus eorum
excessus non mediocriter aggravatur.

Præterea, sicut discordia contrarietatem
importat in interioribus actibus et moti-
bus voluntatis, ita contentio in locutioni-
bus. Contrarietas autem loquentis, uno mo-
do pensatur ex intentione loquentis seu

contententis, secundo ex modo loquendi. Quantum ad primum, considerandum est an quis resistat veritati an potius falsitati; quantum ad secundum, pensandum est an talis modus loquendi seu contrariandi, negotiis et personis conveniat. Contentio itaque quæ est impugnatio veritatis cum inordinato modo loquendi, est mortale peccatum. Sicque accipit eam Ambrosius : Contentio, inquiens, est impugnatio veritatis cum confidentia clamoris. Porro contentio quæ est impugnatio falsitatis cum acerimonia moderata, est laudabilis. Quod si modus excedatur, erit veniale peccatum, nisi in tantum excedatur quod alii graviter scandalizentur. Propter quod dixit ^{II Tim. ii.}
_{14.} Apostolus : Noli verbis contendere; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. Contentio autem quæ non est cum intentione impugnandi veritatem, sed qua quis defendit quod sibi verum appa-

A ret aut justum, non est perfecta contentio nec mortale peccatum. Sumendo ergo contentionem secundum suam perfectam rationem qua est mortale peccatum, ille contendit in judicio qui veritatem impugnat justitiae. Ex quo constat, quam enorimenter peccent religiosi qui in capitulo suam defendunt offensam seu culpam, et cum praesidente contendunt; quum etiam et si vere innocentes consisterent, non nisi modeste deberent se excusare, scientes quod in multis offendimus omnes. ^{Jacob. vii, 2.}

Postremo, discordia atque contentio, in quantum sunt vitia, ex superbia aut inani gloria oriuntur, dum quis proprio sensui aut voluntati immoderate innititur, pertinaciterque adhaeret. Hinc inter superbos et ambitiosos semper sunt jurgia et frequentes discordiae; inter humiles vero, mansuetos et caritativos invenitur concordia. <sup>Prov. xiii.
10.</sup>

SERMO QUINTUS

DE CARITATE ET COMPASSIONE FRATERNA, ALIISQUE VIRTUTIBUS QUÆ MAXIME COENOBITAM DECENT.

ESTOTE compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti et humiles. I Petr. iii, 8.

Quoniam divina lege invariabiliter est sancitum ut sicut se habet homo ad proximos suos, ita se Deus ad hominem habeat, hinc frequentissime ac seriosissime sacra hortatur Scriptura, ut simus non solum Deo devoti ac subditi, sed proximis quoque caritativi, pii et subvenientes. Idcirco in praesentis dominicæ epistola, gloriosissimus princeps Apostolorum hortatur nos primo ut simus « compatientes ». Omnibus ergo afflictis, tentatis, captivis et lapsis pie condoleamus, maxime in peccata collapsis, quum malum culpæ sit incomparabiliter deterius malo pœnæ. Ideo Pau-

lus hortatur : Consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnines. In Ecclesiastico quoque docetur : Non desis plorantibus in consolatione; et non te pigeat visitare infirmum. Itaque fratres nostros corporaliter spiritualiterve infirmos pie et compassionate portemus; et si quempiam tentatum aut discordantem viderimus, ad ejus relevamen ac pacificationem fideliter laboremus, Deum orando et ipsum hortando, seu alio modo. Contra haec agunt quidam prorsus pusilli ac nimium imperfecti, qui quum personaliter onerosi sint et portari indigeant, pieque tolerantur, alias tamen portare non volunt : imo si quid gratiae alicui impendatur, aut sufferatur, seu omnia instar aliorum

^{14.}<sup>Ecclesi. vii,
38, 39.</sup>

non egerit, protinus indignantur, detrahunt, judicant, conqueruntur. Iste sunt indiscreti, ingrati, immisericordes, et pietate quæ eis exhibetur indigni : ideo se emendare non differant.

Insuper docet princeps Apostolorum, ut simus « fraternitatis amatores », id est fratrum nostrorum et communionis eorum dilectores. Propterea bonum commune ac generale, omnium mutuam sanctam dilectionem, pacem atque concordiam semper cordialissime appetamus, et pro viribus procuremus, orando, monendo, pacificando et amabiliter conversando. Sed hujus oppositum agunt perversi, qui sunt membra satellitesque diaboli, qui inter fratres discordiam seminant, magisque gloriantur si inter quosdam ad quos non satis sincere afficiuntur, viderint dissensionem et aversionem, quam pacem, consensum ac dulcem caritatis affectum.

Amplius, juxta Archiapistoli documenta, simus « misericordes », non crudeles. Vi- scera enim impiorum crudelia; et non est sensus ubi abundat amaritudo. Beati au- tem misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Actibus ergo totius pietatis simus pro posse semper intenti, et pro communi bono Ecclesiæ, pro universis peccato oppressis, pro vivis ac mortuis ferventissime intercedere non cessemus, præcipue pro propinquis, commissis et benefactoribus.

Simus quoque « modesti » in omnibus, ut sanctus hortatur Isidorus doctor et episcopus : Sit in gestu tuo gravitas, in motu simplicitas, in incessu honestas; nihil dedecoris, nihil lasciviæ, nil petulantiae aut insolentiae vel levitatis in incessu tuo appareat. Denique gestus hominis, maxime religiosi, in omni actu sit gratiosus absque mollitie, et quietus sine dissolutione, gravis sine tarditate, alacer sine inquietudine, et maturus sine protervitate ac turbulentia, ut Hugo de S. Victore disseruit. Qui iterum ait : Temperanda est facies et modificanda in gestu suo, ut nec proterve exasperetur, nec molliter dissolvatur, sed

A semper habeat dulcedinem rigidam et dulcem rigorem. Itaque in motu et incessu, in verbo, vestitu omniq[ue] gestu moderamen servemus, ut sic, juxta Apostolum, modestia nostra nota sit omnibus. Unde *Philipp.* iv, 5. et Augustinus : In omnibus (inquit) motibus vestris nil fiat quod cujusquam offendat adspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem. Dispositio namque mentis in corporis apparatu relucet, ita quod quædam vox animi est corporis motus. Hinc exterior levitas, discursus, curiositas atque loquacitas, interioris instabilitatis, levitatis, curiositatis et dissolutionis sunt indicia. Propter quod in Ecclesiastico fertur : Ex visu cognoscitur vir, et ab *Ecli.* xix, 26, 27. occurso faciei cognoscitur sensatus; amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis, annuntiant de illo. Hinc quoque Salomon loquitur : Quomodo in aquis *Prov.* xxvii, 19. resplendent vultus prospicientium, sic cor- da hominum manifesta sunt prudentibus (quia videlicet per exteriora, interiora con- gnoescunt).

C Quum ergo hæc ita se habeant, quid est quod nos religiosi sacerdotesque Domini, nos viri barbati et in religione antiqui, sumus tam dissoluti in moribus, tam immoderati in verbis, tam pueriles in risibus, tam præcipites in eundo, ita ut sæpius instar picarum currere videamur et prosilire? Non solum in loco colloquii et inter nos, sed et interdum in divinis et coram extraneis taliter nos habemus, Deum in honorantes, proximos scandalizantes, nec solum confundentes nos ipsos, sed et sanctæ religioni ac sacris ordinibus derogantes. Et dici potest de nobis : Homo quum *Ps.* xlviii, 13, 21. in honore esset, non intellexit. Quid ergo incumbit nobis, nisi vel emendatio magna, aut poena intoleranda?

Denique, ultra præacta Archiapistolus jubet ut « humiles » simus. Quamvis enim, teste Scriptura, coram Deo et hominibus *1 Petr.* iii, 8. *Ecli.* x, 7. odibilis sit superbia, in nullo tamen genere hominum tam detestanda ac monstruosa, tam fœda et odienda exstat superbia sicut in religiosis, quos oportet esse mor-

tuos mundo atque in omnibus resignatos, A nec aliquid sæculi hujus appetere, sed subjectione et abjectione gaudere : quod et eorum prætendit habitus atque professio. Ideo elatus monachus est monstrum turpissimum coram Deo ; humilitas autem facit religiosum Deo et suis confratribus valde amabilem, et ad omnem disponit profectum.

Amplius, ad perfectam patientiam summus Apostolus nos hortatur, in tantum ut

^{I Petr. iii.} nulli malum pro malo reddamus, nec maledictum pro maledicto, sed maledicentibus benedicamus : quia in hoc vocati sumus potissimum nos religiosi, ut tali ac tanta patientia benedictionem Dei hereditemus, et æternaliter possideamus. Oportet etenim ut religiosus in omnibus frangat, vincat, abneget, vitaliterque mortificet semetipsum, propriam voluntatem, appetitum naturæ, desideria culpæ ; subsanctiones quoque, injurias, derisiones, tribulationes, exercitationes, quasi aquam dulcifluam bibat, atque in talibus quasi ^{Jacob. i, 2.} in omnibus divitiis glorietur, omne repudians gaudium quum in varias tentationes inciderit, ut Christi sectetur vestigia, et ^{I Petr. ii.} suo Domino pro se multa passo aliqualiter conformetur.

Subinde, in hodierna epistola introducit ^{Ps. xxxiiii.} primus et summus Apostolus verba Psalmistæ, ad demonstrandum quam necessaria ad salutem sit refrenatio linguae. Vir enim linguosus non dirigetur in terra ; et ^{Eccl. xx, 8.} qui multis utitur verbis, laedit animam suam. Qui autem moderatur labia sua, prudenterius est, sicut de hoc multa sunt D in præcedentibus sermonibus allegata.

Præterea in ista epistola tangitur ratio cur propter adversitates et persecutions non debeamus ab actibus bonis cessare, quum dicitur : Quis est qui vobis noceat, si boni, id est virtutis, seu Christi essentialiter boni secundum quod Deus est, æmulatores, id est amatores ac imitatores, fueritis ? quasi dieat, Nullus : quia etsi iniqui persequantur ac spolient atque interimant justos, totum hoc ineffabiliter prodest eis, et ad copiosissimam eis cooperatur salutem, dummodo æquanimiter ferant. Unde S. Petrus subjungit : Si quid patimini propter justitiam, beati eritis. Et Christus : Beati (inquit) estis quum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint ; gaudete in illa hora, quia merces vestra copiosa est in cœlo. Sunt autem quædam bona hominis vere et absolute, quæ ei invito auferri non queunt, ut sunt spirituales divitiæ, gratia et virtutes, ac dona et fructus Spiritus Sancti, ac merita sua. Cetera sunt quæ ei etiam non volenti possunt auferri, quæ non sunt bona ejus nisi secundum quid. Itaque, si quis Frater devotus et vere religiosus ac speciali gratia decoratus, propter zelum suæ justitiae et propter opera virtuosa videat se contemni, gravari, aut a quibuslibet promotiunculis ad officia impediri, non frangatur, nec contristetur, nec ccesset a bonis, sed Deo regratietur, qui quosdam a se valde electos atque dilectos non permittit exterioribus implicari neque ad prælationes perduci, sed potius in abscondito ^{Ps. xxx, 21.} vultus sui sibi soli vacare, et spiritualibus ac divinis, nocte ac die, pura, fixa, amerosa ac libera mente intendere.

^{I Petr. iii,}
^{13.}

^{Ibid. 14.}

^{Matth. v,}
^{11, 12.}

^{Ps. xxx, 21.}

SERMO SEXTUS

QUAM FELICITER IRRUANT IN JESUM BONI RELIGIOSI, QUAM FELICISSIME AUTEM ATQUE
DELICIOSISSIME VERI CONTEMPLATIVI.

QUUM turbæ irruerent in Jesum, ut audirent verbum Dei, etc. Luc. v, 1. Exemplo turbæ istius docemur, quam avide et ferventer debeamus verbum Dei audire. Irruamus ergo et nos in Jesum, ut audiamus verbum Dei. Sed quum Dominus Jesus ad dexteram sedeat Dei Patris et in throno gloriae ejus, quomodo poterimus nos vermiculi in terra repentes, in ipsum irruere? Verum ad hoc faciliter respondetur. Non enim est Christus longe ab unoquoque nostrum, quia in ipso (secundum quod Deus est) vivimus, movemur, et sumus; et sicut aeternaliter est, ita ubique est. Qui et veraciter protestatur: Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum. Sed quid est in Jesum hoc modo irruere? Et respondendum, quod in Jesum irruere, est ad ipsum ferventer accedere, juxta illud: Accedite ad eum, et illuminamini. Apostolus quoque: Adeamus (inquit) cum fiducia ad thronum gratiae ejus. Porro accessus iste ad incircumscribibilem et ubique praesentissimum Deum, spiritualis est et mentalis, non corporalis; sive ad Christum accedere, est se ad ejus gratiam preparare, ipsius auxilium invocare, ejus gratiosam inhabitacionem, allocutionem internam, illuminationem supernam desiderare, ipsum diligere, contemplari et colere, spiritualiterque proficere. De quo salubri secretissimoque accessu ait ad Hebreos sanctus Apostolus: Accessistis ad montem Sion, et civitatem Dei viventis, et Jerusalem cœlestem, et multorum millium angelorum frequentiam, et judicem omnium Deum. Quanto autem praetactos ferventius atque frequentius facimus actus,

A tanto impetuoso bona impetuositate, hoc est laudabilius ac celerius, in Jesum irruimus.

Deinceps, in Dominum Jesum Christum salubriter irruit, qui ejus vestigia efficaciter affectuoseque sequitur, qui ejus humilitatem, mansuetudinem, patientiam, paupertatem, constantiam, caritatem setatur, discens ab ipso quia mitis est et humiliis corde, et sciens quod omnes qui volunt pie vivere in Christo, persecutio- nem patientur, nec timendi sint qui cor- pus occidunt, sed incomparabiliter sit ti- mendus qui potestatem habet corpus et animam perdere atque projicere in gehennam. Itaque, qui in adversis Christi amore laetatur, qui in omnibus prompte obedit intuitu ejus qui factus est obediens Patri usque ad mortem, qui sinceriter et fer- venter abnegat semetipsum, et crucem suam portat quotidie, qui non solum viam mandatorum currit, sed semitam quoque evangelicorum consiliorum volat ac per- volat, in observantiis sanctis fervens, uni- versa quæ Ordinis sunt strenue implens, iste feliciter irruit in Jesum.

Verumtamen adhuc invenitur sublimior atque felicior irruentia quædam in Jesum, de qua fertur in Canticis: Tenui illum, Cant. iii, 4, nec dimittam; et rursus, Quis mihi det te fratrem meum, ut inveniam te foris, et deosculer apprehendamque te? Ipse quippe est Sponsus cœlestis, cuius amore lan- guet anima sancta viatrix, sitiens ad illum quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum. Hæc ergo sublimior in Jesum irruentia, est amorosus ipsius am- plexus, osculumque occultum, dum anima Deitatis amore succensa, levat se super se, Thren. iii, 28.

*Marc. xvi,
19; Ephes.
1, 20.*

*Act. xvii,
27, 28.*

*Matth.
xviii, 20.*

*Ps. xxxiii,
6.
Hebre. iv, 16.*

*Ibid. xii, 22,
23.*

*Matth. xi,
29.
Il Tim. iii,
12.*

*Matth. x,
28.*

*Philipp. ii,
8.*

Luc. ix, 23.

*Ps. cxviii,
32.*

Ibid. ii, 5.

Ps. xii, 2.

et summæ lucis primæque veritatis contemplationi infigitur, tamque profunde, amorose ac limpide incomprehensibilem contemplatur, miratur, et ei unitur, imo immergitur, quod in divitias gloriæ ejus interminabiles rapitur, et in infinitæ beatitudinis abyssum demergitur, atque in increatæ majestatis immensitatem saluberrime absorbetur. Et tunc amore devicta, pudoris oblita, eum qui essentialiter et vere interminabiliter bonus, pulcher, dulcis ac sapiens est, brachiis amplectitur caritatis, ac totis deosculatur præcordiis. Tuncque veraciter audit, plane intelligit, sine difficultate advertit, quid loquatur in ea Dominus Deus Jesus Christus sponsus cœlestis, qui tunc instruit eam secretius, et verba arcana loquitur ei, consolaturque eam, et multa ei revelat.

*Ps. LXXXIV.
9.*

His igitur modis gradatim accedamus et irruamus in Jesum. Et quia nemo repente fit perfectus et summus, sed paulatim proficitur, accedamus et irruamus in Christum : primo, per suæ humanitatis speculationem, per suæ obedientiæ, caritatis et patientiæ, humilitatis, paupertatis, constantiæ ac mansuetudinis assiduam considerationem, ardentem, indefessam et stabilem imitationem ; deinde, per suorum beneficiorum ac promissorum attentionem, præsertim per suæ dignissimæ incarnationis ac passionis intuitionem, cruciformemque assecutionem ; deinceps, per suæ puræ et infinitæ bonitatis, æternæ ac super-splendidissimæ veritatis ferventissimam contemplationem sincerissimumque amo-

A rem ; et postremo, per osculum cœliforme atque amplexum internum supernaturalem præactum.

Denique, sic irruamus in Jesum, ut audiamus Verbum Dei, videlicet ipsummet, de quo ait Evangelista : In principio erat *Joann. i. 1.* Verbum. Unde fatetur Propheta : Audiam *Ps. LXXXIV.
9.* quid loquatur in me Dominus Deus ; itemque, Beatus homo quem tu erudieris, *Ps. XCII. 12.* mine. Qui enim ab istis transitoriis et terrenis se abstrahit, et ab omni carnali, sensuali, privato amore se purgat, seque intus et extra custodit, ut Deo sincerius queat vacare ac ejus succendi amore : is utique audit frequenter Deum sibi intus loquentem et sua unctione se instruentem, *I Joann. II.
27.* et divino acquiescit instinctui atque angelicæ inspirationi. Cum tali equidem homine est sermocinatio Dei, et in eo quasi *Prov. III. 32.* in thalamo requiescit, et loquitur ad cor *Osee II. 14.* ejus.

Præterea, audiamus Dominum Salvatorem nobis in Scripturis incessanter loquentem, per suos quoque vicarios superiores nostros nos admonentem et corripientem, seu per fratres nostros salubriter nos affantem ; et obedientes simus in omnibus istis, ut cum omni diligentia et reverentia opus Dei agamus, vocatione hac digne conversari conemur, in cunctis virtutibus quotidianum sortiamur profectum, ut simus coram Deo quotidie magis ac magis solliciti, custoditi et timorati, atque in verbis et factis amplius ordinati, et omni die magis perfecti, imperturbabiles, stabili. Ad laudem et gloriam Dei.

DOMINICA VI POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

QUICUMQUE BAPTIZATI SUMUS IN CHRISTO JESU, IN MORTE IPSIUS BAPTIZATI SUMUS.

Rom. vi, 3-4.

HORTATUR nos sanctus apostolus Paulus in praesenti epistola ad vitiorum devitationem, spiritualemque innovacionem, atque virtuosorum operum continuationem usque in finem. Et ad hoc inducit primo hanc rationem, quoniam in Baptismo purgati sumus ab omni peccato : ergo de cetero decet nos a vitiis abstinere. Itaque ait : *Quicumque baptizati sumus*, id est a vitiis emundati ac loti in fonte Baptismi, *in Christo Jesu*, in institutione, fide et operatione Christi, hoc est secundum quod ipse instituit ac praecepit, dicens: *Docete omnes gentes*, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Christus quoque fidem Trinitatis edocuit et intus infudit. Ipse quoque principaliter baptizat, quia ut Deus intus purgat a culpa gratiamque largitur, atque ab ejus passione Baptismus ac alia sacramenta efficaciam suam sortita sunt. Idecirco ad Iohannem, 33. annem Baptistam Deus ait de Christo : Super quem videris Spiritum descendenter et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. Sacerdos vero ministerialiter est baptizans. *In morte ipsius*, id est virtute ac merito suae passionis et mortis, *baptizati sumus*. Vel, « *in morte ipsius* », hoc est in similitudine mortis Christi, « *baptizati sumus* », quatenus, sicut Christus semel mortuus est carne, et semper vivit spiritu, sic nos per Baptismum semel mortui omni iniquitati, deinceps

Matth.
xxviii, 19.

Joann. 1, 33.

A semper vivamus justitiae. Trina namque immersio baptizati in aqua, designat triduum sepulturæ seu mortis Christi ; elevatio autem ex aqua, resurrectionem Christi significat. Hinc secundæ expositioni consonat littera sequens. Declarans namque qualiter in morte Christi baptizati dicamur, adjecit :

Consepulti enim sumus cum illo, id est, Christo sepulto assimilati sumus, *per Baptismum*, id est in Baptismo : nam mersio baptizati in aqua, significat sepelitionem Christi sub terra ; *in mortem peccati* seu vitæ prioris, quæ fuit iniqua, id est ad hoc ut moriamur peccato. *Ut quomodo Christus surrexit a mortuis*, id est a loco atque consortio mortuorum, *per gloriam*, id est gloriosam omnipotentiam, *Patris* : quia divina, non humana virtute, surrexit. Vel, « *per gloriam Patris* », id est per Verbum æternum carni unitum, quod est gloria Patris, quemadmodum scriptum est : *Gloria patris, filius sapiens*. *Prov. x, 1.* Isaias quoque de hac gloria seu Filio Patris ait : *Revelabitur gloria Domini*, et videbit omnis caro Salutare Dei nostri. Nam Christus secundum quod Deus, suscitavit corpus suum, imo se ipsum secundum quod homo est. *Ita et nos in novitate vitæ ambulemus*, hoc est, pristinis vitiis extirpatis, virtuose vivamus et christiformiter conversemur, siveque renovetur *Ps. cii, 5.* ut aquilæ juventus nostra, et in splen-

Is. xl, 5.

Ps. cii, 5.

dore gratiæ ac virtutum refloreat anima A nostra.

Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, hoc est, si instar plantæ seu arboris, eradici fuerimus a prioribus culpis, et firmiter conformati fuerimus similitudini mortis ejus, scilicet Christi, hoc est vestigiis dominicæ passionis, conformando nos passioni Christi in castigatione proprii corporis, et compassione mentis ac mortificatione propriae voluntatis (sicut princeps Apostolorum hor-

I Petr. ii, 21. tatur : Christus passus est pro nobis, vobis B relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus ; alibi quoque loquitur Paulus :

Galat. v, 24. Qui autem sunt Christi, carnem suam cruciferunt cum vitiis et concupiscentiis) ; simul et resurrectionis erimus, id est, tunc etiam complantabimur seu conformabimur similitudini resurrectionis Christi,

Rom. vi, 4. ambulando in novitate vitæ, quæ per Christi resurrectionem figuratur. Mors quippe et resurrectio Christi non solum sunt res, sed etiam sacramenta seu signa : ita quod mors Christi significat vitiosæ ac veteris vitæ extirpationem ; resurrectio autem Christi, spiritualem mentis renovationem,

Coloss. iii, 1. juxta illud ad Colossenses : Si consurrexitis cum Christo, quæ sursum sunt quærite. Si ergo in vitiorum mortificatione in Baptismo collata manserimus, non redendo ad vitia, tunc resurrectioni Christi similes erimus, cœlestem conversationem habendo in terra.

*Hoc scientes quia vetus homo noster. Expositores quos legi, ita exponunt hunc locum : « vetus homo noster », hoc est formes peccati, *simul crucifixus est*, id est, virtute et merito passionis Christi debilitatus est. Vel, « vetus homo noster », id est conversatio vetus et prava, « *simul crucifixus est* », hoc est, morte Christi delecta est, quoniam Christus abstulit sua passio- Ibid. ii, 14. ne peccata mundi, delens quod adversus nos erat chirographum decreti, ut ad Colossenses plenius scribit Apostolus ; *ut destruatur corpus peccati*, id est congeries vitiorum. De quo corpore ait Salvator : Si*

A fuerit oculus tuus nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. — Verumtamen videtur hic passus aliter et magis consonanter ad litteram sic posse exponi : « *vetus homo noster* », id est quilibet nostrum secundum suam vitiosam ac veterem conversationem, « *simul crucifixus est* », hoc est simul cum Christo cruci affixus, per præfigurationem et obligationem. Per hoc namque quod crucifixus est Christus, monstravit quod unusquisque fidelium, si velit salvari, debeat Christum sequi, tol- B lendo crucem suam quotidie, prout ipse Salvator disseruit : Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. Ad hoc quoque nos obligat crucifixio Christi Domini nostri, quoniam non est servus *Joann. xiii, major domino suo. Vel, « *vetus homo no- 16.**

C ster », id est quilibet nostrum secundum originale peccatum ab Adam contractum, « *simul crucifixus est* », id est huic peccato mortificatus, quia in Christi passione liberati sumus ab isto peccato. « Ut destruatur corpus peccati », hoc est, caro nostra multis peccatis foedata destruatur, non quantum ad esse naturæ, sed culpæ, quemadmodum alibi scribit Apostolus : Mortificate membra vestra quæ sunt super *Coloss. iii, terram. Et Christus testatur : Si oculus 5. Matth. xviii, 9.*

D tuus scandalizat te, erue eum et projice abs te. *Ut ultra non serviamus peccato*, hoc est, non subdamur, nec superemur a vitiis, quia ut apud Joannem habetur, Om- *Joann. viii, nis qui facit peccatum, servus est peccati.* ^{34.} Et Petrus asserit : Iniqui sunt servi corru- *II Petr. ii, ptionis ; a quo enim quis superatus est, 19.* hujus et servus est.

*Qui enim mortuus est peccato, id est a vitiis emundatus ; vel, « qui mortuus est », hoc est configuratus morti Christi, per susceptionem Baptismatis ; *justificatus est a peccato*, hoc est, liber factus est ab eo, nec subjacet vicio. Baptismus equidem liberat a poena et culpa.*

Si autem mortui sumus cum Christo, id est ejus passioni et morti conformati, atque a culpis mundati, credimus quia

simul etiam vivemus cum Christo, quia in hac vita vivemus in eo per gratiam, et in futuro per gloriam. *Scientes per fidem certissimam :* de qua scientia ait beatus Job xix, 25. Job, Scio quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra resurrecturus sum ; Joann. xi, 24. et Martha, Scio quia resurget frater meus in resurrectione in novissimo die ; *quod Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur,* id est, de cetero non morietur : quia ad immortalem ac impassibilem vitam surrexit, quum impossibilitas sit dos corporis glorificati. *Mors illi ultra non dominabitur,* id est, læsionem ei non inferet, nec animam a suo corpore separabit. *Quod enim mortuus est peccato,* id est peccatorum nostrorum demerito, seu propter expianda et auferenda mundi peccata, juxta illud Isaiæ, Vulneratus est propter iniquitates nostras, et attritus est propter scelera nostra ; *mortuus est semel,* in die Parasceves. De qua die loqui-

A tur Deus apud Zachariam : Auferam ini- *Zach. iii, 9.*
quitatem terræ illius in die una. Tunc enim Pater per Christi passionem abstulit peccata Ecclesiæ, quæ est terra Christi. *Quod autem vivit post resurrectionem, vivit Deo,* hoc est ad gloriam Dei, quia Christus in quantum homo, est et vivit ad honorem et gloriam superbeatissimæ Trinitatis, tanquam servus illius. De quo apud Isaiam loquitur Deus : Ecce servus *Is. xlii, 1.*
meus, suscipiam eum.

Ita et vos, o Christifideles, existimate B *vos mortuos quidem esse peccato,* hoc est liberatos a vitiis merito Salvatoris, quantum ex parte ipsius est, *viventes autem Deo,* hoc est ad gloriam Dei, agendo quæ ei sunt placita, *in Christo Jesu Domino nostro,* id est per meritum et gratiam ejus, et permanendo in eo, tanquam in mediatore, salvatore et capite. Ipse namque protestatur : Si quis in me non manserit, mit- *Joann. xv, 6.*
tetur foras sicut palmes, et arescit.

SERMO PRIMUS

QUALITER VITA CHRISTI EST EXEMPLAR VITÆ CHRISTIANORUM.

NEMO venit ad Patrem, nisi per me. *Joann. xiv, 6.*

Ista sunt verba Christi in sermone quem post Cœnam novissimam fecit Apostolis. In quibus docet Salvator, quod nemo possit Deo Patri uniri, nisi in Christum credendo, et ejus virtutes sectando. Idecirco, secundum Augustinum, vita Christi exemplar est conversationis omnium Christianorum.

Ad hoc enim quod aliquis Deo complaceat justeque conversetur, primo requiriatur conceptio boni propositi, juxta illud

Isaiae : A facie tua, Domine, concepimus spiritum salutis. Unde in Proverbiis Salomonis profitetur : Hominis est animum præparare, id est se ipsum ad bona disponere, concipiendō bonum propositum. Et Au-

C gustinus affirmat : Qui creavit te sine te, non justificabit te sine te, id est absque tua cooperatione ; quia debet homo facere quod in se est. Propter quod per Zachariam Dominus ait : Convertimini ad me, et *Zach. i, 3.* convertar ad vos. Ab hoc proposito longe sunt qui adhuc permanent in affectu peccandi. Sed quidam sunt qui post aliquod tempus se emendare proponunt, et interim in suis fœditatibus jacent : quorum stultitia magna est, quod tantis periculis se exponunt in differendo, quum dicat Salvator, D Vigilate, quia nescitis diem neque horam : *Matth. xxv, 13.* interim quoque tot bona omittunt, et Creatori suo ita ingrati sunt. Haec propositi boni conceptio designatur per Christi conceptionem purissimam de Spiritu Sancto.

Secundo, ad bonam conversationem exigitur spiritualis regeneratio, juxta illud : *Joann. iii, 5.* Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. In qua regeneratione homo moritur sibi ipsi et vanitati, et incipit vivere Deo per gratiam et virtutes, quae in Baptismate conferuntur. Hæc regeneratio designatur per Christi nativitatem sanctissimam.

Tertio, requiritur operum bonorum continuatio, et spiritualis profectus virtutum, quoniam sola perseverantia coronatur, et in virtutibus non proficere est deficere. Hæc continuatio designatur per virtuosissimam Christi conversationem in sæculo isto. Oportet itaque Christi humilitatem, patientiam, caritatem, ceterasque virtutes stabiliter imitari, et in eis proficere, ut in bonis operibus efficiamur quotidie promptiores, diligentiores ac ferventiores. Sed hujus contrarium agunt multi qui in principio suæ conversionis seu alicujus bonæ exercitationis ferventes sunt, sed paulatim tepescunt; et quanto aliqua opera bona agunt frequentius, tanto hæc agunt remissius. De quibus ait Apostolus ad Galatas, *Galat. iii, 3.* quod quum spiritu cœperint, carne consummantur. Unde bona quæ faciunt ex quadam arida consuetudine, faciunt sine gusto et absque custodia mentis atque fervore. Sic vadunt ad Missam, et corde vago ac indeovo stant coram Altissimo: quod valde damnable esse constat ex eo quod *Jer. xlvi, 10.* Jeremias testatur, Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Isti advertant quod *Apoc. ii, 4.* Christus ait ad quemdam: Habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris, et pœnitentiam age: alioqui veniam tibi *Ibid. iii, 15.* cito. Itemque: Scio opera tua, quia nec calidus es, nec frigidus; sed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo. Unde qui est in statu salutis, puta in caritate et gratia, nisi fuerit corde custoditus et timoratus jugiter coram Deo, cito cadit et vincitur. Propter quod ait Scriptura: Si non in timore Dei tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua, id est mens tua. *Eccli. xxvii, 4.*

A stolus quoque: Cum metu (inquit), timore *Philipp. ii, 12.* et tremore vestram salutem operamini.

Quarto, exigitur pugnatio contra aciem vitiorum tentamentaque dæmonum, quia ut dicitur in Job, Militia est vita hominis *Job vii, 1.* super terram, id est continua pugna contra invisibiles hostes humanæ salutis, et contra vanitates mundi ac desideria carnis. Contra quæ omnia nisi prævaluerit homo, peribit, dicente Apostolo ad Timotheum: Non coronatur nisi qui legitime *Tim. ii, 5.* certaverit. Et Propheta hortatur: Viriliter *Ps. xxx, 25.*

B agite, et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. Ista pugnatio designatur per Christi tribulationem quam a Judæis diu ac frequenter sustinuit: quia verbis et factis persecutabantur eum, jam conando ut eum præcipitarent, jam ut lapidarent; et contumeliosissima verba dixerunt ad eum, videlicet: Insanit, dæmonium habet; In principe dæmoniorum ejicit dæmonia; Homo vorax, potator vini. Contra quæ omnia Christus per suam insuperabilem patientiam pugnavit atque *Luc. iv, 29.* *Joann. x, 31.* *Ibid. 20.* *Matth. ix, 34.* *Ibid. xi, 19.*

C prævaluuit. Potest quoque pugnatio ista designari per temptationem Christi in deserto, in templi pinnaculo, in monte excelso.

Quinto, requiritur labor pœnitentiæ post ruinam, et remedium. Estque necesse ut juxta magnitudinem multitudinemque excessum sit magnitudo contritionis internæ et pœnitentiæ: graviora quippe delicta gravius sunt delenda; nec sufficit labiis dicere, Peccavi, sed cordialiter dolere oportet, et proportionabiliter ac condigne. Et *II Reg. xii, 13.*

D ferre, quia ut scribit Gregorius, Peccatum quod per pœnitentiam non deletur, suo mox pondere trahit ad aliud. Sicque perducitur homo ad consuetudinem pravam, quæ tanquam lapis gravissimus deprimit mentem ejus, et a vera pœnitentia impedit eum, ita quod vix aut difficuler resurgit. Hic labor designatur per Christi acerbissimam passionem.

Sexto, requiritur recollectio mentis ad Deum, per cessationem ab occupationibus exterioribus. Oportet enim sæpe mentem

ad Deum levare, et coram eo conscientiam examinare, atque de pertinentibus ad salutem meditari, de brevitate et incertitudine vitæ præsentis, de rigore divini judicii, de beneficiis Christi, de inferni tormentis, de supernorum civium felicitate ac gaudiis. Ista recollectio designatur per Christi requiem in sepulcro.

Septimo, oportet sæpe gratiarum charismatibus innovari, et in sacratiōribus diebus speciali devotione ornari, atque cum ampliori mentis alacritate ac puritate Deo vacare ac ministrare, ejusque laudibus ac orationibus et exercitiis virtuosis insistere: sicut in festis præcipuis, et tempore quadragesimali, et in Adventu. Hæc innovatio per Christi resurrectionem signatur. Unde in hodierna epistola dicit *Rom. vi. 4.* Apostolus: Quemadmodum Christus surrexit a mortuis, ita et nos in novitate vitæ Ephes. iv. ambulemus; et alibi, Renovamini spiritu 23. mentis vestræ. In Isaia quoque habetur: *Is. lxviii. 13,* Si glorificaveris Dominum, implebit splendoribus animam tuam.

Octavo, debet interdum adesse aliqualis C saltem contemplatio divinorum: quia qui-cumque est in caritate et gratia, habet etiam donum sapientiæ secundum aliquem gradum; et per illud potest ac debet interdum contemplari quam bonus et gloriōsus est Dominus Deus noster, quam omnipotens et perfectus, quam pius, liberalis et justus, et quanta est caritas ac misericordia ejus super homines, quam ineffabilem beatitudinem præparavit suis electis. Hinc ait Apostolus: Quæ sursum sunt

A sapite. Ista contemplatio per Christi ascensionem significatur.

Postremo, finis ac præmium omnium prædictorum, utpote beatitudo æterna, designatur per Christi concessum in dextera Dei Patris. Unde in Apocalypsi asserit *Marc. xvi.* Christus: Qui vicerit, faciam eum sedere *Apoc. iii. 21.* mecum in throno meo, sicut et ego vici et sedi cum Patre meo in throno ejus. In evangelio quoque Joannis dicitur: Pater, *Joann. xvii.* quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, et illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti mihi.

Itaque omnia jam prætacta ad christianam vitam spectantia habere et exercere conemur, et usque in finem perseveremus in eis. Legitur de quodam rege, quod fuit conversus ad fidem Christi; quumque baptizari deberet, et unum pedem posuisset in aqua, interrogavit ubi esset major pars hominum mortuorum et regum ac principum. Responderunt ei qui aderant, quod in inferno. Tunc stolidus ille pedem suum retraxit, dicens se velle venire post hanc vitam ubi major pars hominum esset. Et ita ad infidelitatem suam reversus, die tertio aut circiter exspiravit, atque in infernum descendit. Non consideravit ille infelix, quod quanto plures sunt in inferno, tanto major est eorum calamitas: nam sicut in cœlo unus Sanctus auget felicitatem alterius, sic in inferno unus damnatus alterius auget miseriam. Idecirco in condemnatis locum non habet illud commune dictum: Solatum est miseris socium habere in pœnis.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

NISI ABUNDAVERIT JUSTITIA VESTRA PLUS QUAM SCRIBARUM ET PHARISÆORUM,
NON INTRABITIS IN REGNUM COELORUM. Matth. v, 20-24.

Matth. vii. 14. CHRISTUS in evangelio hodierno docet, C quam magna sit evangelicæ legis perfectio, et item quam arcta sit via salutis,

D atque quam magnus ac metuendus sit rigor divini judicii. Itaque, sicut Matthæus ait, Jesus Christus in sermone quem fecit

in monte, inter cetera *dixit discipulis A suis* : *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam abundat justitia Scribarum et Pharisæorum*, id est, nisi justiores, virtuosiores seu perfectiores fueritis Scribis et Pharisæis (Scribæ autem fuerunt doctores Judæorum, et Pharisæi erant religiosi eorum), *non intrabitis in regnum cælorum*, hoc est, æternam salutem non acquiretis, sed damnabimini in æternum. O quam formidanda est comminatio ista ! primo, propter tanti boni amissionem ; secundo, propter tanti mali acquisitionem.

Deinceps ratio hujus sententiæ Christi potest tripliciter assignari. Primo, quoniam Scribæ et Pharisæi, quamvis vera et salutaria docuerunt, non tamen secundum propriam doctrinam vixerunt. Hinc ait Salvator : Super cathedram Moysis sederunt Scribæ et Pharisæi : omnia quæcumque dicunt, facite ; secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim et non faciunt. Secundo, quia Scribarum et Pharisæorum justitia fuit servare præcepta legis secundum superficialem intellectum eorum, videlicet, non occidere, non mœchari, vitando dumtaxat opera exteriora iniqua, non desideria prava : quia per præcepta hujusmodi putabant prohiberi opera, non affectum. Talis autem justitia non sufficit ad salutem. Et juxta hunc sensum loquitur Christus hoc loco, prout verba pandunt in textu statim sequentia. Tertio accipi potest, quasi specialiter dictum ad Apostolos, ac prælatos, qui ex speciali vocatione, professione, gradu sive officio, ad perfectionem tenentur : idecirco eorum non est circa communia languere, sed oportet ut subditorum vitam virtutum perfectione transcedant, quum habeant eos purgare, docere et virtuosos efficere.

Verumtamen Christus dixit hæc verba prout ad universos pertinent Christianos. Nam subdit : *Audistis quia dictum est antiquis*, id est, populo Judæorum de Ægypto egresso Deus per Moysen jussit :

Exod. xx. Non occides hominem ; qui autem occiderit, prætermisso ordine juris, reus erit

A judicio damnationis, id est, mortem corporalem meretur, et etiam condemnationem æternam, quæ est mors pessima. Ego autem dico vobis, quia non solum occidere prohibeo, sed protestor *quia omnis qui irascitur fratri suo*, hoc est proximo, ira inordinata, rationem excæante, *reus erit judicio*, hoc est accusatione coram divina justitia. Hoc est dicere : Ego legem non *Matth. v.* solvo, sed impleo, perficio et expono, et ^{17.} ad perfectam ac sufficientem justitiam doceo ac perduco. In lege namque aperte prohibetur homicidium, quum dicitur, *Non Exod. xx. occides*; sed lex non exponit perfecte qua-^{13.} liter intelligendum sit illud præceptum. Sed Christus id fecit, dicendo : « Omnis qui fratri suo irascitur », id est, vindictam inordinate desiderat, seu nocumentum inferre proponit, « *judicio reus* » est.

Quocirca sciendum, quod aliqui Judæorum per præcepta illa negativa, *Non Ibid. 13-15. occides, non furaberis, non mœchaberis, æstimabant sola opera prohiberi, non cogitationes et affectiones ad opera vitiosa* ; C *nec putabant eas esse peccata, nisi in opus procederent* : cujus oppositum docuit Christus. Imo ex lege et Prophetis potest oppositum demonstrari, quum Michæas dicat : *Væ qui cogitatis inutile* ; *Zach. viii. 1.* *Zacharias quoque, Malum vir fratri suo non cogitet in corde suo*. Per Jeremiam quoque ^{10.} *Jer. xxv, 5; xxxv, 15;* Dominus ubertim præcepit : *Reverti-^{xxxvi, 3, 7.} mini a cogitationibus vestris pessimis. Imo peccatum non est in opere exteriori, nisi ex interiori deformitate et inordinatione. Peccatum quoque potissime est aversio D mentis a Deo.*

Qui autem dixerit fratri (id est proximo) suo, Raca, id est, verbum indignationis, interiore iram manifestantis, protulerit, tamen in generali atque confuse, nec certam vituperationem aut contumeliam inferens, sed interiore commotionem per verbum indignationis in generali aperiens ; reus erit consilio, id est tractatu quo investigatur qua pœna torquendus sit quem constat esse damandum. Qui autem dixerit proximo suo, Fatue, id est, commo-

tionem iracundiæ suæ per verbum contumeliosum, manifestam et certam vituperationem significans, effuderit; *reus erit gehennæ ignis*, id est poenæ infernalis.

Ecce triplex gradus culpæ, cui correspondet triplex gradus reatus seu poenæ. Est enim ira latens in corde. Cujus poena est, mereri reprobationis judicium, et esse judicio dignum. Est etiam ira prorumpens in vocem indignationis ac vituperationis in generali: quod primo est gravius. Ideo ejus poena est, prolatio sententiae contra eum: quæ poena etiam est gravior prima. Est quoque ira in verbum contumeliosum certæ aspernationis prorumpens: quod primis duobus est gravius. Ejusque poena est, *ignis gehennæ*: quæ prætactis est gravior poenæ; et tamen duæ illæ poenæ ordinantur et tendunt ad poenam hanc tertiam. Loquitur enim Salvator de ira prout est mortale peccatum, videlicet ex rationis consensu cum affectu nocendi injuste. Dicere autem «raca» ex tali ira, est gravius; sed dicere «fatue» ex iræ commotione, gravissimum est. — Insuper, secundum Hieronymum, «raca» est verbum Hebraicum, significans vacuum aut inane; idem dicit Chrysostomus. Remigius vero cum præfatis testatur, quod sit nomen Hebraicum; sed addit, quod sit interjectio indignantis. Augustinus autem affirmat, quod sit vox non significans aliquid determinate, sed solum commoti cordis passionem, cujusmodi sunt interjectiones. Sed istud faciliter concordatur, quia secundum Chrysostomum, quamvis significet vacuum aut inane, id est stultum, hic tamen accipitur juxta usum loquentium Judæorum, utpote interjectionaliter, secundum modum expositum, prout quælibet regio habet aliquod exprobratorium verbum. Possent hic multa induci de ira, quando et qualiter sit peccatum; sed de hoc in sermonibus mentio fiet.

Sed circa prædicta oritur quæstio, quia *Act. 1, 1.* de Christo scriptum est, Cœpit Jesus facere et docere, quomodo ergo nunc tam districte damnat eos qui proximum nomi-

A nant fatum, quum ipsem post resurrectionem suam dixerit duobus discipulis: O stulti et tardi corde ad credendum! Apostolus quoque ad Galatas: O insensati (inquit) Galatae! Et respondendum, quod quum verba sint signa et notæ conceptionum animæ, ex ipsa cordis intentione et affectione considerantur virtus et culpa in verbis. Dum ergo verba prætacta dicuntur non animo calumniandi aut aspernandi, sed instruendi, et caritative corripiendi, non sunt illicita.

B Ex præhabitibus infert Salvator: *Si ergo*, hoc est, quum non liceat irasci fratri, aut dicere ei «raca», vel «fatue», idecirco si offers munus tuum, hoc est oblationem corporalem vel spiritualem, *ad altare* materiale in templo; vel, «ad altare» spirituale in anima, quod est fides, secundum Augustinum, vel caritas, secundum Gregorium. Nil enim acceptum est Deo nisi in fide et caritate agatur atque fundetur, et per eas Deo exhibetur. *Et ibi*, videlicet in loco et tempore oblationis, *recordatus fueris quia frater* (hoc est proximus) *tuus habet aliquid*, hoc est justam querelam, *adversum te*, propter injuriam a te ei illatam, ita quod ei in aliquo forefecisti. Si enim tu eum offendisti, ipse habet adversum te, non tu contra eum. Si vero ipse te offendit, tu habes adversus eum; sed tunc sufficit ut ei ignoscas sicut vis tibi a Deo ignosci, nec oportet te facere quæ sequuntur: quæ tamen si feceris, opus est magnæ perfectionis, caritatis et pietatis, maximumque a Deo præmium D conqueriris.

Relinque ibi munus tuum ante altare, id est, inchoatum obsequium seu oblationem intermitte seu suspende, actu aut proposito, hoc est realiter inde cessando, aut mentaliter proponendo agere quæ sequuntur loco et tempore opportuno; *et vade prius reconciliari fratri tuo*, hoc est, placa et satisfac ei, veniam postulando, et satisfaciendo, secundum exigentiam culpæ. Obsequium enim seu servitus nostra Deo non placet nisi ex caritate procedat:

*Luc. xxiv, 25.
Galat. iii, 1.*

quam non habet, imo et contra justitiam agit, qui fratri a se læso non studet reconciliari ac satisfacere. Eundum est autem pedibus corporis, si commode fieri possit, ut si frater offensus non longe sit haberique valeat. Alias eundum esset pedibus mentis, hoc est desiderio atque proposito, quatenus proponas et optes ei statim satisfacere quantum in te est: quod quia non vales, intendas eum accedere et placare congruo loco et tempore. In his quoque pensanda est mensura offensæ, hoc est magnitudo injuriæ proximo irrogatæ, quæ quanto major exstiterit, tanto celerius laboriosiusque conandum est ut reconcilietur offensus. Interim vero debemus munus ante altare relinquere, id est non facere seu continuare opera bona nisi primo proponamus ire tempore apto ad fratrem offensum ut reconcilietur: quod plane propositum exsequi mox oportet dum convenienter fieri poterit.

Porro, secundum Chrysostomum et Cassianum, ad caritatis perfectionem præcipue pertinet, ut etiam ille qui læsus est, studeat mitigare forefactorem, non solum illatam dimittingo injuriam, sed et blando sermone cor ejus placando, quatenus de cetero sincerum ad se gerat affectum. Si enim possum alterius quamvis injuriatoris perversitatem curare, et animam ejus de morte peccati eripere, primo accedendo ad eum et pacem reformando inter eum et me, et tamen non facio hoc, videor non esse perfectus in caritate Christi, qui etiam pro inquis sanguinem suum fudit, nec proximi, quem possum a tanto liberare periculo humiliando me

A ipsum. Dicit ergo Chrysostomus: Ne di cas, Ille mihi nocuit, ille mihi satisfacere debet, non ego illi. Si pro gloria tuæ salutis jubet te Dominus amicitias facere, tu potius nocitus seu nocumentum perpes sus, debes nocentem rogare, ut duplicem gloriam consequaris: unam, quia nocitus es; alteram, quia prior rogasti. Festina ergo inimicum tuum prævenire ad amicitias, ne forsitan te tardante, ille præveniat ad rogandum, et rapiat de manibus tuis pietatis mercedem. Nam si ille B tibi nocuit, et ille te rogat, infructuosa est amicitia tua. Quam enim justitiam fecisti ante Deum, si rogatus te placaveris?

Et tunc veniens, hoc est, localiter rediens, vel intentionem tuam ad id quod cœperas, revocans, offeres munus tuum, hoc est, inchoatum Dei obsequium prosequeris, spiritualem aut corporalem hostiam immolando. Spirituales autem hostiæ sunt devota oratio, Dei laudatio, cordis compunctio, præceptorum impletio.

C Heu, quam male et pessime observant Christiani hanc Christi doctrinam, quia faciliter offenduntur, difficulter placantur, facili occasione injuriose loquuntur, atque pro parva offensa grandem cupiunt ultionem inferre, imo rogati vix possunt induci ad ignoscendum forefactoribus suis! Plures quoque sunt tam duræ cervicis animosæ que mentis, ut quamvis notabiliter forefecerint proximis suis, dedignantur tamen et verecundantur veniam postulare ab eis. Considerent, quæso, isti, quam longe distent ab evangelicæ legis observatione, et per consequens a salute.

SERMO SECUNDUS

QUALITER LICEAT IRASCI, ET QUALITER NON.

NE sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Eccle. vii, 10.

Ira inter septem peccata mortalia computatur. Quum ergo ex suo genere sit peccatum mortale, merito Salomon exhortatur ne simus proni ad irascendum. Cui omnino concordat quod in prima sua Canonica ait apostolus Jacobus : Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. Sed his atque similibus auctoritatibus Scripturarum contrariari videtur quod ait Psalmista, Irascimini, et nolite peccare : quam auctorita-

Jacob. i, 19.
Ps. iv, 5.
Ephes. iv, 26.
Marc. iii, 5.

Ergo prophetico apostolicoque testimonio ira est commendabilis. Insuper de Christo scriptum est apud Marcum : Contristatus est super cæcitate cordis eorum, circumspiciens eos cum ira. Omnis autem motus qui fuit in Christo, laudabilis exstitit.

Est itaque advertendum, quod sicut odium est unum septem mortalium vitiorum, nihilo minus est quoddam odium bonum. De quo fatetur Propheta : Nonne qui oderunt te, Domine, oderam ? Perfecto odio oderam illos. Itemque : Iniquos odio habui. Hoc quippe perfectum atque laudabile odium, est odire iniquos secundum quod tales sunt, non in quantum sunt : imo ut homines, sunt amandi. Ita, quamvis ira generaliter sumpta dicatur mortale peccatum, est tamen aliqua ira bona, laudabilis, virtuosa. Ira namque est appetitus vindictæ propter illatam injuriam. Hæc autem vindicta bene et male potest optari et exerceri, videlicet, secundum rectæ rationis judicium et ordinem juris, et etiam modo perverso. Interdum etenim ira prævenit rationem : et ista est ira inordinata; et vocatur ira per vitium, quoniam

A actum rationis impedit ac perturbat. Interdum ira sequitur rationem, ita quod ratio sponte iram assumit, ut actum virtutis robustius atque virilius exsequatur. Est etiam naturale ut appetitu superiori ac intellectivo, utpote voluntate, secundum rationem moto, appetitus inferior sensitivus subsequenter moveatur et cooperetur : sicque ira sequitur rationem ac voluntatem, et eis deservit, sicut inferius suo superiori. Ista ergo est ira laudabilis, et vocatur ira per zelum, quia movetur contra injustitiam secundum rationis censuram ; estque actus virtutis moralis quæ dicitur vindicativa, quæ est pars justitiæ. De qua ira dicit Gregorius : Tunc robustius ratio contra peccata erigitur, quum ira subdita rationi famulatur. Et iterum : Cavendum (inquit) summopere est, ne ira quæ ut instrumentum virtutis assumitur, rationi dominetur, ne quasi domina præeat, sed tanquam ancilla ad obsequium parata, a tergo rationis nunquam recedat.

Denique de hac ira intelligenda sunt verba Chrysostomi asserentis : Qui ex causa irascitur, reus non est. Nam si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec judicia stant, nec crimina compescuntur. Justa ergo ira, mater est disciplinæ, id est debitæ correptionis ac punitionis. Unde non solum non peccat qui cum causa irascitur, sed econtra, nisi iratus fuerit peccat, quoniam irrationalis patientia vitia seminat, negligentiam nutrit, nec solum malos sed etiam bonos trahit ad mala. Hinc quoque ait Bernardus : Irascere, et noli peccare. Peccabis autem nimis irascendo, peccabis etiam omnino non irascendo. Nam non irasci ubi irascendum est, est nolle emendare peccatum; plus vero irasci quam

irascendum est, est peccatum peccato ad-
jicere. Præterea, sicut idem ait Bernardus,
Ira est naturalis affectio hominum, sed
abutentibus bono naturæ fit ira gravis
perditio. Unde, secundum eumdem Ber-
nardum, Irasci debemus vitiis, præsertim
propriis culpis, deinde et proximorum
peccatis. Propterea iterum ait : Occupemus
iram in quibus expedit. Nolite irasci
eis qui vobis transitoria auferunt, qui con-
vicia inferunt, qui infligunt supplicia. Os-
tendam autem vobis cui debeatis irasci :
irascimini ei quæ sola potest nocere, ut-
pote propriæ iniquitati. Nulla enim nocebit
adversitas, si nulla dominetur iniquitas.
Qui huic perfecte irascitur, ceteris non
movetur. Insuper his concordat quod in
libro de Profectu religiosorum habetur :
Affectus iræ datus est homini ut irascatur
peccatis et malis suggestionibus, atque ex
indignatione non patiatur se trahi ad con-
sensum peccati, et ut reprimat motus ma-
los in se et in aliis ubi congrue potest,
ulciscaturque Dei injurias et transgressio-
nes præceptorum ipsius, secundum quod in
spectat ad ipsum. Et tunc dicitur zelus
justitiae : sicut Christus legitur iratus fuisse
Marc. iii, 3. Pharisæis et aliis non recte agentibus.
Nunc autem in vitium deformata est ira,
et contra rationem in furorem conversa,
ut more phrenetici moveatur homo contra
hominem, contra amicum et proximum,
et contra se ipsum, interdum etiam contra
insensibilia et irrationalia, imo, quod
pessimum est, interdum contra Deum et
Sanctos.

Præterea quæri potest, quando et qua-
liter ira sit peccatum mortale. Et respon-
dendum, quod ira potest esse immoderata
dupliciter. Primo, ex parte vindictæ in
quam tendit, ut si pro parva injuria cu-
piat quis inferre magnam vindictam. Et
hæc ira ex suo genere est peccatum mor-
tale, quoniam caritati contrariatur, quæ
I Cor. xiii, non irritatur, nec cogitat malum; contra-
riatur quoque justitiae, quia majorem ex-
petit ultionem quam culpa meretur et
justum est. Potest tamen esse venialis

A propter parvitatem nocumenti illati, vel
propter modicitatem commotionis ratio-
nem prævenientis. Secundo, ira potest es-
se immoderata quantum ad modum ira-
scendi, quando videlicet nimis fervescit :
sic enim fit vitiosa, quamvis in finem
tendat laudabilem, puta ad correctionem
peccantis, punitionemque culpæ et con-
servationem justitiae. Ira vero hoc modo
immoderata, sive intus quoad commotio-
nem, sive foris quantum ad iracundiæ
signa, non est ex suo genere mortalís, ni-
B si in tantum crescat, quod faciat homi-
nem a caritate Dei aut proximorum ex-
cidere : quod fit dum impedit hominem
ab eo ad quod tenetur, aut inducit eum
ad faciendum aliquid contrarium caritati
sive justitiae. Itaque auctoritates Scripturæ
et Sanctorum quæ protestantur iram esse
omnino culpabilem ac vitandam, intelligi
possunt de ira dicta per vitium, de qua et
in evangelio hodierno loquitur Christus,
dicendo : Qui irascitur fratri suo, reus erit
Matth. v, ^{22.}
judicio. Unde et Hieronymus asserit : De-

C finita sententia est, ut ira omnino tollat-
ur. Si jubemur, id est monemur, percutien-
ti alteram præbere maxillam, et inimicos
Ibid. 39, 44. diligere, et pro consequentibus exorare,
omnis occasio iræ aufertur.

Præterea, ira ista per vitium, præsertim
quæ est mortale peccatum, valde vitanda
est. Primo, quoniam hominem intus om-
nino deordinat, et coram Deo deturpat ac
inhonestat : et hoc ideo, quoniam rationem
excæcat, et ita efficit hominem brutis
consimilem fatuisque conformem. Propter
quod, sicut in themate tactum est, Salo-
mon cohortatur : « Ne sis velox ad irascen-
Eccle. vii, dum, quoniam ira in sinu stulti », id est in
corde fatui, « requiescit ». Nam eo ipso quo
quis talem iram admittit et retinet, merito
stultus vocatur. Propter quod in Job asse-
ritur : Virum stultum interficit iracundia.
— Secundo, quoniam hominem foris con-
temptibilem reddit, et insano similem fa-
cit. Ira namque cito ac evidenter appetit
in visu, in facie, in voce et gestibus. Ideo
ait Hieronymus : Quid iracundo furor suus

confert, quem sævissimis exagitat stimulis, et ita ab omni consilio efficit alienum, ut dum irascitur, insanire credatur? Et ita per iram homo alios scandalizat, siveque et aliis graviter nocet. — Tertio, quia per iram fit homo aliis onerosus et ad socialem vitam ineptus, impacificus quoque et turbulentus, juxta illud Proverbiorum :

Prov. xviii., 14. Spiritum ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Et iterum Salomon loquitur :

Ibid. xxvii., 4. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor; et impetum concitati spiritus quis poterit sustinere? Hinc dicit

B Gregorius: Per iram justitia relinquitur, gratia vitae socialis amittitur, mansuetudo perditur, lux veritatis repellitur. Unde in

Ecclesiastico habetur : Vir iracundus incendit litem, et vir peccator turbabit pacem. — Quarto, quia per iram fit homo

dæmonibus similis. Est namque, ut di-

De Divin. nom. c. iv. vinus Dionysius adstruit, in dæmonibus

mens furor, phantasia proterva, et irrationalis concupiscentia. Similiter in hominibus iracundis viget amentia quædam, furor et phantasia proterva. Ideo

etiam iracundi merito fatui appellantur,

quoniam in Ecclesiastico scriptum est :

Ecclesiastico, 15. Non est sensus ubi abundat amaritudo.

Ephes. iv., 31. Hinc dicit Apostolus : Omnis amaritudo,

et indignatio, et ira, et clamor tollatur a vobis. — Quinto, per iram fit homo spe-

cialiter ineptus ad gratiam, et Spiritus Sancti inhabitatione indignus, quoniam

Cf. Is. lxvi., 1, 2. Spiritus Sanctus super quietum et humiliem requiescit, et in pace factus est locus

Psalms. lxxv., 3. ejus, diligitque pacificos. Quum ergo ira

faciat hominem turbulentum, inquietum et animosum, constat quod Spiritus Sancti inhabitationem et gratiam vehementer

impedit. Ideo quidam sanctus eremita asseruit : Iracundus homo quamvis mor-

tuos suscitet, Deo placere non potest; et item, Sicut hospitem fumus expellit de domo, sic ira expellit Spiritum Sanctum de cordis habitaculo.

Sed nunc breviter aliquid est tangendum de remediis contra iram. Quorum

primum est, consideratio prædictorum ma-

A lorum quæ homo per iram incurrit. Nam quædam quamvis in se sint multum delectabilia atque suavia, tamen propter mala annexa vitantur : quanto magis ira in se ipsa amara vitanda est, quum ex ea tot mala sequantur? Secundum est, avercio considerationis eorum quæ provocant iram, ut scilicet homo ccesset attendere mala sibi aut suis illata, convertendo se ad alias meditationes et occupationes salubres. Quum enim ira sit quædam affectio, utpote appetitus vindictæ, oritur ex aliqua prima apprehensione; et qui apprehensionem illam abscondit, se ad alia convertendo, faciliter vincit iram, quia cessante causa cessat effectus. Tertium est, consideratio mansuetudinis et patientiæ Christi atque Sanctorum, præsertim intenta meditatio passionis dominicæ. Si enim mansuetudinem et patientiam Christi rite pensemus, et quanta pro nobis pertulerit, meditemur, omnem iram impatientiamque repellimus, imo adversa cum gudio sustinemus. Quartum est, consideratio multiplicis fructus et gratiæ ac salutis, quam iram vitando, refrenando, vincendo, acquirimus. Ait namque Salvator : Beati mites, quoniam ipsi possidebunt *Matth. v.*, 4. terram; et Psalmista : Mansueti hereditabunt terram, et delectabuntur in multitudine pacis. Quum enim ira sit quædam animi amaritudo, turbulentia et afflictio, mansueti qui iram vincunt, specialiter gaudent pace interna, et dulces sunt mente. Sanctus quoque Dionysius in epistola *Epist. viii.* ad Demophilum monachum protestatur, D quod Moyses, Joseph et David, ideo maximam apud Deum gratiam invenerunt, quoniam mites fuerunt. Unde Psalmista loquens de Deo : Exaltabit (inquit) mansuetos in salutem.

Quintum est, quoniam omnes in sæculo isto sumus comperegrini et conviatores, ad unam beatitudinis patriam proficiscentes : idecirco debemus mititer ad invicem conversari, atque ad progrediendum in via virtutum mutuo jugiter exhortari. Hinc Joseph fratribus suis profecturis dicebat :

Ps. xxxvi., 11. *Ps. cxlix.*, 1.

Gen. xlvi. Ne irascamini in via. Sextum est, consideratio adversitatum quæ possunt accidere, et contra eas se per rationem et mansuetudinem præmunire, quoniam jacula prævisa minus feriunt. Atque, ut ait Gregorius, mala mundi patientius toleramus, si contra ea per patientiæ clypeum præmunimur. Nam qui corporali congressuri sunt bello, primo discunt artem pugnandi et armant se, et quid eis accidere possit præcogitant, ut ea evadant. Septimum est, facere sibi consuetudinem resistendi primis motibus iræ, ipsamque iram intra se clausam tenere et suffocare, ne foris per verba et signa erumpat. Octavum est, Dei adjutorium jugiter atque cum omni fiducia invocare. Et hoc potissimum necessarium est his qui vel ex naturali dispositione, aut ex consuetudine, ad iram proclives sunt : nam et quilibet contra illa vitia debet specialius instantiusque pugnare, ad quæ se proniorem cognoscit. Superbi autem et magni in oculis suis, celerius et implacabilius irascuntur : quo enim se ipsos arbitrantur majores, excellentiores aut digniores, eo illatam sibi injuriam magis exaggerant, et gravius vindicare nuntuntur, quamvis sit parva.

Postremo, quadruplex est irascentium genus. Nam in quibusdam fervor iracundiae cito incenditur, et cito extinguitur. In aliis cito accenditur, sed difficulter extinguitur : et isti sunt deteriores. In quibusdam tarde accenditur, et tarde extinguitur. In ceteris tarde accenditur, et cito extinguitur : et isti sunt aliis meliores. Sed, heu ! multi sunt nomine, non virtutibus christiani, qui instar eanum,

A sœpissime et pro causis levissimis irascuntur, et irascendo jurant, perjurant, aliosque perturbant, contristant, et a devotione ac pace mentis impediunt, atque tam irrefrenate se habent ut bruta. Isti sunt ministri et membra diaboli, et non Christi. Emendent ergo se ipsos, et quanta mala ex eorum proveniant ira, pensent.

Recitat Augustinus in libro de Civitate Dei, quemadmodum quidam philosophi, scilicet Stoici, dixerunt, omnes animæ passiones, videlicet iram, tristitiam, timorem, etc., esse vituperabiles, et animæ morbos. Quumque unus de illis philosophis esset quadam vice in navi, adessetque alius quidam adolescens lascivus et levis, orta est in mari grandis tempestas. Cœpit ergo philosophus ille formidare et pallidus fieri, sed juvenis ille imperterritus mansit, latus et cantans. Postmodum tranquillitate reversa, adolescens ille insultavit philosopho, eo quod timuisset, et ipse mansisset imperterritus et jucundus.

C Respondit philosophus : Quid mirum si tu tam malam perdere vitam non timuisti, ego autem tam bonam amittere vitam expavi ? Hujus simile contingit quotidie. Nam quidam vitæ vitiosæ ac perditæ, tempore tempestatum et fulgurum non verentur, quia se ipsos non amant veraciter, nec quid eis accidere possit perpendunt sapienter ; aliqui vero boni et sapientes in talibus metuunt, et quid contingere eis valeat intentur. Non tamen in talibus est immoderanter timendum, sed homo debet se D Deo committere, ipsum invocare, ac signo se crucis munire.

SERMO TERTIUS

QUALITER DEBEAMUS NOS PROXIMIS RECONCILIARE.

MEMENTO novissimorum tuorum, et
desine inimicari, et abstine te a lite.

Ecli. xxviii, 6, 10.

Perfectio rationalis creaturæ est, assimilari suo Creatori secundum modum sibi possibilem et decentem. Consideremus ergo qualiter Deus se habuit et quotidie se habet ad homines. Certe a principio mundi, genus humanum graviter ac multipliciter suum offendit Creatorem ac Deum, atque peccando inimicitias fecit inter Deum et se: nihilo minus Deus a principio mundi, per se ipsum, per angelos sanctos, per Patriarchas, Prophetas ac alios homines sanctos, præcipue per prælatos et prædicatores bonos, quos misit ad homines, invitavit eos ad faciendum ac conservandum pacem et amicitiam secum. Praeterea, quum filii Israel, tempore Sedeciæ regis et ante, Deum gravissime et supergravissime offendissent, idola venerando, Prophetas occidendo, innocentem sanguinem effundendo, aliaque horrenda facinora, quæ in Ezechiele propheta tanguntur, commitendo; et ob hoc Deus minaretur eis captitatem et destructionem per regem atque exercitum Chaldæorum: nihilo minus Deus piissimus, ex sua misericordia infinita, misit sæpiissime ad prædictos filios Israel seu populum Judæorum Prophetas suos, hortans et invitans per eos populum illum ad pœnitentiam, ad amicitiam, ad salutem

I Joann. iv, 9.
II Cor. v, 19. et pacem. Deinde Pater æternus unigenitum Filium suum misit in mundum universis sceleribus plenum, ut induceret homines ad pœnitentiam, ad caritatem et pacem secum. Propter quod ait Apostolus:

Apoc. xix, 16. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.

Si igitur Deus majestatis immensæ, Rex

A regum et Dominus universorum, cuius excellentiæ nullus est finis, tam gratiosissime et supermisericordissime dignatus est homines prævenire, quibus nunquam forefecit, imo quibus tam ineffabiliter beneficia multa et magna donavit, et a quibus pro tot beneficiis, tot et tantas recepit ingratitudines, injurias, rebelliones, contumelias atque blasphemias; si, inquam, dignatus est hos taliter prævenire, hortando invitandoque eos ad suum amorem, ad pacem salutarem, ad beatitudinem æternalem: quanto magis nos miserrimi atque vilissimi peccatores, deberemus merito non solum ire ad eos quibus forefecimus, ad reconciliandum nos ipsis, videlicet veniam postulando et satisfaciendo, sed etiam laborare pro reconciliatione ejus a quo læsi et injuriam passi sumus, solliciti ex caritate pro ejus salute, ne in aliqua maneat culpa, ne Deum offendat, ne æternaliter pereat? Ad minus ergo oremus pro talibus, et omni industria qua valemus, ad nostram eos amicitiam revocemus. Porro,

C si duo aut plures sibi invicem foresecerunt, ita quod singuli obligantur veniam postulare, tunc pertinet ad virtutem, præsertim ad caritatem ac humilitatem, ut unusquisque illorum studeat alium prævenire, veniam deprecando ac satisfaciendo.

Insuper, quum post Christi ascensionem totus mundus præter Judæos esset idolatriæ deditus, et innumerabilibus maximisque repletus criminibus, nihilo minus Deus misit Apostolos et eorum coadjutores Act. xiii, 46. ^{47.} ad omnia gentium regna, ad omnem populum, tribum et linguam, hortans ac deprecans eos converti ad se et ad suum divinum amorem, ad pacem dulcissimam et gloriam sempiternam.

Ecce quam infinita et prorsus incomprehensibilis est caritas, misericordia et liberalitas Dei ad homines, et quanta econtrario est hominum ingratitudo, perversitas atque inobedientia circa Deum, cuius vestigia sequi contemnunt, cuius præcepta transgrediuntur, pro cuius amore sibi invicem renuunt indulgere. Attendamus *II Cor. v. 20.* quod ait Apostolus : Legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos; obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Circa quæ verba ait in homilia Gregorius : Erubescat humana superbia, confundatur unusquisque, si non prior satisfaciat proximo, quem ipse qui offensus est Deus, per suos nos rogat legatos ut ei reconciliemur, de nostris dolendo peccatis, atque de cetero inhærendo virtutibus.

Amplius, juxta modum offenditionis debet esse modus reconciliationis, ut qui alium verbis offendit, verbis satisfaciat, et ultiro hoc agat quod requirit justitia. Unde qui alium offendit detrahendo, satisfacere debet famam ei restituendo; et qui abstulit aliena, restituat ea. Generaliterque loquendo, juxta juris tenorem vel prudentium virorum judicium satisfactio seu reconciliationis est agenda.

Ps. xv. 2. Præterea, ex his quæ a Deo acceperunt, Christifideles debent Creatori suo liberaliter ac devote offerre : non quod Deus bonorum nostrorum indigeat, sed in recognitionem gratissimam quod omne bonum ab ipso collatum est, et ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ, atque ad alias pios usus. Et præsertim offerenda sunt animo prompto ac læto debitæ oblationes, ad D quas cunctis temporibus obligantur fideles. Similiter decimæ atque primitiæ, et

A cetera quæ debentur Ecclesiæ, sunt prompte ac fidelissime persolvenda. Nec ex hoc aliquis depauperatur, imo a Deo copiosissime remuneratur : primo, temporalium rerum majorem abundantiam acquirendo; secundo, corporalem sanitatem adipiscendo; tertio, peccatorum remissionem; quarto, gratiæ ac virtutum infusionem; quinto, æternæ gloriæ beatitudinem obtainendo. Ecce quam grata et placita est Domino Deo devota oblatio, decimarum solutio, et aliorum quæ ad Ecclesiam pertinent exhibitio caritativa.

B Deinceps ex præinductis monstratur, quam districta et ardua sit Christi doctrina, quam perfecta sit lex evangelica, quam vere angusta et arcta sit salutis via : quia *Matth. vii.* tam faciliter meretur homo pœnam gehennæ, tamque caritative, mansuete ac juste tenentur homines invicem conversari, ne mutuo se offendant, ne irascantur, ne reconciliari et satisfacere negligent. Quæ omnia studiosissime impleamus, atque in omni caritate, pietate et æquitate pariter C conversemur.

D Legitur quod sanctissimi patres, Epiphanius episcopus Cypri, et abbas Hilarion, quadam vice pariter vescebantur. Quumque S. Epiphanius posisset aliquid coctæ carnis ante B. Hilarionem, dicens, Abba, manduca ; respondit Hilarion : Ex quo factus sum monachus, non gustavi aliquid tale coctum. Cui Epiphanius præsul respondit : Et ego ex quo habitum istum accepi, non permisi dormire quemquam habentem aliquid contra me, nec ego dormivi aliquid habens contra aliquem. Tunc dixit abbas Hilarion : Igitur mihi, quia conversatio tua major est.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

QUOMODO BONI RELIGIOSI IN NOVITATE VITÆ AMBULANTES, SE VIRTUTIBUS
VITÆ CHRISTI CONFORMARE DEBEANT.

QUOMODO Christus surrexit a mortuis, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. Rom. vi, 4.

Quidquid pro nostra salute egit pertulitque Salvator, nostra est instructio. Quum enim in forma Dei esset, per deitatis naturam Patri æterno vere æqualis, incomprehensibiliter exinanivit se ipsum, nostram sibi hypostatice assumendo naturam, ut totius atque plenissimæ humilitatis nobis præberet exemplum : ut scilicet in omnibus humiliemus, parvi pendamus et sapienter dejiciamus nos ipsos ; neque ex hoc unquam inaniter gloriemur, scientes quod quantumcumque humiliaverimus et parvi penderimus nos, nihil est comparatione humilitatis profundissimæ Christi.

Quum itaque non sit servus major domino suo, imitemur Christi humilitatem ut possumus ; atque in hoc compleatur humilitas nostra, ut quum totis viribus humiliaverimus nos ipsos in omnibus, recognoscamus ac fateamur nos nil condignum egisse. Sic et in ceteris est considerandum ac peragendum virtutibus, ut scilicet Domini nostri patientiam, mansuetudinem, fortitudinem, obedientiam, puritatem, sobrietatem et caritatem toto posse sectemur, nec quid condignum nos facere arbitremur, præsertim quum et Dominus in

Evangelio dixerit : Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus ; quod debuimus facere, fecimus. Ecce Filius Dei propter nos a summo cœlo descendit in hunc mundum infe-

A riorem, et propter nos pauper effectus II Cor. viii, est. Imo in summa paupertate, incomparabili patientia, in omnium virtutum plenitudine conversari dignatus est inter homines, viam salutis nobis demonstrans et Baruch iii, 38. dicens : Ego sum via, veritas et vita ; ne Joann. xiv, 6. mo venit ad Patrem, nisi per me. In prætactis ergo virtutibus ipsum sectemur ; et sicut ipse resurrexit a morte, « ita et nos ambulemus in vitæ » assidua « novitate », non solum in præfatis perseverando virtutibus, sed et incessabiliter satagamus proficere in eisdem, ut anima nostra quotidie renovetur, virescat, copiosiusque resplendet. Ps. cxii, 5.

Denique « in novitate vitæ » ambulamus, quando quotidie cum recenti fervore, cum ferventiori vigore, cum vigorosiori constantia Deo servimus ; quum pristinis consuetudinibus, et sæcularibus moribus atque mundanis affectibus omnino renuntiamus ; quando cum tanta alacritate, humilitate, devotione, compunctione, lacrimis, patientia et fervore Deo jam famulamur, cum quanta promptitudine, elatione, vanitate, impatientia, libidine olim in sæculo obsequabamur diabolo, quanquam Deo majestatis immensæ incomparabiliter devotius, ardentius, humilius perfectiusque esset jugiter ministrandum.

Insuper « in novitate vitæ » ambulamus, quando soli vivimus Creatori, qui olim non Creatori, sed nobis ipsis tantummodo viximus. Dum enim ad se ipsum inordinate reflexus est homo, et contra Dei præce-

pta, monita sive consilia quærit ac dilit commoda sua, opes terrenas, proprias libertates, delectationem illicitam, temporem honorem, laudem inanem, tunc vivit sibi, non Deo : etsi vivat vita naturæ, mortuus tamen est morte culpæ. Quum vero tota mente in Deum conversus est, illum super omnia pure amans, neque se ipsum nec aliud quidquam nisi in Deo, secundum Deum et propter Deum diligens, tunc vivit Creatori, non sibi, et cum

Galat. ii.

20.

Apostolo dicere potest : Vivo autem, jam non ego, vivit vero in me Christus.

Istud autem ad religiosos potissimum pertinet, ut scilicet quotidie magis ac magis abnegent, deserant, frangant, vincant mortificantque se ipsos, quatenus per plenariam privati ac improbi evulsionem amoris, ad sincerissimam caritatem pertingant : qua adepta, Deus erit tota eorum intentio, appetitio, delectatio, opulentia, spes, refugium, quies. Verum ad istud non facile pervenitur. Difficile, et nisi Dei ad sit copiosum subsidium, prope impossibile est propriam sic superare naturam, tamque complete a se ipso averti, ut homo nec benedictione, nec maledictione, nec laude, nec vituperiis moveatur, nulla irrisione, persecutione, molestia incurvetur, nulla externa inquietudine pacem amittat internam, malitique in omnibus despici, subjici, injurias ferre, nesciri ac jugiter obedire, quam aliquid reputari, aut quomodolibet sublimari. Et tamen nisi quis talis efficiatur, nisi sic deficiat, mortificetur et a se ipso salubriter avertatur, nil sui relinquens sibi, non potest ad monasticam perfectionem, nec ad caritatis pertingere apicem. Ideo frater Zacharias, super quem sanctissimus abbas Moyses vidit Spiritum Sanctum descendere, ab eodem Moyse interrogatus, Quomodo possum fieri monachus ? primo ex humilitate se projecit ad pedes illius tam sancti abbatis, dicendo : Me interrogas, Pater ? Deinde respondere compulsus, accepit cucullum suum, et eum suppeditans, ait : Nisi sic conculeatus fuerit homo, non potest fieri

A monachus ; hoc est, nisi se ipsum ita conculcat, frangat, subjiciat, ab aliis quoque se conculcari, injuriis affici, humiliari, irriteri permittat, non potest ad monachalem pertingere perfectionem.

Heu, ad ista quid dicimus, aut dicere quid poterimus, qui pro modicissima forsan injuria, pro uno verbo aut signo, mente et corpore indisponimur et turbamur, conquerimur, ultiōneque petimus, aut, quod periculosius est, nos ipsos ulcisci- mur ? Quumque per Moysen dixerit Deus,

B Qualem quis læsionem intulerit, tales ^{Lev. xxiv, 20; Exod. xxi, 23-25; Deut. xix, 21.} sustinere cogetur, nos tali simplici non contentamur vindicta, sed duriora repen- dimus, et pro uno verbo forsitan duro, multa hujusmodi retribuere non veremur. Et unde hæc tanta in nobis pullulant vi- tia, nisi quia de illorum sumus catalogo de quibus prædictus Apostolus, Erunt ho- ^{ii Tim. iii,} mines se ipsos amantes, elati, cupidi ? Vi- vit namque in nobis amor ille maledictus, amor proprius et privatus, quo ad nos vi- tiose reflectimur, nec ea per quæ Christo C conformari, a culpis purgari, gratiis adim- pleri, Deo placere, et maximam possemus beatitudinem obtainere, æquanimiter feri- mus : imo furimus contra ea, videlicet contra adversa, quorum toleratio pia est compendiosissima ad beatitudinem via. Discamus ergo nos ipsos in solo Deo dili- gere, quoniam se in se amare, est se false amare veraciterque odire; et in omni quod agimus, laboramus aut patimur, non nisi Dei honorem et veram quæramus salutem. Sed et pro communi bono laborare, orare, D satagere, est Deo gratissimum.

Refert Climacus, quod in cœnobio illo sanctissimo in quo multis stetit diebus, erat vir sanctus nomine Menas, post abba- tem primus in regimine et dispensationi- bus rerum cœnobii. Qui quum feliciter migrasset ad Christum, et exsequiæ pro ipso solenniter agerentur, repente totus chorus in quo jacuit sanctum corpus, bo- no ac suavissimo replebatur odore. Quumque ex permissione abbatis loculum dis- cooperuissent, viderunt omnes, et ipsem

Climacus, ex pedibus sancti illius duos fontes emanare, et quasi unguenti optimi odorem diffundere. Tunc beatissimus abbas dixit : Videte, Fratres, ecce sudores et labores pedum illius vere sicut unguentum Deo oblati sunt, et ei complacuerunt. Hoc exemplo discant in officiis constituti, in ipsa execuzione sui officii non nisi Dei honorem et commune quærere bonum,

A non aliquid libertatis aut carnalis commoditatis transitoriive honoris exquirere; nec ad officia habita aut habenda quispiam inordinate afficiatur, quoniam numerari culpæ non queunt quæ ex ambitione procedunt. Sed in Deo sit salutare nostrum *Ps. LXI, 8.* et gloria nostra, auxilium nostrum, spes nostra, et omnis consolatio, affectio atque intentio nostra.

SERMO QUINTUS

DE VITUPERIO IRÆ, ET MANSUETUDINIS LAUDE.

OMNIS qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Matth. v, 22.

Dominus et Salvator in evangelio hodierno districte nos instruit, terribiliter comminatur; et quam arcta sit via salutis, *Matth. v, 20.* testatur in principio, dicens : Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Sic et religiosis dici potest : Nisi abundaverit justitia vestra plus quam hominum mundanorum, non introibitis in regnum cœlorum. Non enim claustralium est circa communia languere; et tamen sancti Patres vere fatentur, quod nisi religiosus quotidie discat se frangere, proprias voluntates abjecere, per regularis disciplinæ semitas proficisci, custodite et timorate coram Altissimo conversari, multo deterior fit quam fuit aut esse potuit in mundo : quod revera est nobis semper pensandum, atque terrible verbum, præsertim his qui negligenter se habent. Sed, proh dolor ! quidam suis peccatis et negligentiis in tantum obtenebrantur, ut dici sibi vix tolerent, vix eis valeat persuaderi, quod negligenter se habeant : imo se esse aliquid arbitrantur, non revolentes quod in Apocalypsi loquitur *Apoc. III, 17.* Deus, Quomodo dicis quia dives sum et nullius egeo, et nescis quia tu es miser et

B miserabilis, pauper, cæcus et nudus ? Tales igitur grandi egent instructione.

Insuper Christus Dominus, evangelicæ legis distinctionem, perfectionem excellentiāque demonstrans : Audistis (inquit) *Matth. v, 21, 22;* quia dictum est antiquis : Non occides ; *Exod. xx, 13.* qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio; qui autem dixerit fratri suo, Raca, reus erit consilio ; qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis. Ecce quantam sinceritatem, quam tam cordis munditiam, quam tam patientiæ ac mansuetudinis virtutem exigit Deus a nobis.

Denique, quum ira sit unum mortalium vitiorum, constat quantum sit fugienda, et maxime consuetudo seu assiduitas irascerendi. Contra quam unusquisque tanto incessabilius ac fortius prælietur, quanto ad eam se esse procliviorē ex naturali dispositione aut usu maligno, experimentaliiter intuetur. Verumtamen est ira per zelum, quæ ex rationis judicio sponte assumitur, ut contra vitia fortius insurgatur, et opus virtutis efficacius exsequatur. Hæc est ira laudabilis, quæ (secundum Gregorium) rationem sequitur ut ancilla, nec præcedere debet ut domina. Bernardus quoque de ira hac loquens : Occupemus

(inquit) iram in quibus expedit, ne ad illi-
cita inutiliaque prorumpat. Nolite irasci
his qui vobis transitoria auferunt, qui con-
vitia inferunt, qui supplicia ingerunt. Ira-
scimini ei quæ sola potest nocere, propriæ
scilicet iniquitati. Nulla enim nocebit ad-
versitas, si nulla dominetur iniquitas. Qui
suis peccatis perfecte irascitur, ceteris non
movetur. — Sed, heu ! quia ad minima quæ-
que quorum nobis concessus est usus in-
ordinate afficimur, si aliquid horum nobis
subtrahatur, aut ab eo cui concessa fuit,
res male tractetur, aut non satis cito fue-
rit restituta, instar brutorum irascimur, et
per verba ac signa interiorem monstramus
insaniam. Fugienda igitur nobis est ira,
quoniam maxime decet omnem religio-
sum mansuetudo.

Ira vero præcipue ei illicita indecensque
consistit. Primo, quoniam coram Deo et
angelis sanctis facit hominem aspernabi-
lem, inordinatum, deformem, fatuo similem
et bruto conformem, quoniam vehemen-
ter excæcat, perturbat et agitat mentem.

Job v. 2. Ideo ait Scriptura : Virum stultum inter-
Eccle. viii. ficit iracundia. Et Salomon loquitur : Ne
10. sis velox ad irascendum, quia ira in sinu
stulti quiescit. Est etenim ira fervor ini-
quus interiora devastans, et flamma gra-
tiam Dei consumens. Propter quod ait Ber-
nardus : Immanis bestia draco est, flatu
igneo quidquid attigerit necans, non so-
lum bestias terræ, sed et volueres cœli.
Hunc ego iracundiæ spiritum reor. Quanti-
etiam sublimis vitæ, ut videbatur, flatu
illius draconis misere satis in os ejus rue-
runt, qui melius sibi ipsis irasci poterant
ne peccarent.

Secundo, quoniam ira per exteriora sua
indicia est aliorum multum scandalizati-
va, facitque hominem hominibus contem-
ptibilem et insensato consimilem. Ira nam-
que per suos effectus evidenter erumpit
et prodit se ipsam, atque in tantum ira-
scentem dementat, ut quidquid sibi pro-
tunc videtur, quidquid suggerit passio, ju-
stum ac licitum arbitretur. Idecirco dicit
Gregorius : Menti furore ebriæ omne quod

A recte dicitur, perversum videtur ; et omne
ad quod ira instigat, rationabile judicat.
Itemque : Per iram, inquit, sapientia per-
ditur, ut quid quove ordine agendum sit,
nesciatur. Hinc Seneca dixit : Tibi ira-
scenti nihil volo licere, quoniam te ira-
scente, omnia putas tibi licita esse.

Tertio, quoniam ira in se ipsa pœnalis
est, et quædam afflictio cordis. Sunt et-
enim quædam vitia in se delectabilia, ma-
xime quæ ad tactum gustumque pertinent.
Alia in se ipsis sunt pœnalia, sicut invidia,
B ira, indignatio, amaritudo, impatientia, in-
ordinatus timor ac mœror. Idecirco ait Hieronymus : Quid iracundo suus confert
furor, quem sævissimis exagitat stimulis,
et ita ab omni facit consilio alienum, ut
dum irascitur, insanire eredatur ? Ideo in
Ecclesiastico legitur : Non est sensus ubi
abundat amaritudo ; et iterum, Vir iracun-
dus incendit litem. Sicque ira est aliis
quoque valde nociva.

Quarto, quoniam ira de habitaculo men-
tis Spiritum Sanctum expellit, et suæ gra-
C tiosissimæ inhabitationis ac susceptionis
inhabitabilem et incapacem statuit animam.
Dominus enim, juxta antiquam translatio-
nem, per Isaiam protestatur : Super quem
requiescat spiritus meus, nisi super quie-
tum et humilem ? Ira equidem efficit ho-
minem inordinatum, confusum, turbulen-
tum, inquietum et animositatem inflatum.
Hinc ait Gregorius : Per iram, Spiritus
Sancti splendor excutitur, qui super quie-
tum et humilem requiescere dicitur, quia
dum ira menti quietem subtrahit, suam
D Spiritui Sancto habitationem claudit. Ideo
sanctus quidam asseruit eremita : Sicut
fumus hospitem expellit de domo, sic ira
Spiritum Sanctum ab animo ; et denuo,
Iracundus homo etiamsi mortuos suscitet,
Deo non placet.

Quinto, quoniam ira facit hominem aliis
onerosum, et ad socialem vitam ineptum.
Propter quod Salomon contestatur : Ira
non habet misericordiam, nec erumpens
furor ; et impetum concitati spiritus ferre
quis poterit ? Rursusque : Spiritum (in-
15. *Ibid. xxviii.*
1, 2. *Cf. Is. lxvi.*
Ibidem.

quit) ad irascedum facilem quis poterit sustinere? Propterea dixit Gregorius : Per iram justitia relinquitur, gratia vitæ socialis amittitur, perditur mititas, et lux veritatis repellitur.

Quum ergo tot mala, tot nocimenta inferat ira tam irascenti quam aliis, eam penitus detestemur ac fugiamus; et Christi atque Sanctorum mansuetudinem patientiamque pensantes, omnem iracundiæ et impatientiæ commotionem vitemus, mites ac patientes nos ipsos in omnibus exhibeamus, nisi in quantum ira per zelum requirit temperatum iracundiæ motum, ut actus justitiæ efficacius exsequatur. Denique propriis defectibus et peccatis in tantum indignemur ac irascamur, quod contra alios nequaquam irrationaliter moveamur. Unde et in divinis, si quis forte in psalmodia et cantu inordinate, aut aliquiliter dissonanter seu somnolenter se habeat, non protinus immoderanter commoveamur; sed peccata propria quibus ibi per omissionem et commissionem culpabiles sumus, intueamur, et quod tam irreverenter et indevote nos in divinis habemus, tristemur et deploremus. Porro, si quis adhuc tam pusillus et infirmus consistit, ut interiorem iræ commotionem vitare vix queat, saltem a verbis inordinatis et iræ eruptionibus caveat. Propter quod ait Ambrosius : Resiste iræ si potes, cede si non potes; si præoccupaverit et impleverit ira mentem tuam, locum tuum ne deseras : locus tuus patientia est. Isidorus quoque ait : Si non potes iram vitare, tempora; si non potes furoris ortum cavere, cohibe eum et tene silentium : tacendo citius vincis.

Consideremus indesinenter omnem patientiam et mansuetudinem Christi in sua ignominiosissima passione, martyrumque in gravissimis eorum suppliciis, ut sic patientiam et mansuetudinem insuperabilem veraciter addiscamus. Nec cessemus Dei adjutorium invocare, et per præscientiæ ac boni propositi clypeum contra adversa omnia muniamur, siquidem jacula prævi-

A sa minus molestant. Recordemur quod di-
vinus Dionysius in epistola ad Demo-
philum asserit, Moysen, Joseph et David
præcipuam apud Deum gratiam invenisse,
quia mites fuerunt. Faciamus nobis con-
suetudinem præliandi contra vitia, maxi-
me contra ea ad quæ proniores nos expe-
rimur. Nemo alteri dicat, Raca, seu verbum
indignationis, iram interiorem pandentis;
nec fatum proximum appellemus, hoc
est, ab omni verbo contumelioso, vitupe-
rationem certam et evidentem designante,
B nos reprimamus, quum hoc ex suo genere
sit peccatum mortale etiam gravius detrac-
tione, sicut rapina est gravius crimen
quam furtum.

Postremo de ista materia Climacus ait : Quemadmodum aqua missa in ignem ex-
tinguitflammam, ita profluvium lacrimarum pœnitentiæ et devotionis exstinguit
omnem indignationis et iræ furorisque
ignem. Inirascibilitas victoria est naturæ,
in injuriarum insensibilitate ex agonibus
sudoribusque adveniens. Mititas est immo-
Cbilis constantia animæ, in ignominiis et
bonæ famæ divulgationibus se uniformiter
habens. Principium inirascibilitatis, est
silentium labiorum in conturbatione cor-
dis; medium vero inirascibilitatis, est sil-
entium cogitationum in exili conturbatio-
ne animæ; finis vero, fixa tranquillitas in
insufflatione spirituum immundorum. Fur-
or est leviter vertibilis motus, morum
deformitas, et animæ dishonestas. Quemad-
Dmodum lumine apparente recedunt tene-
bræ, ita ex fragrantia et odore humilitatis
omnis amaritudo, ira et furor exterminan-
tur. Multa alia valde accommoda scribit de
præsenti materia.

Acquiescamus ergo Apostolo exhortanti : Omnis amaritudo, et indignatio, et ira,
et clamor tollatur a vobis, cum omni ma-
litia. Quod si quis ex sua paupertate ad
iræ commotionem pronus et velox est,
nullus tamen perseveret in ira, dicente
Apostolo : Sol non occidat super iracun-
diam vestram. In quibusdam namque ira
cito acceditur, sed cito extinguitur. In
Ephes. iv, 31.
Ibid. 26.

aliis cito accenditur, sed difficulter extinguitur : quod pessimum esse constat. In nonnullis tarde accenditur, et tarde extinguitur : quod malum est. In aliquibus

A vero tarde accenditur, et cito extinguitur : quod ceteris melius judicatur. Ideo juxta prætacta nos regulemus, iram et ceteras passiones vincamus.

SERMO SEXTUS

DE RECONCILIATIONE FACIENDA ANTE OBLATIONEM.

SI offers munus tuum ante altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus, etc. Matth. v, 23, 24.

Ps. x, 8. Sicut ait Propheta, Justus Dominus, et justitias dilexit. Ideo exigit ut qui alterum verbo læsit aut facto, seu aliquo modo offendit, satisfaciat ei antequam aliquid obsequii offerat Deo, prout requirit justitia. Quemadmodum enim non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, sic nec opus bonum ex genere a Domino acceptatur, nisi qui offensus est juste reconcilietur, præsertim quum ingratum exstet Spiritui Sancto quidquid ei obtuleris, neglecto eo ad quod teneris. Ad istud autem, qui offendit, jure naturali atque divino tenetur. Deinceps, extra caritatem nil complacet Deo. Caritas vero reconciliationem istam requirit. Nec solum ante oblationem Deo exhibendam, eundum est ad fratrem (id est quemcumque proximum in hoc mundo degentem) offensum, ad eum sibi reconciliandum ; sed specialiter ad summum et præstantissimum fratrem illum Dei Unigenitum, qui nostram assumendo naturam, factus est frater noster : quem quicumque offendit, primo eum sibi reconcilietur, pœnitendo, veniam postulando, confitendo et satisfaciendo. Sed et Pater cœlestis, Deus Trinitas, universitatis Creator, primo omnium est placandus ; et antequam ei aliquid immolemus, humillime deprecemur ut præteritis nostris indulgeat culpis.

« Si » ergo, o homo, « offers munus tuum ante altare », hoc est, oblationem corpora-

B lem aut spiritualem, videlicet aliquem actum ad Dei honorem, volueris facere in templo materiali et ejus altari, sive in altari spirituali et templo interiori, puta in anima et in fide seu caritate ; « et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet adversum te aliquid », utpote justam querelam, eo quod ei in aliquo forefecisti : « relinque ibi munus tuum ante altare », hoc est, inchoatum sive intentum obsequium seu sacrificium intermitte aut suspende, actu vel proposito, realiter inde cessando, aut ipsum differendo, aut mentaliter proponendo agere quæ sequuntur, loco et tempore opportuno ; « et vade prius reconciliari fratri tuo », eum placando et ei satisfaciendo, et veniam postula, ac juxta exigentiam injuriæ fratri tuo a te irrogatae, recompensationem ei impende. Eundum est autem pedibus corporalibus, si congrue fieri poterit, ut si proximus qui offensus est, non sit longe et possit haberi. Alias pedibus mentis, videlicet affectu atque proposito, est eundum, ut mox ei satisfacere cupias : D quod quia non potes, proponas eum accedere et placare opportuno loco et tempore.

Porro, quo injuria proximo facta, est major, et quo ipse qui offensus est, dignior exstat aut melior, eo velocius diligentiusque conandum est ut ei satisfiat et reconcilietur. Istud itaque de necessitate salutis est, secundum expositionem Augustini dicens : Si tu eum offendisti, ipse habet adversum te, non tu contra eum. Si vero te ille offendit, tu habes adversus eum ;

sed tunc sufficit ut ei ignoscas sicut vis A tibi a Deo ignosci. Verumtamen necessarium est culpam fratri ignoscere, etiam antequam veniam petat, secundum quod
Marc. xi. 25. exigit caritas. Et Christus disseruit : Quum statis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater vester cœlestis dimittat vobis peccata vestra. Satisfactio autem exigi potest ex caritate et zelo justitiae, secundum juris tenorem, processum et formam, quanquam laudabilius sit pœnam quoque dimittere, nisi forte hoc cedat in derogationem justitiae et detrimentum boni communis, et is qui forefecit, ex hoc insolentior fiat, audaciorque ad injuriandum : tunc enim pro ejus salute est ut reprimatur per pœnas. Si ergo alium non offendisti, sed ipse te, non teneris ad ea quæ dicta sunt : quæ tamen si feceris, opus est perfectionis, et magnæ caritatis ac pietatis, copiosumque meritum consequeris.

Unde, secundum Chrysostomum et Cassianum, ad caritatis pertinet perfectionem, ut etiam is qui læsus est, forefactorem suum studeat mitigare, non solum illatam dimittendo injuriam, sed et blandis sermonibus cor ejus caritative mulcendo, quatenus de cetero sincerum ad se gerat affectum. Nempe si alterius quamvis injuriatoris tui potes aversionem curare, ejusque animam de morte peccati eruere modo jam tacto, nec tamen hoc facis, non videris esse in caritate perfectus, nec imitator Christi sincerus, qui pro adversariis sanguinem suum fudit. Imo, quum debeamus Deum altissimum super omnia incomparabiliter semper diligere, debemus omnem ejus inhonorationem atque offensam pro posse vitare : idcirco satagendum est nobis ut et injuriatorem a Dei offensa et odio proximi, ac aliis vitiis in quæ forsitan corrueret, præservemus, cum præveniendo et mitigando. Dicit namque Chrysostomus : Ne dicas, Ille mihi nocuit, ille mihi satisfacere debet, non ego illi. Si enim pro gloria et incremento tuæ salutis jubet te Dominus amicitias facere, tu po-

A tuis nocitus, hoc est nocumentum perpes-sus, debes nocentem rogare, ut duplē consequaris coronam : unam, quoniam nocitus es; alteram, quia prior rogasti. Festina ergo inimicum tuum prævenire ad amicitias, ne forsitan te tardante, ille præveniat ad rogandum, et rapiat de manibus tuis pietatis mercedem. Nam si ille tibi nocuit, et ille te rogat, infructuosa est amicitia tua. Quam enim fecisti justitiam ante Deum, si rogatus te placasti ?

Quum ergo prædicta peregeris, « tunc B veniens », hoc est, localiter rediens, vel intentionem tuam ad id quod cœperas seu proposueras, revocans, « offeres munus tuum », id est, intentum seu inchoatum Dei obsequium prosequeris.

Præterea, perfectio hominis est, ei assimilari ad cuius imaginem similitudinemque creatus est. Quum ergo Deus æternus, a principio mundi, et deinceps per universas ejus ætates, ab hominibus innumerabilius, gravissime et ineffabiliter prorsus injuriatus, offensus, inhonoratus et contemptus, nihilo minus per cunctas mundi ætates, per se ipsum divino instinctu, per angelos sanctos, videlicet per eorum inspirationes et custodias, per Patriarchas, Prophetas, aut alios homines sanctos, invitaverit transgressores, et prævenerit eos ad suam dilectionem et gratiam, eos hortando et reducendo, imo et per varia beneficia ac promissa id peragendo, et tandem unigenitum Filium suum Gen. i. 26, 27. Joann. iv, mittendo in mundum, et per ejus passionem sibi reconciliando genus hum-anum, atque per ejus Apostolos ceterosque discipulos, ubique terrarum homines sceleratos ad suam amicitiam, reconciliacionem et concordiam inducendo, et ultra hoc sempiternam eis beatitudinem pollicendo, gratiarum quoque copiosa offerendo charismata; debemus nos peccatores vilissimi, Dominum Deum nostrum naturaliter bonum ac pium in isto fideliter imitari, non solum injuriatoribus nostris donando dum veniam petunt, aut pœnam simul cum culpa dimittendo eisdem etiam

antequam postulent, vel accedendo veniamque rogando eos quos verbo, signo factove læsimus, sed insuper eos a quibus læsi sumus præveniendo, et omni modo nobis possibili ipsos ad pacem et amicitiam nostram trahendo, et ultra hæc omnia benefaciendo eisdem.

Præterea, si duo aut plures sibi invicem forefecerint, ita quod singuli remissionem a se mutuo postulare tenentur, tunc ad caritatem humilitatemque spectat, ut unusquisque eorum conetur alterum in petendo veniam et satisfaciendo, si exigit, prævenire. Qui autem alium læsit obloquendo, tenetur ei restituere famam.

Sed inter hæc consideranda, imo et deploranda est duritia, animositas, indiscretio, excæatio atque perversitas aliquorum, qui facillime offenduntur, et ad veniæ postulationem difficiles inveniuntur. Qui non solum non curant injuriatores suos sibi reconciliare, prævenire, mulcere, sed induci vix queunt ut ab injuriatis et læsis a se veniam deprecentur, et quod

A pejus est, quidam tam incircumspecti, tam inconsideratissimi grossissimique consistunt, ut quamvis revera verbo, aut signo aut facto forefecerint fratribus suis, et perturbaverint eos, non tamen advertunt, nec volunt advertere, nec culpam suam fateri ac veniam flagitare, sed in sua persistunt duritia, et contra Christi doctrinam ac jussionem transeunt ad altare, orant, sacrificant, communicant, offerunt, et alias scandalizant, et totum ad graviorem suam damnationem. Advertant hi verba Gregorii

B circa verba illa Apostoli, Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconciliacioni Deo : Ecce peccando, inter Deum et nos inimicitias et discordias fecimus, et tamen ut ei reconciliemur, ipsemet nos hortatur. Erubescat ergo humana superbia, confundatur unusquisque, si non prior satisfaciat proximo, quum et ipse qui offensus est, ut ei reconciliari debeamus, legatis intervenientibus obsecrat Deus. Cui honor et gloria in æternum. Amen.

II Cor. v, 20.

DOMINICA VII POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

HUMANUM DICO, PROPTER INFIRMITATEM CARNIS VESTRÆ. Rom. vi, 19-23.

GLORIOSUS gentium Doctor, in præsenti epistola ad virtutum exercitia multum pie et rationabiliter ac multipliciter nos hortatur. Nam ait : *Humanum dico, id est, leve præceptum ac rationabile documentum vobis propono : et hoc, propter infirmitatem carnis vestræ*, hoc est corporis vestri fragilitatem et fomitis inclinationem ad mala, ex quibus contingit quod non estis dispositi ad ardua præcepta implenda. Doctrina namque et jussio proportionanda est capacitati eorum quibus proponitur : idcirco infirmis et imperfectis non sunt statim sublimia documenta difficultaque præcepta proponenda. Unde ad *I Cor. iii, 1, 2.* Corinthios ait Apostolus : Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus ; quasi parvulis in Christo lac dedi. Deinde ponit præceptum. *Sicut enim exhibuistis membra vestra servire imunditiae*, id est carnalibus vitiis, utpote gulæ atque luxuriæ, in quibus est evidentior ac maxima turpitudo, *et iniquitati*, id est spiritualibus vitiis, *ad iniquitatem*, hoc est de uno vitio ruendo in aliud, juxta ilud Ecclesiastici : Peccator adjicit ad peccandum. Tales sunt perseverantes in malis : peccatum namque quod per pœnitentiam non deletur, pondere suo trahit ad aliud. Talibus Dominus per Isaiam minatur : *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustrum peccatum. Ita nunc, agnita veritate, exhibete membra vestra servire justitiae*, id

A est cunctis virtutibus, manibus eleemosynam dando, pedibus ecclesiam visitando, auribus verbum Dei audiendo, ore Deum laudando, *in sanctificationem*, id est, ad hoc ut ad sanctitatem pertingatis, quatenus casto corpore mundoque corde Domino serviatis, juxta illud Deuteronomii : *Perfectus et absque macula eris cum Dominino Deo tuo.*

Deut. xviii, 13.

Consequenter inducit rationem ad hoc. *Quum enim servi essetis peccati*, id est, dum pravis concupiscentiis ac vitiis obedistis, *liberi fuistis justitiae*, id est, Domino justitiae caruistis, atque extranei a rectitudine æquitatis fuistis, non obtemperando divinis præceptis : quod veræ libertati maxime derogat. Libere autem servit Deo, qui servit ei libenter et sponte : ideo ad peccandum liber est, qui est servus peccati.

Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, hoc est, quid utilitatis consequebamini ex peccatis, quando inique vixistis, *in quibus nunc erubescitis*, id est, de quorum vitiorum turpitudine nunc ad Deum conversi verecundamini ? Peccator namque, post suam conversionem, divinitus illustratus, et per hoc peccati deformitatem cognoscens, erubescit de vitiis in quibus aliquando gloriabatur, quemadmodum in Ezechiele scriptum est : *Erubescite, et confundimini super viis vestris*, dicit Dominus. *Nam finis illorum*, id est finalis merces vitiorum, *mors est*, id est æterna

Ezech. xxxvi, 32.

damnatio. Vel, mors hæc temporalis, est finis, hoc est terminus, vitiorum, quia post mortem hanc non possunt impii in turpibus actibus delectari, nec vitia exercere carnalia. *Nunc vero liberati a peccato*, per Christi passionem, per Baptismatis sacramentum et poenitentiam propriam, per gratiæ infusionem, servi autem facti Deo, hoc est, divinis obedientes præceptis, seu evangelicis acquiescentes consiliis ad gloriam Dei, *habetis fructum vestrum*, id est bonorum operum meritum, *in sanctificationem*, hoc est proficiens vobis ad sanctificationem animarum vestrarum, quia per operum bonorum merita animæ efficiuntur formaliter sanctæ, ita ut fructus iste potest dici sanctificatio animæ. *Finem vero*, id est finale consummatumque præmium bonorum operum, habetis jam in spe vitam æternam, quæ est beatitudo et merces Sanctorum. De qua apud Joannem 3.

Joann. xvii.

ait Salvator ad Patrem : Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum. Itaque quidquid in vita hac agimus, ordinare debemus ad hoc, ut coram Deo mentem puram et sanctam habeamus ; ipsaque puritas vitæ præsentis, ad futuram felicitatem tanquam ad præmium est ordinanda.

Deinde ostendit Apostolus, quod finis vitiorum est mors atque damnatio. *Stipendia enim peccati*, hoc est retributio debita quæ pro peccato infligitur, est mors temporalis et infernalis : quia pro peccato originali inflictæ est mors corporalis, atque parentia beatificæ visionis, sicut adhuc infligitur in æternum infantibus morientibus absque Baptismo ; pro peccato autem actuali mortali infligitur æterna

A damnatio, utpote poena damni, quæ est divinæ visionis parentia, et poena sensus, videlicet punitio ignis gehennalis.

Gratia autem Dei, id est ex gratia seu per gratiam Dei, datur justis pro præmio vita æterna, quæ est cœlestis ac plena felicitas. Non dicitur hoc, merita excludendo, sed ad insinuandum quod principaliter adscribendum sit tantum præmium pietati ac gratiæ Dei, qui etiam ultra condignum remunerat. Electi quippe per gratiam merentur vitam æternam. Idecirco tam meri-

B tum quam præmium nostrum, primo et maxime dependet atque procedit ex pietate Dei, et gratia ejus quam causat in nobis. Et quoniam beatitudo ista seu vita æterna est supernaturalis, non potest homo eam promereri per pura naturalia, sed per dona supernaturalia, gratuita et infusa, inter quæ primum est gratia gratum faciens : idecirco ex ea et per eam acquiritur et confertur ista felicitas. Et hoc, *in Christo Jesu Domino nostro*, hoc est, per meritum suæ passionis datur gratia ista

C hominibus, atque per idem meritum aperata est janua regni cœlestis, quoniam Christus pro originali satisfecit peccato, ob cuius reatum Sancti in limbo retardabantur a gloria. Unde et infantuli baptizati ante annos discretionis decedentes, merito Christi eis in Baptismate applicato, beatitudinem sortiuntur. Denique vita seu beatitudo æterna consistit in Christo Jesu, tanquam in objecto et causa effectiva principali, secundum divinam ejus naturam. Tota enim Trinitas superbenedicta, D est causa efficiens et objectum beatitudinis omnium electorum.

SERMO PRIMUS

DE GRADIBUS TIMORIS, ET QUOMODO DEO SERVIENDUM CORDE PERFECTO ATQUE VERISSIMO.

TIMETE Dominum, et servite ei corde perfecto atque verissimo. Josue xxiv, 44.

In his verbis tria tanguntur. Primum est, ut Deum timeamus; secundum, ut serviamus ei corde perfecto; tertium, ut id ipsum agamus corde verissimo. Quid est Deum timere? Ejus intuitu a peccatis discedere, quemadmodum in Proverbiis Prov. xv, 27. habetur: Per timorem Domini declinat unusquisque a malo. Unde rursus Salomon Ibid. xiv, 27. in Proverbiis loquitur: Timor Domini, fons vitae, ut declinet a ruina mortis. Si autem iste recessus a vitiis fiat ne pro eis infligatur supplicium, vocatur timor servilis: qui non est meritorius apud Deum, quia non agit amore boni, sed formidine mali poenalis. Praeterea, si malum culpea vitetur ne Deus inhonoretur, offendatur aut amittatur, vocatur timor sanctus et filialis, ex sincera Dei caritate procedens. De quo in Ecclesiastico multa conscripta sunt, ut Eccli. i, 22. Ecco. i, 22. poterit: Timor Domini, corona justitiae; et, Ibid. xxiii, 37. Nihil dulcius quam timere Deum; et, Timor Domini super omnia se posuit. Si vero vitetur peccatum partim formidine culpea, videlicet ne Deus offendatur, partim formidine poenae, ne damnatio infligatur, vocatur timor initialis, dummodo principalius metuatur Dei offensa seu culpa. Propter quod timor iste est meritorius, nec sine caritate habetur.

Itaque in themate praæassumpto, sanctus et præclarissimus ille Josue hortatur nos, ut Deum filiali, sancto et casto vereamur timore, tanquam optimum, piissimum, dulcissimum atque carissimum patrem, ne eum in aliquo offendamus, et ne elongemur aut separemur ab eo, quem in omnibus et super universa diligimus, et in quo

A solo tota nostra salus consistit. Videmus enim in sæculo isto, quod boni, probi ac dociles filii valde diligunt suos parentes, et eorum offenditionem ac inhonorationem sollicite vitant: quanto magis amare debemus Patrem cœlestem et omnipotentem, Deum et Creatorem nostrum, qui omnibus creaturis infinite melior amabiliorque consistit, et a quo totum quod sumus et habemus, accepimus, atque ex ejus singulari ac summo amore universa peccata vitare, quia per nil nisi per peccata inhonoratur, offenditur, separatur? Scriptum est enim: Plenitudo sapientiae, Eccli. i, 20. est timere Deum; itemque: Timenti Deum Ibid. 13, 28. bene erit in extremis, et in die defunctionis benedicetur; qui autem sine timore Dei est, non potest justificari.

Secundo, hortatur nos Josue ut serviamus Deo « corde perfecto ». Quid est Deo servire? Mandata ejus implere. Et quid est Deo servire corde perfecto? Hoc est mandata ejus servare cum omni diligentia atque custodia cordis, sicut ait Psalmista: C Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, Ps. ix, 2; id est mente recollecta ac stabili, tibi soli intenta, non vaga et intimorata. Denique Deo servimus, non solum per bona opera exteriora, videlicet eundo ad divina Officia, eleemosynas dando, orando, genua inclinando, sed multo plus per actus interiores, videlicet in ipsum credendo, in eo sperando, ipsum fervide diligendo, ejus honorem et gloriam in omnibus intendendo, eum fideliter contemplando, salutaria meditando. Isti sunt actus dignissimi, per

D quos Deus potissimum colitur, honoratur, eique servitur, quemadmodum primo Regum Samuel exhortatur: Præparate corda vestra Domino, et servite illi soli. Reg. vii, 3.

Tertio, sanctus Josue nos hortatur ut serviamus Deo corde verissimo. Quid est Deo servire corde verissimo? Et respondendum, quod quum triplex sit veritas, utpote veritas vitæ, veritas doctrinæ, veritasque justitiæ, servire Deo corde verissimo, est Deo servire corde ab omni iniqua operatione, ab omni falsitate, ab omni simulatione, calliditate et obliquitate penitus alieno. Est enim necessarium ad salutem, ut omne opus mortaliter culpabile evitetur, omnis quoque error contrarius fidei et determinationi Ecclesiæ repellatur, et ea quæ directe contrariantur justitiæ, scilicet duplicitas, hypocrisis, versutia, abjiciantur: quia ut in Job asse-

Job xxxvi, 13. ritur, Simulatores et callidi provocant iram *Prov. xiv, 17.* Dei. Salomon quoque fatetur: Vir versus odiosus est. Et in Ecclesiastico indu-*Ecli. ii, 14.* citur: Væ duplici corde et labiis scelestis.

Præterea, his documentis concordant quæ in epistola hodierna proponit nobis *Rom. vi, 19.* Apostolus, dicens: Sicut per membra nostra inhonoravimus Creatorem nostrum altissimum, serviendo peccatis per ea, hoc est exhibendo ea instrumenta ad male agendum, videlicet linguam ad blandendum, mentiendum, detrahendum, garriendum ac decipiendum, et ita de aliis membris nostris, per quæ multa commisimus vitia; sic nunc per membra nostra honoremus Deum et Creatorem nostrum, universis membris bene utendo, et bona per ea agendo ad gloriam Creatoris. Quemadmodum enim totum quod sumus et habemus, a Deo accepimus, sic totum ad Dei honorem, laudem et gloriam convertere et referre seu ordinare debemus.

O quam perverse et impie agunt miseri peccatores, qui se ipsos ac sua ad dæmonum vertunt obsequia, qui in peccatis se occupant, atque ad Creatoris contumeliam abutuntur se ipsis et bonis desuper datis! Ecce si rex aut princeps terrenus alicui militi daret equum, arma, pecunias ad militandum ac serviendum sibi fideliter, quantum indignaretur rex aut princeps si miles ille non solum hoc ipsum non face-

A ret, sed insuper adversario regis seu principis sui se sociaret, consentiret ac deseriret: nonne incomparabiliter plus Deus justus et sanctus indignari potest ingratisimis impiisque hominibus, quibus corpus et animam, membra et vires, bona exteriora, imo et supernaturalia dona largitus est ut sibi fideliter obsequantur? Et tamen non solum non agunt hoc, sed ad Creatoris injuriam diaboliceis consentiunt tentamentis, concupiscentias suas sequuntur, Dei et Ecclesiæ transgrediuntur præcepta. Nonne justissima apparebit horum damnatio in die judicii, imo et protinus dum egrediuntur de corpore, juxta illud Isaiæ, Væ impio in malum, retributio enim manuum ejus fiet?

Amplius, quo Deus omnipotens omni creatura melior exstat ac dignior, tanto reverentialius ac diligentius serviendum est ei. Quid ergo tam vile ac erubescibile, sicut quod post conversionem nostram, pigriores, negligentiores frigidioresque sumus in Dei obsequio, quam ante eramus in servitute diaboli, carnis et mundi? Certe per multas horas confabulari, jocari, ac ceteris pravitatibus immorari, non erat tunc laboriosum aut tædiosum; et tamen jam per unam horam orationibus devotis, meditationibus sanctis, divinis laudibus occupari, difficile nobis ac tædiosum consistit. Nondum ergo tam fervidi sumus in Dei obsequio, sicut eramus in vitiorum dæmonumque servitio. Erubescamus itaque, deploremus et emendemus culpas, ingratitudines et negligentias nostras: quia ut in Ecclesiastico habetur, Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Dei, et non in manus hominum.

Præterea, quam turpia atque enormia sint peccata nostra præterita, diligentissime attendamus, de quorum foeditate et gravitate jam verecundamur; sed ita de eis nunc pœniteamus, ne nobis in die judicii nostri particularis aut universalis valeant objici, ne tunc de eis coram Deo et Sanctis ejus ac aliis confundamur. Consideremus sagaciter quam vehementissime erubesceremus, si universa peccata nostra

Is. iii, 11.

Ecli. ii, 22.

nobis coram paucis hominibus objicerentur ac recitarentur. Quam erubescibile ergo erit, coram Deo et Sanctis ejus ac aliis ea manifestari nobisque objici? Deinde autem, post tantam confusionem infligetur æterna damnatio.

Postremo, per hoc quod in exordio *Rom. vi. 19.* jus epistolæ ait Apostolus, Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ, docentur fideles, præsertim prælati ac prædicatores, ut discreti et pii sint in præcipiendo ac instruendo, cœpacitatem et dispositionem subditorum seu proximorum pensantes, nec alta atque subtilia pro humana laude aut commodo temporali proponant, sed ea quæ magis ædificant audientes : cujus tamen oppositum multi vani et scioli agunt.

Legitur in Vitaspatrum, quod unus discipulorum sancti abbatis Pastoris transivit ad aliam regionem pro quodam negotio, venitque ibi ad quemdam abbatem et eremitam, qui fuit vir famosus ac litteratus, ita quod multi quotidie venerunt ad eum pro informatione ac consolatione. Praefatus autem discipulus abbatis Pastoris, loquens cum illo eremita, inter cetera recitavit ei multa de sanctitate atque virtutibus abbatis Pastoris, ita quod eremita ille proposuit, tempore sibi vacante, visitare abbatem Pastorem. Post aliquot itaque dies arripuit iter, et primo venit ad prædictum abbatis Pastoris discipulum. Qui cum magno gaudio et honore suscepit eremitam præfatum; deinde intravit cellam abbatis Pastoris, dicens ad eum : Quidam vir ma-

Agnus de loco remoto venit hic, cupiens loqui tecum. Post hoc introduxit eremitam illum ad abbatem Pastorem, et exiit. Quo egresso, cœpit eremita ille loqui cum abbe Pastore de rebus altis et difficilibus sacræ Scripturæ eloquiis. Porro abbas Pastor penitus tacuit, et nullum verbum respondit. Ideo tandem eremita ille admirans et tristis exivit, dixitque Fratri præfato : Putabam quod senex iste responderet mihi, et ecce nullum verbum mihi respondit. Tunc Frater ille intravit ad abbatem Pastorem, et dixit : O abba Pastor, vir iste qui tantum habet honorem in loco suo, venit ad te, et tu nihil locutus es ei ? Respondit abbas Pastor : Vir iste de cœlo est, ego autem de terra sum. Hoc auditò, Frater ille exivit, et dixit ad eremitam : Abbas iste Pastor non cito loquitur de divinis Scripturis et altis materiis. Tunc eremita ille rursus ingressus est cellam abbatis Pastoris, dixitque : Quid faciam, abba Pastor, quia passiones et peccata adhuc dominantur mihi ? Tunc abbas Pastor exhilaratus, respondit : Modo bene venisti; nunc os meum aperiam, et implebo illud bonis. Cœpitque abbas Pastor de virtutibus et vitiis valde sapienter conferre cum eremita prædicto. Qui auditis verbis abbatis Pastoris, dixit : Vere hæc est via salutis. Et ita cum ingenti lætitia recessit, gratias agens Domino Deo et Fratri præfato, quod tam sanctum virum vidit atque audivit. Hoc exemplo docemur loqui de pertinentibus ad salutem, omni vanitate exclusa.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

QUUM TURBA MULTA ESSET CUM JESU, NEC HABERENT QUOD MANDUCARENT, ETC. *Marc. viii, 4-9.*

IN evangelio hodierno describitur præclarum Christi miraculum. Et textus quantum ad sensum litteralem, difficulta-

D tem non habet : ideo immorandum non reor. Ait itaque Evangelista : *Quum turba multa esset cum Jesu. Quam magna enim*

fuerit turba ista, in fine evangelii hujus panditur, quo habetur : Erant quatuor millia hominum, extra parvulos et mulieres. *Nec haberent quod manducarent,* quia victualia quæ secum detulerant, consumperunt. *Convocatis discipulis suis,* hoc est Apostolis, quibus tanquam familiaribus et amicis sua manifestavit secreta. In quo etiam præsidentibus ac prælatis saluberrimum dedit exemplum, ut in rebus magnis utantur subditorum consilio, et prius de agendis tractent cum eis. Spiritus enim ubi vult, spirat; et interdum revelat simplicibus atque humilibus quæ a magnis et litteratis abscondit, quemadmodum apud Matthæum Christus ait ad

Matth. xi., 25. Patrem : Confiteor tibi, Pater, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Unde et Sa-

Prov. iii., 32. lomon in Proverbiis loquens de Deo : Cum simplicibus (inquit) sermocinatio ejus. Ait illis : Misereor super turbam, hoc est, fami et indigentiae ac lassitudini ejus condoleo, quia ecce jam triduo sustinent me, id est, per tres dies mecum manserunt, et ita quæ secum tulerunt, consumpta sunt. In hoc autem quod tamdiu permanserunt cum Christo, patet amor eorum ad ipsum, et devotio ad ipsius doctrinam ac signa. Nam statim ante istud miraculum fecit Jesus multa valde miracula. Unde in Mat-

Matth. xv., 30. thæo legitur : Accesserunt ad Jesum turbæ multæ, habentes secum mutos et claudos, cæcos, debiles, et alios multos infirmos; et procerunt eos ante pedes ejus, et curavit eos. Atque, ut evangelista Matthæus enarrat, post hæc protinus fecit quod modo describitur. Itaque propter tot et tanta Christi miracula, et propter eloquentiam, sapientiam consolatoriamque præsentiam ejus, tam continue secum manserunt. Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via ex fame et lassitudine. Quidam enim ex eis de longe venerunt, quibus majus instabat periculum, nisi a Christo fuissent refecti.

Et responderunt ei discipuli sui : Unde illos quis poterit hic saturare panibus in

A solitudine? quasi dicant : Non videtur fieri posse. In quo patet imperfectio discipulorum, quia adhuc rudes fuerunt. Nam paulo ante viderunt quemadmodum Christus ex quinque panibus duobusque *Matth. xiv.*, 15 et seq. piscibus saturavit quinque millia virorum, qualiter etiam, sicut jam dictum est, statim ante hæc verba fecit tam multa prodigia : unde considerare debuerant, quod eadem virtute posset et istis de victualibus providere. *Et interrogavit eos.* Non ex ignorantia interrogavit, sed ut ex discipulorum B responsione, magnitudo miraculi evidenter innotesceret. *Quot panes habetis?* Qui dixerunt : Septem. Habant quoque paucos pisciculos, secundum Matthæum. *Ibid. xv.*, 34.

Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes et præfatos pisciculos, omnia simul ante se ponens, gratias agens secundum quod homo, Deo Patri, seu toti supergloriosissimæ Trinitati, omnium bonorum omnipotenti datori ac liberalissimo fonti. Quid autem gratias agendo dixerit, non exprimit Evangelista, sed expressit Joannes Lazari suscitationem describens. Unde apud Joannem legitur : Jesus elevatis sursum oculis, dicit, Pater, gratias ago tibi, quoniam audiisti me. Fregit panes, forsitan et pisciculos, atque frangendo multiplicavit panes potestate sua divina increata, immensa, sive per creationem, ut probabilius dicitur (quia, secundum Augustinum, omnipotentia Domini fons panum fuit), seu aliter ; et dabat discipulis suis panes fractos et multiplicatos, ut apponenter panes turbæ. Nam et inter discipulorum manus creduntur panes fuisse multiplicati usque ad abundantiam. Et apposuerunt turbæ. Et habebant discipuli pisciculos paucos ; et ipsos benedixit, ac benedicendo multiplicavit, sicut de panibus dictum est ; et jussit apponi turbæ. An simul benedixit ac multiplicavit panes atque pisciculos, an seorsum, non satis certum videtur.

Et manducaverunt, et saturati sunt, id est sufficienter, non gulose, refecti. Sed quid biberunt ? De hoc Evangelista nil

scribit, sed poterat omnipotentis virtus Christi panibus et piscibus dare vim taliter reficiendi quod potu non eguerunt. *Et sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas,* id est, Apostoli, et forsitan aliqui alii discipuli cum eis impleverunt septem cophinos ex reliquiis cibariorum. In quo magnificentia signi hujus ostenditur. *Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia.* Apud

Matth. xv. 38. Matthæum absolute dicitur quod erant quatuor millia. Consuetudo Scripturæ est

A de minutiis numeri ac temporis non curare, sicut in Genesi sæpiissime legitur quod homines vixerunt tot aut tot annis : quod non est intelligendum præcise, quasi omnes illi ultimo die anni obierint. Erant ergo quatuor millia, præter pueros et mulieres. Pueri vero in Scripturis vocantur, qui annum nondum attigerunt vicesimum, quasi inepti ad bella procedere, ut in libro *Num. 1, 3, 20 et seq.*

Porro de mystico hujus evangelii intellectu in sermone mentio fiet.

SERMO SECUNDUS

DE SEX CONSIDERATIONIBUS EX QUIBUS POTISSIMUM LIQUET IMMENSITAS MISERICORDIÆ DEI AD HOMINES ; ET QUO MENTIS DESIDERIO AUDIENDUM SIT VERBUM DEI, IPSIQUE CHRISTO ADHÆRENDUM PER TRIDUUM.

MISERERIS omnium, Domine, quo-niam omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. *Sap. xi, 24.*

Sicut in oratione ait Ecclesia, Deus omnipotentiam suam parcendo et miserrando maxime manifestat. Quod enim ini quis gratiam conversionis infundit, corda illorum immutans, et quo vult ea inclinans, imo in instanti de malo in bonum vertens, opus est infinitæ potentiae, solique Deo omnipotenti possibile. Propter quod asserit Augustinus, quod justificatio impii est majus opus Dei quam creatio mundi. Præterea, ad personas potentes, magnanimes ac sublimes potissimum pertinet promptitudo misericordiæ. Propter quod etiam Tullius de Julio imperatore fatetur, quod nulla virtus fecit eum ita laudabilem, ut sua clementia. Hinc reges et præsides debent esse misericordes. *Prov. xx. 28.*

pter quod Salomon loquitur : Firmatur clementia thronus regis.

Apoc. xix. 16. Itaque Deus, rex regum et dominus universorum, vere piissimus est, nec possu-

B mus ejus misericordiam satis mirari, quod tamdiu ac patienter sustinet peccatores, imo gravissimis peccatoribus benefacere non desistit. Primo, quoniam indesinenter conservat eos in esse et vita naturali. Quum enim nulla creatura possit per momentum subsistere aut in esse manere, nisi Deo continue conservante, constat quod misericordissimus Deus impios quoque ac pessimos conservat in esse, vivere, ceterisque donis naturæ. Magna fuit misericordia David regis, quod adversarium suum Saulem regem in manus suas bis lapsum non interfecit, nec a militibus suis occidi permisit; verumtamen dixit ad illum : Videat Deus patrum nostrorum, et judicet inter me et te, et ulciscatur me de te. Sed incomparabiliter major est misericordia Dei super iniquos, quorum non interitum sed salutem exspectat et vult, quemadmodum in Ezechiele habetur : Numquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus, et non ut convertatur a viis suis, et vivat ?

D Secundo, patet immensitas misericordiæ

1 Reg. xxiv, 4 et seq.; xxvi, 7 et seq.; xxiv, 13.

Ezech. xviii, 23.

Dei in hoc quod non solum bonis, sed et A malis pravissimisque hominibus, necessaria vitae et bona exteriora tam liberaliter exhibet, victum, vestitum, divitias et honores. Quis proprium inimicum taliter n° 35. *Luc. vi.* trit? Hinc ait Salvator: Altissimus benignus est super ingratos et malos. Nam ut Matth. v. 45. Mattheus plenius scribit: Solem suum facit oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos.

Tertio, quoniam peccatores a morte temporali ac aeternali quotidie et tamdiu tueruntur. Quandocumque enim quis peccat mortaliter, meretur immediate non solum aeternaliter condemnari, sed corporaliter quoque occidi, eo quod tantam faciat Deo creatori suo injuriam. Unde, secundum Augustinum, peccator indignus est pane quo vescitur, terra quam calcat, aere quem respirat, et propria vita qua vivit, imo omni beneficio Dei; idque meretur qui mortaliter peccat, ut omnis creatura contra eum insurgat, et Creatoris sui injuriam uleiscatur in eo. Quum ergo diabolus sit tam atrocissimus hominum hostis, certissimum est quod mortaliter transgredientem paratissimus sit protinus corporaliter trucidare, ejusque animam ad inferos rapere: idque perageret si permitteret Deus. II Cor. i. 3. Sed ipse Pater misericordiarum et Deus totius consolationis hoc prohibet, et sceleratos tamdiu a dupli morte tuetur. Hinc Thren. iii. 22. in Threnis dicitur: Misericordiae Domini quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes ejus. Et Isaías: Is. i. 9. Nisi Dominus Sabaoth (inquit) reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus.

Quarto, quoniam unicuique homini quantumlibet impio, ingrato ac perfido, ex ordinatione divina adest angelus sanctus, per quem Deus bona inspirat hominibus, atque a multis peccatis retrahit ac custodit iniquos.

Quinto, quoniam indesinenter per divinos instinctus, per angelicas inspirationes, per hominum praedicationes et exhortationes, per Scripturas, per dona et beneficia sua, per Sanctorum miracula et exempla,

A invitat peccatores ad poenitentiam, offerens se paratissimum ad ignoscendum, sicut per Ezechielem testatur: Revertimini et vivite, quia nolo mortem morientis (id est inique agentis, aut quod debitum est negligentis), sed ut convertatur et vivat. In Isaia quoque scriptum est: Propter pterea exspectat Dominus, ut misereatur vestri. Hinc et beatissimus princeps Apostolorum in sua secunda protestatur Canonica: Patienter agit Dominus propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad II Petr. iii. 9. poenitentiam reverti.

Sexto, quoniam poenitentibus veniamque petentibus, non solum universa indulget peccata, sed insuper pretiosissima atque supernaturalia Spiritus Sancti dona, gratiam gratum facientem et virtutes largitur, infundit, conservat; et animas paulo ante tam turpes, tam vitiosas ac foedas, tam innumerabilibus enormibusque peccatis sordentes, tam misericordissime adspicit, visitat, ornat, implet, amplectitur, et intime sibi unit atque conformat, in C tantum ut frequenter ubi plus abundavit Rom. v. 20. delictum, abundet plus gratia.

Itaque, quum talis et tanta sit bonitas, caritas et misericordia Dei ad homines, non simus ei ingrati, nec indulta poenitentiae tempora infructuose pertranseamus, sed fructuose ac salubriter expendamus; et Deum cordialiter in omnibus et super omnia diligentes, cum omni diligentia et gratitudine, perseveranter et infatigabili ter obsequamur eidem.

Præterea, hanc misericordiam Dei docet D nos evangelium præsens, quoniam Christus, Deus et homo, adspiciens populum copiosum se assequentem, dixit Apostolis: Misereor super turbam. Si enim corporali penuriæ et fami turbæ illius misertus est, multo amplius miserebitur spirituali indigentiae et fami animarum nostrarum, si ad eum nos convertamus. Quo etenim anima corpore exstat præstantior, et quo major est miseria carere virtutibus quam corporalibus alimentis, eo Dominus noster Jesus Christus prænior est animabus mi-

Ezech.
xviii, 32, 23.

Is. xxx, 18.

Il Petr. iii,

9.

Marc. viii,

2.

sereri ac subvenire, virtutibus eas ditando ac spiritualiter reficiendo, quam vilibus mortalibusque corporibus. Clamemus ergo cum plena fiducia et incessanti instantia ad Dominum Deum nostrum, ut animas nostras reficiat, roboret, ditet, jugiterque conservet, gratiarum charismata infundendo, infusa perficiendo, atque ad finem saluberrimum perducendo. Hinc enim ad *Hebr. iv, 16.* Hebræos hortatur Apostolus : Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Secundo docemur ex evangelio hodierno, ut cum turba hac verbum Dei cum ingenti mentis desiderio audiamus, et Christo ac ejus vicariis, prælatis prædicatoribusque devotis stabiliter adhæreamus ac fervide. Beati enim qui audiunt *Joann. viii,* verbum Dei et custodiunt illud. Et, Qui *47.* ex Deo est, verbum Dei audit. Rursusque *Ps. xvii, 26.* scriptum est : Cum sancto sanctus eris. Illis ergo applicare se debet Christianus, a quibus virtutum exempla, sapientiae documenta, consiliorum moderamina possit accipere. Illorum quoque consortia sunt vitanda, qui trahunt ad vitia, ad ludos, jocos, cachinnos, curiositates et carnalitates. Idecirco in Ecclesiastico scriptum est :

Ecclesi. xiii, Qui communicaverit superbo, induet superbiā; et rursus, Cum audace non eas in via, quoniam tanquam nihil est ante illum sanguis. Denique gulosi et lubrici ad sua alliciunt inquinamenta socios suos.

Tertio ex evangelio isto docemur Christo adhærere per triduum. Possunt autem per tres dies intelligi contritio cordis de omni peccato, confessio oris plenaria, et satisfactio operis digna. Quemadmodum itaque omni hora peccamus, saltem in venialibus culpis, sic omni hora de nostris peccatis cordialiter doleamus, ingemiscamus, veniam deprecemur, et congruo tempore confiteamur, quoniam in confessione omnia lavantur. Confessio quoque sit pura, plena, aperta, cum pudore de turpitudine vitiorum, cum humili recognitione propriae defectuositatis ac vilitatis, cum servi-

A do desiderio divinæ miserationis. Satisfactio demum sit condigna, prout magnitudo exegerit culpæ. Nam satisfactio seu pœnitentia quam facit homo in mortali existens peccato, non est sufficiens nec Deo accepta, sed recuperanda. — Insuper, per tres dies istos intelligi possunt tres status divini obsequii, scilicet status incipientium, status proficientium, et status perfectorum. Et in unoquoque istorum adhærere debemus Deo per caritatem, humilitatem ac proficiendi conatum : ut ex Dei amore omnina faciamus ad ipsius honorem ; per humilitatem, omnem profectum nostrum, et quidquid in nobis existiterit boni, Deo fideliter adscribamus ; atque per jugem proficiendi conatum, semper ad meliora ac *Hebr. vi, 9.* viciniora saluti tendamus. Nec unquam in vita hac nos apprehendisse putemus *Philipp. iii,* bonum quo gradimur, aut sufficere quod *13.* jam fecimus, quum dicat Apostolus : Qui *Galat. vi, 3.* se putat aliquid esse quum nihil sit, ipse se seducit. Imo quotidie in vera humilitate, in sancta obedientia, in stabili mansuetudine, in insuperabili patientia, in sincerissima Dei et proximorum omnium caritate conemur proficere, sicut hortatur Apostolus : Æmulamini *1 Cor. xi,* chrysma meliora ; et Christus in *Evangelio :* Negotiamini dum venio. Siquidem *Luc. xix, 13.* stare et non progredi, est a bonis cessare atque retrogradi. — Iterum, per tres dies istos intelligi possunt principium operis boni, prosecutio ejus, et perseverantia in eodem usque in finem, seu felix consummatio in eodem. Debemus igitur bona opera fideliter inchoare, viriliter continuare, salubriter consummare, quoniam qui *Matth. x,* perseveraverit usque in finem, hic salvus *22; xxiv, 13.* erit. — Postremo, per tres dies istos possunt intelligi tres ætates hominis principales, videlicet pueritia, juventus, senectus. In quibus Domino Deo adhærere atque servire debemus, quatenus ei soli, pueritiae florem, juventutis vigorem ac senectutis maturitatem plenarie offeramus. Cujus contrarium agunt multi, quoniam pueritiam ac juventutem in vanitati-

bus voluptatibusque volunt consumere, et A divitibus, quia habetis consolationem vestram.

tamen de crastino sint incerti. Isti sunt Deo nimis ingratii, qui suam pueritiam ac juventutem tam fervide amant, et tamen pueritiæ ac juventutis auctorem ac conservatorem in eis tam multipliciter enor miterque offendunt.

Quarto ex evangelio isto docemur moderato ac simplici victu esse contenti. Christus enim, non diversa nec delicata pretiosaque alimenta contulit turbæ, sed panem tantum atque pisciculos. Convivia namque delicata ac splendida Deo non placent, animam perimunt, corpori quoque nocent : quia in conviviis talibus regnant ventris ingluvies, gulæ voracitas, linguæ loquacitas, deinde dissolutio et choreæ, deinde dominatur libido et immunditia detestanda. In hujusmodi demum conviviis sunt expensæ superfluæ; et unde multis posset subveniri pauperibus, in paucorum expenduntur delicias. Taliter ergo convivantibus reservatur societas divitis

Luc. xvi,
22.
Ibid. vi, 23.

Ibid. 24. Væ vobis qui saturati estis; et, Væ vobis

Itaque ex evangelio isto discamus Christi caritatem ac misericordiam imitari, sicut in Vitaspatrum de duobus legitur Fratribus. Erant enim duo Fratres simul in eremo habitantes. Quumque unus eorum gravem incurrit tentationem, et in vitium carnis lapsus fuisset, atque ob hoc desperare vellet et reverti ad sæculum, alter rogavit eum ut secum rediret ad eremum, quatenus simul pœnitentiam age rent. Et quum ille qui peccavit non acquiesceret ei, dixit innocens Frater ille : Ecce, carissime frater, ego dimidium tui peccati super me capio, et pro te dimidium pœnitentiæ huic peccato debitæ facere volo : tantum hoc rogo, ut simul redeamus in eremum. Tunc Frater ille culpabilis, compunctus in verbis tantæ caritatis et compassionis sui confratris, acquievit exhortationibus ejus, rediitque in solitudinem secum, et condignam ibidem pœnitentiam fecit. In quibus impletum est quod Salomon dixit : Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas munita.

Prov. xviii,
19.

SERMO TERTIUS

DE SPIRITALI SIGNIFICATIONE CONVIVII DE QUO IN EVANGELIO HODIERNO LEGITUR,
ET DE SEPTEM PANIBUS QUOS CHRISTUS QUOTIDIE FIDELIBUS SUIS APPONIT.

VENITE ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.

Matth. xi, 28. Hæc sunt verba Christi.

Matth. vii, Quoniam Salvatore testante, Arcta est via quæ dicit ad vitam, atque angusta porta salutis; et ut fatetur Apostolus, Non coronatur nisi qui legitime certaverit : constat quod omnes Christo veraciter servientes, graves ac varios interdum habent labores, præsertim quia regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Salubriter quippe violenti sunt, qui vincunt se

D ipsos, et dominantur animo suo : quæ omnia absque labore non adimplentur. Hos ergo qui in præsenti exsilio laboribus pœnitentiæ exercentur, et tribulationibus tentationibusque gravantur, Christus invitat ut eum accedant per fidem, dilectionem et invocationem, promittens quod eos reficiet pane vitæ et intellectus, sanctis meditationibus, cœlestibus consolationibus, caritatis ardoribus, futuræ felicitatis prægustibus, æternæ et increatæ suæ bonitatis atque dulcedinis gratiosis saporibus ; ita

12.

Prov. xvi,

32.

Ecli. xv, 3.

quod ex certissima experientia fatebuntur : Quam magna multitudo dulcedinis Thren. iii, tuæ, Domine ! Itemque : Bonus est Dominus sperantibus in se, animæ quærenti illum. De taliter refectis Propheta loquitur Ps. cxliv, 7. Deo : Memoriam abundantiae suavitatis tuæ eructabunt. Istud spirituale convivium figuratum est per corporale convivium de quo in evangelio isto fit sermo. Itaque per quatuor millia illa quæ Christus pavit ex septem panibus ac paucis pisciculis, designatur universitas populi christiani, doctrinam quatuor Evangelistarum implentis, et quatuor virtutes cardinales habentis. Christifideles ergo hujusmodi reficiuntur a Christo septem panibus, id est septem donis Spiritus Sancti.

Primus panis, est donum sapientiæ. Hæc sapientia est cognitio divinorum saporosa et affectiva, quæ non habetur nisi ab existentibus in caritate et gratia. De qua ait II Cor. iii, 18. Apostolus : Nos autem revelata facie, id est mente illuminata, gloriam Domini speculantes, id est divinæ majestatis altitudinem ac beatitudinem contemplantes. Per C

hoc etenim donum illuminat Spiritus Sanctus mentem ad summæ Trinitatis ac simplicissimæ Deitatis contemplationem aliqualem in hac vita habendam, ut fideliter contemplemur quam magna et infinita est bonitas, perfectio et felicitas Dei nostri, quemadmodum ad Ephesios orat et ait Ephes. 1, 17. Apostolus : Pater gloriæ det vobis spiritum sapientiæ, in agnitione ejus. Hic est nobilissimus et mentem valde confortans ac lœtificans panis, ad cuius gustum et esum hortatur Propheta, dicendo : Gustate, et videte quoniam suavis est Dominus; itemque, Accedite ad eum, et illuminamini.

Secundus panis, est donum intellectus. Intellectus enim, in quantum est unum de septem donis Spiritus Sancti, est supernaturalis et infusus habitus per quem rationes credendorum cognoscimus, seu aliqua argumenta veritatis fidei christianæ inspicimus, utpote quoniam Deus hanc fidem per diversa confirmavit miracula, et innumerabiles sanctissimi viri sic crediderunt.

A Ex veteri quoque Testamento omnia probabantur quæ credimus. Pro quo pane orat Psalmista, dicendo : Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam. Hic autem intellectus non est informis, sed formata notitia credendorum, seu rationum propter quas credimus.

Tertius panis, est donum consilii, per quod illuminamur atque dirigimur a Spiritu Sancto ad intelligendum quid magis expediat in agendis, et quid sit consulendum in illis, præsertim in his in quibus B naturalis deficit ratio, et quæ ad evangelica Christi consilia pertinent. In quibus omnibus tot sunt circumstantiæ et varietates considerandæ, tamque difficile est invenire quid magis expediat, quod supernaturali directione et illuminatione Spiritus Sancti vehementissime indigemus. Ideo Sapiens asserit : Quis hominum poterit Sap. ix, 13, 17. scire consilium Dei, aut quis hominum poterit cogitare quid velit Deus, nisi tu, Domine, dederis sapientiam, et misericordiam tuum de cœlis ?

Quartus panis, est donum fortitudinis, per quod supernaturaliter confortamur a Spiritu Sancto ad exsequendum invictè ea quæ per donum consilii cognovimus esse agenda, secundum illud ad Ephesios : Confortamini in Domino et in potentia virtutis ejus.

Quintus panis, est donum scientiæ. Hæc autem scientia quæ est donum, non est scientia acquisita humana, sed supernaturalis infusa, per quam de creaturis bene sentimus ac judicamus, easque vere et affective cognoscimus : utpote, quod in eis non sit finis ultimus statuendus, imo quod in se ipsis vanitati subjectæ sint, ideoque Rom. viii, 20. ad Deum sint referendæ, nec appetendæ nisi in quantum proficuae aut necessariæ nobis sunt ad pertingendum ac adipiscendum ultimum finem. Hæc est salutaris scientia de qua ait Scriptura : Dedit illi scientiam sanctorum. De qua loquitur Isaias : Divitiae salutis, sapientia et scientia.

Sextus panis, est donum pietatis, per quam bene et pie afficimur seu benevoli

sumus ad proximos, in quantum ad Dei imaginem et similitudinem sunt plasmati, sive eisdem pro viribus subvenimus.

1 Tim. iv, 7. De qua ait Apostolus : Exerce te ipsum ad pietatem.

Septimus panis, est timor Domini filialis, castus et sanctus, optime mentem confortans ne peccatis succumbat : de quo pane dictum est saepe. Unde in Ecclesia-

Ecclesi. xxv, 13. stico scriptum est : Beatus cui datum est habere timorem Dei.

Praeterea per pisciculos panibus junctos, possunt intelligi dona gratiae gratis datae. Quae parva sunt valde respectu donorum Spiritus Sancti, quoniam bonis ac malis communia sunt, neque per se efficiunt hominem Deo acceptum ; et tamen conseruntur a Spiritu Sancto, dicente Apostolo :

I Cor. xii, 8-10. Alii per Spiritum datur sermo sapientiae, alii sermo scientiae, alii gratia sanitatum, alii operatio virtutum, alii genera linguarum, alii discretio spirituum, etc. Per haec dona gratiae gratis datae, efficiuntur hominibus dulciora exercitia virtutum atque donorum. Possunt quoque per istos pisciculos intelligi scientiae et virtutes acquisitiae ac naturales, quae bene utentibus cooperantur ad bene vivendum, ad spiritualem profectum, ad contemplationem cœlestium.

Denique, quamvis hos cibos Deus det

A effective immediate per se ipsum, quantum ad habitus infusos creatos, dispositivitatem, et ministerialiter ac instrumentaliter dedit eos hominibus per beatos Apostolos, quia per impositionem manuum *Act. viii, 17;* eorum dabatur Spiritus Sanctus in signo *xix, 6.* sensibili, et per prædicationem eorum disponebantur corda hominum ad illuminationem divinam.

Postremo, si ita a Christo refici affectamus, sequamur ejus vestigia, et ei stabiliter adhaereamus, carnalia solatia aspernando, mundi honores ac vanitates vitando, locum poenitentiæ, secretum orationis, arcem contemplationis introeundo, ut soli Deo saltem interdum omni die vacemus. Unde de sancto abate Arsenio legitur, quod quem adhuc in palatio esset imperatoris, venit ad eum vox de cœlo, dicens : Arseni, si vis salvari, fuge homines. Post aliquot dies Arsenius dixit ad Deum : Domine, volo salvus fieri, et nescio quomodo. Venitque iterum vox de cœlo, et dixit : Arseni, si vis salvari, fuge homines, tace, quiesce. C Quibus auditis, S. Arsenius universa quæ mundi sunt dereliquit, eremumque ingressus est. In qua quinquaginta quinque annis Deo in omni sanctitate, abstinentia et rigore servavit, atque post hoc in Deo feliissime obdormivit.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE VIRTUTUM SPLENDORE, GRATIARUM PULCHRITUDINE, ET PLERISQUE ALIIS
RELIGIOSORUM ORNAMENTIS.

QUEM fructum habuistis tunc, in quibus nunc erubescitis ? *Rom. vi, 21.*

Quantus sit splendor virtutum, quanta gratiae pulchritudo, quanta venustas donorum Spiritus Sancti, quanta item sit vicio-

D rum deformitas, concupiscentiae turpitudo, inhonestas ac foeditas omnis peccati mortalis, nullus mortalium in hac vita comprehendere valet aut eloqui, nec potest per doctissimos quosque plene descri-

bi. Et hoc certissime innotescit, si effectus gratiæ ac virtutum, concupiscentiæ quoque et vitiorum rite considerentur. Ecce enim quantumcumque sublimis sit alicius rationalis seu intellectualis creaturæ dignitas naturalis seu natura specifica, non tamen per se accepta est Creatori, nec ad promerendum idonea. Sed tanta est dignitas gratiæ gratum facientis, quod quantumcumque sit modica aut remissa, tamen per eam constituitur rationalis creatura in esse supernaturali ac deiformi, atque ad promerendum idoneo; et ipsa rationalis creaturæ essentiam in tantum perornat, perficit et exaltat, quod Creatori altissimo fit accepta, grata ac placita, in tantum quod et singula opera ejus quæ gratia informantur, sunt Deo accepta, spiritualiter viva, et æternæ meritoria vitæ.

Denique caritatis infusæ dignitatem et excellentiam nemo potest exprimere. Per caritatem namque fit homo supernaturaliter similis Deo, fit adoptivus filius Dei, servus et membrum Christi; fit heres Creatoris coheresque Salvatoris, amicus Altissimi, socius angelorum, particeps electorum; fit anima ejus sponsa cœlestis Sponsi, amatrix et amplexatrix, thronus et tabernaculum Dei viventis; fit homo miles æterni Regis, fit spiritualiter vivus, speciosus ac floridus, Deo amabilis et conjunctus, adhærens ac lucidus. Virtutes quoque ceteræ infusæ, per gratiam et caritatem formatæ ac decoratæ, reddunt hominem Deo acceptum et æternam beatitudinem promereri potentem, ad bona agenda perfacilem, contra aciem vitiorum impugnationesque dæmonum fortē, munitum, armatum, victoriosum.

Ecce quomodo gratia, virtutes et dona, fructus et opera bona hominem ornant, sublimant, deificant, honorabilem ac beatum efficiunt. Econtra vitiorum ineffabilis est deformitas, fœtor, caligo, vilitas, horror, damnatio: quia per ea fit homo displicens Deo et prorsus aversus ab eo, spiritualiter mortuus, et omni cadavere coram Deo fœtidior; fit servus et membrum dia-

A boli, minister peccati, dæmonum servus, Creatorisque inimicus et ei odibilis; fit anima ejus diaboli detestanda adultera, æternæ damnationi obnoxia, omnique bruto incomparabiliter pejor et vilior. Per actum virtutis adipiscitur homo beatitudinem æternalem; per mortale peccatum, damnationem perpetuam gehennalem. Quam ineffabiliter ergo differunt ac distant ab invicem virtus et vitium, meritum et demeritum, quorum tam diversi sunt effectus, tam indicibiliter diversum distansque præmium? Præterea, hæc ipsa partim tangit Apostolus in præsenti epistola, dicens: *Rom. vi. 20.* Quum servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. Quo constat, quod peccando redatur homo servus peccati, et a dominio justitiæ alienus: et ita fit Belial, id est absque Domini jugo, subjectus diabolo.

Deinde, dicendo, «Quem fructum habuistis tunc, in quibus nunc erubescitis?» ostendit quam vehemens sit erubescibilitas, dishonestas foeditasque peccati, quum sit aversio a fonte totius lucis, puritatis et honestatis, et ejus præceptis ac rectæ rationi contrarium: idecirco non solum est infructuosum, sed summe quoque nocivum. Et quanto quis plenius desuper illustratur, tanto vilitatem ac turpidinem vitiorum clarius contemplatur, et amplius inde verecundatur. Quum ergo delectatio peccati tam brevis sit, et erubescencia atque punitio quæ ei debentur, tam diuturnæ, imo perpetuæ, vitemus omne peccatum, omnem actum immundum, omne verbum et opus quodlibet dishonestum. D Nemo faciat in secreto de quo verecundatur in publico, ne de illorum sit numero de quibus ait Apostolus: Quæ in occulto fiunt ab eis, turpe est dicere. Siquidem *Ephes. v. 12.* Christo testante: Omnis qui male agit, *Ioann. iii. 20. 21.* odit lucem, nec venit ad eam, ut non arguantur opera ejus; qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta. Erubescamus ergo quotidie, et vehementissime coram Deo verecundemur, quod in ejus obsequio tam imperfecte, tam irreverenter

et culpabiliter nos habemus, quod quotidianè tot mala committimus, tot bona omittimus, quod toties etiam in orando, psalmando, meditando et celebrando sumus distracti, instabiles, et miserrime atque vanissime evagantes ; dumque summo objecto, Deo immenso, incomparabili et incircumscribibili bono essemus toto corde intenti, de rebus vilissimis cogitamus. Dicat quilibet omni die, se ipsum discutiens, ex corde cum Esdra : Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates meæ multiplicatae sunt super cæpum meum, et peccata mea creverunt usque ad cœlum. Sieque humiliemus et despiciamus semper nos ipsos ; et si quid boni in nobis est, Deo cum gratiarum omni actione attribuamus, accusantes nos ipsos quod donis Dei tot mala miscemus.

Rom. vi, 21. Insuper, dicendo Apostolus, Finis illorum, scilicet vitiorum, mors est, pandit quod vitia ad æternæ calamitatis perducunt interitum.

Ibid. 22. Dicendo quoque, Servi facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam, docet quod meritorii actus sanctificant hominem, atque ad vitam gloriæ perducunt eumdem. Quum ergo hæc ita se habeant, quæ est ista ignavia et insipientia nostra, quod tam remissi sumus ad proficiendum in gratia, in omni virtute, dono et fructu Spiritus Sancti, quum tamen omni hora tam copiose ac mirabiliter possimus in eis proficere ac ditari, atque æternam beatitudinem nobis tam inæstimabiliter accumulare, exuberantissimum nobis thesaurum congregare, reponere, obtinere in cœlis ? Heu ! cur ad declinandum quotidiana et quæ putantur minuta peccata sumus tam segnes, tam incuriosi, tam negligentes, quum tamen per illa a spirituali profectu tam vehementer ac lamentabiliter impediatur ?

Ibid. 19. Impleamus ergo quod in exordio hodiernæ epistolæ hortatur Apostolus : Sicut exhibuistis membra vestra servire immunitiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ

A in sanctificationem. Itaque, sicut ante per linguam servivimus impietati verborum et suggestionibus dæmonum, vana, mendosa, perjura, pungitiva, fraudulenta, lasciva, detractoria proferendo ; sic modo per linguam serviamus Deo atque virtutibus, ab omnibus verbis hujusmodi abstinentendo, et sola utilia, ædificatoria ac Deum honorantia verba loquendo, alacriter quoque psallendo, orando, et devote cantando. Quemadmodum item per visum offendimus Deum ac variis deservivimus vitiis, libidinose inspiciendo, choreas et spectacula intuendo, aut alias provocando, vana hauriendo, illicitis consentiendo, nunc pompose, nunc furiose videndo : sic nunc per visum Deum honorare semper conemur, ab omnibus talibus abstinentes, et oculos nostros undique cohibentes, potissimum in divinis ; ea vero intueamur per quæ ad Dei contemplationem et amorem, ad compunctionem et devotionem possumus adjuvari.

C Amplius, quemadmodum per auditum variis modis peccavimus, illicita verba aut carmina libenter audiendo ; sic modo per auditum veneremur Creatorem, pristina illa vitantes peccata, et verba salubria atque divina officia cupide advertendo. Et sicut per tactum multipliciter atque enormiter Deum offendimus, sic nunc illa omnia fugiendo, reprimamus tactum inverecunde prosilientem, et disciplinemus castigemusque corpus nostrum. Sicut item per gustum peccavimus valde in cibis ac potibus crapulosis, voluptuosis, assiduis, D sic modo per abstinentias atque jejunia satisfacere et Deum honorare non differamus. Rursus, sicut per vestes curiosas, pompaticas, superfluas, pretiosas peccavimus, sic modo in vili et abjecto gloriemur vestitu. Et ventrem quem vitiouse replevimus, virtuosa esurie affligamus. Pedes quos ad currēdam viam perditionis male laxavimus, nunc in cœnobio, in cella, in camera contineamus. Manus quæ diversorum fuerunt criminum instrumenta, modo non extendamus nisi ad opera virtuosa.

Nec corporis membra dumtaxat, sed et inferiores animæ vires Deo potissimum nunc subdamus. Et voluntatis libertatem qua toties contra Dei præcepta pravissime sumus abusi, nunc sub obedientia saneta, sub regulari observantia coarctemus; rationem seu intellectum in Scripturis et in pertinentibus ad salutem solummodo occupemus. Vana et frivola, atque injuriarum recordationem a memoria excluda-

A mus; Dei vero præcepta, consilia, documenta, beneficia, propria quoque peccata, et quæ nos scire oportet aut expedit, includamus eidem. Sicque totum quod sumus sive habemus, in Creatoris cultum honorificentiamque vertamus, et cum beatissima Maria Magdalene tot de nobis inveniamus *Luc. vii, 37 et seq.*

SERMO QUINTUS

DE PANIBUS AC PISCIBUS SPIRITALIBUS, QUIBUS BONI RELIGIOSI A DOMINO MISERICORDITER PASCUNTUR.

MISEREOR super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. *Marc. VIII, 2.*

Si Dominus et Salvator, turbæ ipsum per tres dies sequenti, corporalique fame, siti ac lassitudine laboranti, misertus est, ac pabulum contulit copiosum, ita quod plurimum superfluxit; quanto magis religiosis ipsum per universum vitæ suæ spatium devote sectantibus, qui se per vota solennia ad incessabilem Domini Jesu Christi imitationem ac juge obsequium adstrinxerunt, miserebitur Christus, eos exuberanter reficiet, gratiosissime confortabit, suaviter quoque potabit? Et sicut *Marc. VIII, 6, 7.* turbam illam septem panibus ac paucis refecit pisciculis, ita et nos totidem reficiet panibus.

Qui ergo sunt septem panes hi spirituales? Responderi posset, quod sint septem dona Spiritus Sancti, seu theologicæ tres virtutes, et quatuor cardinales. Sed nunc alii septem assignandi sunt panes. Sunt enim quatuor sensus seu expositiones et intelligentiae sacrae Scripturæ. Qui quamvis suaviter reficiant animam, non tamen ei sufficiunt ad salutem, nisi et alii tres panes addantur, videlicet : panis sacra-

B mentalis, de quo asserit Dominus, Nisi *Joann. vi, 54.* manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis; panis quoque bonæ operationis (de quo item testatur Salvator, Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei qui misit me; et de quo ait Apostolus, Non auditores legis justi *Ibid. iv, 34. Rom. ii, 13.* sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur : imo scienti bonum et non facienti, peccatum est illi); et panis diuinæ conservationis: nam quantumlibet quis Scripturas intelligat, Sacramentum altaris C accipiat, et præcepta adimpleat, tamen nisi conservetur a Deo in bonis, confortetur in temptationibus, et præservetur a malis, non potest salvari. *Jacob. iv, 17.*

Est igitur primus panis spiritualis, quo nunc a Deo in solitudine religionis refici-mur, sensus litteralis saeræ Scripturæ. Qui sensus interdum est historialis: ut ea quæ in Evangelio de Christi incarnatione, nativitate, circumcitione, apparitione, miraculis, persecutionibus, passione, resurrectione, ascensione leguntur. Et præsertim, D quantum ad libros novi Testamenti, sensus litteralis libri Actuum Apostolorum est historicus. Interdum vero sensus iste litteralis historicus, est in se ipso valde su-

blimis, pinguis, salubris et deliciosus : ut ea quæ, sicut jam dictum est, de Christo litteraliter historialiterque scribuntur. In quorum lectione, meditatione, auditione, mens humana fidelis, sancta caritate vehementer accenditur, in fide firmatur, in spe consolidatur, ad gratiarum actionem inducitur, in humilitate, patientia, mansuetudine omnique roboratur virtute : ut

Johann. i. 14. quum legimus, quod Filius Dei propter Baruch iii,

nos factus est homo, conversatus in mundo, suspensus in ligno, quod tanta per se

Joann. xix. 38. ac suos discipulos fecit miracula, quod re-

18; Act. x. 39, 40. surrexit a mortuis die tertia, quod coram

Act. 1. 9; ii. 2 et seq. discipulis ascendit in cœlum, atque eis-

dem misit Spiritum Sanctum. Porro interdum sensus litteralis est moralis, tam in novo quam veteri Testamento : ut ea quæ ad evangelicæ ac Mosaicæ legis spectant præcepta et consilia documentaque ethica, in quibus evangelicæ legis perfectio et excellentia elucescunt. Et hic sensus litteralis moralis, in novo Testamento spiritualior, perfectior devotiorque esse non dubitatur, ut patet potissime apud Matthæum. Quandoque sensus litteralis, allegoricus esse videtur, ut quum docet Scriptura quid debeat credi; aliquando vero anagogicus perhibetur, sicut dum cœlestis patriæ beatitudinem pandit, et quid ibi sperandum sit, edocet.

Sepissime sensus litteralis et historialis in se ipso aridus satis insipidusque censemur, non utique in novo Testamento compendiosissime scripto, sed in veteri, quod novi præfigurativum exstitit Testamenti, et rudi datum est populo : ideo

Deut. xxxii. 13. multa scribuntur in eo in se ipsis sterilia,

in quibus oportet sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Deinceps in libro Psalmorum sensus litteralis et historialis sæpe omnino sublimis, pinguis, suavis est, ut in psalmis qui ad litteram de Christi mysteriis sunt conscripti; aliquando sensus litteralis et historialis in eis non est ita deliciosus, secundus et altus.

Verumtamen dum Scriptura quadruplicem sensum habere asseritur, distinctio

A sensuum illorum formaliter sumitur, prout unus et idem Scripturae locus multipliciter explanatur. Nec sic sensus illi coincidunt, nec putandum quod quilibet passus Scripturæ quadrupliciter aut multipliciter possit exponi, quum psalmus ille, Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam, nec allegorice de Christo, nec anagogice de Beatis exponi queat. Imo frequenter ejusdem scripturæ sensus litteralis est multiplex.

Itaque secundus panis sacræ Scripturæ, B quo in præsenti reficimur, est sensus tropologicus seu moralis : ut quando ex eo quod ad litteram Christus fecisse aut pertulisse legitur, quid nos quoque qui ipsius membra sumus, agere et pati debeamus, instruimur. Omnis etenim Christi actio est nostra instructio : unde ex hoc quod ipse non solum obediens factus est *Philipp. ii.* Deo Patri usque ad mortem crucis, sed ^{8.} Virgini quoque matri et ejus obedivit *Luc. ii. 51.* ministro, docemur quod volens perfectus fieri et omnem implere justitiam, omnem humilitatem, caritatem et pietatem, non solum superioribus suis in arduis, sed æqualibus quoque et inferioribus debeat obtemperare ac ministrare, et cum omnibus humillime conversari. Hoc ergo pane refecti, implemus quod ait Joannes apostolus in sua Canonica, Qui se dicit in *I Joann. ii.* Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare; et quod princeps ait Apostolorum, Christus passus est pro *I Petr. ii.* nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus; et quod ipsem ^{21.} de prompsit Salvator, Qui vult venire post *Luc. ix. 23.* me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. Quod ad religiosos potissimum spectat, quos indesinenter oportet vincere et frangere semetipsos, et sua corpora castigare, ut cum Propheta dicere valeant Deo, Propter te *Ps. XLIII. 22.* mortificamur tota die; et, Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras : quanquam hoc totum viris vere spiritualibus, servidis et perfectis delectabile sit atque facillimum.

Tertius panis, est sensus allegoricus, quo ex his quæ ad litteram de membris Christi conscripta sunt, quid de Christo credendum sit, informamur. Sic enim multa ad litteram de Joseph, Samsone, David et Salomone, et aliis Sanetis scripta, de Christo allegorice exponuntur. Et quæ in se ipsis modicæ sunt virtutis ac parvi saporis, fortissimi sunt vigoris et admirandæ suavitatis : ut quod Joseph salvator mundi est appellatus, dominus Ægypti effectus, a fratribus venditus ; quod David prostravit Goliath, quod Salomon sibi sponsavit regis Ægypti filiam, quod Samson portas Gazæ abstulit media nocte. In quibus omnibus Christi sunt mysteria præsignata.

Quartus panis, est anagogicus sensus, quo ea quæ de militanti Ecclesia ejusque membris litteraliter scripta sunt, de triumphanti explanantur Ecclesia. Hic panis subtilis ac nobilis est, et vehementer delectat. Præterea, quæ de superbeatissima Trinitate ac simplicissima Deitate, de ejus excellentia, æternitate, beatitudine, perfectione, sapientia, omnipotentia ad litteram scripta sunt, possunt anagogicæ intelligentiæ appellari, quoniam mentem maxime super se elevant.

Quintus panis, est Eucharistia, pretio-

A sissimus panis vitæ præsentis, frumentum electorum, et vinum germinans virgines, panis sacramentalis, in quo ipse fons gratiarum, fons omnium deliciarum, Deus et homo, verissime et superincomprehensibiliter, dignissime et supergratiosissime continetur. Quem panem possumus et debemus spiritualiter omni hora comedere. Omninoque decet nos religiosos, sacerdotes, tam religiose ac sacerdotaliter conversari, ut simus idonei per gratiam Dei quotidie hunc panem consecrare, Deo Patri offerre, atque salubriter manducare. Quid enim aliud operari habemus, nisi incessanter ad hoc nos disponere, et universa quæ agimus ad tam divinissimum opus referre, ut tota nostra conversatio sit ad celebrandum jugis præparatio ?

Sextus panis, est bonæ operationis, ut omni momento simus actibus sanctis intenti, et in observantiis Ordinis strenui, omnem otiositatem, pigritiam negligientiamque vitantes, et opus Dei quotidie reyerentialius atque perfectius adimplentes, per quod corda nostra optime reficiantur ac roborabuntur.

Septimus panis, est grata et incessabilis conservatio Dei, quæ in omni bono conservet, tueatur, confortet et ad beatam consummationem perducat.

SERMO SEXTUS

DE SEPTEM EFFECTIBUS SACRÆ SCRIPTURÆ.

SI dimisero eos jejunos, deficiant in via. Marc. viii, 3.

Quemadmodum corpus materialibus indiget alimentis, ne in vita ista deficiat, ita et anima incorporeis refectionibus eget, ne in via deficiat peregrinationis præsentis. Reficit ergo nos Spiritus Sanctus septem spiritualibus panibus, per quos isto in loco intelligo septem salutares effectus

D quos Deus per sacram Scripturam operatur gratoe in nobis, atque per eos animas nostras reficit, exhilarat et confortat.

Primo namque Scriptura docet nos Deum verum cognoscere, et hoc per considerationem creaturarum, juxta illud Isaiae : Levate in excelsum oculos vestros, et videte quis creavit hæc. Apostolus quoque : Invisibilia (inquit) Dei per ea quæ facta Rom. i, 20.

sunt conspicuntur; sempiterna quoque A propter beatificam Dei fruitionem adipisci-
virtus ejus et divinitas, ita ut sint inexcu- scendam, et qualiter beatitudine hac pri-
sabiles, qui scilicet Deum non cognove- vati, simus per Christi passionem redem-
runt. Unde et in libro Sapientiae legitur:

Sap. xiii, 1, 5. Vani sunt omnes homines quibus non sub- est scientia Dei, et de his quae videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est; a magnitudine enim speciei creaturæ poterit Creator cognoscibiliter videri. Si quidem ordo rerum, et ipsa consistentia universi, scala est ascendendi ad Creatoris

Eccle. iii, 14. notitiam, qui fecit omnia ut timeatur: quia idecirco tam mirabiliter et potenter, tam præclare ac sapienter creata produxit, ordinavit atque connexuit, quatenus ex horum omnium speculatione, ad ipsius Creatoris amorem, pariter et timorem, cultum et venerationem excitemur ac elevemur.

Prov. xvi, 4. Propter quod Salomon loquitur: Universa propter se ipsum operatus est Dominus. Et apud Jeremiam Dominus ait: Audi, popule stulte, qui non habes cor. Me non timebitis, qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit? Intumescent fluctus ejus, et non transibunt illud. Quibus verbis Deus increpat eos qui ex consideratione operum ipsius magnalium in creaturis, eum non timuerunt.— Secundo, docet Scriptura nos Deum cognoscere per supernaturales suos effectus, utpote per miracula, per quae utriusque Testamenti veritas maxime comprobatur; tertio, per oracula Prophetarum, et per documenta Apostolorum et Evangelistarum. Deinceps, per miracula, et oracula ac documenta haec ipsa, docet nos sancta Scriptura de Deo ea cognoscere

quae omnem naturalem rationem transcendunt: ut quod ipse in unitate essentiæ trinus est in personis, quod Verbum æternum humanam assumpsit naturam ex Virgine, et cetera quae fides docet de Deo esse tenenda.

Secundus Scripturæ sacræ effectus est, quod vere et certe nos instruit quid de nobis ipsis ceterisque creatis debeamus sentire: qualiter scilicet primo facti sint primi parentes et omne genus humanum

A propter beatificam Dei fruitionem adipisci- scendam, et qualiter beatitudine hac pri- vati, simus per Christi passionem redem- pti, qualiter in fine mundi resuscitandi.

Tertius effectus est, quod Scriptura os- tendit legentibus eam, ipsorum defectus et vitia, omissiones et commissiones ini- quas. Ideo religiosis illi præsertim studen- di sunt libri in quibus quid eis desit, quam negligenter se habeant, quantum a perfectione deficiant, magis inveniunt: ut sunt Collationes et Instituta Patrum,

Cassianus.

B ber Climaci, Vitaspatrum, homiliæ Eusebii Emiseni, Profectus religiosorum, sermones S. Bernardi, similesque devoti tractatus, inter quos fulget opusculum S. Bernardi ad Fratres de Monte Dei. Dum enim legimus quam sancte, quam rigorose, perfecte so- brieque vixerunt et qualia nobis docu- menta dereliquerunt sancti Patres, cogi- mur vitam nostram desplicere, et nos ipsos pro nihilo reputare. Hinc diligens lectio Scripturarum sæpe plus prodest quam meditatio sive oratio. Per Scripturas nam- que Deus noster loquitur nobis, et vitia nostra nobis ostendit.

Quartus effectus est, quod ad spiritua- lem profectum nos exhortatur, et qualiter proficiendum sit docet; jamque beatitu- dinem promittendo, jam supplicia com- minando, ad virtuosa invitat nos opera. De his Scripturæ effectibus ait Hieronymus: Uttere lectione divina vice speculi, foeda corrigendo, pulchra conservando, et pulchriora agendo. Scriptura etenim spe- culum est, foeda ostendens et corrigi fa- ciens. Gregorius quoque: Sacra (inquit) Scriptura oculis mentis quasi speculum opponitur, ut sibi interna nostra facies vi- deatur. Ibi enim foeda, ibi pulchra nostra conspicimus; ibi sentimus quantum proficiimus, quantumve a profectu distamus. Dum itaque in scripturis canoniceis sive authenticis, aliquid de vitiis et negligentiis ac defectuositatibus quae insunt nobis, legimus aut legi audimus, ingemiscamus, pectus tundamus, cordialiter compunga- mur, contristemur, et deploremus nos

ipsos, et emendationem condignam firmis-
sime proponamus, ac protinus exsequa-
mur; quum vero de bonis quæ forsitan
insunt nobis aliquid ibi audimus aut le-
gimus, Deo regratiemur, et ea custodia-
mus, atque in ipsis proficere non ces-
semus.

Quintus effectus est, quod multipliciter
ac salubriter nos informat de divinis my-
steriis, de secretis Dei effectibus, de ec-
clesiasticis sacramentis, multisque rebus
atque eventibus nos ipsis concernentibus.
Hinc ait Chrysostomus: In Scripturis igno-
rans invenit quod addiscat; contumax,
quod formidet; laborans, præmia; pusilla-
nimis, mediocres justiæ cibos, qui etsi
pinguem non faciunt animum, non tamen
mori permittunt eumdem. Qui autem ma-
gnanimis est, spirituales ibi invenit escas,
quæ perducunt eum prope ad angelorum
naturam; qui vero vulneratus est a diabo-
lo, invenit ibi cibos medicinales, et salu-
tem per pœnitentiam. Iterum ait: Quanto
plus quis in sacris Eloquiis assiduus fue-
rit, tanto ex eis uberiorem intelligentiam
capit. Porro, qualiter ad Scripturarum me-
dullam, ad profundam earum notitiam, ad
veritatum sanctorum saporem aptius per-
veniatur, docet Hugo de S. Victore dicen-
do: Ad sacræ Scripturæ cognitionem, opus
est intima compunctione magis quam pro-
funda investigatione, suspiriis quam argu-
mentis, crebris gemitibus quam copiosis ar-
gumentationibus, lacrimis quam sententiis,
oratione quam lectione, gratia lacrimarum
quam scientia litterarum, cœlestium con-
templatione magis quam terrestrium occu-
patione. Denique hujus rei signum certissimum
est, quod viri sanctissimi, quamvis
quodammodo idiotæ, tamen per prædicta
ad saporosam ac profundissimam Scriptu-
rarum intelligentiam pervenerunt, quemadmodum
de beatissimis patribus Martino
et Francisco refertur, et de sanctis patri-
bus quorum collationes Cassianus descri-
bit, cognoscitur.

Sextus effectus est, quod Deitatis nos
inflammat amore, et per hoc, a sæculi-

A vanitate et omni carnali avertit affectio-
ne. Docet enim Scriptura, quam infinite
et incomparabiliter bonus, amabilis, dul-
cis, pulcher, sapiens, dives, potens, per-
fectus et beatus sit Deus, quam ineffabilis
sit misericordia ejus in nobis, quanta sit
ejus ad nos caritas, quam multa, magna
et copiosa sint beneficia ejus, quam in-
æstimabilia bona nobis promisit ac præ-
paravit in cœlis. Ex quibus omnibus de-
bemus ejus amore validissime, atque
totaliter inextinguibiliterque accendi, et
B nunquam ab eo averti, et semper esse
solliciti ne prævaricemur in eum.

Septimus effectus est, sublimitas con-
templationis, et exuberantia spiritualis
consolationis ac delectationis, quas Deus
per Scripturas operatur in nobis. Docet
namque nos sacra Scriptura, quemadmo-
dum a terrenis, caducis et carnalibus re-
bus debeamus cor nostrum abstrahere, et
ab omni inordinata affectione et occu-
patione circa eas nos elongare, sicutque ad
divinorum meditationem, ad summi boni
C contemplationem atque ad assiduam re-
cordationem assurgere, et in Dei contem-
platione gaudere, consolari, et ad omnia
Deo placentia promptissimum fieri. Unde
ait Bernardus: Quum in virtutibus fueris
diutius exercitatus, roga tibi lumen devo-
tionis dari, diem serenissimum et sabba-
tum mentis, in quo tanquam emeritus
miles, in laboribus universis vivas absque
labore, dilatato jam corde currens viam
mandatorum Dei, ut quod prius cum ama-
ritudine et gravamine faciebas, de cetero
^{Ps. cxviii,}
^{32.}
D cum summa dulcedine agas et delectatio-
ne. Verum ad hanc perfectionem pauci, ni
fallor, perveniunt in hac vita. Neque enim
si aliquando aliquis hanc habere videtur,
continuo credat sibi necesse est, maxime
si novicius est. Pius enim Dominus pu-
sillos talibus blanditiis solet allucere. Sed
noverint qui hujusmodi sunt, gratiam hanc
eis concessam, non præstitam, ut in die ^{Ecclesiasticus} xi, 27.
bonorum memores sint malorum, et in
die malorum memores sint bonorum. Longe
aliter qui exercitatos habent sensus,

devotionis hujus felici jucunditate fruuntur. Multi vero tota vita sua ad hoc tendunt, et nunquam pertingunt : quibus tamen, si pie et perseveranter conati sunt, statim ut de corpore exeunt, redditur quod in hac vita dispensatorie est negatum. Qui autem ad hanc devotionis perveniunt gratiam, cavendum est eis ne per indiscretions *Rom. xii, 1.* nem destruant corpus suum : ideo rationabile sit eorum obsequium, et exercitatio moderata.

Marc. viii, 7. Postremo, per paucos piscieulos qui (ut in evangelio legitur hodierno) panibus

A erant adjuneti, et dulcem dabant saporem, rite intelliguntur delectationes exercitiis virtuosis annexæ. Quælibet enim virtus propriam habet delectationem suæ operationi adjunctam.

His igitur panibus atque piscibus reficiamur quotidie, abundantes in opere Domini semper, et ad ejus amorosam adhæsionem jugiter adspirantes, nosque in ipso assidue occupantes, et custoditi ac serventes in omnibus, et illud Psalmistæ implere nitentes : Oculi mei semper ad Dominum. *Ps. xxiv, 15.* Cui honor et gloria in æternum. Amen.

I Cor. xv, 58.

DOMINICA VIII POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

DEBITORES SUMUS NON CARNI, UT SECUNDUM CARNEM VIVAMUS. Rom. viii, 12-17.

DOCE¹ nos sanctus Apostolus in præ-
senti epistola, non secundum carnalia
desideria, sed secundum rectæ rationis di-
ctamen, et maxime juxta Spiritus Sancti
instinctum esse vivendum. Nam ait : *De-
bitores sumus non carni, ut secundum
carnem vivamus.* Hoc est, quamvis aliquo
modo obligemur carni tanquam animæ in-
strumento, videlicet ut ei necessaria mi-
nistremus in vietu, vestitu, somno, habita-
culo, non tamen sic ei obligamur, ut ejus
concupiscentiis acquiescamus, quum et
^{1 Petr. ii, 11.} princeps Apostolorum hortetur : Obsecro
vos abstinere a carnalibus desideriis, quæ
militant adversus animam ; et alio loco
^{Rom. xiii, 14.} Paulus : Carnis curam ne feceritis in
desideriis. *Si enim secundum carnem,* id
est secundum desideria carnalia, *vixeritis,
moriemini,* morte culpæ in sæculo isto
(unde ad Timotheum scribit Apostolus :
^{1 Tim. v, 6.} Vidua quæ in deliciis vivit, vivens mortua
est), deinde morte damnationis perpetuæ
in inferno. *Si autem spiritu,* id est virtute
et gratia Spiritus Sancti; vel, «spiritu»,
id est rationis judicio; *facta carnis mor-
tificaveritis,* id est, affectus et opera ejus
superaveritis, *vivetis* per gratiam in præ-
senti, vitaque gloriæ in futuro. Huic do-
cumento naturalis consonat ratio. Media
namque sunt disponenda secundum exi-
gentiam finis. Quum ergo caro sit animæ
instrumentum, et ordinetur ad spiritum
rationalem sicut ad finem, regenda est ta-
liter, quod animæ serviat, cooperetur et

A proposit ad hoc quod ipsa anima ad beatitudinem perducatur. Hinc qui secundum carnem conversatur, pervertit hunc ordinem, dominam ancillæ subjiciens, utpo-
te rationem sensualitati, sique se ipsum brutis incomparabiliter deteriorem ac vi-
liorem constituens.

Insuper, quia mortificantes opera carni-
nis inordinata vivent per gratiam, declarat
Apostolus quoniam tales sunt adoptivi fi-
lii Dei. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur,* hoc est, a Spiritu Sancto regun-
tur, et ejus instinctu ducuntur, atque ipsius
fervore impelluntur ad bona : unde de
Christo dicitur, quod agebatur a Spiritu in
desertum ; *hi sunt filii Dei,* id est filii
adoptivi per gratiam speciale et filiale
amorem, juxta illud primæ Joannis : *Vi-
dete qualem caritatem dedit nobis Deus*
¹ *Pater, ut filii Dei nominemur et simus.*

Quemadmodum autem Deus omnipotens
movet ceteras creaturas ad naturales
operationes et fines, per generalem in-
fluxum ; sic rationalem creaturam movet
ad actus meritorios, supernaturemque
finem, per speciale influxum seu di-
rectionem, quæ providentia appellatur.
Præterea electos Deus singulariter movet
et regit, providens eis non solum suffi-
cienter, sed etiam efficaciter, de om-
nibus necessariis ad salutem, ita quod
divinæ inspirationi acquiescant, gratiamque
suscipiant. Idcirco magis dicuntur agi
a Spiritu Sancto, quam moveri aut regi.

Luc. iv, 1.

1 Joann. iii, 1.

Ad actum namque meritorum non solum requiritur gratia habitualis, sed etiam actualis motio Spiritus Sancti mentem excitantis ad bonum. Propter quod Isaias assertus est in nobis. Unde Apostolus protestatur : Deus est qui operatur in nobis velle et perficere. Deinceps, ad hoc quod anima capax sit hujus supernaturalis motionis Spiritus Sancti, indiget quibusdam supernaturalibus habitibus, per quos aptetur ac disponatur ad suscipiendum prompte motionem praetactam. Et habitus isti vocantur dona Spiritus Sancti, quae septem sunt, et sunt habitus supernaturales infusi, per quos anima fit bene prompteque mobilis, docilis ac dirigibilis a Spiritu Sancto. Et quicumque est in caritate et gratia, habet secundum aliquem gradum haec dona, agitur quoque a Spiritu Sancto quantum exigit status salutis.

Insuper ponitur ratio cur moriemur, si secundum carnem vixerimus. *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore*, hoc est, jam tempore evangelicæ

legis et gratiæ, non est vobis datus spiritus ad serviendum Deo servili timore, videlicet formidine pœnæ, ut olim tempore legis Mosaicæ, quæ comminatione pœnarum induxit homines ad Dei obsequium;

sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, id est spiritum cuius gratia homines adoptantur in filios Dei, *in quo*,

id est cuius instinctu, *clamamus corde seu ore*: *Abba (Pater)*. Duo sunt nomina, unum Hebræum, aliudque Latinum, idem significantia. Et est sensus, quod in Spiritu

D Sancto vocamus Deum Patrem, tanquam adoptivi filii ejus, ex caritate ad ipsum fiducialiter et affectuose dicentes : Pater noster qui es in cœlis.

Glossa per spiritum servitutis, intelligit Spiritum Sanctum, a quo cordibus Judæorum incussus fuit timor servilis. Qui in quantum est timor, est bonus, quoniam retrahit a peccato et disponit ad gratiam; sed quantum ad servilitatem, non est bonus, neque a Spiritu Sancto. Dicitur ergo

Deut. xxviii, 13 et seq.

Matth. vi, 9.

A Spiritus Sanctus, spiritus servitutis, ratione sui effectus, quia facit servire. Per spiritum vero adoptionis, intelligit Glossa eumdem Spiritum Sanctum homines per gratiam adoptantem. Et concordat Glossa Augustino dicenti : *Cave ne ex eo quod ait, Spiritum servitutis, et, Spiritum adoptionis, diversum intelligas, quum sit unus atque idem Spiritus, qui in Trinitate dicitur Spiritus Sanctus* : quod et Apostolus innuit, dicens, *Iterum*. Sed propter diversos effectus dissimiliter nominatur. Nam B et de eodem Spiritu subditur : *Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro*, quod filii Dei sumus. Alias duas expositiones hujus loci introduxi in commentario super epistolas Pauli. Ista pro præsenti sufficiat. Verumtamen præhabita non ita sunt intelligenda, quin in veteri Testamento plurimi acceperunt spiritum adoptionis filiorum Dei. Imo omnes electi habuerunt hunc spiritum, non autem ex lege, neque per legem, quoniam gratiam non continebat nec dabat sicut lex nova, C sed ex Deo per fidem qua crediderunt in Christum venturum explicite sive implicite.

Præterea, quod in Spiritu Sancto clamamus, *Abba (Pater)*, et Deum vere Patrem vocemus, hinc constat : *Ipse enim Spiritus Sanctus testimonium reddit spiritui nostro*, hoc est, testificatur animæ nostræ, eamque cognoscere facit per inspirationem internam, aut per revelationem aperi tam, *quod sumus filii Dei* adoptivi, quamdiu manemus in caritate et gratia.

Testificatio ista multipliciter potest intelligi. Primo, per manifestam revelationem, sive immediate fiat a Deo, sive per angelum : sicque cognoscit homo certitudinaliter esse se adoptivum filium Dei, sicut neverunt Apostoli, aliique viri perfecti. In quorum persona loquitur Paulus : *Non spiritum hujus mundi acceperimus, sed* *spiritum qui ex Deo est*, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. Sic agnovit Abraham esse se filium Dei, et se esse in caritate, quum in Genesi Dominus locutus

Cor. ii, 12.

Gen. xv, i. est ei : Ego protector tuus et merces tua magna nimis. Ezechias quoque certissime ^{IV Reg. xx,} dixit : Memento, Domine, quomodo ambulaverim coram te in veritate et corde perfecto. — Secundo, fit testificatio ista per quamdam bonæ spei consolatoriam infusionem : et sic virtuosi communiter sciunt se esse in caritate, non omnino certitudinaliter, sed conjecturaliter seu probabiliter. — Tertio, fit per propriæ conscientiæ diligentem discussionem : ut dum homo se ipsum bene examinans, non habet remorsum mortalis peccati, sed Dei mandata custodit, et verba salutis audit libenter. Ista sunt probabilia signa caritatis et gratiæ, sicut in prima Canonica sua ait ^{I Joann. iii,} ^{21.} Joanannes : Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, etc. — Insuper, quoniam teste Gregorio, Exhibitio operis est probatio caritatis, dum Spiritus Sanctus efficit nos in divino obsequio promptos, alacres et constantes, tunc utique per opera ista testimonium perhibet spiritui nostro, quod filii Dei sumus : quoniam sicut vita naturalis cognoscitur per actus et motus vitales ac naturales, sic vita gratiæ per actus virtuosos.

Si autem filii Dei jam sumus per gratiam adoptantem, et heredes erimus in patria per gloriam beatificantem. Filiis siquidem adoptivis debetur pars aliqua hereditatis paternæ. Heredes quidem Dei erimus, æternaliter possidendo bona Domini in terra viventium, quæ nec oculus ^{Ps. xxvi, 13.} vidit, nec auris audivit. Et bona hæc erunt tres animæ dotes et quatuor corporis dotes, et cetera ad beatitudinem pertinentia. Felicitas namque est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Imo ipse met Dominus Deus est objectalis hereditas atque felicitas civium supernorum : quæ tota habetur a singulis, a nullo autem, imo neque ab omnibus, totaliter; sive dividitur in quantum diversimode participatur, seu magis vel minus clare conspicitur. Hereditates vitae præsentis terminantur in morte; sed illa a morte sanctorum sumit exordium, juxta illud : Quum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini. ^{Ps. cxxvi, 2, 3.} Coheredes autem Christi, id est, beatitudinis Christi consortes atque participes erimus. Nam ipse est heres principalis, et nos simul cum illo beatitudinem consequemur.

SERMO PRIMUS

QUOMODO CONANDUM CUILIBET CHRISTIANO, UT AD ORIGINALIS JUSTITIÆ CONFORMATITATEM REDEAT.

QUICUMQUE *Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei.* Rom. viii, 14.

Sicut beatus ait Gregorius, Sic mirabiliter conditi sumus, ut Deus rationem, ratio animam, anima corpus possideat. Nam et primos parentes ita condidit Deus, quod in eis per originalem justitiam ipsis concretam, corpus subjectum exstitit animæ, anima rationi, ratio Deo. Et quamdiu ratio in eis mansit Deo subjecta, mansit et sensualitas subdita rationi, corpusque

D animæ; sed quum contra Dei præceptum ratio consensisset suggestioni iniquæ, statim caro cœpit esse rebellis animæ, et sensualitas rationi. Ad hoc igitur quilibet Christianus debet conari quotidie, imo et incessanter, ut quantum sibi possibile est, ad originalis justitiae conformitatem propinquet ac redeat.

Studeamus ergo in primis corpus nostrum subjicere animæ, ita illud regendo ut aptum sit animæ cooperari ac deser-

vire in bonis operibus ad felicitatem ducentibus. Idecirco corpus nec immoderata abstinentia est debilitandum, nec delicatis superfluisque refectionibus nutriendum; sed medium tenere laudabile est. Ait namque Hieronymus : Corporis debilitas nimia etiam animæ vires frangit, mentis quoque ingenium marcescere facit. Quidquid cum modo et temperamento fit, salubre est. Optimus in omni re modus est, et laudabilis est ubique mensura. Hinc ait Gregorius : Caro nostra adjutrix esse debet animæ in opere bono; aliquando autem est seductrix in malo. Si ergo ei plus quam debemus tribuimus, hostem nutrimus; et si necessitati ejus quæ debemus non tradimus, civem necamus. Reficienda est itaque, sed usque ad hoc ut in opere bono nobis sufficiat.

Denique, sicut regendum est corpus quantum ad cibum et potum, ita etiam quantum ad vestitum et somnum, ut nullus vestimenta superflua, curiosa, pomposa, provocativa aut nimium pretiosa sibi fieri faciat, habeat aut induat; sed sicut beatissimus docuit Baptista Joannes, Qui habet duas tunicas, id est unam superfluam, det non habenti, et qui habet escas superfluas, similiter faciat. Conformiter observandum est moderamen in somno, ne plus quam natura requirit quis dormiat aut in lecto quiescat, præsertim ne dormiendo seu jacendo et pigrando, divinum omittat Officium. Imo somnus ille superflus et immoderata repausatio carnis corporali vitæ et sanitati plurimum obest, et obtusam efficit mentem, atque multorum incentivum est vitorum. Propter quod ait Cato :

Plus vigila semper, somno ne deditus esto :
Nam diurna quies vitiis alimenta ministrat.

- Prov. vi, 9.* Salomon quoque effatur : Usquequo, piger, dormies? Quando consurges ex somno tuo?
Ibid. xx, 13. Hinc iterum scriptum est : Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat. Nempe qui diligit somnum, etsi exteriori egestate non opprimatur, opprimitur tamen egesta-

A te interna ac spirituali, quæ est virtutum parentia, operumque bonorum negligencia. Talis namque tempus suum infructuose expendit, multa bona omittit, et etiam in diversa peccata dilabitur.

Insuper debemus corpus nostrum subjicere animæ, non solum in præinductis, videlicet observando moderantiam in cibo, potu, somno, vestitu, sed etiam exteriores sensus ab excessibus circa sua objecta frenando, et singula quæque corporis membra ab usu illicito coercendo. B Custodiendus ergo et reprimendus est visus exterior, ne incaute adspiciat quod desiderare non licet, ne viri et feminæ se mutuo indecenter intueantur, potissimum in ecclesia et in divino obsequio. Ab intuitu quoque chorearum, spectaculorum, jocorum et illicitorum ludorum, atque similiūm vanitatum, refrenandi sunt oculi, sicut orat Deum Psalmista : Averte oculos ^{Ps. cxviii,} meos ne videant vanitatem. Et istud præcipue est servandum, quoniam si quis talia adspiciendo, in ipsis complacentiam habueat C rit seu consensum, particeps fit iniquitatis illorum, dicente Apostolo : Non solum morte sunt digni qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. Consimiliter refrenandus est auditus ab auscultatione verborum detractionis, irrisio, mendositatis, lasciviae, omniumque illicitorum sermonum, quemadmodum in Ecclesiastico habetur : Sepi aures tuas spinis, et noli audire lingua nequam ; et ori tuo facito ostia, et seras auribus tuis. Si autem quis se avertire nequeat ne audiat hujusmodi verba, D cor suum custodiat et avertat, ne audiat ea libenter aut complacenter : alias particeps fieret vitiositatis verborum illorum. Imo et tristem ostendat vultum, quo innotescat prave loquenti quam male loquatur, et quam invite audiantur verba ipsius. Propter quod in Proverbiis asseritur : Ventus Aquilo dissipat pluvias, et facies tristis ^{Prov. xxv,} linguam detrahentem. Ecclesiastes quoque dicit : Per tristitiam vultus corrigitur ^{Eccle. vii, 4.} animus delinquentis.

Pariformiter reprimendus valde est ta-

ctus ab osculis, amplexibus et palpationibus libidinosis atque incautis, quia in talibus faciliter incurritur mortale peccatum. Quod si quis ex talibus senserit se carnaliter stimulari, alterari, et quod detestabilius esset, carnaliter pollui et fœdari, absque dilatione se retrahat, doleat et emendet. Alias mortaliter peccaret, secundum quod scribit Bonaventura, et ponit exemplum: ut si quis serpentem in gremio teneat, a quo intoxicari se experitur, nec abjicit eum, talis est causa propriae mortis corporalis. Itaque quidquid carnalem generat concupiscentiam aut stimulum corporis, sive sit confabulatio, sive adspectus, sive applicatio lateris ad latus, aut amplexus, seu attactus, vel oscula, prorsus cavendum est. Imo, quamvis quis esset tam virtuosus quod ex talibus nimirum gigneretur in eo, vereri tamen debet ne sit alii peccandi occasio per prædicta. Amplius, refrenandus est gustus, ne in cibis ac potibus voluptatem aut superfluitatem requirat, sed necessitatem naturæ. Sic et olfactus arcendus est, ne in odoribus carnaliter delectetur. Singula quoque membra sunt coercenda ab actibus motibusque illicitis, præcipue lingua a garrula loquacitate, ab omni falsitate, detractione, et omni verbo iniquo.

Præterea sensualitas subjicienda est rationi, ut non moveamur nec afficiamur circa sensibilia atque carnalia, ea appetendo vel fugiendo, amando aut odiendo, in eis delectando seu propter ea tristando, nisi secundum rectæ rationis judicium. Et quicumque hoc implet, ille refrenat, vincit D ac moderatur passiones animæ suæ, videlicet iram, tristitiam, delectationem, concupiscentiam, etc.: quia nec optat, nec amat, nec servat, nec in usum suum convertit bona exteriora, sensibilia et terrena, nisi secundum quod sibi utilia aut necessaria sunt ad bona spiritualia, hoc est ad gratiam et virtutes, et ad proficiendum in eis, atque ad beatitudinem æternam.

Postremo, ratio et voluntas, quæ sunt duæ supremæ potentiae animæ, subjicien-

A dæ sunt Deo, ut ratio credat quidquid ad fidem spectat catholicam et ad determinationem Ecclesiæ, ceterisque donis ac virtutibus ad intellectum pertinentibus decoretur, puta prudentia, sapientia, scientia, consilio, sicque in omnibus ordinate procedat, et Deum ac cœlestia contemperatur, nec unquam recedat ab his. Voluntas quoque subjicienda est Deo, ut eum super omnia diligit, nec aliquid divino amori contrarium agat aut cupiat, sed Dei atque Ecclesiæ præceptis obediatur, in Domino Deo B speret, futuram beatitudinem ab ipso expectet. Quicumque sic egerit, perseveraveritque in istis, verus est Christianus, et æternaliter erit salvus.

Insuper, sicut ait in epistola hodierna Apostolus, «Quicumque Spiritu Dei aguntur, filii sunt Dei». Studeamus ergo moveri a Spiritu Sancto, et non moveamur impetu passionum nostrarum, non fervore concupiscentiarum, nec propriæ animositatis impulsu, nec stulta audacia, nec carnali timore, neque cupiditate terrena. Neque C agamur seu moveamur spiritu diabolico, quo sæpiissime ac infelicissime agitantur quicumque in mortalibus jacent peccatis, præsertim qui vitiosa consuetudine detinentur, quoniam teste Apostolo, laqueis diaboli involuti sunt, atque ad voluntatem diaboli captivi ab eo tenentur. Unde sicut eques dicit et agitat equum, ita diabolus movet et agitat illos: idecirco sunt membra, et servi filiique diaboli. Itaque qui talem se esse cognoscit, poenitere, confiteri et emendari non differat.

Præterea, quoniam juxta doctrinam Apostoli, non accepimus spiritum servitutis Rom. viii,
iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum, serviamus Deo non servili timore, sed filiali et puro amore, videlicet magis intuitu suæ bonitatis ac dignitatis, quam propriæ utilitatis atque mercedis. Quanto enim purius ac integrius in Deum convertimur, et quanto minus ad nos ipsos reflectimur, tanto perfectiores Deoque cariores existimus, et per hoc excellentiores ac ditiores Christi coheredes æternali-

Rom. viii,

^{14.}

HII Tim. ii,

^{26.}

Rom. viii,

^{15.}

ter erimus. Nec movere quempiam debet, A quod sancti et electi in hoc mundo multa patiuntur adversa : nam quamvis sint virtuosi, tamen venialiter peccant frequenter, et pro hoc solent a Deo purgari in vita præsentि, ne in purgatorio durius ac diuturnius torqueantur. Unde legitur quarto libro Vitaspatrum, quod erat quidam solitarius in eremo, et ministrabat ei quidam sacerdotalis devotus. Erat quoque in civitate eremo illi propinqua, homo dives et impius. Contigit autem ut dives ille moreretur, deduxitque eum tota civitas et episcopus cum lampadibus ad sepulcrum. Egrediens vero sacerdotalis præfatus ut portaret panem solitario eremitæ prædicto, invenit eum a fera comedestum. Quo viso,

A cecidit in faciem suam in conspectu Domini, dicens : Non surgam hinc nisi demonstretur mihi a Deo quæ sunt haec, quia impius ille talem habuit apparatus in sepultura, et iste qui die noctuque Deo servivit, sic mortuus est. Et ecce angelus veniens, dixit ei : Ille impius parum boni fecit in sæculo isto, et recepit illud hic, ut nullam inveniat requiem in alia vita; iste autem solitarius, quia homo erat ornatus omni virtute, habebat tamen aliquam culpam in se, recepit hanc hic, hoc est, in B sæculo isto pro ea punitus est, ut coram Deo purus inveniatur. His auditis, consolatus est ille sacerdotalis devotus, abiitque glorificans Deum super judicia ejus, quæ vere sunt justa, quamvis occulta.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

ATTENDITE A FALSIS PROPHETIS, QUI VENIUNT AD VOS IN VESTIMENTIS OVIVM, ETC.

Matth. vii, 15-21.

SALVATOR in evangelio hodierno do-
cet, non solum a manifeste malis, sed
etiam a fictis bonis cavere, ne quis a si-
mulatoribus et a callidis, a falsis doctori-
bus, ab hereticis aut hypocritis decipiatur.
Itaque ait : *Attendite a falsis prophetis*,
id est a perversis doctoribus, hypocritis,
fictisque sanctis vos custodite : quoni-
Ps. xvii, 27. am scriptum est, Cum perverso perverte-
ris. Et mala ac falsa tanto periculosius
nocent, quo minus mala et falsa viden-
tur. *Qui veniunt ad vos in vestimentis*
ovium, id est in operibus simulatorie vir-
tuosis, in apparenti devotione et facta hu-
militate, in abstinentiis continentissime
prava intentione assumptis. Siquidem ve-
stimenta ovium, id est bonorum fidelium
qui oves sunt Christi, sunt veræ virtutes
et actus earum, quibus eorum animæ de-
corantur. Harum vestium seu virtutum
quasdam similitudines fictas assumunt

C quidam iniqui, ut boni credantur, sicque
facilius alios fallant. Frequenter etenim
vitia sub virtutum similitudine palliantur,
quia sub specie boni multa mala gerun-
tur. Propter quod ait Apostolus : Ipse Sa-
tan transfigurat se in angelum lucis;
non est ergo magnum, si ministri ejus
transformentur velut ministri justitiae. De
talibus prophetis loquitur Deus per Jere-
miam : Visionem mendacem, et divinatio-
nem fraudulentam, et seductionem cordis
sui prophetant vobis. Possunt quoque,
D quamvis minus proprie, vestimenta ovium
corporaliter intelligi, corporis indumenta
speciem humilitatis et devotionis præten-
dentia : quibus præfati iniqui sæpenumero
se induunt, quatenus virtuosi putentur.
Intrinsecus autem sunt lupi rapaces, id
est, in anima similes sunt lupis voraci-
bus : quia sub veste ovina gerunt cor lu-
pinum, quia crudeles sunt, desiderantes

II Cor. xi,

14, 15.

Jer. xiv, 14.

animas fidelium spiritualiter strangulare, inducendo eas ad vitia et errores. Sunt quoque « lupi rapaces », quia frequenter luporum instar gulosi sunt, atque idecirco virtuosos se simulant, ut temporalia commoda consequantur, quibus ingurgitent semetipsos. De talibus ait in Actibus beatus Apostolus : Seio quod post discessiōnem meam intrabunt in vos lupi graves, non parcentes gregi.

A fructibus (id est ex operibus) eorum cognoscetis eos, quales intrinsecus sunt. Operatio etenim arguit formam, et per exteriora interiora noseuntur : nam qualis quisque est, talia operatur. Nec diu quis potest ferre personam fictam, secundum Senecam, sed in suam cito relabuntur naturam, quibus non subest veritas. Tullius quoque : Fucata (inquit) et simulata cito panduntur. Unde præfati falsi prophetæ, si diligenter considerentur, inveniuntur vane gloriosi, non humiles, sapientes et magni in oculis suis, atque in sensu proprio pertinaces, pleni privato amore, et propria commoda ac præconia affectantes. Deinceps declarat Salvator, quod opera vere virtuosa non faciunt. *Numquid colligunt homines de spinis uvas, aut de tribulis ficus?* Non utique. Sic nec de cordibus mendacium prophetarum procedere possunt opera veraciter virtuosa. Unde et Jacobus dicit : Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam? Numquid potest ficus uvas facere, aut vitis ficus? Denique falsorum prophetarum corda, propter suam ferocitatem et passionum suarum aculeos, rite spinis ac tribulis comparantur ; opera vero virtuosa uvis ac ficubus, quia suaviter mentem reficiunt et confortant.

Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit. Quod intelligendum est de arborebus quæ ad producendum fructus plantantur. Vel per fructum intelligitur omnis utilitas ex arbore proveniens. *Mala autem arbor fructus malos facit.* Verumtamen de hominibus ista principaliter asseruntur, intelligendo per arborem bonam, ho-

A minem virtuosum, seu voluntatem laudabilem; et per arborem malam, voluntatem perversam, seu hominem vitiosum. Itaque bonus homo, in quantum hujusmodi, fructus seu actus efficit bonos ; et malus homo, secundum quod talis, efficit fructus malos. Hinc subditur : *Non potest arbor bona fructus malos facere.* Ita nec homo virtuosus, in quantum talis, facere potest fructus malos. Potest tamen malus fieri et peccare, in quantum habet liberum arbitrium nondum in gratia confirmatum, et B præsertim in quantum ex nihilo est. Sic enim quantum in se est, tendit ad defectum et culpam, nisi a superiori conservetur et perficiatur. Hinc omnis creatura Rom. viii, dicitur vanitati subjecta, intelligendo per 20. vanitatem defectum sive distantiam a verro et incommutabili esse. *Neque arbor mala fructus bonos facere potest.* Sic nec homo vitiosus facere potest opera bona et meritoria, in quantum est vitiosus ; nihilo minus per Dei gratiam liberumque arbitrium, potest fieri bonus et agere bona. Loquitur ergo Christus de homine bono et malo formaliter, non materialiter. Propterea hujusmodi propositiones sunt veræ in sensu composito, non in sensu diviso. *Omnis arbor*, id est quilibet homo adultus rationisque compos, quæ non facit fructum bonum, observando præcepta, excidetur, id est, a consortio electorum pelletur : sicut per Isaiam prædictum est, Tollatur impius, ne videat gloriam Dei ; et Is. xxvi, 10, in ignem infernalem, nisi se emendaverit, mittetur, statim dum moritur, quantum ad animam, atque in die novissimo, cum corpore et anima, quum Christus dicterus est : Ite, maledicti, in ignem æternum. Si ergo peccatum omissionis ignem Matth. xxv, inferni meretur, peccatum commissionis quam horribiliter punietur ? Hinc ait Salvator : Omnem palmitem in me non fermentem fructum, Pater tollet, et in ignem mittet. Et ex his Christus concludit : *Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.*

Postremo, quod absque fructibus bonis nemo adultus queat salvari, testatur Filius

Dei subjungens : *Non omnis qui dicit mihi ex fide informi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum* : quia non sufficit nuda confessio oris. Imo fides sine operibus mortua perhibetur. Nam et fatuæ virgines dixerunt : Domine, Domine, aperi nobis. Sed objici potest illud Apostoli : Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto; itemque, Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicendum, quod Apostolus sumit Dicere, stricte et proprie, pro prolatione ex attentione et affectu prodeunte, quæ B finem.

Jacob. ii, 17, 26.
Matth. xxv, 11.
I Cor. xii, 3.
Rom. x, 10.

A exigit caritatem. Loquitur etiam de confessione oris procedente ex fide formata. *Sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, id est, præcepta Patris cœlestis adimplet.* Nam et per prælatos Deus præcipit tanquam per suos vicarios : propter quod præcepta prælatorum sive Ecclesiæ sunt Dei præcepta, et de necessitate salutis implenda. *Ipse intrabit post hujus exsilii incolatum, omniumque culparum plenariam expurgationem, in regnum cœlorum,* dummodo perseveraverit usque in

Matth. xxiv, 13.

SERMO SECUNDUS

CONTRA SIMULATORES ET CALLIDOS, CONTRA DECEPTORES ATQUE HYPOCRITAS.

CONGREGATIO hypocitarum sterilis. Job xv, 34.

Christus, qui secundum suam deitatem est essentialiter veritas, in Evangelio hypocritas sæpiissime ac specialissime reprehendit, quia hypocrisis veritati specialiter contrariatur. Hypocrita namque se simulat esse quod non est, et sub specie boni abscondit malum. Tripliciter autem hypocrita suam pravitatem abscondit. Primo, in verbis. Sunt enim multi malitiosi qui ut virtuosi reputentur, verba devotionis ac salutis pronuntiant, et quasi ex grandi fervore ac diligentia prædicant. De quibus

Rom. xvi, 18. testatur Apostolus, quod per dulces sermones et benedictiones corda decipiunt innocentium. Tales namque sæpe quasi ex magna compunctione et cum fictis lacrimis sermocinantur. Secundo, in apparatu seu exteriori vultus ac corporis dispositione : quia pallorem assumunt, et inclinato capite maturoque gressu incedunt.

Matth. vi, 16. Hinc ait Salvator : Quum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes : exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Tertio, in operatione : quia je-

junant, orant, ecclesiam visitant, eleemosynas largiuntur, peregrinantur, ut sancti esse credantur; sed omnia ista prava agunt intentione.

Est autem falsorum prophetarum, et hypocitarum ac omnium simulatorum magna fatuitas, magna iniquitas, magna prorsus miseria. Quod magna sit eorum fatuitas, patet : Primo, quoniam plus querunt et cupiunt hominibus placere, quam Deo omnia insipienti. Propterea dicit Gregorius : Hypocrita corpus per abstinentiam afficit, sed per desiderium gloriæ mundo vivit. Christus quoque in Evangelio : Omnia (inquit) faciunt ut videantur ab hominibus. Secundo, quia pro brevi et parva mercede, æterno et maximo præmio spoliant se ipsos. Quum enim faciant opera bona ex genere, pro quibus æternam beatitudinem sortirentur, si recta intentione facerent ea ; tanto se ipsos præmio privant, quia pro temporali commodo aut humano præconio talia operantur. Hinc de eis ait Salvator : Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Gregorius quoque : Quid in cunctis suis sperat hypocrita, ni-

Matth. vi, 2, 5, 16.
Ibidem.

si reverentiam honoris, gloriam laudis, a melioribus metui, ab omnibus sanctus vocari? Et Augustinus fatetur: Quisquis appetit videri quod non est, hypocrita merito appellatur: simulat enim se justum, non exhibet, quoniam totum fructum in laude hominum ponit. Interdum vero hypocritæ carnalia commoda quærunt et lucra, imo carnales delicias atque divitias, et mulierculis se adjungunt, quæ facilius decipiuntur, ut consequantur prætacta. De his infelicissimis hypocritis ait Bernardus: Hypocrita singularia magis et inusitata selectatur, ut propriæ fragrantiam opinionis respergat. Cujus affectio elongatur a Christo, et vanis favoribus delectatur; cuius mens, non testimonio propriæ conscientiæ, sed adulationibus demulcetur.

Tertio, quoniam fructum producunt, et tamen usu fructus se privant. Siquidem opera ex suo genere bona efficiunt, nec tamen ex ipsis operibus veram utilitatem animæ adipiscuntur. Non enim ex ipsis operibus intus ornantur, nec spiritualiter consolantur, nec crescunt in gratia, sed quotidie amplius inquinantur, fœtent ac indurantur, dicente Gregorio: Qualis imperitis apparebat hypocrita, talis vult ab omnibus aestimari, et parator est mori quam corripi; atque quot vitiis plenus est, quasi tot stercoribus in conspectu æterni Iudicis fœtet, ejusque mentem diabolus tacitus tenet. Quarto, quia per solam perversam ac fatuam intentionem, non solum se spoliat fructu virtutum et gratiæ incremento, æternoque beatitudinis præmio, sed insuper perpetuam sibi damnationem mercatur, et poenas habebit gravissimas ac præcipuam in divino judicio confusionem. De hypocrita namque in libro Job ad litteram scriptum est: Si ascenderit usque ad cœlum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur, transiet quasi visio nocturna; luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur; juxta multitudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit; revelabunt cœli iniquitatem ejus, et terra adversus eum consurget. Et-

A enim quanto quis in vita præsenti ampliore rem sibi procurat famam sanctitatis et sapientiæ, tanto major erit ejus confusio in die judicii, æternaliterque in pœnis inferni, si vanus et fictus fuerit coram Deo inventus. Ex his innotescit, quanta sit hypocritarum et simulatorum fatuitas.

Est quoque eorum grandis iniquitas. Propter quod asserit Augustinus: Simulata æquitas non est æquitas, sed duplex iniquitas, quia et simulatio est et iniquitas. Præterea, quum Deus sit veritas, quan-

Bto aliquid magis veritati contrariatur, tanto plus displicet Deo, et graviorem culpam sortitur. Hypocrisis autem quum sit falsitas, et simulatio ac palliatio maledicta, specialiter contrariatur Deo justo, vero ac simplici, et singulariter displicet ei. Propter quod scriptum est: Simulatores et callidi provocant iram Dei. Et iterum ait ^{Job xxxvi, 13.} Scriptura: Væ peccatori terram ingredi- ^{Eccl. n. 14.} enti duabus viis. Quod hypocritis et simulatoribus maxime competit, quia ut ait Gregorius, duabus viis peccator terram ingreditur, quando et Dei est quod opere exhibit, et mundi est quod per cogitationem quærerit.

Insuper magna omnino est horum miseria, vilitas, contemptibilitas atque damnatio. Siquidem valde viles sunt hypocritæ isti et falsi prophetæ, simulatores et callidi, in quibus nulla est vera mentis sinceritas, nulla virtuosa simplicitas, sed tam perversa intentio, tam vilis affectio, tam stulta et aspernabilis fictio. Nam et propria hypocrisi mirabiliter lamentabiliterque cœcantur, nec cœcitatem suam advertunt. Idecirco dicit Chrysostomus: O hypocrita, si bonum est bonum esse, ut quid vis apparere quod non vis esse? Si malum est malum esse, ut quid vis esse quod non vis apparere? Si bonum est bonum apparere, melius est bonum esse; si malum est malum apparere, pejus est malum esse. Aut ergo appare quod es, aut esto quod appares.

Deinceps hypocrisis ista periculosa est valde tam ipsi hypocritæ, quia unicuique

nocet permaxime iniquitas propria, quam aliis. Propterea denuo fatetur Chrysostomus : Nulla res sic exterminat sicut simulatio, quoniam malum sub specie boni celatum, dum non cognoscitur, non caveretur. Rectissime ergo Christus hortatur et docet ut attendamus et custodiamus nos a falsis prophetis, a seductoribus universis, qui ad peccata alliciunt per vanas persuasiones, per impias promissiones, per comminationes, aut aliis modis. Interdum enim inducitur homo ad male agendum hac persuasione, quoniam magna est misericordia Dei, et quia adhuc tempus longum restat in quo poterit pœnitentia agi, et quia multi sunt Sancti qui ad tempus fuerunt maximi peccatores. Sed persuasiones istæ stultissimæ sunt, quia non est minor justitia Dei quam misericordia

Matth. xxv.
13.

eius, et quia nec diem mortis scimus nec horam ; et quamvis aliqui peccatores pœnituerunt et sancti effecti sunt, tamen incomparabiliter plures æternaliter perierunt. Cur ergo perpetuae damnationis periculo exponit se miser et insipiens homo ?

Præterea, ista hypocrisis quamvis tam vana et vitiosa, tam vilis, stulta ac nociva existat, paucissimi tamen sunt qui ea totaliter carent. Nam omnes pene sua palliant et excusant peccata, et boni seu meliores volunt videri quam sunt ; in bonis quoque quæ agunt, frequenter gloria vana tanguntur, complacentiam habent inanem, nec Dei solum ac pure querunt honorem. Hinc sanctus et illuminatissimus contestatur Bernardus : Serpit hodie putrida tabes, hypocrisis, per omne corpus Ecclesiæ, et eo desperatius quo latius, eoque periculosius quo interius. Nam si insurgeret apertus hæreticus, mitteretur foras et aresceret ; si violentus inimicus, absconderet se quis ab eo. Nunc autem ita diffusa est ista hypocrisis, ut vix sit qui se abscondat ab ea : siquidem et in his qui religiosi videntur, regnare probatur. Ideo loquitur Augustinus : Quam multos hypocritas sub habitu monachorum callidissimus hostis dispersit ! Circumeunt provin-

A cias, petunt et exigunt aut sumptus lucrosæ egestatis, aut simulatæ pretium sanctitatis. Hinc etiam scribit Ambrosius : Latet plerumque sub tristi amictu lascivia, et horror deformis vili tegitur veste, ut secreta celentur petulantum animorum. Imo in doctoribus, prædictoribus et prælatis sæpe et infeliciter viget hoc vitium : qui quod docent non faciunt, scire volunt Scripturas ut docti reputentur ac sapientes, sique præficiantur, honorentur et laetus vivant. Quorum damnatio erit gravissima, B et dici potest de eis quod de Pharisæis scribit Chrysostomus : Pharisæorum (inquit) justitia erat in ostentatione operis, non in rectitudine intentionis, in locutione, non in opere, in minoribus observantiis, relictis gravioribus et principalioribus legis præceptis. Tales sunt isti qui corrugunt alios nec emendant se ipsos : imo multoties prava in aliis acriter reprehendunt, et tamen gravia agere sclera non verentur.

Itaque, juxta beatissimi principis Apo-C stolorum doctrinam, deponamus a cordi-^{1 Petr. ii, 1, 2.} bus nostris omnem malitiam et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et detractiones ; sicut modo geniti infantes, innocentiam et puritatem concupiscamus, ut in eis crescamus in salutem. Sit semper tota nostra intentio pura, et nos ipsos ac opera nostra ad Dei honorem ac gloriam pure atque totaliter ordinemus.

Legitur in quarto libro Vitaspatrum, quod quidam Frater sanctus rogavit Deum ut sibi ostendere dignaretur qualiter D versimode abstrahatur a corpore anima justi et anima peccatoris. Et nolens Deus contristare Fratrem illum, fecit eum egredi. Quumque Frater ille venisset prope quamdam civitatem, ingressus est ibi monasterium, in quo fuit unus habens nomen solitarii magni et jacuit in agone. Veditque Frater ille fieri magnam præparationem cereorum ac lampadarum propter solitarium illum, quasi propter eum daret Deus panem et aquam inhabitibus ci-vitatem illam. Nam et dixerunt : Si hic

obierit, omnes simul moriemur. Aveniente autem hora mortis ipsius, vidi Frater præfatus dæmonem descendantem super solitarium illum, habentem in manu tridentem igneum. Dixitque Deus : Sicut anima ista non permisit me quiescere una hora in se, sic nec tu miserearis ejus evellens. Statim ergo misit diabolus tridentem igneum in cor solitarii illius, atque per multas horas torquens eum, extraxit animam ejus. Et fuit damnatus propter suam hypocrisim, quoniam laudes hominum semper optavit.

Post hæc ingressus Frater civitatem illam, invenit peregrinum jacentem in platea ægrotum, non habentem qui ejus gerret curam, et mansit cum eo diem unam. Quumque venisset hora mortis ejus, conspexit Frater ille Michaelem et Gabrielem descendentes propter animam ejus. Sedensque unus a dextris et alius a sinistris, rogabant animam ejus ut egredetur, et

A non egrediebatur, quasi nolens relinquere corpus suum. Dixit autem Gabriel Michaeli : Assume jam animam istam ut eamus. Dixitque Michael : Deus præcepit ut sine dolore ejiciatur, idecirco non potest quis vi eam evellere. Et clamavit Michael : Domine Deus, quid vis fieri de anima ista, quia non acquiescit nobis ut egrediatur ? Respondit Dominus : Ecce ego mitto David cum cithara sua et psallentes cœlestis Jerusalem, ut audiens psalmum, ad vocem eorum egrediatur. Quumque descendissent in circuitu animæ illius cantantes psalmos, exsiliens anima illa præ gaudio sedet in manibus Michaelis, atque cum eo ac aliis Sanctis ascendit in cœlum.

B Ex quo exemplo ostenditur, quam justa et metuenda sint Dei judicia, quam etiam enorme peccatum sit hypocrisis, et item quam salubre sit nihil mundani solatii habere in vita præsenti.

SERMO TERTIUS

QUOD DISCRETIO MEDIUM IN OMNIBUS DESIDERAT, ET RATIO BENE ILLUMINATA,
BONA OPERATUR, NEC FALLI FACILE POTEST.

PURIFICATE corda, duplices animo. *C* Jacob. iv, 8.

Purus ac simplex Deus vult sibi serviri corde puro ac simplici, sicut per Moysen *Ler. xi, 44; xix, 2; etc.* dixit : Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Domini etenim volunt ut servi sui conformentur voluntati eorum : quanto magis summus Dominus universorum requirit ut rationales creaturæ voluntati suæ sanctissimæ conformentur, vitando deformitates et obliquitates culparum, atque amando et exercendo actus virtutum ? Jubbet itaque Dominus ut « duplices animo », id est vitio duplicitatis, simulationis et callicitatis infecti, mentem suam purifcent, pœnitendo, confitendo et satisfaciendo de isto aliisque peccatis, sique simplices fi-

C ant mente et puri in sua intentione, soli Deo finaliter adhærentes, ne et se ipsos propria duplicitate pravitateque perdant, ac alios fallant. Hinc in evangelio hodierno in primis docet unigenitus Filius Dei, ut caveamus a falsis prophetis, hoc est a deceptoribus atque hypocritis, ne eorum fallaci instructione, persuasione, exemplo aut simulata sanctitate fallamur. Nam, *juxta Apostolum, Sermo eorum ut cancer serpit.* Qui veniunt in vestimentis ovium, in *II Tim. ii, 17.* tus vero sunt lupi rapaces.

D Hic primo sciendum ac perpendendum, quemadmodum vitia speciem assumunt et similitudinem quamdam habent virtutum, sique malitiosi virtuosos se simulant. Itaque, quoniam virtus tam nobilis venera-

bilisque consistit, quod etiam vitiosi eam A frequenter valde honorant, hinc quidam iniqui virtuosos se esse configunt et velamen assumunt virtutis : vel ut non reprehendantur, vel ut laudentur, sive ut commoda assequantur carnalia ; vel certe, ut alios pravis fallant doctrinis, et sectas perditionis inducant, atque post se trahant discipulos. Hi tales frequenter suas palliatas malitias in tantum defendunt, ut aliorum veras virtutes vituperent. Sic ergo dissolutio socialis reputatur jucunditas spiritualis ; delicata et excessiva corporis refectione reputatur discretio ; loquacitas, affabilitas dicitur ; invidia fraterna, zelus justitiae ; duritia et inclemencia, rigor justitiae ; avaritia, acquirendi fidelis provisio vult videri ; astutia reputatur prudentia ; jactantia de propriis bonis, ædificatio proximi ; detractio, detestatio vitii alieni. Similiter virtutes reputantur vitia a perversis. Nam abstinenter vivere et paucis esse contentum, avaritia atque tenacitas judicatur ; silentium appellatur tristitia ; maturitas, amaritudo ; zelus justitiae, temerarium judicium ; quies devotionis, pigritia corporis ; castigatio, indiscretio ; simplicitas æstimatur stultitia ; timor Dei, litigiosa conscientia dicitur ; fugere publicum, singularitas nominatur ; cavere scandalum reputatur hypocrisis. Sed inter hæc omnia discretio medium tenet ; et ratio bene illuminata et docta, pretiosum a vili, malum a bono, verum a falso, lucem a tenebris Deut. xi, 27; vere discernit, regia gradiens via, neque ad v. 32, 33. dexteram neque ad sinistram declinans.

Denique, in falsis prophetis de quibus loquitur Christus, inveniuntur vitia jam prætacta et alia multa, quæ ipsi sub specie assumunt et monstrant virtutum. Idcirco ex fructibus seu operibus suis, ut Salvator docet, possunt cognosci : præcipue namque proni sunt detrahere aliis, et aliqua veræ fidei atque catholicæ veritati contraria dicere, et honores appetere.

Insuper docemur ex evangelio isto humanam laudem contemnere, transitoriumque honorem despicere, soloque Dei intuitu

A et amore facere bona et fugere mala : quia ut asserit Augustinus, laus humana non appeti a sapiente, sed sapientem subsequi debet, ut ex sapientis præconio, illi quoque proficiant, qui imitari possunt quod laudant laudative audiunt. Nam bonum ac sapientem laudare, laudanti prodest potius quam laudato. Hinc, secundum eumdem sapientissimum Augustinum, nec vane gaudere debemus quando laudamur, nec contrastari dum vituperamur : quia nec damnare nos potest aut pejores facere irrogata injuria, nec coronare nos potest aut meliores efficere laus aliena. Imo si irrogatam vituperationem sive injuriam patienter sufferimus, coronam patientiæ et gratiæ incrementum meremur. Quemadmodum ergo humiles esse tenemur, ita laudes humanas debemus contemnere, quoniam Augustino testante, esse humilem est nolle laudari in se : idcirco qui cupit laudari in se, superbus esse convincitur.

C Itaque, prout docet Hieronymus, si vere laudabilis esse desideras, laudes hominum ne requiras, quoniam quamvis aliquibus facile sit laudem non curare quando non exhibetur, est tamen difficile ea non delectari dum offertur. Imo interdum incipit homo opus bonum recta intentione, et tamen in ipsa operis prosecutione, dum se laudari advertit, in ipsa laude lætatur : sieque intentio ejus inficitur, et quod bene fuerat inchoatum, fit vitiosum et male finitur. Ideo dicit Gregorius : Sæpe operi bono dum humana laus obviat, mentem immutat : quæ quamvis quæsita non erat, tamen oblata delectat.

D Verumtamen viri perfecti, ex suis laudibus ac honorationibus affliguntur magis quam delectantur : nisi in quantum considerant illas sibi exhiberi atque deberi ut Dei vicariis, vel ob aliam rationabilem causam, ita quod sine peccato aliter fieri nequeat ; sieque perpendunt illas Deo offerri magis quam sibi. Nihilo minus quidam sunt adeo imperfecti et vani, ut etiam fatue gloriantur dum bona eis adscribun-

tur quæ eis non competit, et quæ ipsimet sibi non inesse cognoscunt. In quorum persona ait Bernardus : Laudamus mendaciter, delectamus inaniter; et vani sunt qui laudantur, et mendaces qui laudant. Laudatio itaque perfectis est majoris humilitatis meritique occasio, vitiosis vero nociva est; insipientibus autem et imperfectis occasio fit ruinæ seu gloriæ vanæ, nisi specialis gratia eos præservet. Ideo dicit Gregorius : Laus sua justos cruciat, iniquos exaltat: sed justos dum cruciat, purgat; iniquos dum lætificat, inquinat, impiosque demonstrat. Unde apud Isaiam *Is. iii, 12.* loquitur Deus : Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant. Præterea quidam ita vitiosi ac miseri sunt, ut alios vituperent, aut vituperari ab aliis libenter audiant, ut ex hoc ipsi laudabiliores credantur. Hinc ait Hieronymus : Vilium hominum est et suam laudem quærerentium, alios facere viles, quia alterius vituperatione laudari se putant; et qui suo merito placere non possunt, placere volunt in comparatione pejorum.

Præterea in evangelio isto comparat Christus hominem virtuosum arbori bonæ, hominem malum arbori infructuosæ. Ut igitur simus arbor bona, fructuosa, in profunda ac solida humilitate totam nostram conversationem fundemus. Quemadmodum arbor mittit radices suas profunde in terram, et sicut arbor tempore suo vivescit; ita per sancta desideria interius renovemur. Iterum, sicut arbor tempore aestivali floribus adornatur, ita verbis aedificatoriis, instructivis, humilibus, veris, utilibus abundemus ac decoremur, sicut hortatur Apostolus : Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed qui utilis est ad ædificationem, ut det gratiam audenti. Rursus, sicut arbor bona post flores fructibus adimpleatur, ita ea quæ docemus et prædicamus, opere impleamus, ne reprobis comparemur Pharisæis et Scribis, qui proh dolor! multos valde nunc habent imitatores: de quibus in Evangelio loqui-

A tur Christus, quod dicunt et non faciunt. *Matth. xxiii, 3.*

Iterum, sicut arbor crescit in altum, ita crescamus in altum dupliciter: primo, ut omne bonum quod agimus et habemus, Domino Deo cum omni gratiarum actione et humilitate jugiter adscribamus, quum dicat Apostolus, Quid habes quod non accepisti? atque Salvator, Sine me nihil potestis facere; secundo, contemplando ac *1 Cor. iv, 7.* *Joann. xv,* diligendo Deum altissimum et gaudia ci-vium supernorum, ac ea quæ Christus pro nostra salute assumpsit, fecit ac pertulit. Amplius, sicut arbor tempore suo extra deornatur, nudatur, arescit, et tamen radicibus permanet viva, suoque tempore revirescit: ita si ex hominum pravitate contigerit nos injuste diffamari, contemni, suppeditari, maneamus intus in anima per caritatem viventes, ceterisque virtutibus ac meritis coram Deo fulgentes; iterum, si per adversitates, tentationes et tribulationes victi et lapsi fuerimus, non ob hoc omnino frangamur aut desperemus, sed per poenitentiam, confessionem et satisfactionem resurgendo, spiritualiter revirescamus.

Præterea ex evangelio isto docemur quam arcta sit via salutis, et quam difficile sit salvari: quia non tantum arbor *Matth. viii, 14, 19.* fructus malos producens comburenda censetur, sed etiam illa quæ bonos non efficit fructus. Quocirca, ut ait Fulgentius: Si sterilitas in ignem mittitur, rapacitas quid meretur? Et si semper ardebit qui pauperibus sua non communicaverit, quid passurus est qui aliena abstulerit? Itaque non sufficit mala vitare, quæ per negativa prohibentur præcepta, sed oportet et bona peragere, quæ per præcepta affirmativa jubentur. Propter quod dixit Prophetæ: Declina a malo, et fac bonum. Itaque non sufficit restituere bona injuste adepta, et aliena bona non cupere, sed oportet de propriis bonis opera misericordiæ exercere, secundum quod adest facultas, et causa requirit. Hinc quippe in fine evan-gelii hujus ait Salvator: Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in *Ps. xxxvi, 27.* *Matth. viii, 21.*

regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris cœlestis. Imo impius Christianus non obediens Dei præceptis, multo majorem meretur ac sortietur damnationem, quam infideles. Et quanto quis majoris scientiae, altiorisve fuerit gradus aut ordinis, tanto gravioris erit damnationis, si negligens et injustus fuerit. Itaque a solo Deo laudem et exaltationem quæramus, omnemque laudem et gloriam et honorem mundi pro nihilo arbitremur.

Legitur in Vitaspatrum, quod fuit quidam sanctus eremita, cui certis temporibus necessaria vitæ portavit quidam vir sacerdotalis et bonus, in villa habitans. Qui per totam villam suam publicavit sanctitatem eremitæ illius, ita quod villæ habitatores valde optabant eremitam illum conspicere. Unde et vir præfatus eremitam illum frequenter rogavit, ut semel ad villam illam pro populi ædificatione et instructione dignaretur accedere; sed eremita ille non facile acquieavit ex humilitate, quoniam honorari solebat. Tandem precibus sui pii servitoris vietus, acquieavit, et cum viro illo cœpit venire. Præ-

A currens ergo vir ille, nuntiavit in villa quod eremita veniret; et protinus illi villani cum magna reverentia cœperunt exire ad occurrentem eremitæ, ut cum omni honore susciperent atque deducerent eum. Quumque eremita eos venire adspiceret, statim nudavit se, atque in aqua juxta quam venit, cœpit totum corpus suum lavare. Quod dum a longe vidissent villani, dixerunt ad invicem : Sensum perdidit senex iste. Vir quoque qui ei servivit, vehementer erubuit, et dixit villanis, Rever-B timini, quoniam senex noster mente excessit; et redierunt. Sed vir ille venit ad eremitam, dixitque ei : Abba, cur hoc fecisti? Nam omnes dixerunt : Dæmonium habet senex iste. Cui eremita respondit : Et ego hoc audire volebam. Et rediit statim ad eremum suam ne honoraretur ab illis.

Ecce qualiter sancti viri fugerunt laudes hominum et honores : quanto magis nos imperfecti, defectuosi et vitiosi, omni vituperio ac tormento dignissimi, facere C hoc debemus, atque adversa omnia æquanimiter sustinere?

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE CARNALIBUS VITIIS EVITANDIS ET CONCUPISCENTIIS REFRENANDIS.

IPSE *Spiritus testimonium perhibet spiritui nostro quod filii Dei sumus.* Rom. VIII, 16.

In hodierna epistola sententiis plena, docet nos sanctus Apostolus, primo carnalia vitia evitare, concupiscentias refrenare, non carnaliter, sed spiritualiter conversari. Quod quum ad omnem pertineat Christianum, quanto magis ad religiosos ? *Galat. v, 24.* Alibi namque ait Apostolus : Qui autem

D sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. Ergo qui corpus suum ejusque concupiscentias et vitia non crucifigunt, id est, non reprimunt, non affligunt ac vincunt, non sunt Christi per gratiam, nec membra ipsius, sed dæmonis. Attende hæc, o religiose, quum de religionis essentia tenuitas vietus inseparabiliter esse dicatur. Non ergo super cibum et potum instar canis fame-

lici te effundas, non voluptatem aut car- neam consolationem, non superfluitatem et delicatam præparationem in eis requiras, sed necessariam sustentationem natu- ræ, et discretam castigationem ipsius.

Debitores sumus corpori nostro tan- quam ministro et instrumento. Sed quid ait Scriptura ? Qui delicate nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem. Ita qui corpus suum delicate alit et satiat, cito experietur illud animæ suæ rebelle et puritati contrarians, somnolentum, pigrum atque carnalia solatia optans. Pensemus quoque quod in Ecclesiastico dicitur : Ci- baria, et virga, et onus asino ; panis, et disciplina, et opus servo : servum enim inclinant operationes assiduae. Quemadmodum ergo asino convenient cibus grossus et moderatus, percussio et onus seu la- bor ; et seruo non delicata, sed simplex et modesta refectio, disciplina, operatioque continua : sic corpori nostro debemus mo- deratam nutritionem, disciplinam, atque in bonis jugem exercitationem ; non cor- poralem repausationem superfluam, ne C otio insolecat.

Itaque, si secundum carnem vixerimus, moriemur, quia æternæ damnationis inter- ritum sortiemur, et carnaliter vivens, sic vivendo moritur morte culpæ. Si autem spiritu facta carnis mortificaverimus, vi- vemus vita gratiæ in præsenti, et vita glo- riæ in futuro. Nam et Salvator loquitur : Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis; beati qui nunc esuritis, quia saturabimi- ni. Hæc, si corde surdi non sumus, valde movere et perterrere nos debent, atque D inducere ut cum magno Dei timore cibum sumamus ac potum cum cogitationibus sanctis, et Dominum quotidie ex totis pre- cemur præcordiis, ut nobis gratiam mode- rantiae in cibis ac potibus largiri semper dignetur, ne corda nostra crapula graven- tur, nec curam carnis in desideriis fa- ciamus, sed post refectionem aptiores ad opera simus virtutum.

Insuper ait Apostolus in præsenti epi- stola : Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi

A filii sunt Dei. Quocirca scire oportet, quod ad meritorie operandum, non solum indi- gemus habituali gratia Spiritus Sancti, sed etiam actuali motione ipsius. Quicumque ergo in caritate et gratia est, seu in statu salutis, in tantum agitur Spiritu Dei, id est, Spiritu Sancto movetur, et ejus direc- tione gubernatur, quantum ei necessa- riū est ad salutem. Sed quanto quis ar- dentiori caritate, abundantiorique gratia et majori virtutum perfectione impletur, tanto familiarius, secretius, frequentius, B infallibilis movetur a Spiritu Sancto, etiam sæpe ad quædam mira atque insolita, quæ secundum legem communem essent illicita. Potissimum autem et immediate disponitur homo ad suscipiendum influ- xum motionis et directionis Spiritus Sancti per septem dona ipsius, qui sunt habitus supernaturales infusi, per quos redditur rationalis creatura a Spiritu Sancto prompte mobilis, docilis ac dirigibilis. Studea- mus ergo in omnibus a Spiritu Sancto agi, moveri ac dirigi, nec moveamur impetu passionum, nec propriæ pertinacia volun- tatis, ut homines passionati et immansivi. Quemadmodum enim filii Dei vocantur qui Spiritu Sancto aguntur, sic filii sunt diaboli qui proprias voluntates, perversi- tates et passiones sequuntur, ut sunt ho- mines intimorati et proprii commodi ama- tores, qui in suis propositis, desideriis, verbis et actibus Deum non habent præ oculis, sed tanquam audaces et sibi placen- tes, quidquid affectio suggerit, prosequi et implere definiunt.

Denique ad religiosos subditos, quibus nihil officiorum commissum est, et pro- priam voluntatem Deo ac ejus vicario ob- tulerunt, potissimum pertinet agi, acquies- cere, obedire, non practicare, obsistere, repugnare. Maxime vero cavendum est religiosis, ne in his de quibus incerti sunt, nec probabilem certitudinem habent an sint a Spiritu Sancto, videlicet an sint pro Dei honore proximique salute et bono communi, pertinaciter renitantur, ne Spiriti Sancto obicem ponere videantur. Sum-

me autem periculosum exsisteret in tali- bus, ex passione, aversione seu carnali et vitiosa affectione reniti. Unde si quis competenter aptus instet ad ordinem suscipi, vacetque locus, caveat quisque ne importune resistat, aut aliquem ad resistendum inducat, et ne ex passione aliqua moveatur. Quod si persona multum idonea instaret pro ordine, et quis vanitate seductus seu ambitiosus, ex formidine futuræ promotionis illius, qua se impediendum a concupito suspicaretur honore, receptioni illius reniteretur, omnino diabolicum esset.

Præterea, quoniam teste Apostolo in *Rom. viii.*, præsenti epistola, non accepimus spiritum servitutis in timore, sed spiritum adoptio- nis filiorum, in quo clamamus, Abba (Pater), quem spiritum in Baptismo suscepimus, deinde quotiescumque post mortale peccatum vere pœnituimus et confiteri decrevimus : idcirco Domino obsequamur, et cunctis virtutibus insistamus, non ser- vili timore, sed puro amore, ex quo filialis oritur timor, qui etiam ad omne peccatum vitandum nos debet inducere, ne superpi- issimi Patris cœlestis faciem offendamus, et ne ab eo super omnia incomparabili- ter nobis carissimo separemur; præsertim quum et ipse Deus majestatis immensæ a nobis vermiculis pater appellari dignetur, et nos ejus pietati confisi, ipsum ap- pellare patrem humiliter audeamus. Per quod ad ejus honorationem spontaneam, filiale, amorosam, valde adstringimur, ne et tantæ dignationi ipsius simus ingrati.

Malach. i., 6. Ipse etenim loquitur per Prophetam : Si Pater ego sum, ubi est honor meus ? Ita-

Matth. vi., 9. que, quotiescumque in Oratione dominica dicimus verba hæc, Pater noster qui es in cœlis, summi ac dignissimi Patris ac- cendamur amore, provocemur dignatione, atque ad eum in omnibus honorandum animemur.

Insuper, quod in Spiritu Sancto clame- mus, Abba (Pater), id est, Deum vere Pa- trem vocemus, probat Apostolus subdens :

Rom. viii., 16. Ipse enim Spiritus testimonium perhibet spiritui nostro, id est, Spiritus Sanctus

A per inspirationem internam seu revelatio- nem apertam protestatur animæ nostræ, quod adoptivi filii Dei sumus, utpote in caritate et gratia exsistentes. Potest quoque testificatio ista variis modis fieri atque intelligi. Primo, per evidentem et certam revelationem, sive immediate fiat a Deo, sive per angelum : et ita agnoscit homo certitudinaliter se esse in caritate, vel etiam prædestinatum, ut sancti Apo- stoli et Abraham, cui in Genesi loquitur Deus, Ego protector tuus sum et merces *Gen. xv, 1.*

B tua magna nimis. Secundo, per bonæ spei consolatoriam infusionem : sicque notabi- liter virtuosi communiter sciunt se esse in caritate, non cognitione certitudinali, sed conjecturali atque probabili. Tertio, per propriæ conscientiæ diligentem ex- aminationem : ut dum homo conscientiam suam diligenter examinans, non invenit se mortali peccato obnoxium. Unde in prima sua Canonica dicit Joannes apostolus : Si cor nostrum non reprehenderit *1 Joann. iii,* nos, fiduciam habemus ad Deum. Quarto,^{21.}

C fit per operum attestationem. Quum enim operatio arguat formam, sicut vita naturæ per actum et motum naturæ ostenditur, sic vita caritatis et gratiæ per alacritatem et promptitudinem virtuosorum exercitiorum monstratur. Idcirco dum Spiritus Sanctus efficit hominem in divino obse- quio in omnibus promptum et alacrem ac constantem, testimonium perhibet ei quod in caritate exsistat : siquidem exhibito operis, probatio est caritatis.

Posset hic quæri, an aliquis sciat se esse in caritate. Ad quod ex dictis patet aliqui- lis responsio. Porro dominus Guillelmus Antisiodorensis, in tertia parte Summæ suæ, multum magistraliter scribit de hoc, inter cetera dicens : Aliqui dicunt, quod quidam sciunt se non habere caritatem, sicut qui sunt in actu aut proposito pec- candi mortaliter. Alii dubitant se carita- tem habere, quoniam habent rationes pro utraque parte æque fortes : ut qui incipiunt facere quod in ipsis est, et propo- nunt de cetero non peccare. Alii putant

se habere caritatem, videlicet qui jam multa bona fecerunt, et diu est quod non fuerunt in actu aut proposito peccati mortalis, tamen adhuc sustinent primos motus, imaginanturque turpia, atque inquietudinem patiuntur muscarum morientium, quae perdunt suavitatem unguenti, id est orationis ac meditationis dulcedinem. Alii sciunt se caritatem habere, qui scilicet gustant dulcedinem Dei, et in quibus post 9; I Petr. II, 3. multos fletus pene extinctus est fomes, ut in Maria Magdalene et in Maria Ægyptiaca. Insuper (ait) duplex est scientia : una experimentalis, quae est per aliqua signa ; alia proprie dicta scientia, quae est cognitio alicujus per se noti, ut in principiis, aut alicujus noti ex illis. Primo modo potest aliquis scire se caritatem habere. Et illa signa sunt tria. Primum est jucunditas mentis in bono ; secundum, bona desideria ; tertium, bona opera. Secundo modo nullus scit se habere caritatem, nisi per revelationem. Dispensatione ergo divina fit ut aliquo modo sciamus nos esse in caritate : primo, ut aliquam consolationem habeamus in miseriis sæculi hujus ; secundo, ut Deo gratias referamus ; tertio, ut provocemur ad meliora. Aliquo etiam modo istud nescimus : primo, ut cautiiores simus, et magis solliciti de nostra salute ; secundo, ut humiliores simus, et omnem præsumptionem vitemus ; tertio, ut simus magis timorati, et in bonis operibus instantiores, nec prava

A securitate aut ignavia resolvamur. Amplius, dicit quod sicut duplex est fides, puta informis et formata, sic duplex exstat dilectio, scilicet naturalis atque gratuita. Quæ duæ dilectiones tantam habent affinitatem et conjunctionem inter se, quod non potest homo discernere an suum diligere sit motus dilectionis naturalis aut magis gratuitæ : nam et naturalis dilectio suas habet delicias et quamdam delectationem. — Multa alia scribit de ista materia, tangens et hoc, quod verbum illud B Salomonis, Nescit homo an amore dignus Eccl. ix, 1. sit, intelligitur de amore prædestinationis : quod tamen de amore præsentis justitiæ ab aliis explanatur.

Postremo mihi videtur, quod quamvis multa ponantur indicia per quæ aliquo modo cognoscere potest homo an in caritate exsistat, nullum tamen certius est signum, quam dum homo conscientiam suam bene discutiens, invenit se omne mortale peccatum cordialiter abhorrire, vitare et semper fugere velle. Itaque, juxta principiis Apostolorum doctrinam, per bona opera certam faciamus nostram vocacionem, et hujus epistolæ impleamus strenue documenta, ut simus heredes Dei, bona gloriæ æternaliter possidendo, coheredesque Christi, hoc est, beatitudinis suæ participes, tam increatae beatitudinis ejus, quam habet in quantum Deus, quam beatitudinis suæ creatæ, quam secundum assumptam habet humanitatem.

II Petr. I,
10.

SERMO QUINTUS

DE VITANDA HYPOCRISI ET FICTA DEVOTIONE.

A FRUCTIBUS eorum cognoscetis eos. Matth. vii, 16.

Christus in evangelio hodierno docet, esse quosdam mendaciter virtuosos, fidei justos, puta hypocritas et falsos doctores,

D quos jubet esse cavendos, ne eorum persuasionibus, suggestionibus, calliditatibus, fictionibus quis credat ac seducatur. Sed quum alibi Salvator nobis prohibeat judicare, quomodo nunc præcipit nobis tales

Matth. vii,
1; Luc. vi,
37.

cavere, quum eos cavere non valeamus, nisi eos esse pravos, fallaces ac periculosos judicemus ? Sed ad hoc ex præhabitibus patet responsio. Non enim omne judicium prohibet Christus, sed usurpatum, temerarium et perversum. De manifestis autem judicare permittimur. Multiplex quoque exstat judicium, utpote assertionis et cautelæ probabilis. Verumtamen tunc rursus oritur difficultas quomodo isti falsi prophetæ, hypocritæ et ficti devoti queant agnosciri, quum plerumque manifesta caveant mala, et ea quæ ex genere suo bona sunt operentur : imo longis orationibus, magnis abstinentiis sunt intenti, et ceteris religiosiores videntur. Nihilo minus ad istud respondet in evangelio isto Christus : « A fructibus », inquiens, « eorum cognoscetis eos ».

Qui ergo sunt fructus per quos cognoscantur ? Et respondendum, quod quæstio ista inquirit, qui sint veri ac proprii fructus ovium, hoc est hominum vere virtuosorum ; qui item sint fructus luporum, videlicet hypocitarum ac deceptorum. Nempe quæ utrisque communia sunt aut esse possunt, non sunt veri et proprii fructus alicujus ipsorum ; nec per talia ab invicem possunt discerni. Est itaque advertendum, quod quædam sunt bona ex genere, quæ tamen perversa queunt fieri intentione, ut jejunare, eleemosynam dare, ecclesiam visitare, prædicationem audire. Et ista dum

Matth. vii, 15. bona fiunt intentione, vestes sunt ovium ; dum vana intentione aguntur, vestes sunt luporum. Porro alia sunt bona ex sua natura et specie, quæ prava intentione nequeunt fieri, ut sunt immediati atque eliciti actus virtutum : et ista sunt vera et propria ovium vestimenta. Quorum quædam enumerans Apostolus ad Galatas :

Galat. v, 22. 23. Fruetus (inquit) Spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, etc. In quibus verbis nomina illa virtutum, non habitus, sed actus virtutum designant. Virtutibus autem nullus directe utitur male. Alia demum sunt ex se mala, quæ bono non valent fieri animo : quæ sunt

A veræ et propriæ vestes luporum. Quorum quædam Apostolus exprimit, dicens : *Ma-* *Galat. v, 19.* nifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, inimicitia, contentiones, æmulationes, rixæ, invidiæ, animositates, etc. Verumtamen falsi prophetæ atque hypocritæ, quorum studium et intentio sunt decipere alios sub specie boni, et famam virtutum, honores ac propria commoda adipisci, non solent se prima fronte talibus vestibus operire, seu talia mala publice exercere, ne quales sint agnoscantur ; sed apparentia prima faciunt bona, et tandem ad prava ac pessima, imo et ad apertissima deceptos a se pertrahunt mala, videlicet ad errores et vitia magna, ad hæreses et schismata, ad carnalitates, mollities, rebelliones, pertinacias, ambitiones. Itaque lupi isti et false justi ac deceptores, per fructus illos qui sunt propria vestimenta eorum, utpote per manifesta et inexcusabilia mala, certitudinaliter cognoscuntur, dijudicantur, et secure vitantur.

Per fructus vero qui bono animo fieri possunt, et ovibus quoque communes sunt, non possunt ita cognosciri, nisi ex aliquibus additamentis : ut quum talia agunt cum singularitate et probabili vanitate seu ostentatione, vel animo pertinaci, seu contra suorum superiorum exhortationem aut iussionem. Denique, quoniam sicut *vasa Eccli. xxvii,* figuli probat fornax, sic homines justos tentatio tribulationis, isti fallaciter virtuosi, false justi, ficti devoti per adversitates probantur, et per exercitationes prudentes noscuntur. Quum enim non sint veraciter humiles, mites et patientes, solent in talibus indignari, irasci et per impatientiam suam agnosciri. Nihilo minus hæretici et alii quidam in sensu proprio immansivi, sœpissime patientes videntur, quia antequam suos relinquunt errores, diversas quasi patientissime sustinent pœnas. Attamen eorum patientia non est patientia vera, sed duritia magna, et pertinacia maledicta ; atque ex hoc superbi et vitiosi ac pertinaces monstrantur, quia indociles, indirigibles et inobedientes consistunt.

Præterea, aliquæ sunt virtutes et aliqua vitia inter quæ rite discernere satis exstat difficile, eo quod similitudinem magnam videantur habere, et vitia illa speciem prætendant virtutum, seque virtutes esse impie mentiantur. Sic quippe loquacitas reputatur affabilitas, et dissolutio spiritualis lætitia; severitas quoque reputatur justitia, et remissio pietas, atque amaritudo maturitas; sicque de aliis multis. Ad discernendum inter hæc, indiget homo illuminatione divina ac discretione præci-
Jer. xv. 19. pua, ut veraciter separet pretiosum a vili. Unde ad discernendum in talibus, Deum quotidie exorare debemus, ut in illis dirigere nos dignetur, et ab omni seductione ac periculo præservare.

Insuper, circa talia dupliciter fallimur. Primo, ex ignorantia: ut dum quis bene agere putat et bonæ intentionis est, nihilo minus errat et peccat, æstimans bonum et discretum quod est malum et excessivum. Et ita viri boni peccant quotidie in cibo, potu, somno, vel supportatione peccantium, non taliter corripiendo aut corrignendo hujusmodi sicut oportet aut expedit. Secundo, ex certa malitia: ut dum quis ex prava intentione agit quæ bona videntur, videlicet desiderio laudis et famæ humanæ aut honoris, seu commodi temporalis, vel ut alios fallat ac male alliciat. Et qui taliter agunt, proprie falsi prophetæ, hypocritæ, simulatores et deceptores vocantur. Atque de talibus Christus in hodierno evangelio loquitur, et in duabus nos instruit: primo, ut omnem hypocrisim, simulationem, vanitatem, peruersitatem abhorreamus ac evitemus; secundo, ut ab his qui talibus vitiis sunt infecti, abstineamus, ne seducamur et inficiamur ab illis. Et istud novellis plantationibus, simplicioribus Fratribus et innocentibus omni verbo creditibus valde est necessarium. Sunt namque aliqui praticatores et partialitatem amantes, seque multitudine adhærentium, non ratione et virtute armantes, qui periculosi sunt nimis et præcavendi.

A Porro, quo religiosi præ ceteris cunctis mortalibus magis tenentur esse sibi ipsis ac sæculo spiritualiter mortui, eo plus ab omni hypocrisi, ambitione, calliditate, fictione et appetitione laudis humanæ obligantur esse immunes. Rursus, quo coram Deo tenentur magis esse sinceri et proficentes, nec solum mala, sed et insecuriora vitantes, eo a vitiis illis adstringuntur abundantius esse expertes. Religiosus quippe debet in omnibus esse ad Deum eretus, in ipsum conversus, nequaquam ad B se ipsum viciose reflexus. Quum ergo per vitia illa homo ad se maxime et obliquissime, imo et miserabilissime et damnablem reflectatur, summe et ineffabiliiter detestanda sunt omni religioso. Interea, quo religiosi viam magis arduam sunt aggressi, quo plura propter Deum reliquerunt, quo quotidie plura opera ex suo genere bona, imo et ad perfectionem pertinentia operantur, quo exuberantiores mercedem desuper adepturi sunt, si sinceri justique fuerint; eo stolidius, infelicitas miserabilius agunt, si jam in claustro hypocrisim, ambitionem, desiderium laudis humanæ, duplicitatem, fictionem admiserint, si vitia sua pallient et excusent, si sub specie caritatis atque justitiae suas effuderint passiones, si aliud quid prætendant quam Deum et ejus honorem, ac veram salutem. Audi, o fiete devote, o nequiter humilis, o simulator et callide, quid de hypocritis sacra protestetur Scriptura: Si ascenderit (inquit) usque ad cœlum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur, transiet quasi visio nocturna; luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur; juxta multitudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit; revelabunt cœli iniuriam ejus, et terra adversus eum consurget. Jacobus quoque apostolus ait: Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis.
Job xx. 6-8,
18, 27.

C

D

Sit ergo in omnibus recta nostra intentione, justa nostra affectio, virtuosa actio nostra, sincere omnis occupatio nostra; nec pro vano volatilique favore, præco-

nio aut honore, tot et tantos perdamus labores; nec tam immensa beatitudine nos privemus, ne et ultra hæc æternam

A confusionem atque gravissimam incurramus damnationem, reprobante nos Judice summo.

SERMO SEXTUS

DE HYPOCRISI ET FICTA DEVOTIONE VITANDA, VARIISQUE DOCUMENTIS RELIGIOSORUM.

OMNIS arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. Matth. vii, 19.

Unigenitus Filius Dei, qui in quantum

Joann. xiv, 6. Deus est, essentialiter verus et veritas est

I Cor. i, 24. et ipsa sapientia Dei Patris, sciens quam specialissime ac vehementissime omnis hypocrisis et appetitio vanæ laudis, omnis confictio, vanitas et deceptio, veritati, æquitati ac veræ sapientiæ contrariantur,

Matth. vi, 2, 5, 16; vii, 5; xv, 7; xxiii, 14 et seq. atque a Deo despiciantur, contra hypocri-

sim in Evangelio terribiliter ac sæpissime loquitur, et hypocrita mirabiliter dete-

xxiv, 51; Luc. vi, 42; statur, reprobat et condemnat. Scribas

xii, 1, 56; xiii, 15. quoque et Pharisæos de hypocrisi maxime reprehendit. Quorum nihilo minus quidam specie tenus religiosi, hypocrisim, vanitatem astutiamque sequuntur. Propter

quod loquitur Augustinus: Quam multos hypocritas sub habitu monachorum callidissimus hostis dispersit! Circumeunt provincias, petunt et exigunt sumptus lucrosæ egestatis, aut simulatae pretium sanctitatis. Quidam etiam in observantiis suis sunt

singulares, videri, sciri, laudari optantes. Et qui in secreto coram Deo torpore et negligentia pleni sunt, coram hominibus grandem prætendunt fervorem, simulant æquitatem, devotionem configunt. Hi sunt qui non attendunt nec metuunt districtum Dei judicium; qui homines plus verentur quam Deum, qui magis formidant ab hominibus despici, vituperari, confundi, quam a Judice altissimo reprobari ac aspernari.

O quam infinita est excæatio et insipientia horum! Quibus ait Propheta: Filii

B hominum, usquequo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium? Econtra: Beatus vir cuius est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates et insanias falsas. Hinc ait Bernardus: Hypocrita singularia et inusitata sectatur, ut fragrantiam propriæ opinonis diffundat. Cujus affectio elongatur a Christo, et vanis favoribus delectatur; cuius mens, non testimonio conscientiæ propriæ, sed adulacionibus demulcetur.

Cogitemus Deum omnia intuentem et omnia judicaturum, et odiemus hypocrism; non simulatorum et callidi, sed simplices esse satagamus et timorati. Attendamus quam vanum, vile, stultum et periculosum sit humanis laudibus delectari, hominum reputatione inaniter gloriari: quia per hoc non solum æternam beatitudinem, Dei amicitiam, omnemque virtutem amittimus, sed perpetua quoque meremur supplicia, et confusionem perennem habebimus tanto majorem, quanto hic ab hominibus virtuosiores aestimabamur. Et qui modo devotos et sanctos nos arbitrantur, tunc de nostra vanitate atque insania mirabuntur.

Quam stultus mercator, qui pro divino, cœlesti et æterno honore, transitorium, imo brevissimum et humanum honorem amplectitur! O hypocrita, si appetibile est virtuosum esse, cur vis apparere quod non vis esse? Si malum est vitiosum et vanum exsistere, cur vis esse quod non vis apparere? An ignoras quod nihil ita exterminet quemadmodum simulatio? quoniam malum sub specie boni celatum,

Chrysostomus.

dum non cognoscitur, non cavetur. Nihilo minus, teste Ambrosio, latet plerumque sub tristi amictu lascivia, et deformis vanitas vili ueste obtegitur, ut secreta petulantium tegantur sic animorum. Itaque absit ut quis idcirco se frangat, se aliis applicet, se honeste et exemplariter conversari ac exhibere prætendat, ut ab hominibus commendetur, aut a suis confratribus honoretur, aut certe ad aliquam præsidentiam sive officium promoveatur. Hæc enim diabolica esset perversitas.

Denique, si opera bona ad supererogationem spectantia sunt celanda, ne videatur quis affectare humana præconia; et si vanum ac stolidum est de bonis operibus atque virtutibus vere inexistentibus velle ab hominibus commendari : quanto iniquius insipientiusque consistit de virtutibus non inexistentibus et operibus non peractis velle laudari, aut intra se de hujusmodi laude inanissime gloriari ? Nec quisquam ita sit insensatus, ut alios vituperet, vituperarive cupiat, quatenus illorum comparatione ipse laudabili reputetur. Interdum contingit ut vanitate seductus, dum ab aliquo se in fama, honore, promotione superari veretur, si ille indecenter se habeat, glorietur; si vero omnibus exemplaris amabilisque exsistat, tristetur. Eece quomodo spiritualia ista vitia misserrimi hominis cor excæcant, et pravis implant germinibus, utpote vitiis quæ nascentur ex ipsis. Nec enim numerari queunt peccata ex hypocrisi, ambitione et appetitione laudis humanæ manantia.

Fundemus ergo totam conversationem nostram in tuto, forti ac stabili fundamento, hoc est in profunda ac inviolabili humilitate, in propria mortificatione vivifica, in plena et indesinenti conversione mentis ad Deum; et discutiamus quotidie nosmetipsos, an coram Deo sinceriter ambulemus, an in aliquo ad nos ipsos inanter reflectamur. Summum et incommutabile bonum super omnia incomparabiliter appretiemur; ad Creatorem nostrum continue adspiremus; fonti beatitudinis no-

A stræ omni hora propinquare conemur; Deo sublimi et adorando jugiter studeamus, peroptemus, deprecemur placere, cohærere, uniri, in ejus amore succendi, in ipso quotidie magis ac magis constabili. Non simus incustoditi ac dissoluti, una hora perdentes quod alia acquisivimus de spiritu devotionis ac spirituali profectu ; sicut (proh dolor !) multi sunt qui post celebrationem, post confessionem, post correptionem, post infusam eis compunctionis devotionisque gratiam, protinus ad B consuetas ac pristinas relabuntur dissolutiones, levitates, loquacitates, incustodiam cordis, evagationesque sensuum : ideo parum aut nihil proficiunt, imo magis deficiunt; et quum spiritu coeperint, carne *Galat. iii, 3.* jam consummantur.

Denique, non potest religiosus digne proficere, nec ad perfectionem pertingere, nisi venialia peccata quasi mortalia detestetur, abhorreat, fugiat, defleat ac puniat assidue in se ipso, sitque in indesinenti mentis suæ custodia, et semper C sollicitus ne in aliquo Deum offendat, sed ei quotidie plenius mereatur placere. Itaque collatam nobis frequenter compunctionis devotionisque gratiam diligentissime conservemus, non effundamus : imo in ea crescere semper nitamur. Cogitemus quod juxta Scripturas, congregatio hypocriticarum sit sterilis ; et quod rursus in libro Job legitur : Numquid Deus exaudiet vocem hypocritæ, quum venerit super eum angustia ? aut poterit in Omnipotente delectari ? Ne ergo cum talibus steriles si-

D mus, sint oculi nostri semper ad Dominum, nec unquam ab eo deflectatur aut seducatur cor nostrum, quia ut ait Salvator, « Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur ». *Job xv, 34.* *Ibid. xxvii, 9, 10.*
Hinc sancti Patres in eremo omnem hypocrisim, vanam gloriam, laudem humanam specialissime evitabant. Horribilia quoque in Vitaspatrum et alibi leguntur exempla de quibusdam religiosis hypocritis, qui humana æstimatione sanctissimi erant, sed coram Deo vani fuerunt, et gravissimam

Ps. xxiv, 15.

Matth. viii, 19.

I Petr. iii.
21.

sibi damnationem mercati sunt, atque
æternaliter perierunt. Non ergo sufficiat
nobis laus applaususque hominum, sed

Nulli vanæ conceptioni, nulli fatuæ ima-
ginationi demus ingressum seu moram
in nobis: imo si orta fuerit, protinus ex-
pellatur, derideatur ac penitus suffocetur.
Ideo Climacus loquitur: Si hostis sugges-
serit tibi magistratum, episcopatum, aut
fratrum ducatum, non audias eum. Diffi-
cile est canem, quantumeumque modice
admittatur, a macello cordis expellere.

Postremo, quoniam Christus hominem
virtuosum comparat arbori bonæ, sit qui-
libet nostrum arbor bona, fructuosa et

A pulchra, radices humilitatis mittendo pro-
funde in terram; puris cogitationibus et
sanctis affectionibus quasi floribus ador-
nemur; verbis fructuosis, ædificatoriis,
sacris, quasi foliis venustemur; exercitiis
virtuosis quasi fructibus impleamur; de-
lectationibus virtutum quasi fructuum bo-
norum saporibus recreemur. Et si per
adversa et aspera, per tentamenta et quo-
tidiana peccata, quasi hiemalibus frigori-
bus videamur arescere, tamen per conso-
lationem et confortationem Spiritus Sancti,
B per contemplationem et ferventem Dei
amorem, per incessantem profectum re-
floreamus et in altum crescamus. Ad lau-
dem et gloriam Omnipotentis. Amen.

DOMINICA IX POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

NON SIMUS CONCUPISCENTES MALORUM, SICUT ET ILLI, ETC. I Cor. x, 6-13.

SANCTUS Apostolus in præsenti episto-
la multa nobis proponit salubria docu-
menta, de quibus in processu expositionis
dicetur. Nam ait : *Non simus concupiscen-
tes malorum*, id est, inordinatas affectiones
et carnales concupiscentias abjiciamus :
quemadmodum Ecclesiasticus præcipit,
Ecclesiasticus xviii, 30. Post concupiscentias tuas non eas, et a
voluptate tua avertere. Ideo namque data
est homini ratio, ut per eam illicita desi-
deria refrenet ac supereret. *Sicut et illi*, hoc
est rebelles et carnales Judæi, *concupi-
erunt in deserto*, qui fessi de manna, de-
sideraverunt carnes comedere, dicentes :
Num. xi, 4. *Quis dabit nobis carnes ad vescendum ?*
Ps. lxxvii, 18. De quibus ait Psalmista : Tentaverunt
Deum in cordibus suis, ut peterent escas
animabus suis. *Neque idololatræ efficia-
mini*, *sicut quidam ex ipsis facti sunt*,
vitulum aureum adorantes, *quemadmodum*
scriptum est in Exodo : *Sedit populus*, id
est pars populi Israelitici in deserto, quan-
do egressi fuerunt de Ægypto, *manducare*
et bibere, hoc est ad manducandum et bi-
bendum coram simulacro ad ejus hono-
rem, *et surrexerunt ludere*, id est choroi-
Ibid. 4, 8. zare, et idolum adorare, dicentes : Isti
sunt dii tui, Israel. Quorum utrumque
puerile et stultum est. Et propter hoc
Ibid. 28. scelus imperfecta fuerunt viginti tria mil-
lia Judæorum per manus Levitarum, se-
cundum quod Moyses jussit, et in Exodo
describitur.

Neque fornicemur corporaliter, *sicut*

A *quidam ex ipsis fornicati sunt cum mu-* *Num. xxv,*
lieribus Madianitis, et ceciderunt, id est,
occisa sunt, una die viginti tria millia. In
Numeris dicitur, Viginti quatuor millia; *Ibid. 9.*
sed numerus minor non excludit majo-
rem, imo major includit minorem. Occisi
sunt autem fornicatores isti ab aliis filiis
Israel, Moyse id jubente. Atque ob hanc
populi culpam Deus præcepit principes *Ibid. 4.*
tribuum Israel suspendi in patibulis, eo
quod populum non retraxerunt a tanto
excessu pro posse : quo constat peccata
B subditorum redundare in præsidentes, nisi
qui præsunt fecerint debitam diligentiam
suam in refrenatione subditorum a vitiis.
Tunc quoque Phinees perfodit Zambri du-*Ibid. 8, 14,*
cem filiorum Simeonis, et Cozbi filiam
nobilissimi principis Madianitarum, in lo-
cis genitalibus : quo facto, cessavit plaga
a populo.

C *Neque tentemus Christum*, quærendo
experimentum sapientiae sive potentiae
ejus, *sicut quidam eorum tentaverunt*
Christum, secundum deitatem ipsius. Ten-
tando etenim Deum, tentaverunt quam-
libet divinam Personam. Unde Dominus
dixit ad Moysen : Usquequo multitudo haec
Ibid. xiv,
pessima non credet mihi, in omnibus mi-
rabilibus quæ feci coram eis ? Et tenta-
verunt me jam per decem vices. Porro
persona Christi æterna est ; imo Jesus
Christus æternus est, quum sit verus Deus :
supponit enim divinam et increatam Per-
sonam. Ad quod insinuandum, Judas in
11, 22.

Judeæ 5. sua ait Canonica : Jesus populum salvans de Ægypto, secundo eos qui non crediderunt perdidit. *Et a serpentibus perierunt.*

Num. xxi. Misit enim Dominus in eos ignitos serpentes, a quibus occisi sunt multi, ut in Numeris habetur. *Neque murmuraveritis contra superiores aut proximos vestros, dum increpat vos, vel aliquid adversitatis accidit vobis, sicut quidam eorum murmuraverunt contra Deum et Moysen, juxta*

Ibid. xiv. illud Numerorum : Vociferans omnis turba filiorum Israel flevit, et murmurati sunt contra Moysen, dicentes : Utinam pereamus, et non inducat nos Dominus in terram hanc. Unde Salvator in Evangelio

Cf. Aug. in Joannis tract. xxvi. 11. loquens perversis Judæis : Murmurate, inquit, murmuratorum filii, implete mensuram patrum vestrorum. *Et perierunt,* hoc est, in deserto occisi sunt, *ab exterminatore,* id est ab angelo qui eos extra fines terræ promissionis percussit, et ita per anticipationem eos inde exterminavit.

Num. xiv. Dixit etenim Dominus : Omnes qui murmurastis contra me, non intrabitis terram hanc; sed in deserto jacebunt cadavera vestra. De hoc angelo exterminatore ait

Exod. xxiii. Dominus in Exodo : Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam; observa eum, quia non dimittet quum peccaveris.

Hæc autem omnia, id est debita ista supplicia pro eorum sceleribus inficta, *in figura,* id est typica significatione, *contingebant illis,* videlicet ad significandum quod similia aut majora infligentur nobis tormenta si illorum peccata secuti fuerimus. *Scripta sunt autem ad correctionem nostram,* ut illorum exemplo terreamur et

* correpti- emendemus nos, quatenus qui amore boni bene agere neglit, saltem poenarum emendetur formidine. Felix enim quem faciunt aliena damna peritum. Propter

Prov. xix. quod in Proverbiis habetur : Pestilente flagellato, stultus sapientior erit. Itaque scripta sunt propter nos, *in quos fines sæculorum devenerunt,* id est ultima mundi ætas, quæ incepit a tempore Christi, et durat usque ad terminum mundi : de qua

^{1 Joann. ii. 18.} Joannes ait, Filioli, novissima hora est.

A Denique, juxta doctrinam divini Dionysii, status Ecclesiæ militantis medio modo se habet inter statum Synagogæ statumque patriæ. Unde sicut ea quæ geruntur in Ecclesia militanti, sunt figura eorum quæ fiunt in Ecclesia triumphanti; sic ea quæ acciderunt in Synagoga, figura erant eorum quæ aguntur in Ecclesia. Imo status ac populus Judaicus, fuit figura status populi christiani. Ideo in figura contigerunt omnia illis.

Itaque qui se existimat stare, id est spiritualiter erectum esse in Deo per caritatem et opera virtuosa, *videat ne cadat,* id est, ne gratiam peccando amittat. Nemo ergo securus sit, sed in custodia et timore sit unusquisque, quia in medio laqueorum versamur. Et bene ait, « existimat », quoniam absque revelatione divina nullus *Eccle. ix. 1.* certus est se esse in caritate.

Tentatio vos non apprehendat, id est, in vobis non sit, nec capiat, nec vincat, nisi humana, id est levis et transitoria, utpote inclinatio ad venialia, sine quibus ^{1 Joann. 1.} non potest agi hæc vita. Hoc autem dicit ^{8.} Apostolus, non hortando aut licentiando ut venialiter peccemus, sed non prohibendo, quia vitari non potest. Quamvis enim singula vitare possumus, non tamen omnia. *Fidelis autem Deus est,* qui non patietur vos tentari, hoc est impugnari a dæmonibus aut pravis hominibus, supra id quod potestis, id est ultra vires naturæ aut gratiæ; sed faciet etiam cum tentatione preventum, id est spiritualem profectum, dando gratiam resistendi et per exercitium temptationis proficiendi, ut possitis sustinere, id est patienter tolerare, et tolerando ac resistendo meritorie prævalere. Tentatio ergo passiva, non est in se mala aut fugienda, quum exercitium sit virtutis, et triumphandi ac promerendi materia, atque ad multa perutilis, utpote ad cognoscendum propriam infirmitatem, ad assuendum invocare divinum auxilium, ad obtinendum experientiam in spiritualibus rebus. Propter quod in Ecclesiastico habetur : Qui non est tentatus, ^{Ecclesi. xxxiv. 9, 10.}

*quid scit? Qui non est expertus, pauca
II Tim. ii, 5. recognoscit. Denique non coronatur nisi
qui legitime certaverit. Hinc Jacobus :
Jacob. i, 2. Omne (inquit) gaudium existimate, fra-
tres, quum in diversas tentationes inci-
deritis. Deus enim per angelos sanctos
reprimit malignitatem spirituum immun-*

*A dorum, ne quantum volunt et possent ho-
mines tentent. Per se ipsum quoque et
per angelos, per preces et merita Sancto-
rum ac devotorum, confortat corda homi-
num ad sustinendum ac superandum ten-
tationes, juxta illud in Psalmo : Angelis Ps. xc, 11.
suis mandavit de te, etc.*

SERMO PRIMUS

DE REFRENANDIS INIQUIS PECCATORUM CONCUPISCENTIIS, DEQUE SINCERIS
SUMMI DEI CULTORIBUS.

*QUI stat, videat ne cadat. I Cor. x, 42.
Docet nos beatissimus Paulus apo-
I Cor. x, 6. stolus in præsenti epistola, primo ne de-
sideremus illicita, hoc est per divinam
legem prohibita. Quid autem prohibit
I Tim. iv, 4. Deus, nisi peccata? Omnis etenim crea-
tura Dei bona est, et suo modo amanda.
Nec prohibit Deus appetere aliorum divi-
tias, aut proximi conjugem, quasi divitiæ in
se malæ sint, aut conjux alterius odienda;
sed quia illa appetere, malum est et injus-
tum. Sola ergo peccata prohibet Deus
direkte. Itaque non appetas viciose dele-
ctari, et multa mox superabis peccata:
quia ut asserit Augustinus, peccare dele-
ctat; nam si non delectaret, non fieret.
Verumtamen quædam sunt peccata in se
ipsis poenalia et amara, ut invidia, indignatio,
ira, impatientia, desperatio, turbulen-
tia, timor inordinatus. Igitur non cupiamus
inordinate delectari, et protinus vitia gulæ
atque luxuriæ, jocos immoderatosque lu-
dos, dissolutiones, loquacitates, aliasque
innumerabiles vanitates et impietas vin-
cemus, vitabimus, abjiciemus. Sed quid
est inordinate delectari? Hoc est in rebus
creatis delectari, non per relationem seu
ordinationem earum ad Deum creatorem,
ad ultimum finem, ad veram salutem. Hoc
enim est contra justitiam, contra ordinem
rationis, contra sapientiæ regulam ac cen-*

*B suram. Denique, si quis delectaretur in
Creatore, non in quantum in se ipso bonus
est, sed solum aut principaliter in
quantum bonus est sibi, videlicet homini
delectationem in ipso habenti, hoc esset
inordinate delectari in Deo, essetque Deo
uti, non frui, id est, Deum ad se ac pro-
pria commoda referre, non se ad Domi-
num Deum. Unde talis se ipsum præponeret
Deo, et faceret se ipsum finem sibi,
Deum autem medium ad se ipsum: quod
est omnino præpostorum, injustum, per-
versum.*

*C Itaque, juxta doctrinam Apostoli, con-
cupiscamus bona, non mala. Summe et
præcordialissime affectemus Deo placere,
Deum toto corde diligere, Deum super
omnia sincerissime formidare ac honora-
re. Desideremus quotidie in caritate Dei et
omnium hominum, in omni dono, virtute
et gratia Spiritus Sancti proficere, ut simus
quotidie humiliores, patientiores, ferventes,
purores, atque in ceteris virtutibus
perfectiores. Studeamus quotidie magis sol-
liciti, custoditi, timorati esse coram Altissimo,
ut cum Propheta dicere valeamus: Ps. xxiv,
Oculi mei semper ad Dominum; et rursus,
Providebam Dominum in conspectu meo
15. semper. Sieque Dei intuitu et amore uni-
versa indesinenter odiamus ac fugiamus
peccata.*

Ps. xxiv,
15.
Ps. xxv. 8.

Præterea advertendum, quod Scriptura divina loquitur de duplice concupiscentia, videlicet sensitiva et intellectiva. Concupiscentia sensitiva est in inferiori sensitivoque appetitu, estque desiderium rei materialis, terrenæ, sensibilis. De qua Eccl. xviii,

^{Eccl. xviii, 31.} clesiasticus asserit : Si præstiteris animæ

tuæ concupiscentias ejus, facient te in gaudium inimicis tuis. Concupiscentia intellectiva est in voluntate, quæ est superior intellectivusque appetitus; estque concupiscentia ista desiderium Dei et spiritualium rerum. De qua in Ecclesiastico legitur :

^{Ibid. iii, 31.} Auris bona cum omni concupiscentia au-

^{Sap. vi, 21.} diet sapientiam. Et Sapiens ait : Con-

^{Ps. lxxxiii, 3.} cupiscentia sapientiæ deducit ad regnum perpetuum. Atque in Psalmo : Concupisces et deficit anima mea in atria Domini.

Denique, communiter dicitur quod concupiscentia sensitiva sit vitiosa, concupiscentia autem intellectiva sit virtuosa. Verumtamen, si subtilius consideretur, aliter distinguendum erit, atque dicendum quod concupiscentia utraque est duplex, utpote virtuosa et vitiosa. Est ergo concupiscentia sensitiva una virtuosa, alia vitiosa. Virtuosa est, dum appetitus sensitivus fertur in suum objectum secundum censuram et ordinem rationis, videlicet, dum aliquod sensibile bonum concupiscimus ordinate, secundum quod recta ratio dictat, utpote ordinando illud ad debitum finem : ut si quis appetat cibum et potum quatenus temperate refectus, aptus et fortis sit ad Dei obsequium, vel si maritus cupiat suam cognoscere conjugem amore prolis ad Dei obsequium educandæ, sive ut debitum reddat. Concupiscentia sensitiva vitiosa est, dum appetitus sensitivus in suum movetur objectum contra rectæ rationis judicium, hoc est, dum sensibilia desideramus, non per debitam ordinationem ad veram salutem, sed propter voluptatem immundam, seu plus quam utile aut necesse est ad spiritualia bona acquirenda, conservanda seu perficienda. De qua scribit Apostolus : Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis; caro enim

A concupiscit adversus spiritum, ut non quæcumque vultis, illa faciatis.

Simili modo concupiscentia intellectiva una est virtuosa, quando videlicet sumum ac simplicissimum bonum desideramus pure aut principaliter propter puram et incommutabilem bonitatem ipsius, juxta illud in Psalmo : Quemadmodum desi- ^{Ps. xli, 2.} derat cervus ad fontes aquarum, ita desi- derat anima mea ad te, Deus. Sicque Isaías loquitur Deo : Anima mea desideravit te ^{Is. xxvi, 9.} in nocte. Est etiam concupiscentia ista in-

B tellectualis virtuosa, dum bona creata spiritualia, ut scientiam et virtutes, appetimus ad Dei honorem, ut per eas ad beatitudinem pertingamus, Deumque debite veneremur. Porro concupiscentia intel-

lectualis vitiosa est, dum bonum spirituale, sive increatum sive creatum, appetimus propter proprium, carnale temporale leve commodum : sic multi vani et miseri homines cupiunt notitiam Scripturarum, et aliqua ex suo genere bona efficiunt, quatenus ab hominibus honorentur, lauden-

C tur, et bona corporalia adipiscantur. Itaque concupiscentiam vitiosam, tam sensitivam quam intellectivam, prorsus abjiciamus; concupiscentiam vero virtuosam et ordinatam, tam sensitivam quam intellectivam, apprehendamus, Deum super omnia pure desiderando, atque universa bona creata, tam sensibilia quam spiritualia, per rectam ordinationem ad eum optando.

Secundo ex hodierna docemur epistola, ut simus summi Dei cultores sinceri, eum super omnia appetendo, colendo, amando,

D et non efficiamur idololatræ. Nec solum ^{1 Cor. x, 7.} idololatræ sunt qui idola colunt seu gentilium deos adorant, sed etiam universi qui creaturis magis quam Creatori inhærent, qui ista carnalia et caduca magis quam Deum sublimem et gloriosum querunt, intendunt ac diligunt : quales sunt omnes avari, luxuriosi, ambitiosi, et ceteri vitiosi. Unde avari aurum et divitias magis quam Deum colunt; luxuriosi feminis magis quam Deo student placere; superbi propriam excellentiam magis quam Dei

omnipotentis honorificantiam quærunt. Omnes itaque isti in suis bonis creatis quasi in idolis, summo Deo relieto, lætantur. *I Joann. v.*, Quibus prima Joannis dicitur : Filioli, custodite vos a simulacris. *21.*

Tertio docet Apostolus, ut vitia gulæ vietem, comessationes et potationes superfluas fugiendo, et ne post cibum et potum, ad choreas, ludos, jocos, et alias vanitates exercendas seu inspiciendas surgamus, sed sobrie refecti, Deo gratias referamus. Unde *Luc. xxii, 34.* ait Salvator : Videte ne graventur corda vestra crapula vel ebrietate, aut curis hujus saeculi.

I Cor. x, 8. Quarto docet, ut peccata fugiamus luxuriæ. Fornicatores enim et adulteros judicabit reprobationis judicio Deus, secundum *Hebr. xiii, 4.*

Galat. v, 19, 21. Apostolum. Qui iterum ait : Fornicatores regnum Dei non possidebunt. Nempe, quum Deus sit puritas infinita et sanctitas prorsus immensa, sapientia supersplendissima veritasque mundissima, quanto in peccatis carnalibus major est turpitudo, major excæcatio mentis et amplior in honestas, tanto plus displicant Deo et elongant ab eo : idecirco potissimum vitanda sunt Christianis, qui præ ceteris populis puri ac spirituales, Christique imitatores

Ephes. v, 3. esse tenentur. Unde alibi docet Apostolus, ut ista nec nominentur in nobis. Omnis itaque Christianus ad continentiam obligatur, hoc est ad castitatem virginalem, conjugalem aut vidualem. Atque ut docet *I Cor. vi, 15-19.* Apostolus, corpora hominum continenter et devote viventium templum sunt Spiritus Sancti, et membra eorum, membra sunt Christi; corpora vero luxuriosorum sunt habitacula dæmonum, et membra eorum sunt membra meretricum atque diaboli. Idecirco qui continens est, vitia carnis devitet; incontinens autem pœniteat.

Ibid. x, 9. Quinto docet Apostolus, ne Deum tentemus, quærendo experimentum de omnipotencia aut providentia ejus. Sed certi quod ipse verissime omnipotens est, et universa clarissime intuens, sapientissime ordinans, rectissime quoque disponens, faciamus semper quod in nobis est, seu

A melius nostrum, et in ipso humiliter ac immobiliter confidamus. Sicque nos ipsos et omnia nostra, preces et vota ei fiducialiter committamus, scientes, ut ait Scriptura, quod ipsi cura est de nobis, et quod sperantes in se finaliter non relinquunt.

Sap. vi, 8;
xii, 13; 1
Petr. v, 7;
Eccli. ii, 11.

Sexto docet, ne murmuremus, sed patientes et humiles simus. Itaque quidquid adversitatis acciderit nobis, quidquid correctionis seu pœnæ aut reprehensionis fuerit nobis inflictum, non murmuremus; sed Dei providentiam ejusque justa iudicia attendentes, pensemus nos talia pati non absque ordinatione divina, vel propria culpa, vel pro gratia et gloria augmentanda, aut pro alia rationabili causa justo Deo ac sapientissimo nota: et ideo patientes perseveremus, et gratias Deo agamus. Primo autem et maxime est cavendum ne murmuremus adversus Deum. Ait equidem Augustinus: De nulla re magis Deum offendisse Judaicus populus dictus est, quam murmurando adversus Deum. Secundo, ne contra prælatos aut præsidentes. Unde Moyses filiis Israel contra se et Aaron murmurantibus ait: Non contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. Gregorius quoque testatur: Qui contra superpositam sibi potestatem murmurat, illum redarguit qui potestatem instituit ac donavit; quisquis vero pro peccato suo corrigitur, nisi murmurando renitatur, eo ipso justus esse jam inchoat, quo corrigentis justitiam non accusat. Tertio, ne contra caritative corripientes. Ideo Salomon loquitur: Viro qui corripientem *D* Dura cervice contemnit, repentinus superveniet interitus. Quarto, ne contra injuriantes, quum dicat Salvator: Beati estis quum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint; gaudete in illa hora, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Hinc ait Isidorus: Discat non murmurare qui adversa patitur; et si ignorat cur ea sustineat, per hoc juste pati se arbitretur, quia ab illo gubernatur ac judicatur cuius judicia nunquam exstant injusta.

Exod. xvi, 8.

Prov. xxix, 1.

Matth. v, 11, 12.

Septimo docet Apostolus, ut qui stat, *t Cor. x, 12.*

caveat casum. Oportet enim ut semper simus custoditi atque solliciti ne peccemus, præsertim quoniam per Ezechiem loquitur Deus : Si averterit se justus, et fecerit iniquitatem, omnes justitiae ejus non recordabuntur, sed in prævaricatione sua morietur. Magis quoque culpabile est, post acceptam veritatis notitiam et post caritatis ac gratiæ infusionem peccare, quam ante. Nemo igitur vana securitate torpescat, nemo ex temporum diuturnitate negligenter aut remissior fiat, quoniam nisi in timore Dei tenuerit se instanter, cito B ejus conscientia subvertetur.

Ezech. xviii. 24.

Eccli. xxvii. 4.

1Cor. x. 13.

Ultimo docet Apostolus, ut non apprehendat nos tentatio, nisi humana. Gravioribus ergo ac diabolicis temptationibus invictissime reluctemur, sicut de hoc in specialibus sermonibus dictum est. Omni itaque pravæ suggestioni, omni illicitæ inclinationi, omni vitiosæ persuasioni fortiter resistamus, Deum habentes semper præ oculis, et metuendissimum ejus judicium,

A atque supplicia impiorum æterna. Unde quo gravius quis tentatur, eo Dei auxilium ferventius incessabiliusque invocare doceatur. Quemadmodum in Vitaspatrum habetur, quod quidam sanctorum Patrum habuit probatum ac virtuosum discipulum. Quem quum diabolus acriter valde tentaret, et discipulus ille orando et jejunando constanter resisteret, dixit sanctus abbas ejus ad eum : Fili, si vis, oro Deum ut auferat a te impugnationem istam. Respondit discipulus : Quamvis contra tentationem istam resistendo laborem habeam magnum, sentio tamen me in resistendo proficere : idcirco, o sancte Pater, noli Deum orare ut tollat a me temptationem istam, sed ut virtutem et gratiam præstet resistendi viriliter, et sustinendi ac prævalendi finaliter. Quo audito, Pater ille dixit discipulo : Ecce, fili, jam scio quod fideliter pugnam istam intelligis; resiste ergo in desinenter, et Dominus erit tecum, teque æternaliter pro victoria coronabit.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

HOMO QUIDAM ERAT DIVES, QUI HABEBAT VILICUM. *Luc. XVI, 4-9.*

Philipp. II, 7.

Baruch III, 35, 36, 38.

SALVATOR in evangelio isto ad opera misericordiæ nos hortatur, proponens parabolam, ex qua quantum opera misericordiæ valeant ad salutem, ostenditur. Itaque, sicut in Luca scriptum est, Christus dixit ad discipulos suos : *Homo quidam erat dives.* Per hominem istum intelligitur Christus, qui exinanivit semetipsum humanam assumendo naturam, et propter hominum salutem factus est homo, juxta illud Baruch : Qui fecit stellas, hic Deus noster est; et post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est. Christus quoque secundum quod Deus, dives est opulentia infinita, quoniam beatitudo et perfectio ejus immensa est : Patris namque

C et Filii et Spiritus Sancti una est opulentia, una plenitudo, una essentia, in qua omnis nobilitas, omnis pulchritudo, omnis gloria et potestas simplicissime continetur. Denique Christus est æterna, increata *1Cor. I, 24.* et infinita sapientia Patris. Et in libro Sapientiæ habetur : Si divitiæ queruntur, *Sap. VIII, 5.* quid sapientia locupletius? Christus etiam secundum quod homo, dives est et ditior universis, quoniam omni creaturæ prælatus est (secundum quod dixit : Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra), *Matth. XXVIII, 18.* D fuitque summus sacerdos et omnium rex. Et anima ejus, a suæ creationis principio, ditissima ac perfectissima fuit in omni gratia et virtute ac donis Spiritus Sancti :

imo in bonis gloriae, quoniam Deo beatificitate fruebatur, atque divinam clarissime indesinenter vidi essentiam. Nihilo minus Christus in exterioribus voluntariam paupertatem assumpsit (propter quod dixit : *Matth. viii. 20.* Filius hominis non habet ubi caput reclinet), quatenus ejus inopia corporali divites efficiamur opulentia spirituali.

Qui habebat villicum, id est dispensatorem. Quamvis autem villicus, villæ rector et custos proprie nuncupetur, hic tamen pro œconomio, id est procuratore seu dispensatore domus, accipitur. *Et hic diffamatus est apud illum,* scilicet Christum omnium judicem, quem latere nil potest.

Porro diffamatio ista iniqui apud Deum seu Christum, fit variis modis ac multiplici testimonio. Primo, per ipsam infallibilem et omnia intuentem sapientiam Dei,

Jer. xxix. 23. qui per Jeremiam testatur : Ego sum testis et judex. Secundo, per angelos, qui zelo justitiæ opera hominum bona et mala coram Deo proponunt. Tertio, per dæmones,

Zach. iii. 1. qui ex invidia faciunt hoc, quemadmodum in Zacharia patet de Satan, qui Jesu filio Josedec adversabatur per accusationem procacem. Quarto, per remorsum conscientiarum, juxta illud ad Romanos :

Rom. ii. 15. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum. Quinto, per evidentiam operum, sicut in Genesi Dominus ait ad Cain : Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Sexto, per querelam vicinorum atque egentium, secundum quod in Proverbis legitur : Qui abscondunt frumentum in tempore, male dicuntur ; benedictio autem super caput vendentium. *Quasi dissipasset bona ipsius,* id est, inutiliter ea expendisset aut consumpsisset.

Per villicum istum intelligi potest quilibet homo, qui corpus et animam, et cuncta quæ habet, a Deo accepit, et eis ad Dei honorem uti tenetur, atque in bonis operibus eadem occupare. Præsertim aliorum prælatus seu princeps quicumque per hunc villicum designatur, qui sibi commissos bene regere obligatur, verbo et opere eos ædificando, temporalia quoque

A utiliter tenetur expendere et superflua in pios usus convertere. Exteriorum quippe bonorum dispensatores magis quam possessores aut domini homines sunt, utpote rationem daturi qualiter ea expenderint : ideo moderate et fructuose eis uti tenentur. Porro pretiosissima Dei bona sunt animæ rationales, Christi sanguine liberatae : quas dissipat, qui falsis doctrinis, pravis exemplis aut negligentia eas ad vitia pertrahit aut trahi permittit, nec revocat, si ex officio ad hoc tenetur aut congrue posset : quod tanto sceleratus est apud Deum, quanto exterioribus rebus præstantiores sunt animæ immortales.

Et vocavit illum, id est Christus villicum illum. Hæc vocatio, non est illa qua quisque tempore mortis ad divinum vocatur judicium, quia post illam non est locus aut tempus pœnitendi ac promerendi, sicut post istam de qua agitur modo. Idcirco vocatio ista est, qua quisque in vita hac divinitus admonetur per inspirationem divinam sive angelicam, seu allocutionem humanam, ut cogitet quam suo tempore rationem de omnibus Deo reddere possit. *Et ait illi : Quid hoc audio de te ?* id est, cur ita te habuisti, quod mihi taliter accusaris ? In quibus verbis instruuntur prælati in quatuor. Primo, ne subditorum peccata dissimulent, sed citius quo convenienter possunt ea corripiant et emendent. Secundo, ut veritatem famæ inquirant, nec statim omni credant spiritui, sed etiam audiiant accusatum : nam ait, « *Quid audio* », ¹ etc. ? Tertio, ne accusatores prodant : quia non ait, Ille, vel, Talis mihi hoc dixit ; sed, « *Audio* ». Quarto, ut culpam de qua alias accusatur, specificent. Melius namque potest se homo corrigere, quum ei exprimitur in quo deliquit, aut excusare, si innocens est. Nam ait, « *Quid hoc ?* » Redde rationem *villicationis tuæ*, id est, ad redendum te præpara, atque conscientiam tuam examina qualiter in dispensatione tibi commissa te habuisti, ut valeas de omnibus reddere rationem. *Jam enim non poteris villicare,* id est, in proximo est ut ¹*Joann. iv.*

de hac vita tollaris, et rebus tibi concessis ad meritum diutius uti non queas, quia post mortem non est tempus merendi. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes; sicut et Salomon hortatur: *Quodecumque potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.*

Ait autem villicus intra se, id est, provide cogitavit, atque consilium a propria ratione quæsivit, quid sibi in tanto esset agendum discrimine. Siquidem timor multos reducit ad meliora. Quid faciam? Potius cogitavit, Quid faciam, quam, Quid dicam, quoniam scivit quod apud justum ac infallibilem Judicem plus valeant opera bona quam verba ornata, dicente Apostolo: Non in sermone est regnum Dei. Quia dominus meus aufert a me villicationem, id est, comminatur quod statim me auferet de vita præsentि, ita quod amplius in rebus mihi ab eo concessis dominari ac promereri non potero: ideo nisi mihi modo providero, post mortem remedium non habebo. Fodere non valeo, id est, dura pœnitentiæ opera exercere non queo, multum abstinendo, peregrinando, me flagellando, in orationibus pernoctando. Mendicare erubesco, id est, ab aliis suffragia meritorum petere verecundor, nisi et ego ipse aliquid boni agam, et temporalia pro vitæ stipendio intercessoribus meis rependam.

Scio quid faciam, id est, ratio mea per evangelicæ legis doctrinam instructa, dicit mihi quid agere debeam, ut quum amotus fuero a villicatione, id est, per mortem ablatus fuero de hac vita, ita quod nec mihi, nec aliis præesse possim ad meritum, recipiant me hi quibus benefacere cogito, in domos suas, id est, meritis ac precibus pauperum salver, et in cœlesti regno suscipiar. Quod licet sit unum, pluraliter tamen ait, « in domos suas », quia in uno regno cœlesti diversæ sunt mansiones, hoc est diversi gradus præmiorum, juxta differentias meritorum. Et juxta di-

A versos gradus meritorum, homines assumuntur ad diversos ordines angelorum. Propter quod asserit Filius Dei: In domo *Joann. xiv.* Patris mei mansiones multæ sunt.²

*Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, id est religiosis ac indigentibus, qui quantumlibet justi sint, attamen debitores sunt Dei: vel propter sua peccata quotidiana ac venialia, pro quorum remissione orant, dicendo, Dimitte nobis *Matth. vi.* debita nostra; vel quia pro acceptis beneficiis ac donis Dei servire et regratiari ei tenentur, nec Deo valent æquivalens unquam rependere. Dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Cadus est amphora certæ quantitatis. Et possunt per centum cados olei omnia humanæ fragilitatis designari peccata: quia ut Jacobus loquitur, in *Jacob. iii. 2.* multis offendimus omnes. Qui autem vult sibi a Deo ignosci, debet et aliis libenter ignoscere. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, id est chartam in qua ad cautelam describitur forma contractus seu C debitum: quæ alio nomine chirographum *Tob. iv. 21.* appellatur. Sede cito, et scribe quinquaginta. Sieque medium partem ei dimittit. Et ait, « cito », quia celeriter agenda sunt opera bona, præsertim misericordiæ opera. Quemadmodum enim hilarem, ita et *II Cor. ix. 7.* celerem datorem diligit Deus. Propterea loquitur Augustinus: Et rem perdit et meritum, qui pauperem molesta mora suspendit. Hinc Salomon ait: Ne dicas, Vade, *Prov. iii. 28.* cras dabo tibi, quum hodie vel statim dare possis. Unde communiter dicitur: Qui cito D dat, bis dat; nescit dare, qui dare tardat.*

Deinde alio (secundum antiquam grammaticam), id est alteri, dixit: Tu vero quantum debes domino meo? Qui ait: Centum coros tritici. Corus hic sumitur pro mensura. Ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. Cur minus dimisit huic quam præcedenti? Respondetur, quoniam ille indigentior fuit; et item ad insinuandum quod abundantius debeamus indigentibus compati quam succurrere valamus. Oleo namque compassio, tritico

autem subventio designatur. Vel ideo plus A id est astutiores, *filiis lucis*, id est spiritualibus ac devotis hominibus, *in generatione sua* carnali, id est inter suos, sunt.

Itaque ad hoc Christus istam adduxit parabolam, ut sciamus quod sicut dispensator qui de rebus domini sui fecit liberalitatem et pietatem, ab illis receptus est quibus benefecit; ita Christiani pro posse suo subvenire debent pauperibus, ut in regno suscipiantur cœlorum (de quo ait Matth. v, 3. *Salvator*: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum), quemadmodum ad Timotheum scribit Aposto-

I Tim. vi, 17, 18. *lus*: Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, nec sperare in incerto divitiarum, sed facile tribuere et communicare.

Et laudavit dominus villicum iniquitatis, id est dispensatorem istum injustum, qui et antea bona domini sui dissipavit, jamque de residuo furtum commisit, *quia prudenter egisset*: id est, non de furto eum laudavit, sed de provida provisione sui ipsius: quæ tamen non fuit vera prudentia, sed injustitia. Idcirco laudatio ejus non fuit absoluta laudatio, sed aliqualis. Multo magis Christus, qui nullum sustinet damnum, laudabit prælatos et universos qui subditis et indigentibus vere fuerint misericordes.

Quia filii hujus sæculi, id est amatores mundi, qui huic sæculo se conformant, et terrenis atque carnalibus rebus magis quam Deo inhærent: de quibus Joannes I Joann. iv, 5. in epistola sua ait, Ipsi de mundo sunt, et de mundo loquuntur, et mundus eos audit. Tales ad Deum non pertinent, quum sint servi ac membra diaboli, et frequenter mundi nomine exprimuntur. De quibus Joann. xvii, 9. loquitur Christus Patri æterno: Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi de mundo, quia tui sunt. *Prudentiores*,

B id est astutiores, *filiis lucis*, id est spiritualibus ac devotis hominibus, *in generatione sua* carnali, id est inter suos, sunt. Hoc dicitur, non quod inquis vera insit prudentia, quæ est virtus, sed quia pro temporalibus acquirendis, conservandis seu expendendis, diligentiores, acutiores et agiliores sunt, quam viri boni pro spirituali profectu gratiæ ac virtutum: quum tamen spiritualia dona sint temporalibus rebus incomparabiliter meliora: unde et incomparabiliter plus laborandum esset pro eis.

C Subinde Christus parabolam hanc ad propositum applicat. *Et ego dico vobis*, id est, doceo, hortor seu jubeo: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, id est, divitias seu bona terrena pauperibus misericorditer ac liberaliter communicando, acquirite vobis amicitias Dei atque Sanctorum, qui misericordes et liberales homines, non avaros et impios amant. Mammon Syriace est nomen dæmonis qui tentat homines de divitiis male acquirendis, cupide reservandis aut vitiouse expendendis. Hinc « *mammona* » appellantur divitiae. Quæ cur divitiae iniquitatis dicantur, in sermone patebit. *Ut quum defeceritis a vita præsenti*, id est, obieritis: *juxta illud Genesis, Deficiens Abraham mortuus est; recipient vos Deus et Sancti, in æterna tabernacula*, id est ad mansiones cœlestes: de quibus ait Propheta, *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* Quæ ^{Ps. LXXXIII, 8.} dicuntur æterna a parte post, non a parte ante. Vel, « *quum defeceritis* » a propriis meritis, ea non habendo seu per culpam D amittendo, « *recipient vos* », etc., id est, gratiam pœnitendi atque finaliter obtinendi vitam beatam vobis procurent precibus suis ac meritis pauperes sancti et boni, quibus per opera misericordiæ subvenistis aut complacuistis.

SERMO SECUNDUS

QUOMODO QUISQUE SUBSTANTIAM SIBI A DEO COMMISSAM, CORPUS VIDELICET ET ANIMAM,
ET QUIDQUID AD SE PERTINET, FIDELITER DISPENSABIT.

OMNES stabimus ante tribunal Christi. Rom. xiv, 10.

Deus omnipotens, præ ceteris creaturis Gen. i, 26, inferioribus dicitur hominem ad imaginem et similitudinem suam creasse, quoniam dedit ei rationem liberumque arbitrium, ut per rationem se regat, compescat, et sapienter in eunctis se habeat, atque per liberum arbitrium sponte bonis adhæreat, peccatis resistat. Porro regere est rem ad suum finem dirigere. Finis autem hominis est æterna felicitas, utpote beatifica visio Dei: debet itaque homo se ipsum et omnia sua, cogitationes, affectiones, verba et opera, possessiones, et quidquid pertinet ad se, ordinare ad finem præfatum, quatenus per omnia ista juvetur ad obtinendum felicitatem æternam. Sic Deus fecit hominem unumquemque villicum suum, id est gubernatorem sui ipsius et rerum suarum, quatenus bene utatur corpore suo et anima, universisque membris corporis ac omnibus animæ viribus: hinc statim dum moritur homo, anima ejus ad tribunal Christi perducitur, ut judicetur ab eo qualiter gubernavit se et omnia sua.

Primo igitur debet quilibet Christianus bene regere proprium corpus, dando illi de necessariis vitæ quantum expedit animæ ad bene vivendum, ad complacendum Domino Deo, ad acquirendum æternam salutem. Qui ita non agit, sed corpore suo abutitur ad peccandum, et per membra corporis exercet peccata, per linguam vanam, falsam, detractoria, impia verba loquendo, per oculos lascive et vage circumspiciendo, choreas, spectacula atque similia libenter cernendo, et ita de ceteris membris: hic talis dissipat substantiam Domi-

A ni sui, videlicet proprium corpus, quoniam spiritualiter perimit illud, et aufert illud Creatori ac ejus obsequio, facitque illud membrum diaboli, et operibus tenebrarum mancipat illud. Quod potissimum faciunt qui gulæ, luxuriæ, rapinæ et ceteris impietatum operibus corpora sua præbent. Quocontra hortatur Apostolus: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus; sed neque exhibeatis membra vestra arma iniustitiae peccato, sed arma justitiae Deo. B Denique, quam diligenter et indesinenter debeat quisque membra sua custodire atque reprimere, ne per ea Deum creatorem offendat, constat ex hoc quod ait Salvator: Si oculus tuus scandalizat te, erue eum et projice abs te; et si manus tua aut pes tuus scandalizat te, abscide et projice abs te. Quod non est intelligendum de reali membrorum abscisione, sed de eorum repressione ab omni usu illicito.

Secundo unusquisque fidelis debet bene regere animam suam, interiores sensus et appetitum sensitivum rationi subdendo: potissimum sensum interiorem qui imaginativa vis nuncupatur, ab immundis et vanis ac inutilibus imaginationibus seu phantasmatibus purgando ac præservando; sensum quoque interiorem qui vis cogitativa vocatur, ab immoderatis apprehensionibus et cogitationibus suppositorum ac materialium appendicularum et circumstantiarum individualium mundando et custodiendo; insuper appetitum sensitivum tam concupiscibilem quam irascibilem coercendo, ne circa sua objecta, videelicet circa sensibilia bona aut mala, prospera vel adversa, moveatur aut afficiatur Matth. xviii, 9, 8.

nisi secundum rectæ rationis judicium, A
quatenus de nulla re exteriori, temporali,
sensibili homo delectetur aut contristetur,
nisi prout ratio dictat : nec aliquam rem
sensibilem seu carnalem desideremus, ame-
mus, exspectemus, fugiamus, odiamus sive
abhorreamus, nisi prout recta et prudens
ratio judicat. Verumtamen hujus contra-
rium agunt homines carnales, intimorati
et insipientes, qui instar brutorum sensua-
litatem suam sequuntur, et visa aut appre-
hensa quacumque re carnali aut corporali
delectabili aut utili, statim absque timore B
Dei, et ratione contempta, appetunt eam,
soloque cogitatu et affectu involvunt se
peccatis gravissimis avaritiæ, luxuriæ, imo
et adulterii ac sacrilegii. De quibus ait
Ps. xiii, 3. Propheta : Non est timor Dei ante oculos
Ps. lvi, 2. eorum ; itemque, Corrupti sunt, et abom-
inabiles facti sunt in iniquitatibus.

Præterea ratio et voluntas, quæ sunt su-
premæ potentiae animæ, Deo sunt subjiciendæ, angelicis quoque inspirationibus
ecclesiasticisque præceptis, et omni salu-
bri exhortationi ac informationi, correpti-
oni et correctioni. Tunc autem ratio sub-
ditur Deo, quando juxta evangelicæ legis
mandata et documenta se habet, creden-
do credendis et veritatibus acquiescendo,
falsitatibus atque erroribus resistendo aut
non consentiendo, carnales concupiscen-
tias et ceteras animæ passiones, videlicet
iram, tristitiam, dolorem, delectationem,
cupiditatem, etc., vincendo, universaque
inferiora sensibilia, imo se ipsam et ho-
minem totum ad Deum, ad Dei honorem
et gloriam jugiter ordinando. Insuper sub-
denda est ratio Deo, ut secundum quod
possibile sibi est, occupetur et conquiescat
immediate in eo, contemplando infinitam
bonitatem, immensam pulchritudinem, sa-
pientiam, omnipotentiam, beatitudinem,
omnemque perfectionem, suavitatem, mi-
sericordiam, justitiam ac munificentiam
Dei altissimi, supergloriosissimæ quoque
Trinitatis mutuam intuitionem, mutuam
dilectionem, complacentiam ac fruitionem,
sed et emanationem ac communicationem

A ejus ad intra, æternam et superbeatissi-
mam consistentiam ejus. Horum contem-
platio, magna est humanæ mentis perfe-
ctio, ad quam pertingere nequit, nisi a
cogitationibus vanis et frivolis, ab inordi-
natis et infructuosis occupationibus ac
studiis se expurget, sicut per Isaiam Do-
minus cohortatur : Auferte malum cogi-
tationum vestrarum ab oculis meis. Unde
et negligenti per Jeremiam increpatorie
loquitur : Usquequo morabuntur in te co-
gitationes noxiæ ? Imo per Michæam ait
B prophetam : Væ qui cogitatis inutile. Ecce *Mich. ii, 1.*
quam necessaria est custodia mentis atque
purgatio intellectus ab omni cogitatione
turpi, infructuosa, perversa.

Præterea voluntas Deo subdenda est, ne
sensualibus affectionibus inordinatisque
motibus acquiescat, sed ordinate se habeat
in amando : ita ut homo in primis toto
corde super omnia incomparabiliter amet
atque desideret Dominum Deum, deinde
se ipsum in Deo, tertio proximum, quarto
corpus proprium ; inferiora autem non
C amet nec cupiat inordinate, sed solum in
quantum sunt necessaria sive utilia ad
virtuose vivendum. Purganda ergo est vo-
luntas ab omni malitia, ab omni affectione
non bona, ut jugiter cupiat summo bono
uniri et complacere, in omni virtute et
gratia crescere, peccata semper cordialius
detestari, odire ac fugere. Qui ita se ha-
bet, pretiosissimam Domini sui substanciam,
utpote propriam animam et nobilissimas
eius vires, bene dispensat, fructuose
expendit, salubriter regit. Porro qui car-
nalibus desideriis acquiescit, qui pravis
et sordidis cogitationibus immoratur, qui
quotidie addit peccata peccatis, iste tan-
quam infidelis et negligens villicus dissipa-
t D Domini sui substanciam, scilicet ani-
mam propriam summæ Trinitatis imagine
decoratam et sanguine Christi redemptam,
quam tradit dæmonibus constuprandam
atque ab inferis glutiemad. O quanta est
excæatio, ingratitudo, negligentia et per-
versitas hominis talis !

Præterea multi sunt quibus hæc tanta

infidelitas, pravitas et ingratitudo non sufficit, sed suggestione iniqua, pernicioso exemplo, fama scandalosa, vita publice vitiosa, aliorum animas trahunt ad mortem culpæ in præsenti, atque per hoc ad mortem infernalim miseræ in futuro. Isti sunt odibilissimi Deo, cuius pretiosissimam substantiam tam sceleratissime dissipant, spiritualiterque annihilant, quia ut asserit Augustinus, Peccatum nihil est, et nihil fiunt homines peccando. Unde Apo-

Galat. vi, 3. stolus protestatur : Qui se putat aliquid esse, quum nihil sit, ipse se seducit. In isto potissimum culpabiles sunt vitiosi prælati et principes negligentes, omnesque patres-familias ac matresfamilias, qui suis domesticis ac aliis malum præbent exemplum, nec debitum sui implent officii. In observatione autem præcepti de correptione fraterna pene omnes inveniuntur damnableiter negligentes, quia secundum Christi doctrinam ac jussionem vix aliquis corripit proximum delinquentem : quod in præsidentibus summe est damnabile.

Postremo exteriora bona bene dispensare debemus, sobrie eis utendo, immoderatos sumptus in alimentis, vestimentis, habitaculis familiisque vitando, eleemosynas largas faciendo. Qui autem exteriora bona libidinose et vitiouse consumit, substantiam Domini sui dissipare censetur : *Luc. xv, 13.* sicut de prodigo filio legitur, qui devoravit substantiam suam, cum meretricibus vivendo luxuriose. Sit igitur quilibet Christifidelis ad opera misericordiae tam spiri-

A tualia quam corporalia pronus, quatenus post hanc vitam præsentem, requiem inviat et sufficientiam ac provisionem æternam. Unde, ut dicitur, consuetudo fuit in quadam insula maris, quod habitatores ejus quolibet anno regem sibi fecerunt, quem anno impleto in exsilium transmiserunt. Contigit vero quedam extraneum ad illam divertere regionem, qui consuetudinem ignoravit prætactam ; feceruntque eum regem. Quo facto, quidam indi- cavit ei morem illius terræ. Tunc ille aurum et argentum, victualia copiosa et omnia necessaria eodem anno præmisit ad insulam in quam noverat se transmitendum : nam anno sui imperii ei nil ci- ves sui negabant. Anno itaque evoluto in exsilium missus, invenit ibidem locum bene provisum ac locupletem. Sic quilibet pro posse nunc faciat. Nam insula in qua nunc per annum vivimus et regnamus, est mundus, in quo modico tempore, respectu æternitatis, consistimus. Deinde ad ignotam regionem deducimur ; et quid-

C quid hic egimus, quidquid pauperibus propter Deum contulimus, illic invenie- mus. Opera enim hominum eos sequun- *Apoc. xiv,* tur, ut ait Joannes. In Ecclesiaste quoque ^{13.} scriptum est : Mitte panem tuum super *Eccle. xi, 1.* transeuntes aquas (id est pauperes men- dicantes), quia post multa tempora inve- nies illum. Hoc est quod ait Apostolus : Qui parce seminat, parce et metet ; et qui *II Cor. ix, 6.* seminat in benedictionibus, de benedictio- nibus metet vitam æternam.

SERMO TERTIUS

DE TEMPORALIUM RERUM PIA ET FIDELI DISPENSATIONE.

FACITE vobis amicos de mammona ini-
quitatis. *Luc. xvi, 9.*

Inter omnia bona vitæ præsentis, amici-
tia, seu verus et fidelis amicus, est quod-

D am præcipuum ac delectabile bonum, quemadmodum Ecclesiasticus asserit : Ami- *Ecli. vi,* cus fidelis, protectio fortis ; qui invenit ^{14-16.} illum, invenit thesaurum. Amico fideli

nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis, medicamentum vitæ et immortalitatis; et qui metuunt Dominum, inveniunt illum. Itaque, si tam bona et desiderabilis ac jucunda est amicitia hominum, incomparabiliter melior, desiderabilior atque jucundior est amicitia Dei, cuius tam infinita est pietas ac dignatio, quod homines fragiles ac mortales, sed virtuosos ac sapientes, dignatus est et dignatur vocare amicos.

Is. xl, 8. de per Isaiam locutus est: Semen Abraham amici mei. Psalmista quoque loquitur *Ps. cxxxviii,* Deo: Mihi autem nimis honorati sunt ^{17.} amici tui, Deus. Christus etiam Deus et *Joann. xv,* homo, ait: Jam non dicam vos servos, ^{15.} sed amicos.

Denique Christus in evangelio hodierno dat facile ac benignissimum documentum, qualiter unusquisquè Christianus fieri possit Dei et angelorum sanctorum omniumque Beatorum ac devotorum amicus: «Facite», inquiens, «vobis amicos de mammona iniquitatis», hoc est, divitias seu quæcumque bona terrena pauperibus pie ac liberaliter communicate, quia per hoc amicitiam Dei et Sanctorum ac pauperum devotorum acquiritis. Quum enim similitudo sit causa amoris et amicitiae ratio, constat quod Deus naturaliter pius, misericordissimus ac liberalissimus, diligat homines caritativos, misericordes ac liberales. Quum itaque ista terrena sint tam vilia, amicitia autem Dei et Sanctorum nobilissima, valde stultus et tenax est qui pro tanto bono adipiscendo non vult tam vilia pauperibus misericorditer erogare, et discrete secundum suæ facultatis mensuram communicare. Præterea Christus aliam tangit rationem cur debeant Christiani istud libenter peragere: quia videlicet per hoc cœlestium mansionum beatitudinem promerentur, dummodo ex caritate opera misericordiae faciant. Imo et quamvis in mortali sit culpa qui efficit ea, potest tamen contingere, et frequenter contingit, quod occasione operum pietatis quæ facit, gratiam

A Dei et misericordiam consequatur, et potissimum per intercessiones et merita pauperum quibus succurrit.

Circa hæc considerandum est, qualiter homo ad amicitiam Dei perveniat. Respondendum, quod primo per divinorum observantium præceptorum. Unde asserit Christus: Vos amici mei estis, si feceritis *Joann. xv,* quæ ego præcipio vobis. Sicque universi Christifideles qui in statu salutis sunt, hoc est in caritate et gratia, amici Dei vocantur: nam diligunt Deum et diliguntur a

B Deo, qui ait, Ego diligentes me diligo. *Prov. viii,* Verumtamen iste est extensus et latus modus amicitiae Dei. Secundo igitur magis stricte et proprie dicitur homo pervenire ad amicitiam Dei per observantium consiliorum evangelicæ legis, quæ ordinantur et tendunt ad hoc, ut homo perfecto ac sincerissimo corde diligat Deum, prout in præsenti vita fieri potest. Idcirco in prima sua Canonica ait Joannes: Qui servat *1 Joann. ii,* verbum Christi, in eo caritas Dei perfecta est. Sicque veraciter religiosi et viri

C heroici seu perfecti vocantur amici Dei, quoniam omnia vitant ac derelinquent quorum occasione solent homines a perfectione et profectu divini amoris deficere, puta: divitias, feminas, omnesque carnaliter propinquos ac propriam voluntatem. Nihilo minus ex gratia speciali posset homo fieri vir heroicus et perfectus in statu sacerulari ac conjugali, sicut et quidam fuerunt: quod tamen rarissime solet accidere.

Tertio pervenit homo ad amicitiam Dei D per opera misericordiae, sicut in evangelio hodierno docet Salvator, jamque ostensum est. Quarto, per donum sapientiae, et per actus vitæ contemplativæ, qui sunt Deo intendere et vacare per speculationem divinorum, per meditationes devotas, per psalmодias et laudes alacres et sinceras, per orationes ferventes. Imo, quum homo in dono sapientiae multum profecerit, atque ad tertium ejus devenerit gradum, qui dicitur sapientia unitiva et mystica theologia, tunc est quasi secretarius et

consiliarius Dei, et carissimus ac familia-
ris eidem, ita ut cum Propheta dicere va-
Ps. L. 8. leat Deo : Incerta et occulta sapientiae tuæ
manifestasti mihi. Unde et Aristoteles ait,
quod vir contemplativus est amantissimus
Sap. vu. 28. Deo. Sapiens quoque ait : Neminem diligit
Deus nisi qui cum sapientia inhabitat. Et
rursus ibidem de æterna et increata Sapi-
Ibid. 27. entia fertur : Quum sit una, omnia potest;
et per nationes in animas sanctas se trans-
fert, amicos Dei et Prophetas constituit.

His itaque modis ac viis studeamus ad
Dei amicitiam pertingere, quantum status
uniuersusque permittit. Hoc quippe cer-
tissimum est, quod quanto a privato amo-
re, a carnali affectu, a temporalium desi-
derio magis recedimus, tanto plus ad Dei
amicitiam propinquamus, quia ut asserit
Augustinus : Caritatis venenum est cupi-
ditas; diminutio autem cupiditatis est in-
crementum caritatis; nulla vero cupiditas,
seu cupiditatis mera evulsio, est caritatis
perfectio. In qua auctoritate cupiditas non
sumitur pro avaritia, sed pro privato et
improbo sui amore, vel pro inordinato af-
fectu ad temporalia et caduca.

Deinceps videndum est, cur Salvator
terrenas opes seu facultates vocat « mam-
1 Tim. iv. 4. mona iniquitatis », quum tamen omnis crea-
tura Dei sit bona, et divitiæ communiter
bona hominum appellantur. Et responden-
dum, quod « mammona iniquitatis » vocan-
tur, non quia in se malæ sint, sed quia
multorum vitiorum occasio sunt, materia
ac fomentum. Nam dives currit ad libi-
tum, corrut ad illicitum. Hinc ad Timothe-
Ibid. vi. 9. um scribit Apostolus : Qui volunt divites
fieri, incidunt in tentationem et laqueum
diaboli, et desideria multa, inutilia et
nociva. Unde Chrysostomus : Divitiarum
(inquit) sequela est luxuria, gula, ira in-
temperata, furor injustus, arrogantia, su-
perbia, omnisque irrationalis motus.

Secunda ratio est, quia divitiæ commu-
niter inuste acquiruntur, avare servan-
tur, illicite expenduntur. Quo enim copio-
sius acquiruntur, eo avidius cupiuntur; nec
satiant appetitum, sed inquietant, sollici-

Atant atque ad plus acquirendum accen-
dunt. Propter quod ait Bernardus : Qui
pecuniam diligit, non satiatur; qui mun-
dum diligit, non impletur. Nec libidinosus
satiatur voluptate; sic et crudelis quisque
sanguinem sitit. Ambitus quoque aut
cupidus laudis humanæ, adeptis dignita-
tum titulis seu humanis favoribus, nullum
inde capit remedium, sed desiderio aestuat
ampliori. Minus autem invenit requiem,
qui sibi ipsi placere cupit et suis. Dein-
ceps ratio horum est, quoniam omnia bo-
Bna creata sunt imperfecta : ideo eis ade-
ptis, restat quod adhuc desideretur. Deus
vero bonum est perfectum ac infinitum :
hinc eo plene adepto, appetitus quiescit,
nec restat quod cupiat. Hinc iterum dicit
Bernardus : Ad imaginem Dei facta anima
Gen. 1, 26,
rationalis, ceteris omnibus occupari po-
test, repleri non potest; capacem etenim
Dei, quidquid Deo minus est non imple-
bit. Unde naturali desiderio quisquis pro-
batur summum diligere bonum, nullam
nisi eo adepto requiem habiturus.

CTertio divitiæ dicuntur « mammona ini-
quitatis », quasi inæqualitatis, quoniam in-
æqualiter possidentur. Itaque juxta Christi
doctrinam, divitiæ istæ terrenæ spernendæ
sunt, ita quod ultra quam necessariæ seu
utiles sunt ad spiritualia charismata pro-
merenda non desiderentur nec reserven-
tur, sed pauperibus distribuantur, quoni-
am in divitiis abundantem valde difficile
est salvari, ut constat ex præinductis. Ad
quod insinuandum scriptum est in Ecclesiastico : Beatus dives qui inventus est
Ecli. xxxi,
8, 9. **D**sine macula, qui post aurum non abiit, nec
speravit in pecunia et thesauris. Quis est
hic? et laudabimus eum : fecit enim mira-
bilia in vita sua. Imo ipsem Christus in
Evangelio contestatur : Quam difficile qui
pecunias habent, intrabunt in regnum cœ-
lorum! Itaque qui divitiæ sibi accumu-
lant, quid aliud faciunt, nisi quod impedi-
menta salutis sibi multiplicant, mentemque
suam gravioribus oneribus deprimunt? Id-
circo ait Scriptura : Nihil iniquius quam
Ecli. x, 9,
amare pecuniam; avaro nihil scelestius,
10.

Luc. xviii,
24.

quoniam animam suam habet venalem. A ut prorsus diligentiores, ferventiores acutioresque simus ad obtinendum bona spiritualia ac æterna, quam temporalia ac terrena. Tales utique olim multi verissime christiani fuerunt. Unde in Vitaspatrum describitur, quod divites quidam multam et copiosam pecuniam secum portaverunt in eremum, ut distribueretur Fratribus in eremo commorantibus. Pater vero eremitarum illorum dixit divitibus illis, quod Fratres non indigerent pecunia illa, quia de manuum suarum laboribus vivebant, nec acquiescerent capere illam pecuniam. Quumque divites multum rogarent Patrem illum ut aliquid Fratribus daret, posuit pecuniam in sporta ante ecclesiam, ut Fratres qui vellent, inde acciperent : et ecce nullus Fratrum inde accepit, imo vix adspergerunt. Talis quoque fuit præcipue sanctissimus pater Franciscus, et primi Fratres Ordinis ejus : imo nunc usque de gratia Dei nonnulli sunt tales.

Postremo, sicut in evangelio hodierno *Luc. xvi, 8.* docet Filius Dei, filii hujus sæculi, videlicet homines carnales atque mundani, prudentiores sunt secundum suum modum, quam filii lucis, id est homines boni, juxta sensum in expositione textus præhabitum. Et de hoc quilibet Christianus merito verrecundaretur gravissime, quod minus fervens, oculatus ac diligens est ad proficiendum in bonis gratiæ ac virtutum atque in meritis æternæ felicitatis, et ad complacendum Deo altissimo, quam homines carnales atque mundani ad crescendum in temporalibus rebus, et ad placendum quibusdam hominibus. Unde ex his innotescit, quanta sit obscuratio, infectio, tarditas atque fragilitas mentis humanæ. Sed defleamus vitia et miserias animarum nostrarum, invocemusque jugiter viscera misericordiæ Dei nostri, ut corda nostra illuminare, accendere, roborare dignetur : ita

B

dat. I Cor. x, 12.

Sanctus Apostolus in præsenti epistola multis nos instruit documentis. Primo, ne simus concupiscentes malorum, hoc est, ut inordinatas affectiones et carnales concupiscentias abjiciamus, quemadmodum in Ecclesiastico scriptum est : Post concupiscentias tuas non eas, et a voluptate tua avertere. Sed quia hoc ipsum implere absque Dei gratia non valemus, juxta illud, Nemo potest esse continens nisi Deus det; idcirco cum sapiente illud in Ecclesiastico exoremus : Domine pater et

C

dominator vitæ meæ, extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, et omne desiderium pravum averte a me; aufer a me ventris concupiscentias. Itaque ad nihil terrenum ac transitorium inordinate afficiamur. Ideo namque (ut ait Bernardus) anima terrenis inhiat, quod minime cœlestia meditatur. Infelicitas in concupiscentia et cupiditate. Quid enim si forte alicui videtur in terrenarum affluentia rerum concupita prosperitas arridere? Eo ipso infelior est anima, quo magis illa amplectitur. Et vide quanta vitia ex illa superfluitate et cupiditate nascuntur: hinc

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE INORDINATIS AFFECTIONIBUS ET CARNALIBUS CONCUPISCENTHS ABJICIENDIS.

Eccl. xviii, 30.

Sap. viii, 21.

Eccl. xxiii, 4-6.

*Q*UI se existimat stare, videat ne ca- dat. I Cor. x, 12.

Sanctus Apostolus in præsenti epistola multis nos instruit documentis. Primo, ne simus concupiscentes malorum, hoc est, ut inordinatas affectiones et carnales concupiscentias abjiciamus, quemadmodum in Ecclesiastico scriptum est : Post concupiscentias tuas non eas, et a voluptate tua avertere. Sed quia hoc ipsum implere absque Dei gratia non valemus, juxta illud, Nemo potest esse continens nisi Deus det; idcirco cum sapiente illud in Ecclesiastico exoremus : Domine pater et

etenim cæcitas cordis, hinc cervicosus furor animositatis, hinc suspicionis anxius labor, hinc livoris crudele tormentum, atque cremantis invidiae miserabilis cruciatus. His verbis addit Bernardus: Novi homines satiatos hoc mundo, et ad omnem ejus memoriam nauseantes. Et facile est cuique nostrum hanc satietatem per gratiam Dei sentire: neque enim parit hoc copia, sed contemptus. Ex quo notabili verbo rite concluditur, quod quanto quis donis gratiæ et consolatione interna magis impletur, quo devotior spiritualior que consistit, tanto de necessariis corpori facilius contentatur, et delicata atque superflua amplius aspernatur; quo autem frigidior mente et carnalior cœperit fieri, eo plus lauta et superflua appetit adipisci.

Denique, quam vitanda sit religiosis concupiscentia omnis carnalis, constat ex verbis S. Basillii, in cuius Regula movetur hæc quaestio: Si quis in corde suo cogitet de cibis, tamen deinde notet se ipsum et arguat, si et hic quasi cogitans de talibus C judicandus est? Ad quod respondet Basilius: Si non id temporis est quo naturaliter cibos requirere famis necessitate commonemur, necesse est id esse vacuæ mentis indicium, et animæ affectum gerentis circa ista præsentia, et circa Dei voluntatem desidis ac remissæ. Proximam tamen habet Dei misericordiam, et pro hoc ipso quod se ipsam arguit, a crimine excusat, si tamen de cetero vitet cogitationum

*Joann. v.
14.* ruinas, memor Christi verbi dicentis: Ecce salvus factus es; jam noli peccare, ne D tibi deterius contingat. Si autem id temporis est quo naturaliter de cibis appetendis commonemur, mens autem melioribus occupata, inferiora spernit ac despicit, non ratio ciborum notabilis, sed contemptus laudabilis invenitur. Quorum verborum est iste sensus: Si quis de cibo cogitet, fame eum ad hoc impellente, et nihilo minus mens occupata divinis aut spiritualibus actibus, cogitationem illam abjiecat, tunc ratio seu cogitatio illa ciborum non est

A notabilis, id est reprehensibilis, sed contemptus cogitationis hujusmodi exstat laudabilis.

Hinc ait et Climacus: Gaudet Judæus sabbato, et diem agit festivum; et gulosus monachus sabbato et dominica Pascha computat servus ventris, in quibus cibariis faciat dies festos; servus vero Dei cogitat in qualibus gratiis dives fiat. Mens jejunantis orat vigilanter et sobrie; mens autem non abstinentis orat repleta idolis multis immundis. Qui suum ventrem fo- B vet et nutrit, et contendit fornicationis spiritum vincere, similis est volenti cum oleo ignem extinguere. Tribulato ventre, humiliatur cor; eodem vero consolato, superbit cogitatio. Te ipsum palpa circa primam horam diei, et circa medium, et circa extremam ante cibum: et ex hoc a te ipso disces utilitatem jejunii. Exsultat quidem mane cogitatio carnis; apprehendente sexta, deorsum modice inclinatur; ac circa solis occasum humiliatur in finem. Afflige ventrem, et os tuum claudes omnino: a multitudine namque ciborum lingua enervatur et relaxatur. Hæc Climacus.

Præterea, non solum inordinatam concupiscentiam circa cibum, potum, somnum, vestitum, sed et circa alia quæque sensibilia, refrenare ac repellere nos oportet, ut nihil creatum nisi in Deo et secundum Deum optemus.

Insuper docet nos Apostolus, ut non ^{1 Cor. x. 7.} efficiamur idololatræ. Sed forsitan non arbitramur nobis necessariam admonitionem vitandi tam enorme ac apertissimum scelus. Verumtamen agnoscamus non solum idololatras appellari qui gentilium deos seu idola colunt, sed et omnes qui creaturis magis quam Creatori adhærent, qui contra Dei præceptum ad aliquid afficiuntur. Nam de gulosis ait Apostolus: Quorum deus venter est. Ideo quantum ad ^{Philipp. iii.} immoderatas creaturarum adhæsiones seu affectiones appropinquamus, tantum huic spirituali idolatriæ propinqui efficimur. Imo si quis Deum amaret, non principaliter quia in se ipso bonus consistit, sed

solum aut principaliter in quantum bonus est sibi, seu propter beneficia sua, ut sibi accommoda; iste non vere nec spiritualiter Deum diligeret, sed coleret semet ipsum et esset quasi idololatra sui, quoniam plus amaret et honoraret se ipsum quam Deum, et præferret se Deo, se ipsum faciens sibi finem et Deum quasi medium ad se ipsum, atque per hoc Deo utens et se fruens, nec ad Deum se referens : quod totum perversum esset ac prorsus præposterum. Idecirco nos ipsos et omnia sapienter, frequenter et caute referamus ad Deum et ad ejus honorem, sicut ad summum ac ultimum finem, hoc summe et finaliter appetendo, ut Deus glriosus, omnipotens et excelsus honoretur in omnibus a nobis et a ceteris universis; ipsumque Deum primo et principaliter ob suam puram et infinitam bonitatem sinceriter diligamus.

1 Cor. x, 8. Amplius, monet Apostolus ne forniciemur. Quod rursus si de corporali fornicatione intelligatur, nobis non oportere dici forsitan censemus. Sed est spiritualis fornicatio, quæ est vitiosa mentis creatæ ad bonum commutabile et creatum adhæsio, atque ipsius cum diabolo prava consensio et voluntatis communio. Sicque asserit Augustinus, quod omnis anima est vel Christi sponsa, ei per caritatem adhærendo, vel diaboli adultera, ei in pravis consentiendo. De qua fornicatione ait Deo *Ps. lxxii, 27.* Propheta : Ecce qui elongant se a te peribunt; perdidisti omnes qui fornicantur *Osee iv, 12.* abs te. De qua habetur in Osee : Fornicati sunt a Deo suo. Unde et per Ezechiel *Ezech. vi, 9.* asserit Dominus : Contrivi cor eorum fornicans et recedens a me. Hanc igitur fornicationem, et omnem ad eam dispositionem et inchoationem penitus fugiamus, quatenus nullius creaturæ affectio caritatem nostram ad Deum minuat aut retardet :

A quia ut ait Chrysostomus, Pro quanta parte cor tuum fuerit ad aliquam rem, pro tanto minus est ad Deum, videlicet, si affectio illa ad creaturam non ponatur sub ordine divini amoris. Idecirco, si nobis in divino Officio occupatis, et ibi forte præ solito laborantibus ac lassatis, suborta fuit aliqua cogitatio de lauta refectione habenda, de colloquio aut spatiamentis, ut sic ex talium consideratione, affectu et spe consolemur atque inordinate delectemur, mox cum sancta indignatione B abjiciamus de corde imaginationem vilissimam, nec spiritualia ad corporalia referamus.

Præterea, monet Apostolus ne Christum *1 Cor. x, 9.*

tentemus, quærendo experimentum sapientiæ seu omnipotentiae ejus : imo de providentia, bonitate, omnipotentia et fidilitate ipsius simus certissimi. Ideoque semper agamus melius nostrum et quod in nostris est viribus, ipsum jugiter invocantes, ei nos committentes, et in ipso immobiliter confidentes, certi quia ut pro-

C testatur Scriptura, ipsi cura est de nobis, *Sap. vi, 8; xu, 13;* et quod diligit universa quæ fecit, nec *1 Petr. v, 7.* relinquat finaliter sperantes in se, velitque homines omnes salvari. Nihilo minus *Sap. xi, 25.* simus semper solliciti ne peccemus; et *Eccli. ii, 11.* qui se in caritate et gratia stare confidit, *1 Tim. ii, 4.* videat ne ex diabolica tentatione aut propria passione seu fragilitate dejiciatur et pereat : quia in medio laqueorum versamur, et diaboli tanquam latrunculi nostrum obsident iter. In ipso quoque mortis articulo seu in extremis adhuc gravissima

D imminet pugna. Ideo beatus homo qui semper est pavidus; et sapiens in omnibus metuit. Propter quod vana securitate aut negligentia nullatenus resolvamur, sed divinæ subventionis conservationem jugiter imploremus, et Omnipotentis auxilio incessabiliter innitamur.

Prop. xxviii, 14.
Eccli. xviii, 27.

SERMO QUINTUS

DE MURMURATIONE COMPESCENDA A BONIS RELIGIOSIS, ET TENTATIONUM UTILITATE.

TE N T A T I O vos non apprehendat nisi humana. I Cor. x, 13.

Præter documenta epistolæ hodiernæ in præcedenti tacta sermone, etiam nos horum Apostolus, ne murmuremus, quemadmodum filii Israel ingrati et indurati, contra Deum et Moysen frequenter murmuraverunt. Murmurationis equidem proprie dicta, ex ira et impatientia nasci videtur, quamvis interdum accipiatur in bono : ut si qui ex zelo justitiae, contra eos a quibus innocentes opprimi viderint, concorditer murmurent, sicut in Evangelio legitur, quod

Joann. vii,
12.

murmuratio multa fuit de Christo in turba. Quidam enim dicebant, Quia bonus est; alii dicebant, Non, sed seducit turbas. Quidquid ergo adversitatis acciderit nobis, quidquid reprehensionis et castigationis fuerit nobis inflictum, quidquid injuriæ contigerit nobis, iram, impatientiam, murmurationem quoque ex eis provenientem reprimamus et extinguamus. Quod si interior fuerit orta commotio, non tamen sonet in ore murmurationis, nec in vultu appareat ulla turbatio, nec per signa interior passio in aliorum scandalum manifestetur, sed suffocetur potius in se ipsa. Itaque Dei providentiam omnia complectentem ac moderantem, sine qua nec folium arboris labitur, nec avicula cadit in terram,

Matth. x,
29.

considerantes, cuncta adversa et aspera sine murmuratione æquanimitate tolleremus, certi quod non sine ordinatione divina patimur talia pro nostris expiandis peccatis, vel pro donis gratiæ in hac vita augendis, et beatitudinis futuræ augmento, aut alia causa idonea justo ac sapientissimo Deo judici cognita, cui et gratias in talibus referre debemus.

Deinceps, primo et summe cavendum

A est ne in infirmitatibus corporis aut quibuscumque adversis contra Deum altissimum murmuremus, illud Job reminiscentes : In omnibus his non peccavit Job labiis suis, nec stultum quid contra Deum locutus est. Et de Tobia sic legitur : Quum ab infantia sua timuerit Deum, non est contristatus quod plaga cæcitatis acciderit ei ; sed immobilis in Dei timore permanuit, gratias agens Deo omnibus diebus vitae suæ. Nempe quam enorme sit contra Deum murmurare, pandit Augustinus, dicens : De nulla re magis offendisse Deum populus ille Judaicus dictus est, quam contra Dominum murmurando.

Secundo cavendum ne contra Dei vicarios superiores nostros murmuremus, præsertim ob hoc quod ab eis exercitamus, corripimus sive corrigimus. Maxime autem in capitulo est cavendum ne quis quando corripitur, præsidenti dure loquatur aut renitatur, aut murmurans indignetur. Sed huic obviare appetit quod super illud Job, Si adversum me terra mea clamat, scribit Job xxxi, B. Gregorius : Adversus possessorem suum terra tunc clamat, quando contra pastorem suum populus juste murmurat. Et respondendum, quod in certis casibus populus potest et debet pastorem suum, si magnitudo culpæ suæ exegerit, suo superiori legitime accusare, et de ejus omissionibus et peccatis evidenteribus quodammodo murmurare, sumendo (ut tactum est) murmurationem in bono, prout ex caritate justitiae procedit : ut si pastor debitum sui officii circa subditos suos non impleat, in detrimentum salutis eorum, possunt pro salute sua de remedio cogitare ac providere ; interim tamen prælatum suum æquanimitate ferant ac debite venerentur,

nec ex prava radice murmurent contra eum. Ait namque Gregorius : Quisquis contra superpositam sibi potestatem murmurat, illum redarguit qui potestatem instituit ac donavit ; quisquis vero pro peccato suo corrigitur, eo ipso jam justus fieri inchoat, quo ferientis justitiam non accusat. Murmuratio quoque contra vicarios Dei redundat in Deum, sicut Christus ait præ-
Luc. x, 16. latis : Qui vos spernit, me spernit. Et Pau-
I Thess. iv, 8. lus Thessalonicensibus scribens : Qui hæc (inquit) spernit, non hominem spernit, sed Deum. Unde et Moyses quoque perversis
Erod. xvi, 8. Israelitis dixit : Non contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum.

Tertio caveamus ne contra corripientes, accusantes seu proclamantes nos murmuremus, quum ipsi vulnera nostra nobis ostendant. Propter quod Salomon in Proverbiis loquitur : Viro qui corripiensem dura cervice contemnit, repentinus superveniet interitus. Et iterum scriptum est : Vir sapiens non murmurabit correptus. Qui autem amat se in se, non in Deo, et cupit reputari ac metuit aspernari, corripiens indignatur : et tamen miserabiliter execæcatus, sua indignatione, impatientia, murmuratione, multo contemptibiliorem se facit, maculamque incurrit. Qui si patienter et grataanter correptionem sustinuerit, laude et honore dignus fuisset existimatus.

Quarto cavendum ne contra injuriantes murmuremus, quum dicat Salvator apud Matthæum : Beati estis quum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint ; gaudete, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Hinc ait Isidorus : Discat non murmurare qui mala patitur ; et si ignorat cur talia patiatur, per hoc se juste pati arbitretur, quia ab illo gubernatur ac judicatur cuius nunquam injusta existunt judicia. Verumtamen quidam frequenter tanto passionum replentur furore, ut contra insensata et inanimata irascantur, loquantur ac murmurent.

1 Cor. x, 13. Amplius docet Apostolus, ut tentatio nos « non apprehendat », id est, non vineat et

A capiat, « nisi humana », id est brevis, levis et transitoria, ut sunt primi motus, et inclinatio ad venialia, sine quibus agi non valet hæc vita. Et hoc ait Apostolus, non utique licentiando sive hortando ut venialiter peccemus, sed non vetando, gravioraque vitia prohibendo. Venialia quippe quamvis singula, non tamen omnia possunt vitari. Præterea, quum teste Scriptura, militia sit vita hominis super terram, simus semper ad pugnam contra tentamenta accincti, contra peccata armati, B contra dæmonum tentationes atque insidias præparati, custodiendo cor nostrum, et oculos cordis semper habendo ad Dominum, Deut. iv, 9. ejus implorando auxilium.
Ps. xxiv, 15; cxii, 2.

Est quoque tentatio homini multipliciter utilis ac salubris, si legitime reluctetur. Propter quod asserit Augustinus : Vita nostra in hac peregrinatione esse non valet sine tentatione, quia profectus noster per tentationem nostram efficitur. Nec si bi quis innotescit, nisi tentatus ; nec potest coronari nisi vicerit, nec vincere nisi Eccli. certaverit, nec certare nisi tentatores habuerit. Viriliter ergo, o homo, omni tentationi resiste. Nam Deus tuum novit conatum, tuam inspicit voluntatem, certamen tuum contra carnem ac dæmones intuetur ; hortatur ut pugnes, juvat ut vincas, deficientem sublevat, vincentem coronat. Deus universorum rector cum omni Sanctorum exercitu tuum inspectat ac præstolatur certamen, et tibi contra dæmones prælianti æternæ beatitudinis parat coronam. Denique, sicut diabolus specialiter tentat nos de peccatis ad quæ proniores nos esse considerat, sic et nos contra hujusmodi vitia singularius semper pugnemus, et ea radicitus extirpare nitamur. Pensemus quod loquitur Leo Papa : Non desinit hostis antiquus tentationum laqueos ubique prætendere, ut quoquam modo virtutem fidelium queat corrumpere ; novit cui illecebras carnis ingerat, cui invidiae virus infundat, quem mœrore conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione seducat ; omnium dis-

xxxiv, 9.
II Tim. ii, 5.

cutit mores, ventilat curas, scrutatur affectus, et ibi quærit causas nocendi, ubi viderit quempiam diligentius occupari. At vero teste Bernardo, Viros perfectos quos diabolus per apertorum suggestionem malorum non potest dejicere, tentat, malum sub specie boni (nec mediocris boni, sed perfecti) proponendo ac persuadendo, decipere, ut cito consentiant qui magnopere diligunt bonum.

Quamvis autem fragiles simus, plurimum tamen nos consolatur sanctus Apo-

I Cor. x, 13. stolus, dicendo : Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Ideo loquitur Augustinus : Tantum permittitur diabolus te tentare, quantum tibi prodest ut exercearis atque proberis, ut qui te ipsum nesciebas, a te ipso inveniaris. Et Prosper fatetur : Ad magnam utilitatem fidelium materia est reservata certaminum, ut non superbiat sanctitas dum pulsatur infirmitas. Confidamus ergo in Domino, qui etiam *Hebr. i, 14.* unicuique angelum sanctum deputavit in custodem ac adjutorem, per quem malignorum insultum crudelitatemque hostium reprimit, et de multiplici auxilio nobis providit, ita quod plures ac fortiores sunt

A pro nobis quam contra nos. Nihilo minus simus semper solliciti, jugiter custoditi; et minora ac quotidiana fugiamus peccata, ne per illa introeat hostis et trahat ad graviora. Vereamur semper Deum offendere, ne ejus destituti subsidio, tentationibus superemur. Verecundemur quoque, coram angelis sanctis custodibus nostris negligenter et viliter nos habere; timeamus eorum venerandos adspectus inhonoreare. Sed strenue resistamus temptationibus mundi et carnis ac dæmonum universis; et quo acutius impugnamur, eo ferventius renitamur, nos ipsos in omnibus humiliando, in terram coram Deo humillime prosternendo, pectus tundendo, lacrimis faciem irrigando, Dei in primis, deinde Virginis gloriosæ et Sanctorum omnium, ac specialium patronorum proprietumque angelorum auxilium fidelissime ac instantissime implorando, passionem dominicam recolentes, quatuor novissima meditantes, omnem otiositatem vitantes, ac virtuosis insistentes operibus, præsertim caritatis, humilitatis, patientiæ, intendentibus exercitiis sacris; quam periculosum, foedum ac vile sit superari, quam gloriosum, noble et præclarum sit superare, rite pensantes.

SERMO SEXTUS

QUOMODO RELIGIOSI IN OMNIBUS SECUNDUM RATIONEM SE REGERE,
ET SENSUALITATEM REFRENARE DEBENT.

REDDE rationem villicationis tuæ. *D*icendo : Homo quidam erat dives, qui habebat villicum; et hie diffamatus est

Luc. xvi, 1. Dominus et Salvator noster, in hodierno evangelio, per similitudinem seu parabolam quamdam ad opera misericordiae nos invitat; et quantum ad obtainendum beatitudinem hujusmodi valeant opera, pandit

apud illum quasi dissipasset bona illius. Per hunc hominem intelligitur Christus, in unitate personæ Deus et homo existens; per villicum vero intelligitur propriæ omnis prælatus. Qui si scandalose negligenterque agat, substantiam Domini sui dissipat, quoniam oves Christi sanguine liberatas sibi commissas, spiritualiter, quantum in se est, permit ac disperdit.

Omnis etenim qui in aliorum præsentia male agit, aut conspiciente sciente populo impie conversatur, tantos quantum in se est occidit, a quantis conspicitur, seu male agens cognoscitur : quod quamvis de quolibet verificetur peccatore, potissimum tamen de omni iniquo pastore aut præsidente. Propter quod per *Jer. x. 21.* miā locutus est Spiritus Sanctus : Quia stulte egerunt pastores et Dominum non exquisierunt, ideo omnis grex eorum dissipatus est. Nihilo minus per villicum intelligi potest quilibet homo ratione ac libero arbitrio a Deo ditatus, ut per rationem liberumque arbitrium regat et compescat se ipsum, non jam tantum secundum naturalis legis dictamen, imo secundum divinæ evangelicæ legis censuram ; religiosus vero secundum regulæ suæ tenorem. Sieque divino Dionysio protestante :

De Divin. nom. c. IV. Optimum hominis est, esse et vivere secundum rationem. Nam (teste Philosopho) ratio deprecatur ad optima. Pessimum vero et vilissimum hominis est, esse et agere secundum impetum atque caliginem passionum. Hinc, ut communiter dicitur, quilibet homo tenetur tribus esse obediens, utpote Deo, Ecclesiæ et rationi. In quibus verbis per Ecclesiam intelligi potest ecclesiasticus propriusque prælatus, seu Ecclesia synodaliter congregata, puta generale concilium.

Itaque, quantumcumque religosi ac subditi omnes suis tenentur superioribus obdire ac regi ab illis, nihilo minus aliquo modo obligantur regere semetipsos, quum nullum opus eorum esse valeat meritorium, nisi sit voluntarium et ex deliberatione, consensu atque judicio rationis procedens. In tantum equidem ad omne minus tenetur religiosus gubernare se ipsum, ut ratio sua dictet, et credat, sibi esse agendum secundum superiorum suorum jussionem et directionem, et talia per voluntatem libere exsequatur. Unde in Ecclesiastico legitur : Deus ab initio constituit hominem, et reliquit eum in manu consilii sui; adjecit præcepta sua, apposuit tibi ignem

Ecclesi. xv. 14, 15, 17.

A et aquam : ad quod volueris, porrige manum tuam. Itaque rationem, non passionem sequamur. Nam et ipsa affectio, quamvis bona in genere, tamen quanto ferventer, tanto celerius periculosiusque præcipitat, nisi ratione regatur. Ideo, juxta Apostolum, rationabile debet esse obse- *Rom. xii. 1.* quiū nostrum. Nec potest quis alios salubriter regere, nisi in primis se ipsum dirigat ratione. Hinc asserit Seneca : Si vis omnia tibi subjicere, te ipsum subjice rationi. Multos regere potes, si te rexerit B ratio. Ab ea disces quid et qualiter aggredi debeas et operari.

Sit ergo quilibet nostrum villicus, rector et rex sui ipsius juxta modum præfatum, ne caro dominetur spiritui, passio rationi, sensualitas voluntati. Quemadmodum enim, secundum Augustinum, recta domus vocatur, in qua vir imperat, uxor obtemperat ; sic rectus homo est, in quo spiritus præcipit, caro servit. Propterea ait Isidorus : Reges a recte regendo vocati sunt ; et recte agendo regis nomen digne C tenetur, peccando amittitur. Qui tam se ipsos quam subditos sapienter regendo modificare neverunt, recte reges vocantur. Gregorius quoque : Bene (inquit) sancti viri Scripturæ testimonio reges vocantur, quia cunetis inordinatis carnis motibus, pravis desideriis et peccatis prælati, incontinentiae motum refrenant, avaritiæ æstum temperant, gloriam vanam declinant, suggestiones invidiæ obruunt, ignem furoris extinguunt. Reges ergo sunt, quoniam tentationum motibus non consentiendo D succumbere, sed regendo præesse neverunt. Itaque studeamus omni vitio dominari, quum scriptum sit : Si quis totam *Jacob. ii. 10.* legem impleverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Idcirco in omni observantia regulari simus ferventes semper atque solliciti, quia ut Salomon profitetur, Qui timet Deum, nihil neglit ; et, Qui spernit modica, paulatim decidit. Quemadmodum enim unum peccatum mortale ^{19.} *Ecclesi. viii. Eccli. xix.* per poenitentiam non deletum, suo pondere mox trahit ad aliud, imo ad gravius

crimen : sic unum veniale non emendatum disponit ad aliud etiam majus ipso ; frequentia vero venialium ad mortale inducit.

Jer. x. 23. Præterea, quia non est in homine via ejus, nec viri est ut ambulet et dirigat gressus suos, ideo indesinenter Dominum deprecemur ut ipse nos in omnibus dignetur dirigere, intellectum instruere, voluntatem afficere, inclinare, et quocumque sibi placuerit vertere, sensum omnem ac sensualitatem rationi subjicere, et rationem sibi in cunctis obedientem facere et subjectam. Et istud a Deo postulare ac impetrare, præsidentibus summe necessarium esse cognoscitur, præsertim quum Gregorius Nazianzenus testetur : Revera mihi videtur esse ars artium et disciplina disciplinarum, regere hominem, qui certe inter omnia animantia est maxime moribus varius et voluntate diversus. Sic igitur quilibet regat in cunctis se ipsum. Visum refrenet, ne sibi hauriat vanitates, distractiones, risus, displicentias, perturbationes, potissime in divinis : nam et sæculares scandalizantur in religiosis visu incustoditis ; nec dubium quin visus incustoditus, incustoditæ et inde votæ mentis sit signum. Refrenemus quoque auditum, ne linguam detrahentem, discordiam seminantem, sermones aliorum repetentem, vana et frivola, scurrilia et in risum moventia verba proferentem audiamus. Sic et tactum a libidinoso contactu, gustum a delectatione carnali, odoratum interioresque sensus coerecamus. Corpora nostra faciamus animabus nostris in omnibus prompte obsequi ac parere, in jejuniis, vigiliis, abstinentiis, disciplinis, in orationibus, psalmodiis, et omni religioso labore. Rationem et voluntatem Deo et sanctæ religioni in cunctis

A subdamus. Et quoniam ratio et voluntas sunt vires spirituales et immateriales, quæ super se ipsas ac proprios actus, et super alterutram reflectuntur : ideo ratio secundum Scripturas et regulam sibi præfixam regat se ipsam ac voluntatem ; voluntas quoque per caritatem informata tendat semper in Deum, et moveat rationem ad sancta, cunctisque virtutibus imperet, ut ad caritatis finem et incrementum omnia fiant.

Postremo, quoniam tota evangelica ista B parabola ad commendationem operum misericordiæ et ad exhortationem talium tendit ac ordinatur, ideo juxta Christi doctrinam pii et misericordes in omnibus *Luc. vi. 36.* simus ; tantoque abundantius spiritualia misericordiæ opera exerceamus, quanto corporalia minus implere valemus ; et quod effectu non possumus, suppleamus ac faciamus affectu. Simus in omnibus intime compassivi ; facillime ignoscamus ; omnis crudelitas, amaritudo, iracundia, perturbatione longissime sit a nobis ; visceribus C caritatis et pietatis exuberemus ; alter alterius onera supportemus ; lapsis compatiemur, mœstos pro viribus consolemur ; et unusquisque gratiam sibi concessam I *Petr. iv. 10.* confratribus toto affectu communicet. Pro communi bono Ecclesiæ, pro reformatione universalis, pro infidelium conversione, fidelium emendatione, pro universorum salute, pro toto conventu, specialiter pro præsidente, pro vivis et mortuis, pro universis propinquis, commissis et benefactoribus, præcipue pro parentibus, quibus æquivalens reddere non valemus, indesinenter, fervidissime, devotissime exoremus Dominum Deum nostrum laudabilem, *Dan. iii. 52* gloriosum et superexaltatum. Cui honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Ephes. iv. 31.
Coloss. iii. 12.
Galat. vi. 2.

DOMINICA X POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

SCITIS QUONIAM QUUM GENTES ESSETIS, AD SIMULACRA MUTA, ETC. I Cor. XII, 2-11.

APOSTOLUS in præsenti epistola infor-
mat fideles de supernaturalibus donis
tam gratiæ gratum facientis, quam gratiæ
gratis datae. Specialiter tamen nunc loqui-
tur de donis gratiæ gratis datae; et ait :
Scitis quoniam quum gentes essetis, hoc
est, memoria retinetis quod quum adhuc
in gentilitate infideliter vixistis, eratis *ad*
simulacra muta, id est idola insensata :
de quibus ait Psalmista, Os habent, et non
loquentur; prout ducebamini a suggestio-
ne diaboli, aut consuetudine prava, vel
persuasione humana, eentes, ad colendum
ea in fanis.

*Ps. cxiii, 5,
sec. Hebr.;
cxxxiv, 16.*

Ideo, ut scilicet illud vitium vitetis de-
cetero, *notum vobis facio per istam epi-*
stolam, quod nemo in Spiritu Dei, id est
in Spiritu Sancto, seu ex caritate, et gratia
ac motione Spiritus Sancti, loquens corde,
vel ore, aut etiam opere, dicit anathema
Jesu, hoc est blasphemiam, aut quodcumque
mortale peccatum separativum a Chri-
sto. Anathema enim separationem desi-
gnat. Hoc dicit Apostolus, ad innuendum
quod per gratiam Dei, et non aliter, vitat
homo peccata mortalia. Et nemo potest di-
cere, Dominus Jesus, id est Jesum Chri-
stum cum debita cordis attentione et af-
fectione exprimere, seu eum veraciter suum
Dominum appellare, nisi in Spiritu San-
cto, hoc est ex gratia gratum faciente et
motione Spiritus Sancti. Talis enim expres-
sio Domini Jesu, quum sit oris confessio
et actio meritoria, procedit ex caritate et

A fide formata. Nec obstat quod loquitur Christus, Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: *Matth. viii, 21.*
quia hoc intelligendum est de prolatione informi et nuda, cui nec caritas, nec operatio consonat. Apostolus autem vult dicere, quod non possumus aliquid meritorie cogitare, vel loqui aut operari, nisi per gratiam gratum facientem et motionem Spiritus Sancti, sicut et alibi dicit : Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Unde apud Osee Dominus protestatur : Perditio tua ex te; in me tantummodo auxilium tuum.

Declarata necessitate et efficacia gratiæ gratum facientis, tractat Apostolus de gratiis gratis datis.

Et pro intelligentia dicendorum sciendum, quia ut Thomas in secunda secundæ prosequitur, triplex assignatur differentia hominum, quantum ad actus et habitus animæ rationalis. Prima est secundum diversitatem gratiarum gratis datarum. Nam alii datur gratia prophetiæ, alii gratia sanitatum, alii sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, sicut patebit. Secunda differentia est penes diversitatem officiorum ac statuum. Quibusdam etenim datum est officium apostolatus, aliis officium sacerdotii. Tertia est secundum diversitatem vitæ et operationum. Aliqui namque sunt contemplativi, alii vero activi. — Porro duplex est gratia, utpote : gratia gratum faciens,

II Cor. iii, 5.
Osee xiii, 9.

quæ datur principaliter propter salutem ejus cui confertur; et gratis data, quæ principaliter datur et ordinatur ad aliorum salutem, quia per hanc unus cooperatur saluti alterius, ut patet de prophetia et apostolatu, quæ sunt gratiæ gratis datae, et ad utilitatem atque salutem Ecclesiæ ordinatae ac datae: quia ut ait Apostolus *Rom. xiii, 1.* lus, quæ a Deo sunt, ordinata sunt. Ordo autem consistit in hoc, quod unus per

De Cœlest. hier. c. viii. alium ad Deum reducitur, prout divinus Dionysius protestatur. — Ad hanc quoque utilitatem aliis impertiendam tria sunt necessaria. Primum est, facultas exercendi actum aliis utilem, ut est donum linguarum, gratia miraculorum; secundum est, auctoritas exercendi hujusmodi actum, ut apostolatus; tertium est, exsecutio operum.

Quantum ad primum istorum, dicit Apostolus: *Divisiones vero gratiarum sunt, hoc est, gratiæ gratis datae* (de quibus nunc agitur) sunt diversæ atque distinctæ, *idem autem Spiritus, id est, Spiritus Sanctus, dator gratiarum istarum, est unus et idem.* Quantum ad secundum, subjungitur: *Et divisiones ministracionum sunt, hoc est, officia seu ministeria ecclesiasticarum personarum sunt varia et distineta, idem autem Dominus Deus omnipotens, institutor et distributor officiorum istorum. Et divisiones operationum sunt, id est, diversæ sunt exsecutiones et actiones officiorum istorum, et inter illas una est dignior alia, secundum quod unum officium est altius alio.* *Idem vero Deus qui operatur* mediate vel immediate *omnia in omnibus,* reddendo singula singulis, hoc est, in unoquoque operatur id quod fit in eo. Quod enim est causa causæ, est causa causati: imo effectus causæ secundæ, magis adscribendus est causæ primæ quam causæ secundæ, sicut in prima propositione libri de Causis atque in Elementatione theologica Procli Platonici demonstratur.

Joann. v, 17. Unde et Christus ait: Pater meus usque modo operatur. Non autem operatur Deus omnia in omnibus tanquam sit forma informans et esse intrinsecum omnium re-

A rum, sicut aliqui putaverunt, sed sicut causa efficiens et finalis, cuius virtute et desiderio operatur omnis causa secunda.

Unicuique autem datur manifestatio Spiritus, id est, gratia gratis data conferatur unicuique cui confertur, ad utilitatem, id est ad aliorum commodum et profectum. Deus namque dat beneficiorum suorum talenta, ut expendantur utiliter, non ut abseondantur ignaviter. Propter quod princeps Apostolorum hortatur: *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alteru-*

I Petr. iv,

10.

B rum illam administrantes. Christus quoque in Evangelio: *Negotiamini (ait) dum venio. Præterea gratia gratis data vocatur manifestatio Spiritus, id est donum quo manifestatur præsentia Spiritus Sancti, non quod talis gratia semper conjuncta sit caritati, per quam Deus habitat in electis; imo gratiæ gratis datae communes sunt bonis et malis, electis et reprobis: nam et Balaam fuit propheta, et Judas traditor apostolus.* Unde et Christus fatetur: *Multi dicent mihi in die illa, Domine, Domine, C nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, etc.?* Sed dicitur gratia ista manifestatio Spiritus, quia frequentius signum est divinæ inhabitacionis per caritatem, et quoniam semper ostendit virtutem divinam per dona talia principaliter operantem.

D Subinde enumerantur gratiæ gratis datae. *Alii quidem datur per Spiritum, id est a Spiritu Sancto, sermo sapientiæ, id est sapientia aliis sermocinandi, videlicet cognitio divinorum seu notitia Scripturarum. Alii autem datur sermo scientiæ, id est scientia rerum humanarum et creaturarum: per quas declarantur divina, quoniam invisibilia Dei per ea quæ facta sunt*

Rom. i, 20.

Num. xxii,

8 et seq.;

Joann. vi,

71, 72.

Matth. vii,

22.

cognoscuntur. Unde, secundum Augustinum, *Cognitio proprietatum naturalium rerum reserat abdita Scripturarum. Nempe ad intelligendum qualiter Christus sit leo, agnus, lapis et vitis, oportet rerum illarum proprietates cognoscere. Secundum eundem Spiritum, id est secundum beneplacitum et influxum ejusdem Spiriti*

tus Sancti, et non secundum aut propter merita hominum. Exprimit autem Apostolus hæc duo dona gratis data, præmittendo sermonem : primo, ad insinuandum quod dantur ad aliorum instructionem ; secundo, ad innuendum quod non solum habitualis notitia, sed etiam ejus actus, seu usus et ordinata expressio, sit a Deo. *Luc. xxii, 13.* pter quod ait Salvator : Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere omnes adversarii vestri. Denique sapientia et scientia ista realiter distinguuntur a sapientia et scientia quæ sunt de numero septem donorum Spiritus Sancti : quoniam illæ haberi non possunt sine caritate et gratia gratum faciente ; sed istæ communes sunt bonis malisque. Unde sapientia et scientia quæ sunt gratiæ gratis datæ, præsertim sunt illæ notitiae per quas fides catholica defensatur, persuadetur ac declaratur.

Alteri datur *fides*, id est præcipua certitudo de veritate credendorum, potissimum articulorum fidei, qui in Scripturis quasi principia præsupponuntur (itaque fides non sumitur hic, prout est theologica virtus), *in eodem Spiritu*, id est virtute ejusdem Spiritus Sancti. *Alii* datur *gratia sanitatum*, id est virtus curandi infirmos supernaturaliter, *in uno Spiritu*, id est a Spiritu Sancto, qui in se ipso unus et simplex est, quamvis in donis sit multiplex. *Alii* datur *operatio virtutum*, id est magnorum miraculorum, facultatem naturæ omnino excedentium, ut est suscitatio mortuorum, et statio ac retrocessio solis. *Alii* *prophetia*, id est cognitio futurorum contingentium certa. *Alii* *discretio spirituum*, id est discreta cognitio seu rectum judici-

A um de iis quæ in animo aliorum versantur, aut ab eis proferuntur, ut Spiritu Sancto illustrante sciat unus secreta cordis alterius, et quo animo quid dicatur. Potest quoque intelligi de gratia discernendi inter spiritum bonum et malum, id est inter angelum et diabolum apparentem, ne fallatur quis a Satana sub specie angeli apparente, seu mala sub specie boni suggestente. Hæc discretio prorsus necessaria est iis quibus revelationes visionesque fiunt, ne seducantur. *Alii* dantur *genera linguarum*, id est diversa idiomata, seu facultas utendi diversis loqueliis. *Alii* datur *interpretatio sermonum*, id est expositio alienorum idiomatum, seu difficilium sensuum, aut prophetalium visionum. Harum gratiarum sufficientiam ponunt doctores, quam et super epistolas Pauli induxi ; sed nunc breviti studens, prætermitto.

Hæc autem omnia operatur, id est, cuncta dona prædicta causat in nobis, *unus atque idem Spiritus Sanctus*, *dividens singulis prout vult*, id est, unicuique libere C donans quantum ei placet. Ex quo constat quod Spiritus Sanctus sit verus Deus, divina et increata auctoritate potestateque agens.

Postremo, quamvis hæc omnia adscribantur Spiritui Sancto, non tamen putandum est quod ab eo dumtaxat donentur, quum opera superbeatissimæ Trinitatis sint indivisa, quoniam trium Personarum est una essentia et una potentia. Sed per appropriationem attribuuntur hæc Spiritui Sancto, quoniam ei appropriantur bonitas, caritas ac liberalitas, ad quas propriæ pertinet se communicare, bona conferre, alteri dare.

*Cf. t. XIII,
p. 184 B' et s.*

SERMO PRIMUS

DE ORNATU ECCLESIE MEMBRORUMQUE IPSIUS, ET DE CERTITUDINE FIDEI CHRISTIANÆ.

DEUS operatur omnia in omnibus. *A*

I Cor. XII, 6.

In præsenti epistola docet nos sanctus Apostolus, quanta sit bonitas ac liberalitas Dei, quanta etiam sit defectuositas atque impotentia hominis. Bonitatem liberalitatemque Dei ostendit Apostolus, per hoc quod tanta gratiarum charismata tam copiose ac sapienter dedit hominibus; defectuositatem vero ac impotentiam hominum monstrat, per hoc quod absque speciali subsidio Spiritus Sancti nil boni valemus. Itaque ex consideratione bonitatis et munificentiae Dei, divino accendamur amore, atque ad præcordialem Dei honorificentiam provocemur, juxta illud Ecclesiastis Eccli. n, 10. ei : Diligite Dominum, et illuminabuntur corda vestra. Ex consideratione vero propriæ defectuositatis et impotentiae, humiliemus nos ipsos, et Divinitatis auxilium gratiosum jugiter imploremus, cum Psalmista orantes : Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum.

Primo ergo docet nos beatus Apostolus I Cor. XII, 3. in hodierna epistola, quod absque speciali, supernaturali ac gratiose juvamine Spiritus Sancti nil bonum ac meritorum valeamus cogitare, loqui aut agere, sicut et Philipp. n, 13. alibi protestatur : Deus est qui operatur in vobis et velle et perficere. Porro ratio hujus est, quoniam ad supernaturalem beatitudinem, quæ est visio Dei clara per speciem, conditi sumus. Idecirco ad eam non nisi per supernaturalia media, quæ sunt virtutes et dona, eorumque opera, pertingere possumus : nam media proportionari oportet fini. Nec solum indigemus virtutibus et donis infusis, sed etiam actuali motione Spiritus Sancti in omni meritorio actu, mentem nostram ad actum merito-

rum excitantis. Ecce quanta est indigentia atque infirmitas mentis humanæ. Unde igitur superbimus? Cur extollimus nosmetipsos? Cur miser homo putat se aliquid esse? Nunquam itaque de propriis viribus præsumamus, neque inaniter gloriemur, nec aliquid boni nobis attribuamus. Nec aliquis jactet se ipsum, quum dicat Apostolus : Quid habes quod non accepisti? Si I Cor. IV, 7. autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Hinc iterum ait : Soli Deo honor et gloria. Hinc asserit Leo Papa : Dubium non est unumquemque a Deo habere operis boni initium et consummationem. Omni itaque hora, Dei auxilium invoceamus, cum Propheta dicentes : Deus, in Ps. LXIX, 2. adjutorium meum intende; Domine, ad adjuvandum me festina. Itemque : Cito anti-Ps. LXXVIII, 8. cipent nos misericordiae tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. Subinde, ut ita a Deo mereamur juvari, proni semper et alacres simus ad subveniendum proximis indigentibus et infirmis : quia ut asserit Augustinus, Justum consilium est, ut qui C se a potentiori vult juvari, adjuvet infirmorem, in quo est ipse potentior.

Secundo docet Apostolus, qualiter Christus spiritualiter decoravit Ecclesiam militantem, et pulcherrime ordinavit, per diversa ac præclarissima gratiae dona, et per diversa officia, per ministros in sacris ordinibus constitutos, per principes et prælatos. Nam quosdam fecit Apostolus, Ephes. IV, quosdam Prophetas, nonnullos doctores, aliquos quoque pastores. Et usque in præsens diversi fideles variis gratiis adornantur; atque ut sidera cœlum, sic ipsi ornant Ecclesiam.

Tertio docet Apostolus, ut unusquisque I Cor. XII, 4 et seq. I Petr. IV, 10. gratiam sibi a Deo misericorditer datam,

caritative communicet proximis. Idecirco A tuum dicunt sancti Patres atque doctores, qui doctior, sapientior, in virtutibus fortior, in exercitio vitae spiritualis ac tentationum expertior exstat, alium amorose informet, consilio juvet, in bonis confortet et pie supportet, atque in temptationibus qualiter reluctari et habere se debet, docere non negligat. Hinc quippe ad Galatas

Galat. vi, 1, 2, 10. ait Apostolus : Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris ; alter alterius onera portate : ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Magnum et Deo gratissimum est, proximos pie et humiliter informare, lapsos pro posse erigere, peccantes discrete corripere. Idecirco Danieli Gabriel

Dan. xii, 3. angelus contestatur : Qui ad justitiam erudiant plurimos, quasi stellæ fulgebunt in perpetuas æternitates. Jacobus quoque scribit : Qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccato-

Jacob. v, 20. rum. In Ecclesiastico etiam legitur : Corripe amicum, ne forte non intellexerit, et dicat, Non feci; aut si fecerit, ne iterum addat facere.

Quarto docet Apostolus, quanta sit certitudo et firmitas fidei christianæ, quæ a Deo tam multiplex habet testimonium veritatis, quæ tot est confirmata miraculis, tot approbata prodigiis, utpote gratia sanitatum, operatione virtutum, dono prophetiae, genere linguarum, discretione spirituum.

I Cor. xii, 9, 10. Unde ad Hebræos inducit : Abundantius nos oportet observare ea quæ audivimus, ne forte pereffluamus : quomodo enim effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, id est tam salutarem Christi doctrinam, quæ in nos confirmata est, contestante Deo signis, et portentis, et virtutibus, et Spiritus Sancti distributionibus ? Hoc est

Marc. xvi, 20. enim quod in Evangelio legitur : Illi autem (puta Apostoli) profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante sequentibus signis.

I Cor. xii, 10. Postremo de gratia discretionis spiri-

A tuum dicunt sancti Patres atque doctores, quod quando spiritus vel angelus bonus appetet, quamvis in principio suæ apparitionis terreat hominem cui appetet, tamen mox confortat et consolatur eumdem, dæppling formidinem, et tranquillitatem illuminationemque ingerens ; sed dæmone in specie angeli apparente, timor incussus perseverat, nec mentis recedit (imo magis augetur) turbatio. Per hoc igitur discerni potest unus ab alio. Unde aliqui magni doctores quærunt : Si diabolus alicui appareat in specie Christi, jubeatque se adorari, et homo putans quod Christus sit, illum adoret, an peccet ? Ad quod respondent quod imo, quia incaute se habet. Non enim statim credendum est spiritui apparenti ; sed homo cui appetet, primo debet se ad Deum convertere, et eum orare ut sibi inspirare seu revelare dignetur quod verum est, an sit illusio aliqua : tuncque piissimus Deus in tanta necessitate non deseret hominem.

Legitur quod diabolus interdum apparuit viris sanctissimis, puta Martino, Antonio, Apollonio, etc., in specie Christi, et jussit se adorari ab illis. Sed illi discretione spirituum radiantes, falli non potuerunt, quia non statim credebant ; sed deliberatione præmissa, intellexerunt dolum et increpaverunt diabolum, qui protinus fugit atque disparuit. Legitur quoque in fine quarti libri Vitaspatrum, quod fuit quidam Frater in eremo, qui seducebatur a dæmonibus per plurimos annos, putans quod angeli essent. Carnalis autem pater Fratris illius, illum aliquando visitavit. D Quadam vero die tulit secum bipennem, ut rediens, aliqua ligna secum portaret. Quum ergo esset in via, dæmon dixit filio ejus : Ecce diabolus venit ad te in similitudine patris tui, habens bipennem in sporta sua ut impugnet te ; tu vero tolle ab eo bipennem, et percute eum. Quumque pater ejus venisset ad eum, tulit bipennem, et percussit patrem suum ac interfecit. Statimque diabolus Fratrem illum invasit et suffocavit.

Ex hoc patet exemplo, quam necessaria

sit discretio spirituum, quamque periculoso sum exsistat incaute credere spiritui appartenenti. Propter quod in Ecclesiastico scriptum est : Qui cito credit, levis est corde, A et minorabitur. Atque in prima sua Canonica docet Joannes : Nolite omni spiritui ^{1 Joann. iv.} credere, sed probate spiritus si ex Deo sint.

Ecclesiasticus 4.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

QUUM APPROPINQUARET JESUS JERUSALEM, VIDENS CIVITATEM, FLEVIT SUPER ILLAM.

Luc. xix, 41-47.

HODIERNO in evangelio docetur quanta fuerit dilectio Christi ad homines, quanta etiam fuerit ejus compassio ad peccatores ac miseros; item, quantus furerit in eo zelus justitiae pro Dei Patris honore contra iniquos. Ait itaque Lucas evangelista :

Quum appropinquaret Jesus civitati Jerusalem, videns civitatem, flevit super illam, dicens. Istud fuit in die Palmarum, quando Salvator a Bethania venit Jerosolymam. Quum enim a turba fuisset cum ingenti suspectus honore, et cum maxima processione duceretur ab ea, sedens super asinam, tandem in tantum appropinquavit civitati Jerusalem, quod eam exterioribus oculis vidit : qui secundum quod Deus est, totum mundum implet et excedit, ac omnia aeternaliter intuetur; imo etiam ab incarnationis exordio, anima ejus per scientiam creatam ac inditam, cuncta creata praeterita, praesentia et futura cognovit. Itaque, quum corporaliter urbi illi sic appropinquasset, eamque inspiceret, scelera ejus atque futuram ipsius vastitatem ac destructionem deplanxit, dicens : *Quia si cognovisses, id est, si mala imminentia tibi scires, et tu fleres, eo quod tanta tibi adversa appropinquent.* Denique nomine civitatis intelliguntur habitatores ejus. Deflevit autem Christus aerumnas et tribulationes quas populus civitatis hujus sustinuit, quadragesimo secundo anno post Christi passionem, ab exercitu Romano-

Jer. xxiii, 24.

B rum; et si hoc ita est, multo plus deflendus fuit populus ille incredulus propter damnationem ipsius aeternam. Christus quoque plus doluit de malo culpæ, quam de malo poenæ hominum impiorum.

Et quidem in hac die tua, id est in tempore isto brevi atque celerrime transiunti, in quo non Dei honori, sed propriis vanitatibus vacas, quæ ad pacem tibi, id est, ea quæ habes, ad carnalem, temporalem et fallacem tuam pertinent pacem, quia divitiis, deliciis et honoribus jam C abundas, nec ab hostibus infestaris; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis, id est, adversa tibi imminentia nunc te latenter. Horum damnabilem securitatem multi sequuntur, qui ex longanimitate et patientia Dei pejores redduntur et audentius peccant, juxta illud Ecclesiastæ : *Quia non cito profertur contra malos judicium, absque ullo timore filii hominum perpetrant mala.* Quibus competit illud Sapientiæ : *Dixerunt impii, Venite, fruamur bonis quæ sunt, et utamur creatura tanquam in juventute celeriter.*

Ecclesiastes viii, 11.

Quia venient dies in te; et circumdabunt te inimici tui, puta Romani, videlicet Titus et Vespasianus. Denique Christus in evangelii hujus principio utitur verbis obscuris seu incompletis ac defectivis, quemadmodum moris est vehementer amantium atque dolentium, in quibus magnitudo amoris visque doloris verba abrumpit, intercidit, abbreviat. Juxta quem modum

Sapientia i, 6.

Cant. vii. Sponsa ait in Canticis : Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus ; itemque, *Dilectus meus mihi, et ego illi. Itaque circumdabunt te vallo,* id est aggere : quia (ut legitur) tres aggeres circa Jerusalem ad eam capiendam fecerunt. *Et coangustabunt te undique,* id est, tam dire obsidebunt, ut nullus ex te egredi audeat, sed fame et siti gravissime affligeris. Ad tantam namque angustiam existentes tunc in Jerusalem sunt perducti, quod mulieres proprios filios comederunt, multique fame extinti sunt, ut Josephus refert.

Et ad terram prosternent te : quia tam homines quam ædificia Jerusalem prostraverunt Romani. Ideo subditur : *Et filios tuos,* id est cives, qui in te sunt. Civitas enim seu communitas, per modum matris se habet respectu suppositorum contentorum in ea, quoniam foveat ac protegit ea. Vel ideo dicit, «filios tuos», quia tempore quo ista implebantur, pro maxima parte jam obierunt patres et seniores qui in Jerusalem erant dum Christus hæc protulit, quorum filii fuerunt tempore Titi, quando hæc contigerunt. *Et non relinquent in te lapidem super lapidem,* id est, funditus te subvertent. Quod per modum hyperbolice locutionis intelligi potest, qua aliquid dicitur per excessum ad insinuandum magnitudinem rei, sicut in Genesi Pharaon dixit ad Joseph : Absque oris tui imperio nullus movebit manum aut pedem in universa Ægypto. Legitur quoque, quod quum Vespasianus et Titus destructa Jerusalem Romam redissent, Judæi, qui tempore obsidionis se absconderant in speluncis ac silvis, redierunt, et sacra loca venerari cœperunt et reædificare. Quo cognito, Romani miserunt Ælium Hadrianum, qui urbem præfatam tam funditus dissipavit, quod lapis super lapidem non remansit. Postmodum quoque Hadrianus aliam ædificavit civitatem prima minorem, appellavitque eam Æliam ; et fuit in alio loco saltem pro parte, quia sepulcrum Christi in ea conclusit.

Causa demum præfatæ eversionis sub-

A jungitur : *Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ,* id est Christi adventum, accessum et conversationem ejus in te. Unde scriptum est alio loco : Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ. Hinc per Isaiam loquitur Deus : Cognovit bos possessorem suum, et asina præsepe domini sui ; Israel autem me non cognovit, et populus meus non intellexit. Apud Jeremiam quoque habetur : Milvus in cœlo cognovit tempus suum, etc. ; Israel autem non co-

B gnovit judicium Dei. Præterea, quamvis populus Judæorum propter hanc scelestissimam impietatem vastatus sit, captus, dispersus et derelictus usque in præsens (quemadmodum a Daniele apertissime est prædictum : Non erit ejus, videlicet Christi, populus, qui eum negaturus est ; et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, et finis ejus vastitas, et usque in finem perseverabit desolatio), verumtamen Romani tunc adhuc gentiles, non zelo Christi, sed alia intentione demoliti sunt Jerusalem ac Judæam, utpote quia rebelles fuerunt Romano imperio. Deus autem reliquit Judæos, quoniam Christum non receperunt. Quemadmodum etiam tempore Sedeciæ regis vastati sunt a Chaldæis propter idolatrias suas et innocentium ac Prophetarum occisionem, Chaldæi tamen ex ambitione et avaritia, crudelitate et prava intentione fecerunt hoc.

Et ingressus in templum. Christus quum urbem Jerusalem introisset, primo intravit in templum : primo, propter loci sanctitatem et reverentiam ; secundo, quoniam Patris æterni honorem summe quæsivit ; tertio, ut daret exemplum quod fideles primo ingredi debent ecclesiam : unde ait Chrysostomus, Tu imitator Christi factus, quum ingressus fueris aliquam civitatem, ante omnem actum ad ecclesiam curras ; quarto, ut vitia ministrorum templi corriperet ; quinto, ut prædicaret ibidem. Cœpit ejicere vendentes in illo et ementes, dicens : Scriptum est apud Isaiam, ex Is. lvi, 7.

IV Reg.
xxv; II Par.
xxxvi, 11 et seq.

persona Dei : *Domus mea domus orationis est*, id est, templum Deo consecratum, ideo factum est ut Deus in eo colatur orationibus, laudibus, sacrificiis et ceteris actibus virtuosis, non ut ibi sacerdotalia et vitiosa fiant negotia, ut sunt emptiones et venditiones ibi præsertim illicitæ. *Vos autem fecistis illam speluncam latronum*, id est similem specui seu loco occulto, in quo latrones spolia sua collocant et occultant. Quemadmodum enim latrones ponunt ibi ea quæ rapiunt ab his quos corporaliter necant, sic sacerdotes et eorum familia colligebant in templo pecunias et pretia horum quos pravis exemplis spiritualiter occiderunt, inducendo illos ad peccata gravissima.

Denique Christus bis ante suam passionem ejecit vendentes in templo : primo, quando post mutationem aquæ in vinum, *venit ad primum Pascha in Jerusalem et in templum* ; secundo, in Ramis palmarum, circa tertium Pascha. De prima ejectione scribit tantum Joannes. De secunda

Ibidem. *Matth. xxii; Marc. xi; Luc. xix, 28 et seq.* loquuntur alii tres Evangelistæ. Unde in Matthæo plus inde habetur quam in Luca. *Nam dicitur ibi, quod mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas evertit. Sacerdotes quippe, qui avarissimi erant, posuerunt in anteriori atrio templi, ubi vulgus oravit et doctores docebant, quosdam ex suis ministris, qui omnium animalium quæ secundum legem offerri poterant genera, ibi vendebant, ne aliqui, maxime qui a remotis locis venerunt, possent se ab oblatione animalium excusare, quia a remotis nequibant ea secum adducere. Insuper, ne egeni se excusarent ab immolatione per defectum pecuniæ, posuerunt etiam ibi nummularios seu cam-*

A psores, qui sub cautione accommodarent egenis pecuniam ad emendum animalia immolanda. Scribit quoque Joannes : *Quum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo.* Unde creditur et in ista ejectione ita fecisse. *Joann. ii, 15.*

Sed quæri potest, quomodo permiserunt se ejici ab homine uno et paupere. Et respondendum, quod Christus divina virtute potuit corda illorum terrere et mentes compescere, ita quod resistere non audebant. Creditur etiam quod quidam divinus

B splendor et igneus fulgor mirabilis in vultu et oculis Christi apparuit, ex cuius aspectu terrebantur iniqui, nec eum audebant inspicere nec reniti. Nam et tempore passionis jam capiendus, solo verbo armatam cohortem, ac Judæorum ministros furientes, perterriti, debilitavit, dejecit, ita quod abierunt retrorsum et corruerunt in terram. Hinc asserit Origenes, quod ejectio illa vendentium miraculosior fuit quam mutatio aquæ in vinum : quia in mutatione hac aquæ, inanimata subservivit materia ; in ejectione vero illa, tot millium compescabantur ingenia. Unde ita impri-

Ibid. xviii, 3-6. *Ibid. ii, 1 et seq.* mere in intima cordium, eaque taliter alterare, ac liberum arbitrium taliter compescere, fuit mirabilissimum opus, et soli divinæ virtuti possibile.

Et erat Christus quotidie docens in templo, quia in die Palmarum prædicavit ibidem, et feria secunda ac tertia ; non autem feria quarta, quia tunc mansit in Bethania, et venditus fuit a Juda ; nec feria quinta, sed tunc fecit Cœnam novissimam, et evan-

Ibid. xii, 1-12. *Ibid. xiii-xvii.*
D gelicæ legis Sacramentum instituit, atque Apostolis præclarissimum fecit sermonem. Unde quod Evangelista ait, « quotidie », referendum est ad dies determinatos.

SERMO SECUNDUS

DE CHRISTI CARITATE, PIETATE, COMPASSIONE ET LAGRIMATIONE ; ET QUALITER
CHRISTO IN HIS CONFORMARI DEBEMUS.

IMITATORES *Dei estote, sicut filii carissimi; et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos.* Ephes. v, 1, 2.

Evangelium hodiernum sacris plenissimum est doctrinis et vere saluberrimis documentis. Primo commendatur nobis in eo summa caritas ac pietas Christi. Qui quum appropinquasset civitati in qua sceleratissimi, crudelissimi ac ingratissimi hostes sui fuerunt, a quibus paulo post fuerat morte acerbissima atque turpissima occidens, non odio, indignatione, impatientia aut iracundia motus est contra eam, hoc est contra præfatos adversarios suos, sed ex ineffabili caritate et pietate condoluit eis tam vehementer, quod pro rupit in lacrimas : nec dubium quin in lacrimas copiosas, calidissimas, præcordialissimas. Siquidem quo major fuit ipsius caritas ac pietas seu misericordia, eo præcordialior fuit ejus compassio, et abundantior ploratio. Sicque Christus implevit quod docuit ac præcepit, dicendo : *Diligit inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro consequentibus et calumniantibus vos.*

Hoc ergo Christi exemplo docemur, non solum amicis, sed etiam inimicis nostris caritative et pie condolere, subvenire, et pro eorum relevamine ac salute lacrimas fundere : imo dum forefaciunt nobis, magis dolere debemus de eorum culpa quam de injuria propria, de eorum peccato quam de temporali proprio damno, quia eorum animas magis amare tenemur quam exteriora ac temporalia bona, imo plus quam propria corpora et humanos honores. Verumtamen ab hac caritatis et pietatis sinceritate et integritate plurimi nomine

A tenus christiani nimium distant, qui non solum pro magnis injuriis, imo pro modica parvipensione seu irrisione graviter indignantur, iracundia inflammantur, vindictam inferre appetunt et nituntur. O quam longe sunt isti a Christi imitatione, ab evangelicæ legis observatione, et per consequens a salute ! Cogita semper quam enormiter ac frequenter inhonoraveris atque offenderis Dominum Deum tuum, Deum majestatis, dignitatis et gloriæ infinitæ ; itemque, quam patienter et longanimitate toleraverit ac toleret, quam sæpe indulserit, et quam paratus sit semper ignorare : sicque injurias tibi illatas patienter ac mititer sustinebis, nec ultionem quæres ex ira vel odio, sed si rationabilis causa expostulat, ex caritate et zelo justitiæ.

Præterea, sicut jam tactum est, caritas exigit, et Deus præcipue hoc requirit, ut proximis in tribulatione et angustia, in necessitate et penuria constitutis, cordialiter compatiamur. Propter quod ait Hieronymus : *Vult Deus unumquemque alterius angustias sentire ut proprias ; et sicut sibi, si in tali tribulatione esset, cuperet subveniri, sic ipse alteri propter Deum studeat suffragari.* Imo qui perituro succurrere potest, si non succurrit, occidit ; nihil autem sic probat amicum, sicut oneris amici portatio. Idecirco hortatur Ambrosius : *Necessitates aliorum quantum possumus adjuvemus, imo interdum plus quam possumus juvare optemus ; nihil tam secundum naturam, quam juvare naturæ consortem.* Sed, proh dolor ! multi sunt qui amplius condolent et flent si proximi in corpore vulnerentur, aut in temporalibus damna notabilia patientur,

quam si in mortalia ruant peccata. In quibus non videtur esse spiritualis dilectio, nec christianæ pietatis compassio, quamvis sit in eis naturalis aut socialis amor et dolor. Ideo loquitur Augustinus : Annon sunt in te viscera christianæ pietatis, ut defleas corpus a quo recessit anima, et non defleas animam a qua recessit Deus, hoc est quæ peccavit mortaliter ? Ex iis perpendant parentes an sobolem suam spiritualiter diligent, an de filiorum et filiarum suarum peccatis magis quam de eorum corporalibus incommoditatibus, damnis seu infirmitatibus, contristentur.

Denique, sicut ait Bernardus, Christus legitur sæpe flevisse, nunquam vero risisse. Primo flevit in sua nativitate, quia tunc veraciter frigore affligebatur, statim quum natus fuisset. Secundo flevit in sua circumcione, in qua magnam sustinuit

Luc. xix, 41. pœnam ; tertio, quum appropinquasset civitati Jerusalem, sicut in evangelio legitur *Joann. xi,* hodierno ; quarto, in Lazari suscitatione ;

35. quinto, passione instantे, quando ut ait *Hebr. v, 7.* Apostolus, cum clamore valido et lacrimis orationem offerens Patri, exauditus est pro sua reverentia ; sexto, in ipsa sua acerbissima passione, in qua utique multoties

Joann. xix, 1, 2, 18. flevit, præsertim in sua flagellatione, spinea coronatione et crucifixione. Itaque Christi exemplo, discamus vanitates et levitates, risus et dissolutiones, ludos, jocos, cachinnos vitare, atque salubriter flere,

Luc. vi, 25. quoniam ipse terribiliter comminatur : Væ vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis et *Matth. v, 5.* flebitis. Dulciter quoque pollicetur : Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

Præterea advertendum et valde pensandum, quod multæ sunt species laudabilis luctus. Prima est, propria peccata ut sunt Dei offensiva deflere. Hujus luctus lacrimæ oriuntur ex interna contritione, suntque effectus pœnitentiæ. De quibus ait *Ps. cxviii, 136.* Psalmista : Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Quanta autem sit vis lacrimarum istarum ad impetrandum indulgentiam peccatorum, imo et gratiæ infusionem, docet

A Ambrosius : Lacrimas (inquiens) Petri lego, satisfactionem non lego. Lacrimæ lavant delictum quod voce pudor est dicere; lacrimæ veniam non postulant, sed tamen eam merentur. Tu ergo similiter lacrimis dilue culpam. Imo, sicut testatur Hieronymus : Oratio Deum lenit, lacrima cogit; oratio ungit, lacrima pungit.

Secunda species sancti luctus est, proximorum peccata deflere. Hic luctus venit ex fraterna caritate et pietatis intimæ compassione. Hoc modo homines virtuosi deplo-

B rant iniquos quos diligunt, sicut in veteri Testamento multi Sancti fecisse leguntur, quemadmodum Daniel recitat de se ipso : Posui (inquit) faciem meam ad Dominum *Dan. ix, 3.* Deum meum, orare et deprecari eum in jejunio et sacco et cinere. Legitur quoque in primo libro Esdræ, quod quum ipse Esdras

1 Esdr. ix, 3, 5, 6. perceperisset peccata populi sui, præ nimio

dolore scidit vestimenta sua, corruitque in terram, et flevit uberrime ; et dixit : Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates

C nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque ad cœlum. Quemadmodum enim tenemur proximos diligere sicut nos ipsos, sic caritas exigit ut de eorum culpa tristemur,

Matth. xxii, 39. et de eorum profectu et gratia gratulemur. Verumtamen fletus iste spectat potissimum ad aliorum prælatos et patres ac superiores, ut subditorum et sibi commissorum vitia lugeant, quos tam specialiter diligere, custodire, considerare atque proposse curare tenentur, quemadmodum Pau-

D lus apostolus se fecisse in suis fatetur epistolis. Unde et de viro sanctissimo B. Hu-

gone Gratianopolitano legitur præsule, quod dum episcopus factus fuisset, et tam clerum quam populum invenisset incompositissimum, vitiosum, et quoad divini cultus opera prorsus rudissimum, die ac nocte amarissime flevit, et flendo pro illis rogavit : per quod in brevi maximam imperavit gratiam subditis suis. Hujus episcopi vestigia imitentur prælati.

Tertia species boni luctus est, præsentis

vitæ ærumnas deflere, ut mereamur libe-
III Reg. xix.
4. rari ab eis. Sic enim oravit Elias : Tolle,
Rom. vii, 24. Domine, animam meam. Apostolus quo-
Ibid. viii,
17. que dixit : Infelix ego homo ! quis me
Galat. ii, 19. liberabit de corpore mortis hujus ? Verum-
Ibid. vi, 17. tamen tribulationes et pœnæ vitæ præsen-
Ps. cxviii, tis sunt æquanimiter tolerandæ, quousque
133. Deus dignetur eis finem imponere.

Quarta species est, ex consideratione
passionis Christi pia compassione moveri
ac lacrimari, eo quod ipse innocentissi-
mus Agnus Dei tanta pro peccatoribus
Ibid. viii,
17. pertulit. Hinc ait Apostolus : Si compa-
Galat. ii, 19. timur, et conregnabimus ; itemque, Chri-
Ibid. vi, 17. sto confixus sum cruci ; et iterum, Ego
Ps. cxviii, stigmata Domini Jesu in corpore meo
porto.

Quinta species est, desiderio æternæ be-
atitudinis flere, et propter dilationem il-
lius lugere, cum Psalmista dicendo : Heu
mihi ! quia incolatus meus prolongatus
Ps. xli, 2. est ; et rursus, Quemadmodum desiderat
Ibid. 4. cervus ad fontes aquarum, ita desiderat
Philipp. i, 23. anima mea ad te, Deus ; et iterum, Fue-
rrunt mihi lacrimæ meæ panes die ac no-
cte. Ex hoc affectu dixit Apostolus : Cupio
dissolvi et esse cum Christo. Imo, secun-
dum Gregorium, futuram felicitatem ne-
quaquam digne desiderat, qui pro ea quo-
tidie cum lacrimis non exorat.

Sexta species est, desiderio gratiosæ
præsentiae ac consolationis internæ Spon-
si cœlestis etiam in hac vita, pie lugere.
Sic lugent devoti supernam dulcedinem
sæpe experti, et Deo familiariter atque
suaviter vacare assueti, dum solitam gra-
tiosæ præsentiae Dei dulcedinem devotio-
nisque alacritatem sentiunt sibi deesse, di-
Cant. v, 6. centes illud Canticorum : Quæsivi illum, et
non inveni; vocavi, et non respondit mihi.

Septima species est, desiderio spiritua-
lis profectus ac incrementi in omni virtute
et gratia, lacrimari. Sic plorat qui im-
perfectum suum sapienter considerat, et
quam vagus sit mente etiam in divino ob-
sequio, pensat; qui divinæ majestatis ex-
cellentiam intuetur, atque ob hanc Deo
reverenter, pure ac servide descrivire co-

A hærereque nititur. Quod quia ut cupit non
implet, cum lacrimis Deum precatur, ut
gratiam suam et virtutes in se perficere
omni die dignetur, sicut oravit Propheta :
Perfice gressus meos in semitis tuis, ut
non moveantur vestigia mea ; et iterum,
Gressus meos dirige secundum eloquium
Ps. cxviii,
tuum, et non dominetur mei omnis inju-
stitia. Istæ lacrimæ sunt salubres et meri-
toriæ valde.

Octava species est, ex timore divini
judicii ac infernalis supplicii lamentari,
B quia horrendum est incidere in manus Hebr. x, 31.
Dei viventis, et in inferno nulla est re-
demptio. Legitur in Vitaspatrum, quod
Fratres in eremo miserunt ad abbatem
Macarium, deprecantes ut veniret et visi-
taret eos antequam migraret ad Domi-
nūm : alioqui sciret totam multitudinem
Fratrum venturam esse ad ipsum. Quum-
que venisset ad Fratres, dixit : Ploremus,
Fratres, ploremus in vita ista, antequam
veniamus ubi lacrimæ nostræ comburant
corpora nostra. Et fleverunt omnes, et ce-
ciderunt proni in facies suas, dicentes :
C Ora pro nobis, Pater.

Nona species est, ex miseriis et tribulati-
onibus proximorum moveri ad fletum. Sic
Jeremias deplanxit destructionem civita-
ties ac templi Jerusalem, interfectionemque
Judeorum.

Decima species est, ex abundantia spi-
ritualis gaudii flere, præsertim ex quadam
serenissima complacentia Domini Dei. Qui
fletus præ ceteris divinior dulciorque cen-
setur.

Postremo, per Jerusalem spiritualiter
designatur Ecclesia militans et anima ju-
sti. Quemadmodum ergo Christus deflevit
Luc. xix, 41.
vastitatem Jerusalem, ita qui vere chri-
stianus est, spiritualem ruinam ac defor-
mationem Ecclesiæ debet merito valde
deflere, atque pro ejus reformatione in
omnibus affectuosissime quotidie exorare,
ut Deus dignetur eam ad pristinum gratiæ
decus reducere, et tam in prælatis quam
subditis, tam in clero quam vulgo, omni-
que gradu, statu ac ordine reparare eam-

dem. Similiter, si aliquem justum contin-
gat tentationi succumbere et ad peccata
reverti, deflendus est vehementer, et pro
ejus reductione indesinenter orandum. Imo
tanto cordialius condolendum est peccato-
ribus, et plorandum ac interpellandum pro
eis, quanto plus excæcantur ac induran-

A tur, et quanto minus sciunt sive advertunt
cur defleantur. O quam felix est cui da-
tum est ita plorare, atque prætactas fle-
tuum species habere, si tamen usque in
finem perseveret in eis cum omni humili-
tate! Propter quod hortatur Apostolus:
Qui stat, videat ne cadat.

I Cor. x, 12.

SERMO TERTIUS

DE CAUSA SPIRITALIS EXCÆCATIONIS, ET ANGUSTIIS IMPIIS SUPERVENTURIS; ET DEMUM
QUID IN ECCLESIA MATERIALI AGENDUM SIT, ETC.

DOMUS mea domus orationis vocabi-
tur. Is. lvi, 7; Luc. xix, 46.

Salvator in evangelio hujus diei, multi-
pliciter nos informat verbis et factis: nam
et opera ejus sunt saluberrima documen-
ta. Primo itaque docet quæ sit causa ex-
cæcationis impiorum, propria pericula non
attendentium. Quum enim deflebat Jeru-
Luc. xix, 42. salem ruituram, dicebat: Si cognovisses
et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad
pacem tibi; nunc autem abscondita sunt
ab oculis tuis (juxta sensum in exposizio-
ne litteræ introductum). In quibus verbis
innuit Christus, quod abundantia terrenæ
prosperitatis atque carnalis pacis, est mul-
tis occasio, imo et causa, internæ excæca-
tionis et negligentiae propriæ salutis: ita
quod se ipsos non deflent, nec immensi-
tatem periculorum sibi imminentium pen-
sant, sed in carnalibus delectantur, in
temporalibus resolvuntur, in terrenis pro-
speritatibus se extollunt. Nempe dum de-
licate se nutriunt, pretiose et curiose se
vestiunt, otiositatibus loquacitatibusque in-
tentii sunt, obliviscuntur Domini Dei sui;
nec desuper illustrantur, sed in diversa
peccata labuntur; et tanto infeliores ex-
sistunt, quanto plus in temporalibus pro-
sperantur, et quanto feliores se arbit-
rantur.

Denique sacra Scriptura istud apertissime

B docet, videlicet quod reprobi et iniqui pro-
sperantur in sæculo isto, et per hoc dam-
nationem incurrint æternam. Loquitur
namque Jeremias propheta Deo: Justus *Jer. xii, 1.*
quidem es tu, Domine, si disputem tecum;
verumtamen justa loquar ad te: Quare
via impiorum prosperatur, et bene est
omnibus qui prævaricantur in te? Hinc
etiam sanctus Job ait: Numquid contra *Job xxii, 4,*
hominem disputatio mea est, ut merito *7-9.*
non debeam contristari? Quare ergo im-
pii vivunt, sublevati sunt confortatique
Cdivitiis? Semen eorum permanet coram
eis, et non est super eos virga Dei. De
quibus fertur in Psalmo: In labore ho-*Ps. LXXII, 5-*
minum non sunt, et cum hominibus non *7.*
flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia,
operti sunt iniquitate et impietate sua. Pro-
diit quasi ex adipe iniquitas eorum; trans-
ierunt in affectum cordis. Sed quid hanc
prosperitatem et iniquitatem sequatur, be-
atus Job protestatur, dicendo: Ducunt in *Job xxi, 13.*
bono dies suos, et in puncto ad infernum
descendent. Ex his Christiani perpendere
Debent, quod temporalis prosperitas, diviti-
arum ac deliciarum affluentia, honor mun-
danus, formidandi sunt potius quam op-
tandi, quum multis et innumerabilibus
sint causa damnationis æternæ, et repro-
bis magis quam electis soleant conferri.
Porro, si alicui hæc arrident, impleat illud

Ps. lxi, 11. Psalmistæ, Divitiæ si affluant, nolite cor
I Cor. vii, apponere; et quod ait Apostolus, Qui utun-
31. tur hoc mundo, sint tanquam non uten-
 tes: et ita Deo rectore ac duce, sic transeat
 per bona temporalia, ut non amittat æter-
 na. Ad quod necessarium exstat ut ad
 temporalia et carnalia non affiliatur in-
 ordinate, sed ad debitum finem referat ea,
 ac sobrie utatur eisdem.

Luc. xix, Secundo docet in evangelio isto Salva-
43, 44. tor, quantæ tribulationes atque angustiæ
 sint inquis superventuræ. Quod enim ad
 litteram de illa terrena Jerusalem dixit,
 Venient dies in te, et circumdabunt te
 inimici tui vallo, et coangustabunt undi-
 que; et ad terram prosternebunt te, eo quod
 non cognoveris tempus visitationis tuæ :
 totum hoc spiritualiter accipi debet de
 unoquoque reprobo et iniquo, quoniam
 invisibles hostes, puta diaboli, qui jam
 quotidie per varias suggestiones et blan-
 das persuasiones, ac aliis modis inducunt
 hominem ad peccata, tempore mortis in-
 star apum circumdant eumdem et coan-
 gustant, tentando acerrime, ut vel ad de-
 sperationem, vel ad vanam securitatem,
 aut ad inadvertentiam pertinentium ad sa-
 lutem ipsum inducant. Interdum namque
 diaboli abscondunt agonizanti sua pecca-
 ta, ne vel in fine pœniteat, sed damnabili
 securitate perdat se ipsum. Interdum re-
 ducunt ei ad memoriam sua peccata, et
 vehementissime ea exaggerant, quam mul-
 ta et magna sint manifestant, ut miserum
 ad desperationis pertrahant vitium. Inter-
 dum vero sic occupant agonizantem circa
 exteriora disponenda, aut circa incommo-
 da propria, vel circa impertinentia, quod
 negligit semetipsum, et ea quæ salutem
 concernunt non intuetur. Sieque peccator
 ad terram prosternitur, quia in infernum
 demergitur, et in suis terrenis affectibus
Job xxii, 30, moritur. Unde in libro Job habetur : In
20. diem perditionis servatur malus, et ad
 diem furoris ducetur; et de furore Om-
 nipotentis bibet. Insuper animam pecca-
 tricem circumdant et coangustant invis-
 ibiles hostes coram Judice summo, in hora

A judicij ejus tam particularis quam univer-
 salis, eam gravissime accusando.

Ea quoque quæ de terrena Jerusalem Christus prædictus, Ecclesia militans in partibus suis frequenter perpessa est ab aduersariis fidei christianæ, Sarracenis ac aliis : a quibus in multis regionibus longe ac late destructa est, quoniam tempus suæ visitationis, id est beneficia Christi, non cognovit, non attendit, non mente grata ac obediente consideravit. Tempus enim evangelicæ legis, tempus gratiæ appellatur : ideo gravior culpa est modo, Christi visitationem, incarnationem, passionem, sacramentalem præsentiam, et cetera beneficia atque mysteria ejus, non debita gratitudine intueri.

Tertio Christus, per hoc quod vendentes, ementes et nummularios seu campsores de templo ejecit, docet nos multa. Primo, quod zelum ferventem habere debemus pro Dei honore, optando ut ipse ab omnibus debite veneretur, atque de ejus inhonoratione tristando, imo et ejus inhonorationi resistendo pro posse, et eam vindicando quantum spectat ad nos, quia ut ait Chrysostomus, Quamvis sit pium propriam dissimulare injuriam, impium tamen est dissimulare injuriam Dei. Talis autem ultio justa et caritativa pertinet ad prælatos ac præsidentes. Secundo in hoc facto Christus edocuit, quod sacerdicia negotia non sunt in ecclesia pertractanda, nec placita, nec verba ibi habenda sunt ad Dei obsequium non pertinentia. Tertio per hoc docuit, quod ubique primo debeamus quærere regnum Dei et justitiam Matth. vi, ^{33.} ejus. Studeamus ergo pro posse exclude-re ea quæ contrariantur divinæ majestatis Lue. xix, 46. venerationi ac proximorum saluti, ita ut in primis emendemus nos ipsos, et zelus noster discretus sit.

Quarto docet Salvator, quid in ecclesia materiali agendum sit, dicens : « Domus mea domus orationis vocabitur ». Facta est ergo ecclesia Deo dicata seu consecrata : Primo, ut in ea fideles Deum exorent, præsertim ut ibi sacerdotes et prælati pro

toto populo eis commisso præcipue et pro aliis solenniter orent, totusque populus simul et concorditer Dominum deprecetur, quoniam communitatis oratio exaudibilior creditur. Secundo, ut in ea Deus certis horis laudetur, puta in horis canonicis, juxta

Ps. cxxviii. illud : Septies in die laudem dixi tibi. Ter-

tio, ut ibi Missarum solennia fiant, et Sacrificium altaris ad Dei gloriam pro populo offeratur, populus quoque oblationes suas tam spirituales quam corporales offerat ibi. Quarto, ut aliqua alia sacramenta ibi cum ampliori devotione ac reverentia celebrentur et ministrentur, quanquam alibi id fieri possit dum rationabilis causa occurrit. Quinto, ut verbum Dei ibidem solenniter populo prædicetur. Unde in evangelio isto habetur, quod Christus erat quotidie docens in templo. Ex his constat, quam reprehensibiliter ac damnabiliter agant, qui in ecclesia indevote et irreverenter se habent, qui oculis ibi sunt vagi et mente incustoditi : præsertim qui fabulationibus et verbis scurrilibus ibi ora sua relaxant aut aures præbent, et qui libidine adspiciunt vitioseque appetunt, aut suo ornatu aliquem provocant ad affectum immundum. Itaque cum omni mentis custodia, devotione et fervore intersint fideles divino obsequio, nec aliquid in ecclesia agant nisi ad quod ipsa est consecrata. In ecclesia quoque meditationibus sanctis vacandum est; signa tamen singularis devotionis vitanda sunt coram aliis.

Denique multis viris sanctis ostensæ sunt visiones, in quibus viderunt diabolum scribentem verba confabulantium in ecclesia. Imo de B. Severino archiepiscopo Coloniensi legitur, quod post mortem suam apparuit archidiacono suo, affirmans se esse in magnis purgatorii pœnis ob hoc

A quod tempore divini Officij permisit ministros suos sibi aliqua exteriora insinuare, et eis quandoque respondit. Si ergo sanctus vir ille propter hoc tanta sustinuit, qui tamen nequaquam verba in se otiosa aut vitiosa in ecclesia protulit, quanta erit eorum punitio qui verba vana, scurilia, vitiosa proferunt ibi?

Postremo, in homilia evangelii hujus refert Gregorius, quod erat quidam monachus sanctus nomine Martyrius, qui quadam die pergens ad monasterium quod-

B dam, invenit in via jacentem quemdam leprosum, solo adspectu valde horrendum sive deformem, affirmantem se habere hospitium in itinere per quod iturus fuit Martyrius, sed præ lassitudine et ægritudine non posse procedere. Martyrius ergo ejus misertus, pallium suum super terram expandit, atque in eo illum leprosum accepit, et super suos humeros portavit. Quumque monasterio propinquaret, abbas monasterii exclamavit : Currite, fratres, januas aperite, quoniam frater Martyrius

C venit Dominum Jesum Christum portans. Veniente autem Martyrio circa cœnobium, is qui videbatur leprosus, Jesus Christus Dominus noster, de collo ejus exsiliens, et in forma qua solet agnosciri apparet, dixit Martyrio : Martyri, tu me non erubisti super terram, et ego te non erubescam in cœlo. Quo dicto, vidente Martyrio, Christus ascendit in cœlum. Quumque Martyrius cœnobium esset ingressus, abbas dixit ad eum : Frater Martyri, ubi est quem portabas? Respondit Martyrius : Ego si

D scivissem quis fuisset, pedes illius tenuissem. Dixit quoque Martyrius, quod quando Dominum sic portavit, pondus ejus non sensit. Ecce quantum misericordiæ opera placent Deo.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE CARITATE, MISERICORDIA ET LIBERALITATE DEI AD HOMINES; DE INSUFFICIENTIA
QUOQUE DEFECTUOSITATEQUE HOMINUM.

OMNIA operatur unus atque idem Spি ritus, dividens singulis prout vult.
I Cor. XII, 41.

Meliores et subtiliores philosophi protestati sunt, quod absque indesinenti conservatione omnipotentis Creatoris, nulla possit creatura ad momentum subsistere; quod item sine virtute et influentia primae causæ, nulla valeat causa secunda quidpiam operari, in tantum quod omnis secundarum effectus causarum, magis sit adscribendus causæ primæ, quæ Deus est, quam cuicunque causæ secundæ. Propor-

Io. xxvi, 12. Omnia opera nostra operatus es in nobis.

II Cor. iii, 4, 5. Et Apostolus: Fiduciam (inquit) talem C habemus ad Deum, quod non simus suf-

cientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est; itemque, Deus est (ait) qui operatur in nobis et velle et perficere, pro bona voluntate, id est ex sua benevolentissima atque piissima voluntate, non originaliter propter merita nostra.

Ecce ex verbis istis, si tamen advertere volumus, copiosissime ac saluberrime in-

A formamur: primo, ut salutari notitia agnoscamus nos ipsos, videlicet quam pauperissimi, defectuosissimi, indigentissimi sumus; secundo, ut ex hoc in infinitum humiliemus et parvi pendamus nos ipsos; tertio, ut inæstimabilem caritatem, misericordiam, munificantiam Dei ad nos et in nobis recognoscamus, miremur, diligamus ac veneremur; quarto, ut omne bonum Deo grata ac humili mente attribuamus, nec unquam inaniter gloriemur, etiamsi sci-remus ex revelatione certissima nos esse B in gratia. Est namque a Spiritu Sancto omne bonum quod agimus, ejusque dono contingit ut mala vitemus. Ab ipso est gratia præveniens et subsequens, boni incep-^{Rom. viii, 16.}ti, continuatio, consummatio, tentationum victoria et omnis devotio vera. Ideo Augustinus oravit: Sanctum opus semper, o Spiritus Sancte, in me spira ut cogitem, move ut faciam, accende ut te diligam, confirma me ut te teneam, custodi me ne te perdam. Et Bernardus: Paracletus Spiritus Sanctus dat pignus salutis, robur vitæ, scientiæ lumen. Dat pignus salutis, ut ipse Spiritus Sanctus testimonium reddat spiritui tuo quod filius Dei sis; dat ^{16.}robur vitæ, ut quod per naturam tibi est impossibile, per gratiam ejus non solum possibile, sed etiam facile fiat; dat lumen scientiæ, ut quidquid boni in te noveris, ei attribuas a quo omne bonum est. In Jacob. i, 17. tribus istis Spiritus Sanctus docebit te omnia quæ pertinent ad salutem.

Quinto, ex prædictis instruimur semper

ad Deum confugere, in ipso solo tota mente confidere, semper humiliter loqui, nunquam præsumere, nunquam nos ipsos jactare, nec alios insipienter despicere, neque nos illis incaute præferre, Dei quoque auxiliū jugiter implorare, dicentes : Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis; adjuva nos, Deus salutaris noster, etc. Ecce in his debet indesinenter esse occupatio nostra, Deum laudare, extollere, admirari, diligere, dona ejus pensare, et omnium fonti bonorum totis præcordiis regratiari, nos ipsos despicer, humiliare, accusare, corrigere, Deo inhærere, ad complacendum ei indefesse

Philip. iii. studere, ut sic tota conversatio nostra sit vere in cœlis, vere spiritualis, divina et fructuosa, atque per hoc ipso nomine monachi simus condigni : quia ut Climacus loquitur, Monachus est qui ea quæ Dei sunt cogitat, loquitur, operatur, Christo unitus omni loco et tempore. Qui iterum sermocinatur : Monachus est incessabile lumen in oculo cordis; monachus est abysmus humilitatis, omnem spiritum extra-neum et superbum ex toto præcipitans et suffocans; monachus proprie est non elatus oculus, humilis animæ intuitus, et immotus corporis sensus; monachus est qui impugnatores seu tentatores instar bestiarum advocat, et irritat quum fugiunt ab eo; monachus est incessabilis excessus et tristitia vitæ; monachus est qui ita afficitur et qualificatur virtutibus, sicut aliis concupiscentiis et delectationibus vitiosis.

Ecce cui ista convenient, hic vere religiosus, hic perfecte est monachus. Et si nondum tales consistimus, tales fieri indesinenter conemur, proficere non cessantes : quia ut sancti Patres fatentur, verus religiosus debet esse neglector et contemptor carnalis quietis et repausationis seu otiositatis, appetitor laboris, patiens abjectionis, honoris impatiens voluptatisque fugax, pauper in pecunia, dives in conscientia, erectus ad merita, superbus contra peccata. Verum, ut asserit Hugo de S. Victore, sunt quidam religiosi mente

A vagi, oculis attoniti, moribus dissoluti, plana parietum inspicientes; aliud cantant, aliud cogitant; corpore sunt in choro, mente in foro; nunc intus, nunc foris discurrent; psalmodiæ verba proferunt, sed sensum non advertunt. Sunt et alii voce inanes, qui vocis modulatione gloriantur, et alios aspernantur; qui elatione tumentes, aliud cantant quam libri habeant. Et quanta est levitas vocis, tanta forsan et instabilitas mentis. Cantant forsan magis ut placeant populo, quam Deo. Ecce quanta est inter verum et vanum religiosum distantia.

Deinceps in præsenti epistola docet Apostolus, quam pulchre et gratiose Deus sapiens atque omnipotens militantem decoravit Ecclesiam diversitate donorum gratiæ gratis datae, et officiorum ac operationum. Contemplemur itaque quam copiosa gratiarum charismata, quantam sapientiam, scientiam, eloquentiam, quantam miraculorum eminentiam, quantam contra adversarias potestates potentiam, quam ad mirandam perfectionem virtutum, sublimitatem contemplationum, quam supernaturalem totius sanctitatis munditiam, quam cœlestem et angelicam vitam contulerit Deus sublimis et benedictus sanctis patribus nostris beatis Apostolis et apostolicis viris, gloriosissimis anachoretis et eremitis, ac religionum fundatoribus præelectis : atque ex his immensam Dei beatitudinem, sapientiam, omnipotentiam admiremur, laudemus ac honoremus, et quanta sit christianæ fidei certitudo pensemus; D sanctorumque Patrum comparatione nos ipsos profundissime humiliemus, et nihilo minus ad imitationem eorum efficaciorem accendamus ac animemur. Nempe et ipsi homines erant similes nobis mortales, nec abbreviata est Domini manus. Imo, quo nunc pauciora nobis præbentur a viventibus sanctitatis exempla, eo plus virtuosum meritoriumque consistit, si quis nunc sancte et irreprehensibiliter conversetur. Magnum enim est valde inter pusillos, infirmos, remissos, perfecte, sancte ac fervide

vivere. Hinc Climacus cohortatur : Exquirere nosmetipsos et examinare et dijudicare per comparationem ad Patres et lumina qui fuerunt ante nos non cessemus ; et tunc inveniemus nos ipsos diligentis et dignæ conversationis nondum calcasse vestigium, nondum incepisse exordium, sed adhuc in sæculari institutione ac consistentia esse.

Hoc quoque sciendum, quod gratia discretionis spirituum religiosis valde sit necessaria, ne a Satana se in angelum lucis transfigurante, aut etiam in Christi aut alicujus Sanctorum persona apparente, fallamur. Unde rursus Climacus contestatur : Quando locum in suis operariis dæmon capit, tunc eis per somnia aut etiam in visione manifeste in figura cujuscumque angeli sancti vel martyris apparet, mysteriorum revelationem aut dona charismatum tradit, ut seducti miserabiles a

II Cor. xi, 14.

A sensibus excidant. Denique sanctus pater Antonius inter apparitionem angeli seu spiritus boni et mali ita distinxit, quod quamvis ex apparitione angeli boni, timor in principio inceutatur videnti, mox tamen spiritus seu angelus bonus videntem confortat, consolatur, tranquillat ; dæmone autem in specie angeli apparente, timor incussus perseverat, et mentis confusio ac perturbatio non protinus tollitur, sed augetur. Idecirco, secundum doctores, si quis dæmonem in persona Christi sibi appetirentem, seque adorari jubentem, adoret, non excusatur a culpa, quia incaute agit. Non enim mox credendum est apparenti spiritui ; sed is cui apparet, se primo debet ad Deum convertere, et ipsum orare ut sibi inspirare dignetur quod verum est : et tunc benignissimus Deus hominem in tali periculo non relinquit. Cui honor et gloria æternalis.

SERMO QUINTUS

IN QUO COHORTANTUR POTISSIMUM RELIGIOSI NE INANITER

IN PROSPERITATE VEL PROMOTIONE GLORIENTUR, ET MULTIPLICIS VISITATIONIS A DOMINO JESU
SIBI EXHIBITÆ ADMONENTUR.

VIDENS Jesus civitatem, flevit super eam. Luc. xix, 41.

Eccli. xi, 27, 4.

Christus in die Palmarum civitati Jerusalem appropinquans, eamque videns, futuram ipsius calamitatem deplanxit. Quo facto multipliciter edocemur. Primo, ne in die bonorum immemores simus malorum, neque in die nostri extollamur honoris. Siquidem Dominus et Salvator, quem in die Palmarum, cum summo honore atque præconio processionaliter ab innumerabili populo duceretur ad urbem Jerusalem, nequaquam inaniter motus est, sed futura intuens mala, ad compassionem internam et lacrimas est inductus. Si ergo quandoque aliqua temporalis nobis arri-

C det prosperitas, aliquis honor sive promotion, tunc magis ad interiora nostra red eamus, occulta ac metuenda Dei judicia formidemus, et vereamur ne forte in vita hac recipiamus bona transitoria pro mercede futura. Nec in talibus inaniter resolvamur, sed potius contristemur, præser tim quum monachorum sit nil terrenæ consolationis, nil eaducæ prosperitatis, nil proprii commodi in præsenti requirere neque suscipere, imo subjectione et abjectione gaudere, subsannationes et persecutiones quasi poculum dulce potare, seque huic sæculo vere mortuos exhibere, ut impleatur in eis quod in Threnis loquitur de solitario Jeremias : Dabit per Thren. iii, 30.

Jacob. 1, 2. cutienti se maxillam, saturabitur opprobriis. Omne igitur gaudium arbitremur quum diversae tentationes ac tribulaciones acciderint nobis; nec querulosi, impatientes, vindicativi rebellesque simus.

Secundo, ex prætacto Christi facto instruimur quam admiranda ac summa fuerat caritas ejus ad homines, compassio ad iniquos, patientia in adversis. Quum enim inspiceret civitatem vitiosis hominibus et crudelissimis suis hostibus plenam, a quibus et in qua vidit se paulo post tam ignominiose poenaliterque tractandum, non ad invidentiam, indignationem, impatientiam, iram aut maledictionem, sed ad intimam compassionem, lacrimosam ipsorum deplorationem est provocatus, ut et nos eum in istis imitemur virtutibus, juxta illud Apostoli : Estote imitatores Dei, sicut filii carissimi; et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos. Sed inter hæc oculum mentis ad considerandum nos ipsos reflectamus. Puto quod caritas, misericordia, patientia lacrimosa Salvatoris, non minus confundat nos quam erudit. Quum etenim Filius Dei tam ineffabilem caritatem, compassionem, benevolentiam, beneficentiam adversariis suis atrocissimis exhibuerit, tamque incomparabilem patientiam ac mansuetudinem circa ipsos

Luc. xxiii, 34. ostenderit, pro quibus et crucifixus ab eis oravit, quid est quod nos pauperrimi et pusilli, quod nos nomine tenus religiosi, tam passionati imperfectique sumus, et pro parva injuria, pro levi verbo aut quovis signo sic perturbamur, irascimur, atque ad omnem devotionem, contemplationem, tranquillitatem inepti efficimur, ut eum a quo nos judicamus læsos, offensos, contemptos, vix valeamus adspicere et affari, nisi forte facie torva allocutione que dura? Verumtamen, nisi conversi efficiamur ut parvuli, et imitemur vestigia Christi, non introibimus regnum Dei.

Ut ergo damnationem evadamus aeternam, ut beatitudinem adipiscamur cœlestem, discamus etiam in magnis adversitatibus inviolabilem patientiam observare,

A gravissimis persecutoribus condolere, pro adversariis quantumlibet gravibus exorare, et benefacere talibus. Quod facilius *Matth.* v, 44. observare poterimus, si quantum et quoties nos ipsi Deum offendimus, et quantum quamque frequentem nihilo minus ab eo misericordiam consecuti sumus, et semper consequi cupiamus, rite intueamur. Dum itaque aliquem contra nos concitatum videmus, dum ab eo injuriamur, magis de suo doleamus peccato quam de nostro opprobrio, suæ interiori vulnerationi magis quam nostræ injuriationi compatiamur, et vere ex corde oremus pro eo.

Deinceps, quoniam per Jerusalem allegorice designatur Ecclesia militans, tropologice autem quævis anima credens, sicut Salvator civitatem illam Jerusalem et ejus temporalem vastitatem ac desolationem deplanxit, ita nos totius Ecclesiæ defleamus ruinam. Consideremus quanta sit deformatio ejus in omni statu, gradu et ordine, in prælatis, pastoribus, prædicatoribus, a summo usque ad infimum, in cœnobiis utriusque sexus atque collegiis, in omni clero ac populo. Et ex horum diligentissima consideratione, contristemur usque ad mortem; deducant oculi nostri lacrimas per diem et noctem; humilietur in pulvere anima nostra, conglutinetur in terra venter noster; et prostrati solo tenuis, viscera misericordiae Dei nostri pro generali reformatione in universis prænominalis affectuosissime et indesinentissime deprecemur. Eorum quoque quos specialius diligere obligamur, et pro quibus magis orare tenemur, erroribus et peccatis vehementius condoleamus; atque orando, celebrando et pro illorum vitiis nos ipsos disciplinando, lacrimosius ac copiosius succurrere non tardemus. Deploremus, et plorando ac deprecando juvemus eos qui mente obtenebrata nequaquam propria advertunt pericula, ideoque cur deplorentur ignorant. Quibus certissime tanto plus condolendum est, quanto amplius excæcati et indurati consistunt.

Præterea, cur Salvator ingratam ac per fidam urbem defleverit advertamus, ne et nos simus similiter deplorandi, et inter illos reprobos computandi. Ideo quippe eam deflevit, quoniam tempus suæ visitationis, videlicet adventus et præsentia Christi sibi promissi ac missi, non cognovit. Videamus igitur ne et nos tempus visitationis nostræ a Christo parvi pendamus, obliviscamur, et ingrati reddamur. Gratosissime visitavit nos Christus, quando corda nostra illustravit, traxit, et de sæculari perditissima vita ad sanctæ religionis ingressum induxit. Huic visitationi invenitur ingratus, qui secundum exigentiam suæ vocationis non est sollicitus digne Deo conversari, qui a carnalibus et mundanis affectibus suam non satagit mentem purificare, qui exclusis distracti onibus vanis, mente fervente ac stabili adhærere et vacare Deo altissimo non molitur. Quod totum in religiosis damnabile periculosissimumque consistit, quia quo major eis a Deo gratia exstat exhibita, eo ipsorum negligentia, ingratitudo, recidivatio, gravior comprobatur. Insuper visitat nos quotidie Filius Dei in Sacramento; venit ad nos, venit in nos, et reficit nos se

Ephes. iv.

1.

A ipso. Numquid mediocris est gratia, caritas, dignatio, liberalitas ista? Quanta ergo est culpa nostra, si negligentes, loquaces, gulosi, passionati ac tepidi sumus? Iterum, visitat nos Christus assidue per internæ illuminationis infusionem, per consolationem piissimam, per excitationem et inflammationem nostri affectus.

Si ergo post omnia ista, ad pristinas levitates, dissolutiones, offendicula revertamur, nec Spiritus Sancti charismata custodire curemus, quid fiet de nobis quum B Judex cœlestis cœperit et ipsas justias *Ps. lxxiv, 3.* judicare, quando justus vix salvabitur, *I Petr. iv,* quando de domo Dei exordietur judicium? *18, 17.* Non blandiamur nec palpemus nos ipsos, quia periculum est immensum; sed vereamur ne, sicut ait Salvator, circumdant nos inimici nostri invisibles et crudelissimi hostes, et coangustent nos undique, atque ad terram prosterant nos, suis nos temptationibus superando, involvendo periculis capiendoque laqueis, et tandem ad terram tenebrosam et opertam mortis *Job x, 21.* caligine pertrahendo: quia in religione non religiose vivere, summa est damnatio. Idcirco cum metu et reverentia serviamus *Hebr. xii, 28.* Domino Deo nostro.

Luc. xix, 43, 44.

SERMO SEXTUS

DE CAUSA QUOTIDIANÆ RUINÆ ET DEFLECTIONIS RELIGIOSORUM.

CIRCUMDABUNT te inimici tui vallo,
et coangustabunt te undique. *Luc. xix, 43.*

Cor. x, 11. Omnia, sicut ait Apostolus, contingebant Iudeis in figura. Quemadmodum ergo Salvator peritoram civitatem deplorans, causam excæcationis et carnalitatis ejus prohibuit esse terrenarum affluentiam rerum et temporalis carnalisque pacis prosperitatem, dicendo, Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondi-

D ta sunt ab oculis tuis (id est, tempore isto vitæ tuæ, ea quæ ad carnalem pacem et transitoriam prosperitatem pertinent habes, idecirco mala tibi imminentia non perpendis); sic multis, heu! religiosis causa dissolutionis et negligentiae, ac quotidianæ ruinæ seu defectionis, est temporalium abundantia rerum paxque carnalis. Dum enim temporalibus rebus abundant, se ipsos superflue ac laute reficiunt, nee necessariis sunt contenti, sed curiosa re-

quirunt. Laute autem et immoderanter refectos magis delectat confabulari, jocari, ridere, ludere, quam orationibus meditationibusque vacare, compunctioni et discussioni propriæ conscientiæ insudare, seu lectioni, aut alteri exercitio virtuoso utilive labori insistere. Et ita mente infrigidantur, vanitatibus dissolvuntur, et noxiis cogitationibus immorantur, non formidantes quod per Michæam loquitur

Mich. ii, 1. **Ritus Sanctus :** Væ qui cogitatis inutile ; quod item in Apocalypsi effatur Christus

Apoc. ii, 4, unicuique tali : Habeo adversus te, quia caritatem tuam primam reliquisti ; memor

5. esto itaque unde excideris, et pœnitentiam age : alioqui venio tibi cito. Certe hoc verbum metuendum est vehementer omnibus negligentibus ac remissis, qui quanto diutius sunt in Ordine, tanto plus tepescunt magis quam inardescant, quum tamen quilibet nostrum tanto ferventior ac sollicitior fieri debeat, quanto horæ suæ mortis metuendissimique judicii amplius appropinquat. Unde de beatissimis patribus Antonio, Hilarione ac aliis pluribus legitur, quod in venerando atque decrepito senio suo, quasi quotidie recentibus proficiendi desideriis accendebantur. Quorum vestigia sacra sectari debemus, imo et obligamur, quia quotidie ad perfectionem tendere, id

Ibid. iii, 16. est proficere, jam tenemur. Tepidi autem ex ore Altissimi evomuntur.

Præterea, sicut est pax vera ac spirituialis summe desiderabilis, quæ est tranquillitas mentis in Deo, et ordinata quietatio ejus, dum scilicet omnia in homine ordinata consistunt, ita quod corpus subiectum est servitque animæ in omni pœnitentiali labore et opere bono, sensualitas etiam rationi, et ratio Deo ; sic est pax carnalis et falsa maxime fugienda, quæ est perversa ac pessima quies, dum ratio vitiis et concupiscentiis non resistit, nec pars mentis superior sensualitati ac passionibus dominatur, imo consentit, et anima corpori est subjecta, eo quod carnalia commoda magis quam virtutum incrementa querantur. De qua vituperandissi-

A ma pace ait Salvator : Non veni pacem *Matth. x,* mittere in terram ; et Psalmista : Zelavi ^{34.} *Ps. lxxii, 3.* super iniquos, pacem peccatorum videns.

Quam pacem habuit Adam cum Eva in *Gen. ii, iii.* paradiiso, et ambo collapsi sunt. Denique huic paci opponitur bona turbatio, qua sensualitati, passionibus et peccatis resistitur, sive a propria ratione, sive a spirituali patre ac præsidente, qui subditorum suorum culpis ac negligentiis apponit medelam, eosdem arguendo, hortando, docendo et corrigendo, ita quod nec in se ipsis,

B nec inter se malam et carnalem habere pacem sinuntur.

Verumtamen quidam præsidentes sunt remissi et male formidolosi ac negligentes, qui commissi sibi gregis seu cuiuslibet Fratris negligentias, carnalitates et vitia intuentes, aut certe intueri ac ponderare omittentes, correptionis et correctionis non apponunt remedium : sicutque subditi ad pravam consuetudinem devolvuntur, carnali pace securi, et obscuratum

Rom. i, 21. est insipiens cor eorum, in tantum quod C suos quotidianos defectus, damna et pericula non perpendunt. Sed juxta Salomonis oraculum, Sicut capiuntur pisces hamo, et *Eccle. ix,* aves laqueo, sic capiuntur et ipsi tempore ^{12.} malo, quum exemplo supervenerit eis. Et quamvis quotidie intus spiritualiter ab invisibilibus hostibus devastentur, devotionis gratia spolientur, et ad graviora trahantur peccata, maxime tamen in agone hæc accidunt eis, quoniam dæmones, qui blandis persuasionibus, variis tentationibus, callidissimis modis eos nunc ad pec-

Dcandum et ad deficiendum alliciunt et inducunt, mortis hora instantे instar apum et tanquam musca gravissima circumdant, angustiant, hoc est, acerrime ac multipli-citer tentant eos qui interim eis consen-tiunt, et nunc ad desperationem, nunc ad vanam et periculosam securitatem morientem inducere moliuntur. Sæpissime namque diaboli agonizantibus sua abscondunt peccata, et bona quæ egerunt proponunt memoriæ, ne vel in fine vitæ pœniteant, sed magis præsumant, ac prava securitate

perdant se ipsos ; quandoque vero peccata ad commemorationem eis reducunt, vehementer exaggerant, quam multa et magna sint manifestant, ut miseros ad desperationis pertrahant barathrum ; interdum vero inutilibus phantasmatibus occupant mentem, ne pertinentia ad salutem intueantur. Insuper, animam de corpore jam egressam circumdant, perterrent, et coram tribunali summi consistorii horribiliter angustiare conantur, eam multipliciter, procaciter, atrociter accusando, deinde eam secundum sua demerita in purgatorio (nisi evolaverit) aut inferno acerrime puniendo.

De hac re ait Eusebius : Quotidianus sit illius periculi metus, cuius nescitur cursus. Quam tarde miseram animam suorum pœnitibit malorum, quum se a suo corpore viderit separari, dum sibi in fine claudenti oculos nigrescere et horrescere nox cœperit, quum cœperit immanes et inanes super se dare planetus, ac dicere : Ubi sunt animositates et cupiditates tuæ, quibus hucusque impatienter arsisti ? Ecce Sap. v. 9. transierunt omnia illa ut umbra ; abierunt oblectamenta, et sola in perpetuum crimina, opprobria atque supplicia remanerunt. Hinc ait et Climacus : Non tibi securitatem promittas quoisque fuerit sententia super te prolata. Et abbas Elias : Ego, inquit, tres res timeo : unam, quando de corpore emigrabo ; aliam, quando præsentabor tribunal divino ; tertiam, quando de me proferetur sententia. Sed et abbas Arsenius et abbas Agathon etiam in extremis valde formidasse leguntur. Si ergo Patres illi sanctissimi, qui in tanta abstinentia et tanta perfectione, in tanto fervore Deo tam diutissime servierunt, sic timuerunt, quid nos miseros et remissos, carnales ac desides, necesse est facere, nisi ut redeamus

A ad cor, examinemus quotidie conscientias nostras, et nostram consideremus vocacionem, deploremus peccata, recenti assidue inflammemur proficiendi affectu, omnem carnalem pacem abhorreamus, nec concordemus in vitiis, in practicis malis ?

Quantumcumque nobis de cibo et potu ministretur, sobrie tamen et timorate utamur eisdem. Et si pretiosa ac delicata sint alimenta ac pocula, nequaquam tamen libidinose, sed temperate ea accipiamus, nec voluptatem, sed necessariam ac salubre refectionem intendamus, quæramus, acceptemus in eis ; delectationem vero naturalem quæ sentitur in eis, ad finem debitum referamus, et quantum in nobis est, tenuiori ac viliori edulio refici affectemus ac contenti simus. Postremo, tanto amplius nos ipsos in omnibus humilieremus, quanto a patrum nostrorum abstinentia, profectu et perfectione nos distare conspicimus. In cunctis nostris operibus *Ecclesi. vii,* meditemur novissima nostra ; et tot crudelissimis, fortissimis, callidissimis hostibus circumvallati, nunquam inani resolvamur laetitia, nunquam securitate damnabili torpeamus, nunquam in inchoato salutis itinere fatigemur, sed cum timore et tre-*Philipp. ii,* more, cum omni diligentia ac sapientia ^{40.} nostram operemur salutem. Nec aliqua dejectione patiamur nos ab adversariis nostræ salutis vinci, dejici et in terram prosterne, id est ad vana et carnalia affici ; sed Deum semper in adjutorium invocantes, omni die magis ac magis confortemur ac prævaleamus adversus eos, quatenus in fine vitæ eos facillime in Dei auxilio superemus, neque post hanc vitam eorum irrisionibus atque punitionibus pateamus, sed a Judice summo favorabiliter suscipiamur ac protinus coronemur. Ad laudem et gloriam ejus, etc.

DOMINICA XI POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

NOTUM VOBIS FACIO EVANGELIUM QUOD PRÆDICAVI, ETC. I Cor. xv, 1-10.

A POSTOLUS in præsenti epistola, de Christi resurrectione, de Evangelii proprietate, atque de sui ipsius modicitate pertractat. *Notum vobis facio*, id est, ad memoriam revoco, clariusque expono, *Evangelium quod prædicavi vobis*, id est evangelicam doctrinam, seu bonam de Christo nuntiationem, *quod et accepistis*, id est, firmiter credidistis, *in quo et statis*, id est, perseveratis stabiliter, et mentem ad Deum elevatam habetis, *per quod et salvamini*, id est, salutem acquiritis, credendo et evangelicæ legis præceptis B obediendo: quia per fidem et operationem virtuosam evadit homo damnationem perpetuam, atque æternam meretur nunc et post hanc vitam acquirit salutem. Et hoc constat esse verum, *qua ratione prædicaverim vobis, si retinetis*. Ordo verborum est: «si retinetis», id est, in memoria habetis, «qua ratione», id est quo fine, qua spe, quo argumento, «prædicaverim vobis» Evangelium Christi. Prædicavi enim illud vobis ad hunc finem et propter hanc spem, ut adipiscamini felicitatem æternam. Ar- C gumentum quoque quo probavit Apostolus veritatem evangelicæ prædicationis, non fuit ratiocinatio humana, sed miraculo- rum ostensio, qua Deus testimonium per- 1 Cor. ii, 4. hibuit veritati. Unde et alibi: Prædicatio (inquit) mea non fuit in persuasibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione signorum. De quibus in Actibus legitur: Virtutes non modicas fecit Deus per

A manus Pauli, ita ut super languidos deferrentur a corpore ejus sudaria vel semicinctia, et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur. Denique hæc retinetis, et per Evangelium salvamenti, nisi frustra, id est si non inaniter, credidistis evangelicæ prædicationi.

Tradidi enim, id est prædicavi, *vobis in primis*, id est inter præcipua sub fide cadentia, *quod et accepi*, id est, Deo revealante cognovi. Et quid sit illud, subjungitur: *quoniam*, id est quod, *Christus mortuus est pro peccatis nostris*, hoc est, pro expiacione vitiorum generis humani est crucifixus: *juxta illud Apocalypsis*, Christus dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo; secundum Scripturas Prophetarum, qui hoc prænuntiaverunt, et Apostolorum ac Evangelistarum, qui hoc impletum esse scripserunt. Unde in Isaia scriptum est: Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. In Threnis quoque loquitur Jeremias: *Christus Dominus captus est in peccatis nostris*. *Et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas*. De sepultura equidem Christi Isaías prædictus: Erit sepulcrum ejus gloriosum; itemque, Dabit impios pro sepultura, et divites pro morte sua. De resurrectione quoque Christi apud Osee prædictum est: Vivificabit nos post duos dies, et in die tertia suscitabit nos. Sophonias quoque ait: *Exspecta me, dicit* *Ibid. lxx, 9.* *Is. lii, 5.* *Thren. iv, 20.* *Is. xi, 10.* *Osee vi, 3.* *Soph. iii, 8.*

Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum.

*Et quia visus est Cephæ, id est, Petro Joann.^{i, 42.} apparuit, cui Christus prædictit : Tu vocaberis Cephas. Et quamvis locus et hora hujus apparitionis non cognoscantur certe, creditur tamen facta quando Petrus *Ibid. xx, 10.* et Joannes a monumento redierunt separatim, in crepusculo diei resurrectionis dominicæ, quando Petrus abiit secum mirans. *Et post hæc visus est undecim, id est, undecim Apostolis apparuit in conclavi, in octava resurrectionis suæ, Thoma Ibid. 26.* præsente, ut apud Joannem fertur. Apparuit quoque undecim Apostolis in Galilæa, *Matth. xxviii, 16 et seq.* ut Matthæus habet. In die autem resurrectionis suæ Christus apparuit decem Apostolis, Thoma absente, ut scribit Joannes. Et recte nunc dicitur, Visus est « undecim », quoniam tempore hujus apparitionis nondum substitutus fuit Matthias pro traditore. *Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul : ex quibus multi manent, id est, corporaliter vivunt, usque adhuc, quia tempore quo Paulus hæc scripsit, viixerunt ; quidam autem dormierunt, id est, morte sopiti sunt, tandem resurrecti. De hac visione nullus Evangelistarum quid scripsit. Aliqui tamen opinantur apparitionem hanc factam in Galilæa, ubi et quando apparuit undecim discipulis, ita quod tunc non solum apparuit undecim illis, sed et quingentis istis discipulis : quod incertum videtur. Deinde visus est Jacobo Minori, fratri Simonis et Judæ, qui vovit se non comesturum quousque Filius hominis a morte resurgeret : idcirco in die Paschæ Christus ei seorsum apparuit. Sicque, quod dicitur nunc, « deinde », non denotat ordinem apparitionis determinate, quoniam apparitio ista fuit ante duas præfatas. Aliqui tamen dicunt, quod præter istam, Christus post prædictas apparitiones adhuc semel apparuit Jacobo huic seorsum. De apparitione autem Jacobo facta nullus Evangelistarum conscripsit. Deinde visus est Apostolis omnibus in die ascensionis. Tunc enim Christus bis appa-**

A ruit : primo, undecim Apostolis recumbentibus, ut dicit Marcus; deinde, eisdem *Marc. xvi, 14-19.* et aliis multis in monte Oliveti, quando ascendit, ut dicitur in Actibus. Et inter *Act. i, 4 et seq.* illos creditur fuisse Matthias, qui inter Ascensionem et Pentecosten in apostolum est promotus.

*Novissime autem omnium prædictorum, puta post ascensionem atque Paracleti missionem, tanquam abortivo, visus est et mihi. Hoc fuit quando Paulus transivit Ibid. ix, 2-7. Damascum ad persequendum Christianos : B tune enim Christus in via sibi apparuit, ut in Actibus describitur. Porro abortivum vocatur fetus extra congruum tempus nascentis, aut cum violentia exiens, sive ad debitam non perveniens quantitatem. Sicque propter tria comparat se Apostolus abortivo. Primo, quoniam ante missionem Spiritus Sancti alii Apostoli spiritualiter sunt renati seu baptizati a Christo, ipse postmodum ab Anania, ut in Actibus habetur. Secundo, quia cum quadam coactione conversus est, scilicet per terrores et C minas, Christo ad eum dicente : Quid me Ibid. 4, 5. persequeris ? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Tertio, quoniam aliis Apostolis minor fuit, respectu vitæ suæ præteritæ, in qua blasphemus fuit, contumeliosus *1 Tim. i, 13.* et persecutor Ecclesiæ, sicut ad Timotheum scribens testatur ac deflet. Ideo subdit : *Ego enim sum minimus Apostolorum : non simpliciter, sed quantum ad aliqua, quia ultimo ad apostolatum vocatus. Juxta quem modum Jacobus Alphæi (de quo prædictum est) vocatus est Jacobus Minor, respectu Jacobi filii Zebedæi,* *Marc. xv, 40.* non sanctitate aut dignitate, sed quia vocatione posterior. Paulus tamen vocat se ideo minimum Apostolorum, quia persecutus fuit Ecclesiam Dei. Idcirco subiungit : *Qui non sum dignus vocari apostolus, habendo respectum ad demerita præcedentia, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Nam viros et mulieres in Act. viii, 3 ; Christum credentes cepit, ligavit, incarceravit, atque occidi procuravit, sicut in Actibus Apostolorum multoties tangitur :**

quod nullus aliorum fecit Apostolorum.

Gratia autem Dei sum id quod sum, id est, non meis meritis, sed per misericordiam Dei (quæ vocatur interdum gratia increata seu gratia gratians, sicut Deus dicitur natura naturans), et item per gratiam Dei creatam infusam, tam gratum facientem, quam gratis datam, sum jam Christi minister, vir sanctus, a divina caritate inseparabilis, atque apostolus, non

A utique minimus, sed sapientia, fervore, labore magnificus. *Et gratia ejus in me vacua, id est infructuosa, non fuit, sed fecundissima valde : quia plus omnibus* ^{I Cor. xv,} *divisim acceptis laboravit Apostolis ; plura etiam scripsit quam aliquis aliorum, et plura terrarum spatia percurrit ad prædicandum ; plura quoque et graviora pro fide perpessus est, ac propriis manibus* ^{Ibid. iv, 12.} *victum sibi quæsivit.*

SERMO PRIMUS

DE FIDEI CHRISTIANÆ FIRMITATE, QUÆ NON RATIONI HUMANÆ, SED SUPERNATURALI OPERATIONI INNITITUR ; DEQUE MAHOMETICI ERRORIS VANITATE.

SINE fide impossibile est placere Deo. *Hebr. xi, 6.*

<sup>I Cor. xv,
et seq.</sup> Sanctus Apostolus in hodierna epistola innuit, fidem christianam non inniti rationi humanæ, sed supernaturali operationi divinæ, quæ a Deo tanquam sigillum applicatur legis evangelicæ documentis, in testificationem quod a Deo sint documenta hæc ipsa. Quemadmodum enim fides est de supernaturalibus veritatibus, quæ humana nequeunt ratione probari ; ita per supernaturalia argumenta, utpote Prophetarum oracula ac divinæ potestatis miracula, est probata. Ideo assentire iis quæ sunt fidei, non est levitatis, quamvis sint incomprehensibilia, quum sint divinitus copiosissime approbata. Hinc teste Apo-

^{Hebr. xi, 6.} stolo, « Sine fide impossibile est » viatorum, hoc est hominem in hac vita, quæ via est ad futuram vitam, « Deo placere ».

Denique de hac re S. Thomas in Summa contra gentiles, libri primi capitulo sexto, valde notabiliter scribit, dicendo : Veritati supernaturali, cui humana ratio non præbet experimentum, fidem adhibentes non leviter credunt. Hæc enim sapientæ divinæ secreta (puta credenda), æterna et increata Sapientia omnia plenissime sciens,

B dignata est hominibus revelare : quæ etiam sui præsentiam, et suæ doctrinæ ac inspirationis veritatem convenientibus argumentis ostendit, dum ad confirmandum ea quæ naturalem rationem excedunt, opera visibiliter demonstravit et fecit quæ totius naturæ superant facultatem, utpote in mirabili curatione languorum, in suscitatione mortuorum, in cœlestium corporum immutatione, et, quod mirabilius est, in humanarum mentium inspiratione, ita ut idiotæ et simplices dono Spiritus Sancti C repleti, summam sapientiam atque facundiam in instanti consequerentur. Quibus inspectis, non armorum violentia, non carnalium voluptatum promissione, et, quod mirabilissimum est, inter persecutorum tyrannidem, innumerabilis turba hominum non solum simplicium, sed et sapientissimorum virorum, ad christianam fidem convolavit, in qua omnem humanum intellectum excedentia prædicantur, voluptates carnis cohibentur, et omnia quæ in mundo sunt contemni docentur. Quibus D animas mortalium consentire, maximum miraculorum est, et manifestum divinæ inspirationis opus atque indicium, ut contemptis visilibus sola invisibilia cupian-

tur. Præterea, hoc non subito neque casu factum esse, sed ex divina dispositione, hinc innotescit quod Deus hoc se esse facetur multis Prophetarum prædictis oraculis, quorum libri apud nos in veneratione habentur. Hæc autem tam admiranda mundi ad christianam fidem conversio, certissimum exstat indicium præteriorum signorum, ita ut ea iterari necesse non sit, quum in suo effectu reuceant evidenter. Esset enim omnibus signis mirabilius, si ad credendum tam incomprehensibilia, ad operandum tam difficilia, ad sperandum tam alta, mundus absque mirabilibus signis fuisse inductus a simplicibus ignobilibusque hominibus, quamvis non cesseret Deus, etiam temporibus nostris, ad fidei confirmationem, per Sanctos suos miracula operari.

Porro, ii qui sectas errorum introduxerunt, via incesserunt contraria, ut patet in Mahometo, qui carnalium voluptatum promissis, ad quarum desideria carnis movet concupiscentia, populos sibi attraxit; præcepta etiam tradidit promissis suis conformia, carnali relaxans voluptati habendas, in quibus in promptu est a carnibus hominibus obediri. Insuper documenta veritatis non attulit, nisi quæ a quolibet mediocriter sapiente naturali ingenio possunt cognosci: quin potius vera quæ docuit, fabulis falsissimisque doctrinis immiscerit. Signa quoque non adhibuit supernaturaliter facta, quibus solis divinæ inspirationi et supernaturali veritati sufficiens testimonium adhibetur, dum operatio visibilis quæ non potest esse nisi divina, ostendit veritatis doctorem divinitus inspiratum; sed dixit se in armorum potentia esse missum: quod genus signorum nec latronibus neque tyrannis deest. Ei quoque non aliqui sapientes in rebus divinis atque humanis exercitati, a principio crediderunt, sed homines bestiales in desertis morantes, totius divinæ doctrinæ prorsus ignari, per quorum multitudinem, armorum violentia, alios ad suam legem acceptandam coegit. Præterea, nulla præ-

A cedentium Prophetarum oracula seu vaticinia ei testimonium perhibent: quin potius quasi omnia veteris novique Testamenti documenta et scripta, fabulosa narratione depravat, ut patet legem ipsius inspicienti. Unde astute libros veteris ac novi Testamenti suis sequacibus non reliquit legendos, ne per eos falsitatis argueatur, suaque falsitas deprehenderetur. Ideo qui ejus dictis fidem adhibent, leviter credunt. — Hæc Thomas loco præallegato. Et ista sint dicta pro eo quod ait in epistola hodierna Apostolus: Qua ratione præ- *1 Cor. xv, 2.* dicaverim vobis, si retinetis.

Amplius, juxta doctrinam Apostoli, per evangelicam doctrinam stamus, quoniam hæc doctrina docet ac jubet nos carnalia et terrena desplicere, atque ad supernorum et æternorum amorem mentem erigere, dicente Apostolo: Quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram. Unde et Christus: Nolite (inquit) thesaurizare super *Coloss. iii, 1, 2.* *Matth. vi, 19-21.* terram; thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo: ubi enim thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.

Insuper ex epistola ista docemur nos ipsos in omnibus profundissime humiliori, eo quod talis ac tantus Apostolus, scilicet Paulus, qui omnibus plus laboravit, *I Cor. xv,* et usque ad tertium cœlum fuerat raptus, *II Cor. xii, 10.* atque tam copiosissimum in Ecclesia fecit *2.* fructum, vocat se minimum Apostolorum *I Cor. xv,* et indignum vocari apostolum. Tanti ergo exemplo Apostoli, inspiciamus peccata nostra præterita, et defectuositates vilitatesque nostras, ac culpas quotidianas, ex quorum consideratione humiliemus ac vilipendamus nos jugiter ac profunde, bona vero, si qua forsitan habemus, Deo grata ac humili mente attribuamus, cum Apostolo profitentes: Gratia Dei sum id quod *Ibid. 10.* sum.

Sed contra præinducta objici potest: Si enim Paulus fuit indignus vocari apostolus, ergo male egit vocando se apostolum in multis epistolarum suarum locis. Insuper Apostoli pares fuerunt in ecclesiastica potestate, Petro excepto, qui fuit eorum *Rom. i, 1;* *I Cor. i, 1;* *Galat. i, 1;* etc.

prælatus et princeps : ergo Paulus non exsttit minimus inter eos. Imo Leo Papa affirmat, quod de Petro et Paulo nihil debemus sentire diversum. Glossa etiam ait,

Galat. ii., quod Paulus restitit Petro in faciem ut par. Postremo, Paulus secundum veritatem dignus et valde dignus fuit vocari apostolus, secundum quod alibi loquitur :

II Cor. xii., Nihil minus feci ab iis qui sunt supra modum Apostoli. Ergo non dixit veraciter :

Non sum dignus vocari apostolus. Et respondendum, quod ad verificationem orationum ex humilitate prolatarum, sufficit quod secundum aliquam piam considerationem possint salvari. Sicque Paulus vocat se minimum Apostolorum et indignum vocari apostolum, per respectum ad præcedentia sua demerita, et quia vocatione fuit posterior; sed quantum ad merita sua ex Dei gratia sibi concessa, fuit dignus valde dici apostolus : et quantum ad ea, non debemus Petrum ipsi præferre.

Legitur quod S. Bernardus habuit quemdam monachum qui gravem habuit tentationem circa veritatem Sacramenti altaris, in tantum quod tandem non credidit in sacramento Eucharistiae Christum veraciter esse. Unde quando conventus monachorum solenniter communicavit, occulte

A subtraxit se, nec communicavit cum aliis. Quod quum diu fecisset, aliqui monachorum consideraverunt hoc ipsum, interrogaveruntque Fratrem illum cur ita egisset. Qui videns se non posse latere, veritatem aperuit eis, dicens se non credere quod Christus esset in Sacramento : quod monachi statim retulerunt S. Bernardo. Qui Fratrem illum vocavit ad se, atque de fidei veritate diligenter eum instruxit ; sed ille non acquievit, imo asseruit se nunquam credere posse quod in Sacramento B esset Christus veraciter, ideoque certum se esse quod æternaliter esset damnandus. Quo auditio, beatissimus atque piissimus pater Bernardus dixit : Quid ? damnabitur monachus meus ? Absit hoc in æternum. Itaque S. Bernardus oravit pro monacho illo ; et tempore alio, quando Fratres communicaverunt, præcepit monacho illi, dicens : Jubeo te in virtute obedientiæ ut in mea fide vadas cum aliis, et Sacramentum accipias. Frater igitur ille repugnare non audens, obedivit. Et statim Sacramento accepito, ab omni tentatione diaboli ac perfidia sensit se liberatum, egitque gratias magnas Deo altissimo et sancto abbatu suo B. Bernardo ; atque de cetero devotus fuit integerque in fide.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

DIXIT JESUS AD QUOSDAM QUI IN SE CONFIDEBANT TANQUAM JUSTI. *Luc. xviii, 9-14.*

QUONIAM omnium vitiorum caput, regina et mater est superbia, omnium vero virtutum fundamentum, nutrix et decor, humilitas ; idecirco Christus in evangelio isto, ad detestationem superbiæ atque ad humilitatis amorem et amplexum informat nos, proponens exemplum valde notabile. Itaque ait Evangelista : *Dixit Jesus ad quosdam qui in se, id est in propriis meritis ac viribus magis quam in*

D pietate et gratia Dei, *confidebant tanquam justi*, id est, quasi vere justi fuissent, quum fuerunt præsumptuosi, vani spiritualiterque superbi. Tales etenim aliqui fuerunt in turba cui Christus prædicavit. Quorum corda intuens ipse, propter eorum correctionem dixit sequentia, quamvis eos non expresserit nominatim. *Et aspernabantur ceteros tanquam injustos ac viles*, quum tamen ipsi sola sua super-

bia essent aliis viliores : quoniam sola superbia destruit omnia, si comitetur. Aspernatio quoque eorum ostendit quod vere justi non erant, quia ut ait Gregorius, Vera justitia habet compassionem, falsa dignationem. Tales sunt qui vana singularitate lætantur, et quamvis opera faciunt bona ex genere, non tamen in vero spiritualis seu virtuosæ vitæ fundamento, ut pote humilitate, se figunt, sed ceteris meliores cupiunt reputari. De quibus in sua *Judee* 19. Canonica fatetur Judas apostolus : Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. *Parabolam*, id est similitudinem, *istam*. Et crebro contingit aliquid tale.

Duo homines ascendebant in templum : quod fuit in Jerusalem, et situm fuit in alto loco, puta in monte Sion, ideo duo isti intrando templum ascensisse dicuntur; *ut orarent*. *Unus Pharisæus*. Pharisæi erant religiosi Judæorum, sicut nunc monachi Christianorum; erantque Pharisæi in habitu et observantiis multis ab aliis Judæis distincti, sed tempore Christi fuerunt communiter ambitiosi, eupidi atque hypocritæ : nam secta eorum fuerat deformata. *Et alter publicanus*. Publicani vocabantur apud Judæos, qui vectigalia seu tributa aut telonea exigebant aut conducebant, aut lucriosis quibusdam intenti erant negotiis. Et quoniam talia raro fiunt absque peccato, publicani reputabantur publici peccatores.

Pharisæus stans ut videretur ab aliis orans, quum magis debuissest se in terram prosternere aut genua flectere, ad reverentiam majestatis divinæ, *hæc apud se orabat*, simulatorie magis quam vere : quoniam oratio est elevatio mentis ad Deum devota cum impetrandi affectu. *Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, raptiores, injusti, adulteri*. Mirum videtur cur iste Pharisæus dicatur fuisse superbus, qui opera sua bona Deo adscripsit. Sed multipli infectus fuit superbia : primo, quoniam etsi omne bonum noverat esse a Deo, bona tamen sua sibi a Deo collata putavit, non solum ex divina

A misericordia, sed etiam pro industria atque justitia sua ; secundo, quia etsi verbis gratias egit, mente tamen intumuit, ab omnibus videri cupiens et laudari, imo et de sua gratiarum actione inaniter glorabatur ; tertio, quia de bonis suis super alios insipienter se extulit ; quarto, quoniam alios temerarie judicavit ac sprevit, specialiter publicanum, cuius interiora non vidit. Præterea, quum in Proverbiis dicitur, *Justus in principio accusator est sui*, *Pharisæus iste inordinate exorsus est a* *xviii, 17.*

B propria laude. Rectus ergo orandi ordo est, primo se ipsum accusare, deinde Deum suppliciter invocare, atque in fine gratias agere Deo : sicut sacerdos celebraturus præmittit Confiteor, postea orat, et tandem in gratiarum actione consummat.

C *Velut etiam hic publicanus*. Despective hoc ait et temerarie judicat. Quis enim *1 Cor. ii, 11.* scit quid agatur in homine, nisi spiritus hominis ? Ideo dicit Apostolus : Tu quis *Rom. xiv, 4.* es, qui judicas alienum servum ? Suo domino stat aut cadit. Unde absolute et certitudinaliter aliquem esse in peccato mortali judicare non possumus, nisi videamus aut certe noscamus eum esse in actu peccati mortalis, aut debiti actus omissione. Non ergo facile alios judicemus nec contemnamus, quum omni possint momento tangi a Deo et pœnitere. Denique, etsi agnosceremus quales nunc sint, tamen quales futuri sint aut in Dei providentia exstant, penitus ignoramus. Itaque, sicut de aliis sperare debemus quod prædestinati exstant, ita de se ipso quilibet metuere debet ne forte præscitus sit atque finaliter condemnandus.

D *Jejuno bis in sabbato*, id est in hebdomada, quam Judæi sabbatum appellabant a principaliori die hebdomadæ, cuius sabbatum nomen fuit. Tale est jejunium jejunantium ventre a cibis, non mente a vietiis. Contra quos loquitur Deus per Isaiam : Numquid tale est jejunium quod elegi ? *Is. lvii, 5.* *Decimas do omnium quæ possideo*. Quod magnum non fuit, quoniam omnia quæ habemus, a Deo accepimus.

Et publicanus a longe stans, videlicet in posteriori et extrema parte templi, reputans se indignum sacratioribus templi locis, videlicet choro et altari, appropinquare. Per quod multorum etiam nunc sacerdotum et clericorum impudentissima reprobatur præsumptio, qui quum vitiis animæ corporisque repleti sint, sacra tamen ingredi loca, pollutisque labiis psallere, aut etiam celebrare præsumunt. Nolebat nec oculos corporales ad cœlum levare, præ pudore magnitudinis ac turpitudinis vitiorum suorum erubescens coram divinæ sanctitatis præsentia apparere, et Deum suum in cœlis habitantem vix audens adspicere. Sed percutiebat pectus suum, ex contritionis dolore, et reprehendens cor suum, quod tantorum fuit vitiorum origo et causa. Pectoris namque percussio, est interioris pravitatis reprehensio, aut etiam compunctionis ostensio. Dicens : Deus, propitius esto mihi peccatori. Oratio brevis verbo, sed magna virtute, modica quantitate, sed plena sententia : quam ipsem Christus composuit. Hæc namque parabola est, ita quod Christus asserit publicanum sic orasse, ut doceat nos ita orare. Frequenter ergo hæc verba corde humillimo ac ferventi dicamus.

Deinde ad nostram informationem po-

A nitur Judicis summi sententia. Amen, id est vere, *dico vobis : Descendit, id est, a templo recessit, hic publicanus justificatus, id est de injusto justus a Deo effectus, seu a peccatis purgatus virtutibusque ornatus, in domum suam ab illo, id est præ Phariseo, qui sicut peccator advenit, sic peccator reversus est, imo pejor rediit quam venit, quia in templo intumuit. Quia omnis qui se exaltat per superbiam, id est, magnum vane se reputat, et propriam excellentiam quærit, humiliatur, id est, a Deo judice deprimetur, reprobabitur, atque in terram projicietur, nisi interim vere pœniteat seque humiliet. Et qui se humiliat, propria peccata, defectuositates, fragilitates vilitatesque suas recognoscendo, et Deo se ipsum cordialiter subjiciendo, exaltabitur, quia a Deo laudabitur, atque ab eo suscipiet dona gratiæ ac virtutum in vita præsenti, donaque gloriæ in futuro, et in regno cœlesti inter angelos constituetur, juxta illud Job : Qui humiliatus fuerit, erit in gloria. Unde in Proverbiis habetur : Humilem spiritu suscipiet gloria; Prov. xxix, superbum vero sequetur humilitas. Idcirco princeps Apostolorum : Humiliamini (in- 1Petr. v. 6. quit) sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis. Deus quippe superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Job xxii, 29. Ibid. 5.

SERMO SECUNDUS

CONTRA SUPERBIAM ET FILIAS EJUS.

ODIBILIS coram Deo et hominibus est superbia. Eccli. x, 7.

Superbia est inordinatus appetitus propriæ excellentiæ, seu sui ipsius reputatio nimis magna. Hoc vitium omni Christiano est potissimum fugiendum. Primo, quoniam documentis et operibus seu exemplis Domini nostri Jesu Christi maxime contrariatur. Nam Christus humilitatem

D potissimum docuit, dicendo : Beati pauperes spiritu, id est humiles, secundum unam expositionem, quoniam ipsorum est regnum cœlorum; et iterum, Discite a me, quia mitis sum et humilis corde; itemque, Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Et item : Omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur. Matth. v. 3. Ibid. xi, 29. Ibid. xviii, 3. Luc. xiv, 11; xviii, 14.

In quibus verbis, sicut humilitatem docuit A militatem edocuit ac præcepit, ante discipulorum genua se curvando, pedes illorum lavando et tergendo, eis quoque dicendo : Exemplum dedi vobis, ut et vos ita faciatis. Quibus etiam iterum tunc dicebat :

Denique Christus in sua conceptione, nativitate, infantia, conversatione et passione humilitatem præsertim monstravit et adimplevit. Et primo hoc patet de ejus

Luc. i, 26 conceptione seu incarnatione ex Virgine. et seq.

Hoc enim fuit summæ et ineffabilis atque incomparabilis humilitatis, quod quum Deo Patri esset vere æqualis, tamen humanam naturam assumere et suæ deitati immediata ac suppositali unione unire dignatus est. Propter quod ait Apostolus :

Ibid. 7. Exinanivit se ipsum, formam servi accipiens. Fuit quoque humiliatio magna, quod pauperem virginem elegit et assumpsit in matrem. Secundo patet hoc in Christi na-

Luc. ii, 6, 7. tivitate, quoniam in parvulo oppido, in vili stabulo, in noctis medio nasci elegit, et protinus in præsepio reclinari, ceterisque infantibus in corporis passibilitate, teneritudine ac indigentia assimilari : nam et ploravit ac vagit. Tertio patet hoc in ejus infantia, in qua instar aliorum puerorum a Matre lactatus est, et circumcidi at-

Matth. ii, 14. que in templo præsentari, et in Ægyptum fugere est dignatus. Quarto patet idem in tota ipsius conversatione in sæculo isto. Nam cum Matre Virgine et S. Joseph secrete et diu in summa vixit humilitate, nec ante congruum tempus ingessit se ipsum ad prædicandum, ad operandum miracula, ad congregandum discipulos. De-

Ibid. iii, 13. inde dignatus est a Præcursori proprio ba-

Ibid. iv, 1 ptizari, a diabolo quoque tentari. Deinceps et seq. elegit pauperes simplicesque in Apostolos atque discipulos, inter quos humillime vi-

Luc. xxii, 27. xit, quemadmodum protestatur : Ego in medio vestrum sum sicut qui ministrat ;

Matth. xx, 28. et denuo, Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Insuper, quam hu-

militer et dignanter, quam caritative et pie se habuerit ad peccatores, ex Evange-

Ibid. ix, 11. lio declaratur, quia cum illis comedere dignabatur.

Joann. xiii, 1 et seq. Quinto hoc patet in ejus passione. Nam in Cœna novissima verbis et exemplo hu-

A militatem edocuit ac præcepit, ante discipulorum genua se curvando, pedes illorum lavando et tergendo, eis quoque dicendo : Exemplum dedi vobis, ut et vos ita faciatis. Quibus etiam iterum tunc dicebat :

Joann. xiii, 15. Qui major est in vobis, fiat sicut junior ; *Luc. xxii, 26.* et qui præcessor est, sicut ministrator. Id-

que admirandissimæ fuit humilitatis, quod et sceleratissimi traditoris sui lavit tersitque pedes, et ante illum se inclinavit, a quo se neverat mox tradendum. At vero quam humillime et superhumillime se ha-

B built in sua passione, nullus valet exprimere : quod ab inquinatissimis illis transgressoribus, quos uno verbo dejecit in *Joann. xviii, 6.*

terram, permisit se tam violenter capi, tam dure ligari, tam atrociter duci, et postea velari, alapis cædi, conspui, irrideri et blasphemari ; quod instar latronis permisit se vincutum præsentari Pilato, quod tam humillime et silenter, tam mansuete et patienter stetit coram eo et etiam coram Herode ; quod in præsentia tot milium hominum se nudari, et flagellari permisit ; quod crucem bajulans exivit ad mortem, et inter latrones suspensi dignatus est.

Ecce in omnibus his unigenitus Filius Dei docuit nos humilitatem amare, amplecti, implere incessabiliterque servare, omnem vero superbiam detestari, odire, abhijicere. Quicumque ergo superbus est, non Christi, sed diaboli est minister.

Secundo superbia cunctis est Christianis summe vitanda, quoniam maxime displicet Deo, quemadmodum sacra Scriptura copiosissime protestatur. Scriptum est enim : Juravit Dominus in anima sua, De-

Amos vi, 8. testor ego superbiam, et odi. In Proverbiis quoque Dominus loquitur : Arrogantiam,

Prov. viii, 13. et superbiam, et os bilingue detestor. Hoc etiam patet ex effectu divinæ justitiae, quæ peccatum superbiæ in cœlo tam horribiliter vindicavit, ita quod pro celerrimo mo-

Is. xiv, 12-15. tu superbiæ æternam intulit damnationem præstantissimis creaturis, Lucifero et adhæsoribus ejus.

Tertio superbia est tam maxime evitan-

da, quoniam maxime dedecet omnem creaturam intellectualem ac rationalem. Creatura quippe eo ipso quo creatura, est res dependens ac indigens, et de se non habens nisi deficere, imo nihil esse. Quæ si ad momentum sibi ipsi relinqueretur a Creatore, laberetur in nihilum : jugiter ergo subdi debet proprio Creatori et ad ipsum converti, eique grates rependere ac omne bonum adscribere. Potissimum quoque superbia non decet hominem, propter multiplicem ejus fragilitatem et corporis vilitatem, sordes et fœditates naturæ ac culpæ, innumerabiles quoque defectuositates et calamitates ipsius. Hinc clamat

Ecclesiasticus x, 9. Scriptura : Quid superbit terra et cinis ?
Job xi, 12. Apud Job demum scribitur : Vir vanus in superbiam erigitur, et tanquam pullum onagri se liberum natum putat. Hinc loquitur Origenes : Cur, homo, arrogantia elevaris, oblivious quid eris, quam fragili corpore continearis, quibus stercoribus sis immersus, et qualia semper purgamenta de tua projicis carne ?

Quarto superbia est maxime abhorrenda, quoniam ipsa potissimum contumeliam et injuriam, rapinam et furtum facit Deo.
1 Tim. i, 17. Soli etenim Deo altissimo debetur honor et gloria, principatus et excellentia ; et ista sibi usurpat superbis, quoniam in se cupit honorari ac reputari, præesse atque excellere, imo se ipsum Deo præponit. Deus equidem vult ut suæ voluntati obediatur ; superbis vero non acquiescit in hoc, sed resistit vultque propriam fieri voluntatem. Quumque Deus non exigat suam fieri voluntatem nisi in licitis et honestis, superbis suam vult fieri, imo et facit voluntatem in dishonestis atque in illicitis, sicque directe opponit se Deo.

Job xv, 12, 13. Propter quod scriptum est : Quid te elevat cor tuum, et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos ? Quid tumet contra Deum spiritus tuus ? Hinc denuo ait Scriptura : Cucurrit impius adversus Deum erecto collo, et pingui cervice armatus est. Idcirco dicit Hieronymus : Quid tam superbum, quid tam ingratum yideri potest, quam

A aduersus illius vivere voluntatem a quo ipsum vivere accepisti, et illius præcepta despicer qui ideo præcipit ut causam habeat remunerandi ?

Quinto superbia est maxime fugienda, quia tam multa ex ea oriuntur peccata. Unde in Ecclesiastico fertur : Initium omnis peccati est superbia ; qui tenuerit illam, implebitur maledictis, id est vitiis, et subvertet eum in finem. Circa quod asserit Glossa : De superbia nascuntur hæreses, schismata, detractio, invidia, loquacitas, contentio, jactantia. Ideo ait Bernardus :

Initium omnis peccati et causa totius perditionis, est superbia. Quisquis ergo salvari desideras, contra superbiam habe in mente crucem Christi, ne in superbiam eleveris. Denique, quanto quisque superbior fuerit, tanto injuriam sibi illatam reputat graviorem : sicque in iram et impatientiam ruit, atque adversus eos qui suæ voluntati contrariantur, facile invidiam concipit, et talibus indignatur, detrahit, maledicit. Quanto etiam quis est superbior,

C tanto maiores communiter facere vult expensas, et pretiosius indui curiosiusque ornari : sicque ex superbia generatur avaritia, et filiae ejus, puta : fraus, furtum, rapina, usura, simonia, mendacium, perjurium, imo interdum etiam homicidium. Et ita facile est pensare qualiter omnium vitiorum origo, regina et radix appelletur superbìa. Idcirco Tobias ait : Superbiam *Tob. iv, 14.* nunquam in tuo sensu aut in verbo tuo dominari permittas ; in ipsa enim sumpsit initium omnis perditio. In Ecclesiastico quoque præcipitur : Non te extollas in cogitatione tua velut taurus, sed humilia *Ecclesiasticus vi, 2;* *vii, 19.* valde spiritum tuum, quia vindicta impii, ignis et vermis.

Sexto superbia maxime est vitanda, quoniam maximum infert animæ damnum : primo, quoniam efficit eam diabolo similem ; secundo, quia per eam privatur homo divino auxilio, sicque in omnem corruit pravitatem ; tertio, quia præcipue efficit hominem divinæ illuminationis et gratiæ incapacem. Superbis etiam Deus resistit. *Jacob. iv, 6.*

Habac. ii, 5. Unde Habacuc inducit : Quomodo vinum A fatetur Apostolus : Ignorantes Dei justitiam, et suam volentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti. *Rom. x, 3.*

potantem decipit, sic erit vir superbus, et non decorabitur. Superbia etenim mentem ita obtenebrat et seducit, quod propriam vilitatem, fatuitatem, iniquitatem et ingratitudinem, imo et infinita sua pericula non advertit. De hac autem materia adhuc innumerabilia possent adduci, sed brevitati studendum est, atque ex paucis jam introductis plura elici queunt.

Postremo omnem summopere vitemus superbiam. Nec de donis naturalibus, scilicet pulchritudine, eloquentia, fortitudine, neque de bonis fortunæ, videlicet nobilitate, opulentia, potentia, nec de habitibus acquisitis, utpote quibuscumque scientiis scholasticis, neque ex aliorum adulacione, laudatione aut honoratione nobis exhibitis extollamur ; sed neque ex donis gratuitis, non ex virtutibus scientiisque infusis, neque ex bonis operibus nostris præteritis intumescat cor nostrum, ne cum Pharisæo isto reprobari mereamur ac condemnari. Nec alias aspernemur, nec temere quempiam judicemus, neque aliis præferamus nos absolute, quum ignoremus quales cras erimus et an finaliter consequemur salutem, aut quales sint alii in prædestinatione divina. Sed quanto plura a Deo suscepimus bona, tanto eidem gratiores subjectioresque simus ; et totam vitam nostram in tutissimo humilitatis fundamento stabiliamus, nec aliquid nos proficere arbitremur, nisi in vera profecerimus humilitate. Qui enim in se ipsis inaniter gloriantur et de meritis suis præsumunt, aut bona quæ operantur, suis viribus aut laboribus magis quam gratiæ Dei adscribunt, excæcati sunt mente, stolidi et inanes. De quibus

A fatetur Apostolus : Ignorantes Dei justitiam, et suam volentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti. *Rom. x, 3.*

At vero quanta vitia in præsenti, et quanta supplicia in futuro incidat homo ex peccato superbiæ, evidenter patet in Absalone filio regis David, viro pulcherissimo, sed ambitiosissimo. Qui ex immoderantissima elatione conabatur proprium

II Reg. xviii.

patrem regno expellere et vita privare, atque per varia blandimenta corda populi sibi attraxit, quia de mane stabat in porta B civitatis Jerusalem, et introeuntes blande alloquebatur, amplectebatur et osculabatur, quatenus suo tempore caperent eum in regem. Deinde facta conjuratione valida contra David regem, misit nuntios in omnes terminos regni Israel, qui dixerunt : Regnavit Absalon in Hebron. Moxque populus undique concurrit ad eum, et unxit eum in regem super se. Deinde, ut manus populi confortarentur secum, vitiosissimum commisit incestum cum uxoribus patris sui. Tandem bellum aggressus contra exercitum patris sui, succubuit, et occisa sunt viginti millia de adhærentibus sibi. Quumque fugeret ipse insidens mulo, mansit cum crinibus suis adhærens quer cui, pertranseunteque mulo pendebat ad ramum. Quo cognito, Joab princeps militiæ David accepit tres lanceas, et cordi Absalonis eas infixit : et ita in sceleribus suis periculosissime obiit.

Fugiamus itaque omnem ambitionem et elationem, quia certissime numerari peccata non valent quæ exinde procedunt, ut testatur Gregorius. Cupiamus ergo subesse potius quam præesse, obedire magis quam præsidere.

SERMO TERTIUS

DE QUATUOR SPECIEBUS SUPERBIÆ, ET DE HUMILITATE, ATQUE ALIQUOT
EVANGELII HUJUS DOCUMENTIS.

OMNIS qui se exaltat, humiliabitur ; et qui se humiliat, exaltabitur. Luc. XVIII, 14.

Magister totius humilitatis Dominus noster Jesus Christus, superborum damnationem et humilium salvationem prædicit, ut superbiam detestemur et humilitatem in omnibus amplectamur. Denique, secundum B. Gregorium, quatuor sunt species superbiæ. Prima, dum aliquis bona quæ habet, putat se a se ipso habere. Sed quæri potest, quomodo aliquis possit esse in hac superbiæ specie. Jam etenim omnibus B Ps. xcix, 3. omnia clamant, Ipse fecit nos, et non ipsi Job XII, 9. nos. Unde in libro Job dicitur : Quis ignorat quod manus Domini fecit hæc omnia ? Et respondendum, quod superbi dicuntur putare quod ea quæ habent, habeant a se ipsis, quia sic agunt et vivunt, et ita se habent ac si ita putarent. Juxta quem modum intimorati et impii asseruntur non credere quod Jesus sit Filius Dei. Unde Tit. I, 16. Paulus de inobedientibus ait : Dicunt se nosse Deum, factis autem negant. Et per C Ezechiel Dominus loquitur regi Ægypti : Audi, Pharaon draco magne, qui dicens, Meus est fluvius, et ego feci me ipsum. Unde Bernardus : Putasne, inquit, Filium Dei reputet Jesum, quisquis ille est qui illius non terretur comminationibus, nec attrahitur promissionibus, nec præceptis obtemperat, nec consiliis acquiescit ?

Præterea sex sunt propter quæ superbis ita se habet ac si putaret se bona sua a se ipso habere : primum, quia in corde suo inaniter gloriatur de eis, quasi non habeat ea a Deo ; secundum, quia de bonis suis se jactat ; tertium, quia de eis Deo

A gratias non agit ; quartum, quia non habentem talia qualia ipse habet, contemnit ; quintum, quoniam sibi ipsi vult vivere, et non Deo, nam proprium quærerit honorem et gloriam ; sextum, quando de bonis suis non tribuit Deo id requirenti. Dum etenim pauper postulat sibi propter Deum elemosynam dari, Deus petit in paupere : dum ergo superbis non dat, Deo in paupere negat. Propter quod ait Salvator : Quamdiu non fecistis uni ex his fratribus Matth. xxv, meis minoribus, nec mihi fecistis. Unde 45. B et Augustinus : Dicit tibi Christus : Da mihi ex meo quod tibi dedi ; de meo quæro, et mihi non donas ? Hoc est quod ait Gregorius : Gratuitum putas quod proximo tuo impendis, velis nolis debitor es.

Secunda species superbiæ est, dum quis se putat habere pro meritis suis bona quæ habet a bonitate et misericordia Dei. Istud autem est valde irrationabile, et perversum atque ingratum. Primo, quia est directe contrarium gratiæ Dei, et evacuat eam, dicente Apostolo ad Romanos : Si Rom. xi, 6. gratia, jam non ex operibus ; alioqui gratia non est gratia. Ad Ephesios quoque : Gratia (inquit) salvati estis per fidem, et Ephes. ii, hoc non ex vobis, Dei enim donum est ; non ex operibus, ne quis glorietur. Secundo, quia superbia ista Deum liberalissimum piissimumque datorem reputat venditorem, dum ea quæ a Deo accepit, credit se emere meritis suis. Tertio, quia species ista superbiæ obstruit homini fontem divinæ misericordiæ. Quarto, quoniam quantumcumque conetur homo, tamen non sufficit solvere Deo quod ei debet. Totum namque quod sumus, possumus et habemus, Deo omnipotenti debemus ratione

creationis. Propter quod ait Bernardus in A vobis metipsis prudentes. Secundo, quoniam valde impedit hominem ab infusione gratiae et virtutum, secundum illud Proverbiorum : Vidisti hominem sapientem sibi videri ? magis illo spem stultus habebit. Tertio, quia qui hac specie superbiæ fœtet, magis credit adulatoribus et vanis laudatoribus ipsum exaltantibus, quam veritati et propriæ discussioni. Sicque illuditur ei, et multis modis decipitur, sicut et per Isaiam Dominus protestatur : Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi

Prov. xxvi, 12.

Ps. xv, 2. aliquam Dei, qui bonorum nostrorum non
Job xxxv, 6, 7. eget. Hinc in Job habetur : Si peccaveris,
quid Deo nocebis ? Porro si bene egeris,
quid donabis ei ? Has duas rationes tangit

Luc. xvii, 10. Christus, dicens : Quum feceritis omnia
quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi
inutiles sumus; quod debuimus facere, fe-
cimus. Sexto, quia et merita nostra sunt
dona Dei, et ex gratia ejus dependent. Sep-
timo, quia coram Deo frequenter sunt de-
merita quæ merita esse putamus. Sed et
opera nostra bona, imperfecta sunt valde.

Job iv, 18, 19. Hinc apud Job inducitur : Ecce qui servi-
unt ei non sunt stabiles, et in angelis suis
reperit pravitatem : quanto magis hi qui
habitent luteas domos, consumentur velut

Ibid. xv, 14, 16. a tinea ? Rursusque scriptum est : Quid est C
homo ut immaculatus sit ? Ecce inter san-
ctos Dei nemo immutabilis, et cœli non
sunt mundi in conspectu ejus : quanto ma-
gis abominabilis et inutilis homo, qui bibit
quasi aquam iniquitatem ? Hinc beatissi-

Is. lxiv, 6. mus asserit Isaias : Facti sumus ut im-
mundus omnes nos, quasi pannus men-
struatæ universæ justitiæ nostræ. Nullus
ergo de meritis suis præsumat, præsertim
quum ignoremus an opera nostra sint me-
ritoria, quia nescimus an stemus in carita-

Job ix, 20, 21. te. Propter quod sanctus Job dixit : Si
justificare me voluero, os meum condem-
nabit me ; etiam si simplex fuero, hoc
ipsum ignorabit anima mea.

Tertia species superbiæ est, dum quis
putat se habere bona quæ non habet : ut
dum quis se reputat virtuosum aut sa-
pientem, quum sit vanus et incircumspec-
tus. Ista species superbiæ valde est dete-
standa : Primo, quia a Deo maledictionem
Is. v, 21. meretur, juxta illud Isaiæ : Væ qui sa-
pientes estis in oculis vestris, et coram

Secundo, quoniam valde impedit hominem ab infusione gratiae et virtutum, secundum illud Proverbiorum : Vidisti hominem sapientem sibi videri ? magis illo spem stultus habebit. Tertio, quia qui hac specie superbiæ fœtet, magis credit adulatoribus et vanis laudatoribus ipsum exaltantibus, quam veritati et propriæ discussioni. Sicque illuditur ei, et multis modis decipitur, sicut et per Isaiam Dominus protestatur : Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant. Considera ergo te ipsum, o homo. Vide an aspernationes atque injurias animo patienti ac tranquillo valeas susti-
nere, an increpationes grater accipias, an in adversitatibus stabilis perseveres : sicque agnosceré poteris an vere sis hu-
milis. Examina diligenter te ipsum, an universa Dei atque Ecclesiæ præcepta im-
pleveris, et ultra hoc te servum arbitris inutilem : et ita non aestimabis te habere facta virtutum quibus cares. Unde ei qui ita non agit, Deus in Apocalypsi loquitur : Dicis, quia dives sum et nullius egeo, et *Apoc. iii, 17.* nescis quia tu es miser et miserabilis, pauper, cæcus et nudus.

Quarta superbiæ species est, dum quis in aestimatione sua præponit se ceteris, et eis despectis cupiditer videri singulariter ha-
bere bonum quod habet. Et istud est ini-
quum ac fatuum, sicut prædictum est, quum simus incerti quales coram Deo
sint alii, imo ignari de nobis metipsis, an simus in caritate, et utrum prædestinati
simus an reprobi. Itaque proprias defec-
tuositates et culpas pensemus, aliorumque bona quæ habent aut quæ habere possunt consideremus, ut sic despiciamus nos ipsos, et alios honoremus. Denique præinductis concordat quod valde notabili-
ter scribit Bernardus, dicendo : De igno-
rantia tui venit in te superbia, dum me-
liorem quam es, deceptrix cogitatio tua
te esse mentitur. Hoc quippe est superbia, hoc omnis peccati initium, quum major es in oculis tuis quam apud Deum. Si

enim sciremus quales essemus in oculis A Dei, nec supra nec infra secedere debemus; nunc vero quia id ignoramus, justius

Luc. xiv. 10. tutiusque novissimum locum eligimus.

Non ergo est periculum, quantumcumque te humilis, quantumcumque parvum te reputes aut minorem quam es; est autem grande malum horrendumque periculum, si vel modice plus quam es te extollas, si vel uni homini te præponas, quem Deus judicat tibi parem aut meliorem.

Insuper, secundum doctores, tres sunt gradus humilitatis. Primus est, subdere se majori, et non se præferre æquali: et hæc vocatur humilitas sufficiens, quoniam sufficit et necessaria est ad salutem. Secundus gradus est, subdere se æquali, et non se præferre minori: et ista vocatur humilitas abundans. Tertius gradus humilitatis est, subdere se minori: et vocatur humilitas superabundans. Itaque humiles

Ecclesi. xix. 23. simus veraciter, non apparenter: est enim

qui nequiter se humiliat, et interiora ejus plena sunt dolo. Interiore quoque humilitatem ostendamus foris decenter in verbis, in incessu, in vestibus. Præterea, exemplo publicani, erubescamus coram Deo puritatis immensæ de enormitate et turpitudine vitiorum nostrorum, de fatuitate cogitationum et imaginationum nostrarum, de perversitate affectionum nostrarum, de negligentiis, acediis et ingratitudinibus nostris; atque in tantum verecundemur de his et quod quotidie coram præsentia vultus divini et in conspectu sapientiæ ejus, tam irreverenter, insipiente et negligenter, tam prave et fœde habemus nos, ut nec oculos præsumamus sæpe levare ad cœlum, sed mente et facie humiliemus nos intime. Debemus itaque publicanum hunc imitari: primo, pudorem habendo internum de nostris peccatis; secundo, contritionis dolorem; tertio, humilem oris confessionem, et veram ac integrum propriæ iniquitatis accusationem; quarto, ferventem pro remissione et gratiæ infusione orationem; quinto, condignam satisfacti-

A onem, et diligentem de cetero mentis custodiā ne peccemus.

Atque in primis et summe caveamus superbiam, quam Deus singulariter odit, *Amos vi. 8.* et aliquando vindicat etiam in præsenti, sicut in libro Esther legitur de Aman superbissimo, nato ex semine regis Agag. Quem Aman Assuerus, rex et imperator Persarum, in tantum sublimavit, quod primus post ipsum, ab omnibus honorabatur, omnesque servi regis Assueri coram illo genu flectebant, excepto Mardochæo Ju-

*B*dæo, viro timorato et justo, qui ex zelo justitiæ noluit genu flectere coram Aman, ne honorem Deo debitum impenderet homini. Quo cognito, Aman decrevit non solum Mardochæum, sed et totum genus Judæorum occidere, obtinuitque ab Assuero rege per informationem falsissimam, licentiam hoc agendi. Quo percepto, Mardochæus et Esther regina, mulier virtuosa, ceterique Judæi, Deum instantissime deprecabantur diebus ac noctibus, in jejuniis et ciliciis, lacrimis atque gemitibus, ut eos *C*a tanto liberaret periculo.

Insuper Aman infra septa domus suæ *Ibid. v. 14.* fecit præparari et erigi patibulum, habens in altitudine cubitos quinquaginta, ut Mardochæus suspenderetur in illo. Mardochæus vero fecerat antea quamdam maximam fidelitatem regi Assuero. Duo enim eunuchi proposuerunt occidere illum: quod dum Mardochæus cognovisset, insinuavit hoc regi. Rex autem quamdam noctem duxit insomnem, et fecit coram se legi quæ sub ejus contigerunt imperio: sicque inter cetera lectum est ibi quemadmodum Mardochæus regem liberavit a morte. Mane autem facto Aman intravit ad regem, ut impetraret licentiam suspendendi Mardochæum in patibulo sibi præparato. Et antequam petivit hoc, rex dixit ad Aman: Quid fiet viro quem rex voluerit honorare? Cogitans Aman quod rex nullum nisi se proponeret honorare, respondit: Vir quem rex vult honorare, indui debet regiis vestibus, et diademate capiti ejus imposito, super equum regis *D*

sedere, atque per totam civitatem circum-
duci, uno ex principibus regis equum cum
freno tenente, præcurrente et exclaman-
te : Hoc honore condignus est quemcum-
que rex voluerit honorare. Tunc rex dixit
ad Aman : Vade, et omnia quæ locutus
es, fac Mardochæo Judæo. Quod Aman
Esther vii.
viii. cum maximo fecit mœrore. Paulo post
Esther regina indicavit regi quod Mardo-
chæus esset patruus ejus, et qualiter Aman
per falsas suggestiones impetrasset licen-
tiam occidendi Judæos, de quorum semine

A ipsa esset. Tunc quoque unus ministrorum
regis indicavit ei qualiter Aman præpa-
rasset patibulum quinquaginta cubitorum
in altitudine Mardochæo. Dixitque rex :
Suspendite Aman in eo. Quo facto, rex
constituit Mardochæum in dignitate atque
officio Aman. Unde patet quod Deus su-
perbos humiliat, et sperantes in se hu-
miles exaltat. Istud contigit tempore ve-
teris Testamenti, quando Judæi fuerunt
populus Dei, et lex Moysis adhuc cur-
rebat.

Prov. xxix,
23; Luc.
xviii, 14.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE FIDEI CERTITUDINE, ET HUMILITATE.

GRATIA Dei sum id quod sum. I Cor.

xv, 10.
Sicut ad supernaturalem finem, qui est
clara et fruitiva divinæ essentiæ visio per
speciem, Deus condidit hominem, ita per
supernaturalia media eum perducit ad il-
lam. Et media ista sunt duplia : quædam
sunt accidentia homini formaliter inhæ-
rentia, utpote gratia, virtutes infusæ, et
dona Spiritus Sancti; alia sunt substancialia sive extrinseca homini, sicut huma-
nitas Christi, incarnatio Verbi, passio et
resurrectio, ascensio ac cetera mysteria C
Salvatoris.

Porro virtutum infusarum prima est fi-
des, quæ est futuræ beatificæ visionis ac
consummatæ notitiæ superbeatissimæ Tri-
nitatis inchoatio quædam seu obscura co-
gnitio. Sed quia hæc fides est de superna-
turalibus veritatibus, quæ scilicet naturali
ratione nec inveniri queunt nec compre-
hendi, idecirco per supernaturalia argumen-
ta fuit probanda, per quæ sciretur esse a
Deo collata. Et hoc omnipotens Deus co-

B piosissime fecit, præsertim in novo Te-
stamento, in primis per Christum, deinde
per Apostolos ac alios Sanctos, usque
in præsens, innumerabilia, præclarissima
et sibi soli possibilia per illos agens mi-
racula, sine quibus certissimum est mun-
dum nunquam potuisse ad tam incompre-
hensibilem fidem ac arduissimam legem
converti. Denique hæc ipsa quæ in no-
vo credimus Testamento peracta, in ve-
teri Testamento Deus per tales ac tantos
prædictis agenda, quod illis non credere,
extremæ esset dementiae. Unde quanta sit
fidei christianæ certitudo ac veritas, pan-
dit in multis locis Apostolus, præsertim
ad Galatas : Licet (inquiens) angelus de *Galat. i, 8.*
cœlo evangelizet vobis præterquam quod
evangelizavimus, anathema sit. Verum quanto pro nostra salute plura fecit ac pertulit
Unigenitus Dei, quanto pro christianæ fi-
dei confirmatione majora ac plura prodi-
gia operari dignatus est Deus æternus,
tanto damnabiliores, ingratiiores negligen-
tioresque sumus, nisi digne Deo et juxta

fidei altitudinem spiritualiter conversati fuerimus. Propter quod ad Hebræos ait *Hebr. ii, 1.* Apostolus : Abundantius oportet nos observare ea quæ audivimus, ne forte per effluamus : quomodo enim effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quæ in nos confirmata est, contestante Deo signis, et prodigiis, et virtutibus, et Spiritus Sancti distributionibus ?

Præterea, ut cetera sacratissimæ fidei nostræ argumenta omittam, nonne nos omnes aut plures ex nobis admirabilem et gratiosam Dei operationem in nobis ipsis sumus ubertim experti, præsertim in conversione nostra ad religionis ingressum ? Quid enim tam admirabilissimum, ut quod adolescentes et juvenes mundo aptissimi, divitiis et deliciis affluentibus assueti vitiisque repleti, repente et improviso totaliter mente et voluntate immutentur, compungantur, imo de extremo in extremum non per medium moveantur, alterentur et convertantur, atque invitatis parentibus, propinquis, amicis, omnes illos et totum mundum et se ipsos relinquent, Ordinem intrent in quo civiliter moriuntur, et in professione se usque in finem promittunt mansuros ? Quodque summe mirabile est et divinæ operationis evidentissimum signum, frequenter præfata immutatio, compunctio, conversio, fit absque adminiculo omni humano, et ut sic loquar, quasi renitente eo qui tangitur ea et religionem ingreditur.

Insuper, quoties quum desolati, inde voti, duri, tentati frigidique essemus, experti nos sumus subito consolari, illuminari, accendi, tranquillari ac agiles fieri ? Non utique viribus nostris, quum ad talia sæpe non valeamus pertingere, quantumcumque conemur ad ea, multoties autem repentina præventione sine nostro conamine ad ea facillime pertingamus, atque crebro tam copiose et valide, ut nec reniti valeamus, nec ferre possimus. Hinc Christus testatur : Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum ; itemque, Nemo (inquit) potest venire ad

A me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. Et iterum fatetur : Si quis voluerit voluntatem *Joann. viii,* Dei facere, cognoscet de doctrina mea an ex Deo est. Qui enim imperativa et efficaci voluntate voluerit voluntatem Dei facere, id est præcepta servare, potissime qui studuerit secundum evangelicæ legis consilia conversari perfecte, is in se ipso experimentaliter sentit fidei veritatem, et Spiritus Sancti admirabilem ac gratiosissimam operationem. Quum ergo tam inestimabilis beatitudo promissa sit nobis B a Deo, non cessemus cum omni diligentia et fervore, cum omni puritate et profectu incessabiliter servire Altissimo.

Amplius, ex hodierna epistola in humilitate vehementer instruimur, quum beatissimus et laboriosissimus iste apostolus Paulus, qui fuit usque ad tertium cœlum *II Cor. xii,* raptus, vocat se minimum Apostolorum et *I Cor. xv, 9.* apostolatus appellatione indignum, quia Ecclesiam Dei se meminit persecutum. Ejus ergo exemplo humiliemus nos omnifarie et complete, et quidquid boni in C nobis est, Deo humillime ac gratissime adscribentes, propria peccata et quotidianas culpas nostras proponamus uberrime oculis nostris, ex quorum intuitu et ponderatione condigna despiciamus et castigemus nos ipsos, omnique persecutione atque molestia dignos nos arbitremur : sicque quidquid adversitatis contigerit nobis, quidquid persecutionis fuerit nobis illatum, patientissime toleremus, gratias Deo agentes quod in præsenti aliquid pro nostris excessibus sustinemus ; nec ali D quid tot et tantis peccatis nostris condignum pati nos fateamur. Qui sua universa peccata rite perpendit et efficaciter ponderat, circa aliorum defectus nequaquam inutiliter occupatur, nec facta seu vitia alterius curiose observat, scrutatur aut stolidè judicat. Imo sicut nullius peccata sic intuetur ac ponderat quemadmodum propria, sic neminem tam defectuosum, peccatorem ita aspernabilem reputat sicut se ipsum. Et frequenter in tantum sibi met displieet, ut videatur sibi quod infra

cœlum et terram non sit tam miser, tam vilis, tam vitiosus homo ut ipse; et cum *1 Tim. i, 15.* Apostolo ex corde fatetur : Venit Jesus peccatores salvos facere, quorum ego primus sum.

Præterea, quanto quis immoderatior et curiosior fuerit aliorum observator, inspector, dijudgetor, tanto minus advertet, deplanget, vitabit et corriget proprias labes ac trabes. Ideo grave est curiositatis vi-
tium, quod dum hominem circa aliud occupat, se ipsum sibimetipsi abscondit; atque ut sanctus abbas Paphnutius dixit, talis similis est habenti proprium mortuum illumque relinquenti, et ad deplo-
randum sui vicini defunctum pergenti. Quod totum in religiosis summe præpo-
sterum est et iniquum, quia eorum potissime est sibimetipsis et Deo tantum intendere.

Postremo, cum Apostolo quilibet no-
I Cor. xv, 10. strum confiteatur et dicat, « Gratia Dei sum id quod sum »; nec unquam inaniter extollamur. Sed utinam quod sequitur, cum Apostolo fari possimus : Gratia ejus

A in me vacua non fuit. Itaque studeamus jugiter fructuosi exsistere, gratiæ coope-
rari, in cunctis virtutibus stabiliri, ea quæ sanctæ religionis sunt strenue observare, intus et extra nos custodite habere, alter *Galat. vi, 2.*
alterius onera portare, honore invicem *Rom. xii, 10.* prævenire, per caritatem mutuo deservi-
re, caritative ac dulciter invicem affi-
ci, exemplariter conversari, et mutuo ad meliora provocare, nullum temporis mo-
mentum infructuose expendere; ut sic humiliemur in bonis, et assueti redda-
B mur exercitiis semper insistere virtuosis, sieque cum ingenti delectatione Deo in omnibus obsequiamur, nec animo fatige-
mur. Tales fuerunt sanctissimi Patres no-
stri in eremo, qui sæpe tota nocte orationi et contemplationi indesinenter et gaudio-
se erant intenti, orienteque sole contri-
stabantur quod a summa et incommutabili
luce exercitium suum suspendere cogebantur. Quorum sacra vestigia saltem ali-
qualiter sequi nitamur, ad Dominum Deum nostrum corda nostra per orationem et C contemplationem ubertim levantes.

SERMO QUINTUS

DE QUADAM MIRABILI ET OCCULTA SUPERBIAE SPECIE.

PHARISÆUS stans, hæc apud se ora-
bat : Deus, gratias ago tibi, quia non
sum sicut ceteri hominum. *Luc. xviii, 41.*

Mirum videtur cur iste Pharisæus divinitus reprobetur : primo, quoniam secundum legem Moysis vixit, imo et amplius quam lex jussit peregit, bis in omni hebdomada jejunando, quod non erat præcep-
tum in lege; secundo, quia de bonis quæ egit gratias retulit Deo. Cur ergo superbus? Si dicatur quod ideo quia se prætulit aliis, aut publicanum contempsit, neutrum horum videtur posse salvari. Quum enim *1 Cor. ii, 12.* dicat Apostolus, Nos non spiritum hujus

mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis; constat licet esse ut is qui præ ceteris excellentiora gratiarum charismata se noscit sortitum, se præferat illis. Nam et anima Christi quamvis omni crea-
tura fuerit humilior, tamen a suæ crea-
tionis principio certissime novit omni rationali intellectualique creatura se qua-
si incomparabiliter eminentiorem, et cun-
ctis se prætulit, id est, digniorem verissime reputavit. Paulus quoque de se aliisque loquens Apostolis, Nos (inquit) primitias *Rom. viii,* Spiritus habentes : ergo se et coapostolos ^{23.}

prætulit aliis in sanctitate et gratia. Sed et David primo Paralipomenon loquitur
I Par. xvii. 17. Deo : Fecisti me spectabilem præ omnibus hominibus. Denique peccator in quantum hujusmodi, contemptibilis est, et juste a justo contemnitur, juxta illud Psalmistæ :

Ps. xiv. 4. Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus.

Et respondendum, quod Pharisæus iste multipliciter fuit culpabilis ac superbus. Primo, quia de se ipso judicavit incaute. Nam dato quod ante fuisset justus, non tamen certitudinaliter scivit se habere caritatem et gratiam : idcirco non debuit cum tanta assertione justum et virtuosum se reputare. Quod tamen agendo, fecit contra id quod in Ecclesiastico scriptum est :

Ecli. vii. 5. Non te justices ante Deum. Secundo, quia de proximo suo, videlicet publicano, temerarie judicavit. Quum enim ignoraret quid Deus in interioribus publicani operaretur, judicavit eum adhuc in veteribus vitiis perdurantem, qui vere et valde tacetus, compunctus, inflammatus et illuminatus fuit a Deo, qui potest hoc totum in quolibet peccatore quantumlibet impio, quum sibi placuerit, operari. Tertio, quoniam de ipsa sua gratiarum actione intumuit, et laudem quæsivit humanam. Quartio, quoniam gratiarum actio sua non fuit vera gratiarum actio, utpote ex virtute latræ prodiens, sed potius vana sui ipsius proditio sive jactatio, ex detestabili sui complacentia nascens. Quinto, quia quod aliis se prætulit, non ex vera sapientia aut prudentia, sed ex inconsideratione et ignorantia venit. Non enim consideravit se ipsum nec alios nisi secundum unum respectum, videlicet se quantum ad bona quæ egit, et alios quoad mala quæ fuerant operati. Debuit autem se considerare ac alios etiam secundum alios diversos respectus, ut infra tangetur. Hinc Climacus loquitur : Ex gratiarum actione frequenter hæc passio, puta superbia, paululum accipere diligit, id est, aliquid incitamenti sumit. Irreverenter enim sine rubore ex procœmiis, hoc est a principio, negare

A Deum, id est adjutorium gratiæ Dei, non suggeret. Vidi ore gratiarum actiones referentem, et ex propria prudentia se ipsum extollentem ac magnificantem. Testatur hoc Pharisæus ille ironice dicens : O Deus, gratias ago tibi. Hæc Climacus.

Præterea, ut in homilia loquitur Augustinus, species hujus superbiæ potest etiam subrepere et accidere homini justo et bonæ spei viro. Quocirca sciendum, quod quum superbia sit quidam tumor atque elatio animi, se ipsum ultra terminum sibi præfixum efferentis et magnificantis, constat quod superbia oriatur ex consideratione seu apprehensione alicujus boni seu eminentiæ sibi inexistentis aut convenientis vere aut æstimative. Ideo prout diversa sunt hominis bona, multiplex invenitur superbia. Sunt enim bona fortunæ, sunt bona Ecclesiæ, sunt bona naturæ, sunt et bona gratiæ. Bona fortunæ sunt possessiones terrenæ; bona autem Ecclesiæ dici possunt vel ecclesiastici redditus, vel ecclesiasticæ dignitates; bona vero naturæ sunt naturalia dona, ut pulchritudo, eloquentia, ingeniositas, bonitas complexionis atque ingenitæ indolis. Itaque de bonis fortunæ, hoc est divitiis, aut ecclesiasticis redditibus, superbire, est quasi carnalis et grossa superbia, sœculares et novellos ac pusillos tentans religiosos. Qui etiam de eminentia naturalium solent superbire donorum : nam et quidam religiosi inveniuntur tam imperfecti, ut de vocis sonoritate, de promptitudine legendi, cantandi, loquendi, superbiant atque inaniter gloriantur, et Fratres in talibus defectuosos despiciant. Quidam demum de acquisita sua intumescunt scientia : quorum puerilitas et imperfectio magna est valde. Porro alia est spiritualis subtiliorque superbia, qua quis de eminentia bonorum gratiæ, utpote virtutum et meritorum, inflatur, vel quasi a se ipso habeat ea, vel quoniam putat ea sibi inesse quum aliter sit, vel æstimat ea sibi in abundantia ampliori inesse quam insint, et sic temerarie præfert se aliis, aut non ex so-

la misericordia Dei, sed ex propria quoque industria et labore ac merito sentit sibi ea esse collata, seu ea esse se adeptum.

Contra omnes istas superbias sunt generalia quædam remedia. Primum est, quod

I Cor. iv, 7. ait Apostolus : Quid habes quod non accepisti ? Si autem accepisti, quid gloriaris

quasi non acceperis ? Secundum est, consideratio propriarum iniquitatum, vilitatum, defectuositatum, immunditiarum in anima et corpore, et miseriarum vitæ præsentis. Tertium est, considerare quod dia-

Job xl, 25. bolus est rex super omnes filios super-

biae : ideo qui abhorret esse et dici servus filiusque diaboli, detestetur superbiam. Quartum est, considerare quod superbìa est diabolicum vitium, primum peccatum, et omnium vitiorum origo, regina et mater. Quintum est, quod superbìa specialissime displicet Deo, et sæpissime ac districtissime prohibetur ab eo. Sextum, quod Christus in omnibus summe fugit, vitavit et reprobavit superbiam, et amplexatus est humilitatem. Septimum,

quod superbìa facit hominem Dei inimi-

cum, et ei rebellem atque sacrilegum, et

Jacob. iv, 6; 1 Petr. v, 5.

I Tim. i, 17. summe ingratum. Deus enim superbis re-

sistit; et soli Deo debentur honor et glo-

ria, quos sibi usurpat superbis. Ea quoque

quæ Deus ex sua infinita bonitate, carita- te, misericordia, munificentia dedit, superbus sibi ipsi adscribit, aut eis abutitur; nec de eis Deum, sed se ipsum glorificare conatur. Octavum, quia per superbiam ho-

mo sibi gravissimam damnationem mer-

catur. Sunt autem et alia multa contra

superbiam tam odibilem et enormem re-

media, utpote : consideratio districti ju-

Luc. xii, 48. dicii Dei, qui cui plus dedit, plus ab eo

requiret ; consideratio quoque propriæ

obligationis, quia quanto plura et majora

quis a Deo sortitus est dona, tanto am-

plius est adstrictus ut sit Deo gratus ac

subditus.

Denique, contra spiritualem superbiam,

quæ ferventiores et eminentiores solet

amplius impugnare, sunt præter præta-

cta adhuc specialia multa remedia. Pri-

A mum, quia incerti sumus an amore an *Eccle. ix, 1.*

odio digni simus. Secundum, quia etsi probabiliter agnoscamus nos esse in caritate et gratia, prorsus tamen nescimus an finaliter Deo placebimus et in gratia finiemus. Tertium, quia de proximis ignoramus quales sint in prædestinatione divina. Quartum, quia et quid nunc agatur in eis nescimus, et qui nunc pessimus esse videtur, subito potest compungi, et Deo agente optimus fieri. Quintum, quod homo non est bonus judex in propria causa,

B et multipliciter ac facillime potest errare, de aliis judicando. Sextum, quia etsi ho-

mo aliunde bonus exsisteret, tamen sola superbìa destruit omnia, si comitetur. Sep-

timum, quoniam fatuum est extollere se metipsum de bonis virtutum, quum omni-

um virtuosorum actuum sit humilitas fundatum : idcirco superbis nondum ad fundamentum virtutum venisse proba-

tur. Octavum, quoniam quanto dona su-

pernaturalia gratiæ magis excedunt vires animæ naturales, tanto indecentius, inju-

C stius et insipientius est superbire de eis. Nonum, quod et solum omnem elationem

evellere et omnem humilitatem inserere exstat idoneum, est quod ipsem Domi-

nus et Salvator, Christus Unigenitus Dei,

in Evangelio loquitur : Quum feceritis *Luc. xvii,*

(inquiens) omnia quæ præcepta sunt vo-

bis, dicite : Servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus. Quomodo ergo

potes te alteri in gratiæ donis præferre,

qui nescis an exsistas in gratia, an finaliter sis salvandus, an alter sit magis præ-

D destinatus quam tu ? Quomodo judicas te

esse in gratia magnum et excellentem, ac aliis præfulgentem, qui ignoras an vel

minimum de gratia habeas, et quæ bona in aliis latent ? Si itaque omnia jam præ-

tacta profunde ac rite consideraverimus,

erimus vere valdeque humiles, defectuosi,

viles et contemptibiles in oculis propriis,

omnem detestantes superbiam, quæ præ-

cunetis mundi hominibus indecentissima

est omni homini religioso.

Quæ quam abominabilis sit, et quanta

pariat mala, Climacus pandens, ait : Superbia est negatio Dei, inventio dæmonum, despectio hominum, condemnationis et temerarii judicii mater, laudum proles, infructificationis argumentum, effugatio adjutorii Dei, ecstasis et amentiæ præcur-satrix, ruinarum conciliatrix, defectionis occasio, furoris fons, hypocrisis porta, dæmonum firmamentum, vitiorum custos, inviscerositatis adductrix, compassionis ignorantia, rationis avarus positor et exquisitor, exactor crudelis et inhumanus, luctator Deo contrarius, blasphemiae radix. Initium superbiæ, est finis vanæ gloriæ ; medium vero superbiæ, est contemptus proximorum, et priorum laborum ac dolorum inverecunda propalatio, propriæ laudis amor cordialis, redargutionisque odium ; finis vero, negatio adjutorii Dei, mos dæmoniacus. Altum sapiens mona-

A chus contradicit vehementer ; humile au-
tem sapiens monachus contradicere ne-
scit. Designatur cypressus pergere super
terram, et arrogans monachus et corde
superbus designatur obedientiam posside-
re. Vir altus corde desiderat principari.
Superbis Deus resistit : quis ergo eorum *Jacob. iv, 6.*
poterit misereri ? Immundus est coram
Deo omnis arrogans corde : et quis de ce-
tero eos mundare valebit ? Hæc Climacus.

Discamus ergo a Christo, quia mitis est *Matth. xi,*
^{29.} et humiliis corde, omnem odientes super-

B biam in cogitatione et affectione, in verbo
atque silentio, in omissione et commissio-
ne, in incessu, vestitu, omnique apparatu :
quoniam qui tenuerit superbiam, induetur *Ecli. x, 15.*
maledictis, id est peccatis, per quæ mere-
bitur maledici æternaliterque damnari a
Judice summo, Deo sublimi, justo et be-
nedito.

SERMO SEXTUS

DE LAUDE ET ORIGINE HUMILITATIS, ET DE VITUPERIIS ATQUE EFFECTIBUS
MALEDICTÆ ELATIONIS.

OMNIS qui se exaltat, humiliabitur ; et qui se humiliat, exaltabitur. *Luc. xviii, 14.*

Quemadmodum sanctus loquitur Augustinus, Humilitas est, ex intuitu propriæ conditionis et sui Conditoris voluntaria mentis inclinatio in suo imo, ordinabili ad proprium Conditorem. Et datur hæc definitio potius de humilitatis actu, quam de ipsa virtute seu habitu humilitatis. Humilitas namque gratuita, de qua nunc sermo, est virtus infusa, id est a Deo per creationem collata atque producta, per quam homo ex intuitu seu consideratione sui ipsius ac proprii Creatoris, se ipsum coram Deo sponte inclinat, et quasi spiritualiter genuflectit, seque prosternit, dejicit, vilipendit et subdit, atque ex interiori

C inclinatione etiam corporaliter inclinat, genuflectit, prosternit ac dejicit se. Hæc ergo humilitatis inclinatio ex dupli pro-
cedit consideratione, videlicet sui ipsius ac Creatoris.

Consideratio demum sui ipsius ad hu-
militatem impellens, est multiplex valde. Prima, qua consideramus nos ipsos secun-
dum quod ex nihilo sumus plasmati. Se-
unda, qua consideramus nos ut incessabi-
liter ab Omnipotente dependentes, et ejus conseruatione indesinenter omni momento
D egentes, sine qua nec ad punctum posse-
mus in esse manere. Tertia, qua conside-
ramus nos ipsos secundum esse specifi-
cum, et quoad id quod sumus per naturam. Sicque, quamvis respectu corporalium et irrationalium creaturarum, magnæ dignita-

tis sit homo, tamen respectu superiorum et intellectualium est magnæ defectuositatis : nam sicut se habet materia prima in ordine entium, in quibus infimum locum tenet, ita se habet anima rationalis in ordine intellectualium substantiarum.

Quarta, qua consideramus animam nostram secundum naturales suas potentias, in quibus omnibus est ineffabiliter defectuosa. Intellectus namque valde est debilis, cito fallibilis, ignorantia vulneratus, ad errores proclivis ; et ea quæ scimus, imperfecte scimus, et minima sunt respectu eorum quæ ignoramus. Voluntas quoque malitia est infecta, ad vitia nimis prona, ad carnalia et caduca facillime a sensuallitate attrahibilis. Memoria vero tota vaga instabilisque consistit. Porro appetitus sensitivus infirmitate et concupiscentia est infectus, rationi rebellis, ad mala vehementer inclinans. Per exteriores etiam sensus mors culpæ undique ingreditur animam ; interioresque sensus inquietudine sua frequenter a contemplatione divinorum exercitiisque internis impediunt mentem. Ecce quanta ærumna, quanta defectuositas, vilitas, pravitas latent in anima.

Quinta, qua consideramus corpus nostrum quantum ad id unde formatum est : quod fuit semen immundum. Sexta, qua consideramus illud quoad id quod nunc in se est : quod est valde defectuosa natura. Septima, qua consideramus illud quoad ea quæ latent et sunt in ipso, atque de ipso egrediuntur : quæ sunt immunditiae prorsus fœdissimæ, ita quod corpus nostrum est vas nimis immundum, et sacculus foetorum ac stercorum. Octava, qua consideramus corpus nostrum quoad suas naturales proprietates et indigentias quotidianas : sicque invenimus illud valde pauperrimum, passibile, vulnerabile et mortale. Nona, qua consideramus illud quoad ea quæ erit, qualiter scilicet in vermes, putredines et fœtores horribiles resolvetur. Decima, qua consideramus nos ipsos quoad mala culpæ, quæ committendo et omittendo incidimus, considerando

A quæ, qualia et quanta commisimus mala, et omisimus bona. Hæc consideratio præ ceteris potest et debet nos ad insuperabilem, profundissimam atque immensam humilitatem, abjectionem et subjectionem inducere.

Præterea, consideratio qua ex intuitu Creatoris ad humiliationem inducimur, etiam multiplex assignatur, secundum quod supersimplici Deo diversæ proprietates ac varia attributa conveniunt. Prima ergo est, qua ex consideratione divinæ ma-

B jestatis seu infinitatis et excellentiæ, nos ipsos, et totam substantiam nostram esse que nostrum, quasi nihilum et inane et non esse reputamus, juxta illud in Psalmo : Substantia mea tanquam nihilum ante te; et alibi : Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo. Secunda, qua ex consideratione infinitæ sapientiæ Dei, omnem in nobis existentem sapientiam, scientiam, notitiam, quasi insipientiam ac ignorantiam arbitramur, secundum illud in Jeremia : Stultus factus est omnis ho-

C mo a scientia sua. Tertia, qua ex consideratione omnipotentiæ Dei, omne robur nostrum quasi meram censemus infirmi-

tatem, juxta illud : Domine, rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, et non est qui tuæ possit resistere voluntati.

Quarta, qua ex contemplatione immensæ puritatis, sanctitatis atque justitiæ Dei, omnem nostram qualemcumque munditiam, sanctitatem, justitiam, velut fœditatem, imperfectionem, injustitiam aspernamur, cum Isaia dicentes : Quasi pannus

D menstruatæ, universæ justitiæ nostræ. Quinta, qua ex consideratione incircumscrip-

bilis dignitatis honorabilitatisque Dei, omnem cultum, honorem et obsequium quod ei impendimus, pro nihilo judicamus, scientes quod ipse infinita reverentia dignus sit, nosque a condigna veneratione ipsius in infinitum deficere : atque per hoc cernimus quod magnum nil agimus. Multæ consimiles possent ex parte Creatoris tangi considerationes, ex quibus nos ipsos vehementissime humiliare debemus.

Ps. xxxviii,
Is. xl, 17.

Esther xiii,
9.

Is. lxiv, 6.

Insuper, ex consideratione perfectionis sanctitatisque Christi, et eorum quæ propria nostra fecit ac toleravit salutem, nos prorsus humiliare debemus, quoniam beneficiis ejus sumus tam ingratiti, nec dignum aliquid pro eis rependere Christo valemus. De hoc Climacus protestatur: Licet mille mortes pro Christo sustinuerimus, nondum tamen quod est congruum persolvemus. Aliud enim est sanguis Dei, et aliud sanguis servorum, secundum dignitatem, non secundum essentiam. — Adhuc autem ex consideratione sanctitatis Patrum nostrorum, habemus nos omnifarie humiliare.

Hoc denique advertendum, quod non qualiscumque consideratio prædictorum, ad veram, de qua nunc agitur, humilationem inducit, quum multi scholastice eruditи subtile omnia jam inducta acute cognoscant, et subtiliter eloqui sciant; nihilo minus vanitate et pompa replentur, imo de ipsa sua scientia qua ista cognoscunt ac dicunt, inflantur. Præinducta ergo sunt intelligenda de consideratione sui emanante ex scientia illa quæ est unum septem donorum, et ex virtute prudentiæ, vel etiam ex naturali et acquisita scientia prout fide et caritate formata est. Similiter, quod dictum est de consideratione Creatoris, accipi debet de consideratione ejus ex fide formata et dono sapientiæ prodeunte. Hæc namque consideratio afficit et inflamat.

Præterea, sicut humilitas ex præfata dupli consideratione procedit, ita superbia ex imperfecta et erronea consideratione sui et pertinentium ad se nasci videtur: dum scilicet homo se ipsum et pertinentia ad se seu inexistentia sibi considerat imperfecte, videlicet quoad id quod sunt in se, vel certe erronee, opinando ea majoris dignitatis quam sunt, et non attendit ea

A per relationem ad Creatorem, et secundum veram proprietatem ac valorem eorum. Sicque miser homo superbit ex consideratione sue nobilitatis, potestatis, prosperitatis terrenæ, vel opulentia, aut præsidentiæ, pulchritudinis, subtilitatis, scientiæ aut eloquentiæ, aut ex consideratione donorum gratiæ quæ sibi arbitratur inesse. Sed stulta est extollentia ista, et ex imperita, imperfecta, erronea consideratione emanat. Ideo præmemorata Dei dona perfecte consideremus, et in quantum sunt B Dei dona nobis pie collata. Sic quippe ex eorum consideratione non solum non superbiemus, sed Deum magis amabimus, et ei gratiore ac subjectiores, imo et humiliores reddemur. Itaque, si juxta considerationes præhabitas consideraverimus nosmetipsos, omnem penitus elationem abjiciemus, atque in vera ac stabili humilitate fundabimur, proficiemus, perficiemur. Postremo certissimum est, ex superbia indignationem, iram, impatientiam, proterviam, amaritudinem, pertinaciam, reC bellionem audaciamque nasci. Quo etenim quis superbior fuerit, eo injuriam sibi illicitam gravius ponderat, molestius patitur, duriusque, si potest, ulciscitur; nec faciliter alteri cedit, neque dociliter acquiescit, sed suam tuetur sententiam, clamat, rixatur, convitiatur. Atque ut asserit Casianus, hoc vitio infectus religiosus, ipsam Ordinis disciplinam perhorrescens, cupit aliis præesse, ut ex discipulo nequam detestabilior magister effectus, ex sua ambitione in eum cadat perniciosissimum damnabilemque temorem, ut jam nec verus religiosus, nec sæcularis existat, nihilo minus ex miserabili suo statu et conversatione reputet se perfectum. Ne ergo tot vitiis impleamur, in sincerissima ac securissima humilitate jugiter permanere conemur. Ad laudem et gloriam Dei.

Cf. t. XXVII,
p. 126 C.

DOMINICA XII POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

FIDUCIAM TALEM HABEMUS PER CHRISTUM AD DEUM, ETC. II Cor. III, 4-9.

DOCET nos sanctus Apostolus in præ-
senti epistola tria. Primum est huma-
næ fragilitatis infirmitas, qua nihil me-
ritorum possumus agere absque auxilio
gratiæ. Secundum est magnitudo et effi-
cacia pietatis ac gratiæ Dei. Tertium est
excellentia evangelicæ legis super legem
Mosaicam. Itaque ait : *Fiduciam talem
habemus per Christum ad Deum*, id est,
magnam spem et confidentiam firmam in
Deo habemus, non quod viribus nostris
aliquid boni principaliter adscribamus. Id-
eo subdit : *non quod sufficientes simus*
cogitare, et per consequens nec velle, nec
loqui, nec agere possumus, *aliquid* meri-
torum *a nobis*, id est propria potestate,
quasi ex nobis, id est tanquam ex propria
principalique causa. Nam quamvis libe-
rum arbitrium sit aliquo modo causa ope-
ris meritorii, quia aliter nec mereremur,
nec præmiaremur, non tamen est causa
principalis illius, sed indiget tam gratia
gratum faciente et fide et caritate infusa,
quam actuali motione Spiritus Sancti ex-
citantis ipsum ad bona, ut dictum est
sæpe. Hinc alibi dicit Apostolus : Deus
operatur in vobis et velle et perficere. *Sed*
sufficientia nostra ex Deo est, id est, vir-
tus et efficacia meritorie cogitandi, appe-
tendi, loquendi, agendi et patiendi, prin-
cipaliter profluit et dependet ex Deo, seu
ex motione et gratia Spiritus Sancti, a
*quo omne donum optimum et omne da-
tum perfectum descendit*, ut Jacobus di-

A cit. Unde et Christus fatetur : Sine me *Joann. xv,*
nihil potestis facere. *5.*

Qui et idoneos nos fecit ministros, id
est vita et scientia dignos prædicatores
atque apostolos, *novi Testamenti*, id est
evangelicæ legis; *non littera*, id est non
per scripturam, *sed spiritu*, id est per
supernaturalem Spiritus Sancti illumina-
tionem. Non enim per exteriorem scriptu-
ram, sed per divinam instructionem et
unctionem acceperunt Apostoli evangeli-
cæ legis doctrinam a Christo, qui nullum
B edidit librum, sed ore tenus instruxit Apo-
stolos, qui parum aut nihil retinuerunt ex
Christi doctrina. Idecirco post suam ascen-
sionem misit eis Spiritum Sanctum, a quo
de omnibus pertinentibus ad informatio-
nem Ecclesiæ et salutem plenissime fu-
erunt instructi, secundum quod Christus
eis frequenter prædixit, tam ante passio-
nen suam, præsertim in sermone post
Cœnam, quam post suam resurrectionem.
Hinc novum Testamentum vocatur lex spi-
ritus. Porro lex Moysis appellatur lex lit-
teræ, quia in tabulis per scripturam est
data, ut patet in Exodo. Ob quam distin-
ctionem insinuandam, Dominus ait apud
Jeremiam : *Ecce dies veniunt*, dicit Domi-
nus, et feriam domui Israel et domui Juda
pactum novum, non tale quale pepigi cum
patribus eorum. *Littera enim*, id est lex
vetus scripta, *occidit* occasionaliter, non
directe, quia in se bona fuit : sed gratiam
non continebat nec dabat, concupiscen-

Philipp. ii,
13.

Jacob. i,
17.

Exod. xxxi,
18; xxxiv, 4,
28.

Jer. xxxi,
31, 32.

tiamque augebat, eo quod humana perversitas nitatur in vetitum; auxit etiam cul-

II Petr. ii. 21.

pam, quia post veritatis notitiam et legem divinam naturali legi superadditam gravius fuit peccare quam ante. Occidit quoque corporaliter et directe, quoniam transgressores legis præcepit occidi. *Spiritus autem vivificat*, id est, Spiritus Sanctus, qui

Act. viii. 17; x. 41; etc.

per impositionem manuum Apostolorum et per subministrationem eorum dabatur fidelibus, vitam gratiæ præstat infundendo virtutes. Vel sic: « *Littera occidit* », id est sensus superficialis, qui litteralis videtur, mentem excæcat, quia erroneus est; « *spiritus autem* », id est spiritualis ac mysticus intellectus, « *vivificat* », quia illuminat mentem.

Subinde ostenditur excellentia evangelicæ legis. *Quod si*, id est Quia, *ministratio mortis*, id est lex vetus, quæ dicitur ministratio mortis eo sensu quo dictum est, *Littera occidit* (unde et alibi dicit Apostolus:

I Cor. xv. 56.

Virtus peccati lex), *litteris deformata*, id est foris formata seu scripta, *in lapidibus*, id est lapideis tabulis, in quibus scriptus fuit Decalogus legis, videlicet decem præcepta, fuit *in gloria*, id est, splendorem et gloriam habuit in suo latore ministeriali, scilicet Moyse, *ita ut non possent filii Israel intendere*, id est visum corporalem figere, *in faciem Moysis propter gloriam*, id est claritatem, *vultus ejus*, qui fuerat luminosus ex consortio Dei. Unde in facie Moysis apparuerunt radii splendidi, angulariter ascendentes in similitudine cor-

Erod. xxxiv. 29-35.

A num, repercutientes adspectum filiorum Israel: propter quod Moyses posuit velamen super faciem suam. *Quæ ministratio*, vel quæ claritas Moysis, *evacuatur*, id est, finem accepit. Nam claritas illa cito cessavit; evangelica quoque lege vulgata, Mosaica lex cessavit. *Quomodo non magis ministratio Spiritus*, id est lex evangelica per Spiritum Sanctum indita et edocta, gratiam continens ratione sacramentorum suorum, *erit in gloria*, id est, dignitatem et gloriam habebit in suis ministris, puta Aposto-

Rom. viii.

23.

B lis, qui primitias Spiritus Sancti acceperunt, et tam in sæculo isto quam in regno cœlesti gloriam et dignitatem magnam sortiti sunt? De quibus prædixit Propheta ad Dominum: *Constitues eos principes su-*

Ps. XLIV. 17.

per omnem terram; et iterum, *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus. Isaías*

17.

quoque: Qui sunt isti qui ut nubes volant?

Is. LX. 8.

Nam si ministratio damnationis, id est lex vetus, quæ dicitur « *ministratio damnationis* » quoniam suos transgressores obligavit ad damnationem æternam, nec tamen gratiam contulit ad servandum, *gloria est*, id est honor et dignitas Moysis per quem data est; *multo magis abundat ministerium justitiae*, id est exhibitio novæ legis, veram justitiae perfectionem docentis et gratiam juste vivendi conferentis, *in gloria*, id est, copiosiorem gloriam habet annexam, ut dictum est. Dicitur autem lex Moysis gratiam non dedisse, quoniam sacramenta veteris legis gratiam non continebant nec conferebant.

SERMO PRIMUS

DE PERFECTIONE ET EXCELLENTIA EVANGELICÆ LEGIS.

DOMINUS judex noster, Dominus le-
gifer noster, Dominus rex noster.
Is. xxxiii. 22.

Deus altissimus, cuius sapientia non

D est finis, nihil a casu aut fortuito condidit, sed universa et singula propter congruum et certum finem instituit ac creavit. Propter quod Propheta orat: *Memorare,*

Ps. LXXXVIII.

48.

Domine, quæ mea substantia : numquid A enim vane constituisti omnes filios hominum ? Unde in libro Job scriptum est : *Job xxviii, 3.* Universorum finem ipse considerat. Porro genus humanum Deus creavit propter finem seu felicitatem supernaturalem, quæ est clara et beatifica visio Dei : ideo dedit hominibus legem convenientem, qua pertingere possint ad finem hunc. Israelitico autem populo de Ægypto egresso, dedit Deus legem per Moysen ; sed adveniente *Galat. iv, 4.* plenitudine temporis, in quo Deus Pater misit Unigenitum suum, ipse unicus Filius B Dei proprio ore novam et evangelicam instituit et docuit legem. Porro lex est præceptum ac regula per quam regulantur ac diriguntur actus eorum quibus lex datur, secundum exigentiam finis a legislatore intenti.

Quod autem excellentior sit lex evangelica quam antiqua, patet primo ex parte legislatoris. Lex enim evangelica immediate data est ab unigenito Dei Filio Iesu Christo, vero Deo et homine ; sed lex vetus data est a Deo, mediantibus angelis multis et homine uno, videlicet Moyse, cui in monte Sinai angeli loquebantur, et legem veterem indicaverunt, prout Deus ipsis præcepit. *Ibid. iii, 19.* Unde ad Galatas dicitur : Lex propter transgressores posita est, ordinata per angelos in manu mediatoris. Hinc in Actibus legitur Stephanus exprobrans ingratis impiisque Judæis : Accepistis (inquit) legem in dispositione angelorum, et non custodistis. Idcirco de immediato legislatore *Act. vii, 53.* Christianorum dici potest illud Job : Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus. Itaque, sicut Christus fuit Moyse incomparabiliter major, sapientior, sanctior, sic decuit dari a Christo legem multo perfectiorem lege per Moysen data. Unde et Avicenna philosophus Arabs, quamvis de lege fuerit Mahometi, nihilo minus libro Metaphysicæ suæ præfert legem Christi legi Mahometi legislatoris sui, et asserit Christum Mahometo fuisse sapientiorem ac magis moralem. Sarraceni quoque concorditer

A legem Christianorum fatentur esse divinam, et Jesum esse Christum Dei, prout in Alcorano habetur, et Mahometus dixit ; sed ideo adstruunt Christianos esse pravissimos, quoniam legem eis a Christo datam non servant. Et quamvis in multis aliis mentiantur, tamen quantum ad hoc verum locuti sunt : præsertim quum et Apostolus ex hoc probet transgressores evangelicæ legis esse gravissime puniendos, quoniam transgressores Mosaicæ legis corporaliter occidebantur. Siquidem ad Hebræos scriptum est : Irritam quis faciens legem Moysis, absque ulla contradictione, duobus aut tribus testibus moritur : quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit ? Denique videmus in sæculo isto, quod quanto magis immediatus præceptor seu legislator est altior, tanto enormius est prævaricari ejus præceptum seu legem. Quum ergo immediatus Christianorum legislator sit Christus verus Deus, constat quod ejus legem prævaricari gravissimum sit.

Secundo probatur excellentia evangelicæ legis, quia lex Moysis disponebat ad eam : ideo comparatur ad eam sicut imperfectum ad perfectum, sicut medium ad finem, et sicut dispositio ad habitum ; lex autem evangelica comparatur ad veterem legem sicut meridies ad auroram, ut lumen ad umbram, veritas ad figuram, domina ad ancillam. Quum enim finis legis D divinæ, videlicet antiquæ ac novæ, sit vera felicitas, illa lex divina vocatur perfecta, quæ illa includit per quæ beatitudo acquiritur, ad quam absque gratia gratum faciente nemo perducitur. Vetus vero lex gratiam non continuit, sed promisit ; evangelica autem lex gratiam includit et confert, quoniam sacramenta ejus gratiam non solum figurant, sed etiam tribuunt, efficiuntque quod designant. Unde ad Hebreos scriptum est : Nihil ad perfectum adduxit lex ; introductio vero melioris *Ibid. viii, 19.*

spei, per quam approximamus ad Deum. A
Galat. iii. 24. Atque ad Galatas : Lex paedagogus noster fuit in Christo. Dicitur quippe lex Moysis disposuisse ad evangelicam legem, quoniam eam præfiguravit, Christi adventum prænuntiavit, et idolatriam reprobavit : idecirco lege evangelica promulgata, cessavit lex vetus.

Tertio idem probatur, quia lex evangelica bona cœlestia et æterna manifeste promittit, docet, et ad ea immediate introducit suos observatores perfectos ; sed lex vetus bona illa non nisi obscure et typice præsignavit atque promisit. Ideo ad Hebr. x. 1. Hebræos dicitur : Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Lex namque Mosaica non nisi bona terrena suis observatoribus manifeste promisit. Itaque dum lex evangelica dicitur gratiam continere et dare, accipitur cum inclusione sacramentorum suorum : quæ sunt vasa spiritualiter medicinalia, gratiæ contentiva, quia per ea virtus et meritum Christi applicatur fidelibus. Et quia lex vetus talia sacramenta non habuit, idecirco virtute propria non justificavit, sed fide et gratia Christi tunc venturi, nunc missi, per cuius fidem opera hominum sub lege positorum, caritate concorrente, meritoria erant.

Quarto idem ostenditur, quoniam proprietates legis convenient perfectissime evangelicæ legi. Nam legis officium est homines facere virtuosos, ad quod præexigitur declinare a malo, hoc est a peccato recedere. Hinc primo spectat ad legem vitia extirpare. Hoc autem lex humana perfecte non efficit, quoniam communitati proponitur, in qua plurimi sunt imperfecti, vitiosi et ad magna mala proclives : ideo quædam mala permittit, ut meretrices et usurarios, ne contingent pejora, quæ tamen divino relinquit judicio punienda. Lex quoque Mosaica, quoniam rudi et ad vitia prono dabatur populo, quædam permisit mala, ne deteriora fierent : permisit namque libellum repudii, ne crudeles Judæi uxores suas occiderent,

A et ad usuram accommodare extraneis, ne Deut. xxviii. 19, 20.
fratribus suis concederent ad usuram. Hinc Christus ait Judæis : Ad duritiam cordis Matth. xix. 8. vestri Moyses permisit vobis dare libellum repudii.

Sunt autem et alia multa in quibus lex evangelica omnem aliam legem tam naturalem quam Mosaicam et humanam transcendent, quia non solum omnia peccata excludit ac prohibet, sed etiam interiores actus, cogitationes et affectiones reformat ; et non timore mali seu suppli B cii, ut lex vetus, sed amore boni inducit ad bene agendum. Compendiosissime quoque ac planissime descripta est atque proponitur ; lex autem antiqua multis fuerat figuris tecta ac velaminibus involuta, prolixeque scripta ac tradita : nam in ea saepius eadem repetuntur. Verum de hac materia multo plenius scripsi in proœmio super Lucam.

Quoniam ergo ipsemet Unigenitus Dei, Verbum æternum, verus Deus, ad nos descendere, et proprio ore nos informare, legemque dare dignatus est, non simus ingrati caritati, dignationi, pietati et beneficiis ejus, neque præceptis ejus rebelles, sed omni cum diligentia, caritate et perseverantia serviamus eidem. Legitur quod fuit quidam Sarracenus, qui volens fieri Christianus, venit Romam. Quumque vidisset Romanum Pontificem in suo ornatu, et dominos cardinales ac clerum in divino Officio, valde complacuit ei. Deinde a domino Papa baptizatus, rogavit se Largum vocari, dicens : Quemadmodum C Christus fuit largissimus hominibus, proprium sanguinem fundens pro eis, atque se totum eis communicans et impendens ; sic ego pro posse et modulo meo volo esse largus Domino Jesu Christo, me totum ejus obsequiis deputando, ejusque fidem inter Sarracenos prædicando, et si opus fuerit, pro ipso etiam moriendo. Itaque Largus ille bene instructus in fide et desuper illustratus, ad Sarracenos reversus, fidem Christi eisdem fortiter prædicavit. Ad gloriam Dei.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

EXIENS JESUS DE FINIBUS TYRI, VENIT PER SIDONEM, ETC. Marc. VII, 31-37.

EVANGELISTA Marcus in præsenti A eorum, designatur discretio : quæ valde necessaria est ad aperiendum aures intérieures hominis spiritualiter surdi, hoc est ad audiendum verbum Dei graviter indu-
Ezech. *xxvi-xxviii.* rat et clausi. *Et exspuens, tetigit sputo suo linguam ejus :* quoniam per salivam, sine qua verba perfecte formari non valent, sapientia figuratur, quæ os mentis, videlicet intellectum, quo interiora verba proferuntur, spiritualiter irrigat, gustumque confert eidem. Exspuit itaque Jesus, et sputo suo tetigit linguam hujus infirmi,
Joann. vi. B ad designandum quod qui mutus est a prolatione verborum cœlestium atque salubrium, recte et meritorie loqui nequit, nisi dono sapientiae intus ornetur, tangatur et perfundatur.

Et apprehendens eum de turba seorsum, id est, Jesus extra turbam ducens hunc surdum et mutum. Cur duxit eum seorsum ? Respondeatur, ut doceret vanam gloriam in magnis operibus esse vitandam ; vel quia turba fuit indigna videre istud miraculum, quoniam forsitan ex curiositate optavit aliquid rarum videre ; vel ad insinuandum quod spiritualiter surdi et muti plerumque sint seorsum monendi ac instruendi, ne ex humano rubore propter præsentes ab advertentia et pœnitentia retrahantur. Misit digitos suos in auriculas ejus. Hoc fecit Salvator : primo, ad innuendum quod divinitas sua operabatur per corpus suum et corporis membra, tanquam per instrumentum proprium, animatum, conjunctum ; secundo, quia per digitos, ratione articulationis et distinctionis

A eorum, designatur discretio : quæ valde necessaria est ad aperiendum aures intérieures hominis spiritualiter surdi, hoc est ad audiendum verbum Dei graviter indu-
Ezech. *xxvi-xxviii.* rat et clausi. *Et exspuens, tetigit sputo suo linguam ejus :* quoniam per salivam, sine qua verba perfecte formari non valent, sapientia figuratur, quæ os mentis, videlicet intellectum, quo interiora verba proferuntur, spiritualiter irrigat, gustumque confert eidem. Exspuit itaque Jesus, et sputo suo tetigit linguam hujus infirmi,
Joann. vi. B ad designandum quod qui mutus est a prolatione verborum cœlestium atque salubrium, recte et meritorie loqui nequit, nisi dono sapientiae intus ornetur, tangatur et perfundatur.

*Et suspiciens in cœlum, ad demonstrandum quod tota virtus sua esset a Patre cœlesti, quodque ab eo auxilium haberet secundum quod homo, ingemuit : non utique propter difficultatem faciendi miraculum, sed ex compassione qua non solum condoluit illi infirmo, sed universis qui dæmonum dominatione premuntur, et item ad ostendendum quam difficulter curetur anima spiritualiter surda ac muta, utpote quæ verba Dei invite audit, inviteque profert. Unde in suscitatione *Joann. xi,* Lazarus turbavit se ipsum, fremens spiritu, et lacrimas fundens, ad declarandum quod peccatores pravæ consuetudinis mole pressi, utpote vitiis indurati, super quos clausit puteus os suum, id est, in profundo *Ps. LXVIII,* vitiorum demersi sunt, qui designantur per Lazarum quatriduanum mortuum, difficilem convertuntur : non quod ex parte *Joann. xi,* Dei sit difficultas, quoniam omnipotenti et infinitæ potestati omnia æque facilima sunt ; sed ex indispositione talium. Ideo-*

*33, 35, 38.**16.**39.*

que Christus ad cœlum adspexit atque
ingemuit, ut doceret nos suo exemplo in
orationibus nostris in cœlum adspicere, et
ad Deum suspirare ac gemere, juxta il-
Ps. cxxii, 1. lud : Ad te levavi oculos meos, qui habitas
in cœlis. *Et ait Jesus illi* surdo ac muto :
Ephphetha, quod est, id est significat, *ad-aperire,* id est, jubeo ut aperiaris tu auris
et lingua hujus infirmi. *Et statim apertæ*
sunt aures ejus, id est ad audiendum ap-
tatae, et naturali usui redditæ, et solutum
est vinculum, id est impedimentum, *lin-
guæ ejus, et loquebatur recte,* id est con-
venienter et prompte. Sicque idem fuit
verborum et operum horum miraculosorum
momentum. Tanta fuit Christi potestas,
quod ejus dixisse fuit egisse. Consimiliter,
qui intus illuminatur ac emollitur, atque
accenditur ad audiendum et proferendum
verba salutis, loquitur recte, id est discre-
Coloss. iv, 6. te ac sapienter, juxta illud Apostoli : Ser-
mo vester semper in gratia sale sit con-
ditus.

Et præcepit illis, videlicet turbæ, ne
cui dicerent, id est, nemini recitarent
illud miraculum. Quod ideo jussit, ut da-
ret nobis exemplum vitandi vanitatem lau-
dis humanæ atque jactantiam. Interdum

A vero Christus voluit miracula sua aliis re-
citari, ad gloriam Dei ædificationemque
populi. *Quanto autem eis præcipiebat ta-*
cere hoc opus, tanto plus prædicabant
illud : non ex contemptu, sed devotione
et admiratione potestatis divinæ. Idcirco
non fuerunt proprie inobedientes, quia
præceptum Christi fuit intelligendum, ne
ad jactantiam diceretur. Præceptum tamen
Christi rationabile fuit, et turba etiam
pie movebatur ad oppositum, quia utrum-
que bonum fuit secundum consideratio-
nes diversas. *Et eo amplius admiraban-*
B *tur, dicentes : Bene omnia fecit.* De quibus
omnibus subditur, ut sit distributio ac-
commoda. Omnia quoque quæ fecit, bene
fecit, utpote sapienter. *Et surdos fecit au-*
dire, et mutos loqui. Quamvis enim Mar-
cus non exprimat hic nisi de unius surdi
et muti curatione, tamen dum Christus
istum curavit, curaverat etiam alios mul-
tos surdos et mutos, et cæcos ac debiles,
Matth. xv, 30. ut in Matthæo legitur. Sed Marcus scribit
specialiter de hoc uno, quia curatio ejus
solennius facta est, et multa mystica præ-
figuravit. Verumtamen certus non sum an
surdus iste sit idem de quo scribit Mat-
Ibid. xii, 22. thæus, asserens eum fuisse obsessum.

SERMO SECUNDUS

DE SPIRITALI SIGNIFICATIONE CURATIONIS SURDI AC MUTI.

ECCE Deus vester ipse veniet, et salva-
bit vos : tunc aperientur oculi cæco-
rum, et aures surdorum patebunt; tunc
saliet sicut cervus claudus, et aperta erit
lingua mutorum. Is. xxxv, 4-6.

Beatissimus Isaias propheta verba hæc
de Christi adventu prædictit. Christus et-
enim (de quo in prima Joannis Canonica
1 Joann. v, 20. scriptum est : Hic est verus Deus et vita
æterna) venit per incarnationem suam ad
homines, et eos salvavit, quemadmodum

D angelus dixit ad Joseph : Vocabis nomen
ejus Jesum ; ipse enim salvum faciet po-
pulum a peccatis eorum. Denique mira-
cula in verbis his Isaiae prædicta, et plu-
ra alia ac majora, Christus inter homines
ambulans, corporaliter spiritualiterque per-
agit. Unde et in evangelio hodierno de-
Marc. vii, 31 et seq. scribitur unius surdi ac muti curatio.

Circa quam multa mystice sunt pensan-
da. Et primo, qui per eum spiritualiter
designentur : quod in expositione textus

aliquid est expressum. Itaque per hunc surdum et mutum, intelligendi sunt omnes iniqui qui verbis Dei obedire negligunt aut contemnunt, et etiam universi qui sua peccata sinceriter confiteri non curant, itemque qui ab orationibus et laudibus Dei tepescunt. Hi omnes merito surdi vocantur, quoniam verba salutis aut omnino non audiunt, aut si ea corporaliter audiunt, non tamen secundum eadem conversantur, sed in suis permanent fœditatibus et peccatis. Hinc Christus in

*Matth. xi.
13; xii.
Luc. xiv.
ete.*

Evangelio saepe hortatur : Qui habet aures audiendi, audiat. In quibus verbis insinuat, eos qui verba Dei non audiunt per salubrem effectum, per obedientiam et consensum, aures cordis non habere, id eoque spiritualiter surdos esse. De taliter

*Is. xlvi.
19.* surdo loquitur Deus apud Isaiam : Quis surdus, nisi ad quem nuntios meos misi ? Quod quamvis ad litteram dictum sit de indurato populo Judæorum, ad quos Deus misit nuntios suos, puta Prophetas, quos populus ille obedientialiter audire contempsit ; nihilo minus spiritualiter Christus haec dicit de unoquoque pravo rebellique Christiano, ad quem Deus mittit quotidie nuntios suos, videlicet prælatos ac prædicatores, aut quoslibet exhortatores devotos : imo unicuique deputavit angelum sanctum pro custode et jugi exhortatore ad bona. Sed omnes istos miser peccator audire effectualiter aspernatur : idecirco durus est valde, et nequaquam obtemperans documento apostoli Jacobi admonentis, Sit omnis homo velox ad audiendum. Unde de talibus apud Jeremiam

*Jacob. i.
19.* Dominus loquitur : Induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti.

Denique unicuique tali diligenter pensandum est et vehementer pavendum quod ad Romanos ait Apostolus : Existimas, o homo qui talia agis, quod tu effugies judicium Dei ? An divitias bonitatis Dei, et patientiae, et longanimitatis contemnisti ? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit ? Secundum duritiam autem tuam et impœnitens cor tuum, the-

A saurizas tibi iram in die justi judicij Dei. O, o, evigilet unusquisque ad verba ista cœlestia, terrifica et divina, et emendet se ipsum, quia nescimus diem nec horam, *Matth. xxv.
13.* estque horrendum incidere in manus Dei *Hebr. x.
31.* viventis.

Secundo circa curationem hujus surdi et muti considerandum est, quod turba duxit eum ad Christum. Per quod spiritualiter datur intelligi, quod mente surdi seu vitiosi, per se ipsos non valent ad Deum accedere, quum non sint in carita-

B te, quæ sola ducit ad Deum et movet sursum, ascendens ut ignis : quemadmodum in carnali attendi potest amore, qui tanquam pondus gravissimum semper trahit deorsum, ad caduca, immunda et vana inclinans. Propteræa vita hominis carnali amore infecti, non est nisi cursus ad tormenta inferni. Hinc talis indiget per alios ad Christum adduci. Quod fit dum homines timorati jugiter ac ferventer orant pro ipso, ut gratia conversionis infundatur ei a Deo : quemadmodum devotissima mater

C B. Augustini lacrimose ac instantissime oravit pro filio suo Augustino adhuc decepto et lubrico. Per alios quoque peccator ad Deum deducitur, dum homo devotus transgressorum ad pœnitentiam ferventer hortatur, exemplo Christi qui prædicavit : Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum ; itemque, Nisi pœnitentiam *Matth. iv.
17.* egeritis, omnes simul peribitis. Et ita peccatorem ad Christum adducere, spectat præcipue ad animarum curam habentes, quorum unicuique dicit Apostolus ad Timotheum : Prædicta verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa² in omni patientia.

Postremo, taliter surdus et mutus propriam infirmitatem insufficientiamque cognoscens, aliorum debet suffragia quærere, rogando eos ut orent pro se, juxta illud in Job : Ad aliquem Sanctorum convertere. Videmus in sæculo isto, quod rei et balbi volentes suo principi reconciliari, quoniam coram illo apparere non audent, nec formare verba congrua possunt, quæ-

*Luc. xiii.
5.*

*II Tim. iv.
2.*

*Job v.
1.*

runt prolocutorem facundum et principi carum, qui loquatur pro eis : sic miseri peccatores Deo reconciliari cupientes, facere debent, ad devotos et sanctos confugiendo, qui orent pro eis. Nihilo minus peccator quantumlibet magnus, etiam personaliter orare debet pro se, exemplo publicani, de suis vitiis erubescendo, pectus tundendo, humiliorque dicendo : Deus, propitius esto mihi peccatori.

*Luc. xviii.
13.*

Præterea, quamvis præinducta secundum communem legem sint vera, nihilo minus Deus interdum peccatores etiam valde magnos per se ipsum reducit ad se per instinctum internum, per illuminacionem divinam, aut per apparitionem et comminationem terribilem, ut patet in

*Act. ix.
1 et seq.* Paulo apostolo, qui quum proficeretur Damascus ad persequendum fideles, subito in via, quum esset in itinere pessimo ac damnando proposito, repente apparuit ei Christus, et per comminationem terribilem eum convertit. Sic quoque per se

*IV Reg.
xxi; II Par.
xxxiii.* ipsum Deus reduxit ad se Manassen regem Jerusalem, qui quum diu sceleratissimam vitam duxisset, tandem a rege Assyriorum captus, vincus atque in carcere positus, rediit ad cor et pœnituit valde, seque de cetero emendavit.

*Marc. vii.
33.* Tertio circa surdi et muti hujus curationem est attendendum, quod dum turba pro ejus sanatione rogasset, Christus apprehendit eumdem et duxit seorsum. Per quod duo sunt intelligenda. Primum, quod Deus frequenter confert aliquibus gratiam meritis ac precibus aliorum, utpote Sanctorum in cœlis triumphantium, ac devotorum in terris adhuc militantium. Unde

*Num. xiv.
2 et seq.* quum filii Israel Deum graviter offendissent, contra Moysen murmurando, et sanctissimus Moyses pro illis Deum ardentissime exorasset, Deus dixit ad Moysen :

Ibid. 20. Dimisi eis juxta verbum tuum. Denique, *Gen. xviii.
20 et seq.* quum Deus subvertere vellet civitatem Sodomorum propter horrenda peccata eorum, et sanctus patriarcha Abraham oraret pro Sodomitis, Deus tandem dixit ad

Ibid. 32. Abraham : Non subvertam civitatem, si

A invenero in ea decem homines justos. Item, quum tres amici Job Deum offendissent, disputando adversus Job, et eum injuste culpando, finita disputatione, Deus dixit ad unum illorum : Iratus est furor *Job xlii, 7.* meus in te et in duos amicos tuos : ite ^{8.} ergo ad servum meum Job, et orabit pro vobis; faciem ejus suscipiam, ne vobis imputetur stultitia. Hinc Jacobus : Orate *Jacob. v, 16.* (inquit) pro invicem, ut salvemini ; multum enim valet deprecatio justi assidua. Instanter ergo et fervide deprecemur tam B Sanctos in cœlo quam devotos in terra, potissimum Virginem gloriosam et angelos nostros custodes, ac Sanctos ad quos magis afficimur, ut misericordissime pro nobis intervenire dignentur.

Secundum (quod in hoc tertio datur intelligi) est, quod eos quos Deus a vitiis curat et salvat, oportet prava vitare consortia, atque a communi hominum per latam perditionis viam ambulantium conversatione discedere, et Deo in secreto C crebrius vacare per orationes devotas, per meditationes salubres, per examinationem conscientiæ propriæ, per exercitia pœnitentiæ. Idecireo dicit Apostolus : Exite de *Matth. vii, 13.* medio illorum, et immundum ne tetigeritis. Porro immunda non tangere, est rebus illicitis non consentire. Unde si quis corporaliter separari non valet ab habitaculis et societatibus impiorum, mente tamen ab eis se debet abstrahere, ita ut eorum peccatis non cooperetur, nec consentiat, neque communicet, sed potius quantum potest, redarguat ea, dicente Apostolo : Nolite *Ephes. v, 11.* D communicare operibus tenebrarum, magis autem redarguite. Ideo ait Propheta : Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, id est, a Deo non recessit, consentiendo consiliis pravis hominum iniquorum ; et in via peccatorum non stetit, id est, in vitiis actibus non permansit ; et in cathedra pestilentiae non sedit, id est, mala exempla aliis non præbuit. In cathedra quippe pestilentiae sedet, qui publice male vivit seu alios scandalizat : per quod eos spiritualiter, tanquam basiliscus, occidit.

II Cor. vi, 17.

Ephes. v, 11.

Ps. 1, 1.

Itaque vitanda sunt superborum et iracundorum lubricorumque hominum, imo et omnium vitiosorum consortia, quum scriptum sit : Cum perverso perverteris. Mala namque societas trahit ad vitia, quemadmodum bona societas ad virtutes. Propter *Prov. xiii.*, quod Salomon loquitur : Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit; amicus stultorum similis eis erit.

Ps. xvii, 27.
Prov. xiii, 20.

Bonis ergo et timoratis atque prudentibus hominibus unusquisque se applicet, et verba salutis velociter obedienterque

A audiat; nec ab orationibus et Dei laudibus, ac verbis salubribus obmutescat, sicut in Vitaspatrum legitur de duabus devotis uxoribus simul habitantibus, quae desideraverunt a suis separari maritis, et vitam cœnobiticam assumere. Quibus quum mariti consentire non vellent, statuerunt feminæ illæ inter se, ut quamdiu pariter morarentur, nunquam otiosum aut indecens verbum proferrent: quod etiam fideliter servaverunt. Quo exemplo discant mulieres a suis loquacitatibus abstinere.

SERMO TERTIUS

DE SPIRITALI INTELLECTU EORUM QUÆ CHRISTUS IN CURATIONE SURDI ET MUTI EGIT,
AGITQUE IN DIES IN JUSTIFICATIONE PECCATORUM.

BENE omnia fecit; et surdos fecit audi-
dire, et mutos loqui. *Marc. vii, 37.*

Rectissime dixit turba de Christo, quod «bene omnia fecit». Ipse enim est æterna et increata sapientia, de qua Sapiens ait *Sap. viii, 1.* quod attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. Hinc Dominus noster Jesus Christus, qui solo verbo, imo *Marc. vii,* solo imperio potuit surdum et mutum de 32 et seq. quo in evangelio hodierno fit sermo, curare, ita non fecit, sed multa circa ipsius egit curationem. Nam duxit eum seorsum, et digitos suos misit in ejus auriculas; exspuit quoque, et sputo suo tetigit linguam illius; deinde adspexit in cœlum atque ingemuit, et postea dixit, Adaperire; postremo turbæ præcepit ut nemini dicerent istud miraculum. Per quæ omnia aliquid spiritualiter designavit: non enim sine causa condigna aliquid egit horum. Denique, cur surdum et mutum istum duxit seorsum, in præcedenti est introductum sermone. Nunc de aliorum spirituali intelligentia est dicendum.

Itaque, quod Christus digitos suos posuit in auribus hujus surdi, significat quod

B nullus curatur ab interiori surditate, mutitate ac vitiis ceteris, nisi per infusionem Spiritus Sancti, qui tollit a mente ea per quæ surda et muta efficitur. Per digitum namque Spiritus Sanctus signatur, secundum quod Christus effatur: Si in digito *Luc. xi, 20.* Dei ejicio dæmonia. Peccata vero mortalia, quæcumque sint illa, efficiunt animam surdam, mutam et caecam, imo et spiritualiter mortuam. Certum est autem peccata mortalia non auferri nisi per infusionem Spiritus Sancti. Præcipue tamen consuetudo prava efficit mentem mutam et surdam. Omne quippe mortale peccatum est quoddam obstaculum dividens inter Deum et mentem, Isaia testante ac asserente: Iniquitates vestræ diviserunt inter Deum *Is. lix, 2.* vestrum et vos. Hinc manente isto obstaculo in anima peccatrice, non potest ipsa illuminari a Deo. Idcirco necessaria est infusio Spiritus Sancti, qui gratiam et virtutes infundendo, expellit et aufert peccata: quibus ablatis, capax est anima gratiæ amplioris. Propter quod loquitur Isaías: *Ibid. xxvii,* ^{9.} Hic est omnis fructus, ut auferatur iniquitas. Quicumque igitur mortali sordet pec-

cato, auxilium Spiritus Sancti imploret, A qui simul auferat vitia et largiatur virtutes.

Secundum fuit, quod Christus sputo suo linguam tetigit surdi et muti istius. Per quod significatur quod homo spiritualiter mutus, hoc est a verbis salutaribus silens, nec meritorie quidpiam loquens, non potest curari a vitio isto, nisi a Christo donum sapientiae sortiatur : quia (ut dictum est) per salivam sapientia designatur. Quod enim peccator a verbis salutaribus obmutescit, hinc oritur quod ea quae Dei sunt, sibi non sapiunt, sicut testatur Apostolus :

1 Cor. ii, 14. Animalis homo non percipit ea quae sunt in *Petr. ii, 3.*

Spiritus Dei. Nec gustat quam dulcis est Deus, nec cœlestia et aeterna bona desiderat, sed tota ejus affectio est ad carnalia et terrena, in quibus tantummodo delectatur. Quum ergo per donum sapientiae contempletur anima Deum creatorem suum et spiritualia bona, non nudo intuitu, sed cum gustu interno (sapientia enim quasi sapida scientia dicitur, et a sapore nomen accepit), hinc constat, quod dum dono sa-

Ps. LXXXIV, pientiae perfunditur anima, protinus audit

9. quid loquatur in ea Dominus Deus, et incipit loqui ea quae Dei sunt et salutem concernunt. Tuncque carnalia et caduca ei desipiunt, solusque Deus super omnia complacet ei, atque ad spiritualia bona gratiae ac virtutum anhelat, quia in eis quotidie cupid proficere. Ad futura quo-

Ps. xxv, 8. que gloriae dona adspirat, dicendo : Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum

Ps. LXXXIII, habitationis gloriae tuæ. Itemque : Quam

2, 3. dilecta tabernacula tua, Domine virtutum !

Conecupiscit et deficit anima mea in atria Domini.

Itaque pro infusione, incremento ac perfectione doni sapientiae, Deum fideliter deprecemur, omnemque carnalem prudentiam ac mundanam versutiam detestemur,

Rom. viii, 6. quum dicat Apostolus : Prudentia carnis

Prov. xiv, mors est. Et Salomon : Vir (inquit) versu-

17. tus odibilis est. Porro, quanto plus avertit se homo a delectatione carnali, a consolatione mundana, a desiderio terrenorum,

A tanto aptior redditur ad degustationem internam suavitatis divinæ, tantoque amplius in virtutum operibus delectatur, præser-tim in consideratione infinitæ perfectionis et gloriæ Dei omnipotentis, ita ut dicat : Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, *Ps. xxx, 20.* Domine ! et denuo, Melior est dies una in *Ps. LXXXIII,* atris tuis super millia. Certum est equi-^{11.} dem quod in his quæ homo plus diligit, amplius delectatur, et de talibus libentius loquitur. Qui ergo super omnia diligit Deum, in ipso delectationem et consola-tionem potissimum quærerit ac invenit.

Tertium fuit, quod Christus ad cœlum adspexit. Per quod docuit nos, in omni tri-
bulatione et angustia ad Deum confugere, ejus succursum et consolationem quæren-do, sicut et Josaphat rex testatur : Quum

II Par. xx, ignoramus quid agere debeamus, hoc so-

lum habemus residui, ut oculos nostros levemus ad te, Domine Deus. Quotidie quoque in orationibus et meditationibus

nostris debemus ad cœlum adspicere, id est Creatorem cœlorum in cœlo habitan-

*C*tem cogitare ac contemplari, sicut ait Pro-
pheta : Ad te, Domine, levavi animam

Ps. xxiv, 1. meam ; et item, Ad te levavi oculos meos, *Ps. cxxii, 1.*

qui habitas in cœlis. Insuper debemus cœlum adspicere, quatenus ex consideratione

cœlorum et planetarum ac siderum, et ve-
locissimi motus multiplicisque virtutis ac

ornatus eorum, elevetur mens nostra ad contemplationem Dei creatoris universorum.

Causa namque ex suo effectu cognoscitur. Hinc etenim Isaias hortatur : Leva-

Is. xl, 26. te oculos vestros in cœlum, et videte quis

D creavit hæc. Et Sapiens dicit : A magnitu-

Sap. xiii, 5. dine speciei creature poterit Creator co-gnoscibiliter videri. Ex contemplatione

quoque infinitæ bonitatis, et sapientiae ac

omnipotentiæ Dei, debemus ejus amore accendi, et ipsum cum ingenti reverentia

admirari, eum quoque vereri, atque in omnibus semper pro posse humiliter ve-

nnerari.

Quartum fuit, quod Christus ingemuit. Per quod docuit nos, Deum cum intimo gemitu invocare, et propter peccata nostra

ac aliorum ingemiscere ac dolere, desiderio quoque spiritualis profectus ac futuræ beatitudinis gemitus cordiales effundere. Itaque omnem vanam lætitiam aspernemur, soli Altissimo placere conemur, ad confitendum peccata nostra, ad orationes Deique laudes proni ac fervidi simus.

Legitur in libro de Viris illustribus Ordinis Cisterciensium, quod semel quidam vir illustris nomine Henricus, cognatus regis Franciæ, visitavit S. Bernardum. Quumque redire vellet, rogavit B. Bernardum ut Fratres, id est monachi ejus, orarent pro ipso. Respondit Bernardus : Faciam, et cito senties fructum orationum Fratrum istorum. Protinus ergo Bernardus convocans Fratres, dixit : Dominus Henricus petit orationes vestras, ideo hortor ut statim unanimiter ac ferventer oretis pro ipso. Moxque Fratres facere hoc coeperunt. Et statim Bernardus rediit ad Henricum, qui virtute orationum Fratrum interim tactus fuit a Spiritu Sancto, et compunctus corde petiit a B. Bernardo in monachum recipi : quod Bernardus cum ingenti gaudio fecit. Fratres quoque de tam nobilissimi viri conversione multum lætati sunt, et gratias Deo egerunt, qui preces eorum exaudivit tam cito.

Habuit autem idem dominus Henricus secum inter ceteros famulum quemdam, virum perversum. Qui visa domini sui conversione, cœpit vehementissime indignari, et pessime loqui ac maledicere S. Bernardo, vocando eum seductorem, pseudoprophetam, hypocritam, et quidquid potuit excogitare malignum, in tantum quod hi qui aderant, ægre ferebant quod diabolicus ille homo tam pravissime loquebatur

A viro sanctissimo. Quibus dixit Bernardus : Dimitte eum, anima enim ejus in amaritudine est, et ipse quoque est noster. Quo auditio, famulus ille cœpit insultare Bernardo, et dicere : Nunc probabo te esse mentitum et falsum prophetam, et coram rege istud tibi objiciam, quia jam prophetasti quod nunquam fiet. Denique qui præsentes fuerunt, quamvis non crederent verba Bernardi posse cassari, satis tamen attoniti erant, et mirabantur qualiter fieri posset quod prædictum Bernardus, propter nimiam perversitatem viri illius. Itaque vir ille malignus altera die mane consurgens, et S. Bernardo ac toti ejus monasterio maledicens, recessit. Quumque paululum processisset, forsitan per medium milliare aut circiter, cœpit infinita misericordia Dei in illo famulo operari, ejusque mentem alterare, illuminare, accendere. Qui sentiens se taliter immutari, mirabatur quid sibi acciderit ; volensque progredi, non valebat, quia gratia Dei in ipso prævaluuit. Statim ergo ad beatissimum patrem Bernardum revertens, veniam postulavit, et monachus fieri flagitavit, et factus est bonus religiosus. Præfatus quoque Henricus crevit in virum virtutum, et post aliquot annos factus episcopus, magnum peregit fructum in populo.

Ecce quam infinita est bonitas et misericordia Dei, et qualiter per preces et merita devotorum aliis gratiarum charismata elargitur. Ideo alias cordialiter deprecemur ut orent pro nobis, præsertim quum et Paulus apostolus tam frequenter rogaverit spirituales suos filios quos convertit, ut orarent pro eo.

Rom. xv, 30; I Thess. v, 25; II Thess. iii, 1; etc.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE EXCELLENTIIS LEGIS EVANGELICÆ SUPRA LEGEM VETEREM,
ET QUA SANCTIMONIA NUNG VIVENDUM.

LITTERA occidit, spiritus autem vivi-
ficat. II Cor. III, 6.

In exordio hujus epistolæ docet sanctus Apostolus, quanta sit inidoneitas, infirmitas, impotentia seu insufficientia hominis ad promerendum vitam æternam, nisi per dona gratiæ desuper adjuvetur. Et de hoc jam in multis sermonibus plura sunt introducta. Ideo omnis præsumptio, jactantia, vana gloria, omnis elatio, procul diffugiant, imperfectumque nostrum videant oculi nostri, et in Deo sit tota spes nostra, ejus adjutorio semper inhæreamus, ipsum jugiter invocemus, omne bonum ei humilime adscribamus, ei indesinenter regradientes, ipsum in omnibus laudantes et venerantes.

Insuper docet, quanta sit excellentia evangelicæ legis supra legem Mosaicam, ut informet fideles quomodo spiritualius atque perfectius debeant conversari modo in novo Testamento, quam olim Israeliticus populus vixit in veteri. Quemadmodum autem Moyses fuit in multis figura Christi, sic lex data per Moysen, dispositio fuit ad legem a Christo collatam. Ideo sicut se habet dispositio ad habitum, imperfectum ad perfectum, medium ad finem, umbra ad lucem, typus ad veritatem, sic se habet lex Moysis ad legem Christi. Haec ergo est una excellentia legis evangelicæ supra veterem legem. Secunda est, quod ipse legislator evangelicæ legis, videlicet Christus, incomparabiliter est sanctior, dignior, sapientior legislatore veteris Testa-

A menti, utpote Moyse. Tertia, quia lex evangelica immediate et evidenter promittit bona cœlestia et æterna, sed lex Mosaica non promisit manifeste et immediate nisi bona terrena. Quarta, quia lex nova multo compendiosius data et scripta est quam lex vetus, in qua eadem sæpiissime repeatuntur. Quinta, quoniam evangelica lex multo evidentiorem et excellentiorem doctrinam tradit de Deo, quam lex illa Mosaica. In qua evangelica lege, ea quæ ad supergloriosissimæ Trinitatis spectant notitiam, atque ad Christi mysteria et ad salutem humanam, multo limpidius edocentur quam in veteri lege.

Sexta, quoniam lex evangelica gratiam non solum promittit, sed etiam confert; nec solum præcipit actus virtutum, sed etiam præstat virtutem ea implendi; nec solum futuram felicitatem denuntiat, sed ad eam quoque observatores suos inducit. Et istud totum intelligendum est, in quantum accipitur lex evangelica cum suorum inclusione sacramentorum, quæ gratiam continent et etiam præstant. Talia vero non erant legis veteris sacramenta: ideo dicitur quod lex Moysis non continuuit nec contulit gratiam, nec virtutem implendi sua præcepta donavit. Propter quod ab Apostolo appellatur ministratio mortis et damnationis, et virtus peccati, non directe, sed occasionaliter. Septima, quia lex nova, interiores motus, videlicet cogitationes et affectiones, perfectius ordinat et reformat quam vetus. Octava, quoniam

II Cor. iii,
7, 9; I Cor.
xv, 56.

pauciora ac salubriora habet præcepta et sacramenta lex evangelica quam vetusta. Imo ut Rabbi Moyses loquitur, Tot erant mandata in Moysis lege, quot sunt dies in anno, et quot ossa in homine. Hinc prin-
Act. xv, 10. ceps Apostolorum vocat eam importabile jugum. Nona, quoniam proprietates legis multo excellentius convenient novæ legi. Proprietates etenim legis sunt, vitia extirpare, virtutes inducere, præmia polliceri, bene agentes remunerare, iniquos punire, communitati proponi, plane et succinctim praestari. Quæ omnia evangelicæ legi perfectissime competit. Ipsa etenim nullum permittit peccatum, æternam beatitudinem obedientibus pollicetur. Porro lex humana permittit plurima mala; in veteri quoque lege permittebantur libellus repudii et usura circa extraneos. Decima, quoniam lex nova inducit ad vitandum peccata et ad implendum præcepta atque consilia amore boni. Vetus autem lex induxit ad hæc timore supplicii: nam et transgressoribus suis etiam in præsenti corporalem intulit mortem.
Deut. xxiv, 1; xxiii, 19, 20.

Deinde, quo legislator noster est altior, eo evangelicæ legis præcepta non observare enormius damnabiliusque consistit. Propter quod ad Hebræos scribit Aposto-
Hebr. x, 28, 29. lus : Irritam quis faciens legem Moysis, absque ulla contradictione, duobus aut tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri suppicia, qui Filiū Dei conculeaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Sed inter hæc vigilantissime intueamur quam virtuose, quam spiritualiter et perfecte obligemur vivere.

Consideremus in primis, qualiter conversari teneamur in quantum Christiani, deinde in quantum sacerdotes, deinceps in quantum religiosi, hujus aut hujus Ordinis professores. Certe qualiter vivere teneamur in quantum Christiani, ex Evan-
Matth. viii, 14. gelio demonstratur, utpote: per aretam viam incedere, inimicos diligere, pro per sequentibus exorare, forefactoribus bene-

A facere, omnem iram et contumeliam in tantum vitare, ut qui dixerit proximo suo, *Matth. v, 22.* Fatue, peccet mortaliter; omnem quoque superbiam, acediam, invidiam, incontinentiam, avaritiam, gulam abjicere; humilitatem, caritatem, continentiam, liberalitatem temperantiamque amplecti; nos ipsos et omnia quæ habemus et agimus, referre ad Dei gloriam et honorem; opera misericordiæ corporalia ac spiritualia exercere, sique proximis facere sicut ab illis fieri *Ibid. viii, 12.* volumus nobis; præcepta quoque Ecclesiæ B observare, et superioribus nostris Dei vicariis tanquam Deo humiliter obedire; in omnibus simpliciter, innocenter, humiliter nos habere, neminem scandalizare, omnes ædificare. Ad ista ac multa similia tenemur, in quantum Christiani; porro, ut sacerdotes, pene ad omnia illa quæ Apostolus in epistolis ad Timotheum ac Titum docet ad episcopos pertinere: siquidem quæ ibi de episcopis scribit, de sacerdotibus quoque intelliguntur, secundum doctores. Ad qualia vero teneamur in quantum religiosi, docet Regula nostra sive Statuta.

Quantum ergo erubescendum est nobis, quam confusibiliter nos habemus, quam fœde ac viliter agimus, dum mutuo scandalizamus, quando contendimus, quando irascimur, dum querulosi, turbulenti, inquieti existimus, dum pro malo reddimus malum, et optamus vindictam, ac molestanti vicem rependimus, dum unus adversus alterum inflatur, quando cibo et potu immoderate replemur, dum curiosi D et cupidi sumus et ad divina acediosi: quia in omnibus istis non solum contra sacram religionem cuius sumus professores, nec solum contra præcepta ordinis sacerdotalis cuius sumus executores, sed etiam contra evangelicæ legis operam præcepta; ita quod non solum sumus indigni religiosi ac sacerdotes vocari, imo Christiano nomine censemur indigni, remotissimeque distamus a monastica perfectione atque a nostræ professionis impletione. Et de hoc in libro de Nomine

christiano multa loquitur Augustinus, in-
ter cetera dicens : Ille veraciter christia-
nus est, qui omnibus misericordiam facit,
qui nulla omnino movetur injuria, qui
nulla afficitur impatientia, crudelitate aut
ira, qui in omnibus caritativus, mitis hu-
milisque consistit, qui nemini nocet, et
alienum dolorem tanquam proprium sen-
Rom. xii. 21.

tit, qui a malo non vincitur, sed malum
vincit in bono, qui humanam laudem con-
temnit, et coram hominibus habetur in-
glorius, ut coram Deo glorietur et angelis.
Atque ut asserit Cyprianus, Christianus
nemo recte dicitur, nisi qui Christi mori-
bus conformatur.

Postremo certum est, religiosos esse de-
bere exemplar evangelicæ puritatis, et su-
blimiter Christianitatis vocabulo esse con-
dignos, ut se ipsos in cunctis exhibeant

A excellenter mansuetos, patientes, tempe-
ratos, justos, castos, misericordes, devotos,
timoratos, custoditos et caritativos, et in
omni virtute assidue crescant, in tantum
ut quicumque adspexerit eos, aedificetur
et Deum glorificet, ac fateri cogatur quod
vere a Deo sit lex quæ hujusmodi præcipit
vitam. Unde beatissimus princeps Aposto-
lorum testatur : Hæc est voluntas Dei, ut
1 Petr. ii. 15.
benefacientes obmutescere faciatis impru-
dentium hominum ignorantiam. Paulus
quoque apostolus : In omnibus (inquit) te
Tit. ii. 7, 8.

B ipsum præbe exemplum bonorum operum;
verbum sanum sit et irreprehensibile, ut
qui ex adverso est, vereatur, nihil mali
habens loqui de nobis. Ut ergo tam san-
cte et irreprehensibiliter conversari pos-
simus, Deum incessanter ac fervide cum
omni fiducia invocemus in adjutorem.

SERMO QUINTUS

CAUSÆ SPECIALES QUÆ RELIGIOSUM REDDUNT SPIRITUALITER SURDUM AUT MUTUM.

SUSPICIENS Jesus in cœlum, inge-
Marc. vii, 34.

In evangelio hodierno legitur, Christum
quemdam curasse qui fuit surdus et mu-
tus. Atque, ut multi affirmant, non erat
surdus et mutus ex naturali causa, sed ex
operatione obsidentis ipsum diaboli, juxta
Matth. xii. 22.

quod apud Matthæum fertur : Tunc obla-
tus est ei dæmonium habens, cæcus et mu-
tus. Itaque per hunc surdum et mutum,
spiritualiter intelligendus est negligens et
perversus religiosus, qui per iter discipli-
næ regularis non graditur, nec superiorum
suorum monitis acquiescit, et si corripia-
tur ac castigetur, amplius induratur et in-
dignatur, nec loquitur verba salutis, nec
sua confitetur peccata. Omnis qui talis est,
non immerito surdus appellatur et mutus,
et a diabolo obduratus. Deinceps, quum vi-
ta ista tam brevis sit et incerta, mors quo-
que incessanter propinquet, et tam ineffa-

C biliter horrendum sit incidere in manus Hebr. x. 31.
Dei viventis, cuius judicium tam distri-
ctum esse cognoscitur, atque post vitam
hanc momentaneam pro uno peccato mor-
tali infligatur æterna damnatio : nonne mi-
rabile et supermirabile est quod rationalis
creatura, potissimum in religione existens,
potest sic excæcari et obdurari, quod spiri-
tualiter tam surda et muta efficitur, ut nec
blanda exhortatione, nec rigorosa increpa-
tione, nec regulari disciplina provocetur
ad meliora, sed absque Dei timore in suo
persistit errore ? In talibus adimpletur
quod Salomon loquitur : Considera opera Eccle. vii. 14.
Dei, quod nemo possit corrigerem quem ille
despexerit. Talis fuit Judas proditor Chri-
sti, quem tot miracula, tot caritatis indicia,
tot avisationes et prædicationes, tot bene-
ficia Salvatoris non averterunt a crimen Luc. xxii. 48.
prodictionis. Timeamus ergo et nos ne forte
induretur quis nostrum fallacia vitiorum.

Præterea hanc animæ obdurationem, surditatem et mutitatem facit præcipue consuetudo prava, quæ tanquam gravissimum saxum opprimit animum, ne assur-
Prov. xviii.
^{3.} gat ad Deum. Impius namque quum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Ideo omnis religiosus debet quotidie suam conscientiam serenare, nec spirituali patri quidquam abscondere, præsertim in confessione, ne in barathrum impii usus
Ps. lxviii.
^{16.} trahatur, ne eum demergat tempestas aquæ, neque absorbeat eum profundum, nec urgeat super eum puteus os suum. Unde quanto peccatum fuerit majus, tanto clarius et magis circumstantiale est confitendum, ne serpens in corde manens ac latens, venena sua diffundat in viscera mentis, sed funditus educatur ac obrutatur. Hinc quoque vitanda est nobis omnis consuetudo malæ, etiam in peccatis quæ parva videntur, ut in evagatione oculorum tempore divinorum, in risu et levitatis cu-juscumque indiciis, et præsertim in fractione silentii; in negligentiis quoque quæ in orando, psallendo, meditando, celebrando, confitendo, solent admitti, ita quod si-ne diligentí cordis custodia, sine actuali attentione, absque distractionum refrenatione et absque debita summæ majestatis reverentia actus tales multoties fiunt ex quodam arido usu, corde insipido: quod vehementer ac summe cavendum est, præcipue ne frequenter sic accidat, et ne in usum ducatur, sed si quandoque ex humana fragilitate contigerit, mox homo redeat ad se ipsum, seque dire corripiat, valde pœniteat, dolorose confiteatur, digne ca-stiget, diligenterque vitet, atque in tam sancto agone sit quotidiana occupatio no-stra. Quantumeumque etenim culpa modica videatur, tamen in consuetudinem ducta, valde gravatur, nec tamen tunc gravior videtur, in tantum consuetudo prava obte-nebrat mentem. Hinc asserit Augustinus: Moles imposta sepulcro, ipsa est dura vis consuetudinis qua premitur anima, nec resurgere nec respirare permittitur. Et ite-
 rum : Peccata (inquit) quamvis magna et

A horrenda, quum in consuetudinem vene-rint, aut parva aut nulla esse creduntur.

Secundo, præfatam surditatem ac muti-tatem et indurationem in anima parit superbia. Qui enim sapientes et magni in suis sunt oculis, audaces et sibi placentes, proni sunt ad contradictionem, ad proprii sensus defensionem, ad disputandum contra superiorem, ad indignandum; nec fa-ciliter acquiescunt, nisi eis dicantur seu injungantur ad quæ aliunde sunt inclinati, et ex voluntate propria affectati: in qui-B bus quasi obediendo non vere obediunt, et parum aut nihil merentur, quoniam non ex caritate et virtute obedientiæ, sed ex propria potius voluntate seu affectione moventur. Hinc Cassianus disseruit: Su-perbia quum in monachi mente resederit, primo inobedientem eum reddit ac asperum, deinde eum mitem atque affabilem esse non patitur, nec æqualem commu-nemque Fratribus esse sinit, nisi forsan fiche, dum ex ambitione se applicat desi-derio proprii commodi ac honoris. Super-bia non permittit monachum superiorum suorum institui disciplina, imo spiritualis verbi collationem sibi in nauseam vertit, in tantum ut sermocinatione salutari du-rante, visus ejus hinc inde discurrat, et pro devotis suspiriis sputa de sicco guttu-re traducantur, et exscretiones sine ces-satione phlegmatis provocentur; sicque membra hinc inde moventur, ut quamdiu spiritualis collatio agitur, totum se scaten-tibus vermis vel acutissimis credat su-dibus insidere, et quidquid ad ædificatio-nem profertur, ob suam suggillationem seu repræsentationem putat esse prola-tum. Sicque spiritualis collatio ei non so-lum non prodest, imo majoris peccati fit occasio. Deinde post hæc, alta vox, rigidus sermo, amara et turbulentia responsio, in-cessus erectus, lingua loquax, nec taciturnitatis amica, nisi dum contra Fratrem aliquem rancorem mente conceperit: fit-que silentium ejus, non compunctionis aut humilitatis, sed superbiæ et indignationis indicium.

Tertio, surditatem et mutificationem ac indurationem præfatas facit amor carnis, et prava voluptas, quæ tanquam pondera quædam trahunt mentem deorsum, et vitiis passionibusque subjiciunt tanto validius, quanto sensualis illa affectio et delectatio inordinata fuerint magis intensæ. Hinc gulosi et crapulosi verba salubria de sobrietate, abstinentia et corporis castigatione impatienser suscipiunt, nec per approbationem hæc audiunt, sed magis irrident. Vitandus ergo est religiosis omnis amor carnalis, et universa sensualis affectio, tam circa se ipsos quam circa ceteros, et circa corporis alimenta, sed et circa vana solatia, circa ludos, jocos, confabulationes, discursus ac proprias libertates, in quibus assuefieri periculosum est maxime et omnino damnable. Propterea in solo Deo gaudendum est, et extirpanda est delectatio prava. Carnalis equidem amor, sensualis affectio atque immoderata delectatio, mirabiliter ac miserabiliter cor humanum excæcant, trahunt, variisque peccatis involvunt.

Quarto, sic surdum, mutum et induratum facit religiosum duritia cordis, et immansio proprii sensus. Sunt etenim quidam partim ex naturali dispositione duri, indociles atque in sensu proprio pertinac-

A ces, qui nisi se ipsos fortiter vicerint, et salubrem sibi ipsis violentiam inferre sategerint, nunquam ad verum perducentur profectum.

Has ergo et alias animam surdificantes ac mutificantes et obdurantes causas et culpas vitemus, et juxta apostolica documenta, sit quilibet nostrum velox ad audiendum verba salutis, verba correptionis, ædificationis, informationis, non verba detractoria aut discordiæ seminativa, nec verba inania, nociva, turbativa, vel ad cB chinnos moventia. Insuper Dominum deprecemur ut tollat in æternum a nobis cor lapideum, aversum, amarum, et præstet nobis cor carneum, cor compunctionis, devotionis omnisque gratiæ faciliter susceptivum, fortiter retentivum; et aperiamus os nostrum ad verba salubria, accusando nos ipsos, ædificandoque alios. Postremo, Christi exemplo adspiciamus in cœlum, ad Deum cœli levando cor nostrum, et super miseriis, defectuositatibus ac peccatis nostris cordialiter ac frequen-
C ter gemamus; misericordiam imploremus, et defleamus ac emendemus assidue nos ipsos, cum Prophetæ dicentes ac facientes quod ait: Sieut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.

SERMO SEXTUS

DE MYSTERICIS CURATIONIS SURDI ET MUTI, QUÆ IN SCOPUM SIBI PRÆFIGERE BONI DEBENT RELIGIOSI.

A DMIRABANTUR, dicentes: Bene omnia fecit; et surdos fecit audire, et mutos loqui. Marc. vii, 37.

Quando Salvator curavit surdum et mutum de quo præsens loquitur evangelium, curavit et alios multos surdos ac mutos, cæcos quoque ac debiles, ut in Matthæo legitur, implens quod in Isaia de ipso fuit prædictum: Ecce Deus vester veniet, et

D salvabit vos: tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt; tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum. Verumtamen Marcus evangelista specialiter recitat de isto surdo et muto, quia in ejus curatione Christus multa mystice egit, et magna præfiguravit mysteria, atque solennius facta est hujus surdi ac muti curatio. Porro turba quæ omnia

illa Christi conspexit miracula, de tot et Atantis mirabilibus stupens, dixit : « Bene omnia fecit ». Dixitque hoc solum propter exteriora illa mirabilia : multo magis nos idem dicere possumus et debemus propter mysteria in hujus surdi et muti curatione signata. Cur etenim Christus, qui prote-
Marc. vii.
37.
1 Joann. v.
20.
Deut. xxxii.
4.

staante Joanne apostolo, est verus Deus et vita æterna, cuius perfecta sunt opera, qui solo verbo, solo nutu, solo imperio potuit hunc curare, tanta egit in ejus curatione ? Nam duxit eum seorsum, misitque digitos suos in auriculas ejus ; et exspuens, tetigit sputo suo linguam ipsius ; atque in cœlum suspiciens ac ingemiscens, dixit, Adaperire ; deinde præcepit præsentibus ne istud alicui propalarent miraculum. Ecce omnia ista in grandi mysterio egit Salvator.

Denique, per hoc quod turba surdum et mutum istum, per se ipsum Dominum Iesum accedere non valentem, duxit ad eum, instruimur quod de Fratre indurato spiritualiterque surdo ac muto non faciliter desperemus, nec pro ejus conversione laborare cessemus : imo quum videmus nos nullo modo posse eum convertere, hortando, corripiendo, comminando, terrendo, corrigendo, offeramus eum cœlesti, omnipotenti, superpiissimo animarum medico, illum intente ac ferventer orando pro Fratre perverso. Multum, imo ineffabiliter multum complacet et commendat nos caritas, benevolentia, patientia, sollicitudo ac devotio ista, Deo qui ex sua pietate immensa, et merito ita agentium, frequenter spiritualiter curat hujusmodi Fratrem, quemadmodum ad instantiam turbæ corporaliter sanavit hunc surdum et mutum. Unde in vita S. Pacomii legitur, quod fuit in cœnobio illo Pacomii quidam juvenis monachus nomine Silvanus, multum inordinate se habens et levis, alios quoque quosdam juniores sibi alliciens atque inficiens. Propter quod seniores voluerunt Fratrem illum expellere, et de hoc sæpe loquebantur Pacomio. Qui beatissimus pater et vir apostolicæ sanctitatis, rogavit Fratres illos patientiam ad tempus habere

A cum juvene illo, et orare pro ipso ; et ipse Pacomius pro eodem instanter oravit. Paulo post Deus omnipotens et benignus, tanta compunctione et gratia, tanto devotionis fervore, tam profundissima humilitate implevit mentem Silvani, quod jugiter in omni loco ploravit, nec tempore refectionis a lacrimis se potuit refrenare, ita ut sanctus pater Pacomius testabatur de illo, quod nullus in toto suo monasterio sic esset humilitatem secutus, ut frater Silvanus. Quo post paucos annos moriente,
B dixit Pacomius animam ejus cum gaudio ab angelis sanctis esse susceptam. Itaque consideret quilibet nostrum quam misericorditer ac patientissime egerit Deus secum, et similiter agat etiam ipse cum proximis suis errantibus.

Insuper, per hoc quod Salvator surdum et mutum duxit seorsum, insinuatur quod eos qui volunt mente curari et gratiarum charismatibus adimpleri, necesse sit prava et dissoluta vitare consortia, et Deo cerebrius in secreto vacare, orando, meditando, se ipsum discutiendo, et peculiaria devotionis exercitia peragendo, exemplo dicentis : Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine ; itemque, Similis factus sum pellicano solitudinis. Hinc vitanda est familiaritas eorum qui in religione irreligiose se habent, videlicet negligenter, præsertim inobedientium et practicantium, qui superiori suo de facili rebelles sunt, non pensantes quod scriptum est : Quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idolatriæ, nolle acquiescere. Quo-
Cdo, se ipsum discutiendo, et peculiaria devotionis exercitia peragendo, exemplo dicentis : Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine ; itemque, Similis factus sum pellicano solitudinis. Hinc vitanda est familiaritas eorum qui in religione irreligiose se habent, videlicet negligenter, præsertim inobedientium et practicantium, qui superiori suo de facili rebelles sunt, non pensantes quod scriptum est : Quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idolatriæ, nolle acquiescere. Quo-
Ps. liv. 8.
Ps. cl. 7.

1 Reg. xv.
23.
Dcirca ait Gregorius, et habetur in Decreto : Vitium paganitatis incurrit, qui superioribus suis injuste resistit. Amplius, per hoc quod Dominus Jesus surdum et mutum duxit seorsum, datur intelligi quod homo societati iniquorum populariumque admixtus, non est faciliter capax gratiæ Dei, sed ab illis se retrahens ac se ipsum recolligens, fit aptus ad illuminationem supernam. Rursus fecit hoc Christus, ut doceret vanam gloriam esse vitandam, atque ad designandum quod spiritualiter

surdi et muti sint interdum seorsum hor-
tandi ac informandi, ne si hoc publice
fiat, ex humano rubore ab advertentia et
pœnitentia se avertant.

At vero Dei Filius incarnatus digitos
suos in auribus posuit surdi et muti is-
tius, ad designandum quod sua divinitas
operabatur per corpus suum et corporis
membra, tanquam per instrumentum ani-
matum, proprium et conjunctum; item,
quia per digitos, propter eorum articulari-
zationem ac distinctionem, signatur discre-
tio, quæ ad aperiendum interiores aures
valde est necessaria. Rursus, quum Spir-
itus Sanctus digitus Dei appelletur, per po-
sitionem digitorum Christi in auribus sur-
di et muti, exprimitur quod a spirituali
surditate ac mutitate nemo curetur, nisi
per infusionem donorum Spiritus Sancti.
Rogemus ergo et nos Dominum salvatorem,
ut veram discretionem ac dona Spiritus
Sancti ponat semper in cordibus nostris,
I Cor. xiv, 40.

quatenus honeste et secundum ordinem
omnia fiant in nobis. Discretio quippe,
teste S. Antonio, specialissime necessaria
est monacho, ut suo loco et tempore om-
nia faciat ordinate, regia via incedens, nec
majus nec minus quam congruit agens.

Præterea, per salivam, sine qua verba
completa formari non queunt, sapientia
designatur, quæ os animæ, utpote intelle-
ctum, verba mentalia proferentem, rigat, et
dulcem ei saporem largitur. Per hoc ergo
quod Dominus sputo suo linguam hujus
tetigit surdi et muti, docemur quod recte
ac meritorie loqui non possumus, nisi do-
no sapientiae desuper irrigemur ac per-

Prov. x, 19. fundamur. Propter quod scriptum est: Qui

moderatur labia sua, prudentissimus est.

Quemadmodum enim multiloquium si-

Eccle. x, 14. gnum est stultiæ (juxta illud: Stultus

Prov. xxix, verba multiplicat; et, Totum spiritum su-

11. um profert stultus), sic taciturnitas et mo-

derata locutio, sapientiae est indicium et

Job xiii, 5. effectus. Propter quod ait Scriptura: Utinam taceretis, ut putaremini sapientes; et

Prov. xxix, denuo: Sapiens reservat et differt in po-

11. sterum. Deprecemur itaque Dominum ut

A dono sapientiae linguam nostram in omni-
bus gubernare dignetur, et cum Propheta
oremus: Pone, Domine, custodiam ori meo, Ps. cXL, 3.
et ostium circumstantiæ labiis meis. Dei Prov. XVI, 1.
etenim est gubernare linguam, quam nul-Jacob. III, 8.
lus sine gratia potest domare. Nempe, quod
de terrenis, vanis, inutilibus libentius quam
de spiritualibus ac divinis conferimus,
quid est nisi quia ea quæ Dei sunt, nobis
non sapiunt, nec gustamus quam dulcis est Petr. II, 3.
Dominus, sed vana et frivola meditamur?
Sicque ex abundantia cordis os loqui-Matth. xii,
34.

B tur. Quum autem sapientiae dono perfun-
dimur, et spirituales atque interni effici-
mur, gustantes quam magna sit multitudo Ps. xxx, 20.
dulcedinis Dei, mox otiosa et infructuosa
detestamur colloquia, et de pertinentibus
ad Dei honorem, ad animarum salutem,
ad proximorum ædificationem loquimur.

Præterea, Christus adspexit in cœlum, Marc. vii,
ad designandum quod omnis potestas et 34.
virtus sit a Patre cœlesti. Ingemuit quo-
que, non ob difficultatem curandi hunc
surdum et mutum, sed ex generali et inti-

C ma compassione qua cunctis spiritualiter
mutis et surdis compatiebatur, et item ad
insinuandum quod tales difficulter con-
vertuntur, non ex impotentia Dei, sed pro-
pter indispositionem eorum. Simili ratione
in suscitatione Lazari vidit in cœlum, tur-
bavit se ipsum, fremuit spiritu et plora-
vit. Postremo, Christus gemitu suo nos
docuit, Deum cum interna contritione cor-
dialique gemitu invocare, et propter nostra
ac proximorum peccata gemere ac dolere,
desiderio quoque vitæ perfectioris ac quo-

D tidiani profectus beatitudinisque futuræ,
et maxime ex affectu communis refor-
mationis Ecclesiæ præcordiales gemitus Deo
offerre, et vanam lætitiam abhorrire. Jus-
sit quoque miraculum non referri, ut do-
ceret nos vanam ostentationem et laudem
humanam aspernari ac fugere, solique Deo
velle placere, proximis autem in Deo or-
dinate ad Dei honorem et ipsorum ædifi-
cationem, ut sit semper in omnibus recta
et sincera nostra intentio. Ad laudem et
gloriam Omnipotentis.

Joann. xi,
33, 35, 38,
41.

DOMINICA XIII POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

ABRAHÆ DICTÆ SUNT PROMISSIONES, ETC. Galat. III, 16-22.

OSTENDIT Apostolus in præsenti epi-
stola, quod non virtute legis Mosaicæ,
sed per fidem Christi consequantur fideles
felicitatem æternam ac gratiam : quod
etiam in præcedentis dominicæ est decla-
ratum epistola, et in sermone ei annexo.

Abrahæ dictæ, id est divinitus factæ,
sunt promiissiones. Nam sicut in Genesi le-
gitur per diversa capitula, frequenter facta
est ei promissio de Christo, quod nascituru-
rus esset ex semine ejus, ut quum dictum

Gen. xii, 3; xviii, 18; xxii, 18.
Ibid. xii, 7; xiii, 15, 16; xv, 5, 7; xxii, 17; etc.

Matth. i, 1. Liber generationis Jesu Christi, filii Da-
vid, filii Abraham. Factæ sunt autem pro-
missiones tunc Christo, non quod ad eum
tunc nondum incarnatum fiebant, sed quia
pertinebant ad eum, tanquam implendæ
per ipsum. Siquidem per Christum data
est benedictio omnibus gentibus, quæ fuit
principalis promissio Abrahæ facta. Hinc
subditur :

*Non dicit Scriptura Geneseos, In semi-
nibus, quasi in multis, id est, promissio-
nen semini Abrahæ, utpote Christo, fa-
ctam, Scriptura non exprimit pluraliter,*
dicendo ad Abraham, *In seminibus tuis*
benedicentur omnes gentes : quod faceret,

A si de pluribus loqueretur; sed quasi in
uno, id est, singulariter exprimit semen
istud, dicendo : *Et semini tuo, qui est Gen. xxii,
Christus*, id est, in Christo ex te nascitu-
ro, jam nato, benedicentur omnes gentes,
hoc est, virtute et merito Christi, dona
gratiæ in præsenti, donaque gloriæ in fu-
turo acquirent quidam de omni genere
hominum. Elegit enim nos Deus in Chri-
sto ante constitutionem mundi, secundum
Apostolum. Et ipsemet Christus : *Nemo Ephes. 1, 4.*
(inquit) venit ad Patrem, nisi per me;⁶
B itemque, *Ego si exaltatus fuero a terra, Ibid. xii, 32.*
omnia traham ad me ipsum. Hinc Psalmi-
sta prædictus : *Benedicentur in ipso omnes Ps. LXXI, 17.*
tribus terræ, et omnes gentes magnifica-
bunt eum. Apud Danielem quoque est præ-
dictum : *Omnes populi, tribus et linguæ Dan. vii, 14.*
servient ei. Princeps etiam Apostolorum :
Non est (ait) aliud nomen sub cœlo datum
hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.
Præterea, hoc loco, quum dicitur, « qua-
si in uno », Quasi, dénotat veritatem, non
similitudinem tantum, quemadmodum et
C in Evangelio legitur : *Vidimus gloriam
eius, gloriam quasi Unigeniti a Patre.*¹⁴

*Hoc autem dico quod subditur : Testa-
mentum confirmatum a Deo, quæ post
quadringtonos et triginta annos facta est Exod. xxxii,
lex, non irritum facit. Littera aliqualiter
est obscura, sed iste est ordo verborum :
« Lex » scripta « quæ facta est », id est Moysi
data in monte Sinai, « post quadringtonos
et triginta annos », incipiendo hanc com-*

Gen. xii. 3. putationem annorum a tempore promissi-
onis quæ primo facta est Abrahæ venienti
de terra Chaldæorum, « non irritum facit
testamentum confirmatum a Deo », id est,
promissionem Abrahæ factam, per Chri-
stum tunc adimplendam, modo impletam
atque divino juramento firmatam, non eas-
sat neque falsificat, *ad evacuandam pro-
missionem*, id est, ita ut præfatam promis-
sionem privet suo effectu, seu ejus imple-
tionem impedit : quod tamen faceret, si
per legem daretur benedictio illa præfata,
quæ est hereditas seu salus æterna. Hæc
namque promissio ad Abraham facta est
diu antequam lex Moysi data est, et ante-
quam Moyses natus est. Si ergo bonum per
eam promissum, utpote benedictio ista, da-
retur per legem, primo sequeretur quod
non esset ex promissione ; secundo, quod
frustra fieret mentio de semine Abrahæ,
quod est Christus ; tertio, quod Abraham,
Isaac et Jacob, ceterique electi qui ante le-
gem fuerunt, divina benedictione seu gra-
tia caruisserent, nec æternam hereditatem
jam essent adepti, quoniam ante legisla-
tionem defuncti sunt. Unde certissime constat
quod a principio mundi, per fidem Chri-
sti futuri dabatur hominibus benedictio
gratiæ ac salutis. Idecirco subjungitur :

*Nam si ex lege hereditas, hoc est, si
virtute legis scriptæ daretur hominibus
gratia felicitasque æterna, jam non ex pro-
missione Dei daretur, et sic Abraham es-
set frustratus spe sua : quod dici non
potest, sicut subjungitur. Abrahæ autem
per repromotionem sibi de Christo sæ-
pius factam, seu per fidem Christi promis-
si, donavit Deus hereditariam benedictio-
nem cœlestem : de qua in Genesi ait ad
Ibid. xv. 1. eum, Ego protector tuus, et merces tua
magna nimis.*

Sed quia ex præinductis sequi videtur
quod lex fuit omnino inutilis, quærerit Apo-
stolus, ut nostræ satisfaciat dubitationi :
Quid igitur lex ? id est, ad quid data est,
et quæ ejus utilitas ? Et respondet : *Propter transgressiones*, id est propter pec-
cata hominum reprimenda ac punienda,

A *posita est*, hoc est, hominibus data, ut
saltē timore pœnarum quæ determinan-
tur in lege, retraherentur a vitiis, *donec
veniret semen*, id est, Christus per incar-
nationem suam mundum intraret, *cui re-
promiserat*, hoc est, de quo Deus promisit
quod per ipsum implerentur promissio-
nes, sicut ad Abraham dixerat Deus : In
Gen. xxii. 18. semine tuo benedicentur omnes gentes.

Lex, inquam, *ordinata*, id est ordinate
collata a Deo, *per angelos Moysi*, atque per
Moysen populo. Unde in Actibus Apostolo-

B rum Stephanus dixit Judæis : Accepistis *Act. vii. 53.*
legem in dispositione angelorum. *In ma-
nu mediatoris*, hoc est, lex ista posita est
in potestate Christi, ita quod eam potuit
immutare, perficere, eique finem impo-
nere, nec esset necessario ei subjectus.
Propter quod apud Matthæum protestatur :
Dominus est Filius hominis etiam sabba-*Matth. xii. 8.*
ti. Ita communiter exponitur. Sed videtur
hoc loco per mediatorem, Moyses posse
intelligi, per cuius manum atque obse-
quium data est lex. Moyses quippe inter

C Deum et populum Israel exstitit mediator,
quemadmodum sæpius fatetur : Ego (*in-
quiens*) inter Deum et vos fui sequester.
Constat ergo quod lex data est Moysi, non
solum unius ministerio angeli, sed multo-
rum, quamvis communiter in libris Moy-
sis non fiat mentio nisi de angelo uno,
quia principalius ac familiarius loqueba-
tur cum Moyse : qui etiam angelus sæpe
Dominus appellatur, quoniam in persona
Dei apparuit locutusque fuit. *Mediator au-
tem unius non est dumtaxat*, sed duorum

D extermorum, inter quæ mediat, eademque
connectit ; *Deus autem unus est in essen-
tia*. Tanquam dicat : *Licet Christus sit me-
diator Dei et hominum, est tamen idem
Deus cum Patre et Spiritu Sancto.*

Lex ergo adversus promissa Dei ? id
est, numquid sequitur ex his, quod lex sit
promotioni divinæ contraria, ita quod ex
lege datur salus et gratia ? Quasi dicat,
Non. Ideo subdit : *Si enim data esset per
Moysen lex quæ posset vivificare, vitam
gratiæ conferendo, atque ad vitam gloriæ*

perducendo; *vere ex lege*, id est legis ob-servantia, *esset justitia infusa ac merito-ria, sufficiens ad salutem absque fide de Christo.* *Sed conclusit*, hoc est, esse ostendit, convicit, et occasionaliter fecit, *Scriptura*, id est lex vetus seu Mosaicæ legis scriptura, *omnia genera hominum*, seu universos Judæos, *sub peccato*, non solum originali, sed etiam actuali. Per legem namque erat directe peccati cognitio, ac indirecte peccati augmentatio: primo, quia in vetita nitimur, id est, ad prohibita magis afficimur; secundo, quoniam post pro-hibitionem gravius est peccare quam an-

Ps. xiii, 3; te. Hinc ait Scriptura in Psalmo: Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt;

Is. lxx, 6. et Isaias: Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit. *Ut promissio*, id est promissa beatitu-do et gratia, *ex fide Jesu Christi daretur*

A *credentibus*: quia per fidem Christi venturi, salutem adepti sunt electi qui ante ad-ventum Christi fuerunt, nec opera illorum meritoria erant nisi per fidem hanc, quem-admodum electi qui postea exstiterunt, per fidem Christi incarnati et missi, salutem sunt consecuti, et consequuntur quotidie.

Postremo, circa verbum illud Apostoli in præsenti epistola, « post quadringentos *Galat. iii,* et triginta annos facta est lex », posset quæstio magna moveri, quoniam idem iste Apostolus ait: Distribuit eis Deus terram *Act. xiii, 19,* eorum, quasi post quadringentos et quin-quaginta annos. In Exodo quoque dicitur: Habitatio filiorum Israel in Ægypto, fuit *Exod. xi,* quadringentorum triginta annorum, qui-bus expletis, eodem die egressi sunt. Sed de horum concordantia super epistolas *In Galat. iii, 17.* Pauli scripsi: ideo brevitati intendens, jam transeo.

SERMO PRIMUS

QUOMODO DEUS PROMISSA OLIM ABRAHÆ IN LEGE, SPIRITUALITER SUIS LARGIATUR FIDELIBUS;
HI QUOQUE QUOMODO DIGNE VIVERE DEBEANT.

VENIET *Desideratus cunctis gentibus.* *Agg. ii, 8.*

Filium Dei Jesum Christum esse incar-nandum, et in mundum mittendum, ac redempturum genus humanum, Deus Pa-ter a principio mundi, per Patriarchas ac Prophetas prædictum ac præsignavit. Propter quod apud Lucam Zacharias testatur:

Luc. i, 69. Erexit cornu salutis nobis, sicut locutus est per os sanctorum, qui a sæculo sunt, Prophetarum ejus. Et in Actibus princeps

Act. iii, 18. Apostolorum ait: Deus prænuntiavit per os omnium Prophetarum suorum pati Chri-stum suum. Denique, secundum Prophetarum doctrinam, Christus venturus erat non solum ad liberandum populum Judæ-orum, sed totum genus humanum, quem-admodum ex nunc dictis in expositione

C epistolæ hodiernæ potest probari. Nec pro-missus fuit Christus ad liberandum huma-num genus seu populum Judæorum de captivitate humana et exteriori, sed de ca-ptivitate spirituali, qua genus humanum, propter originale primi parentis pecca-tum, sub quadam exstitit dæmonis pote-state, ita quod æterna beatitudine fuit privatum, nec a reatu originalis peccati potuit liberari, nisi per Christum, qui pro illo satisfecit peccato, et gratiam ac salu-tem promeruit mundo, sive januam regni D cœlestis antea clausam reseravit homini-bus. Idecirco Christus vocatur « *Desideratus cunctis gentibus* », quoniam universis po-pulis summe desiderabilis fuit, cunctisque gentibus ad fidem conversis præcipue de-sideratus. Hinc quoque Jacob patriarcha

Agg. ii, 8.

Gen. xlvi., ait de Christo : Ipse erit exspectatio gen-
10. tium. Sed et apud Isaiam Deus Pater lo-
Is. xliiii, 6, 7. quitur Christo : Dedi te in fœdus populi,
in lucem gentium, ut aperires oculos cæ-
corum.

Insuper ex iis patet error et excæcacio
miserabilium Judæorum : primo, in hoc
quod asserunt regem Messiam seu Chri-
stum venturum solum ad liberationem eo-
rum ; secundo, in hoc quod putant Chri-
stum ad hoc esse venturum, ut eruat eos
de captivitate hac temporali et corporali
in qua detinentur, per mundum dispersi.
Imo beatissimi Prophetæ apertissime præ-
dixerunt populum Judæorum in primo
Christi adventu esse excæcandum ac de-
serendum, gentiles vero ubique terrarum
credituros in Christum. Hinc quippe in

Ibid. xlix, Isaia habetur : Et nunc hæc dicit Domi-
5. 6. nus, formans me ex utero servum sibi, ut
reducam Jacob ad eum; et Israel non con-
gregabitur. Et glorificatus sum in oculis
Domini, et dixit : Parum est ut sis mihi
servus ad suscitandas tribus Jacob, et fæ-
ces Israel convertendas : dedi te in lucem

Rom. xi. gentium, ut sis salus mea usque ad extre-
mum terræ. Istud demum probat Aposto-
lus in epistola ad Romanos, ex scriptu-
ris veteris Testamenti, præsertim ex libro

Dan. ix, 26, Psalmorum et Isaia. Hinc rursus Danieli a
27. Gabriele prædictum est : Occidetur Chri-
stus, et non erit ejus populus qui eum
negaturus est; et finis ejus vastitas, et
usque ad finem perseverabit desolatio.
Præterea, ex hac radice probat Apostolus
in pluribus locis insufficientiam veteris
legis : quia ejus observatio non sufficerat
ad salutem, sed necessaria fuit redemptio
humani generis per Christum; nec poterat
quis salvari, sive in lege naturæ, quæ du-
ravit ab Adam usque ad Moysen, quantum
ad omnes, sive in lege scripta data per
Moysen, quæ duravit usque ad evangelicæ
legis promulgationem, nisi habendo fidem
explicitam, aut certe implicitam, de Christi
adventu et redemptione mundi per eum.

Galat. iii, Amplius, circa exordium epistolæ ho-
16. diernæ quo legitur, Abrahæ dictæ sunt

A promissiones, pensandum quod Deus om-
nipotens promisit Abrahæ principaliter
tria. Primum fuit collatio Terræ sanctæ
melle et lacte manantis. Quam tamen pro-
misit Abrahæ non pro se, sed pro semine
ejus, juxta illud : Semini tuo dabo terram *Gen. xii, 7.*
hanc. Secundum fuit seminis sui multi-
plicatio, prout in Genesi ait ad eum : Mul-
tiplicabo semen tuum sicut stellas cœli et
sicut arenam maris. Tertium fuit cœlestis
retributionis beata merces. Unde ibidem
Deus loquitur Abrahæ : Ego protector tuus *Ibid. xv, 1.*
B sum et merces tua magna nimis. Hæc tria
promittit atque largitur Deus suis fideli-
bus Abrahæ imitatoribus : primo videlicet,
temporalium sufficientiam, juxta quod lo-
quitur Christus, Primum quærите regnum *Matth. vi,*
Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adji-
cientur vobis; secundo, spiritualium bo-
norum affluentiam, scilicet gratiam, et
virtutes ac dona Spiritus Sancti, quemad-
modum in principio primæ epistolæ ad
Corinthios scribit Apostolus, Gratias ago
I Cor. 1, 4,
Deo meo pro vobis, quia in omnibus di-
5. 7.
C vites facti estis in Christo, in omni verbo
et in omni scientia, ita ut nihil vobis desit
in ulla gratia; tertio, præmium felicitatis
æternæ, in quo omnia desiderabilia inclu-
duntur. De quibus Apostolus : Oculus (in-
quit) non vidit, nec auris audivit, nec in
cor hominis ascenderunt quæ præparavit
Deus diligentibus se. De quibus fatetur
Psalmista : Credo videre bona Domini in *Ps. xxvi, 13.*
terra viventium. Hæc bona præparata sunt
perseverantibus usque in finem in virtu-
tum operibus, sicut ait Salvator : Qui perse-
Matth.
xxiv, 13.
D veraverit usque in finem, hic salvus erit.
Unde in Apocalypsi hortatur : Esto fidelis *Apoc. ii, 10.*
usque ad mortem, et dabo tibi coronam
vitæ. Itaque, juxta informationem Aposto-
li, habentes has promissiones, mundemus *II Cor. vii,*
nos ab omni inquinamento carnis et spi-
ritus, hoc est ab universis carnalibus spi-
ritualibusque peccatis, ab omni gula, luxu-
ria, somnolentia, avaritia, item ab omni
superbia, invidia, acedia, ut Deo sanctita-
tis immensæ mundo corde castoque cor-
pore serviamus.

Præterea, ut Deo altissimo tam decenter et pure obsequi valeamus, cogitemus sæpius quod ipse Deus indesinenter nos adspicit, et omne quod intus forisque agimus, clarissime intuetur, nec minimam culpam dimittit inultam. Idecirco in ejus præsentia atque intuitu turpiter agere, illicite loqui, male cogitare, vitiouse appetere, bona omittere erubescamus, cum Elia

III Reg. xvii, 1; IV Reg. iii, 14.

dicentes : Vivit Dominus, in cuius conspectu sto hodie. Hæc consideratio

movit David regem ad virtuose vivendum,

Ps. cxviii, 168.

secundum quod loquitur Deo : Servavi mandata tua et testimonia tua, quia omnes viæ meæ in conspectu tuo. Consideremus quantum indignaretur rex terrenus mortalis, si quis eo inspiciente et adstante præceptum ipsius transgrederetur : nonne se nimis despici judicaret, atque districtam inferret vindictam ? Quantum ergo indignatur Deus, rex omnipotens et æternus, impiis vilibusque hominibus qui eo intuente exerceent tot mala ? Quam horribilem suo tempore facit ultionem ? Certe quanto nunc diutius differt, tanto paulo post terribilius ulciscetur.

Denique, ad vitandum peccata, atque ad vitam in omnibus custoditam, fructuosam, ferventem, plurimum confert diligens ac profunda consideratio quatuor novissimorum, videlicet propriæ mortis, divini iudicii, infernalis supplicii, cœlestisque gaudii. Cogitemus igitur sagaciter ac frequenter quam brevis, incerta et fallax sit vita hæc,

A quam amara sit mors; quam districtum ac metuendissimum sit Dei judicium, in quo etiam de omni verbo otioso exigenda est ratio ; quam intolerabilia ac acerbissima

Matth. xii, 36.

sint inferni tormenta, et quanta sit beatitudine cœlestis. Horum consideratio ad omne bonum nos incitet et inflammet, quemadmodum S. Hieronymus primo libro Vitas patrum refert de quodam fratre Joanne, eremita sanctissimo. Qui quum primo transisset ad habitandum in eremo, per tres annos continuos sub eujusdam saxi

B rupe semper stans oravit, ita ut nunquam sederet neque jaceret. Somni autem tantum sumpsit, quantum stans capere potuit ; cibum vero non sumpsit nisi die dominico.

Pedes quoque ipsius, eo quod tamdiu immobiles steterant, dirumpebantur, ita quod sanies ex eis profluxit. Tribus demum annis completis, adstitit ei angelus, dicens : Dominus noster Jesus Christus orationes tuas suscepit, et corporis tui vulnera sanat, cœlestisque cibi, id est verbi ac scientiæ salutaris, abundantiam tibi largitur. Tangens itaque angelus os et pedes viri sancti illius, corpore reddidit sanum et gratia

doctrinæ cœlestis repletum, jussitque eum eremum circuire, et Fratres undique visitare, consolari, instruere. Dedit etiam Deus eidem fratri Joanni gratiam et virtutem copiosam faciendi miracula, ita quod quibuscumque ægris panem benedictum mittebat, mox ut inde comederunt, sanati sunt.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

BEATI OCULI QUI VIDENT QUÆ VOS VIDETIS. Luc. x, 23-37.

IN evangelio hodierno principaliter tria tanguntur. Primum est consolatio discipulorum Christi. Secundum est informatio omnium Christianorum de necessariis ad salutem, videlicet de observatione

D duorum principalium mandatorum. Tertium est instructio quis sit proximus eujuslibet hominis.

Itaque dixit Jesus discipulis suis : Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Dico enim

vobis, quod multi Prophetæ et reges voluerunt videre quæ vos videtis, et non vide-runt; et audire quæ auditis, et non audi-erunt. Hæc verba consolatoria dixit disci-pulis suis Salvator duabus ex causis. Primo, quia ipse vocavit eos ad paupertatem et mundi contemptum, ad diversos labores, tribulationes, angustias, quas secum susti-nuerunt. Propter quod tempore Cœnæ dixit

Luc. xxii, 28. Apostolis: Vos estis qui permansistis me-cum in temptationibus meis. Idecirco conso-

Ibid. x, 23. latur ac beatificat eos, dicendo verba præ-tacta. Secundo, quia Christus statim ante hæc verba gratias egit Deo Patri, quia sacra christianæ fidei mysteria abscondit a sapi-entibus atque prudentibus sæculi hujus, et humilibus suis discipulis eadem revelavit. Idecirco asserit beatos esse oculos eorum.

Sed quæri potest, de quibus oculis in-telligenda sunt hæc. Non de corporalibus oculis, nam Judas et Pharisæi et Scribæ corporalibus oculis Christum ejusque si-gna viderunt, et verba ipsius audierunt, et tamen infelices fuerunt et sunt. Imo ille adspectus et auditus fuit eis majoris rui-næ ac damnationis occasio, secundum quod

Joann. xv, 22, 24. Christus in sermone post Cœnam dixit: Si non venissem et locutus eis fuisse, pec-eatum non haberent; nunc autem vide-runt, et oderunt me et Patrem meum. Nec de interioribus et spiritualibus oculis, quo-niam illis oculis sancti reges ac Prophetæ Christum ejusque facta viderunt: aliter non prophetassent de eis, nec ejus mira-cula prænuntiassent. Nonne Christum in

Is. ix, 6. spiritu vidit Isaias, quum dixit, Puer natus est nobis, filius datus est nobis; itemque,

Ibid. xxxv, 5. Tunc aperientur oculi cæcorum, etc.; et

Ibid. lxxi, 2. rursus, Et vidimus eum non habentem speciem neque decorem? Christus quo-

Joann. viii, 56. que dixit Judæis: Abraham pater vester exsultavit ut videret diem meum; vidit, et gavisus est. Respondendum, quod verba inducta intelligenda sunt de visu et audi-tu interiori conjuncto visui et auditui ex-teriori. Sic equidem Dei Unigenitum incar-natum ejusque miracula intueri, et verba ipsius audire, divinitatem ejus credendo,

A et humanitatem ipsius corporaliter inspi-ciendo, atque dulcissima, eloquentissima ac sapientissima verba ejus auribus cordis et corporis audiendo, fuit utique delecta-bile valde; et beati fuerunt oculi illi beatitudine spei ac meriti. Denique omnes sancti Prophetæ et multi devoti reges val-de desideraverunt taliter Christum et ejus gesta videre, ac verba ipsius audire: nam et ejus adventum ardentissime cupiebant. Desideraverunt itaque istud vel absolute, vel conditionaliter, utpote si fuisset pos-sibile: communiter namque sciverunt quod eis viventibus Christus non esset venturus.

Et ecce quidam legisperitus, id est do-ctor legis seu Scriba, surrexit, quasi reverentiam exhibens Christo, vel ut ab omnibus melius audiretur, vel ut præsen-tes ad suum adspectum atque præconium incitaret, tentans eum, id est, circumveni-re et fallere cupiens Christum, et dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possedeo? id est, quibus operibus felici-tatem æternam potero promereri ac ob-tinere?

At ille, videlicet Jesus, qui cordium Ps. vii, 10. cognitor est, dixit ad illum: In lege Moysis quid scriptum est? quomodo legis, in libris Mosaicæ legis? Conabatur autem hic legisperitus probare quod Christus ali-quid contra legem Moysis ageret aut doce-ret. Ideo Christus remittit illum ad legem: per quod ostendit se legem approbare.

Ille respondens, dixit: Diliges Domi-num Deum tuum ex toto corde tuo, id est D ex toto voluntatis affectu. Sieque per cor designatur voluntas, quoniam sicut cor est primum vivens in animali, et cetera mem-bra movens, sic voluntas per caritatem primo vivificatur, et ceteras animæ mo-vet potentias. Et ex tota anima tua, id est tota animæ intentione, et ex omnibus vi-ribus tuis, id est cunctis etiam inferiori-bus potentiis, ut appetitus concupiscibilis et irascibilis omnesque sensus interiores et exteriores regantur per rectæ rationis judicium, secundum quod caritas Dei re-

quirit, atque ad caritatis profectum con-
summationemque pertinet, quemadmodum
Ecclesiasticus sapiens orat: Domine, pater
et dominator vitæ meæ, extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, et omne
desiderium pravum averte a me; aufer a
me ventris concupiscentias, et concubitus
concupiscentiæ ne apprehendant me. *Et ex omni mente tua*, id est toto intelle-
ctu, ne in eo sit error aut hæresis, aut
aliquid veritati fidei derogans, sed tota
consideratio, contemplatio omnisque ac-
tio intellectus ordinetur et tendat ad Dei
honorem, ad divini amoris fervorem, ad
perfectam mentis cum Deo conjunctio-
nem. Cognitio enim veritatis ad amorem
Divinitatis atque virtutum debet referri.
Unde ait Salvator: Pater juste, notum feci
eis nomen tuum, ut dilectio tua in eis sit.

Denique præceptum istud scriptum est
in Deuteronomio, in quo legitur: Diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,
et ex tota anima tua, et ex tota fortitudi-
ne tua. Et quamvis Moyses ibi non expri-
mat nisi tria, tamen in illis tribus hæc
quatuor includuntur. Nempe quod hic di-
citur, « ex omnibus viribus tuis », Moyses
dicit, Ex tota fortitudine. Per totum au-
tem cor intelligit voluntatem et intelle-
ctum, quemadmodum et Psalmista dicen-
do: Confitebor tibi, Domine, in toto corde
meo. De intelligentia demum hujus præ-
cepti in sermonibus magis dicetur.

Et proximum tuum diliges sicut te ipsum, id est vere et spiritualiter atque
stabiliter in Domino Deo, optando ei bo-
na gratiæ in præsenti, et bona gloriæ in
futuro, consilium et auxilium ei præbendo
tempore opportuno, et in necessariis vi-
tæ, dum opus est, succurrendo. Hoc præ-
ceptum sumptum est ex Levitico, ubi scri-
Lev. xix, 18. ptum est, Diliges amicum tuum sicut te
ipsum: ubi Septuaginta transtulisse di-
cuntur, Proximum tuum. Per proximum
autem intelligendus est omnis homo gra-
tiæ capax et gloriæ, qui communione na-
turæ est proximus.

Dixitque illi, scilicet legisperito, Jesus:

T. 30.

A *Recte respondisti; hoc fac*, id est, hæc
duo caritatis præcepta adimple, et vives
per gratiam et virtutes in via, et per glo-
riam felicitatis æternæ in patria.

Ille autem volens justificare se ipsum,
id est justum monstrare, et suam excel-
lentiam ostentare, quum tamen in Eccle-
siastico scriptum sit, Non te justifices ante *Ecclesiasticus* vñ, 5.

Deum; *dixit ad Jesum*: *Et quis est meus proximus?* id est, quem intelligere debo
nomine proximi? Hoc rursus quæsivit, ut
caperet Christum in sua responsione. Ad-

B vertit enim, ut appareat, quod Christus
docuit etiam inimicos esse diligendos :
quod iste putavit contra Moysis legem,
quia Judæi quamplures per proximum non
intelligebant nisi Judæos, et ceteros reputab-
ant alienos, non proximos. Hinc interro-
gavit, « *Quis est meus proximus?* » ut si
Christus diceret, Quilibet homo vitæ præ-
sentis, probaret eum legis adversarium ;
si autem diceret, Quilibet Judæus, proba-
ret se justum, dicendo, *Omnem amo Ju-
dæum*. Sed, ut Salomon loquitur, *Frustra Prov. i, 17.*

C jacitur rete ante oculos pennatorum. Unde
et Christus omnium sapientissimus sapi-
entum, ita respondebat, quod insidiatorem
propria responsione capit vincitque, pro-
ponens parabolam, sicut subjungitur.

Suspiciens autem Jesus, id est, sursum
adspiciens, seu longe et late visum cir-
cumducens, ad insinuandum quod de re
magna esset locuturus, atque compatiens
communi humani generis calamitati, *di-
xit*: *Homo quidam descendebat ab Jeru-
salem in Jericho, et incidit in latrones.*

D Sensus qui superficialiter litteralis vide-
tur, difficultatem non habet. Et quod hic
dicitur quasi parola, potuit sæpe con-
tingere et esse res gesta : quia ut ait Ba-
silicus, Jerusalem in alto sita est, Jericho
autem deorsum, et inter has urbes fuit
desertum in quo latrones quosdam occi-
dere consueverunt.

Spiritualiter, per hominem istum intel-
ligitur primus homo, seu genus huma-
num ; per Jerusalem, paradisus terrestris ;
per Jericho, mundus iste in maligno po- ¹*Joann. v,*
19.

situs, seu instabilitas, insipientia atque mortalitas vitæ præsentis. Jericho enim interpretatur luna, per quam ob suam continuam variationem, crescentiam et decrescentiam, designatur hic mundus instabilis, seu instabilitas, insipientia et mortalitas vitæ hujus. Nam scriptum est : Stultus mutatur ut luna. Itaque Adam et genus humanum in eo, per originale peccatum descendit et corruit a paraðiso in præsentis exsilio locum, atque in statum mortalem, instabilem, defectuosum vitæ præsentis. Peccando quoque incidit in latrones, hoc est in dæmonum acies, qui animas quærunt per peccata occidere, et peccantes ad æternæ damnationis mortem pertrahere. *Qui etiam despoliaverunt eum,* id est, decore gratiæ ac virtutum spiritualiter nudaverunt : quia dum hominem per tentamenta sua ad mortale peccatum inducunt, gratia et virtutibus, quæ sunt animarum vestes ac ornamenta, eum mox privant. *Et plagis impositis, abierunt,* id est, quum animam ejus graviter multipliciterque læsisserent, cessaverunt ad horam ab ejus læsione ; vel, « abierunt », insidias abscondendo. Denique, tam Adam quam genus humanum incurrit specialiter quatuor vulnera animæ ex originali peccato, puta malitiam, id est pronitatem ad mala in voluntate, ignorantiam in intellectu, infirmitatem in vi irascibili, concupiscentiam in concupisibili. *Semivivo relicto :* quia licet per mortale peccatum vita gratiæ et caritas totaliter auferantur, manet tamen in homine liberum arbitrium, quo potest dispositive resurgere, faciendo quod in se est ; sublata quoque vita gratiæ, manet vita naturæ.

Accidit autem ut sacerdos quidam descendenter eadem via, et viso eo, præteriit. Per sacerdotem istum, intelligitur Aaron, seu universitas sacerdotum legalium : qui eadem via descendit, quia per originale peccatum mundum intravit ; et cognita Adæ generisque humani præfata læsione, pertransiit, quia subvenire ac salvare nequivit. *Similiter et Levita, quum esset secus locum et videret eum,* scilicet ho-

A minem semivivum, *pertransiit.* Per Levitam intelligitur Moyses frater Aaron Levites, seu universitas Levitarum ministrorumque templi aut Prophetarum : qui quum esset in mundo hoc vivens, atque agnosceret vulneratum esse genus humanum modo præfato, curare et salvare illud non valuit, imo pertransiit, et moriendo ad inferni limbum devenit.

Samaritanus autem quidam iter faciens. Per Samaritanum istum, ob nominis interpretationem, intelligit Christus se

B ipsum, quoniam Samaritanus custos interpretatur. Christus autem est humani generis custos, juxta illud Job : *Quid faciam tibi, o custos hominum ?* Et in Psalmo : *Ecce non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel.* Christus quoque iter fecit in sæculo isto, secundum illud Joannis : *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Venit secus eum,* id est, humano generi clementissime se adjunxit, et illud ut medicus piissimus visitavit, quemadmodum per Zachariam prædixit : *Gaude, filia Sion, quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui. Et videns eum oculo corporali ac interiori, misericordia motus est,* id est, pie condoluit et subvenit, juxta illud Threnorum : *Misericordiæ Domini,*

Thren. iii.

^{22.}

C quia non sumus consumpti. *Et appropians,* id est, humano generi caritative et pie se applicans prædicando, signa faciendo, gratiam infundendo, *alligavit vulnera ejus,* id est, peccata curavit, et vires animæ spiritualiter vulneratas, per gratiarum et virtutum charismata reformavit. Hoc enim Christus meritorie fecit in sua salvifica passione, deinde per sacramenta Baptismi ac Poenitentiæ realiter sic implevit. Unde ab Isaia dictum est : *Vere languores nostros ipse tulit, et peccata nostra ipse portavit.* Hinc angelus de Christo dixit ad Joseph : *Ipse salvum faciet populum suum a peccatis eorum.*

Is. lxxii, 4.

^{23.}

Matth. i,

^{24.}

Princeps quoque Apostolorum : *Jesum (inquit) unxit Deus Spiritu Sancto et virtute, qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo. Infundens ole-*

um, id est, piam adhibens informationem et consolationem, et vinum, id est justitiae disciplinam, seu increpationem et correctionem, confortationem quoque et exhortationem ad opera virtuosa. Christus enim pie et juste se habuit, et actus pietatis atque justitiae cum summa discretione commisicuit, juxta illud : Universæ viæ Domini misericordia et veritas.

Et imponens illum in jumentum suum, id est, in corpore suo peccata humani generis luens, et per hoc corpori suo homi-

nes uniens, juxta illud Isaiæ : Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum; et iterum, Vulneratus est propter iniquitates nostras. Unde prima Petri habetur :

Peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum. Itaque per jumentum Christi, intelligitur corpus ejus, non ob bestiale vilitatem, sed propter obedientissimam subjectionem, atque promptissimam servitatem, qua animæ divinitatique Christi semper paruit ac servivit. Unde vir obe-

diens loquitur Deo : Ut jumentum factus sum apud te. Duxit in stabulum, id est,

Ecclesiæ ipsum incorporavit. Ecclesia namque est Christi ovile ac stabulum, in quo oves suas ponit ac reficit. Et recte Ecclesia stabulum appellatur, quia durante hac vita, miseriis multis et immunditiis quibusdam afficitur, imo ad ruinam et deformationem multiplicem modo collapsa est. Universæ quoque justitiae nostræ panno menstruatæ comparantur. Et curam illius egit. Christus namque, quamdiu in sæculo hoc fuit, valde fuit pro hominum salute sollicitus, ad prædicandum hinc inde discurrens, miracula faciens, pro hominibus orans, multos convertens, discipulos quoque ad prædicandum mittens.

Et altera die, id est tempore suam passionem et resurrectionem sequente, protulit duos denarios, id est veteris ac novi Testamenti scripturas, et dedit stabulario, id est choro Apostolorum et aliorum discipulorum suorum, quibus post resurrectionem suam frequenter apparens, Scripturarum dedit notitiam, juxta illud : Tunc aperuit il-

lis sensum, ut intelligerent Scripturas. Potissimum autem fecit hoc in die sacratissimo Pentecostes, dum misso Spiritu Sancto, omnium linguarum ac scripturarum scientiam abundantissime infudit Apostolis.

Et ait : Curam illius habe. Præcepit quippe Apostolis, ut omnem populum sollicite erudirent. Unde ait eis : Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Sed et beatissimo Petro specialiter universalem commisit Ecclesiam ante ascensionem, dicendo : Pa-

Joann. xxii, 17.

B sce oves meas. Et quodcumque superero-^{Marc. xvi, 15.} gaveris, id est, ultra debitum feceris, et de naturali industria ac labore addideris, cooperando gratiæ et donis infusis, et pro aliorum salute fideliter insudando. Ego quum rediero ad judicandum vivos et mortuos; vel, « rediero », id est, tempore mortis vestræ vos visitavero per particulare judicium ac retributionem, juxta illud Apocalypsis : Ecce venio cito, et merces mea mecum est, dare unicuique ^{Apoc. xxii, 12.} juxta opera sua. Reddam tibi præmium

C copiosum ultra condignum.

D Deinceps quærerit a legisperito, non quasi ignorans, sed illum instruere volens : Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit : Qui fecit misericordiam in illum, id est, Samaritanus ratione beneficii tanti magis promeruit proximus appellari. Sicque Christus legisperitum ex sua responsione convictit, cepit, conclusit, utpote quod per proximum non debet intelligi solus Judæus sive amicus. Et ait illi Jesus : Vade, id est, recede et desine mihi insidiari; spiritualiter quoque, « Vade », in virtutibus proficiendo, et legem Moysis veraciter intelligendo. Et tu fac similiter, id est, omni homini indigenti pro viribus tuis succurre, nec solis Judæis te proximum exhibe, sed omni homini viatori, si casus evenerit ut tua quis ope indigeat.

Circa evangelium istud plura pulcherrima dici possent, et super Lucam plura circa ipsum conscripsi; nunc vero brevitatè studens, per pauca celeriter tetigi.

SERMO SECUNDUS

DE JUCUNDITATE VISIONIS DIVINÆ, DE FELICITATE CHRISTIANORUM, DEQUE NOCUMENTIS
MORTALIUM PECCATORUM.

BEATI viri tui, et beati servi tui, qui hic adstant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam. III Reg. x, 8.

Verba ista ad litteram scripta sunt de III Reg. x, Salomone rege, qui in sapientia fuit ita famosus, quod regina Saba venit a finibus II Par. ix, I et seq. ; II Par. ix, I et seq. terræ cum grandi comitatu, et auro copioso ac pretiosissimis aromatibus, audire sapientiam ejus. Quæ quum ingressa fuisset ad Salomonem, proposuit ei difficillimas quæstiones ac diversa ænigmata, et universa quæ erant in corde ipsius. Ad quæ omnia rex Salomon clarissime atque promptissime mox respondit. Quumque regina illa prudentissima experta esset tantam sapientiam Salomonis, vidissetque templum quod ædificavit, et domum quam fecit sibi ac conjugi suæ, cibos quoque mensæ ipsius, et ordines ministrantium ac vestes eorum, et etiam alia multa præclaræ, præ admiratione defecit, et ultra non habuit spiritum, sed quasi in ecstasi lapsa est. Deinde post tempus reversa ad se, dixit ad regem : Major est sapientia tua et opera tua, quam rumor quem audiavi; beati viri tui, et beati servi tui, qui hic adstant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam.

Si ergo beati fuerunt Salomonis ministri, qui ex ore ipsius verba sapientiae audierunt, quanto magis Apostoli ceteri que discipuli, qui quotidie Christum, Dei virtutem et Dei sapientiam, corporaliter spiritualiterque viderunt ac audierunt, beati fuerunt? Christus namque non solum sapiens fuit ut Salomon, sed in quantum Deus, fuit sapientia ipsa æterna, increata, immensa; secundum naturam quoque humanaam, fuit ineffabiliter sapientior Salo-

A mone. Hinc Christus in Evangelio reprehendit Judæos incredulos, quod prædicationi sapientiae suæ non attendebant neque credebant, dicens : Regina Saba surget in Matth. xii, 42. judicio contra generationem istam, et condemnabit eam, quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis; et ecce plus quam Salomon hic, id est, ego Salomone sum major ac sapientior. Deinde opera Salomonis operibus Christi comparari nullatenus possunt. Sed his immorari superfluum reor. Itaque, sicut Salomoni dixit B regina Saba, « Beati viri tui, et beati servi III Reg. x, 8. tui, qui hic stant coram te semper », etc. ; sic Christo in mundo hoc adhuc conversanti, multo excellentius dici quivit : « Beati viri tui, et beati servi tui », hoc est Apostoli ceterique discipuli, qui fide, caritate et opere pertinebant ad Christum. De quibus ipse dixit ad Patrem in sermone post Cœnam : Tui erant, et mihi eos dedi- Joann. xvii, 6, 8. sti; et sermonem tuum servaverunt, et cognoverunt quia ex te exivi. Isti Christo adstiterunt usque ad passionem, quibus et post resurrectionem apparuit.

Præterea, verba hæc ad litteram de Salomone conscripta, et allegorice de Christo exposita, possunt et anagogice exponi de Deo regnante seu Christo triumphante in cœlis, et comprehensoribus universis, hoc est cœlestibus civibus. Si ergo beati fuerunt discipuli Christi, qui eum per fidem et visum ac auditum corporalem viderunt ac audierunt, qui nihilo minus adhuc mortales et multis fuerunt subjecti miseriis : quam incomparabiliter feliciores sunt omnes cives cœlestes, qui Christi, imo totius supergloriosissimæ Trinitatis essentiam clare ac per speciem inavertibiliter vident,

atque immensa illius bonitate ac suavitate ad libitum plene ac securissime perfruuntur?

Sed quia ad spiritualium cognitionem mens humana non facile elevatur, nisi sensibilium similitudinum seu exemplorum manuductionibus adjuvetur, poni potest hujus rei sensibile clarissimumque exemplum. Certe in corporalibus rebus videmus quod quanto aliquid est pulchrius, tanto delectabilius est ipsum adspicere; et quanto quid est suavius, tanto jucundius est illud gustare seu perfrui illo. Si ergo intraret ad nos adolescens tam pulcher ut fuit Absalon, seu Paris sive Adonis, nonne cum admiratione et gaudio illum intueremur? Si autem paulo post ingrederetur ad nos adolescens decies speciosior illis, hunc utique cum ampliori valde admiratione atque lætitia inspicremus. Si vero post modicum intraret juvenis centies pulchrior isto qui illis decies pulchrior est, jam istum secundo visum modice reputaremus comparatione hujus tertii centies pulchrioris, huncque cum ingenti obstupefactione et delectatione conspiceremus. Deinde, si quartus intraret millies pulchrior illo tertio, jam præ admiratione stupidi redderemur, omnesque illos comparatione quarti istius quasi pro nihilo arbitraremur. Sic quoque ascendere possemus, imaginando quod quintus intraret decies millies pulchrior, sextus centies millies venustior, septimus millies millies speciosior: et tamen quantumcumque ascenderemus per numeros, nunquam ad aliquem infinitæ pulchritudinis veniremus. Quis ergo poterit cogitare quam delectabile et jucundum sit Deum in se ipso clare per speciem intueri, quum utique Deus sublimis et benedictus sit pulchritudinis penitus infinitæ, ipsaque pulchritudo intellectualis sit incomparabiliter amœnior pulchritudine corporali? Imo Deus incomprehensibilis et immensus, est ipsa superessentialis, separata, pura et incircumscribibilis pulchritudo, a qua omnium creaturarum pulchritudines etiam

A simul sumptæ, distant atque deficiunt infinite. Incomparabiliter ergo delectabile et jucundum est Deum per speciem clare et immediate conspicere, ejusque incircumscribibili bonitate atque dulcedine frui.

Hinc S. Augustinus in epistola de obitu gloriosi Hieronymi asserit, Hieronymum statim post suam in Domino dormitionem sibi apparuisse, et cogitanti sibi qualis et quanta esset gloria Beatorum in cœlo, sic esse locutum: Augustine, Augustine, quid quæris? Putasne parvo immittere vasculo mare totum, aut brevi includere pugillo orbem terrarum, vel cœlum immobilitare ne usitatos exerceat motus? Quæ oculus nullus hominum in hoc mundo videre potuit, tuus videbit? quæ auris nulla audit, audiet tua? quæ cor humanum nullatenus intellexit, nec etiam cogitavit, æstimas te intelligere posse? Infinitæ rei quis erit finis? Potius totum mare in arctissimo clauderetur vasculo, potius orbem terrarum parvus teneret pugillus, potius a motu suo cœlum desisteret, quam gaudiorum et gloriæ quibus Beatorum animæ sine fine fruuntur, minimam intelligeres particulam, nisi ut ego, experientia docereris.

Præterea, quum certissime talis ac tanta, tam incomprehensibilis et immensa sit cœlestium civium beatitudo et gloria, nonne miserrimi atque stultissimi sunt, qui propter hujus incertæ ac labilis vitæ carnisque fœdæ delectationes immundas, vanitates iniquas, divitiasque caducas, tanta se privant felicitate et gloria? Contemnamus igitur vana et vilia, divitias temporales, delicias corporales, mundanos honores arbitremur ut stercora, quatenus *Philipp. iii.*^{8.} æternam illam incomparabilem beatitudinem adipiscamur. Sed quoniam Deus sanctitatis immensæ non nisi mundo conspicitur corde, purgemus nos ipsos per contritionem internam, per puram confessionem, per satisfactionem idoneam, ab omni mentis ac corporis impuritate, ab omni elatione, cupiditate, incontinentia, ab omni ira, impatientia, aedia et ran-

Matth. v, 8. core. Siquidem beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

Secundo, ex evangelio hodierno docemur quanta sit Christianorum in mundo isto felicitas, dummodo negligentes et ingrati Deo non fuerint : quoniam documenta Christi, ejus quoque miracula, suæque conversationis in sæculo isto sanctissima opera et exempla quotidie audiunt, legunt,

Luc. x, 24. cognoscunt. Quæ multi reges et justi ac vates audire et noscere optaverunt, non tamen viderunt, nec audierunt, nec cognoverunt ea, saltem tam circumstantialiter et perfecte ut ex Evangelio innoscunt. Sed quanto hæc melius scimus, tanto graviora sunt nostra peccata, et intollerabiliora erunt supplicia, nisi juxta documenta et exempla Christi vivamus, ipsum in vera caritate Dei et proximi, in sancta humilitate, mansuetudine, castitate actibusque misericordiae imitando. Ait namque Christus :

Ibid. xii, 47. Servus qui cognovit voluntatem domini sui, et non fecit, plagis vapulabit multis. Hinc ad Titum Apostolum loquitur :

Tit. ii, 11. Apparuit gratia Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo, exspectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei.

Tertio, ex evangelio isto instruimur quanta mala et damna incurrat homo ex mortali peccato. Nam primo, per illud privamur hereditate regni cœlestis, hoc est æterna felicitate et gloria : quod notat Christus, quum ait, Homo quidam descendebat ab Jerusalem. Secundo, per peccatum captivamur sub defectu multiplici, et mente instabiles, exsulesque efficimur : quod notatur, quum dicitur, In Jericho. Tertio, per peccatum subjicimur servituti peccati atque diaboli, quia et princeps

II Petr. ii, 19. Apostolorum testatur : A quo quis victus est, hujus et servus est. Propter quod

Rom. vi, 12. Paulus hortatur : Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Hoc notatur, quum dicitur, Incidit in latrones. Quarto, per peccatum spoliatur donis gratuitis, id est

A gratia gratum faciente, caritate, donis virtutibusque infusis : quod notatur, quum dicitur, Despoliaverunt eum. Quinto, per peccatum vulneramur in naturalibus, quia per illud naturales vires inficiuntur, et ad virtutes magis ineptæ redduntur : quod notatur, quum ait, Et plagis impositis. Sexto, per peccatum mortale mortificantur præcedentia meritoria opera. Quum ergo tot mala ex peccato incurramus, nil tantum odiamus, abhorreamus, vitemus sicut peccatum.

B Præterita quoque vitia digne et efficaciter deploremus, quemadmodum legitur in vita beatissimi Abrahæ eremitæ, de Maria nepte ipsius. Quam adhuc adolescentulam, imo septennem, juxta cellam suam clausit in cella : sicque Maria illa viginti annis in omni innocentia, puritate et caritatis fervore Deo angelice deservivit. Postea quidam falsus monachus eam decepit, ita quod cellam exivit ad illum, qui statim eam violavit atque reliquit. Illa autem peracto peccato, vehementissime doluit; et præ rubore et timore ad cellam suam redire non audens, quasi desperans ad sæculum rediit, et publicæ abjectionis scortum effecta est. Quo cognito, sanctus patruus ejus Abraham inæstimabiliter tristabatur, et die ac nocte cum lacrimis oravit pro ea. Evolutis demum duobus annis, quum percepisset ubi illa esset et quid ageret, mutavit habitum, militaremque induit vestem, et equitavit ad eam, vultum suum ita tegens, quod ab ea cognosci nequivit. Quumque solus cum ea esset in camera, vultum suum detexit et allocutus est eam. Ipsa vero cognito patruo suo, quasi exanimis est effecta. Ipse vero benignissime eam confortavit, consolabatur, convertit, et secum reduxit, atque in interiori cella reclusit. In qua Maria illa peccata sua die et nocte uberrime deploravit, induita cilicio et in abstinentia summa corpus suum affligens, vigiliis, orationibus, compunctionibus supra humanas vires insistens : sicque ad tantam rursus perfectionem devenit, quod etiam multa egit miracula.

SERMO TERTIUS

DE DIVINO AMORE ET ELUCIDATIONE PRÆCEPTI CARITATIS DEI ET PROXIMI.

QUI diligunt te, Domine, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent. *Judic. v. 31.*

Sicut in prima sua scribit epistola *Ioann. iv. 16.* apostolus : Deus caritas est; et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo. Porro, qui non manet in caritate, manet in morte, hoc est in mortali peccato. Quum itaque caritas Dei sit vita animæ et summa virtus (qua inexsistente et præsente, ceteræ adsunt virtutes; et qua deficiente seu perdita vel absente, nulla virtus adest aut inest quantum ad formatum et completum esse virtutis), ita quod faciat mentem Deo acceptam, ut aliquid meritorum vitæ æternæ agere queat; hinc universa quæ agimus, ordinare debemus ad hoc, ut in caritate Dei ac proximi jugiter proficiamus, roboremur et accendamur.

Nec sufficit nobis Deum diligere naturali amore, prout ratio dictat humana, et propter beneficia ejus, sed necessarium est ad salutem ut ipsum diligamus spirituali, supernaturali, infuso amore, primo et principaliter propter puram et summam bonitatem ipsius. Quicumque autem taliter amat Deum, amat etiam spiritualiter omnem proximum, hoc est quemlibet hominem in hoc mundo, tam amicum quam inimicum. Iterum, quicumque sic diligit Deum, omnia ejus implet præcepta, mandata quoque Ecclesiæ, et rectæ rationi obedit. Unde qui cupit agnoscere an meritorie diligit Deum, discutiat se metipsum, an universa observet præcepta, et omnes diligit homines quantumcumque adversarios et molestos. Itaque Dominum Deum nostrum debemus summe ac pure diligere, primo atque potis-

A sime propter puram et infinitam bonitatem ipsius. Unaquæque etenim res tantum habet de amabilitate, quantum de bonitate. Quemadmodum ergo Deus est bonitas superexaltata, incomparabilis et immensa, in qua nihil est cogitabile contrarium bonitati, imo quidquid ad bonitatem pertinet, cum infinita plenitudine et excellētia competit ei; sic ipse est summe, pure incomparabiliterque amandus. Ideo Deus præcepit se diligi quasi sine mensura et modo, utpote toto corde, tota mente, tota fortitudine. Deinde quicumque sic diligit *Deut. vi. 5;* *Marc. xii. 33.*

B Deum, ita stat quod pro nulla re mundi vellet peccare mortaliter, imo nec pro conservatione propriæ vitæ: quia per peccatum mortale amittitur Deus, qui summe et incomparabiliter magis quam propria vita diligitur.

C Secundo debemus Deum summe incomparabiliterque diligere propter suam omnitudinem et universalem perfectionem, videlicet quoniam quidquid perfectionis, quidquid pulchritudinis, quidquid nobilitatis, suavitatis, jucunditatis et excellentiæ excogitari potest, in Deo simplicissime et supereminentissime invenitur, et ipse Dominus Deus est ipsa pulchritudo immensa, ipsa infinita beatitudo, sapientia, omnipotencia, misericordia, dulcedo, justitia, sanctitas, veritas, omnisque perfectio. Si ergo diligimus aliquem quoniam pulcher aut sapiens est, aut dives, aut potens, aut misericors, aut justus, aut dulcis, nonne incomparabiliter plus amare debemus Dominum Deum, in quo omnia ista simplissime cum infinita perfectione consistunt? Insuper, sæpe diligimus aliquem hominem quem nunquam vidimus, ex fama ipsius, quia bona multa de ipso per-

cepimus, utpote, quod sit timoratus, de-votus, justus, pius, et pro communi bono indesinenter laborans: quantum ergo Deum amare debemus, de quo nihil nisi tam incomparabiliter bonum audivimus, et de quo omne bonum cognoscimus?

Tertio debemus Deum summe diligere ratione propinquitatis. Si enim carnales parentes diligimus quia ab ipsis secundum carnem processimus, quanto magis diligendus est nobis Dominus Deus, a quo, quantum ad animam, immediate conditi sumus, ex cuius etiam providentia, potestate et dono profluxit quod a parentibus carnaliter nati sumus? Itaque, sicut anima est incomparabiliter dignior corpore, sic animarum creatorem et patrem Deum incomparabiliter plus amemus quam carnales parentes.

Quarto summe diligendus est Deus propter universa beneficia sua generalia et specialia, corporalia et spiritualia, naturalia et supernaturalia, quibus incessanter utimur, sustentamur et conservamur, super terram calcando, aerem respirando, aqua nos refrigerando, et igne variis modis utendo. Ipse Deus lucet nobis per solem, ipse dat pluviam, ab ipso sunt fructus terrae, et omnia necessaria vitae ex ipsis providentia conferuntur; ab eo habemus esse, vivere, sentire, intelligere, corpus et animam. Consideremus quantum pauper diligit eum a quo quotidie bene reficitur ac vestitur: quantum ergo Deum amare tenemur, a quo omnia quae habemus, accepimus, cuius dona sunt omnia bona, a quo indesinenter conservamur in esse, sine cuius conservatione nec ad momentum possemus subsistere? O quanta est ingratitudo atque perversitas ini-
quorum, et quam vere justissima apparet in die judicii condemnatio horum!

Quinto debemus Deum summe diligere quia in eo solo tota nostra consistit felicitas, et quoniam tot bona nobis preparavit atque promisit in celis.

Itaque omnia ista multoties ac profunde pensemus, et in Dei amore quotidie cre-

A scere studeamus, ejus praeceptis obedire conemur, ei grati esse nitamur; quidquid offensivum et inhonorativum est ejus, omni cum diligentia caveamus.

Nunc de intellectu seu expositione praecepti caritatis Dei et proximi aliquid breviter est tangendum. Porro dilectio potest diei perfecta dupliceiter. Primo, ex parte dilecti, sicut quum res tantum diligitur quantum ex sua natura aut consistentia diligibilis est. Quum ergo Deus sit infinitae amabilitatis sicut et infinitae bonitatis, constat quod nullius creaturæ dilectio ad Deum, potest esse perfecta, sed infinite deficit ab hac perfectione dilectionis divinæ: solusque Deus se ipsum hoc modo perfecte diligit. Secundo dilectio dicitur esse perfecta ex parte diligentis, dum amans secundum totam suam facultatem fertur per amorem in amatum: sieque intellectualis creatura potest habere ad Deum dilectionem perfectam, et habet quando secundum totum posse suum diligit Deum. Hujus autem perfectionis caritatis sunt tres gradus.

Primus et summus est, dum intellectualis creatura secundum omnem suam virtutem indesinenter actualiter fertur in Deum: et iste gradus perfectionis divinæ dilectionis competit omnibus Sanctis in patria. Sic enim Deum diligere toto corde, est ipsum diligere actuali amore incessanter in Deum erecto secundum totum posse voluntatis, absque admixtione omnis inordinati et impertinentis affectus. Sic quoque Deum diligere tota mente, D est divinæ veritatis contemplationi indesinenter vacare secundum extremum posse intellectus, absque admixtione totius evagationis, erroris et deceptionis. Diligere autem Deum tota anima, est tota intentione actualiter esse semper elevatum in Deum in omnibus quae cogitantur, amantur, aguntur. Porro diligere Deum tota fortitudine seu ex omnibus viribus, est omnium aliarum inferiorumque virium actiones semper habere actualiter ordinatas in Deum, ita quod Dei dilectio erit

omnium actuum illorum ratio : quod erit in Beatis, potissimum post resurrectionem futuram, quando omnes operationes exteriorum interiorumque sensuum et utriusque appetitus sensitivi, omnesque corporis motus et actus, ordinatissimi erunt in Deo, atque ad ejus conferent contemplationem, amorem, laudem et venerationem. Universaque ista implebuntur in patria, non solum absque difficultate, sed etiam cum inenarrabili facilitate et jucunditate. Idcirco praeceptum istud caritatis divinæ non impletur perfecte nisi in patria.

Secundus et medium gradus perfectionis caritatis est, dum omnia illa relinquuntur et contemnuntur quæ solent in hac vita a Dei contemplatione et amore impedire, quatenus mens Deo perfectius atque stabilius per dilectionem contemplationemque vacet. Et hic gradus perfectionis caritatis cadit sub consiliis evangelicæ legis, et spectat ad religiosos, qui desiderio *Luc. ix, 23.* prætactæ perfectionis, juxta Christi consilium abnegant semetipsos, et omnibus quæ habent renuntiant, carnaliterque propinquos et contoralem relinquunt, ut soli Deo liberius amorosiusque adhæreant : quoniam mens humana tanto intensius uni infigitur, quanto plus a multis abstractitur. Certumque est quod occupatio circa exteriora, et carnalis affectio circa propinquos, potissimeque delectatio sensualis in actu carnali, a pura et stabili affectione mentis in Deo vehementer impediunt hominem : ideo Filius Dei, sapientia Patris æterni, consuluit omnia illa relinquiri, ut soli Deo perfectius intendatur.

Tertius vero et infimus gradus perfectionis caritatis est, ut sic Deus toto corde, tota mente, tota fortitudine diligatur, quatenus in omnibus his nihil sit quod caritati contrarietur, sed omnia actu vel habitu ordinentur in Deum sicut in ultimum finem, et intellectus Deo subdatur per fidem, voluntas per spiritualem amorem : quatenus nec se nec aliquid aliud diligat homo, nisi in Deo, exteriora quoque opera ejus ac verba ex Dei amore pro-

A cedant, dicente Apostolo, Omnia vestra in *1 Cor. xvi, 14.* caritate fiant ; sicque intentio recta sit coram Deo, ut ejus honorem et gloriam principaliter intendamus, juxta illud Apostoli : Sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid *Ibid. x, 31.* aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Et hic gradus caritatis est de necessitate salutis. Postremo patet ex his, quam gravior peccent carnales parentes, propinqui, amici et socii, qui sobolem suam, vel propinquum, aut socium a religionis ingressu impedire conantur. Hoc enim caritati

B Dei ac proximi contrariatur, et valde damnable a sanctis Patribus judicatur. Tales namque sunt homines carnales, omni spirituali sapientia destituti et vera caritate carentes, qui consiliis Christi repugnant.

Legitur in vita BB. Epicteti et Astionis, quod idem Astion ex gentilibus parentibus natus, et eorum unicus filius, cuius mater fuit filia senatoris, quum esset decem et octo annorum, et eloquentissimus atque pulcherrimus adolescens, ingeniosus, mansuetus et in naturalibus valde præclarus, a S. Epicteto presbytero est ad fidem conversus. Et ut Christo liberius deserviret, cum præfato Epicteto longinquam regionem intravit : in qua Deo in omni sanctitate et perfectione servivit, in tantum quod etiam magna fecit miracula. Parentes vero ipsius, de ejus amissione incredibiliter doluerunt. Post multos vero annos, beati viri Epictetus et Astion pro fide Christi martyrium sunt perpessi, in quo crudelissimas pœnas constanti et alaci animo pertulerunt. Et circa idem

C tempus percepserunt parentes S. Astionis, in qua civitate diu mansisset. Qui protinus illuc venerunt. Quumque civitati illi propinquarent, B. Astion apparuit eidem Christiano in urbe illa, rogans ut parentes suos pie susciperet, bene tractaret, et de fide Christi diligenter instrueret : quæ omnia Christianus ille nomine Vigilantius, fideliter fecit. Post paucos vero dies, glorirosi martyres Epictetus et Astion visibiliter apparuerunt in plena vigilia parentibus Astionis, circa eorum sepulera

orantibus, præsente Vigilantio. Epictetus autem apprehendebat et osculabatur patrem Astionis; Astion vero amplectebatur et osculabatur matrem suam. Quumque diu affati et consolati fuissent ac instruxissent præfatos parentes, redierunt in

A cœlum. Post modicum tempus parentes Astionis acceperunt Baptisma, et redierunt ad sua; atque feliciter tandem obdormierunt in Domino. Est autem legenda ista S. Epicteti et B. Astionis pulcherrima et consolatoria valde.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

QUOMODO PER FIDEM IN JESUM CHRISTUM FIDELES CONSEQUANTUR GRATIAM ET GLORIAM.

CONCLUSIT Scriptura omnia sub pecto, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. Galat. III, 22.

In hodierna epistola docet Apostolus, quod non Mosaicæ legis virtute, sed per fidem Jesu Christi consequantur fideles gratiam in præsenti et gloriam in futuro. Nam Trinitas summa, æternus ac simplissimus Deus, decrevit per unum caput, videlicet Jesum Christum, salvare genus humanum. Et sicut Christiani jam tempore gratiæ salvantur in fide Christi nunc incarnati, missi ac crucifixi, sic electi fideles qui ab exordio mundi fuerunt in lege naturali et scripta, salvabantur in fide ejusdem Christi tunc incarnandi, morituri ac crucifigendi, et quidquid nos modo de Christo credimus adimplesum, illi crediderunt in Christo et per Christum implendum. Et superiores in illis, videlicet Patriarchæ ac Prophetæ, ex revelatione divina, per diversa oracula, per divina mysteria, per vaticinia et figuræ plurima de Christo prænuntiaverunt, imo pene omnia quæ de ipso modo creduntur. Idecirco eadem est fides illorum et nostra. Propter quod evangelicus Zacharias loquitur: Erexit cornu salutis nobis, sicut locutus est per os sanctorum, qui a sæculo sunt, Prophetarum ejus. Beatissimus quoque

B princeps Apostolorum ait in Actibus : Deus prænuntiavit per os omnium Prophatarum, pati Christum suum. Act. iii, 18.

Porro hæc fides, a principio mundi usque in præsens, per cunetas mundi ætates habuit testimonium Dei seu attestations divinas, puta vera et soli vero omnipotente Deo possibilia miracula, quæ Deus fecit in testimonium veritatis fidei hujus : quia eorum doctrinam qui fidem hanc docuerunt, approbavit, et confirmavit, ac divulgavit per hujusmodi copiosa miracula, quæ tamen in evangelica lege et tempore gratiæ, quando hæc fides per universum diffusa est orbem, copiosius, imo quasi incomparabiliter excellentius atque frequentius sunt peracta, nec aliter potuissent homines ad hanc fidem induci. Deinceps, post diluvium, hominibus ubique ad idolatriam passim ruentibus, Deus excelsus et gloriosus elegit et assumpsit sibi populum unum, in quo hæc fides uniusque Dei cultus manserunt, puta Israeliticam plebem. Et in populo illo Deus æternus multo evidentius quam ante docuit homines de Christi adventu atque mysteriis, per angelos instruendo Prophetas, et per Prophetas plebem communem. Unde Prophetæ de Christo et ejus adventu, passione ac mysteriis copiose ac evi-

denter locuti sunt et scripserunt. Hinc quoque in Israelitica plebe fecit Deus multa præclara miracula, multo copiosius quam fecerat ante. Et hoc duravit usque ad Christi adventum, in quem translata sunt illa miracula, quoniam per se ipsum operatus est innumerabilia excellentissima prorsus prodigia. Unde et quidam Judæi dixerunt *Matth. ix.*^{33.} *Joann. xv.*^{24.} de ipso : Nunquam apparuit sic in Israel. Et ipsem protestatur : Si opera non fecissem in eis quæ nemo aliis fecit, peccatum non haberent.

Christus quoque virtutem agendi *Luc. x. 9.*^{19.} *Marc. xvi. 17, 18.*^{20.} *Act. ii. et seq.* racula suis dedit Apostolis ceterisque scipulis, etiam ante suam passionem, et multo excellentius post suam passionem, resurrectionem ac Sancti Spiritus missionem. Imo, quamvis Dominus Jesus Christus, rex Messias, unigenitus Dei, per se ipsum tot et tanta fecit prodigia, nihilo minus, sicut ipse passione sua instantे *Joann. xiv.*^{12.} prædixit, multi Apostolorum et discipulorum suorum, in virtute et nomine ejus plura et majora miracula sunt operati quam ipse, qui quamdiu inter Judæos fidem christianam prædicaverunt, coruscabant inter illos miraculis. Judæis vero majori ex parte in infidelitate sua manentibus, et ex jussione divina sanctis *Act. xiii. 2.*^{46, 47.} Apostolis illos relinquenteribus, atque ad gentilium informationem ac conversionem se transferentibus, translata sunt universa miracula quibus ante splenduit Synagoga, per beatos Apostolos ad Ecclesiam proxima parte etiam gentilitate collectam, nec interim habuerunt Judæi miracula. Perdiderunt quoque sceptrum regium, propriam terram, sacrificia legis, ordinem sacerdotum, dignitatem pontificum. Et quum omnia videant sibi ablata, non advertunt nec intelligere volunt ea in Christum et in ejus Ecclesiam esse translata. Eece hæc est fidei christianæ probatio vera atque

A certissima, quæ et per alia multa probatur insolubilia argumenta.

Præterea per fidem Christi salutem consequimur, dummodo Christo capiti nostro per fidem formatam, hoc est per fidem et caritatem, nunc uniamur. Oportet nos ita

Ephes. iv.^{13.}

Christo uniri, ut meriti ac gloriæ ejus simus participes. Quumque Christus sit caput nostrum, cuius tota conversatio in hac vita fuit meritoria nobis, debemus opera nostra meritoria plurimum defectiva supercopiosissimis meritis Christi unire, et

B sic ea Deo offerre, quatenus imperfectum nostrum suppleatur ex superabundantia meritorum Domini nostri Jesu Christi : quemadmodum et Ecclesia in suis orationibus per Jesum Christum postulat exaudiens. Postremo, meritum Christi tanto exuberantius communicabitur nobis, quanto ad ejus participationem amplius nos aptamus, quanto per ferventiores dilectionem Christo uniti fuerimus, quanto ipsius vestigia perfectius imitamur.

Ideo omnem inordinatam abjiciamus affectionem, omnem consolationem spernamus indignam, omne verbum et opus a Christo elongans vitemus. Christi bonitatem et caritatem ad nos, ac beneficia ejus consideremus : quæ omnia intuendo, ejus accendemur amore. Discamus ab ipso, quia

Matth. xi.^{29.}
Luc. xxi. 19.

mitis est et humilis corde, et in patientia nostra possideamus animas nostras. Serviamus Domino Deo nostro corde perfecto

Josue xxiv.^{14.}

atque verissimo, omnem passionum impulsum, iræ et impatientiæ impetum, vitiorum tumultum eradieemus a nobis. In cibo, potu, somno et cunctis necessariis huic misero corpori, simus semper moderati ac parci, ut vitam vere religiosam ac pœnitentialeм ducamus, atque in omni pietate, munditia, fervore, justitia, constantia, alacritate ac spirituali profectu ministremus Altissimo.

SERMO QUINTUS

DE PRIMIS ET PRINCIPALIBUS LEGIS DIVINÆ PRÆCEPTIS, ET QUO STUDIO
IMPLERI DEBEANT.

BEATI oculi qui vident quæ vos vide-
tis. Luc. x, 23.

Christus Dominus fons vitæ, in visione quadam beatitudinem hominis ponit, dicens: Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum. Itaque in visione superdignissimæ Trinitatis clara per speciem nostra consistit felicitas. Nec solum appellat beatos eos qui Deum ita vident, sed eos quoque qui ad ejus beatificam visio-

Joann. xvii.
3.

Matth. v, 8.

nem sunt dispositi: Beati (inquietens) mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Nec hi dumtaxat beati vocantur, qui ad istam beatitudinem sunt dispositi jam in actu, sed omnes quoque qui ad eam æternaliter sunt electi.

Porro ut in evangelio legitur hodierno, Christus suis dixit discipulis: « Beati oculi qui vident quæ vos videtis ». Fuit enim valde desiderabile ac beatum videre ad oculum Unigenitum Dei, verum Deum veraciter incarnatum, utpote in unitate personæ Deum et hominem, inter homines conversantem, prædicantem atque miracula innumerabilia ac præclarissima operantem. Sic olim regina Saba Salomonis sapientiam admirans, asseruit: Beati viri, et beati servi tui, qui hic adstant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam. Quanto magis beati Apostoli ceterique Salvatoris discipuli, qui ei quotidie adstiterunt, ejus sapientiam audierunt, ejus mirabilia contemplabantur? Verumtamen non omnes erant beati qui Christum corporaliter conspexerunt et audierunt. Nam qui-
III Reg. x, 8.

Joann. vi, 67.

dam eorum abierunt retrorsum, et infelici-
cissimus Judas unus fuit eorum. Aliquis etiam gravis exstitit ad videndum, qui et tandem manus sacrilegas injecerunt in

Sap. ii, 15.

A eum, et crucifixerunt Dominum majestatis: sic invidia mentem excæcat, sic malitia eam subvertit. Quod itaque dixit Salvator, « Beati oculi qui vident quæ vos videtis », de interioribus oculis ad corporales oculos reflexis, fideliterque intelligentibus exterius visa et audita, rite accipitur.

Nec solum illi beati, quia de nobis Christus disseruit: Beati qui non viderunt et crediderunt. Denique magis meritorum est Christum in Sacramento altaris fidelibus oculis intueri, quam fuit eum corporalibus oculis speculari. Hieronymus quoque testatur, Nihil felicius Christiano, cui regna promittuntur cœlorum: quod de Christianis illis verificatur qui tanto nomine operantur condigna.

Ut ergo et nos simus beati, videamus et contemplemur oculo fidei illustrato, Dei Filium incarnatum, et universum suæ sanctissimæ conversationis modum in sæculo isto, documenta et miracula ejus, et omnia quæ pro nostra egit sustinuitque sa-
Clute. Nonne, quum Dominus esset universorum, fons omnium divitiarum et Deus majestatis immensæ, ut viam salutis nobis perfectissime demonstraret, non verbis dumtaxat, sed etiam factis, elegit in sæculo isto vitam prorsus pauperrimam, vitam asperrimam, persecutionibus, derisionibus, opprobriis plenam? Et postremo, sui pretiosissimi sanguinis effusione redempturus genus humanum, non brevem aut levem, sed longam nimis, et vere acerbissimam ac ignominiosissimam D elegit perpeti mortem; atque in omni conversatione, prædicatione et passione sua exhibuit et implevit profundissimam

humilitatem, incomparabilem patientiam, insuperabilem mititatem, caritatem ardentissimam ac summe perfectam, insinuans et protestans unumquemque fidelium tanto esse veracius christianum, tanto perfectiorem ac feliciorem, quanto eum in prætactis virtutibus, in præfatis operibus, in tribulationum, adversitatum, persecutionum et derisionum æquanimibus tolerantiis, plenius fuerit imitatus. Unde non solum in visione et gloria, sed in tribulationum quoque multiplicium sustinentiis spontaneis, beatitudinem statuit B *Matth. v.* Christus : Beati (inquiens) estis quum malædixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversus vos, mentientes, propter me; gaudete in illa hora et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.

Habentes autem talem legislatorem ac dominum, instructorem ac præcessorem, talia documenta, exempla, consilia et præcepta, cur unquam impatientes, irati, indignantes, perturbati efficimur? Cur prosperari, solatiari, ridere, honorari, seu aliquo modo promoveri, et non potius tribulari, disciplinari, pœnitere, flere, despici et subesse, optamus : præsertim nos religiosi, qui in vera paupertate, continentia, obedientia Dominum et magistrum istum sequi solenniter vovimus; qui solummodo pauperes esse sic volumus, ut nullam patiamur inopiam; sic casti, ut carnalia desideria non funditus extirpemus; sic obedientes, ut præsidens considerare indigeat quid nobis injungi velimus, et vix arduum aliquid alicui præcipere audeat? Videndum est et providendum an sic nostræ satisfaciamus professioni. Sed intuitu et amore Domini nostri Jesu Christi, sic in prædictis eum sectemur, ut in tenuitate victus et vestitus, in penuriis, afflictionibus, disciplinis et propriæ voluntatis fractionibus arduis, quasi in cunctis divitiis gloriemur; tantoque amplius gloriemur, tanto beatores nos arbitremur, quanto in universis jam tactis Dei Filium Jesum Christum abundantius sequi, et ei

A perfectius conformari poterimus. Et si non ex sincerissima caritate ipsius id cupimus et implemus, saltem ex spe et desiderio inæstimabilis beatitudinis æternalis inde nobis provenientis, una cum caritatis affectu totum illud cupiamus et exsequamur, quia ut ait Apostolus, Modicum et leve tribulationis nostræ in vita hac habitæ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Nec condignæ sunt hujus vitæ ac temporis passiones ad futuram beatitudinem illam. *II Cor. iv. 17.*

B Insuper in evangelio isto docetur, quæ sint prima ac principalia legis divinæ præcepta, videlicet, Deum ex toto corde, tota anima et viribus cunctis diligere, proximum quoque sicut se ipsum : ad quæ cetera ordinantur præcepta. Quum etenim præcepta de actibus sint virtutum, et caritas sit virtus altissima, constat quod caritatis præceptum sit summum. Idcirco ad ejus impletionem maxime infatigabiliter que conemur, quoniam absolute loquendo, ille est melior, ille perfectior, ille in præsenti et in futuro beator, qui in Dei amore exstat intensior, major sive ferventior. Propterea miser et stultus est valde religiosus, qui tot quotidie exercet labores, tanta dimisit in sæculo, tamque aptissima proficiendi media habet in cœnobio, nec tamen hæc omnia ordinat ad divini incrementum amoris, neque in sincerissima Dei et proximorum dilectione crescit ac proficit; qui mentem suam non satagit omni hora Creatori suo amoroze unire, affectum suum in Deum defigere, caritatisque vinculis animam suam Sponso cœlesti indissolubiliter colligare, ut jam nihil libeat ei, nil eum delectet, nisi se occupare cum Deo suo, illum pura mentis acie contemplari, illum indesinenter affari orando, psallendo ac meditando, pro ipsius amore omnia dura et aspera hilariter sustinere. Et quoniam amantis est beatitudini sui dilecti cordialiter congaudere, istud præcipue ad sincerum ac fervidum Dei pertinet amatorem, infinitam opulentiam immensamque perfectionem, superplenis-

Rom. viii.

^{18.}

Luc. x. 27.

simam beatitudinem, omnem sapientiam, pulchritudinem, suavitatem et excellen-tiam ejus considerare, mirari, et ei de his omnibus toto corde congratulari.

Verumtamen ad perfectionem hanc ipsam, ad omnem hunc caritatis actum, unionem, amplexum ac virtutem, non ita pertingit neque faciliter pervenit homo, nec potest ad ista ascendere, nisi in primis cum omni diligentia indesinenter vietet peccata, non solum mortalia, sed venialia quoque. Nam sicut mortalia caritatem extinguunt, sic venialia ejus profectum impediunt, ejus fervorem diminuunt, perfectionique derogant. Porro peccata taliter evitare non poterit, nisi qui passionum suarum refrenationi, affectionum reformationi, et interiori cordis custodiæ studiose, sollicite, incessanter invigilat, exteriore interioresque sensus coerct, linguam et

A ventrem ab excessu compescit. Insuper est necesse omne opus Dei reverenter peragere, in omni humilitate, patientia, mansuetudine, temperantia, pietate, justitia ceterisque virtutibus ad caritatis perfecti-onem disponentibus, requisitis atque præ-ambulis digne proficere, coram Deo semper sollicite ambulare, quotidiana, venialia, et quæ putantur minuta peccata quasi mortalia ponderare, deflere, punire et emendare, invocationi divini subsidii indefesse insistere. Ad quæ omnia adimplenda, non B mediocriter confert dominicæ passionis frequens et cordialis meditatio, et sui ipsius diligentissima quotidiana examinatio. Idcirco in omnibus his exerceamus nos strenue, quatenus ad caritatis perfectio-nem, ad divini amoris ardorem, ad sere-nissimæ dilectionis sanctum stabilemque affectum valeamus pertingere.

SERMO SEXTUS

ELUCIDATIO PRÆCEPTI CARITATIS, ET DE NOVEM DOCUMENTIS PECCATI.

DI^LIGES Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Luc. x, 27.

Deus essentialiter et incircumscribibiliter bonus jussit se ab hominibus toto corde, tota mente, tota anima, et ex omnibus viribus diligi: non quod homo in vita præsenti possit præceptum istud perfecte implere, sed ut sciamus quo tendere, ad quid omnia nostra ordinare exercitia debeamus, et ut semper imperfectum nostrum recognoscamus, ut etiam possimus advertere quantum profecerimus, quoisque pervernerimus, et quantum a vera perfectione distemus. Denique Deus omnipotens, justus et sapiens, istud præcepit non ob indigentiam suam aut commodum suum, Ps. xv, 2. qui bonorum nostrorum non indiget, sed ob alias causas diversas. Primo, quoniam ipse summe et incomparabiliter ac pror-

Csus in infinitum amabilis et superamabilis est in se ipso, utpote superpura, superessentialis ac penitus interminabilis bonitas. Secundo, quoniam quidquid sumus et habemus, ab ipso accepimus : ideo totum suæ dilectioni debemus. Tertio, propter alia specialia et generalia, corporalia et spiritualia, naturalia et supernaturalia beneficia ejus innumerabilia nimis. Non enim solum esse, vivere, sentire, moveri, intelligere, corpus et animam, membra et vires ab eo accepimus, sed ab ipso in his D incessabiliter conservamur, ab ipso neces-saria vitæ sortimur, et creaturarum sua-rum obsequio jugiter utimur. Ab ipso diversa gratiarum charismata sumus ade-pti, a periculis multis maximisque erepti. Quarto, quia ipse prior dilexit et valde dilexit nos. Diligens autem vult redamari.
^{1 Joann. iv.}
^{10, 19.}

Quinto, quia non aliter nisi eum toto cor-
de amando, beatitudinem ad quam ipse
nos condidit possumus adipisci.

Præterea, Deum toto corde, tota mente,
tota anima et omnibus viribus diligi, tri-
pliciter potest intelligi. Primo, ut nihil
Deo, sed ipse rebus omnibus præponatur,
tam in corde, id est voluntate, quam in
mente seu intellectu, in animæ quoque
intentione et ceteris viribus ejus ; nec in
omnibus aliquid divinæ contrarium cari-
tati agatur, sed ad minus juxta Dei præ-
cepta vita hominis dirigatur. Et istud est B
de necessitate salutis, et cadit simpliciter
sub præcepto, estque gradus infimus ca-
ritatis.

Secundo, ut in cunctis prætactis, non
solum nihil caritati contrarium fiat, sed
illa etiam relinquuntur quæ a caritatis
profectu et perfectione solent hominem
impedire ; et illa agantur quæ ad super-
erogationem pertinent, et caritatem ex sua
natura augere atque perficere consueve-
runt. Hic autem est gradus caritatis se-
cundus ac medius, in hac vita possibi-
lis, ad religiosos præcipue spectans, qui

Luc. ix, 23;
xiv, 26, 33. terrena omnia et propinquos relinquunt,
abnegantes insuper et se ipsos, seque Deo
in manu vicarii sui offerentes in holocau-
stum, quatenus a multis abstracti, et a
carnali affectu ac voluptate remoti, a pro-
pria quoque libertate nudati, uni, summo,
necessario bono purius vacent spirituali-
busque inhærent, et omnino transformen-
tur in ipsum ac possideantur ab ipso. Hic
gradus caritatis cadit sub evangelicæ le-
gis consiliis, ad quæ tamen religiosi post D
suam professionem tenentur, quia et ipsa
consilia tunc eis in præcepta vertuntur, ad
minus principalia tria consilia.

Verumtamen gradus hic caritatis latitu-
dinem habet, quum quidam in hac vita
dicantur in caritate perfecti, ut viri her-
oici, in quibus passiones sunt penitus
mortificatæ ac reformatæ, et spiritualis
amor sic dominatur quod amor privatus
prorsus extinctus est, omnisque affectio
inordinata proprii commodi est sepulta ;

A qui extra Deum nil diligunt, neque ad
creata inordinate afficiuntur, quantum hu-
mana fragilitas in hac vita permittit. Qui
etsi quandoque venialiter peccent, tamen
per caritatis ardorem, per contritionis ve-
hementem vigorem, per sapientiam de
sua culpa pudorem, atque per alia virtuosa
exercitia multa et magna, pro suis quo-
tidianis culpis non solum satisficiunt ple-
ne, sed ultra hoc plurimum promerentur
ac crescent. Nam et ipsi ita appellantur
perfecti, ut nihilo minus assidue possint
plus perfici, et omni hora proficiant. Id-
circo lignum, fœnum stipulamque non *I Cor. iii,*
colligunt, sed morientes mox evolant. Ex ^{12.}
quibus elicitor, quod etiam perfectio ista
caritatis graduum latitudinem sortiatur, et
diversos habeat gradus, secundum quod
unus alio sanctior in hac vita fuit aut est.
Siquidem quidam Sancti post hanc vitam
pœnas purgatorii ad tempus passi legun-
tur, quia cremabile quid, utpote lignum, *Ibidem.*
fœnum, stipulam, secum tulerunt.

Tertio, præfatum caritatis præceptum
ita intelligitur, ut rationalis creatura jugi-
ter, sine interpolatione seu interruptione,
secundum extremum posse suum, secun-
dum omnes suas potentias actualiter in
Deum pure feratur et quiescat, absque ad-
mixtione totius erroris et culpæ. Et iste
est gradus tertius caritatis, vere perfectus,
respectu cuius, gradus caritatis Sancto-
rum in hac vita perfectus, est imperfe-
ctus, quanquam et ille perfectus dicatur
in suo statu et genere.

Sed quum diligere sit actus proprius
voluntatis, cui soli vere, subjective atque
formaliter caritas inest, quomodo ratio-
nalis creatura dicitur Deum diligere tota
mente cunctisque viribus in quibus ca-
ritas et ejus actus eliciti non inveniuntur?
Respondeatur, quod non eodem modo di-
citur homo Deum diligere toto corde et
tota mente, etc. Dicitur namque Deum *Luc. x, 27.*
toto corde diligere formaliter et directe,
sed tota mente, et tota anima, et omnibus
viribus, in quantum actus intellectus, in-
tentio animæ et inferiorum virium opera-

tiones, secundum caritatis imperium, exigentiam, et profectum seu congruentiam diriguntur et exercentur. Itaque hoc modo Deum toto corde diligere, est eum actuali ferventissimoque amore indesinenter secundum totum posse voluntatis amplecti et velle, in eo complacentiam plenam ac puram habere, et ejus infinitae beatitudini totis præcordiis congaudere, omni inordinato et impertinenti affectu in æternum prorsus excluso. Porro, sic Deum tota mente diligere, est ejus beatificæ contemplationi incessabiliter juxta extremum posse intellectivæ potentiae absque omni errore esse intentum. Diligere autem eum sic tota anima, est tota animæ intentione actualiter semper esse erectum ad Deum in omni actione, intuitione ac dilectione. Diligere vero Deum omnibus viribus, est ceterarum virium operationes indesinenter habere in eum erectas, et secundum ipsius voluntatem directas, ita quod Dei dilectio erit omnium illorum actuum ratio : quod totum post generalem resurrectionem, resumptis corporibus, complebitur consummate in Sanctis, quia tunc universorum interiorum exteriorumque sensum actus, et utriusque appetitus affectiones, atque aliarum potentiarum operationes, ac corporis motus, ordinatissimi et pacatissimi erunt in Deo, et ad ejus contemplationem, dilectionem, laudem ac honorificentiam conferent. Denique, tam plenissima ac prædominans gratia, tanta gloriæ plenitudo tunc erunt in Sanctis, quod omnia ista, non tantum absque omni labore et difficultate, sed insuper cum inæstimabili suavitate ac summa felicitate atque lætitia efficientur in eis, et fient ab eis.

Ecce in isto consistit beatitudo Sanctorum, gloria civium supernorum, finis omnium electorum. Ad hanc felicitatem conditi sumus, et ei quotidie appropinquare debemus. Cui quo amplius propinquamus, eo perfectiores consistimus.

Studeamus igitur incessanter in caritate proficere, in contemplatione succrescere,

A Deo frequentius ac stabilius inhærere, in ipso magis ac magis defigi ac immorari sine evagatione et obnubilatione, præser-tim orando, psallendo, meditando ac celebrando. Istud debet esse exercitium nostrum, studium, occupatio, labor, intentio, quatenus omne bonum quod agimus, etiam ad Dei gloriam et honorem actualiter ac sæpius ordinemus. Si istud non agimus, nos ipsos negligimus. Quid etenim aliud operari habemus, quum simus ab exteriorum sollicitudine et temporali pro-

B visione exonerati, atque divinis totaliter mancipati, aptissima quoque media ad ista habentes, quibus nequaquam abutimur?

Postremo, Salvator in evangelio isto docet quanta mala ac nocuenta homini infligant peccata mortalia. Primo equidem, privant eum donis gratuitis, utpote caritate ceterisque virtutibus ac donis infusis. Secundo, mortificant præcedentia merita. Tertio, privant hominem hereditate superna ac gloria sempiterna. Quarto, vulnerant C naturalia, imo et spiritualiter perimunt animam. Per peccata quippe moritur anima morte culpæ, et naturales animæ vires inficiuntur. Quinto, faciunt hominem servum ac membrum diaboli, atque iniquitatis ministrum. A quo enim quisque superatus est, hujus et servus est, ut princeps ^{II Petr. ii.} ^{19.} ait Apostolorum. Sexto, summæ Trinitatis imaginem in homine deformant, et multiplicem in anima causant defectum, utpote pronitatem ad vitia, infirmitatem resistendi temptationibus et peccatis, et captivatio-

D nem sub vitiis, quemadmodum Salomon profitetur : Iniquitates suæ capient impium, et funibus peccatorum suorum constringentur. Septimo, trahunt ad alia vitia, imo ad graviora, quia peccatum quod per pœnitentiam non deletur, mox pondere suo trahit ad aliud. Octavo, rationem excæcant, judiciumque pervertunt, et spiritualiter insensibilem efficiunt hominem. Nono, ad æternam damnationem obligant peccatorum, et illuc perducunt impenitentem.

Quum ergo tot tamque incomparabilia

Ecclesi xxii, nōcumenta homini infligant peccata, quasi
2. a facie colubri, et tanquam a vultu infernalī serpentis, hoc est diaboli, fugiamus ea. Negligentiam atque pigritiam repellamus, quum ad perfectionem tendere obligemur; temeraria judicia, prava colloquia, detractoria verba, discordiæ semina, velut

A diabolica detestemur venena; iram, impatientiam, contentionem, aversionem, et omnem perversitatem ac proximi læsionem, sicut mortifera animarum pocula et sicut mortis æternæ pignora semper abominemur. Ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, etc.

DOMINICA XIV POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

SPIRITU AMBULATE, ET DESIDERIA CARNIS NON PERFICIETIS. Galat. v, 16-24.

VAS electionis sanctus Apostolus, ad carnalium affectionum ac operum deviationem nos hortatur in praesenti epistola, dicendo : *Spiritu ambulate*, hoc est, secundum Spiritus Sancti instinctum, vel secundum angelicæ inspirationis directiōnem, aut secundum rectæ rationis judicium agite, sequendo Spiritus Sancti inclinatiōnem, angelicam inspirationem, rectæque rationis censuram. Ratio namque, secundum Philosophum, deprecatur ad optima.

De Divin. nom. c. iv.

Divinus quoque Dionysius : Optimum (inquit) hominis est esse et vivere secundum rationem. *Et desideria carnis non perficietis*, id est, carnales concupiscentias non deducetis ad effectum, neque præbebitis eis consensum, qui coram Deo pro opere reputatur.

Ecclesi. xviii, 30.

Caro enim, id est appetitus sensitivus, seu anima secundum carnem, vel homo ipse ex parte sensualitatis, *concupiscit adversus spiritum*, hoc est, ea desiderat quæ rectæ rationi contrariantur, videlicet delectationes carnales, immundas, de quibus in Ecclesiastico præcipitur : Post concupiscentias tuas non eas, et a voluptate tua avertere. Vel, « *Caro concupiscit* », hoc est, ad concupiscentium inclinat : in carne enim radicaliter fomes est. *Spiritus autem*, id est appetitus intellectivus, seu ratio, vel anima secundum partem suam superiorem, concupiscit *adversus carnem*, id est ea quæ carni et sensualitati molesta sunt, utpote sobrietatem, continentiam,

A corporis castigationem, divinorum frequentem ac stabilem vacationem. Et istud verum est de spiritu bene disposito ; in vitiosis autem hominibus ratio victa est, et sensualitati consentit ac servit. *Hæc enim*, videlicet spiritus et caro, *sibi invicem adversantur*, appetendo contraria, sicut prædictum est. Caro enim appetit delectabilia sibi in se ; spiritus vero cupit bona honesta per respectum ad Deum. In virtuosis tamen hominibus caro et appetitus sensitivus rationi subduntur per virtutes morales. *Ut non quæcumque vultis*, secundum rationis judicium, *illa faciatis*, propter rebellionem sensualitatis sæpe impeditis quæ bona sunt, juxta illud ad Romanos : Non quod volo bonum, hoc Rom. vii, 15. facio. Vel sic : « *Hæc sibi invicem adversantur*, ut non quæcumque vultis », id est non omnia ad quæ inclinationem habetis, « *faciatis* », sed per rationem prava desideria refrenetis, ne in manus dæmonum incidatis, secundum illud Ecclesiastici : Si præstiteris animæ tuæ concupiscentias Ecclesi. xviii, 31. ejus, facient te in gaudium inimicis tuis. Sicque dictio ista, « *ut* », tenetur concomitanter : quia ex mutua adversatione carnis et spiritus sequitur, quod non licet nobis facere cuncta quæ volumus. Unde prima Petri habetur : Obsecero vos abstinere I Petr. ii, 11. a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam. *Quod si spiritu ducimini*, id est, si a Spiritu Sancto movemini, *non estis sub lege*, id est, legi Moysis non estis

subjecti, quantum ad cærimonialia legis A præcepta, nec quoad præcepta ejus judicialia.

Denique spiritus multipliciter sumitur in Scripturis. Primo, pro intellectuali et separata substantia : sive Deus et angeli spiritus appellantur, juxta illud, Spiritus est Deus. Et Sadducæi dicunt, nec spiritum nec resurrectionem esse : ubi per spiritum angelus designatur. Secundo, pro substantia animæ : sive Stephanus ait, *Ibid. vii, 59.* Domine, accipe spiritum meum. Tertio, pro superiori parte seu potentia animæ, sicut hoc loco. Quarto, pro virtute imagi- *Apoc. i, 10.* nativa, ut in Apocalypsi : Fui in spiritu in dominica die. Quinto, pro subtilli humore per quem anima operationes vitales exer- *Sap. ii, 3.* cet in corpore : unde Sapiens ait, Spiritus diffunditur tanquam mollis aer. Sexto, pro aere aut vento, de quo quidam exponunt *Gen. i, 2.* illud Genesis : Spiritus Domini ferebatur *Joann. iii, 8.* super aquas ; et illud Joannis, Spiritus ubi vult spirat.

Subinde opera carnis exponuntur. *Ma-*
nifesta autem sunt opera carnis, id est ope- C
ra vitiosa ad quæ caro inclinat, quæ sunt,
fornicatio, id est coitus soluti cum soluta, D
immunditia, id est vitium contra naturam
 prorsus turpissimum, *impudicitia* in ad-
 spectu, tactu, oculis atque amplexibus,
 quæ ad libidinem provocant, *luxuria*, quæ
 est nomen commune quo ceteræ species
 luxuriæ jam non expressæ designantur,
idolorum servitus, quæ interdum ex luxu-
 ria nascitur, sicut in Salomone, *veneficia*,
 id est sortilegia, *inimicitiae*, quæ ex pri-
 vato generantur amore, *contentiones ver-*
 borum, *œmulationes*, id est invidentiæ
 eorum qui idem appetunt, sed unus impe-
 ditur per alium, ut dum plures ad præla-
 tionem adspirant, *iræ, rixæ*, id est lites
 verborum, *dissensiones* animorum, quant-
 um ad partialitates, *sectæ*, id est separati-
 ones dissentientium jam firmatæ, *invidiæ,*
homicidia, ebrietates, comessationes, et his
similia, quæ prædicto vobis esse vita-
da, antequam præoccupemini morte, sicut
prædicti : quoniam qui talia agunt, id est

A aliquid horum, *regnum Dei non consequen-*
tur. Ex quo duo sequuntur : primo, quod omnia hæc sunt peccata mortalia; secundo, quod damnati nunquam liberabuntur. Et quod ait, Regnum Dei, id est æternam salutem, non obtinebunt, nec ad triumphantem pertinebunt Ecclesiam, intelligendum est, nisi vere et condigne pœniteant.

Deinde enumerantur opera Spiritus, id est, quæ a Spiritu Sancto in nobis causantur, et spiritui nostro rationali insunt atque convenient. Dicuntur quoque hæc B opera, fructus, ad similitudinem fructus materialis. Quemadmodum enim hujusmodi fructus ex terra seu arbore oritur, et cum quadam dulcedine degustatur, sic opera ista a Spiritu Sancto principaliter, atque a nostro spiritu divinitus confortato nascuntur, animamque delectant. Ait ergo : *Fructus autem Spiritus, id est Spiritus Sancti, seu spiritus nostri rationalis, se-*
cundum sensum prætactum, est caritas, id est actus dilectionis divinæ ac frater-
 næ, *gaudium spirituale, non carnale aut*
 sacerdotiale, *pax, id est tranquillitas mentis* in Deo, *patientia, id est æquanimis per-*
pessio adversitatum, longanimitas, id est stabilis aut diurna exspectatio bonorum divinitus promissorum (de quibus ait Propheta : *Credo videre bona Domini in terra Ps. xxvi, 13.* viventium), *bonitas, id est benevolentia,* *benignitas, id est executio benevolentiae* hujus in beneficiendo ac subveniendo egentibus, *mansuetudo, id est tractabilitas* iram refrenans, *fides, id est fidei certitudo* sive fidelitas, *modestia, id est moderamen-*
 D *D in verbis et factis, continentia, id est re-*
frenatio voluptatum laboriosa, castitas, id est repressio venereorum et concupiscentiæ prompta ac facilis. *Continentia nam-*
 que et castitas, quamvis circa idem versen-
 tur, nihilo minus distinguuntur : quoniam continens sustinet concupiscentias fortes, sed ab eis non vincitur ; castus vero nec sustinet eas.

Denique horum duodecim fructuum Spiritus, ad quos alii reducuntur, distinctionem et sufficientiam ponit S. Thomas

q. LXIX, a. 3. in prima secundæ hoc modo : Fructus distinguuntur secundum diversum processum seu variam operationem Spiritus Sancti in nobis. Primo enim mens ordinatur in se ipsa per spiritualem amorem. Ideo primus fructus est caritas, sine qua nihil rationem fructus sortitur, et in qua Spiritus Sanctus specialiter datur. Secundus fructus est gaudium, quod caritate producitur : quoniam amans ex unione sua cum amato gaudet, quam unionem caritas facit. Tertius fructus est pax, quæ est gaudium imperturbatum, dum nec ab exterioribus mens turbatur, nec ab interioribus desideriis fluctuantibus inquietatur. In malis quoque seu adversis bene se habet mens dupliciter : primo, ne ex imminentia aut illato malo tristetur, quod fit per patientiam, qui est fructus quartus; secundo, ne ex dilatione boni sperati frangatur, quod fit per longanimitatem, qui est quintus fructus. — Secundo, bene disponitur homo ad id quod est juxta se, puta ad proximum suum, primo per voluntatem beneficiandi, quod spectat ad bonitatem, qui est fructus sextus; secundo, per voluntatis hujus executionem, quod fit per benignitatem, qui est septimus fructus; tertio, absque commotione et ultionis affectu tolerando mala illata, quod fit per mansuetudinem, qui est fructus octavus; quarto, ne fraude aut dolo alicui noceamus, quod fit per fidem pro fidelitate quæ est pars justitiae sumptam; si vero fides sumatur pro certitudine fidei quæ est virtus theologica, sic per eam bene disponitur homo ad id quod su-

A pra se est, hoc est ad Deum, subdendo ei proprium intellectum. — Tertio, recte disponitur mens ad id quod infra se est : primo, quantum ad verba et actus, quod fit per modestiam, qui est decimus fructus; secundo, quantum ad interiorem passionem seu concupiscentiam: et ita ponuntur alii duo fructus, videlicet continentia et castitas, quarum differentia posita est.

Præterea agnoscendum, quod fructus sunt actiones virtutum, vel delectationes actibus virtuosis annexæ. Idecirco caritas, B patientia, mansuetudo, etc., prout fructus vocantur, non sumuntur pro ipsis habitibus, sed pro habituum actibus vel delectationibus.

Adversus hujusmodi, id est contra præfatos fructus, *non est lex* prohibens eos, sed lex est pro eis, quia commendat et præcipit eos. *Qui autem sunt Christi*, hoc est, per fidem et caritatem ei conjuncti sunt, et ad eum sic pertinent, *carnem suam crucifixerunt*, id est, spiritualiter mortificaverunt per exercitia virtuosa jejuniorum, abstinentiarum, vigiliarum, disciplinarum, *cum vitiis* exterioribus, et *concupiscentiis* interioribus, tam vitia quam concupiscentias extirpando. Sed contra istud objici potest, quia dum aliquis carnalis de novo convertitur, per fidem et caritatem spectat ad Christum, et tamen carnem suam nondum sic crucifixit; item imperfecti nondum sic sua corpora crucifixunt, et tamen sunt Christi. Respondeatur, quod isti actu, vel proposito, aut inchoatione, sua corpora crucifixunt.

SERMO PRIMUS

DE FRUCTIBUS SPIRITUS QUIBUS ORNARE SE DEBENT BONI RELIGIOSI.

FRUCTUS *Spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia.* Galat. v, 22.

Ad hoc tendit tota moralis doctrina sacrae Scripturæ, ut homo corpus suum

D subjiciat animæ, sensualitatem rationi, rationem et voluntatem Deo. Idecirco Apostolus ad istud frequenter et copiosissime nos hortatur. Præterea, quum corpus in-

strumentum sit animæ et quasi servus A ipsius, anima autem finis ac domina corporis sui, tunc corpus subjicitur animæ quando ea exercet quæ expeditum animæ ad salutem, ita quod ei obedit ac servit in

I Cor. ix, 27. bonis operibus, sicut ait Apostolus : Castigo corpus meum, et in servitatem redigo.

Quod nihil aliud est quam quod in præ*Galat. v, 24.* senti ait epistola : Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. Unde ad Romanos hortatur :

Rom. vi, 13. Non exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed arma justitiae Deo. Quemadmodum enim princeps terrenus dat suis militibus ac ministris congrua arma, ut per ea sibi deserviant, suam patriam defendendo, suis hostibus repugnando, atque se ipsos a morte ac vulneribus præservando; sic Deus nobis contulit membra, ut per ea in bonis operibus sibi deserviamus, Ecclesiam adjuvemus, vitiis renitamus, et contra animarum pericula muniamus, audiendo verbum Dei per aures. Quemadmodum ergo pravissimus ac infidelissimus reputaretur minister principis, qui per arma sibi a suo principe data, impugnaret principis plebem ac patriam, et principi injuriaretur, et tandem se ipsum occideret; sic infidelissimi, pesimi atque stultissimi sunt omnes iniqui qui sui corporis membris abutuntur in contumeliam Creatoris, exercendo per ea opera vitiosa a Deo prohibita, et alios scandalizando, ac proprias animas spiritu-aliter occidendo. Unde de talibus Salomon

Eccle. i, 15. loquitur : Stultorum infinitus est numerus. Istud tamen specialiter faciunt luxuriosi, gulosi et violenti, qui corpora sua Deo consecrata et templo Spiritus Sancti effecta violant, et dæmonum habitacula faciunt, membraque Christi membra faciunt meretricis.

Insuper sensualitas rationi subjicitur, dum appetitus sensitivus sic regitur et frenatur, quod circa sua objecta, videlicet sensibilia et carnalia ac caduca, non afficitur, nec movetur, nec operatur, nisi secundum rectæ rationis judicium; sique

A carnalia desideria reprimuntur, et ira, impatientia, avaritia, ac ceteræ passiones animæ, superantur, juxta illud ad Ephesios : Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor tollatur a vobis. Unde in præsenti docet ac jubet epistola, ut opera carnis *Ephes. iv, 31.* Galat. v, 19-21.

temus, videlicet fornicationem, impudicitiam, comessationes, ebrietates, ac cetera in textu epistolæ tacta atque exposita.

Circa quæ considerandum est diligentissime, quod inter peccata æternam damnationem promerentia, ponit Apostolus iram,

B rixam et dissensionem. Timeant ergo ac tremant, qui tam proni sunt ad irascendum, ad contendendum, ad dissentendum ab aliis in his quæ bona existunt. Si enim ista ex suo genere sunt peccata mortalia, prout docet Apostolus, multo magis consuetudo eorum mortalis est et valde damnable. Reprimat ergo unusquisque et vincat se ipsum, ac pessimæ consuetudini reluctetur. Regnum enim cœlorum vim *Matth. xi, 12.*

patitur. Et Salomon protestatur : Non sis *Eccle. vii, 10.*

facilis ad irascendum, quoniam ira in sinu *Prov. xiv, 17.*

C stulti requiescit ; et rursus, Qui impatiens est, operatur stultitiam. Apostolus quoque : Noli (inquit) verbis contendere ; ad *II Tim. ii, 14.*

nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. Itemque : Si quis videtur contentiosus esse, nos tales consuetudinem *I Cor. xi, 16.*

non habemus, neque Ecclesia Dei. Multa etenim mala ex rixis et contentionibus oriuntur, et dishonestum est his vitiis sub-jacere. Propter quod in Proverbiis scrip-tum est : Honor est homini qui separat *Prov. xx, 3.*

se a contentionibus. Et alibi scriptum est :

D Memento novissimorum tuorum ; et, Absti-ne te a lite. *Ecli. xxviii, 6, 10.*

Præterea docet nos sanctus Apostolus, ut omnia vitia caritati fraternæ contraria fugiamus, videlicet inimicitias, æmulatio-nes, invidias, quia mortalia sunt peccata, quibus damnatio debetur æterna. Sed contra hoc multi jam faciunt, qui non solum pro injuria eis illata, sed etiam pro injuria aut læsione propinquis aut amicis eorum irrogata, concipiunt contra injuriatores in-vidiam, inimicitiam, et propria auctoritate

vindictam exercere cupiunt. Qui rebelles sunt Christi præcepto dicen-

Matth. v. tis : Diligite inimicos vestros, benefacite
44, 45.

his qui oderunt vos, et orate pro perse-
quentibus et calumniantibus vos, ut sitis
filii Patris vestri qui in cœlis est. Unde
qui non implent istud, non sunt filii Patris
cœlestis, sed dæmonis. Simus ergo concor-
des in bonis, et caritativi ad invicem, at-
que unanimes in Dei obsequio, quemad-
modum ad Romanos monet Apostolus :

Rom. xv. 6. Unanimes uno ore honorificetis Deum.

Insuper, juxta doctrinam Apostoli in B
hodierna epistola, studeamus in nobis ha-

Galat. v. bere duodecim fructus Spiritus, de quibus
22, 23.

in expositione epistolæ tactum est : primo-
que omnium, caritatem et ferventem affe-
ctum ad Deum, deinde ad proximos, ita ut
cum delectatione interna diligamus Deum ac homines, sicque spirituali gaudio im-
pleamur. Quum enim gaudium oriatur ex
apprehensione vel præsentia boni conveni-
entis, et ipse Deus gloriosus ac adorandus
sit bonum infinitum, incomparabiliter deli-
ciosum, convenientissimum, dulcissimum,

Ps. xxxvi. 4. hortatur Propheta : Delectare in Domino.
Cujus delectationis fructum subjungit, ad-
dendo : Et dabit tibi petitiones cordis tui.

Philipp. iv. Unde monet Apostolus : Gaudete in Domi-
no semper. Et utique qui cordialiter super

omnia diligit Deum, cogitando de ipso
consolationem sentit internam gaudium-
que sincerum, prout Psalmista de se ipso
fatetur : Memor fui Dei, et delectatus sum.

Ps. lxxvi. 4. Verumtamen homo spirituali gaudio est
indignus, qui vanas consolationes vel tur-
pes delectationes requirit.

Amplius, juxta documentum Apóstoli,
pacem spiritualem in nobis studeamus ha-
bere et conservare, quatenus quidquid ad-
versitatis foris evenerit aut intus surrexe-
rit, mens in Deo quiescat, in ipso stabiliter

A perseveret, dicendo : Mihi autem adhærere *Ps. lxxxii.*
Deo bonum est; ponere in Domino Deo ^{28.}
spem meam. Nil etenim evenit nobis nisi
ordinante providentia Dei, de cuius circa
nos dispositione debemus esse contenti,
nec inordinate turbari, contrastari, neque
illicite reluctari.

Postremo, secundum apostolica docu-
menta, debemus esse longanimes in spe,
et Deo ferventer servire; nec longum no-
bis apparere debet tempus præsentis vitæ,
in quo æternam possumus beatitudinem
promerer, quum vix momentum sit com-
paratione æternitatis quæ restat. Unde Ja-
cobus dicit : Exemplum accipite longani-
mitatis, et laboris, et patientiæ, Prophetas, *Jacob. v. 10,*
11; Job 1, u,
XLII.
qui locuti sunt in nomine Domini : ecce
beatificamus eos qui sustinuerunt; suffe-
rentiam Job audistis, et finem Domini vi-
distis. Itaque, quum sancti veteris Testa-
menti, imo et illi qui ante illud a principio
mundi fuerunt, Domino tam fervide ac
longanimiter ministraverint, qui certi ta-
men fuerunt non nisi post longissima tem-
pora posse se adipisci salutem, quanto
magis nos Christiani qui certi sumus mox
post vitæ finem præsentis posse nos beatifi-
fice coronari, deberemus Altissimo ferven-
tissime famulari? Abjiciamus ergo omnem
acediam ac torporem, et mente promptissi-
ma Deo obtemperemus, simusque bene-
voli et benigni ad proximos, ut pie ac dul-
eiter afficiamur ad eos, et consilium atque
auxilium eisdem pro posse exhibeamus.

Sed et moderamen servemus in verbis
et factis ac moribus, et custoditi ac timo-
D rati semper simus in omnibus. Unde in
Vitaspatrum narratur, quod quum archi-
episcopus Alexandrinus Theophilus venis-
set in eremum ad visitandum sanctos
Pères ac Fratres, dixerunt Fratres viro
sanctissimo abbatì Pambo : Abba, die unum
verbum salubre archiepiscopo, ut aëdifice-
tur cor ejus in loco isto. Quibus abbas
Pambo respondit : Si non aëdificatur in si-
lentio meo, non aëdificabitur in verbo meo.
Rursum, quum alia vice Alexandrinus ar-
chiantistes venisset in montem deserti *, * Nitriæ

occurrissetque ei abbas loci illius, dixit ad eum episcopus : Quid amplius invenis in loco hoc, abba? Cui abbas respondit : Indesinenter custodire, reprehendere et

A culpare me ipsum. Cui episcopus : Non est, inquit, alia via. Ecce quam moderati in verbis, custoditi in omnibus et humiles erant sanctissimi illi Patres.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

DUM IRET JESUS IN JERUSALEM, ETC. Luc. xvii, 11-19.

HODIERNO in evangelio describitur ad litteram valde præclarum Christi miraculum, imo decem miracula ejusdem speciei pariter facta, videlicet decem leprosorum curatio. Estque lectio ista evangelica litteraliter plana, sed spiritualibus sensibus plena. Ait ergo Lucas evangelista : *Dum iret Jesus in Jerusalem, id est versus civitatem illam. Et istud contigit modicum ante festum Palmarum, passione Christi instantे. Transibat per medium Samariam et Galilæam, id est, per medium provinciarum istarum, in quibus multoties prædicavit ac multa egit miracula.*

Et quum ingrediceretur quoddam castellum, occurserunt ei decem viri leprosi, qui ex deliberatione atque industria observabant Christi iter, ut curarentur ab eo, quia de ejus miraculis plura magnifica audierunt : propter quod confidebant se posse ab eo sanari, quamvis lepra sit morbus incurabilis per naturam. Qui stete-

Lev. xiii, 46. runt a longe : quia secundum legem Moysis, non poterant inter alios commorari ac conversari.

Et propter reverentiam Christi non accesserunt ad eum, de sua immunditia, secundum Theophilum, verecundantes, et suspicantes quod Jesus eos forsitan fastidiret propter fœditatem eorum. *Et levaverunt vocem suam, dicentes. Ex vehementi namque desiderio curationis a tam gravi infirmitate, proruperunt in altam vocem. Jesu præceptor, id est, qui tantæ auctoritatis ac potestatis es, ut rite præce-*

B ptor voceris. Præcipere autem competit Christo, secundum suam divinitatem, absolute, universaliter et plene; secundum naturam quoque suam humanam, convenit ei participative ac ministerialiter quantum ad divinitatem, sed excellenter respectu creaturarum, quia et Christi humanitas omni creaturæ prælata est. *Miserere nostri, id est, compatere nobis tam afflictis, miseris et infirmis, et compatiendo succurre, beneficium curationis præstando.* Quemadmodum autem isti leprosi pro corporali curatione tam affectuose et alte clamaverunt ad Christum, sic et nos pro spirituali curatione a vitiis clamare ad Christum debemus et dicere : Jesu præceptor, miserere mei. Imo, quo mortale peccatum pejus est omni lepra corporea, eo præcordialius atque instantius orandum est pro sanatione mentis a vitiis, quam corporis a lepræ aut cujuscumque infirmitatis incommunitatibus. Sed, heu! multi plus dolent ac deflent exteriora damna et mala pœnalia, quam mala interiora perpetua, id est peccata mortalia.

Quos ut vidit, non solum corporali intuitu, sed et piæ compassionis affectu, dixit, compassionem internam extendendo in opus : Ite, ostendite vos sacerdotibus. Non dixit, Jubeo vos sanari, aut, Curo vos; sed, « Ostendite vos sacerdotibus » : ut doceat nos omnem ostentationem superbiamque vitare, ne magna agamus, nec quidquam agere cupiamus propter hominum admirationem, applausum aut laudem ; et item,

Lev. xiv, 2. quia præceptum fuit in lege, ut mundati a lepra se sacerdotibus præsentarent, quatenus sacerdotes judicarent an vere essent mundati, et etiam ut pro sua emundatione sacrificium Deo offerrent, prout lex jussit. Tertio misit eos ad sacerdotes propter mysticam rationem, videlicet ad insinuandum quod peccatores spiritualiter lepra infecti, a Deo curari optantes, sacerdotes debent accedere, et corda sua per confessionem eis integre aperire.

*Et factum est dum irent, mundati sunt a lepra antequam ad sacerdotes venirent : primo, ad declarandum Christi pietatem atque potentiam ; secundo, ne virtute sacrificii legalis aut sacerdotum putarentur curati ; tertio, ad commendandum meritum fidei ac obedientiae leprosorum istorum, qui juxta Christi præceptum protinus ire cœperunt, seque curandos firmiter cre*I Reg. xv, 22.* diderunt. Melior quippe est obedientia quam victimæ, ut Samuel loquitur primo Regum.*

*Unus autem ex illis, id est de numero leprosorum illorum, ut vidi per experientiam ac corporalem intuitum, corpore suo subito mirabiliter immutato in colore et dispositione, pristinoque cessante dolore, quia, id est quod, *mundatus est* a lepra corporali, imo et spirituali : quia ut creditur, Christus verus Deus, cuius perfecta sunt opera, quos corpore curavit, spiritualiter quoque sanavit ab omni culpa mortali ; *regressus est* ad Jesum ut gratias ageret, *cum magna voce*, hoc est devota et affectuosa laude et gratiarum actione, *magnificans Deum*, id est, Deum esse omnipotentem, magnum et misericordem protestans. Quamvis autem vir iste nondum explicite credidit Jesum esse verum Deum, credidit tamen quod esset magnus et sanctus propheta, per quem Deus operaretur miracula. *Et cecidit in faciem suam ante pedes ejus*, scilicet Christi, ei *gratias agens*, humiliter regratiando pro tanto beneficio, pro quo satis regratiari nequivit : quia ut*

A in Ecclesiastico scriptum est, *Non est census super censem salutis corporis*. *Et hic erat Samaritanus*, id est natione gentilis, utpote de illorum semine natus quos Salmanasar rex Assyriorum, translati decem tribubus, constituit in terra Samariæ, ut quarto Regum habetur. Et forte leprosus iste fuit proselytus, id est ad Judaismum jam ante conversus. Denique, per hoc quod dicitur Samaritanus fuisse, innuitur quod alii novem fuerunt natione Judæi. Per hoc quoque quod iste solus ad Jesum regres*Eccli. xxx, 16.* sus est, præfigurata est gentilium ad Christum conversio, Judæis in perfidia sua manentibus. Alii vero novem non redierunt ad Christum, quia forsitan sacerdotes eos ad hoc induxerunt, ut aestimarent se non Christi virtute sed legis, esse curatos.

Respondens autem Jesus, dixit : Nonne decem leprosi mundati sunt ? Et novem ubi sunt ? quasi dicat : Ad oculum patet ingratitudo illorum. Non est inventus de illis decem, qui rediret ad me, et daret gloriam Deo, id est, de sua miraculosa curatione Deo regratiaretur, ejusque pietatem et potestatem extolleret, atque in se declaratas denuntiaret, nisi hic alienigena, id est natione gentilis, et quantum ad hoc alienus a Deo ac lege. Quæritur, quomodo isti novem ad Christum non redierunt, si non corporaliter tantum, sed spiritualiter quoque ab eo fuerunt curati. Et respondendum, quod eundo ad sacerdotes, corporaliter spiritualiterque mundati sunt, sed postea seducti a sacerdotibus, aut ali-

D unde subversi creduntur.

Et ait illi Jesus : Surge a terra in qua jaces prostratus, atque a pristina conversatione, vade ad loca tibi accommoda, et de bono in melius, atque a via præsentis exsilii ad patriam salutis æternæ, quia fides tua te salvum fecit, id est, actu fidei tuæ qua credidisti te posse curari a me, meruisti curari, etsi non de condigno, saltem de congruo.

SERMO SECUNDUS

DE SPIRITALI SIGNIFICATIONE LEPROSORUM, ET QUÆ REQUIRANTUR
AD INTEGRITATEM SPIRITALIS SANITATIS.

CORRUPTI sunt, et abominabiles facti sunt in iniquitatibus. Ps. XIII, 1; LII, 2.

Secundum Scripturas, duplex est corruptio, et duplex incorruptio sive integritas. Est enim corruptio corporalis, sicut dum res corporalis in partes dividitur, vel partes ejus ab invicem separantur. Huic corruptioni opponitur corporalis integritas. Alia est spiritualis corruptio, qua rationalis seu intellectualis substantia a veritate et bonitate recedens, per falsitates et pravitates distrahitur. De qua in

Osee x, 2. Osee scribitur de injustis : Divisum est cor eorum, nunc interibunt. Apostolus quo-

I Cor. xv, que : Corrumptum (inquit) mores bonos colloquia prava. Hanc corruptionem formaliter facit peccatum, et ipsa culpa est

mentis corruptio, laesio et mors. Diabolus vero per suas tentationes inclinat homines ad eamdem, sed homo per liberum arbitrium est velut causa efficiens corruptionis istius. Huic corruptioni opponitur incorruptio sive integritas spiritualis, de qua

Sap. vi, 20. scriptum est : Incorruptio facit esse proximum Deo. De qua ad Thessalonicenses

I Thess. v, dicit Apostolus : Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, et

corpus, et anima sine querela servetur. Hanc integritatem seu incorruptionem facit formaliter in nobis virtus, sumendo virtutem extense, prout etiam septem dona Spiritus Sancti virtutes vocantur : nam habentem perficiunt, et opera ejus bona efficiunt.

Sed quæri potest, quid sit incorruptio ista. Et respondendum, quod ipsa est bona et virtuosa habitudo, seu consistentia mentis in Deo, seu perfecta et omnimoda creaturæ rationalis ad Creatorem suum

A conversio. Hinc incorruptio sive integritas ista vocatur sanitas mentis, pro qua oravit Jeremias, dicendo : Sana me, Domine, et sanabor ; atque Psalmista : Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum ; sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Denique, sicut totum integrale corrumpitur dum partes ejus integrales ab invicem separantur, ut si tectum, paries et fundamentum domus ab invicem dei- ciantur ; et sicut totum esse entiale corrumpi perhibetur dum partes ejus essentiales ab invicem dividuntur, ut homo dum anima recedit a corpore : sic anima hominis, quæ est totum potestativum, quoniam plures continet in se vires, spiritualiter corrumpi asseritur dum ejus potentiae per dissensionem et rebellionem dividuntur ab invicem, ita quod inferiores potentiae non obediunt rationi, vel ratio et voluntas dissentunt, ut dum voluntas contra rationis judicium inhæret peccatis. Si ergo esse volumus spiritualiter sani, incorrupti seu integri, subdamus sensitivum appetitum nostrum rationi, et rationis censuram sequatur voluntas, rationem quoque dirigat lex divina seu sacra Scriptura, quatenus secundum divinæ et evangelicæ legis præcepta ac documenta ratio regat se ipsam ac ceteras vires totumque hominem.

Praeterea spiritualem hanc integritatem præsertim efficiunt sapientia et caritas. Quemadmodum enim sanitas corporalis est integritas seu bona habitudo aut temperantia naturæ ex calido et humido, sic spiritualis integritas mentis est bona habitudo ac salutaris dispositio mentis ex directio- ne sapientiæ, quæ se habet ut humidum,

*Jer. xvii,
Ps. vi, 3.*

Ies. xi. 2. et ex imperio caritatis, quæ se habet ut calidum. Sapientia namque est summum donum Spiritus Sancti, atque dignissimus habitus perficiens rationem seu intellectum; caritas vero est summa virtus perficiens voluntatem. Hinc omnes inferiores virtutes, et dona, habitus ac scientiæ, regulandæ sunt et dirigendæ per sapientiam et caritatem, quatenus actus earum ordinentur finaliter ad Dei honorem et gloriam beatitudinemque æternam, prout sapientia dictat et caritas exigit.

Ecclesiasticus xv. 3. Insuper, quod sapientia recte compareatur humori seu aquæ, caritas autem calori seu igni, sacra docet Scriptura. Scriptum est enim in Ecclesiastico: Aqua sapientiæ salutaris potabit illum, videlicet virum justum Dominus. Isaias quoque: Haurietis (inquit) aquas in gaudio de fontibus Salvatoris; itemque, Omnes sitiens, venite ad aquas. In quibus auctoritatibus per aquas intelliguntur doctrinæ salubres quæ ex fontibus Salvatoris, id est ex quatuor Evangelistarum codicibus ceterisque Scripturarum voluminibus, hauriuntur. *Joann. iv. 13.* Christus etiam testatur: Qui biberit ex aqua quam ego dabo, non sitiens in æternum. Ex quibus omnibus constat, quod sapientia aqua vocatur, quia humor in multis assimilatur. Quod vero caritas comparetur calori, imo et ignis nominetur, patet ex eo quod Christus in Evangelio loquitur: Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? Unde evangelica lex quem sit lex caritatis, ignea lex appellatur, juxta illud Deuteronomii: In dextera Domini ignea lex. Hinc Spiritus *Deut. xxxiii. 2.* Sanctus, in die Pentecostes, in similitudine linguarum apparuit ignearum, quoniam quos implere dignatur, per caritatem facit ardentes. Propterea pigro ac tepido increpatorie loquitur Christus in Apocalypsi: *Apoc. iii. 15.* Utinam frigidus esses aut calidus; et rursus, *Ibid. 18.* Suadeo tibi emere aurum ignitum probatum, id est caritatem, quæ orationibus a Domino emitur. Unde duo discipuli quibus Christus in die resurrectionis suæ apparuit et Scripturas aperuit, quum

A ex eorum oculis Christus evanisset, dixerunt: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur nobis in via, et aperebat Scripturas?

Sed nunc breviter est tangendum, cur sapientia aquæ, et caritas igni similis prohibetur. Itaque sapientia comparatur humori: Primo, quoniam duplē sitim refrigerat vel extinguit. Est etenim sitis mala, videlicet cupiditas terrenorum, quæ crescit in infinitum, nisi per sapientiam reprimatur, juxta illud Ecclesiastæ: *Ave Eccle. v. 9.*

*B*rus non impletur pecunia. Hanc igitur sitim extinguit sapientia, quia dum homo sapit ea quæ Dei sunt, atque in contemplatione spiritualium ac cœlestium delectatur, et etiam vitæ præsentis brevitatem considerat, avarorum quoque æternam damnationem perpendit, sitim avaritiæ abjicit, acquiescens exhortationi apostoli Pauli dicentis: Habentes victum et quibus tegamur, his contenti simus. Alia est sitis bona, videlicet desiderium spiritualis profectus cœlestiumque bonorum, de qua ait

C Salvator: Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam; et Psalmista, Sitivit anima mea ad Deum fortem, vivum. Quamvis autem hæc sitis sit virtuosa, indiget tamen per sapientiam moderari: non quasi in se ipsa possit esse nimis magna, imo quo major, eo est melior; sed ne homo ex ea immoderate se habeat in exercendo opera per quæ ad iustitiam pleniorem beatitudinemque pertingitur, per quæ corpus suum destruere posset, jejunando, vigilando, et aliis modis se affligendo. Imo ipsum desi-

*D*derium bonum in se, si nimis continuetur ac intendatur, posset per accidens esse occasio mali, videlicet debilitatis sensuum et ineptitudinis ad Dei obsequium. Propter quod monet Apostolus: Rationale obsequium vestrum. Et Jeremias ait: Quia plus fecit quam potuit, idcirco perit. *Jer. XLVIII. 36.* Juxta hunc sensum in Ecclesiaste scriptum est: Noli esse justus multum, neque plus sapias quam oportet, ne obstupescas. — Porro, teste Philosopho, omnes homines naturaliter scire desiderant. Quod sciendi

32.

1 Tim. vi. 8.

Matth. v. 6.

Ps. xli. 3.

Rom. xii. 1.

36.

Eccle. vii. 17.

desiderium naturale, est quædam sitis animæ, quam refrigerat sapientia dum hominem ab inquisitione incomprehensibilium et inutilium et curiosorum, imo et minus utilium, reprimit et avertit, atque ad inquisitionem ac considerationem pertinentium ad salutem ac utiliorum et divinorum inducit, juxta illud Ecclesiastici :

Ecclesiasticus iii, 22, 24. Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper; et in supervacuis rebus noli scrutari multipliciter.

Secundo, sapientia comparatur aquæ, quoniam ignem vitiorum, ardorem libidinis, fervorem iræ, impatientiæ aliorumque *Sapientia* vii, 30. vitiorum refrigerat et extinguit. Sapientia enim, ut ait Scriptura, vincit malitiam; et divinorum degustatio quæ per sapientiam habetur, carnalium voluptatum aufert affectum. Sapientes quoque iram, impatientiam et alias superant passiones, quia efficaciter pensant quam nocivæ et irrationabiles ac inhonestæ exstant. Id cireo in libro Sapientiæ conscriptum est :

Ibid. vi, 1. Melior est sapientia quam vires, et vir prudens quam fortis. — Tertio, quia in omni anxietate, tribulatione et miseria vitae præsentis, sapientia dulciter refrigerat, consolatur ac reficit hominem. Propter

Ibid. viii, 16. quod Sapiens ait : Intrans in domum meam, conquiescam cum sapientia. Non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed gaudium et lætitiam. Unde rursus ibidem asseritur :

Ibid. ix. Sapientia erit allocutio cogitationis et tædii mei. Per sapientiam namque homo se erigit ad divinorum contemplationem, ad salutarium rerum meditationem, ad novissimorum suorum considerationem, per quas inutiles phantasiæ et cogitationes anxie repelluntur, dolores et tristitiaæ mitigantur. Hinc in Ecclesiastico scriptum est :

Ecclesiasticus, 22. Vir eruditus suavis est animæ suæ.

Præterea, caritas igni rectissime comparatur. Primo, quia frigus acediæ, id est torpore mentis, repellit. Secundo, quoniam cor in Dei ac proximorum dilectione accedit. Nempe quod homo ad Dei obse-

A qui um tardus est, hinc contingit quia ad Deum parum aut nihil afficitur; quum vero caritate perfunditur, in Deo fervescit, atque ad omnia ei complacita inardescit. Unde in Threnis ait vir justus, De excelso misit Dominus ignem in ossibus meis, et erudivit me: ubi per ossa intelliguntur superiores ac fortiores potentiae animæ. Tertio, quoniam caritas efficit hominem cum impetu ad bona promptissimum, ita ut instar ignis videatur moveri. Hinc Jeremias dicit : Factus sum quasi vir ebrius, *Jer. xxiii, 9.*

B et quasi homo madidus vino, a facie Domini. Quarto, quoniam sicut ignis levis naturæ est et ascendit, sic caritas facit cor diligentis relinquere terrena atque ad æterna ascendere, et in cœlestibus commorari, sicut Apostolus loquitur : Nostra *Philipp. iii, 20.* conversatio in cœlis est. Unde rursus hor-tatur : Quæ sursum sunt querite, ubi *Coloss. iii, 1, 2.* Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Quinto, quoniam sicut ignis consumit ligna et stipulam, sic caritatis fervor *Prov. x, 12.* peccata. Caritas enim, ut ait Scriptura, *I Petr. iv, 8.* operit multitudinem peccatorum.

Hinc itaque ad sapientiam et caritatem semper nos demus, in eis proficere studeamus, ad mentis integritatem obtinen-dam, conservandam ac perficiendam jugi-ter laboremus, atque ab omni spirituali lepra, id est mortali peccato, abstineamus; superbiam, avaritiam, luxuriam cum ceteris sceleribus detestemur; omnipotentis Dei omnia intuentis præsentiam et adspectum jugiter attendamus ac veneremur; metuendissimum Christi judicium, æterna inferni supplicia, Beatorum quoque perpetua gaudia quotidie meditemur: sieque coram Altissimo sinceriter ambulemus, moderati in verbis et factis.

Postremo, quanta sit excellentia Christi et Sanctorum novi Testamenti super Sanctos veteris Testamenti, hinc innotescit quod in toto veteri Testamento non legitur aliquis Sanctus curasse leprosum, nisi Eli-saeus, qui unum dumtaxat curasse legitur quarto Regum, videlicet Naaman qui fuit

Thren. i,
^{13.}

Philipp. iii,
^{20.}

Coloss. iii,
^{1, 2.}

Prov. x, 12.

I Petr. iv,
^{8.}

IV Reg. v,
^{1 et seq.}

princeps militiae regis Syriae. Fuitque Naaman ille, vir potens, dives, fortis et regi ac populo ejus carus ac honorabilis. Quumque Naaman percepisset in Syria de miraculis Elisei, venit ad eum cum grandi comitatu atque divitiis multis, ut curaretur ab eo. Cui Eliseus dixit per nuntium, ut

A in Jordane septies se lavaret : quod quum fecisset, a lepra sua purgatus est, in tantum quod restituta est caro ejus quasi caro parvuli pueri. Christus vero in evangelio isto legitur simul curasse decem leprosos ; multi quoque Sanctorum evangeliæ legis curaverunt leprosos.

*Luc. xvii.
12 et seq.*

SERMO TERTIUS

DE SPIRITALI SIGNIFICATIONE LEPROSORUM, PER QUOS ET UNIVERSI
DESIGNANTUR PECCATORES.

JESU præceptor, miserere nostri. *Luc. xvii. 13.*

In hodierno evangelio legitur quemadmodum unigenitus Filius Dei, salvator noster, decem leprosos curavit. In Scripturis autem per denarium universitas aliquando designatur. Per hos ergo decem leprosos, universi peccatores qui a Christo a suis curantur mortalibus culpis, rite intelliguntur. Per lepram namque omne mortale peccatum potest intelligi. Ex quo protinus innotescit, quam viles, foedi et abominabiles sint coram Deo iniqui qui multis mortalibus sunt inquinati peccatis. Si enim per lepram omne mortale accipi potest peccatum, certum est impios tot spirituales lepras habere, quot mortalibus eos contingit vitiis subjacere. Nec dubium quin omne peccatum mortale quantumcumque modicum videatur incomparabiliter turpius, magisque foetidum coram Deo existat, quam lepra quantumlibet magna coram hominibus. Quum ergo leprosus per unam lepram tam turpis ac foedus atque vitandus coram hominibus sit, quis concipere queat aut eloqui quam turpis, foedus abominabilisque coram Deo existat, qui multis mortalibus subjetur culpis, præsertim qui prava consuetudine premitur ? Hinc in Jeremia dicitur animæ peccatri : Quam vilis facta es nimis, ite-

B rans vias tuas ! Sapiens quoque ait : Odio *Sap. xiv. 9.* sunt Deo impius et impietas ejus. Rursusque scribitur : Cor iniqui cinis est, et terra supervacua spes illius, et luto vilior ^{*Ibid. xv. 10.*} vita illius, quoniam ignoravit illum qui se finxit et creavit. Quod si iniqui dicant se suum agnoscere Creatorem, audiant quid ad Titum dicat Apostolus : Coinquinatis *Tit. i. 15.* (inquit) nihil est mundum, sed inquinatae ^{*16.*} sunt eorum mens et conscientia ; dicunt se nosse Deum, factis autem negant, quum sint abominati et reprobi.

Itaque per lepram potest intelligi omne mortale peccatum. Primo, quoniam sicut lepra efficit hominem ita infectum, contagiosum et foedum, quod a communi hominum conversatione dividitur, atque seorsum habitare compellitur ; sic omne mortale peccatum privat hominem communione fidelium, facitque eum coram Deo excommunicatum, ita quod a mystico Christi separatus est corpore, nec vivum Salvatoris est membrum, sed ad diaboli pertinet corpus, et membrum est diaboli. D Recte ergo dicitur excommunicatus, quoniam coram Deo privatus est communione bonorum fidelium, ita quod non est participes operum virtuosorum quæ a fidelibus fiunt. Quum etenim boni et virtuosi Christiani sint unum mysticum corpus Christi, per caritatem connexi, meritum unius com-

Ps. cxviii.
63.

municatur et aliis, et bona quæ in Ecclesia generaliter fiunt, singulis prout capaces sunt et condigni, communicantur. Propter **C**ontra Ps. cxviii. quod dixit Prophetus ad Dominum : Particeps ego sum omnium timentium te et custodientium mandata tua. Et utique valde horrendum atque nocivum est, coram Deo esse taliter excommunicatum, quamvis Ecclesia excommunicationis sententiam non infligat nisi pro certis excessibus. Qui ergo non vult coram Deo esse excommunicatus, nec vult esse equus et servus, membrum filiusque diaboli, satagat jugiter esse et conversari absque peccato mortali.

Is. vi. 1. Secundo, per lepram intelligitur culpa mortalís, quoniam sicut lepra facit hominem civiliter mortuum, ita quod ad actus vitæ civilis et socialis ineptus et mortuus est, quemadmodum religiosi (unde et illud IV Reg. xv. 5; II Par. xxvi. 21. Isaiæ, In anno quo mortuus est rex Ozias, communiter exponitur de morte Oziæ civili, non naturali, quia in anno de quo ibi loquitur Isaias, factus fuit leprosus); sic mortale peccatum facit hominem coram Deo spiritualiter mortuum, hoc est ad omnem actum æternæ vitæ meritorium Deoque placitum prorsus ineptum et impotentem, in tantum quod etiam opera bona ex genere, facta ab eo, coram Deo sunt mortua, nec meritoria. Unde in Ecclesiastico habetur : Homo qui jejunat in peccatis suis, et iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se?

Tertio, quoniam sicut lepra dum invalescit, est morbus generalis totum inficiens corpus et auferens homini usum convenientem membrorum; ita mortale omne peccatum totum inficit hominem, quoniam singulares animæ vires universaque corporis membra ab omni actu impedit veraciter virtuoso. Itaque lepra spiritualis, hoc est culpa mortalís, aufert homini omnem usum intellectus seu rationis salubrem: privat etenim eum donis Spiritus Sancti quæ perficiunt intellectum, videlicet sapientia, scientia, consilio. Idecirco intellectus nullam habet considerationem

A nullumque actum coram Deo spiritualiter vivum, formatum, meritorium et acceptum, seu affectuosum ac saporosum; sed omnis actio hujusmodi intellectus, est informis, nuda, sterilis atque insipida: ideo non expellit peccata nec vitiosos affectus, nec rationem Deo conjungit. Aufert etiam homini omnem usum laudabilem seu actum meritorium voluntatis. Per mortalem etenim culpam voluntas privatur caritate, sine qua homo spiritualiter nihil est, quoniam penes caritatem spiritualis B vita attenditur, juxta illud ad Corinthios : Si habuero prophetiam, et noverim omnia ^{1 Cor. xiii.} mysteria et omnem scientiam, et habuero ^{2.} omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum. Aufert quoque mortale peccatum homini usum et motum virtuosum omnium membrorum suorum: sicut videmus quod homines vitiosi libentius vadunt ad spectacula, ad tabernas, ad convivia, ad choreas, ad prostibula ac ceteras vanitates, quam ad divina officia, ad sermocinationes, ad C Missas; et si vadit talis ad Missas, interest corde vago, visu incustodito, nec mentem suam ad Deum salubriter dirigit, sed coram Deo ac venerandissimo Sacramento irreverenter se habet et indevote, imo forsitan libidinose et garrule, vitiosos habens affectus, atque ad eos provocans alios.

Quarto, quoniam sicut lepra est morbus contagiosus, ita omne mortale peccatum infectivum est aliorum et alias scandalizat. Propter quod mala societas est nociva, et præsertim periculosa sunt luxuriosi consortia. Propter quod ait Scriptura: Qui Eccli. xiii. tetigerit picem, inquinabitur ab ea; et qui communicaverit superbo, induet superbiem. Itemque: Cum perverso perverso ^{Ps. xvii. 27.} Eligenda est ergo societas virtuorum.

Quinto, quoniam sicut lepra est morbus sitibundus, ita peccatum est sitibundum, quia pessimam sitim causat in homine. Nam quanto quis gravius ac saepius peccat, tanto plus cupit peccare, et ad pec-

candum magis accenditur, quia ut loquitur Augustinus, delectat peccare : si enim non delectaret, non fieret. Usus quoque est velut altera natura. Unde quanto quis plus appropinquat ad consuetudinem pravam, tanto fortius inclinatur ad vitia. Hujus autem rei multæ sunt causæ. Prima, nam quanto quis gravius peccat, tanto plus Deum offendit, et quanto plus Deum offendit, tanto plus a Deo relinquitur; quanto autem plus a Deo relinquitur, tanto in majora ac plura peccata delabitur. Hinc

Ps. lxxx, 13. de impiis loquitur Deus : Dimisi eos se-

cundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis. Secunda causa est, quoniam quanto quis gravius atque frequentius peccat, tanto plus incorporatur diabolo, fitque vehementius membrum et servus ipsius, et subjicitur potestati illius : sieque diabolus ducit eum quo vult, sicut equester ducit ad libitum equum.

II Tim. ii, 26. Hinc ait Apostolus de inquis : Resipiscant

a laqueis diaboli, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Unde apud Job dici-

Job xviii, 8. tur de injusto : Immisit in rete pedem

Prov. v, 22. suum. Et in Proverbiis habetur : Iniqui-

tae suæ capient impium, et funibus peccatorum suorum constringetur. Tertia cau-

sa est, quia mortale peccatum est velut

gravissimum pondus : ideo trahit deorsum

et ad opera tenebrarum. Propter quod ad

Hebr. xii, 1. Hebræos hortatur Apostolus : Deponamus

omne pondus et circumstans nos pecca-

tum. Gregorius quoque testatur : Peccatum

quod per pœnitentiam non deletur, suo

mox pondere trahit ad aliud. Quarta causa

est, quia peccatum mentem excæcat, juxta

Sap. ii, 21. illud libri Sapientiae : Impii erraverunt;

excæcavit enim eos malitia eorum. Ideo

quanto quis gravius atque frequentius pec-

cat, tanto plus mente cæcatur : et ita per-

icula sua et animæ suæ damna non inspi-

cit, sed ruit de malo in pejus, et de pejore

in pessima. Propter quod Salomon prote-

Prov. iv, 19. statur : Via impiorum tenebrosa ; nesciunt

ubi corrunt. Quinta est, quia nonnulla

peccata connexa sunt : sicut ex comessa-

tionibus sequuntur loquacitates, lusus, am-

A plexus, oscula, et graviora ; ex avaritia quoque nascuntur dolus, mendacium, fur- tum, rapina, perjurium.

Præterea, considerandus est modus cu-
rationis leprosorum istorum. Circa quem
pensandum est : Primo, quod simul vene-
runt. Sic unus peccator debet alium tra-
here secum ad pœnitendum, dicendo : Si *Luc. xiii, 3,*
pœnitentiam non egerimus, omnes simul ^{5.}

peribimus. Secundo, quia a longe stete-
runt, quemadmodum publicanus : in quo *Ibid. xviii,*

eorum humilitas designatur. Sic et pecca-^{13.}

tor volens purgari, debet se profunde hu-
miliare, atque indignissimum reputare co-
ram Altissimo apparere, juxta illud Esdræ :
Deus meus, confundor et erubesco levare ¹ *Esdr. ix,*
faciem meam ad te, quia delicta nostra ^{6.}
creverunt usque ad cœlum. Tertio, quod
propriam infirmitatem cognoverunt, et pro
remedio pietatem invocaverunt divinam.
Ita peccator debet peccata sua plene ac
diligenter advertere ac Deo fateri (juxta
illud Psalmistæ : Dixi, Confitebor adver- ^{Ps. xxxi, 5.}

sum me injustitiam meam Domino ; et

C sanctus Job ait : Vias meas, id est opera- ^{Job xiii, 15,}

tiones, in conspectu Dei arguam, et ipse ^{16.}

erit salvator meus), deinde divinam misericordiam invocare pro interiori curatio-
ne, dicendo illud Psalmistæ : Amplius lava
me, Domine, ab iniestate mea, et a pec-
cato meo munda me. Quarto, quod Christus
misit eos ad sacerdotes, ut se illis
ostenderent. Per quod insinuatur quod
quamvis Deus veraciter pœnitenti statim
indulgeat, vult tamen ut peccator suo con-
fessori confiteatur, et vultum conscientiæ
suæ ei plene humiliisque ostendat. Quin-
to, quod dum ibant mundabantur : quia
dum pœnitens vadit ad confitendum, eu-
ratur si vera contritione movetur. Sexto,
quod non nisi unus ad Christum reversus
fuit, gratias agens. Per quod figuratum est
quod pauci sic confitentur quin recidi-
vent : sieque Christo redduntur ingratia et
pereunt, imo plus inquinantur quam ante.

Itaque custodiamus nos ipsos ab omni
culpa mortali : quod implere non possu-
mus, nisi et cum diligentia magna etiam

venialia vitemus peccata, quoniam ad mortalia disponunt, et ipsa venialium consuetudo mortalis est. Unde qui assidue verbis vanis, jocosis, scurrilibus, otiosis, superfluis vacant, nequaquam a peccato excusantur mortali, et multo minus qui cogitationibus inutilibus assidue occupantur. Oportet ergo implere quod beatus ait Apostolus,
Philipp. ii. Cum timore et tremore vestram operamini salutem; et quod sanctus Job loquitur,
Job xxxi. 23. Semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum. Qui enim taliter timet Deum, cum omni diligentia vitat peccata, quum tam fœda et turpia coram Deo exstant: sicut in Vitaspatrum narratur, quod quidam sanctus eremita ambulavit in solitudine cum quodam pulcherrimo juvne qui fuit angelus Dei; sed eremita putavit quod

A homo exsisteret. Quumque pariter ambularent, obviaverunt cuidam specioso adolescenti super equum sedenti: quem eremita diligenter adspexit; angelus vero se avertit ab illo, quasi fœtorem ejus pati non valens. Venerunt quoque ad quoddam cadaver turpe ac fœtidum, a quo avertebat se eremita, non angelus. Ideo eremita admirans, dixit ad angelum: Cur te ab illo pulchro juvne avertisti, et non ab isto cadavere? Dixitque angelus: Juvenis ille luxuriosus est, ideo coram Deo et angelis ejus est plenus fœtore et turpitudine; sed cadaver istud quum sit res totaliter corporalis, coram Deo et angelis ejus non fœtet, quoniam Deus est immaterialis ac simplicissimus spiritus, angeli quoque sunt spirituales substantiæ.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

QUOMODO RELIGIOSI, SUPERATIS VITIIS ET OPERIBUS CARNIS, FRUCTUS SPIRITUS APPREHENDERE POSSINT, ET SECUNDUM EOS DIGNE VIVERE.

FRUCTUS *Spiritus est caritas, gaudium, pax.* Galat. v, 22.

Vas electionis, in suis epistolis, ad carnarium desideriorum et operum ex illis procedentium detestationem ac fugam sëpissime nos hortatur. Quum enim ex carne et spiritu constet homo, profectus et salus ejus consistit in hoc, ut se a carnalibus abstrahat et ad spiritualia erigat, caduca et transitoria aspernetur, divina atque cœlestia contempletur. Sic et in præsenti hortatur epistola, ut spiritu ambulemus, id est, spiritualiter conversemur, et Sancti Spiritus sequamur instinctum, angelicis inspirationibus acquiescamus, et rectæ rationis sequamur judicium. Dum itaque sentit se homo intus ad salutaria inclinari,

C ad compunctionem et emendationis propositum stimulari, debet mox consentire et exequi ac sanctæ inspirationi cooperari, ne Deum in se loquentem aut angelum admonentem videatur repellere, quum scriptum sit: Audiam quid loquatur in me Ps. lxxxiv. Dominus Deus; qui per Isaiam fatetur: ^{9.} Ego Dominus Deus tuus, docens te utilia, Is. xlvi. gubernans te in via qua ambulas. De quo ^{17.} et in Job legitur: Per somnium in visione nocturna aperit aures virorum, et erudiens eos instruit disciplina. Si igitur ita egerimus, desideria carnis non perficiemus, eis consentiendo aut ea ad effectum perducendo, sed refrenabimus ea. Idcirco ad ea quæ corpori necessaria sunt, non carnaliter, sed spiritualiter solum afficiamur, non

Job xxxiii. 15, 16.

secundum passionis impetum, sed juxta rectæ rationis censuram talia appetendo; nec delicata atque superflua cupiamus, quoniam illa concupiscentiam augent, passionem inflammant, carnem delectant et fovent, et per consequens spiritum necant, secundum Gregorium.

Denique, quam necessaria ad salutem sit carnalium desideriorum coercio, pandit

Galat. v, 17. Apostolus, dicens : Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quæcumque vultis, illa faciatis. Caro etenim, utpote appetitus sensitivus, appetit delectabilia sibi in se; spiritus vero, seu ratio recta, aut intellectivus appetitus (puta voluntas) ratione directus, appetit ea quæ appetit, per ordinationem et respectum ad Deum, prout complacet ei expeditque saluti. Hinc et princeps Apo-

1 Petr. ii, 11. stolorum : Obsecro (inquit) vos tanquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam. Sed quum caro conjuncta sit animæ a justo ac sapientissimo Deo, ut animæ serviat, obediatur, cooperetur et prospicit, mirum quod caro dicitur animæ adversari ut hostis ipsius. Et respondendum, quod contrariatio ista non est ex Deo, sed ex corruptione inclinationeque fomitis, a peccato originali emanans. Deus vero conjunxit corpus spiritui seu carnem animæ in bonum animæ, scilicet ad ejus profectum. Et ita fit dum anima per rationem subiecta sibi corpus : imo tunc unio animæ et corporis est in bonum amborum, quia et caro serviendo ac obediendo spiritui, me-retur glorificari. Itaque caro bene gubernata, est salubre animæ instrumentum et amica ipsius; si vero non recte regatur, protinus insolescit, laeditque animam et est hostis ejusdem. Idecirco bene dixit Gregorius : Si corpori necessaria subtrahimus, civem necamus; si ei superflua indulgemus, hostem nutrimus.

Insuper enumerat sanctus Apostolus opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia (quæ consistit in

A libidinoso adspectu, tactu, osculis atque amplexibus, ad concupiscentiam et stimulationem provocantibus : quæ valde vitanda sunt, quia secundum doctores, in eis consistit culpa mortalis), inimicitiae, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, invidiae, ebrietates, comessationes.

Et omnia ista, secundum Apostolum, sunt ex suo genere peccata mortalia, quia sub-jungit : Qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Multo magis consuetudo vi-

B torum istorum omnino mortalis est atque damnabilis. Væ ergo religiosis contentiosis, discordibus, iracundis, gulosis et ambitionis, ad quos specialiter æmulatio pertinet. Æmulatio quippe invidentia est eorum qui idem obtinere seu tenere desiderant, sed unus impeditur aut impediri veretur per alium : sicut dum plures ad prælationem adspirant. Væ itaque qui instar sæcularium hominum passionantur, rixantur, dissentiantur, æmulantur, irascuntur, et cibo ac potu se replent, ac alios ad talia provocant. Et, proh dolor ! tales sunt multi, qui

C pacem turbant communitatis, et scandala atque offendicula pariunt : imo tales sunt universi qui non discunt mortificare et frangere semetipsos, qui in sancta humilitate, vera patientia et Dei timore suam conversationem non fundant, qui impiissimum illum amorem privatum a visceribus animæ suæ radicitus extirpare non satagunt. Quibus alibi ait Apostolus : Quum *1 Cor. iii, 3.*

Jacob. iii, 14-16.

sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis ? Jacobus quoque apostolus : Si zelum (inquit) amarum habetis, et contentiones sunt inter vos, nolite gloriari et mendaces esse adversus veritatem ; non est sapientia ista a Deo, sed terrena, animalis et diabolica : ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. Ecce quid acrius, quid terribilius contra hæc dici potest ? Ea igitur prorsus et in æternum vitemus. Porro, si quis contra fratrem suum contendere inchoet, cedat frater ille contentioso : et tunc honeste se habet, et veraciter vincit, quemadmodum in Proverbiis scriptum est, Honor est *Prov. xx, 3.*

homini quum se separat a contentione. Et A ^{II Tim. ii.} tas », quæ est diurna ac stabilis præstolatio futurorum desuper promissorum bonorum, «bonitas», id est benevolentia, «benevolentia, mansuetudo, fides », id est fidei certitudo sive fidelitas, «modestia», utpote moderamen in verbis et apparatu ac factis, «continentia », id est laboriosa refrenatio voluptatum, «castitas », id est venereorum repressio eorumdem prompta et facilis.

Postremo, superatis his vitiis et operibus carnis, studeamus apprehendere et semper in nobis habere duodecim fructus Spiritus, quos consequenter in hodierna epistola Galat. v. 22, Apostolus exprimit, dicens : « Fructus autem Spiritus est caritas, gaudium », etc. Quocirca pensandum, quod fructus sunt actiones virtutum, vel delectationes actibus virtuosis annexæ. Dum ergo caritas, patientia, mansuetudo, longanimitas, fides, etc., fructus vocantur, non pro virtutum habitibus, sed pro ipsis virtutum actionibus aut delectationibus accipiuntur. Et dicuntur hæc «fructus Spiritus», vel quia a Spiritu Sancto in nobis causantur, vel quia sunt operationes nostri spiritus rationalis, vide-licet animæ nostræ intellectualis. Itaque «fructus Spiritus est caritas», id est Dei ac fratrum dilectio, «gaudium», hoc est spiritualis delectatio, ex apprehensione seu contemplatione Dei aut rerum divinarum procedens, «pax» quoque, quæ est tranquillitas mentis et gaudium imperturbatum, dum scilicet tranquillitas illa mentis nec ab interiori nec ab exteriori causa turbatur, inquietatur, concutitur (imo tam virtuosi esse debemus, ut quantumlibet fornicatus impugnemur, pectoris tamen pacem non amittamus), «patientia», quæ est æquanimis tolerantia adversitatum, «longanimi-

tas », quæ est diurna ac stabilis præstolatio futurorum desuper promissorum bonorum, «bonitas», id est benevolentia, «benevolentia, mansuetudo, fides », id est fidei certitudo sive fidelitas, «modestia», utpote moderamen in verbis et apparatu ac factis, «continentia », id est laboriosa refrenatio voluptatum, «castitas », id est venereorum repressio eorumdem prompta et facilis.

Hos fructus nos oportet habere, et præ-nominatis operibus carnis carere : aliter ad Christum non poterimus pertinere, quia B (ut ait Apostolus) qui sunt Christi, carnem Galat. v. 24, suam crucifixunt, id est, a carnalibus vitiis mortificaverunt, cum ipsis vitiis exterioribus et concupiscentiis interioribus, quæ salubriter in se peremerunt quantum ad ea in quibus mortalis consistit culpa, prout alio loco dicit Apostolus : Castigo I Cor. ix, 27. corpus meum, et in servitutem redigo. Juxta quem sensum jubet Salvator, scandalizantem oculum erui, et scandalizantem manum ac pedem abscidi : non utique Matth. xviii, 8, 9. quantum ad membrorum essentiam, sed C quoad eorum abusum, prout alibi loquitur Paulus, Mortificate membra vestra quæ Coloss. iii, 5. sunt super terram. Quicumque autem per caritatem et gratiam, Christi est eique attinet, carnem suam sic crucifixit actu, proposito aut inchoatione. Religiosorum vero est per quotidiana pœnitentiæ opera, per exercitia virtuosa, vigilias, disciplinas, jejunia, abstinentias, orationes et consimilia, corpora sua ita quotidie mortificare et Deo sacrificare, ac sanctis laboribus jugiter exercere, atque sub rationis domatu tenere, D eaque arma justitiae Domino exhibere. Rom. vi, 13.

SERMO QUINTUS

QUALITER QUISQUE SE CONFESSORI OSTENDERE DEBEAT, UT A LEPROSA PECCATI MUNDETUR.

ITE, ostendite vos sacerdotibus. Luc. xvii, 14.
Sicut in evangelio hodierno scribitur,

T. 30.

Christus decem leprosis ad ipsum pro curatione clamantibus jussit ut irent et sacerdotibus se monstrarent. Sic cunctis

fidelibus ad ipsum pro interiori sanatione A a culpis orantibus præcipit ut sacerdotibus se ostendant, veram et integrum illis faciendo confessionem. Sic ergo et quilibet nostrum confessori suo se ostendat quotidie, conscientiam suam ei plenarie detegendo, peccataque singula cum suis circumstantiis planissime confitendo, et ex qua peccavit radice aperiendo, an scilicet ex ignorantia, an ex infirmitate, aut certe ex proposito, aut consuetudine prava.

Aperiendum est ergo in confessione ubi, et quando, quotiesque peccatum contigerit : ut si quis passus est sordidam cogitationem, et ex ea carnis stimulationem in ecclesia, in choro aut circa altare, et si stimulatio usque ad aliquam resolutionem processit, vel si ex contactu habuit ortum ; et an quis stimulari se sentiens, non statim a causa stimulationis, videlicet cogitatione, affectione, contactu, avertit atque retraxit se. Sic et de aliis singulis confiteri debemus, videlicet de immoderantia cibi ac potus, in quibus potest homo multis modis excedere, puta in quantitate, in qualitate, et si extra congruum tempus refecit, aut aliquid cibi vel potus extra debitum tempus sumpsit, vel si nimis diu sedit in mensa, et si reficiendo habuit cogitationes vanas ac frivolas, si benedictionem ante refectionem, et post eam gratias indevote (quod absit) legit. Deinceps, si culpa est etiam in uno morsello aut haustu delectari inordinate, et ipsam suavitatem sensibilem in se et propter se seu immoderanter appetere, quanta culpa est per totam refectionem aut grandem ipsius partem talem delectationem et mentis super cibum et potum effusionem continuare ? Considerandum quoque an quis reficiendo, lectionem refectorii diligenter advertit, an oculos suos hinc inde curiose direxit, aliasque inspexit, atque impertinentia consideravit, et per hoc sibi distractiones, levitates, temeraria judicia, frivolas occupationes adeptus est, aut etiam scandalizavit alios. Quæ omnia sunt sinceriter et circumstantialiter confitenda.

Conformiter, si quis forte obdormivit tempore legendi seu persolvendi aliquam Horam aut faciendi aliquod Ordinis opus, considerandum ex qua causa processerit obdormitio illa, an scilicet ex carnalitate atque pigritia : ut si audierit et discreverit signum aut pulsum excitans ad surgendum, et nihilo minus pausans tardaverit, non erubescens in præsentia summi Dei et angeli sui sancti tam viliter se habere, et aliis Deum laudantibus, orantibus, laborantibus, lecto decumbere, atque ad opus B Domini Dei sui tam accediosus negligensque consistere. Porro, si signum aut pulsum non audivit, vel forsitan non discrevit, videndum ex qua causa contigerit illud, an ex immoderata præcedenti vigilia, an ex refectione superflua ; et si ex immoderata vigilia, intuendum qualiter et in quibus exercitiis tempus illud deductum sit, an scilicet orando, meditando, psallendo, aut aliqua inutilia faciendo. Consideranda ergo sunt omnia ista et confitenda, atque de cetero præcavenda.

Præterea considerare debemus qualiter in divinis nos quotidie habeamus : an in psalmodia et cantu alacres ac vigiles fuimus, an pigri ac somnolenti, mente et oculis vagi ; an singula verba distincte protulimus sive advertimus, an ad sensum pro posse attendimus, an magis advertimus ad cantum quam sensum, et an magis delectavit nos cantus quam sensus. Quocirca scire debemus quod asserit Hugo, quemadmodum pro verbo omissio repetendus est totus versus, pro versu psalmus, pro psalmo nocturnus ; et item quod loquitur Augustinus : Quoties me magis delectat cantus quam id quod cantatur, pœnaliter peccare me fateor ; et tunc mallem non audire cantantem. Verumtamen si quis forte ex subreptione aut oblivione non possit verbum aut versum omissum statim repeteret, melius arbitrarer cum choro ultra cantare et psallere, quam ingentem sibi facere occupationem exeundo de choro ad resumendum, seu alio modo a communi labore et actu cantandi et

psallendi se subtrahendo per tempus notabile. Imo si quis ficeret hoc quasi ad ostentationem suæ magnæ diligentiae aut strictæ conscientiae, esset non parum culpabile.

Præterea, non raro contingit psallentibus et cantantibus, ut de inordinatione aliorum in cantando et psallendo, vel vera, vel apparente, satis tententur et indignentur, aut etiam, quod detestabilius est, in quadam aversione et tentatione seu passione permaneant. Qui si proprios bene ponderarent quos habent in cantu et psalmodia defectus, evagationes, irreverentias, levitates, pigritias, tantum sibimetipsis salubriter indignarentur, quod aliis facilius placarentur, nec tam cito et immoderanter contra alios provocarentur. In divinis ergo et aliis mutuo supportemus; et quilibet nihilo minus omnem diligentiam suam apponat ad hoc, ne Deum offendat, aut fratrem gravet, scandalizet, sive devotionem impedit aliorum. Quidquid ergo et qualitercumque in prætactis culpabiles fuerimus, sacerdoti in confessione plenissime aperiamus.

Insuper, perpendamus qualiter in celebrando nos habuerimus: an decenter pro posse nos ad tam divinissimum præparavimus opus agendum, an in celebratione ad singula verba rite attenti exstitimus, si cum debita actuali devotione, humilitate, reverentia et fervore celebrationem complevimus. Vitanda est evagatio etiam in memoriis, et si duo celebraverint simul, alterutrumque servierint, diligenter invicem sibi ministrent, et mutuo patientiam habeant. Quidam vero nimis faciliter tentantur in tanto officio: ut si frater forsitan aliqualiter sit prolixus in celebrando, aut in aliquo aliter se habeat quam complacet eis. Qui si digne pensarent quantum ab

A omnipotente Deo indigeant supportari, patientiores essent ad fratres suos. Quidquid igitur in his et consimilibus culpæ incurrimus, confessori aperiamus.

Deinceps, si (quod absit) aliquod ex suo genere mortale quisquam commiserit, detractoria, contumeliosa aut seminatoria discordiae verba loquendo, aut debitum omitendo, sive prohibitum committendo, hoc a venialibus sapientialiter separat et discernat, et tanquam lepram horribilem superiori confiteri non differat. In quo, proh B dolor! quidam sunt periculosissime negligentes, quia quum sint taliter qualiter religiosi, tam inconsiderate et intimorate pertranseunt, quasi mortaliter non possint peccare, et verba sua ac facta atque omissiones ex genere mortalia, non nisi quasi venialia reputant et confitentur. Quibus incumbit ut coram Deo sollicite ambulantes, verba et opera ac negligentias suas acutius perscrutentur ac justius confiteantur.

Postremo, si juxta formam istam præscriptam quotidie confessori suo se unusquisque ostenderit, et sua peccata condigne ponderare studuerit, eaque cum cordiali contritione et sapienti confiteatur pudore, præsertim erubescens et confitens de hoc quod toties recidivat, et eadem iterat omni die, nec idoneam ad emendationem apponit diligentiam; tunc utique magnam in brevi sentiet gratiam mirabilemque profectum, et bona conscientiae relevamen ac gaudium, cautelam quoque et cordis custodiam in futurum et emendationem magnam in omnibus. Sic ergo D agamus, et bona quæ quotidie facimus, non quasi superficialiter et ex arido usu, sed quotidie cum diligentia ampliori, devotione recenti et perfectione efficiamus majori.

SERMO SEXTUS

DE INGRATITUDINE PECCANTUM, DEQUE MULTIPLICI RELIGIOSORUM LEpra.

NONNE decem mundati sunt? Et novem ubi sunt? *Luc. xvii, 17.*

Quemadmodum de leprosis a se curatis Christus conquestus est quod de decem non nisi unus ad ipsum reversus est et gratias egit, et alii omnes fuerunt ingrati; ita quotidie conqueri potest de multis quos in fonte Baptismatis aut in sacramento Poenitentiae ab omni purgat lepra peccati, et tamen eorum paucissimi in innocentia atque munditia eis collata persistunt, sed recidivantes fiunt ingrati.

Porro, non solum de illis ita conqueritur, sed de multis quoque pigris ac negligenteribus religiosis, quos in assumptione seu professione Ordinis sui ab omni mundavit labore peccati, et tamen tempore procedente *Galat. iii, 3.* pigrescunt et fiunt ingrati, et quum spiritu cœperint, carne consummantur, et non proficiendo deficiunt. Creditur autem, et quidam sanctorum id ipsum asseruit Patrum, eamdem gratiam in Baptismo et in assumptione seu professione monasticæ virtutæ conferri. Denique, quanto majora gratiarum charismata data sunt religiosis, tanto eorum ingratitudo invenitur enormior, si (quod absit) negligentes exstant, et corde redeant in Ægyptum. Ideo valde opportunum est eis ut in spiritualibus crescant affectibus, atque in virtuosis exercitiis delectentur, quatenus ex intimo corde ea quae mundi sunt aspernentur. Non enim potest anima rationalis sine quibusdam affectibus et delectationibus diu consistere: ideo qui spiritualibus affectibus gaudiisque non recreantur, ad carnales et sæculares affectiones et consolationes labuntur, et ad exteriora ac vana se conferunt.

Præterea, prout S. Thomas in secunda

A secundæ fatetur, ingratitudo est speciale et frequenter mortale peccatum; atque ut Seneca protestatur, maxima pars ingratitudinis est beneficium non recognoscere. Propterea pigris ac tepidis religiosis magnum valde instat periculum, eo quod magnitudinem pietatis et gratiæ eis a Deo exhibitæ non advertant, nec vicem Deo pro posse rependant, ei regriando ac fervide obsequendo. Ne ergo sic periclitemur, quidquid potest manus nostra, in *Eccle. ix,* stanter et infatigabiliter operemur: quia ^{10.}

B ut ait Chrysostomus, quanto majora fuerint alicui beneficia praestita, tanto graviora ei peccanti et ingrato restant judicia. Et, ut ait quidam devotus, nihil adeo indignationem provocat Dei, sicut ingratitudo; ipsa est beneficiorum exinanitio et meritorum exterminatio.

C Præterea, quamvis omne mortale peccatum lepra hominis possit intelligi, sunt tamen quædam peccata quæ non immerito religiosorum lepræ specialiter appellantur. Horum primum, est pertinacia sive immansio proprii sensus, seu indocilitas, quæ veræ sapientiæ maxime contrariatur, ad inobedientiam quoque disponit, et hominem in suo conservat errore, in temerariis suis judiciis, in periculis defensionibus propriæ affirmationis. Hæc lepra præbet diabolo locum in anima, et innumerabilibus eam involvit peccatis, utpote contentionibus, indignationibus, contumeliis, contradictionibus et disputationibus, etiam contra superiores. Religiosi hac lepra infecti, non advertunt quam debilis sit intellectus humanus, et quam faciliter decipiatur homo præsertim in propria causa, quod item quasi scelus idolatriæ sit *I Reg. xv,* acquiescere nolle. Talibus ergo clamat ^{23.}

Is. v. 21. Scriptura : Væ qui sapientes estis in oculis vestris. Et Salomon : Vidisti (inquit)

Prov. xxvi. 12. hominem sapientem sibi videri ? magis illo spem stultus habebit. Nisi etenim pertinaces in suis essent oculis sapientes, non magis crederent sensui proprio quam alieno, potissime quam sensui superiorum ac sapientiorum. Unde etiam hujusmodi homines duri sunt corde, et metuendum est eis quod in Ecclesiastico

Ecclesiasticus. iii. 27. legitur : Cor durum male habebit in novissimo.

Secunda religiosorum lepra, est hypocrisis, quæ est semen diaboli, venenum mortiferum, excæcatio cordis, stultitia infinita : quoniam homo hac lepra infectus non erubescit Deo mentiri, et coram hominibus simulare ejus oppositum scit Deo constare ; sive amplius cupit hominibus complacere quam Deo, nec veretur mendax et falsarius esse, apparere et inveniri coram eo. Hæc lepra sic inficit hominem, ut et bona ex genere quæ operatur, ad finem perversum ordinare non desinat. Merito itaque, juxta Scripturam,

Job xxxvi. 13. simulatores et callidi provocant iram Dei.

Ecclesiasticus. xxxvii. 23. Et si, juxta Sapientem, qui sophistice loquitur odibilis est, quanto magis qui hypocriticaliter operatur, ejus cor in omnibus obliquatur ?

Hæc lepra in ambitiosis potissime vincent religiosis, et in his qui nequiter se humiliant, qui se honorem et promotionem despiciunt, ut honorem et præsidentiam in vita hac consequantur, non pensantes quod ait Gregorius : Unusquisque toties ad apostasiæ culpam delabitur, quoties præesse hominibus afficitur ; et rursus, Toties, inquit, Deum meum præire desidero, quoties hominibus dominari affecto. Utinam miseri isti perpendiculariter quod coram summi Judicis tribunalí tanto confusibilius stabunt, quanto

A se nunc amplius ab hominibus reputari procurant.

Tertia religiosorum lepra, est curiositas, quæ ut asserit Hugo, est superflua investigatio impertinentium ad se. Atque, ut ait Gregorius, grave curiositatis est vitium, quæ dum hominem ad discussionem vitæ alienæ sollicitat, propriam vitam sibi abscondit. Quo constat quod quanto quis aliorum defectus immoderantius perscrutatur, tanto a priorum intuitu vitiorum miserabilius impeditur : quod in

B monacho qui sui ipsius dumtaxat custos est positus, maxime reprobatur. Porro, qui aliorum defectus observant, inquirunt, describunt, ut eos suo tempore apud superiores suos valeant accusare, nec interim eos caritative corripiunt ac hortantur, contra caritatem agunt et graviter Deum offendunt, nec fratrum suorum emendationem, sed confusionem et gravamen intendere comprobantur. O utinam tales propria peccata rite intuerentur, conscriberent, ponderarent ! Certe tantum haberent agere in

C propria causa, quod non tam stolidè adipicerent aliena, neque inspicerent festucam in proximis, qui trabibus pleni sunt in se ipsis.

Insuper aliæ multæ sunt lepræ religiosorum, puta : loquacitas, scandalum, temerarium judicium, complacentia sui. A quibus ac aliis vitiis universis jugiter caveamus. Et si aliquo horum infecti fuerimus, protinus mundari per contritionem et confessionem satisfactionemque properemus ; atque curati regrediamur ad Christum, et coram eo in terram prostrati, regratiemur ei, affectuosissime deprecantes ut a tantis excessibus, et universis animarum lepris, ac recidivis nos indesinenter præservare dignetur. Sed et quilibet nostrum ad hoc ipsum viribus totis conetur. Ad laudem et gloriam, etc.

DOMINICA XV POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

SI SPIRITU VIVIMUS, SPIRITU ET AMBULEMUS. Galat. v, 25, 26; vi, 1-10.

EPISTOLA dominicæ hujus moralibus saluberrimisque doctrinis plenissima est. Ait namque divinus Apostolus : *Si spiritu vivimus, id est, si rectæ rationis judicio seu Spiritus Sancti operatione intus in anima vitam gratiæ habemus, spiritualiter intus vivendo per caritatem, spiritu et ambulemus, id est, etiam foris spiritualiter conversemur, opera virtuosa et exemplaria peragendo, sive rationis judicium et Spiritus Sancti instinctum in exterioribus prosequendo, quatenus im-*

Matth. v, 16. pleamus quod docet Salvator : Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. Sed ne in hoc propriam gloriam intendamus, addit Apostolus : *Non efficiamur inanis gloriæ cupidì, id est, non appetamus inaniter ab hominibus reputari aut honorari.* Hoc est *Ibid. vi, 1.* quod præcepit Christus : Videte ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab illis. *Invicem provocantes, id est, verbis aut signis seu factis mutuo ad iracundiam, impatientiam aut aliam pravam animi motionem induentes aut irritantes, quia hoc esset proximum scandalizare.* Non ergo per irrisionem aut alio modo provocandus est proximus. *Invicem invidentes.* Invidia quippe directe contrariatur caritati : ideo sicut caritas est potissimum vita animæ, ita invidia potissimum appellatur mors animæ. Propter *Pror. xiv, 30.* quod Salomon protestatur : Putredo osium, invidia.

A Deinceps hortatur prælatos et perfectiores, ut imperfectis ac subditis pie descendant atque subveniant. *Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, id est, quamvis aliquis præventus fuerit, ita quod ex tentatione, infirmitate aut ignorantia inciderit aliquam culpam, vos qui spirituales estis, id est in virtutibus exercitati et desuper illustrati, hujusmodi hominem instruite in spiritu lenitatis, id est, animo mansueto, non indignabundo, informate, ostendendo ei B suum errorem et culpam, atque ad viam veritatis et æquitatis eum pro viribus reducite.* Deinde Apostolus a plurali numero descendens ad singularem, subjungit : *Considerans te ipsum, id est, istud quod dictum est impleas, propriam fragilitatem perpendens, ne et tu tenteris, id est, tentatione vinearis, aut gravi tentatione impugneris.* Quemadmodum enim meremur misericordiam nobis fieri desuper, dum aliis condolemus ac subvenimus, secundum illud, Beati misericordes, quoniam *Matth. v, 7.* C ipsi misericordiam consequentur ; sic aliis lapsis et indigentibus non consulendo, succurrendo aut benefaciendo, sed indignando, meremur a Deo relinqu et in easdem aut maiores culpas corruere. Unde propriæ fragilitatis et culpæ consideratio inducit hominem ad habendum compassionem cum aliis, et ad succurrendum eisdem. Hinc in Ecclesiastico habetur : *Memento judicii mei : sic enim erit et tuum. Mihi Eccl. xxxviii, 23.* heri, et tibi hodie.

Alter alterius onera portate, id est, defectus vestros et infirmitates atque peccata mutuo patienter sufferte, et vobis in vicem condolete atque succurrite, orate quoque pro invicem, ut salvemini. Et sic adimplebitis legem Christi, id est præceptum caritatis fraternæ, de quo dicit Sal-

Joann. xiii.
34. *vator : Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos.*

*Itaque præinducta implete, et nolite per superbiam vos ipsos erigere. Nam si quis existimat se aliquid esse quum nihil sit, id est, si se ipsum vane reputat et extollit, quasi a se ipso aliquid habeat boni, vel quasi in caritate et gratia sit, quum tamen per superbiam suam virtutes amiserit, et spiritualiter nihil sit. Propter quod in Eccl. x. 9. clesiastico scriptum est : Quid superbit terra et cinis ? Propheta quoque loquitur Ps. xxxviii. 6. Deo : Substantia mea tanquam nihilum ante te. Ipse se seducit, id est, propria elatione excæcat, in falsitatem præcipitat, et damnationem incurrit, juxta illud Habac. ii. 5. *cuc* : Quomodo vinum potentem decipit, sic erit vir superbus, et non decorabitur. *Opus autem suum probet unusquisque, id est, actus vitæ suæ prudenter examinet, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, id est, de propriis bonis operibus exultabit, si fuerit virtuosus : verumtamen non finaliter nec principaliter in se, sed in 1 Cor. i. 31. Domino, juxta illud, Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Et non in altero, id est, de factis et meritis aliorum non præsumet, neque in aliorum laude et adulazione lætabitur. Quis enim scit quid agatur in homine, nisi spiritus hominis ? ut ait Apostolus. *Unusquisque enim onus suum, id est causam quam cum districto judice habet, seu conscientiæ suæ gravamen, vel vitiorum suorum ultiōrem, vel actionum suarum manipulum operumque congerient, em, portabit. Opera enim illorum sequuntur illos. Unde in libro Job asseritur : Omnipotens opus hominis reddet ei, et juxta vias singulorum restituet eis. Ad Romanos Rom. xiv. 12. quoque legitur : Unusquisque pro se rationem reddet.***

A Porro præinducta Apostoli verba non secundum superficiem litteralem, sed sapienter intelligenda sunt : aliter discordarent ab invicem. Dixit enim, « Alter alterius onera portate »; nuncque adjunxit, « Unusquisque onus suum portabit », quasi unus non sit portaturus onus alterius. Item prædictum, Nemo glorietur in hominibus ; I Cor. iii. 21. et, Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Nunc Ibid. 1, 31. vero, « In semetipso », inquit, « gloriam habebit ». Sed juxta expositiones prædictas nulla in iis contradictio est.

B *Communicet autem is qui catechizatur verbo, id est qui instruitur sapientia salutari seu sacrae Scripturæ eloquiis, ei qui se catechizat, id est suo instructori, in omnibus bonis : id est, tam spiritualia bona sua, videlicet preces et merita, quam corporalia, communicet, impendat, dividat suo informatori, si temporalibus eget; ei quoque in bonis operibus se conformet. Justum est equidem ut qui ab alio spiritualia accipit, in temporalibus ei subministret, si potest, et ille indigeat. Propter quod alibi dicit Apostolus : Si nos Ibid. ix. 11. vobis spiritualia seminavimus, magnum est si carnalia vestra metamus ? Christus quoque in Evangelio : Dignus est (inquit) Luc. x. 7. operarius mercede sua.*

C *Nolite errare, non acquiescendo sanis doctrinis, seu non obtemperando præceptis. Deus non irridetur, id est, non fallitur. Cujus signum subjungitur : Quæ enim seminaverit homo, id est opera quæ in præsenti vita peregerit, quæ ad præmium comparantur futurum sicut semen ad fructum; hæc et metet, id est, horum condignam mercedem accipiet. Unde per Ezechielem Deus frequenter testatur : Unumquemque vestrum juxta viam suam Ezech. vii. 3, 8; xviii. 30; xxiv. 14; xxxiii. 20; etc.*

D *judicabo. Quoniam qui seminat in carne sua, id est, carnaliter vivit, concupiscentias suas sequendo, de carne et metet corruptionem, id est, pro vitiis suis carnalibus recipiet æternam damnationem, virium quoque animæ suæ infectionem, quia peccata animam indisponunt, et vires ejus inficiunt seu corrumpunt. Hoc est quod*

Rom. viii., ad Romanos inducitur : Si secundum car-
13. nem vixeritis, moriemini; si autem spiritu
facta carnis mortificaveritis, vivetis. Unde
nunc subditur : *Qui autem seminat in*
spiritu, id est, spiritualiter conversatur,
sensualitatem domando, et actibus latrīae
ac ceterarum virtutum insistendo, *de spi-*
ritu metet vitam æternam, id est, pro
spiritualibus et virtuosis suis operibus
sempiternam beatitudinem sortietur, juxta
Ps. xxiii, illud in Psalmo : Hic accipiet benedictio-
5. nem a Domino; in Apocalypsi quoque,
Apoc. xxii, Servi Dei videbunt faciem ejus, et regna-
4, 5. bunt in sæcula sæculorum.

Bonum autem facientes, non deficiamus,
id est, a bonis operibus non cessemus, nec
Matth. xxiv, 13.
II Tim. ii, 5. tepescamus : quoniam qui perseveraverit
usque in finem, hic salvus erit; nec coro-
natur nisi qui legitime certaverit. Tepido
Apoc. ii, 4. quoque loquitur Deus in Apocalypsi : Habeo
adversus te, quia caritatem tuam primam
reliquisti. *Tempore enim suo*, id est hora
a Deo præordinata, *metemus*, id est, glo-
riam consequemur, *non deficientes*, id est,
finem non habituri præmii tanti, nec plus
5. *Ps. xv*, 11. appetituri, juxta illud Psalmistæ : Adim-

A plebis me lætitia cum vultu tuo; et, Sa- *Ps. xvi*, 15.
tiabor quum apparuerit gloria tua. Istud
erit post vitam præsentem, quando fuerit
anima nostra sufficienter purgata sive in
vita hac sive in purgatorio. Hinc secundo
Paralipomenon dicitur : Confortamini, et *II Par. xv*,
non dissolvantur manus vestræ; erit enim ^{7.}
merces operi vestro. *Ergo dum tempus*
promerendi *habemus*, videlicet durante hac
vita, *operemur bonum ad omnes*, id est,
omnibus pro posse benefaciamus juxta
exigentiam causæ et loci ac temporis, spi-
B ritualia et corporalia bona nostra eis com-
municando, prout exigit caritas. *Maxime*
autem operemur bonum ad domesticos fi-
dei, id est Ecclesiæ filios seu Christifide-
les; quibus ad Ephesios dicit Apostolus :
Jam non estis hospites et advenæ, sed estis *Ephes. ii*,
cives Sanctorum et domestici Dei. Itaque ^{19.}
iis qui nobis magis conjuncti sunt, ma-
gis benefacere obligamur. Caritas nam-
que est ordinata. Propter quod prima ad
Timotheum scribit Apostolus : Si quis i *Tim. v*, 8.
suorum, et maxime domesticorum, curam
non habet, fidem negavit, et est infideli
deterior.

SERMO PRIMUS

DE INANI GLORIA INVIDIAQUE VITANDIS, ET VARIIS CIRCA CARITATEM
PROFECTUMQUE PROXIMI OBSERVANDIS.

NON efficiamur inanis gloriæ cupidi, *D*secutione mandatorum, in moderamine lin-
guæ, et sensuum refrenatione, ac vestium
simplicitate, quatenus Deo offeramus pu-
ram conscientiam, et proximis bonum ex-
emplum : quoniam in Ecclesiastico scri-
ptum est, Unicuique mandavit Deus de *Ecclesi. xvii*,
proximo suo, ut scilicet eum ædificet ver-
bis, factis et moribus. Propter quod ait ^{12.}
Apostolus : Quæ ædificationis sunt, in in-
vicem custodiamus.

In præsentis dominicæ epistola proponit
nobis Vas electionis, sanctus Apostolus,
multa valde moralia ac saluberrima docu-
menta. Primum est, ut non solum in ani-
ma vivamus per gratiam Spiritus Sancti et
per interiores actus virtutum, credendo,
sperando, diligendo, contemplando, com-
patiendo, sed etiam forinsecus virtuose et
exemplariter conseruemur in exteriori ex-

Rom. xiv, 19.
secutione mandatorum, in moderamine lin-
guæ, et sensuum refrenatione, ac vestium
simplicitate, quatenus Deo offeramus pu-
ram conscientiam, et proximis bonum ex-
emplum : quoniam in Ecclesiastico scri-
ptum est, Unicuique mandavit Deus de *Ecclesi. xvii*,
proximo suo, ut scilicet eum ædificet ver-
bis, factis et moribus. Propter quod ait ^{12.}
Apostolus : Quæ ædificationis sunt, in in-
vicem custodiamus.

Secundo docet Apostolus ut « non effi-
ciamur » nec simus « inanis gloriæ cupidi »,

ne scilicet desideremus propriam excellentiam, laudem humanam, temporalem honorem; sed quidquid boni in nobis est Deo grata ac humili mente attribuentes, Dei honorem et gloriam, laudem et excellentiam in omnibus præcordialiter affectemus, quatenus ipse ab universis honoretur, extollatur et collaudetur propter infinitam dignitatem, bonitatem et maiestatem suam, et propter beneficia sua in nobis. Ideo propriam defectuositatem, vanitatem et vilitatem sapienter intuentes, omnem vanam gloriam totaliter eradiceamus, atque nos ipsos vilipendamus; et quantum in nobis est, vilipendi ab aliis peroptemus; irrisiones, aspernationes, injurias nobis illatas, patienter, imo hilariiter patiamur, certi quod multo graviora pati meruimus, *Judith* ^{viii,} illud *Judith*: Non ^{26, 27.} ulciscamur nos pro iis quæ patimur; sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse, flagella Domini, quasi servi qui corripimur, ad emendationem, et non ad perditionem nostram evenisse credamus.

Denique vana gloria, quæ est gloriatio stulta in se, est vitium valde periculosum, occultum, velocissimum et ingratum. Quum enim a nobis ipsis non habeamus nisi deficere et peccare, et quidquid vanitatis est atque miseriæ, valde inordinatum, ingratum et impium est de donis Dei in se, et non in Deo gaudere, aut pro eis non Dei, sed propriam laudem et honorem appetere. Nihilo minus vitium istud mirabiliter cito et improvise, imo nonnunquam quasi imperceptibiliter hominem pulsat, mentem invadit, animumque quasi præoccupat. Et antequam homo advertat, cor ejus impletur motu vitii hujus, ita ut etiam de bonis actibus Deique gratiis vanissime glorietur, atque de hoc quod ab aliis videatur, reputatur et in admiratione habetur, intra se insipiente ac perverse lætetur. Ideo ait Bernardus: Time sagittam; leviter volat, leviter penetrat, sed, dico tibi, non leve infligit vulnus, cito interficit. Sagitta hæc, vana gloria est. Chrysostomus quoque

A testatur: Qui omnium pecuniarum habuerunt contemptum, et totius mundi spreverunt honores, atque tyrannicas corporum concupiscentias superaverunt, ii multoties capti a vana gloria, omnia perdiderunt.

Insuper, quanta mala ex vana gloria sequantur, idem pandit Chrysostomus: Nihil, inquiens, ita pecunias concupisere facit, ut gloriæ cupido. Propter hanc namque famulorum greges, equos auro opertos et argenteas mensas expetunt homines, non ut utilitatem aut voluptatem hinc hauriant, sed ut multis ostendantur et honorentur. Solet quoque vana gloria noviter conversos vexare, ut ait Isidorus: Qui ex deteriore jam melior esse cœpit, caveat ne de acceptis se extollat virtutibus, ne gravius per vanam gloriam corrutat quam prius per lapsum vitiorum jacebat. Vexat quoque hæc gloria vana proficientes, imo etiam aliqualiter et perfectos. Idcirco dicit Gregorius: Quum bene vivitur, valde timendum est ne mens, despiciens ceteris, de singulari gratia eleve-

B tur. Unde Hieronymus: Ne nimis religiosus velis videri, nec plus humilis quam necesse est; nec quæras gloriam, fugiendo simulatorie eam. Quidam enim pessime vani fingunt et simulant se fugere gloriam et honorem, quatenus per hoc ea acquirant. Quibus competit quod ait Scriptura: Est qui nequiter se humiliat, et *Ecli. xix.* ^{23.} interiora ejus plena sunt dolo.

Insuper, juxta doctrinam Apostoli, nullus debet alium ad illicita provocare, nec ad iram, impatientiam, indignationem aut aliud vitium incitare per verba aut opera procacia, illusoria, offensiva. Hoc enim diabolicum est, quum dæmonum totus conatus sit homines ad vitia trahere, et contrarium caritati Dei ac proximorum. Qui enim diligit Deum, optat et promovet quantum potest ejus honorem, impeditque ejus offensam: idcirco in se atque in aliis studet vitare seu impedire peccata, ne in honoretur Dominus Deus. Similiter qui diligit proximum, optat et satagit ne corruat in peccatum, quum nihil ita nocivum sit

animæ sicut iniquitas. Ideo unusquisque pro posse provocet proximos suos ad profectum virtutum, ad caritatis fervorem, ad vitæ perfectionem, juxta illud ad Hebræos: *Hebr. x, 24.* Considereremus invicem in provocationem caritatis et bonorum operum. Rursusque *Ibid. iii, 13.* in eadem epistola dicit Apostolus: Adhortamini vosmetipsos per singulos dies, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

Præterea in hodierna epistola docet Apostolus *Galat. v, 26.* stolus ne invicem invideamus. Invidia quippe est dolor de prosperitate alterius. Propter quod Hugo de S. Victore: Invidia, inquit, est in suum auctorem reciprocus de bono alterius tabescens animi cruciatus. Hæc infelix invidia ex superbia nascitur, et in ambitiosis potissimum regnat. Quod enim unus de alterius prosperitate et excellentia contristatur, hinc accedit quia illum præcedere cupit, aut quod ille habet, appetit adipisci, dicente Gregorio: Tanto quisque plus invidet aliis bona præsentia, quanto minus contempserit ea. Interdum tamen ex aliis causis generatur invidia, scilicet ex frequenti ira seu injuria sibi ab alio irrogata, vel quia ab illo gravatur. Invidia itaque est species tristitiae. Unde melancholici quum specialiter ex naturali dispositione tristes sint, ex complexionis malitia ad invidiam sunt proclives: ideo contra eam præcipue debent pugnare. Magna certe est invidorum miseria. Alia namque peccata communiter habent aliquid delectationis annexum; invidia autem in se ipsa poenalis est, et quoddam mentis tormentum. Hinc Hieronymus loquitur: Oro te, quid delectationis præstat invido sua invidia, quem quibusdam conscientiæ ungulis livor discepit?

Ibid. vi, 1. Tertio principaliter docet Apostolus ut proximos quacumque tentatione aut culpa præoccupatos, præventos, deceptos, pie ac mititer instruamus, propriam fragilitatem considerantes, ne et ipsi tentemur ac corruamus. Istud enim pertinet ad spiritualia misericordiæ opera; vera quoque justitia

A habet compassionem; et sicut nos ipsi habemus nos ad proximos nostros, sic Deus se habebit ad nos. Itaque tentati et lapsi sunt pie instruendi, consolandi et reducendi. Instruendi sunt qualiter pœnitere atque resistere peccatis ac temptationibus debeant, Dei auxilium invocando, Christi passionem inspicioendo, novissima præmeditando, ac aliis modis; consolandi sunt, ne abundantiori absorbeantur tristitia aut *II Cor. ii, 7.* desperent, sed in Christi pietate confidant; reducendi sunt ad pristinum gradum, ad præcedens bonum propositum, ad recentem inchoationem exercitiorum bonorum, juxta illud Apocalypsis: Memor esto unde *Apoc. ii, 5.* excideris, et pœnitentiam age.

Porro aliqui peccant non ex præoccupatione, subreptione, infirmitate aut ignorantia, sed ex deliberatione, ex habitu vitiioso, ex certa malitia; nec pœnitent, sed pertinaces sunt et duræ cervicis. Quibus competit quod apud Isaiam loquitur Deus: Scio quia durus es, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua ærea. Istos oportet C durius reprehendi et per censuram justitiae castigari, præsertim quando cum pietate luerari non queunt. Præoccupati vero in malo qui dociles et convertibles sunt, sicut prætactum est, sunt leniter instruendi ac mititer corripiendi: quia ut Prosper testatur, Leniter castigatus exhibit reverentiam castiganti; asperitate vero immoderatae increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem. Ambrosius quoque fatetur: Plus proficit amica correctio, quam accusatio turbulentia; illa pudorem incutit, hæc indignationem movet. Sed diligenter est advertendum efficaciterque implendum quod ait Isidorus: Qui admonitus secrete de peccato, emendare se negligit, publice arguendus est; et vulnus quod occulte sanari non potest, manifeste est emendandum. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda. Palam enim arguendi sunt qui palam peccant scandalizandoque nocent, ut dum illi aperta objurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerant, corriganter: sic- *Is. XLVIII, 4.*

que dum unus corrigitur, plurimi emen- A

dantur.

Galat. vi, 2. Quarto docet Apostolus ut defectus no-
stros atque gravamina mutuo pie et cari-
tative portemus, quatenus unus cum alio
patientiam habeat, et sicut ipse cupit por-
tari in suis oneribus, infirmitatibus atque
defectibus, tam a Deo quam a proximis et
condomesticis suis, sic ipse alios portet.
Imo, secundum Gregorium, qui portare
malos renuit, ipse sibi per impatientiam
suam testis est quia bonus non est.

Quinto docet Apostolus ut qui instruun-
tur in spiritualibus rebus, instructoribus
suis sint grati, et de bonis suis communi-
cent et vicem repandant illis. Unde in Ec-
Ecclesi. li, 23.

Tim. v, 17. clesiastico dicitur : Danti mihi sapientiam,
dabo gloriam. Hinc loquitur Augustinus :

Si me posses docere quod nescio, non
solum te verbis, sed et pugnis cädentem
deberem patientissime sustinere. Hinc con-
stat quod subditi suos prælatos ac prædi-
catores tenentur cordialiter valde diligere,
grates ac honorem et vicem eis rependere,
et temporalia prompte subministrare. Ideo

ait Apostolus : Qui bene præsunt presby-
teri, duplii honore digni habeantur, ma-
xime qui laborant in verbo ; et rursus :

1 Thess. v, 12, 13.

Rogo vos, fratres, ut noveritis eos qui præ-
sunt vobis, et monent vos, ut habeatis
illos abundantius in honore et dilectione ; et propter opus eorum pacem habete
cum eis.

Galat. vi, 3. Postremo, juxta doctrinam Apostoli, non
existimemus nos aliquid esse, quum nihil
simus, nec decipiamus nos ipsos, sed ex-
aminemus vitam et conscientiam nostram
quotidie. Ferventes quoque ac stabiles si-
mus in bonis operibus, et omnibus pro
posse benefaciamus ; et quod effectu non
possumus, affectu agamus, certi quod pro
his modicis brevibus actibus virtuosis

aternam et ineffabilem beatitudinem adi-
piscemur. Propter quod alibi scriptum

Rom. viii, 18. est : Non sunt condignæ passiones hujus
temporis ad futuram gloriam. Sapiens quo-
Sap. iii, 15. que : Bonorum (inquit) laborum gloriose
est fructus.

A Legitur in Vitaspatrum, quod quidam
Frater in eremo graviter fuit tentatus,
abiitque ad senem quemdam, et retulit ei.
Qui carens discretione et exercitatione
prælii spiritualis contra invisibiles hostes,
dixit ad Fratrem : Perdidisti animam tuam.
Quo auditu, Frater ille tristis et quasi de-
sperans recessit, proponens reverti ad sæ-
culum ; sed Deo ordinante, obviavit ei
abbas Apollo, vir magnæ discretionis atque
virtutis. Qui considerans Fratrem illum
esse vehementer afflictum et mœustum, pe-
titivit quid haberet, et quæ esset tanti causa
mœroris. Frater autem ille prima fronte
erubuit propalare ; tandem tamen aperuit
veritatem, videlicet qualiter esset tentatus,
et quomodo senex ille sibi responderit.
Tunc abbas Apollo sapienter et leniter
Fratrem illum instruxit, rogavitque eum
ut ad suam cellam rediret; acquievitque
ei Frater præfatus. Deinde abbas Apollo
perrexit ad senem prædictum. Quumque
appropinquasset cellulæ ejus, oravit : Do-
mine Deus, obsecro, converte pugnam seu
C tentationem Fratris illius in senem istum,
ut discat propriam fragilitatem cognoscere
ac aliis condolere. Et protinus abbas Apol-
lo vidi dæmonem in forma Æthiopis stan-
tem prope cellam senis illius, igneasque
sagittas jacientem in senem illum. Et ecce
senex ille quasi insanus et furens cœpit
cellam suam exire, et huc illueque discur-
rere. Quo viso, abbas Apollo accessit ad
eum, et ait : Quid habes ? Quo curris ? Se-
nrex vero ille erubuit dicere qualiter ten-
taretur. Cui abbas Apollo : Redi, inquit, in
D cellam tuam, et scito te hueusque non es-
se exercitatum ; hæc autem tentatio ideo
accidit tibi, quoniam Fratrem illum despe-
rare fecisti. Tunc abbas Apollo rogavit
Deum pro sene illo, ut liberaretur ab illa
tentatione.

Ex quibus patet, quam salubre sit viris
spiritualibus, discretis et exercitatis ten-
tationes et cordis secreta manifestare,
quam periculose sit etiam indiscretis
et inexercitatis talia revelare. Præfatus de-
mum Frater post hæc valde profecit in

sapiencia atque virtutibus. Unde abbas Apollo postea dixit seni præfato : Ecce Frater ille cui desperationem fecisti, qua-

A si stella inter Fratres jam fulget. Non ergo despiciendi, sed pie tractandi et sapienter instruendi sunt qui tentantur.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

NEMO POTEST DUOBUS DOMINIS SERVIRE. Matth. vi, 24-33.

SALVATOR in evangelio hodierno docet qualiter serviendum sit Deo, videlicet puro ac simplici corde, absque sollicitudine carnali et sæculari. Itaque ait Matthæus : *Nemo potest duobus dominis servire*. Quid est hoc ? Nonne possumus servire Deo et prælatis atque principibus terræ, Sanctis quoque qui sunt in regno cœlesti ? Ad hoc quidam respondent, quod intelligendum sit verbum istud de dominis non subalternatis atque contrariam voluntatem habentibus. Sed rursus objici potest, quod

Rom. xiii, 1 et seq.; *Ephes. vi, 5*; *Coloss. iii, 22*; *Petr. ii, 18*.

Galat. i, 10. tri et Pauli doctrinam ac jussionem, servi fideles dominis suis etiam infidelibus ac dyscolis servire debent fideliter, et subditi esse humiliter. Et respondendum, quod nemo potest servire eodem tempore duabus dominis contrariam voluntatem habentibus, in quantum ita contrarii sunt, et quantum ad ea in quibus contrariantur. Sic etenim quidquid placet uni, displicet alteri; et quod præcipit unus, prohibet alter. Ideo dicit Apostolus : Si hominibus placarem, Christi servus non essem. Unde dominis infidelibus et inquis' serviendum aut obediendum non est in his in quibus Deo atque justitiae sunt rebelles.

Deinde Christus rationem sui sub-jungit. *Aut enim unum dominum odio habebit*, quantum ad ea in quibus contrariatur alteri domino, et alterum diliget, eum videlicet cui ex animo servit. *Aut unum dominum sustinebit*, eum videlicet cui servit : quem etsi non diligit, tamen tolerabit eum, et jugo ejus subjiciet se;

B et alterum contemnet, videlicet eum cui non servit neque obedit. Non dicit, Aut unum diliget, et alterum contemnet : quia interdum non diligit eum cui deservit, et tamen sustinet eum quasi durum dominum, ut patet de his qui diabolo serviunt, quem non amant. Item non dicit, Et alterum odio habebit, sed, « contemnet », videlicet Deum : quia secundum Augustinum, etiam illi qui non serviunt Deo, non odiunt eum, sed spernunt, dum quasi de pietate ejus securi, præcepta ipsius transgreduntur. Dicit etenim Augustinus : Nullius fere conscientia Deum potest odisse. Sed objici potest quod Christus asserit de obstinatis Judæis : Oderunt me et Patrem meum gratias. Psalmista quoque loquitur Deo : Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper ; et, Nonne qui oderunt te, Domine, oderam ? Et respondendum, quod Deus considerari potest dupliciter. Primo, in se, secundum quod est summus, bonus atque perfectus : et ita non potest odiri. Secundo, ut punitor iniquitatis atque prohibitor vanitatis ac voluptatis : sive damnati et aliqui scelerati in sæculo isto odiunt Deum.

Ex prætactis elicetur, quod secundum Augustinum, Christus hoc loco ad litteram per duos dominos intelligit Deum, qui ratione creationis, et omnipotentiæ ac præsidentiæ suæ, est omnium dominus, atque diabolum, de quo ait Salvator : Venit enim princeps mundi hujus. Dicitur quippe diabolus dominus iniquorum, quoniam propriæ voluntatis perversitate se subdunt

Joann. xv, 24, 25.
Ps. LXXXIII,

Ps. CXXXVIII,

Act. x, 36.

Joann. XIV,

30.

Job xli, 25. diabolo, qui ut in Job asseritur, est rex A super universos filios superbiæ. Nemo ergo potest Deo servire et diabolo. Quicumque enim in mortali est culpa, servit dia**bolo** tanquam victus ab eo. A quo enim quis superatus est, hujus et servus est, ut secunda Petri habetur. Porro qui in mortali peccato est, Deo servire non potest quamdiu permanet in peccato : nam et si faciat opera bona ex genere, dando elemosynam audiendoque Missam, non tamen sunt opera Deo accepta ac meritoria vitæ æternæ, quia non fiunt ex caritate. Ex his B infert Salvator :

Non potestis Deo servire vere et meritorie, et mammonæ, id est divitiis, seu dæmoni de avaritia tentanti. Qui enim servit Deo, spiritualia et æterna temporalibus ac sensibilibus præfert ; qui vero divitiis servit, terrena præfert cœlestibus. Divitiis namque servire, est ad eas superflue affici, atque in eis constituere finem : quod est cupiditatis vitio superari. Porro a quo quis victus est, hujus et servus est. Propter quod ait Salvator : Omnis qui facit C peccatum, servus est peccati. Talis potius possidetur a divitiis, quam possideat eas.

Ideo dico vobis : Ne solliciti sitis, id est, immoderatam et anxiam curam non habeatis, animæ vestræ, id est vitæ animali alimoniis indigenti, vel vobis ipsis (ut ponatur pars pro toto, videlicet anima pro homine), quid manducetis, id est de cibo, sub quo jam intelligitur etiam potus ; neque corpori vestro solliciti sitis hoc modo, quid induamini, id est de vestitu. Denique superflua circa talia sollicitudo D vocatur, quando circa ea homo in tantum occupatur, quod a spiritualibus debitis seu virtuosis operibus ad quæ tenetur, impeditur, aut ea plus querit quam necessaria sive utilia sunt sibi. Sollicitudo vero ordinata est, dum homo secundum exigentiam sui status querit seu providet sibi de necessariis vitæ, ordinando ea ad spiritualia bona. Talisque sollicitudo pars est prudentiæ ; quam non habere, esset Deum tentare, aut ignaviter se habere.

Præterea prædictam superfluam sollicitudinem esse vitandam, probat Salvator ratione et exemplo multiplici. Et primo per locum a majori, quum ait : *Nonne anima plus est quam esca ?* id est, utique anima præstantior est omni corporeo alimento ; *et corpus plus quam vestimentum ?* id est, corpus hominis dignius est vestitu. Ac si dicat Filius Dei : Qui absque vestra sollicitudine, ex sua liberalissima bonitate largitus est vobis corpus et animam, alimentum quoque et vestitum præstabit vobis sine immoderata sollicitudine vestra, dummodo confidatis in eo. Ei enim cura I *Petr.* v, 7. præcipua est de rationalibus creaturis.

Deinde ponit aliam rationem ad idem, sumptam ex consideratione irrationalium creaturarum. *Respicite volatilia cœli,* id est, aves diligenter considerate : quæ dicuntur volatilia cœli, quia in cœlo volant aero, puta in aere, qui infimum cœlum vocatur ; *quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea.* Omnia enim hæc rationis sunt opera, quæ illis nequeunt convenire. Videmus tamen ad oculum, quod multæ aves congregant viculum in nidos ; quemadmodum in Proverbii habetur : *Vade ad formicam, o piger,* Prov. vi, 6-8. et disce semitas ejus, et disce sapientiam ; quæ quum non habeat ducem, parat in æstate cibum, et congregat in messe quod comedat. Itaque, sicut volatilia pergunt ad grana, et colligunt ea secundum naturalem instinctum, sic hominibus committitur labor et providentia, non cura superflua, juxta illud Job : *Homo ad laborem* Job v, 7. nascitur, et avis ad volatum. Unde primo homini post peccatum a Domino dictum est : *In sudore vultus tui vesceris pane.* Gen. iii, 19. *Et Pater vester cœlestis pascit illa,* id est, per causas inferiores providet et concedit eis necessaria vitæ. Siquidem opus naturæ ac intelligentiæ, opus est causæ primæ. Hinc fertur de Deo in Psalmo : *Qui dat iumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum.* In Job quoque dicitur : *Quis præparat escam corvo, quando pulli* Job xxxviii, 41. *ejus clamant ad Deum, vagientes eo quod*

non habeant cibos? Nonne vos magis plurimi, id est majoris dignitatis ac pretii, estis illis volatilibus? Et per consequens vobis potius providebit quam illis. In tantum equidem major cura est Deo de rationalibus quam irrationalibus creaturis, ut dicat

I Cor. ix, 9. Apostolus : Numquid cura est Deo de bobus?

Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? id est, quum nemo possit corporis sui quantitatē augere cubito uno, sed Deus det quantitatē sibi placentem, constat quod de alimento sufficientiam largietur, similiter de vestitu. Ideo subditur : Et de vestimento quid, id est cur, solliciti estis superflue? Et quod inde immoderate sollicitari non debeant, probat inanimateorum exemplo. Considerate lilia agri, quae crescunt in agro, quomodo crescunt. Non laborant, neque nent pro adeptione naturalis consistentiae ac decoris, et tamen pulcherrime decorantur, secundum quod subditur : Dico autem vobis, quoniam nec Salo-

III Reg. iv, x. mon, qui fuit rex valde dives ac præpotens, C in omni gloria sua, id est apparatu atque ornatu suo, coopertus est, id est, tam speciose ornatus est, sicut unum ex istis liliis agri. Quæ enim purpura regum, quæ tintacula artificum æquari poterit pulchritudini florum? Ars nempe humana imitatur naturam, non autem adæquat eam. Si autem fœnum agri, id est herbam, quod hodie est, et cras, id est cito post hæc, in clibanum mittitur ad comburendum, Deus sic vestit, id est, tam pulchre ornat virore ac aliis qualitatibus; quanto magis vestiet vos modicæ fidei, qui de divina providentia imperfectam fidem habetis, ideoque tam immoderatam sollicitudinem de necessariis vitæ habetis?

Nolite ergo solliciti esse, cum inquietudine mentis impediente pacem internam et libertatem cordis in Deo, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur, id est, vestiemur? Hæc enim omnia, utpote cibum, potum, vestitum, gentes, id est gentiles et infideles,

A inquirunt cum sollicitudine immoderata, quoniam providentiam Dei ignorant aut non advertunt, putantes Deum hæc inferiora non cognoscere distincte, nec actus humanos determinate particulariterque disponere et curare, juxta illud Psalmistæ: Dixerunt, Quomodo scit Deus? et, Si est *Ps. LXXII,* scientia in Excelso? *Scit enim Pater ve- 41.* ster cœlestis, id est Deus omnipotens, unus in essentia et trinus in personis. Cujus ineffabilis pietas, dulcissima caritas, immensa dignatio patet in hoc, quod a nobis B pauperrimis vermiculis pater appellari dignatur. Sed formidandum est nobis, ne propter ingratitudinem et negligentiam nostram mereamur audire ab eo illud Isaiæ: Filios exaltavi et enutrivi, ipsi autem spreverunt me. *Quia his omnibus, scilicet ci- 42.* bo, potu, vestitu, habitaculo, indigetis.

Ex quibus omnibus infert Salvator saluberrimum documentum. *Quærите ergo, id est, bene vivendo, contemplando, amando adipisci studete, primum regnum Dei, de quo Sapiens scribit : Justi accipient re- 43.* gnum decoris et diadema speciei de manu Domini. Hoc regnum est beatitudo cœlestis, seu Ecclesiæ triumphantis societas. Quod quum sit finis noster, primo cadere debet in intentione, atque ad ipsum ordinanda sunt alia universa. Sed quoniam illud adipisci non possumus nisi servando præcepta, ideo addit Salvator : *et justitiam ejus, id est, opera virtuosa ac meritoria, quibus ad regnum cœleste pertingitur, exerceete.* Nam fides sine operibus mortua est. *Et hæc omnia vitæ necessaria ad- 44.* cipientur vobis, quasi bona secundaria et minus principalia, tamen et necessaria. Itaque, si bona spiritualia et aeterna in primis condigne quærimus et constanter, temporalia vitæ necessaria, Deo ordinante, non deerunt. Primum autem ad secundum refertur. Per hoc itaque quod Salvator regnum Dei et justitiam ejus docet primo esse quærenda, innuit temporalia quoque esse moderate quærenda cum labore laudabili, non cum sollicitudine sœculari, quum scriptum sit : *Labores manuum tua- 45.*

Jacob. ii, 26.

Ps. cxxvii, 2.

rum quia manducabis, beatus es, et bene tibi erit. Apostolus quoque : Ad ea (inquit) quæ mihi necessaria erant, ministrauerunt manus istæ. Non ergo sic adjiciuntur, quod homo otio debet vacare, nec quod in se est facere. Sed nonne aliqui martyres fame extinti sunt, et multi justi maximas patiuntur penurias, sicut et

A Paulus asserit se perpessum ? Et respondendum, quod saepius subtrahuntur prædicta electis ad probationem eorum, et meriti præmiique augmentum. Christus vero nunc loquitur in communi, et sicut frequentius accidit. Deus tamen ex causis sibi cognitis quandoque aliter agit in particulari.

SERMO SECUNDUS

DE IMPEDIMENTIS DIVINI OBSEQUII, ET MULTIPLICI SERVITUTE.

PRÆPARATE corda vestra Domino, et servite illi soli, et liberabit vos de manibus inimicorum vestrorum. I Reg. VII, 3.

Ista sunt verba sanctissimi prophetæ Samuelis, in quibus ad duo hortatur nos. Primum est, ut corda nostra præparemus Domino Deo, id est, ad ejus caritatem et gratiam gratiosamque inhabitationem, seu gratiae et virtutum augmentum, nos disponamus. Secundum est, ut soli Deo altissimo serviamus : quod intelligendum est de latræ servitute, quæ soli Deo debetur. Latræ namque est virtus quæ Deo cultum cærimoniamque impedit. Unde in Deuteronomio habetur : Dominum Deum tuum timebis et ipsi soli servies. Tertio, in verbis præinductis tangit Samuel fructum seu utilitatem provenientem nobis ex Dei obsequio, quia liberabit nos de manibus inimicorum nostrorum, videlicet invisibilium hostium, de quibus ad Ephesios legitur : Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates. Istud idem docet in D

Ephes. vi, 12.

Matth. vi, 24.

Ibidem.

evangelio hodierno Salvator, dicendo : Nemo potest duobus dominis servire ; itemque, Non potestis Deo servire et mammonæ. In quibus verbis hortatur nos ut soli Domino serviamus.

Sed his objici potest, quia videmus quo-

B tidie quod multi homines quibusdam mortalibus subjacent vitiis, et tamen serviunt Deo, audiendo Missas, orando, jejunando, eleemosynas dando et dies celebrando festivos : imo a multis abstinent peccatis mortalibus, Dei intuitu ac timore. Sunt quippe nonnulli qui licet simplicem fornicationem non vitent, adulterium tamen committere nolunt. Quidam etiam quavis propria bona cupide servent, aliorum tamen bona non cupiunt. Et respondendum, quod nullus in mortali existens peccato vere ac proprie servit Deo. Nunc enim sermo est de servitute Dei quæ est actus virtutis et meritorum opus ex caritate procedens. Qui autem in mortali est culpa, nullam habet virtutem quoad perfectam rationem virtutis, nec caritatem. Unde qui in mortalibus sunt peccatis, non nisi impropriæ Deo servire dicuntur. Non enim obediunt Deo, quoniam ejus præcepta non implent eo modo quo Deus ea jubet impleri, puta ex caritate et recta intentione ad gloriam Omnipotentis, nec vitant peccata ex caritate aut filiali timore, sed servili formidine aut naturali Dei amore. Dicuntur tamen Deo servire, in quantum faciunt quædam opera bona ex genere, et quoad substantiam facti videntur implere præcepta, honorando parentes, Deum verum solummodo adorantes, non

jurantes, non occidentes ; verumtamen quum spiritualiter mortui sint, nihil efficiunt Deo acceptum atque æternæ meritorum vitæ.

Denique jam pensandum qualiter debeat homo præparare cor suum Deo, et quid sit soli Deo servire. Ad quæ respondendum est, quod Deo cor præparare, est ea a se removere per quæ ineptus est et indignus ad caritatem et gratiam Dei, ad dona Spiritus Sancti, ad salutarem unionem mentis suæ cum proprio Creatore. Hæc autem non sunt nisi peccata mortalia, quæ, Isaia B

Is. lxx, 2. testante, dividunt inter Deum et nos, atque ut loquitur Jeremias, prohibent bōnum a nobis, id est, a susceptione charismatum Spiritus Sancti impediunt corda nostra.

Itaque cor Deo parare, est mentem a peccatis purgare : quod facit peccator, de suis peccatis dolendo et eadem confitendo, pro eis quoque satisfaciendo, et cavingo ea in posterum. Iterum cor Deo parare, est illud ad gratiam et virtutes disponere, et se Deo pro viribus applicare, dando se ad opera Deo complacita. Ad C

Matth. iii, 3. quod etiam beatissimus Christi præcursor admonuit, dicens : Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Hinc scri-

Agg. i, 5. ptum est : Ponite corda vestra super vias vestras ; id est, opera vestra considerate an sint virtuosa, an vitiosa : quatenus si virtuosa sint, perseveretis ac proficiatis in eis ; si vitiosa, pœnitateatis ac emendetis.

Præterea istud est quod in evangelio isto docet nos Unigenitus Dei. Docet enim primo, ut avaritiam fugiamus ; secundo, ut sollicitudinem immoderatam temporalium rerum abjiciamus ; tertio, ut primo quæramus regnum Dei et justitiam ejus, sive que confidamus in Deo quod temporalia necessaria nobis adjicientur. Qui autem hæc agit, soli utique Deo servit, quia non servit carni, nec mundo, neque diabolo. Quidam etenim serviunt carni, ut gulosi et luxuriosi, quoniam carnis suæ concupiscentiis magis obediunt quam Dei præceptis : imo Dei præcepta transgredi non verentur, quatenus vilissimæ atque foedis-

A simæ carnis suæ desideriis satisfaciant scelerate. De quibus ait Apostolus : Qui in *Rom. viii, 8.* carne sunt, scilicet, carnalibus desideriis acquiescent, Deo placere non possunt. Alii serviunt mundo magis quam Deo, sicut avari, qui transitoriis rebus et terrenis dñitiis, magis quam Deo, cordis sui affectum conjungunt, et magis solliciti sunt, magis cogitant et conantur terrena ac peritura acquirere, conservare, augere, quam Deo placere, quam divina præcepta implere, quam salutem adipisci æternam. Quorum fatuitas est immensa ; et mirum quod cor hominis obtenebrari sic potest. Isti advertant quod divinus ait Apostolus : Qui *1 Tim. vi, 9.* volunt divites fieri, incident in tentationem et laqueum diaboli, et in desideria multa, mala et inutilia, quæ mergunt hominem in perditionem.

Deinceps his avaris valde timendum est illud Ecclesiastici : Avaro nihil est scelestius, nihil est iniquius quam amare pecuniam ; avarus enim animam suam habet venalem. Sed quæri potest, cur avarus dicatur animam suam habere venalem. Et respondendum, quod ideo, quia pro numero vendit eam ac tradit diabolo. Dum enim ad lucrum seu nummum in tantum afficitur, quod ejus desiderio mentiri aut perjurare, decipere, et dies festivos violare sive infringere, aut alio modo præceptum Dei vel Ecclesiæ transgredi non veretur, quid aliud operatur, nisi quod diabolo animam propriam tradit venditque ?

Deinde quanta et quam horribilia vitia ex avaritia generentur, pandit Augustinus, dicendo : Quæ est ista aviditas avaritiæ, quum et ipsæ bestiæ habeant modum ? Tunc enim rapiunt quando esuriunt, parcuntque prædæ dum sentiunt saturitatem. Insatiabilis est sola avaritia hominum : rapit, nec satiatur ; nec Deum timet, nec hominem reveretur ; nec patri pareit, nec matrem agnoscit ; nec fratri obtemperat, nec fidem amico servat ; viduam opprimit, pupillum invadit, liberos in servitium revocat ; testimonium falsum profert, mentitur, perjurat, mortuorum res occupat. Quæ

est ista animarum insania, amittere vitam gratiæ, appetere mortem culpæ, acquirere aurum, et perdere cœlum?

Alii serviunt diabolo, ut superbi, qui Job xli, 25. diabolum omnium regem superborum specialiter imitantur. Nam primum peccatum diaboli fuit superbia, et usque ad præsens manet in ea, non obstante omni sua miseria. Sic superbi, non obstante quod tot vilitatibus et foeditatibus pleni sunt in corpore et anima, quod tot peccatis gravantur, quod tot periculis æternæ sunt damnationis expositi, imo inferno jam proximi, utpote in statu damnationis lamentabiliter constituti, nihilo minus insensati et excæcati, tument, extolluntur, seque honorabiles arbitrantur, quum omni sint luto et stercore viliores ac turpiores. Ecclesi. x, 7. Rito ergo ait Scriptura: Odibilis coram Deo et hominibus est superbia.

Praeterea, istud quod dictum est, quosdam servire carni, aliquos mundo, et quosdam diabolo, intelligendum est per quamdam appropriationem. Certum est equidem quod quicumque mortaliter peccat, servit diabolo. Idecirco gulosi, luxuriosi, avari, et omnes iniqui, dæmonibus serviunt; sed per appropriationem prætactam, gulosi et lubrici servire dicuntur carni, avari mundo, superbi diabolo. Sed, proh dolor! multi jam sunt qui tam carni quam mundo atque diabolo obsequuntur, quoniam universis vitiis jam prætactis ac aliis multis replentur. Isti pluribus serviunt dominis quam duobus: imo tot dominis serviunt ac subduntur, quot peccata committunt, et quot pravis desideriis devincuntur. O quanta est vilitas, turpitudo et immunditia iniquorum! Certe nulla mundi cloaca tam turpis et fœtida est coram hominibus, ut anima transgressoris coram oculis Creatoris. Unde ergo superbis, vas putridum, mancipium vitiorum, serve diaboli, qui infelicissime servis tam multiplici culpæ mortali? Verum, ut ait Apostolus, carnalis homo non sapit ea quæ sunt Spiritus Dei; stultitia enim est illi. Quum enim iniquorum atque carnalium hominum corda sint

A plena vitiorum fœtore, immunditarum amore, pravitatis obliquitate, carnalis ac sacerularis prudentiæ stoliditate, introire in ea vix potest odor virtutum, puritatis dilectio, justitiae rectitudo, sapientiæ splendor. Verumtamen de eis desperandum non est, quia converti possunt. Propter quod clamat ad eos Isaias propheta: Redite, prævaricatores, ad cor, hoc est, considerate vos ipsos, peccata vestra perpendite, quanta vobis instet damnatio intuemini, et horrete. Is. xlvi, 8.

Nunc ergo, juxta Christi doctrinam, soli B Deo altissimo placere ac deservire conemur, avaritiam et sollicitudinem terrenorum immoderatam jugiter detestemur, et spirituali amore diligamus nos ipsos ac alios. Multi quippe filios suos ac filias, propinquos ac ceteros carnaliter ac mendaciter diligunt, dum eis temporalia bona colligere non desistunt, ut in hoc mundo ditentur, honorentur ac prosperentur: per quod se ipsos ac illos infernalibus parant tormentis. Unde legitur, quod fuit quidam dives avarus filios habens duos, quorum unus nolens patri succedere in divitiis periculose adeptis, factus est eremita. Alius filius mansit cum patre, cupiens ei in hereditate succedere: quod etiam factum est. Defunctoque patre, defunctus est post modicum tempus et filius ejus iste. Quo cognito, contristatus est eremita, timens de patris sui ac fratri damnatione æterna; oravitque Dominum, ut patris ac fratri sui statum sibi ostendere dignaretur. Benignissimus vero Deus preces sanctissimi eremitæ celeriter exaudivit: nam raptus C unus ille eremita, atque in spiritu ductus est ad infernum. Ubi quum non invenisset patrem suum ac fratrem, exspectavit paupisper; et protinus vidit patrem suum exuentem de quodam puteo infernali sulfureo, et statim post hoc de eodem puteo vidit fratrem suum egredientem. Vedit quoque quod pater suus et filius ejus ille damnatus se invicem mordebat et affligebant, litigando dicentes mutuo improatoria verba. Pater equidem filio dixit: Maledictus sis tu, quia ut te ditarem ava-

rus fui. Filius econtrario dixit ad patrem : Maledictus sis tu, quia nisi temporalia illa mihi reliquisses, damnatus non essem. Ex quo constat quod qui socii sunt in culpis,

A socii sunt in tormentis, et quod qui in vita præsenti magis se invicem amant carnali amore, postea magis se odiunt in infernali ardore.

SERMO TERTIUS

DE VARIIS CAUSIS VITANDI AVARITIAM SOLlicitudinemque SUPERFLUAM,
ET DE MULTIPLICI INSPIENTIA AVARORUM.

PRIMUM quærite regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. Matth. vi, 33.

Quemadmodum Paulus ait apostolus, Propter nos Christus egenus factus est, ut ejus inopia, id est merito suæ paupertatis, nos divites simus : divites utique spirituali opulentia, ita ut in vita præsenti abundemus in charismatibus gratiæ ac virtutum, in futuro autem donis gloriæ in æternum. Quia etenim Filius Dei venit in mundum hunc, ut ab amore rerum præsentium transferret nos ad amorem cœlestium, æternorum ac divinorum, ideo verbis et factis talem edocuit vitam per quam homines magis apte atque faciliter ad æternam possint pervenire salutem : hoc est vitam purissimam, humillimam, itemque pauperrimam, quia superbia et avaritia ac incontinentia a cœlestis regni introitu præsertim impediunt homines. Hinc præsenti in evangelio Christus specialiter avaritiam ac superfluam reprobat circa temporalia curam.

Ad omnem itaque Christianum præcipue spectat avaritiam sollicitudinemque calcare superfluam. Primo, quoniam Christus, magister, dominus ac judex noster, hoc docuit et præcepit : cuius doctrinis acquiescere, cuius præceptis obedere tenemur. Imo multiplici ratione Christus id persuasit, sicut in evangelii expositione ostensum est.

Secundo, quoniam Christus, qui est via,

B veritas et vita, omniumque Christianorum exemplar, pauperrimam in hoc mundo vitam elegit, secundum quod ipse testatur : Vulpes terræ foveas habent, et volucres Matth. viii, 20. cœli nidos ; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Hinc ait Bernardus : Filius Dei in hunc mundum descendens, paupertatem elegit, ut sua aestimatione eam nobis faciat pretiosam. Descendit ab inenarrabilibus cœli divitiis, atque in tanta paupertate advenit, ut natus mox in præsepio poneretur. Et vere magna nimisque magna abusio, ut dives esse velit vermiculus vilis, propter quem pauper fieri dignatus est Dominus majestatis. Luc. ii, 7.

Tertio, quoniam quanto lex evangelica, ad cuius observantiam omnes Christiani tenentur, est spiritualior, perfectior atque divinior omni aliarum gentium lege, tanto Christiani præ ceteris gentibus spiritualiores et magis perfecti ac divini consistere debent, bona carnalia et terrena despiciendo, cœlestia vero et æterna desiderando.

Ideo Christus dixit : Estote perfecti sicut Matth. v, 48.

D et Pater vester cœlestis perfectus est ; itemque, Nolite thesaurizare in terra. Quum Ibid. vi, 19. ergo in evangelica lege beatificetur paupertas, et voluntarie pauperibus pro hujs brevissimæ vitæ spontanea inopia prominunt regni cœlestis deliciæ, Christo dicente, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum ; hinc non vere christianum, sed magis paganum se esse demonstrat, qui toto affectu temporali-

bus inhiat, qui magis conatur temporalibus abundare quam gratiae ac virtutum beneficiis decorari, qui plus nititur in praesenti ditari quam in cœlestibus coronari. Sed heu, quam multi sunt tales! Dici jam potest de populo christiano quod Jeremias

Jer. vi, 13. de Judæorum ait populo: A minori usque ad majorem, omnes avaritiae student. Verumtamen tales sciant se nomine, non virtute, christianos, atque præ ceteris gentibus longe damnabiliores.

Quarto, quia divitiæ sunt homini innumerabilium culparum occasio. Videmus namque quod homines quanto sunt ditiores, tanto communiter sunt animosiores; ex divitiarum quoque abundantia procedunt vitia gulæ atque luxuriæ, otiositas, loquacitas, pompa in vestibus, pluraque alia mala. Itaque quanto homines plures congregant sibi divitiæ, tanto plurium vitiorum occasiones sibi procurant, et plura salutis impedimenta sponte assumunt.

Marc. iv, 19. Hinc ait Salvator: Deceptio divitiarum, et circa reliqua concupiscentiæ introeuntes in cor, suffocant verbum Dei, et sine fructu efficitur. Denuo quoque: Væ (inquit)

Luc. vi, 24. vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram. Deinde, quam verissima hæc sint, constat ex eo quod Unigenitus Dei fatur: Quam difficile qui pecunias habent, intrabunt in regnum cœlorum! Et rursus ait ibidem: Amen dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum. Quum ergo valde difficile sit divitiis abundare, nec eas immoderanter amare, neque superflue eis uti, certum est quod homines im perfecti et in virtutibus nondum exercitati, maximis æternæ damnationis periculis se involvunt, atque innumerabilium vitiorum occasionibus se exponunt, dum temporalibus rebus abundare nituntur, et divitiæ congregare seu conservare quotidie moliuntur.

Quinto, quia immoderatus amor temporalium rerum et sollicitudo superflua circa eas, impediunt hominem a spirituali profectu virtutum, a contemplatione divi-

A norum et a divino amore. Ideo dicit Gregorius: Avaritia mentem facit tam gravem, ut ad appetenda cœlestia attolli non possit. Et Christus in Evangelio protestatur: Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. Unde probatur quod quando deorsum sunt quæ amantur, tunc cor ad inferiora deprimitur; dum vero sursum sunt quæ diliguntur, cor ad superiora erigitur: præsertim quum asserat Augustinus, Anima verius est ubi amat, quam ubi animat.

Sexto, quia ad Christianos potissime specat filiale habere amorem ad Deum, et de ejus bonitate, caritate ac providentia plenam habere fiduciam. Idcirco non debent pro temporalibus nimis sollicitari, quasi Deus non habeat providentiam actuum humanorum. Hinc in evangelio hodierno ait Salvator: Seit Pater vester *Ibid. 32.* cœlestis quia his omnibus indigetis.

Insuper multæ sunt stultitiae avarorum. Prima, quod abundantanter sibi præparant de necessariis et utilibus in loco ubi (comparative loquendo) per unam horam vix erunt, et non provident sibi de necessariis in loco ubi æternaliter permanebunt. Hæc enim vita comparatione vitæ futuræ momentum est. Et in hac vita præparant sibi avari cibaria, habitacula, vestimenta ultra mensuram; in futura vero vita nil præparant sibi accommodum, sed æternæ damnationis supplicium. Aguntque stultius quam si quis uno die habitatus in Francia, et centum annis in Italia, faceret sibi ædificia multa et magna, provisiones ac copias grandes in Francia, nihil vero ædificaret, nec provideret sibi in Italia. Secunda eorum fatuitas est, quod sollicite provident corpori suo et animam propriam negligunt, quum tamen anima incomparabiliter corpore exstet præstantior. Sicque stolidius agunt quam si quis auro purissimo præferat lutum vilissimum. Tertia eorum insipientia, quod quanto plus morti propinquant, tanto plus temporalia sibi accumulare nituntur, quasi tanto diutius essent victuri, quanto magis senescunt. Videmus enim quod in senescen-

tibus ac senibus avaritia crescit. Quarta, quoniam ultra modum se onerant, atque pro eo quod de onere debent minuere, augent illud tamdiu quoisque cadant sub eo, et opprimantur ac pereant. Quid enim sunt temporalia ista nisi onera magna, quibus annexæ sunt variæ curæ, timores, distractiones, inquietudines? Ideo dicit Hieronymus: Avaro tam deest quod habet, quam quod non habet, quia aut non habita concupiscit ut habeat, aut habita metuit ne amittat; et dum in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa. Iterum ait: Avarus hic ardet aestu concupiscentiae ac multiplici cura custodiæ rei terrenæ, postmodum vero ardebit igne gehennæ. Si potentiores videt, timet raptorem; si infirmiores, suspicatur furum. Infelix tanta patitur, quanta pati timet.

Præterea, sicut Thomas scribit in se-

q. lv, a. 6. cunda secundæ, sollicitudo temporalium rerum fit tribus modis illicita. Primo, ex parte rerum de quibus quis sollicitatur, videlicet dum in temporalibus rebus adipiscendis aut conservandis aliquis sibi finem constituit, inhærendo eis per cordis affectum magis quam Deo. Avarus equidem magis afficitur circa nummum quam circa Deum, nec curat Deum amittere per juramenta, mendacia ac alia vitia, dummodo queat adipisci pecuniam. Ecce quanta est avari insania. Secundo fit sollicitudo ista illicita, propter superfluitatem conatus seu studii circa ea: sicut dum aliquis tantum circa illa insistit ac nititur, quod a spiritualibus et a bonis operibus ad quæ obligatus est, impeditur. Tertio, ratione timoris superflui quo homo nimis veretur temporalia sibi posse deficere, etiamsi Deo debite obsequatur: et hoc Christus in evangelio isto multipliciter reprobat, ut in expositione patuit textus. Verum loco et tempore opportuno moderate sollicitari pro temporalibus necessariis congregandis aut conservandis, ordinando ea ad spiritualia bona, licetum est atque laudabile.

Postremo, multa sunt remedia contra

A avaritiam sollicitudinemque superfluam. Primum est consideratio paupertatis Christi in sæculo isto. Non enim est servus *Joann. xiii,*^{16.} major domino suo. Secundum est consideratio brevitatis et incertitudinis vitæ præsentis, in qua modica possunt sufficere, dicente Boetio: Natura paucis minimisque contenta est. Ideo dicit Gregorius: Longa nostra desideria increpat brevis vita. Tertium est consideratio periculorum ac vitiorum quæ homo ex temporalibus incurrit, præsertim dum abundat in eis, B quod scilicet tam difficile est locupletem salvari: quia secundum Hieronymum, impossibile est nunc gaudere cum mundo, et postmodum regnare cum Christo. Quartum est consideratio multiplicis fructus quem homo acquirit contemnendo divitias, quia per hoc Dei gratiam in præsenti et gloriā promeretur æternam, multaque vitia et pericula summa evadit.

Itaque, juxta Salvatoris doctrinam, primo quæramus « regnum Dei », ut scilicet Matth. vi,^{33.} omnia quæ agimus, ad Dei honorem et gloriam ac nostram æternam beatitudinem ordinemus: et expedit omni die actualiter omnia taliter ordinare etiam sæpe. Et antequam ad exteriora agenda quis transeat, quærat « justitiam » regni cœlestis, id est, aliqua opera spiritualia virtuosa exerceat, orando, Deum laudando, et Missam, si potest, audiendo. Sed in isto sunt multi vehementissime reprehendendi: nam quasi bestiæ surgunt, et statim ad exteriora cor suum effundunt, et vix unam legunt Orationem dominicam; sic quoque vadunt dormitum absque memoria Dei, sine examinatione conscientiæ suæ, et absque invocatione pietatis divinæ pro remissione culparum diei præteritæ ac totius vitæ elapsæ. Ideo juxta præacta quilibet se emendet, et circa spirituales animæ suæ divitias, hoc est virtutes et meritorias actiones, maxime sollicitetur, ne eas amittat, ne Deum offendat, ne sempiternam perdat salutem.

Refert Hieronymus de Socrate philosopho, quod in juventute sua volens ire ad

studium, et videns se non posse habere aurum ac sapientiam adipisci, magnam auri massam projecit in mare, dicens : Malo dominari tibi, quam quod tu dominaris mihi. Sanctus quoque Antonius dum perrexit ad eremum, invenit in via copio-

A sissimum ac splendidissimum aurum, et cursum arripiens, cum omni festinatione fugit ab eo tanquam a colubro. Sic et B. Franciscus in tantum sprevit pecunias, quod etiam tactum earum universis sui Ordinis prohibuit Fratribus.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE MULTIPLICI PERFECTIONE AD QUAM POTISSIMUM OBLIGANTUR RELIGIONUM PROFESSORES.

ALTER alterius onera portate. Ga-
lat. vi, 2.

Quam sancta et exemplaris ac irrepre-
hensibilis esse debeat, et in primitiva
Ecclesia fuerit omnium conversatio Christi-
anorum, ex hodiernæ epistolæ perpenditur
documentis, quæ non solum religiosis, sed
universis scripta ac jussa sunt Christianis.
Ut enim devotissimi patres Cassianus Cli-
macusque testantur, talis esse debet vita
cujuslibet Christiani, ut quicumque eam
diligenter conspexerit, fateri cogatur legem
illam esse divinam et sanctam, quæ tales
instituit vitam. Ad hanc quoque vitæ per-
fectionem gloriosissimus apostolici agmi-
nis princeps omnes generaliter hortatur
Christianos, dicendo : Hæc est voluntas
Dei, ut benefacientes obmutescere facia-
tis imprudentium hominum ignorantiam.
I Petr. ii, 15.

Ibid. 12. Itemque : Conversationem (inquit) vestram
inter gentes bonam habentes, ut in eo
quod detrectant de vobis tanquam de ma-
lefactoribus, ex bona conversatione vestra
vos considerantes, glorificant Deum. Si
ergo ad omnes hæc pertinent Christianos,
quanto magis ad religiosos, quos utique in
omnibus istis virtutibus et exercitiis san-
ctis abundare oportet, prout eorum requiri-
t professio ?

Porro, quod hæc ita se habeant, ex

B processu doctrinæ præsentis epistolæ in-
notescit. In cujus exordio ait Apostolus :
Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus ; *Galat. v, 25.*
hoc est, si vere spiritualiter vivimus intus
per gratiam, rectæ rationis judicium et
Spiritus Sancti sequendo instinctum, stu-
deamus etiam foris spiritualiter, hoc est
virtuose et exemplariter, conversari. Ecce
his verbis docet Apostolus ut non dum-
taxat coram Deo in sinceritate conscien-
tiæ conversemur, sed et coram proximis
ædificatoria operemur : quoniam Deo de-
C bemus bonam conscientiam, proximis bo-
nam famam. Ideo alibi dicit Apostolus :
Providentes bona non solum coram Deo, *Rom. xii,*
sed etiam coram omnibus hominibus. Et *17.*
Christus in Evangelio : Luceat (inquit) lux *Matth. v,*
vestra coram hominibus, ut videant bona *16.*
facta vestra, et glorificant Patrem vestrum
qui in cœlis est. Ex quibus patet error
eorum qui pro aliquo verbo aut facto
scandalizante correpti, eo quod alii con-
querantur de ipsis, respondent se non eu-
rare quidquid de ipsis homines dicant,
D dummodo coram Deo bene se habeant,
quasi aliquis sine Dei offensa possit prox-
mis scandalum aut obicem ponere, quum
tamen Ecclesiasticus scripsit sic : Unicui-
que mandavit Deus de proximo suo. Et *Eccl. xvii,*
Salvator in Evangelio : Væ (inquit) homini *Matth.*
xviii, 7.

Matth. xviii, 6, 10. per quem scandalum venit; item, Videte ne scandalizetis unum de pusillis istis. Intus ergo coram Deo vivamus per caritatem et gratiam, ceterarumque virtutum actus interiores elicitos, in Deum credendo, sperando, et proximis compatiendo. Coram proximis quoque vivamus per exteriores actus virtutum, per mores venustos, per refrenationem linguae ac sensuum, per executiones praeceptorum exercitorumque Ordinis, ut verbis et factis ac moribus aedificemus confratres nostros. Nempe qui negligit famam, crudelis est, quum laedat non solum se ipsum, sed et proximos suos : et hoc totum divino contrariatur honori.

Sed quia tam virtuose ac irreprehensibiliter conversantes, solent vana gloria tangi et complacentiam in se ipsis habere inanem, recte post verba præmemorata subjecit Apostolus : Non efficiamur inanis gloriae cupidi, ne scilicet optemus ab hominibus honorari aut reputari. Et hoc

Matth. vi, 1. est quod præcipit Christus : Videte (inquiens) ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. Sed circa hoc quæri potest, quomodo ista stent simul. Non enim possumus habere propositum aedificandi proximos, nisi intendamus eos inducere ad bene sentiendum de nobis : ergo oportet ut optemus reputari ab eis, præsertim quum Scriptura hortetur, Curam habe de bono nomine. Et respondendum, quod ista stant simul, quia debemus velle boni reputari et bene de nobis sentiri, in quantum hoc cedit ad Dei honorem, atque necessarium exstat ad proximorum aedificationem, non autem in quantum hoc cedit ad nostram magnificationem, commoditatem aut veneracionem. Imo in quantum in nobis est, debemus potius velle ab omnibus vilipendi, sperni et conculcari : sic tamen ut propter hoc nil indecens aut scandalizativum agamus.

Itaque vanam gloriam odiamus, nec de collatis nobis desuper bonis laudem humanam, temporalem honorem, propriam

A excellentiam affectemus ; sed quidquid boni in nobis est, Deo humillime adscribentes ac regratiante, ejus honorem, laudem et gloriam in omnibus cordialissime cupiamus, ut ipse a nobis ac aliis debite honoretur, laudetur et extollatur. Quum enim a nobis ipsis non habeamus nisi deficere et peccare, et quidquid miseriæ est et contemptibilitatis ; valde ingratum, impium et perversum censemur, de donis Altissimi, non ipsis sed propriam quærere gloriam et honorem. Imo propriam B defectuositatem, ingratitudinem ac transgressionem rite pensantes, omni confusione, increpatione et adversitate reputemus nos dignos ; omnem quoque injuriam, subsannationem, persecutionem nobis illatam patientissime toleremus, gratias Deo agentes quod in vita præsenti purgamer, et illud Judith dicentes ac adimplentes : Non *Judith viii, 26, 27.*

Insuper docet Apostolus ne invicem pro-
C vocemus, hoc est, ne unus alium verbo 26. aut signo seu facto inordinato ad iram, impatientiam, turbationem aut quodecumque aliud provocet vitium : quia hoc esset alium directe scandalizare. Estque hoc tam divinæ quam fraternæ caritati contrarium. Caritas namque Dei requirit ut ipsimet Deum honoremus, atque ab aliis honorari optemus : cuius oppositum agit qui provocat alium, quum ipsem Deum inhonoret peccando, et alium ad illicitem quo Deus offenditur trahere jam conetur. Denique qui alias provocat, coadjutor, instrumentum et servus est dæmonum, quorum summus conatus est homines ad peccata allicere. Constat quoque quod fraterna exigat caritas proximo benefacere, et nocentum ac læsionem ipsius vitare. Quum ergo peccatum incomparabiliter nocivum et læsivum sit hominis, certum est quod proximum provocare ad culpam, sit caritati fraternæ omnino contrarium : quod etiam in divinis potissime est cavendum. Verumtamen est quædam provocatio bo-

Hebr. x. 24. na, de qua ad Hebreos fertur : Consideremus invicem in provocationem caritatis et bonorum operum. Ideo verbis et exemplis incitemus nos mutuo ad caritatis fervorem, ad spiritualem profectum, ad strenuam pugnam contra hostes nostræ salutis.

Præterea, quia in cupidis vanæ gloriæ, in superbis et ambitiosis, et provocatoriis aliorum, solet regnare invidia, monet Apostolus ne invicem invideamus. Invidia equidem est tristitia de bono alterius. Quod autem unus de alterius prosperitate, eminentia aut virtute tristatur, contingit ex hoc quod illum præcedere appetit, aut quod ille habet adipisci desiderat, vel certe, quia ab illo derideri, opprimi seu gravari se intuetur. Ideo Solon dixit : Non derideas aliquem, quia ex derisione generatur invidia. Quumque melancholici ex complexionis suæ malitia ad tristitiam invidiamque proclives sint, specialiter circa eos vitanda sunt ea ex quibus ad invidiam atque tristitiam faciliter inducuntur. Præterea, quanto plus religiosi ad sanctæ caritatis profectum tenentur, quanto ad mutuam dilectionem amplius obligantur, tanto plus ab omni invidia debent esse purissimi. Nec sufficit dicere, Diligo fratres meos, sed ea quæ caritatis et amicitiæ sunt oportet fratribus exhibere, et quæ caritati et amicitiæ repugnant cavere, secundum quod in prima sua Canonica ait *I Joann. iii.*, Joannes apostolus : Non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate. Est autem invidorum infelicitas magna ac summa miseria, quia non tantum merentur post vitam hanc in inferno æternaliter cruciari, sed etiam in præsenti corda sua dilaniant, quum Salomon dicat : Putredo ossium, invidia. Invidia siquidem est species quædam tristitiæ. Et Salomon veraci-

A ter contestatur : Spiritus tristis exsiccat *Prov. xvii.* ossa; itemque, Sicut tinea vestimento, sic ^{22.} *Ibid. xxv.* tristitia nocet cordi. Qui autem ad tristitiam et invidiam specialiter proni sunt, contra eas specialiter pugnant, Deum pro virtute et gratia eas vincendi rogando, sequentur ad caritatem ac spiritualem dulcedinem dando, nec etiam aliorum facta multum considerando, sed proprios intuendo ac deplorando defectus. Non ergo intromittant se de impertinentibus sibi : et sic magis quiescent, ac minus amaricabuntur.

B Postremo, quia in multis offendimus omnes, et unusquisque suos habet defectus, sapientissime monet Apostolus ut « alter *Galat. vi. 2.*

alterius onera » portemus, hoc est, unus caritative ac pie supportet et patiatur defectum alterius, sive sit defectus naturæ seu gratiæ, quatenus sicut ipse in suis infirmitatibus atque defectibus cupit a Deo ac proximo supportari, sic et ipse suos portet confratres. Deus namque omnipotens, pius et sapiens, posuit nobis regulam benignissimam istam, ut scilicet taliter habeamus nos ad proximos nostros quemadmodum cupimus Deum habere se circa nos. Qui ergo circa fratres suos duri, amari, querulosi, vindicativi consistunt, quid restat nisi quod Deus circa eos se dure, vindicative terribiliterque habebit, ut impleatur in eis quod ait Salvator, Eadem mensura qua mensi fueritis, remetetur vobis ? Verumtamen non sic debemus alter alterius onera portare, ut fraternalè correptionis medelam negligamus proximis, dum culpabiles exstant, impendere,

C D aut pro eorum salubri emendatione orare et nostram diligentiam facere; sed ut non moveamur ad iram, impatientiam, aut turbulentiam, sive invidiam, propter ipsorum defectus, imo caritative et pie compatiamur ac subveniamus eisdem.

SERMO QUINTUS

QUOMODO SUBDITI A PRÆLATIS AD VIAM VIRTUTIS POST
LAPSUM SINT REVOCANDI, PRUDENTERQUE DIRIGENDI; ET QUOMODO ILLI IPSI SUBDITI
HABERE SE DEBEANT.

FRATRES, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris. Galat. vi, 1.

Deus justus, bonus et sapiens, unicuique secundum opera sua restituens, miserabilibus misericordiam pollicetur : Beati (inquiens) misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Immisericordibus vero, duris et crudelibus per suum ait Matth. v, 7. Apostolum : Judicium sine misericordia ei qui non fecerit misericordiam. Hinc in homierna epistola, Vas electionis hortatur ut viri spirituales in virtutibus exercitati atque in præliis tentationum experti, tentatis et lapsis pie condoleant, non aspere indignantur, eosque instruant qualiter resurgere, emendare, et de cetero custodire se ac repugnare temptationibus et peccatis debeant universis ; istudque faciant animo mansueto cum magna discretione, juxta dispositionem et capacitatem eorum quibus loquuntur, et cum humilitate, considerando propriam fragilitatem, præsertim si deserantur a gratia, ne et ipsi tententur temptatione prædominante ac dejiciente. Quam temptationem mererentur incurrire, si tentatis et lapsis non condolerent ac subvenirent humiliter. Quemadmodum enim meretur homo misericorditer adjuvari ac conservari a Deo, aliis misericordiam impendendo, præsertim tentatis, afflictis et lapsis ; sic ad tales indignanter et aspere se habendo, meretur a Deo relinquere et temptationibus vincere. Itaque propriæ defectuositatis et culpæ consideratio incitat hominem prudentem ad compatiendum

A auxiliandumque aliis. Propter quod et in Ecclesiastico dicitur : Memento judicii ^{Ecccli. xxxviii, 23.} mei : sic enim erit et tuum. Mihi heri, et tibi hodie.

Præterea advertendum quod ait Apostolus : « Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto ». Præoccupatus quippe dicitur aliquis in delicto, qui ex subreptione, infirmitate, ignorantia, inadvertentia aut vehementi tentatione in culpam delapsus est : et talis « in spiritu lenitatis » est instruendus, consolandus ac reducendus, ne II Cor. ii, 7. B abundantiori absorbeatur tristitia, sed ad pristinum redeat gradum, atque de cetero cautor perseveret. Aliqui vero peccant non ex tali præoccupatione, sed ex deliberatione, ex habitu vitioso, ex proposito, ex usu iniquo, ex certa malitia : qui sunt durius arguendi, et in spiritu æquitatis disciplinandi. Præoccupati autem in malo qui dociles convertiblesque consistunt, mititer sunt tractandi, nisi forte causa exercitationis aliter fiat cum discretione. Nam, ut Prosper testatur : Leniter reprehensus exhibit reverentiam castiganti; asperitate vero immoderatae reprehensionis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem. Ambrosius quoque : Plus (inquit) proficit amica correptio, quam reprehensio turbulenta ; illa pudorem, hæc indignationem producit. Verum, ut ait Isidorus : Qui secrete admonitus de peccato, emendare se negligit, publice arguendus est; et vulnus quod secreta reprehensione curari non potest, publica redargutione curandum est. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda, sed manifeste sunt increpandi qui publice peccant, ut dum illi

aperta objurgatione curantur, hi qui eos sequendo deliquerant, corriganter : siveque dum unus debite castigatur, plurimi emendentur. Unde de manifeste peccantibus ait *1 Tim. v, 20.* ad Timotheum Apostolus : Peccantes coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant. Qui etenim publice peccat, aliis præbet peccandi audaciam, et scandalizando nocet communitat : idcirco dum publice corripitur ac debite castigatur, alii a peccandi audacia retrahuntur, et communis saluti prospicitur, communique paci sagaciter providetur.

Deinde ista præoccupatorum in aliqua culpa instructio ad præsidentes potissime pertinet. Ideo spiritualis pater religiosorum, si aliquem viderit contra se aut alium quemquam esse tentatum aut in aliquam culpam notabilem lapsum, debet celerius quo poterit tentatum illum pie accedere, mansuete instruere, ad virtutis viam reducere. Et si viderit expedire, potest aliquem ex Fratribus virum discretum et timoratum mittere ad tentatum sic instruendum; et ille Frater ad tentatum directus, fideliter et discrete se habeat, ea dumtaxat loquendo quæ ad temptationis sedationem et Fratris curationem possunt conferre. Quod si forte inter præsidentem et Fratrem tentatum causa vertatur, ita quod tam præsidens quam tentatus aliqua dura de se invicem ad Fratrem intermedianum loquantur, non oportet ut Frater ille medians narret ambobus quid de se invicem sunt locuti, quia per hoc interdum augeretur tentatio; sed duriora verba transiliens, quæ ad pacem expediunt hinc inde denuntiet. In qua re magna opus est discretione. Si autem intermedians fuerit injuste et ficte se habens, et tentatum contra præsidentem magis inflammans, sive econtra, diabolicum crimen committeret. Conformiter, si is qui præest, ex quadam duritia, indignatione, elatione aut zelo amaro nollet se tantum humiliare quod iret aut mitteret ad Fratrem tentatum, sed eum in sua inquietudine per dies et dies dimitteret, non mediocriter

A in hoc ipso peccaret. Omnino enim oportet ut præsidens tantæ sit perfectionis, ut sua bonitate, aliorum malitiam, sua humilitate, mansuetudine, patientia, caritate et sapientia, aliorum (maxime sibi commissorum) superbiam, iram, impatientiam, aversionem, imprudentiam possit vincere et curare : alioqui non bonus neque idoneus est medicus animarum.

Hinc sanctus pater Benedictus, postquam in Regula sua expressit qualibus pœnis et quali excommunicationi debeat subjacere

B qui aliqua graviori culpa devictus est, ut scilicet a mensa et oratorio suspendatur, nec aliquis Fratrum ei in aliquo jungatur consortio neque colloquio, deinde docet qualiter spiritualis pater circa recuperationem talis Fratris debeat esse sollicitus, dicens : Omni sollicitudine curam agat abbas circa Fratres delinquentes, quia non est opus sanis medicus, sed male habentibus. Ideo procedere debet omnino ut sapiens medicus, immittendo quasi occultos consolatores senipectas*, hoc est seniorum sapientes Fratres, qui quasi secrete consolentur Fratrem fluctuantem, et provocent eum ad humilitatis satisfactionem, consolenturque eum, ne abundantiori absorbeatur tristitia, sed confirmetur in eo caritas, et oretur pro eo ab omnibus. Magnopere enim debet sollicitudinem gerere abbas et omni industria ac sagacitate curare, ne aliquam de ovibus sibi creditis perdat. Noverit enim se infirmarum suscepisse curam animarum, et boni pastoris imitetur exemplum, qui relictis nonaginta novem ovibus in montibus, abiit querere unam ovem quæ periit : cuius infirmitati in tantum compassus est, ut eam sacris humeris suis dignaretur imponere, et sic reportare ad gregem. Ecce hæc beatissimi patris Benedicti verba omni spirituali patri sunt diligentissime intuenda ac observanda.

Insuper in præsentis dominicæ epistola ad humilitatem cohortatur nos Apostolus, dicens : Si quis existimat se aliquid esse *Galat. vi, 3.* quum nihil sit, ipse se seducit; hoc est,

Matth. ix, 12.

* *sympæctas*

II Cor. ii, 7, 8.

Matth. xviii, 12.

qui se ipsum inaniter magnificat et extolit, quasi sit virtuosus aut a se ipso aliquid boni habens, se ipsum seducit, quoniam propria elatione cœcatur, et sibi ipsi maxime nocet superbia sua. Unde Habacuc *Habac. ii.*, 5. ait : Quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus, et non decorabitur. Quemadmodum enim vinum suaviter intrat, sed paulo post venenum diffundit et mordet ut regulus ; sic vana gloria, propria complacentia, stulta elatio, falsa sui ipsius reputatio, quasi dulciter animum ingrediuntur, sed nisi mox extrudantur, instar basilisci inficiunt mentem, et omni virtutum privant decore. Idecirco se ipsum bene examinet homo, et inveniet se ærumnosum, defectuosum, periculis undique circumvallatum. Qui autem caritate et gratia caret, spiritualiter nihil est.

Amplius, docet Apostolus ut qui informantur ab aliquo de pertinentibus ad salutem, grati sint suo instructori, et ei vicem rependant. Hinc religiosi suum spiritualem patrem, a quo quotidie salubriter instruuntur, debent specialiter valde diligere, honorare, et si ex humana fragilitate in aliquo forsitan defectuosus fuerit, supportare, nec ei faciliter indignari et esse

A molesti. Hinc alibi dicit Apostolus : Qui *1 Tim. v. 17.* bene præsunt presbyteri, duplice honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo ; et denuo : Rogo vos, fratres, ut *1 Thess. v. 12, 13.* noveritis eos qui præsunt vobis et monent vos, ut habeatis illos abundantius in honore ; propter opus illorum pacem habete cum eis. Nec solum superior, sed et quilibet doctior salubriter aliquem instruens et exhortans, ab illo est honorandus specialiterque amandus, tanquam benefactor præcipuus. Propter quod vir sapiens B quidam protestatur : Danti mihi sapientiam, dabo gloriam. Et Augustinus : Si me, inquit, posses docere quod nescio, non solum verbis corripiantem, sed et pugnis cœdenter debarem te patientissime sustinere.

Postremo hortatur Apostolus ut benefacientes non deficiamus, sed incessanter atque ferventer Domino obsequamur, qui non deridetur, nec fallitur, sed omnia superclarissime intuetur, et unicuique secundum quod seminaverit, reddet. Idecirco C dum tempus habemus, operemur bonum *Ibid. 7.* *Ibid. 8.* *Ibid. 10.* ad omnes, ad minus orando pro universis, et opera misericordiae, præsertim spiritualia, totis viribus exsequamur.

SERMO SEXTUS

DEO ET ANIMÆ PROFECTIBUS SERVIENDUM, NON CONCUPISCENTIIS CARNIS; ET DE INUTILI TEMPORALIUM SOLlicitudine ABIGENDA.

QUÆRITE primum regnum Dei et iustitiam ejus, et hæc omnia adjicietur vobis. Matth. vi, 33.

In evangelio hodierno, multis divinis documentis instruit nos Salvator. Primo, quod non possumus simul finaliter inhærere summo et incommutabili bono et rebus creatis caducis. Oportet enim vel in summo bono constituere sibi finem, aut certe in rebus creatis. Quicumque autem super omnia diligit Deum, is in Deo

D sibi finem constituit : imo ipsemet Deus est ejus finis objectalis, et beatifica visio Dei est ejus finis formalis. Hinc itaque in evangelio isto asserit Christus, quod nemo duabus dominis possit servire. Quicumque autem in caritate et gratia stat, Deo servit ; qui vero mortali subjacet culpæ, servit diabolo, qui princeps mundi et rex filiorum superbiæ appellatur. *Matth. vi. 24.* *Joann. xiv. 30.* *Job xl. 25.*

Caveamus igitur ne ad aliquid amplius quam ad Deum afficiamur. Imo quum ad

hoc etiam sacerdotes homines teneantur, nos religiosi, quorum non est circa communia languere, sed perfectioni studere, caveamus ne ad aliquid extra Deum immoderate aut inordinate afficiamur, sed solum et pure in Deo et secundum Deum et propter Deum optemus ac diligamus quidquid citra Deum cupimus et amamus : quia in tantum a puritate cultus divini impeditur atque discedimus, quantum ad aliquid qualitercumque inordinate aut immoderate afficiamur, hoc est plus aut aliter quam illud nobis necessarium accommodumque consistit in ordine ad Deum, hoc est ad serviendum, complacendum inhaerendumque Deo, ad uniuersum nos ei, ad proficiendum in ejus amore, quatenus omnia sub ordine divini ponantur amoris. Denique nec ad nos ipsos aliter quam hoc modo affici nobis licet, quia non aliter nisi in Deo debemus diligere nos ipsos, ut omnia illa aequanimitas operemur ac patiamur quae nobis expediunt per respectum ad Deum, et ad proficiendum in ejus gratia in hac vita, atque in ejus gloria fructione in patria. Et si aliter ad cibum, potum, vestitum, ad aliquem hominem aut ad quodcumque creatum, sive ad somnum, sive ad humanum solatium afficiamur, jam a vera perfectio, a divini amoris sinceritate, a divini cultus puritate distamus et elongamur. Toto ergo et puro corde Deo adhaeremus ac obsequiamur, ut cum Propheta ex sententia decantemus : Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo.

*Ps. ix, 2; cx,
I; cxxxvii,
1.*

Præterea, sicut duobus servire dominis non valemus, ita non possumus carni servire ac animæ, sensualiti et rationi. Gulosi autem, immundi, pigri, et mente mundani ac inde voti, serviunt suæ carni; et quantum quis de necessariis attinentibus corpori amplius cupit aut sumit quam rectæ convenit rationi ac suæ vocationi, in tantum suæ carni deservit. Sobrii vero, ferventes et spirituales serviunt animæ suæ atque spiritui. Et quia diabolus specialiter nominatur rex super omnes filios

A superbiæ, constat quod superbi ministrent diabolo. Est quippe superbia diabolicum crimen; et quanto quis plus de animositate et arrogantia habet, in tantum diabolo obsequi comprobatur. Abjiciamus ergo semen hoc maledictionis, superbiam vitæ, in qua omnis perditio sumpsit exordium. *Tob. iv, 14.* Quum enim lex Christi sit lex totius caritatis, pietatis et humilitatis, superbiam summe indecens est atque illicita Christifidelibus universis: quanto magis religiosis, quos in cunctis virtutibus præfulgere oportet, B qui et voluntatem propriam abjecerunt, ut nihil hujusmodi secundum propriæ cu- piunt voluntatis impulsu? Dicunt quoque doctores, B. Gregorium in hoc ipso sequentes, quod spiritualia vitia, ut superbia, invidia, acedia, graviora sunt, loquendo in genere, carnalibus vitiis, puta gula, luxuria, ira, quamvis luxuria in quantum est contra votum solenne, sit gravior elatione. Quo innotescit quam vigilantissime debeamus semper omnem animositatem, elationem, acediam, invidiam, et consimilia peccata, de nostri habitaculo cordis expellere.

Præterea, quia non potest quis duobus dominis deservire, docet ac jubet Salvator ne immoderatam habeamus sollicitudinem de necessariis vitæ præsentis : quoniam talis sollicitudo ex carnali amore et avaritia, aut simili vitiosa procedit radice, et ex diffidentia quadam providentiæ Creatoris, qui quum corpus et animam dederit, victum et vestitum sperantibus in se non negabit. Et ad hoc Christus, sapientia Patris, multas ac subtilissimas rationes in evangelio isto compendiosissime introducit. Si autem objiciatur, quod aliqui martyres fame extinti sunt, et multi justi maximas frequenter penurias sunt perpessi; dicendum, quod prædicta interdum ex dispensatione et ordinatione divina subtrahuntur electis ad probationem eorum, et meriti præmiique eorum augmentum permaximum. Salvator autem jam loquitur in communi, et ut frequentius evenit, quanquam Omnipotens, cuius sapientiæ *Ps. cxlvii, 5.* non est finis, ex cognitis sibi causis in-

terdum in particulari aliter operetur ac A gant, ac plurima mala sequuntur ex eis. ordinet.

Præterea, nos religiosi, non obstante quod ex provisione superiorum nostrorum satis nobis de necessariis vitæ corporeæ ministretur, ita quod nullam habemus rationabilem causam sollicitudinis circa hujusmodi, tamen saepius ex carnalitate, negligentia et animi vanitate, cogitamus et sollicitamur de his quæ nobis pro refectione ministrabuntur, an sufficientia, satisque lauta, et sensualitati complacita erunt : quod prorsus inane et stultum est, ac vacuæ mentis indicium. Rursus, quamvis paupertatem Deo promisimus, nihilo minus pro temporalium abundantia quandoque cupide occupamur, nec ab avaritia invenimur immunes. Unde et sæculares frequenter scandalizantur non parum in religiosis, in quibus omnium mundanorum contemptus et exemplaritas maxime resplendere deberent; atque in hac cupiditate ac avaritia superiores religiosorum videntur sæpe magis culpabiles. Hinc etiam, justo Dei moderante ac C permittente judicio, magna multoties dama religiosis contingunt, a quibus, si ab omni avaritia se arcerent, Deus bonus, justus et sapiens, eos utique præservaret : et tunc essent hominibus cunctis magis amabiles, exemplares, honorabiles et præclari, nec dubium quin et plura in eleemosynas eis darentur; nunc autem contemnuntur et blasphemantur a multis. Et revera ad præcavendum tot mala, ad promovendum tot bona, merito abstinerent omnes religiosi ab omni avaritiæ culpa, frugalitati ac paritati studentes, præsertim quum tenuitas victus et vestitus sit indispensabiliter de D essentia religionis, et Apostolus dicat, Ab omni specie mala abstinet vos, et ipse Unigenitus Dei in tam extrema paupertate vixerit in hoc mundo. Experientia quoque frequenter edocuit, per temporalium abundantiam periisse devotionem observantiamque claustralem; sed et sollicitudo et cupiditas ista, perfectioni spei in Deo et caritatis sinceritati non mediocriter dero-

Postremo, in evangelio isto docemur ut omni cupiditate et immoderata sollicitudine abdicatis, primo ac principaliter quæramus regnum Dei, veram salutem, ^{Matth. vi,} ^{33.} gratarum charismata, spiritualem profectum; et temporalia huic vitæ necessaria nobis adjicientur. Sit ergo in nobis bona et spiritualis sollicitudo accumulandi spirituales et interiores dvitias, exuberantiam meritorum, incrementa virtutum, affluentiam munerum supernorum; et ne Deum in aliquo offendamus, ne tempus aliquod infructuose pertranseamus, ne circumve- ^{II Cor. ii, 11.} niamur a Satana, ne frigescat in nobis ^{Matth.} caritas Dei dilectione fraternali, ne proximum scandalizemus, ne Deo inveniamur ingrati. Ecce quam solliciti sunt filii hujus mundi pro opulentia temporali, pro obtinendis bonis delectabilibus aut utilibus vel honestis vitæ præsentis, quæ exsistit tam incerta et brevis : quanto magis nos religiosi, pro opulentia spirituali, pro bonis vitæ futuræ æternaliter permansuræ, deberemus summe et incomparabiliter esse solliciti, sicut et sancti patres nostri fuerunt, qui in omni diligentia et fervore, in omni cordis custodia, sobrietate, et corporis castigatione ac moderamine somni, in profectu continuo, in profundissima humilitate, insuperabili patientia, indefesso labore, fidelissime servierunt Domino Deo suo.

Ipsorum ergo vestigia conemur saltem aliqualiter imitari. Et quo anima corpore exstat nobilior, et vita futura vita præsenti diuturnior, eo plus solliciti ac studiosi simus pro animarum nostrarum veris divitiis, internis refectionibus, spiritualibus consolationibus, cœlestibus sempiternisque gaudiis, quam pro necessariis vitæ præsentis; et simus custoditi in omnibus, in omni sensu et verbo ac opere, præsertim in divino Officio, et coram intraneis atque extraneis, ut omnes ædificantur in nobis, et nos ipsi cum illis de eorum ædificatione ditemur donis gratiæ in præsenti, et gloriosius coronemur donis gloriæ in regno cœlesti. Ad laudem et gloriam Dei. Amen.

^{1 Thess. v,}
^{22.}

^{Matth. viii,}
^{20 ; Zach.}
^{ix, 9.}

DOMINICA XVI POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

OBSECRO VOS NE DEFICIATIS IN TRIBULATIONIBUS MEIS PRO VOBIS.

Ephes. III, 13-21.

APOSTOLUS in præsenti epistola ad patientiam atque constantiam noshortatur, dicendo : *Obsecro vos*, id est, per sacra rogo (de obsecratione quid sit, et de eminentia ac efficacia ejus, dicta sunt multa in expositione epistolæ dominicæ *cfr. t. XXIX, p. 142.* secundæ post nativitatem Christi), *ne deficiatis*, id est, ne per impatientiam, pusillanimitatem tediumve frangamini, neque a bono opere desistatis, *in tribulationibus meis*, hoc est ex consideratione adversitatum et tribulationum quas patior *pro vobis*, id est ad vestram ædificationem ac probationem; vel, « *pro vobis* », id est pro prædicatione evangelicæ veritatis quam propter vos facio; *quæ res seu constantia est gloria vestra*, id est gloriosum meritum vestrum. Circa verbum istud plura essent dicenda, de quibus in sermone tangentur.

Hujus rei gratia, utpote, ut non deficiatis a bono propter adversa, *flecto genua mea*, id est, cum genuflexione oro, *ad Patrem Domini nostri Jesu Christi*, id est Deum Patrem æternum, a quo æterna generatione Unigenitus ejus manavit, *ex quo omnis paternitas in cœlis et in terra nominatur*, hoc est, de cuius prima, summa atque verissima paternitate derivatur ac nomen paternitatis sortitur omnis paternitas angelorum et hominum : ita quod paternitas primo ac propriissime convenit Deo Patri, qui genuit Filium non solum

A in natura similem, sed etiam sibi consubstantialem; ceteris vero convenit paternitas per aliquam imitationem paternitatis divinæ. Ex prædictis vero putandum non est quod in angelis sit proprie dicta paternitas, ita quod unus angelus alium vere produxerit; est tamen in eis quædam paternitas, qua superiores inferiorum patres dicuntur. *Ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ*, id est secundum opulentissimam plenitudinem suæ perfectionis in creatæ, videlicet prout opulentiam ac munificentiam ejus decet, non tamen secundum extremum posse omnipotentiæ suæ : unde divitiæ gloriæ Dei, sunt immensa perfectio atque felicitas ejus penitus infinita; *virtutem corroborari*, id est fortitudinem mentis qua roboremini, *per Spiritum ejus*, id est a Spiritu Sancto, per inspirationem et motionem ipsius : ita quod Spiritus Sanctus est causa efficiens hujus gratosæ confortationis; virtus autem infusa est causa formalis ipsius. Unde ad Hebræos scriptum est : Optimum est *Hebr. XIII, 9.* gratia stabiliri cor. Hæc autem est conformatio spiritualis contra peccata ac dæmonum tentamenta. Ideo subditur, *in interiori homine*, id est in anima : quod est *habitare Christum per fidem formatam in cordibus vestris*. Christus namque est verus Deus, et in illorum cordibus commoratur, quiescit ac præsidet, qui ei per fidem caritate formatam uniti sunt, quem-

admodum apud Joannem Christus loqui-
Joann. xiv.
^{23.} tur : Si quis diligit me, sermonem meum
 servabit, et Pater meus diligit eum ; et
 ad eum veniemus, et mansionem apud
 eum faciemus.

Insuper sitis *in caritate Dei ac proximi radicati*, id est firmiter stabiliti, *et fundati per rationes fortissimas propter quas diligendus est Deus primo et incomparabiliter*, videlicet propter infinitam ipsius bonitatem, et quoniam prior dilexit nos, item propter beneficia ejus, et rursus propter promissa ipsius, deinde et proximus in Deo et propter Deum.

Ut possitis comprehendere, id est sincere cognoscere, *cum omnibus sanctis*, id est, sicut sancti in via hujus exsilii Deo revelante seu illustrante cognoscunt, *quæ sit spiritualis latitudo caritatis, et longitudo, et sublimitas, et profundum ipsius*. Istæ dimensiones metaphorice attribuuntur caritati, per similitudinem corporalium dimensionum. Siquidem latitudo caritatis est, quod ad omnes se extendit, etiam inimicos, quibus et benefacit. Longitudo ejus est, quod tendit in longum et in futurum, utpote usque in ultimum finem, seu vitam æternam, nec frangitur propter adversa. Hinc secundum Augustinum, longitudo est perseverandi longanimitas. Sublimitas caritatis est, quod immediate unit nos Deo. Profundum vero caritatis est, condescensus ad proximum, vel humiliationis inclinatio ex consideratione terribilium judiciorum Dei. — Possunt quoque hæc metaphorice ad divinam referri naturam : ut latitudo pertineat ad divinæ bonitatis communicabilitatem, qua *Jacob. 1, 5.* dat omnibus affluenter, nec aliquid in universo expers relinquunt participatione perfectionis divinæ ; longitudo vero pertineat ad æternitatem, qua attingit a fine usque ad finem, imo universa præcedit et omnia sequitur, vel ad longanimentem expectationem qua iniquorum pœnitentiam præstolatur ; sublimitas autem ad divinæ majestatis excellentiam interminatam, vel ad divinorum promissorum supernatura-

A lem dignitatem ; profundum vero pertineat ad incomprehensibilitatem divinæ naturæ, judiciorumque ejus. Hinc apud Job de Deo asseritur : *Excelsior cœlo est, et Job xi, 8, 9.* quid facies ? Profundior inferno, et unde cognosces ? Longior terra mensura ejus, et latior mari.

Possitis *scire etiam scientia practica*, utpote sciendo sectari, *supereminente scientiæ caritatem Christi*, id est dilectionem illam præcipuam qua Christus secundum suam scientiam nos dilexit. Dilectio enim ex cognitione procedit. Vel sic, Possitis « *scire caritatem Christi supereminente scientiæ* », id est nostram scientiam et capacitatem sua magnitudine transcendentem. *Ut impleamini*, id est, divinorum charismatum recipiendo influxum, tendatis ac perducamini, *in omnem plenitudinem Dei*, id est ad omnia dona perfecta quæ conferuntur a Deo, videlicet ad virtutes virorum heroicorum in vita præsenti, atque ad dona gloriæ magnorum Sanctorum in patria.

Ei autem, scilicet Deo omnipotenti, qui potens est omnia sibi placentia ac nobis salubria facere superabundanter quam petitum aut intelligimus, id est copiosius et excellentius quam orare aut comprehendere possumus, *secundum virtutem*, id est omnipotentiam suam, *quæ operatur in nobis* ut causa prima ac principalis, nobisque virtutes et gratiam operandi largitur, atque ad bona nos excitat ; *ipso sit gloria in Ecclesia militanti*, ut glorificeatur ab omnibus, ejusque gloria, beatitudo, lætitia, excellentia, omnibus innotescat atque in cunctis resplendeat, *et in Christo Jesu*, id est propter beneficia quæ per Christum nobis donavit, *in omnes generationes*, id est per universarum generationum intervalla, durationes et tempora, *sæculi*, id est vitæ præsentis contentivæ *sæculorum*, id est includentis in se sæcula universa, hoc est singulas mundi ætates. Postremo, secundum Damascenum, *sæculum multa significat* : primo, uniuscujusque rei vitam ; secundo, tempus mille

annorum; tertio, totam durationem præsentem usque ad mundi finem; quarto, vitam futuram in patria; quinto, mensu-

A ram æternorum; sexto, mensuram perpetuorum; septimo, singulas septem mundi ætates.

SERMO PRIMUS

QUOMODO RADICARI IN DEI AC PROXIMI CARITATE DEBEAMUS, TRIBULATIONESQUE AC SENSUALITATI MOLESTA ÆQUANIMITER FERRE.

DEUS Pater det nobis secundum di-vitias gloriæ suæ, virtutem corroborari in interiori homine. Ephes. III, 16.

In exordio hujus epistolæ docet nos sanctus Apostolus ne terreamur, neque a bonis cessemus operibus, nec per impatientiam, aut pusillanimitatem vel admirationem frangamus, dum videmus homines virtuosos, sanctos et sapientes ab insensatis ac impiis in mundo hoc tribulati ac opprimi. Solent namque pusilli ac imperfecti multum mirari, terreri et a bono cessare, dum cernunt justos ab in-justis opprimi et occidi, quasi infructuoso et vanum sit Deo servire, eo quod servi ejus a servis diaboli in hoc mundo sic opprimantur. Hinc in persona imperfectorum inde mirantium dicit Habacuc : Quare, Domine, non respicis contemptores, et taces conculeante impio justiorem se? Propter hoc lacerata est lex. Hinc etiam apud Malachiam ait Deus de istis imperfectis hominibus : Invaluerunt super me verba vestra, et dixistis : Vanus est qui servit Deo; et quod emolumen-
D quia custodivimus præcepta ejus, et quia ambulavimus tristes coram Domino?

Porro exercitati in via Dei et desuper illustrati, de re ista non admirantur, nec conturbantur, neque franguntur. Sciunt namque quod Deus in hac vita exercet et purgat electos ac bonos per reprobos et perversos, ut sic electi in gratia cre-scant, et a futuris eruantur tormentis, atque coelestia gaudia celerius ac copiosius

B adipiscantur. Unde in Isaia loquitur Deus de rege Assyriorum : Væ Assur, virga furoris mei et baculus ipse est. Gregorius quoque testatur : Abel esse renuit quem Cain malitia non exercet. Insuper, sciunt quod Deus eos quos amat, arguit et castigat, quod item per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum, et quod præcipuum signum reprobationis divinæ ac futuræ damnationis æternæ, est in hoc sæculo prosperari nec castigari, sed propriis adinventionibus desideriisque relinqui, quemadmodum de talibus Deus fatetur : Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis. Iterum sciunt et pensant quanta Unigenitus Dei a sceleratissimis sit perpessus hominibus; quod demum electi Dei quanto fuerunt Domino cariores, tanto plura et graviora sunt in hoc sæculo passi adversa. Propter quod dixit Apostolus : Quicumque volunt pie vivere in Christo, perse-cutionem patientur. Ex his itaque considerationibus roborati, dum cernunt bonos conculcari a malis non perturbantur, nec a bonis retrahuntur operibus; imo potius occultum Dei benedicunt judicium, et dicunt quod ait Salvator : Beati qui perse-cutionem patiuntur propter justitiam, quo-niam ipsorum est regnum cœlorum.
Cf. Habac. I, 13, 4.
Malach. III, 13, 14.

II Tim. III, 12.
Matth. v, 10.
Deinceps abbas Cassianus, in secundo libro Collationum Patrum, describit quemadmodum suo tempore aliqui sanctissimi eremitæ fuerunt a Sarracenis dira morte occisi. Propter quod aliqui Fratres non-

dum perfecti mirati sunt cur Deus viros tam sanctos ab illis inquinatissimis permisit interfici; veneruntque Fratres illi ad abbatem Theodorum, petentes ab eo super hac re informationem : et fecit inde abbas ille pulcherrimam collationem, quam Cassianus rededit in scriptis. Itaque nec in propriis, neque in proximorum ac iustorum tribulationibus, per impatientiam corruamus, nec terreamur, sed in via Dei, in virtutum operibus usque in finem viriliter persistamus. Siquidem apud Isaiam

Is. li, 7. loquitur Deus : Nolite timere opprobrium hominum et blasphemias eorum. Christus

Matth. x, 28. quoque in Evangelio : Nolite (inquit) timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere; sed eum timete qui habet potestatem et corpus et animam mittere in gehennam ignis.

Præterea, juxta doctrinam Apostoli, studiis deamus semper esse radicati in caritate

Ephes. iii, 17, 18. Dei et omnium proximorum, ut salubriter agnoscamus quæ sit caritatis latitudo, sive non solum amicos, sed et adversarios

I Joann. iii, 18. diligamus corde, ore et opere, sicut in prima sua epistola scribit Joannes : Diligamus opere et veritate. Agnoscamus quoque quæ sit caritatis longitudo, sive futuram beatitudinem longanimitate exspectemus, atque pro ejus adeptione, quotidie cum infatigabili diligentia ac fervore virtuosis actibus insistamus. Noscamus etiam quæ sit caritatis sublimitas, sive per sanctam dilectionem applicemus et uniamus nos Domino Deo, et transformemur in eo, imo et indissolubiliter colligemur eidem, ut cum Apostolo dicere mereamur :

Rom. viii, 35. Quis nos separabit a caritate Dei ? Item sciamus quæ sit caritatis profunditas, quatenus condescendat unusquisque proximo suo, et patientiam mutuo habeamus, juxta *Galat. vi, 2.* illud Apostoli : Alter alterius onera portate; et rursus, Supportate invicem in caritate.

Amplius etiam contempleremus qualiter Deo ista convenient, scilicet longitudo, latitudo, sublimitas et profundum. Consideremus ergo immensam communicabilita-

A tem seu munificantiam Dei; et ita cum omni fiducia et perseverantia invokedemus eum pro omni gratia desiderata, quemadmodum ad Hebræos habetur : Adeamus *Hebr. iv, 16.* cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus. Unde et Jacobus dicit : Si *Jacob. i, 5.* quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non impropperat; et dabatur ei. Qualiter vero sit postulandum, subditur ibi : Postulet in *Ibid. 6.* fide, nihil hæsitans. Nam et Christus in Evangelio protestatur : Omnis qui petit, *Luc. xi, 40.* accipit; et qui quærerit, invenit; et pulsanti aperietur. Nonne Deus libenter dat nobis quod petimus, dum id ab eo petimus ad quod postulandum ipsem nos hortatur, et quod ipse requirit a nobis, hoc est conversationem sibi placentem, ut divina implamus præcepta, et digne ambulemus *Ephes. iv, 1.* vocatione qua vocati sumus ?

Consideremus etiam longitudinem Dei, id est æternitatem ipsius, et quam pie ac longanimitate nostram emendationem expectat; et ita grati simus eidem, nec differamus converti ad ipsum, quia ne-
Eccli. v, 8. scimus diem nec horam. Et super omnia *Matth. xxv, 13.* præcavendum est nobis ne tam benignissimum Deum ac superdulcissimum patrem in aliquo offendamus : hoc namque sincera ad eum requirit dilectio.

Contemplemur quoque sublimitatem Domini Dei nostri, hoc est incomparabilem et immensam dignitatem et eminentiam ejus, cuius comparatione totum universum est quasi arena perminima, imo minus arena; sive cum omni reverentia ei deserviamus, et ei humillime nos subdamus, scientes quod ejus majestati nil condignum poterimus facere aut offerre, præsertim quum infinita reverentia dignus sit, et in infinitum majori dignus cultu atque honore quam tota Ecclesia militans ac triumphans ei queat impendere. Cur ergo putat se homo aliquid operari in Dei obsequio, quum hoc ipsum quod agit sit donum Dei, cuius dona sunt omnia merita nostra ?

Consideremus demum et profunditatem, id est incomprehensibilitatem, Dei ac iudiciorum ipsius; sique caveamus a præsumptuosa et periculosa discussione secretorum Dei, quum et Salomon fateatur : *Prov. xxv.* Qui perscrutator est majestatis, opprimetur a gloria. Quomodo enim poterimus Deum et ejus judicia perscrutari, qui nec minima ista inferiora valemus plene cognoscere, quum utique Deus gloriosus ac adorandus sit in infinitum toto incomprehensibilior universo ?

Postremo, consideremus eminentem et maximam caritatem Christi ad nos, quæ, quanta et qualia pro nobis fecit ac pertulit; sique juxta apostolicum documentum, *Ephes. v.2.* ambulemus in dilectione, sicut et Christus dilexit nos et tradidit se ipsum pro nobis. Merito igitur intuitu et amore Christi, fugeremus omne peccatum, omnem superbiam, incontinentiam, avaritiam, rancorem, pigritiam, atque ad observanda ejus mandata fervidi essemus semper ac alacres.

Legitur in sexto libro Vitaspatrum, quod fuit quædam virgo quæ valde profecit in timore Dei et in omni virtute, cujus parentes fuerunt valde dissimilis vitæ. Nam pater ejus fuit vir timoratus et simplex, pavitque oves suas in agris et pratis; porro mater ejus libidinosa fuit atque adultera, comessionibus et ebrietatibus ac luxuriis vacans quotidie. Post aliquot annos defunctus est pater ejus : quo mortuo, cœpit esse tempestuosa et ineptissima aura, ita quod sepeliri vix potuit. Ex tunc cœpit mater ejus absque freno vitiis gulæ et luxuriæ esse intenta, quia a viro fuerat liberata. Post aliquantum tempus et ipsa defuncta est : qua mortua, cœpit esse serenissima aura, ac si elementa ejus beatitudini congauderent.

Paulo post cœpit præfata cogitare puella cuius vitam potius sequi deberet, patris

A sui an matris; atque post longam deliberationem et argumentationem, videbatur ei vita matris suæ potius esse sequenda : præsertim quia in omni vixerat voluptate, et tamen semper sana fuit, ac prospere ei successit; pater vero ipsius quamvis Deo ferventer servivit, tamen semper quasi infirmus fuit, et tribulationes sustinuit. Quumque sic cogitaret puella ista tempore nocturno jacens in lecto, venit in mentis excessum et rapta est in spiritu. Apparuitque ei in visione quidam Sanctus, et terribiliter eam adspiciens, dixit : Cur sic cogitas? Veni, ostendam tibi patrem tuum et matrem, ut scias cuius debeat sequi vitam. Itaque primo duxit eam in deliciosissimum locum, in quo vidit patrem suum. Qui cum gaudio venit ad eam, amplexans ipsam et filiam vocans. Tunc illa rogavit patrem ut maneret cum eo. Cui pater : Modo, inquit, non hic potes manere; sed si vitam meam fueris assecuta, post modicum tempus hoc venies et manebis. Deinde Sanctus ille duxit puellam ad locum tenebrosum, omni stridore, foetore et confusione repletum, in quo vidit fornacem ardente, et matrem suam ad collum usque in illa demersam. Mater itaque visa filia sua, cœpit ululare, clamare ac dicere : Miserere mei, o filia mea; memento doloris quem sustinui quando te peperi, memor esto lactis quod sumpsisti a me, et omnium obsequiorum quæ tibi exhibui; extende manum tuam et extrahe me, quoniam crucior in hoc igne sulfureo. Ecce pro parvis et brevibus voluptatibus meis quanta jam patior; miserere mei, o filia mea, et noli despicere matrem tuam. Quumque illa hæc diceret, cœpit filia ejus ex compassione ingemiscere, et clamare ac lamentari; protinusque rediit ad se ipsam, et decrevit vitam sui patris sectari, sicut et fecit.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

IBAT JESUS IN CIVITATEM QUÆ VOCATUR NAIM. Luc. vii, 11-16.

HODIERNO in evangelio describit Lucas evangelista, quemadmodum Christus suscitavit a mortuis unicum filium eujusdam viduae : in quo Salvator mundi, Christus Dominus, potestatem suam ac pietatem monstravit. Itaque ait : *Ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim : quæ fuit civitas parva (ut fertur) in Galilæa. Et ibant cum illo discipuli ejus, præsertim Apostoli qui ei familiarius adhærebant, et turba copiosa virorum ac mulierum, puerorum ac senum. Nam propter Christi sapientiam, eloquentiam, sanctitatem, et præcipue propter incomparabilem excellentię suam in operationibus miraculorum, plurimi sequebantur eum, imo frequenter multa millia. Quum autem appropinquaret portæ civitatis Naim, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ, id est, corpus defuncti qui fuerat filius unicus matris suæ, portabatur ad monumentum ; et hæc vidua erat, ideo magis condolendum fuerat ei, quia tam viri quam unici filii fuit solatio destituta ; et turba civitatis multa, id est magna, ibat cum illa pro consolatione ipsius.*

Quam quum videret Dominus, id est, non solum exterioribus oculis eam inspexisset, sed et interioribus oculis suæ sapientiæ ac misericordiæ, ejus mœrem pensasset, secundum quod subditur : misericordia motus super eam, id est, ei compatiens. Fuit namque in maximo constituta dolore propter mortem unici filii sui. Quemadmodum enim nil carius unico filio, ita dolor de morte illius maximus est. Propter quod Jeremias dicit populo

Jer. vi, 26. cui maxima vastitas imminebat : Luctum unigeniti fac tibi, planetum amarum. Secundo, quoniam amor unici filii maximus

A est præsertim in vidua : quia non habet mariti solatum, ideo dolor viduæ de unici filii morte gravissimus est. Tertio, quoniam vidua est persona miseranda, ut orphanus, ac pupillus, peregrinus quoque, et pauper, et infirmus, atque oppressus. Ideo in Deuteronomio dicitur : Dominus *Deut. x, 18.* Deus facit judicium pupillo et viduæ, amatque peregrinum ; et in Psalmo : *Do- Ps. cxlv, 9.* minus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet. Quarto, quoniam filius iste ad adolescentiæ venit ætatem, et aptus B jam fuit conjugio. Adolescentiorum autem mors miserabilior est, quia in flore juventutis ac vitæ fuerunt, et cum grandi sollicitudine ac labore parentum ad illam per- venerunt ætatem.

Dixit illi : Noli flere, quia tristitia tua mox convertetur in gaudium, et erit consolatio tua tanto major quanto inopinatior. Et accessit, et tetigit loculum in quo jacuit corpus exanime. Hi autem qui portabant defunctum, steterunt, sperantes defunctum esse jam suscitandum, quia fama miraculorum Christi devenit ad eos. Et ait : Adolescens, tibi dico, surge, id est, divina potestate tibi præcipio ut reviviscas, et surgendo ac ambulando signa vitæ veraciter monstres. — Quæri potest, cui Christus dixit hæc verba : nam quando dixit hoc verbum, adolescens adhuc mortuus fuit, ergo non fuit tunc adolescens. Respondetur, quod in Scripturis multoties ponitur pars pro toto, et econverso. Sieque Christus nomine adolescentis intelligere potuit corpus ejus, cui præcepit iterum D animari ac suscitari.

Et resedit qui erat mortuus, hoc est, statim revixit, seque erexit, et sedit super id in quo deferebatur, et cœpit loqui, in

signum quod vere surrexit. *Et dedit illum matri suæ, id est, assignavit eum suæ genitrici viventem, ut cum eo læta rediret ad domum : quemadmodum Elias suscita-*

III Reg. xvii, 23. *to filio viduæ in Sarepta, dixit ad eam, En vicit filius tuus, ut legitur tertio Regum. Denique, sicut alii infirmi a Christo curati, mox plenarie restituti sunt sanitati ac robori naturali, ut patet de paralyticis,*

Marc. vii, 11; Luc. v, 24; Joann. v, 8. *quibus curatis, statim præcepit proprios lectos deferre ; sic credo quod adolescens iste resuscitatus, statim sanus et fortis*

Deut. xxxii, 4. *processerit. Christi namque opera fuerunt B perfecta. Hinc creditur Christus adolescentem istum, etiam spiritualiter suscitasse, id est a vitiis, si quæ habuit, emundasse.*

Accepit autem omnes timor, id est, universos qui viderunt istud prodigium, timor invasit. Iste fuit timor reverentiae et admirationis, grandem consolationem et jucunditatem habens admixtam, non timor afflictionis ac desolationis. Et magnificabant Deum, id est, ex consideratione tam magni et miraculosi effectus, fatebantur Deum esse omnipotentem, ejusque omnipotentiam ac pietatem circa homines totis præcordiis collaudabant, dicentes: Quia, id est quod, Propheta magnus, id est magnæ sanctitatis ac potestatis, surrexit in nobis, id est, inter nos apparuit. Quamvis enim nondum explicite crediderint Jesus esse Deum, non tamen dubitabant

A quin divina virtute fecit hoc signum : ideo Deum principaliter collaudabant, et Jesum tanquam Dei præclarum ministrum, per quem et per cuius merita Deus fecisset tantum miraculum. Insuper per Prophetam magnum, aliqui dicunt eos intellexisse regem Messiam, ita quod viso hoc signo crediderunt Jesum esse Christum in lege promissum, quemadmodum Samaritani de Christo dicentes : Quia hic est vere Propheta qui venturus est in mundum. Potius tamen reor, quod nomen Prophetæ sumiserunt communiter, intendentes quod Jesus esset magnus Propheta, sicut Elias et Eliseus ac alii quidam fuerunt. Unde et alio loco, quum Christus interrogaret Apostolos, Quem dicunt homines esse Filium hominis? responderunt : Alii Joannem Baptistam, alii Eliam, alii Jeremiam, aut unum ex Prophetis.

Postremo, in isto miraculo modus agendi valde præclarus, mirabilis ac magnificus fuit, quod scilicet Christus tam repente ac imperialiter suscitavit hunc mortuum. Non enim Elias aut Eliseus taliter mortuum suscitavit, sed instanter orando, et super defunctum procumbendo.

III Reg. xvii, 19-21; IV Reg. iv, 33-35. *Et quia Deus visitavit plebem suam, hoc est, misericorditer egit nobiscum, hoc est cum populo Judæorum, mittendo eis tam sanctum Prophetam, atque per eum tot et tanta beneficia impendendo eisdem.*

SERMO SECUNDUS

DE SPIRITALI SIGNIFICATIONE TRIUM MORTUORUM QUOS CHRISTUS SUSCITAVIT.

SICUT Pater suscitat mortuos et vivificat, sic et Filius quos vult vivificat.

Joann. v, 21.

Quum Patris et Filii ac Spiritus Sancti sit una potestas eademque voluntas, sicut et una essentia, constat quod opera eorum ad extra sint indivisa. Idcirco «sicut Pater

D suscitat mortuos et vivificat, ita et Filius quos vult vivificat»: quod idem de Spiritu Sancto credendum est. Nec alios Pater, alios Filius, sed prorsus eosdem quos suscitat atque vivificat Pater, suscitat vivificatque unigenitus Filius ejus, Dominus noster Jesus Christus. Deinceps, sicut duplex

est mors, utpote mors naturæ, quæ vocatur mors corporalis (de qua ait Salvator :

Joann. xi., Lazarus amicus noster mortuus est), et
11, 14.
Sap. i., mors culpæ (de qua scriptum est : Os quod

mentitur, occidit animam ; de qua etiam

1 Tim. v., 6. ait Apostolus : Vidua quæ in deliciis vivit, vivens mortua est); sic duplex est suscitatio mortuorum : una spiritualis, qua Deus per pietatem et gratiam suam suscitat peccatorem a morte peccati ad vitam gratiæ ac virtutum. De qua suscitatione Paulus

Ephes. v., 14. hortatur : Surge, qui dormis, et exsurge a mortuis. Alia est suscitatio corporalis, qua

naturaliter mortuus ad vitam reducitur pri-

Luc. vii., 14, 15. stinam : de qua in evangelio hodierno fit mentio. Loquendo ergo de hac suscitatio-

ne, non legitur Christus nisi tres mortuos

Marc. v., 38-42. suscitasse, videlicet filiam Jairi archisynago-
gogi duodenem, et filium viduæ hujus, ac

Joann. xi., Lazarum fratrem Mariæ ac Marthæ. An vero

38-44. plures suscitaverit mortuos, est incertum : non enim omnia Christi miracula sunt de-

scripta, imo non nisi pauca de multis. Un-

Ibid. xxii., 25. de evangelista Joannes ait : Sunt autem et alia multa quæ fecit Jesus ; quæ si scri-

bantur per singula, nec ipsum arbitror

mundum capere posse eos qui scribendi

sunt libros.

Præterea omnia Christi opera atque miracula, mysticam seu spiritualem et occultam habent significationem, suntque plena doctrinis. Spiritualia quoque per corporalia designantur. Hinc per corporalem illam trium mortuorum illorum suscitationem designata est triplex suscitatio spiritualis peccatorum, quos frequenter suscitavit atque quotidie suscitat Dominus. Diligenter ergo considerandi sunt modus et ordo quibus Christus tres illos suscitavit defunctos. Et primo in generali est intuendum, quod duos illorum Christus

Marc. v., 22, 23. suscitavit rogatus ab aliis, puta pueram ad instantiam patris ejus carnalis, Lazara-

Joann. xi., 3, 21, 32. rum vero ob rogatum sororum ipsius ; sed

Luc. vii., 13. filium viduæ ex propriæ pietatis compas-
sione, sic tamen quod dolor et lacrimæ matris inclinaverunt eum ad filii sui sus-
citationem.

A Per quod primo spiritualiter designatur quod mortuus in anima per mortale pec-
catum, promereri non potest de condigno gratiam resuscitationis et conversionis. Ver-
rumtamen mereri hanc potest aliquo mo-
do de congruo, faciendo quod in se est,
utpote disponendo se ad gratiam per con-
siderationem et detestationem vitiorum
suorum, per invocationem divini auxilii,
per subtractionem sui ab actibus pravis
et ab occasionibus eorumdem pro posse,
per accessum ad confessionem, in qua

B sæpe virtute sacramenti de attritione fit contritio; per opera misericordiæ, per fre-
quentem auditionem Missæ ac divini Offi-
ci, per audientiam prædicationum, per
meditationes de pœnis inferni, de distri-
ctione divini judicii, de gaudiis civium
superiorum, de brevitate vitæ præsentis
respectu vitæ sequentis duraturæ in sem-
piternum, per abstinentias, disciplinas,
peregrinationes, jejunia, ac consimilia ope-
ra, quæ quantum ad substantiam facti,
fieri possunt ab exsistentibus in peccato

C mortali. Idecirco per ista, unusquisque pec-
cator in quantum statui suo possibile est,
ad gratiam se disponat. Unde apud Jere-
miam loquitur Deus : Quis est iste qui *Jer. xxx.*, 21.

applicet cor suum ut appropinquet mihi ? tanquam dicat : Qui hoc egerit, inveniet me paratum ad indulgendum atque ad infundendum gratiam. Hinc Jacobus ait : Appropinquate Deo, et appropinquabit vo- *Jacob. iv.*, 8.
bis. Per Zachariam quoque Dominus ex-
hortatur : Convertimini ad me, et con- *Zach. i.*, 3.
vertar ad vos ; itemque, Convertimini de *Ibid. 4.*

D viis (id est operibus) vestris malis, et a cogitationibus vestris pessimis.

Secundo, per istud significatum est quod Deus ex infinita bonitate et misericordia sua, sæpe nonnullis gratiam conversionis largitur precibus ac meritis aliorum. Imo interdum superpiissimus Deus, omnium cordium cognitor, videns quosdam vere devotos et caritativos de aliorum peccatis cordialiter contrastari ac lacrimari, propter eorum sanctum dolorem amorosumque luctum, gratiam pœnitentiaæ et conversionis

infundit inquis. De talibus enim devotis
Is. lxxv, 24. et caritativis dixit per Isaiam : Antequam
 clament, exaudiam eos. Hinc Psalmista :
Ps. x, 17. Desiderium (inquit) pauperum exaudivit
 sec. Hebr. Dominus ; præparationem cordis eorum,
 id est dispositionem ad orandum, audivit
 auris tua. Hinc innotescit quam utile sit
 orationes petere devotorum : in quibus
 tamen nullus debet immoderate confidere,
 ut scilicet audacius peccet, quoniam multi
 orant pro eo, quia hoc fatuum esset ac
 pessimum ; Deus quoque non semper au-
 dit devotos pro aliis.

Marc. v, 22 et seq. Itaque Christus suscitavit in primis filiam archisynagogi in domo ac lecto ja-
 centem, nondum elatam. Per quam desi-
 gnatur unusquisque peccator qui mortuus
 est solo interiori cordis peccato, puta vi-
 tioso affectu et pravitatis consensu, ita
 quod nondum processit ad opera prava,
 sed quiescit in lecto, hoc est in propriæ
 mentis ac malæ conscientiæ turpi nido,
 similis avibus fœdis quæ proprios nidos
 commaculant. Talis indiget suscitar a
 Christo, qui mentem peccatoris misericor-
 diter visitando, infundit ei compunctio-
 nem displicentiamque culparum suarum :
 ad quarum considerationem ac detestatio-
 nem illuminat eam, ita quod advertit ac
 pensat quam multipliciter atque enormiter
 Deum offendat, quanta sibi damnatio
 instet, quanta quotidie negligat bona, et
 quantam perdat felicitatem in patria.

Luc. viii, 41 et seq. Secundo, Christus suscitavit filium vi-
 duæ extra domum et civitatem portatum,
 loculoque impōsitum. Per domum intelligi
 potest familia seu coabitantium multitu-
 do ; per civitatem autem, ipsa communitas
 plebis. Itaque per defunctum istum signa-
 tur quicumque peccator non solum intus
 culpabilis, sed qui in actum peccati mor-
 talis processit in tantum, ut tam condome-
 sticis suis quam communitati pateat ejus
 peccatum, ita quod plurimos, quantum in
 se est, scandalizat. Quod prorsus iniquum
 est et valde damnabile, Augustino dicente :
 Peccator tantos occidit a quantis male age-
 re scitur aut cernitur. Si enim tam im-

A pium atque damnabile est unum scan-
 dalizare pusillum, ut dicat Salvator, Qui
Matth. scandalizaverit unum ex his pusillis qui

xviii, 6.

in me credunt, expedit ei ut suspendatur
 mola asinaria in collo ejus, et demergatur
 in profundum maris : quam vitiosum et
 damnabile exstat totam familiam, et præ-
 sertim totam communitatem, scandalizare,
 quum et sancti doctores testentur, Quicun-
 que in conspectu populi male agit, tot oc-
 cedit coram quot peccat ? Denique gravitas
 hujus scandali tanto est major, quanto

B scandalizans amplius obligatur exemplaris
 existere, et quanto majoris est auctorita-
 tis, potestatis, gradus, ordinis sive scientiæ.
 Certumque est quod sicut prælatus
 tenetur esse exemplaris plebi sibi com-
 missæ, ita parentes propriæ soboli ac toti
 familiae. Rectores quoque communitatis,
 videlicet officiati, ut scultetus, scabini
 ac alii, valde tenentur ædificatorii esse ac
 virtuosi : alias essent indigni ministri ac
 exsecutores justitiæ, quoniam sancti pa-
 tres Ambrosius Chrysostomusque testan-

C tur, quod indignus est alios judicare, qui
 in eisdem cum illis aut majoribus seu pa-
 ribus est peccatis, quum et Apostolus lo-
 quatur : In quo alterum judicas, te ipsum *Rom. ii, 1.*
 condemnas ; eadem enim agis. Et rursus :
 Existimas, o homo, qui judicas alios et *Ibid. 3.*
 talia agis, quia tu effugies judicium Dei ?

Insuper per domum intelligi potest pro-
 prium corpus, juxta illud Job : Qui habi-
 tant domos luteas, consumentur velut a
 tinea. Unde et Apostolus loquitur : Seimus *II Cor. v, 1.*
 quoniam si terrestris domus nostra cor-
 rumpatur, quod ædificationem habemus

D in cœlis. Rursus, per domum intelligi po-
 test cor, juxta illud in Ecclesiastico scri-
 ptum : Nisi in timore Domini tenueris te *Ecli. xxvii,*
 instanter, cito subvertetur domus tua, id *4.*
 est eor tuum. Tunc ergo peccator extra do-
 mum portatur, dum vitia cordis procedunt
 in corpus, ita quod membra nostra exhi-
 bemus arma iniquitatis peccato ; item,
 dum peccata nostra per corpus patrata in-
 ferunt aliis damna, sicut dum verbis aut
 factis proximos lædimus. Ad quod vitan-

dum hortatur Apostolus ad Romanos, dicens : Non ponatis offendiculum fratri, vel scandalum ; noli illum perdere pro quo Christus mortuus est. Nempe quam grave sit hoc, pandit alio loco : Peccantes (inquit) in fratres, et persecutentes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Verbis ergo et factis, incessu, vestitu et moribus, totaque vita et fama studeat unusquisque proximos ædificare. Maxime quoque cavendum est ne peccator extra civitatem feratur, id est, ne tam publice male agat, quod etiam ad alias terras ac nationes vitiositatis suæ deveniat fama, sicque innumerabilium hominum culpa redundet in ipsum. Talis namque non est bonus odor Christi in omni loco, sed pessimus odor diaboli undequaque.

Joann. xi. Tertio, Christus suscitavit Lazarum jam sepultum, et quatuor dies jam in sepulcro habentem. Per quem intelligitur omnis transgressor qui ad vitiosam consuetudinem venit, et vitiorum voragine pressus est ac induratus in malis, ita quod singulariter fœtet et mole consuetudinis pravæ jacet opertus, ita quod non venit ad lucem, ne arguantur opera ejus. Talis difficulter convertitur, quia ut Salomon contestatur,

Ibid. iii. Impius quum in profundum peccatorum venerit, contemnit. Tunc enim spiritualem perdidit sensum, et vitiorum veneno totus infectus, stupidus mortuusque effectus est : idcirco ad hoc designandum, Christus Lazarum suscitatetus, in se ipso infremuit, et turbavit se ipsum ac flevit, deinde alta voce clamavit. Verumtamen de tali transgressor desperandum non est, eo

quod Deus sit animarum omnipotens medieus, cuius virtus ac sapientia ad curandum, finem non habet, et non solum nil impossibile, sed et nihil difficile ei est. Itaque quocumque modo quis mortuus est per culpam, sive in corde tantum, sive in corde et opere, sive in corde, opere et consuetudine, erigat se contra se, et ad Deum respiret; consideret ea quæ perti-

A nent ad salutem, et ad Dei gratiam se disponat; perpendat quam brevis sit præsentis vitæ vanitas et voluptas, quam item amara, intolerabilia et æterna sint inferni tormenta : sicque indesinenter clamet ad Deum, et ejus misericordiam invocare non cesseret.

Legitur in vita S. Pacomii, quod juvenis quidam nomine Silvanus, cœnobium S. Pacomii est ingressus, sed ad tempus valde negligenter et perverse vixit in eo, in tantum quod quosdam Fratres suis pravis exemplis traxit ad malum. Ideo seniores Fratres cœnobii illius multoties rogaverunt S. Pacomium ut Silvanum illum expelleret: quod Pacomius facere distulit; ac Fratrem illum frequenter seorsum pie, seriose ac sapienter corripiens ac informans, indesinenter oravit pro Fratre præfato. Et paulo post, meritis precibusque B. Pacomii, Spiritus Sanctus illum Silvanum tanto implevit Dei timore, et tanto succedit fervore, et tanta compunctione emollivit cor ejus, quod deinceps a lacrimis abstinere non potuit : imo in omni loco et actu jugiter plorans, nec tempore refectionis potuit se a lacrimis cohibere. Propter quod Fratres sæpe rogabant eum ut saltem in mensa cessaret a lacrimis, quoniam multi Fratres visis lacrimationibus ejus, manducare nequibant. Quibus respondit : Conor sicut jubetis a lacrimis temperare, nec possum, quoniam pectus meum tanquam flamma incensum, me non sinit quiescere. Itaque Frater ille emendatus, per omnia magnum ædificationis ac perfectionis exemplum præbuit universis, atque ad tam profundissimam pervenit humilitatem, quod S. Pacomius dixit, nullum Fratrum sic esse suam humilitatem secutum sicut fratrem Silvanum. Sicque Silvanus per octo annos taliter militans Christo, feliciter obdormivit in Domino. De cuius exitu testabatur S. Pacomius, quod multitudo angelorum animam ejus accipiens, eam magna cum lætitia obtulit Christo.

SERMO TERTIUS

DE PORTITORIBUS QUI PECCATORES SPIRITALITER MORTUOS
PORTANT SEPELIENDOS IN INFERO.

MISERICORDIAE Domini, quia non sumus consumpti : quia non defecrunt miserations ejus. Thren. III, 22.

Sanctus propheta Jeremias considerans

Ps. cii, 10. quod Deus non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis, locutus est verba hæc : « Misericordia Domini, quia non sumus consumpti », id est, divinæ pietati et gratiæ adscribendum est quod non omnino periimus, quod æternaliter condemnati non sumus. Si enim juste nos reliquisset, non solum omni virtute et gratia careremus, sed insuper innumerabilibus repleti essemus peccatis, aut jamdudum propter ea occisi essemus a Deo, atque damnati. Quandocumque enim quis peccat mortali-
ter, eodem momento meretur a Deo relinqui, diabolo tradi, corporaliter perimi, æternaliterque damnari. Hoc itaque est immensa misericordia Dei, quod peccator qui eum in tantum offendit, non solum non protinus condemnatur, sed diu portatur, et demum gratiam conversionis ab ipso sortitur. Denique, qualiter id commu-

Luc. vii, 12 et seq. quod dum Jesus propinquaret civitati nomine Naim, defunctus efferebatur, filius unicus viduæ matris : cuius dolori Christus compatiens, consolatus est eam, ejusque filium suscitavit. Conformiter omni die conspiciens Deus peccatores ad infernum deduci, illucque ire, imo et currere, condolet eis, et quibus vult gratiam tribuit conversionis.

Hic considerandum, qui sunt isti qui D peccatorem spiritualiter mortuum portant quotidie ad infernum, ita ut non resipi-

A scat, nec redeat ad cor, nisi a Christo misericorditer adspiciatur, et præveniatur gratia ejus. Primus itaque hic portitor, est amor peccati seu vanitatis ac voluptatis. Quidam enim sic afficiuntur ad hæc, ut sine eis dicant se vivere non valere : quemadmodum quidam libidinosi asserunt se mulieribus carere non posse, et aliqui iracundi ac invidi affirmant se suos adversarios non posse diligere, nec injuriantibus suis se posse ignoscere ; sic et gulosi dicunt se jejunare non posse, quasi B Deus impossibilia hominibus præceperit. Quod dicere, blasphemia plenum est. Hos increpat Salomon, dicendo : Usquequo stulti ea quæ sibi nociva sunt cupient ? Quibus clamat Psalmista : Filii hominum, usque-
Prov. i, 22. quo gravi corde ? Ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium ? Isti namque ineffabiliter stulti sunt qui ea amant, exercent, reservant, quæ eis incomparabiliter nocent, puta peccata mortalia : per quæ perdunt omnia gratiarum charismata in præsenti, donaque gloriæ in futuro, imo summum et incommutabile bonum, Dominum Deum, et spiritualiter occiduntur, atque post vitam hanc, ad infernalis miseriæ mortem omni morte amariorem trahuntur. Ideo odiunt semetipsos, quemadmodum scriptum est : Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Et certe tales sunt omnes superbi, invidi, avari, lubrici, acediosi, gulosi et iracundi. Propter quod Salomon protestatur : Stultorum infinitus est numerus. Denique isti sunt similes quibusdam infirmis corruptum palatum habentibus, qui ea cupiunt manducare quæ comesta mortem mox inferunt. Cesset igitur unusquisque ab ista stultitia suique ipsius
Ps. iv, 3.

Ps. x, 6.

Eccle. i, 15.

odio, et vere se diligit, illa optando quæ suæ saluti expedient.

Secundus portitor, est timor spiritualis laboris, seu exercitii virtuosi, aut poenitentiæ. Multis namque videtur quod tam dum sit Deo servire, poenitentiam agere, operibus insistere virtuosis, ab actibus retrahi vitiosis, quod nec volunt nec audent iter virtutum arripere atque condigna poenitentiae opera exercere, sed manent in fæcibus, fœditatibus et malitiis suis. Isti

Matth. xi, 28-30. non credunt Christo qui ait : Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis,

et ego reficiam vos ; tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris : jugum enim meum suave est, et onus meum leve. O utinam isti agnoscerent quam vere dulcissimum sit Deo altissimo puro corde servire, tranquilla mente vacare, virtutibus insudare ! Et quamvis sæpe sit in principio difficultas, in processu tamen suavitas est ; et qui constanter proficere satagit, atque in bonis exercitiis strenue perseverat, consolationes

Jer. vi, 16. divinas, cœlestes, internas, frequenter ac copiose experitur, quemadmodum Jere-

mias asserit : Quærите quæ sit via bona, et ambulate in ea, et invenietis requiem animabus vestris. Hinc apud Isaiam Deus

Is. lxvi, 13. suis promittit cultoribus : Quemadmodum mater consolatur filios suos, ita et ego

II Cor. 1, 3, 4. consolabor vos. Apostolus quoque ait : Benedictus Deus qui consolatur nos in omni tribulatione nostra.

Subinde, secundum theologos atque philosophos, quælibet virtus habet delectationem spiritualem ac propriam sibi annexam. Propter quod in Proverbiis scriptum est : Gaudium est justo facere judicium.

Prov. xxi, 15. Et Aristoteles : Signum (inquit) virtutis est delectatio fiens in opere. Idecirco, dum pervenit homo ad radicationem et exercitationem seu assuefactionem virtutum seu actuum virtuosorum, tunc opera bona sunt sibi delectabilia valde, et quod mundanis carnalibusque hominibus videtur difficile, est ei perfacile ac suave. Ideo dixit Deo

A Psalmista : Exsultabunt labia mea dum *Ps. lxx, 23.* cantavero tibi, et anima mea quam redemisti. Imo revera impiorum vita multipli inquietudini, tribulationi, anxietati, dolori, remorsui ac tædio permiscetur, quemadmodum in Sapientiæ libro dicunt, et in die judicii sunt dicturi : Erravimus *Sap. v, 6, 7.* a via veritatis, et justitiae lumen non luxit nobis ; lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles. Hinc Ecclesiastes ait : Homini bono in *Eccle. ii, 26.* conspectu suo dedit Deus sapientiam, et

B scientiam, et lætitiam ; peccatori autem, afflictionem et curam superfluam. Utinam miseri amatores carnis ac mundi essent ista experti ; utinam saperent, et intelligerent, ac novissima providerent.

Tertius portitor, est præsentis vitæ prosperitas seu temporalium affluentia rerum, quæ decipit multos, et tanquam tenacissimus viscus detinet eos in vitiis, ita quod ad divina et spiritualia, ad cœlestia et æterna parum aut nil afficiuntur. Ideo in Proverbiis inducitur : Prosperitas stulto- *Prov. i, 32.*

C rum perdet eos. Unde, secundum Gregorium, servis Dei prosperitas multo plus quam adversitas est timenda : præsertim quia in temporalibus prosperari, solet esse signum reprobationis ac damnationis futuræ, quia electos suos Deus in sæculo isto arguit et castigat. In adversis ergo potius quam in prosperis est gaudendum, juxta illud Jacobi : Omne gaudium existimate, *Jacob. 1, 2.* fratres, quum in varias tentationes incidritis. Hinc ait Salvator : Væ quum benedixerint vobis homines. Imo Psalmista ter-

D ribiliter loquitur : Deus dissipavit ossa *Ps. lii, 6.* eorum qui hominibus placent ; confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos. Ecce quam periculosa est mundi prosperitas. Qui itaque cupit esse de numero electorum, non recuset exerceri eventibus adversorum.

Quartus portitor, est immoderata confidencia de misericordia Dei, quasi minor sit divina justitia quam misericordia. Illis quippe Deus pronus est misereri qui de pristinis dolent abstinentque peccatis ; qui

vero peccant in spe, atque ob id audacius contumeliam faciunt Deo, quoniam ipse bonus et pius est, incident in divinæ rigorem justitiae, quum sint ingratissimi Deo et improbissimi coram eo. Hinc scriptum est in Ecclesiastico : Non adjicias peccatum super peccatum, et ne dicas, Misericordia Domini magna est ; misericordia enim et ira ab illo cito proximant, et in peccatores respicit ira illius.

Insuper possunt et portatores alii assignari. Primus est fiducia longioris vitæ. Contra quam loquitur Christus : Vigilate, quia nescitis diem neque horam. Et quamvis quis sciret se diu victurum, tamen quanto diutius perseverat, habituatur et assuescit in vitiis, tanto ineptior erit ad resurgendum. Iterum, certum est quod stultum est emendationem et conversionem differre : nam interim homo Deum creatorum suum graviter multipliciterque offendit, tempus infructuose, imo et damnose expendit, multa et maxima negligit bona, et futura sibi auget supplicia ; servit diabolo, ingratus est Christo, animam suam quotidie miserabiliter vulnerat, foedat, occidit, et coram Deo facit odibilem, fœtidam atque turpissimam. Secundus est consideratio culpæ alienæ. Multi quippe dum majores et doctiores vident peccare et gravia scelera perpetrare, peccant audacius ; qui tamen et si viderent illos præcipitare, submergere aut jugulare se ipsos, non imitarentur eos in his. Isti quoque

Ibid. xx. non pensant quod ait Salvator : Multi sunt vocati, pauci vero electi. Qui ergo non vult cum multis et magnis peccatoribus condemnari, non audeat eos in malis sequi.

Hinc in tertia sua Canonica ait Joannes : Carissime, noli imitari malum, sed quod bonum est semper. Accipe ergo exempla virtutum a bonis, non vitiorum a malis. Tertius est dilatio divini judicii. Ideo Salomon ait : Quia non cito profertur contra malos judicium, absque omni timore filii hominum perpetrant mala. Sed attendamus quod rursus Salomon loquitur : Nescit

A homo finem suum ; sed sicut pisces capiuntur hamo, et aves laqueo, sic homines capiuntur tempore malo, quum eis exemplo supervenerit. Quartus est adulatio in justorum : quia ut ait Psalmista, Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, et injus-^{Ps. x, 3,} ^{sec. Hebr.} stus benedicitur.

Insuper per loculum in quo adolescens *Luc. viii, 12.* defunctus ferebatur ad monumentum, intelligendum est corpus in quo anima peccatrix ad infernum deducitur, dum concupiscentiis servit, nec vanitatibus suis renititur. Sed Christus electis compatiens animabus, accedit, et corpus tangit per infirmitatem et tribulationem multiplicem, ita quod præfati portatores desistunt et stant. Quoniam homo tunc timet se moriturum atque in manus Dei viventis casum, idecirco exhortationibus acquiescit ac pœnitet, et cum adolescente illo spiritualliter surgit. Porro misericordia Dei, omnium horum bonorum fontalis est causa.

Abjiciamus ergo a nobis universos portatores præfatos, nec permittamus nos per eos ad infernum deduci, hoc est sic decipi ut in vitiis maneamus emendationemque differamus, et morte jam imminentे postulemus pœnitentiæ tempus : quemadmodum accidit euidam juveni viro, qui fuit in studio socius meus et commensalis ad tempus. Eratque vir corpore valde fortis, sed vagus lascivusque nimis : unde et ab ipso me separavi. Quumque ad tricesimum circiter annum venisset, pestilentia tactus, ad extrema perductus est ; et videns mortem jam sibi imminere, lamentabiliter dixit : Heu ! nunc venit mors quando inciperem primo aliiquid agere boni. Quibus dictis, protinus exspiravit. Denique, eodem anno quo Ordinem ingressus sum, vidi in villa magna, in die dedicationis, presbyterum juvenem ultra modum vagum ac lubricum, qui habuit super caput suum pileum stramineum ita pennis pavonum in altum erectis opertum, ut vix stramen videretur in eo : qui eodem anno defunctus est.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE TRIBULATIONIS UTILITATE; ET QUOMODO CHRISTUS IN CORDE
ET CORPORE PORTANDUS SIT.

FLECTO genua mea ad Patrem Domini A nostri Jesu Christi. Ephes. III, 14.

Hortatur sanctus Apostolus in præsenti epistola, ne quis tam pusillus et imperfectus exsistat, ut ex consideratione tribulationum, persecutionum et adversitatum quas viri virtuosi sustinent in vita præsenti, pusillanimis fiat aut retrahatur a bonis: sicut quidam nondum satis illuminati, dum justos et studiosos ac sapientes conspiciunt in hac vita tribulationibus exerceri, terrentur atque a bono deficiunt inchoato, quasi inane sit Deo servire aut sapientiæ operam dare, quum hi qui devotionis ac sapientiæ studio magis insistunt, et zelo Dei atque justitiæ amplius inardescunt, multoties præ ceteris a ceteris irrideantur ac molestentur. Imo quidam defectuosiores, instar squamarum sibi cohaerent ad persequendum eum in quo forte aliquid specialis gratiæ videtur lucere, in tantum quod quidam simpliciores Fratres Fratrem talia patientem quodammodo miserum reputent, et ejus vestigia sequi non audeant, ne et eis contingent similia. Sed isti sunt valde imperfecti, sicut et illi persecutores sunt valde maligni. Nonne Deus electos suos in vita hac per adversa et aspera purgat, exercet ac perficit, et per talia disponit eos quotidie ad perfectiora gratiæ dona beatitudinemque maiorem, facitque eos expertos et exercitatos in via virtutum, atque a multis vitiis retrahit eos, et a purgatorii poenis salubri compendio eos præservat? Ecce quanta est

A tribulationum utilitas, quanta electio ac beatitudo æquanimitate sustinentium eas. Hinc electissimi Dei gravissima in hoc mundo pertulerunt adversa. Quemadmodum ergo beatificamus patres et sanctos dudum defunctos qui in sæculo isto passi sunt gravia; sic et homines devotos quos nunc infirmitatibus corporis, temptationibus dæmonum, persecutionibus iniquorum, increpationibus et correctionibus superiorum suorum exerceri conspicimus, beatificemus in cordibus nostris, eosque tanto arbitremur feliores, quanto omnia illa abundantius ac æquanimius patiuntur, quum et Christus in Evangelio protestetur: Beati Matth. v, estis quum maledixerint vobis homines,^{11.} etc. Jacobus quoque apostolus: Omne (inquit) gaudium estimate, quum in diversas tentationes incideritis. Porro impios quos prosperari et deliciari videmus, miseros arbitremur, et pro ipsis Dominum deprecemur.

Insuper gloriosus Apostolus dicit omnem paternitatem in cœlo et in terra a^{15.} C Patre aeterno nominari ac derivari, ita quod nomen et ratio paternitatis primo, principalissime ac verissime Deo Patri convenient, quamvis per modum eminentiorem quam comprehendere valeamus. Ipse enim est prima omnis fecunditatis et communicaibilitatis origo, omnis causalitatis et paternitatis principium, qui se ipsum intendo et intelligendo, sui ipsius conceptum et verbum aeternaliter in se profert ac gignit. Quod verbum est unicus Filius ejus,

ei non solum similis in natura, sed et consubstantialis eidem, videlicet Patri, et unum cum ipso in essentia, sicut in Evan-

Joann. x., gelio loquitur : Ego et Pater unum sumus.

Quemadmodum ergo beatus Apostolus Ephes. iii, flexis genibus Deum Patrem oravit pro Ephesiis quibus hæc scripsit, ut ipse Deus Pater secundum divitias gloriæ suæ, corroboraret corda eorum per Spiritum Sanctum, ita ut Christus per fidem habitaret in eis, radicatique essent in caritate; ita et nos devotissime Deum Patrem oremus, quatenus corda nostra ex se ipsis semper fragilia atque in omne peccatum proclivia, dignetur secundum infinitam opulentiam et munificantiam ac omnipotentiam suam, gratiosissime confirmare et omni die in se ipso fortius consolidare, ne in peccata ruamus, sed Christo per fidem formatam habitante in nobis, in omni caritate et perfectione stabiliamur, omnem quoque tentationum impulsum, et omnem passionum ventum ac impetum velociter exsuf-

Matth. vii., 24. flemus, simusque similes viro sapienti qui ædificavit domum suam supra petram. Ædificemus ergo habitaculum nostri cordis supra Christum, in ejus humilitate, patientia, paupertate, obedientia, caritate cor nostrum et omnem vitam nostram fundantes, præfatas Salvatoris virtutes strenue imitantes, ut non habeamus ad aliquid passionem, id est, ad nihil vitiouse afficiamur.

Quod quid sit, et a quo fiat, et qualiter fieri beat, pandit Climacus, dicens : In veritate Dominum nostrum Jesum Christum diligens, et ipsum in corde suo ac corpore portans, in corde per fidem, in corpore per ipsius castigationem et quotidiam crucifixionem, in veritate futurum regnum adipisci inquirens ac studens, in veritate dolorem de suis peccatis et offenditionibus habens, in veritate memoriam tormentorum inferni possidens, et rigorem æterni judicii pensans, in veritate memoriam et timorem exitus sui assumens, non ulterius amabit, neque curabit, neque sollicitus erit de pecuniis, nec

A de possessionibus, nec de parentibus, nec de gloria vitæ præsentis, non de amicis, aut fratribus, aut quocumque terreno; sed omnem suam habitudinem et affectionem, omnem ad aliquid passionem, omnem de his sollicitudinem odiens atque excutiens, et proprium corpus refrenans, nudus et sine sollicitudine terrena, et absque pigritia, Christum sequetur, in cœlum semper adspiciet, et inde auxilium implorabit, secundum sanctum David qui dixit, Adhaesit *Ps. lxii.*, 9. anima mea post te, et Jeremiam dicen-

B tem, Ego non laboravi te sequens, et diem *Jer. xvii.*, 16. hominis non concupivi, tu scis. Confusio maxima est post vocationem ad quam vocavit nos Deus, et non homo, nos qui omnia exteriora reliquimus, de aliquo curare et sollicitari non valente nobis in die mortis nostræ prodesse. Nempe istud dixit Dominus Jesus Christus, converti retrorsum et respicere retro, nec aptum inveniri ad regnum cœlorum. Dominus Christus sciens cordis nostri lubricam fragilitatem ad affectiones mundanas, et quomodo monachi sacerdotalibus participantes seu communicantes seque commiscentes, faciliter convertantur rursus in mundum, dicenti sibi, Dimitte me primum ire et *Ibid. 59, 60;* *Matth. viii.*, 21, 22. sepelire patrem meum, respondit : Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Hæc in sententia Climacus.

Sed circa præallegatum Jeremiæ verbum utiliter quæritur, quid sit concupiscere diem hominis. Respondetur, quod diem hominis concupiscere, est ea desiderare quæ homines mundani et carnales in diebus suis in sæculo isto affectant, appretiantur et amplectuntur, videlicet divitias, delicias et honores, vanitates et insanias falsas, jocari, ridere, in concupiscentiis et carnalitatibus tempus expendere, quemadmodum ad Jerusalem dixit Salvator : Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Qui ergo Dei intuitu et amore *Luc. xix.*, 42. hæc omnia aspernatur, diem hominis non concupiscit. Nec solum ea non desiderare debemus, sed etiam fastidire, et tanquam tormenta vitare ac fugere, ut sic mundus

erucifixus sit nobis, et nos mundo. Qui A exercitiorum atque profectuum impedi-
Galat. vi. 14. talis est, cum Apostolo dicere habet : Mihi
absit gloriari, nisi in cruce Domini mei
Jesu Christi, per quem mihi mundus cru-
cifixus est, et ego mundo.

Postremo certissimum est quod quanto cordialius Deum diligimus, et Christum in nostris circumferimus cordibus, atque novissima nostra præmeditamus, tanto intensius ac intimius omnia illa despiciamus ac fastidimus mundana, nec aliquid honoris aut excellentiæ, aut pristinæ libertatis seu egressionis de cœnobii monumento appetimus, imo ineffabiliter abhorremus : quemadmodum sancti viri internæ exercitationis suavitatem experti ac desuper illustrati, scientes prælationis pericula et spiritualium

B familiariter ambulemus in eo, et cum eo, et coram eo. Habitemus quoque in ipso, et ipse in nobis, et immobilitemur in ipso, in ejus amore semper crescentes. Ad laudem, etc.

SERMO QUINTUS

MEMORIA MORTIS QUÆ GIGNAT BONA ; ET DE PURGATORII POENIS.

MISERICORDIA motus Jesus, dixit : C quotidie per intentam mortis meditatio-
Adolescens, tibi dico, surge. Luc. VII,
13, 14.

Sicut in evangelio legitur hodierno, benignissimus Filius Dei compatiens vehe-
Luc. vii. 12 et seq. mentissimo mœrori matris viduæ unici filii sui mortem deflentis, etiam non ro-
gatus consolatus est eam : primo verbis, Noli (inquiens) flere ; deinde exhibitione miraculi, filium ejus suscitando a morte solo imperio potestatis suæ divinæ. Sus-
citavit autem Christus Dominus et alios

Marc. v. 38-42 : Joann. xi. 38-44. duos, videlicet filiam archisynagogi ac Lazarum. Quid vero spiritualiter per horum trium mortuorum suscitationem designetur, in præmissis est expressum sermonibus. Illis ergo omissis, nunc quod inspiraverit Spiritus veritatis, dicetur.

Quemadmodum ergo adolescentem illum corporaliter mortuum, quum duce-
retur ad tumulum, Christus corporaliter suscitavit, sic usque in præsens multos

C quotidie per intentam mortis meditatio-
nem suscitat a morte peccati. Eos quoque qui vivunt per gratiam, et in spirituali-
profectu sunt constituti, Spiritus Sanctus per profundam mortis corporalis medita-
tionem suscitat aut præservat ab omni torpore pigritiæ et negligentia animæ, fa-
citur eos ad labores ac alia quæque ex-
ercitia virtuosa paratos. De hoc sic loqui-
tur Climacus : Memoria mortis his qui sunt in monasterio gignit labores, dolores et exercitationes, videlicet quia ad illa D inducit eos ; magis vero beatæ ignominiæ delectationem, id est injuriam, ignominiam, aspernationem, facit delectabiliter sus-
tinere, quatenus talia propter Deum et sua peccata libentissime tolerando, mereantur apud Deum misericordiam invenire in mortis suæ articulo. Porro in solitariis habet hæc meditatio mortis alios quosdam salubres effectus, sicut Climacus ait : Apud eos qui solitarii sunt, gignit depositionem

turbationis ac tumultus curarum, indesinenter orationem et mentis custodiam. Denique, Cassiano testante, ad omnium vitiorum, præsertim superbiae, extirpationem, atque ad omnis boni executionem, ad omnem spiritualem profectum valde præcipue confert cordialis ac frequens meditatio mortis. Cujus quamvis certa hora ignoretur, tamen certissime sciatur quod ad eam incessabiliter unusquisque propinquet mortalium, quod item celeriter veniet. Et istud intelligendum est in quantum mors non solum consideratur ut mors, et ut finis vitæ præsentis ac quædam acutissima pœna, sed etiam ut porta ad aliam vitam perpetuam, sive in summa miseria, sive in gloria maxima, et item ut quidam ingressus ad districtum ac supermetuendissimum Dei judicium. Hinc Augustinus et alii multi Sancti affirmant : Nihil sic revocat a peccato, ut frequens mortis meditatio.

Et merito unusquisque diem et horam suæ mortis expavescere debet. Primo, quoniam nescit an amore an odio dignus sit, potissimum vero ignorat an tunc amore an odio dignus invenietur. Secundo, quia in hora mortis, homines a dæmonibus tentantur gravissime. Tertio, quoniam post mortem non est poenitentiæ locus, sed in quali mentis dispositione, videlicet conversione seu aversione, quis moritur, in ea æternaliter est mansurus. Vehementissime ergo formidare debemus ne tunc a Deo mereamur relinqui : ideo interim laudabiliter conversari non differamus, quia ut Augustinus loquitur, Non potest male mori qui usque ad mortis horam vixerit bene, et bene vix moritur qui male vixit. Quarto, quia post mortem mox restat particulare judicium morientis districtum ac metuendum. Quinto, quia quum paucissimi evolent, ad minus purgatorii pœna post mortem etiam bonis pene universis adultis infligitur. Quæ pœna mirabiliter est molesta, et omnem quam sancti martyres passi sunt pœnam, excedit; estque amerior indesinenter quam pœna quam

A tolerat moriens in ipso mortis articulo, quando cor frangitur, quæ poena indicibiliter gravis et magna est. Si ergo tam intense formidaremus per unam horam jacere nunc in medio fornacis ardantis, mirum quod non timemus per multos dies aut etiam annos post vitam hanc purgatorii ferre supplicia. Merito ergo dixit S. Hieronymus : Qui se quotidie recordatur moritum, contemnit præsentia et ad futura festinat. Sanctus quoque Gregorius ait : Ad hoc Conditor noster latere nos B voluit diem nostræ mortis, ut dum semper ignoratur, semper proximus esse credatur, et tanto unusquisque sit ferventior in operatione, quanto incertior est de suæ vocationis hora ac die. Mors ergo sit semper suspecta, ut dum eam providere non possumus, ad ipsam sine intermissione nos præparemus. Insuper, omni excussa mentis ignavia, quidquid boni valemus, infatigabiliter ac ardentissime in vera discretione agamus, non solum propter evadenda prætacta pericula, sed ideo quoque, quia quum C brevis sit vita præsens et mors jugiter appropinquet, statim et indilate post mortem sortiemur certissime inæstimabilem illam beatitudinem sempiternam, si interim sanete et fructuose vixerimus, et pro quotidianis culpis quotidie plene satisficerimus. In ipso quoque agone, qui sancte interim vivit, securior erit, et consolacionem desuper obtinebit majorem.

Deinceps, quamvis timor mortis sit homini naturalis, tamen ut Climacus profitetur, tremor mortis, videlicet intensa et immoderata ejus formido, est non actæ de offenditionibus poenitentiæ argumentum. Unde ut scribit Hieronymus : Quum beatissimus pater Mutius vidisset quemdam ex suis discipulis in extremis laborantem, et metu mortis graviter concuti, dixit ad eum : Cur imparatus es, fili, ad perfectionem ? Accusatrix, ut video, ignaviæ tuæ, tecum pergit conscientia tua. Quumque S. Mutium rogaret discipulus, Observo, Pater, intercede pro me, ut modicum temporis spatium Dominus mihi largiri

dignetur, quo possim me emendare; respondit Mutius : Modo tempus pœnitendi requiris? Quid faciebas in omni tempore vitæ tuæ? Post hæc Mutius impetravit ei quod petiit. Verumtamen agnoscendum, quod etiam dispensatione divina interdum contingit ut et sancti viri in extremis multum formident, sicut de S. Arsenio legitur, qui morti proximus dixit discipulis suis : Timor mortis qui semper fuit in me, etiam modo in me est. Unde Gregorius : Sanctorum (inquit) animæ a levibus quibusque contagiosis ipso sæpe mortis pavore purgantur, atque æternæ retributionis gaudia post ipsam a carne resolutionem suscipiunt; plerumque vero contemplationis internæ dulcedine, etiam dum mortis debitum solvunt, hilarescunt, et antequam carne exuantur, quadam lætitia perfruuntur.

Refert Climacus, quod fuit solitarius quidam in eremo Choreb habitans, in omni negligentia vivens, et nullam suæ animæ curam gerens. Qui tandem extreme ægrotans, quasi unius horæ spatio perfecte migravit a corpore. Qui rediens ad se ipsum, rogavit omnes qui aderant, inter quos fuit et Climacus, confestim recedere. Ipse vero ostium suæ cellulæ obstruens, intus clausus annis duodecim mansit, cum nullo colloquium habens, nec parvum nec magnum, nil præter panem et aquam gu-

A stans. Jugiter sedens, et ad ea quæ vidit in ecstasi stupens, sic mœrens intendebat, ut nunquam proprium morem seu apparatus mutaverit. Attentus considerans excessumque patiens, calidas lacrimas sine strepitu semper fundebat. Quum autem migratus esset ad Dominum, ostium destruentes introierunt ad eum Climacus et alii Fratres, et eum valde rogantes, hoc solum audierunt ab eo : Indulgete mihi; nemo memoriam mortis habens ac noscens, potest peccare. Quumque sepultus B fuisset, requirentes Fratres ejus reliquias sanctas, eas non invenerunt, Deo eos certificante per hoc de studiosa et sancta pœnitentia viri illius.

Itaque his exemplis discamus omnem levitatem, pigritiam negligentiamque vitare, et juxta nostræ exigentiam vocatio-^{Ephes. iv,}
nis, juxta debitum nostræ professionis di-^{1.}gnæ Deo jugiter ambulare, in sanctitate et justitia Altissimo deservire, in linguae et sensuum ac ventris refrenatione, in cordis custodia, in mentis munditia perseverare C ac crescere, sicque nos ad mortem indesinenter parare, ipsam affectualiter omni hora præmeditando cum beato abbe Arsenio, de quo Theophilus archiepiscopus moriens dixit : Beatus es, abba Arseni, quia hanc, scilicet horam mortis, semper præ oculis habuisti. Sic ergo agamus ad gloriam et honorem Altissimi. Amen.

SERMO SEXTUS

DE UTILISSIMA MORTIS MEMORIA, ET PRÆPARATIONE AD EAMDEM.

PROPHETA magnus surrexit in nobis. Luc. vii, 16.

Hæc sunt verba turbæ quæ viso miraculo resuscitationis adolescentis defuncti, timore reverentiæ ac admirationis repleta, Deum magnificavit, et de Christo asseruit : « Propheta magnus surrexit in

D nobis ». Christus enim secundum naturam humanam, etiam gratia prophetiæ fuit plenissime decoratus, et de secretis Dei, de futuris eventibus, de magnis mysteriis copiose eruditivit per se ipsum suos discipulos, potissimum in sermone quem post Joann. xiii. Cœnam fecit ad eos. Sed quia discipuli xvii.

tunc adhuc rudes fuerunt, nec ea quæ dicebantur a Christo capere erant idonei, ipse Dominus Jesus Christus post suam resurrectionem et ascensionem in cœlum, *Act. ii, 3, 4.* misit illis Spiritum Sanctum, qui ipsos de universis instruxit, quemadmodum in sermone præfato ipsis promisit, dicendo : *Joann. xvi, 13.* Quum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem; et rursus, *Ibid. xv, 26;* *xiv, 26.* Quum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille vos omnia docebit, et suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis. Christus ergo fuit summus sapientissimusque propheta, ut etiam adversarius nostræ legis, miserrimus Mahometus, in suo Alcorano testatur, quem et de virgine natum fatetur, verbumque Dei et spiritum ac nuntium Altissimi nominat. *1Cor. i, 24.* Hic itaque Christus, virtus et sapientia Dei Patris, verbo et sui ipsius exemplo docuit nos cuncta terrena desplicere, carnalia et caduca relinquere, æterna et cœlestia jugiter affectare, atque ad mortem nos indesinenter parare : Vigilate, inquiens, quia nescitis qua hora Dominus iesum, *Ibid. xxv, 13.* ster venturus sit; et item, Vigilate, quia nescitis diem neque horam. Unde et Marcus eum dixisse scribit : Vigilate (nescitis enim quando Dominus veniet : sero, an media nocte, an galli cantu, an mane), ne, quum venerit repente, inveniat vos dormientes; videte, vigilate et orate. Porro magna pars præparationis ad mortem, est frequens et cordialis, affectiva atque profunda meditatio mortis, qua homo se cogitat celeriter moriturum, et in ipsa mortis hora puncturas et angustias mortis amarissimas acutissimasque passurum, ab invisibilibus hostibus circumvallandum et dire tentandum, divini quoque judicii consistorio præsentandum, et de minutissimis etiam culpis tam commissionis quam omissionis dijudicandum ac puniendum, pro quibus interim non satisfecit plenarie. Itaque talis meditatio mortis saluberrima est et sapientia magna, quoniam revocat hominem a peccatis, et de præteritis vitiis

A parit contritionem, compunctionem, et terrorum despectum inducit, facitque hominem custoditum, timoratum ac fructuosum in omnibus.

Denique ad hoc ipsum allegant summi Doctores et sancti Patres etiam Platonem philosophum. Ait namque Hieronymus : Platonis sententia est, omnem sapientium vitam meditationem esse mortis. Debemus ergo et nos præmeditari quid aliquando simus futuri : et quod, velimus nolimus, longe abesse non potest. Ambrosius quoque disseruit : Secundum Platonem, summa philosophia est meditatio mortis assidua. Sed et Climacus aliquid inde tangit, dicendo : Mirum certe quomodo et Græci tale aliquid sunt effati, quia philosophiam esse dicunt mortis meditationem. Verum ut hæc evidentius innotescant, diffusius introducam ac commemorabo quid de hac re dixerit et in scriptis reliquerit Plato, ut etiam ex gentilium philosophorum doctrinis confundatur pigritia, negligentia, insipientia et carnalitas nostra. Itaque in Phædone sic loquitur Plato : Vir in philosophia dueens vitam, confidit quum mori debeat, maximis fruitum ire bonis. Revera philosophantes morti se parant. Mors aliud non est nisi animæ corporisque divisio. Non est philosophi studere circa voluptates escarum et potuum ac venereorum. Ridiculum est virum omni vita præparantem se ad mortem, adveniente ea, moleste ferre eamdem. Si quem videas graviter ferre quum debeat mori, nullo modo erat philosophus. Hæc Plato. Nomine autem philosophi intelligit amatorem sapientiæ. Præterea advertendum, quod in eodem libro multum seriose, pulchre, subtiliter et profunde loquitur Plato contra voluptates carnales, contra avaritiam, contra curiositates ac cetera vitia, et de contemplatione ac retributione quæ fit post vitam præsentem. Consuevit autem Plato libros suos nominibus intitulare discipulorum suorum, quorum intuitu edidit libros. Habuit vero discipulum nomine Phædonem, qui primo fuit servus quorumdam

qui pravissima luci cupiditate indueti, prostituerunt Phædonem, quia adolescens erat pulcherrimus. Quem Plato bonaे indolis esse considerans, redemit pecunia de turpitudine tanta, et philosophiæ eum applicuit, ejusque nomine præallegatum composuit librum, quatenus ipsum Phædonem ab omni carnalium voluptatum amore prorsus averteret, et amore sapientiæ inflammaret.

Præterea ad habendam salubrem mortis memoriam, expedit quod in Horologio æternæ sapientiæ dicitur, commemorare. Ibi enim pro excitanda devotione, similitudinarie inducit quidam speciosus juvenis morte præventus sic loqui et ex-

Ps. xvii, 5,
6.

clamare : Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me. Heu me, Deus aëterne, ad quid in hunc mundum sum natus ? O mors, quam amara est memoria tua cordi jucundo in deliciis enutrito, quam horribilis est ei præsentia tua ! O quam parum credidisse quod tam cito mori debuisse ! Sed nunc, o mors, repente quasi ex insidiis C erumpens, super me irruisti, et mille funibus me ligasti, et tecum me trahis. Nunc præ dolore complosis manibus rugitum emitto, cupiens mortem evadere, et non est locus effugiendi. O quanta bona in tanto tempore sano corpore facere potui, et non feci ! Quam immensas spirituales divitias congregare potui, et neglexi ! En cruentæ bestiæ, larvales dæmonum facies, nigerrimi æthiopes innumerabiles circumdant me, insidiantes et exspectantes miseram animam meam in proximo exituram, ut eis torquenda tradatur. O districtissime Judex, quam districtissima sunt judicia tua, quam multum ponderas, judicando me miserum, ea quæ nulla aut minima reputantur ! En sudor mortis adest, membra penetrans et victam jam esse naturam contestans. O terribilis adspectus justi Judicis mihi jam præsentis per timorem, subito venturi per exhibitionem ! Nunc valete, o socii et amici carissimi, quia hinc nunc exiturus, oculum mentis ad

A aliam et ignotam regionem converto, et ad purgatorium quo deducendus exsisto, inde non exiturus nisi minimum quadrantem reddidero. Ibi oculo cordis intueor misericordiam et dolorem, pœnam et afflictionem multiplicem ; video ibi exsurgere flamas ignium, atque involvere et reimpingere animas miserorum, quæ tanquam scintillæ in medio ignis hinc inde jactantur. Multa in libro illo de ista scribuntur materia, ad devotionem excitandam proficua.

Idcirco hæc diligentissime præmedite mur ac salubriter imaginemur, quatenus omnia vana et frivola nobis omnino vertantur in nauseam, solisque spiritualibus exercitiis ac virtuosis laboribus delectemur, et quolibet die sic conversemur quasi morituri de sero. Nempe, ut beatissimus pater Macarius dixit, Monachus semper sic vivere debet quasi centum annis victurus, et quasi eodem die quo vivit moriturus, ut scilicet cum vera discretione sanctis exercitiis ferventissime et incessanter insistat, quatenus fervor et discretio se invicem ornent, informent, regant et actuent. Denique hoc ipsum et Seneca tetigisse videtur : Nemo, inquiens, scit quam prope terminus suus versetur. Sic itaque faciamus animum, quasi ad extrema jam ventum sit. Venientem nemo hilaris suscipit mortem, nisi qui se ad illam composuerit diu. Omnis dies velut ultimus ordinandus est, quia de felicitate hominis dies ejus ultimus judicat. Hinc ait et Climacus : Non est præsentem diem pie transire et exsequi, id est, diem hodier D num non possumus pie et fructuose expendere, nisi eum extremum et ultimum totius vitæ nostræ existimemus. Et denuo ait : Non sufficit hominibus dies, ut possint suum debitum Deo solvere absque diminutione et defectu. Quemadmodum omnibus alimentis magis necessarius est panis, ita præ ceteris bonis operationibus, intenta meditatio Dei ac mortis. Postremo, scire mori, non aliud est quam ad mortem semper esse paratum, secundum quod ait quidam devotus : Scire mori, est animam

Matth. v,
26.

et cor semper ad divina habere erecta, ut A contritione, integra confessione, digna satisfactione mox deleamus ac evitemus; horam mortis semper præ oculis habeamus, atque quotidie in sanctis operibus magis ac magis abundare conemur. Ad laudem et gloriam Omnipotentis. Amen.

Discutiamus ergo quotidie conscientias nostras, et quidquid parit remorsum, vera

DOMINICA XVII POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

OBSECRO VOS, EGO VINCTUS IN DOMINO. Ephes. IV, 1-6.

HORTATUR Apostolus in præsenti epi-
stola omnes Christifideles, ut juxta
evangelicæ legis exigentiam conversentur,
dicendo : *Obsecro vos, ego Paulus vinctus
in Domino*, id est propter Deum et fidei
prædicationem incarcerated (fuit enim Apo-
stolus Romæ incarcerated atque ligatus,
quando hæc scripsit Ephesiis), *ut digne
ambuletis*, quotidie in virtutibus profici-
endo, quia in via Dei non procedere, est
retroire : « *digne* », inquam, *vocatione qua
vocati estis* ad evangelicam legem chri-
stianamque fidem et religionem, Deo intus B
agente et per inspirationem internam vo-
cante, meque Dei apostolo foris per præ-
dicationem meam vocante : hoc est, sic
vivite ut Christi lex jubet.

Cum omni, id est perfecta, *humilitate* ;
vel, « *cum omni humilitate* » tam interiori
quam exteriori, *et mansuetudine*, quæ est
virtus moralis iram refrenans. Hoc est

Matth. xi, 29. quod docuit ac præcepit Salvator : Discite

(inquiens) a me, quia mitis sum et humili-
lis corde. Quo patet quod hæc duæ virtutes
ad omnem Christianum præcipue perte-
nent. *Cum patientia*, quæ passionem tri-
stitiaæ moderatur. *Supportantes invicem*,
ita ut unus defectum alterius patienter
sustineat, unusque alteri in omnibus pro-
Galat. vi, 2. posse opem impendat, juxta illud : Alter
alterius onera portate; *in caritate*, id est
sincero affectu, non simulatione aut pro
commodo temporali; *solliciti servare uni-
tatem spiritus*, id est diligentes ac studio-

A si ad conservandum spiritualem unionem
conformatatemque animarum, ut per ca-
ritatem habeatis cor unum et animam *Act. iv, 32.*
unam : unde ait Salvator, Pater sancte, *Joann. xvii,*
serva eos in nomine tuo, quos dedisti ^{11.}
mihi, ut sint unum sicut et nos; *in vin-
culo pacis*, id est animi tranquillitate, quæ
est spirituale vinculum unitatis præfatæ,
quoniam nutrit eam atque conservat. Nam
sicut per discordiam homines ab invicem
dividuntur, ita per pacem spiritualiter col-
ligantur.

Unum corpus Christi mysticum estis,
quia uno Spiritu, utpote paracleto Spiritu
Sancto, spiritualiter vivificamini per cari-
tatem et gratiam. Quemadmodum enim
multa membra sunt unum corpus natura-
le, organicum, in quantum ab una anima
informantur; sic multi fideles sunt unum
mysticum corpus, secundum quod ab uno
Spiritu Sancto spiritualiter vivificantur, et
item in quantum in uno capite, scilicet
Christo, connectuntur, a quo influentiam
sortiuntur, videlicet vitam gratiæ et mo-
C tum virtutum. *Et unus spiritus* estis cum
Deo, ei fideliter adhærendo, quemadmo-
dum alibi dicit Apostolus : Qui adhæret *I Cor. vi, 17.*
Deo, unus spiritus est. Vel, « *unus spiri-
tus* » cum spiritu proximi estis, concor-
dando cum eo in bonis. Vel, omnes estis
« *unus spiritus* », non per essentiam, sed
per caritatis adunationem, quemadmodum
per Jeremiam loquitur Deus : *Dabo eis* *Jer. xxxii,*
cor unum et animam unam. *Sicut vocati* ^{39.}

estis in una spe, id est ad eamdem beati-
tudinem, *vocationis vestræ*, id est ad quam
vestra ordinatur vocatio.

Deinde subditur ratio cur conservanda
sit unitas ista : nam, *Unus Dominus*, sci-
licet Deus Trinitas. De quo in libro Esther
Esther ^{xiii,} _{9.} legitur : Domine, rex omnipotens, in di-
tione tua cuneta sunt posita. *Una fides*, id
est, omnium Christianorum est una et ea-
dem fides in specie, puta ex parte objecti,
quod est veritas prima; sed ex parte sub-
jectorum fides numeraliter multiplicatur.
Quamvis enim multa sint credibilia et
multi articuli fidei, una tamen est forma-
lis et propria ratio objectalis cui fides
innititur, et propter quam omnia illa cre-
duntur, utpote veritas increata : quemad-
modum etiam una est caritas qua Deus
proximusque diligitur, quoniam Deus est
causa formalisque ratio diligendi prox-
imum. *Unum* est *Baptisma* in specie, quia
materia una est, utpote aqua, et una est
forma ipsius, videlicet forma verborum.
Dicitur quoque « unum Baptisma », quo-
niam iterari non potest, estque ejusdem

A valoris a quo cumque ministretur, quoni-
am non consistit in merito dantis seu ex-
teriorius baptizantis, sed in virtute et merito
dominicæ passionis, seu Christi intus la-
vantis. *Unus Deus et Pater omnium*, id
est Deus Trinitas : qui Deus omnium ap-
pellatur ratione creationis; Paterque om-
nium, ratione benignæ gubernationis atque
paternæ provisionis. Cui Isaias dicit : Pa-
Is. lxiv, 8.
ter noster es tu, nos vero latum; et factor
noster tu, et opera manuum tuarum om-
nes nos. *Qui est super omnes*, id est, infi-
*B*nita excellentia universos transcendit: jux-
ta illud in Psalmo, *Quoniam tu Dominus* *Ps. xcvi, 9.*
altissimus super omnem terram, nimis ex-
altatus es super omnes deos; *et per om-
nia*, id est, sua immensitate omnia con-
tinet, implet et penetrat : quemadmodum
per Jeremiam contestatur, *Numquid non* *Jer. xxii,*
cœlum et terram ego impleo? *et in om-
nibus nobis* est, quia in Christifidelibus
est per fidem, caritatem et gratiam. Nam
et ipsi sunt templum Dei, dicente Apo-
stolo : *Templum Dei sanctum est*, quod *I Cor. iii,*
*C*estis vos. *17.*

SERMO PRIMUS

DE PERFECTIONE VITÆ CHRISTIANORUM, ET QUOMODO DIGNE AMBULARE
IN VOCATIONE SUA DEBEANT.

DIGNE ambuletis vocatione qua vocati
estis. *Ephes. iv, 1.*
In his verbis compendiosissime docet
Apostolus qualis esse debeat omnium Chri-
stifidelium vita, ut scilicet conversentur
juxta Christi doctrinam, præcepta et opera,
Luc. xii, 48. quia ut ait Salvator, Cui plus datum est,
plus requiretur ab eo. Qui ergo ad chri-
stianæ religionis ac evangelicæ legis noti-
tiam est vocatus atque perductus, ita quod
Christianus effectus est, tenetur Deo grati-
tus esse de beneficio tanto, ita quod Deus
requiret ab eo conversationem tam gratio-

sæ ac sublimi vocationi correspondentem,
D consonam seu conformem. Tenetur itaque
quilibet Christianus evangelicæ legis præ-
cepta servare, primo unum Deum colen-
do. Primo autem et maxime colitur Deus
per fidem, spem et caritatem, ut scilicet
in ipsum indubitanter credamus, in eo fir-
miter confidamus, et eum ferventer jugi-
terque amemus. Isti sunt actus interiores
quibus colitur Deus.

Denique, sicut lex Christi est maxime
alta, spiritualis atque perfecta, sic Chri-
stianorum vita debet esse præ ceterarum

gentium conversatione sublimis, id est in A beat esse perfecta per divinæ dilectionis omni virtute excellens, et spiritualis per terrenarum et carnalium rerum contemptum, perfecta quoque per ferventem Dei amorem divinorumque contemplationem.

Christiani itaque debent præcipue esse casti ac sobrii, divino amore succensi, et salutaribus meditationibus ac sanctis contemplationibus occupati. Hinc ad Philip-

Philip. ii. 14-16. penses scribit Apostolus : Omnia facite si-

ne murmurationibus, ut sitis sine querela, simplices filii Dei, in medio nationis pravæ

atque perversæ, inter quos lucetis sicut B luminaria mundi, verbum vitæ continentes. Unde prima Petri omnibus dicitur

I Petr. ii. 12. Christianis : Conversationem vestram in-

ter gentes habete bonam, ut in eo quod detrectant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificant Deum. Ex quibus auctoritatibus elucescit, quam alta et in omni virtute sublimis ac irreprehensibilis debet esse Christifidelium vita.

Insuper, quod debeat esse spiritualis per omnium terrenarum atque carnalium rerum contemptum, constat ex verbis Chri-

Matth. v. 28. sti dicentis : Qui viderit mulierem ad con-

cupisendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo; et rursus, Cavete ab omni

Luc. xii. 15; *Matth. xix.* 24. cupiditate, quia possibilius est camelum

per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum. Ad idem per-

Luc. vi. 24, 25. tinet quod iterum ait : Væ vobis divitibus,

qui habetis consolationem vestram ; vœ vobis qui saturati estis, quia esuriatis.

Ibid. xxi. 34. Itemque : Videte ne graventur corda ve-

stra crapula vel ebrietate, aut curis hujus

Matth. vi. 34, 19. D sœculi. Hinc iterum docet : Nolite solliciti

esse in crastinum, et nolite thesaurizare super terram. In quibus omnibus jubet carnalia et terrena contemni, nisi in quantum necessaria aut utilia sunt pro conser-

vatione propriæ vitæ aut speciei. Idecreso ait princeps Apostolorum : Obsecro vos tanquam advenas et peregrinos abstinere a carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam.

Postremo, quod vita Christianorum de-

ardorem, testatur Christus quum ait : Pri-
Matth.
xxii, 37-39;
Marc. xii,
29-31.

mum mandatum est : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua. Secundum autem simile est huic : Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Quamvis autem præceptum hoc etiam in veteri datum fuerit Testamento, *Deut. vi. 5.* Christus tamen docet perfectiorem et expeditiorem modum implendi illud, quam docebatur in veteri lege.

Præterea, quum Apostolus in præsenti epistola dixisset in generali, «Digne ambuletis vocatione qua vocati estis», protinus quasi exprimens quid sit hoc et qualiter fieri debeat, subdidit, Cum omni humilitate : primo, quia humilitas est omnium fundamentum virtutum ; secundo, quoniam Christus verbo et opere potissimum docuit humilitatem ; tertio, quia ut ait Gregorius, sicut superbìa signum est reproborum, ita humilitas signum est electorum. Unde quemadmodum Augustinus

C distinguit filios Dei a servis diaboli, per hoc quod in filiis Dei, qui sunt cives supernæ Jerusalem, regnat ac prævalet amor Dei crescens usque ad contemptum sui, in servis vero diaboli, qui cives sunt Babylonis, regnat improbus amor sui crescens usque ad contemptum Dei (nam facit hominem præcepta Dei negligere, voluntatemque propriam voluntati Dei præponere); ita Gregorius inter istos distinguit per humilitatem atque superbiam, quia per humilitatem fit homo filius Dei, per superbiam servus filiusque diaboli.

Præterea, valde pensandum est quod ait Apostolus, Cum omni humilitate, quia ad vere Christianum non solum pertinet atque requiritur humilitas cordis, verum etiam humilitas oris, ut vitet verba jactanciæ, præsumptionis et animositatis, ne quis laudet se ipsum, juxta illud in Proverbiis : Laudet te alienus, et non os tuum ; extra-
Prov. xxvii,
neus, et non labia tua. Item humilitas ope-
ris, juxta illud Ecclesiastici : Noli te ex-
Ecli. x. 29. tollere in faciendo opere tuo. Idecreso in

opere curiositas singularitasque vitandæ sunt. Requiritur quoque humilitas in vestitu, quia ut sancti Patres testantur, si vir aut mulier ornaverit se, et suo ornatu adspectum hominum in se provocaverit, etiam si nullum malum inde sequatur, tamen æternum supplicium patietur, quoniam quantum in se fuit, propinavit venenum, si fuisset qui biberet. Unde certissime potest concludi, quod uti vestitu ornato ad libidinem provocativo, sit mortale peccatum. Item humilitas in incessu omnius apparatu, quoniam per Isaiam loquitur *Is. iii. 16.* minus : Pro eo quod elevatae sunt filiae Sion, et ambulaverunt collo erecto, et gradu composito incedebant, decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, etc. Ideo de se ipso testatur Hieronymus : Ab adolescentia mea nihil sic didici evitare sicut tumido corde et erecto collo incedere. Per Sophoniam quoque Dominus comminatur : Visitabo super omnem qui arroganter ingreditur. In Ecclesiastico quoque ait Scriptura : In vestitu ne glorieris unquam. *Ephes. iv. 2.* Secundo adjecit Apostolus, Et mansuetudine. Nempe post humilitatem, præsertim spectat ad unumquemque Christifidelem mansuetudo, per quam fit Deo proximisque amabilis, et in mutua conversatione tolerabilis ac suavis. Propter hoc in Ecclesiastico dicitur : Fili, in mansuetudine opera tua fac, et super omnem hominum gloriam diligenter. Mansuetudo quoque est signum sapientiæ, sicut ira est signum stultiæ. Propter quod Jacobus ait : Quis sapiens et disciplinatus inter vos ? Ostendat operationem suam in mansuetudine sapientiæ. Denique qui vere est humilis, non facile propter injuriam sibi illatam irascitur, nec inordinatam appetit ultionem : sique ex humilitate mansuetudo causatur. *Ephes. iv. 2.* Tertio addit Apostolus, Cum patientia, quia hæc virtus valde necessaria est omni fideli in vita præsenti, quæ adversitatibus plena est. Ideo ne quis propter adversa immoderate tristetur ac perturbetur, patientia indiget. De qua ait Salvator : In pa-

A tientia vestra possidebitis animas vestras. Quod si in patientia nostra nostras animas possidemus, constat quod per impatienciam eas amittimus, quia ut Salomon loquitur, qui impatiens est, stultitiam operatur. *Prov. xiv. 17.* At vero qui humilis vere consistit, adversitatibus, tribulationibus, confusionibus ob sua peccata dignum se reputat : idecirco dum sibi contingunt, non contristatur, imo potius gaudet in eis. Sieque ex humilitate patientia generatur.

Quarto addit Apostolus, ut nos invicem *Ephes. iv. 2.* B caritative et pie sustineamus ac supportemus, quemadmodum in nostris defectibus a Deo misericorditer tolerari optamus. Quilibet enim proprios habet defectus, et indiget a proximis supportari atque a Deo misericorditer adspici. Unde qui contra proximos propter eorum defectuositates facile indignatur, cito amaricatur, eosque despiciat et supportare renuit, quid aliud promeretur, nisi ut Deus eum juste despiciat, rigoroseque judicet, et ejus peccata graviter uleiscatur, ut impleatur in eo quod ait Salvator, Eadem mensura qua *Matth. vii. 2.* mensi fueritis, remetietur vobis ?

Postremo saluberrimam Apostolus dat doctrinam, ut simus solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unusquisque ergo summe provideat, curet, conetur ne sua singularitate, impatiencia, turbulenta, inordinatione aut quacumque perversitate alios turbet dissidentesve faciat, et ne ipse ab aliis per mentis discordiam separetur, sed caritatem, pacem, conformitatem laudabilem totis viribus foveat et conservet cum his inter quos conversatur. Hoc enim angelicum est, quia in angelis inviolabilis est dilectio, pax atque conformitas sancta : unde unitatem spiritus solvere et vinculum pacis dirumpere, diabolum rite censemur. Idecirco de talibus turbatoribus, inquietis, perversis, ait in sua Canonica Judas apostolus : Hi sunt querulosi, murmuratores, secundum desideria sua ambulantes ; itemque, Hi (inquit) sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. *Judæ 16. Ibid. 19.*

Præterea præinductum documentum Apo-
stoli, quo hortatur ut digne ambulemus vo-
catione qua vocati sumus, non solum est
intelligendum modo prætacto, ut scilicet
juxta communia evangelicæ legis ambule-
mus præcepta, ad quorum observantiam
universi tenentur, verum etiam ut unus-
quisque ea adimpleat ad quæ ratione spe-
cialis status seu gradus vel ordinis obliga-
tur: ut scilicet religiosi seu monachi juxta
suarum regularum vivant tenorem, cano-
ni ci quoque juxta decreta summorum Pon-
tificum eis præfixa, similiter sacerdotes
secundum statuta eis præcepta, conjugati
etiam prout ad eorum pertinet statum,
quatenus vir debito modo se habeat ad
suam uxorem, et econverso, et parentes
ad sobolem suam, et econverso, unusquis-
que quoque ad suos superiores, et econver-
so. Quæ omnia adimplere, est de necessita-
te salutis, et magna indiget gratia, magna
custodia præcipuoque conatu. Propter quod

Matth. vii, 14. Christus : Arcta est
Ibid. xi, 12. via quæ dicit ad vitam; itemque, Regnum

II Tim. ii, 5. cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt
illud; atque Apostolus: Non coronatur nisi
qui legitime certaverit. Agamus ergo vi-
riliter, et juxta præsentis epistolæ sacra-
tissima documenta, studeat unusquisque
digne sua vocatione coram Altissimo am-
bulare, præsertim quia ingratum est Spi-
ritui Sancto quidquid ei obtulerimus, ne-
glecto eo ad quod tenemur.

Præterea, quum juxta præscripta, tam
virtuosa, pia, simplex et humilis debeat
Christianorum vita exsistere, nonne hinc
vehementissime est dolendum ac flendum,
quod populus christianus in omni statu
jam ad tantam devenit ruinam, ad tam in-
timoratam scandalosamque vitam? Eece
enim quanta est eorum vanitas, curiositas,
pompa et novitas in vestitu, quanta incu-
stodia in loquendo, quanta superfluitas in
cibo et potu, quanta acedia ad divina,
quam facile mutuo irascuntur, contendunt
ac pugnant. Nullus vult aliquid pati a pro-
ximo, vixque a superioribus suis corripi
volunt ac corrigi, et alia innumerabilia et

A graviora his scelera vigent in eis. O quam
pauci incedunt per arctam viam salutis! Ideo S. Brigitta in Revelationibus suis, et
alii quidam Sancti, fatentur et scribunt
quod sieut cadit nix super terram, sic ani-
mæ corrunt in infernum.

Legitur in secundo libro Machabæorum,
quod quum Antiochus rex sederet in cur-
ru, et currum agitari præcipiteret, quia
contra Judæos fuit inflammatus, voluitque
eos omnino destruere, Deus plagavit eum,
ita quod cadens de curru, gravissime læ-
sus est. Insuper dolore incurabili visce-
rum Deus eum percussit, in tantum quod
vermes de ejus corpore scaturiebant, et
fœtor tam ingens, quod proprium ferre
nequivit fœtorem. Tunc Antiochus vexa-
tione instructus, rediit ad se ipsum, et di-
xit: Justum est subditum esse Deo, et
mortalem non paria Deo sentire. Deinde
oravit Deum, et multa bona se promisit
facturum, ac honoraturum Judæos et tem-
plum, universaque loca sacra se visitatu-
rum, Judæum quoque se esse futurum: et
tamen, sicut præfato scriptum est loco,
misericordiam non est consecutus a Deo.
Cujus causam assignant doctores, quoniam
tota ejus pœnitentia, oratio atque promis-
sio ex servili venit timore, non ex zelo ju-
stitiæ, neque ex Dei amore. Ex quo plane
exemplo datur intelligi quam periculosum
sit pœnitentiam usque ad agonem differ-
re, et item quod plurimi videntur tunc
pœnitere, et tamen non prodest eis ad ve-
ram salutem, quoniam ex servili pœnitent
et confitentur timore. Verumtamen despe-
ratio nulli est persuadenda. Sed idecirco
hæc recito, ut certiorem securioremque
viam eligat unusquisque, atque dum sanus
et potens ac juvenis est, pœnitere ac Deo
servire non negligat qui ad senium et lan-
guorem nondum devenit. Porro qui distu-
lit usque ad senium et languorem, doleat
se distulisse tamdiu, et invocet misericor-
diam Dei immensam, ut veræ pœnitentiae
gratiam sibi dignetur infundere, nec se
æternaliter permittat perire. Ad laudem et
gloriam nominis sui piissimi.

*II Mach.
ix, 4 et seq.*

ENARRATIO IN EVANGELIUM

QUUM INTRARET JESUS IN DOMUM CUJUSDAM PRINCIPIS PHARISÆORUM SABBATO
MANDUCARE PANEM, ETC. Luc. xiv, 1-11.

LUCAS evangelista in evangelio Hodier-
A no describit qualiter Christus curavit
hydropicum, quomodo etiam confutavit
adversariorum suorum errorem, et quali-
ter humilitatem docuit esse servandam.
Itaque ait : *Quum intraret Jesus in do-
mum cujusdam principis Pharisæorum,*
invitatus ab illo, sabbato, qui fuit dies
celebris apud Judæos, quemadmodum apud
nos dies dominica, *manducare panem*, id
est cibum. Per panem etenim in Scripturis
intelligitur quilibet cibus, sicut per aquam
quilibet potus : ut constat ex eo quod in B
libris Regum Eliseus regi Israel dixit de
Syris : *Pone panem et aquam coram eis.*
^{IV Reg. vi, 22.}
^{Ibid. 23.} Et subditur ibi : Apposita est eis ciborum
magna præparatio. *Et ipsi*, scilicet Phari-
sæi, *observabant eum*, qualiter possent
eum reprehendere in verbis aut factis,
præsertim an aliquid faceret contra sab-
bati celebritatem. Christus namque, se-
cundum Bernardum, in factis suis passus
est observatores, in verbis contradictores,
in tormentis illusores. Denique Pharisæi
avidissimi erant laudis humanæ, et a Ju-
dæis reputari consueverunt præ ceteris
religiosi et boni : ideo Christo maxime in-
videbant, quia sapientia, sanctitate, mira-
culis, eloquentia et fama ipsos transcendit,
et præ eis honorabatur a populo. Itaque
Pharisæos nunc multi sequuntur ficte de-
voti et false justi, qui præ ceteris cupiunt
honorari, promoveri, et sapientes virtuo-
sique reputari : idecirco invident his quos
cernunt se doctiores, prudentiores ac me-
liores, et eos observant, ut eorum famam
valeant denigrare. Contra quos in libro Sa-
^{Sap. vi, 25.} pientiae scriptum est : *Cum tabescente
invidia non communicabo.*

A *Et ecce homo quidam hydropicus erat
ante illum*, id est, hydropicus iste venit
ad Jesum ut sanaretur ab eo. Porro ab
ὕδωρ, quod est aqua, dicitur hydropisis :
quæ est morbus aquosus, ex vesicæ vitio
natus, cum inflatione turgente atque fœ-
tente anhelitu. De spirituali autem signifi-
catione hydropici in sermone dicetur.

B *Et respondens Jesus*, non ad verba, sed
ad insidiosas cogitationes Pharisæorum,
quas intuebatur, *dixit ad legisperitos*, id
est Scribas seu doctores Judæorum, *et
Pharisæos* : *Si licet sabbato curare*, a cor-
porali infirmitate supernaturaliter et mi-
raculose? Non ex ignorantia hoc petivit,
sed ut illorum errorem corrigeret. Taliter
quippe curare, est opus divinum, pium et
caritativum, ad Dei honorem, laudem ac
dilectionem inflammans, ad divinæ quo-
que omnipotentiæ contemplationem indu-
cens, non a vacatione Dei, ad quam sabbati
celebritas ordinabatur, impediens. *At illi
tacuerunt*: quia subtilitatem ac sapientiam
Christi sciebant, ideo metuebant confutari
ab eo quidquid responderent. *Ipse vero
apprehensum sanavit eum*, id est, Jesus
hydropicum illum manu accipiens, super-
naturaliter et miraculose curavit eum-
dem, imperialiter et repente, *ac dimisit*
abire, ut expedite velociterque eundo, os-
tenderet se vere esse curatum, atque ad
Dei laudem alios provocaret.

C *Et respondens Jesus ad cogitationes Pha-
risæorum ac legisperitorum*, qui viso hoc
signo, cœperunt cogitare et intra se judi-
care quod Jesus sabbatum violasset curan-
do hydropicum. In quo appetit magna il-
lorum perversitas, quod viso tanto prodigio
non fuerunt ædificati; magna quoque cæ-

citas eorumdem, quod cogitabant et judicabant tam fatue. *Ad illos dixit : Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati?* quasi dicat : Si licet brutis die sabbati cum grandi labore succurrere, cur non potius licet homini ægro sanitatem supernaturaliter dare die sabbati, præsertim quum istud fiat tam absque labore, imo facillime? *Et non poterant ad hæc respondere illi*, videlicet Christo. Sed viderunt se esse convictos ab eo, secretaque cordium suorum inspecta et redarguta esse ab ipso : quod fuit magis mirabile ac divinum quam hydropici corporalis curatio, quem tamen etiam spiritualiter curavit (id est a peccatis mundavit) Salvator.

Confutatis ergo adversariis veritatis, et corporali hydropisi in uno curata, convertit se Christus ad spiritualis curationem hydropisis, utpote superbiæ et ambitionis, qua laborabant legisperiti ac Pharisæi, et nunc usque plurimi sunt infecti. *Dicebat autem et ad invitatos parabolam*, id est sermonem aliquid mystice significantem, quia per corporalia ista, innuebat spirituallia documenta; *intendens*, id est, considerans vel intelligi dans, *quomodo primos accubitus eligerent*, id est, ad altiora loca in mensis adspirarent, aviditate honoris, vel propter fercula *autiora quæ altius sedentibus proponuntur*; *dicens ad illos : Quum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco*, id est, te ipsum vane non ingeras ad sedendum in loco superiori, ne forte honoratior te sit invitatus, etc. Sensus superficialiter litteralis difficultatem non habet; sed magister humilitatis hoc exemplo, hacque rationabili persuasione, intendit nos informare, ut semper, quantum in nobis est, humiliemus et parvi faciamus nos ipsos, ne quis ultra propriam mensuram se erigat, imo potius inferioribus arbitremur nos viliores. Denique, quando per Christi ministros, id est prælatos ac prædicatores, invitamus ad nuptias spirituales, hoc est ad unionem mentis cum Deo, ad refectionem et dele-

A ctationem internam in eo, non debemus in primo loco discumbere, id est aliis nos præferre, neque de meritis nostris præsumere, ne reprobemur a Christo.

*Sed quum vocatus fueris ad nuptias si-
ve convivium, vade, recumbe in novissimo
loco*, id est, quantum in te est, locum elige inferiorem; *ut quum venerit qui te invi-
tavit, dicat tibi*, admonitione seu suppli-
catione honoraria (sufficit enim monitio apud discretos) : *Amice, ascende superius.* Sicque per humilitatem honor acquiritur, B sicut subjungitur : *Tunc erit tibi gloria coram simul discubentibus : juxta illud Job, Qui humiliatus fuerit, erit in glo- Job xxii, 29.* ria. Huic morali doctrinæ Christi consonat quod in Proverbiis Salomon ait : Ne glo- *Prov. xxv,* riosus appareas coram rege, et in loco ma- ^{6, 7.}gnorum ne steteris; melius est ut dicatur tibi, Ascende hic, quam ut humilieris coram principe. Dicit quoque Basilius : Oc-
cupare ultimum locum in conviviis, juxta mandatum Christi, conveniens est; sed rursus in hunc contentiose se ponere, vi-
tuperabile est, tanquam destructivum or-
dinis et causativum tumultus, et de hoc
mota contentio comparabit nos litiganti-
bus de primatu. Quapropter, sicut docet
hic Christus, expedit accubitus ordinem
committere facienti convivium. Sic enim
in patientia nos mutuo sustinebimus, ho-
neste et secundum ordinem omnia prose-
quentes.

*Quia omnis qui se exaltat per super-
biæ, humiliabitur humilatione justæ ul-
tionis, id est, reprobabitur, deprimetur ac
punietur tanto confusibilius atque pœna-
lius, tam in particulari suo judicio quam
in judicio generali, quanto nunc magis se
erigit, nisi vere pœniteat seque in vita
hac sponte humiliet. Et qui se humiliat,
id est, propriam defectuositatem et cul-
pam pensando, dejicit et prosternit se
ipsum coram Altissimo, atque in exterio-
ribus humilitatem vere ostendit in verbo
et facto, exaltabitur : quia in hac vita ma-
gna a Deo accipiet dona gratiæ ac virtu-
tum, in futuro quoque sublimis erit in*

Jacob. iv, 6. gloria cœlestique patria. Deus namque su-
perbis resistit, humilibus autem dat gra-
tiam. Hinc in Numeris Moyses loquitur :
Num. xv, 30, 31. Anima quæ per superbiam aliquid com-
misserit, quoniam adversus Dominum rebellis

A fuit, peribit de populo suo : verbum enim
Dei contempsit. Ecclesiasticus quoque di-
cit : Quanto major es, humilia te in omni-
bus, et coram Deo invenies gratiam, quo-
niam ab humilibus honoratur.
Ecclesiasticus. iii, 20, 21.

SERMO SECUNDUS

DE SEPTEM HYDROPICORUM PROPRIETATIBUS, PER QUAS SEPTEM MORTALIA
PECCATA DESIGNARI POSSUNT.

DUO mala fecit populus meus : me de-
reliquerunt fontem aquæ vivæ, et
foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ
continere non valent aquas. *Jer.* ii, 13.

Hæc sunt verba Dei, in quibus ad litteram conqueritur de indurato populo Ju-
dæorum, quod duo commiserunt peccata,
loquendo in generali : innumerabilia nam-
que commiserunt peccata in speciali. Pri-
mum est, quod corda sua averterunt a
summo et infinito ac invariabili bono, vi-
delicet Deo, qui est fons aquæ vivæ, id est
origo salutaris doctrinæ, juxta illud Eccle-
Ecclesiasticus. i, 1. siastici : Omnis sapientia a Domino Deo
Ibid. 5. est ; itemque, Fons sapientiæ, verbum Dei
in excelsis. Secundum malum est, quod
Deo relicto converterunt se ad pseudopro-
phetas, ad falsos doctores, ad idolorum
culturam seu gentium deos, qui vocantur
Jer. ii, 13. dissipatæ seu perforatæ et fractæ cister-
næ quæ aquas nequeunt continere. Cister-
næ namque seu putei sunt quasi vasa
aquarum ; quæ cisternæ si fuerint dissipatæ,
aquas continere non valent. Per cister-
nas itaque intelliguntur homines seu cor-
da humana, quæ esse debent vasa sapientiæ
et scientiæ, gratiæ ac virtutum ; si autem
fuerint corda hæc per concupiscentiarum
et vitiorum pravitatem corrupta, continere
nequeunt sapientiam salutarem, gratiam
Sap. i, 4. et virtutes, juxta illud libri Sapientiæ : In
malevolam animam non introbit sapien-
Ecclesiasticus. xxv, 17. tia. Unde in Ecclesiastico asseritur : Cor

B fatui quasi vas confractum, omnem sapi-
entiam non tenebit. Falsi ergo doctores,
et fabulatores vani ac impii, atque simpli-
cium seductores, vocantur dissipatae cister-
næ. Conqueritur itaque Deus de perversis
Judæis, quod ejus doctrinam et sanctos
Prophetas dereliquerunt, et pseudoprophe-
tas, mendaces magistros, garrulos sedu-
ctores exquisierunt ac suscepserunt.

Deinde hoc ipsum conqueritur modo
Christus de populo christiano, quod ipsum
dereliquerunt, qui est via, veritas et vita,
Joann. xiv, 6. fons totius sapientiæ atque scientiæ, nec
ejus servant doctrinam. Imo ut in libro
Judicum fertur de filiis Israel, quod audi-
entes præcepta Dei, omnia fecere contra-
ria, ita jam populus christianus, quantum-
cumque ei prædicetur de Christi doctrinis
atque præceptis, totum agit contrarium.
Insuper fodit sibi « cisternas dissipatas »,
hoc est, prælatos et prædicatores exquirit a
quibus non multum corripiatur nec casti-
getur, sed ea audiat quæ amplius placent.
Sicque impletum est nunc quod ad Timo-

D theum prædictum Apostolus : Erit tempus *11 Tim.* iv, 3.
quum sanam doctrinam non sustinebunt,
sed ad sua desideria coacervabunt sibi ma-
gistros pruriuentes auribus. Isti sunt duri
et incorrigibles, qui si veraciter corripian-
tur justeque corrigantur, protinus indi-
gnantur, resistunt et obloquuntur. De qui-
bus in Isaia legitur : Dicunt adspicientibus, *Is.* xxx, 10.
Nolite adspicere nobis ea quæ recta sunt,

loquimini nobis placentia, videte nobis A furore tuo, et respiciens omnem arroganter humilia, demerge eos in foveam. Abhorreamus ergo maledictum semen superbiae, ex quo omnia vitia oriuntur, et cum beato David rege dicamus, Ego sum vir ^{1 Reg. xviii.} pauper et tenuis; atque cum Jeremia, Ego ^{23. Thren. iii.} vir videns paupertatem meam. Specialiter autem superbia in pauperibus vituperabilis intolerabilisque censetur. Propter quod sapiens ait Ecclesiasticus: Tres species ^{Ecclesiasticus xxv.} odivit anima mea: pauperem superbum, ^{3, 4.} divitem mendacem, et senem fatuum.

B Præterea septem sunt proprietates hydropici, per quas septem peccata mortalia designantur. Prima est tumor corporis ac membrorum, præcipue ventris. Sieque per hydropicum designantur superbi, quia superbia est quidam animi tumor, erectio

^{Job xv. 13.} sive elatio (juxta illud Job: Quid tumet contra Deum spiritus tuus?), quemadmodum econtrario humilitas est quædam inclinatio ac depressio mentis, et resilitio ejus in propriam parvitatem. Hinc sicut aqua colligi nequit in monte sive monticulo, sed in concavo loco, ita dona cœlestium gratiarum recipi ac servari non valent in corde superbo, sed humili. Itaque si a Deo appetis misericorditer adspici, gratiouse visitari, beatitudinem adipisci, aufer a corde tuo tumorem superbie; propriamque vilitatem, impietatem, defectuositatem atque ad omne peccatum proclivitatem perpendens, despice et inclina te

^{Ecclesiasticus vii. 19.} ipsum (juxta illud Ecclesiastici: Humilia valde spiritum tuum, quoniam vindicta impii, ignis et vermis): alioqui deprimeris a Deo, et usque ad profunda laei infernalis dejiceris. Siquidem proprium est Deo justo ac omnipotenti superbos prostertere, prout in Ecclesiastico æterna Sa-

^{Ibid. xxiv. 11.} pientia protestatur: Omnia superborum et sublimium colla propria virtute calcavi. Unde ad sanctum Job Dominus dixit: Si habes brachium ut Deus, et si simili voce tonas, disperge omnes superbos in

A furore tuo, et respiciens omnem arroganter humilia, demerge eos in foveam. Abhorreamus ergo maledictum semen superbiae, ex quo omnia vitia oriuntur, et cum beato David rege dicamus, Ego sum vir ^{1 Reg. xviii.} pauper et tenuis; atque cum Jeremia, Ego ^{23. Thren. iii.} vir videns paupertatem meam. Specialiter autem superbia in pauperibus vituperabilis intolerabilisque censetur. Propter quod sapiens ait Ecclesiasticus: Tres species ^{Ecclesiasticus xxv.} odivit anima mea: pauperem superbum, ^{3, 4.} divitem mendacem, et senem fatuum.

B Secunda proprietas hydropici est compressio spirituum, per quam designatur invidia. Invidi quippe aliorum bona opera pro posse abscondunt; et si bona sint manifesta, quantum possunt ea denigrant, detrahendo atque in pejus ea interpretando. Idcirco invidia est detestabile et ineffabiliter vile ac grave peccatum, tam naturali quam divinæ legi prorsus contrarium. Invidus quoque eo ipso quo alteri invidet, parvum, vilem ac defectuosum se esse ostendit: quoniam bonum quod invidet alteri, fatetur sibi deesse, sieque inferiorem se efficit eo cuius invidet bono. Propter quod fertur in Job: Virum stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. Quocirca scribit Gregorius: Invidere non possumus nisi his quos nobis in aliquo meliores putamus. Parvulus ergo est qui livore occiditur, quoniam ipse sibi testimonium perhibet quod eo minor sit cuius torquetur invidia. Abjiciamus ergo hoc infernale venenum sanctæ caritati omnino contrarium, quod non animam tantum, sed corpus quoque occidit, Salomone dcente: Putredo ossium, invidia. Porro ad ^{Prov. xiv. 30.} invidiam specialiter proni sunt melancholicæ et pusillanimes: idecirco incumbit eis contra invidiam singulariter præliari, dando se ad caritatem sinceram ac spiritualem lætitiam.

C Tertia proprietas hydropici est ardor sis. Sieque per eum designantur avari, qui quanto plura acquirunt, tanto plura desiderant, et semper sunt pauperes, quia se reputant indigentes. Ideo loquitur Augusti-

^{Job v. 2.}

^{Prov. xiv.}

^{30.}

nus : Avarus similis est inferno. Infernus enim quantoscumque absorbet, nunquam dicit, Sufficit ; sic nec avarus, quantumcumque acquirit. Gregorius quoque fatur : Omnis avarus ex potu sitim multiplicat, quia dum ea quæ appetit adeptus fuerit, ad adipiscenda alia amplius anhelat. Denique quidam hac siti ita insaniunt, ut etiam aliorum bona optare non vereantur, aut per fraudem occulte, vel per violentiam manifeste rapere moliantur : quibus damnatio imminet sempiterna nimis gravissima. Avaris ergo timendum est vehementer quod Deus loquitur per Is. v, 8. Isaiam : Væ qui conjungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis ; numquid habitabis vos soli in terra ? Disce ergo, o Christiane, spiritualia gratiæ dona appetere, summum et incomparabile bonum, Dominum Deum creatorem tuum diligere, æternam desiderare salutem : sicutque despicies ista terrena, quæ ab illorum amore atque adeptione bonorum impedit, quoniam Christo testante, nemo potest Deo servire ac mammonæ.

Matth. vi, 24. Quarta proprietas, indigestio est humorum : sicutque per hydropicum designantur iracundi. Ira namque est velut fumus et vapor incensus, mentem offuscans, turbans et inquietans, per quem fit homo similis fatuo et insano. Per iram quoque societas aggravatur, concordia dissipatur, imo et Spiritus Sanctus repellitur. Ideo in Proverbiis habetur : Spiritum ad irascendum facilem quis poterit sustinere ?

Proverbiis xviii, 14. Quinta proprietas est tarditas pedum ad incedendum. Sicutque per hydropicum designantur acediosi, qui nec summi boni accenduntur amore, nec divinæ majestatis reverentia provocantur ad agendum viriliter, nec quanta beatitudo ac merces sit ferventibus Dei ministris præparata, pendunt, sed ad bene agendum tædio afficiuntur tartareo, neque in spiritualibus delectantur. Considerate ergo, o acediosi, quam ferventer diligendus sit Deus, quam reverenter ac prompte obsequendum sit ei, quam copiosissimus remunerator ope-

A rum sit bonorum, quanta beneficia incessanter largiatur hominibus. Considera demum quam indesinenter et clare ipse te et omnia intueatur, quantum ipsam acediam detestetur, quantum damnationem acediosis infliget. Siquidem in Apocalypsi ait : Quia tepidus es, incipiam te evomere de ore meo ; quasi dicat, Nauseam habeo de te.

B Sexta, est genitalium inflatio, per quam luxuria designatur. Est quoque proprietas hydropici, fœtor anhelitus, per quem aptius significatur luxuria, in qua est maxima turpitudo et bestialitas fœda ac dishonestas erubescenda. Quod si ita est, quam turpes, vitiosi ac fœtidi sunt coram altissimo atque sanctissimo Deo, qui non solum una ac simplici fornicatione se maculant, sed et adulterio et consuetudinali luxuriatione absque freno se polluant ? His præparatus est ardor gehennalis incendii et fœtor ineffabilis infernal ergastuli, juxta illud Apocalypsis : Pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulfure. Unde et in Psalmo : Ignis, sulfur et spiritus procellarum,

C Ps. x, 7. pars calicis (id est pœnæ) eorum. Quod si totum hoc est pars pœnæ illorum, qualis et quanta est tota eorum pœna ? Væ infelicissimis ac deflendis hominibus qui quidquid eis prædicetur, in suis manent spurciis, nec intolerabiles pœnarum sibi imminentium acerbitates considerant. Præterea, per prætactam genitalium inflationem potest intelligi gula, quæ luxuriæ præbet materiam et corporis inflammacioni deservit. Quæ prorsus vitanda est tanquam vere peccatum mortale, ad quam D multa et magna peccata sequuntur ; quæ et rationem obtenebrat, corpus lædit ac indisponit, et vitam non parum abbreviat.

D Itaque quacumque spirituali hydropisi jam prætacta infectus quis fuerit, festinet ire ad Christum, coram ipso prosternat se, indulgentiam gratiamque conversionis et emendationis in omnibus deprecetur, recognitet sua peccata et confiteri acceleret, ac juxta præhabita instituat ac gubernet se ipsum.

E Legitur de quadam devota matrona, cu-

lus vir miles fuit, et fidem violans conju-
galem frequenter, atque post bellica exer-
citia balneis et luxuriis vacans. Quo mor-
tuu, uxor ipsius instanter Deum rogavit ut
mariti sui statum sibi ostendere dignaretur.
Cujus precibus annuit Deus. Nam ra-
pta in spiritu, ducta est in visione ad in-
feros, veditque ibi animam viri sui in
quodam calidissimo sulfureo balneo bal-
neari. Deinde audivit dæmones dicentes :

A Præparemus ei lectum mollissimum et
pulchram puellam. Statimque vedit virum
suum poni super ferreum lectum et tota-
liter inflammatum, et juxta eum inferna-
lem bufonem. Qui quum apprehenderet et
amplecteretur virum illum, sustinuit inæ-
stimabilissimam poenam. Qua visione con-
specta, intellexit devota illa matrona in
quantis suppliciis esset vir ejus : ideo ipsa
de cetero ad virtuosiorem vitam se dedit.

SERMO TERTIUS

DE VARIIS VIRTUTIBUS QUIBUS COELESTIBUS NUPTIIS DISPONUNTUR FIDELES.

BEATUS homo qui invenit sapientiam. *Prov. iii, 13.*

Doctrina sacræ Scripturæ merito sapien-
tia appellatur, nam docet Deum cognosce-
re et ea quæ ad salutem sunt necessaria
scire. Hanc sapientiam debent Christiani
singulariter adamare, non solum ut sciant,
sed ut juxta Christi præcepta sive consilia
vivant, sique in divinæ bonitatis amore,
in divinæ æquitatis timore, in divinæ ma-
jestatis veneratione crescant quotidie.

Denique, quamvis verba aliqua Evange-
lii interdum videantur esse non multum C
sententiosa, si tamen diligenter consideren-
tur, spiritualibus sensibus salutaribusque
doctrinis sunt plena. Itaque in evangelio
hodierno multipliciter edocemur : Primo,
quanta sit fragilitas, imo et malitiositas
cordis humani. Ecce legisperiti ac Phari-
sæi, non obstante quod Christus tam innu-
merabilia ac præclarissima fecit miracu-
la, etiam totam creatæ naturæ facultatem
transendentia, solique Deo possibilia, quod
tanta sanctitate, sapientia et eloquentia
fulsit, quod cuncta terrena contempsit, ni-
hilo minus insidiabantur ei ubique. Ambi-
tiosi namque et cupidi laudis humanæ,
innumerabilia incidunt vitia ; et quidquid
boni agere videantur, eorum intentio est

B semper corrupta atque ad proprias com-
moditates reflexa, nec unquam pure ac
recte feruntur in Deum. Hi miseri homi-
nes faciliter invident aliis, et melioribus
insidianter, observando facta et verba eo-
rum ut eos valeant accusare. Advertant hi
quod Salomon loquitur : Qui observator *Pr. v, xi, 27.*
est malorum, opprimetur ab eis. Dum
enim aliorum peccata observat, ipse a vi-
tiis superatur, et multis defectuositatibus
adimpletur, negligitque se ipsum. Insuper
ex his duo documenta trahuntur. Primum
C est, ut homines virtuosi ac sapientes non
frangantur per impatientiam, quando se
sentiunt observari, accusari et diffamari
ab aliis, sed quid passus sit Christus reco-
gitent, et quod servus non est major do-
mino suo considerent. Secundum est, ut *Joann. xii, 16.*
qui cupid Deo placere et in virtutibus cre-
scere, bona aliorum penset ad imitandum,
et ab unoquoque homine virtuoso discat
virtutem in qua ille magis abundat, ut di-
scat ab isto humilitatem, ab illo patien-
tiam, ab alio caritatem, ab alio sobrieta-
tem, ab illo spiritualem lætitiam, ab isto
constantiam, sique de aliis actibus vir-
tuosis.

Secundo, ex evangelio isto docemur
quanta sit negligentia atque impietas ma-

lorum ac negligentium prælatorum, Pharisæos sequentium : quia si viderint pecoribus suis aliquid adversitatis contingere, dolent, protinusque pro posse succurrunt; si vero conspexerint proximos suos ac subditos spiritualiter lædi, imo occidi, hoc est mortaliter transgredi, tacent, dissimulant, non curant, neque subveniunt. Quo constat quod veram Dei ac proximi non habeant caritatem : nempe quo anima est præstantior corpore et omni jumento, eo de animarum morte ac perditione amplius est dolendum, atque eisdem celerius succurrendum. Hinc ait Chrysostomus : Si populus decimas non obtulerit, murmurant pastores ; sed si populum peccantem viderint, tacent. Omnes de suo honore solliciti sunt, non de Dei honore. Ideo etiam dicit Bernardus : Cadit asina, et est qui sublevet; perit anima, nec est qui curet. Deinceps in isto sœculares etiam inveniuntur culpabiles : multi enim parentes plurimum tristarentur, si filii aut filiæ eorum suas perderent vestes ; sed quod per diversa peccata mortalia suas amittunt animas, non advertunt. Paucissimi (proh dolor!) sunt qui spiritualis dilectionis debitum proximis suis impendant, corripiendo, dirigendo, orando, et de eorum ruina dolendo ac succurrendo pro posse.

Tertio, ex evangelio isto docemur ambitionem vitare, nec superiorem locum appetere. Nam sicut avaritiæ, ita et ambitionis jugiter crescit sitis tam in spiritualibus quam in sœcularibus ubique hominibus, quemadmodum sanctus describit Bernardus. Nam si quis in aliquo collegio exstat canonicus, cito verecundatur esse canonicus simplex, sed ad aliquod adspirat officium. Quo adepto, adspirabit ad altius, et quanto plus promovetur, tanto adhuc ad altiora conabitur: quod si archidiaconus fuerit, jam ad episcopatum nitetur pertingere, sive deinceps. In sœcularibus quoque hominibus proportionabiliter invenitur. Unus appetit esse magister civium, alias consul, tertius scultetus aut judex ; et quanto quis ampliorem acquirit honorem, tanto

A plus adspirabit adhuc ad sublimiorem. Sed sicut isti sunt miseri, ita beati sunt qui omnia ista spernunt, omnesque suas affectiones figunt in Deo, nec ditari, nec delectari, nec honorari querunt nisi in eo : qui contemnunt terrenos et temporales honores, ut adipiscantur cœlestes ac æternales ; nec in transitoriis optant abundare divitiis, quatenus mereantur divinorum impleri charismatum donis, in virtutibus perfici, Deo uniri ; similiter carnales despiciunt voluptates, ut mereantur consolationes experiri divinas et delectari in Domino, atque post vitam hanc labilem, nunquam terminandam beatitudinem sortiri ab ipso. Hinc de hujusmodi homine ait Propheta : Beatus vir cuius est nomen *Ps. xxxix, 5.* Domini spes ejus, et non respexit in vanitates et insanias falsas.

Quarto, instruimur ex evangelio hodierno qualiter ad cœlestem felicitatem oporteat pervenire. Ait quippe Salvator : Quum *Luc. xiv, 10.* invitatus fueris ad nuptias, vade, recumbe in novissimo loco. Omnes etenim ad cœlestis regni sumus nuptias invitati, in quibus mens Deo plenissime inavertibiliterque unitur, beatificæ fruitionis suavitate reficitur, et torrente voluptatis divinæ potatur. Qui ergo ad nuptias has pervenire cupit ex animo, recumbat in novissimo loco, hoc est, in humilitatis tutissimo figat se fundamento, vilipendat se ipsum, et aspernationes atque injurias æquanimiter ferat. Hoc est quod alibi docet Salvator. Quum enim interrogassent eum Apostoli, Quis, putas, major est in regno cœlorum ? *Matth. xviii, 1-3.* D vocavit puerum unum posuitque eum in medio, dicens, Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum ; et rursus ibidem, Qui cumque humiliaverit se sicut parvulus iste, hic major est in regno cœlorum. Cujus causam in evangelio exprimit hodierno, dicendo : Quia omnis qui se humiliat, ex- *Luc. xiv, 11.* altabitur ; et qui se exaltat, humiliabitur. Quæ verba sunt cordibus Christianorum firmissime inscribenda ac jugiter recolenda. Utinam verbum istud adverterent ex-

cæcati ac miseri amatores sæculi hujus, qui quum variis vitiis sint repleti, nihilo minus cupiunt aliis præfici, præsidere ac imperare; et qui nesciunt regere semet-ipsos, ingerunt se ad regendum alios, imo alios multos, quorum non quærunt salutem, nec Dei honorem, sed propriam promotionem, dominationem atque similia, non pensantes illud in libro Sapientiæ : *Sap. vi, 6,* *Judicium durissimum in his qui præsunt fiet, et potentes tormenta potenter patientur.*

Postremo est aliquis principatus salubris quem Deus vult nos appetere et habere, ut scilicet per rationem rectam evangelica doctrina instructam sit homo rector sui ipsius, propriam voluntatem frangendo et eam Deo in omnibus semper subdendo, vanis cogitationibus locum negando. Itaque regamus et cohibeamus vires animæ nostræ et membra corporis nostri, ne appetitus sensitivus cupiat sensibilia, carnalia et terrena nisi secundum rationis dictamen, ne lingua proferat verba otiosa, mendosa, detractoria, provocatoria aut lasciva, ne pedes currant ad spectacula aut choreas, ne manus extendantur ad opera vitiosa, nec aures audiant verba oblocutoria et iniqua; sic quoque refrenandi sunt oculi, ne per eos mors concupiscentiæ introeat animam. Hunc principatum Deus nobis commisit, juxta illud

Ecclesiastici : Deus ab initio constituit hominem, et reliquit eum in manu consilii sui. Hoc etenim Deus requirit a nobis, ut omnibus membris ac viribus nostris utamur ad laudem et gloriam ejus, siveque

A glorificemur ab eo : quoniam ipse glorificans se temporaliter, glorificat æternaliter; eos vero qui eum contemnunt, etiam frequenter in præsenti sæculo terribiliter punit, quemadmodum secundo Paralipomenon legitur de Joram, qui fuit filius Josaphat regis. *1 Reg. xi, 30.*

Qui Josaphat fuit vir valde virtuosus, *II Par. xvii.* justus ac timoratus : propter quod Deus *xx.* etiam in hac vita contulit ei multiplicem prosperitatem, divitias, potentiam, victorias et honores. Quumque moriturus esset, *Ibid. xxii, 3.*

B dedit filiis suis argentum et aurum copiosum, ac pensationes, cum munitissimis civitatibus in regno suo. Porro regnum dedit filio suo Joram, quia primogenitus fuit. Qui quum confirmatus esset in regno, *Ibid. 4 et seq.* ex intolerabili ambitione et avaritia interfecit omnes fratres suos numero sex, quatenus bona illorum devolverentur ad se; insuper cultum Dei reliquit, ac idolis deservivit. Idecirco electissimus ille Dei beatissimus Elias misit ad Joram increpatioriam comminatricemque epistolam ; nec

C tunc vere pœnituit : ideo paulo post, sicut Elias prædixit impletum est. Siquidem Philistæi et Arabes intraverunt regnum Joram, atque ad libitum vastaverunt; diripuerunt quoque omnes thesauros Joram et uxores ejus ac filios, et in magnis eum reliquerunt doloribus. Insuper Deus percutit eum insanabili alvi dolore, in tantum quod interiora sua ac vitalia egerebat; sique per duos annos consumptus, vita pariter caruit et languore. In quo facto considerari potest providentia Dei, et jumentum D stissimum ejus judicium.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE VARIIS MEDIIS QUIBUS PERTINGITUR AD FINEM PERFECTIONIS MONASTICÆ.

OBSECRO vos ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis. Ephes. iv, 4.
 Quam virtuosa esse debeat universorum vita Christianorum, rursus in præsentis dominicæ epistola compendiose docet Apostolus; et quanto conversatio religiosorum excellere debet vitam plebis communis, tanto perfectius oportet eos implere documenta hodiernæ epistolæ. Eis ergo specialiter et affectuose clamat Apostolus: « Obsecro vos ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis » ad vitam monasticam, juxta vestræ professionis tenorem: cuius professionis finis est cum speciali animi puritate, cum interna et stabili tranquillitate, cum libertate salubri, cum omnium passionum reformatione completa Deo per contemplationem sinceram et dilectionem fixam fervidamque vacare. Ad quem saluberrimum finem in hac vita pertingitur per promptam obedientiam, observantiam regularem, quotidianum virtutum profectum, per indesinenter mentis custodiam, per continuam divini auxilii invocationem, per refrenationem et fractionem sui ipsius virilem.

Deinde non potest religiosus digne sua vocatione Deo servire nisi per grandem diligentiam sui cordis coram Altissimo, ut memor sit semper cur venerit, et penset quousque pervenerit, quantum profecerit sive defecerit, sique consideret semper se coram divinæ majestatis præsentia ambulare, et coram Rege superdignissimo, supersanctissimo et supersapientissimo erubescat se indecenter, inhoneste, negligenter

A habere, cum Elia pronuntians, Vivit Domi- ^{III Reg.xvii,} nus, in ejus conspectu sto hodie; et illud ^{1.} Psalmistæ perpendens, Meditatio cordis ^{Ps.xviii,15.} mei in conspectu tuo semper. Si in præsentia præsidentis non audemus silentium frangere, et si intuente eo aut aliis, erubesceremus obdormire aut pigre surgere ad divina, aut in aliis quæ sunt Ordinis reprehensibiliter nos habere; quomodo omnipotente Judice summo præsente, inspiciente et omnes vias nostras ac gressus observante ac dinumerante, audemus horum quidquam committere, et debita nostra aut injuncta negligere? Non sic parvus pendamus Dominum majestatis, ut plus timeamus, curemus et revereamur humanum intuitum quam divinum: alioqui juxta irreverentiam, negligentiam perverositatemque nostram restituet nobis Dominus justus, qui primo Regum fatetur: Quicumque glorificaverit me, glorificabo ^{1 Reg.ii,30.} eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

Praeterea, quum humilitas sit fundementum virtutum, et ad omne incrementum gratiarum cœlestium præparamentum, quum dixisset Apostolus, « Ambuletis digne » Deo, mox subdidit, Cum omni humilitate: quoniam teste Gregorio, sicut ^{Ephes. iv,} superbia signum est reproborum, ita humilitas electorum. Simus igitur humiles vere, non nequiter, et primo interius coram Deo, cuius immensam excellentiam considerando, debemus nos coram throno gloriæ ejus intus profundissime inclinare ac nihilum reputare, foris quoque humiliter

genua flectere, corpus totum in terram A prostertere ac decenter inclinare Altissimo. Sed et coram proximis nostris ac fratribus debemus nos humiles exhibere in omnibus, in verbis, factis et moribus, in incessu et apparatu, ac omnibus nos vi-

Ecclesiasticus iii.
19. *Matthaeus* v.4.
Eccl. vii.
10. *Ephesius* iv.
2.

liores putare, atque in mansuetudine opera nostra perficere. Beati etenim mites; ira vero in sinu stulti requiescit. Monet demum Apostolus ut cum patientia invicem supportemus, ne unus ex defectu aut gravamine alterius, aut de injuria sibi illata, tristetur inordinate, indignetur et im-

Proverbius xiv.
17.

petuose se habeat: quia impatiens operatur stultitiam. Quemadmodum autem mansuetudo iram, sic patientia refrenat tristitiam. Estque patientia ista nobis necessaria valde, quoniam ea carentes, cito ac saepe turbantur, inquietantur et vitam saepe ducunt amaram, et ultra haec omnia aeternam merentur damnationem.

Porro qui humilitatem perfecte amplectitur, iram et impatientiam faciliter superare cognoscitur, quum se tribulationibus ac persecutionibus multis ac magnis dignum esse profiteatur. Est autem patientia virtutum probatrix et spiritualis profectus argumentum: idcirco an vere devoti, virtuosi proficientesque simus, melius ac certius sciri non poterit, nisi per hoc, an in adversitatibus, tribulationibus, persecutionibus, irrisioibus, injuriis vere patientes inveniamur. Propter quod in Ecclesiastico scriptum est: Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis. Quemadmodum ergo mala olla in fornace ardenti posita, exsilit, crepat et deficit, sic homo appareret et fice virtuosus et devotus, in igne adversitatis, tribulationis exercitationisque positus, per impatientiam suam erumpit, et per impatientiae verba ac signa, qualis sit intus prodit. Ideo loquitur Augustinus: Perfacile est vestem vilem portare, capite inclinato incedere, velum super oculos demittere; sed verum humilem ostendit patientia vera injuriæ. Unde, secundum Gregorium, patientia est, aliena mala aequanimitate

Alerare, contra eum quoque qui mala irrogat nullo dolore morderi. Itaque teste Ambrosio, illud magnificentum est, si subjectus contumeliis, judicium Dei laudes, si vexatus aegritudine, te Deo committas. Hinc ait et Hugo: Patientia religiosi viri est, laborum ac dolorum omnium, spe futurorum bonorum et Dei amore, tolerantia grata. Haec est virtus quæ omnia vincit adversa, non collectando, sed sufferendo, non murmurando, sed grates agendo. Fortis atque egregia res est, audire injuriosa B ac noxia verba, nec tamen respondere contraria.

Sed quæri potest, cur patientia specia-
liter probatrix virtutum vocetur. Et re-
spondendum quod ideo, quia patientiæ est
passionem tristitiæ moderari ac refrenare,
ne homo pro injuriis sibi illatis et ad-
versitatibus irrogatis immoderanter triste-
tur. Quemadmodum autem ex privato con-
tingit amore et ex superbia de talibus
contristari, inquietari, turbari; ita de ta-
libus non tristari nec commoveri, signum
C est eradicationis privati amoris et elatio-
nis. Quum ergo amor privatus dicatur ori-
go omnium vitiorum, superbia quoque
mater eorum, merito patientia, quæ si-
gnum est eradicationis privati amoris at-
que superbiæ, dicitur esse probatrix vir-
tutum, quæ utique copiose insunt his qui
a privato amore et superbia sunt purgati.
Imo si rite consideremus quam multipli-
citer fructuosum sit et salubre adversa
omnia aequanimitate ferre, non solum li-
benter, sed et hilariter ea curabimus sus-
D tinere.

De hoc in Horologio æternæ sapientiæ sic habetur: Sicut in cithara chordæ pro-
portionabiliter extensæ sonum reddunt suavem, sic electus quisque dum adver-
sitatem premitur, quasi vi quadam extra se
tenditur, quia in Deum se dirigit, et sic
ad reddendum dulcem ac cœlestem me-
lodiam plenius habilitatur. Patientia a Ju-
dice summo pretiosissima reputatur. Ipsa
etenim Judicis iram extinguit, et ejus
severitatem in benignitatem amicitiam-

que convertit. Qui adversa pro Deo libenter patitur, Christo passo assimilatur, et ab eo tanquam a simili, dilectionis nexus valde adstringitur. Fructus patientiae balsamiticus imputribilem præstat vigorem. Quemadmodum stella matutina vicinum nuntiat huic mundo solis ortum, sic tribulatio æquanimiter tolerata, supercœlestis solis animam tribulatam invisere voluntis jucundam monstrat propinquitatem, atque internam auget consolationem subsequentem. Et sicut nox tenebrosa diem præcedit luminosum, hiemisque asperitas æstivalem antecedit jucunditatem; sic bonarum mentium internam et æternam consolationem præcedit tribulatio in hac vita. Sicut arcus refulgens inter nebulas, signum est pacis divinæ ad genus humanum; sic tribulatio sæviens, signum est divinæ propitiationis ad homines. Patientia est gratiæ præambula, spei socia, dilectionis puerpera. Ipsa activam vitam suo munimine protegit, et contemplationis oculum subtiliter acuit. Hæc est quæ hominem carnalem facit spiritualem, et mentem terrestrem mutat in cœlestem. Ipsa est arcta via, sed secura et compendiosa ducens ad vitam. O quanti sunt qui gravissima commisissent peccata, si non pia dispositione divina per tribulationes præservati fuissent ! Quid est quod æque cor tumidum animumque elatum ac ferocem

A se ipsum faciat recognoscere et non alta sapere, sed in se ipso humiliter sistere ac timere? Quid etiam sic condescendere proximo docet? Perpendat nunc unusquisque quam stultus sit qui has patientiæ ac tribulationum utilitates cognoscit, et tamen ab eis supportari * desiderat.

Postremo, juxta doctrinam Apostoli, sumus semper solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis, servando spiritualem unionem, fixam concordiam et animi conformitatem in tranquillitate pectoris nostri: quæ tranquillitas est spirituale vinculum unitatis præfatæ, quum eam nutriat et conservet. Quemadmodum enim per discordiam homines ab invicem dividuntur, ita per pacem spiritualiter colligantur. Unitatem vero spiritus in vinculo pacis faciliter veraciterque conservant, qui juxta præhabita, humiles, mites et patientes consistunt, non prudentes in oculis suis, neque in sensu proprio pertinaces. Superbi autem, iracundi et impatientes unitatem istam non tenent, sed per contentiones, discordias ac varias difformitates, ab invicem separantur, unoquoque in suo sensu abundante, suas passiones sequente et se alteri præferente. Quod religiosis vehementissime illicitum, indecens, pericolosum atque damnabile est. Ideo semper humilitate, mansuetudine, patientia, caritate et pace interna proficere ac firmari nitamur.

* Cf. t.
XXVII, p.
45 C.
Ephes. iv,
3.

SERMO QUINTUS

QUE DEBEAT FUGERE VITIA, QUASQUE COLERE VIRTUTES VERUS VESTIGIORUM
CHRISTI OBSERVATOR.

IPSI observabant eum. *Luc. xiv, 4.* Quemadmodum sanctus ait Bernardus, Christus in factis suis passus est observatores, in verbis contradictores, in tormentis illusores. Qui ergo vult Christi sequi vestigia, non frangatur, neque a bo-

D no desistat, si et sibi aliquid tale contingat, memor verbi Domini Jesu dicentis : Non est servus major domino suo. Denique *Ioann. xiii,* in omnibus quæ de Salvatore leguntur,^{16.} facile est pensare quam verissime divinus Dionysius protestetur : Quod uni est cibus,

alteri est venenum. Nam sicut homines boni et dociles, spiritualium profectuum cupidi, caritativi, sinceri, Dei honorem et proximorum ædificationem sinceriter cipientes, gratulantur de gratiis et excellentiis gratiosis desuper aliis distributis, nec dolent quod excedantur ab illis, imo quod in se ipsis non habent gaudent in aliis inveniri; sic perversi, ficti, ambitiosi et invidi bona aliorum quibus ipsi carent obscurare nituntur, et eminentia bona interpretantur in pejus. Quod ut verisimilius facere videantur, gesta aliorum et verba observant, occasionesque expetunt contra illos, ut eos valeant accusare. Sic in omnibus accidit Christo. Quum enim tantæ esset sapientiæ et eloquentiæ, tantæ sanctitatis et eminentiæ, tamque potentissimus in miraculis, quod merito ab omnibus honorari, laudari ac diligi debuisse, nihilo minus a multis, præsertim a majoribus populi sui, et legisperitis ac Pharisæis, a sacerdotibus et pontificibus, insidias, injurias, detractiones, persecutions perpessus est. Et in isto perpendere debemus C quam mirabiliter ac lamentabiliter peccata humanam obtenebrent mentem, præsertim invidia, quæ non sinit hominem rançorosum bene judicare de eo quem odit : imo quo præclariora sunt documenta, facta et magnalia ejus, eo invidus magis torqueatur, pejoratur atque obloquitur.

Excitiamus ergo, o fratres, et funditus eradicemus ex cordibus nostris omnem privatum amorem et germina ejus venenata, invidiam, ambitionem et omnem elationem, zelum amarum, temeraria quoque D judicia, omnem abusum et universam malitiam. Non simus curiosi aliorum observatores, quum hoc monachis maxime existet illicitum, eo quod unusquisque eorum, unius, utpote sui ipsius, constitutus sit custos. Et dato quod religiosus etiam ex proposito caveat alios observare, nihilo minus saepius et abundantius quam oportet occasio sibi occurret videndi, considerandi ac judicandi facta illorum. Cur ergo nobis ipsis injicimus laqueum, cur distra-

A ctiones et perversa judicia sponte assumimus ? Deinceps, non simus proni ad scandala, sed quæ mala apparent in aliis, quantum valemus, intra nos excusemus ; simusque proni ad ædificationem, ut scilicet bona confratrum consideremus ad imitandum, et instar prudentissimæ apis hinc inde flosculos colligamus, ut mellificemus ex eis. Ab isto humilitatem, ab illo mansuetudinem, ab uno patientiam, ab alio caritatis fervorem discentes, hujus alacritatem ac spiritualem lætitiam, illius studiositatem, taciturnitatem, maturitatem sectemur. Unusquisque enim proprium donum ^{1 Cor. vii, 7.} habet a Deo. Sic quippe agendo, beatissimus pater noster Antonius cito ad magnam devenit perfectionem. Sed, heu ! quidam adeo sunt perversi, ut quamvis mille bona in aliquo cernant, non ædificantur, nec reminiscantur ; si autem unum malum in ipso conspiciant, protinus scandalizentur, irrideant, memoriter teneant, et illud divulgant. Hi se potant absinthio, felleque cibant.

Amplius, in evangelio hodierno docet Salvator omnem ambitionem esse penitus detestandam, proponens parabolam in qua legisperitorum ac Pharisæorum notavit ac reprobavit ambitionem. Nonne immensa est fragilitas, imo pravitas ac cæcitas humanæ mentis ? Quia quum homo vix valeat gubernare, custodire ac refrenare se ipsum, neque pro se solo sufficiat reddere rationem ; quum insuper tanta sit incertitudo ac brevitas vitæ præsentis, tam item rigorosissimum judicium instet præsidentibus, quemadmodum scriptum est, Judicium durissimum in his qui præsunt fiet : nihilo minus excæcatus, vanus et miser homo ingerit se ad primatum, ad prælationem adspirat, et ut possit præesse, ne quiter se humiliat, callide applicat, dolose blanditur, seque frangit in multis. Ecce quanta est ista calamitas miseri hominis tot periculis se involventis, nec Deum omnia intuentem considerantis : et tamen, ut sanctus docet Bernardus, quemadmodum avaritiæ, ita et ambitionis sitis crescit in

Sap. vi, 6.

infinitum. Abjiciamus ergo hanc mortem, et coram Deo sit purum cor nostrum, sit rectum, humile, timoratum; imperfectum nostrum videant oculi nostri, dirigatque unusquisque et refrenet ac purget se ipsum, et sicut ad præsidendum non ingredit semetipsum, sic nec alterius promotioni inordinate resistat, nec impertinenter se occupet.

Præterea, quoniam ad cœlestes nuptias, in quibus Deo altissimo plenissime perfruemur, invitati sumus, docet Dominus *Luc. xiv. 10.* viam perveniendi ad eas : Quum fueris (inquiens) invitatus ad nuptias, recumbe in novissimo loco. Sunt enim et nuptiæ quædam spirituales etiam in hac vita in militanti Ecclesia. Quemadmodum enim universalis Ecclesia militans, est sponsa generalis Sponsi cœlestis ; sic anima omnis veraciter christifidelis, ejusdem Sponsi est sponsa particularis, quia per fidem et caritatem conjungitur illi, eumque brachiis caritatis affectuose constringit, et ipso, prout in hac peregrinatione fieri potest, jam fruitur, ei tanquam summo et invariabili bono propter se pure et amorese inhærens, et cetera cuncta ad ipsum finaliter ordinans. Si ergo optamus in nuptiis patriæ, in nuptiis gloriæ, in nuptiis fruitionis consummatæ constitui atque in illis magni sublimesque fieri, interim in militanti Ecclesia careamus superbia, amplexamur humilia, deprimamus et despiciamus nos ipsos. Nemo in cogitatione sua se extollat ut taurus, nullus cornua sibi assumat : imo si quis in donis naturæ aut gratiæ, in sapientia aut scientia videtur *Ecclesi. vi. 2.* præclarior, in omnibus sit humilior, quia ut ait Bernardus, Nihil tam efficax est ad inveniendum gratiam apud Deum, quam ut semper inveniaris non alta sed humilia de te sentire, nec præsumere, sed timere. Unde et sanctus pater Hieronymus dixit, se ab adolescentia sua nihil sic abhorruis-

A se, sicut erecta cervice seu superbo corde incedere. Quid enim superbit terra et ci- *Ecli. x. 9.*
nis ? Quid superbit homo miserrimus quotidie peccans, innumerabilibus defectuositatibus plenus, tot expositus periculis, tot circumdatuſ laqueis ? Hinc Christus interrogatus a discipulis, quis major sit in regno cœlorum, respondit : Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum ; et rursus, *Quicumque Ibid. 4.*
humiliaverit se sicut parvulus iste, hic major est in regno cœlorum. Simus ergo B humiles sicut parvuli, simus mansueti ut oves, simplices ut columbæ ; simus agiles *Ibid. x. 16.* et ferventes in omnibus quæ sunt cultus divini ; simus sobrii, custoditi, exemplares, constantes, sinceri ; cupiamus quantum in nobis est semper nesciri, obedire, subesse.

Postremo, in evangelio isto instruit nos Salvator ut sit ordinata dilectio nostra, ne ad temporalia et corporalia magis quam ad spiritualia et æterna afficiamur, sicut (proh dolor !) multi sunt etiam religiosi, qui si in aliqua ruant peccata, non tantum C tristantur nec conturbantur, neque sic conqueruntur sicut si aliqua utensilia aut victualia, aut victualium laeticinia*, seu alia * lautitia quævis exteriora eis a præidente aut alio abstrahantur. Aliqui quoque religiosorum prælati, sunt non mediocriter negligentes, atque in ordine caritatis deficientes : qui si cœnobii pecora dissipentur, tristitiis affliguntur ; si vero quidam ex Fratribus sibi commissis accediose et male se habeant, si somnolenti, contentiosi, passionati constant, cito facileque pertranseunt. Tales D prælati non videntur satis illuminati, neque animarum pericula satis pensantes, nec quam summe et incomparabiliter omnis in honoret et offensa Dei sint fugiendæ rite ponderantes. Cum extrema igitur diligentia extirpent prælati peccata a se ipsis ac subditis suis, et subditus unusquisque a proprio corde.

SERMO SEXTUS

DE HYDROPE SEPTEMPLICI NEGLIGENTIUM ET PEREUNTIUM RELIGIOSORUM,
QUI OPUS HABENT CURARI A CHRISTO.

TPSE apprehensum sanavit eum. Luc. A
xiv, 4.

Spiritualia per corporalia designari certissimum est; et sicut dona gratiae designantur per dona naturae, sic mala culpæ exprimuntur per mala naturae. Porro in hydropico septem inveniuntur proprietates, juxta quas septiformis negligentium ac pereuntium religiosorum distinctio potest intelligi.

Est namque in primis in hydropicis inflatio ventris, tumor corporis ac membrorum. Sicque per hydropicum intelligitur quicumque superbus religiosus, cui in Job

*Job xv, 12.
13.*

dicitur : Quid te elevat cor tuum, et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos? Quid tumet contra Deum spiritus tuus? Nonne contra Deum tumet cor horum qui contra superiores suos, Dei vicarios, intumescunt et eos despiciunt; quos non solum ex jure seu præcepto divino, sed ex proprio quoque solenni voto honorare tenentur? Quibus prælati dicere possunt :

Exod. xvi, 8.

Non contra nos est inflatio vestra, sed contra Deum.

Denique, sicut legisperiti et Pharisæi specialius erant superbi, sic usque in præsens

Ecclesi. iii, 20.

aliqui magis eruditæ ac famosi, sunt magis superbi, vani et ambitiosi, quum ceteris humiliores et exemplariores consistere

obligentur, juxta quod scriptum est: Quanto

major es, humilia te in omnibus; et,

Luc. xii, 48.

Cui plus datum est, plus requiretur ab

I Cor. viii, 1.

Isti sunt quos inflat scientia, in quibus

est informis, nuda, insipida, non formata

et saporosa notitia; non pensantes illud

Ibid. iii, 18.

Apostoli : Qui vult sapiens esse, stultus

fiat ut sit sapiens. Isti specialius ac gra-

vius alios scandalizant.

Nec solum istos, sed et eos qui in religione devotiores, alacriores, exemplariores et perfectiores esse censemur, impugnat ista superbia, secundum quod ait Bernardus : Superbiæ vitium peccatum est maximum, quod Dei populo magis insultat, specialiterque insurgit adversus eos qui cetera videntur vicesse peccata. Unde enim animam illam tentet superbia, quam sibi subjugavit tepiditas aut pigritia? Unde ei oriatur superbia, unde extollentia oculorum, cui in tantum cetera vitia dominantur, ut dijudicari se ab universis tanquam sibi male conscius arbitretur? Quid qui cetera vitia potenti virtute devicit, nisi contra nequissimum superbiæ vitium dimicaturus accedat?

Quid autem mali ex superbia innascatur religioso, pandit Bernardus, dicendo : Gravis labor superbia. Hæc est quæ non recipit disciplinam, curari renuit, nec recipit medicinam, ulcus pessimum medellam non sustinens, quod nec summis digitis se patitur attractari. Hinc superbia

C recte vocatur morbus dictus, Noli me tangere. Et designantur superbi per hericum, qui pro pilis quasi spinis opertus est. Sunt etenim quidam tanta elatione atque durtia offuscati, ut nec pro suis excessibus patientur se corripi, et præsidenti indignantur correpti : quod est intolerabile malum, et cæcitas atque perversitas consummata.

Isti advertant quod Climacus ait : Sit tibi cervicoso, arroganti et elato, pastor ^{cf. t.} _{93.} ^{XXVIII, p.} celer et acutus ac irremissibilis, non benignus et mitis; sit tibi iste modus ad obedientiam pulcher et bonus, ut scilicet semper existimes quod probet et tentet te

ille qui præest; et nunquam decides vel A errabis. Quando incessanter redargutus et correptus a patre spirituali, ampliorem ad ipsum assumis fidem et caritatem, Spiritus *Luc. i, 35.* Sanctus visibiliter habitat in anima tua, et virtus Altissimi obumbravit tibi. Verumtamen ne gloriari nec gaudias vane, suffrenus patienter contumelias et ignominias; sed magis plora et luge, quia aliquid contumeliis dignum egisti, et conturbasti aliquem contra te. Noli admirari et stupere super id quod dicturus sum (habeo enim Moysen mecum idem dicentem): Expediit magis, id est, minus malum est, in Deum quam in spiritualem patrem peccare. Deo enim ad iracundiam concitato, spiritualis pater noster potest eum reconciliare; patre autem spirituali a nobis conturbato, jam non habemus aliquem pro nobis Deum exorantem ac mitigantem. Ecce ex verbis his Climaci innotescit quantum honorandus sit præsidens, quam patienter sit ejus correptio atque correctio sustinenda, quam summe vitanda sit ejus offensa, quam optimum signum sit ex assidue præsidentis correptione et castigatione ampliorem ad ipsum caritatem fiduciamque assumere. Hoc enim revera certissimum signum est magnæ humilitatis, sapientiae salutaris et mortificationis salubris seu extirpationis privati amoris: quemadmodum ex correptione eidem indignari, signum est pravissimæ elationis, magnæ fatuitatis et inveterati privati amoris.

Secunda hydropicorum proprietas est ardor sitis. Sieque per hydropicum significantur avari, qui quanto plura acquirunt, tanto ad plura obtinenda vehementius inardescunt. Sed forte ab avaritiæ vicio reputamus nos esse immunes, quoniam propria non habemus, nec habere appetimus, imo penitus abhorremus. Verumtamen non blandiamur sic nobis, neque fallamus nos ipsos, quoniam quidquid superflue affectamus, quidquid curiose appetimus, quidquid intensiori affectu quam rectum est coram Deo cupimus aut tenemus, quamvis eo indigeamus, hoc totum nobis in

A avaritiæ reputabitur culpam, ita quod inordinata cupiditas, et immoderata ad ea quæ corporis sunt affectio, sit avaritia religiosus. Porro, quam inordinata sit nostra cupido, declarat rerum amissio sive abstractio aut deterioratio, ex quibus frequenter ad contentiones, tristitias atque prædominantes accendimur passiones. Nec potest ad divini amoris puritatem ac perfectionem pertingere, quamdiu in se habet aliquid hujusmodi cupiditatis aut avaritiæ religiosus.

B Tertia hydropici proprietas est compresio spirituum. Et ita per hydropicum denotatur rancorosus et invidus, qui aliorum bona deprimere nititur et celare ac vituperare, et eo ipso quo talis est, parvum, vilem, depresso et inferiorem eo cui invidet, se esse demonstrat, juxta quod ait Scriptura: Parvulum occidit invidia. Quæ *Job v, 2.* hominem in præsenti et futuro miserum efficit et afflictum; tantoque amplius detestanda est religiosis, quanto plus in caritate proficere, atque ad eam omnia sua ordinare tenentur.

Quarta hydropicorum proprietas est tarditas pedum ad gradiendum. Et ita per hydropicum designatur acediosus, cui impropertatur a Christo quod caritatem suam *Apoc. ii, 4.* primam reliquit. Ista acedia summe fugienda est religiosis, qui ad quotidianum tenentur profectum. Et infert acedia religiosis gravissima damna, quia et in præsenti privat eos consolatione divina, devotione jucunda, et tanquam pondus ingens deprimit eos. Quumque ea quæ Ordinis D sunt cum grandi prosequantur labore, parum tamen aut nihil merentur, quoniam sine caritatis affectu et spirituali alacritate faciunt ea, et cum tædio ac horrore. Isti sunt quos nec bonitas Dei infinita inflamat, nec divinæ majestatis immensa honorabilitas provocat, nec æternæ beatitudinis supercopiosissima retributio incitat, ut ea quæ Dei et Ordinis sunt fervide exsequantur, atque cum gaudio obsequantur Altissimo. Abjiciamus ergo infernalem illum torporem, et opera bona strenua ac

veloci agilitate incipiamus, fervide contingen-
nuemus, reverenter adimpleamus. Consideremus quod pigri servi adstantibus domini suis fortiter et instanter laborant, quamvis illis absentibus torpeant : quanto magis erubescere nos oportet in summi Dei præsentia superari acedia, vinci pigritia, et non ferventer, jucunde ac strenue Creatori omnia intuenti servire ?

Quinta hydropicorum proprietas, indigestio est humorum. Et ita per eos iracundi designantur, qui commotione iracundiæ suæ quasi quodam fumo fervescunt et indigestæ sunt mentis : a quibus Spiritus Sanctus recedit, quemadmodum hospes a domo in qua vapor fumi abundat. Estque ira in religioso nimium abhorrenda, quem in ovina mititate et columbina simplicitate oportet incedere, et societatem suam ædificare, non aggravare.

A Sexta hydropicorum proprietas, genitalium est inflatio, per quam luxuria explicatur. A qua non solum, sed ab omni quoque cogitatione immunda, ab omni concupiscentia mala, ab omni incitamento libidinis et occasione ac provocatione ad eam omnino cavere oportet religiosum.

Septima illorum proprietas est fœtor anhelitus : quo gula recte exprimitur, quia ex ea multiplex fœtor tam spiritualis quam corporalis consequitur. Atque, ut sanctus B loquitur Benedictus, nihil tam fugiendum est religioso ut crapula, ex qua nascuntur loquacitas, pigritia, somnolentia, stimulatio et concupiscentia vitiosa. Emundemus ^{II Cor. vii,} igitur nos ab omni inquinamento carnis ^{1.} et spiritus, et quacumque hac spirituali hydropisi fuerit quis infectus, a Christo curari exoret.

DOMINICA XVIII POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

GRATIAS AGO DEO MEO SEMPER. I Cor. i, 4-8.

BEATUS Apostolus in præsenti docet A id est, prout protestatio qua Christus prædixit gratiam copiosam credentibus dannam, in vobis impleta est, et per effectum ratificata. Ipse enim dixit : Qui credit in *Joann. vii, 38, 39.* me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

Quia in omnibus ad salutem necessariis divites facti estis in illo, hoc est, per Christum abundatis in omni gratia et virtute, secundum modum et statum hujus fragilis vitæ. Juxta quem modum ait Psalmista :
Ps. xxxiii, 10. Nihil deest timentibus eum. Has quoque divitias exprimit in speciali Apostolus. *In omni verbo evangelicæ prædicationis ac salubris exhortationis, ita quod abundatis in gratia prædicandi, exhortandi, docendi salubriter. Vel ideo ait, « in omni verbo », quoniam linguis omnibus loquebantur. In primitiva namque Ecclesia, per impositionem manuum Apostolorum dabatur communiter baptizatis donum linguarum. Et in omni scientia salutari, videlicet in doctrina sacræ Scripturæ, et in multiplici intellectu ipsius, utpote litterali, tropologico, allegorico, anagogico. Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis,*

A id est, prout protestatio qua Christus prædixit gratiam copiosam credentibus dannam, in vobis impleta est, et per effectum ratificata. Ipse enim dixit : Qui credit in *Joann. vii, 38, 39.* me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

*Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia necessaria ad salutem, et tam in donis gratiæ gratum facientis, quam in donis gratiæ gratis datæ, notabiliter abundetis. Virtutes namque et dona Spiritus Sancti B connexa sunt. Verumtamen non ita perfecti fuerunt, quin potuerunt, imo et debuerunt omni die proficere perfectiores que fieri, quum dicat Salvator : Omnem *Ibid. xv, 2.* qui fert fructum, purgabit eum Pater, ut fructum plus afferat. Unde ad Philippen ses de se ipso fatetur Apostolus : Quæ *Philipp. iii, 13, 14.* retro sunt oblitus, ad ea vero quæ priora sunt extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad bravum vocationis supernæ. Itaque, nihil gratiæ deest vobis *expectantibus revelationem, hoc est mani C festam apparitionem, Domini nostri Jesu Christi in die judicii, quando juxta Isaiæ oraculum, videbit omnis caro Salutare Dei nostri. De qua revelatione scriptum est in Apocalypsi : Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. Vel, « revelationem Christi », id est claram visionem ejus in patria : quæ visio est tota merces. De qua Christus pollicetur : Qui diligit me, diligitur a Patre *Joann. xiv, 21.***

meo; et ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum.

Qui et confirmabit vos in virtute et gratia, ut confido (optimum enim est gratia stabiliri cor), usque in finem vitæ præsentis inclusive, sine crimine, id est mortali peccato, ita quod gratiam perseverantiæ dabit vobis, ne peccetis mortaliter. Itaque, «confirmabit vos usque in finem», qui erit in die adventus Domini nostri Jesu Christi, id est die judicii universalis in fine mundi, vel judicii particularis in morte cuiuslibet hominis. Unde et ait: Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus est. De quo item adventu cominatur negligenti in Apocalypsi: Si non

Matth. xxiv, 42.

Apoc. iii, 3.

A vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, et nescies qua hora veniam. Dicitur autem Christus in morte cuiuslibet venire, non corporaliter descendendo ad morientem, sed per justitiæ suæ effectum. Unde Jacobus dicit: Patientes estote usque ad adventum Domini, id est usque ad mortem. Nam subditur ibi: Ecce judex ante januam adsistit. Postremo adventus Christi, potest intelligi spiritualis ejus adventus quo quotidie venit per gratiæ infusionem ac incrementum ad devotos ac obedientes, quemadmodum loquitur: Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum; et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.

Joann. xiv, 23.

SERMO PRIMUS

DE GRATITUDINE PRO NATURÆ ET GRATIÆ BENEFICIIS.

MAJOREM horum gratiam non habeo, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. III Joann. 4.

Ista sunt verba S. Joannis apostoli in tertia sua Canonica. In quibus in omnium prælatorum persona loquens, fatetur maximam suam esse lætitiam, quod spirituales filios suos seu subditos percipit Deo juste atque sinceriter deservire. Nempe quo pastor gregem sibi commissum specialius intentiusque diligere obligatur, eo de illius spirituali profectu amplius gloriari, de ruina quoque illius plus constriari tenetur. Hinc in exordio hodiernæ epistolæ, Paulus apostolus, qui teste Chrysostomo, instar ferri igniti in caritate Dei et proximorum ardebat, testatur se semper gratias agere Deo pro omni gratia spiritualibus filiis suis, puta Corinthiis, impertita.

Nec solum prælati, sed et singuli Christiani, quemadmodum se mutuo tenentur diligere, ita pro invicem gratias agere de-

C bent Deo pro universa virtute et gratia proximis suis concessa. Debet itaque unusquisque Deo quotidie præcordiales agere gratias pro universis beneficiis ejus, tam sibi ipsi quam aliis desuper contributis. Primo, quia divina Scriptura ad hoc multipliciter nos hortatur. Ait namque Prophetæ: Benedic, anima mea, Domino, et noli oblivisci omnes retributiones ejus. Deinde partim enumerat beneficia Dei, dicens: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Rursus sanctus David ad gratiarum actionem nos admonet, devotissime dicens: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Conformiter affectuosissime loquitur Isaias: Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus quæ reddit nobis Dominus, et quæ largitus est nobis secundum indulgentiam suam. Ad hoc hortatur Apostolus ad Colossenses: Orationi (inquiens) instante, vigilate in ea in gratiarum actione; et

Ps. cxii, 2.

Ibid. 3.

Ps. cxv, 12.

Is. lxiii, 7.

Coloss. iv, 2.

I Thess. v., alibi, In omnibus gratias agite. Hoc est quod docuit filium suum Tobias, dicendo : *Tob. iv.*, 20. Omni tempore benedic Deo. Hinc ait Bernardus : Disce in referendo gratiam non esse tardus aut segnis ; stude pro singulis donis gratias agere.

Secundo debet unusquisque Deo regratiari, quoniam indesinenter utimur beneficiis ejus. Ipse etenim nos in esse conservat, ipse nos alit et vestit; terra utimur ad sustentandum, aere ad respirandum, aqua ad refrigerandum, igne ad calefaciendum. Corpora quoque cœlestia creavit in ministerium gentibus universis : imo *Hebr. i.*, 14. et angelicos spiritus mittit hominibus pro custodia et directione eorum salutis. Non *Gen. i.*, 28. ne volatilia cœli, bestias terræ piscesque maris donat ad hominum utilitatem ? Omnis itaque creatura ad regratiandum Deo invitatur nos.

Tertio, quoniam non regratiari est valde rusticatum, indecens et injustum, etiam apud barbaros et indoctos. Si quis manducanti propinat quartam vini, vituperatur is cui propinatur, nisi regratietur. Qualis ergo rusticitas est Deo omnipotenti non regratiari, cujus dona sunt omnia bona ? Idcirco ait Chrysostomus : Admoneo vos ut Dominum semper benedicatis : si venerint mala, benedicite, et dissolventur; si venerint prospera, benedicite, et stabunt. Itaque, non solum in prosperis, sed etiam in adversis regratiandum est Deo. Nam de *Ps. xlviii.*, 19. impio ait Psalmista ad Dominum : Confitebitur tibi quum benefeceris ei. Unde loquitur Augustinus : Quid est sine intermissione Deum laudare ? Hoc est, gratias agere in prosperis quoniam consolaris, et in adversis quia corrigeris. Imo si quis incidat malum culpæ, nihilo minus gratias agere debet, non quod peccavit, sed iustum Dei judicium benedicendo, quia non nisi juste relictus est ita ab illo.

Quarto, summe et incomparabiliter ac affectuosissime regratiari debemus Domino Deo nostro, propter innumerabilem multitudinem atque incomprehensibilem magnitudinem beneficiorum suorum. Quis enim

A universa beneficia Dei generalia et specialia ac singularia, naturalia et supernaturalia, corporalia ac spiritualia, exteriora et interiora comprehendere queat, enumerare, effari aut scribere ? Si alicui nostrum unum deesset membrum aut sensus unus, quantum regratiaretur ei qui membrum illud aut sensum sibi conferret ? Si aliquis dives per unum annum bene nutriat pauperem, quantum ei pauper regratiatur ? Quantum ergo, quam incessanter, quam summe, ardenter atque humiliter regratiari habemus B Deo sublimi et benedicto, a quo omnia dona naturæ, corpus et animam, membra ac vires, universaque dona gratiæ et necessaria vitae suscepimus, qui toties nobis pepercit et indulxit, et bona pro malis retribuit, imo ingratissimis nobis benefacere non cessavit, quod quum peccaremus tam graviter et frequenter, non permisit nos a diabolo protinus jugulari atque ad inferos trahi, item quod toties prævenit nos gratiæ, et gratiam pœnitendi infudit piissime, ab innumerabilibus etiam malis C ac vitiis præservavit, et tam longanimiter nostram exspectavit emendationem. Insuper, quod unigenitus Filius Dei pro nostra salute tanta fecit ac pertulit, et nostram assumpsit naturam, atque in Sacramento tam superamorose et superliberalissime tribuit nobis se ipsum.

Quinto ad jugem gratiarum actionem nos debet inducere, quia hoc ipsum singulariter placet Deo. Propter quod Augustinus disseruit : Quid melius animo geramus, et ore promamus, et calamo exprimamus, quam Deo gratias ? Hoc nec dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. Bernardus quoque hinc loquitur : Danti rependi nil gratius potest ab accipiente, quam si gratum habuerit quod gratis accepit. Idcirco spiritui gratiæ contumeliam facit, qui beneficium dantis grata non suscipit mente.

Sexto, quoniam actus iste est homini multipliciter fructuosus. Primo, quoniam beneficia collata custodit, ne amittantur.

Matth. xxv. Secundo, quia majora meretur. Propter quod ait Salvator : Habenti dabitur, id est, gratias de acceptis agenti dabitur gratia copiosior in præsenti : quemadmodum per ingratitudinem meretur homo collatis donis, his quoque quæ sibi danda erant nisi ingratus fuisse, privari, graviterque puniri. Propterea ait Bernardus : Ingratitudo est ventus urens, fontem pietatis et gratiæ sibi desiccans. Gregorius quoque : Indignus (inquit) est dandis, qui non agit gratias de collatis. Tertio, quoniam magnam promeretur gloriam in futuro.

Præterea ingratitudo habet tres gradus in malitia differentes, secundum tria quæ ad gratitudinem exiguntur : quorum primum est, beneficium impensum recognoscere ; secundum est, illud laudare et gratias agere ; tertium est, juxta exigentiam loci ac temporis pro posse vicem rependere. Primus ergo ingratitudinis gradus est, vicem non reddere : ad quod reducitur reddere mala pro bonis. Quod faciunt omnes iniqui, quoniam inhonorationem, contemptum et contumeliam faciunt Deo. Secundus gradus est, beneficium dissimulare, non demonstrando se illud accepisse : ad quod reducitur beneficium vituperare. In quo gradu sunt negligentes, qui beneficia Dei non pensant, et ita se habent quasi ea non sint a Deo sortiti. Tertius atque gravissimus gradus est, beneficium non recognoscere : ad quod reducitur, beneficium quasi maleficium aestimare. Hoc ingratitudinis gradu laborant increduli. Hinc ait Chrysostomus : Optima beneficiorum custoditrix est ipsa memoria beneficiorum, atque perpetua confessio gratiarum.

Itemque quæri potest utiliter, quomodo habere se debet homo in regratiando Deo pro donis gratiæ gratum facientis, quia incertus est homo an sit in caritate et gratia, sicque videtur non posse de eis Deo regratiari. Propter quod Cassiodorus protestatur : Qui quanta sibi gratia collata sit nescit, quantas largienti gratias debeat non intelligit. Et respondendum, quod cum

A conditione implicita de talibus regratiandum est Deo, et item in generali atque cum probabili æstimatione.

Itaque juxta præhabita consideremus frequenter ac diligenter universa beneficia Dei generalia, specialia ac singularia, et Deo præcordiales grates dicamus, ei- que pro posse vicem jugiter rependamus, ipsum totis viribus honorantes, nec tamen quidquam condignum nos agere profiten- tes : præsertim quia hoc ipsum est donum Dei præcipuum, taliter Deo esse gratum,

B nec possumus gloriari nisi in misericordia Dei. Ideo cum Psalmista dicamus : Miseri- ^{Ps. LXXXVIII,} cordias Domini in æternum cantabo. ^{2.}

Insuper, juxta tenorem hodiernæ epistolæ, studeamus ditari in Deo in univer- ^{1 Cor. 1, 5.}

sis donis, gratiis atque virtutibus, quibus animæ veraciter locupletantur, ornantur, impinguantur, vestiuntur ac roborantur ; et quanto istæ divitiæ sunt terrenis divitiis præstantiores, quantoque anima corpore dignior est, tanto plus enitamur istis abundare divitiis quam externis. Sed infelices C filii Adæ, excæcati miserandique homines, exteriora atque præsentia plus quam interiora ac futura pensantes, pro tempora- libus istis divitiis sollicitantur quotidie, laborant continue, et varias vias excogi- tant quibus congregent sibi terrena, quasi in hoc sæculo sint perenniter permansuri ; de veris et interioribus animæ divitiis, aut nulla, aut novissima cura est eis, quasi post vitam hanc non sint in alio sæculo in æternum victuri.

D Consideremus quam incessanter ac strenue sancti viri pro expurgatione vitiorum, pro adeptione virtutum, pro gratia perfectionis laboraverunt, orando, jejunando, plangendo, se ipsos coram Deo quotidie examinando ac semper custodiendo, quemadmodum de beatissimo viro S. Dominico, institutore Ordinis Fratrum Prædicatorum, legitur. Qui dum adhuc adolescentulus esset, saepè in noctibus super nudam humum dormivit. Quumque missus esset ad studium, et magna esset caristia in civitate qua mansit, libros suos cum omni

supellectili sua vendens, totum eorum pretium erogavit pauperibus. Denique hospitatus in partibus Tolosanis apud quasdam matronas ab hæreticis per fictas devotiones abstinentiasque deceptas, per totam Quadragesimam in solo pane et aqua jejunavit; noctibus vero vigiliis ac orationibus instans, quando necessitas requirerbat, lassa membra sua super nudam tabulam reclinavit ad dormiendum: atque per hæc matronas illas ad fidei reduxit integritatem. Per hæc et similia exercitia sancta, ad tantam pervenit perfectionem

A virtutum, quod multa præclara egit miracula, et inter cetera duos mortuos suscitavit in Roma. Studeamus itaque sanctorum patrum sequi vestigia, nec corpori parcere in vigilando, orando, abstinentendo, ac cetera bona opera exercendo, quatenus per hoc ditentur animæ nostræ in omni dono, virtute et gratia Spiritus Sancti, sive totis præcordiis Deo adhæreamus. Unusquisque quoque proximos suos ædificare conetur verbo et factis, atque erroneos ac deceptos ad viam reducere veritatis et æquitatis. Ad laudem Dei.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

ACCESSIONE AD JESUM PHARISÆI. Matth. xxii, 34-46.

IN evangelio hodierno docet Salvator ad quid omnia præcepta, documenta et scripta legis Mosaicæ ac Prophetarum tendant ac ordinentur, videlicet ad hoc, ut Deus toto corde ametur, et proximus sicut ipsem amans. Ait ergo evangelista Matthæus: *Accesserunt ad Iesum Pharisæi, et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum, id est, reprehendere et vincere cupiens: Magister, quod est mandatum magnum, id est summum, in lege Moysis datum?* Istam quæstionem proposuit Christo hic Scriba die sequenti post Ramos palmarum. Quum enim Christus feria secunda in Jerusalem rediisset, et multa in templo fecisset miracula, proposuerunt ei multas quæstiones Judæi, videlicet principes sacerdotum et Pharisæi, deinde et Sadducae. Quibus quum Christus imposuisset silentium, rursus Pharisæi convenerunt in unum, inter se conquirentes quam Christo proponerent quæstionem: et deliberaverunt quod unus eorum loquenter pro omnibus. Venerunt quoque multis, ut multitudine vincerent quem ratione superare non poterant.

Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum Deut. vi, 5; tuum ex toto corde tuo, et in tota anima Marc. xii, 30, 31; Luc. tua, et in tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Hæc est Christi responsio. Denique de expositione verborum istorum et duorum horum præceptorum, dictum est diffuse supra in expositione *Cf. p. 400 C^{et s.}* atque sermonibus evangelii dominicæ tertiacæ decimæ post octavas Pentecostes: idcirco non reor nunc immorandum, ut vietetur prolixitas, præsertim quoniam opus istud in majorem jam crevit quantitatem quam aestimabam. Itaque Deum «toto corde», id est toto voluntatis affectu, et «tota mente», id est toto intellectu, totaque «anima», quantum ad ceteras animæ vires, diligere dilectione spirituali infusa, est «maximum», id est principalissimum, «et primum», id est dignissimum perfectissimumque «mandatum», quoniam actus quem præcipit, utpote dilectio Dei, inter omnes actus virtutum atque donorum sortitur primatum. Quemadmodum enim caritas est nobilissima virtus, et omnium im-

peratrix, vita, vertex, forma ac finis virtutum, sic actus ejus inter omnes actus virtuosos perfectissimus perhibetur. « Secundum » vero mandatum « est simile huic » primo mandato, non tamen æquale in dignitate, sed proxime sequens, videlicet: diligere « proximum », id est quemlibet hominem in mundo hoc conversantem, sicut se ipsum, spirituali amore, desiderando ejus salutem, et cooperando ei ad illam pro posse, juxta exigentiam seu opportunitatem temporis, loci et causæ. Denique diligendus est proximus propter Deum, id est, quia Deus præcepit hoc, et quia ad Dei imaginem factus est, et gratiæ capax, atque finaliter ob hoc, ut Deo uniatur feliciter in æternum.

*Gen. i, 26.
27.*

In his duobus mandatis implendis universa lex Moysis, imo et Evangelii, pendent, et Prophetæ, id est, scripta Prophetarum pendent in eis: hoc est, universa præcepta, hortamenta et dogmata legis et Prophetarum, ordinantur ad horum duorum observantiam præceptorum, et virtualiter continentur in eis, sicut conclusiones in primis principiis. Propter quod ad Timotheum ait Apostolus: Finis præcepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. Et alibi: Plenitudo (inquit) legis, est dilectio: nam, non occides, non adulterabis, non furtum facies, non falsum testimonium dices; et si quod aliud est mandatum, in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum sicut te ipsum.

I Tim. i, 5.

*Rom. xiii,
10, 9.*

Denique, Christi responsione descripta, introducitur quæstio quam ipse proposuit Phariseis et Scribis. *Congregatis autem Phariseis, interrogavit eos Jesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cujus filius est dicendus? Dicunt ei: David, id est, filius regis David dicendus est. Noverant enim Judæi communiter Christum de David semine nasciturum fuisse.*

Ps. cxxxii,

11.

Ait illis: Quomodo ergo David in spiritu, id est, inspirante ac edocente eum Spiritu Sancto; vel, « in spiritu », hoc est in spirituali ac prophetali intuitu; vocat

A eum Dominum, dicens: Dixit Dominus, Ps. cix, 1. id est Deus Pater, Domino meo, videlicet Christo, Sede a dextris meis? Hoc duplum citer de Christo exponitur. Primo, secundum ejus divinitatem, hoc modo: « Sede a dextris meis », id est, mecum residendo, regnando, essendo, esto mihi æqualis. Unde ad Hebræos Apostolus dicit de Christo: Qui quum sit splendor gloriæ, sedet ad dexteram majestatis in excelsis. Secundo exponitur quantum ad Christi humanitatem: « Sede a dextris meis », id est, præ B cunctis creaturis esto mihi vicinior, et in potioribus bonis meis consiste, repletus gratia et honore, omnique felicitate et gloria præ omni penitus creatura, omnibus quoque prælatus. Donec ponam inimicos tuos, id est omnes reprobos, scabellum pedum tuorum, id est, eos tibi perfecte subjiciam: quod erit in die judicii. A principio quippe incarnationis Filii Dei, data est Christo homini omnis potestas in cœlo et in terra, quantum ad potestatis hujus possessionem; in resurrectione vero

*Matth.
xxviii, 18.*

C et deinceps data est ei ista potestas, quoad ejus manifestationem, quia ex tunc cœpit præcipue apparere ac prædicari potestas ac dignitas Christi; sed in die judicii dabitur ei ista potestas, quantum ad ejus plenariam exsecutionem, quia tunc Christus potestate sibi a Patre collata omnes adversarios suos plene dejicit, et in infernum retrudet, dicendo: Ite, maledicti, in ignem æternum. Si (pro Quia) ergo David 41. vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est, præsertim quum David fuerit tantus propheta et rex?

Et nemo Phariseorum et Scribarum: nam aliqui Pharisei fuerunt Scribæ, sicut nunc quidam religiosi sunt doctores theologiæ; poterat ei respondere verbum aliquod ad quæstionem prætactam; quia non exspectabant Christum nisi ut hominem purum; et secundum hoc, non esset Dominus David. Si autem exspectassent eum ut Deum et hominem, faciliter respondissent, quod secundum deitatem esset Dominus David, secundum humanitatem ve

Ibid. xxv,

ro diceretur filius ejus. *Neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare,* quia timebant vinci atque confundi. Verumtamen post paucos dies, videlicet tres aut quatuor, ausi fuerunt eum captivare ac crucifigere. Unde et tempore

A passionis interrogavit eum Annas, deinde et Caiphas, multique alii, an esset Christus. Hæc namque consuetudo est impiorum, ut quando prævalere non possunt per rationem atque justitiam, prævalere conantur per oppressionem ac violentiam.

SERMO SECUNDUS

DE AMORE SPIRITALI PERFECTO, QUI VOCATUR AMOR ECSTATICUS, ET DE SIGNIS IPSIUS.

FULCITE me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Cant. II, 5.

Sapientissimus Salomon, qui etiam spiritum habuit prophetæ, tres edidit libros, quorum unus vocatur Canticum canticorum, in quo de spirituali tractat amore qui est inter sponsum cœlestem, unigenitum Dei Filium Jesum Christum, et animam amorosam; et frequenter sub similitudine quadam carnalis amoris ac corporalium rerum, loquitur illo in libro de spirituali amore, et de vehementia ac proprietatibus ejus, quia nec aptius potest notificari amor ille spiritualis cum proprietatibus suis, quam per carnalem amorem et proprietates ipsius.

Præterea, sicut amor carnalis interdum tam magnus, fervens vehemensque efficitur, quod facit amantem desiderio rei amatæ languere, quemadmodum scribit Ambrosius de filio Symphronii præfecti urbis Romæ, quod in tantum amavit beatam Agnetem, quod ejus desiderio languorem incidit grandem et lecto decubuit; sic amor spiritualis divinus in virtuosis hominibus quandoque in tantum crescit, perficitur atque accenditur, quod spiritualem languorem facit in anima. Qui languor dici potest defectus mentis amorosæ et sanctæ, quo præ amore ac desiderio Sponsi cœlestis, quem super omnia ardentissime incomparabiliterque affectat, deficit, dejicitur et tabescit in semetipsa.

B Denique, quum Deus gloriosus, omnipotens et perfectus, sit omni creatura infinitum amabilior, pulchrior, convenientior atque suavior, quid mirum si homo spiritualis quandoque sic incalescat sancto amore ipsius, ut spiritualiter langueat, quum amor carnalis quandoque sic crescat ut homo carnalis præ desiderio sensuali alterius hominis corporaliter infirmetur, arescat, tabescat aut etiam moriatur, quemadmodum secundo Regum de Amnon narratur? Quemadmodum enim amor est causa delectationis, dum amans conjungitur suo amato; sic amor est causa afflictionis, mœroris ac defectionis, quando a sui amati præsentia, conjunctione, usu seu fruitione differtur, impeditur, abstrahitur: quod tam in carnali quam in spirituali amore solet contingere. Itaque quum jubemur Deum superbonum et superamabilem et superdulcissimum tota voluntate, toto intellectu totisque viribus adamare tanquam infinitum, summum et incomparabile bonum, et tanquam omnium bonorum datorem, utpote creatorem, salvatorem ac glorificatorem, in quo solo tota nostra consistit felicitas; hinc decet omnem Christifidelem quotidie ad hoc niti, ut in sincerissimo Dei amore proficiat, quatenus tandem ad perfectum Dei pertingat amorem, qui vocatur amor ecstaticus, id est, mentem amantis a se ipsa totaliter alienans, atque in dilectum ipsum

II Reg. XIII,

1, 2.

omnino transferens ac transformans, ita ut vix aliud quam id quod tam ardentissime diligit, scilicet Deum, valeat cogitare.

Porro, ut possit homo agnoscere probabili modo quo id fieri potest, an amore spirituali ecstatico diligat Deum, describendæ jam sunt proprietates amoris istius. Et quia spiritualia per corporalia cognoscere connaturale est homini, idecirco proprietates amoris spiritualiter ecstatici notificandæ sunt per proprietates amoris carnalis ecstatici, qui etiam amor ἐρως appellatur, quasi prædominans rationi. Nam et amor carnalis dum tam intensus ac fervens efficitur, quod totaliter superat rationem, carnaliterque amantem in amatum ita transponit atque transformat, ut aliud quam ipsum vix cogitare queat, amor eccentricus nuncupatur ab ecstasi, quod extrapositio interpretatur.

Itaque prima proprietas amoris carnalis ecstatici est, quod taliter amorosi multa de se invicem concipiunt, præsertim quando ab invicem sunt absentes; sed dum præsentes sunt, pauca loquuntur, ac suos conceptus exprimunt imperfecte. Defectivæ namque locutiones propriæ sunt ita amantium, maxime quando de re amata vel cum re amata loquuntur. Cujus duæ sunt causæ. Prima, quoniam magnitudo affectionis verba abrumpit et intercidit. Unde et Christus quum destructionem Jerusalem deploraret, defectiva usus est locutione, dicendo : Quia si cognovisses et

Luc. xix, 42. tu; et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Secunda causa est, quia affectus unius ita transfert et absorbet eum in alium, quod plura simul loqui non vacat. Hoc itaque modo locutionis, Sponsa purissima, hoc est anima spiritualiter amorosa, utitur frequenter in *Cant. vii,* ticus, sicut quum ait : Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus; itemque, Dilectus meus mihi, et ego illi. Unde quemadmodum *Ibid. ii, 16.* dum Aaron eloquens loquebatur pro Moy-*Exod. iv,* 14-16, 30; se ineloquente, ita in locutionibus istis debet ratio loqui pro affectu, et verba

A ferventis affectus supplere atque expone-re, ut quum dieitur : Ego dilecto meo, id *Cant. vii,* est, cœlesti Sponso mihi super omnia caro ^{10.} totis præcordiis sum intenta, illi vaco, ei complaceo; et ad me conversio ejus, hoc est, ipse mihi vicem rependit, gratiosus et dulcis est mihi, caritatem suam ostendit ad me. Itaque, si quis scire desiderat an spiritualem amorem ecstaticum habeat ad Deum sponsum cœlestem, perpendat qualibus sermonibus alloquatur illum in suo secreto, in ferventis dilectionis alloquo, in cordis sui effusione coram illo.

Secundum signum carnalis amoris ecstatici, desiccatio est membrorum : quoniam taliter amorosi arefiunt in membris, quia ex vehementi cordis applicatione circa rem dilectam, multiplicantur spiritus, ex quo interiorem desiccationem patiuntur. Sic ex spirituali amore ecstatico, anima desiccatur ab omni carnalis voluptatis humore, ab omni libidinoso affectu, ita quod carnis concupiscentia tollitur. Nunc ergo perpende an carnalium desideriorum mortificationem tibi inesse sentis. Nempe quo homo Deum in cordis sui thalamo ardentius frequentiusque amplectitur, eo ab omni carnali atque mundano affectu plus moritur, ita quod neque in cibo, potu, vestitu, somno, neque in aliqua re temporali inordinate delectatur, nec aliud quærit in illis nisi necessitatem naturæ et utilitatem animæ, per respectum ad spiritualia bona ac veram salutem.

Tertium signum carnalis amoris ecstatici, est concavitas oculorum. Consueverunt enim taliter amorosi oculos habere concavos seu profundos, quoniam oculi sequuntur spiritus sese retrahentes atque ad locum æstimatæ concurrentes. Conformatiter, interiores oculi animæ spiritualiter amorosæ ecstatice, profundantur in corde. Totum namque est intra, quod quærerit ac diligit; extra nil cupid, intus nihil fastidit. Itaque ad contemplationem Dei, ad ejus intuitum et ardensem amorem se totam recolligit intus. Intus enim fulget, intus manet quem diligit, quemadmodum

Is. xxvi, 8. Isaias loquitur Deo : Nomen tuum et memoriale tuum, Domine, in desiderio animæ. Insuper in cordis profundo habet oculos suos intellectuales anima taliter amorosa, ut consideret et perpendat ne quid in ea sit quod cœlesti Sponso, qui solus cor intuetur, displiceat. Considerat quoque adspectu interius profundato occultos accessus et recessus Sponsi cœlestis : qui accedit dum insolita aut singulari devotione, illuminatione seu inflammatione mentem tangit, visitat ac perfundit ; recedit vero dum hujusmodi gratiam pia B subtrahit dispensatione. Ex his homo pendere potest an ecstatice diligit Deum. Qui enim incustoditi est cordis, dissolutus, verbosus et levis, ac sensibus vagus, procul nimis ab isto ecstatico distat amore.

Quartum signum amoris carnalis ecstati, est siccitas oculorum seu carentia lacrimarum : unde nec mors proximorum, nec damna rerum, in taliter amorosis lacrimas queunt excutere. Similiter anima amorosa caritate ecstatica, omnia exteriora damna sive adversa parvi pendit, nec aliquid tale eam contristat, quia tam vehementer circa Deum afficitur, quod nil aliud ejus comparatione appretiatur ; et quidquid a Deo non elongat nec impedit, hoc pro nihilo arbitratur, dummodo ei remaneat salvum quod summo et incomparabili cupid amore, videlicet Deo uniri, eum intra se retinere, amplecti, contemplari, gustare. Unde qui amplius contristantur de temporalium rerum amissione seu adversitate terrena, quam de Dei offensa seu culpa, longe sunt ab ista ecstatica caritate.

Quintum signum amoris carnalis ecstati, est inordinatus pulsus. Omnis equidem taliter amorosus habet pulsum aut nimis tardum et rarum, aut nimis frequentem atque velocem, secundum diversas apprehensiones quas concipit de amato : tardum enim habet pulsum, dum de illius adeptione desperat ; velocem, quando de adeptione confidit. Sic anima ecstatische amorosa pulsum habet velocem, id est affectionem ferventem, promptam, jucun-

A dam, quando de Dei præsentia gratiosa ejusque fruitione gloriosa habenda confidit ex consideratione bonitatis, caritatis, misericordiae beneficiorumque ejus. Ex quali affectione dixit Propheta : Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum ^{Ps. LXXXIII,} ^{3.} vivum. Porro, dum anima amorosa, ex consideratione propriæ defectuositatis et culpæ, ac difficultatum obtainendi salutem, formidat de suis periculis, pensans meliores se corruisse, tunc habet quasi tardum pulsum, id est lentum affectum.

Sextum signum carnalis amoris ecstati, est profunda cogitatio et sollicitudo versa ad interiora, ita quod taliter amorosus gerere videtur imaginem dormientis. Qui evigilare vix potest, nisi fiat ei mentio de dilecto ; cetera non advertit, quoniam tota sua cogitatio et affectio fixa est in amato. Sic anima ecstatische amorosa ita in Deo est fixa, quod vana et sacerularia verba non curat, nec otiosa advertit ; si autem de Deo sit sermo, mox quasi evigilans audit libenter, et de ipso fatur hilariter. C Væ igitur eis qui ad loquendum ac audiendum de rebus carnalibus ac mundanis, curiosis et vanis sunt prompti, ad loquendum vero ac audiendum de Deo ac rebus pertinentibus ad salutem sunt tardi. Hoc equidem signum est, quod in eis deficit amor Dei, regnatque amor mundi.

Septimum signum carnalis amoris ecstati, est, quod taliter amorosus quum videt rem rei amatæ consimilem, inflammatur, commovetur, et quasi insanire videtur. Pariformiter anima ecstatische amorosa, dum in vita præsenti Dei bonitatem atque dulcedinem experitur (quæ experientia, futuræ beatitudinis prælibatio quædam est ac summæ suavitatis quædam imago), mox alienatur, accenditur, et ad æternam felicitatem cum impetu sanctæ dilectionis afficitur.

Itaque, juxta evangelii hodierni doctrinam, in vera Dei ac proximorum caritate esse, permanere, proficere indesinenter curemus ac enitamur, omnemque carnalem abjiciamus amorem. Qui tanto est vi-

lior ac culpabilior, quanto intensior sive A Dulas : Sitio valde. Quumque abbas Bessarion orasset, discipulo suo dixit : Bibe de mari. Et dulcis facta est aqua maris. Et bibit abbas Dulas, hausitque parum de aqua illa in vase. Cui dixit abbas Bessarion : Cur implesti hoc aqua ? Respondit : Ne iterum sitiam. Cui dixit abbas Bessarion : Deus qui hic est, et ubique est. Alio tempore, idem Bessarion pedibus pertransivit fluvium magnum, et aqua non pertingebat nisi usque ad talos ejus. Iterum, præfatis abbatibus euntibus ad quemdam senem, venit sol ad occasum, dixitque abbas Bessarion : Obsecro, Domine, stet sol donec perveniam ad servum tuum. Et factum est ita. Ecce quanta agit Deus omnipotens pro suis amicis viris perfectis, spirituali amore ecstatio inflammatis ac roboratis.

B

SERMO TERTIUS

DE AMORE MULTIPLICI, ET DE FOEDITATE AC SIGNIS AMORIS CARNALIS.

IN novissimis diebus instabunt tempora periculosa, et erunt homines amantes se ipsos, cupidi, elati, voluptatum amatores magis quam Dei. II Tim. III, 1, 2, 4.

Ista sunt verba Apostoli, quæ nunc impleta videntur, atque quotidie adimplentur. In primitiva namque Ecclesia Christiani dilexerunt se ipsos ac proximos suos amore veraciter spirituali ac fervido, quia æternam salutem et gratiarum charismata quibus ad illam pertingitur, sibi ipsis ac aliis præcordialiter optaverunt, et pro eisdem acquirendis, conservandis ac perficiendis strenue et infatigabiliter laboraverunt. Sed, heu ! in fæcibus temporum horum caritas ista refriguit, et pro ea amor carnalis, privatus ac improbus corda hominum est ingressus, ita quod homines amant se ipsos in se, non in Deo, quia carnaliter, non spiritualiter amant se. Siquidem ea quæ carnem delectant et

*Matth.
xxiv, 12.*

C fovent, non quæ animæ prosunt, desiderant et exquirunt, videlicet temporales divitias, carnales delicias, humanos honores, lauta cibaria, curiosa ac superflua vestimenta, fabulationes vanas et frivolas, ludos, jocos, spectacula et choreas. Taliter se amare, est se false diligere veraciterque odire, juxta quod scriptum est : Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Qui enim amant se ita, ea sibi ipsis desiderant quæ eis maxime nocent, per quæ spiritualiter occiduntur, omni virtute et gratia Spiritus Sancti privantur, dæmonibus subjiciuntur, et tandem æternaliter condemnantur. Ecce qualiter amant se impii, utpote omnes qui sunt in peccato mortali, qui creaturis magis quam Creatori inhærent, afficiuntur, deserviunt.

D Præterea, ut sciatur quis amor sit bonus ac meritorius, et quis malus ac demeritorius, quis item indifferens, advertendum

Ps. x, 6.

quod quintuplex ponitur amor : est enim amor naturalis, socialis, mercenarius, carnalis et spiritualis. Omnis autem amor in quadam similitudine et communicatione unius cum alio fundari videtur. Amor itaque naturalis, est affectio animi qua eos qui nobis in natura aut naturalibus communicant seu propinqui sunt, vel in naturalibus donis eminentiores videntur, diligimus, ut parentes ac sobolem et cognatos, eos quoque qui ejusdem nobiscum sunt complexionis, et qui in naturalibus magis sunt gratiosi. Porro amor socialis, est affectio qua eos cum quibus familiarius ac frequentius conversamur, diligimus, ut collegas. Unde in Proverbiis scriptum est :

Prov. xviii, 24. Vir amicabilis ad societatem, magis erit amicus quam frater. Amor mercenarius, est affectio qua aliquid amamus seu cupimus, non propter commodum ejus, sed in quantum est utile nobis, sicut diligimus vestem, pecuniam, bruta. Hunc amorem quidam appellant amorem concupiscentiae, qui distinguitur ab amore amicitiae, quo aliquid amamus propter bonum ipsius, videlicet proximum ut salvetur. Amor carnalis est, quo aliquid propter carnalem delectationem, vel ob ea quae ad carnem spectant, amatur. Amor spiritualis est, quo Deum propter se ipsum, et intellectuales creature felicitatis capaces in Deo diligimus.

Deinceps omnium horum amorum, solus spiritualis amor infusus, qui caritas nuncupatur, laudabilis, virtuosus meritoriusque censetur, quia per eum Deo placemus. Amor vero carnalis vituperabilis est, fœdus et demeritorius; tamen inter conjugatos quodammodo admittitur et excusat, quia carnalis voluptas in actu matrimoniali per tria bona matrimonii honestatur, et a culpa immunis fieri perhibetur: sive per hujuscemodi voluptatem se possunt diligere, referendo tamen ad spirituale bonum eamdem. Porro amor naturalis ac socialis sunt indifferentes, quia nec boni nec mali moraliter; sed si ad finem laudabilem ac salutem referantur, et

A spirituali amore condiantur ac formentur, actus eorum meritorii fiunt. Quemadmodum enim amor naturalis ac socialis fit faciliter ac frequenter occasio et incitamentum carnalis amoris ac vitiorum, nisi prudenter regatur (nam unus sociorum trahere solet alium ad opera sua; et si se invicem incaute tangant aut tractent, carnalis affectio generatur); sic quilibet horum amorum si sapienter regatur, fit utilis, et spiritualem dilectionem valde accedit, fovet ac agilem facit, dum scilicet caritati B subjicitur, et ea formatur ac regitur. Unde homines spirituales qui etiam naturalem aut socialem ad invicem habent amorem, valde spiritualiter amant se mutuo, et ferventer orant pro invicem, et obsequiosi sunt simul, atque ad mutuam communicationem et subventionem promptissimi. Praefati ergo hi duo amores sapienter sunt ac sollicite gubernandi, ne generent mortem, sed ageant caritatem.

Praeterea amor mercenarius etiam, in se vocatur indifferens : nam exteriora ac temporalia diligere possumus propter commoda nostra, quum et propter nos credantur creata. Sed amor hujusmodi potest fieri excessivus, si propria commoda quæramus inordinate; et item laudabilis, si commoda nostra referamus ad gratiam ac salutem, et Dei honorem : ut si diligamus cibum, potum, vestem, pecuniam et jumenta, in quantum nobis necessaria sive utilia sunt ad vivendum ac serviendum Domino Deo. Servus quoque amat dominum suum, et dominus servum, mercenario hoc amore : dominus namque diligit servum propter obsequium, et servus dominum propter lucrum, loquendo de eis ut sunt servus et dominus; verum in quantum sunt homines christiani, debent se invicem spirituali amore diligere.

Insuper quæri potest, an liceat nobis mercenario amore diligere Deum. Videtur quod imo, quia possumus et tenemur eum diligere propter beneficia ejus, videlicet quia utilis et necessarius nobis est. Possimus quoque Deo servire propter nostram

utilitatem, videlicet ob mercedem æter-
Ps. cxviii, 112. nam, quum dicat Psalmista : Inclinavi cor
 meum ad faciendas justificationes tuas in
 æternum, propter retributionem. Unde de
Hebr. xi, 26. Moyse dicit Apostolus, quod respexit in
 remunerationem. Oppositum hujus vide-
 tur, quia Deo servire et diligere eum pro-
 pter propriam utilitatem et mercedem, est
 Deo uti et se ipso frui, hoc est Deum ha-
 bere pro medio et se ipsum pro fine. Ad
 hanc quæstionem quidam doctores respon-
 dent affirmative, alii negative ; verumta-
 men in sensu concordant. Nam servire Deo
 et diligere eum propter propriam utilita-
 tem ac mercedem principaliter atque fi-
 naliter, id est potius quam propter propria-
 iam Dei bonitatem, gloriam et honorem,
 perversem est : sive quidam doctores
 accipiunt amorem mercenarium, asseren-
 tes quod amor ille sit in se inordinatus et
 vitiosus. Sed Deo servire et eum diligere
 propter mercedem utilitatemque propriam
 minus principaliter quam propter ipsius
 bonitatem et gloriam, licetum est, quam-
 vis sit imperfectum, quum sit ibi quædam
 reflexio ad se ipsum. Porro, si homo ser-
 viat Deo et diligit eum propter beneficia
 ejus ac præmia, in quantum sine illis Deo
 servire, placere ac uniri non potest, ita
 quod pure atque totaliter refert ea ad
 Deum et ejus honorem ; tunc Deo servire
 et eum diligere propter beneficia ejus ac
 præmia, nequaquam perfectionem minuit
 caritatis, imo et auget, quia tenemur Deum
 etiam propter beneficia sua ac promissa
 amare.

Subinde, quia frequenter amor carnalis D
 spirituali amori se miscet, et sub specie
 spiritualis amoris quidam se amant carna-
 liter; ut discernantur isti amores ab invi-
 cem, aliquid de indiciis amoris carnalis
 tangendum est. Primum signum carnalis
 amoris, est inquietum desiderium exsi-
 stendi corporali præsentia cum dilecto si-
 ve dilecta : nam quoniam carnem carna-
 liter diligit, carni cupit uniri. Spiritualis
 autem dilectio, quoniam spiritualia respi-
 cit, quæ locum et tempus transcendunt,

A parum curat de corporali præsentia, nisi
 forte propter spiritualem profectum, sed
 sincero cordis intuitu ac tranquillo affectu
 dilectum contemplatur ac diligit, sive ab-
 sentem, sive præsentem. Secundum si-
 gnum carnalis amoris, est collocutio de
 vanis et inutilibus rebus, præsertim de
 magnitudine mutuæ dilectionis, verba adul-
 latoria aut lasciva miscendo. Tertium si-
 gnum, est corporalis contrectatio, insertio
 manuum, applicatio laterum, amplexus et
 oscula, contactusque uberum, atque simi-
 lia, ex quibus frequenter hinc inde libidi-
 nosi motus causantur, et quod horrendum
 est, resolutio seminis : quæ gravi non ca-
 rent culpa, quoniam causa eorum sponte
 admittitur. Sed ratio carnali mollitie et
 fœdo amore obtenebrata, in particulari
 non advertit nec judicat quod in generali
 indecentissimum esse cognoscit : imo hic
 amor talia efficit in occulto, qualia nec
 fateri nec fari audet amator in publico.
 Propter quod ait Apostolus ad Ephesios :
 Quæ in occulto fiunt ab eis, turpe est di-
 cere. Quartum signum, est quod carnalis
Ephes. v, 12. amator vult solus amari, et de facili suspi-
 catur alium plus amari quam se. Quintum,
 est pronitas invicem indignandi ac ira-
 scendi, iterumque placandi, quemadmodum
 pueri cito rixantur ac reconciliantur. Sextum,
 est datio seu transmissio munuscu-
 rum, quibus hic amor nutritur. Septimum,
 est fraternalè correptionis subtractio et mu-
 tuorum vitiorum palpatio sive laudatio, in
 tantum quod taliter se amantes, frequen-
 ter se mutuo juvant in defendendo sua
 peccata.

Vitet itaque Christifidelis omnem carna-
 lis amoris labem, effectum et notam, ne
 ratio sua veræ sapientiae luce privetur, vo-
 luntasque effeminata, spiritualis dilectionis
 sinceritate destituatur. Spiritus enim est
Joann. vi, 64. qui vivificat ; caro autem non prodest
 quidquam. Et qualiscumque sit dispositio
 carnis, quid est caro nisi caro ? — Legitur de
 quadam sanctissima femina, cujus manum
 quum tangeret suus confessor, et sensisset
 ex hoc stimulum corporis, femina illa au-

divit in spiritu vocem sibi dicentem : Noli me tangere. Ignorans quoque cur verba illa dicerentur ad eam, dixit ad confessorem : Pater, audivi in spiritu verba hæc, Noli me tangere. Tunc confessor propria conscientia tactus, dixit ei qualiter ex contactu manus ejus sensisset corporis motum ; atque ex tunc ipse vitavit talem contactum. Ex hoc patet quam caute et pure

A habere se debet Christifidelis circa omnem proximum suum, nec solum vir circa feminam, sed et masculus circa masculum, et mulier circa mulierem. Præcipue quoque dum quis incipit motum carnalem sentire, debet contactum dimittere. Similiter qui frequenter propriam fragilitatem ex contactu expertus est, debet eum semper vitare, ne illaqueat semetipsum.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

QUOMODO RELIGIOSI SATAGERE DEBENT UT SPIRITUALITER DIVITES FIANT,
ET NIHIL EIS DESIT IN ULLA GRATIA.

GRATIAS ago Deo meo semper pro vo-
bis in gratia Dei quæ data est vobis.
I Cor. i, 4.

Ex hodierna docemur epistola, quam ardentissime sanctus Apostolus spirituales filios atque discipulos suos dilexit, de quorum conversione, perfectione et gratia tam præcordialiter lætabatur, tamque devotissime Deo regratiabatur. Sic et omnis prælatus de gregis sibi commissi gratia et profectu debet intime gloriari et Deo regratiari, tanto amplius quo eos magis specialiter ac intense tenetur diligere ; ex eadem quoque caritatis radice, de uniuscujusque sibi commissi negligentia et ruita debet ex corde tristari. Hinc S. Joannes apostolus, in tertia sua Canonica, in sua ac omnium honorum prælatorum persona III Joann. 4 fatetur : Majorem horum gratiam non habeo, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. Nec istud solis præsidentibus competit ; sed unusquisque fidelis, quemadmodum proximos suos obligatur diligere sicut se ipsum, ita de proximorum suorum gratia et virtute, meritis et profectu gaudere debet in Domino, et gratias ei

B referre. Siquidem gratiarum actio, est præclarissima species laudis, et actio Deo valde accepta, exercitiumque divinum, angelicus actus et occupatio vere cœlestis : superni etenim cives Deo adorando, æterno et benedicto incessabiles immolant grates, laudes perennes. Per gratiarum actionem, supernorum fluenta charismatum ad proprium refluunt fontem, exuberantiusque inde derivantur ac diffunduntur in animam gratam. Hinc loquitur Augustinus : Quid melius animo geramus, ore promamus, et calamo exprimamus, quam Deo gratias ? Hoc nec dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest.

Consideremus ergo pro viribus omnem caritatem, pietatem et munificentiam Dei super omne genus humanum, et universa beneficia ejus impertita hominibus a principio mundi usque in præsens, et præser-tim quæ modo in tota præstat Ecclesia et nobis ipsis, propinquis, commissis et benefactoribus nostris ; et de omnibus istis D Deo ex totis regratiemur præcordiis. Bonitatem, sapientiam, omnipotentiam, mise-

ricordiam ejus in omnibus pro toto posse magnificemus, laudemus, admiremur ac veneremur, diligamus et vereamur.

Præterea consideremus qualiter sanctus Apostolus in præsenti epistola suos laudat

I Cor. 1,5. discipulos : In omnibus (inquit) divites facti estis in Christo, in omni verbo et in omni scientia, ita ut nihil vobis desit in ulla gratia. Videamus ergo an etiam nobis conveniat ista laudatio, vel quantum distamus ab ea. Primo ergo intueamur an spiritualiter divites simus in omni verbo, ita ut linguam nostram sciamus refrenare ac temperare in omnibus, atque in loquendo et etiam in tacendo congruum tempus, locum et modum servare ; item, an habeamus gratiam verbi cœlestis in consolando tentatos, afflictos, pusillanimes, mœstos, in corripiendo delinquentes, in exhortando pigrantes, in instruendo ignaros, in perterrendo præsumptuosos, in comminando duris et obstinati, ne aliquid horum facere præsumat qui gratiam id agendi non habet, quoniam scriptum est : Si est tibi sensus, responde proximo tuo : C alioqui sit manus tua super os tuum. Nihil minus unusquisque faciat ista pro posse suo, loco et tempore opportuno.

Insper videamus an divites simus in omni scientia, eorum videlicet quæ pertinent ad salutem et ad sacræ paginæ intellectum. Omnes quippe homines naturaliter scire desiderant ; sed in desiderio illo naturali multi negligenter, curiose, infructuose, imo et nocive se occupant, non solum sœculares, sed item religiosi, qui ad sciendum ea quæ Ordinis sui sunt et observantiam regularem concernunt, sunt tardi et defectuosi, atque ad sciendum impertinentia suæ vocationi, sunt studiosi, curiosi et fervidi. Multi quoque libentius legunt et student subtilia et scholastica aut historialia, quæ ingenium immoderate occupant, et a devotionis fervore, a salubri conscientiæ discussione impediunt, memoriam lacerant, quam libros devotionales monasticos, ex quorum studio diligenter inflammatu'r dilectio, nutritur devotio, et mens

A vere ac saluberrime illustratur ad inspiciendum ac deplorandum suos defectus, et excitatur ad emendationem et profectum in omnibus. Aliqui quoque studiis suis nimis diu insistunt, ita ut vix ab eis possint avelli dum spiritualiora ac magis debita sunt exercitia peragenda.

Quemadmodum ergo ceteri actus boni debitum virtutum circumstantiis sunt ornandi, ita et studium seu lectio, ut scilicet apto loco et tempore fiat cum discretione et recta intentione. Ea quoque studeamus

B quæ nostræ magis consonant vocationi, ex quibus in omni virtute et gratia nostræ professioni necessaria et accommoda amplius crescere, confirmari perficie valemus, sicut in Ecclesiastico legitur : Altiora *Ecclesiastico* legitur : Altiora ^{Eccl. iii,} 22-24. te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris ; sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt videre oculis tuis : ideo in supervacuis rebus noli scrutari multipliciter. Studeamus itaque non quæ magis delectant, non quæ curiositatem, vanitatem, loquacitatem, jactantiam nutriunt et inutiliter tempus consumere faciunt, sed quæ vere magis expeditunt. Nec obliviscamur quod dictum est : Maledictum studium quo negligitur divinum Officium. Imo ingratum est Spiritui Sancto quidquid ei obtuleris, neglecto eo ad quod teneris. Ea quoque quæ legimus, applicemus ad praxim, quia scienti bonum, et non facienti, peccatum ^{Jacob. iv,} 17. est illi.

D Deinceps inspiciamus pro posse an nihil desit nobis in ulla gratia, nobis videlicet necessaria ad salutem : an juxta Ordinis nostri regulam seu statuta digne Deo vivamus, idonee proficiamus ; an ea quæ Ordinis sunt, inviolate servemus. Puto quod in hac consideratione compellemus humilare et aspernari nos ipsos, et conversationem nostram pro nihilo reputare, magisque damnationem vereri quam vane præsumere aut nos ipsos jactare, eo quod a patrum nostrorum conversatione, a pu-

ra et inviolata Regulæ aut Statutorum observatione distemus ac deficiamus tam infinite. Videamus an nihil nobis desit in humilitate, sine qua Deo non possumus complacere. Si autem ex levi occasione, ad elationem, ad vanam gloriam incitamur, aut contra alios indignamur, et fratrems despicimus aut temere judicamus, multum nobis deest humilitatis. Conformiter examinemus nos, an nihil nobis desit in mansuetudine, patientia, fortitudine, justitia, obedientia, sobrietate, discretione, caritate, ceterisque virtutibus; atque, nisi fallor, in omnibus inveniemus nos defectuosos ac pauperes.

Quid itaque restat, nisi ut quotidie in nostro secreto coram Deo nos discutiamus, accusemus, corripiamus, defleamus, castigemus, confiteamur, satisfaciamus, atque in universis nos totis viribus emendemus? Ad quid venimus, assidue revolvamus; temporis infructuosam deduictionem vehementissime detestemur; orando, meditando, psallendo occupetur semper cor nostrum in Deo. Dominum Deum cum Propheta oremus: Deduc me, Domine, in via tua, et ingrediar in veritate tua; lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum; itemque, Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, et non dominetur mei omnis injustitia; rursusque, Notam fac mihi viam in qua ambulem; et, Doce me facere voluntatem tuam; ut tandem perfectionem adepti beatitudinemque sortiti, cum sancto viro grata ac hilari mente can-

A temus: Tenuisti, Domine, manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me. Quum enim præcepta Dei sciamus, et quid agendum sit nobis non ignoremus, quid necessariæ nobis sunt prætactæ orationes et eis consimiles, nisi quia ad bene ac meritorie operandum, cogitandum, appetendum, loquendum jugiter indigemus actuali motione et directione Spiritus Sancti, ope et protectione Altissimi, ut unctio ejus in cunctis nos doceat, et universa cum vera discretione agamus, errores et vitia atque malorum permixtiones quantum possibile est declinantes.

Ut autem hæc omnia a Deo impetrare possimus, cum omni humilitate et filiali fiducia confidamus in eo, et ejus auxilio incessabiliter innitamur. Ad ipsum suspireret cor nostrum, invocemusque eum, et indesinenter simus solliciti ne ipsum in aliquo offendamus, informationem quoque a superioribus nostris et sapientioribus liberter accipiamus. Unde et Climacus loquitur: Quicumque volunt discere Domini voluntatem et beneplacitum ejus, suas ipsorum voluntates et complacentias prius mortificare tenentur et debent, et in fide ac simplicitate absque malitia Patres suos aut etiam Fratres interrogare, et consulta benigne suspicere. Ut ergo nihil in ulla gratia desit nobis, infatigabiliter satagamus juxta nostræ professionis exigentiam efficaciter conversari, ad laudem Altissimi.

SERMO QUINTUS

QUOMODO DILIGENDUS SIT DEUS (QUEMADMODUM PRIOR DILEXIT NOS)
SUAVITER, SAPIENTER ET FORTITER.

IN his duobus mandatis tota lex pendet et Prophetæ. Matth. xxii, 40.

Quum caritas sit omnium finis ac regina virtutum, Scriptura divina ad ipsam

Duberrime nos cohortatur. Unde in evangelio hodierno Christus testatur quod tota lex Moysis, imo et Evangelii, et omnes Prophetæ pendent in duabus caritatis præ-

ceptis. Quorum primum est, ut Deus toto corde, tota anima, tota mente totisque viribus diligatur ; secundum, ut quilibet diligat proximum, hoc est omnem hominem viatorem, sicut se ipsum. In his duobus primis altissimisque mandatis tota lex et Prophetæ dicuntur pendere, quoniam universa præcepta, hortamenta, documenta, consilia, ad hæc duo ordinantur mandata, et virtualiter continentur in eis, quemadmodum conclusiones in primis principiis.

I Tim. 1, 5. Propter quod ait Apostolus : Finis præcepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta ; et iterum, Plenitudo legis est dilectio. Idecirco et nos omnia exercitia nostra, et quidquid propter Deum agimus et patimur, ad hoc finaliter referre debemus, ut in pura Dei ac proximorum dilectione crescamus ac perficiamur. De

Rom. XIII, 10. hac re dicta sunt multa valde in diversis sermonibus supra, hinc inde.

Deinceps, quum perfectio rationalis creaturæ sit, suo Creatori ordinate assimilari (propter quod Deus in veteri Testamento

Lev. XI, 44, 45 ; *xix.* 2 ; *xx.* 26. sæpe præcepit : Sancti estote, quoniam ego sanctus sum ; Christus quoque in Evangelio :

Matth. v, 10 : Estote, inquit, perfecti sicut et Pater vester cœlestis perfectus est ; et rursus ju-

Ibid. 44, 45. bet ut et inimicos amemus, persecutoribus benefaciamus, ut simus filii Patris cœlestis, qui pius et benignus est super iniquos, et beneficia multa largitur ingratis, impiis, perfidis et indignis), hinc sicut Deus dilexit nos, sic debemus et nos diligere Deum.

Porro, ut ait Bernardus, Deus dilexit nos tribus modis, videlicet dulciter, sapienter et fortiter : dulciter, quia nostram assumpsit naturam, et caritatem suam ad nos multis et evidentissimis nobis monstravit caritatis effectibus, signis ac beneficiis ; sapienter, quia sic naturam assumpsit humanam, quod non assumpsit peccandi pronitatem, nec aliquam contraxit aut fecit culpam, juxta quod Isaias prædixit : Iniquitatem non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Dilexit quoque nos fortiter, quia pro nobis pertulit

A mortem. Unde evangelista Joannes fatetur : Quum dilexisset suos qui erant in mundo, usque in finem dilexit eos. Plenum certe

Joann. xiii, 1. omni dulcedine, videre in carne Deum hominem, hominum conditorem. In carnis assumptione, nobis condescendit ; culpam vitando, nobis quid agere debeamus ostendit ; mortem sustinendo, Patri pro hominibus satisfecit. Ecce amator dulcis, consultor prudens, fortis adjutor. Ei secure nos credimus qui salvare nos scit, vult et potest. Dulciter igitur nos amavit, qui ad nos

B requirendos, redimendos, beatificandos, in hujus peregrinationis descendit exsilium. Sed huic affectioni junxit sapientiam, qua falleret dæmones, et patientiam, qua Deum Patrem placaret offensum : sic et nos affectionem nostram sapientia gubernare et patientia adornare debemus.

Præterea et nos his tribus modis debemus Deum diligere. Primo, suaviter, ne male allecti quacumque delectatione carnali, sæculari, inordinata, aut mundi honoribus, a Dei avertamur amore. Ideo monet Propheta : Delectare in Domino ; atque

Ps. XXXVI, 4. Apostolus, Gaudete in Domino. Noverant

Philip. iv, 4. sanctus Propheta et beatus Apostolus men-

tem humanam non diu posse sine delectatione consistere, nec delectationem carnalem ac spiritualem, sensualem et cœlestem, humanam et divinam se invicem compati aut pariter esse posse : ne ergo in nobis ipsis aut rebus creatis, caducis, vanis ac vilibus illicite delectemur, hortantur ut delectemur in Deo. Et mirum, quum

Deus sublimis et benedictus sit universis

D et singulis in infinitum pulchrior, dulcior, melior, amabilior, amœnior, convenientior, sapientior, ditior, potentior, perfectior, felicior, liberalior ac beneficentior, quod non maxime atque assidue delectamur in eo, in contemplatione, memoratione et amore ipsius, in laude et cultu ejus, in omni actu quo ipse honoratur ac colitur. Si delectamur in cibo et potu, in adspectu et colloquio hominum, in rebus materialibus, cur non multo plus in eo qui essentialiter et incircumscripibiliter dulcis

est, in spirituali gustu atque alloquo ejus, puta in psalmis, orationibus, meditationibus et lectionibus sacris? Magna est ergo imperfectio, tarditas, cæcitas cordis nostri, imo et infectio interioris palati. Propterea satagamus mentem ab omni inordinato affectu purgare, a pravis cogitationibus custodire, spiritualibus actibus semper et affectuose habere intentam.

Insuper, diligamus Deum sapienter. Deus etenim sapiens est et sapientia ipsa : ideo vult sapienter amari, ut sapientia caritatis affectum informet (ne indiscreto zelo agatur, præcipitet et fallatur), erroresque excludat, et bene sentiatur de Deo, quemadmodum scriptum est : Sentite de Domino in bonitate. Alioqui, ut ait Bernardus, facillime illudet spiritus erroris zelo tuo, si scientiam negligas ; nec habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam si possit efficere ut in ea incaute, et non secundum rectum rationis judicium, ambules.

Sap. i, 1. Unde *Ibid. vii, 28.* et alibi scriptum est : Neminem diligit Deus nisi qui cum sapientia inhabitat.

Amemus etiam Deum fortiter, ut nec prospera nec adversa a divini amoris sinceritate nos avertere queant, aut amoris sancti actum ac profectum in aliquo impedire. Imo quo plura occurrunt incitamenta corruendi a caritatis exercitiis atque profectibus, eo intensius ac frequentius cor nostrum ad Deum levare assuescamus, et in prosperis amplius quam in adversis metuere ac dolere. Sit itaque constans et fortis nostra dilectio, non cedens terroribus, nec succumbens laboribus. Non abducamur blanditiis, nec seducamur erroribus, nec frangamur injuriis. Sit fervens caritas nostra, ut omnem semper pigritiam, temorem ignaviamque excludat ; sit discreta, nec præcipitanter impellat ; negligentiam et omnem errorem devit ; sit fortis, ne præsentis vitæ adversitatibus terreatur. Dilige Dominum Deum tuum toto et pleno cordis affectu ; dilige tota mente, id est tota rationis vigilancia et circumspectione ; dilige tota anima, tota sci-

A licet intentione et exquisitione ; sed et tota virtute, ut nec mori pro Dei amore formides. Sit suavis tuo affectui Deus contra blandientes illecebras, contra dissoluciones, risus, jocos, ludos, cachinnos et confabulationes. Confortet te virtus Dei Christus, ut nec comminatione, nec adulacione, nec quocumque commoditatis tuæ intuitu relinquas justitiam, a veritate discedas, passioni aut pravæ machinationi consentias. Beati enim qui esuriunt sitiuntque *Matth. v, 6.* justitiam. Esto rectus corde coram Altissimo, quoniam rectus Dominus Deus noster, *Ps. xcii, 16.* et justus Dominus justitiam diligit, justos *Ps. x, 8.* amplectitur, et pro ipso zelantes deosculatur, roborat et tuetur.

B Amplius, sicut Deus dilexit nos gratis, videlicet non propter commodum suum, nec originaliter propter merita nostra, sed propter puram et incircumscribibilem suam bonitatem ; ita et nos eum gratis amemus, videlicet ob bonitatem ipsius immensam, non propter commoda nostra. Et si diligamus eum propter sua beneficia et C promissa, hoc sit non in quantum illa sunt nobis accommoda per respectum ad nos ipsos, sed in quantum sunt nobis necessaria per comparationem ad ipsum, videlicet in quantum sine eis Deum perfecte diligere, honorare et colere, aut plenarie frui eo non possumus : ut sic nos ipsos et omnia rectissime referamus ad illum, super omnia incomparabiliter intendendum, amandum, colendum, nec aliqua recuratione seu obliquitate ad nos refletcamur.

D Postremo, quia signum dilectionis est exhibitio operis, caritatem nostram sinceram et magnam ad Deum et proximos, per opera virtuosa sincere ac magnifice demonstremus, ut omne opus Dei reverenter ac fervide exsequamur ; sensus, linguam et cor jugiter refrenemus et custodiamus, ne Deum in aliquo offendamus, ne distractionem mentis caritatisque minorationem anima nostra incurrat ; atque ad hoc semper nitamur, ut quantum possibile est, simus actualiter ubique et semper Deo in-

tenti. Proximis quoque obsequiosi, favorabiles, benefici, pii exemplaresque simus. Ut autem ad actualem Dei unionem assiduum proficiamus, stet, juxta Climaci documentum, semper in porta cordis nostri aliqua

A cogitatio virilis, fortis, pervigil, non dormitans, cogitationes inutiles advenientes repellens, et mentem in Deo firmans. Hæc autem cogitatio potest esse ista aut similis : Volo semper Deo esse intentus.

SERMO SEXTUS

DE EFFECTIBUS ATQUE INDICIIS AMORIS ECSTATICI, DEQUE MULTPLICIBUS
AMORIBUS ALIIS.

DI^{LIGES} Dominum Deum tuum ex to-
to corde tuo, etc. Matth. xxii, 37.

Spiritualia per corporalia declarantur. Est autem amor quidam carnalis tam vehemens atque prædominans, quod merito amor ἐρως et ecstaticus appellatur, quia rationi amantis in tantum prædominatur, quod amantem a se ipso quasi totaliter alienat et in amatum transponit, transformat, defigit, in tantum ut ejus nequeat oblivisci, et amore illius crebro languescat, deficiat, imo interdum in amentiam quamdam labatur. Quum ergo Deus omnipotens, cuius bonitatis nullus omnino est finis, sit universis creatis infinite amabilior, non mirum si homines spirituales, devoti, saepe ad tantam divinæ dilectionis vehementiam perducantur, ut præ summi boni amore defluant a se ipsis, et per caritatis ardorem transformentur in Deum, et quasi in divinæ amabilitatis absorbeant abyssum, siveque divino amore vulnerentur, ac langueant, morianturque sibi ipsis et cunctis caducis, soli quoque vivant Creatori superdignissimo. Hujusmodi autem amor spiritualis vocatur ecstaticus, quasi extra se ponens et in Deum transferens amorous, ita ut cum Sponsa possit fate-

Cant. ii, 5. ri : Fulcite me floribus, quia amore langeo; itemque Caritate vulnerata ego sum;
Ibidem. Galat. ii, 20. et cum Apostolo, Vivo autem jam non ego,
vivit vero in me Christus.

Denique proprietates et effectus ac si-

B gna amoris spiritualis ecstatici, per effectus et signa ac proprietates amoris carnalis ecstatici sunt pandendi. Itaque primus effectus et primum signum amoris carnalis ecstatici, est concavitas oculorum, quoniam oculi sequuntur spiritus sese ad intra retrahentes atque ad locum aestimativæ concurrentes. Conformiter interiores oculi animæ spirituali amore ecstatico inflamatæ, profundantur ad intra in fundo seu intimo cordis, ab exterioribus se retrahentes, quoniam summum bonum et primum verum quod querit, quod contemplatur, cupid, amplectitur, omni secreto exstat secretius, intusque fulget ac invenitur. De quo loquitur Isaias : Vere tu *Is. xlvi, 15.* es Deus absconditus. Habet item anima taliter amorosa oculos intus sic profundos ad discutiendum se ipsam, ne quid cœlesti displicens Sponso in ipsa resideat, ut etiam occultos Sponsi accessus ac recessus advertat. Accedit etenim Sponsus, quando insolita aut ingenti illuminazione, inflammatione, consolatione, devotione mentem visitat, tangit, perfundit; recedit autem, quando hujusmodi dona subtrahit aut suspendit. Itaque qui incustoditi est cordis, dissolutus, verbosus vagusque sensibus, ab ecstatis spirituali amore procul est nimis.

Secundum signum et opus amoris carnalis ecstatici, est pulsus inordinatus. Taliiter equidem amorosi habent pulsum aut

nimis velocem, aut valde tardum : et hoc, secundum diversas apprehensiones de dilecto conceptas. Dum enim de ejus adeptione diffidunt, tardum habent pulsum ; velocem vero, quando de ejus adeptione confidunt aut certi sunt. Sic anima spiritualiter ecstatice amorosa, pulsum habet velocem, id est, promptum, lætum fervidumque affectum, quando de gratiosa Dei præsentia aut gloria ejus fruitione futura multum confidit. Ex quo affectu dixit

Ps. lxxxiii. Propheta : Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum. Tardum autem pulsum, id est lentum affectum, habet anima, dum in sua quasi ariditate relinquitur, et ex propriæ defectuositatis ac culpæ intuitu, atque ex difficultate obtinendi salutem, spiritualiter consternatur, et de suo veretur periculo, non ignorans meliores se corruisse.

Tertium signum et effectus amoris carnalis ecstati, est defectiva locutio, quia in taliter amorosis magnitudo affectionis verba intercidit atque abrumpt. Sic quoque ipsa intensissima affectio unum transponit et absorbet in aliud, quod plura simul loqui non vacat : imo in absentia, de se invicem multa concipiunt ; dum vero præsentes sunt, pauca loquuntur, et suos conceptus exprimunt imperfecte. Conformiter anima ecstatice amorosa, hoc modo locutionis alloqui solet Sponsum cœlestem, ut dum ait in Cantieis : Ego dilecto

Cant. vii. 10. Ibid. ii, 16. meo, et ad me conversio ejus ; itemque, Dilectus meus mihi, et ego illi. In quibus ratio supplere et exponere debet verba

Exod. iv, 14-16, 30 ; vii, 1, 2. ardantis affectus, quemadmodum olim eloquens Aaron loquebatur pro Moyse.

Quartum signum amoris carnalis ecstati, desiccatio est membrorum : nam ex vehementi cordis applicatione circa dilectum, multiplicantur spiritus in taliter amorosis, sicque interiorem desiccationem patiuntur et arefiunt in membris. Sic anima ecstatice amorosa, a carnali voluptate, libidinoso amore et concupiscentiis arefit, et desipit ei omnis caro.

Quintum signum amoris carnalis ecsta-

A tici, est lacrimarum parentia, ita quod nec mors propinquorum, nec damna rerum, taliter amorosos queunt mouere ad fletum. Sic animam spiritualiter ecstatice amorosam parum aut nihil contristat quæcumque terrena adversitas aut corporalis infirmitas, sed solum id quod cœlesti displicet Sponso, et quo ab ejus unione, præsentia, amplexu, osculo impeditur, quia ipsum super omnia incomparabiliter appretiatur, et cetera ejus comparatione parum attendit.

Sextum signum amoris carnalis ecstati, est profunda sollicitudo versa interius, ita quod taliter amorosus gerit quasi imaginem dormientis, vixque evigilat, nisi de dilecto sit sermo. Sic anima spiritualiter amorosa, circa Deum ita est sollicita, sic fixa, occupata, intenta in eum, quod exteriora, vana et sœcularia non advertit, nec quæ dicuntur libenter audit, nisi sit sermo de Deo et pertinentibus ad salutem. O quantum distant ab amore spirituali ecstati, qui promptiores sunt loqui et audire verba inutilia, vana, sœcularia, dissoluta, quam ædificatoria ac divina !

Septimum signum amoris carnalis ecstati, est, quod taliter amorosus, dum aliquem videt consimilem ei quem tam valide amat, inflammatur, concutitur, et quasi insanire videtur. Sic anima ecstatice amorosa, Deum in hac vita clare sicut in se ipso est contemplari atque gustare non valens, dum eum in suis effectibus experitur, eumque prout in hac vita fieri potest, gratiore contemplatur ac dulciter sapit (quæ experientia ac degustatio, futuræ beatitudinis

D aliqualis prælibatio est et quædam imago), protinus inflammatur, alienatur, atque ad futuram felicitatem intenso caritatis fervore afficitur.

Ecce ex iis spiritualis amoris ecstati, proprietatibus, indiciis et effectibus perpendamus quoque in caritate proficerimus, quantum caritati ecstatiæ approximaverimus ; et si ab ea multum distamus, contristemur de hoc et festinemus ad eam, simus jugiter introversi, coram Deo solliciti, intus et extra custoditi.

Præterea multiplex ponitur amor : est enim amor carnalis, amor naturalis, amor socialis, amor mercenarius, et amor spiritualis, divinus, infusus. Amor carnalis est, quo aliquem propter carnalem delectationem, vel maxime quantum ad ea quæ carnis sunt, diligimus. Amor naturalis est, quo aliquem propter naturæ similitudinem, aut naturalem propinquitatem, aut convenientiam talem, amamus. Amor socialis est, affectio qua eos cum quibus familiarius aut frequentius conversamur, diligimus. Amor mercenarius est, quo aliquid amamus, non propter ipsius commoditatem, sed nostram, puta in quantum est utile nobis. Amor spiritualis est, quo Deum primo et maxime propter suam propriam bonitatem, deinde rationales ac intellectuales creaturas atque nos ipsos in Deo, secundum Deum et propter Deum diligimus. Inter omnes istos amores sola spiritualis dilectio est per se virtuosa, meritoria et Deo accepta. Amor vero carnalis detestabilis est et foedus, præsertim in religiosis, qui spirituales vocantur et esse tenentur. Alii amores indiferentes esse dicuntur : qui tamen facile fiunt carnales, nisi diligens adsit custodia cordis.

Postremo, signa amoris carnalis sunt hæc : inquietum desiderium corporalis præsentiae, collocutio de vanis et inutili-

A bus rebus, potissimum de magnitudine mutuae dilectionis; corporalis quoque contractatio, insertio manum, applicatio laterum, amplexus et oscula, et indecentes ac impudici contactus, ex quibus frequenter sentiuntur motus lascivi, stimulatio foeda, imo sæpen numero, quod horrendum est, calefactio periculosa ac resolutio seminis : quæ non carent culpa enormi, quum causa eorum spontanee admittatur; item pronitas mutuo indignandi, irascendi, et rursus placandi, collatio munusculorum, B et exclusio comparis, quia amator carnalis vult solus amari.

Fugiamus ergo hunc carnalem cum suis signis effectibusque amorem, et naturalem ac socialem, mercenarium quoque amorem ordinemus ad amorem divinum. Et ne quis sub specie spiritualis amoris fal-latur amore carnali, eum sub specie spiritualis amoris admittendo, ex præinductis perpendat signis et effectibus amoris carnalis, an amor suus vere spiritualis existat. Quod si quis aliquem spiritualiter C diligit, et aliquid de sensuali affectione habeat admixtum, separet pretiosum a vili, *Jer. xxv. 19.* et quidquid carnalis foeditatis est, extirpare non differat, ne modicum venenum paulatim serpens, inficiat totum et perimat caritatem. Sit ergo affectio nostra omnis ordinata, spiritualis et pura, ad laudem et gloriam Omnipotentis. Amen.

DOMINICA XIX POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

RENOVAMINI SPIRITU MENTIS VESTRÆ. Ephes. iv, 23-28.

A POSTOLUS in præsenti epistola ad in-
ternam nos admonet puritatem ac
tranquillitatem, et ait : *Renovamini spiri-
tu mentis vestræ*, id est, novum ac spiri-
tuale esse acquirite in superioribus viri-
bus animæ vestræ, gratiam ac virtutes
accipiendo a Deo aut in eis proficiendo.
Ideo quasi expositorie subditur : *et indui-
te novum hominem*, id est, similitudinem
Christi assumite, ejus sequendo vestigia :
Rom. xiii, 14.

unde alibi ait Apostolus, Induimini Domi-
num Jesum ; *qui secundum Deum creatus
est*, id est, a Deo seu operatione divina, vel
secundum beneplacitum Dei formatus est,
in justitia et sanctitate veritatis, id est
in vera justitia ac sanctitate. Quas Christus,
secundum quod homo, accepit in
ipso incarnationis momento : nam anima
ejus, in omni gratia, sapientia, virtute,
dono, fructu et beatitudine essentiali per-
fecta creata est.

Sap. 1, 11. *Propter quod deponentes mendacium
omne, puta jocosum, et officiosum, et
præsertim perniciosum, quod est mortale
peccatum, de quo Sapiens ait : Os quod C
mentitur, occidit animam ; et in Psalmo,
Ps. v, 7. Perdes omnes qui loquuntur mendacium ;
*loquimini veritatem unusquisque cum pro-
ximo suo*, id est non nisi verba veracia
quæ expedit dici : unde apud Zachariam
Zach. viii, 19. inducitur, Pacem tantum et veritatem di-
ligite ; *quoniam sumus incicem membra*,
id est per fidem et caritatem conjuncti,
atque ad idem mysticum corpus Ecclesiæ*

A pertinentes, ad subventionem quoque mu-
tuam obligati.

Irascimini, et nolite peccare. Hoc ex
Psalmo acceptum est. Et multipliciter po-
test exponi, secundum quod ira variis mo-
dis accipitur. Si enim sumatur pro motu
primum primo seu pure naturali, non est
peccatum, siveque permissive dicitur, « ira-
scimini » ; additur tamen, « et nolite pec-
care », quatenus ira illa non permittatur
procedere, ne fiat culpabilis. Secundo su-
mitur ira pro motu subito, ex humana in-
firmitate et poena peccati prodeunte, qui
est veniale peccatum. Procedit namque ex
aliqua apprehensione, nec rationis exspe-
ctat judicium. Et ita quod dicitur, « ira-
scimini », non est exhortatio irascendi,
sed consilium atque remedium iram vin-
cendi : nam subditur, « et nolite peccare ». Tanquam dicat : Si talis in vobis oritur
ira, non ei consentiat ratio, sed per re-
ctum judicium ac mansuetudinem repre-
mat eam. Tertio, sumitur ira pro motu
rationem sequente, quo contra propria vel
aliena peccata movemur, optando vindi-
ctam juxta rationis censuram. Et ista est
ira per zelum, estque laudabilis, faciens
actum virtutis robustius exsequi : quam
virtuosi frequenter sponte assumunt. De
qua dicit Gregorius : Tunc robustius ratio
contra peccata erigitur, dum ei ira subita * subdita
famulatur. Siveque admonendo nunc dici-
tur, « irascimini » ; additur vero, « et no-
lite peccare », quia et ira hæc magno

moderamine indiget, ne excessive ferveat, aut majorem inferat ultionem quam culpa meretur.

Sol non occidat super iracundiam vestram, id est, si inordinatus aliquis motus iræ in vobis nascatur, non tamdiu perseveret in vobis quousque sol iste visibilis perveniat ad occasum, sed ante noctis adventum tollatur. Vel, Sol justitiae, scilicet Christus, aut certe sol intelligentiae, id est lux seu judicium rationis, « non occidat super iracundiam vestram », id est, a vobis non elongetur, nec separetur propter iræ vestræ excessum. *Nolite locum*, id est ingressum ad cor vestrum, aut mansio-
nem in eo, *dare diabolo*, ejus suggestionibus consentiendo, aut ad pristinas iniquitates redeundo. Hinc subditur :

A *Qui furabatur ante suam conversionem aut confessionem, jam non furetur*, ne recidivando ingratus sit Deo, graviusque offendat, quoniam vulnera repetita plus nocent. Furari quoque est contra præceptum Decalogi : ideoque ex suo genere est peccatum mortale. *Magis autem laboret Exod. xx, 15.*
operando manibus suis quod bonum est, id est, opera exteriora licita pro pretio faciat, *ut habeat aliquod bonum temporale unde tribuat necessitatem patienti*, id est, indigentibus eleemosynam aut succursum impendat de labore manuum suarum : quod valde sanctum et meritorium est. Unde in B Actibus ait Apostolus : *Omnia ostendi vobis*, *Act. xx, 35.* quia sic laborantes oportet suscipere infirmos, et meminisse verbi Domini Jesu : *Quia beatius est magis dare quam accipere*.

SERMO PRIMUS

DE RENOVATIONE SPIRITUS ; ET DE MENDACIO, IRA FURTOQUE VITANDIS.

RENO VABITUR *ut aquilæ juventus tua*. Ps. cii, 5.

Ista, ut fertur, aquilæ est natura, quod tempore senectutis suæ superius labium suum per modum unci in tantum excrescit, quod nec os aperire, nec cibum sumere potest. Propter quod tandem fame senioque afflita, ex naturali industria labium collidit ad petram, deponitque uncatum, quo sumptio cibi impeditur : quo facto, ad valetudinem pristinam reparatur per sumptionem escarum. Sic anima rationalis, mole hujus gravissimi corporis atque terrenæ inhabitationis occupationibus ac necessitatibus prægravata, et a divinorum contemplationibus impedita, per vitiosam quoque conversationem spiritualiter inveterata, ad Christum, qui lapis angularis ac petra vocatur, deponit gravedinem istam ac senectutem, id est, Christi virtutes considerando ac imitando, ejus doctrinis in-

Ephes. ii,
20 ; I Cor.
x, 4.

C tendendo atque ipsius obtemperando præceptis, a carnalibus desideriis, ab exterioribus occupationibus, a necessitatibus viæ præsentis ac miseræ carnis, quantum potest se abstrahit, spiritualibus vacat orationibus meditationibusque devotis, contemplationi cœlestium et summi boni dilectioni ferventi intenta est : siveque instar aquilæ renovatur ejus juventus, id est, per gratiam, virtutes ac dona Spiritus Sancti, per exercitia virtuosa, per divinorum contemplationem ac ceteros actus præactos, D spiritualiter renovatur, reviviscit, ornatur, splendida ac robusta efficitur. Hoc itaque est primum ac præcipuum documentum quo in præsenti epistola nos informat Apostolus. Unde ad Corinthios testatur : *Licet il Cor. iv, 16.* *is qui foris est, noster homo corrumpatur*, id est caro mortalis, quæ quotidie tendit ad mortem ; tamen *is qui intus est, id est anima rationalis, renovatur de die in diem*.

Studeamus ergo quotidie in præfatis virtutibus actibusque earum proficere, et per orationes ac sanctas meditationes mentes nostras ad Deum frequenter levare, ad cœlestem patriam adspirare, ad æternam atque plenissimam illam felicitatem et gloriam affici, quatenus intuitu et amore Domini Dei nostri et spiritualium æternaliumque bonorum, vilescant nobis universa carnalia et terrena, sivecum Isaia *Ies. xxvi, 9.* propheta dicamus Deo : Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritus meus in præcordiis meis ; de mane vigilabo ad te. Sed, proh dolor ! multi jam sunt Christiani, si tamen Christiani, qui totum diem ita expendunt, quod raro aut nunquam cogitant de Deo et sua salute, et vix unam legunt Orationem dominicam ; sic quoque vadunt dormitum absque discussione conscientiæ suæ et absque devotione, ut bestiæ. Quam rationem daturi sunt isti Domino Deo de omni hora seu tempore eis impenso ?

Secundo nos docet Apostolus in *Ephes. iv, 25.* senti epistola, ut vitemus omne mendacium. Unde S. Hieronymus quum ageret in extremis, suis præcepit discipulis : Non sit inter vos mendacium ; omnis mendax est abominabilis Deo. Deus namque est veritas, et veritati contrariatur omne mendacium : hinc omne mendacium est peccatum. Nullo modo licet mentiri, nec debet homo quasi ex humilitate asserere se fecisse vitium quod non fecit. Propter quod loquitur Augustinus : Quum humilitatis causa mentiris, et quod non fecisti fecisse te dicas, si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris. Verumtamen licet et expedit interdum veritatem celare, et per quamdam industriam ac circumlocutionem abscondere, ut aliquis a periculo liberetur, quemadmodum Augustinus iterum fatetur : Aliud est mentiri, aliud verum occultare, sicut aliud est falsum dicere, aliud verum tacere : ut si quis non velit ad mortem prodere hominem, paratus esse debet occultare verum, non dicere falsum, ut neque prodat, nec

A mentiatur, neque occidat animam suam pro alterius corpore.

Praeterea triplex est mendacium, puta : jocosum, quod dicitur causa solatii ; et officiosum, quod dicitur causa alicujus utilitatis sine damno alterius : ut si quis dicat non esse in domo hominem qui queritur ad mortem, qui tamen est ibi. Tertium est mendacium perniciosum, quod dicitur causa nocimenti alterius, vel in se ipso contrarium est veritati fidei christianæ aut eorum quæ directe pertinent ad B salutem : et istud mendacium est mortale peccatum, quia contrariatur veritati divinæ et caritati atque justitiæ. Alia duo mendacia non sunt ex suo genere peccata mortalia, sed assiduitate et immoderata complacentia seu libidine mentiendi, mortalia fieri possunt et fiunt, præsertim quum Ecclesiasticus dicat : Melior est fur quam assiduitas viri mendacis.

Eccli. xx, 27.

Denique, etiam coram hominibus valde honestum et exemplare est ut homo sit jugiter verax in verbis, ita quod scienter non proferat falsum, sed verbum suum sit quasi juramentum suum. Verumtamen si quis dixit aut et juramento firmavit se facturum quod divino prohibetur præcepto, non debet verbum tale implere. Nec fit mendax non implendo, sed dicendo sive jurando : nam eo ipso quo dicit seu jurat se facturum quod non licet, tenetur non adimplere. Praeterea, quum mendacium sit falsa verborum prolatio intentione fallendi, constat quod si quis dicat aliquod falsum quod æstimat esse verum, non mentitur D formaliter, sed materialiter tantum. Similiter si dicat aliquis verum quod putat falsum, quamvis materialiter verum dicat, formaliter tamen mentitur et peccat. Tollat igitur unusquisque a se pessimam consuetudinem mentiendi, quæ vitiosa est et damnabilis valde, præsertim dum quis se in suis peccatis false excusat : quod est non solum mendacium, sed propriæ quoque iniquitatis defensio, quæ (secundum Bernardum) est iniquitas maxima et negatio contra Deum omnipotentem, potissi- *Job xxxi, 28.*

mum quando ex ea sequitur aggravatio injusta alterius. Omni itaque fugato mendacio, loquatur unusquisque veritatem cum proximo suo, nec quamlibet veritatem, sed loco et tempori congruentem, causæ ac personæ convenientem, quum Salomon dicit :

Prov. xv, 23. *Ephes. iv, 29.* Sermo opportunus optimus est. Itemque Apostolus : Omnis (inquit) sermo malus ex ore vestro non procedat, sed qui utilis est ad ædificationem, ut det gratiam audienti. Maxime ergo cavenda sunt verba detractoria, rixosa, lasciva ac scandalosa.

Ibid. 26. Tertio docet Apostolus ut sic irascamur quod nec peccemus, nec in ira perseveremus, hoc est, ut iram per vitium quæ rationem prævenit et perturbat, vitemus, et iram per zelum cum grandi moderamine habeamus, nec excedamus in ira. In qua duplicit homo excedit : primo, si ira nimium inardescat, quia sic rationis judicium impedit valde ; secundo, si gravorem velit inferre vindictam quam illata meretur injuria : quod est contra justitiam. De hac materia, quoniam in diversis sermonibus dicta sunt plura, pertranseo.

Ibid. 27. Quarto docet Apostolus ut non demus locum diabolo, sed orando, jejunando, documenta, præcepta et exempla Christi pensando, viriliter resistamus cunctis temptationibus ejus, nec patiamur corpora nostra ac corda, Spiritui Saneto in templum ac habitaculum consecrata, fieri dæmonum loca. Omnia equidem dæmonis tentamenta mendosa sunt, et quidquid suggerit ordinat ad fallendum. Propter quod ait Sal-

Joann. viii, 44. vator : Diabolus in veritate non stetit, quia veritas non est in eo ; quum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quoniam mendax est, et pater ejus, puta menda- cii. Ideo loquitur Augustinus : Quemadmodum Deus Pater genuit filium veritatem, sic diabolus lapsus genuit quasi filium ipsum mendacium. Unde si aliquando verum quid dicat, non nisi ad falsitatis confirmationem id ordinat, dicente Chrysostomo : Concessum est diabolo aliquando dicere verum, ut mendacium suum rara

A veritate commendet. Ex quibus omnibus innotescit, quod sicut veritatem semper loquendo fit homo filius Dei, sic assidue mentiendo filius fit diaboli.

Quinto docet Apostolus ne quis furetur, *Ephes. iv, 28.* quia furari ex suo genere est peccatum mortale. Tamen interdum est veniale, propter actus imperfectionem, aut damni illati parvitatem : ut si quis alteri pomum furetur, præsertim dum probabiliter putat id domino rei parum aut nil displicere ; alioqui non excusaretur a gravi culpa.

B Quod si furtum omne vitandum est, multo plus detractio : quæ gravior culpa est furto, quoniam majus nocumentum proximo infert quam furtum, utpote carentiam bonæ famæ, quæ præferenda est exteriori substantiæ. Maxime vero semi-natio discordiæ est vitanda, quoniam au-fert concordiam, pacem et caritatem, quæ tam famæ quam substantiæ sunt anteponendæ : sicque seminatio discordiæ est gravius vitium quam ipsa detractio. Idcirco Salomon loquitur : Detestatur anima *Prov. vi, 16.* mea eum qui inter fratres seminat discordias. Vitemus ergo universa hæc vitia. Et quod ineffabiliter virtuosum est, ita de *Ephes. iv, 28.* laboribus manuum suarum vivere studeat Christianus, ut etiam inde valeat indigenibus subvenire : quemadmodum abbas Joannes Cassianus describit, quod suis temporibus et ante, monachi in Ægypto ac alibi de laboribus manuum suarum vi-xerunt, et quidquid eis superfuit, captivis, egentibus ac infirmis miserunt.

Legitur de illustrissimo duce Godefrido D de Bolonia, quod diligentissimus fuit veritatis amator, in tantum quod legitur nunquam fuisse mentitus. Quumque tempore suo Christiani obtinuerint sanctum sepulcrum ac Terram sanctam, ad quod ipse strenuissime juvit, fecerunt eum regem Jerusalem Terræque sanctæ. Verumtamen ex maxima humilitate, nunquam ferre voluit regium diadema, dicens se nequaquam velle auream ferre coronam illo in loco ubi Dominus suus Christus Jesus, unigenitus Filius Dei, spineam portavit coronam.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

ASCENDENS JESUS IN NAVICULAM, TRANSFRETAVIT. Matth. ix, 4-8.

MATTHÆUS evangelista sanctissimus, in *Matth. viii,* ^{28 et seq.} evangelio hodierno describit qualiter Christus paralyticum quemdam curavit, qui pene omnium perdiderat usum ac motum membrorum, et ait : *Ascendens Jesus in naviculam, transfretavit per mare Galilææ, et venit in civitatem suam, puta Capharnaum :* quæ dicitur civitas Christi, non quia in ea conceptus aut natus sit, sed quia in ea frequenter fuit, habitavit, prædicavit ac multa peregit mi-

stus cordium est inspector; *dixit paralytico: Confide, fili,* id est, spera te adeptum corporis sanitatem : imo majora recipies. Nam subditur : *remituntur tibi peccata tua,* propter quæ forsan sustinuit paralyticus hic ægritudinem istam. Sciendum vero, quod antequam Christus dixit paralytico verba hæc, infudit ei displicantiam seu contritionem quamdam culparum suarum : non enim dimittuntur adultis sua peccata, nisi poeniteant, seu absque prævia contritione eorum.

Et ecce quidam de Scribis, id est legisperitis seu doctoribus Judæorum, quorum Scribarum multi tunc aderant, ut legitur apud Lucam : qui magis venerunt ex curiositate et animo insidiandi ac calumniandi, quam desiderio proficiendi; *dixerunt intra se,* id est cogitaverunt (cogitatio namque est interior locutio) : *Hic blasphemat,* id est, Deo contumeliam facit, usurpando sibi quod Dei est, videlicet dimittere culpas. Dixerunt enim in cordibus suis, secundum Lucam : *Quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus?* Quoniam ergo putabant Jesum esse hominem purum, imposuerunt ipsi crimen blasphemiae, eo quod dixit, « *remituntur tibi peccata tua* », quum tamen non dixerit, *Dimitto tibi peccata tua,* sed, « *remituntur* » : quod etiam unus alius posset dicere peccatori, si Deo revelante sciret illum veraciter poenitere. Verum Scribæ isti ex invidia traxerunt verba Christi ad partem reprehensibiliorem, non ad pium intellectum : ut moris est perversorum, qui pro

*Luc. v, 17.**Ibid. 21.*

Marc. ii, 3. *Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto,* id est, habitatores aliqui urbis Capharnaum, cognito reditu Christi, statim portaverunt ad eum in lecto paralyticum unum, ut eum curaret. Et ut *Marc. ii, 4.* *Marc. ii, 3.* *Marc. ii, 4.* *Luc. v, 19;* que ut Lucas testatur, quum domum in qua Jesus prædicavit, præ multitudine audiентium ingredi non valerent, ascenderunt tectum, et facto in eo magno foramine, per tegulas submiserunt paralyticum istum in lecto ante Jesum, per funes, ut creditur. *Et videns Jesus oculo interiori, fidem illorum qui adduxerunt hunc ægrum :* quorum magna fides in exterioribus eorum actibus relucebat, sed Chri-

Cata dimittere, nisi solus Deus? Quoniam ergo putabant Jesum esse hominem purum, imposuerunt ipsi crimen blasphemiae, eo quod dixit, « *remituntur tibi peccata tua* », quum tamen non dixerit, *Dimitto tibi peccata tua,* sed, « *remituntur* » : quod etiam unus alius posset dicere peccatori, si Deo revelante sciret illum veraciter poenitere. Verum Scribæ isti ex invidia traxerunt verba Christi ad partem reprehensibiliorem, non ad pium intellectum : ut moris est perversorum, qui proprieores sunt reprehendere quam emendare. Nihilo minus Christus verus Deus, per verba hæc insinuavit se divina auctoritate huic infirmo peccata sua dimittere. Præ-

terea advertendum, quod tribus modis blasphemia in Deum committitur : primo, quando ab eo negatur quod ei convenit; secundo, dum ei attribuitur quod sibi non competit; tertio, quando id quod Dei est aliquis sibi usurpat : sicque Scribæ impo-
suerunt Christo crimen blasphemiae.

Et quum vidisset Jesus, id est, mente intuitus esset, cogitationes illorum, dixit eis : Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris, imputando mihi blasphemiam,

*Joann. viii, qui indesinenter honorifico Patrem meum
49. æternum ? Sic Salvator divinitatem suam*

monstravit, cordium reserando arcana. Subinde probat eamdem per grande miraculum. Quid est facilius dicere, id est dicendo efficere, istud videlicet quod remittuntur tibi peccata tua, an dicere cum effectu, Surge, o paralytice, et ambula omnino sanatus ? Ut autem sciatis quoniam, id est quod, Filius hominis (noverant turbæ quod per Filium hominis intellexit se ipsum, quia communiter ita expressit se) habet potestatem in terra, id est in hominibus qui demorantur in terra vel in loco peregrinationis præsentis, dimittendi peccata, secundum quod Deus est, per auctoritatem primam ac principalem, ita quod operari possit in anima, maculam culpæ per nitorem infusæ gratiæ auferendo. Loquitur quippe nunc Christus de potestate sua divina, increata, immensa : aliter argumentum istud non videretur concludere. Tunc ait paralytico. Hoc verbum interponit Evangelista. Christus enim adjecit : Tibi dico, paralytice, surge sanus de lecto quo jaces, tolle lectum tuum, in signum quod plene curatus es, et vade in domum tuam.

Sed quæritur, quomodo ista argumentatio valeat, quum utique majus sit animam a peccato curare, quam corpus in-

A firmum sanare. Dicendum, quod Christus intendit probare utrumque soli omnipotenti Deo posse competere. Nam quamvis paralysis naturaliter possit curari, et item miraculose per virtutem infusam seu homini præstitatam, tamen tam imperialiter, instantanee ac auctoritative eam curare, non competit nisi divinæ potentiae. Ideo Christus ostendendo se taliter posse curare paralysim, ostendit se etiam posse dimittere culpam et esse Deum.

Et surrexit paralyticus jam sanatus, et abiit in domum suam cum gaudio vehementi. Videntes autem turbæ tantum miraculum, timuerunt. Cur non potius exultaverunt, quum valde delectabile sit nova, præsertim facta miraculosa, videre, propter quæ videnda multi remote discurrunt ? Objectum quoque timoris est malum : istis autem non malum, sed bonum objiciebatur videndum. Et respondendum, quod ex isto prodigio perpenderunt Christi sanctitatem ac dignitatem, quem licet nondum credebant Deum, tamen tenebant C eum esse virum sanctissimum, divina virtute agentem : sicque Christi sanctitate pensata, propriam quoque defectuositatem et culpam consideraverunt, quia opposita juxta se posita clarius innotescunt; sicque ultionem divinæ formidabant justitiae, et se ipsos abhorruerunt, Christi quoque præsentia se reputabant indignos, et eum offendere verebantur. Et glorificaverunt, id est, gloriosum, pius ac omnipotentem esse professi sunt, Deum, qui dedit potestatem talem hominibus, scilicet faciendi miracula. Cur non dixerunt singulariter, Qui dedit potestatem talem homini huic ? Dicendum, quod forsitan intendebant ponere plurale pro singulari; vel nondum putabant majorem potestatem datam Christo, quam Moysi et Prophetis.

SERMO SECUNDUS

DE SPIRITALI COMPARATIONE NAVIS ET ECCLESIAE, MARIS ET MUNDI,
TRANSFRETATIONIS VITÆQUE PRÆSENTIS.

IMPII quasi mare fervens quod quie-
scere non potest. Is. LVII, 20.

Qualiter per navem possit intelligi crux Christi ac pœnitentia, monastica quoque religio, itemque Ecclesia, crebro prætatum est; nunc tamen plenius est tangendum quomodo per navem designetur Ecclesia. Itaque navis est vehiculum ligneum quo homines deferuntur per aquas; ita Ecclesia est vehiculum per quod fideles transferuntur per sæculum istud nequam, ad portum salutis æternæ patriamque cœlestem. Nec aliquis potest evadere pericula sæculi, neque salvari, nisi in Ecclesia existendo: quod significatum est per arcam Noe, quæ apertissima fuit figura Ecclesiæ,
Gen. vii, 23. extra quam nullus hominum temporis illius evasit demersionem in aqua. Nec sufficit in Ecclesia permanere per fidem
Jacob. ii, 26. dumtaxat, quoniam fides sine operibus mortua est; sed oportet quoque per caritatem et divinorum observantiam præceptorum in Ecclesia perseverare, sicut
Matth. xix, 17. ait Salvator: Si vis ad vitam ingredi, ser-va mandata.

Nec mirum quod Ecclesia navis vocatur, quum quilibet vir perfectus possit communis populi navis dici. Legitur enim
IV Reg. ii, 11, 12. quarto Regum, quod dum Deus omnipo-tens tolleret ac transferret beatissimum Eliam prophetam in paradisum in igneo curru, Eliseus clamavit ad ipsum Eliam: Pater mi, pater mi, currus Israel et auriga ejus. Quod non est intelligendum quasi per currum Israel intellexerit Eliseus igneum currum in quo transferebatur Elias; sed per currum Israel intellexit Eliam, quem etiam per aurigam Israel intellexit. Unde
Ibid. xiii, 14. et postea, ægrotante Eliseo ad mortem,

A venit ad eum rex Israel, flevitque coram eo, dicens: Pater mi, pater mi, currus Israel et auriga ejus. Itaque tam Elias quam Eliseus appellatus est currus Israël, hoc est Israeliticæ plebis, quoniam per modum currus portavit unusquisque eorum populum illum, defectus plebis illius supportando, pro ea rogando, eamque ad finem salubrem pro posse vehendo; et sicut auriga dirigit equos, sic ipsi sua discretione direxerunt populum illum ad meliora. Nec dubium quin hoc modo Moy-ses, Josue, David, ac alii quidam, fuerunt currus Israel et ejus auriga. Porro in novo Testamento, potissimum Christus, deinde summus ac plenus et universalis ejus vi-carius gloriosissimus Petrus, et aliquo modo ceteri sancti Apostoli, fuerunt currus populi christiani et ejus auriga; eademque ratione possunt vocari navis populi hujus et gubernator ipsius.

Præterea, vehiculum istud sive navi-gium recte ligneum nuncupatur, quoniam ex fidelibus constat hominibus, quorum C unusquisque lignum seu arbor vocatur, quemadmodum apud Matthæum ait Joannes Baptista: Jam securis ad radicem ar-boris posita est: omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur. Unde homo virtuosus comparatur arbori pulchræ ac fructuosæ, jux-ta illud in Psalmo: Erit tanquam lignum Matth. iii, 10.
Ps. i, 3. quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tem-pore suo; et rursus, Justus ut palma flo-rebit. Propter quod sanctus David, non D præsumptuosa, sed grata ac humili mente de se ipso disseruit: Ego autem sicut Ps. xi, 10.
Ps. xcii, 13. oliva fructifera in domo Dei, speravi in

misericordia Dei in æternum. Imo et Christus se ipsum dixit viride lignum, quando bajulans sibi crucem exivit, et mulieribus *Luc. xxiii.*, ipsum plangentibus ait : Filiæ Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete et super filios vestros ; quia si in vi-ridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet ? *28, 31.*

Secundo, Ecclesia dicitur navis, quoniam sicut navis continue est in aqua, et partim tincta ea, ita Ecclesia militans, seu populus Christianus fide et caritate ornatus, indesinenter est in tribulationibus, persecutionibus tentationibusque non-

Act. xiv. 21. nullis, quum dicat Apostolus : Per multas tribulationes oportet nos intrare in re-

II Tim. iii. 12. gnum cœlorum. Et denuo : Omnes (in-

quit) qui volunt pie vivere in Christo, per-secutionem patientur. Deus quoque electos suos in sæculo isto adversis exercet, ut per ea purgantur a vitiis, atque ad gratia-rum charismata disponantur. Propter quod

Apoc. viii. 19. loquitur : Ego quos amo, arguo et castigo. Præterea, homo volens veraciter juxta evangelicam vivere legem, continuam ha-

bet pugnam contra aciem vitiorum ac dæ-monum, contra proprium corpus et mun-dum. Propter quod apud Job scriptum

Job vii. 1. est : Militia est vita hominis super terram.

Tertio, Ecclesia navis vocatur, quoniam sicut navigium supereminet aquis, ita quod eis non totaliter operitur, ita quantumcumque Ecclesia in hoc mundo tri-
bulationibus adversitatibusque prematur, nunquam tamen in toto demergitur, nec succumbit, quia a Spiritu Sancto omnipotente juvatur et conservatur, ne prorsus deficiat. Hinc Christus prædictus discipulis *Joann. xvi. 33.* suis : In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego vici mundum.

Quarto, quoniam sicut navis contra aquarum pericula fortiter compaginatur et clavis connectitur; atque ne aquæ ab imo eam subintrent, sollicite custoditur : ita Ecclesia, contra invisibilium hostium impugnations, contra vitiorum læsiones et contra omnes adversitates, per gratiam, virtutes ac dona Spiritus Sancti firmiter ædificatur ac adunatur, præsertim per ca-

A ritatem, et velut clavis configitur per Dei timorem; et ne per occultas dæmonum artes vincatur, diligentissime custoditur et circummunitur, tam per Dominum salva-torem, imo totam superbeatissimam Tri-nitatem, quam per angelos sanctos, quam etiam per prælatos. Hinc Ecclesia desi-gnatur per templum ac civitatem quæ Ezechieli in visione monstrata sunt. Vi-debatur quippe templum triplici muro *Cf. in Ezech. xl.* circumdata, ad insinuandum quod Ec-*p. 612 C,* clesia militans triplici spirituali muro cir-*617 D.* cumdatur, firmatur ac custoditur. Primus est Dominus Deus, seu ejus adsistentia gratiosa, protectio pia, quia ut ait Propheta, Dominus in circuitu populi sui; et *Ps. cxxiv. 2.* iterum, Nisi Dominus custodierit civita-*Ps. cxxvi. 1.* tem, frustra vigilant qui custodiunt eam. Hinc in Isaia legitur de Ecclesia : Urbs *Is. xxvi. 1.* fortitudinis nostræ Sion, Salvator ponetur in ea murus et antemurale. Secundus mu-rus est angelorum custodia : unde uno modo exponitur quod in Isaia Dominus loquitur, Super muros tuos, Jerusalem, *Ibid. lxii. 6.* C constitui custodes. Tertius murus est præ-latorum ac prædicatorum directio seu præ-sidentia. Istud quoque est figuratum per hoc quod Jerusalem tempore Salomonis, triplici muro erat circumdata.

Quinto, per navem signatur Ecclesia, quoniam sicut in navi unus est gubernator, cuius directioni obtemperant ceteri, ita in tota Ecclesia est unus pontifex summus universalisque rector, videlicet dominus Papa, cui omnes ac singuli obedire tenen-tur, cui etiam quilibet Christianus magis D tenetur obedere quam cuicunque inferiori prælato. Quælibet demum particularis Ec-clesia proprium habet prælatum, nec in eodem genere prælationis una Ecclesia habere debet nisi unum prælatum. Quem-admodum ergo omnes existentes in navi, quantumcumque sint magni, acquiescent gubernatori, atque ad pedes ejus se pon-nunt; sic quilibet Christianus, quantum-cumque sit litteratus, potens, dives aut nobilis, nihilo minus suo proprio debet humiliiter obedere prælato in his quæ ad

Cf. in III Reg. iii. 1,
p. 598 B.

illius spectant officium : alioqui non solum prælato, sed et Christo esset rebellis. Siquidem Christus suis ait vicariis, puta
Luc. x. 16. prælatis : Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. Quod quantum
Num. xvi. 1 et seq. displiceat Deo, hinc innotescit, quod Da-

than et Abiron, Core et Hon, Moysi rebelles, terra vivos absorbuit. Quilibet ergo Christianus diligenter observare debet præcepta Ecclesiæ, jejunando, festivando, decimas persolvendo, ac alia bona agendo, vitandoque mala, prout jubet Ecclesia.

Sexto, quia sicut in navibus super magna maria transeuntibus sunt homines in magno timore atque custodia propter diversa maris pericula, sic in Ecclesia debent universi fideles esse timorati, custoditi atque solliciti coram Deo, ne eum offendant, ne æternaliter pereant. Si enim navigantes in magno exstant timore ac custodia pro temporali vita et exteriori substantia conservanda, quanto magis Christiani in hoc sæculo peregrinantes, debent summe esse timorati ac custoditi, ne spirituale mortem animarum suarum incurvant, ne virtutes et dona Spiritus Sancti amittant, ne æterna felicitate priventur, ne in perpetua inferorum tormenta projiciantur? Ideo Salomon ait : In timore Domini esto tota die, et habebis spem in novissimo. Apostolus quoque : Cum metu (inquit) et timore ac tremore vestram operamini salutem.

Septimo, quoniam sicut in navi non quæritur cibus et potus delicatus atque superfluous, nec mansio spatiosa, ita in Ecclesia volens integer esse et computari, nequaquam debet delectabilia ac mollia carni appetere, nec divitarum abundantiam quærere, sed pœnitentiale ducere vitam, et mediocri victu ac decenti vestitu esse contentus, sicque juxta doctrinam Apostoli, castigare proprium corpus et in servitutem redigere. Propter quod jubet Salvator : Videte ne graventur corda vestra crapula vel ebrietate, ac curis hujus sæculi. Quemadmodum enim navis si nimium oneretur, demergitur, sic qui volunt

A ditari, deliciari ac honorari, in æternæ damnationis profunda labuntur, Christo testante qui loquitur : Væ vobis divitibus, *Luc. vi. 24,* qui habetis consolationem vestram, vœ vobis qui ridetis; et iterum, Quomodo potestis credere (scilicet fide formata), qui gloriā ab invicem accipitis?

Insuper nunc dicendum, cur mundus iste vocetur mare. Cujus multæ sunt causæ. Prima, quoniam sicut in mari multi periclitantur, ita quamplures, imo, proportionabiliter loquendo, valde plures, pertinet in hoc mundo, et in æternum damnari merentur. Nam multi vocati, pauci *Matth. xx. 16; xxii. 14.* vero electi. Secunda, quoniam sicut mare diversis tempestatibus, inquietudinibus, inundationibus plenum est, sic sæculum istud, seu homines prævi, carnalibus desideriis tumultuantur, passionibus agitantur, nec in Deo, neque in ratione, neque in virtutum medio stabiliuntur, sed de uno peccato ruunt in aliud. Hinc apud Job dicitur : Si iniuriam abstuleris a te, stabilis eris. Tertia, quoniam sicut aqua maris amara et salsa est, ita mundanorum hominum mentes, vitiorum amaritudinibus adimplentur, ira, indignatione, invidia, et curas habent superfluas angustiasque diversas. Unde et Christus divitias *Matth. xiii. 22.* comparat spinis, quia et cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, cum dolore amittuntur. Quarta, quoniam sicut mare insatiabile dicitur, juxta illud Ecclesiastæ, Omnia flumina intrant in mare, *Eccle. 1. 7.* et mare non redundant; sic corda hominum iniquorum, nec divitiis, nec voluptatibus, nec honoribus satiantur, sed semper aspirant ad amplius. Ut ergo non simus similes mari, conemur in pacis tranquillitate firmari, in rectæ rationis judicio stabiliri, et contra passionum inquietudines virtutibus decorari ac roborari moralibus, contra vitiorum quoque amaritudines ac sæculi acerbitates spiritualibus recreari consolationibus, atque in bonis actibus delectari, in divinorum contemplatione lætari, quemadmodum ait Propheta : Memor fui Dei, et delectatus sum. *Ps. lxxvi. 4.*

Postremo, per transfretationem maris designatur conversatio virtuosa, qua omni hora electi tendunt ad patriam beatitudinis sempiternæ.

Studeamus ergo quotidie per arctam viam salutis ad regnum propinquare cœleste, omnia carnis ac spiritus inquimenta vitando, in verbis servando decentiam, in cibo, potu, vestitu ac somno moderantiam fixam, atque ab omni superbia, invidia, incontinentia, avaritia, acedia, ceterisque mortalibus vitiis, multo plus quam a serpentibus ac draconibus fugiendo : quemadmodum secundo Macha-

A bæorum describitur de venerabili ac vir- ^{II Mach. vi,}
tuoso illo Eleazaro, ætate sancta proiecto. ^{18 et seq.}

Qui quum esset nonaginta annorum, et a gentilibus urgeretur comedere carnem porcinam contra Moysis legem, nullatenus acquievit, sed amarissima maluit pati supplicia ac mortem durissimam, quam vesci cibo in lege Dei prohibito : unde gentiles illi, ministri Antiochi, acerbissimam ei mortem intulerunt in tam senili ætate. Sicque venerandus senior ille reliquit nobis præclarum exemplum, ut potius eligamus B omnia mundi pati adversa ac mortem pœnosam, quam Dei prævaricari præceptum.

SERMO TERTIUS

DE SPIRITALI INTELLECTU EORUM QUÆ CIRCA PARALYTICI CURATIONEM ACTA SUNT.

UNICUIQUE mandavit Deus de proximo suo. Eccli. xvii, 12.

Quemadmodum Deus præcepit hominibus ut unusquisque diligat proximos suos, sic jussit eisdem ut quilibet loco et tempore opportuno benefaciat et succurrat proximis suis, tam in spiritualibus quam in corporalibus rebus. Hoc quoque in Evangelio Christus exprimit, dicens : Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis. Unde et Tobias ait : Quod tibi non vis ab alio fieri, vide ne aliquando alii facias. Sieque istud est tam de jure naturali quam divino.

In primis autem mandavit unicuique Deus de proximo suo, ut præbeat ei bonum exemplum, et ne scandalizet eum directe. Unde, secundum Augustinum, proximis tenemur bonam famam : nam qui in conspectu aliorum male agit aut impie vivit, tot quantum in ipso est, spiritualiter permit, a quantis conspicitur. Secundo mandavit Deus unicuique de proximo suo, ut congruo loco et tempore caritative corripiat eum, dum exstat cul-

pabilis : quia ad correptionem fraternalm C omnes, secundum Augustinum, tenentur, quum dicat Salvator, Si peccaverit in te frater tuus (hoc est te sciente proximus tuus), vade, et corripe eum inter te et ipsum solum. Quocirca asserit Augustinus : Si corripere eum neglexeris, pejor eo efficeris. Tertio mandavit Deus unicuique de proximo suo, ut oret pro eo, juxta illud Jacobi, Orate pro invicem, ut salve- ^{Matth. xviii, 15.} mini; et item ut instruat eum, hortetur ac dirigat quantum potest, dum causa et tempus requirunt. Quarto, ut in necessaria ^{Jacob.v, 16.} ritis vitæ ei subveniat indigenti, atque a corporalibus nocementis ac læsionibus eum pro viribus protegat, quantum permittit justitia. Impendat ergo hæc omnia unusquisque proximis suis pro posse, juxta exigentiam causæ ac temporis. Sed vœ eis qui absque timore perpetrant mala, et sine erubescencia coram aliis peccant, præsertim qui alios trahere ad peccata nituntur, ut homines incontinentes, ac alii multi. De quibus in Isaia legitur : Peccata sua quasi Sodoma prædicaverunt; in Pro-

Prov. ii, 14. verbiis quoque, Lætantur quum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis. O quam remote hi distant a Christi doctrina et a via salutis!

Præterea, hujus doctrinæ, videlicet qualiter debeat unusquisque proximo suo cooperari ad bonum, habemus in evangelio hodierno efficax evidensque exemplum, in quatuor viris istis qui paralyticum in lecto jacentem tulerunt ad Salvatorem; qui quum præ multitudine turbæ non valerent accedere, ascenderunt tectum, et illo nudato, per tegulas submiserunt eum in medio ante Jesum. Itaque dum Christiani, præsertim prælati et qui animarum cūram habent, ac seniores atque parentes, viderint quempiam spiritualiter paralyticum, id est acediosum, lascivum, aut quibuscumque magnis peccatis fœdatum, portare eum protinus debent ad Jesum, orando pro ejus conversione, seu hortando eum ad emendationem, et loquendo ei de pertinentibus ad salutem, item ducendo eum ad ecclesiam, ad sermones, et ad homines spirituales, quorum exemplo, fama, doctrina, meritis ac precibus possit converti. Si etenim caritativum et pium fuit corporali paralysi tabefactum pro corpora sanitate ferre ad Salvatorem, nonne multo plus amorosum atque piissimum est, spiritualiter paralyticum seu in mortali vitio existentem, præfatis modis pro spirituali curatione Salvatori adducere? Hinc zelus animarum est sacrificium Deo gratissimum; atque, ut divinus Dionysius

De Cœlest. hier. c. iii. protestatur, omnium divinorum divinissimum est Deo cooperari in reductione animarum ad eum. Ideo beatissimus Jacobus *Jacob. v, 20.* ait apostolus: Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum. Et sicut istud est valde divinum et sanctum, ita homines ad peccandum inducere, a via salutis avertere, diabolicum est omnino et impiissimum veherenter.

Præterea, sæpe contingit ut quum quis vult aliquem ita ad Christum convertere,

A præ multitudine impiorum non potest id adimplere, quia impeditur a pravis hominibus, qui ex proposito trahunt peccatorem ad vana et ad permanendum in culpa. Sed tunc homo devotus et caritativus debet ascendere tectum, id est ad altitudinem divinæ pietatis confugere, et alta contemplationis intrare, considerando qualiter supersapientissimus Deus omnia intueatur, nec sperantes in se derelinquat, sicque indesinenter pro peccatore orare, eumque divinæ pietatis conspectui præsentare, nec cessare a bono incepto, quo usque obtineatur effectus: siquidem per hujuscemodi actus meretur frequenter unus alteri gratiam conversionis.

Insuper, nunc pensandum qui per istos quatuor portidores hujus paralytici designentur. Per quos primo intelligi possunt divinus instinctus hominem ad bona instigans (juxta illud in Psalmo: Audiam *Ps. lxxxiv, 9.* quid loquatur in me Dominus Deus; pro quo orat Propheta, dicendo: Inclina cor *Ps. cxviii, 36.* *Ibid. 133.*

*C*sus meos dirige secundum eloquium tuum); item angelica inspiratio, exhortatio quoque superiorum, et naturalis instinctus ad bonum (quia synderesis semper movet ad bonum, secundum Hieronymum), seu propria ratio per Scripturas instruta seu naturali lege edocta. Itaque quatuor ista quotidie incitant nos ad bona, videlicet: Deus omnipotens seu ejus instinctus, angeli sancti, homines boni, potissimum præsidentes, et ratio naturalis sive synderesis. Et certe valde ingratus

*D*ac durus est, qui tot tamque dignissimis

ad bonum incitatoribus non obedit nec acquiescit, sed dæmonibus desideriisque iniquis præbet assensum.

Amplius per hos quatuor portidores possunt intelligi quatuor novissimorum diligentes considerationes, quæ si quis profunde consideret, peccata vitabit, juxta illud Ecclesiastici: In omnibus operibus *Ecclesi. viii, 40.* tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis. Hæc vero novissima sunt: mors, divinum judicium, pœna in-

ferni, gloria cœli. Consideremus ergo vi-
vaciter ac frequenter quam cito morie-
mur, quam amara sit mors, quam incerta
sit nobis hora ipsius; quam graviter a dæ-
monibus in agone tentabimur, quam vehe-
mens ac multiplex tunc erit angustia no-
stra, quanta formido; quam periculosa sit

Ps. xxxiii. mors impiorum, sicut ait Propheta : Mors
^{22.}
Ps. cxv. 15. peccatorum pessima. Pretiosa autem in
conspectu Domini mors Sanctorum ejus.

Consideremus quoque distinctionem di-
vini judicii, tam in mortibus singulo-
rum quam in die novissimo; pensemus

Matth. xi. 36. qualiter exiget Deus rationem a nobis de
omni verbo otioso, multo plus de omni
verbo iniquo, lascivo, mendoso, detracto-
rio, pungitivo, de omni cogitatione vana,
de omni affectione perversa, de omni ope-
re pravo, et de omni bono ad quod te-
nemur omisso. O quam metuendum est
exspectare irrevocabilem illam Judicis sum-
mi sententiam, qua vel æterna damnatio
vel perpetua salus redditur pro mercede !

Hebr. x. 31. Certe, sicut fatetur Apostolus, horrendum
est incidere in manus Dei viventis.

Insuper attendamus infernalium tormentorum multiplicitatem atque inæstimabilem acerbitatem : quantus sit ardor tartarei ignis, quam amara sit desperatio illa
æterna; quam afflictivus innumerabilium dæmonum sit adspectus, quum unum dæmonem intueri tam intolerabile sit in vita
præsentis; quid sit in igne illo calidissimo, sine spe evasionis, perpetuo cruciari,
quum per unam horam, in fornace ar-
denti nemo velit pro toto mundo jacere.

O quanta est excæatio peccatorum ista
non attendentium, sed quotidie peccatis
peccata addentium ! Merito sanctus Moy-
Deut. xxxii. ses dixit de eis : Gens absque consilio est
^{28. 29.} et sine prudentia; utinam saperent, et
intelligerent, ac novissima providerent.

Adhuc autem pensemus æternæ beatitudinis gloriam : quanta sit Beatorum ju-
cunditas, qui summo, infinito et incom-
mutabili bono ad libitum cum inviolabili
securitate immediate fruuntur, et super-
gloriosissimam Trinitatem clare per spe-

A ciem æternaliter intuentur; quorum tanta
est salus ac gloria, ut mille anni eis vi-
deantur vix unum momentum, quemad-
modum tanta est damnatorum miseria,
quod una hora videtur eis mille anni.

Præterea, per hos quatuor portidores
possunt intelligi bona et devota societas,
quæ homini valde cooperatur ad bona,
sicut et societas prava maxime nocet et
trahit ad vitia; item paterna visitatio qua
Deus per adversa visitat hominem, ita
quod vexatio ei tribuit intellectum (unde
Is. xxviii. in Job dicitur : Visitat per dolorem in
^{19.}
Job xxxiii. lectulo, et omnia ossa hominis marcesce-
^{19, 30.} re facit, ut revocet eum ab impietate) :
hoc modo plurimi convertuntur ad cor,
imo ad Deum; eleemosynarum quoque
largitio et ceterorum operum misericordiæ
exercitatio, quoniam scriptum est,
Beati misericordes, quoniam ipsi miseri-
cordiam consequentur; et item preces ac
merita devotorum, nam et paralytico huic
Christus subvenit merito fidei et virtutis
eorum qui eum tulerunt. Ideo studeat

C unusquisque, virtuosorum ac sapientium
hominum uti consortio, quia ut ait Hiero-
nimus, nihil tantum nocet ut mala so-
cietas; cupiat quoque a Deo in hac vita
paternaliter castigari, ne pereat in æter-
num: siquidem beatus homo qui corripitur
Job v. 17. a Domino. Sed et operibus misericordiæ,
tam corporalibus quam spiritualibus, unus-
quisque pro posse caritative liberaliterque
insistat, et devotorum precibus ac meritis
juvari se deprecetur; atque ut hoc sortia-
tur, devotos honoret, diligat, et eis pro
D posse deservire ac benefacere non omittat.

Postremo, quemadmodum in tertio li-
bro Vitaspatrum describitur, sanctus abbas
Arsenius dixit : Quum quidam eremita se-
nex sederet in cella sua, venit angelus Dei
dicens ad eum, Veni, ostendam tibi opera
hominum. Duxitque angelus eremitam il-
lum ad quemdam locum, et ostendit ei
Æthiopem ligna incidentem facientemque
sarcinam grandem : quam quum vellat
levare, non poterat præ gravitate; et pro
eo quod debuisse sarcinam minorare, ivit

et abscidit plura ligna, ac sæpius auxit eam. Deinde angelus parum procedens, ostendit sancto eremitæ hominem haurientem aquam ex puteo et effundentem eam in cisternam pertusam, quæ refundebat aquam illam in puteum. Iterum dixit ad eremitam : Veni, ostendam tibi aliud. Ostenditque ei templum et duos viros equestres lignum ex transverso portantes ; et volebant per januam templum intrare, nec poterant propter lignum illud quod vehebant transversum sive per longum ; et non inclinantes se unus post alium ut ferrent lignum illud directum, remanserunt extra

A templum. Quumque eremita interrogaret angelum quid ista significarent, respondit : Per istos equestres, designantur superbii quorum unus non vult se alteri humiliare, ideo remanent extra regnum Dei. Per eum vero qui sarcinam fecit de lignis, intelliguntur hi qui in multis et magnis peccatis sunt, atque pro eo quod pœnitentiam agerent et peccata sua minuerent, augent ea. Porro per haurientem aquam, signantur qui bona opera efficiunt, sed propter mala admixta Deo non placent. Idecirco oportet B hominem esse acutum ac sobrium in considerandis operibus suis, ne frustra laboret.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE RENOVATIONE SENSITIVI APPETITUS CETERORUMQUE HABITUUM INTELLECTUM ET VOLUNTATEM
PERFICIENTIUM, ET QUIBUSDAM ALIIS ORNAMENTIS ANIMÆ.

RENOVAMINI *spritu mentis vestræ*, *et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est.* Ephes. iv, 23, 24.

Anima rationalis, quantum ad naturalia sua, ad summæ Trinitatis imaginem est creata. Sed illa naturalis sua similitudo cum Creatore, nuda, informis et imperfecta consistit. Per peccata autem corrumpit et fœdatur, non tamen penitus tollitur; sed per dona gratiæ gratum facientis reficitur ac perficitur. Renovatur autem non solum in infusione charismatum gratiæ, sed etiam per gratiæ ac virtutum profectum, per donorum et fructuum incrementum; et quanto in illis magis proficimus, tanto spiritualiter recentiores efficimur. Ideo quum Propheta loquens deo dixisset animæ suæ, Qui replet in bonis desiderium tuum, mox addidit : Renovabitur ut aquilæ juventus tua.

Ps. cit. 5. Itaque, juxta doctrinam Apostoli, reno-

C vemur quotidie, imo omni hora, « spiritu mentis » nostræ, videlicet in superiori parte animæ nostræ, in dono sapientiæ, in salutari scientia, in vera discretione, ceterisque habitibus intellectum perficientibus proficiendo, ut sic vis intellectiva seu ratio nostra renovetur, ornetur ac perficiatur; et potissimum in contemplatione Dei, quæ est actus doni sapientiæ, crescere omni die conemur, atque ad tam salubrem profectum, per orationes et dominicæ passionis affectuosas meditationes nos disponamus. Insuper renovemur in superiori via appetitiva, scilicet voluntate, in caritate Dei et proximi, in vera justitia, pietate, fortitudine, filiali timore, spe æternorum, ac ceteris habitibus voluntatem perficientibus concrescendo. Studeamus quoque ad hoc, ut memoria nostra stabiliatur in his. Tunc in anima nostra Dei imago speciose splendebit, eritque Sponso cœlesti anima

Prov. viii., nostra valde cara ac placita; eruntque de-
31. liciæ ejus esse in ea, et quotidie eam ma-
gis ac magis divinis charismatibus fecun-
Il Cor. iv., dabit; et cum Apostolo fari poterimus: Licet
16. is qui foris est, noster homo corrumpatur,
tamen is qui intus est, renovatur de die
in diem.

Verumtamen ad hanc mentis renovatio-
nem perfectam nequaquam pervenire po-
terimus, nisi in primis appetitus noster
sensitivus in suis passionibus per virtutes
reformetur ac decoretur morales, quoniam
fumus ac impetus passionum mentem ob-
tenebrant, quemadmodum vapores ac ne-
bulæ aerem. Si autem appetitus sensitivus
fuerit per virtutes morales bene ac firmi-
ter reformatus, armatus ac confortatus,
tunc etsi motus passionum subito orian-
tur in eo, non tamen prævalebunt, nec
usque ad superiorem animæ partem, in
qua Trinitatis imago resplendet, ascendere
poterunt, illamve offuscare: quemadmo-
dum impressiones meteorologicæ, quam-
vis generentur in aere, ad cœlestium cor-
porum regionem non queunt pertingere.

Ephes. iv., Hinc quum dixisset Apostolus, «Renova-
23. mini spiritu mentis vestræ», protinus sub-
Ibid. 24. didit: «Et induite novum hominem, qui
secundum Deum creatus est», id est, Chri-
stum sequamini, similitudinem ejus assu-
Rom. xiii., mite, juxta illud: Induite Dominum Jesum.
14. Qui dicitur novus homo propter singula-
rem suam formationem ac productionem

Luc. i., secundum naturam assumptam, quia con-
26 seq. ceptus est de Spiritu Sancto et natus ex
Virgine, nec unquam fuit in eo ulla ve-
tustas culpæ. Quem debemus induere se-
quendo ejus vestigia, ut vere et digne ab
ipso Domino Iesu Christo Christiani voce-
1 *Joann. ii.*, mur, juxta quod ait Scriptura: Qui se
6. dicit in Christo manere, debet, sicut ille
ambulavit, et ipse ambulare. Quid est
Christi vestigia sequi, nisi ab eo per effe-

Matth. xi., etum addiscere quia mitis est et humilis
29. corde, et quod non venit ministrari, sed
Ibid. xx., 28. ministrare, et quia obediens factus est
Philipp. ii., 8. Patri usque ad mortem, quia non venit
30. facere voluntatem suam, sed Patris æterni?

Denique passus est pro nobis, relin-
I *Petr. ii.*, quens nobis exemplum, ut sequamur ve-
stigia ejus, faciendo quod ait: Qui vult *Luc. ix.*, 23.
venire post me, abneget semetipsum, et
tollat crucem suam quotidie, et sequatur
me. Istud est Christum induere, per *ar- Matth. vii.*
etiam viam incedere, in adversitatibus, cor-
reptionibus, castigationibus, aspernationi-
bus, sicut in omnibus divitiis gloriari. Et
sicut, teste Apostolo, Christus non clarifi-
cavit se ipsum ut pontifex fieret, sic nul-
lus ad primatum adspiret se ipsumve in-
gerat, aut in eo inordinate et ambitiose
manere nitatur, quia vindex est Dominus *1 Thess. iv.*
de omnibus his. Discipulis quoque de pri-
matu concertantibus dixit: Nisi conversi
Matth. fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non
xviii., 3. intrabitis in regnum cœlorum. O quam
metuenda sunt verba hæc, si rite pensen-
tur! Ideo Climacus protestatur: Quemad-
modum ignis non parit nivem, ita neque
qui in præsenti quærerit honorem, futuri
honoris jucunditate fruetur; et rursus,
Quemadmodum qui in sealam ascendunt
C teredine putrentem et vetustate corru-
ptam, periclitantur, ita in honoribus et
prælationibus, in fama et gloria pericli-
tantur qui diligunt ea, quæ amata, sunt
veræ humilitati contraria, et habentem
subtus cadere faciunt atque dejiciunt. Chry-
sostomus quoque: Quis est, inquit, qui
cupit præesse, nisi qui non timet judici-
um Dei?

Præterea, juxta Apostoli documentum, *Ephes. iv.*,
deponamus omne mendacium, non solum
perniciosum, sed et jocosum ac officio-
sum. Quum enim Deus sit veritas, et om-
ne mendacium veritati repugnet, constat
quod et Deo displiceat atque culpabile
sit. Potissimum autem nos sacerdotes et
religiosi, quorum ora consecrata sunt Deo,
qui verba divina incessanter proferimus,
et per sacratissima verba corpus et san-
guinem unigeniti Filii Dei consecramus,
ab omni verbo mendaci, imo ab omni
verbo illicito, præsertim detractorio, pun-
gitivo, contumelioso et discordiæ semi-
nativo, prorsus abstineamus. Summe quo-

que cavendum est nobis ne in capitulo aut alibi a superioribus nostris aut etiam a confratribus correpti, excusemus nos non vere, et incurramus enorme mendacium. Nec aliqua calliditate palliemus aut occultemus nostros excessus ex quocumque rubore, vel ut disciplinam effugiamus,

Hebr. xii. 7, 8. quum dicat Apostolus : In disciplina perseverate ; quod si extra disciplinam estis, ergo adulteri, et non filii estis. Impleamus

Josue vii. 19. ergo quod Josue ait : Fili mi, da honorem Deo, et confitere atque indica quid feceris, nec abscondas. Qui peccatum suum negat, abscondit, palliat vel excusat, similis est vulnerato et infecto qui medico non vult detegere vulnera sua, neque evomere ingesta sibi venena. Impleamus quoque compendiosissimum illud dogma Apo-

Ephes. iv. 29. stoli : Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed qui utilis est ad aedificationem, ut det gratiam audienti.

Præterea, juxta doctrinam præsentis epistolæ, sic irascamur ut non peccemus, neque in ira perseveremus, quia iram per zelum licenter assumere possumus, maxime contra propria vitia. Iram vero per vitium prorsus eradicare nitamur : quod sine humilitate non valemus implere, Climaco protestante, Quemadmodum non est possibile sine armatura fortis bestiam capere aut necare, sic non est possibile sine humilitate inirascibilitatem possidere. Porro, qui propter alterius culpam inordinate irascitur, et cum passionis vehe-mentia illum redarguit, se ipsum laedit ut alium sanet.

Ibid. 27. Postremo, ut docet Apostolus, non demus locum diabolo. Cui locum damus non solum peccando mortaliter, quia sic damus ei locum ad possidendum nos sibi in servos ; sed etiam quodammodo damus ei

A locum peccando venialiter et habendo nos remisse, tarde ac negligenter, quia per hoc concedimus ei occasionem et aditum tentandi ac pertrahendi nos ad pejora. Qui autem protinus et indesinenter ac fervide resistit omni suggestioni malignæ, omni affectioni inordinatae, omni negligentiae, non dat locum diabolo. Et istud utique necessarium est volenti proficere : quia si quis una hora devotus ac diligens est,

B alio stultus dispergit, estque similis mitenti merces in saceulum pertusum. Hinc asserit Climacus : Quemadmodum cancri cito progredi nequeunt, quia quandoque ante, quandoque retro gradiuntur, et per hoc faciliter capiuntur ; sic anima quandoque ridens, quandoque lugens, quandoque deliciis utens, quandoque poenitentia se affligens, nihil proficere potest. Necessum est ergo ut simus jugiter custoditi, et tunc plus ubi major est dissolutionis occasio, nec immoderate utamur indulto solatio. Et

C sicut fons ex eodem foramine non emanat amaram et dulcem aquam, ita ex eodem ore nostro non procedant verba veritatis et verba falsitatis, verba exemplaria et verba scandalizantia, verba Dei et verba diaboli.

Rursus, hortatur Apostolus ut qui furabatur, jam non furetur, sed laboret manibus suis, ut tribuat necessitatem patienti. Sic quidquid potest manus nostra, id est quæcumque vis seu potentia boni operativa, instanter agamus, quatenus in bo-

D nis actibus taliter abundemus, quod aliis, præsertim benefactoribus, propinquis et commissis, ac nostra suffragia cupientibus, cunctisque indigentibus, subvenire possimus.

Agg. i. 6.

Jacob. iii. 11.

Ephes. iv.

28.

Eccle. ix. 10.

SERMO QUINTUS

QUO PACTO PER NAVICULAM, NEDUM MONASTICA, SED TOTA RELIGIO CHRISTIANA
DESIGNETUR; ET DE VERA ET FALSA POENITENTIA.

ASCENDENS Jesus in naviculam, A transfretavit, et venit in civitatem suam. Matth. ix, 1.

Quemadmodum per naviculam monasti-

Cf. t. XXIX, ea designetur religio, superius dictum re-

p. 246 Bets. cordor. Nec solum monachalis, sed et christiana religio, ad quam universi tenentur fideles, potest per naviculam significari. Primo, quoniam sicut in navi est tenuis victus, sic et christiana religio cunctos suos cultores ad sobriam semper vitam, et certis diebus ad abstinentias atque je-

Luc. xxii, 34. junia obligat, quoniam cunctis fidelibus

Ibid. vi, 25. ait Salvator: Videte ne graventur corda

vestra crapula vel ebrietate; itemque, Væ vobis qui saturati estis. Secundo, quoniam sicut existentes in navi, propter imminentia pericula sunt in continua custodia et timore, sic christiana religio omnibus

Philipp. ii, suis professoribus jubet cum timore et tremore propriam operari salutem, et cum metu ac reverentia Deo servire, eumque

Matth. x, super omnia formidare qui habet potestatem corpus et animam perdere in gehennam. Tertio, quoniam sicut navis aquarum

II Tim. iii, inundatione hinc inde concutitur, sic omnes qui volunt pie vivere in Christo secundum christianam religionem, persecutio-

Act. xiv, 21. nem patiuntur, et per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei. Nam et Do-

Matth. xi, mino protestante, Regnum cœlorum vim

patitur, et violenti rapiunt illud, utpote

hi qui efficaciter prælianturn contra proprias concupiscentias, passiones et incli-

nationes malignas. Quarto, quia quemadmodum existentes in navibus, frequenter

a piratis ac aliis impugnantur, sic in christiana religione Domino ministrantes, a

mundo atque dæmonibus sæpissime inva-

A duntur, dicente Apostolo: Non est nobis *Ephes. vi,* collectatio adversus carnem et sanguinem, ^{12.} sed contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.

Quinto, quoniam sicut navis a suo frequenter impeditur progressu ex contrariis ventis aut etiam nimia tranquillitate maris; sic veraciter christiani a profectu virtutum quem christiana docet religio, frequenter ex diversis causis præpediuntur, videlicet ex curis et necessitatibus corporis, ex fragilitate et instabilitate propriæ mentis, ex diversis occupationibus, suggestionibus, temptationibus occurrentibus. Nam corpus hoc fragile quod gestamus, nunc cibo et potu, nunc somno, nunc aliis plurimis indigens, a spiritualibus exercitiis sæpe nos impedit, quemadmodum scriptum est: Corpus quod corruptitur, *Sap. ix, 15.* aggravat animam. Propter quod dixit Apostolus: Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Et alter: Educ (inquit) de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo. Denique de hoc in Phædone sic lo-

Rom. vii, quodquitur Plato: Quamdiu habuerimus corpus, et conglutinata fuerit anima huic malo, nunquam plene adipiscemur quod cupimus. Decies enim millena vacationum

impedimenta nobis inde proveniunt, propter corporis necessitatem et alimoniam.

Amplius, si quid morbi acciderit, impedit animam nostram, quæ et diversis amori-

bus, et timoribus, et concupiscentiis, ac idolis omnifariis, a contemplationibus im-

peditur. Et iterum notabiliter ait: Si quæ nobis aliquando fiat vacatio a corpore, et

D convertamur ad considerandum quod ve-

rum est, iterum undique illabens, tumultum præstat et turbationem, ac stupefa-

cit, ut non possimus sub eo conspicere A denuo iterare. Quum ergo religiosos oporteat venialia quasi mortalia abhorrere, deflere ac fugere, quum ad spiritualem teneantur profectum caritatisque incrementum, a quibus certum est venialia hominem impedire : qualis est pœnitentia nostra, quando post confessionem et celebrationem, mox ad consuetas ac pristinas dissolutiones, distractiones, loquacitates, verbositates, cachinnos redimus ? Ab omni etenim vana consolatione atque illicita delectatione pœnitentem abstinere necesse est. Ideo ait Bernardus : Equum indomitum domant flagella, et pœnitentem contritio spiritus ac assiduitas lacrimarum. Climacus quoque : Pœnitentia, inquit, est indesinens desperatio corporalis consolationis, atque afflictio animæ in sensu vehementi. Hoc est quod ait Bernardus : Verus pœnitens semper in dolore est et labore : nam sicut de præteritis dolet, ita pro futuris cavendis laborat ; sic plangit commissa, ne committat plangenda. Irrisor namque et non pœnitens est, qui adhuc agit quod pœniteat.

Sexto, quoniam sicut navis partim immegitur aquis, et partim supereminet eis : sic christiana religio partim circa corporalia quædam versatur, et quasi terrestris est ; partim vero, imo et principaliter divinis spiritualibusque intendit, atque cœlestis est. Septimo, quia sicut in navi unus gubernator est, sic christiana religio docet unum summum Christi vicarium universis præesse fidelibus. Octavo, quoniam sicut navis transvehit navales ad locum cupitum, sic christiana religio suos professores ac viatores ad portum ducit salutis æternæ. Nono, quoniam sicut navis contra aquarum pericula compaginatur, clavis connectitur ; sic christiana religio contra suæ fidei adversarios veteris ac novi Testamenti consolidatur scripturis, atque innumerabilibus robatur divinis miraculis soli omnipotenti Deo possibilibus, ac variis argumentis, diversis quoque gratiarum charismatibus, donis, virtutibus, fructibus Spiritus Sancti ornatur, ac suos confortat cultores.

Insuper per naviculam pœnitentia designatur, quæ vere per hoc mare magnum, per sæculum nequam, de peregrinatione præsenti ad patriam regni cœlestis perdicit. In qua utique pœnitentia prætactæ proprietates inveniuntur. Primo videlicet, tenuitas victus. Propter quod asserit Climacus : Pœnitentia est fortis tribulatio ventris ; quia ad eam pertinet etiam de necessariis corpori subtrahere aliquid pœnitenti, ut fiat recompensatio pro peccato, ut asserit Thomas. Secundo, in pœnitentia vera est continuus timor, ne recidivare contingat, et grandis custodia cordis, ut de cetero peccata confessa vitentur. Unde ait Gregorius : Inanis est pœnitentia quam sequens coinquinat culpa. Et iterum : Pœnitentia, inquit, est præterita peccata deflere, et deflenda non rursus committere. Ideo loquitur Augustinus : Nil prodest lamentatio, si replicantur peccata ; nihil valet de malis veniam poscere, et mala

A denuo iterare. Quum ergo religiosos oporteat venialia quasi mortalia abhorrere, deflere ac fugere, quum ad spiritualem teneantur profectum caritatisque incrementum, a quibus certum est venialia hominem impedire : qualis est pœnitentia nostra, quando post confessionem et celebrationem, mox ad consuetas ac pristinas dissolutiones, distractiones, loquacitates, verbositates, cachinnos redimus ? Ab omni etenim vana consolatione atque illicita delectatione pœnitentem abstinere necesse est. Ideo ait Bernardus : Equum indomitum domant flagella, et pœnitentem contritio spiritus ac assiduitas lacrimarum. Climacus quoque : Pœnitentia, inquit, est indesinens desperatio corporalis consolationis, atque afflictio animæ in sensu vehementi. Hoc est quod ait Bernardus : Verus pœnitens semper in dolore est et labore : nam sicut de præteritis dolet, ita pro futuris cavendis laborat ; sic plangit commissa, ne committat plangenda. Irrisor namque et non pœnitens est, qui adhuc agit quod pœniteat.

Præterea, quia ad pœnitentem pertinet peccata quibus Deum offendit vehementer detestari, et ad recompensationem esse paratum, ut pro peccatis quibus Creatorem suum inhonoravit, libenter patiatur aspera et adversa ad ipsius honorem, imo ab omni creatura despici et affligi arbitretur se dignum ; idcirco ad pœnitentem pertinet injurias, adversitates, derisiones, persecutioæ æquanimiter sustinere, imo cum gaudio eas amplecti, nec pro expiatis vitiis suis eas reputare condignas. Idcirco ait Ambrosius : Qui pœnitentiam agit, paratus esse debet ad sustinenda opprobria, ad subeundas injurias, nec moveri si quis ei peccati sui crimen objiciat. Et Climacus contestatur : Pœnitentia est voluntaria omnium tribulantum et afflignantum patientia. Sed quia nos miseri et obtenebrati, nos negligentes et quotidie recidivantes, peccati gravitatem non intelligimus nec pensamus, nec Deum sincere diligimus, nec nocumenta quæ ex nostris

incurrimus culpis, advertimus; propterea pro parva re ad impatientiam concitamus, et ad emendandum quotidiana peccata parum aut nihil conamur, superficialiter pertransimus, et in fæcibus nostris manemus: imo vix caritativam ac justam correptionem et correctionem a præsidente æquanimiter toleramus. Hinc ad perfectiōnem nequaquam pertingimus; et utinam non contra nostræ professionis debitum ab ea longius discedamus, ac periclitemur. Faciamus ergo quod admonet Augustinus: Ad tribunal tue mentis consende contra te, et reum te constitue ante te.

Itaque consideret unusquisque suos quotidianos defectus atque excessus, omissionisque culpas, et quam grave sit quod opus Dei facit tam negligenter, quod in divinis, in celebratione, in psalmodia tam distractus est, quod coram Altissimo tam irreverenter se habet, quod negligit et omittit tot bona: sicque puniat et castiget se ipsum, et a spirituali patre corripi optet ac corrigi. Porro, si quis adhuc tam

A pusillus consistit ut præsidentis correptiones non satis grataanter accipiat, iste, juxta Climaci documentum, formet sibi in animo judicium Christi, et coram illo cogitet se judicandum adstare: et nequaquam indignabitur præsidenti, sed super se ipsum verebitur. Hinc idem Climacus asserit: Beatus monachus qui omni ignominia et despectu se dignum singulis reputat horis. Beatus qui sibi ipsi vim facit, propter Deum quotidie maledictus, contemptus et exprobratus: nam iste cum martyribus B tripudiat, et cum angelis fiducialiter aget. Beatus qui propriam voluntatem usque in finem mortificat, et superiori suo tradit curam sui. Si quis autem redargutionem sive justam sive injustam a se projicit, iste suam negavit salutem. Simus ergo in omni eventu tranquilli ac Deo intenti, quoniam Climaco teste, cœnobium est cœlum terrenum. Propter quod sicut afficiuntur in cœlo angeli Domino ministrantes, ita afficiamus cor nostrum in cœnobio servientes. Ad laudem et glo- C riam Omnipotentis.

SERMO SEXTUS

DE EXEMPLARI INDUCTIONE QUORUM DAM VERACITER POENITENTIUM,
UT VERE POENITERE DISCAMUS.

CONFIDE, fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. ix, 2.

Exempla, ut communiter dicitur, plus movent quam verba. Moralia namque documenta sunt de actibus et passionibus hominum, actiones vero et passiones sunt suppositorum: ideo quanto in moralibus magis ad particularia quædam descenditur, tanto perfectior est doctrina, ac melius instruit audientes atque legentes. Ut ergo quæ de poenitentia dicta sunt, clarius intelligantur, exemplarem de eis narrationem inducam.

Itaque Climacus, in solenni ac sancto D cœnobio in quo, ut sæpius tactum est, multis fuit diebus, vidit quosdam monachos seorsum reclusos, videlicet incarceratos, de quorum poenitentia seribit revera mirabilia in hunc modum: Concurrite et venite, venite et audite, et narrabo vobis, o omnes qui Deum offendistis. Congregamini et videte quæ ad ædificationem ostensa sunt animæ meæ. Audiamus, custodiamus et faciamus secundum hæc, qui cumque peccavimus. Attendite, fratres, verba mea, inclinate aurem vestram, qui-

cumque vobis reconciliare Deum appetitis. Ecce totum istud, imo et alia quæ brevitati studens omitto, invitatorium est et admonitorium ad ea quæ recitat et recitanda nunc sunt. Ex quo constat quam magna sint ea.

Deinde narrationem prosequitur in hac forma : Audiens, inquit, ego infirmus, esse quamdam magnam et insolitam humilitatem ac institutionem quorumdam degentium in semota mansione, carcere dicta, oravi Patrem cœnobii, qui fuit luminare luminarium, justus et magnus, ut me permitteret illuc accedere; et consensit pius ille, qui nunquam voluit animam contristare. Quum ergo accessisset in pœnitentium mansionem, et vere in regionem lugentium, verissime vidi quæ nec oculus hominis negligentis adspexit, nec auris pusillanimis audivit, nec in cor hominis otiosi ascenderunt, videlicet res et verba Deum violentare valentia, adventiones et modos pietatem Dei celeriter flectentes.

Alios illorum incarcatorum vidi totis noctibus vigilantes usque mane, sub æthere stantes, pedes habentes immobiles, et a tali vi naturæ miserabiliter somno confractos, qui se ipsos dejicientes, ignominiis se et improperiis increpabant, nullam sibi requiem dantes. Alios vidi in cœlum sursum miserabiliter adspicientes, et inde auxilium cum fletibus, lamentis ac vocibus invocantes. Alios vidi in orationibus stantes, et more damnatorum retro suas manus ligatas tenentes, qui in terram vultum suum obscurum ac mœrentem inclinantes, se ipsos judicabant indignos in cœlum adspicere, et a cogitationibus suis ac confusione conscientiæ suæ aporiati, nec quid ad Deum dicerent habentes, nec unde aut quomodo supplicationem formarent invenientes, solam sine voce mentem et animam Domino exhibebant. Alios vidi in pavimento sedentes in sacco et cinere, qui faciem genibus operientes, frontem in terram percutiebant. Alios vidi pectus suum semper tunden-

A tes, et suam vitam ad memoriam reocabant : quorum aliqui in suis lacrimis pavimentum balneabant. Aliqui vero lacrimari non valentes, se ipsos disciplinis cædebant. Aliqui super animas suas quasi super mortuos ululabant, formidinem et angustiam turbationis sui cordis ferre non valentes. Quidam vero corde frenabant, se continere ulterius non potentes.

Vidi ibi quosdam more et mœrore et meditatione quasi se ipsos excedentes et exaggerantes, stupentes et multa mœstitia quasi mutos effectos, atque ad omnia hujus vitæ quasi insensibiles constitutos, mentem de cetero jam in abyssum humilitatis profundantes. Alios vidi repletos mœstitia, sedentes et terram intuentes, suaque capita indesinenter moventes, et instar leonum e cordis medio emittentes rugitum, dentibusque frenudentes. Quidam illorum bona spe remissionem culparum quærebant et obtinebant. Alii se ipsos remissione indignos ex humilitate indicibili judicabant, et non posse se satisfacere nec

C Deo rationem reddere clamitabant. Alii deprecabantur Deum hic ad tempus cruciari et in futuro misericordiam invenire. Alii quum essent sub onere conscientiæ conterriti, sincere dicebant : Neque damnamur, Domine Pater, si possibile est, neque salvemur, et sufficit nobis.

Vidi ibi animas humiles et contritas, lapideum cor suis vocibus ad Deum exclamatis potentes compungere. Ita namque ad terram adspicientes dicebant : Scimus ergo, scimus quod omni poena digni sumus et juste. Neque enim de cetero sufficientes sumus, etiamsi pro nobis universum convocaverimus mundum flentem, ad satisfactionem et rationem reddendam debitorum nostrorum. Illud vero solum petitus, Domine, ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripias nos, nec Ps. vi, 2;
xxxvii, 2. justo judicio tuo nos crucies ; sed parce, et sufficit nobis, atque a multis minis tuis et a tormentis dissimilibus, innominatis et occultis, nos libera. Nam in finem ad plenum remissionem petere non audemus,

sicut qui promissionem nostram non custodivimus, sed ipsam post priorem benignitatem et remissionem violavimus. Isti habebant ossa adhærentia carni, erantque ut foenum arefacti. Nil apud eos erat audire nisi ista et similia verba : Ah, ah ; vœ, vœ ; juste, juste ; parce, Domine ; miserere, miserere ; indulge, indulge, si possibile est. In illis erat videre linguas adustas et instar canum ex ore projectas. Quidam eorum se in caumate puniebant, quidam se in frigore cruciabant. Quidam vero modicum aquæ gustantes, requiescebant, et refrigerium capiebant tantum ne siti morerentur. Quidam vero modicum panis sumentes, hunc longe a se projiciebant, se ipsos cibo humano reputantes indignos, eo quod irrationabilia opera commisissent. Ubi in illis risus, ubi otiosum verbum, ubi furor aut ira, qui neque si ira in hominibus esset sciebant, luctu plenarie extingueente furorem ? Ubi in illis contradictio, ubi præsumptio, aut corporis cura, aut vestigium gloriæ vanæ, ubi deliciarum spes, aut meditatio vini aut degustatio fructus, ubi coctio aut ulla delectatio gustus ? Nempe omnium horum spes erat apud illos extincta. Ubi in illis aliquem judicare ?

Omnis sedebant, in oculis mortem semper habentes, et dicebant : Putas appropinquaverunt nobis custodes nostri angeli sancti, an longe a nobis sunt ? Illis enim non appropinquantibus nobis, omnis labor noster infructuosus est. Quidam quoque ex eis dicebant : Forte exaudivit nos Deus, forte miserebitur nostri, forte adspiciet nos. Alii autem respondebant ad ista : Quis novit, sicut dixerunt fratres nostri Ninivitæ, si quo modo convertatur Dominus, et saltem a supernimio nos redimat cruciatu ? Nos nihilo minus quod nostrum est faciamus : et si quidem aperuerit nobis, bene quidem ; alioqui, benedictus Dominus Deus nos juste excludens. Quocirca resuscitabant se ipsos, dicentes : Curramus, fratres, curramus ; cursus enim nobis necessarius est, et cursus nimius, quoni-

A am bonam nostram societatem reliquimus.

Vidi in illis ex multitudine genuflexionum genua arefacta, oculos extra factos, et in parte concavos ad profundum, capillis privatos, genas a fervore calidarium lacrimarum exustas, facies tabidas et pallidas, nil in apparatu a mortuis differentes, pectora plagis dolentia, sanguinisque livores ex frequentibus in pectore tensionibus aggregatos. Ubi erat in illis lectuli statio, aut vestimentorum integritas atque munditia ? Omnia dirupta et sordida, pediculis aut pulicibus cooperta. Quid ad illorum comparationem, a dæmonibus vexatorum afflictio ? Et certe multi illorum precabantur abbatem circumponi sibi in collo et manibus ferramenta, et pedes suos compediri in ligno usque ad mortem ; nec sepeliri, sed tanquam sepultura indignos, in campo bestiis tradi, aut submergi.

Porro pavendum et miserabile erat spectaculum, quando aliquis eorum erat moriturus, quia tunc omnes convenerunt ad eum miserabili nimium more ac luctu, sua capita ex compassione moventes, et tristi sermone dicentes : Quid est, frater ? Quomodo et quid dicis ? Quid speras ? Quid suspicaris ? Sentis illuminationem et consolationem in corde ?

Hæc et alia multa vere miranda, et saxea corda mollificare valentia, Climacus scribit de ipsis, et addit : Ego hæc videns et audiens, paulo minus desperavi me ipsum, comparans vitam et pœnitentiam meam ad vitam pœnitentiamque illorum. Nempe qualis erat statio et habitatio loci ? Tota fœtens, tenebrosa, sordida, merito carcer vocata : ita quod ipse loci adspectus universæ pœnitentiæ et luctus fuit magister. Ego vero per triginta dies fui cum eis. Hæc Climacus.

Ecce ex ista narratione, si eam bene attendimus, possumus utique multum proficere, in primis humiliando et despiciendo nos ipsos in infinitum, omnemque vitam et pœnitentiam nostram pro nihilo reputantes, imo quasi ludum et veræ pœ-

nitentiæ irrisionem existimantes ; deinde A suppliciorum acerbitatem, et discrimen atque amaritudinem mortis nobis incessabili ac celerrime propinquantis ubertim ac profunde pensare, sieque juxta exigentiam nostræ vocationis ac professionis, vitam Deo placentem, pœnitentiam efficacem, finem salubrem ei offerre. Cui honor et gloria per sæcula sempiterna.

DOMINICA XX POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

VIDETE QUOMODO CAUTE AMBULETIS. Ephes. v, 15-21.

DOCE^T nos sanctus Apostolus in præ- A sint, sed quia hæc insunt hominibus in senti epistola, verbis parva, sed sensu diebus vitæ præsentis. Scriptura enim plenissima, ut in omnibus prudenter aga- frequenter adscribit tempori ea quæ fiunt in mus, tempus fructuose expendamus, vino- tempore, quemadmodum primo Machabæ- lentiam quoque vitemus, et in charismati- orum inducitur : Videns Jonathas quia ¹*Mach. xii.* tempus eum juvat. Christus quoque : Cra- stinus (inquit) dies sollicitus erit sibi ; et, ¹*Matth. vi.* Sufficit diei malitia sua.

Ibidem.

Itaque ait : *Videte, id est, per rationem attendite, quomodo caute ambuletis,* id est, prudenter ac custodite vivatis, occasiones B peccati vitando, atque in via virtutum cum omni circumspectione pergendo ac profi- ciendo, juxta illud Proverbiorum : *Omni custodia custodi cor tuum ; non quasi insipientes,* id est sola temporalia atque carnalia attendantes nec divinorum internum saporem habentes, *sed ut sapientes,* id est ea quæ Dei sunt cum gustu mentali scientes. Sapientia namque quasi sapiens scientia dicitur. *Redimentes tempus,* id est tempus vitæ vobis concessum ad bene vivendum, ab infructuosis occupationibus C ac malis operibus præservantes ; vel, « *re-dimentes tempus* », id est tempora infructuose expensa recuperantes, quatenus præterita mala jam recompensetis per con- versationem virtuosam ac fervidam, et tan- to nunc diligentiores sitis in Dei obsequio, quanto negligentiores fuistis. *Quoniam dies mali sunt,* id est adversitatibus, periculis ac vitiis pleni. Non quod dies in se mali

A sint, sed quia hæc insunt hominibus in diebus vitæ præsentis. Scriptura enim frequenter adscribit tempori ea quæ fiunt in tempore, quemadmodum primo Machabæorum inducitur : Videns Jonathas quia ¹*Mach. xii.* tempus eum juvat. Christus quoque : Cra- stinus (inquit) dies sollicitus erit sibi ; et, ¹*Matth. vi.* Sufficit diei malitia sua.

Propterea nolite fieri imprudentes, vera discretione carendo : quemadmodum enim prudentia est auriga seu directrix virtutum in earum operibus, ita quod facit moderamen in omnibus observari ; sic imprudentia, mater, fotrix et origo plurimorum est vitiorum ; *sed intelligentes quæ sit voluntas Dei,* id est, hoc diligentissime inquiratis atque pensetis, quid Deo complaceat, et quid requirat a vobis, ut illud adimpleatis, bona agendo et mala vitando.

Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria causaliter, quia luxuriæ materiam incentivumque præbet. Propter quod ait Hieronymus : Venter vino æstuans, cito spumat in libidinem. Et Salomon protestatur : Luxuriosa res vinum, et tumultuo- ^{Prov. xx. t.}sa ebrietas ; quicumque his delectatur, non erit sapiens. *Sed implemini Spiritu Sancto,* id est, in gratia et donis Spiritus Sancti proficere ac repleri conemini : Deus enim unicuique influit secundum quod se disponit et capax efficitur. *Loquentes vobis metipsis,* id est vos ipsos mutuo exhortando, *in psalmis ad bene operandum hortantibus, et hymnis Dei laudem conti-*

nentibus, et canticis spiritualibus quæ de futuræ beatitudinis gaudiis tractant. Verumtamen horum trium unum frequenter pro alio sumitur. *Cantantes et psallentes in cordibus vestris*, id est silenter in mente; vel, « in cordibus vestris », id est cum cordiali intentione et ex mentali affectu; *Domino Deo altissimo uni ac trino. Gratias agentes semper*, id est omni tempore opportuno, *pro omnibus* beneficiis Dei, vel « *pro omnibus* » hominibus beneficia suscipientibus, omnium congratulando gratiae ac saluti, *in nomine nominato Domini nostri Jesu Christi*, id est in Christo Jesu, puta per eum, et secundum voluntatem ac doctrinam ipsius, seu virtute ac merito Christi, *Deo et Patri*, id est Patri æterno,

A qui est pater omnium per creationem, naturalisque pater Christi per generationem æternam, et pater noster per gratiam adoptantem.

Subjecti invicem ex debito obedientiæ, vel ex condecoria humilitatis ac caritatis, in timore Christi casto ac filiali. Superioris enim per caritatem et humilitatem subdunt se inferioribus, salva justitiæ disciplina; inferiores autem superioribus ex debito obedientiæ subjiciuntur. Ceteri se invicem honorare præferreque debent, juxta illud Pauli : Honore invicem prævenientes. Ideo ait Salvator : Qui major est Matth. xx, 26; xxiii, 11. vestrum, sit vester minister. Et in Ecclesiastico scriptum est : Quanto major es, Eccl. iii, 20. humilia te in omnibus.

SERMO PRIMUS

QUOMODO VIVENDUM HIS QUI SPIRITU SANCTO IMPLERI PEROPTANT.

IMPLERIMINI *Spiritu Sancto.* Ephes. v, 18.

Tam infinita est bonitas, pietas, dilectio et munificentia Spiritus Sancti, ut omni menti eum desideranti seque ad ejus susceptionem paranti, paratissimus sit se infundere ac donare. Sed quid est se ad Spiritus Sancti susceptionem parare, nisi cordis habitaculum a vitiis emundare, vel saltem ad emundationem veram, quæ sine Spiritus Sancti infusione ac gratia non fit, se pro posse disponere, id quod in se est faciendo? Displianceant ergo nobis peccata nostra, doleamus quod unquam offendimus Deum, proponamus a pristinis abstinere peccatis, et occasiones peccandi vitemus, et ultra hoc, Dei adjutorium invokedus stabiliter: sicque Spiritus Sanctus indubitanter succurret, veram dabit contritionem, gratiam et virtutes infundet, eas quoque quotidie in nobis perficiet. Sed quæro qualiter impleri possimus Spiritu

C *Sancto :* Apostolus enim tam absolute ait, « Implemini Spiritu Sancto », quasi nobis ad manum sit Spiritu Sancto impleri. Et respondendum, quod Spiritu Sancto repleri poterimus, imo et indubitanter replebimus, si ea quæ in præsenti epistola docet ac jubet Apostolus, observemus.

Itaque in primis docet ut attendamus Ephes. v, qualiter caute ambulemus. Oportet ergo ut circumspecti simus in omnibus, considerando proprios actus an vere sint virtuosi, an aliiquid contra rectam rationem agamus, an opera bona cum debitum virtutum circumstantiis faciamus, videlicet apto loco, congruo tempore, recta intentione et rationabili moderamine, ne quid superfluum aut diminutum in eis sit, et ne incidamus laqueos inimici, ne a dæmonibus aut pravis hominibus seducamur, ne vitia quæ speciem quamdam habent virtutum, pro veris acceptemus virtutibus. O quam magnum atque difficile est coram Deo in

omnibus caute ambulare, ita ut nec cogitare, nec appetendo, neque loquendo, nec operando, sed nec debita omittendo, peccemus! Verumtamen ad istud pro posse nitamur, et propriam insufficientiam, defectuositatem ac calamitatem jugiter ac humiliter confitentes, Spiritus Sancti auxilium, illustrationem, directionem fiducialiter ac incessabiliter imploremus: et tunc utique ipse superbenignissimus Spiritus Sanctus infirmitatem nostram gratiose copioseque valde juvabit. Itaque caute ambulemus, et quibus modis, viis seu mediis citius ac abundantius proficere in omnigratia ac virtute valeamus, solerter pensemus, utpote in primis nos ipsos in omnibus humiliando, in cibo, potu, vestitu, somno, locutione modum servando, exteriores interioresque sensus custodiendo, Christi passionem in mente semper habendo, orationibus quoque insistendo viriliter, atque de mortis acerbitate, de divini judicii horrendo rigore, de infernali supplicio, de gaudiis futuræ beatitudinis sempiternis cogitando frequenter, sed et beneficia Dei pensando, ejusque bonitatem, majestatem, justitiam, omnipotentiam ac sapientiam contemplando. Hæc agere, est caute ambulare.

Ephes. v, 16. Secundo docet ut tempus redimamus, illud fructuose expendendo, atque tam virtuose in eo vivendo, ut dierum inutiliter aut etiam criminaliter expensorum negligentias recuperemus, cunctaque vitia emendemus. Itaque quanto quis plura mala commisit, quanto plura bona omisit, tanto post confessionem seu conversionem suam virtuosius atque ferventius vivere *Luc. iii, 8.* debet, ut dignos poenitentiæ faciat fructus. Nonne erubescibile est ut facta confessione aut conversione incepta, segniores frigidioresque simus in cultu Dei quam ante eramus in servitute diaboli? Diabolo etenim servit qui peccatis subjectus est. Sed, heu! quot miserabiles homines ista non pensant, sed post confessionem recidivant tam cito, tempus quoque pro nihilo ducunt, et qualiter illud in vanitatibus

A suis expendant, excogitare nituntur, quum tamen dicat Bernardus: Nil pretiosius tempore, et heu! nil hodie vilius reputatur; transeunt dies salutis, et nemo recognitat, nemo sibi perire diem et nunquam redditur causatur. En quanta est carnalium excæatio hominum: si quis mercator obdormiret hora in qua centum florenos posset lucrari, aut certe negliget nundinas in quibus mille florenos lucrari valeret, vituperaretur ab omnibus tanquam stultus, ignavus ac negligens; sed B quod homines quotidie multas horas consumunt in quibus nec semel meditantur de Deo, nec aliquid meritorium operantur, imo econtrario sine mensura et numero peccant, nemo vituperat, nullus deplangit, imo laudatur peccator in desideriis animæ *Ps. x, 3, sec. Hebr.*

C Hinc iterum illuminatissimus ait Bernardus: Nemo nostrum parvi aestimet tempus quod in verbis consumitur otiosis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit insipiens quid amittat. Fabulemur, inquiunt, donec hora pertranseat. O donec pertranseat hora quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam gratiam, ad acquirendam gloriam, misericordia Creatoris indulxit; donec transeat tempus quo divinam repropitiare debueras pietatem, properare ad angelicam societatem, suspirare ad amissam hereditatem, adspirare ad promissam felicitatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem! Itaque quid coram divino dicturi sunt tribunali, qui in confabulationibus, comensationibus, potionibus et choreis, ac similibus vitiis, tempus suum non solum tam infructuose, sed demum tam viciose expendunt? Nonne sicut de omni verbo inutili, ita de omni momento temporis ratio exigetur?

Matth. xii, 36. Ephes. v, 17.

Tertio docet Apostolus ne imprudentes

simus aut insipientes, sed discreti ac sapientes, intelligendo quae sit Dei voluntas, quid requirat a nobis. Studeat igitur unusquisque cognoscere ad quae obliget eum vocatio sua. Quemadmodum enim religiosi scire tenentur ad quae ex sua regula adstringuntur, ut impleant ea; sic sacerdotes discere debent ac scire ad quae ratione sui status sint obligati, ut conjugati sciant ad quae obligantur in quantum sunt conjugati, item ad quae, in quantum parentes, sive de aliis: juris namque ignorantia non excusat.

Ephes. v. 18. Quarto docet ne vino inebriemur, nec aliquo potu, quum et aquam superflue bibere sit peccatum. Ebrietas namque ex suo genere est mortale peccatum, quamvis aliquando a tanto excusetur pauculo, quando videlicet ipse bibens non advertit aut nescit quod potus quem accipit sit inebriativus. Si autem advertat potum esse immoderatum ac inebriativum, et nihilo minus malit inebriari quam a potu cessare, si tunc inebrietur, ebrietas illa est culpa mortalis, quoniam usu se privat rationis, et peccandi periculis se committit. Summe ergo ebrietas est vitanda, quia in se tam vitiosa est, et multa generat vitia, quum etiam ex ea frequenter nascatur luxuria. Consuetudo vero se inebriandi gravissimum vilissimumque peccatum est.

Denique vitia ista carnalia, scilicet gula, luxuria, dicuntur vitia maxime exprobabilia, quia sunt maxime inhonesta ac turpia, quia parificant hominem brutis, et nihil de lumine rationis invenitur in eis. Hinc ait Hieronymus: Ensis diaboli, luxuria est. Heu, quot illa interfecit rhomphaea! Non est aliud peccatum quo toties diabolus vitor existat. Fugite luxuriam: nam sicut virginitas hominem aequat angelis, sic luxuria brutis, imo brutis facit pejorem. Pro nullo alio peccato legitur *Gen. vi. 7.* Deus dixisse, Poenitet me fecisse hominem; nec pro alio aliquo peccato tam manifestam exercuit ultionem, quoniam propter hoc vitium induxit mundo diluvium, Pentapolimque combussit.

*Ibid. viii. 1
et seq.; xix.
24-28.*

A Quinto docet ut impleamur Spiritu Sancto. Siquidem Spiritu Sancto impleri, non

Ephes. v. 18.

est aliud quam gratia ejus ac virtutibus perfici; et quanto quis affectuosius cupit Deo placere eumque in omnibus honore, tanto capacior fit repletionis Spiritus Sancti. Qui ergo vult Spiritu Sancto impleri, satagit ab omni macula culpæ purgari, seque ab omni Dei inhonoratione servare immunem, et fervens sit ad proficiendum in omni virtute. Docet ergo Apostolus ut impleamur Spiritu Sancto, id

B est, ejus repletione exhibeamus nos modo nobis possibili dignos, sive mutuo nos hortemur ad bene agendum, ad Deum laudandum, ad desiderandum futuræ beatitudinis gaudium, et Deum mente laudemus etiam in occupationibus exterioribus, atque eidem pro universis beneficiis ejus, tam nobis quam aliis impertitis, referamus jugiter gratias cordiales. Ait namque Bernardus: Peremptoria res est ingratitudo, gratiae hostis, inimica salutis, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio, fontem pietatis sibi desiccans. Nihil sic displicet Deo, praesertim in filiis gratiae, sicut ingratitudo: nam vias obstruit gratiae. Quidquid igitur boni, quidquid virtutis ac devotionis aut spiritualis consolationis in te est, refunde in eum qui contulit; non tuam quæras gloriam, sed ipsius.

C Postremo docet Apostolus ut invicem simus subjecti in timore Altissimi, quatenus nullus per animositatem se præferat alteri, sed ex humilitate inferiorem se arbitretur aliquo modo: quia etsi quis videatur multum iniquus, qualis tamen in divina prædestinatione consistat nos latet, et de nobis ipsis sumus ambigui an simus electi, imo an simus in caritate incerti. Si ergo ad evangelicæ legis pertinet puritatem ut omnes simus subjecti invicem in timore Dei, longe prorsus a Deo et ab evangelicæ legis tenore remoti sunt qui superioribus suis obedire non curant, vel, quod gravius est, aspernantur.

D Itaque qui hujus epistolæ cupit docu-

Ibid. 21.

menta implere, sibi ipsi non potest in sanctis laboribus parcere, quemadmodum de S. Pacomio legitur, quod quum esset viginti annorum aut circiter, dives ac delicate nutritus, cuidam viro religioso ac sancto, Palæmon nomine, se ad habitandum conjunxit. Cum quo abstinentissime vixit in pane, sale et aqua, orationibus et vigiliis manuumque laboribus strenue nimis insistens. Quumque nocturnis temporibus S. Palæmon videret B. Pacomium somno gravari, eduxit eum de cella, præcepitque ei arenam portare de loco ad locum, ut sic disceret vincere somnum. Le-

A gitur quoque de abbatे Arsenio, qui erat primus in palatio imperatoris et senator præcipuus, quod quum factus esset eremita et monachus, quotidie laboravit manibus suis, et de suis vixit laboribus, totisque noctibus vigilavit, orationi et contemplationi insistens. Quumque circa diluculum natura ejus fatigaretur et somnum exigeret, dixit ad somnum : Veni, serve male. Sicque sedendo dormivit una dumtaxat hora. Legitur item de S. Bernardo, quod nullum tempus tantum se perdere con-
B querebatur, sicut quod dormiendo expen-
dit : et tamen valde parum dormivit.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

LOCUTUS EST JESUS PRINCIPIBUS SACERDOTUM ET PHARISÆIS, ETC. Matth. xxii, 1-14.

SALVATOR noster, unigenitus Filius Dei, sequenti die post festum Palmarum, multas parabolas proposuit principibus sacerdotum, Pharisæis ac Scribis seu doctribus Judæorum : in quibus parabolis insinuavit ingratitudinem ac derelictionem Judaicæ plebis vocationemque gentium. Et inter parabolas illas una, hæc fuit quæ in evangelio scripta est hodierno. Ait ergo evangelista Matthæus :

Locutus est Jesus principibus sacerdotum, qui tunc fuerunt Annas et Caiphas (non quod simul fuerint principes sacerdotum sive pontifices, sed quia unus alteri in pontificio saepe successit : erat enim pontificium Judæorum venale, et anno evolutione pontifex mutabatur), et Pharisæis, quorum quidam fuerunt Scribæ, in parabolis, dicens : Simile factum est regnum cœlorum, id est negotium seu processus militantis Ecclesiæ, cuius conversatio est in cœlis, et in qua Deus regnat per fidem et caritatem, homini regi, id est facto seu operi hominis regis, qui fecit nuptias filio suo. Per hunc hominem regem intelligi-

Philipp. iii, 20.

tur Deus Pater, qui unigenito Filio suo nuptias fecit, dum ei in utero sacratissimæ Virginis naturam conjunxit humanam. Deinde eidem Filio suo desponsavit Ecclesiam, præsertim dum cœpit publice prædicare, et multos convertere, atque ex ipsis fabricare Ecclesiam, id est per fidem et caritatem eos spiritualiter adunare. Hinc a Zacharia de Christo prædictum est : Ecce vir, Oriens nomen ejus ; et ædificabit templum Domino, et erit sacerdos ^{Zach. vi, 12, 13.}

Et misit Deus Pater servos suos, id est priores Prophetas ac patres, videlicet Moy-sen, Aaron, Samuelem, etc., vocare invitatos, id est populum Israel, quem Deus per legem ac varia beneficia invitavit ad credendum in Christum, ad præstolandum gratiam et salutem seu redemptionem per eum. Unde in Actibus princeps Apostolorum ait : Omnes Prophetæ a Samuele et deinceps, annuntiaverunt dies istos, videlicet tempus incarnationis, passionis ac gratiæ Christi. Ad nuptias, id est ad fidelem ac caritativam unionem suæ mentis cum ^{Act. iii, 24.}

Christo, ut sic crederent in mittendum, sicut nos credimus in eum qui venit ac missus est. *Et nolabant venire*, id est per fidem formatam credere, et servorum illorum documenta servando, laudabiliter conversari. Judæi namque communiter pro majori parte fuerunt increduli et rebelles.

Act. vii, 51. Propter quod Stephanus dixit : Dura cer-
vice, et incircumeysi corde et auribus, vos
semper restitistis Spiritui Sancto, sicut et
patres vestri. Moyses quoque in Deutero-
Deut. ix, 4, nomio loquitur populo Judæorum : Ne di-
cas in corde tuo, Propter justitiam meam
introduxit me Dominus in terram hanc,
quum durissimæ cervicis sis populus. Et
Ibid. xxxi, rursus loquitur ei : Ego scio contentionem
27. tuam et cervicem tuam durissimam ; ad-
huc vivente me et ingrediente vobiscum,
semper contentiose egistis contra Domini-
num : quanto magis quam mortuus fuero ?

Iterum, id est postea, misit Deus Pater alios servos, id est posteriores Prophetas, sive Apostolos, aliosque Christi discipulos, dicens : *Dicite invitatis*, puta Judæis, quibus specialiter Prophetæ sunt missi, et Christi est prænuntiatus adventus : *Ecce prandium meum paravi*, id est, mysterium Incarnationis perfeci, sacramentum Eucharistiae per Christum institui, diversa sacrae Scripturæ alimenta proposui, gratiarum charismata dedi. *Tauri mei et altilia occisa sunt*. Per tauros atque altilia, designantur spiritualia fercula, utpote solidus eibus perfectorum, potusque lacteus parvulorum : hoc est alta contemplatio Dei et mysteriorum Christi (unde dixit Apo-

I Cor. ii, 6. stolus, Sapientiam loquimur inter perfectos); facilis quoque scientia præceptorum ac operum Salvatoris : unde rursus Paulus *Ibid. 2.* imperfectis scripsit, Non judicavi me ali- quid scire inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. Per tauros etiam pos- sunt intelligi firma Dei præcepta ; per altilia vero, evangelicæ legis consilia, per quorum observantiam mens spiritualiter impinguatur dulciterque reficitur. *Et omnia parata sunt*, id est, quidquid ad salu- tem requiritur, per passionem et meritum

A Christi vobis offertur, videlicet purgatio a peccatis in sacramentis Baptismi ac Pœnitentiæ, infusio gratiæ ac virtutum, ut de *Joann. i, 16.* plenitudine ejus omnes accipiatis. *Venite ad nuptias Christi* præfatas, adhærendo ei ut capiti, ut influxum gratiæ accipiatis ab eo, atque per caritatem unus cum eo efficiamini spiritus.

Illi autem neglexerunt venire, occupati rebus carnalibus ac terrenis, et beneficia Dei parvi pendentes. Pauci etenim Judæorum, comparative loquendo, crediderunt B in Christum. Ad quod insinuandum Deus per Jeremiam prophetam dixit ad eos :

*Assumam vos, unum de civitate, et duos *Jer. iii, 14.**

de cognatione. *Et abierunt, alius in vil- lam suam*, id est, in terrenis divitiis et temporali dominio occupavit se, *alius ve- ro ad negotiationem suam*, hoc est ad lu- era sectanda. Sieque, per euntes « in vil- lam », signantur ambitionis et qui rebus jam habitis inordinate insistunt ; per euntes vero « ad negotiationem », avari, qui pro temporalibus adipiscendis immoderate laborant. *Reliqui vero tenuerunt ser- vos ejus, et contumeliis affectos occide- runt*. In Actibus enim leguntur Apostoli a *Act. iv, 3;* *v, 18, 26, 40.* Judæis capti, incarcerati ac flagellati : qui etiam a Judæorum concilio recesserunt *Ibid. 41.* cum gaudio, quoniam digni habiti sunt contumeliam pati pro Christo. Stephanum *Ibid. vii, 58.* autem lapidaverunt, et Jacobum decollavit *Ibid. xi, 2.* Herodes.

Rex autem, scilicet Deus Pater, quum audisset vocem sanguinis occisorum. Au- ris enim zeli audit omnia, ut dicit Sapiens. *Sap. i, 10.*

D Et Psalmista : Qui plantavit (inquit) au- *Ps. xcii, 9.* rem, non audiet ? Interfectio quoque in- nocentium est unum de quatuor peccatis quæ clamitant ante Deum. Porro auditio Dei non est aliud quam cognitio seu con- sideratio ejus. Loquitur tamen Deus more humano, quasi recenter corporaliterque audiret, ut ea quæ Dei sunt melius intelli- gamus. Unde per Isaiam loquitur regi Assyriorum : *Quum fureres in conspectu meo, superbia tua ascendit in aures meas.* *Is. xxxviii, 29.* Vel dicitur audire ab angelis sanctis an-

nuntiantibus sibi quæ fiunt in sæculo isto, non quasi ignorantii, sed ut dominatori ac judici, a quo petunt effectum pietatis

Act. x, 4. aut æquitatis. Hinc enim eleemosynæ Cornelii dicuntur commemoratae in conspectu Dei. *Iratus est*, non iræ passionem habendo, sed justam infligendo vindictam. *Et missis exercitibus suis*, id est armatis turbis Romanorum qui cum Vespasiano ac Tito contra Judæam venerunt. Et dicuntur gentiles illi exercitus Dei, quia divina ordinatione venerunt adversus Judæos, et quia divinæ justitiæ exsecutores fuerunt contra eosdem. Juxta quem modum Deus in Ezechiele et Jeremia regem Babylonis frequenter nominat servum suum. *Perdidit homicidas illos*. Romani enim innumerabiles Judæos interfecerunt, vendiderunt ac disperserunt, ut Josephus scribit. Sieque Romani nescientes deservierunt divinæ justitiæ in punitione hominum impiorum, sicut subjungitur. *Et civitatem illorum succedit*, puta Jerusalem, quam simul cum templo combusserunt Romani. Et quamvis Romani alia ratione venerunt contra Judæam, quam ad ulciscendum Christi discipulorumque ejus occisionem, Deus tamen movit Romanos contra Judæos incredulos, in quantum hoc opus fuit justitiæ.

Tunc rex ait servis suis, id est Christi discipulis : *Nuptiæ quidem paratæ sunt*, hoc est, Christi mysteria sunt completa, videlicet ejus incarnatio, passio, resurrectio ejus, et conjunctio Christi cum Ecclesia primitiva incepta est, spiritualis quoque refectione sacramentorum ac gratiarum offertur hominibus virtute ac merito Salvatoris ; sed qui invitati erant, id est Judæi primo vocati, non fuerunt digni ad nuptias istas gratia adspirante perduci, propter suam rebellionem, ingratitudinem atque perfidiam. Unde Paulus loquitur *Act. xiii, 46.* dæis : *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei* ; sed quoniam repulisti illud, et indignos vos judicasti vitæ æternæ, ecce convertimur ad gentes.

Ite ergo ad exitus viarum. Ad litteram,

A misit Deus Apostolos ad exitus viarum, id est ad loca ultra Judæam, dicendo : Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Sed ante passionem præceperat : In viam gentium ne abieritis, *Marc. xvi, 15.* id est, fines Judææ non exeatis ad prædicandum. Spiritualiter autem, viæ sunt virtutes et actus earum, per quas itur ad regnum cœleste ; exitus vero viarum sunt recessus a medio virtutis ac veritatis, vide licet vitia et errores. Jussit ergo Deus Apostolos ire « ad exitus viarum », hoc est ad

B corrigendos errores atque excessus gentilium, qui non fuerunt in via, sed devio, in tenebris umbraque mortis. — At vero de reprobatione ac derelictione Judæorum ait Christus apud Isaiam : *Hæc dicit Dominus*, *Is. xlix, 5.* formans me ex utero servum sibi, ut reducam Jacob ad eum, et Israel non congregabitur. In qua auctoritate Jacob et Israel accipiuntur pro populo Judæorum nato ex Jacob, qui alio nomine dictus est *Gen. xxxii, 28.* Israel. De gentilium vero conversione ad jecit : *Et glorificatus sum in oculis Do-* *Is. xlix, 5,*

C mini, et dixit : *Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob et faeces Israel convertendas* ; dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad ultimum terræ. Hoc est quod subditur : *et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias*, id est, cunctis gentibus Evangelium Christi prædicante, atque ad ejus gratiosam refectionem eas pro posse adducite, sicut in Psalmo prædictum est : *Benedicentur in ipso omnes tribus terræ* ; itemque, *Reminiscentur Ps. xxii, 28.* et convertentur ad Dominum universi fines terræ.

Et egressi servi ejus in vias, id est ad gentium dispersiones ac lata itinera perditionis, *congregaverunt*, hoc est, ad Christum converterunt, atque in ejus fide, caritate et ecclesiastica unitate spiritualiter collegerunt, *omnes quos invenerunt, bonos et malos* : non simpliciter omnes, quoniam teste Apostolo, non omnes obediunt Evangelio, nec omnium est fides ; sed omnes, *II Thess. iii, 2.* id est quosdam de omni genere hominum, ut sit distributio pro generibus singulo-

rum, non pro singulis generum. Sed qua-
liter inter gentiles inveniri poterant aliqui
Rom. ii, 14. boni? nisi quod (teste Apostolo) gentes
quæ legem non habent, et tamen ea quæ
legis sunt faciunt, ipsi sibi sunt lex: multi
quoque gentilium virtutibus acquisitis et
indole bona fulgebant, qui comparatione
aliorum boni vocantur. Unde et Paulus
Act. xxvi, dixit gentili: Non insanio, optime Feste.
25. Vel ideo dicuntur congregasse bonos et
malos, quoniam in Ecclesia boni sunt ma-
lis admixti.

*Et impletæ sunt nuptiæ discubenti-
um,* id est, multitudo vocatorum, atque in
nuptiis Christi spiritualiter recumbentium,
numero ac merito est completa: quod ta-
men non erit perfecte, nisi in fine mundi,
Rom. xi, 25. quum gentium intraverit plenitudo, om-
nisque Israel juxta Apostolum fuerit sal-
vus, hoc est universi electi ex paganismo
ac Judaismo. Nunc autem aliqualiter sunt
Ps. xviii, 5. nuptiæ istæ impletæ, quia in omnem ter-
ram exivit sonus prædicationis Apostolo-
rum, ita quod toto terrarum orbe diffun-
ditur ipsa Ecclesia.

Intravit autem rex, scilicet Deus Pater,
non motu locali, sed per effectum sui
judicii, in nuptias sive Ecclesiam, *ut vi-
deret discubentes,* ut singulorum merita
pensaret ac judicaret: quod facit in morte
singulorum, judicio particulari; et in fine
sæculi aget hoc judicio universalis. *Et vi-
dit ibi hominem non vestitum,* id est intus
non decoratum, veste nuptiali, id est
gratia gratum faciente, seu caritate, vel
meritorio actu. Et merito caritas dicitur
vestis nuptialis, quoniam Christum incli-
navit ut humanam naturam assumere et
Ecclesiam sibi desparsare dignaretur. *Et
ait illi: Amice,* per naturalem bonitatem
et fidem informem, non per gratiam, cari-
tatem ac meritorum actum. Omnia enim
diligit Deus quantum ad id quod sunt per
naturam, quod ab ipso per creationem
Sap. xi, 25. sortita sunt, juxta illud Sapientiæ: Diligis
omnia quæ sunt, et nihil odisti eorum

A quæ fecisti. *Quomodo huc intrasti,* id est,
qua præsumptione in Ecclesia exstitisti,
et inter fideles apparuisti, sacramentis
quoque communicasti, *non habens vestem
nuptialem,* videlicet caritatem, quæ inter
electos reprobosque in fine discernit? *At
ille obmutuit:* quia injusti Deo reddere
nequeunt rationem.

Tunc dixit rex ministris: non illis de
quibus prædictum est, puta Apostolis; sed
angelis sanctis, qui in die judicii erunt
exsecutores sententiae Judicis, quemadmo-
dum asserit Christus: In consummatione *Matth. xii,*
sæculi exhibunt angeli, et separabunt malos
49, 50. de medio justorum, et mittent eos in ca-
minum ignis. *Ligatis manibus et pedibus
ejus, mittite eum in tenebras exteriores,* id est infernales ac corporales, quas inci-
dere meruit cadendo in tenebras interio-
res, videlicet mentis iniquitates seu vitia
et errores, quæ sunt animarum caligines.
Præterea, constat quod reprobi in die judi-
cii retrudentur in tartarum nudi. Idecirco
per manuum ac pedum ligationem, nil
C aliud designatur, nisi inevitabilitas divini
judicii, cui resistere et a quo fugere nemo
valebit, secundum quod Dominus per pro-
phetam Amos protestatur: *Ecce ego stride-
Amos ii, 13.* bo super vos, sicut stridet plastrum onu-
stum fœno; et peribit fuga a veloce, et
fortis non salvabit animam suam. *Ibi erit
fletus,* non quantum ad lacrimarum resolu-
tionem ac emanationem, sed quoad ce-
rebri perturbationem, animique dolorem,
et stridor dentium, propter frigus vehe-
mentissimum. Ibunt enim a calore nimio *Job xxiv, 19.*
D ad aquas nivium. *Multi enim sunt vocati*
ad nuptias Ecclesiæ militantis, *pauci vero
electi* ad nuptias Ecclesiæ triumphantis.
Quamvis enim in se multi atque innume-
rables sint, comparatione tamen repro-
borum sunt pauci. Unde alibi ait Salva-
tor: *Arcta est via quæ ducit ad vitam,* et *Matth. viii,*
pauci inveniunt eam; *lata vero et spatiosa
13, 14.* quæ ducit ad perditionem, et multi va-
dunt per eam.

SERMO SECUNDUS

DE MULTIPLICIBUS NUPTIIS DE QUIBUS SACRA LOQUITUR SCRIPTURA.

VENERUNT nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se. Apoc. xix, 7.

Quoniam homo ex corpore et anima exstat compositus, naturale est ei ex cognitione corporalium rerum ad spiritualium rerum perduci notitiam. Unde et Aristoteles docuit, quod intellectualis nostra cognitio, ex sensitiva cognitione sumit originem. Hoc Christus, increata sapientia Dei Patris, certissime sciens, in Evangelio sæpiissime per materialium rerum similitudines instruit nos de intellectualibus, spiritualibus ac divinis, sicut et in evangelio hodierno, in quo Christus per similitudinem nuptiarum carnalium docet nos de spiritualibus nuptiis quæ in militanti fiunt Ecclesia.

Deinceps Scriptura loquitur de nuptiis quinquepartitis, seu de matrimonio quintuplici. Primæ sunt nuptiæ corporales, seu carnale connubium, quod est legitima conjunctio maris et feminæ, individuam vitæ consuetudinem communionemve servans.

Joann. ii, 1. De his nuptiis fertur in Joanne : Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Quid autem taliter conjugati sibi invicem teneantur, *Cf. t. XXIX, et s. p. 189 et s.* et qualiter vivere debeant, dictum est in sermone tertio evangelii in dominica secunda post octavas Nativitatis Christi.

Secundæ sunt nuptiæ personales, quæ sunt unio Verbi æterni seu unigeniti Filii Dei cum natura humana, quæ unio est hypostatica seu suppositalis conjunctio qua natura humana conjuncta est Verbo æterno in Christo. In hac nuptiali conjunctione, persona Verbi æterni se habet per modum sponsi, et natura humana assumpta per modum sponsæ. Sponsus namque amplectitur sponsam, et eam fecundat; ita in hac unione, Unigenitus Dei naturam humanam intime sibi conjunxit, apprehen-

A dit, amplexus est, omniq[ue] lumine gratiæ ac gloriæ, omni virtute et dono Spiritus Sancti ac beatifica fruitione implevit ac fecundavit eamdem. Iterum, sicut in carnali matrimonio consummato, sponsus et sponsa, seu maritus et conjux, una fieri *Gen. ii, 24.* caro dicuntur, et unam prolem eis communem producunt; ita in nuptiis personalibus ac spiritualibus jam præfatis, ex conjunctione Verbi æterni seu Filii Dei cum natura humana constat una persona, quæ est Christus. Christus namque est una persona in dupli subsistens natura, divina videlicet et humana. Operatio autem hujus personæ, quæ velut proles quædam ab ea progreditur, toti personæ huic communis est. Præterea de his nuptiis debemus unigenito Filio Dei, imo toti superbeatissimæ Trinitati jugiter et affectuosissime regratiari, quod scilicet nostram naturam naturæ divinæ tam immediate ac hypostaticæ unire dignatus est, ita quod unigenitus Filius Dei, Deus, creator ac Dominus noster, factus est frater noster, conservus C noster, redemptor noster. Harum nuptiarum thalamus fuit castissimus gloriosissimæ Virginis uterus. De quibus prædixit Psalmista : In sole posuit tabernaculum *Ps. xviii, 6.* suum, et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. De his nuptiis dicit Gregorius : Tunc Deus Pater Filio suo nuptias fecit, dum ei naturam humanam in Virginis utero copulavit.

Tertiæ sunt nuptiæ sacramentales, videlicet conjunctio Christi cum Ecclesia. Et nuptiæ istæ tunc potissime celebrari cœperunt, dum homines credere incepérunt in Christum jam incarnatum, et converti ad eum, quanquam dici possit quod incepérunt ex tunc quo homines desuper il-

lustrati, credere incepunt Dei Unigenitum esse incarnandum. In his nuptiis sponsus est Christus, et sponsa est ipsa Ecclesia, quae Christo jam valde gratiose et caritative unitur, atque ab ipso spiritualiter ac valde liberaliter fecundatur.

Quartæ sunt nuptiæ spirituales et quotidianæ, videlicet unio Christi grata cum fideli devotaque anima. Has nuptias, si efficaciter volumus, Christus quotidie cum nostris celebrat animabus, eas caritative, suaviter ac intime sibi conjungens, fecundans, amplectens, quemadmodum per Osee 20.
Osee 11, 19, affirmat dicendo: Sponsabo te mihi in iudicio, et justitia, et misericordia; et sponsabo te mihi in fide. Ad hanc desponsationem animæ cum Christo, requiritur primo immunitas seu purgatio animæ ab omni peccato mortali. Imo quæcumque anima mortali subjacet culpæ, adultera exstat diaboli, cui per mentis consensum miscetur, et voluntatis affectu communicat, operibusque obedit. Ecce quanta est insaniam impiorum. Nonne insensatissimus reputaretur qui draconem aut basiliscum amplectetur et eorum potaret venena, nec sanis acquiesceret exhortationibus persuadentium ut se ab illis averteret? Quanto magis insensati ac stolidi sunt omnes qui peccant mortaliter aut in mortali permanent culpa? Quoniam infernalibus draconibus miscentur ac basiliscis, atque illorum se implet venenis, id est vitiosis affectibus qui mortem inferunt sempiternam, neque obtemperant admonitionibus piis quatenus se emendent, sed animo pertinaci in vitiis perseverant. Talibus clamat

Matth. 7, 7, 8. B. Joannes Baptista: Progenies viperarum, hoc est generatio ac filii infernalium colubrorum, quis ostendit vobis fugere a futura ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. A tanta igitur vilitate, insaniam, turpitudine avertat se omnis transgressor legis divinæ, ne anima ejus a dæmonibus amplius constupretur, sed Christi sponsa efficiatur. Ad quod per Osee Spiritus Sanctus hortatur quemlibet peccatorem, dico: Convertere ad Dominum Deum

A tuum, quoniam corruisti in iniuitate tua. Et verissime ait, Corruisti in iniuitate tua.

Præterea advertamus quantum et qualiter corruit quicumque mortaliter peccat. Si aliqua nobilis puella, regis filio desponsata, sponsum illum dimitteret, seque alicui garnicioni, pultroni * aut lenoni subderet constuprandam, nonne gravissime ruere atque vilissima fieri censeretur? Sed ecce inefabiliter gravius labitur ac vilius operatur anima christiana, quae summi regis Filio,

B veri et æterni Patris vero ac unico nato, desponsata est in Baptismo seu Pœnitentiæ sacramento, seu quando caritatem sortita est, et tamen ab illo per inobedientiam se avertit, nec fidelitatem servat eidem, sed (sicut prætactum est) cum dæmonibus adulteratur, illis subjicitur, ab eis fœdatur ac pessime fecundatur, ita quod opera efficit tenebrarum, imo potius instar merecum efficitur sterilis, quoniam mala agere sterilitas potius quam fecunditas prohibetur. Denique si uxor alicujus omnino generaret non hominem, sed serpentinum, lupum aut ranam, non fecunda sed abominabilis atque miserrima diceretur. Consimiliter peccatores qui opera bestialia ac diabolica operantur, qui gulæ ac luxuriæ turpitudinibus inquinantur, qui superbia, indignatione, crudelitate, pertinacia, instar dæmonum adimplentur, non fecundi aut fructuosi, sed steriles abominabilesque omnino, et prorsus miserrimi sunt censendi. Unde et magis merentur bruta ac dæmones quam homines nuncupari.

Quintæ sunt nuptiæ supercœlestes, quæ sunt nuptiæ triumphantis Ecclesiæ, utpote beatifica unio mentis creatæ cum Deo, seu felix et consummata summi ac superdulcissimi boni fruitio, quæ est plena, æterna inæstimabiliusque deliciosa refectione omnium Beatorum in Domino. De quibus nuptiis in Apocalypsi legitur: Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Unde, secundum Hieronymum, nihil felicius Christiano, cui regnum cœlorum promitti

* Cf. Cangii Glossarium.

Apoc. xix,

9.

tur, cui nuptiarum cœlestium beatitudo offertur. Et sicut id verum est, ita veraciter dici potest : Nihil infelicius Christiano qui tanta beatitudine se reddit indignum, qui tantis beneficiis ac promissis se facit ingratum. Et tamen quam multi sunt tales ! Etenim tales sunt omnes superbi, luxuriosi, avari, acediosi ac invidi, et qui potationibus, comensationibus, loquacitatibus ac vanitatibus vacant. O quanta est cæcitas et insipientia nostra, quod propter hujus brevissimæ vitæ delicias, divitias et honores, æterna illa beatitudine nos privamus, et propter foedissimæ carnis voluptates, illa supercœlesti, æternali, incomparabili atque purissima voluptate spoliamus nos ipsos !

Postremo videmus quod inter sponsum et sponsam specialiter quæritur similitudo, quoniam nobilis nobili, dives diviti, sapiens sapienti, juvenis juveni communiter vult conjungi. Quum ergo Sponsus cœlestis, Dominus noster Jesus Christus, sit vere humillimus, mitissimus, purissimus, omni caritate et sanctitate plenissimus, oportet ut anima quæ illius sponsa esse ac permanere desiderat, in cunctis humiliet semetipsam, mansueta, munda et spirituali amore plena esse conetur, nec sponsi sui offendat adspectum, sed fidelitatem ei inviolabilem servet, sique adulterinos dæmonum vitet amplexus, id est vitiosos affectus, præsertim superbiæ, iræ, concupiscentiæ, avaritiæ motus.

Simus itaque jugiter coram Altissimo custoditi, sinceri ac fervidi, nec dæmonibus præbeamus assensum. Imo quotidie D profectui insistamus virtutum, quemadmodum de B. Euphrasia virgine legitur, quæ fuit de prosapia devotissimi Theodosii

A imperatoris. Cujus Euphrasiæ parentes valde virtuosi fuerunt, ita quod ea nata, de cetero continenter omnino vixerunt. Porro Euphrasia quum adhuc esset quasi infantula, claustrum introiit monialium devotarum, inter quas vixit humillime, ita quod quanto illustrior, tanto fuit humilior. Nam et abjectiora cœnobii fecit obsequia, fuitque omnibus obsequiosa ; et vixit tam abstinenter quod interdum in tota hebdomada non nisi semel se refecit. Hinc diabolus contra eam insaniens, semel projicit B eam de alto solario, et præcipitavit eam in terram ; sed ipsa divinitus præservata, non lædebatur. Obiit autem quum adhuc esset juvencula. Abbatissa quoque cœnobii illius fuit mulier eximiæ sanctitatis, cui Deus revelavit instare mortem felicem S. Euphrasiæ. Siquidem abbatissa illa in spiritu rapta, vedit Sanctos coram Dei tribunali stantes, et de humilitate ac virtutibus B. Euphrasiæ admirantes, eamque cœlesti corona dignam pronuntiantes. Verumtamen in cœnobia illo fuit soror una C valde perversa, quæ sanctitati et famæ Euphrasiæ semper invidit atque detraxit, ad quam Euphrasia humillime, amorose ac benevolentissime indesinenter se habuit. Nam in cœnobia eodem fuit soror quedam a pessimo obsessa dæmonio, ad quam nulla audebat appropinquare sororum, præter Euphrasiæ, quæ illam accessit intrepida, deditque manducare eidem. Cujus privilegio invidens soror illa perversa, asseruit se quoque posse obsessam illam accedere. Quod quum facere præsumpsisset, mox eam invasit, percussit et vulneravit illa obsessa, quoque superveniens S. Euphrasia, de manibus illius obsessæ eripuit eam.

SERMO TERTIUS

DE IMPEDIMENTIS PERTINGENDI AD SPIRITUALES NUPTIAS CHRISTI.

LIGATIS manibus et pedibus ejus, pro-
jicite eum in tenebras exteriores ;
ibi erit fletus et stridor dentium. Matth.
xxii, 43.

In hodierno evangelio edocemur quam incomprehensibiliter magna sit caritas, misericordia ac munificentia Dei ad homines, et item quam ineffabiliter magna sit hominum negligentia, perversitas, ingratitudo. Ecce enim Deus omnipotens et
Gen. i, 26.
27.æternus, non solum ad suam imaginem ac similitudinem nos creavit, sed etiam ad supernaturalem beatitudinem, quæ est sui ipsius clara, immediata ac fruitiva cognitio, condidit. Quam quum primi parentes sibi ipsis et nobis omnibus demeruissent, misertus est Deus hominibus, et Filium suum pro mundi redemptione ac salute incarnandum prædictum ac moriturum. Deinde per homines electos et sanctos, vide-licet Prophetas ac Patriarchas, invitavit homines ad salutem, ad nuptias spirituales, ad emendationem et conversionem constantem, ad fidem caritatemque Christi : quod ab initio mundi facere cœpit per Adam post suam emendationem, et Seth, Enoch, Noe et alios multos. Specialiter autem in veteri Testamento, per Moysen, Aaron, Josue, Samuelem, David, Isaiam aliasque Prophetas, et sanctos aliquos reges, ut Josaphat, Ezechiam, Josiam, invitavit populum Judæorum valde frequenter ad fidem, caritatem, spiritualesque nuptias ac salutem. In quo caritas, pietas et munificentia Dei monstrantur ; præsertim quod ingratissimos, rebelles, perversos, toties tamque dignantissime invitavit.

Insuper hominum ingratitudo, negligencia atque perversitas ostenduntur in hoc, quod tam dignanter tamque særissime in-

A vitati divinitus, noluerunt venire, carnalia spiritualibus, temporalia, vana ac vilia spiritualibus et æternis, imo creaturam Creatori insipientissime ac injustissime præferentes. De quibus in Zacharia scriptum est : Noluerunt attendere, et averterunt Zach. vii, scapulas recedentes, et aures suas aggra-
11, 12.vaverunt ne audirent legem.

Præterea in evangelio hodierno tanguntur quædam specialia impedimenta perveniendi ad spirituales nuptias ac salutem. Primo etenim dicitur, quod nolebant venire ; secundo, quod neglexerunt venire ; tertio, quod abierunt in villam suam ; quarto, quod abierunt in negotiationem suam ; quinto, quod quidam eorum tenuerunt ministros regis, et contumeliis affectos interfecerunt.

Primum ergo impedimentum gratiæ ac salutis, est nolle converti, nolle acquiescere, nolle subdi ac obedire. Per istos qui venire noluerunt, designantur universi intimorati, qui de sua salute non curant, nec aliud habent impedimentum bene vivendi, nisi quia non volunt ; sed quidquid prædicetur eis de Dei timore, de divini judicii rigore, de pœnis æternis ceterisque ad salutem spectantibus, cordialiter non advertunt, imo magis convertunt illud in risum, et in suis vanitatibus foeditatibusque persistunt. Qui similes sunt induratis Judeis, de quibus ad Ezechielem prophetam locutus est Deus : Fili hominis, ecce mitto te ad gentem exasperatricem, filios Israel qui audiunt sermones meos ex te, et non faciunt eos, sed in canticum oris

Ezech. ii,
3; xxxiii. 31,
32.D sui vertunt eos ; et factus es eis quasi carmen musicum quod suavi dulcique sono canitur. Nam et isti intimorati etiam eos a quibus audiunt verbum Dei frequenter de-

rident. Hinc remotissimi sunt a salute: nam A aut stando, seu inclinando, nisi infirmitas bona voluntas seu bonum propositum est bonæ conversationis exordium. Unde quam grave sit nolle hujusmodi, primo Regum I Reg. xv, 23.

edocetur, quo dicitur : Quasi scelus idolatriæ, nolle acquiescere.

In toto corde meo exquisivi te. Ps. cxviii, 10.

Secundum impedimentum gratiæ ac salutis, est negligentia. Et ista est duplex : una, qua opera bona quis omnino omittit, non jejunando, aut non festivando ac confitendo juxta præceptum Ecclesiae; secunda, qua quis opera bona exercet, sed absque debita reverentia Dei et sine condigna diligentia animi, videlicet cum tempore, fastidio et distractione irrefrenata.

Jer. xlviii, 10. De qua Jeremias asserit : Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Unde et in

Apoc. iii, 16. Apocalypsi Dominus loquitur : Quia tepidus es, incipiam te evomere de ore meo. Ubi sapienter pensandum est, quod si maledictionem meretur et condemnationem æternam, qui opus Dei facit negligenter, quanta erit eorum maledictio atque damnatio qui illud omnino omittunt? Oportet ergo cum diligentia et reverentia Deo servire. Propter quod apud Marcum ait Sal-

Marc. xiii, 33. vator : Videte, vigilate et orate. Ad *Hebr. xii, 28.* Hebræos quoque scribitur : Serviamus Deo cum metu et reverentia. Hinc in Deuteronomio Moyses exhortatur : Custodi temet ipsum et animam tuam sollicite ; ne obli-

viscaris verborum Domini, et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitae tuæ. Consideret igitur homo infinitam majestatem Dei, atque incomparabilem excellentiam ejus in omni dignitate, sapientia, justitia et perfectione : sicque omnem negligentiam in ipsius devitet obsequio. Pensemus quam reverenter ac sollicite serviatur regibus, principibus et prælatis sæculi hujus ab eorum ministris, et hoc exemplo dissemus Deo reverenter ac fervide ministrare. Præsertim autem in ecclesia, tempore divini obsequii, et maxime hora celebrationis, reverenter et fervide habere se debent

I Tim. i, 17. Christiani coram rege sæculorum immortali, invisibili, Deo vero, non pigre sedendo, sed decenter, genibus flexis orando,

Tertium impedimentum salutis et gratiæ, est superbia, ambitio, seu vana gloria : quod significatur per eum qui transivit in villam suam, hoc est ad locum dominatio-

Bnis hujus quærunt honores, et aliis appetunt dominari, malentes præesse quam subesse, Christi humilitatem discere ac assequi aspernantur; nec quam periculosa sit præsidentia contemplantur, neque divini distinctionem judicii expavescunt, sed neque adspiciunt quid peccando meruerint, quam tam confusionem, dejectionem ac pœnam. Consideret ergo unusquisque se ipsum et proprium imperfectum, propriam defectuositatem et culpam, quam insufficiens sit regere semetipsum : sicque cessabit ad

C aliorum regimen adspirare. Nec quisquam *Hebr. v, 4.*

se ingerat impudenter, sed qui vocatur a Deo, ut Aaron, præsertim quum dicat Gregorius : Numerari culpæ non possunt quæ ex ambitione procedunt. Et rursus : Unusquisque prælatus seu præsidens toties ad apostasiæ crimen delabitur, quoties præesse hominibus delectatur. Ejus enim vestigia sequitur qui similis fieri Altissi-

D mo concupivit, et angelis juxta propriæ voluntatis placitum præesse optavit. Advertant ergo superbi et honoris ac gloriæ cupidi in præsenti, quod apud Matthæum

Christus Dominus contestatur : Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Humilitatem ergo in omnibus amplectamur, si-

ne qua nemo potest Deo placere, nec gratiam ac virtutes in corde suo colligere. *Is. xiv, 14.*

Quartum impedimentum, est avaritia : quæ significatur per eum qui ad suam abiit negotiationem. Per quem omnes exprimuntur avari, qui quanto plus terrena appetunt atque accumulant, tanto plus a

Matth.
xviii, 3.

profectu virtutum, ab adeptione salutis A æternæ impediunt semetipsos. Avaritia quippe, tanquam gravissimum pondus, de- primit animam ad terrena, ita quod in illis spiritualiter suffocatur, nec ad contem- planda divina levatur. Verum ut ait Grego- rius, si consideremus quæ et quanta nobis promittuntur in cœlis, vilescent animo omnia quæ habentur in terris. Dilige te, o Christiane, spirituali et vero amore, do- na gratiæ ac virtutum optando, servan- do, augendo, atque ad gloriam æternæ beatitudinis cordialiter adspirando : sieque carnalem et falsum tui ipsius amorem ab- jicias, ea nequaquam desiderando quæ im- pediunt a salute, quæ offensiva sunt Dei, et spirituali dilectioni exstant contraria, ut sunt voluptates carnales, terrenæ et superfluæ possessiones, etc.

Quintum, est manifesta malitia : quæ si- gnatur per eos qui servos regis cœlestis contumelia affectos injustissime occide- runt. Per quos intelliguntur omnes obsti- nati ac pessimi, qui eos a quibus audiunt verbum Dei et justas increpationes, seu caritativas ac pias exhortationes, odiunt, persequuntur aut etiam perimunt, juxta illud Amos : Odio habuerunt corripiem, et loquentem perfecte abominati sunt. Isti advertant quod Salomon contestatur : Viro qui corripiem dura cervice contemnit, repentinus superveniet interitus. Isti sunt similes phreneticis et furibundis infirmis, qui violentas injiciunt manus in patres suos ac medicos eis succurrere cupientes : imo similes sunt Scribis ac Pharisæis, ce- terisque Judæis, qui persecuti sunt Chri- stum, eo quod contra eorum vitia prædi- cavit, et eos condigne corripuit. Itaque increpationes justas et caritativas, infor- mationes salubres, cum omni gaudio et gra- tiarum actione suscipiamus, nec minus gra- tanter accipiamus curationem vulnerum animæ nostræ quam corporis nostri, quum in Proverbiis scriptum sit : Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam ; qui autem acquiescit increpationibus, posses- sor est cordis.

Insuper, quoniam caritas vestis est nu- ptialis, in vera ac fervida Dei ac proxi- morum caritate jugiter permanere atque proficere enitamus, omnem prorsus dete- stantes invidiam. Pensemus quoque distri- cutionem divini judicii in isto qui veste caruit nuptiali, per quem designantur om- nes qui in peccato exstant mortali. Qui manibus pedibusque ligatis, jesus est projici in tenebras infernales, ut qui hic membra sua contra Dei præcepta exten- dit, illic ea habeat vineulis æternæ dam- nationis constricta. Itaque tenebras illas nimis horribiles intolerabilesque inferni fœtores, dæmonum metuendos adspectus, gehennale frigus et ignem æternum, om- nem demum desolationem, desperationem et perturbationem damnatorum sapientia- liter modo quotidie inspiciamus, veream- mur et effugere semper conemur, atque prædicta salutis ac gratiæ impedimenta vitemus.

Legitur in libro Jeremiæ prophetæ, quemadmodum ipse Jeremias in utero ma- C tris suæ sanctificatus, et a pueritia sua spiritu prophetæ repletus, a perversissi- mis incredulisque Judæis multas et graves tribulationes perpessus est. Nam semel miserunt eum in nervum, et sæpe in car- cere, imo semel in profundissimum la- cum, in quo non fuit aqua, sed lumen ; descenditque beatissimus ille Propheta us- que ad renes suos in cœnum. Alia quoque vice diutissime sedit in carcere, susten- tatus ibidem pane tribulationis et aqua ^{14 et seq.} _{Ibid. xxxvii.} angustiæ, atque omni humano privatus so- D latio. Et subsannabatur ab omnibus, ac ar- repticius seu obsesus a pluribus diceba- tur. Tandem quum jam sancta senectute grandævus, acriter increparet populum su- um pravissimum, ab eodem ictibus la- pidum est occisus. Et omnia ista pro ju- stitia pertulit, et quoniam plebem illam vitiosissimam reprehendere non cessavit. Ecce præelecti amici ac filii Dei quanta in isto perpessi sunt sæculo. Ipsorum ergo exemplo, patientiam sanctam discamus ac jugiter observemus.

Jer. i, 5-10.

Ibid. xx,
2: xxxii, 3;
xxxviii, 6.

Ibid. xxxvii,
angustiæ, atque omni humano privatus so-
27.

Jer. xviii,
18; xx, 7;
xxix, 26.

Cf. t. IX,
6A, 263A'.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE DISCRETIONE ET VIGILANTIA MENTIS SEMPER HABENDA.

VIDETE quomodo caute ambuletis. Ephes. v, 15.

Cautio ad prudentiam pertinet, et est cautio prospectio ac diligentia mentis ad vitandum pericula. Quum ergo in medio laqueorum versemur, atque innumerabilium invisibilium hostium, omni calliditate, crudelitate, experientia, grandi etiam fortitudine abundantium, multitudine circumvallemur, qui nos circumdant ut apes, et contra nos exardescunt sicut ignis in spinis, certum est quod incessabili cautione indigeamus: præsertim quum pericula nobis imminentia, sint de irremediabilibus, incomparabilibus et interminabilibus malis, utpote de amissione beatitudinis summæ ac sempiternæ, et de incursione damnationis perpetuæ et extremæ. O utinam hæc saperent nobis taliter ut oportet: puto quod nunquam dissoluti, intimorati, otiosi essemus.

Porro hoc loco, per cautionem discretio potest intelligi, quæ omni proficere cuncti potissimum necessaria exstat, non solum ut mala vitentur bonaque fiant, sed item ut horum utrumque fiat compendiose, et ut celeriter multum proficiamus, et ad perfectionem pertingamus velocius: ut scilicet in omni actu virtutis, modum, tempus, locum, rectam intentionem, jugem custodiam observemus, totaque diligentia id adimplere conemur propter quod religionem sumus ingressi. Hinc ait Bernardus: In cunctis nobis semper præesse debet discretio, et suo moderamine singulas discernere voluntates, ne verisimilis

A fallat opinio, ne decipiat sermo versatus, ne quod bonum est, malum esse credatur, aut econverso. Discretio quippe omni virtuti ordinem tradit, modum præfigit, firmitatem pulchritudinemque largitur; nec solum est virtus, sed et moderatrix virtutum, ordinatrix affectuum, doctrix morum: qua sublata, virtus vertitur in peccatum. Etenim si adsit timor et desit discretio, vertitur in desperationem; si dolor, transit in amaritudinem; si amor, in desolationem; si spes, in præsumptionem; si lætitia, in dissolutionem; si ira, in furorem. Frequenter quoque contingit quod dum actui virtuoso immoderate insistitur, fit vitiosus ac perditur; si autem discrete interrumpatur, salubrius conservatur. Imo, ut ait Isidorus: Quidquid boni sine discretione feceris, vitium est; quidquid cum discretione, virtus.

B Verumtamen in his multi religiosi sunt valde defectuosi, qui sæpe alicui operi exteriori tanto insistunt fervore, ut hora divini Officii imminente aut etiam designata vix queant avelli, tamque immoderato affectu prosequuntur opus inceptum, ut a spirituali exercitio ac profectu non mediocriter impedianter: quemadmodum recitat Cassianus de Fratre qui saxum quoddam volebat forsitan dividere aut aliter sibi aptare, atque tam acriter labravit, quod sudor ejus erupit. Et quum paululum respirasset, mox cœpit rursus percutere. Superveniens autem quidam Patrum, vidit diabolum in specie quadam humana ex opposito Fratris stantem, et

eum ad opus illud importune concitan-
tem. Dixitque Pater ille ad Fratrem : Quid
agis, frater ? Respondit : Laboramus con-
tra saxum istud durissimum. Et senex :
Bene (inquit) dixisti, Laboramus, quia non
solus laboras, sed adstat alius quem non
vides, et te provocat. Itaque a spirituali-
bus studiis nunquam longe recedamus, et
ante orationem, psalmodiam, celebratio-
nem, confessionem, persolutionem Hor-
arum, mentem recolligamus, devote incipia-
mus, reverentialiter prosequamur, fervide
finiamus. Virtus namque principii in se-
quentibus manet, et a fine denominatio
sumitur.

Denique de laude discretionis, Cassianus in secunda collatione abbatis Moysis pul-
chra multa inducit, inter cetera referens
quemadmodum beatissimus pater Anto-
nius, congregatis apud se sanctis senio-
ribus qui causa inquirendæ perfectionis
convenerunt ad eum, a vespere usque ad
lucem matutinam (per totam videlicet no-
ctem) protraxit collationem, maxime quæ-
rens quæ virtus possit monachum a la-
queis inimici semper servare illæsum,
rectoque tramite ac gressu firmissimo ad
perfectionis culmen perducere. Quumque
unusquisque quod sibi apparuit responde-
ret, uno dicente jejunia atque vigiliis id
compendiosius facere, alio solitudinem ere-
mi, tertio opera pietatis, quarto abnega-
tionem temporalium rerum, tandem sanctus
respondit Antonius : Omnia quæ
dixistis, utilia sunt ad profectum, sed nul-
lum eorum ad perfectionem compendio-
sius provehit monachum. Sæpe etenim
vigiliis et jejuniis acerrime incumbentes,
atque mirifice in solitudine permanentes,
omnia quoque relinquentes terrena, et pie-
tatis exsequentes opera, repente dejecti
sunt, maximumque fervorem et laudabi-
lem vitam fine detestabili concluserunt.
Quorum deceptionis exstitit causa, quod
non satis a senioribus fuerant instituti,
nec vera discretione ornati. Quæ utrum-
que vitiosum devitans extremum, via regia
facit incedere monachum, ut nec servoris

A excessu abstinentiæ modum transcendet,
nec sub prætextu gubernandi corporis te-
pore lentescat. Hæc discretio, oculus et
lucerna corporis in Evangelio nuncupatur,
Christo dicente : Lucerna corporis tui *Matth. vi,*
est oculus tuus; si oculus tuus simplex ^{22.}
fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.
Discretio enim cogitationes et facta homini-
nis cuncta discernens, quæ agenda sunt
prospicit, judicat et illustrat. Hæc est vir-
tus quæ non solum lucerna corporis, sed
et sol ab Apostolo nuncupatur dicente :
B Sol non occidat super iracundiam vestram. *Ephes. iv,*
Ipsa etiam dicitur gubernatio vitæ nostræ,
secundum illud : Quibus non est guberna- *Prov.xi,14,*
tio, carent ut folia. Ipsa quoque consilium *juxta LXX.*
nominatur, sine quo (secundum Scriptu-
ram) agere nil debemus, quum scriptum
sit : Omnia fac cum consilio. Ipsa est et *Ecli. xxxii,*
solidus cibus, de quo ait Apostolus : Per- ^{24.}
fectorum est solidus cibus. Sicque B. An-
tonii et universorum Patrum sententia de-
finitum est, discretionem esse quæ fixo
gradu intrepidum monachum perdueat ad
C perfectionem, ceterasque virtutes conser-
vet illætas : cum qua ad consummationis
fastigia minori fatigatione condescendit, et
sine qua multi, quamvis plus laborantes,
perfectionis culmen nequierunt ascende-
re. Omnium namque virtutum genitrix,
moderatrix et custos existit discretio. Hæc
Cassianus.

Hinc etiam abbas Pastor allegavit verba
abbatis Ammonis dicentis : Est homo qui
toto tempore vitæ suæ portat securim, et
non potest dejicere arborem; est autem
D alter habens usum incidendi, et in paucis
iætibus dejicit arborem. Securim autem
dixit esse discretionem. Sic et nunc, heu !
multi religiosi satis magnos exercent la-
bores, et tamen in veris virtutibus minus
proficiunt quam aliqui sæculares aut alii
quicunque minus exterius laborantes, quo-
niam indiscrete se habent.

Deinceps, ut abbas Moyses docuit, ad
veram discretionem maxime proficit ho-
mo per veram humilitatem, qua quis non
solum sua facta, sed et cogitationes atque

affectiones senioribus et sapientioribus, A præsertim præsidentibus, reserat examinanda, nec suo credit judicio, sed illorum instructioni consentit : per quod etiam dæmonum vincit insidias, et illuminari ac confortari meretur a Spiritu Sancto. Acquiritur quoque discretio per indesinente orationem a Deo, sed et per studium et lectionem in libris devotis, in quibus de hac re sanctorum et expertissimorum Patrum verba digesta sunt et exempla plurima recitata. Unde et aliqui qui in solitudine vitam duxerunt arctissimam, perisse leguntur, quoniam suo sensui pertinaciter inhærentes, Patrum judicio non acquieverunt.

Ephes. v, 15, 16. Itaque, juxta doctrinam Apostoli, in omni conversatione nostra caute agamus ac

A procedamus, non quasi insipientes, indiscreti, præsumptuosi, intimorati, sed quasi veraciter sapientes, Dei auxilio jugiter inhærentes, et omne tempus fructuose atque strenue expendentes; atque præterita tempora negligenter exacta sic recuperemus, ac modis prætactis veram ac plenam discretionem adipisci ac possidere infatigabiliter laboremus, simusque custoditi corde, ore et opere, sensu, appetitu, ac ceteris omnibus. Dies enim nunc maxime mali sunt; et tempus nostrum est quasi umbra ^{I Par. xxix,} in terra, nec ulla est mora. Quæ autem ^{15.} restant, imminent et propinquant, æterna sunt. Idecirco non fatigemur, non negligamus; sed tanto in omnibus devotiones, agiliores ferventioresque simus, quanto termino vitæ amplius propinquamus.

SERMO QUINTUS

QUOMODO RELIGIOSI PRÆCIPUE DEUM ORARE, AD IPSUM SUSPIRARE, SPIRITUQUE
SANCTO HABITACULUM PARARE DEBEANT.

IMPLÉMINI *Spiritu Sancto, loquentes vobis metipsis in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus.* Ephes. v, 18, 19.

Deus, cuius natura est bonitas, cuius proprietas pietas, cuius munificentia est immensa, qui abundantia pietatis suæ merita supplicum excedit et vota, nequam tam multoties ac districte juberet in se sperare, seque ab omnibus invocari, nisi vere paratissimus esset in se sperantibus seque invocantibus subvenire, præsertim quum et ipse, qui essentialiter verus ac veritas est, exauditionem et opem

Matth. vii, 7, 8; Joann. xvi, 24. tam copiose illis promiserit : Petite (in-

quiens), et accipietis ; quærite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit, etc. Hinc in hodierna epistola hortatur Apostolus, « Implemini Spiritu Sancto», quasi in promptu sit nobis Spiritu Sancto non solum tangi, in-

C formari, et in eo proficere, sed etiam ipso repleri. Et vere in promptu, si quod est in nobis fecerimus, nos ipsos præparando ad gratiam plenam. Quod facimus impletendo quod scriptum est : Declina a malo, et fac bonum. Duobus etenim modis nos ad gratiam ejusque profectum ac plenitudinem præparamus, videlicet mala vitando, hoc est omnem carnalitatem, negligentiam, dissolutionem, loquacitatem, immoderantiam fugiendo, deinde quæ bona sunt exsequendo, ut ea quæ Ordinis sunt ac legis divinæ, cum omni diligentia observemus. Sic enim habendo nos, ad mirabile gratiæ incrementum nos coaptamus.

Porro, quoniam desiderium aperit mentem desiderantis ad susceptionem desiderati, idecirco ad omnipotentem ac superliberalissimum Deum fervide adspiremus, ejus sacra charismata ardenter optemus,

pro ipsorum affluentia ipsius misericordiam totis deprecemur præcordiis. Et certe libenter et exuberanter exaudiet nos benignissimus Deus, si juxta hodiernæ documenta epistolæ, in omnibus caute tendamus, tempusque redimamus, nec vino inebriemur : id est, sollicite et ferventer gradiamur ad patriam claritatis æternæ, faciendo omne quod possumus bonum, et tam fructuose tempus quod restat explendo, ut in eo etiam præteritos dies recuperemus ; nec in cibo excedamus ac potu, vel ante tempus debitum seu extra illud aliquid cibi et potus accipiendo, nec diutius ad mensam sedendo, neque superflue nos replendo, nec delicata quærendo.

Nempe quam detestabile sit extra tempus aliquid horum sine spiritualis patris consensu accipere, constat ex eo quod abbas Serapion retulit de se ipso, quemadmodum quum adhuc adolescens esset, et ignoroante patre suo S. Theona, quotidie unum paximacem, videlicet parvum panem, comederet ; tandem propriam prodidit culpam, moxque fumus fœtidissimus atque C tetterimus per cellæ fenestram egressus est. Augustinus quoque in Regula sua prohibet istud.

Insuper, quam vitiosum sit cibo et potu se immoderate replere, innotescit ex eo quod abbas Moyses in primo Collationum libro refert de quadam fratre Benjamin. Qui in eremo habitans, præter aliorum consuetudinem biduanas jejunavit, vide licet secundo die nil accipiens cibi, quatenus tertio die, duorum dierum præfixam quantitatem, videlicet quatuor paximaces, simul manducans, se saturaret. Qui tandem hujus peccati demerito a Deo relictus, ad sæculum est reversus.

Si ergo tanta exstitit culpa in solo pane sicco excedere, extra horam edendo aut se immoderate replendo, quale peccatum esse censendum est omni die per immoderantiam se replere, aut extra tempus cibum aut potum delicatum absque licentia capere, potissimum quum, teste beatissimo Benedicto, nihil tam fugiendum sit mo-

A nacho quemadmodum crapula ? Infinitam habemus rationem humiliandi et despiciendi nos ipsos, si rite perpendimus quoniam olim sancti Patres multo et quasi incomparabiliter magis temperate et parce ac sobrie sumpserunt siccum panem et frigidam aquam, quam nos pauperrimi, ingentia carnium aut piscium corpora et pocula pretiosa. Humilitas ergo, pietas, patientia, mansuetudo, obedientia, caritas, zelus justitiae, suppleat in nobis quod de abstinentia nobis deest.

B Præterea, quoniam Salvatore testante, Ex Matth. xii, abundantia cordis os loquitur, rite adjunxit Apostolus verbis prætactis quibus dixit, « Implemini Spiritu Sancto », verba ista sequentia : « loquentes vobis metipsis in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus ». Quemadmodum ergo de rebus spiritualibus incessanter conferre, non intermissione verba inania, et de sacra Scriptura humiliter loqui, probabile signum est gratiosæ ac copiosæ præsentiae Spiritus Sancti ; sic de vanis et frivolis loqui, cuius rei indicium esse videtur, nisi miserri mæ ac vacuæ mentis, præsertim talibus immorando ac delectando ? Porro verba detractoria, susurratoria, contumeliosa, discordiæ seminativa, mendosa, pungitiva proferre, cuius inhabitacionis est signum, nisi diaboli ? Quæ quum ita se habeant, quid est quod convenientibus nobis in unum, jam non est dominica verba proferre, de pertinentibus ad Dei honorem ac animarum salutem conferre, mutuo ad meliora hortari, et ex sacris collationibus D inflammari, compungi, doceri, sed fabulationibus stultis, dissolutionibus puerilibus risibusque vacare, et sic pretiosissimum tempus expendere ac damnabiliter perdere, et lacerata memoria menteque frigida ad divina accedere ? Recordemur quod Pater quidam dixit coram magno et sancto Antonio de Fratribus qui in via contulerant nunc de sacra Scriptura, nunc de verbis Patrum, nunc de suarum operibus manuum : Boni (inquietus) sunt, sed habitatio eorum janua caret ; quicumque vult, intrat stabu-

lum solvitque asinum. Si hoc dixit de Fra-
tribus qui tamen de illicitis non fuerant
collocuti, quid de nobis dicendum est, qui
non solum venialiter illicita verba, sed et
ex suo genere quoque mortalia crebro,
Deum oblii et ejus judicium non veren-
tes, proferre audemus, ut sunt verba ob-
locutoria, susurratoria, discordiae semina-
tiva, contumeliosa, mendosa ? Nunc ergo
de cetero Deum habentes præ oculis, non
nisi ædificatoria, salubria et divina lo-
quamur.

Atque, ut consequenter monet Aposto-
Ephes. v. 20. lus, gratias Deo Patri in nomine Filii ejus
Jesu Christi agamus pro universis bene-
ficiis tam nobis quam aliis desuper distri-
butis; et ex caritate et latria ac zelo justi-
tiæ hoc agamus, cum omni cordis affectu
inæstimabili bonitati, caritati, misericor-
diæ ac munificentia Dei nostri sæpissime
regratiantes. Sicque de proprio imperfecto
et de nostris peccatis, de multiplici quo-
que ruina Ecclesiæ contristemur, ac Deum
pro subventione et affluentia gratiæ de-
precemur, ut nihilo minus de omni pie-
tate et gratia nobis aliisque collatis, Deo
humillime ac frequenter grates agamus, ei
omne bonum attribuendo, et de omni be-
neficio suo ipsum toto corde laudando,
nec verbis tantum, sed operibus quoque

A ei pro posse vicem ac honorificantiam tri-
buendo, ne dicat de nobis : Populus hic
Is. xxix, 13;
labiis me honorat; eor autem eorum longe
Matth. xv, 8.
est a me. De omni igitur bono quod fieri
cernimus aut audimus, omnium fonti bo-
norum regratiemur ex animo.

Postremo, juxta apostolica documenta,
subjecti invicem simus in timore Dei ca-
sto ac filiali : et hoc, ex obedientiæ debito,
Ephes. v, 21.
aut certe ex condescensione et supereroga-
tione caritatis ac humilitatis. Superiores
equidem per caritatem et humilitatem
sponte se subdunt inferioribus, salva ju-
stitiæ disciplina ; inferiores autem supe-
rioribus, ex obedientiæ exigentia. Unde ait
Salvator : Qui major est vestrum, sit ve-
Matth. xxiii, 11.
ster minister. Ceteris autem ait Aposto-
lus : Honore invicem prævenientes ; et,
Rom. xii, 10.
Per caritatem servite invicem. Ecce omnia
ista cunctis Christifidelibus scripta sunt
et injuneta. Quanto magis religiosos oportet
ea sublimiter adimplere, atque evulsa
omni superbia, in vera, sancta, profunda
ac stabili humilitate pariter conversari, et
in Dei timore persistere, ne quis alium
scandalizet, gravet, perturbet, et Christum
in suis membris trucidet ? Sed omnes mu-
tuuo ædificatorii, pacifici caritativique si-
mus, ad laudem et gloriam Omnipotentis.
Amen.

SERMO SEXTUS

DE VARIIS NUPTIIS, ET IMPEDIMENTIS PERTINGENDI AD NUPTIAS SPIRITUALES
PERFECTIONEMQUE MONASTICAM.

SIMILE est regnum cœlorum homini D regi qui fecit nuptias filio suo. Matth. xxii, 2.

Sunt nuptiæ carnales, sunt et spiritua-
les. Et nuptiæ spirituales sunt multæ, vi-
delicet : personales, quæ sunt unio Verbi
æterni cum natura humana in Christo ;
item sacramentales, quæ sunt conjunctio

D Christi atque Ecclesiæ. Sunt et nuptiæ internales et gratiæ, utpote unio Christi cum anima fidei per fidem, caritatem et gratiam. Sunt etiam nuptiæ supercœlestes et gloriæ, quæ sunt beatifica unio mentis creatæ cum Deo : ad quas præfatæ nuptiæ ordinantur.

Nuptias personales fecit Deus Pater Uni-

genito suo in utero Virginis, conjungendo ei naturam humanam in unitate personæ. Ad has nuptias sumus vocati, ut eas factas esse vere credamus et confiteamur, atque pro tam incomprehensibili caritate, dignatione ac munificentia totius supergloriosissimæ Trinitatis, et potissimum Verbi æterni circa nostram naturam, superaltissimæ Trinitati totis viribus regratiemur. In iis nuptiis, unigenitus Filius, tanquam amoroſissimus sponsus, naturam humanam quam assumpsit, intime ac propinquissime sibi conjunxit, adstrinxit, amplexus est, omnique dono gratiæ ac lumine gloriæ, omni Spiritus Sancti charismate incomparabiliter adornavit, fecundavit, implevit, quia non decuit Unigenitum Dei humanam naturam nisi omni dono supernaturali præfato venustissime decoratam et pulchrificatam assumere, non quod adornatio illa gratiosa ac gloriosa hypostaticam unionem aut assumptionem præcesserit tempore, imo eodem instanti utraque facta est.

Præterea, nuptiæ sacramentales et nuptiæ internales se habent ut totum et pars : ideo ad utrasque sumus vocati, ut simus per fidem et caritatem membra Ecclesiæ, et per eamdem fidem et caritatem sint animæ nostræ Christi sponsæ. Sed sicut in Evangelio tangitur, diversi diversis peccatis impediuntur ab accessu ad nuptias istas, et per consequens ab adceptione supercoelestium nuptiarum, ad quas non nisi per nuptias Ecclesiæ militantis pertingitur. Vitia autem ab his nuptiis impedientia, sunt, ut Evangelium tangit, duritia, obstinatio, indocilitas cordis, immansio proprii sensus, aspernatio obediendi : et his vitiis involuti, designantur per eos qui noluerunt venire. Tales sunt qui correpti et castigati non emendantur, sed murmurando, indignando seque excusando, aut aliis modis, fiunt pejores, similes obstinatissimis filiis Israel, de quibus ad Ezechielem loquitur Deus : Filii indomabili corde sunt, et attrita fronte; et rursus, Fili hominis, mitto te ad gentem

A exasperatricem, filios Israel, qui audiunt sermones meos ex te, et non faciunt eos.

Deinde in evangelio hodierno, de aliquibus dicitur quod neglexerunt venire. Per quos significantur negligentes et pigri religiosi, qui opus Dei faciunt irreverenter, indevote, insipide, adspirantes ad finem, mente vagi, oculis incustoditi, graves et somnolenti. Qui multiplex damnum incurrint, quia et in præsenti tædiosum est eis spiritualibus exercitiis immorari, sicque plurimum laborantes, parum aut nihil apud Deum merentur; imo potius damnationem sibi accumulant, quum scriptum sit : Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter; itemque, Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo. Qui autem custoditi sunt cordis, spirituque ferventes, opus Dei delectabiliter agunt, et omne tempus quod in divinis expendunt, eis breve videtur, imo vix moras percipiunt. Etiamsi matutinale officium per quatuor aut quinque horas protrahatur, appareat eis quasi momentum; psalmodia eis dulcissime sapit; diurnitate orationum ac meditationum non affliguntur, sed reficiuntur, et mira in sanctis actibus, qui inde votis laboriosi videntur, suavitate passuntur, cum Psalmista fatentes : Exsultabunt labia mea quum cantavero tibi, et anima mea quam redemisti. Hi itaque aliis multo minus laborantes, multo plus de essentiali præmio consequuntur, quoniam promptiori et ferventiori affectu Deo servire noscuntur. Assuescamus ergo nos ipsos compescere, pravas consuetudines extirpare, dissolutiones vitare, consolatiunculas viles contemnere, exteriores reprimere sensus; in cibo, potu, somno et omni re exteriori nequaquam querere voluptates, nos ipsos quotidie examinare diligentissime, disciplinare discrete, componere mores, et mentem assidue ad Deum erigere.

Insuper in evangelio fertur quod quidam abierunt in villam suam. Per quos exprimuntur ambitiosi, honoris et gloriæ cupidi, quos delectat præesse, præcipere, judicareque alios, quum non sufficiente

*Jer. xlvi. 10.
Apoc. iii. 16.*

Pss. LXX, 23.

gere semetipsos, in quibus sola superbia destruit omnia. De aliis quoque in evangelio isto asseritur quod abierunt ad negotiationem. Per quos notantur avari, quos sequuntur curiosi et lauti religiosi, necessariis non contenti, neque pensantes ad quantam victus ac vestitus tenuitatem sint obligati. De ceteris in evangelio legitur quod servos domini tenuerunt, et contumelia affectos interfecerunt. Per quos designantur ingrati et persecutores superiorum suorum. De quibus dicit Amos :

Amos v,10. Odio habuerunt corripientem, et loquentem perfecte abominati sunt. Tales sunt qui superioribus suis detrahere non verentur, qui eos a quibus corripiuntur et accusantur, gravius reaccusare nituntur. In quibus nulla est lux sapientiae salutaris, sed tenebrae et caligo involvens.

Emendemus nos igitur, atque ab universis his vitiis funditus expurgemus, præsertim ab his ad quæ vel ex usu, aut ex ingenita dispositione proniores consistimus, sicut ex collatione abbatis Serapionis recitat Cassianus : Ita nobis adversus vitia arripienda sunt prælia, ut unusquisque vitium quo maxime infestatur explorans, adversus illud arripiat principale certamen : omnem curam mentis ac sollicitudinem circa illius observationem et impugnationem defigens, adversus illud quotidiana jejuniorum dirigen spicula, contra illud cunctis momentis suspiria cordis crebraque gemituum tela contorquens; adversus illud vigiliarum labores ac meditationes sui cordis impendens, indesinentes quoque orationum fletus ad Dominum dirigens, et vitii sui extinctionem ab illo specialissime ac jugiter poscens, sciens se suis viribus prævalere non posse. Superato igitur vitio uno fortiori in se,

A rursus ad aliud quo post illud gravius impugnatur expugnandum, se simili modo et per eadem arma convertat : sicque fortioribus suis peccatis prius devictis, celeiorem contra alia obtinebit triumphum, quia et mens victiarum suarum processu fit fortior. Nec putandum quod mens contra unum vitium sic specialiter dimicans, ab aliis vitiis inopinato ictu possit facilius sauciari. Impossibile namque est mentem contra unum vitium sollicite prælianem, et desiderio puritatis internæ intentionem suam contra illud armantem, adversus cetera quoque peccata generali quemdam horrorem atque custodiam similem non habere, quia nec de una qualibet passione aut culpa potest quis emundari, si aliorum contagio vitiorum faciat se auxilio gratiæ Dei indignum. Hæc Cassianus.

Postremo, quia tam misericordissime, tam amorose atque dulcissime agit Deus majestatis immensæ nobiscum, ut animarum nostrarum sponsus esse dignetur, imo C et jubeat nostras sibi animas despontari, adspiremus ad gratiosum, purum et fervidum ipsius amplexum in vita præsenti, ut per amplexum hunc incompletum ad plenum et æternalem pertingamus ipsius amplexum fruitivum, gloriosum, securum. Hic autem amplexus in vita hac, est sanctæ caritatis affectus ad Deum, ardens desiderium ejus, unio amorosa. Nec nos ita cœlestem amplectimur Sponsum, nisi ipse gratiouse præveniat nos, et nostras animas primitus amplexetur, eas ad se afficiendo, D sibi alliciendo, in se inflammando, rapiendo aut absorbendo. Idecirco in caritate, quæ vestis est nuptialis, semper conemur proficere, ad laudem et gloriam bonitatis divinæ, infinitæ et adorandæ. Amen.

DOMINICA XXI POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

CONFORTAMINI IN DOMINO, ETC. Ephes. vi, 10-17.

AD spiritualem confortationem et ar-
maturam interiorem contra omnes
animarum nostrarum hostes hortatur nos
gloriosus Apostolus in præsenti epistola,
dicens : *Confortamini in Domino*, id est,
robur gratiæ ac virtutum a Deo adipisci
ac conservare studete, atque ex considere-
natione divinæ pietatis ac omnipotentiæ
roboretur spes vestra in Creatore, ut con-
tra impugnationes dæmonum, carnis ac
mundi viriliter compugnetis, et in bonis
operibus perseveretis ac proficiatis. *Et in*
potentia virtutis ejus. Istud est quasi ex-
positio particulæ præcedentis, quia poten-
tia virtutis Dei non est nisi omnipotens
Deus. Itaque, « *in potentia virtutis ejus* »,
id est in potenti potestate ipsius, innitendo
semper divinæ potentiæ, non propriis vi-
ribus, juxta illud Isaiæ : *Quis ambulat in*
tenebris, et non est lumen ei ? Speret in
nomine Domini, et innitatur super Deum
suum. Potest quoque per potentiam vir-
tutis Dei intelligi virtus infusa nobis a
Spiritu Sancto, quæ formaliter nos con-
fortat; Deus vero effective nos roborat.
Is. l. 10.

Induite vos armaturam Dei, id est, vir-
tutibus interiores vires animæ vestræ ve-
stite ac roborate, videlicet : intellectum
fide, sapientia ac prudentia; voluntatem
spe, caritate, justitia; appetitum sensitivum
temperantia, fortitudine ceterisque
virtutibus moralibus. Haec sunt spiritualia
arma a Deo fabricata, data, infusa, quibus
contra vitiorum ac dæmonum acies cor-
boratur atque protegitur anima nostra. Id-

Aeo subditur : *ut possitis stare adversus*
insidias diaboli, id est occultis machina-
tionibus suggestionibusque diaboli præva-
lere : nam et Satanæ se crebro transfigu-
rat in angelum lucis, sub specie boni mala
proponens. *II Cor. xi,*
^{14.}

Quoniam non est nobis collectatio prin-
cipalis aut sola adversus carnem et san-
guinem, id est homines carnales ac fragi-
les, seu vitia carnis. Nempe per carnem et
sanguinem Scriptura significat hominem,
juxta illud : *Caro et sanguis non revelavit Matth. xvi,*
Btibi. Verumtamen grave bellum habemus
contra propriam carnem et concupiscen-
tias ejus, et contra homines carnales, qui
vel adversa infligunt, vel ad vitia trahere
moliuntur. Bellum vero quod contra invisi-
bles hostes habemus, periculosissimum
acerrumque consistit. De quo sequitur :
sed adversus principes et potestates, id est
angelos apostatas seu dæmones, qui ante
lapsum suum fuerunt de ordinibus Prin-
cipatum et Potestatum. De singulis quip-
pe angelorum ordinibus aliqui cecidisse
Creduntur, qui universi jam per princi-
patus ac potestates signantur : ita quod
nomine principatum exprimuntur dæmo-
nes inferiores; et nomine potestatum, su-
periores, quibus inferiores obediunt, homi-
nes impugnando. Est enim in dæmonibus
prælatio quædam : nam et omnes concor-
des sunt in desiderio nocendi hominibus.
Adversus mundi rectores, id est contra
prædictos invisibles hostes, mundanorum
hominum directores ac principes. Homines

enim iniqui dæmonum obediunt voluntati, et ab ipsis captivi tenentur, id est vinculis impietatis adstricti, ac undique circumferuntur sicut servi a dominis suis. Unde Apostolus se ipsum quasi exponens, adjectit : *tenebrarum harum*, id est hominum qui ignorantiae ac vitiorum tenebris excæcantur. Qui mundi nomine in Scripturis multoties designantur, sicut apud Joann. I, 10. Joannem : Mundus eum non cognovit; et I Joann. v, 19. alibi, Mundus in maligno positus est. Hinc conversis ad Christum scripsit Apostolus :

Ephes. v, 8. Fuistis aliquando tenebræ. *Contra spiritualia nequitiæ*, id est dæmonum agmina nequitiis plena, habitantia *in cœlestibus*, id est in aere caliginoso, in quo usque ad diem judicii multi dæmonum volitant ac morantur. Aer autem frequenter cœlum vocatur. Unde volucres cœli dicuntur, quia in aere seu in cœlo aero volare cernuntur. Propter quod dæmones designantur per volucres coeli, ut quum ait Salvator : Luc. viii, 5. Semen cecidit secus viam, et volucres cœli comederunt illud.

I Petr. v, 8. *Propterea*, id est, quia tam arduum prælium imminet vobis, *accipite armaturam Dei*, id est virtutes et dona Spiritus Sancti, eorumque opera, quibus vitia expugnantur et dæmones superantur, *ut possitis resistere* diabolo et peccatis (diabolus namque tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret), *in die malo*, id est tempore temptationis et adversitatis, *et in omnibus*, tam prosperis quam adversis, *perfecti stare* adversus ruinam peccati, ut nec prospera vos extollant, neque adversa dejiciant, sed regia semper via incedatis, qua-

Rom. viii, 28. *tenuis omnia cooperentur vobis in bonum.*

State ergo per virtutes ad Deum erecti et fixi, *succincti* cingulo castitatis *lumbos vestros*, in quibus viget luxuria, id est, carnis concupiscentias refrenate, continenter vivendo, quemadmodum ait Salvator : Luc. xii, 35. Sint lumbi vestri præcincti. Hos lumbos Job xxxi, 1. præcinxit beatus Job : Pepigi (inquiens) fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine. Sic ergo accingite lumbos *in veritate*, id est veraciter coram

A Deo, non simulatorie coram hominibus, sicut hypocritæ. *Et indui loricam justitiae*, id est, virtute justitiae corda vestra munite, sicut corpus per loricam contra vulnera tegitur. *Et calceati pedes*, id est, pedes corporales, et etiam spirituales, videlicet animi affectiones, habete expeditos, *in præparatione Evangelii pacis*, id est ad hoc ut sitis parati annuntiare seu prædicare ac adimplere evangelicæ legis doctrinam, in qua pacificatio nostra cum Deo per Christum facta describitur, et per B cuius observantiam nunc pacem pectoris ac in futuro pacem æternitatis consequimur, juxta illud Psalmistæ : *Pax multa diligentibus legem tuam.*

In omnibus sumentes scutum fidei, id est, fidem catholicam pro scuto mentis arripite, virtutem et actum fidei suggestionibus dæmonum opponentes, videlicet considerationem passionis Christi, suppliciorum inferni, gaudiorum cœlestium et terribilium Dei judiciorum, quæ omnia cadunt sub fide : et eorum diligenti consideratione omnia tentamenta vincuntur. Ideo subditur : *in quo fidei scuto possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere*, id est universas tentationes diaboli acres ac servidas superare. Hinc prima Petri dicitur : *Adversarius vester diabolus circuit*; ^{I Petr. v, 8, 9.} cui resistite fortes in fide. *Et galeam salutis assumite*, id est, spem futuræ felicitatis seu caritatem mentibus vestris superponite, ut contra præsentia blandimenta, spe futurorum præmiorum atque divino amore armemini; *et gladium spiritus, quod est verbum Dei*, id est, ensem animæ qui a Spiritu Sancto confertur apprehendite, qui est sermo sacræ Scripturæ, penetrans intima animæ, vitia resecans, atque a mundo animam dividens, sicut gladius materialis penetrat corpus ac dividit illud. De quo gladio ait Salvator : Non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Et subdit ibidem : *Veni enim separare hominem a patre suo*. De quo etiam gladio Psalmista loquitur Christo : *Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.*

Ps. cxviii,
165.

I Petr. v,

8, 9.

Matth. x,

34.

Ibid. 33.

Ps. xliv, 4.

SERMO PRIMUS

DE FORTITUDINE ET HIS QUÆ HOMINEM IN DEO CONFORTANT, ET QUALITER
SIT TENTATIONIBUS RESISTENDUM.

CONFORTARE, et esto robustus valde; *C*on noli timere, quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus ad quæcumque perrexeris. Josue 1, 7, 9.

Ista ad litteram sunt verba Dei omnipotentis atque piissimi ad Josue ducem ac principem Israeliticæ plebis. Spiritualiter vero loquitur Deus verba ista ad quemlibet Christianum, cui præcipit ut virtutibus confortetur, ita ut Deo obediatur, dæmonibus reluctetur, vitiisque prævaleat, et dominetur animo suo, sensualitatem quoque edomet ac gubernet.

Denique confortatione ista vehementissime indigemus. Primo, ex parte nostri, quoniam defectuosi, infirmi et fragiles su-

Joann. xv, 5. mus, in tantum ut Christus dicat : Sine me nihil potestis facere. Atque Apostolus :

II Cor. iii, 5. Non sumus (inquit) sufficietes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. Hinc orat

Ps. vi, 3. Psalmista : Miserere mei, Domine, quoniam

Ps. lxix, 2. infirmus sum ; et rursus : Deus, in adju-

torium meum intende ; Domine, ad adju-

vandum me festina. Itaque fatuus est qui

de viribus suis præsumit. — Secundo, ex

Luc. xi, 21. parte adversariorum nostrorum. Nam contra invisibles hostes continuum bellum habemus, videlicet dæmones, a quibus vi-

demur et quos non videmus. Qui quum incorporeas existant, non fatigantur nos impugnando, suntque nobis nimium for-

tiores, callidiores et ineffabiliter magis experti. Hinc Christus in Evangelio per

Job xl, 24. fortē armatum designat diabolum. In Job

Job xl, 24. quoque de ipso asseritur : Non est potestas super terram quæ comparetur ei. — Tertiio, ex parte periculi. Tanta equidem est

D multitudine ac magnitudo periculorum nobis certissime imminentium, nisi confor-

A tati prævaleamus contra hostes nostræ salutis, quod ea exprimere non valemus, imo nec comprehendere possumus. Si enim a dæmonibus superamur, animæ nostræ mox letaliter vulnerantur, donis gratiæ ac virtutum privamur, æternam beatitudinem perdimus, infernalem calamitatem incurrimus, dæmonum servi, membra filiique efficiemur : sieque a summo et incommutabili, ab infinito et incomparabili bono Domino Deo nostro avertimur, separamur, relinquimur. Ecce quanta pericula. —

B Quarto, ex parte propriæ infectionis seu fomitis, quia non solum impotentes sumus ad bona, sed et proni valde ad mala. Imo fortes atque multiplices habemus intra nos inclinationes, motiones ac inflammations ad vitia. Siquidem concupiscentiæ carnis acriter movent, voluntas quoque ad propria commoda vult reflecti et libertate ingenita uti ; et breviter, quatuor vulneribus ex originali peccato secutis taliter læsi sumus, videlicet malitia in voluntate, ignorantia in intellectu, infirmitate in vi irascibili, concupiscentia in concupiscibili, quod ab intra vehementer movemur ad mala, et grandi robore adjutorioque egeimus, alioqui vincimur ac perimus. — Quinto, ex parte finis ad quem ordinatur ac tendit tota vita et pugna nostra prætacta. Hic etenim finis est supernaturalis felicitas, utpote clara per speciem visio Deitatis : ad quam non nisi per supernaturalia media ac adjutoria, ut per virtutes infusas et dona Spiritus Sancti, valemus pertingere. Quum itaque tot, tales ac tantæ sint causæ propter quas confortari indigemus in Domino, debemus cum omni diligentia et fervore pro ista confortatione orare ac laborare.

Jam quoque tangendæ sunt considerationes quæ hominem in Deo magis confortant. Prima est consideratio infinitæ bonitatis Dei altissimi. Quum enim bonum sit communicativum sui, certum est quod Deus naturaliter ac incircumscribibiliter bonus, vere paratissimus sit succurrere invocantibus eum. Ideo in Threnis scriptum

Thren. iii., 25. est : Bonus est Dominus sperantibus in se, animæ quærenti illum.

Secunda est consideratio infinitæ misericordiæ Dei, quam qui rite perpendit, spem concipit et confortatur in Domino, certus quod Deus invocantibus se non desit, dummodo cordialiter et instanter oretur. Hinc in Ecclesiastico habetur : *Ecccli. ii, 11.* Respicie, filii, et scitote quia nullus speravit in Domino, et confusus est. Quis enim permansit in mandatis ejus, et derelictus est? aut quis invocavit illum, et despexit eum? Unde Propheta loquitur *Ps. ix, 11.* Deo : Sperent in te qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te, Domine.

Tertia est consideratio caritatis Dei ad nos, quam nec satis mirari, nec plene concipere, nec digne laudare valemus. Nonne, sicut in Joanne legitur, sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam?

Rom. viii, 32. Nonne, Paulo testante, proprio Filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum? Hinc in prima sua Canonica ait

I Joann. iii, 1. Joannes : Videte qualem caritatem dedit nobis Deus Pater, ut filii Dei nominemur et simus. Denique unigenitus Filius Patris æterni, nonne ex caritate sua ad nos nostram assumpsit naturam, et Deus noster

Baruch iii, 38. factus est frater noster, in mundo visus et cum hominibus conversatus, et sanguinem suum fudit pro nobis? Sed et Spiritus Sanctus nonne se ipsum infudit ac dedit hominibus? Ecce quantum tota superbeatissima Trinitas nos dilexit. Quis ergo possit ambigere, ista perpendens, quin prouissima sit subvenire invocantibus ejus auxilium?

A Quarta est consideratio veritatis divinæ, quoniam Deus toties in Scripturis promisit adjutorium suum sperantibus in se et invocantibus eum, imo toties exhortatus est ut speremus in eo invocemusque eum, quod nihil tam fatuum ac perversum quam dubitare aut desperare de adjutorio Dei et gratia ac misericordia ejus, dummodo fiducialiter invocetur. Ipse etenim per Prophetam locutus est : Invoca me in die *Ps. xlix, 15.* tribulationis, eruam te, et honorificabis me; item per Isaiam, Ego Dominus, super *Is. xlix, 23.* B quo non confundentur omnes qui exspectant illum.

Quinta est consideratio summæ sapientiæ Dei. Ipse etenim omnia intuetur, et infirmitatem ac indigentiam nostram agnoscit, crudelitatemque, calliditatem atque ferociam hostium nostræ salutis, quibus nil minus sufficit de nobis quam æternalis damnatio nostra. Quum itaque Deus, cuius sapientiæ non est finis aut numerus, omnia ista clarissime intueatur, dubitari non potest quin benignissime velit

C succurrere, si eum deprecati fuerimus, nec ejus misericordia fecerimus nos indignos per desperationem, diffidentiam, hæsitationem, præsumptionem vitiosamque vitam. Hinc fertur in Psalmo : Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum; recordatus est quoniam pulvis sumus : homo sicut fœnum dies ejus, tanquam flos agri sic efflorebit. In Ecclesiastico quoque legitur : Oculi Domini multo plus lucidiores *Eccli. xxiii, 28.* D super solem, circumspicientes omnes vias hominum.

Sexta est consideratio omnipotentiae Dei, qui uno imperio omnes nostræ inimicos salutis potest dejicere. — Aliæ multæ considerationes ex parte Dei ad idem possent induci, videlicet : consideratio suæ fidelitatis ad suos ministros; et item, quoniam ipse est creator ac dominus noster, ergo nos diligit tanquam opera sua et res suas; item, quoniam tanta beneficia nobis etiam non rogantibus, sed indignis aut etiam

pessime agentibus est largitus. Et ad hoc possent innumerabilia ex Scripturis com-

II Reg. xii, 13. memorari exempla, videlicet quantam mi-

II Par. xxxiii, 13. sericordiam fecit cum David, imo et cum

Salomone, secundum Hieronymum atque

Ambrosium asserentes eum veraciter pœ-

Luc. vii, 48; nituisse, et cum rege Manasse, deinde cum

Maria Magdalene, Zachæo, latrone, ac aliis.

xix, 9; xxiii, 43. Præterea, interdum debet homo bonus

se ipsum confortare in Domino ex consi-

deratione operum bonorum quæ fecit, et

tribulationum quas pro Deo aut propter

Deum pie sustinuit, non inaniter gloriando

de his, aut suis ea viribus adscribendo,

sed omnia Deo. Sic enim Ezechias rex

virtuosus, quum a rege crudelissimo im-

pugnaretur, confortavit se ipsum in Deo,

IV Reg. xx, 3. dicendo : Memento, Domine, quomodo am-

bulaverim coram te in veritate et in corde

perfecto. Unde in Vitaspatrum de quodam

sancto Fratre narratur, quod quando dæ-

mones eum tentaverunt de præsumptione

et gloria vana, reduxit ad mentem suam

peccata, et dixit : Ubi sunt omnia tua pec-

cata ? Porro quum tentaretur de despera-

tione, dicentibus ad eum dæmonibus, Quia

post omnes istos tuos labores venies in

infernum ; reduxit ad memoriam opera bona

quæ fecit, et ait : Modicum obsequium

exhibeo Deo, et spero quod propter hoc

faciet misericordiam mecum. Tandem dæ-

mones victi et veritate compulsi, dixer-

runt : Quid faciemus tibi ? quia si nos te

extollimus, tu te humilias ; si nos te hu-

miliamus, tu te extolis. Sicque confu-

si, fugerunt ab eo.

Postremo confortari debemus in Domi-

no ex consideratione multiplicis adjutorii

nobis ab eo exhibiti : præsertim quod be-

nignissima Genitrix Christi facta est no-

stra mediatrix, mater et advocata ; quod

item angeli sunt nostri custodes, adjutores

ac protectores, deinde Sancti et Sanctæ,

imo tota triumphans Ecclesia.

Deinceps tangendum est qualiter resi-

stere temptationibus debeamus. Primus er-

go et convenientissimus modus resistendi

tentanti diabolo, est caput ejus contere-

A re. Caput autem diaboli vocatur superbia.

Quum itaque simus tam fragiles et infir-

mi, ac tantis periculis expositi laqueisque

circumdati, debemus nos in primis pro-

fundissime humiliare, et omnem defectuo-

sitatem ac insufficientiam nostram adver-

tere ac fateri, sicque ad Deum adspicere,

et ejus auxilium jugiter invocare : sicque

insuperabiles erimus. Nam sicut superbis

Deus resistit, ita humilibus adsistit. Se-

cundus modus resistendi, est stare in con-

tinuo Dei timore, non in aliqua vana secu-

B ritate, quia in medio laqueorum versamur,

et pericula nostra sunt infinita, atque

omnino incerti consistimus quid finaliter

fiet de nobis. Hinc in Ecclesiastico dici-

tur : In tentatione Deus timentem se ser-

vabit, et liberabit a malis. Præterea, qua-

liter resistendum sit temptationibus, Deum

invocando, dominicam passionem inspi-

ciendo, in Deo plene sperando, novissima

præmeditando, multisque aliis modis, di-

ctum est in sermonibus circa evangelium

in dominica Quadragesimæ prima. Ideo

C breviti studens, ad illum mitto locum

lectorem.

Studeamus ergo quotidie magis ac ma-

gis confortari in Domino, in caritate et

gratia omnique virtute proficere, spiritu-

alibus armis undique esse armati, et Deum

semper habere præ oculis, atque in omni-

bus custoditi, timorati, solliciti esse co-

ram Altissimo : sicut in Vitaspatrum de

abbate fertur Helladio, quod viginti annis

habitavit in cella sua, et nusquam adspe-

xit ad superiora ipsius, tam custoditus fuit

D in mente, tam controversus, tamque eleva-

tus ad Deum ; quemadmodum etiam de

beatissimo Bernardo abbate deserbitur,

quod tota die equitavit circa fluvium ma-

gnum, et tamen nequaquam advertit : unde

de vespere, aliis qui secum juxta flumen

equitaverant, de flvio illo loquentibus,

ignoravit de quo flumine loquerentur, et

mirabatur quod dixerunt se circa fluvium

equitasse. Sic quoque legitur de abbatis-

ssa Sara, quod multis annis super flumen

quoddam habitans, nunquam inclinavit se

Jacob. iv,
6; 1 Petr. v,
5.

Ecccli.
xxxiii, 1.

ut flumen illud adspiceret. Ecce Sancti A qui per cogitationes vanas ac frivolas un-
isti quam custoditi fuerunt suis in cordi-
bus coram Deo. Quid ergo fiet de nobis,
dique mentibus evagamur, et absque re-
sistentia talibus immoramus?

ENARRATIO IN EVANGELIUM

ERAT QUIDAM REGULUS, CUIUS FILIUS INFIRMABATUR, ETC. Joann. IV, 46-53.

HODIERNO in evangelio recitatur unum præclarum Christi miraculum, qualem juvenem letaliter seu incurabiliter per naturam ægrotantem curavit. Ait ergo evangelista Joannes : *Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum.* Capharnaum fuit metropolis, id est principalis urbs, Galilææ; in qua urbe habitavit regulus iste cum filio suo letaliter febricitante. Denique, secundum Bedam, vocatur regulus diminutive, quasi rex parvus. Chrysostomus vero dicit, quod non fuit rex parvus, sed vocetur regulus, quoniam regiæ stirpis fuit. Alii dicunt, quod ita vocatur, quia officiatus * fuit Cæsar, ad custodiam ac regimen urbis Capharnaum deputatus. Sed quidquid horum dicatur, constat quod regulus iste fuit excellens persona, unus de principalioribus terræ.

Hic quum audisset quia Jesus adveniret a Judæa, per Samariam, in Galilæam: quia ut scriptum est alibi, quum Christus convertisset aquam in vinum in Cana Galilææ, Joann. II, 1
et seq. *Ibid. 13.* paulo post ivit circa Pascha in Jerusalem, quæ fuit metropolis in Judæa. Quumque a Jerusalem et Judæa reverteretur, contigit quod hic dicitur, scilicet quod regulus iste abiit a Capharnaum ad eum, et rogabat eum ut descenderet, id est, ad Capharnaum veniret, quæ fuit bassius sita quam locus ubi regulus iste reperit Christum, et sanaret filium ejus. Jam enim fama Christi fuerat magna propter præcedentia ejus miracula, et propter testificationem Joannis Bapti-
Matth. IV, 24. stæ de eo. Unde in Matthæo legitur, quod

B abiit fama ejus in totam Syriam, quæ fu-
erat regnum magnum. Sicque regulus iste credidit Jesum posse curare filium suum. Verumtamen imperfectam habuit fidem, quia non credidit Jesum corpore absen-
tem, sanitatem posse impendere filio ægrotanti. Nondum enim cognovit Jesum esse verum Deum ubique præsentem, et quod angeli sancti essent ejus ministri, quorum Hebr. I, 7;
Ps. cxxi, 4.

C sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. *Incipiebat enim mori.* Hoc interponit Evangelista : primo, ad insinuandum cur regulus festinavit tam maxime, tamque obnixe rogavit; secundo, ad ostendendum magnitudinem hujus miraculi, quia ejusdem potentiae est mortuum suscitare, et letali infirmitate laboran-
Matth. VIII, 8. tem curare.

*Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa, id est miracula divinae potentiae ostensiva, et prodigia, id est miracula aliquid in longum et posterum indicantia, secundum Bedam; vel potius miracula signantia di-
vinam omnipotentiam procul a sensu ex-
sistentem non loco, sed incomprehensi-
bilitate; videritis, non creditis me esse omnipotentem Filium Dei, qui corporali-
ter absens, secundum divinitatem omnia impleo, et cuncta ubique facere queo solo* Jer. xxiii, 24. *imperio. Gregorius quærit hic, cur verba hæc Christus dixerit regulo, quoniam regulus credidit, alias filio suo sanitatem a Christo non poposcisset. Et respondet,*

quod regulus aliquid credit, scilicet Jesus posse curare ægrum illum; aliquid quoque non credidit, puta quod Jesus corporaliter absens posset hoc facere. Porro, secundum Theophilum, regulus iste interfuit nuptiis in quibus Christus aquam convertit in vinum, ideo credit filium suum posse a Christo curari. Sed quum nuptiæ illæ fuerint pauperum (nam et *Joann. u,3.* vinum defuit ibi), regulus vero iste homotam potens ac nobilis, non videtur quibusdam probabile quod ipse interfuit nuptiis illis. Nihilo minus miraculum ibi factum potuit perceperisse.

Dicit ad eum regulus: Domine, descendere priusquam moriatur filius meus. Imperf ectio fidei reguli patet, non solum in hoc quod corporalem Christi præsentiam credidit necessariam, sed etiam quia non cogitavit vel credidit quod posset suscitare defunctum. Nempe sic orat, « Descende priusquam moriatur filius meus », quasi putet quod mortuum, etiam descendendo ad eum, suscitare non possit. Dicit ei Jesus: Vade, filius tuus vivit vita naturali et convenienti, imo et vita gratiæ, juxta dictum commune, quia quos Christus curavit in corpore, curavit et mente. Itaque eodem momento quo verba hæc protulit Christus, ipse sua divina virtute sanavit reguli filium. Credidit homo sermoni quem dixit ei Jesus, et ibat ad domum suam. Jam merito regulus appellatur homo, id est rationabiliter agens, dum credit Christo, et voci ejus obedit, eundo non solum gressibus corporis, sed et mentis profectu, ab imperfecta fide ad perfectam proficiens.

Jam autem eo descendente, servi occurserunt ei, et nuntiaverunt dicentes, quia

A *filius ejus viveret, id est, incolumis esset. Tribus de causis ministri isti suo domino occurserunt: primo, ut bonum nuntium apportando, eum latificarent quem tristissimum putaverunt, sicque placerent eidem; secundo, ut veritatem rei domino suo insinuantes, eum ab itineris relevant labore; tertio, secundum Origenem, quoniam filio jam sanato, putabant præsentiam Christi superfluam, quem cum regulo aestimabant venturum. Interrogavit ergo regulus horam ab eis in qua melius habuerat filius suus. Hoc quæsivit, ut certior fieret de veritate miraculi, atque ut alios roboraret in fide quam jam ipse concepit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris, ita quod subito ac perfecte fuit sanatus, nullo signo pristinæ infirmitatis apparente aut remanente in eo: quemadmodum socrus Matth. viii, 14, 15.*

B *Cognovit ergo pater, id est regulus iste, cuius proprium nomen non ponitur hic: nam regulus est nomen officii aut dignitatis, non personæ; quia illa hora, scilicet septima, erat in qua dixit ei Jesus: Filius tuus vivit. Et credidit ipse et domus ejus tota, id est, tam ipse quam omnes sui domestici crediderunt Jesum esse Christum filium Dei. Ex consideratione etenim horæ, neverunt quod Jesus, etiam corporaliter absens, posset supernaturaliter operari atque curare, non qualitercumque, sed excellentissimo modo, utpote solo verbo, nutu atque imperio: quod puræ non competit creaturæ.*

SERMO SECUNDUS

DE FEBRE SPIRITALI, DEQUE TIMORE LAUDABILI TRANQUILLITATEQUE ANIMI SERVANDA.

ALLEVAT Dominus omnes qui cor-
ruunt, et erigit omnes elisos. Ps.
CXLIV, 14.

Quidquid Christus corporaliter gessit, spiritualem significationem ac intelligentiam habet. Denique per hunc juvenem reguli filium febricitantem, intelligi potest omnis homo in mortali peccato exsistens. In febricitantibus namque duo considerantur. Primum est frigus, ex quo tremor corporis nascitur: et frigus istud causatur ex hoc quod sanguis recedit de membris. Secundum est calor, quo corpus excessive accenditur dum sanguis ad priora loca revertitur. Omnia ista in omni mortaliter reo spiritualiter inveniuntur. Primo enim in eo est frigus, id est torpor acediae, quo ad opera virtuosa tam tardus est, quasi per modum glaciei esset constrictus seu animo congelatus. Acedia quippe caritati contrariatur. Unde quemadmodum caritas efficit hominem promptum et agilem ad actus virtutum et ad omnia quae Deo sunt placita, ita acedia facit miserum hominem ad opera divini honoris ac propriæ salutis tardum et quasi immobilem, secundum quod Salomon loquitur: *Prov. xx, 4.* Propter frigus piger arare noluit.

Spiritualis equidem hominis ager est cor ipsius, in quo semina virtutum, videlicet bona cogitationes et salubres affectiones verbaque Dei, sunt seminanda, ex quibus virtutes crescent ac perficiuntur. Hic ager aratur dum interiora animæ revolvuntur ac discutiuntur, ita quod homo diligenter examinat semetipsum qualiter vivit, an divina observet præcepta, et tempus suum fructuose expendat, proximis quoque exemplaris consistat. Sed homo piger seu acediosus, propter frigus

A suæ acediae quo congelatus est, taliter agrum proprii cordis non vult arare, sed manet in suis pigritiis, negligentiis et peccatis; atque ut rursus Salomon protestatur, Sicut ostium vertitur in cardine suo, *Prov. xxvi,* sic piger in lectulo suo. Quis est lectulus ^{14.} pigri, nisi sua prava consuetudo et carnaлиis repausatio, qua labores refugit virtuosos? In hoc lectulo vertitur, quia de una negligentia, carnalitate ac vanitate ruit in aliam, et addit quotidie peccata peccatis, similis porcis qui versantur in cœno, et B in suis turpitudinibus delectantur. Hinc in libro Proverbiorum Spiritus Sanctus per Salomonem effatur: Per agrum hominis pigri transivi, et ecce totum operuerunt *Ibid. xxiv,* urticæ et spinæ. Siquidem Deus omnipotens, invariabilis et immensus, qui nec locum mutat neque movetur, transire per res creatas et mentes humanas asseritur, eas considerando, judicando ac remunerando, aut influendo eisdem. Dum ergo Deus sic transit per agrum hominis pigri, hoc est, dum cor ejus considerat, invenit C illud urticis ac spinis totaliter coopertum, hoc est variis vitiis passionibusque repletum, ira, impatientia, indignatione, amaritudine, elatione, crudelitate, ac aliis vitiis, tanquam pessimis herbis corruptum.

Præterea, sicut frigus in febricitantibus causatur ex recessu sanguinis a corporis membris, sic præfatum frigus acediae et omne peccatum mortale generatur in corde dum fervor divinæ dilectionis recedit a voluntate ac ceteris viribus animæ. Ad hanc frigefactionem pestiferam perducitur homo bonus paulatim, dum opera bona agit quotidie magis ac magis remisse, ex quadam arida consuetudine, absque consideratione et reverentia divinæ præ-

sentiæ, ita quod cordis sui distractionibus tempore orationum ac cultus divini non satis resistit, nec venialia peccata cum diligentia vitat condigna. Nempe quum venialia peccata disponant ad mortalia, dum homo quotidie levis et pronus est in verbis inutilibus, in risu et jocis, in cogitationibus vanis, in incustodia sensuum, in sumptione ciborum ac potuum, certum est quod cito in mortalia labatur peccata. Propter quod in Ecclesiastico scriptum est: Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.

Ecclesiastes xxvii, 4. Quum enim invisibilibus atrocissimis hostibus undique simus obsessi, eorumque laqueis circumvallati, quomodo poterimus eorum evadere jacula, insidias atque letalia vulnera, nisi in continua fuerimus cordis custodia contra eos? Videmus quod homines qui letales inimicitias cum hominibus habent, ubique pergunt armati; similiter negotiatores dum per loca latronibus raptoribusque infamia gradiuntur, in magna incedunt formidine, custodia ac præparatione ad resistendum: quanto magis quum contra invisibles hostes et infernales latrones atque raptore incessabile ac periculoso prælium habeamus, et locus iste quo degimus, illis latronibus ac raptoribus plenus sit, debemus indesinenter esse virtutibus contra illos armati, et animo custoditi, timorati atque solliciti, ne vincamur, spoliemur et morte æterna trucidemur ab illis? Hinc Salomon loquitur: Beatus homo qui semper est pavidus. Et alibi dicitur: Sapiens in omnibus metuit. Itaque jugiter caveamus ne fervor divini amoris

Proverbs xxviii, 14. *Ecclesiastes xviii, 27.* tepescat in nobis, sed in eo quotidie amplius inflammemur, infinitam Dei bonitatem, amabilitatem, dulcedinem, ejusque beneficia ac promissa considerando.

Insuper, sicut in febricitantibus ex frigore sequitur corporis tremor, ita in homine vitioso a divini amoris calore frigefacto est tremor, id est timor multiplex inordinatus, sicut de impiis ait Propheta: *Psalms lvi, 6.* Deum non invocaverunt; illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor, id est, ubi

A rationabiliter non fuit timendum. Homines enim injusti, carnales, obtenebrati, pro eo quod Deum et ejus offensam atque æternam damnationem merito super omnia formidarent, timent temporalia damna, corporis afflictiones, privationem temporalis honoris, quum tamen hæc omnia saepe expediant animarum saluti. Imo per ista Deus suos electos in præsenti vita exercet, purgat, atque purgatos virtute et gratia implet multiplici, ac deinde gloria æternali, ut patet in sanctis Job et Tobia.

Job 1, 11;

Tob. 1, II; II,

12.

B In novo quoque Testamento potissime ac evidentissime patuit hoc in parentibus S. Clementis eorumque filiis, deinde in S. Eustachio ejusque contorali ac filiis eorumdem. Ideo ista non sunt immoderate timenda, nec absolute refugienda, sed divinæ dispositioni ac pietati debemus committere, an ista nobis eveniant. Verum hoc omnino a Deo petendum est, ut si ista nobis evenerint, ipse in eis patientiam nobis præstare, et ad nostram salutem ea ordinare dignetur. Unde quum sanctus David

C a proprio filio pulsus esset ex regno, non inordinate contristabatur, sed dixit: Si *II Reg. xv,*

26.

dixerit Deus, Mihi non places (id est, mihi non placet ut amplius sis rex), præstosum; quod bonum est in oculis suis, faciat. Sic quoque beatissimus Christi confessor, præsul ac consanguineus, gloriosus sanctissimusque Servatius, quum a perversissimis et ingratissimis Tungrensibus expelleretur tam irreverenter ut canis, mente tranquilla ac placido vultu exivit, nec de sua inhonoratione atque injuria, sed de illorum dolebat transgressione gravissima. Hinc itaque in adversis patientes et imperturbati esse debemus.

Præterea, secundum quod cernitur, in febricitantibus est calor immoderatus; sic quoque in peccatoribus, dum a divinæ dilectionis frigescunt calore, accenditur amor carnalis ac mundialis, quo se ipsos ac alios carnaliter amant, propria commoda et oblectamenta quærendo et amplectendo, divitias et honores ferventissime cupiendo, et breviter, temporalia atque carnalia

magis quam spiritualia ac æterna amando et exquirendo. Quis religiosorum ac devotorum tam instanter ac fervide pro incremente gratiæ ac virtutum laborat, ut multi sœculares pro temporali opulentia et honore? Ideo dixit Salvator, quod filii hujus sœculi prudentiores sunt filiis lucis in sua generatione. Sed redeamus ad cor, et cogitemus quam breve et momentaneum sit tempus quo in vita hac erimus, comparatione durationis perpetuæ in qua paulo post consistemus: sicque pro animarum nostrarum saluberrima ac perpetua provisione sollicitiores laboriosioresque simus, quam pro corporum horum mortalium protinus putrefiendorum provisione caduca. Imo quidquid Christianus in exterioribus et pro corpori suo necessariis operatur, ad Dei honorem et spirituale suum profectum debet ordinare, quatenus alimenta et quibus tegatur habendo, vivat ac serviat Domino Deo.

I Tim. vi, 8.

Refert S. Gregorius, quod in cœnobio suo in Roma fuit quidam monachus valde devotus ac Fratribus universis carissimus. Quem frater suus carnalis, non ex devotione, sed paupertatis necessitate, secutus est; et vixit in cœnobia in habitu sœcu-

A lari vane et intimorate, nec recipiebat sed aspernabatur Fratrum exhortationes; verum amore devotissimi fratris sui, ab omnibus æquanimiter portabatur. Tandem pestilentia percussus, ad extrema devenit, et Fratribus lecto ejus adstantibus atque pro ipso orantibus, subito exclamavit: Recedite, recedite, ecce draconi ad devorandum datus sum, sed propter vestram præsentiam me devorare non potest; date locum ut faciat quod facturus est, ne me diutius torqueat. Quare propter vos patior moras? Jam enim me stringit ac opprimit. Cui Fratres responderunt: Quid est hoc quod loqueris, frater? Signum tibi sanctæ crucis imprime. Respondit: Volo me signare, sed nequeo, quoniam a dracone premor. Tunc Fratres in terram prostrati, cœperunt cum lacrimis pro illo ardentius exorare. Tunc paulo post ille melioratus clamavit: Deo gratias, ecce draco cui ad devorandum traditus fui, virtute orationum vestrarum fugatus est; jam pro meis peccatis orate, quia converti toto corde paratus sum. Atque ex illo die vir ille se totaliter emendavit, et continuis infirmitatibus purgabatur, quousque feliciter de sœculo isto migravit.

SERMO TERTIUS

DE VERA SAPIENTIA, EJUSQUE COMMUNICATIONE IN ALIOS.

MULTITUDO sapientium sanitas est *D* orbis terrarum. *Sap. vi, 26.*

Juxta Aristotelis documenta, nullus est vere prudens nisi virtuosus, ita quod homines vitiosi non habent veram prudentialm, sed quamdam astutiam. Multo magis nullus reputandus est sapiens, nisi justus ac virtuosus. Propter quod iterum Sapiens ait: In malevolam animam non introibit sapientia. Quod de illa sapientia potissime verum est, quæ est unum de septem donis

D Spiritus Sancti. Sapientia vero naturalis et acquisita atque scholastica, malis potest inesse hominibus. Itaque qui vere ac proprie sapiens est, utpote Deum et ea quæ Dei sunt cum interno sapore cognoscens, caritate Dei et proximorum aliisque virtutibus decoratur: idecirco sapientiam suam modo sibi possibili ac convenienti communicat aliis, ad divinorum notitiam et amorem eos hortando, a vitiis retrahendo, salubriter instruendo. Hinc in Eccle-

Ecli. xii., si astico habetur : Sapientia abscondita et ^{17.} A diligens, quum aliquem proximorum sibi
thesaurus in visus, quæ utilitas in utrisque?

Prov. v. 16. Unde et Salomon exhortatur : Deriventur
fontes tui foras. Rursusque scriptum est :
Ibid. ix. 12. Fili, si sapiens fueris, tibi et proximis
Sap. vi. 26. tuis eris. Veraciter ergo dictum est, « Multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum » : hoc est, ubi sapientes viri abundant, ceteri quoque a vitiis suis curantur, et illustrantur ; et si non omnes, aliqui tamen, præsertim quando qui præsunt, sunt sapientes, id est justi, illuminati ac spirituales. Idecireo in Proverbiis legitur :
Prov. xiii. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit.
^{20.} Nam etsi sapiens nullum verbum loquatur, sua tamen exemplari conversatione ac fervida oratione aliis prodest.

Denique quod hæc ita se habeant, ex *Joann. iv.*, evangelio ostenditur hodierno. Nam regulus iste cuius filius usque ad mortem langebat, pro ejus curatione Christum accessit atque ardenter precatus est. Per regulum intelligitur omnis sapiens homo, præsertim qui spiritualiter præsidet populo. Unusquisque ergo qui aliis præest, si C viderit aliquem ex sibi commissis aliquo vitio infirmari in anima, puta superbia, impatientia, invidia, incontinentia aut simili culpa, debet pro ejus curatione interna ac salute perpetua valde sollicitus esse, Christumque mente accedere, et pro illius emendatione ferventer ac indesinenter orare. Si autem sentit se non protinus exaudiiri, non cesset, sed ardenter clamet ad Christum : Domine, descendere per gratiæ infusionem, per misericordissimam visitationem, ad filium meum tam ægrum, priusquam moriatur hic filius, hoc est, antequam in culpa mortali tollatur de vita præsentि, vel antequam moriatur in anima, consentiendo tentationi aut motibus passionum, et antequam perducat eas ad actum, potissimum priusquam pravæ consuetudinis mole prematur.

Præterea, quilibet sapiens, comparatione insipientis ac peccatoris, rite pater vocatur. Quilibet ergo Christianus dono sapientiæ illustratus ac Deum formidans et

notum viderit aliquo vitio victum, sollicitus esse debet pro eo, et oratione, exhortatione, informatione et correptione pro illius reparacione, prout caritas requirit, satagere, sicque gratiam sibi concessam, in illum pro posse transfundere, quemadmodum princeps Apostolorum hortatur : Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes. Unde et ^{1 Petr. iv. 10.} Paulus : Fratres (inquit), etsi præoccuperatus fuerit homo in aliquo delicto, vos B qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis. Si aliqui viatores per idem iter ad aliquem tendant locum, et viderint quempiam a recto deviare itinere, protinus revocant eum ; si vero ierit quisquam eorum per devium deducens ad speluncam latronum, non simpliciter revocant eum, sed etiam seriosissime, ardentissime atque fortissime persuadent ei ac supplicant ut iter illud relinquat, ne occidatur. Quum ergo omnes Christiani sint in mundo hoc peregrini ac viatores, ad eamdem patriam, puta cœlestem paradisum, proficiscentes vel saltem proficiisci debentes, si unus viderit alium per vitiorum abrupta, per vanitates et pompas non solum a recto calle abscedere, sed etiam ad infernalem lacum procedere, debet eum omni cum diligentia ac fervore revocare pro posse, atque ad viam reducere justitiae ac salutis, orando, hortando, instruendo et corripiendo. Hinc ad correptionem fraternalm omnes tenentur. Sed, heu, quanta est excæatio nostra ! Si D quis incidat in latrones, et spoliatur ac trucidetur, omnes gemimus et dolemus ; imo si ovem, bovem, equum aut asinum videmus in foveam lapsum, compatimur et subvenire conamur : sed quod proximos nostros conspicimus per diversa facinora, per superbias, avaritias, acedias, carnalitates, mendacia, fraudes, potationes, choreas indesinenter a dæmonibus spiritualiter singulari, occidi, ad inferos trahi, dissimulamus, nec digne deflemus, neque pro viribus subvenimus. Ubi est caritas

ordoque caritatis? ubi zelus justitiae? Hæc circa primum hujus evangelii documentum sint tacta.

Secundo, docet Salvator quanta sit carnalium hominum duritia, dicens: Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Sunt enim quamplures ita in suis carnalitatis, vanitatibus ac dissolutionibus inducuntur, ut quidquid dicatur eis aut praedicitur de pertinentibus ad salutem, de Dei timore, de vitæ reformatione, sic parvi pendunt quasi non pertineret ad eos, ita quod nulla compunctione, nulla devotione, nullo timore moventur, sed in suis permanent levitatibus ac peccatis. Et si fide informi aliquiliter credant, tamen ita se habent in opere quasi non credant, sic

Tit. i. 16. ut de talibus contestatur Apostolus: Dicunt se nosse Deum, factis autem negant. His ergo loquitur Christus, Nisi signa et prodigia videritis, non creditis: hoc est, nisi plaga ac ultio divinæ vos tangat justitiae, vel in præsenti vos graviter visitando

Is. xxviii, 19. et per vexationes intellectum donando, aut certe æternam damnationem infligendo, non creditis satis attente, vera esse quæ de vestra vobis dicuntur salute, de incertitudine hujus vitæ, de divini rigore judicii, de ineffabili acerbitate infernalnis supplicii. Unde de talibus Psalmista loquitur

Ps. lxxxii, 17. Deo, Imple facies eorum ignominia, et quærerent nomen tuum, Domine: hoc, quantum ad eos qui in vita hac per paterna Dei flagella salubriter corriguntur. Porro

Ibid. 18. quantum ad incorrigibiles subdit: Erubescant et conturbentur in sæculum sæculi, et confundantur, et pereant; et cognoscant (per suorum videlicet experientiam tormentorum) quia nomen tibi Dominus. In talibus quippe oculos interiores sero aperit poena, quos in vita præsenti damnablem clausit culpa. Sed redeamus ad cor, et sufficientant nobis signa et prodigia a Christo et Apostolis ac ceteris Sanctis facta, ultiōnes quoque et poenæ quas Deus in veteri novoque Testamento in multis apertissime nimis exercuit. Siquidem felix quem faciunt aliena damna peritum.

A Itaque de fidei nostræ veritate certissimi, studeamus vitam et mores altitudini fidei conformare, quatenus ex conversationis nostræ humilitate, pietate, devotione, caritate atque justitia, vere pateat esse nos Christianos, et glorificetur Deus in nobis servulis suis, secundum quod Christus hortatur: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona facta vestra, et *Matth. v.* glorificant Patrem vestrum qui in cœlis est.

Tertio, docet nos Christus in evangelio B hodierno humilitatem præcipuam. Nam rogatus Jesus a centurione ut veniret et manum suam super servum ejus paralyticum poneret, mox respondit: Ego veniam, *Ibid. viii, 7.* et curabo eum. Rogatus vero a regulo ut veniret ad filium ejus, non acquievit. Hoc

Joann. iv,

49, 50.

ergo fuit humilitas magna, quod parati or fuit ire ad centurionis ministrum, quam ad reguli filium. Quo exemplo docemur in primis non aspernari personas pauperes et abjectas, sed visitare, consolari adjuvareque eas, imo in cordis occulto tales plus beatificare quam divites et excelsos, quum dicat Salvator: Beati pauperes, quia *Luc. vi, 20.* vestrum est regnum Dei. Jacobus quoque ait: Nonne Deus elegit pauperes in hoc *Jacob. ii, 5.* mundo, divites in fide? Secundo docemur per hoc pensare in hominibus magis naturam qua ad Dei imaginem facti sunt, et præsertim dona gratiæ ac virtutum quæ in pauperibus communiter plus abundant, quam exteriora et accidentalia bona quibus in hoc mundo præfulgent. Tertio, quod alia sunt judicia Dei, alia hominum, ita

D quod tanto plus a Deo quis reputatur ac sublimatur in cœlis, quanto ab hominibus magis despiciuntur nunc in terris. Propter quod loquitur Christus judex: Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. Verumtamen sæcularis potestas non est aspernanda, sed honoranda, dicente Apostolo: Non est potestas nisi a Deo, et *Rom. xiii, 1, 2.* qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit; itemque, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Honorandi sunt principes et prælati, judices et rectores, in

Luc. vi, 20.

Jacob. ii, 5.

Luc. xvi, 15.

Ibid. 1.

quantum sunt Dei vicarii ac ministri, personæque publicæ et summæ potestatis participes : unde et signa reverentiae magis monstranda sunt eis forinsecus.

Quarto, in evangelio isto instruimur quantum valeat apud Deum fides et affectuosa continuata oratio, quoniam regulus iste, quamvis imperfectus in fide, tamen fide sua tali quali et precibus repetitis suo obtinuit filio sanitatem.

Refert S. Gregorius habuisse se tres nepotes in Roma nobiles valde ac divites : et erant sorores carnales. Quæ omnes uno fidei fervore conversæ sunt, et spiritualem atque communem vitam in propria domo duxerunt. Quarum una quotidie in omni virtute ac sanctitate profecit præcipue, orationibus vacans continue. Alia quoque soror fuit multum devota. Sed tertia paulatim refrigeruit mente, et sacerularium puerorum gaudebat societate. Propterea aliae duæ sorores plurimum tristabantur, eamque ad arrepti propositi hortabantur constantiam ; sed illa ad solitas rediit levitates. Idecirco soror illa tam sancta frequenter C dixit ad aliam : Video sororem nostram de

A sorte nostra non esse. Post aliquantulum temporis, quidam vir sanctus paulo ante defunctus, qui fuit harum sororum avunculus, apparuit in visione sorori illi sanctiori, et dixit : Veni, quia in cœlestis mansionis te luce suscipio. Quibus dictis, illa cœpit protinus infirmari, et circa festum Nativitatis Christi migravit ad Dominum. Post modicum tempus, soror illa apparuit in visione sorori suæ devotæ, vocans eam ad regnum cœleste. Illa vero de sorore illa indevota valde sollicita, dixit : B Et si venio, istam cui dimitto? Cui respondit facie tristi : Veni, soror, etenim illa inter sacerulares et laicas reputata est. Mox soror illa devota infirmari incepit, et circa festum Epiphaniæ aut circiter feliciter obiit. Tunc soror illa residua, oblita timoris divini atque arrepti propositi, conductorem agrorum suorum accepit maritum.

Ex quo patet exemplo, quam periculum sit in caritate et gratia Dei tepescere, et quod nemo securus est de sua salute. Oportet ergo in caritate et gratia crescere, in bono inchoato persistere, in timore Dei jugiter permanere.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

SINE GRATIA DEI NIL MERITORIE AGI POSSE ; DE CONFORTATIONE SPIRITALI MENTIS
IN DEO, DEQUE JUGI PUGNA VITÆ PRÆSENTIS.

CONFORTAMINI in Domino et in potestate virtutis ejus. Ephes. vi, 10.

Sciens Apostolus infirmitatem mentis humanæ in se, hortatur in præsenti epistola ut confortemur in Domino. Fuerunt autem hæretici Pelagium hæresiarcham sequentes, qui asserebant hominem propriis ac naturalibus viribus posse peccata vitare, præcepta implere, virtutes acqui-

D rere, Deo placere et meritorie operari ; et reputabant se virtuosos ac multum devotos, quum essent vitiosi, præsumptuosi atque hæretici. Porro, ut saepè recitat Cassianus, sanctissimi Patres in eremo, non solum Scripturarum auctoritatibus, sed propriis quoque experientiis eruditæ, dixerunt oppositum, affirmantes hominem sine speciali et supernaturali auxilio gratiæ

Dei non posse aliquid meritorie cogitare, appetere, loqui aut operari, nec tentationibus prævalere, nec diu posse mortalia vitare peccata, neque proficere. Et istud esse verissimum non solum credit populus christianus vere catholicus, sed et omnes spiritualiter conversantes, proficere cupientes, internis ac virtuosis exercitiis vere intenti, et contra vitia præliaentes, per experientiam norunt. Merito ergo monet Apostolus ut confortemur in Domino.

Sed quid est confortari in Domino? Hoc est propriam defectuositatem, infirmitatem atque in omne vitium pronitatem recognoscere ac fateri, et auxilio Dei inniti, non sibi ipsi confidere, non de suis viribus meritisque præsumere, sed se coram Deo dejicere et humiliare se ipsum, ejusque adjutorium implorare, robur gratiæ, lumen sapientiæ, vigorem constantiamque virtutum postulare ab ipso. Hoc clarissime contemplabatur et expertus fuit qui dixit :

Ps. xvii, 2. Diligam te, Domine, fortitudo mea ; Dominus firmamentum meum et refugium meum, et liberator meus ; Deus meus adiutor meus, et sperabo in eum ; protector meus, et cornu salutis meæ. Unde et sanctus David, horum prolator verborum, qui tam admirabilis fuit et præclarus in omni sapientia et virtute, in caritatis fervore, in summa devotione, in omni interna et secretissima exercitatione, ex gratia Dei, quando paulisper dispensatione divina relinquebatur a gratia, horribiliter corruit. Cujus exemplo omnes edoceri debemus ut jugiter timorati, custoditi ac humiles simus, nec unquam inaniter gloriemur, neque nostris laboribus, industriis, viribus adscribamus, si quid gratiæ et virtutum habemus, sed ad fontem charismatum refluant gratiæ dona, ut rursus exuberantius refluant. Grato enim datur ut abundet.

Matth. xxv, 29. Deinceps adjutorio Dei gratico, supernaturali, incessabili indigemus : Primo, quia ad supernaturalem beatitudinem conditi sumus, ad quam non nisi per supernaturalia media, gratiarum charisma, pervenire valemus. Secundo, quia ex

A naturalibus nostris sumus vehementer defectuosi, et debiles in superioribus animæ viribus, eo quod anima rationalis in ordine intellectualium substantiarum se habeat sicut materia prima in ordine entium : propter quod in umbra intelligentiæ fertur creata, et intellectus humanus in principio sui est tanquam tabula rasa. Tertio, quia contra callidissimos, expertissimos, fortissimos et innumerabiles hostes continua habemus certamina, quibus nequaquam propriis possumus viribus reluctari : et B hanc rationem tangit in epistola hodierna Apostolus. Quarto, propter infectionem formitis, ad mala jugiter ac valide inclinantis, sed et propter incomparabilem magnitudinem periculorum imminentium nobis. Sint igitur oculi nostri semper ad *Ps. xxiv, 15.* Dominum, et indesinenter clamemus in cœlum ; innitamur, inhæreamus, infigamur semper et inavertibiliter Deo nostro, tam filialiter et perfecte sperantes in ipso, ut cum sancto Job fateamur : Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. Ab hac innitentia atque fiducia nullus avertat nos unquam, ut cum Psalmista ex corde dicamus : In Deo salutare meum et gloria mea ; *Ps. lxI, 8.* Deus auxilii mei, et spes mea in Deo est.

Insuper, sic confortemur in Domino, ut studeamus quotidie in omni gratia et virtute, in omni dono et fructu Spiritus Sancti, in omni sancta devotione et caritatis ardore proficere, in Deo constabili, in recto rationis judicio immobilitari, ut nec prosperis elevemur, nec adversis dejiciamur, nec adulatio aut laude delectemur D humana, nec vituperatione frangamur, neque diffamia. Nulla passio suo impetu mentem obscuret, nulla voluptas voluntatem subvertat, nullus eventus mentem a sua in Deo stabilitate præcipitet. Regio semper itinere gradiamur ad Deum, et hæc nobis sit summa atque indesinens sollicitudo, intentio, affectio, ne Deum in aliquo offendamus, nec aliquam gratiæ læsionem aut virtutum minorationem incurrat cor nostrum, sed juxta præacta crescat ac roboretur in eis. Quod fiet si omni cordis

custodia ac animi vigilantia, orationibus, meditationibus et ceteris virtuosis insistamus operibus. Præterea, in Deo poterimus confortari, in spe firmari, in caritate accendi, nec unquam de Deo diffidere, si consideremus quam infinita sit bonitas et misericordia, quanta dilectio ejus ad genus humanum, quanta beneficia ejus in nobis, quæ, quanta et qualia Unigenitus Dei pro nostra salute assumpsit, fecit ac passus est, et quod ipse fidelis et verus Deus, vere omnipotens et omnia intuens, toties nobis opem et gratiam suam promisit, tot bona promisit ac præparavit, dummodo ei humiliter confidamus eumque invocemus, et quod in nobis est faciamus. Porro, si dæmones aliquem sæpe vellent ad desperationem aut nimiam pusillanimitatem inducere, posset se ipsum confortare in Domino, attendendo humiliter bona quæ egit, et dura quæ Dei intuitu pertulit, ac dona gratiæ sibi divinitus piissime et frequenter concessa, sicque se ipsum consolari in Deo, dicendo : Confido quod Deus qui ista et ista mihi benignissime dare dignatus est, horum occasione miserebitur mei, neque relinquet me.

Ephes. vi, 11, 12. Præterea docet Apostolus ut induamus nos armaturam Dei, quatenus stare possimus adversus insidias diaboli, quoniam non est nobis collectatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates. Sed quomodo verum est hoc, quum alibi protestetur idem Apostolus, *Galat. v, 17.* Caro concupiscit adversus spiritum ? Et *I Petr. ii, 11.* princeps Apostolorum : Abstinete (inquit) a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam. Nonne trium hostium animarum, caro ponitur unus ? Nonne corpus corruptibile aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem ? Et respondendum, quod utique omnia ista sunt vera. Apostolus vero vult dicere, quod collectatio quam contra invisibles hostes habemus, sit adeo gravis, principalis atque assidua, quod ejus comparatione

A aliæ parvæ aut nullæ censemur, præsertim quum et hoc ipsum quod caro et mundus impugnant nos, ex diaboli operatione frequenter contingat. Itaque quanto acriter, periculosior et incessabilior pugna est nobis contra spiritus malignos, tanto fortior armatura, vigilantior mentis custodia, virilior resistentia nobis sunt necessariæ.

Quæ ergo sunt arma nostra, nisi virtutes et dona Spiritus Sancti, imo potius strenua exercitia et infatigabiles actus illorum ? Quemadmodum enim corporale bellum gerentibus non sufficit undique fulgidis ac solidissimis armis esse induitos, munitos, contectos, nisi armis suis utantur; sic nec in spirituali prælio constitutis sufficiunt habitus ipsi virtutum atque donorum, sed eorum actus et exercitia requiruntur : alioqui habitus ipsi perduntur. Postremo, sicut corporale bellum acturis necessarium est singula quæque membra competenter ac proportionate armare, ita fidelibus contra dæmones incessanter pugnantibus opportunum est C singulas quasque animæ vires virtutibus communire, ut in quibus anima tentari potest, lædi ac vinci, sit virtutibus congruis roborata, armata, provisa : ut scilicet intellectus armetur fide, sapientia, prudenter, consilio, scientia; voluntas spe, caritate, justitia; appetitus sensitivus virtutibus moralibus ad ipsum spectantibus. Et sicut in bello exteriori, personæ unius exercitus se invicem juvant, confortant et protegunt, ita in bello spirituali una virtus roborat aliam, et omnes se mutuo juvant : D ut si quis de incontinentia impugnetur, non solum castitas seu temperantia, sed et fides, caritas, discretio, spes, oratio relinquentur, prout de isto in sequenti sermone plenius est tangendum. Sic igitur conformatur in Domino, spiritualiterque armemur, ut nulla tentatione, nulla passione, nullo vitio superemur, sed in omnibus Dei virtute prævaleamus, et omnia cooperentur nobis in bonum.

Rom. viii, 28.

SERMO QUINTUS

QUEMADMODUM VIRTUTES COMPARENTUR AD ANIMAM, ET QUALITER SIT TENTATIONIBUS
RESISTENDUM, DEQUE INSTANTIA INIMICORUM NOSTRORUM.

ACCIPITE armaturam Dei, ut possitis A resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare. Ephes. vi, 13.

Virtutes et dona Spiritus Sancti, atque eorum actus, comparantur ad animam variis modis : Primo, tanquam spiritualia alimenta ipsius. Nisi etenim actus virtuosi essent refectione hominis, non dixisset Sal-

Joann. iv. vator : Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei. Secundo, tanquam vestes

Is. lxi, 10. ipsius, quum scriptum sit : Induit me Dominus vestimento salutis, et indumento

Matth. xxii, 11. justitiae circumdedit me. Hinc caritas vestis nuptialis vocatur. Et in Apocalypsi

Apoc. iii, 4. Dominus protestatur : Qui non inquinaverunt vestimenta sua, ambulabunt mecum

Ibid. 17. in albis. Unde anima virtutibus carens dicitur nuda. Tertio, sicut ornamenta ipsius, quibus coram Deo fulget ac venustatur. Propter quod in Apocalypsi iterum loquitur Dominus : Suadeo tibi emere aurum

Canticis quoque ait sponsus animae virtuo-
Cant. iv, 1. sae : Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es ! Quarto, sicut divitiae ejus, sine quibus ipsa est pauper. Unde ad Corin-

I Cor. i, 5. thios scribit Apostolus : In omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo et in

II Cor. viii, 2. omni scientia ; itemque, Altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum. Quinto, sicut arma ipsius, ut in hodierna epistola innotescit. Nam et

Ibid. x, 4. alibi scribit Apostolus : Arma militiae nostrae, non carnalia, sed potentia Deo. Sexto, sicut lux. Septimo, sicut vita ipsius, quia sine virtutibus tenebrosa ac mortua dicitur anima.

Ex his constat quam multa bona faciant virtutes animae rationali. Virtutes quippe et actus earum, in quantum sunt spiritualia alimenta, eruunt animam a spirituali inedia, ab infirmitate interna ac defectu multiplici, eamque confortant, exhilarant et sustentant. Porro virtutes et actus earum, in quantum sunt animae vestes, eam defendunt ab aestu vitiorum, a concupiscentiae igne, a frigore peccatorum, a passionum vento urente, ne laedatur ab istis. In quantum vero sunt ornamenta animae, protegunt eam ab omni culparum deformitate. In quantum autem sunt divitiae animae, a spirituali inopia sublevant eam, ne illud Apocalypsis ei dicatur : Quomodo *Apoc. iii, 17.* dicas quia dives sum, et nescis quia tu es miserabilis, pauper, etc.? Sed in quantum sunt animae arma ac fortitudo, sic contra tentationes muniunt eam. Quemadmodum enim homo visibiles adversarios suos tanto facilius dejicit, quanto in corporali fortitudine atque prudentia magis abundat, sicut Samson qui cum mandibula asini mille *Judic. xv,* viros occidit (nam ad bene utendum fortitudine corporali maxime confert prudencia : propter quod in Ecclesiaste asseritur, Melior est sapientia fortitudine ; et denuo, *Eccle. ix,* Melior est sapientia quam arma bellica ; et *Ibid. 18.* in libro Sapientiae, Melior est sapientia quam vires, et vir prudens quam fortis) ; sic quanto quis in virtutibus exstat perfectior et donis Spiritus Sancti repletior, tanto in omni tentatione facilius sortitur triumphum, atque in omni adversitate manet constantior, in tribulatione et persecuzione securior, et in omni eventu stabilior, si tamen virtutibus adsit vigilancia, discretio et sapientia vera, ne scilicet occasione

suæ perfectionis homo ad gloriam moveatur inanem, aut periculosa securitate torpecat, aut incustoditus reddatur. His etenim modis et causis cedri Libani corruisse leguntur. Propterea sancta dixit Syncletica, quod nos religiosi quasi in tranquillo et tuto navigamus, sœculares vero in procelloso : et tamen saepissime contingit ut in tranquillo navigantes, per negligentiam pereant; in procelloso autem navigantes, per diligentiam suam evadant.

Denique ex his constat, quomodo viri sancti in gravissimis tribulationibus et tentationibus tam insuperabiles et victoriosi immobilesque fuerunt, prout de beatissimis patribus Antonio, Hilarione, Francisco ac aliis legitur. Nos autem tam cito dejicimus, tam facile perturbamur, tam frequenter temptationibus superamur, et protinus ad iram, impatientiam, tristitiam, dissolutionem, ceterasque passiones et culpas movemur, videlicet quia in virtutibus radicati et roborati non sumus, sed pusilli et imbecilles manemus, nec de tanta nostra imperfectione, calamitate et puerilitate verecundamur : imo si illatam injuriam ad votum ulti fuerimus, si per verba dura fratri aut etiam superiori silentium imposuisse videmur, gloriamur, quasi bene egerimus facta nostra. Hinc, heu, heu ! quotidie lædimur, quotidie vincimur, quotidie a nostris atrocissimis hostibus irridemur, qui videntes nos esse tam imperfectos ac impotentes, derisione et aspernatione nos habent. A qua irrisione et aspernatione præservari optavit qui

Ps. xii, 4,5. exoravit : Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, nequando dicat inimicus meus, Prævalui adversus eum;

Ps. xxiv, 2. itemque Deus meus, in te confido, non erubescam, neque irrideant me inimici mei.

Quum igitur contra crudelissimos, callidissimos, robustissimos adversarios, invisibles malitiosissimosque spiritus incessabilis pugna sit nobis, qui non temporale damnum, corporalem ac momentaneam mortem, sed æternæ beatitudinis spoliationem atque perpetuæ damnationis miseri-

A am cupiunt nobis infligere ; hinc permixime indigemus spiritualiter nos armare, et arma nostra consolidare, in omni virtute et gratia proficiendo, quatenus quotidie humiliores, patientiores, mitiores, discretiores, magisque sobrii, magis timorati ac fervidi simus, et per hoc omnem elationem, præsumptionem et gloriam vanam, omnem impatientiæ et iracundiæ motum, omnem indiscretionem, immoderantiam cibi et potus, dissolutionem, vanitatem, acediam, omni die facilius superemus, et

B Deo inavertibilius adhæreamus, ita ut facili possimus : Quis nos separabit a caritate Dei ? Etenim hostes nostri nunquam dormiunt aut quiescent : idcirco et nos quantum fieri potest, vigiliis et sanctis exercitiis insistamus, orationibus et lacrimis contra illos pugnemus. Nos ipsos in omnibus vere et profunde humiliando, accusando, despiciendo, atque in Deo filialiter ac sincerissime confidendo ac eum laudando, prosternimus illos, prout scriptum est :

Laudans invoco Dominum, et ab inimico suis invoca Rom. viii, 35.

C cis meis salvus ero. Jacobus quoque apostolus : Resistite (inquit) diabolo, et fugiet Jacob. iv, 7. a vobis. Insuper omnem otiositatem vitando, et semper boni aliquid exercendo, aditum præcludimus hosti antiquo. Sed et Christi passionem, et omnem ipsius in sæculo isto humilitatem, mansuetudinem, patientiam, paupertatem, caritatem sagaciter reminiscendo, non mediocriter dæmones molestamus. Sed et quatuor novissima præmeditando, omnium diabolicarum temptationum sagittas, omnium passionum

D impulsus rejicimus. Virginem quoque gloriosam, et angelos sanctos animarum nostrarum custodes, ac alios Sanctos, eos præsertim ad quos majorem habemus affectum, devotionem, fiduciam, instanter in nostrum auxilium invocando, contra nostræ salutis æmulos confortamur.

Præterea, de iis spiritualibus armis ac resistentiis scribit in præsenti epistola felix Apostolus, primo exhortans ut succincti sint lumbi nostri cingulo castitatis, atque induiti simus loricam justitiae, quatenus Ephes. vi, 14.

sicut lorica corpus ambit, tegit ac munit, sic anima nostra undique decoretur justitia, unicuique reddens quod ei debetur, Deo puram conscientiam et honorem, proximis bonam famam, consilium et auxilium, ac fraternalm in omnibus caritatem, superiori obedientiam, sibi ipsi cordis sui custodiam. Sieque in cunctis sincerum et discretum habeamus justitiae zelum, omnem inordinatam affectionem, simulationem, adulationem, fraudem versutiamque vitantes, quatenus coram Deo simus veraeiter recti corde, neque in tota conversatione et incolatu nostro in sæculo isto aliud intendamus, quæramus, optemus, nisi Dei adorandi et benedicti gloriam et honorem, animarum nostrarum salutem, commune bonum Ecclesiæ, universorumque hominum conversionem, reformatiōnem ac felicitatem, ut propriam.

Ephes. vi, 16. Postremo, in cunctis sumamus scutum fidei, id est, catholicam fidem et ejus considerationem pro spirituali habeamus scuto, ita ut suggestionibus dæmonum opponamus memoriam metuendi judicii Dei, C pœnarum inferni gaudiorumque cœli, dominicæ passionis, divini adspectus omnia intuentis, quæ omnia cadunt sub fide : per quæ Deo auxiliante possumus omnia

A tela nequissimi ignea extinguere, hoc est diabolicorum tentamentorum jacula acuta ac vehementia superare, sive de vitiis gulae atque carnalitatis, sive de ambitione aut acedia nos impugnant, quæ omnia facile contemnuntur, si illa prætacta rite pensentur. Unde et galeam salutis, id est *Ephes. vi, 17.* spem futuræ felicitatis, specialiter exprimit assumique præcipit sanctus Apostolus, quia si inæstimabilem futuræ beatitudinis magnitudinem intueamur, omnis labor vitæ præsentis videtur permodicus, et omnis excutitur pigritiæ torpor. Sed et gladium spiritus, quod est verbum Dei, debemus assumere, sacram Scripturam imprimendo memoriæ, ut juxta illius doctrinam in omnibus nos regamus, virtus fugiamus, quæ bona sunt exsequamur, temptationibus reluctemur. Hinc magnus et sanctus Antonius, interrogatus a Fratre, Quid faciens Deo placebo ? respondit : Quocumque vadis, Deum semper habe præ oculis ; et in iis quæ agis, adhibe testificationem Scripturarum sanctorum ; et in quocumque loco sederis, non cito movearis. Hinc quoque dixit Psalmista : In corde *Ps. cxviii, 11.* meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Sic ergo agamus et nos, ad laudem et gloriam Creatoris.

SERMO SEXTUS

QUOMODO RECTORES ET PRÆLATI DEBENT LUCERE AC PRODESSE SUBJECTIS,
IMBECILLITATESQUE INFIRMORUM PORTARE.

DOMINE, descende priusquam moria-
tur filius meus. Joann. iv, 49.

Quemadmodum regulus iste cuius in evangelio hodierno est mentio, fuit pro corporali filii sui letaliter ægrotantis curatione sollicitus, Christum accessit et exoravit; sic quilibet bonus prælatus, si quem subditorum suorum conspexerit aliquo vicio inquinari, pro illius curatione debet

D permaxime sollicitari, eumque corripiendo, hortando, instruendo, comminando, corrigendo, pro posse sanare ; quod si viserit non posse se ita proficere, ad Deum se convertat omnino, atque pro periclitante filio affectuose deprecetur. Sed et quilibet pro proximo suo defectuoso tanto ardenter atque frequentius oret, quanto illum defectuosiorem existere arbitratur.

Hæc est sapientia vera, caritas saneta, perfectio magna, propriam fragilitatem semper attendere, exemplarem se exhibere, omniumque salutem totis præcordiis affectare. Porro, qui ita proximorum cupit salutem, non dubium quin illa ipsis impendat quæ sapientia dictat, et caritas esse impendenda requirit : quæ sunt fidelis oratio, fraterna correption, admonitio pia, informatio bona, ædificatio salutaris, sub-

Ecclesi. xvii., ventio omnis possibilis et salubris. Uni-

cuique etenim mandavit Deus de proximo suo, ut scilicet faciat ei prout sibi vult fieri. Hinc innotescit, quam utiles et salubres sint in omni congregatione personæ vere sapientes, caritatæ atque devotæ, quoniam tales instar lucernæ lucentis et ardoris alios illuminare, ædificare et inflammare non cessant, implentes quod

I Petr. iv., princeps ait Apostolorum : Unusquisque

^{10.} sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes ; et quod Salomon exhorta-

Prov. v., Deriventur fontes tui foras. Quod cum omni humilitate agendum est, omni complacentia vana et gloriacione iniqua exclu-

Rom. xv., sis, sicut Apostolus protestatur : Debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum portare, et non nobis placere. Siquidem ferventioribus et irreprehensiblieribus, exemplarioribus reputatiōribusque personis solent quandoque complacentia stulta et gloria vana insidiari ; sed vir vere virtuosus ac sapiens, hujusmodi stolidissimum motuum ventos faciliter celeriterque exsufflat.

Sit ergo in omni religioso vera justitia compassionem habens adjunctam, et zelus rectitudinis discretione ornatus, non amaritudine qualificatus. Et qui se sapientem esse confidit, per verba salubria et exemplaria opera, sapientiam suam ad Dei gloriam et proximorum ædificationem ostendat, ut verificetur in eo quod scriptum

Prov. ix., est : Fili, si sapiens fueris, tibi et proximis tuis eris. Nam, ut asserit B. Leo Papa, nullius sapientia sibi soli est proficia. Et hæc verarum est virtutum natura, ut prosint ac luceant multis. Propter quod sacratis-

A simus ait apostolus Jacobus : Quis sapiens *Jacob. iii.*, et disciplinatus inter vos ? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. Quum enim omnis culpa sit quædam stultitia (*Salomone testante, Stultorum*, id est peccatorum, infinitus est numerus), certum est unumquemque tanto esse sapientiorem, quanto virtuosiore et exemplariorem, tantoque insipientiorem, quanto negligentiorem et inexemplariorem ; etiam si ingenio sit acutus et scientia acquisita abundans, nihilo

B minus tanto reprehensibilior stolidiorque probatur, quanto plus Dei donis abutitur, et irregulariter conversatur. Hinc sanctus Job dixit : Ecce timor Domini (vel, ut alia *Job xxviii.*, habet translatio, Ecce cultus Dei), ipsa est sapientia ; et recedere a malo, intelligentia. O quam longe sunt a sapientia salutari hi inter quos vigent zelus et contentio, as-
I Cor. iii., 3. pernatio, detractio et ambitio, quorum unus alio sapientior cupit videri, discretior reputari, amplius honorari ! Non est *Jacob. iii.*, sapientia ista a Deo, sed terrena, animalis
^{15.} C et diabolica.

Præterea, per febrentem istum a Christo curatum, intelligitur omnis iniquus, præsertim omnis negligens, piger et acediosus. Sicut enim in febricitante sunt frigus intensem ex recessu sanguinis a membris proveniens, et corporis tremor ex frigore oriens, difficultas quoque ad calefactionem, deinde calefactio immoderata sanguine ad loca pristina redeunte, atque infectio gustus ex amaris et salsis humoribus, et ultra hæc, totius corporis lassitudo, torpor et quædam afflictio ; sic universa hæc in quolibet vitioso, præsertim in acedioso, reperiuntur. Est quippe in eis frigus intensem, quia in eis refriguit caritas, et tardi ad opera bona consistunt, atque ut glacies restringuntur in membris suis ac viribus, ne ea ad opera meritoria laxent. Quemadmodum autem caritas, quæ est vivacitas mentis, efficit hominem ad opera religiosa alacrem et jucundum ; ita acedia, negligentia et omnis iniquitas, horrorem, tarditatem et omissionem sanctorum acti-

^{12;} cf. tom. VII, p. 63D.

Prov. xxvi., onum inducit. Unde, teste Scriptura, sicut A minus vobis promisit (de qua ait Propheta : Credo videre bona Domini in terra *Ps. xxvi.13.* viventium) ? et quod ait Ambrosius, Nemo cum desidia quærerit Christum. Qui enim sic quærerit, non veraciter quærerit nec invenit eum, quem et Moyses fateatur : Qum *Deut. iv.29.* quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen toto corde quæsieris eum et tota tribulatione animæ tuæ. Sed quoniam homo diu esse non potest sine amore, in quibus divinus extinctus est amor, carnalis affectus accenditur, avaritiæ æstus flammescit, ira, impatientia, superbia inflammatur, et amor invalescit privatus, ita quod corporis commoda, temporalem honorem et propriæ voluntatis desideria avidissime quærunt, fervide amplectuntur, infatigabiliter exsequuntur : sique in eis interioris gustus palatum inficitur, et pessime judicant, quia carnalia plus quam spiritualia sapiunt eis, et suos defendunt errores, culpas suas excusant. Quibus in Isaia asseritur : Væ qui dicitis bonum malum, et malum bonum.

Ibid. xxiv., Sanctus : Per agrum hominis pigri trans-

30, 31.

ivi, et per vineam viri stulti ; et ecce to-

tum repleverunt urticæ.

Insuper in talibus tremor est, utpote ti-
mor multiplex inordinatus, carnalis, sæ-
cularis, et puerilis atque humanus, quem-

Ps. xiii. 5. admodum scriptum est : Illic trepidaverunt

Prov. xxviii., timore, ubi non erat timor ; et iterum, Fu-

git impius, nemine persequente. Ita sunt

multi religiosi, magis hominum quam Dei
omnipotentis verentes adspectum, vere-
cundantes coram hominibus negligentius C agere ac fatue loqui, nec tamen in divinæ
majestatis præsentia, iniqua ac turpia co-
gitare seque negligenter habere erubescentes. Quibus contingit quod scriptum

Ibid. xxix., est : Qui timet hominem, cito corruet.

25. Sunt etiam quidam tam frigefacti et duri,

quod instar febricitantium non calefiunt
igne divini amoris, nec sanctæ devotionis
fervent alacritate, quidquid eis salubriter
prædicetur. Quibus illud Josue est dicen-

Josue xviii., dum : Usquequo marceritis ignavia, et non

3. intratis ad possidendam terram quam Do-

B minus vobis promisit (de qua ait Propheta : Credo videre bona Domini in terra *Ps. xxvi.13.* viventium) ? et quod ait Ambrosius, Nemo cum desidia quærerit Christum. Qui enim sic quærerit, non veraciter quærerit nec invenit eum, quem et Moyses fateatur : Qum *Deut. iv.29.* quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen toto corde quæsieris eum et tota tribulatione animæ tuæ. Sed quoniam homo diu esse non potest sine amore, in quibus divinus extinctus est amor, carnalis affectus accenditur, avaritiæ æstus flammescit, ira, impatientia, superbia inflammatur, et amor invalescit privatus, ita quod corporis commoda, temporalem honorem et propriæ voluntatis desideria avidissime quærunt, fervide amplectuntur, infatigabiliter exsequuntur : sique in eis interioris gustus palatum inficitur, et pessime judicant, quia carnalia plus quam spiritualia sapiunt eis, et suos defendunt errores, culpas suas excusant. Quibus in Isaia asseritur : Væ qui dicitis bonum malum, et malum bonum.

Is. v. 20.

Sed resipiscamus et caveamus ab uni-
versis his vitiis, ab omni sensuum et lin-
guæ ac cordis incustodia detestanda. Et
sicut in febrentibus, sanguine ad mem-
bra revertente, fit calor intensus ; sic, Deo
miserante, divino quotidie invalescamus
amore, Dei et proximorum succendamur
dilectione, atque in omni proficiamus vir-
tute ; agiles et jucundi in divino simus
obsequio, et ea quæ Ordinis sunt assidue
prosequamur etiam cum majori devotione
ac puritate. Ad laudem et gloriam Omni-
potentis.

DOMINICA XXII POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

CONFIDIMUS IN DOMINO JESU, QUIA QUI COEPIT IN VOBIS OPUS BONUM, ETC. Philipp. i, 6-11.

HORTATUR Apostolus in præsenti epistola, ut perseveremus et proficiamus in bonis, ostendendo affectum suum quem habuit pro spiritualium filiorum profectu. Ait ergo : *Confidimus in Domino Jesu, quia qui cœpit in vobis opus bonum*, id est, in bonitate et misericordia Dei confido, quod ipse qui ex sua pietate, per gratiam gratum facientem et actualem Spiritus Sancti motionem, inchoavit in vobis opus meritorum, perficiet illud in vobis usque in diem Jesu Christi inclusive, id est usque ad diem mortis vestræ, quando particulari judicio judicabit et visitabit vos Christus, dando quod meruistis. A Deo quippe est inchoatio, continuatio et consummatio operis boni.

Sicut est mihi justum hoc sentire pro omnibus vobis, id est : tam ex parte divinæ bonitatis et misericordiæ, quam ex parte vestræ devotionis et gratiæ, justum est me ita de vobis et pro vobis confidere ac sentire; *eo quod habeam vos in corde*, id est, cordiali affectu id optem et sperem quod subditur : *et in vinculis meis, et in defensione et confirmatione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse*, id est, ut tam in præsenti sæculo quam futuro, sitis participes consolationis meæ internæ : quam habeo « in vinculis meis », id est in captivitate et incarceratione mea, in qua propter Evangelii prædicationem vinculis sum ligatus; « et in defensione Evangelii », id est evangelicæ legis, quam contra fidei ini-

A micos defendo; « in confirmatione » quoque « Evangelii », qua ejus veritatem per miracula et Scripturas corroboro. *Testis enim mihi est Deus, quomodo*, id est quam affectuose, spiritualiter et sincere, cupiam omnes vos, id est, omnium vestrum salutem et consolationem desiderem, *in visceribus Jesu Christi*, id est in intima caritate ac pietate mihi a Christo collatis ac ei placentibus. Vel, « cupiam omnes vos » esse « in visceribus Jesu Christi », id est in te Christo uniri, atque ab eo viscerose B seu cordialiter diligi.

Et hoc oro, id est, Deum rogo, *ut caritas vestra vobis a Deo infusa, qua Deum proximumque diligitis, magis ac magis abundet*, id est, incessanter proficiat, *in scientia*, id est discretione, ut cum discretione cuncta agatis, sitque rationabile obsequium vestrum; vel, « in scientia », id est Dei cognitione, quatenus Deum amando mereamini illuminari ab eo in cognitione divinorum aliarumque rerum ad salutem spectantium, præsertim ut in illa

C crescat scientia quæ est unum de septem donis Spiritus Sancti. *Et in omni sensu*, id est intellectuali notitia, vel potius experimentali sapore interno, cœlestium ac spiritualium rerum. *Ut probetis*, id est, per approbationem sequamini, *potiora*, id est opera perfectiora, proficiendo quotidie, *ut sitis sinceri*, id est mundi corde, *et sine offensa*, id est peccato mortali ac scandalo, ut nec Deum offendatis nec proximi-

Rom. xii, 1.

Is. xi, 2.

mum, mala committendo aut bona omit-tendo, *in diem Christi*, id est perseveranter usque ad mortem : cuius dies dicitur dies Christi, quia in illo particulare facit judicium morienti, quemadmodum dies novissimus dicitur dies Christi, quia in illo ageret generale judicium. *Repleti fructu*, id est actu et delectatione, *justitiae* : quae est præclarissima virtus, ita ut, teste Philoso-pho, nec Lucifer, nec Hesperus sit ita ad-

A mirabilis. Repleti, inquam, non propriis viribus, sed *per Jesum Christum*, id est virtute ac merito ejus, *in gloriam et laudem Dei*, id est finaliter propter hoc ut Deus unus ac trinus glorificetur per opera bona, atque laudetur per verba devota a vobis aliisque electis temporaliter in præ-senti et æternaliter in futuro : quia ad Dei honorem, laudem et gloriam omnia bona fieri debent.

SERMO PRIMUS

QUOMODO UNIVERSA NOSTRA BONA A DEO SINT ; DE VITANDO
PRAVO USU JURATIONIS ; ET QUOMODO PERFICI DEBEAMUS IN SCIENTIA SCRIPTURARUM
CETERISQUE VIRTUTIBUS.

CARITAS vestra magis ac magis ab-
undet in scientia et in omni sensu.
Philipp. i, 9.

Primo, in præsenti epistola docet nos sanctus Apostolus, quam totaliter omnia opera nostra bona a Deo sint : nam ipse inchoat bona in nobis, et continuat ea ac perficit. Nunquam ergo in nobismetipsis inaniter gloriemur, sed omne bonum Deo plenarie adscribamus, ejusque adjutorio incessabiliter innitamur. Hinc in Jeremia scriptum est : Seio, Domine, quia non est hominis via ejus ; nec viri est ut ambulet et dirigat gressus suos. Hoc est quod ad Romanos asseritur : Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Hinc vir justus grata mente loquitur Deo : Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me. Unde constat quod homines ad bene ac meritorie ope-randum ita se habent sicut infantes ad ambulandum : non enim per se queunt incedere, sed indigent curriculo seu du-cente. Ita et nos per nos ipsos seu pro-prias vires virtuose vivere seu meritorie agere non valemus, sed divina directio-ne ac deductione indesinenter egemus, ut

B Deus corda nostra illuminet, roboret ac deducat per actuales motiones et inspira-tiones Spiritus Sancti. Propter quod ait Scriptura : Justum deduxit Dominus per *Sap. x, 10.* vias rectas. Et Propheta loquitur Deo : Spiritus tuus bonus deducet me in terram *Ps. cxlii, 10.* rectam. Hinc jugiter ac præcordialissime Dominum deprecemur ut ipse opera vir-tuosa in nobis incipiat, prosequatur, con-summet.

Secundo, ex præsenti docemur epistola quod quandoque ex rationabili causa licet C nobis jurare, quia in hac epistola jurat Apostolus : Testis (inquiens) mihi est Deus. *Philip. i, 8.* Quod non est aliud dicere, nisi, Deum te-stem veritatis eorum quæ dico assumo. Quod rursus quid aliud est, nisi, Per Deum juro ? In veteri quoque Testamento, viri sancti David, Elias et Eliseus jurasse le-guntur, dicendo : Vivit Dominus, etc. Sed objici potest quod loquitur Christus : Ego dico vobis non jurare omnino ; sit autem sermo vester, Est, est ; Non, non : quod his abundantius est, a malo est. Unde et D Jacobus scribit : Ante omnia nolite jurare. *Jacob. v, 12.* Et respondendum, quod hæc ita intelligi nequeunt quasi nequaquam licitum sit ju-

Deut. vi, 13. rare, quum in Deuteronomio dicatur : Do-
minum Deum tuum timebis, et per nomen
ejus jurabis. Idecirco verba Christi Jacobis
que apostoli intelligenda sunt, non per mo-
dum absolutæ prohibitionis, aut quasi ju-
rare in se sit illicitum : imo potest esse
actus virtutis quæ latræ appellatur, quan-
do cum debitæ circumstantiis fit et ex
causa idonea. Salvator ergo et ejus Apo-
stolus idecirco verba illa locuti sunt, ut ne-
quaquam jurationi assuescamus, imo nec
vera sine rationabili causa juremus : quia
et hoc ad irreverentiam pertinet Dei, abs-
que causa condigna testem eum adhibere
veritatis prolatæ. Unde in Exodo jussum

Exod. xx, 7. est : Non assumes nomen Dei tui in va-
num ; non enim habebit insontem Domi-
nus eum qui assumpserit nomen Dei sui
frustra. Quum ergo illicitum sit vera sine
rationabili causa jurare, penset unusquis-
que pro posse quam enorme peccatum sit
falsa jurare seu perjurare : quod est Deum
falsitatis testem adhibere, præsertim si
scienter id fiat, quia tunc est peccatum
mortale ineffabiliter grave. Denique, quum
usus venialium irrefrenatus a mortali cul-
pa non excusetur, qualiter a mortali excu-
sabuntur peccato, qui quotidie ex pessimo
usu tam frequenter ac facile jurant, ita ut
vix verbum enuntient quin juramentum
apponant ? Maledictus est usus iste, atque
divino præcepto contrarius, ac multis pe-
riculis plenus. Idecirco in Ecclesiastico fer-
Ecli. xxiii, tur : Jurationi non assuescat os tuum,
multi enim casus in ea ; vir multum ju-
rans implebitur iniuste, et non deficiet
de domo illius plaga. Abjiciat ergo unus-
quisque hunc usum pravissimum, ne per-
eat in æternum. Qui autem per membra
Christi jurant, tanquam blasphemi scele-
ratissime peccant.

Philipp. 1, 9. Tertio docet Apostolus ut caritas nostra
(id est nos ipsi caritatem habentes) quoti-
die « magis ac magis abundet in scientia »,
non qualicunque, sed in scientia salutari,
in cognitione sacræ Scripturæ, « et in omni
sensu » ipsius, videlicet litterali, allegorico,
tropologico ac anagogico : quod tamen

A ad aliorum prælatos, prædicatores et cle-
rum præcipue pertinet. Potissimum salu-
bre est valde abundare in scientia illa quæ
est donum seu unum de septem donis Spi-
ritus Sancti, quæ est habitus supernatura-
lis infusus, per quem de rebus creatis
bene judicamus per gustum et connatura-
litatem seu conformitatem affectus ad
ipsum judicium veritatemque agnitam, ita
quod cordialiter sic sentimus et sapimus
quod rebus creatis non sit finaliter inhæ-
rendum, quia ex se vanæ et nihil sunt,

B sed Deo dumtaxat, cujus comparatione de-
bemus omnia ista carnalia, caduca, creata
parvi pendere atque pro nihilo reputare,
nec ea appetere seu amare nisi in Deo et
propter Deum, videlicet juxta Dei præce-
ptum, ut omnia referantur ad ejus hono-
rem. Hac salutari scientia carent quicum-
que in mortali sunt culpa ; eamque habent
omnes qui sunt in caritate et gratia. Imo
valde probabile signum quod homo sit in
caritate, est quando sentit se omnia ista
carnalia et caduca fastidire, parvi pende-
re, transilire, ut summo Deo inhæreat, et

C in eo solo finaliter conquiescat. In hac sa-
lutari scientia tanto plus abundamus et
crescimus, quanto plus in cordis puritate,
Dei amore ceterisque virtutibus, præser-
tim in latræ ac pœnitentiæ virtute, profi-
cimus. Siquidem quanto plus homo sua
detestatur, dolet ac plangit peccata, tanto
abundantius illustratur a Spiritu Sancto
ad cognoscendum salubriter quod in re-
bus creatis non sit finis ultimus statuen-
dus, nec eis immoderate sit inhærendum.

D Deinceps hortatur Apostolus ut simus *Philipp. 1,*
sinceri et absque offensa, id est pure et ir-
reprehensibiliter conversantes, atque bonis
operibus bona opera omni hora adjicien-
tes, sicut et Salomon cohortatur, *Quodcum-*
Eccle. ix, que potest manus tua, instanter opera-
re : ut sic thesaurizemus nobis in cœlo, *Matth. vi,*
opusque Dei cum ingenti attentione ac
reverentia peragamus, non vago, intimora-
to dissolutoque corde. Ecce talis in primi-
tiva Ecclesia fuit communiter conversatio
omnium Christianorum, quoniam longo

tempore consueverunt omnes Christiani quotidie confiteri et communicare, ac nocturnis temporibus surgere, psalmodiis, orationibus meditationibusque sanctis insistere, atque in omni sanctitate et justitia deservire Altissimo. Sed, proh dolor! ad quantam ruinam, ad quam vitiosam ac miserrimam vitam delapsus est nunc populus christianus? Ubi jam antiqua illa est devotio? Propterea dici nunc potest de populo christiano quod de populo Judæorum

*Osee iv, 1.
2.* fertur in Osee : Judicium (inquit) Domino cum habitatoribus terræ; non est veritas, non est misericordia, et non est scientia Dei in terra; maledictum, et homicidium, et adulterium, et mendacium, et furtum, et fraus inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. Sed emendemus nos ipsos, et quam sanctissima fuerit vita patrum nostrorum pensemus, ut comparatione eorum humiliemus animas nostras, eosque saltem aliquiliter imitemur.

Denique inter Patres eremitas sanctissimos fuit et abbas Sisois, qui fuit vir tantæ puritatis ac elevationis ad Deum, quod exteriora non attendebat. Unde discipulus suus frequenter dixit ad eum : Surge, Pa-

A ter, manducemus. Dixitque senex : Non manducavimus adhuc, fili? Respondit : Non, Pater. Et ille : Si nondum manducavimus, surge, et manducemus. Quum autem hora obitus sui sederent circa eum Patres, resplenduit facies ejus ut sol. Et dixit ad eos : Ecce abbas Antonius venit. Et post pusillum iterum dixit ad illos : Ecce chorus Prophetarum venit. Et resplenduit facies ejus magis quam ante. Deinde dixit : Ecce chorus Apostolorum venit. Et resplenduit facies ejus duplice plus quam ante. Et ecce ipse quasi cum aliquibus loquebatur. Rogaveruntque eum senes, dicentes : Cum quo loqueris, Pater? Respondit : Ecce angeli venerunt accipere me, et rogo ut permittant me modicum pœnitere. Et seniores dixerunt : Non indiges pœnitentia, Pater. Ait illis : Vere nescio me vel initium pœnitentiae peregisse. Et cognoverunt omnes quia perfectus est. Et rursus repente facta est facies ejus sicut sol, timueruntque omnes. Qui dixit eis : Ecce Dominus noster venit, dicens, Afferte mihi vas electionis eremi. Et continuo reddidit spiritum, et factum est fulgor, et repletus est locus ille odore suavitatis.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

ASSIMILATUM EST REGNUM COELORUM HOMINI REGI QUI VOLUIT RATIONEM PONERE
CUM SERVIS SUIS. Matth. xviii, 23-35.

CHRISTUS in evangelio hodierno per similitudinem valde terribilem docet, hortatur ac præcipit ut unusquisque ignoreat proximis suis qui sibi forefecerunt, ita ut cordialiter diligat eos, et culpam eis remittat. Itaque, sicut in Matthæo habetur, *Dixit Jesus discipulis suis parabolam*, id est similitudinem, *hanc : Assimilatum est regnum cœlorum homini regi*, id est, negotium seu regimen Ecclesiæ militantis simile est facto regis alicujus ter-

Dreni, *qui voluit rationem ponere*, id est computationem seu justam exactionem seu inquisitionem facere, *cum servis suis*. *Et quum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei unus qui debebat ei decem millia talenta*. Juxta litteræ superficiem non est difficultas in ista parabola.

Porro juxta principalem spiritualemque intellectum, rex iste, est Dominus noster Jesus Christus Rex regum et Dominus universorum : qui licet in die generalis judi- Apoc. xvii,
14; xix, 16.

cii aut judicii particularis, quod fit unicuique dum moritur, nullum peccatum ejus quem judicat relinquat inultum, nec poenitendi tribuat tempus secundum legem communem, tamen quotidie ponit rationem cum servis suis, id est fidelibus, per vicarios suos praelatos, et per Scripturarum admonitiones, per inspirationes quoque internas, instigando hominem ad sui ipsius discussionem : atque in hac rationis positione veniam ac poenitendi tempus largitur. Sicque parabola ista de Christo exponitur. Per illum vero qui debuit decem millia talenta, intelligitur quicumque homo magnis ac multis peccatis obnoxius.

Quum autem talis transgressor non haberet unde redderet, id est, opera virtuosa ac meritoria non haberet quibus Deum placaret, et suae justitiae condignam honoris recompensationem pro illata injuria exhiberet. Hæc enim non habet qui in mortali est culpa, quia et si aliquando habuit ea, per sequens mortale peccatum sunt mortificata : per poenitentiam tamen possunt denuo vivificari. Jussit eum dominus ejus venundari, id est poenis addici ac dæmonibus tradi, ut pro culpa recipere poenam, quemadmodum in venditione unum datur pro alio. Dæmones quoque pro peccatore eis tradito, solvunt Deo nummum vindictæ, subserviendo divinæ justitiae in punitione damnati. Ista facit Christus quotidie per comminationem et prænuntiationem Scripturæ ac prælatorum Ecclesiæ. Et uxorem ejus, id est sensualitatem, et filios, id est opera mala, et omnia quæ habebat in se, quoniam omnia ista obligata sunt ad poenam propter peccata, et redi, id est divinæ justitiae satisfieri pro peccatis illius.

Procidens autem, id est super genua sua ruens, vel se in terram prosternens, servus ille, id est peccator per poenitentiam se Deo humilians, rogabat eum, dicens : Patientiam habe in me, id est, emendationem meam et satisfactionem clementer exspecta, nec statim me dannes, sed aeterna supplicia quæ merui, in

A temporalem mihi poenam commuta, et *omnia reddam tibi*, id est, pro universis peccatis meis satisfaciam tibi, et sicut te in honore avile agendo ac bona debita omittendo, ita te honorabo bene vivendo et bona neglecta recuperando. *Misertus autem dominus Jesus servi illius, dimisit eum, et omne debitum dimisit ei* : sicque plus dedit quam servus petivit. Servus enim petivit non vendi et dilationem adipisci, sed dominus non solum non vendidit eum, nec solum concessit dilationem, B sed omne quoque debitum servo dimisit : quia quacumque hora peccator pro suis *Ezech. xviii, 21, 22.* ingemiscit peccatis, omnia ei donantur, nec larga Dei pietas dimidiat veniam, sed cuncta mortalia simul dimittit ad minus quantum ad culpæ offensam. Potestque tanta esse contritio poenitentis, et tantus fervor suæ dilectionis, tantusque pudor de propriis vitiis, quod omnia peccata sua ei etiam quantum ad poenam mox dimittantur.

Egressus autem, id est mente a Deo Caversus, servus ille, liber a debito, sed rursus victus a vitio, utpote Deum relinquens per recidivum peccati, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios, id est modicum comparatione debiti sui quo ipse Deo suo fuit obligatus. Omnis etenim homo est debitor Dei propter beneficia ab eo suscepta, et propter peccata in eum commissa : nam propter beneficia tenetur Deo gratias ageare ac servire ; propter peccata vero tenetur satisfacere ei pro injuria et offensa. D Habet etiam homo debitorem proximum suum qui peccavit in eum, vel alio modo aliquid ei tenetur ; sed debitum quo proximus obligatus est nobis, minimum est comparatione debiti quo Deo adstricti sumus, quia in Deum peccare tanto est gravius, quanto major est sanctitas et dignitas ejus præ omnibus. Ad quod insinuandum scriptum est primo Regum : Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus ; si autem in Dominum peccaverit, quis orabit pro eo ? Et tenens collum ejus, suffo- *Reg. ii, 25.*

cabat eum, vitalem spiritum includendo, ne respiraret, dicens : Redde mihi quod debes. Hoc agunt crudeles, qui persolutio- nem debiti aut pro injuria satisfactionem ultra vires aut violenter a proximis suis exquirunt. Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens : Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi, id est, plene satisfaciam tibi. Ille autem noluit acquiescere deprecanti, sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum : in quo patet magna ejus crudelitas.

Videntes autem conservi ejus quæ fie- bant ab isto crudeli in suum conservum, contristati sunt valde : quoniam sicut ad caritatem pertinet proximis in bono congratulari, sic pertinet ad eamdem proximi- mis compati in adversis; et venerunt, et narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant inter hos duos. Per servos istos

Hebr. i, 14. intelligi possunt angeli sancti, qui omnes sunt administratorii spiritus : quorum unus in Apocalypsi ait Joanni, Conservus tuus sum, et fratum tuorum. Hi tanquam

Apoc. xxii, 9. diligentissimi fidelissimique custodes no- stra considerant facta; et sicut de nostro gratulantur profectu, ita de nostro defectu seu vitio metaphorice contristari dicun- tur, quia per modum dolentis se habent, dum nostræ eis displicant culpæ. Hi nar- rant Christo, non ut ignorantii, sed ut ju- dicanti, verba et opera nostra, sicut Tobiæ

Tob. xii, 12. loquitur angelus : Ego obtuli orationem tuam Domino. Secundo, per servos intelligi possunt homines justi, judices ac prælati zelo caritatis et æquitatis succensi : qui videntes quomodo unus opprimat alium, Deo id conqueruntur, non zelo vindictæ, sed amore justitiæ, atque ut in præsenti castigetur ferox, ne pereat in æternum.

Tunc, istis scilicet perceptis, vocavit illum servum crudellem dominus suus, videlicet Dominus Jesus Christus, qui quotidiæ quosdam per mortem vocat ad parti- culaire judicium; et ait illi : Serve nequam,

A id est nocive in proximum, et mihi tuo domino infidelis, omne debitum tuum di- misi tibi, quoniam rogasti me pro dilatio- ne, et feci tibi plusquam postulasti; nonne ergo oportuit et te, qui teneris facere al- Matth. vii, teri sicut tibi vis fieri, misereri conservi ^{12.} tui, sicut et ego tui misertus sum ? Istud utique oportuit te facere debito condecen- tiæ ac præcepti, necessitateque finis, quia aliter non potes salvari.

B Et iratus dominus ejus, videlicet Chri- stus, qui irascitur, non per passionis com- motionem, sed per justitiæ execusionem seu pœnæ inflictionem, tradidit eum tor- toribus, puta dæmonibus, qui sunt infa- tigabiles impiorum punitores, saltem us- que ad diem judicii, post quem omnes reprobi simul cruciabuntur pœnis inferni, non a se invicem, ut plurimi dicunt; quoadusque redderet universum debitum, id est in æternum, quia damnati nunquam salubriter pœnitent, unde nec debitum sol- vunt satisfaciendo pro culpis. Sic et Pater meus cœlestis, qui est Pater meus per ge-

C nationem æternam ac naturalem, faciet vobis, mancipando vos pœnis æternis, si non remiseritis unusquisque fratri suo, id est proximo, de cordibus vestris, cor- dialiter diligendo injuriantem, et culpæ offensam dimittendo eidem.

D Postremo videtur hic innui, quod pec- cata dimissa redeant in recidivante, quia de servo hoc nequam dictum est, quod dominus tradidit eum tortoribus, quo- que solveret debitum universum, et sub- ditur : Sic Pater faciet vobis. Sed ut com- muniter nunc tenetur, peccata dimissa non redeunt eadem, nec quoad culpam nec quoad pœnam, directe et integre, sed in- directe et aliquo modo, in quantum pec- cata sequentia graviora et damnabiliora sunt propter ingratitudinem indultæ pie- tatis et gratiæ, et propter recidivum in eadem mala, sicut et vulnera corporis re- iterata sunt periculosiora.

SERMO SECUNDUS

QUAM NECESSARIUM SIT INJURIAM IRROGANTIBUS IGNOSCERE, ET MULTA
QUÆ AD HOC INDUCERE NOS DEBENT.

NON quæras ultionem, nec memor eris
injuriæ civium tuorum. Lev. xix, 18.

Videmus in sæculo isto, quod prælati ac principes, atque communiter domini universi, valde libenter habent quod servi eorum conformant se voluntati eorum, sequendo eos sive in bono sive in malo. Idecirco in libro Proverbiorum Salomon

Prov. xxix,

12.

Ibid. xxviii,

4.

Ecclesi. xiii,

20.

1 Joann. iv,

8, 16.

Qui derelinquent legem, laudant impium.

In Ecclesiastico quoque dicitur : Omnis caro ad sibi similem conjungetur, et omnis homo sibi simili sociabitur. Quum ergo Dominus Deus noster omnipotens, sit essentialiter caritas (quemadmodum ait Scri-

*ptura : Deus caritas est), per nullam virtutem homo ita suo fit similis Creatori sicut per caritatem. Caritas enim jungit amantem amato, et transformat unum in alium, facitque eos idem velle et idem nolle. Hinc Deus in suis ministris summe præcipit et requirit caritatem ad ipsum, deinde caritatem eorum ad invicem. Unde Christus**Joann. xiii,*

35.

Dominus noster : In hoc (inquit) cognoscet omnes quia discipuli mei estis, si

dilectionem habueritis ad invicem.

Porro caritas virtus est per quam unus alteri mente unitur, et bonum vult ei, volendo seu appetendo ei dona gratiæ ac virtutum in vita præsenti, bonaque gloriæ in futuro. Hinc mundi Salvator, unigenitus Filius Dei, in evangelio docet ac præcipit hodierno ut omni homini, quantumcumque foreficerit sibi ac suis, ignoscat homo, ita quod sincera caritate diligat eum, optando ejus salutem et emendationem in omnibus. Tenetur itaque quilibet Christianus

A omnem hominem in mundo hoc conver-
santem, quantumcumque sibi ac suis ad-
versarium, caritative et sincere diligere :
alias Christus non computat eum inter
suos ministros. Præterea Christus Domi-
nus noster est caput totius Ecclesiæ seu
omnium electorum : oportet ergo ut om-
nes ejus ministri, per comparationem ad
ipsum, sint unum mysticum corpus, ac
membra ad invicem. Sed nec unum my-
sticum corpus Christi, nec membra ad
invicem esse possunt, nisi spiritualiter
conjungantur, ita ut tam in Christo ca-
pite adunentur, quam inter se conne-
ctantur. Hanc autem adunationem et con-
nectionem absolute et proprie nil facere
potest, nisi caritas quæ est spiritualis di-
lectio. Dilectio demum dicitur quasi duo
ligans seu duorum ligatio. Hinc itaque
exigit Deus ut omnes ei veraciter servien-
tes, se mutuo spiritualiter diligent, ut per
hoc cum Deo et inter se uniantur. Si au-
tem se mutuo diligent, certum est quod
unus salutem optet alterius et oret pro eo,

C coopereturque ejus saluti pro posse, loco
et tempore opportuno. Sed hoc adimplere
non potest, nisi qui forefactoribus suis
ignoscit. Nullus ergo in corde suo teneat
iram, rancorem, amaritudinem, indignationem
contra quemcumque, sed ad omnes
ac singulos pie et caritative afficiatur, om-
niumque desideret ac pro posse procuret
salutem.

Insuper ad hanc mutuam dilectionem,
pacem, patientiam, mansuetudinem atque
pacificam ad invicem conversationem mul-
ta nos debent inducere. Primo, quia (sicut
jam tactum est) Deus hoc ipsum nobis
præcepit, et specialissime id a nobis re-

Joann. xv., quirit. Hinc namque Salvator : Hoc est A Quum exaltaveritis Filium hominis, id est, *Joann. viii.*
 12. præceptum meum, ut diligatis invicem
Ibid. xiii., sicut dilexi vos. Et alibi : Mandatum (in-^{28.}
 34. quum me in cruce suspenderitis, tunc co-
 gnosceris quia ego sum. Ecce quam vere
 et damnabiliter durus est, quem consideratio horum ad ignoscendum proximis non
 inducit.) novum do vobis, ut diligatis invicem
 sicut dilexi vos. Ecce quam summe ac
 seriosissime requirit Christus a nobis mu-
 tuam caritatem. Certumque est quod ubi
 exstiterit mutua caritas, erit et mutua pax
 seu conversatio pacifica, mansuetudo, pa-
 tientia, pietas, quum ad Corinthios dicat
I Cor. xiii., Apostolus : Caritas patiens est, benigna
 4-8. est; caritas non æmulatur, non agit per-
 peram, non inflatur, non est ambitiosa, B
 non quærit quæ sua sunt, non irritatur,
 non cogitat malum; non gaudet super ini-
 quitate, congaudet autem veritati; omnia suffert;
 caritas nunquam excidit. Ecce quanta bona facit in homine caritas, quam plane non habet qui proximis non ignoscit. Saluberrime ergo ac sapientissime præcipit nobis unigenitus Filius Dei, ut omni in nos peccanti cordaliter indulgeamus.

Secundo, ad idem movere nos debet consideratio bonitatis et misericordiæ Dei, videlicet quod ipse etiam impiissimis transgressoribus tam pius et liberalis, dulcis misericordissimusque consistit: nam per tot annos sustinet eos in peccatis eorum, et emendationem ipsorum exspectat, atque indesinenter interim conservat eos in esse, et necessaria vitæ ipsis largitur, donaque gratiæ præbet eisdem, sed et multos eorum convertit, et tantam eis tribuit gratiæ, quod ubi abundavit delictum, abundat et gratia; item, quod Deus nobis ipsis tantam misericordiam fecit, tam diu ac sæpe nobis in maximis pepercit peccatis, atque pro tantis malis, injuriis ac offensis tot et tanta nobis retribuit bona. Nonne Dominus Jesus Christus interfectores suos, Annam, Caipham, Pilatum ac alios, post suam crucifixionem multis permisit vivere annis, præstolans emendationem illorum, quos uno valuit nutu occidere et damnare? Imo et quosdam illorum incomprehensibili pietate convertit, quibus et paulo ante passionem suam prædictis:

A Quum exaltaveritis Filium hominis, id est, *Joann. viii.*
Ibid. xiii., sicut dilexi vos. Ecce quam vere et damnabiliter durus est, quem consideratio horum ad ignoscendum proximis non inducit.
 Tertio, ad idem inclinare nos debet multiplex fructus quem ex ignoscencia ista consequimur, quia per eam meremur priorum indulgentiam peccatorum, gratiæ ac virtutum infusionem et incrementum, Christi conformitatem, pacem et amicitiam: imo per hoc filii et amici Dei efficiemur, angelis complacemus, dæmonibus prævalemus. Hinc Christus in Evangelio loquitur: Dimittite, et dimittetur vobis; et *Luc. vi.*, 37. rursus, Diligite inimicos vestros, benefacie his qui vos oderunt, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. Unde in Ecclesiastico habetur: Relinque proximo tuo nocente, et tunc deprecanti tibi peccata solventur. *Matth. v.*, 44, 45; *Luc. vi.*, 35.

Quarto, ad idem inducere debet multiplex, imo et ineffabile damnum quod incurrimus non ignoscendo. Per hoc equidem peccata nostra nobis imputantur, nec ignoscuntur, omnique virtute et gratia spoliatur, dæmonibus subdimur, a Deo manemus aversi; et nisi pœnituerimus, efficimur in æternum damnati. Hinc loquitur Filius Dei: Quum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem; quod si non dimiseritis, nec Pater vester qui in cœlis est, dimittet vobis peccata vestra. Insuper, quia incomparabiliter gravius atque frequentius in Deum peccavimus, quam aliquis in nos, valde utique duri ac fatui sumus, si proximis indulgere renuimus, quatenus Deus indulgeat nobis. Dimittamus ergo modicum, ut multa et gravia nobis indulgeantur; alioqui timeamus quod in Ecclesiastico asseritur: Qui vindicari vult, a Deo inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. Homo homini servat iram, et a Deo quærerit medelam? In hominem sibi similem non habet misericordiam, et pro peccatis suis deprecatur *Ecclesi. xxviii., 2.*

Marc. xi., 25, 26.

Ecclesi. xxviii., 1, 3,
 4.

Ecclesiasticus, xxviii, 5.
Altissimum? Sed et quam irrationabile et A
enorme sit istud, constat ex eo quod sub-
ditur ibi: Quis exorabit pro delictis illius?

Matthew, xviii, 21.
Denique qualiter, quam prompte ac in-
cessabiliter indulgendum sit proximis, con-
stat ex eo quod dum beatissimus Petrus
dixisset ad Christum, Domine, quoties pec-
cabit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies? hoc est, an proximo in me
Ibid. 22. Christus respondit: Non dieo tibi, Usque
septies, sed, Usque septuages septies. Et
ponitur ibi numerus determinatus pro nu-
mero indeterminato, ac si dicat: Quoties-
cumque peccaverit in te, ignosce ei, sicut
et tu vis tibi a Deo ignosci quotiescumque
in eum peccaveris. Verumtamen contra
hæc objici potest. Si enim non licet vin-
dicare injuriam, et si omni injurianti est
ignoscendum, peribit pax communitatis,
peribit rigor justitiae, boni undique oppri-
mentur ac spoliabuntur, et filii iniquitatis
audaciores fient ad opera pravitatis, nec
stabunt judicia. Et respondendum ad om-
nia ista, quod semper dimittenda est culpa
et caritas conservanda. Sed debitam poe-
nam dimittere in casibus multis non ex-
pedit, sicut jam tactum est: ut si ex
poenæ dimissione turbetur bonum com-
mune, vel ordo pereat disciplinæ ac te-
nor justitiae, seu alii scandalizentur, aut
impius fiat ad peccandum procacior. Nem-
pe in casibus istis infligitur ultio, non ex
mala radice, sed zelo æquitatis atque af-
fectu caritatis, ut reus in vita hac castige-
tur, ne in æternum damnetur. Aut si pror-
sus incorrigibilis est, ideo puniatur, ne
diutius vivens gravius peccet et damna-
tionem incurrat majorem, et ne commune
bonum patiatur jacturam.

Postremo, pensemus quanta sit nostra
perversitas. Nam quamvis omnia præin-
ducta ita se habeant, nihilo minus mul-
ti pronissimi sunt ad indignandum, ad
irascendum, ad vindicandum: imo pro
modico verbo, signo seu iectu gravem cu-
piunt inferre vindictam, suisque conque-
runtur amicis, propinquis ac notis, et
ipsos ad similia inflammant peccata, ac
sine mensura multiplicant mala. Alii mul-
tis precibus vix queunt induci ut ad ali-
quot dies ultionem suspendant, seu pacem
B concedant. O quale judicium, quam distri-
ctum et perhorrendum imminet istis, qui
etsi nullum aliud haberent peccatum, is-
tud solum faceret eos Deo penitus disipli-
centes atque æterna damnatione condi-
gnos! Econtrario viri virtuosi et sancti
injuriatoribus suis non solum non ira-
scuntur, imo potius regniantur, et in con-
tumeliis suis ac adversitatibus gaudent:
quemadmodum sanctus refert Gregorius
de quodam religioso monacho, qui fuit in
cœnobio sacrista, et fuit vir magnæ san-
ctitatis, fecitque miracula. Idcirco ad eum
videndum multi quotidie confluerebant. Erat
autem parvæ staturæ. Quumque uno die-
rum inter alios venisset quidam vir rusti-
canus et rudis, et virum illum sanctum
eminus conspexisset, despexit eum, et ait:
Iste nihil habet de viro, cur ad istum vi-
dendum convenient homines? Hæc verba
dixit tam alte quod omnes qui aderant
eadem audierunt, similiter vir sanctus de
quo loquebatur. Auditis igitur verbis istis,
sanctus ille cucurrit ad eum qui dixit hæc
verba, apprehenditque eum ac osculabu-
tur, et dixit: Gratias ago tibi quia tu solus
veritatem locutus es de me, et tu solus
oculos habes apertos in me.

SERMO TERTIUS

DE CORREPTIONE FRATERNA ET RIGORE DIVINI JUDICII.

CORRIPIET me justus in misericor-
dia et increpabit me; oleum autem
peccatoris non impinguet caput meum. Ps.
CXL, 5.

Quemadmodum in Matthæo docetur, oc-
casio seu origo ex qua Salvator protulit
parabolam evangelii hodierni, in qua jus-
sit ut aliis ignoscamus, fuit præceptum
quod de correptione fraterna proposuit,
dicens : Si peccaverit in te frater tuus,
vade et corripe eum inter te et ipsum
solum. Quo auditu, accedens Petrus ad Je-
sum, dixit : Domine, quoties peccabit in B
me frater meus, et dimittam ei ? usque
septies ? Cui respondit Salvator : Non di-
co tibi, Usque septies, sed, Usque septua-
gies septies. Cujus verbi intellectus in
præcedenti sermone est habitus. Huic de-
mum responsioni Christus immediate sub-
junxit, Ideo assimilatum est regnum cœ-
lorum homini regi qui voluit rationem
ponere cum servis suis : quod est evan-
gelium hodiernum. Expedit itaque aliquid
dici de correptione fraterna, quia materia
quotidiana ac practica est. Estque obser-
vatio hujus præcepti valde necessaria ad
salutem et tam observanti quam aliis fru-
ctuosa, ob cujus transgressionem seu omis-
sionem præcepti innumerabiles homines
condemnantur.

Ibid. 15. Præcepit ergo Salvator unicuique no-
strum, viro et feminæ, juveni ac seniori,
subdito et prælato : Si peccaverit in te
frater tuus, vade, corripe eum inter te et
ipsum solum. In quibus verbis, per fra-
trem intelligitur quilibet proximus seu
omnis Christifidelis, cujuscumque sit se-
xus aut gradus. Porro quod ait, In te, in-
telligi potest tripliciter. Primo, secundum
Augustinum, In te, hoc est te sciente : quia

A qui alio sciente peccat, quantum in se est
illum scandalizat. Secundo, juxta Hieronymum, In te, hoc est directe contra te, non
contra Deum directe, secundum quod quæ-
dam peccata fieri dicuntur in Deum, quæ-
dam in proximum, quum tamen omne
peccatum sit aliquo modo in Deum, quo-
niam displicet ei et ejus præcepto con-
trariatur. Verumtamen peccata quæ sunt
contra præcepta secundæ tabulæ, seu di-
recte contra caritatem fraternalm, dicuntur
peccata in proximum ; quæ vero sunt con-
tra præcepta tabulæ primæ, seu contra
fidem, spem vel caritatem, quibus imme-
diata colitur Deus, dicuntur peccata in
Deum, sicut infidelitas, desperatio, bla-
phemia, in quibus non oportet servare
ordinem illum quem docuit ac præcepit
Christus servandum in correptione frater-
na. Tertio exponitur, In te, hoc est, te
solum læserit. Si enim et alios læderet, vel
coram illis peccaret, non servaretur ordo
correptionis qui subditur.

Primo ergo corripiendus est proximus
reus secrete, ne confundatur, exasperetur
aut diffametur. Vitanda est equidem pro-
ximi diffamia quantum fieri potest : quoni-
am ex timore diffamiæ multi retrahuntur
a vitiis; idcirco quum se viderint diffama-
tos, peccant sine rubore, fitque eis frons
meretricis, quæ inverecundiam quasi cha-
racterem seu signum suæ prostitutionis
portat in fronte. Hinc peccatori indurato
inverecundoque dicitur apud Jeremiam :
Frons mulieris meretricis facta est tibi, *Jer. iii. 3.*

Is. iii, 9. peccatoribus dicit Isaias : Peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt. De quibus in Proverbiis asseritur :

Prov. ii, 14. Lætantur quum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis. Hæc, secundum B. Bernardum, est iniquitas maxima; et nihil ita offendit Altissimum, sicut de præteritis vitiis non solum non pœnitere, sed etiam gloriari.

Matth. xviii, 15. Deinde subdit Salvator : Si te audierit, hoc est, si proximus tuæ increpationi caritativæ acqueverit, lucratus es fratrem tuum, hoc est, de peccati perditione et

Ibid. 16, 17. dominatione diaboli eum eripuisti. Si autem te non audierit, adhibe tecum unum testem vel duos, id est, in præsentia unius vel duorum testium corripe eum, ne cito

Deut. xix, 15. coram omnibus diffametur, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum, id est, per tot testes probetur quod delinquenti objicitur. Quod si eos non audierit, qui tecum corripiunt illum, dic Ecclesiæ, hoc est prælato seu judici aut toti congregationi, quid ille commisit inique, aut quid vitiose omisit, et quomodo correptionem secretam testiumque inductionem abjecit, in sua manens duritia. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, id est gentilis, et publicanus, hoc est, tunc omnino retrahere te ab eo.

Item advertendum, quod peccatum duplice consideratur. Primo, in quantum nocivum est peccanti. Sicque peccantem arguere, actus est caritatis, ad quem omnes tenentur, sicut ad caritatem : nam ista correptione non est nisi remedium contra peccatum. Secundo, consideratur peccatum ut est aliorum scandalizativum ac turbativum, inhonorativumque Dei. Et ita peccantem corripere, est actus justitiae, spectans præsertim ad præsidentes, quorum est respicere ad bonum commune et conservare legem atque tenorem ac rigorem justitiae.

Præterea, quia præceptum de correptione fraternali est affirmativum, obligat semper, sed non ad semper. Hinc facienda est correptione ista cum debitum virtutum cir-

A cumstantiis, puta loco, causa, tempore, modo intentioneque opportunis, secundum quod expedit ad emendationem peccantis. Unde correptione ista tribus modis omittitur. Primo, meritorie et ex caritate, quando videlicet tempus corripiendi congruum exspectatur, aut de graviori peccantis induratione probabiliter formidatur. Nempe, ut Salomon loquitur, Qui erudit deriso-

Prov. ix, 7. rem, ipse sibi injuriam facit; et, Non *Ibid. xv, 12.*

amat pestilens eum qui se corripit. Se-

cundo, omittitur vitiose, et cum mortali B peccato, ut dum ex cupiditate, aut timore corporalis pœnae temporalisve damni, aut simili causa quæ non est caritati præferenda, omittitur. Tertio, cum veniali pec-

cato, ut dum prædictæ causæ correptionem istam non impediunt, sed retardant.

Insuper subditi superiores suos caritative corrigere possunt ac debent in vitiis manifestis correptioneque dignis, congruo loco et tempore, cum humilitate et reverentia, non procaciter aut proterve. Nam et Moyses sanctus qui quotidie ad libitum

C loquebatur cum angelo, reprehensionem ac informationem Jethro viri gentilis grataanter ac patientissime assumpsit. Siquidem in Exodo Jethro ait ad Moysen : Non *Exod. xviii, 17, 18 et seq.*

bonam rem agis; stulto labore consumeris

tu, et omnis populus tecum. Prælati ergo

non sint nimis magni et sapientes in oculis suis, sed subditorum suorum ac ali-

orum humilem correptionem, piam in-

formationem, caritativam exhortationem

grataanter humiliterque suscipiant, quum

in Proverbiis dicatur : Argue sapientem,

Prov. ix, 8. D et diligit te; doce justum, et festinabit

accipere.

Præterea, fraternali correptione, ut est actus justitiae pertinens ad superiores, non est omittenda ob id ne correptus fiat deterior, quoniam talis correptione habet potestatem coercendi per disciplinam. Idcirco per pœnas compellendus est peccans, ut ccesset a vitiis, si aliter nolit desistere. Ex tali quoque correptione utilitas oritur communiat, dum rigor justitiae observatur, aliqui exemplo puniti torrentur, ne agant similia.

Deinceps agnosendum, quod quædam peccata sunt publica : et in talibus providere oportet, non solum peccanti, sed etiam aliis, ne scandalizentur. Idecirco mox publice sunt redarguenda, juxta illud Apo-

1 Tim. v. 20. stoli ad Timotheum : Peccantem coram omnibus argue, ut ceteri timorem habent. Quædam etiam peccata contrariantur veritati fidei, aut bono communi : et in talibus, quamvis occulta sint, statim ad publicationem est procedendum, ut si quis machinetur civitatem incendere, aut fidem aliorum corrumpere. Si tamen quis probabiliter putet, quod hujusmodi peccatorem possit per secretam correptionem emendare, potest sic facere.

Ex his itaque constat, quod peccantem corripere, actus sit caritatis. Si enim caritativum et pium est corporum mederi vulneribus, quanto magis pium et caritativum est animarum languoribus, id est peccatis, adhibere medelam per correptionem fraternalm ? Hinc loquitur Augustinus : Nescientes quis ad numerum prædestinorum, et quis ad numerum pertineat reproborum, sic affici debemus caritatis affectu, ut omnes velimus salvari ; ideoque fraternalæ correptionis effectum omnibus debemus impendere sub spe divini auxilii. Et iterum : Si neglexeris (inquit) corripere, pejor efficeris eo qui peccat.

Sed incipiat quilibet a se ipso, propria vitia primitus emendando : qui enim in eisdem aut gravioribus est peccatis, indignus est alios increpare. Corripiens quoque, ex caritate, pietate seu æquitate, non ex vitiosa radice moveri debet ad increpandum. Ait namque Isidorus : Qui delinquentem superbo aut odioso animo corripit, non emendat, sed percudit ; quidquid

A protervus vel indignans protulerit animus, objurgantis est furor, non dilectio corrigen-
tis. Verumtamen, eodem protestante do-
ctore, qui pio verbo correptus non emen-
datur, est acrius increpandus.

Itaque potius eligat unusquisque a ju-
Ps. cxl. 5. sto misericorditer increpari, quam oleo
peccatoris impinguari, id est adulantium
blandimentis liniri, eorumque verbis frau-
dulenter laudari : quia ut in Proverbiis
dicitur, Meliora sunt vulnera diligentis,
Prov. xxvii. 6. quam fraudulenta odientis oscula. Et ite-
rum Salomon ait : Melior est manifesta
correptio, quam amor absconditus. Ideo
loquitur Augustinus : Magis amat objur-
gator sanans, quam adulator dissimulans.
Itaque paterfamilias quidquid in domo
sua, præsertim in sobole sua, viderit inor-
dinatum, corripiat et emendet, et ut hoc
efficacius operetur, exemplariter conver-
sari conetur.

Refert S. Gregorius, quod tempore suo
fuit quidam Stephanus abbas, vir valde
sanctus et virtute patientiæ singulariter
C decoratus, hominum vitans tumultus, et
orationibus jugiter vacans. Cui si quis in-
jurias fecit, injurianti maximas egit gra-
tes. Quumque moriturus esset, multi ve-
nerunt ad eum, ut tam sancto viro de hoc
sæculo emigranti suas animas commenda-
rent. Qui dum lecto ejus adstarent, quidam
eorum angelos ingredientes oculis vide-
runt corporeis, alii nihil viderunt ; sed
omnes tanto timore percussi sunt, quod
nullus eorum, egrediente anima illa san-
ctissima, illic potuit stare.

D Postremo possent hic plurima dici de
rigore divini judicii ; sed illa require in
sermonibus circa evangelium in prima Ad-
ventus dominica.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE LAUDE FRUCTIBUSQUE CARITATIS.

HOC oro ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia et in omni sensu. Philipp. I, 9.

Virtutes et dona Spiritus Sancti sibi invicem concatenantur, nec in vita hac ab invicem separantur. Unde quicumque caritatem sortitus est, ceteras quoque habet virtutes et septem dona Spiritus Sancti secundum aliquem gradum. Sed et quanto quis in caritate plus crescit, et in ea perfectior redditur, tanto et aliæ virtutes ac dona Spiritus Sancti in eo fortiores efficiuntur. Nihilo minus unus electorum plus abundat in ista virtute, alter in illa, prout de unoquoque Sancto cantatur : Non est inventus similis illi. Porro, quum virtutes connexæ sint, mutuo se fulciunt, juvant atque perficiunt, quemadmodum in exercitu unus alteri est præsidio. Nam et ipsarum multitudo virtutum, in homine est tanquam acies ordinata, contra aciem vitiorum rite disposita ; et in acie illa virtutum, caritas summum sortitur locum. Ideo sicut in exercitu maxime providetur ut ipse princeps aut rex suis militibus undique circumvalletur, juvetur ac protegatur, ita in acie virtutum specialissime est prospiciendum ut caritas omnifarie muniantur, custodiatur ac adjuvetur : quia si ipsa tepescat, reliquæ virtutes languescunt; si ferveat, ceteræ virtutes copiosius excitantur ac tendunt in suos actus.

Denique, quum caritas inhæreat voluntati, quæ de se cæca perhibetur, et ab intellectu illuminari ac dirigi indiget; id eo caritas quo exstat ferventior, eo am-

A plius in ejus operatione necessaria est rationis directio, ne caritatis fervor præcipitet fervidum operatorem, magnitudinem affectionis suæ sequentem. Hinc orat et cohortatur Apostolus ut caritas nostra magis ac magis abundet in scientia, id est in discretione, eam dirigente, illustrante ac moderante, quatenus sicut alibi ait, rationabile sit obsequium nostrum. Consuevit quippe Apostolus nomen scientiæ pro discretione accipere, juxta quod asserit de Judæis : Æmulationem Dei habent, sed non

*Rom. XII, 1.**Ibid. x, 2.*

B secundum scientiam. Potest nihilo minus loco hoc, per scientiam, contemplatio intelligi divinorum quæ est doni sapientiæ actus. De qua scientia legitur in Osee : Scientiam Dei volui plus quam holocausta. Itaque hortatur Apostolus ut caritas nostra actu ac lumine contemplationis quotidie magis ac magis abundet, ut quemadmodum Deum super cuncta diligimus, ita ad ejus fidelem intuitum, amorosam contemplationem, sinceram considerationem frequenter et omni die frequentius exten-

Osee vi, 6.

C damur ac elevemur, et figi ac stabiliri in ea conemur, Deum quoque quotidie ardenter diligendo, mereamur abundantius illuminari ab eo, atque ad profundorem ipsius contemplationem sustolli, juxta illud Ecclesiastici : Qui timetis Deum, diligite illum, et illuminabuntur corda vestra. Deinceps, pulcherrime se invicem ornant et complent dilectio Dei et contemplatio ejus. Amor equidem movet et impellit ad contemplandum, quoniam ubi amor, ibi oculus, et ubi thesaurus, ibi et cor; con-

*Eccli. ii, 10.**Matth. vi, 21.*

Joann. xvii. ^{3.} consistit, secundum illud : Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum. Ideo in his divinissimis actibus, scilicet actuali contemplatione dilectioneque Dei, exerceamus nos ipsos assidue cum profectu, atque ad hoc reliqua exercitia nostra omnia ordinemus.

Insuper agnoscendum, quod nulla forma, nulla virtus tam prompte agit ut caritas, cuius est ceteras virtutes imperando movere et excitare in actum. Et satagendum est nobis ut caritas nostra quotidie amplius abundet in se ipsa, ut scilicet habitus caritatis per actus proprios et aliarum actus virtutum magis radicetur firmiusque stabiliatur in nobis. Quemadmodum enim caritas et virtutes aliæ debilitantur et tandem perduntur, si tempore opportuno non procedant in actum; sic quanto frequentius in suos exeunt actus, tanto in se ipsis fiunt intensiores et amplius abundantes, perfectæ ac divites, ad perfectiores quoque ac frequentiores actus producendos magis idoneæ : sive virtutes et actus earum se mutuo nutrunt, augent, perficiunt. Hinc nunquam otio aut negligentiæ locum demus, nullum horæ momentum infructuose pertranseamus, sed assuescamus corda nostra semper bonis actibus esse intenta, præsertim actibus caritatis et latriæ ac sapientiæ, Deum contemplando, laudando, orando ac diligendo, et gaudendo ac quiescendo in ipso.

Amplius, laboremus ut caritas nostra assidue magis abundet in actibus suis eliciti, qui scilicet directe et elicitive progressiuntur ex ea, ut sunt Deum diligere, ipsum desiderare, ei inhærere, ipso frui, in eo quiescere et gaudere, ejus beatitudini congratulari. Idcirco in omnibus actibus istis satagamus quotidie plenius abundare, ad Deum ferventius adspirare, ipsum amorosius in corde constringere, in eo stabilius tranquillari, ejus immensæ felicitati et gloriæ cordialius congaudere, in actibus quo-

A que fraternæ caritatis quotidie gratiosius abundare conemur.

Præterea studeamus ut caritas nostra in aliarum etiam virtutum actibus atque habitibus plus abundet, non solum « in scientia et in omni sensu », hoc est Scripturarum intellectu ac experimentali divinorum sapore, et spiritualibus sensibus animæ, ut oculis et auribus cordis Deum intueamur ac audiamus, sed item in mansuetudine, patientia, fortitudine, temperantia, justitia, pietate. Caritas namque patiens et be-

I Cor. xiii. ^{4.}

Bigna, mansueta, fortis, sobria, justa, pia vocatur. Et enitendum est nobis ut caritas

nostra quotidie patientior, benignior, mitior, fortior, temperantior, justior miseris cordiorque exsistat, sic ut caritate imperante ac movente, harum actus virtutum copiosius exsequamur, passiones plenius refrenando, et actus morales perfectius exercendo. Tunc autem fit caritas nostra

C patientior, mitior, fortior, justior atque benignior, quando caritate nos excitante, in ipsa patientia, mititate, fortitudine, tem-

perantia, justitia, pietate nos ipsos copiosius exercemus, et harum virtutum actus perfectius quotidie exhibere conamur desiderio caritatis perfectioris, hoc est propter hoc ut in caritate et ejus elicitis actibus perfectiores reddamur : quia ad caritatis culmen, puritatem et perfectiōnem pertingere non valemus, nisi in vera patientia, mansuetudine, temperantia, justitia, pietate, fortitudine eminenter crescamus, atque per eas passionum inordinationes ac impetus refrenemus, ne per

D eas, hoc est per iram, impatientiam, tristitiam, gulam, cupiditatem, injustitiam, crudelitatem, timorem, voluptatem, caritas extinguitur aut minuatur in nobis. Quidquid enim caritatis minorativum aut extinctivum est, tanquam maxima nocimenta infernaliaque venena nos abhorrere et vitare oportet, videlicet omne peccatum non solum mortale, quo extinguitur caritas, sed etiam veniale, quo minoratur et fervor amoris deifici impeditur. Idcirco et exteriores sensus custodire oportet, ne

per eos vanitates passionumque motus, A cordis distractiones varias hauriamus. Con-formiter turpes imaginationes, inutiles phantasias et mentis evagationes semper et maxime in divinis oportet abjecere, et mentem in Domino ancorare, neque ad aliquam rem citra Deum affici inordinate, sed solum in Deo, neque superflua affectare aut curiosa sectari.

Deinceps, ita nos agere monet Aposto-

Philip. i. 10. lus, ut simus sinceri, id est coram Domino puri. Siquidem beati mundo corde,

Matth. v. 8. quoniam ipsi Deum videbunt. Et sanctus Deus animam sine peccato requirit ac di-

Sap. xiv. 9. ligit: odio enim sunt ei impius et impie-

Ps. v. 7, 6. tas ejus. Cui ait Propheta: Odisti omnes qui operantur iniquitatem; neque habita-

bit juxta te malignus, nec permanebunt

A inusti ante oculos tuos. Ideo si a Domino Deo nostro cupimus diligi, ei uniri, eo aeternaliter frui, odiamus et fugiamus omne peccatum propter ipsius foeditatem, et quia offensivum et inhonorativum est Dei ac elongativum ab eo. Verum quia non sufficit coram Deo sinceriter ambulare, nisi et circa proximos bene se habeat ho-

Rom. xii. 17. mo (secundum quod alibi dicitur: Pro-

videntes bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus), ideo docet in epistola praesenti Apostolus ut

B etiam simus sine offensa, nulli videlicet offendiculum scandalumve ponentes. Imo

exemplo et verbo et fama omnes, quantum in nobis est, semper aedificemus, sic-

ut præcipit Christus: Sic luceat lux vestra coram hominibus.

Matth. v. 16.

SERMO QUINTUS

QUAM NECESSARIA SIT AD SALUTEM REMISSIO INJURIARUM.

SERVE nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? Matth. xviii, 32, 33.

Deus naturaliter bonus et pius, cuius bonitas ac sapientia finem non habet, sciens fragilitatem conditionis humanæ ad omne malum proclivem, regulam prorsus benignam et vere piissimam posuit homini in proximo suo, ut scilicet ita se habeat circa illum quomodo vult circa se habere Deum. Unde et Christus in Evangelio lo-

Matth. vii. 2. quitur: Eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Quum itaque tam

frequenter tamque enormiter peccet homo in proprium Creatorem, ut pro unius hominis peccatis satisfacere non sufficiat, secundum rigorem justitiae, totus mundus, volens misericordissimus Conditor salutis remedium, salubre consilium, reconciliati-

C onis compendiosissimum modum conferre hominibus, jussit et docuit ut invicem sibi ignoscant, se mutuo diligent, alterutrum pro viribus benefaciant, quatenus Deus eis ignoscat, ipsos amet, eis succurrat.

Et istud est superpiissimum Dei præceptum atque facillimum documentum. Quum enim offesa in aliquem tanto sit gravior quanto qui offenditur fuerit dignior, et Deus omni creatura in infinitum exstet præstantior, constat quod peccatum

D in ipsum commissum, in quantum hujusmodi, hoc est secundum quod tale, infinite sit gravius omni in proximum commisso peccato, secundum quod tale est. Quod ideo addo, quia peccatum in proximum factum, in quantum est contra Dei præceptum, etiam est contra Deum; nec ut tale, in infinitum est minus peccatis perpetratis in Deum. Elucescit ergo quod in

hoc superpiissime se habeat Deus, quia A redeant modo. Siquidem ad minus peccata hominibus propter ipsum ignoscentibus debitoribus seu forefactoribus suis, ipse quoque se præbet indulgere paratum. Quanta est igitur ingratitudo, perversitas, duritia hominum miserorum, impatientium, iracundorum, superborum, vindicantium aut vindicare cupientium semetipsos, qui quum in multis ac gravibus offendunt Dominum Deum, volunt et petunt sibi divinitus indulgeri, quum tamen renuant forefactoribus suis etiam in parvis et paucis ignoscere ?

Unde, ad insinuandum quam graviora sint nostra peccata in Deum, quam proximorum nostrorum peccata in nos, in hodierno evangelio dicitur, quod servus regi judicanti, scilicet Christo, oblatus, debebat ei decem millia talentorum; servus vero huic servo obligatus et ei occurrens, debebat ei centum denarios. Quid ergo cum impatientia, ira, superbia, ultione, amaritudine, indignatione, aversione nostra meremur, nisi ut durissimum nobis a Deo fiat judicium, et ipse usque ad minimum nostra districtissime ulciseatur peccata, secundum quod in evangelio isto ait Salvator, quod iratus dominus tradidit servum crudelēm, non ignoscentem, sed ferociter se habentem, tortoribus, quousque redderet debitum universum ?

Insuper, in ista parola valde diligenter ac formidolose est advertendum, quod secundum evangelicam recitationem, dominus servo huic veniam et dilationem postulanti, universum debitum suum dimisit; sed quum servus iste suo conservo immisericors et rigorosus fuisset, dominus omne debitum quod ei ante dimiserat, repetivit et exegit, atque pro illo tortoribus tradidit illum. Ex quo doctores eliciunt, quod peccata dimissa, recidivantibus et ingratis denuo imputentur ac redeant. Et quamvis diversus sit modus assignandi qualiter redeant ac reimputentur, tamen sufficiat pro præsenti ad incutiendum nobis salubrem timorem, atque ut proni simus ad ignoscendum, quod aliquo utique

A redeant modo. Siquidem ad minus peccata sequentia et futura recidivantum crudelium et non ignoscentium, quamdam sortiuntur enormitatem ex ipsa ingratitudine et recidivatione, quia et vulnera repetita plus nocent; et quanto alicui major a Deo fit gratia, tanto si fiat ingratus ac recidivans, vitiosior est ingratitudo ac recidivatio sua.

Præterea, redeat unusquisque ad se, discutiatque se ipsum. Ecce in Baptismo, deinde in sacramentali confessione fre-

B quenter, et præsertim in Ordinis nostri professione, dimisit nobis clementissimus Deus peccata nostra. Si ergo non dimiserimus proximis nostris, replicabit et reimputabit Deus nobis, secundum quemdam modum, cuncta peccata præterita quamvis dudum indulta, et ipsam iram et impatientiam ac vindictam nostram in proximum. Sic enim in fine hujus parabolæ infert Salvator : Sic ergo et Pater vester Matth. xviii, 35.

C Attendamus ergo diligentissime atque sæpiissime multitudinem et magnitudinem præteritarum nostrarum culparum, et quam modica vel potius nulla sit injuria nobis a proximis nostris illata comparatione offensionum nostrarum in Deum : sicque promptissime ac purissime ignoscamus semper injuriatoribus nostris, quantum Deus nobis ignoscat. Imo quia tam sæpe ac dire in Deum peccavimus, non reputemus nobis injuriam fieri quidquid adversitatis sive injuriæ acciderit nobis, sed dispensatione pietatis divinæ aestimemus nos in vita hac pro injuriis Creatori illatis puniri, nec digna tormenta recipere, imo excessibus nostris omnia haec incomparabiliter esse minora : sicque in adversis lætemur, et Deo regratierum, ac tribulatores nostros arbitremur purgatores nostros et utilissimos nobis. Hoc est quod Judith docet : Non ulciscamur nos pro his quæ patimur, sed reputantes haec ipsa supplicia peccatis nostris esse minora, flagella Domini, quasi

servi qui corripimur, ad emendationem, et non ad perditionem nostram evenisse credamus.

Deinceps istud in Evangelio docet Salvator in pluribus locis, quamvis sub aliis et aliis verbis. Nam ait apud Matthæum :

Matth. v. Diligite inimicos vestros, benefacite his

qui oderunt vos, et orate pro persecutibus et calumniantibus vos. Hujus quoque suæ jussionis ac instructionis dignissimam causam, et multo præclariorem

Ibid. 45. quam hic, subdit ibidem : Ut sitis (inquieti) filii Patris vestri qui in cœlis est, hoc est, Deo patri et creatori vestro similes efficiamini, et adoptivi filii ejus, conformando vos ei, qui adversariis suis, ingratis impiissimisque hominibus beneficia multa largitur, eosque ad salutem hortatur, et misericorditer præstolatur.

Quum ergo ista ad omnem pertineant Christianum, quanto magis ad religiosum ? Quales ergo sunt religiosi nonnulli, qui heu ! tam faciliter offenduntur, indignan-

* Cf. t. VIII, p. 129 b', 130 A.

tur, prattant^{*} et irascuntur, imo et vin- dicant se per se si possunt et audent ? Alioqui conqueruntur præsidenti, et pe- tunt justitiam fieri, et frequenter injuriam sibi illatam recitando, plus quam veritas habet, exaggerant, mentientes et obloquen- tes, et periculosissime se habentes, nec tamen, suis passionibus obtenebrati, ad- vertunt sua pericula, sed diurna in eis perseverat illati mali memoria, nec æqua- nimiter queunt eum a quo sibi irrogatam affirmant injuriam, intueri, affari, audire, imo verbis aut signis aversionem et indi- gnationem suam ei demonstrant, et quales

sint intus pandunt foris, atque per hoc alios scandalizant, et contemptibiles red- dunt se ipsos. Hi ergo discant se ipsos cognoscere et deflere, ac protinus emen- dare.

Præterea, omnia jam prætacta, videlicet

mala illata dimittere, oblivisci, ac bona

A pro malis rependere, nos oportet, libentissimeque debemus : primo, quoniam Dominus Deus noster sic facit; secundo, quia et Christus sic egit in natura assumpta, in tantum quod pro crucifixoribus suis ora- vit; tertio, quia Deus præcepit et exigit istud a nobis; quarto, quoniam copiosissimum ex hoc consequimur fructum, quia et filii Dei efficimur, et indulgentiam gratiamque consequimur magnam, ac Christo assimilamur; quinto, quia nisi ita egerimus, multiplex et maximum incur-

B rimus damnum, quia peccata nostra no- bis replicantur præterita, et præsentia ac futura non dimittuntur, et horrendum Dei incidemus judicium, gravissime quoque in æternum damnabimur. Hinc in Ecclesiastico legitur : Qui vindicari vult, a Deo inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. Homo homini servat iram, et a Deo quærerit medelam ? In hominem sibi similem non habet misericordiam, et pro peccatis suis deprecatur Altissimum ? Quod quam enorme, irrationali-

C fatumque consistat, subditur ibidem : *Ibid. 5.* Quis exorabit pro delictis illius ? quasi dicat : Tam graviter peccat ut pro eo vix possit orari.

Postremo, quam cito et indesinenter debeamus injuriantibus indulgere, constat ex hoc quod Christus a Petro interrogatus, Domine, quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei ? usque septies ? re- spondit : Non dico tibi, Usque septies, sed, Usque septuagies septies. In qua respon- sione ponitur numerus determinatus pro indeterminato, tanquam dicat : Quoties cumque peccaverit in te, ignosce ei, quemadmodum vis tibi a Deo ignosci quoties cumque in eum peccaveris. Quæ quum ita se habeant, quid fiet de his qui nec semel volunt ignoscere ? Si cum Christo cupimus coronari, non negligamus neque cessemus ejus vestigia imitari.

Luc. xxiii,
34.

Eccli.
xxviii, 1, 3,
4.

Matth.
xviii, 21, 22.

SERMO SEXTUS

DE REMISSIONE INJURIARUM EX SACRIS LITTERIS ET VERBIS SANCTORUM
ET CATHOLICORUM PATRUM.

TRADIDIT eum dominus tortoribus, A quousque redderet universum debitum : sic et Pater cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Matth. xviii, 34, 35.

Injurianti ignoscere, opus est patientiæ,

sine qua salvari non possumus, Christo

Luc. xxii, 19. testante : In patientia vestra possidebitis

animas vestras. Quocirca ait Bernardus :

Qui patientiam non observat, perdet justitiam,

perdet vitam, perdet et animam suam.

Vide opera Christi ; flagellis cæsus,

spinis coronatus, clavis confossus, affixus

patibulo, saturatus opprobriis, omnium dolorum immemor priorum, orat pro in-

terfectoribus suis sacrilegis : Pater, in-

quiens, ignosce illis. Vide ergo ne per

impatientiam pereas, sed pro Christo sus-

tine universa, qui pro te sustinuit duriora,

et apud quem patientia tua erit fructuo-

sissima. Siquidem ipsemet Dominus Jesus

Christus est nobis patiendi exemplum et

patientiæ præmium, dicente Bernardo :

Utrumque es mihi, Domine Jesu, videlicet

speculum patiendi et præmium patientis. C

Ps. cxliii, 1. Tu doces manus meas ad prælium, exem-

pto tuæ virtutis ; tu post victoriam caput

meum coronas tuæ præsentia majestatis.

Utrumque fortiter provocat, vehementer

Cant. 1, 3. accedit. Trahe me post te, ut libenter te

sequar, ut et gloriose te fruar. Sed pauci

post te volunt ire, quum tamen omnes

Ps. xv, 11. velint ad te pervenire, scientes quia de-

lectationes in dextera tua usque in finem.

Propterea volunt te frui, sed non ita imi-

tari ; cupiunt conregnare, non compati.

Sed si cupis præmium consequi, non ces-

ses exemplum sequi. In omni tribulatione

hæc duo nos consolentur, memoria domi-

A nicæ passionis et spes futuræ beatitudinis.

Denique quid est quod in adversis sumus impatientes, injuriæ memores, ultio-

nem optantes, atque de omnipotentis Dei

injuriis innumerabiliter multis, incomparabiliter magnis, tam a nobis ipsis quam ab aliis ei illatis, parum aut nihil dolentes,

neque nos ipsis condigne castigantes? nisi

quia privato et improbo ad nos ipsis reflexo amore exsistimus pleni, et a Dei amore pervacui. Ideo non est in nobis affectio boni honesti, sed proprii commo-

B di, et inter eos annumeramus de quibus

ait Apostolus : Omnes quæ sua sunt quæ-

Philipp. ii, 21. runt, non quæ Jesu Christi; itemque, Erunt

II Tim. iii, 2. homines se ipsis amantes, cupidi, elati,

inobedientes. Sed redeamus ad cor, et diligamus super omnia pure integro corde Deum, et nos ipsis sincere in ipso, de

Creatoris in honorationibus ingemiscentes,

et eas in nobis rationabiliter ulciseント;

atque nos ipsis omni confusione et pœna judicemus condignos. Sieque non solum

a superioribus nostris cupiamus corripi

omni die ac corrigi, sed a confratribus

quoque exerceri et increpari, et in omni

tribulatione patientes semper veraciter in-

veniri. Hoc quippe est se vere in Deo

diligere, quoniam istud saluberrimum nobis est.

Insuper sunt quidam prælati negligentes, remissi, non fervidi, ad se reflexi, non corde recti, in quorum persona ait Hieronymus : Nos in Dei injuria sumus benigni, et in nostris injuriis odia exercemus.

Quocontra ait Ambrosius : Meam injuriam patienter sustinui, impietatem contra Deum ferre non potui. Hinc ait Chrysostomus : In propriis injuriis patientem esse

Is. xlvi, 8.

laudabile est, Dei autem injurias dissimilare impium est. Et denuo : Discamus (inquit) exemplo Christi, proprias injurias magnanimitter tolerare, Dei autem injurias nec usque ad auditum sufferre. Idei-
III Reg. xix.
10, 14.

co sacratissimus dixit Elias : Zelo zelatus sum pro Domino exercituum. Verumtamen istud ad præsidentes potissimum pertinet, quorum est ex auctoritate delinquentes corrigere. Nihilo minus in unoquoque nostrum sit rectitudinis amor, justitiæ zelus, fervor discretus; quoad Ordinis observantiam accendamur, contra transgressores caritative, compassionate, juste et sapientia-liter provocemur, et moderate ac fraterne corripiamus eosdem, propriamque in primis negligentiam vindicemus in nobis, et aliis exhibeamus nos exemplares. Impleamus quod per Moysen Deus præcepit, Non quæras ultionem, nec memor sis injuriæ civium tuorum : præsertim quum et Seneca naturali ratione inductus, loquatur, Turpe est, maxime homini virtuoso, reficare injurias, et odiorum sopitos cineres denuo suscitare. Nempe qui alicui injuria-tur, sibi ipsi potius nocet, secundum quod iterum asserit Seneca : Injuria injuste irrogata, ejus infamia est qui fecit. Verum sunt aliqui qui beneficii sibi impensi cito obliviscuntur, injuriæ jugiter recordantur, in quibus Senecæ illud impletur : Memo-ria beneficiorum fragilis, injuriarum tenax. Nos autem humanam fragilitatem pensantes, injurias nobis illatas quantum possumus excusemus, beneficiorum semper memores simus, nec propter sequentes injurias priora beneficia alicujus obli-vioni tradamus.

Insuper, quam detestanda ac vitiosa, quam damnabilis et nociva sit illatæ of-fensionis seu injuriarum memoria, pandit Climacus, dicens : Memoria malitiæ, id est mali irrogati sive injuriæ, est furoris consummatio, vitiorum custodia, justitiae odium, virtutum perditio, sagitta et rubigo venenumque animæ, vermis mentis, orationis confusio, obsecrationis decisio, alienatio caritatis, clavus cordi infixus, non

A delectabilis sensus in amaritudinis delectatione amatus, id est non jucunda interior sensatio, quæ tamen quasi bona amatur in delectatione (id est complacentia) amaritudinis tali memoriæ injuriarum annexa; indesinens peccatum, non dormiens iniquitas, transgressio quotidiana continuaque malitia, tenebrosum ac triste pec-catum. Qui iram a corde suo repellit, memoriam mali illati occidit. Possidens caritatem, expellit ultiōnem; qui vero ini-micatur, importunos labores sibi ipsi ac-cumulat. Tu qui memor es malitiæ, dæ-monum malitiæ memorare; et qui homini inimicitias servas, inimicare corpori tuo semper. Siquidem imprudens, irrationa-bilis et dolosus amicus est caro, et fota seu delicate nutrita maxime läedit. Memo-riam malitiæ confundat oratio Jesu Chri-sti, videlicet Oratio dominica, in qua di-citur : Dimitte nobis debita nostra, sicut Matth. vi.
12.

et nos dimittimus debitoribus nostris. De quo dixit in cruce : Pater, ignosce illis. Luc. xxiii,
34. Quam orationem, malorum memores, cum ipso dicere non valemus. Quando contra passionem et impatientiam propriam cer-tans, non potes eam perfecte dissolvere et abjicere, saltem ore pœnitentiam age, adversario tuo veniam postulando, aut te ei aliter reconciliando, ut super hypocri-si tua coram illo ostensa multum erube-scens, ipsum tandem perfecte diligas at-que suscipias, quasi ab igne ita a con-scientia tua punctus et victus. Cognosces tunc te ab hac putredine in melius com-mutatum, non quando pro contristante et D persequeente te oras, nec quando ipsum donis remuneris, neque dum ipsum ad mensam suscips; sed quando ipsum cor-porali aut spirituali tribulatione percipis corruisse, et super ipso sicut super te ipso dolueris atque ploraveris, tunc vere im-memor malitiæ eris. Solitarius malitiæ memor, est quasi aspis nidificans, cir-cumferens in se ipsa venenum mortiferum. Abjiciens malitiæ memoriam, inveniet indulgentiam; adhærens autem huic memoriæ, privatur propitiationibus. Do-

loribus et sudoribus quidam propter in-
dulgentiam impetrandam afflixerunt se
ipsos; sed vir malitiæ immemor, præan-
ticipavit et prævenit eos. Argumentum
nobilis ac probatæ pœnitentiæ, est oblivio
malitiæ; qui inimicitiam detinet et pœ-
nitere apparet, similis est ei qui se in
somnis currere putat. Ecce quanta mala
scribit vir iste totus profundus et spiritua-
lis, de memoria illatæ injuriæ, et quanta
bona de oblivione et remissione ipsius.

A Vitemus ergo pessimum vitium, quod
sæpius usque ad spirituales viros exten-
ditur, et nec verbo, nec signo, nec facto,
nec taciturnitate, nec beneficii subtractio-
ne aliquem perturbemus, gravemus, aut
propriam ulciscamur injuriam: imo in
bono malum vincamus, et pro maledicto
ac persecutione benedictionem ac bene-
ficiantiam rependamus, primo et maxime
intuitu et amore Domini Dei nostri, cui
honor et gloria per infinita sæcula. Amen.
Rom. xii, 21; I Petr. iii, 9.

DOMINICA XXIII POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

IMITATORES MEI ESTOTE, ET OBSERVATE EOS, ETC. Philipp. III, 17-21 ; IV, 1-3.

A POSTOLUS in præsenti nos hortatur epistola ut ipsius sequamur vestigia : *Imitatores, inquiens, mei estote, id est, virtuosa opera mea sequamini in omni humilitate, mansuetudine, caritate, etc., et observe, id est, diligenter considerate ac sequi curate, eos qui ita ambulant, id est, taliter vivunt, sicut habetis formam nostram, id est modum ac regulam vitæ nostræ, quia ex verbis et scriptis atque operibus meis scitis qualis sit conversatio nostra.* Unde ad Corinthios ait Apostolus : Quales sumus in verbis absentes, tales et in facto præsentes.

II Cor. x, 11. Matth. vii, 13.

Multo enim ambulant per latam viam quæ dicit ad mortem, quos saepe dicebam vobis, dum eram vobiscum (nunc autem et flens dico, quia tam eis quam his qui falluntur ab ipsis, lacrimose condoleo). Itaque dico eos esse inimicos crucis Christi, id est adversarios crucifixi, quia tam verbis quam factis sunt Christo contrarii, falluntque plurimos. Isti præsertim fuerunt hæretici qui legalia cum Evangelio observanda docebant. Quorum finis interitus, id est, finis seu finalis eorum merces, erit æterna damnatio. Quorum deus venter est, id est, vitiis carnalibus ita deserviunt quasi in eis sit hominum salus, et proprium ventrem plus amant et colunt quam Deum. Et gloria in confusione ipsorum, id est, vitiosa gloriatio qua ad tempus exsultant, erit confusibilis eis in divino judicio, eritque eis causa æternæ

A confusionis; *qui terrena sapiunt, id est, in sensibilibus magis quam in spiritualibus delectantur.*

Nostra autem conversatio in cœlis est ratione objecti, id est, per contemplationem et sanctam dilectionem Deo ac cœlestibus inhæremus. Ibi enim est noster thesaurus, ergo et cor nostrum. Unde etiam Matth. vi, 21.
*Salvatorem exspectamus Dominum nostrum Jesum Christum venturum ad universale judicium, et item particulare ejus præstolamur judicium. Denique quorum B conversatio est cœlestis, secure exspectant Christi adventum. Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, id est, humile et corruptibile istud corpus nostrum in die iudicii suscitabit, atque ad pristinam formam sive effigiem reparabit, configuratum corpori claritatis suæ, id est, ita quod tunc simile erit glorificato ac splendidissimo corpori Christi, quia in corpore glorioso Sancti resurgent. Vel ideo ait, « configuratum corpori claritatis suæ», quoniam sancti viri in vita hac per labores, abstinentias, vigilias, disciplinas corpora sua affligunt, siveque assimilantur corpori Christi propter nos multipliciter passo. Sic igitur faciet Christus secundum operationem virtutis suæ, *qua possit etiam subjecere sibi omnia, id est secundum suæ omnipotentiae efficientiam, quia potest facere Sap. xii, 18.* quidquid sibi placuerit.*

Itaque, fratres mei carissimi propter bona gratiæ in præsenti, et desideratissi-

mi propter bona gloriæ in futuro; gaudium meum, id est materia seu objectum spiritualis gaudii mei, quia de vestro profectu et gratia lator in Domino; et corona mea, id est causa coronationis meæ in cœlo, quoniam bona vestra redundant in me, et particeps ero meritorum vestrorum ac præmiorum tanquam doctor et prælatus vester; sic state in Domino, carissimi, id est, stabiliter persevere in bonis. Evidiam rogo et Syntychen deprecor id ipsum sapere in Domino, id est idem sentire cum aliis sanctis. Has duas devotas matronas Apostolus exprimit nominatim, quia fuerunt notabiles, et fidelibus ministraverunt necessaria vitæ.

Etiam rogo et te, Germane compar, id est, collega in Christo. Vir iste nomine Germanus, fuit talis ac tantus in gratia, quod Apostolus vocat eum comparem suum seu socium, sicut et Philemonem ac Titum. Adjuva illas, id est, præfatas feminas in Christo conforta, quæ mecum laboraverunt in Evangelio, id est in prædicatione evangelicæ legis: non quod feminæ istæ prædicaverint publice, quia

Philem. 17; II Cor. VIII, 23.

A mulierem, inquit Apostolus, docere non ^{1 Tim. II, 12.} permitto, sed evangelizanti Apostolo necessaria præbuerunt; cum Clemente, id est etiam Clementi, et ceteris adjutoribus meis collaboraverunt feminae illæ, necessaria vitæ eis ministrando, sicut et mihi; quorum nomina sunt in libro vitæ, id est in æterna prædestinatione conscripta. Hoc enim Apostolus ex revelatione certitudinaliter scivit, quod prædestinati fuerunt; vel si sibi revelatum non fuit, tamen aliunde multum probabiliter id cognovit. Porro liber vitæ, secundum doctores, in Deo metaphorice dicitur. Quemadmodum enim homo eos conserbit qui ad ipsum specialiter pertinent, sic Deus dicitur conscripsisse electos. Quæ conscriptio non est nisi divina prædestination, seu firma electorum notitia in mente divina. Et quum dicitur liber vitæ, intelligendum est de vita gloriæ. Item dum dicitur, « nomina » scripta « sunt in libro vitæ », intelligendum est de nominibus nominatis, videlicet ipsis personis per nomina nominantia designatis. Unde loquitur Christus: Gaudete quia ^{Cf. Luc. X,} nomina vestra scripta sunt in libro vitæ. ^{20.}

SERMO PRIMUS

QUOMODO CONVERSATIO NOSTRA DEBEAT ESSE IN COELIS, UT CARITAS NOSTRA IN DIES MAGIS MAGISQUE ABUNDET, ET DECLINANTES A MALIS FACIAMUS BONA.

NO STRA conversatio in cœlis est. Phi-

lipp. III, 20.

Augustino testante, verius est anima ubi amat, quam ubi animat, hoc est, verius est in re dilecta quam in proprio corpore. Amor etenim fervens amantem in amatum transponit, et efficit eos quodammodo unum. Hinc amicus dicitur, alter ego. Quum igitur Deus in cœlo potissimum esse dicatur, merito conversatio perfectorum Christifidelium dicitur esse in cœlis: ibi enim sunt animæ eorum juxta modum

D prætactum. Et ad hoc hortatur nos Christus: Nolite (inquiens) thesaurizare vobis ^{Matth. vi,} thesauros in terra, thesaurizate autem thesauros vobis in cœlo. Et rationem subjungit: Ubi enim thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. Ac si dicat: Ex quo debetis cor vestrum semper habere fixum in cœlo et non in terra, propterea colligite atque reponite vobis thesauros in cœlo, non in hoc mundo, hoc est, virtuosis operibus inhærente, et cumulum meritorum acquirite, et ista in divinæ pietatis conspectu relinqu-

^{19, 20.}
^{Ibid. 21.}

te, non in vita præsenti nec ab hominibus mercedem quærendo, sed a Deo dumtaxat in cœlo. Itaque, sicut in terra thesaurizare, est pecuniam adunare, ita thesaurizare in cœlo, est æternæ beatitudinis merita congregare, indeque præmium præstolari de manu Omnipotentis. Hæc una est ratio cur conversatio Christifidelium perfectorum dicitur esse in cœlis.

Alia ratio est, propter conformitatem actuum eorum cum actibus civium supernorum, quorum actus sunt, supergloriosissimum Deum clare et incessabiliter contemplari, ferventer inavertibiliterque diligere, incessanter laudare, admirari ac honorare, et ei in cunctis promptissime obedire. His sacratissimis actibus se totis viribus viri perfecti conformant, et perfectioni patriæ quotidie propinquare nituntur, in caritate ac ceteris gratiæ donis proficiendo. Homines ergo perfecti Deum pro modulo suo, prout in isto fieri potest exsilio, clare, etsi non indesinenter, tamen frequenter, contemplantur, ferventer ac fortiter diligunt, saepissime laudant, maxime admirantur, et ei in cunctis prompte obediunt. Hinc in talium persona ad

II Cor. iii, 18. Corinthios ait Apostolus : Nos omnes revelata facie, id est illuminata mente, gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu. Hoc, quantum ad contemplationem. Quantum vero ad dilectionem, docet ac monet Apostolus ut

Philipp. i, 9. caritas nostra semper magis ac magis abundet. Et denuo loquitur : Quis nos separabit a caritate Dei ? Quantum autem ad continuam Dei laudationem, ait ad *Rom. viii, 35.* *Hebr. xiii, 15.* *Ps. xxxviii, 2.* Hebreos : Per Christum offeramus hostiam laudis Deo semper; et Propheta : Benediccam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.

Quoniam itaque talis fuit conversatio beatissimi Pauli apostoli, rite hortatur nos ut ipsum imitemur in omni caritatis fervore, humilitatis profunditate, patientiæ mansuetudinisque vigore, in Dei laudatione ac veneratione in omnibus. Nec

A solum istud hortatur, sed etiam ut consideremus eos qui juxta suam doctrinam suæque vitæ maneriem conversantur, ut sequamur et illos : quoniam tales aliqui sunt semper in mundo et frequenter nobiscum, quorum exemplis accendi quotidie debemus ad meliora. Consideremus ergo virtutes et bona exercitia proximorum nostrorum Deum timentium, quorum unus magis abundat in virtute et gratia ista, alter in illa. Idecirco ab uno discamus caritatis fervorem ac puritatem, ab alio humilitatem, ab alio patientiam, ab alio castitatem, ab alio misericordiam, ab alio justitiam, ab alio devotionem, orationum instantiam, meditationum sinceritatem. Sic fecit sanctissimus pater noster Antonius, qui tanquam prudentissima apis, ab unoquoque Fratre devoto didicit, collegit et hausit virtutem et gratiam in qua Frater ille aut ille amplius abundavit. Sed, heu ! multi sunt nimis perversi, qui bona aliorum interpretantur in pejus, et melioribus obloquuntur, aliorumque defectuositates et culpas observant, memoriae imprimunt, aliis recitant, atque stercoreum nidum in proprio construunt corde, similes brutis quæ pascuntur stercoribus. Verum homines boni, virtutes et dona ac opera virtuosa quæ in se ipsis non habent, in aliis amant, laudant ac venerantur, atque per hoc ad similem gratiam disponuntur.

Insuper docet Apostolus cur necessarium nobis sit ipsum sequi ac alios virtuosos : quia jam multi sunt per vitiorum itinera gradientes, qui inimici sunt Christi, quorum deus est venter eorum, quorum vana gloria in æternam ignominiam tristitiamque vertetur. Ecce istud, proh dolor ! jam nimis impletum est. Jam enim tam vitiosa est Christianorum vita, ut juxta verba Bernardi, contra Christum conjurasse videatur universitas populi christiani. Heu, qualis est nunc vita clericorum, vita sacerdotum, vita quoque eorum qui religiosi vocantur ! Sed et majorum conversatio prælatorum qualis sit, quis igno-

Philipp. iii, 18, 19.

rat? Quid itaque mirum si laicorum ac vulgarium hominum vitiosa sit vita? Istud deplorandum est magis quam describendum, et incessanter ac ardentissime invocandus est Deus, ut Ecclesiam suam misericordissime et superpiissime adspicere, visitare, reformare dignetur in omni gradu, statu, conditione et ordine. Verumtamen quanto jam magis abundat iniquitas, quanto plures et sublimiores sunt qui alios scandalizant, quanto innumerabiliores sunt qui peccandi præbent audaciam, imo quanto in præsidentibus aliosque docentibus vitiosior atque carnalior vita appareat, tanto plus necessarium est homini animam suam salvare volenti, Deum habere præ oculis, ejus auxilium jugiter implorare, bonos adspicere, et eorum sequi exempla. Itaque qui Deo placere desiderat, a pravorum hominum comessationibus, potationibus, luxuriis, ludis, loquacitatibus, superbiis, negligentiis, acediis ceterisque peccatis se abstrahat.

Denique, nonne homines impii et carnales, qui sua vitiosa scandalosaque vita non proprias tantum animas, sed et aliorum occidunt, tamque ingrati et rebelles sunt, merito inimici crucis Christi vocantur? Cujus passionem, crucem et sanguinem pro nihilo dueunt, et fructum dominicæ passionis in se ipsis cassant atque in aliis: imo, secundum Apostolum ad Hebreos, isti Filium Dei conculcant, et sanguinem testamenti pollutum ducunt, et spiritui gratiæ contumeliam faciunt. O quam multi sunt modo etiam ex his qui religiosi et spirituales videntur, quorum tamen deus venter est, qui gulæ atque luxuriæ inquinamentis fœdantur, qui terrena et carnalia magis quam cœlestia ac spiritualia sapiunt, amant, cogitant, amplectuntur, quorum finis erit infernalis interitus æternalisque cruciatus! De quibus Judæ 12. Judas ait: Hi sunt in epulis suis convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, fluctus feri maris, despuinantes suas confusiones, quibus

A procella tenebrarum conservata est in æternum. Præterea horum corpora Christus in die judicii corpori suo clarissimo non configurabit, sed erunt eorum corpora tenebrosa, passibilia, grossissima atque gravissima, magisque foeda ac turpia quam dum pro media parte fuerunt a veribus in sepuleris corroso. Sed abstineamus ab universis vitiis istis, et sobrietati ac castitati, ceteris quoque virtutibus viriliter studeamus. Consideremus quam nihil sit vitæ hujus duratio comparatione duratio B Æternæ quæ imminet nobis, et quam indubitanissime cito habebimus sive in summa felicitate et gloria æternali, sive in summa miseria et pœna, heu! infernali. Si non volumus condemnari cum multis, sed salvari cum paucis, non vitia plurimorum, sed virtutes sectemur paucorum. Non permittamus nos seduci a pravis et intimoratis hominibus, ne cum perver- Ps. xvii. 27. sis pervertamur, sed Deo fortiter adhæreamus.

Legitur in Genesi, quemadmodum Joseph filius Jacob patriarchæ, a fratribus suis venditus fuit principi militiae Pharaonis. Et erat in domo ac regno gentilium, ubi nec vestigium fuit cultus divini, sed serviebant idolis universi: et tamen Joseph soli vero Deo servivit, nec potuit unquam seduci ab illis, quamvis adhuc adolescentulus esset. Denique, quum præpositus factus esset totius substantiæ domini sui, et divitiis abundaret, essetque pulcherrimus juvenis, uxor domini sui quotidie invitabat et alliebat eum ad committendum adulterium secum, dicens ad eum: Dormi mecum. Et tamen sanctus Joseph tam justus, castus timoratusque fuit, quod nunquam acquievit dominæ suæ, sed castissimus virgo permanxit quo usque accepit uxorem. Insuper a domina sua falsissime accusatus quod voluerit eam opprimere, atque ob hoc injustissime incarceratus et valde diu in carcere tentus, ad minus per tres annos vel circiter, inviolabilem fidem Deo servavit, nec ab ejus cultu recessit, sed patiens fuit in omni-

Gen. xxxvii.

Ibid. xxxix.

bus, quousque placuit Deo ejus fidelitas, patientiam, castitatem, caritatem et justitiam remunerare. Hujus ergo san-

Acti viri exemplo, discamus Deo firmiter adhærere, neque inquis ad vitia consentire.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

ABEUNTES PHARISÆI, CONSILIUM INIERUNT, ETC. Matth. xxii, 15-22.

HIStory evangelii hodierni contigit in hebdomada passionis Christi, videlicet die sequente post dominicam Ramis palmarum. Quum enim die illo sequente Christus multipliciter vicisset ac confudisset principes sacerdotum, Pharisei conatus sunt Christum sua calliditate circumvenire ac fallere. Unde nunc dicitur : *Abeuntes Pharisei*, id est, a corporali Christi præsentia se subtrahentes et seorsum eunt. Stabant equidem coram Christo cum principibus sacerdotum, sed illis convictis, callide abierunt, et inter se contulerunt quomodo possent decipere Christum. Ideo subditur : *consilium inierunt, ut caperent Jesum in sermone*, id est, in sua response reprehenderent eum.

Et mittunt ei, id est ad eum, *discipulos suos cum Herodianis*, id est militibus Herodis ac stipendiariis ejus. Quidam per Herodianos intelligunt Judæos qui solvabant tributa prout Herodes ex commissione imperatoris exegit, quos Pharisei Herodianos despiciunt vocabant. Iste Herodes fuit filius Herodis qui occidit infantulos. Denique Pharisei in propria persona non iverunt ad Christum, ne eis visis se observaret; sed mittebant discipulos suos, quos Christo putabant ignotos, ut Christus mali nil suspicans loqueretur liberius.

Dicentes. Verba sequentia dixerunt discipuli Phariseorum, prout Pharisei formam eis præfixerant. *Magister, scimus quia verae es veritate vitæ, recte vivendo, et viam Dei*, id est divina præcepta ac cetera quibus homo complacet Deo atque

B conjungitur, *in veritate doces*, absque admixtione erroris. *Et non est tibi cura de aliquo*, id est, de nullo habes timorem inordinatum aut sollicitudinem superfluam; *non enim respicias personam hominum*, nec personæ intuitu, nec propter ejus humanam affectionem, laudem seu commoditatem humanam, recedis a veritate. His præconiis simulatis nitebantur animum Christi mollificare et sibi alliceare, ut responderet ad voluntatem eorum.

Dic ergo nobis quid tibi videtur. Licet censem, id est tributum, *dare Cæsari, an non?* Pompeius consul Romanus, Judæam subjugavit Romanis. Quo facto, promiserunt Judæi tributum solvere Romanis, tanquam defensoribus rei publicæ et conservatoribus pacis communis. Postea vero a quodam Juda Galilæo inducti sunt aliqui Judæorum ad asserendum quod liberi essent a legibus Romanorum, nec legibus subjacerent humanis, eo quod legem haberent divinam, Deoque solverent decimas atque primitias. Alii vero Judæi D senserunt oppositum. Et ista dissensio inter eos diu duravit. Ideo Pharisei quæstionem hanc Christo proposuerunt, ut quidquid responderet, reprehenderetur. Nam si dixisset censem non esse solvendum imperatori, mox tanquam Romano rebellis imperio, ab Herodianis his caperetur. Unde apud Lucam legitur : *Miserunt insidiatores, qui se justos simularent, ut caperent eum in sermone, et traderent illum principati et potestati præsidis*. Si vero dicceret esse solvendum, videretur divino

derogare honori et libertati populi Dei. A ter ac irreprehensibiliter responderet, sic que confunderet eos ac superaret. *Dicunt ei : Cæsar, puta Tiberii, sub quo continet istud, et sub quo passus est Christus.*

Cognita autem Jesus nequitia, id est simulatione et fraudulenta machinatione, eorum, ait : Quid me tentatis, hypocritæ ? Recte vocavit eos hypocritas, qui aliud erant, et aliud simulabant : nam, ut Lu-

Luc. xx, 20. *cas ait, justos se simulabant, quum pessimis fuerint. Porro tentare, est experimentum de aliquo sumere : et quando id fit intentione fallendi sive nocendi, vocatur tentatio vitiosa, qua dæmon et mundus justos nunc tentant. Sicque isti tentabant Christum. Non enim sciscitabantur ut discerent veritatem, sed ut respondentem ex propria responsione gravarent. Ostendite mihi numisma census, id est nummum qui solvit annuatim pro censu. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Jesus : Cujus est imago hæc, et superscriptio, id est, quem repræsentat imago nummo impressa, et superscriptio exarata in eo ? Non ex ignorantia hoc quæsivit, sed ut juxta eorum responsionem eis pruden-*

ter ac irreprehensibiliter responderet, sic que confunderet eos ac superaret. *Dicunt ei : Cæsar, puta Tiberii, sub quo continet istud, et sub quo passus est Christus. Tunc ait illis : Reddite ergo quæ sunt Cæsar, Cæsari, utpote censem, tributum et subjectionem in exterioribus ; et quæ sunt Dei, Deo, id est, quæ Deo debentur solvite ei, videlicet oblationes, et cetera quæ in lege divina jubentur, præsertim cordiale subjectionem. Hæc autem subjectione Judæorum in temporalibus et corporalibus sub Romanis, non derogavit spirituali libertati et subjectioni eorum sub Deo.*

*Et audientes responsionem Christi irreprehensibilem, mirati sunt. Secundum Hieronymum, mirabantur quod eorum caliditas non invenit insidiandi locum, id est, quod non prævaluat obtinendo intentum. Potius tamen mirabantur quod Salvator tam sapienter irreprehensibiliterque respondit. Unde alibi legitur : Mirati in *Luc. xx, 26.* responsis ejus, tacuerunt. *Et relicto eo, abiierunt a Christo ad eos a quibus missi fuerant, ut Christi responsionem illis insinuarent.**

SERMO SECUNDUS

DE TRIPLOVERITATE QUÆ FUIT IN CHRISTO, ET QUALITER IN EA
CHRISTUM IMITARI DEBEAMUS.

MAGISTER, scimus quia verax es, et viae Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo. Matth. xxii, 46.

Christus salvator ac dominus noster te-
Joann. xiv, 6. *statur : Ego sum via, veritas et vita ; nemo venit ad Patrem, nisi per me. In quibus verbis unigenitus Filius Dei tria perhibet de se ipso : primo, quod ipse sit veritas ; secundo, quod via ; tertio, quod vita. Christus ergo in quantum est verus Deus, est substantialiter verus et veritas : imo Pater, Filius et Spiritus Sanctus sunt veritas una,*

D sicut et una essentia. Unde ad Romanos ait Apostolus : Est autem Deus verax, omniis vero homo mendax. Christus quoque loquitur Patri : Sermo tuus veritas est. Ubi per sermonem Patris intelligi potest unicrus Filius ejus, de quo in Joanne habetur : In principio erat Verbum. Et ad Hebræos : *Ibid. i, 1.* Vivus est sermo Dei et efficax. Porro, quod hoc de increato Patris sermone, utpote unigenito ejus Filio Verbo æterno, dicatur, constat ex his quæ ibi subduntur, videlicet : Et non est ulla creatura invisibilis : *Ibid. 13.*

lis in conspectu ejus; omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. Christus ergo in quantum Deus, est essentialiter verus et veritas. Similiter ipse secundum quod Deus, est essentialiter vivus et vita. Propter quod ait : Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso. Sed quod ipsem ait, Ego sum via, magis competit ei ratione naturae assumptae, puta in quantum homo, Dei ac hominum mediator. Via namque est medium inter terminos duos seu duo extrema. Unde Christus secundum quod inter Deum et homines mediat tanquam reconciliator, salvator, satisfactor et advocatus, recte via vocatur.

Præterea Christo etiam secundum quod Deus est, convenit viam Dei in veritate docere. Deus namque sui ipsius viam homines docet, quemadmodum scriptum est : *Ps. xciii*, 12. Beatus homo quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum. Unde Propheta *Ps. cxviii*, 27. Dominum deprecatur : Viam justificatum tuarum instrue me. Et Isaias : Docebit nos (inquit) vias suas, et ambulabimus in semitis ejus. — Rursus, non curare de aliquo in derogationem justitiae, maxime competit Christo secundum naturam divinam. Propter quod princeps Apostolorum *Act. x*, 34. fatetur : In veritate comperi quoniam non est personarum acceptor Deus. Hinc secundo Paralipomenon, virtuosus rex Josphat ait judicibus suis ac sacerdotibus quos misit per regnum suum ad instruendum populum universum : Sit timor Domini Dei vobiscum, et cum diligentia cuncta facite; non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, neque acceptio munerum.

Præterea tria quæ in themate præassumpto tanguntur, convenient Christo etiam quoad naturam humanam. Nam quoad eam verax fuit, quoniam ab incarnationis suæ exordio, anima ejus fuit impleta omni sapientia, veritate ac Dei beatifica visione. Sed et viam Dei in veritate docuit, absque erroris et culpæ admixtione. Propter quod *Joann. viii*, 46. suis adversariis ait : Quis ex vobis arguet

A me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Unde in Isaia fertur de Christo : Peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Nec etiam fuit Christo cura de aliquo, ita quod ob alicujus timorem, favorem, aut aliam causam, a veritate et æquitate recessit : imo maluit crucifigi, quam veritatem tacere. Propter quod dixit Pilato : Ego in hoc *Joann. xviii*, 37. natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati. Itaque verba hæc præinducta Domino salvatori secundum utramque suam naturam verissime adscribuntur, quamvis Pharisæorum discipuli qui ea ad ipsum locuti sunt, aestimabant ea non convenire eidem, sed ea simulatorie protulerunt.

Insuper in his verbis tangitur triplex veritas quæ fuit in Christo, videlicet : veritas vitæ, quum dicitur, « Magister, scimus quia verax es »; et item veritas doctrinæ, dum subditur, « et viam Dei in veritate doce »; veritas quoque justitiae, quum subinfertur, « non est tibi cura de aliquo ». De C hac triplici veritate dici possent multa subtilia, difficilia et profunda, quæ hic locum non habent, quum pro idiotis simplicibusque ista scribantur. Superficialiter autem tangendo, fuit in Christo veritas vitæ, ita quod vere fuit virtuosus, nec suæ conversationi admixta fuit simulatio aliqua sive duplicitas, aut quidquam virtuti contrarium, sed prorsus per omnia consona fuit legi divinæ et increatæ regulæ veritatis istius consistenti in mente divina. Hinc ipse disseruit : Non reliquit me Pater so- *Ibid. viii*, 29. lum, quia ego quæ placita sunt ei, facio semper. Amplius autem fuit in Christo veritas doctrinæ, quoniam quidquid dixit et docuit, fuit verissimum. Ideoque asseruit: Cœlum et terra transibunt, verba autem *Marc. xiii*, mea non transibunt. Fuit quoque in Domino Jesu Christo veritas justitiae, id est justitia vera et inviolata in omnibus, a qua nulla affectio, nulla adulatio, nulla causa, nulla occasio potuit eum avertere.

Præterea, quoniam scriptum est, Qui se *1 Joann. ii*, dicit in Christo manere, debet, sicut ille ^{6.}

ambulavit, et ipse ambulare; ideo quilibet nostra modulum suum et juxta suæ vocationis exigentiam, sequi debet Dominum Jesum in præfata triplici veritate. Itaque primo in nobis esse debet veritas vitæ, ut simus veraciter virtuosi, et tota conversatio nostra concordet divinæ legi. Sit ergo in quolibet nostrum humili-

Ecclesiasticus. xix, 23. tas sine fictione, quia ut ait Scriptura, Est qui nequiter se humiliat, et interiora ejus plena sunt dolo. Imo quidam sunt ita ambitionis, ut fingant se honores, officia dignitatesque fugere, quatenus per hoc ea B facilius adipiscantur: nam honor sequitur fugientem. Quidam quoque se ipsos abundantanter accusant, et tamen si corripiantur ab alio, indignantur, imo nec superiorum suorum justas reprehensiones æquanimititer ferunt. Hi ergo non sunt sinceriter humiles, nec vitæ veritas inest eis.

Insuper, sit in quolibet nostrum patientia vera, ut nec foris impatientiæ signa monstremus, nec intus turbemur aut murmuremus, sed mente maneamus tranquilli. Quum enim etiam coram hominibus C honestum sit patientiam conservare, ac in-

Proverbiis. xiv, 17. Salomon protestetur: Qui impatiens est,

Ibid. 29. operatur stultitiam; et rursus, Qui patiens est, multa gubernatur prudentia); hinc aliqui versipelles se simulant patientes, ne ob impatientiam suam vilescent hominibus: et tamen intus impatientia, indi-

gnatione, amaritudine pleni sunt, et si opportunitas eis occurrit, se graviter

Ibid. xiiii, 16. ulciscuntur. Hinc ait Sapiens: Qui dissimulat injuriam, callidus est. Isti plus D ventur hominibus displicere quam Deo. Iterum aliqui, eo tempore quo eis adversitas seu injuria accidit, patientiam servant; postea vero dum injuriam eis illatam reducunt ad mentem, impatientia magna implentur, seque talia æquanimititer tolerasse verecundantur, atque ad retribuendum mala pro malis se acuunt. Sit ergo in nobis patientia firma ac stabilis, et de hoc

quod adversa æquanimititer tulimus, glorie-

A patientiæ gratiam contulit, atque ab impatientia nos præservavit.

Amplius, sit in unoquoque nostrum vera et spiritualis dilectio, ut proximorum emendationem, profectum, salutem tanquam propriam beatitudinem appetamus, eosque ædificare verbis et factis conemur, et indigentibus tam in spiritualibus quam in corporalibus pro viribus jugiter succurramus, pensantes illud Joannis: Non diligamus verbo neque lingua, sed opere et ^{1 Joann. iii,} veritate.

Itaque omnem simulationem, calliditatem ac duplicitatem vitemus. Simulatores enim et callidi provocant iram Dei. Et ^{Job xxxvi, 13.} Jacobus asserit: Vir duplex animo, inconsans est in omnibus viis suis. Unde in Ecclesiastico habetur: Væ dupli corde. Sit ^{Jacob. i, 8. Eccl. ii, 14.} ergo in omni opere nostro intentio nostra simplex et recta, ut soli Deo summe ac finaliter complacere optemus, atque ad ejus honorem et gloriam omnia referamus.

Præterea sequamur Dominum salvatorem in veritate doctrinæ, ita ut nec falsis doctrinis consentiamus, nec aliquem doceamus nisi quod verum est, unde nec incerta pronuntiemus ut certa. Hinc ad Hebreos dicitur: Doctrinis variis et peregrinis ^{Hebr. xiii, 9.} nolite abduci; et alibi, Non circumferamur omni vento doctrinæ. Quidquid ergo ^{Ephes. iv, 14.} veritati sacræ Scripturæ et determinationi ac doctrinæ Ecclesiæ contrariatur, tanquam falsissimum abjiciatur.

Postremo sequamur et Christum in veritate justitiæ, ut tam vere ac inviolabili- D ter justi simus, quod pro nulla re a rectitudine æquitatis fleetamur, ut nec propter adversa, neque ob prospera recedamus a veritate, nec eam dum pandenda est occultemus: quia ut ait Chrysostomus, Non solum est proditor veritatis qui mendacium loquitur, sed etiam qui non libere pronuntiat veritatem quam pronuntiare oportet, aut non libere eam defendit quam oportet defendere. Rursus, testante Chrysostomo, Si propter timorem mortis tacere veritatem impietas est, quomodo non est major impietas propter miserum ventrem

et vani honoris spem veritatem tacere, melioremque facere gratiam panis et honoris, quam gloriam veritatis? Itaque mentiri et jurare lingua tua ignoret, tantusque in te amor sit veritatis, tantus justitiae zelus, ut quidquid dixeris, juramentum putetur.

At vero quum similitudo sit causa amoris, et ipse Dominus Deus noster sit essentialiter veritas, constat quod per præfata triplicem veritatem efficiamur Deo valde amabiles et conformes. Sed multi sunt nimis injusti, molles et vitiosi, qui pro rebus vilissimis, pro modicis lucris, pro humanis favoribus, mentiri, blandiri, perjurare, decipere non verentur, nec coram Altissimo erubescunt: in quibus nihil est divini amoris, nil veræ justitiae, sed amor carnalis, privatus, reflexus. Tales sunt vacua vasa, dæmonum organa, adversarii Creatoris, filii perditionis.

Fuit judex quidam in civitate, vir valde justus et timoratus, nulli contra justitiam parcens. Quumque filius suæ sororis grave crimen egisset, jussit eum occidi: ipse enim graviter infirmabatur. Sed servi ipsius non impleverunt ejus præceptum. Post aliquot dies, præfatus nepos intravit hujus avunculi sui domum, et introspectit per cameræ januam. Avunculus autem eo viso, vocavit eum blande ad se, fecitque eum prope lectum suum sedere, et pie alloquebatur eumdem; tandem, cultello occulte extracto, guttur nepotis abscidit.

A Quo facto, concurrentes domestici doluerunt, et crudele judicaverunt hoc factum. Post modicum tempus, invalescente ægritudine judicis, fecit episcopum civitatis venire ad se, confitebaturque ei. Episcopus vero mirabatur quod non confitebatur de hoc quod proprium nepotem tam horribiliter interfecit, et admonuit judicem ut inde confiteretur. Qui dixit se de hoc nullum conscientiæ habere remorsum. Episcopus vero noluit eum absolvere et communicare, nisi de hoc confiteretur. Judex B vero nequaquam de hoc voluit confiteri, dicens se hoc juste egisse et ex debito sui officii, petiique ferventer sibi dari corpus Christi; episcopus vero hoc renuit facere, et recessit. Tunc judex Christum rogavit, et ecce Christus corpus suum miraculose misit ac præstítit judici. Qui gratias agens Deo, rursus vocavit episcopum ad se, dixitque ei: Quamvis tu corpus Christi mihi negasti, Christus tamen illud mihi non negavit; et ut scias me verum dicere, vade et vide pyxidem quot in ea sint hostiæ C consecratae, inveniesque in ea unam minus quam in ea ultimo reliquisti. Episcopus ergo inspiciens pyxidem, reperit sicut audiuit a judice, ac plurimum mirabatur.

Ex hoc patet exemplo, quantum justitia placeat Deo. Siquidem præfata triplex veritas, in prælatis ac principibus atque judicibus potissimum debet fulgere ac abundare.

SERMO TERTIUS

DE HIS QUÆ CHRISTIANI TENENTUR DEO, SUISQUE PRINCIPIBUS AC PRÆLATIS.

REDDITE quæ sunt Cæsar, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo. Matth. xxii, 21. *Rom. xiii, 7.* Ad Romanos quoque ait Apostolus: Reddite omnibus debita; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem; cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal. Rursus

D ibidem ait Apostolus: Omnis anima potestib[us] sublimioribus subdita sit. Christiani itaque reddere debent tam domino temporali seu principi, quam domino spirituali, puta prælato, quod ei tenentur, puta subjectionem, honorem, obedientiam,

dilectionem, fidelitatem, sed et temporalia emolumenta, juxta juris tenorem, Ecclesiæ ordinationem seu consuetudinem approba-

1 Tim. vi, 1. tam. Hinc rursus ait Apostolus : Quicumque sub jugo sunt servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur ; et denuo *Ephes. vi, 5, 6.*

ad Ephesios, Servi, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo. Princeps quoque Apostolorum

I Petr. ii, 18. in prima sua Canonica : Servi, inquit, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. Et intelligenda sunt ista quamdiu domini isti nihil præcipiunt servis suis contrarium divinis præceptis, nec transgrediuntur terminos suæ auctoritatis ac præsidentiæ : siquidem unicuique superiori obediendum est in his quæ ad suum spectant dominium sive officium. Præterea diligentissime advertendum, quod si

juxta apostolica documenta, tam formidolose, reverenter et cordialiter obedientium est sæcularibus dominis etiam impiis, quanto magis Christiani cum omni reverentia, formidine et caritate obedire debent spiritualibus dominis suis, puta prælatis et eorum vicariis, eorum præcepta implendo, documenta et monita grantanter suscipiendo, eosque filialiter diligendo et exterius honorando (quamvis vita eorum videatur indigna), in quantum sunt Christi vicarii et publica auctoritate fungentes?

Insuper pastoribus istis ministris Ecclesiæ persolvendæ sunt animo caritativo ac prompto oblationes et decimæ, quum hoc sit de jure divino, ut temporalia dentur his qui spiritualia exhibent. Unde qui oblationes ac decimas fideliter solvunt, multipliciter remunerantur a Deo, quia tam in corporalibus quam spiritualibus bonis benedicuntur ab eo, et tam in præsenti quam in futuro sæculo præmiantur. Hinc loquitur Augustinus : Si decimam dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed

A etiam sanitatem animæ et corporis conqueris, quoniam decimas dando, et terrena et cœlestia præmia promereris. Unde qui decimas dare nolunt, res alienas invadunt, et Deo injuriantur : nam ipse qui totum dare dignatus est, decimas ab hominibus dignatur recipere. Iterum asserit Augustinus : Hæc est Dei justissima consuetudo, ut si tu illi (hoc est ministris ejus) decimam non dederis, tu ipse ad decimam revocaberis, id est, dæmonibus qui sunt decima pars angelorum, associaberis : dabitis, inquam, impio militi quod dare non vis sacerdoti. Hieronymus quoque fatetur : Quia non reddidistis decimas et primitias, idecirco in penuria et fame maledicti estis, quia dum parva subtraxistis, ubertatem possessionum vestrarum, id est totam abundantiam fructuum, perdidistis : sciatis vos ideo perdidisse, quoniam Deum parte sua fraudastis. Itaque qui decimas non persolvunt, in temporalibus et spiritualibus, et in præsenti atque futuro puniuntur, et maledicuntur a Deo.

Deinde tangendum est, quid Deo reddere teneamur. Et certum est, quod nos ipsos et omnia nostra ei tenemur. Quod si et nos ipsos et omnia nostra ei quotidie offerremus, et millies impenderemus ac rependeremus, imo si omni hora moremremur pro eo, nil ei exhiberemus condignum. Nonne tenemur ei nos totos et omnia nostra, qui creavit nos, et quidquid habemus ac sumus, contulit nobis ? Rursus, tanta sunt beneficia ejus in nobis, tot dona gratiæ contulit nobis, tot gloriæ bona nobis promisit, quod ei nil dignum valemus rependere. Iterum, unigenitus Dei Filius tanta pro nobis assumpsit, fecit ac passus est, et tanta dilectione prævenit et præamavit nos, quod nos ipsos ejus dilectioni ac servituti omnino debemus ; et quum fecerimus hoc, nil condignum peregerimus. Idecirco loquitur Christus : *Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis,* *Lue. xvii,* *dicite : Servi inutiles sumus ; quod debuimus facere, fecimus.* Hinc Deus in primis requirit a nobis ut eum toto corde, toto

affectu totisque viribus diligamus; requiri quoque a nobis ut ejus impleamus præcepta, et mandata vicariorum suorum.

Porro primum et summum præceptum est, ut ipsum toto corde amemus ac veneremur. De quo præcepto hinc inde dicta sunt multa. Sed contra præceptum hoc agunt, qui contra Dei judicia murmurant, et contra ordinationes ac regimen ejus, et contra plagas quas juste infligit hominibus in se ipsis aut in rebus eorum. Iterum, contra præceptum hoc agunt, qui urgente necessitudine aliqua, sortilegos consulunt aut divinatores, et qui utuntur pomis inscriptis, aut brevibus chartulis seu schedulis collo suspensis, aut characteribus, vel aliis quibuslibet vanis credulitatibus, quasi Deus non sit satis bonus, potens ac sapiens ad subveniendum eis secundum quod novit eorum saluti ac necessitati esse expediens. Infirmitas namque, paupertas et alia tribulatio quævis, hominibus sæpe perutilis est: idcirco pro liberatione ab eis non sunt præinducta aut alia quæcumque illicita peragenda. Agunt C demum contra præceptum istud, qui loca sacra et Sanctorum reliquias non honorant, et qui circa propinquos suos aut solem nimis carnaliter afficiuntur, et qui principibus aut aliis viliter adulantur.

Secundum præceptum est, non vane jurare per Deum: ubi omnis illicita prohibetur juratio per Deum, per Evangelium, per Christi humanitatem et membra, per Sanctos, seu per alias creaturas. Deinceps contra perjurantes, et per Christi membra irreverenter jurantes ac blasphemantes, statutæ sunt leges punitivæ tam a sæcularibus principibus quam a prælatis; estque valde dolendum quod non servantur. Contra præceptum istud multi mercatores et lusores, potissimum taxillatores et ebriosi, sæpe enormiter peccant, vane jurantes, ac perjurantes et blasphemantes. Sed et reductive contra præceptum hoc peccant, qui votum frangunt et secretum revelant, hi quoque qui promittunt aut jurant illicita, quæ et si impleant, gravius prævaricantur.

A Tertium præceptum est, observare dies festos, ut scilicet unusquisque, legitimo impedimento cessante, tunc audiat Missam et prædicationem, examinetque conscientiam suam, et vitam suam discutiat, atque de præteritis malis postulet veniam, et aliorum dierum negligentias ac peccata recuperet. Cessandum est ergo diebus dominicis et festivis ab operibus laboriosis, mechanicis, et multo plus ab actibus in se vanis atque illicitis, ut sunt loquacitates, cachinnationes, comessationes, potationes B immoderatae, choreæ et ludi qui fiunt intentione lucrandi, atque contractus qui possent differri; sed et barbam aut pilos tunc radere, contra divinum exstat præceptum.

Quartum præceptum est, honorare parentes: quo verbo jubentur fideles honore non solum carnales parentes, sed et prælatos, magistros, et quoslibet superiores ac seniores. Unde contra præceptum hoc graviter peccant, qui parentibus aut superioribus suis irrationabiliter irascuntur, indignantur, maledicunt aut detrahunt. Imo et pro mortuis parentibus filii orare et alia bona agere obligantur.

Quintum præceptum est, Non occides: quo omnis injusta læsio ac violentia prohibetur, imo et omnis voluntas nocendi aut occidendi, seu aliquo modo injuste gravandi proximum. Gravissime autem transgrediuntur homicidæ, præsertim qui ex proposito quemquam occidunt, quia non solum corpus interimunt, sed animam quoque ejus quem perimunt, æternæ mortis exponunt periculo: sæpe etenim impati sunt ad mortem, qui occiduntur. Quidam vero ita in dæmones transformati sunt, ut pro pecunia, eos a quibus læsi non sunt occidere audeant: isti dæmonibus pejores censemur. Contra hoc demum peccant præceptum, qui quoquomodo ex commixtione viri et feminæ impediunt proliferationem, aut abortivum procurant, et qui discordiam inter alios seminant, aliorumve famam denigrant. Postremo transgrediuntur præceptum hoc enormiter nimis,

homines qui vitiosissimam consuetudinem illam observant, qua pro unius occisione aut læsione, tota læsi aut occisi parentela, aut magna pars ejus, armat se, et persequitur non solum illum qui læsit aut interfecit, sed et propinquos ipsius, qui frequenter prorsus in re illa sunt innocentes, imo et de perpetrato facinore vehementer dolentes. Sed forsitan respondebunt persecutores : Non possumus salvo honore nostro istud omittere ; imo si istud omittimus, passim interficiemur ut pecora. Sed respondendum, quod per viam justitiae possunt multum honeste et absque Dei offensa illatam vindicare injuriam, observando juris ordinem ac processum. Nonne jus injustitia fortius est ? Salus quoque animæ præponenda est mundano honori. Frequenter etiam accidit ut hi occiduntur qui alios quærunt ad occidendum : et tunc periculosissime ac vitiosissime moriuntur, imo æternaliter pereunt, nisi forsan ante spiritus exhalationem vere pœnienteant.

Sextum præceptum est, non furari : ubi prohibetur omnis injusta ablatio rei alienæ sive per latrocinium seu per rapinam, omnis quoque injusta mercatio, et infidelis cultura terræ laborque fallax, et fictus labor dietæ, atque inutilium rerum pro utilibus rebus venditio, sive vendor earum eas emendo deceptus fuit, sive non : non enim quia deceptus est, potest licite decipere alium. Prohibetur etiam hoc præcepto omnis usura, et advocatio falsa ac patrocina-

* Cf. t. XII, p. 170 B, et Cangii *Glossarium*.

placatio* et lis non rite assumpta, injustum judicium, et generaliter omnis deceptio manifesta aut falso colore velata. D Gravissime etiam peccant contra præceptum hoc mulieres adulteræ quæ illegitimam prolem ad legitimorum filiorum hereditatem succedere faciunt; et qui a subditis suis temporalia bona eripiunt, aut ultra juris tenorem quid exigunt.

Septimum præceptum est, Non mœcha-beris : ubi omnis carnalis commixtio præter matrimonialem vetatur, imo amplexus et tactus ac oscula libidinosa, abusiones quoque quæ in conjugatis contingere so-

A lent circa venerea. Quomodo etiam omnis amator et amatrix ardenter, sit adulter aut adultera, sæpe expositum est. Si autem ex contactu, osculo vel amplexu contingat stimulatio corporis, resolutio seminis, aut aliquid tale, periculosum est valde.

Octavum præceptum est, Non falsum testimonium dices : quo prohibetur omne mendacium in alterius perniciem dictum. Interdum etiam tenetur homo veritati testimonium perhibere, quamvis non interrogatus nec requisitus, ut si viderit se posse innocentem eripere.

Nonum præceptum est, Non concupisces uxorem proximi tui. Similiter femina maritum non debet alterius cupere. Omnis quoque concupiscentia carnalis commixtionis non legitimæ cum rationis consensu, est mortale peccatum : imo et omnis consensus deliberatus seu plenus quo quis in turpibus aut carnalibus cogitationibus delectatur, quamvis desit voluntas operis exterioris, secundum doctores communiter, est peccatum mortale.

Decimum præceptum est, Non concupisces rem proximi tui : quod de concupiscentia deliberationi seu consensui juncta est intelligendum.

Sie ergo reddamus pro posse Deo quæ Dei sunt, omnibus viribus animæ membrisque corporis ei plenarie serviendo. Et qui taliter servit Deo, nec propter quæcumque adversa ab ejus recedit præceptis, gloriosissime coronatur et supercopiosissime remuneratur ab eo : imo et frequenter in vita præsenti præservatur ab eo a læsionibus corporis sui, quemadmodum in Daniele legitur de beatissimis viris Anania, Azaria et Misaele. Qui quum regi Chaldæorum carissimi essent et sublimati ab ipso, nequaquam tamen potuerunt induci ab eo ut statuam auream adorarent : maluerunt in fornacem ardentissimam projici, quam Dei præceptum prævaricari. Quumque projecti fuissent in fornacem vehementissime aestuantem, Deus omnipotens conservavit eos ibi illæsos ; et flamma fornacis erumpens diffusa est su-

per fornacem cubitis quadraginta novem, A illi de fornace, et tam rex quam principes ejus vehementissime mirabantur quod ignis nil virtutis habuisset in eos. Unde et tunc rex ille idololatra ac gentilis agnovit ac fatebatur Deum Israeliticæ plebis esse solum verum omnipotentemque Deum.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

DE INVITATIONE APOSTOLI AD SUI IMITATIONEM.

IMITATORES *mei estote.* Philipp. iii, 17. **I** Sanctus Apostolus ex revelatione divina sciens se esse non solum in caritate et gratia, sed etiam in caritate perfecta et gratia eminente, puta in statu, gradu ac numero perfectorum (secundum quod alibi loquitur : Nos ipsi primitias Spiritus habentes), in hodierna epistola noshortatur secure ut ipsius sectemur vestigia. Sciebat quippe se ducere vitam auctoritati apostolicæ congruentem. Unde, quemadmodum alio ait loco, Imitatores Dei estote, ita nunc admonet, « Imitatores *mei estote* », non ignorans se esse imitatem Dei perfectum et imitatione condignum. Nec solum admonuit istud, sed etiam ut eos observemus, id est, ad imitandum consideremus, qui juxta apostolica documenta ac jussa sinceriter conversantur.

Rom. viii,
23.

Ephes. v, 1.

Imitemur ergo beatum Apostolum, qui quum sciret se nihil minus egisse ab his qui erant supra modum Apostoli, et raptum fuisse ad tertium cœlum, atque plus omnibus laborasse, nec instar aliorum vi et seq.; iv, 10. etiui necessaria accepisse ab his quibus evangelizavit, sed de propriis vixisse laboribus, manusque suas die ac nocte tam sibi quam existentibus secum pro vita necessariis laborasse, nihilo minus tam profundissimæ fuit humilitatis, ut ex cor-

B de protulerit, et ad perpetuae rei memoriae toti mundo in suis epistolis id insinuaverit: Venit(inquiens) Jesus Christus in 1 Tim. i, 15. hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus, id est maximus, ego sum; itemque, Ego (ait) sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus. Hanc divini Apostoli humilitatem profundissimam et completam semper et efficaciter imitemur. Et quanto quis maior est, tanto plus humiliet se in omnibus, considerando mala omnia quæ commisit, bona quæ omisit, et quod ex se ipso non habeat nisi deficere et peccare, imo ad omne vitium esse proclivem; quod item ex nihilo sit productus et Dei conservacione incessanter indigens, a quo nisi conservaretur et adjuvaretur, in omne protinus malum delaberetur. Ecce talis ac tantus Apostolus, bona quæ egit, dona Dei quæ suscepit, omnem excellentiam qua prædictus fuit, quasi dissimulans ac Deo grata et humillima mente attribuens, culpas suas, quamvis sibi prorsus dimissas, revocavit C bona quæ omisit, et quod ex se ipso non habeat nisi deficere et peccare, imo ad omne vitium esse proclivem; quod item ex nihilo sit productus et Dei conservacione incessanter indigens, a quo nisi conservaretur et adjuvaretur, in omne protinus malum delaberetur. Ecce talis ac tantus Apostolus, bona quæ egit, dona Dei quæ suscepit, omnem excellentiam qua prædictus fuit, quasi dissimulans ac Deo grata et humillima mente attribuens, culpas suas, quamvis sibi prorsus dimissas, revocavit Eccli. iii, 20. D ad mentis suæ intuitum, eas in tantum ponderans, exaggerans et exhorrens, quod ex consideratione earum dixit et seripsit se esse primum et maximum peccatorum. Sic ergo faciamus et nos, quidquid boni in nobis est, Deo cum omni humilitate et

gratiarum actione committentes et adscribentes, et vitia nostra ad memoriam revocantes, subtiliter ponderantes, cordialissime abhorrentes, atque ex hoc nos ipsos in infinitum humiliantes, despicientes, dejectantes, omnem quoque correptionem, castigationem, exercitationem, persecutio-nem æquanimiter et cum gaudio perfruentes.

Insuper imitemur invictam sancti Apostoli patientiam, qui quum innumerabiles (ut in suis refert epistolis) pateretur tribulationes, in omnibus gratias egit Deo, et has ipsas tribulationes tanquam dona ac beneficia Dei reputavit et acceptavit. Un-

Philipp. i., 29. de et aliis scripsit : Vobis datum est pro

Christo, non solum ut credatis in eum, sed etiam ut patiamini pro illo; et denuo :

Rom. viii., 18. Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam. Imo futura beatitudinis intuitu et amore reputavit eas

II Cor. iv., 17. permodicas, dicens : Id quod in praesenti

est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Sic igitur et nos in omni tribulatione et angustia, in omni persecutione, reprehensione, contemptu et pœna studeamus imperturbatum cor possidere, tranquillitatem mentis servare, patientiam inconcussam habere : quemadmodum S. Martinus dixit, se nunquam fuisse ita securum sicut dum latro in caput suum vibravit securim ; beatus quoque Hilarion irruentibus in cellam suam latronibus non expavit. Itaque adversa et aspera tanquam vulnerum animæ nostræ remedia, tanquam vitiorum nostrorum purgationes, tanquam beneficia Dei, tanquam dispositiones gratiæ amplioris in via ac gloriæ exuberantioris in patria accipiamus ac læti sustineamus, prout ait

Matth. v., 12; *Luc. vi.*, 23. Salvator : Gaudete in illa hora, et exulta-te, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Sic et mansuetudinem, constantiam,

agilitatem, sobrietatem, ceterasque beatissimi hujus Apostoli sectemur virtutes, qui tam infatigabiliter laboravit, et pro communi bono Ecclesiæ, pro aliorum conver-

A sione, pro honorificentia Dei tam indefesse ac fervidissime desudavit, orando, prædicando, scribendo, docendo, flagellationes, lapidationes, incarcerationes et alia millia, tandemque mortem libentissime tolerando.

Potissimum vero in ipso emicuit caritas Dei ac proximorum calidissimus et inextinguibilis ardor : in quo sequamur et ipsum qui dixit, Quis nos separabit a cari-

Rom. viii., 35.

tate Dei? Qui tanquam benignissimus pater, quanto plura ac duriora a perfidis Judæis gentilibusque patiebatur, tanto cordialius eis condoluit, et eorum miserabatur insaniam, atque tam ineffabiliter persequentium se Judæorum optavit salutem, ut diceret : Tristitia mihi magna est, et *Ibid. ix. 2, 3.* dolor continuus cordi meo; optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis Judæis. Propterea et in hac Dei et proximorum firma et fervida caritate sequamur Apostolum, Deum in se et propter se pure, ardenter et incomparabiliter diligentes, appretiantes et affectantes, et quidquid ejus in nobis minuere potest C amorem jugiter detestantes. Proximorumque omnium salvationem ardentissime peroptemus ; pro communi bono Ecclesiæ, pro generali reformatione, pro vivis ac mortuis, pro parentibus, propinquis, commissis et benefactoribus, pro infidelium conversione, pro fidelium emendatione, pro universorum salute omni modo nobis possibili laborare, insudare, satagere non cessemus, orando, celebrando, hortando, corripiendo, aliorum peccata sicut et nostra deflendo, pro eis nos disciplinando, vigiliis, abstinentiis et aliis virtuosis exercitiis insistendo. Et quanto ab aliquo nobis major persecutio irrogatur, tanto clementius ad ipsum afficiamur, ejus malis compatientes, pro ipso orantes, ut in nullo caritas nostra circa ipsum lœdatur, sed magis perficiatur.

Insuper, sicut Apostolus se ipsum in omnibus verbo et opere præbuit exemplarem, apparatu ac moribus condecentem, sic et nos pro viribus faciamus. Luceat *Matth. v.*, lux nostra coram hominibus, quatenus ad *16.*

Dei gloriam ædificantur in nobis. Coram fratribus et cunctis præsentibus unusquisque exemplariter semper se habeat, quia ut loquitur Augustinus : Qui in aliorum præsentia male agit, quantum in se est eos occidit aut lædit. Idecirco non tantum curemus habere conscientiam bonam, sed quantum valet fragilitas nostra, studeamus nil agere quod malam possit parere suspicionem pusillis. Et quoniam Climaco teste, solitarios specialiter vexat acedia, dum in cella aut alibi sumus soli, omnem abjiciamus pigritiam, nec minus ferventer ac reverenter, devote et efficaciter habeamus nos coram Deo, quam si inspiceremur a toto mundo.

Præterea fratres nostros devotos, reli-
giose et exemplariter conversantes obser-
vemus, non instar malevolorum, ut eos
in aliquo reprehendere, accusare, deni-
grare possimus, sed instar piorum atque
prudentium, ut eorum alacritatem, con-
stantiam, agilitatem, humilitatem, patientiam,
sobrietatem, mansuetudinem, ex-
emplaritatem, caritatem, perseverantiam
imitemur viriliter, et unumquemque se-

A quamur in ea virtute qua magis abundare videtur, et bonum quod in nobis ipsis non habemus, in aliis diligamus ac veneremur.

Non simus gulosi ut hi quorum deus *Philipp. iii.*
venter est; sed conversatio nostra in cœlis ^{19.} *Ibid. 20.*
sit, quoniam ibi patrem patriamque habe-
mus. Ibi sit noster thesaurus, et illic co-
gitatio nostra figatur, affectio radicetur,
mens elevetur, ut vere sursum sint corda
nostra. Postremo, tunc vere conversatio
nostra in cœlis est, si quæ agunt indesi-
nenter cives cœlestes, nos quoque pro vi-
ribus nostris jugiter agere enitamur, Deum
sinceriter contemplando, ardenter amando,
assidue cogitando, sine intermissione oran-
do, devote laudando, ipsum colendo cum
omni reverentia atque instantia, et cor-
poralia universa ad spiritualia referendo
intentione rectissima. Sieque fiducialiter
exspectare poterimus Salvatorem nostrum *Philipp. iii.*
Dominum Jesum Christum, qui in die no-
vissimo reformabit et suo corpori glori-
ficatissimo conformabit corpus nostrum
mortale ac fragile, si tamen nunc confor-
metur corpori Christi per sanctos labores,
castigationes, abstinentias atque vigilias.

SERMO QUINTUS

DE MALITIA CORDIS HUMANI, ET DE TRIPLOCI VERITATE IN CHRISTO.

COGNITA Jesus nequitia eorum, dixit : *Quid me tentatis, hypocritæ ?* Matth. xxii, 18.

Ex historia evangelii discimus quam admiranda et deploranda sit defectuositas, imo et malitiositas cordis humani. Ecce enim quum Christus præ cunctis Prophetis sapientia, eloquentia, sanctitate atque miraculis inter Judeos resplenduisse, infelices Pharisæi, Scribæ ac sacerdotes ad pœnitentiam non sunt moti, nec vere compuneti, sed invidentia vehementissime inflammati; et quanto verba, facta et mira-

cula Salvatoris erant præclariora, tanto D intensiori torquebantur illi invidia. Sic malitia mentem excæcat humanam; sic invidia cor corrupcit; sic passiones et vitia obtenebrant hominem. Hinc in die Palmarum, dum paulo ante Salvator inauditum a sæculo fecisset prodigium, illuminando a nativitatis exordio cæcum, utpote cæcum natum, suscitando quoque quatriduanum defunctum, dixerunt præfati miserrimi illi Judæi : Videtis quia nihil proficimus? ee- *Ibid. xi.*
Matth. xii. 19.
xiii. 10 et seq.

rent Jesum in sermone, mittentes ad eum insidiatores, qui se justos simulaverunt, ut blanda interrogatione et laude prægrandi, quamvis non cordiali, allicerent Christum ad respondendum pro voluntate eorum. Videamus ergo et nos ne aliquid simile his inveniatur in nobis, ne passionum impetu, ne aversione, indignatione aut aliquo motu invidiae obtenebretur cor nostrum, ne facta aut verba aliorum interpretetur in pejus, ne justioribus et sapientioribus insidiemur, cupientes eorum famam in aliquo maculare.

Deinceps, ideo principes sacerdotum, Scribæ et Pharisæi ac seniores erant tam implacabiliter contra Christum accensi, quia eorum vitia juste et acriter reprehendit publice et seorsum. Caveamus ergo ne contra præsidentem aut aliquem Fratrem ad iram, indignationem, aversionem, impatientiam concitemur propter correptionem, castigationem, accusationem, proclamationem seu exercitationem nobis ab illis exhibitam. Qui enim abjicit disciplinam, infelix est; et, Viro qui corripientem

Sap. iii, 11.
Prov. xxix, 1.

dura cervice contemnit, repentinus superveniet interitus. Patrocinetur ergo religiosus, sicut tenetur, in propria causa, et custodiat semetipsum; quotidie semetipsum observet, inquirat, examinet, dijudicet et castiget: et tantum habebit agere cum se ipso, tantas in se ærumnas, defectuositates, excessus, fragilitates, periculositates inveniet, quod ab occupationibus curiosis, ab observationibus insidiosis faciliter abstinebit. Simus ergo in omnibus timorati, intus et foris jugiter custoditi; et cur religionem intravimus, semper pensamus; an divino præsentari tribunalis simus parati, atque ad reddendam de omnibus rationem dispositi, consideremus.

Præterea, sicut Evangelista testatur, insidiatores Judæi, insidiatorum magistrorum discipuli, dixerunt ad Christum: Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo. Quamvis autem ipsi de Christo hæc simulatorie sint locuti, longe aliter sentientes

A de ipso, nihilo minus verissime fuit in Christo triplex veritas, de qua in verbis his laudaverunt eumdem. Fuit quippe in eo veritas vitæ, quæ tangitur quum dicitur: Scimus quia verax es. Fuit quoque in eo veritas doctrinæ, quæ tangitur in his verbis: Viam Dei in veritate doces. Fuit item in eo veritas justitiæ, de qua subdunt: Et non est tibi cura de aliquo. Sit ergo et in nobis triplex hæc veritas: et primo veritas vitæ, ut quemadmodum Jesus cœpit facere et docere, ita et nos

Act. i, 1.

B opere in primis adimpleamus quod alios edocemus aut exhortamur, et culpas de quibus alios corripimus, accusamus aut castigamus, in nobis ipsis in primis reprehendamus, puniamus ac devitemus, ne cuiquam nostrum dicatur, Qui alium doces, te ipsum non doces; et, Medice, cura *Rom. ii, 21.* te ipsum. Nam et ejus prædicatio, exhortatio, correptio spernitur, cuius vita juste despicitur. Sit itaque primo in nobis veritas vitæ, quatenus tota conversatio nostra intus coram Altissimo cordium inspectore, C et foris coram hominibus quæ extra apparent intuentibus, sincere concordet legi divinæ, præceptis Ecclesiæ, evangelicisque consiliis, ac Ordinis nostri statutis, seclusa a nobis procul omni simulatione vilissima et calliditate vulpina (*simulatores namque et callidi provocant iram Dei*), omni quoque locutione sophistica et omni apparenti non existente justitia. Qui enim sophistice loquitur, odibilis est; in omni re defraudabitur; non est illi sapientia data a Deo. Maledictus quoque dolosus; *Eccli. xxxvii, 23.* et, Fraudulenti vasa sunt pessima. Propter *Malach. i, 14.* quod virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus.

D Denique, sicut a spiritualibus et sapientibus dictum est viris, imo ut quotidiana docet experientia, religiosi qui vitam suam in vera sinceritate, in privati amoris extirpatione, in sincera humilitate et Dei timore non fundant, neque in istis fundamentis proficiunt, periculosioribus sæpe passionibus afficiuntur, foedantur ac superantur, quam homines sœculares; suntque

Job xxxvi, 13.

Is. xxxii, 7.

Ps. v, 7.

eorum peccata tanto periculosiora, quanto secretiora et palliatione quadam virtutum magis obtecta. Unde et melioribus invident, sapientioribus detrahunt, justiores se persequuntur, quemadmodum Pharisæi et Scribæ persecuti sunt Christum. Tales etenim religiosi etsi foris se ipsos humiliant nequiter, intus pleni sunt dolo, famæ honorisque cupidi, nec sunt coram Deo sinceri et recti. Tales sunt qui accusant et dejiciunt semetipsos, et tamen si accusentur ac vilipendantur ab aliis, indignantur. Tales demum sunt aliqui versipelles, qui scientes quam laudabile et honestum sit apud religiosos patientiam conservare, quam item vituperabile impatientem se exhibere, dum corripiuntur, corriguntur aut qualibet adversitate tanguntur, signa impatientiae erubescunt coram hominibus demonstrare, et tamen intus coram Deo non verentur indignatione, impatientia, murmuratione, amaritudine agitari. Caveamus itaque universa hæc vitia, tam vera seu aperta quam palliata, et coram Deo assidue discutiamus ac purificemus cor nostrum.¹

Ps. cxl. 5. Præterea, sicut Salvator non fuit adulatoriis verbis et humanis laudibus motus, ita et nos adulatoria verba despiciamus, neque vanis laudibus alliciamur, sed potius corripi et increpari optemus, cum Propheta dicentes : Corripet me justus in misericordia et increpat me ; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Religiosorum namque est abjectione et subjectione gaudere, subdi et obedire, probari, humiliari, et mille modis exerceri ac conculcari, quoisque ad plenam pertingant mortificationem sui ipsius, ad puram evulsionem privati amoris, ad reformationem perfectam hominis interioris : quatenus omnia ea quæ mundi amatores appretiantur, cupiunt, querunt et amplectuntur, divitias, delicias et honores, vanitates, dissolutiones ac proprias libertates, fastidian et refutent ; ea quo-

A que quæ refugit mundus ac metuit, puta aspernationes, persecutio[n]es, increpationes, labores, vigilias, abstinentias, disciplinas, ament et amplexentur, atque in his quasi in omnibus divitiis glorientur. Hoc est saluberrime vincere semet ipsum, et violentiam optimam propriæ inferre naturæ, seque mundo crucifixum præbere et mundum sibi crucifixum habere, quatenus cum Apostolo dicere valeat, cui tanta donata fuerit gratia Spiritus Sancti : Mihi *Galat. vi. 14.*

B Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo.

Postremo, ad hanc perfectionem non citio neque faciliter quis pertingit, nisi qui a Spiritu Sancto totaliter prævenitur, misericordissime præoccupatur, incessanter dirigitur, gratiosissime possidetur, indesinenter afficitur, ita ut dicere queat cum sancto taliter præoccupato : Tenuisti, Domine, manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me. Verumtamen quia non est abbreviata manus Dei omnipotens atque largissima, ut salvare non possit, nec aggravata est auris ejus misericordissima, ut exaudire non velit, neque *Rom. ii. 11.* acceptio personarum fit apud eum, conemur indefesse ac jugiter ad perfectionem prætactam, divinæ pietatis viscera affectuosissime deprecando, Christi in sæculo isto conversationem, passionem, virtutes sapienter pensando, Sanctorum intuendo exempla, sequendo vestigia, in Dei timore et humilitate profunda nostram fundando conversationem, et divinam semper attenedo ac venerando præsentiam. Sicque in omni patientia, mansuetudine, obedientia, sobrietate, diligentia, stabilitate, discretione exercitando nos ipsos quotidie, diligamus nos pure in Deo, quidquid ad complacendum ei, ad proficiendum in caritate et gratia ejus, ad unionem et fruptionem ipsius exstat nobis accommodum amplectentes, et quidquid inde nos impedit detestantes.

SERMO SEXTUS

DE HIS QUÆ SUPERIORIBUS DEBENTUR, PUTA OBEDIENTIA, REVERENTIA, AMOR, ETC.

REDDITE quæ sunt Cæsar, Cæsari; A et quæ sunt Dei, Dœo. Matth. xxii, 21.

Ps. x, 8. Justus Dominus et justitias diligens, iubet ut unicuique quæ ei debemus solvamus. Idecirco et nos religiosi, a sacerdotali potestate exempti, superioribus nostris spiritualibus patribus nostris reddamus quæ eorum sunt, quæ eis tenemur, obedientiam, reverentiam, dilectionem, fidelitatem, obsequium. Obedientiam namque eis

Eccle. v, 3. promisimus, et scimus quia displicet Deo stulta et infidelis promissio. Imo quum votum, secundum Thomam, plus obliget quam juramentum, constat quod inobedientia sive rebellio gravius crimen sit in religioso quam ipsum perjurium. Vitemus ergo cum infinito horrore tam diabolicum

I Reg. xv, 23. scelus. Siquidem quasi peccatum ariolandi est, repugnare, et quasi scelus idolatriæ, nolle acquiescere. Ideo Salomone testante,

Prov. xv, 28. Mens justi meditatur obedientiam. Qui autem mentis est duræ atque in proprio pertinax sensu, in diversa atque enormia corruet mala. Denique tanta est virtus obedientiæ, tanta est eminentia et potestas ipsius, ut plenarie obedientes, Deum faciant sibi obedientem, quemadmodum

Josue x, 12. Deus obedivit obedientissimo Josue, soli ac lunæ ne moverentur jubenti. Propter quod sancti Patres locuti sunt, quod quantum nos obedierimus Deo, tantumdem et ipse obediet precibus nostris. Et sicut religiosorum est quotidie ad perfectionem procedere, proficiendo in omni virtute; ita eorum est quotidie ex promptiori cordis desiderio obedire, humilius celeriusque parere, et quanto diutius fuerint in Ordine, tanto in omni obedientia, humilitate ceterisque virtutibus exemplarios se exhibere.

Præterea, quam sincere, reverenter et amorose obedire debeat religiosus, quamvis ex Sanctorum pateat documentis et regulis, et frequenter sit allegatum, clarissime tamen id ipsum poterimus discere, si beatissimorum apostolorum Petri et Pauli verba ac jussa intueamur. Ait equidem gloriosissimus apostolici agminis princeps: Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed ^{I Petr. ii, 18.} etiam dyscolis. Paulus quoque: Quicumque (inquit) sub jugo sunt servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur; et denuo, Servi, obedite dominis carnalibus ^{1 Tim. vi, 1.} cum timore et tremore, in simplicitate ^{Ephes. vi, 5, 6.} cordis vestri, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo. Si ergo tam reverenter, tam timorate, tam cordialiter servire et obedire oportet carnalibus dominis, terrenis principibus etiam pravis, in his quæ ad eorum spectant dominium, quam reverenter, timorate et affectuose necesse est obedire spirituibus patribus ecclesiasticisque prælatis, potissimum religiosos, qui non solum ex jure divino et communi præcepto, sed ex solenni quoque voto ad obedientiam obligantur? præsertim quum, teste Bernardo, quanto major est dignitas, quanto sublimior exstat auctoritas, tanto ei obedire magis est necessarium magisque debitum, atque eidem inobedire tanto vitiosius damnabiliusque consistit. Rursus, secundum eumdem, quanto præceptum exstat salubrarius, rationabilius ac divinius, tanto non obedire magis iniquum est. Si ergo temporalibus dominis corporalia obsequia exigentibus non parere, censetur damnabile, quam inæstimabiliter damnabilius est non

obedire religiosis ac spiritualibus patribus, ea quæ ad regularem observantiam spectant jubentibus ? Quocirca id quoque pensandum, quod superioris præceptiva voluntas, qualitercumque innotescat, vim habet præcepti et obligat sub mortali. Rursus, ut Climacus protestatur, quicumque quacumque machinatur cautela aut practica ut id quod ipse habet in animo et affectu, sibi a patre præcipiatur, beatitudinis præmio spoliat semetipsum, etiamsi foris simulet id sibi esse molestum.

Præterea, non tantum obedientiam, sed reverentiam quoque præcipuam præsidenti tenemur tanquam spirituali patri atque vicario Christi ; et quo majori sapientia, abundantiori virtute, paternaliori diligentia decoratur, et amorosius ac sollicitius habet se circa subjectos, eo ampliori reverentia est condignus, detestabiliusque consistit circa eum cervicose, dure et irreverenter se exhibere. Innotescit ergo ex præinductis, quam periculose vivant quidam audaces sibi placentes, de suis superioribus parum aut nihil curantes, eisdem intimorate loquentes, aspere respondentes, ita ut superiorem sollicitari oporteat qualiter eorum satisfaciat voluntati et quid eis injungat, ne forte magis exasperentur ac pejorentur. O quam parum pensant hi excæcati quid eorum requirat professio, in quali sint statu, et quid sit ipsa

*II Tim. ii.
26.*

monachalis religio ! Resipiscant ergo a laqueis diaboli, a quo detinentur captivi. Insuper, quam specialiter debeamus spirituales patres nostros diligere, facile est pensare, et partim evidens est ex prædictis. Ipsi namque sunt patres, doctores et pastores nostri, a quibus quotidiana beneficia magna suscipimus, utpote instructiōnem, directionem, correptionem, provisiōnem et spiritualem medelam ; ipsi nostræ saluti multipliciter cooperantur, et anxiantur pro nobis ne pereamus ; in exterioribus quoque laborant pro nobis, ita quod propter nos frequenter spiritualia exercitia interrumpunt, omittunt, ac variis sollicitudinibus prægravantur. Non ergo simus

A eis ingrati, sed præcordiale dilectionem, præcipuam fidelitatem, obsequium omne nobis possibile rependamus eisdem, jugiterque deprecemur pro ipsis, et compatiamur occupationibus oneribusque ipsorum, quia et ipsi quo in altiori, eo et in periculosisori gradu versantur. Unde et quantumcumque corripuerint atque correxerint nos, nihilo minus semper plenam ac filialem geramus ad eos fiduciam, confidentes quod ex caritate et debito sui officii ac instinctu Spiritus Sancti omnia illa faciant B nobis.

Præterea, reddamus Deo quæ Dei sunt, quæ ei promisimus, quæ ei tenemur, cui in ipsa nostra professione nos ipsos in holocaustum obtulimus, ut simus ejus obsequio totaliter mancipati, ejus caritate accensi, ab omni alieno, carnali, sacerulari, immundo, injusto affectu penitus alieni. Corpus ergo et animam, membra et vires, et quidquid valemus, sumus, habemus, ejus honorificentiae offeramus, de his omnibus ipsum assidue venerantes, atque haec omnia inviolate custodire conantes, ne per ea ipsum in aliquo offendamus, ne dæmoni placita faciamus, ne alteri quam Omnipotenti de his omnibus sacrificemus. Custodire ergo et refrenare tenemur omnem sensum exteriorem et interiorum, linguam, ventrem, manus, pedes, et cetera cuncta, ne per ea quidquam operemur culpabile, sed ea quæ Dei sunt, quæ ei sunt placita, fideliter exsequamur : et hoc, quotidie magis perfecte, ut nihil debiti subtrahamus, quia maledictus qui opus Dei efficit D fraudulenter.

Postremo, ad istud complendum exigitur ut nunquam nos apprehendisse putemus, sed quæ retro sunt obliscentes, semper in anteriora extendamus, meliora æmulantes charismata, et viciniora saluti quærentes. Quod quamvis ad omnes aliquo modo pertineat, eo quod non progredi sit regredi, potissimum tamen ad religiosos, qui ex sua professione ad perfectionem tendere obligantur. Hinc ait Bernardus : Vera virtus finem nescit, non tempore clau-

*Jer. xlviii.
10.*

*Philipp. iii.
13.*

*I Cor. xii.
31.*

Hebr. vi. 9.

ditur. Nunquam justus arbitratur se appre- A est, aut descendas. Si attentas stare, ruas hendisse, nunquam asserit satis esse, sed semper esurit ac sitit justitiam, ita ut si semper hic viveret, semper justior esse contenderet, semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur. Non enim ad annum vel ad tempus, sed in æternum divino se mancipat famulatui : ideo sem-
Sap. iv, 13. piternam meretur refectionem ; et licet brevi tempore consummetur, tamen judicatur explesse tempora multa. Itaque indefessum proficiendi studium et jugis conatus ad perfectionem reputatur perfe-
 ctio. Quod si studere perfectioni est esse perfectum, profecto nolle proficere, defi-
 cere est. Non est stare omnino ; nec in incerto hujus mortalis vitæ, quidquam in eodem permanet statu. Aut ascendas necesse

necesse est. Minime bonus est qui melior esse non cupit ; et ubi incipis nolle fieri melior, ibi desinis esse bonus. Vedit sca- ^{Gen. xxviii,}
 lam Jacob et in ea angelos, ubi nullus re-
 sidens, nullus subsistens apparuit, sed vel
 ascendere vel descendere videbantur uni-
 versi : quatenus palam daretur intelligi,
 inter profectum et defectum in hoc statu
 vitæ mortalis nihil medium inveniri. Hæc Bernardus. Itaque hujus vitæ brevitatem et beatitudinis æternitatem pensantes, præ-
 sertim infinitam Dei honorabilitatem et amabilitatem considerantes, accendamur atque quotidie validius inflammemur, et viam salutis non solum ambulare, sed et currere ac volare nitamur. Ad laudem et gloriam Omnipotentis.
^{12.}

DOMINICA XXIV POST TRINITATEM

ENARRATIO IN EPISTOLAM

NON CESSAMUS PRO VOBIS ORANTES ET POSTULANTES UT IMPLEAMINI AGNITIONE
VOLUNTATIS DEI. Coloss. I, 9-14.

DOCEST Apostolus in præsenti epistola quid prælati pro subditis suis debeant desiderare ac exorare. Nam ad Colossenses ait : *Non cessamus pro vobis orantes et postulantes*, id est, omni tempore opportuno mente et ore precamur, *ut impleamini agnitione voluntatis Dei*, id est, divinitus illustremini ad cognoscendum quid velit Deus, quid requirat a vobis, quid magis complaceat ei, ut sciatis et advertatis ejus mandata et Christi consilia; *in omni sapientia*, id est sacra doctrina divinæ Scripturæ, et *intellectu spirituali*, id est interna ac mystica intelligentia Scripturarum: *ut ambuletis in semitis præceptorum digne Deo*, id est tam reverenter ac sancte ut decet tanto Domino deservire, atque ut eum pro præmio mereamini possidere. Maledictus enim qui facit opus Dei negligenter. *Per omnia*, id est in omni actu, placentes Domino Deo: quia ut Jacob. II, si quis totam legem impleverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. *In omni opere bono fructificantes*, id est, omnium virtutum opera exercentes: virtutes namque connexæ dicuntur. *Et crescentes in scientia Dei*, id est notitia divinorum: de qua per Osee Dominus protestatur, Scientiam Dei volui plus quam holocausta.

In omni virtute theologica, et intellectuali atque morali, confortati secundum potentiam claritatis ejus, id est secundum

A quod Deus potest per omnipotentiam suam clarissimam, vel secundum quod Deus idoneus est vos confortare per claritatem gratiæ suæ; *in omni patientia*, per quam adversa æquanimiter tolerantur, *et longanimitate*, qua divina promissa exspectantur constanter, *cum gaudio spirituali*, quod ex actu virtutum procedit, ut in exspectatione futuræ beatitudinis gaudeatis.

Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit per merita Christi gratiamque Baptismi, atque per opera meritoria quæ B per gratiam suam fecit in nobis (juxta illud Isaiæ: *Omnia opera nostra, Domine, Is. xxvi, 12.* operatus es in nobis), *in partem*, id est ad habendum participationem, *sortis Sanctorum*, id est hereditatis electorum, puta felicitatis æternæ, quæ habetur *in lumine*, id est per lumen gloriæ, vel in claritate visionis divinæ. De qua sorte ait Psalmista: Dominus pars hereditatis meæ. Qui item de lumine isto testatur: In lumine tuo videbimus lumen. Hæc autem hereditas dicta est sors, quia divinæ voluntatis C electione, non humana provisione distribuitur, quemadmodum sortes dicuntur temperari ac disponi a Deo.

Qui eripuit nos per incarnationem, conversationem sanctissimam in hoc mundo ac passionem Unigeniti sui, de potestate tenebrarum, id est dominio dæmonum, a jugo peccati et tenebris ignorantiae, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ,

id est in regnum Filii sui dilecti, hoc est in societatem Ecclesiae militantis, seu in numerum electorum. Quae Ecclesia dicitur regnum Christi, quia in corde fidelium regnat per fidem et gratiam. De quo regno *Luc. i, 32.* scriptum est : Regnabit in domo Jacob in *Is. ix, 7.* æternum ; in Isaia quoque, Super solium David, et super regnum ejus sedebit. Nunc quoque translati sumus in regnum Ecclesiae triumphantis in merito et in spe, transferendi illuc tandem in re. De hac erectione et translatione generis humani, *Ibid. xlii, 6, 7.* Pater ait ad Filium apud Isaiam : Dedi te in fœdus populi, in lucem gentium, ut educeres de conclusione vincum, de domo carceris sedentes in tenebris. Præterea,

A per id quod ait Apostolus, «transtulit» nos «in regnum Filii dilectionis suæ», Augustinus in libro de Trinitate ostendit, quod dilectio in divinis, non solum relative et notionaliter, sed etiam absolute dicatur : alias Filius Dei a Spiritu Sancto diceretur procedere.

In quo Christo, id est per cujus passionem et merita, habemus redemptions a dominatione diaboli, utpote remissionem peccatorum nostrorum, quæ nobis per Christi passionem ac merita dimittuntur B in fonte Baptismatis. Unde in Apocalypsi de Christo asseritur : Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. *Apoc. i, 5.*

SERMO PRIMUS

QUAM SOLlicitudinem prælati erga subditos gerere debeant.

DEUS Pater eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ. *Coloss. i, 13.*

Ex principio hujus epistolæ docentur omnes animarum curam habentes, qualiter et quid pro sibi commissis debeant exorare, et item quid subditis præcipue necessarium sit ad salutem. Ait namque *Coloss. i, 9.* Apostolus : Non cessamus orantes ut implamini agnitione voluntatis Dei. Apostolus autem prælatorum speciem tenet.

Quilibet ergo prælatus et curam animarum sortitus, incessabiliter debet viscera pietatis divinae pro grege sibi commisso affectuosissime invocare. Et primo hoc facere debet ex caritate sua ad illos præcipua et paterna. Quemadmodum enim illos paterno et speciali amore tenetur diligere, sic debet pro illorum salute sollicitus ac operatorius esse, orando, docendo, prædicando, corripiendo et corrigendo, sicut ad Timotheum scribit Apostolus : Prædica verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra,

C increpa in omni patientia. — Secundo hoc facere debet ex justitia, hoc est ex debito sui officii. Est enim mediator inter Deum et plebem sibi commissam : idcirco potissimum sibi incumbit plebem suam Deo reconciliare, et dona gratiæ eidem divinitus impetrare. Quorum utrumque præser-tim orando peragitur, quia ut ait Gregorius, Deus vult precibus placari, qui scit quod iratus non possit portari. Et S. Jacobus apostolus in sua scribit Canonica : Non *Jacob. iv, 2.* habetis, quia non postulastis. — Tertio id facere debet ex sui ipsius spirituali amore duplice. Primo, ne et ipse dispereat et damnetur. Quum etenim quilibet homo insufficiens sit regere semetipsum et custodire, ac divina præcepta implere absque gratiose atque continuo Spiritus Sancti auxilio, sine quo nec aliquid salubriter cogitare, nec meritorie loqui, nec tentationibus reluctari victoriose valemus, multo minus quis potest et alios gubernare, custodire, perducere absque magno, inces-

santi et gratioſo juvamine Spiritus Sancti. Idecirco qui præſt, in deſinenter ac ardentissime divinam debet misericordiam invocare, ut ſibi con ferre dignetur ſapientiam, gratiam ac virtutem ſalubriter præſidendi, efficaciter prædicandi exemplariterque vivendi, ſubditis quoque det gratiam ſic audiendi ut proficiant, obedient et ſalventur. Itaque quum damnatio omnisque transgredio ſubditorum in ſuperiores redundant, niſi debitum egerint ſui officii, debet qui præſt ſic pro ſubditorum directione, illuminatione et ſalute orare, ne illorum peccatis ac con demnationibus ipſemet involvatur: quia ut Sa-

Sap. vi, 6. piens asserit, Judicium duriffimum in his qui præſunt fiet. Christus quoque loqui-

Luc. xii, 48. tur: Cui multum commendatum eſt, plus requiretur ab eo. Secundo, ſic facere debet ex ſui ipsius ſpirituali amore, quatenus omnium bonorum quæ ſubdiſti ſui agunt, et futuræ felicitatis eorum ſit particeps. Quemadmodum enim transgredio et damnatio pereuntium ſubditorum, in negligentes et carnales redundant prælatos, ſic utique bonorum et obedientium ſubditorum merita et præmia, in diligentes redundant prælatos noscuntur. Unde *Philipp. iv, 1.* ad Philippenses ſcribens Apoſtolus: Fratres (inquit) mei cariſimi, gaudium meum et corona mea.

In ſuper ex eisdem verbiſ docentur qui præſunt, quid pro ſubditis ſuis debeant exorare, videlicet ut impleantur agnitione voluntatis Dei, id eſt intelligentia ac advertentia præceptorum cœleſtium et eorum quæ Deo amplius placent, ut inter D virtutes et vitia vere diſtinguant, nec malis et falsis pro bonis et veris præſtent aſſenſum. Multi etenim peccant ex ignorantia; et frequenter incertus eſt homo quid sit melius, quid verius, quid ſalubrius exercendum, quia et vitia quædam ſpeciem habent virtutum. Hinc neceſſaria valde eſt homini illuminatio Spiritus Sancti, ut impleatur agnitione voluntatis divinæ. Un-

Sap. ix, 10, 11. de orat vir sapiens: Mitte, Domine, ſapientiam de cœliſ ſanctis tuis et a ſede

A magnitudinis tuæ, ut mecum ſit et mecum labore, ut ſciām quid acceptum ſit coram te omni tempore; ſcīt enim illa omnia et intelligit, et deducet me in ope ribus meis ſobrie. In primis etenim oportet veritatem cognoscere, deinde quod bonum eſt operari. Propter quod, ſecundum Ambroſium, ignorantia eſt maximum om nium vitiorum, non utique magnitudine culpæ ſeu enormitate offendionis, ſed magnitudine periculositatis, quoniam qui ignora t quid agere debeat, quid Deus ab ipſo requirat, quid vere ſit virtuosum, multa et magna incidunt tam omissionis quam commissionis peccata.

Denique in hiſ non ſufficit humana i nſtructio, ſed divina quoque illuminatio ne ceſſaria exſtat hominibus, tot et tanta occurruunt eiſ, tot tentationes, perplexitates, dubietates et obſcurationes. Nos quippe *Job xxxvii, 19.* involvimus tenebris. Idecirco in libro Sa pientiae habetur: Quis poterit cogitare *Sap. ix, 13,* quid velit Deus, niſi tu, Deus, dederis ſa pientiam, et miseriſ ſpiritum tuum de cœliſ? Cogitationes enim mortalium ſunt timidæ, et incertæ ſunt providentiæ noſtræ; corpus enim quod corrumpitur, ag gravat animam. Hinc orat Psalmista: Fa ciem tuam, Domine, illumina ſuper ſervum *Ps. cxviii, 135.*

tuum, et doce me justificationes tuas. Propterea demum assignavit providentia pie tatis divinæ unicuique homini angelum bonum, qui illuſtret et dirigat eum.

Præterea, ex eisdem verbiſ docentur ſubjecti, quid eis potiſſimum opportunum ſit ad ſalutem, puta ut impleantur agnitione voluntatis Dei. Id ergo in primis ſumme eiſ incumbit, ut divina præcepta agno ſcant et vere intelligent, præcepta quoque Ecclesiæ et doctrinas ſacrae Scripturæ. Unde ad prædicationes ire tenentur, atque de his instructionem exquirere publice et privatim, quum dicat Apoſtolus: Qui igno rat, ignorabitur. In Deuteronomio quoque *I Cor. xiv, 38.* jubetur: Interroga patrem tuum, et an nuntiabit tibi; maiores tuos, et dicent ti bi. Specialiter vero unusquisque fideliter Deum jugiter debet precari, ut ſe illumi

Deut. xxxii, 7.

nare, custodire atque dirigere in cunctis A re bono crescamus, atque ad Dei gloriam in

Ps. lxxxv., dignetur, sicut orat Propheta : Deduc me, 11. Domine, in via tua, et ingrediar in veritate

Ps. cxviii., tua ; et rursus, Deduc me in semita mandatorum tuorum. Unde denuo protestatur 35.

Ps. xciii., 12. ac loquitur Deo : Beatus homo quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum. Est ergo unicuique nostrum in primis necesse ut sciat quid Deo sit placitum, et quid ei acceptum agere queat, ut

Coloss. 1, 10. ambulet digne Deo cum omni diligentia, reverentia, munditia et fervore, deserviendo regi majestatis immensæ; quia ut taliter Deo ministremus, Christus venit in

Luc. i., 68, mundum, Zacharia testante : Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ, ut sine timore serviamus illi, in sanctitate et justitia coram ipso omnibus diebus nostris.

Præterea quæri potest, qualiter fragilis homo possit Deo digne servire seu ambulare, quum Deus omnipotens et excelsus sit in infinitum majori reverentia dignus, quam omnes simul intellectuales creaturæ ei possint impendere. Et respondendum, quod habendo respectum ad infinitam dignitatem et excellentiam Dei, nullus potest ei digne servire; sed considerando possibilitatem fragilitatis humanæ, dignitatem quoque gratiæ gratum facientis, et caritatis infusæ, actualisque motionis Spiritus Sancti, et item dignationis et acceptationis divinæ, qua Deus tale aut tale obsequium sibi impensum dignatur quasi dignum sussipere, sic potest homo Deo digne servire, præsertim dum agit omne quod valet, et tamen nil dignum se agere arbitratur.

Hortatur ergo Apostolus ut in omni ope-

A re bono crescamus, atque ad Dei gloriam in omni roboremur virtute, quoniam « Deus Pater » per Unigenitum suum « eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii » sui. Christus enim ut homo, passus est atque promeruit hominibus gratiam beatitudinemque æternam; sed efficacia seu idoneitas id agendi fuit a divinitate, et Deus Pater, imo superbeatissima Trinitas tota, per Christum hominem nos efficienter ac principaliter liberavit. Unde in Osee scriptum est : Ego *osee xiii.*, 4.

B Dominus Deus tuus, et salvator non est præter me. De hac ereptione scriptum est prima Petri : Non corruptilibus auro et *Petr. i.*, 18, argento redempti estis, sed pretioso san-

guine Agni immaculati. Simus igitur tanto liberatori subjecti et grati, ejus præceptis diligentissime jugiter obediendo, exemplo beatissimi Danielis prophetæ. Qui quum *Dan. i.-vi.* esset per aliquot annos cum Dario rege Medorum, deinde pluribus annis cum Cyro rege Persarum, et esset in medio gentilium pessime idololatrantium, essetque

C regibus illis carissimus et plurimum familiaris, et in maxima dignitate constitutus ab eis, nunquam tamen potuit ab eis aut eorum principibus ac ministris induci adulatione aut minis ut divinum transgredetur præceptum, vel veri Dei relinqueret cultum, idola adorando; sed maluit mitti in lacum leonum, quam particeps fieri transgressionum. Unde pro hac causa in lacum leonum bis missus est. Et quamvis illi fuerint plurimi atque ingenti fame

Ibid. vi., 16; *xiv.*, 30. confecti, et Daniel multis horis inter eos

D sedisset, nil tamen fecerunt eidem, sed illæsus exivit. Sic Deus inter leones protexit fidelissimum servum suum.

ENARRATIO IN EVANGELIUM

LOQUENTE JESU AD TURBAS, ETC. Matth. ix, 18-22.

MATTHÆUS evangelista in præsenti de- scribit evangelio, qualiter Domino nostro Jesu transeunte ad suscitandum puellam defunctam, in via sanaverit feminam a sanguinis profluvio, solo sui vestitus contactu. Itaque Matthæus sic ait : *Loquente Jesu ad turbas, id est prædicante eo Judæis, ecce princeps unus accessit.* Se- Luc. viii, 41; Marc. v, 22.

cundum Lucam et Marcum, princeps iste nomine Jairus, fuerat archisynagogus, id est princeps synagogæ unius : ideo a Matthæo princeps vocatur. Habuerunt enim Judæi certas domos in quibus convene- runt ad vacandum orationi, lectioni, ac laudibus Dei : quæ domus dictæ sunt synagogæ ; et qui præerant eis, vocati sunt archisynagogi, id est principes synago- garum. *Et adoravit eum, dicens.* Nondum Jairus iste explicite credidit Jesum esse verum Deum, nec adhuc tenebatur ad fidem ita explicitam ; credidit tamen quod posset filiam suam suscitare a morte vir- tute et auxilio Dei, eo quod esset sanctus vir et magnus propheta. Non ergo adora- tione latræ, sed duliæ, Christum adoravit : nam magnam ei reverentiam fecit, quia ut Luc. viii, 41. Lucas refert, cecidit ad pedes ejus. Juxta III Reg. i, 23, 16. quem modum, tertio Regum, Nathan pro- pheta et Bethsabee David regem adorasse scribuntur.

Domine, filia mea modo defuncta est. Huic videtur contrarium, quod in Marco legitur Christo dixisse : Filia mea in extremitate est. Respondetur dupliciter : Primo, quod Jairus loquitur juxta communem modum loquendi, quo de homine agonizante cuius vita desperatur, communiter dicimus, quod sit mortuus homo. Unde Luc. viii, 42. Lucas narrat, quod moriebatur. Secundo, quod Matthæus narrat verba a Jairo dicta

A ad Christum, postquam a servis suis audiuit filiam suam jam esse defunctam. *Sed veni corporaliter, impone manum tuam super eam, et vivet,* id est, super corpus defunctæ manum tuam impone, et resuscitabitur. Itaque corporalem Christi putavit præsentiam necessariam, nec tam perfe- ctæ fuit fidei sicut centurio, qui Christum Matth. viii, 8 et seq. corporaliter absentem credidit virtute di- vina angelorumque ministerio posse cu- rare. Verumtamen Jairus iste tam perfectæ fidei fuit, quod credidit Christum tantæ B exsistere sanctitatis, quod per manus suæ contactum posset mortuam suscitare, vir- tute, precibus ac meritis animæ suæ, quasi per causam instrumentalem ac merito- riæ, divina omnipotentia effective ac principaliter operante, juxta illud in Psal- mo : Benedictus Dominus Deus Israel, qui Ps. lxxi, 18. facit mirabilia solus. Noverat quippe hic Jairus, qualiter quarto Regum legatur ex IV Reg. XIII, contactu ossium Elisei quidam mortuus 21. suscitatus.

Et surgens Jesus, sequebatur eum, quia condoluit ei. Nam filia ista erat unica pro- Luc. viii, 42. les ejus, habuitque duodecim annos, ut legitur apud Lucam, sive cœpit nubilis esse. *Et discipuli ejus, id est Apostoli, imo et turba magna sequebatur in via hac Marc. v, 24.* Christum, ut dicit Marcus.

Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis. Et secundum Lucam, erogavit omnem substantiam suam in medicos, nec aliquid profuit ei : sive videtur incurabiliter ægra fuisse. *Accessit retro :* quia præ verecundia voluit D occulte facere quod fecit, præsertim quia secundum legem, fuit immunda ; *et tetigit Lev. xv, 25.* simbriam vestimenti ejus, videlicet infe- riorem vestis partem. Cur Christus sim-

briam in vestimento habuit, in sermone A intellectuali, atque per approbationis notitiam, *dixit*: *Confide, filia*, id est, firmiter spera te adepturam quod cupis, imo et plus, quia et mente ab omni peccato purgaberis; *fides tua te salvam fecit*, id est, merito fidei tuæ a me curari jam promereris, ita quod actio fidei fuit causa meritoria hujus curationis. *Et salva facta est mulier a sanguinis sui fluxu et culpis, ex illa hora*, id est, mox ut tetigit fimbriam vestis Christi. Christus equidem, eujus perfecta sunt opera, *Deut. xxxii, 4*.

B Postremo Lucas et Marcus plenius re- *Luc. viii, 45.*
citant signum istud, quia secundum eos, *Marc. 47;*
Christus post fimbriæ suæ contactum a *v., 30-33.*

*Dicebat enim intra se: Si tetigero tan-
tum vestimentum ejus, salva ero a san-
guinis hujus profluvio. In quo magnitudo
fidei ac devotionis hujus feminæ declara-
tur, quæ non solum per tactum manus,
sed etiam vestis Christi credidit omnem
infirmitatem, quamvis naturaliter incurabili-
lem, posse curari. Tantam etenim cre-
didiit Christo sanctitatem atque virtutem
inesse, ut diffunderetur per ejus vestem: C
quæ licet in se virtutem non haberet sa-
nandi, tamen in quantum fuit operimen-
tum corporis Christi, efficax fuit instru-
mentum miraculosæ curationis.*

At Jesus conversus, id est, retro adspiciens, et videns eam oculo corporali et

C Postremo Lucas et Marcus plenius re- *Luc. viii, 45.*
citant signum istud, quia secundum eos, *Marc. 47;*
Christus post fimbriæ suæ contactum a *v., 30-33.*

*Christus post fimbriæ suæ contactum a
femina ista interrogavit: Quis me tetigit?
Et Petro respondente: Praeceptor, turbæ
te comprimunt et affligunt, et tu dicis,
Quis me tetigit? Christus vero repetivit
et ait: Tetigit me aliquis; nam et ego
novi virtutem de me exisse. Quo dicto,
videns mulier quod factum suum non la-
tuit Salvatorem, venit et procidit coram
eo cum magno timore; atque coram eun-
ctis qui aderant, dixit quod fecit, et qua-
liter esset curata. Tuncque dixit Dominus
ei: « Confide, filia; fides tua te salvam
fecit. » — Hic finitur evangelium hodier-
num, secundum plerasque Ecclesias. De
suscitatione autem filiæ archisynagogi in
sermone dicetur tertio mox subsequente.*

SERMO SECUNDUS

DE MYSTICA SIGNIFICATIONE FEMINÆ A SANGUINIS FLUXU CURATÆ.

CONFIDE, filia; fides tua te salvam fecit. Matth. ix, 22.

Christus per totum Evangelium tres vir-
tutes videtur specialiter commendasse ac
docuisse, videlicet fidem, humilitatem et
caritatem. De fide etenim ait: Omnia pos-
sibilia sunt credenti; et rursus, Habete
fidem Dei; itemque Apostolis submergi-

D timentibus, Ubi est fides vestra? atque *Luc. viii, 25.*
ad Thomam apostolum, Beati qui non vi-
derunt et crediderunt. Sæpius quoque di-
xit: Fides tua te salvum fecit. Itaque fidem *Joann. xx,*
Christus tam multipliciter ac specialiter *29.*
commendavit: Primo, quoniam ipsa est *Matth. ix,*
omnium fundamentum virtutum, et sine *22; Marc.*
ea nihil est meritorium, nil Deo placitum *x, 52; Luc.*
vii, 50; etc.

Hebr. xi, 6. et acceptum, dicente Apostolo : Sine fide impossibile est Deo placere. Imo alibi plus *Rom. xiv, 23.* affirmare videtur, dicendo : Quidquid non est ex fide, peccatum est. Secundo, quoniam ipsa est lux et oculus mentis, ostendens homini ultimum finem, propter quem omnia debet peragere. Per fidem enim cognoscimus ea quae pertinent ad salutem, et quod ad aeternam felicitatem conditi sumus, quod item ob eam obtinendam universa pati et operari debemus, et praesertim ob Dei gloriam et honorem.

Is. xxii, 2. Hinc in Isaia habetur : Qui incredulus est, infideliter agit. *Habac. ii, 4.* Habacue quoque ait : Ecce qui incredulus est, non erit anima ejus recta in semetipso; justus autem in sua fide vivet. Tertio, quia per fidei actum Deum maxime honoramus, dum scilicet propter ipsius auctoritatem ac reverentiam subjecimus intellectum nostrum articulis fidei christianae, præbendo firmum assensum his quae per intellectum capi non valent, imo omnem rationem prorsus transcendunt. Unde secunda ad Corinthios

II Cor. x, 5. ait Apostolus : In captivitatem redigimus omnem intellectum in obsequium Christi. Quarto, quia per fidem alia dona impetrata-

Marc. xi, 23. mus a Deo, quum dicat Salvator : Qui cumque dixerit huic monti, Jacta te in mare, et non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit quia quodecumque dixerit, fiat,

Jacob. i, 6. fiet. Hinc et Jacobus ait : Postulet homo in fide, nihil hæsitans; qui autem hæsitaverit, similis est fluctui maris : non ergo aestimet homo ille, quod accipiat aliquid a Domino. Debemus ergo firmissimi atque certissimi esse in fide, sicut certissime scimus quod Deus qui fidei testis est, falsitatis confirmator et testis nequit existere.

Præterea de humilitate ait Salvator : *Matth. xviii, 3.* Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum; itemque, Discite a me, quia misericordia et humilis corde. Nam et ipsa humilitas secundum quasdam considerationes vocatur fundamentum virtutum, quia ad omnium gratiarum profectum disponit, et

A præsertim quia directe extirpat superbiam, omnium vitiorum originem. Hinc omnem superbiam nos oportet vitare, ut nec in cogitationibus propriis extollamur ut *Ecli. vi, 2.* tauri, nec in affectionibus nostris ut Lucifer, neque in verbis ut hi qui laudant et jactant se ipsos, neque in factis ut onageri in deserto, neque in vestimentis sicut pavones in suis pennis. Qui tamen dum pedum suorum deformitatem inspiciunt, exterrentur, abhorrent et clamant. Ita si quis ex consideratione excellentiae suæ in B donis naturæ aut gratiae vel in bonis Ecclesiæ seu fortunæ, velit extollere semet ipsum atque inaniter gloriari, quasi a Deo non sit cuncta sortitus, adspiciat suos pedes. Per pedes quippe, quae extrema et infima corporis sunt, intelligendæ sunt defectuositates, vitiositates, sordes et turpitudines hominis in corpore et in anima : quas si quis acute intueatur, se ipsum satis aspernari et humiliare non poterit. Humilitatem ergo jugiter amplectamur, simusque viles, fœdi ac miseri in propriis oculis, ita ut C omni adversitate arbitremur nos dignos, et ita propter adversa, injurias, irrisiones non indignemur, sed patientes perseveremus, et gratias Deo reddamus.

Insuper de caritate ait Salvator, ut Deum *Matth. xxii, 37-40.* toto corde amemus, et proximos nostros tanquam nos ipsos : In his (inquiens) duabus mandatis tota lex pendet et Prophetæ. Caritas enim Dei, est omnium virtutum regina, imperatrix, motrix, vita et forma, sine qua homo spiritualiter nihil est. Idcirco caritatem in omnibus et præ omnibus semper habere, conservare atque augere in nobis conemur, faciamusque *Ibid. vii, 12.* proximis nostris prout nobis fieri rationabiliter volumus.

Denique haec tres virtutes in femina ista sanguinis fluxum ferente possunt attendi. Nam fides ejus patet in hoc, quod ex contactu vestium Christi credit se ab incurabili morbo curandam; humilitas, quod retro silenter et verecunde accessit, quod item ad Christi cecidit pedes, omnem ei confitens veritatem; caritas, quod affe-

* Cf. t. IX, et uosissime Christum imitabatur *, atque A tur, jam quasi securam se arbitratur; atque innumerabilibus passionum motibus agitatur, et in desideriorum suorum profluviis perit, in cogitationum suarum tumultibus peccat. Sed homo virtuosus ac sapiens passiones suas refrenat, affectiones in ultimum ordinat finem, mentem suam in Deum recolligit, virtutibus solidatur: idecirco constans ac stabilis est. Unde in Proverbiis scribitur: *Justus quasi Prov. x. 25.*

p. 549 B', post suam ab eo curationem valde grata fuit ei, quia ut tactum est, ad perpetuam beneficii sibi collati memoriam, fieri fecit in horto suo imaginem Salvatoris stantem erecte cum fimbriis vestimenti, atque in ea Christum devotissime adoravit. Fecit quoque sui ipsius imaginem coram imagine Christi genibus flexis et manibus cancellatis. Et sicut in Ecclesiastica historia scribit Eusebius, juxta imaginem Salvatoris quædam herbæ crescebant, quæ quum prius nullius essent virtutis, postquam Christi fimbriam tetigerunt, tantæ virtutis effectæ sunt, quod omnes infirmitates curabant. Cassiodorus demum asserit in Historia tripartita, quod Julianus apostata inde removit imaginem Christi, ponens ibidem imaginem suam, quæ postea ictu fulminis est destructa.

Præterea, circa intellectum hujus quod Christus fimbrias tulit in veste, sciendum quia (ut communiter expositores testantur) Christus juxta consuetudinem Judæorum portavit vestimentum cum quatuor fimbriis. Nam et Deus præcepit per Moysen ut filii Israel facerent sibi fimbrias quatuor, per quatuor angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas, quas quum viderent, recordarentur omnium præceptorum Domini. Istud ad cærimonialia pertinebat præcepta: ideo Christus factus sub lege, id observavit, sicut et alia quædam legalia, usque ad tempus passionis, in quo cærimonialium legis præceptorum obligatio prorsus cessavit.

At vero, quamvis in hac muliere considerentur virtutes præfatæ, nihilo minus per eamdem ut sanguine fluentem, intelligi potest omnis peccatrix anima, vitiis concupiscentiisque subjecta. Talis etenim anima nunquam in rectæ rationis judicio permanet stabilis, nec virtutum robore solidatur, sed juxta Psalmistam, est tanquam pulvis quem projicit ventus a facie terræ. Sic anima talis de uno vitio ruit in aliud, de concupiscentia una in aliam. Nunc ridet, nunc mœret, nunc perterre-

A tur, jam quasi securam se arbitratur; atque innumerabilibus passionum motibus agitatur, et in desideriorum suorum profluviis perit, in cogitationum suarum tumultibus peccat. Sed homo virtuosus ac sapiens passiones suas refrenat, affectiones in ultimum ordinat finem, mentem suam in Deum recolligit, virtutibus solidatur: idecirco constans ac stabilis est. Unde in Proverbiis scribitur: *Justus quasi Prov. x. 25.*

B quoque legitur: *Homo sanctus in sapientia manet sicut sol; nam stultus sicut luna mutatur.* Eccl. xxvii, 12. Quemadmodum enim caro sustentatur per ossa, et ædificium domus per saxa et ligna, sic homo per sapientiam et virtutes spiritualiter consolidatur, fortificatur ac stabilitur. Siquidem per humilitatem consolidatur contra superbiæ ventum, per mansuetudinem contra iracundiæ impetum, per patientiam contra tristitiae dejectionem, per liberalitatem contra avaritiæ inquietationem, per castitatem contra concupiscentiarum impulsu[m], per sapientiam contra cogitationum tumultum, per confidentiam Dei contra timorem, per caritatem Dei et proximi contra omnem invidiam et rancorem. His ergo virtutum machinis et columnis, ac veræ sapientiæ radiis, studeamus quotidie animas nostras confortare, ædificare et custodire, ne a dæmonum tentamentis, a carnis illecebribus, a vanitatibus mundi vincamur.

C Porro qui adhuc vitiis subjacet et concupiscentiis fluit ac defluit, exemplo feminæ hujus Christum verecunde humiliterque accedat, propria ponderando flagitia, et de eorum turpitudine coram Altissimo valde verecundando; et dicat in corde suo: Si tetigero fimbriam vestimenti ejus, curabor a vitiis, hoc est, si Christi humilitatem fuero saltem aliqualiter imitatus, gratiore ab eo adspiciar et mundabor. Per fimbrias quoque vestis Christi, sacramenta ejus intelliguntur, sub quibus Christus ejusque gratia tegitur ac consistit. Oportet ergo sacramenta hæc tangere, et ex eis tan-

quam ex vasis medicinalibus purgationem, gratiam et virtutes haurire. Atque in primis oportet humiliter, vere et integre confiteri, sicque Eucharistiae sumere sacramentum, spiritualiter quidem quotidie, conjungendo se ei per fidem et caritatem (Augustino dicente, Crede, et manducasti), sacramentaliter vero simul et spiritualiter tempore opportuno, alia etiam sacramenta congruo loco et tempore apto, ut sic in omni virtute et gratia roboremur, et forti mulieri assimilemur. De qua Salomon *Prov. xxxi, 10, 17, 19, 26, 27, 30.* facit : Mulierem fortem quis inveniet ? Ac cinxit fortitudine lumbos suos ; manum suam misit ad fortia ; os suum aperuit sapientiae, et lex clementiae in lingua ejus ; panem otiosa non comedit ; mulier timens Dominum, ipsa laudabitur. Istae sunt proprietates et operationes bonae mulieris, quas etiam viri habere, sequi et conservare tenentur.

Dan. xiii. Talis fuit virtuosa ac venerabilis illa Susanna, uxor Joakim. Quae quum esset pulcherrima et fidelissima viro suo, imo quod majus est, devota ac timorata, atque in lego Moysis erudita, a duobus presbyteris iudicibus Israelitici populi concupiscebatur. Quumque eam in pomario viri sui solam deprehendissent, dixerunt : Ecce nullus nos videt, et in concupiscentia tui sumus ; quamobrem nostrae nunc acquiesce voluntati, alioqui dicemus contra te testimonium, quod juvenis unus concubuerit tecum. His auditis, ingemuit Susanna : Angustiae,

A inquiens, mihi sunt undique : si enim vobis consenseris, mortem promereor ; si non consenseris vobis, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere pravo incidere in manus vestras atque occidi, quam peccare in conspectu Dei. Exclamavit ergo Susanna ; exclamaverunt quoque contra eam presbyteri et judices illi. Accurreruntque famuli Susannae. Quibus dixerunt presbyteri, quod vidissent eam cum adolescente peccare ; et erubuerunt vehementer, quia Susanna semper honestae fuerat famae. Altero die, convocantes presbyteri populum Israel et Susannam, accusaverunt eam coram omnibus de adulterio. Et stabant cum ea vir ejus, et parentes sui ac filii, ceterique consanguinei ac amici, et flebant cuncti, imo et omnes qui eam noverunt. Nihilo minus populus credidit illis duobus presbyteris tanquam iudicibus. Susanna vero in coelum adspiciens, dixit : Deus aeternus, qui absconditorum es cognitor, tu scis quia falsum contra me testimonium protulerunt. Quumque ducetur ad mortem, Deus justus et sanctus revelavit veritatem Danieli prophetae ibi praesenti. Qui statim coram omnibus exclamavit : Falsum testimonium contra eam dixerunt. Stetitque populus. Daniel vero seorsum examinans illos duos presbyters, ex verbis eorum convictus eos, et coram omnibus probavit eos esse mentitos. Sicque liberata fuit Susanna, et judices illi mox interfici fuerunt.

SERMO TERTIUS

DE SPIRITALI SIGNIFICATIONE EORUM QUAE DE SUSCITATIONE FILIE
JAIRI SCRIPTA SUNT.

EGO occidam, et ego vivere faciam, percutiam, et ego sanabo, et non est qui de manu mea possit eruere. *Deut. xxxii, 39.* Hae sunt verba Dei omnipotentis.

DQuamvis itaque creaturis rationabilibus et irrationabilibus conveniat occidere, tamen soli Deo proprium est occidere et quod occisum seu mortuum est idem nu-

mero rursus vivificare. Unde et Christus Deum se esse demonstrans, filiam Jairi archisynagogi defunctam, non orando, sed imperando, repente ad libitum reduxit ad vitam, vere resuscitans eam. Quod qualiter factum sit, in evangelio hodierno non legitur; sed inchoatur in eo historia resuscitationis istius, atque in verbis post evangelium istud immediate sequentibus enarratur, et nunc breviter tangam.

Itaque, quum Christus mulieri quam a sanguinis fluxu curavit, dixisset, Confide, filia, fides tua te salvam fecit, et esset

Matth. ix. 22.

Marc. v. 35; in via ad domum Jairi archisynagogi, ve-
Luc. viii. 49. nerunt nuntii ad Jairum, dicentes: Mortua est filia tua; quid ultra vexas Magistrum? Putaverunt nuntii isti quod Christus mor- tuam suscitare non posset. Jesus autem

Marc. v. 36; audito hoc verbo, dixit patri puellæ, vide-
Luc. viii. 50.

licet Jairo, qui in Hebræo vocatur Jair: Noli timere; crede tantum, et salva erit, id est, a morte redibit ad vitam ac sanita-

Matth. ix. 23. tem. « Et quum venisset in domum » Jai-
ri, « et vidisset tibicines », id est quosdam

in domo sedentes et lugubre carmen ca-
nentes, ad provocandum compassionem et fletum in audientibus. Tales cantores seu cantatrices adducebantur olim, imo adhuc in quibusdam terris adducuntur in magna- rum funere personarum, ut suo cantu provocent audientes ad lacrimas. Nam juxta diversitatem symphoniæ seu notæ, can-
tus sive sonorum, diversæ generantur af- fectiones in audientium cordibus: hinc aliquæ melodiæ provocant ad audaciam, sicut in bellis; aliquæ ad lætitiam, sicut in nuptiis; quædam ad devotionem, quem-
admodum in divinis; quædam ad compas-
sionem et planetum, ut in funeribus. « Et

Ibid. 24. turbam tumultuantem », quia turba quæ fuit in domo Jairi, fecit sonum confusum et strepitum magnum, lamentando, lo-
quendo, et funeri necessaria præparando;
« dicebat » ad eos: « Recedite » et nolite flere; « non est puella mortua, sed dor-
mit. Et deridebant eum », scientes quod mortua esset. Ideo deriserunt Christum,

quoniam verba ejus non intellexerunt :

A non enim voluit Christus asserere, quod puella non esset mortua morte naturæ, sed quod quoad se non esset more aliorum defuncta, sed potius dormiens seu similis dormienti, utpote protinus resuscita- tanda ab ipso.

« Et quum ejecta esset turba » illa tu-
Matth. ix. 25.

multuans, id est de domo expulsa, quoniam ob suam incredulitatem et Christi derisi-
nem, indigna fuit interesse tanto miracu-
lo, « intravit » cubiculum, et non permisit

Marc. v. 37.

illue intrare secum quemquam, nisi Pe-
trum et Joannem et Jacobum fratrem ejus,
atque parentes puellæ. Hi tres Apostoli fuerunt præ ceteris Christo familiariiores : unde et passione instantे eos seorsum du-
Matth. xxvi. 37.

xit, et coram ipsis cœpit contristari, pa-
Luc. viii. 54.

vere ac tædere. Et tenens manum pu-
55.

ellæ, clamabat dicens : Puella, surge. Et

reversus est spiritus ejus, id est, anima
ejus a loco quo eam divina justitia con-
stituerat rediit, et corpori reunita est.

« Et surrexit puella » continuo, et ambu-
Matth. ix. 25.

lavavit; et jussit illi dare manducare. Sic-

Marc. v. 42.

Luc. viii. 55.

C que per ambulationem et manducationem patuit eam esse veraciter resuscitatam.

Et obstupuerunt parentes puellæ, stu-
pore maximo, præ admiratione tanti mira-
culi tam repente imperialiterque peracti;

quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat, id est, ne istud miraculum alicui notificarent. Hoc præcepit Salvator,

non quia putavit tantum miraculum de-
bere celari, sed ut nos humilitatem ama-
re, vanitatem vero et ostentationem vitare

doceret. Ideo, Christi exemplo laudem

D humanam jactantiamque spernamus. « Et

Matth. ix. 26.

exiit fama hæc », id est rumor hujus mi-
raculi, « in universam terram illam », id est per totam Galilæam, in qua contigit

istud. Quamvis equidem Christus præce-
pit parentibus puellæ atque Apostolis is-
tud non revelare, protinus tamen vulgatum

est a turba illa quæ Christum derisit, et

puellam fuisse defunctam cognovit.

Ista est historia resuscitationis hujus puel-
læ, ex tribus Evangelistis, puta Matthæo,

Luca et Marco, accepta. Superius quoque,

Cf. p. 467 D in sermone circa evangelium in dominica sextadecima, dictum est quid per tres mortuos a Christo resuscitatos spiritualiter designetur. Illo ergo omissio, de aliorum quæ in hujus miraculi historia dicta sunt, tropologico intellectu aliquid est dicendum.

Itaque per Jairum archisynagogum designatur quilibet prælatus Ecclesiæ : qui si filiam suam, hoc est congregationem seu plebem sibi commissam, agnoverit spiritualiter mortuam per peccata mortalia, aut morti tali jam proximam per dispositionem ad peccata letalia, statim cum omni sollicitudine et caritatis fervore ac-
Hebr. iv. 16. cedat ad thronum gratiæ Christi, et prostratus in terram, imploret auxilium gratiæ

Marc. v. 35. ejus. Si interea denuntietur prælato, Quia mortua est filia tua, id est, plebs tua seu persona aliqua tibi commissa, indurata est incorrigibilisque effecta, non desperet, nec Deum pro illius reformatione invocare desistat. Et tunc Christus pie exaudiet eum, atque subveniet.

Itaque per puellam hanc mortuam, intelligi potest quilibet homo mortali subiectus ac victus peccato. Primo, nam sicut puella est tenera ac fragilis creatura, non fortis in ratione neque in discretione prudentiæ, sed bono regimine refrenatione indigens, quia ex se faciliter decipi potest ac vinci ; sic omnis peccator qui in mortali est culpa, miserabiliter mollis ac debilis est, utpote cedens et acquiescens hostibus suæ salutis, et omni spirituali ac salutari sapientia carens, imo et indiscretissime agens, quia a suo Creatore, a fonte beatitudinis suæ, a summo, infinito et incomparabili bono cor suum avertit, nec divino neque angelico instinctui consentiens sive obtemperans, sed diabolicis suggestionibus et carnalibus vitiosisque motibus præbens assensum : quod utique summa exstat stultitia. Unde et omnis peccator recte stultus vocatur, quemadmodum dum ait Salvator : Omnis qui audit verba mea et non facit ea, similis erit viro stulto qui ædificavit domum suam supra arenam. Quemadmodum enim stultus est aedi-

ficator qui supra arenam ædificium suum fundat, sic fatui sunt omnes qui non obediunt Christi doctrinis, quoniam mentem suam non figunt in Deo, sed in rebus caducis, vanis ac deceptoris, de quibus Salomon loquitur : Vanitas vanitatum, et omnia vanitas. Idcirco in his decipiuntur, quia ad tempus prosperantur in talibus, et post in infernum labuntur, eo quod creature inanibus magis quam Creatori beatissimo inhæserunt. De quibus in Job habetur : Impii sublevati sunt confortatique *Job xxii, 7.*
B divitiis; dueunt in bonis dies suos, et in puncto ad infernum descendunt. Hinc Christus per fatuas virgines omnes ini-
Matth. xxv, 2 et seq. quo designat.

Insuper, sicut puella ob cordis sui mollietatem, inexperienced, imprudentiam ac fallibilitatem, bono eget regimine et refrenatione præcipua (quemadmodum in Ecclesiastico scriptum est : Filiæ tibi sunt? *Ecclesi. vii, 26.* serva corpus earum, et ne ostendas hilarem faciem tuam ad eas ; itemque, In filia non avertente se firma custodiam, ne inventa occasione abutatur se) ; sic impii et injusti maxime egent regimine sapientiali et refrenatione indesinenti, quatenus ad viam veritatis, ad tramites justitiae reducantur, nec libertati propriæ relinquuntur, sed per rigorem disciplinæ compescantur a malis, si aliter resipiscere nolint. Quemadmodum enim equus velox absque freno et rectore discurrens, se ipsum in aquas aut lacum præcipitat ; sic vitiosi ac intemorati, dum sibimetipsis relinquuntur, in profundum se ipsos præcipitant vitiorum,

C 13..
D 13..
D quoque in poenas projiciantur perpetuas inferorum. Hinc in Proverbiis scriptum est : Ubi non est gubernator, populus cor-
Prov. xi, 14. ruet. In talibus plane impletur quod Salomon protestatur : Est via quæ videtur homini bona, et novissima ejus ducunt ad mortem. Multi etenim diversis vitiis seducuntur et opera saluti contraria operantur, nec tamen credunt se deviare, nec increpantibus et informantibus acquiescent. Quum enim vitiosis affectionibus sint repleti et animo excæcati, perverse judicant *Ibid. xiv, 12.*

Is. v. 20.

et injuste : ideo contra suam salutem, ad honores, ad divitias, ad voluptates, ad vanam et frivola tendunt. De quibus Isaias ait : Væ qui dicunt bonum malum, et malum bonum, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras. Pro istis igitur incorrigibilibus est orandum, ut Christus eos suscitare dignetur, eos misericordissime præveniendo, intus tangendo, illuminando ac inflammando.

Denique, sicut puella in lectulo jacuit mortua, vestibus cooperta ; ita peccator in propriis vanitatibus et cogitationum atque affectionum suarum mollitie, quasi in lectulo miseræ mentis, spiritualiter mortuus jacet, pravis operibus quasi vestibus copertus. Quemadmodum ergo Christus pueram defunctam accessit, et clamando locutus est, Puella, surge, deditque ei manum et eam erexit ; ita prælatus seu prædicator, aut quicumque spiritualis amator, peccatorem sic mortuum debet accedere, et cum clamore, id est mentis fervore, eum hortari, informare et increpare, manum quoque ei porrigere, id est bonis exemplis et orationum suffragio eum ad emendationem juvare.

Legitur tertio Regum, quod quum sanctus Elias hospitaretur apud viduam pauorem unicum filium habentem, obiit filius ille ; Elias vero Deum rogando et super

A puerum mortuum incumbendo, tandem obtinuit quod rogavit, et puerum suscitavit. Similiter Eliseus filium susceptricis suæ IV Reg. iv, 33-35. suscitavit a mortuis, septies super puerum mortuum incumbendo, et ejus corpuseculum calefaciendo. Christus vero solo imperio puellam hanc suscitavit. Multi quoque viri sanctissimi in novo Testamento mortuos facillime suscitaverunt. Legitur enim in Vitaspatrum, quod dum quidam vir cum filio suo juvenculo iret ad visitandum abbatem Sisoim, puer ille in iter obiit. Pater vero ipsius timens quod abbas Sisois ex humilitate abnueret puerum suscitare, apprehendit puerum defunctum in ulnis suis, ingrediensque cellam senis, posuit puerum ante pedes illius, quasi veniam postulantem. Tandem abbas Sisois putans puerum ex humilitate in prostratione tam diu jacere, dixit : Surge. Statimque puer surrexit a mortuis. Quo viso, pater pueri obstupuit vehementer. Fuit quoque alius magnus eremita, cuius discipulus in re quadam excessit. Et commotus eremita, dixit discipulo : Vade et morere. Moxque discipulus ruit et exspiravit. Quo viso, dolens de hoc eremita dixit : Domine Jesu Christe, precor, suscita illum, et amplius ita non loquar. Protinus ergo discipulus ille surrexit. Ecce quanta facit Altissimus pro suis amicis viris sanctissimis.

AD RELIGIOSOS

SERMO QUARTUS

PRÆLATI QUOMODO PRO SIBI SUBJECTIS ORARE CURAMQUE GERERE DEBEANT.

TIMELE AMINI agnitione voluntatis Dei, in omni sapientia et intellectu spirituali. Coloss. I, 9.

Matth. xii. 34. Sicut ait Salvator, Ex abundantia cordis os loquitur. Idecirco ex mente sapientia et

D caritate repleta ac redundante, profluunt verba vere sententiosa atque ignita : quod in præsenti epistola facile est pensare. Si quidem in ejus exordio, Vas electionis, divinissimus Paulus, ad tertium cœlum ra-

II Cor. xii, 2.

ptus, indeque rediens, compendiosissime docuit quid ad prælatos, quid item spectet *Coloss. i, 9.* ad subditos: Non cessamus (inquiens) orantes et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis Dei. Quibus verbis docemur, quod ad prælatos pertineat pro sibi commissis incessabiliter deprecari. Ad quod primo tenentur ex debito sui officii, deinde ex paterna et præcipua caritate qua illos tenentur diligere, tertio ex consideratione insufficientiae propriæ. Quum enim ex propriis viribus nequaquam sufficient gubernare se ipsos, nec quidpiam meritorie cogitare, loqui aut operari, multo minus ex se ipsis sufficiunt alios regere et salvare. Nec prælatorum instructio valet audientes convertere, nisi intus operetur unctio Spiritus Sancti, qui audientium mentes dignetur illuminare atque afficere. Ideo dicit Gregorius: Incassum foris laborat vox prædicantis, nisi intus adsit unctio Spiritus Sancti docentis. Indigent ergo prælati instantissime ac affectuosissime pro sibi creditis exorare, quatenus misericordissimus Spiritus Sanctus eos dignetur intus gratiore prævenire, purgare, et ad intelligendum salubriter quæ eis dicuntur, movere ac illustrare. Orent ergo prælati pro lapsis ut resurgent, pro stantibus ut proficiant, pro omnibus ut salventur; et quos viderint magis pusillos, magis defectuosos ac gravius periclitantes, pro illis instantius ac lacrimosius deprecetur; et ubi plus deficit humanum auxilium, ferventius requiratur divinum.

Deinceps ex prætactis verbis docetur quid præsidentes pro subditis debeant exorare, hoc scilicet ut subditi impleantur agnitione voluntatis Dei, hoc est divinorum præceptorum et evangelicorum consiliorum, et eorum quæ amplius placent Deo: ut divina præcepta non informi et nuda notitia, sed formata ac practica noscant scientia, eadem fortiter exsequendo. In multis autem agnoscimus, saltem nuda cogitatione, quid velit Dominus Deus noster, quid consuluit, quid præcepit, quid requirat a nobis: et in talibus scimus

A quid orandum sit nobis, videlicet ut Deus præstet nobis caritatem, humilitatem, patientiam, ceterasque virtutes, ac divina implere præcepta, et digne conversari vocatione qua sumus vocati. In aliis vero ^{Ephes. iv,} ignoramus quid magis nostræ saluti expeditat, et quid amplius placeat Deo ac magis pro ejus consistat honore, ut sunt ea quæ in se indifferentia sunt, et in utramque partem vergere possunt: ut sunt corporis infirmitates, damna rerum, mutationes locorum, et alia exercitia quædam, in quibus homo frequenter decipitur, ea optando quæ suæ adversantur saluti, quum tamen potius opinetur ea sibi esse proficia. In talibus ergo maxime indigemus illustratione divina, ut impleamur agnitione voluntatis Dei in illis, nec decipiatur. Unde quamdiu in talibus sumus ambigui, non debemus determinate et absolute ea appetere, sed cum quadam conditione, ut pote dummodo sint pro Dei honore et nostra salute. Hinc Sapiens ait: Quis hominem poterit scire consilium Dei, aut quis ^{Sap. ix, 13,} poterit cogitare quid velit Deus? Et sensum tuum, Domine, quis sciет, nisi tu deridis sapientiam, et miseris spiritum tuum de cœlis?

B Insuper, ex eisdem verbis docemur quid ad subditos pertineat, scire videlicet ea quæ eorum vocationem et statum concernunt, qualiter debeant obsequi Deo, reluctari dæmonibus, vitia superare. Discamus ergo et nos, atque assidue advertamus, ad quæ ex nostra vocatione et professione adstringamur, nec in supervacuis et impertinentibus occupemur, sed juxta doctrinam Apostoli, in omni opere bono ^{Coloss. i,} fructificemus, quemadmodum jubet Salvator: Thesaurizate vobis thesauros in ^{10.} *Matth. vi,* cœlo.

C D Insuper Deo Patri totis regratiemur præcordiis, quia de potestate nos eripuit tenebrarum, hoc est, de tenebris sæculi et vitiis quibus ibi involuti eramus eduxit nos, ita ut dicere cum Psalmista valeat omnis religiosus vere devotus et Deo gratus: Protexisti me a conventu malignantium, a ^{Coloss. 1, 12, 13.} *Ps. cxiii, 3.*

multitudine operantium iniquitatem. Et A transtulit nos in regnum Filii sui dilecti, id est, ad sacram religionem monasticam nos perduxit, in qua Christus per gratiam habitat specialem. In quo regno soli Christo militare debemus, et prorsus spiritualiter conversari; et carnem nostram non carnaliter, sed spiritualiter adamare, ea exhibendo eidem quæ ad æternam suam glorificationem proficiunt ei; nec quidquam admittere quo nostræ salutis adversarii delectantur. Consideremus acute quam infatigabiliter milites stipendiarii suo regi fideles, insidentur ac reluctantur hostibus regni regis ac domini sui : sic et

1 Tim. i. 17. nos, si Deo omnipotenti, regi sæculorum immortali, invisibili, vere fideles existimus, si ipsum sincere diligimus, universis æmulis sui honoris ac nostræ salvationis, dæmonibus, concupiscentiis carnis, vanitatibus mundi et omni iniquitati, omni industria ac virtute cum incessabili Dei invocatione repugnemus et insidiemur. Et sicut pugnantissimi atque fortissimi principes

adversarios suos terram suam ingredi non

permittunt, sed extra fines suos eis occur-

Ephes. iv. 27. runt; ita et nos nequaquam demus locum diabolo, imo ejus suggestionibus statim in principio renitamus, negemus consensum, divini distinctionem judicii, amarissimam mortem Christi, inferorum supplicia, cœlestis palatii gaudia, mortis appropinquationem, amaritudinem et discrimen assidue recordemur : imo, quod maxime spectat ad nos, ex sincerissimo Dei amore odiamus ac evitemus omne quod displicet ei, et diligamus ac prosequamur omne quod complacet ipsi.

Refert Climacus dicens : Fuit in monte hoc Sinai Stephanus quidam solitarius et tranquillam diligens vitam, ac multis tem-

A poribus in conversatione monastica exercitatus, jejunis maxime et lacrimis adoratus, ac aliis plurimis exuberantibus bonis repletus. Qui majoris perfectionis desiderio abiens, anachoreticam alibi duxit vitam, arduissimam et nimis angustam, quia et locus in quo degebat, omni humano carebat solatio, et quasi inaccessibilis fuit. Qui circa finem vitæ suæ ad propriam rediit cellam. In qua tandem ægrotans, ante unum sui obitus diem in ecstasi mentis factus, apertis oculis adspectit ad dexteram sui lectuli et sinistram, et quasi ad reddendam rationem a quibusdam exactus, cunetis qui aderant auditibus, dixit interdum sic : Utique verum est, sed confessus sum, et tanto tempore jejunavi pro isto ; interdum sic, Nequam, sed mentimini. Quandoque sic dixit : Istud feci, sed deploravi, et Domino ministravi; quandoque sic, False me accusatis. Aliquando autem dixit : Ita est, nec valeo respondere, sed in Deo est misericordia. Et erat terribile et horrendum exactæ rationis executorialium. Ecce anachoreta qui circa quadraginta annos monachus fuit, et donum lacrimarum habebat, ad quasdam offendentes sibi objectas dixit, Ad hoc nihil dicere possum nec habeo : qui tamen in deserto adhuc habitans, leopardum ad se venientem pascebatur. Et tamen hic talis et tantus sub hac exactione discedens a corpore, manifestum indicium non reliquit quæ fuerit finalis ejus sententia. Quid ergo fiet de nobis tam defectuosis atque fragilissimis, tam remisso D viventibus, toties omni die peccantibus ? Non aliud restat, nisi ut vehementer formidemus, nosque quotidie fortiter emendemus, in omni custodia, pœnitentia et profectu perseverantes.

SERMO QUINTUS

QUOMODO RELIGIOSI FIMBRIAM JESU TANGERE DEBEANT, SANCTISSIMÆ
VITÆ EJUS VIRTUTES ÆMULANDO.

DICEBAT intra se : *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti ejus, salvero.* Matth. ix, 21.

Per vestimentum, spiritualiter intelligitur virtus seu gratia Dei, qua anima decoratur, et contra tentationum ac vitiorum fervorem, contra pigritiæ frigus, contra intemperiem passionum munitur atque defenditur. Unde et legitur : *Induit me Dominus minus vestimento salutis.* Et caritas vestis nuptialis vocatur. Porro per fimbriam, quæ est quædam vestimenti extremitas, infimus gradus virtutis seu caritatis, seu minima ejus operatio, designatur.

Christo autem qui gratiam non ad mensuram accepit, nullus in caritate, virtute et gratia potest æquari. Nihilo minus tenemur ejus vestigia sequi, hoc est ejus virtutibus assimilari seu eas sectari, et conversationi ipsius nos saltem aliqualiter conformare, quemadmodum scriptum est :

Qui se dicit in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. Propter quod dixit : *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis ; itemque : Ego sum (inquit) via, veritas et vita ; nemo venit ad Patrem, nisi per me.*

Dicat ergo et quilibet nostrum : *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti Christi, salvus ero, hoc est, si Salvatoris caritatem ceterasque virtutes et operationes sanctas saltem pro aliquantula ac modica fuero parte secutus, salvabor.* Ipse equidem perfectam et summam habuit caritatem, secundum quod protestatur : *Majorem hac caritatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et tamen ipse majorem habuisse videtur, quia pro inimieis suis, imo pro interfectori-

A bus suis crudelissimis sustinuit mortem, quorum multi pretio sanguinis sui ac suæ merito passionis exstant salvati. De quibus et passione sua imminentे disseruit : *Quum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum.* Hinc ait Apóstolus : *Commendat caritatem suam in nobis Deus, quoniam quum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Verum hi secundum prædestinationem æternam fuerunt amici. Nihilo minus pro inimicis et reprobis passus est Filius Dei, B qui universum salvavit genus humanum, et pro omnibus mori dignatus est et satisfecit quantum ad sufficientiam, quamvis in solis electis fructum sortiatur finalem meritum suæ passionis, ceteris obicem fructificationis hujus ponentibus.

Deinceps hanc Christi perfectissimam caritatem, secundum aliquem gradum sequi tenemur (secundum quod protestatur : *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexi vos*) : quia non solum amicos, sed inimicos quoque tene- C mur diligere, et unumquemque proximum seu viatorem magis quam proprium corpus seu corporalem vitam amare. Ideo casu se offerente, pro talium unoquoque animam seu vitam nostram corporalem ponere obligamur, prout in prima sua Canonica ait Joannes apostolus : *In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille, videlicet Christus, qui est verus Deus et vita æterna, pro nobis animam suam posuit ; et nos debemus pro fratribus animas ponere.* Attamen si quis pro proximo suo D etiam inimico animam suam ponat, id est, mortem sponte sustineat, ut illum a peccato aut quovis periculo eruat, needum

Ies. lxii, 10.
Matth. xxii, 11.

Joann. iii, 34.

Joann. ii, 6.
Joann. xiii, 15.

Ibid. xiv, 6.

Ibid. xv, 13.

Joann. viii,
28.

Rom. v, 8, 9.

Joann. xv,
12.

Matth. v,
44.

Joann. iii,
16; v, 20.

adæquatus est Christo, nec caritas ejus caritati Christi par exstat, quia et propter proprium facit hoc præmium, nec in remissionem peccatorum alienorum sanguinem fundit suum. Talis tamen multum propinquaret perfectissimæ caritati Dei Domini Jesu Christi.

Præterea, quamvis non ad semper tenemur caritatem Christi tam perfecte setari, nihilo minus necessarium nobis est ad salutem ut fimbriam ejus tangamus, eam saltem aliqualiter imitando, ita ut propter Deum æquanimitate patiamur adversa, et injuriantibus ignoscamus, pro persecutoribus nostris oremus, bona pro malis reddamus, sicque proximorum cooperemur saluti. Quæ cuncta quum ita se habeant, qualis illorum est caritas qui proximis et fratribus suis negant rem parvam, modicam opem, parvum obsequium, concessionem et usum rerum exteriorum? qui facile offenduntur, irascuntur, et magnam aversionem displicantiamque concipiunt, ita ut proximum suum vix queant tranquille adspicere, sinceriter cogitare, et cupiant malum pro malo rependere? Sed quoniam omnes blandimur persuademusque nobis quod utique fratres nostros spiritualiter diligamus, ut valeamus agnoscere an vere sit ita, attendamus quod Climacus ait: Si caritatem tuam circa fratrem vis experiri, vide an dum illum forte adspiceris contristatum, turbatum aut lapsum, toto condoleas corde, et quasi super te ipsum lacrimas fundas, et illum pro posse relevare coneris. Nunc ergo attendant qualiter suos diligent fratres, qui dum eos contra superiorem aut alium viderint conturbari, tristari, aut altercari, seu discordare, non dolent, non plorant, sed potius rident et complacentiam habent iniquam, aut unam adjuvant partem, et augent turbationem. Isti non cooperantur, sed adversantur proximorum saluti.

Si itaque volunt salvari, fimbriam caritatis Christi tangere studeant, discordantes pacifcent, de adversariorum tristentur ruina, omnium deplorent peccata, orando,

A hortando, exemplariter conversando, bonum nomen habendo; et omni modo sibi possibili proximis cooperentur ad gratiam et salutem, juxta apostolicam illam doctrinam: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei; itemque, Quæ pacis sunt, sectemur, et quæ ædificatio-^{Galat. vi.} ^{10.} nis sunt, in invicem custodiamus. Siquidem vœ homini per quem scandalum venit. Et qui inter plurimos conversatur, aut cum ingenti fructu ac merito habet B se exemplariter et devote, aut cum gravi periculo et peccato scandalose atque remissee. Vœ illi qui sua dissolutione, loquacitate, levitate, carnalitate, ira, impatientia, inquietudine alios trahit ad culpam, ad inquietationem, ad devotionis ac profectus obstacula, qui sua perversitate alterius alacritatem, tranquillitatem, puritatem conturbat, et Spiritum Sanctum habitantem in eis quasi contristat. Nempe si unum scandalizare pusillum tam impium est, ut dicat infallibilis Judex, Qui ^{Ibid. 6.} scandalizaverit unum de pusillis istis, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris: quam enorme et damnabile est plurimos scandalizare, et totum inquietare conventum, aut etiam præsidentem offendere et gravare? Vœ eis qui sua animositate et cervicosa responsione, aut certe acedia, aut alia qualibet passione irrefrenata, ad consimilia mala quempiam trahunt, qui ad remissius vivendum alliciunt, quorum exemplo alii fiunt audaces, sibi placentes, inobedientes, carnales et dissoluti, non timorati, sobrii, humiles et subjecti. Hinc seniores in religione maxime obligantur juniores ædificare, atque totius obedientiae, humilitatis, maturitatis et dilectionis eis præbere exempla: quod si contrarium egerint, vœ eis in æternum.

Insuper nobis religiosis præcipue est necesse ut fimbriam humilitatis Christi tangamus. Nam suæ humilitatis verticem seu perfectionem nullus tangere potest mortalium, nec pura aliqua creatura. Ipse

^{Rom. xiv.}

^{Matth. xviii. 7.}

^{Ibid. 6.}

Philipp. ii., etenim quum in forma Dei esset, ex-
6, 7. inanivit se ipsum usque ad servilis for-

Apoc. xix., mæ susceptionem. Quumque Rex regum
16. et Dominus esset universorum, in tam
profundissima humilitate conversari ele-
git in sæculo isto, quod rudes, pauperes
atque ignobiles congregans sibi discipu-

Luc. xxii., los, in medio eorum fuit tanquam mini-
27. strans, et frequenter servivit eisdem, tan-

Joann. xiii., dem curvatis genibus lavans ac tergens
4 et seq. pedes eorum. Quum igitur non sit servus

Ibid. 16. major domino suo, imo quum Domino isto
sit omnis servus omnisque homo, omnis B
demum creatura, quamvis angelica, in in-
finitum inferior : quæ est ista excæatio,
perversitas, obduratio nostra, quod per ca-
ritatem servire invicem renuimus, quod

Rom. xii., mutuo quasi superiores venerari negligi-
10. mus, quod honore invicem non præveni-
mus, quod unus contra alium inflatur,
quod unus alterum aspernatur, quod homo
homini dominari appetit et præesse, quod
in hoc sæculo volumus reputari aut ali-
quid apparere ? Abjiciamus insanias istas,
et unusquisque ceteris cunctis se ipsum C

A ex corde humiliet, subdat et multo reputet
viliorem.

Postremo, fimbriam obedientiæ Christi
tangere valde necessarium nobis est re-
ligiosis, voto obedientiæ circumseptis. In-
tueamur igitur incessanter Sanctum San-
ctorum, unigenitum Dei Filium, cui a
Patre data est omnis potestas in cœlo et Matth.
in terra, factum obedientem Patri æterno xxviii, 18.
usque ad crucis ignominiosissimam ac 8.
acerbissimam mortem, atque in termino
vitæ, in mortis articulo prolocutum : Pa-
ter, in manus tuas commendo spiritum 46; Ps. xxx,
meum. Quid ergo nos servulos, nos viles
vermiculos, nos defectuositate et omni fra-
gilitate repletos, operari oportet, nisi Deo
et ejus vicariis, sicut promisimus, in om-
nibus caritative atque humiliter obedire,
in eorum manus nostras animas commen-
dare, in observantiis Ordinis esse ferventes,
in omni Dei obsequio diligentes, aliarum
quoque virtutum Christi fimbrias tangere,
opera imitari ? Simus in omnibus patien-
tes, sobrii, mansueti, constantes, timorati,
devoti et custoditi.

SERMO SEXTUS

DE INSTABILITATE MENTIS HUMANÆ, ET CONTRA FLUXIBILITATEM COGITATIONUM.

SALVA facta est mulier ex illa hora.
Matth. ix, 22.

Per eamdem rem, secundum diversas D
proprietates in ipsa exsistentes, diversa si-
gnificantur. Itaque per mulierem evange-
licam istam, in quantum fidei magnitudine
viguit, humilitate, caritate, devotione, con-
stantia, gratitudine, patientia, ceterisque
virtutibus gratiose resplenduit, potest in-
telligi omnis religiosa persona vere devota
et virtuosa, quæ nihilo minus fluxum san-
guinis patitur, id est cogitationum proflu-
via, affectionum instabilimenta, motus et
alternationes varias passionum, aut etiam

stimulos concupiscentiarum. Et istud est
omni homini vere devoto, vere spirituali
D atque proficere cupienti, assidua quædam
afflictio, mœror ac tedium, quod tanta est
instabilitas suæ mentis, tam frequens et
diurna a Deo distractio etiam in divinis,
ubi cum præcipua puritate, reverentia ac
stabilitate vacare oportet Deo. Hic quoque
est ei labor jugis ac singularis, ut quotidie
ab hac calamitate et evagatione mentis
magis ac magis eruatur ac præservetur,
atque in Deo plus stabiliatur, præsertim
tempore orationis, meditationis, psalmodiæ
et celebrationis. Propter quod ait Aposto-

Hebr. xiii, lus : Optimum est gratia stabiliri cor; et ^{9.} *I Cor. xv,* rursus, Stabiles (inquit) et immobiles es-
tote, abundantes in opere Domini semper.
^{58.}

Porro, ut gratiam hanc stabilitonis in Deo obtineamus, oportet nos ire post Christum et ejus vestigia sequi, ac fimbriam vestimenti sui contingere, ut scilicet ejus documenta et opera, virtutes et dona consideremus et nostris imprimamus memoriis, ac jugiter exerceamur et occupemur in illis, speculando quæ, quanta et qualia pro nostra fecit ac toleravit salute, quæ documenta, quæ consilia, quæ præcepta contulit nobis, qualiter in omni nos virtute præcessit, et nos ipsum imitari præcepit. Si ista solerter et assidue intueamur et reminiscamur, excluduntur de cordibus nostris stultæ et frivolæ cogitationes, phantasticæ imaginationes, inordinatæ affectiones, otiositates et dissolutiones, nec delecat cum hominibus fabulari, et tempus infructuose expendere, iræ et contentionibus deservire.

Denique Christus secundum naturam assumptam, quantum ad supremas animæ suæ vires, fuit incessabiliter Divinitati per actualem contemplationem et ardentissimam dilectionem intentus; nec unquam ad momentum ex quacumque occupatione exteriori aut somno impediabatur mens ejus ab actuali Divinitatis intuitu ac amore. Et quamvis ad hanc Christi perfecti-
^{Sap. ix, 15.} nem nemo in vita hac queat pertingere, quoniam deprimit terrena inhabitatio men-
tem; nihilo minus fimbriam vestimenti ejus oportet nos tangere, hoc est ad mentis in Deo stabilitonem conari, ad actua-
lem Dei intuitum adspirare, ad contemplationem quotidie magis sinceram, amorosam ac stabilem intendere. Et hic jugiter esse debet noster affectus, noster labor, nostra intentio, ut quantum in vita hac fieri pos-
test, simus semper actualiter Deo intenti, sine evagatione et labe ac inquietudine animi, quatenus quum a Deo aversos et evagantes nos ipsos senserimus, doleamus, atque ad ipsum reducere mentis nostræ oculum non tardemus. De hoc abbas Moy-

A ses dixit : Deo et contemplationi ejus jugiter et sine interruptione inhærere, et ei inseparabiliter copulari impossibile est homini ista carnis fragilitate circumdato; sed oportet nos scire ubi mentis nostræ intentionem debeamus habere defixam, atque ad quam destinationem sive ad quod propositum semper animæ nostræ revocemus intuitum. Quam quum obtainuerit mens, gaudeat, et a qua distractam se doleat ac suspirat; totiesque a summo bono se sentiat recedisse, quoties se ab ejus B intuitu deprehenderit separatam, fornicationem judicans vel momentaneum a Christi speculatione discessum, a quo dum deviaverit paululum noster intuitus, rurus ad eum cordis oculos retorquentes velut rectissima linea ad ipsum mentis aciem revocemus.

Porro, sicut mentem cogitationibus non interpolari impossibile est, ita quod cogitationum ortus non est omnimode in nostra potestate; ita in nostra potestate est cogitationes recipere, approbare, reprobare, abjecere: quemadmodum molendinum incidentibus aquis non potest a suo motu quiescere, sed in molendinarii est potestate quid molat, videlicet triticum aut hordeum, sive zizania. Quum itaque totus noster profectus quotidianus sit, a cogitationum inutilium et evagationum atque illicitorum desideriorum profluvio omni die magis ac magis purgari, in sapientia et caritate constabiliri, in actuali Dei contemplatione ac fervida dilectione firmari, conemur indesinenter ad ista; atque ad ea adipiscenda a Domino referamus cetera exercitia nostra, utpote vigilias, abstinentias, disciplinas, labores, studium Scripturarum. Et quia nequaquam viribus nostris ad ea obtainenda sufficimus, Deum instanter et affectuose rogemus, ut nostram in hac parte juvet infirmitatem, et corda nostra in se confirmare dignetur, augendo semper in nobis gratiam, sapientiam et virtutes. Id quoque quod in nobis est, faciamus fideliter, custodiendo ac refrenando sensus nostros exteriores et interiores,

loquacitates, levitates et ceteras peccandi occasiones, immoderantiam cibi et potus ac somni, et omnem cordis torporem ac otiositatem; nec longe a spiritualibus studiis recedamus. In ipsis demum exterioribus occupationibus assuescamus mentem sæpe ad Deum erigere per meditationes et orationes ferventes, saltem breves, ac plurimas. Ex multis etenim actibus consuetudo generatur seu habitus, qui est tanquam altera natura, facitque hominem prompte ac delectabiliter operantem.

Amplius, sicut homines prorsus mundani, diversarum rerum quas vitiouse amant, speciebus, phantasiis, memoriis ita repleti et occupati sunt, ut rarissime cogitent quæ sunt Dei, sed de una cogitatione et affectione immunda ac prava labuntur ad aliam; ita vere religiosus implere non cessen cor suum cognitionibus divinorum, memoriis rerum salubrium, intelligentia Scripturarum, sollicitudine spirituali, affectione cœlesti, occupationibus exercitorum sanctorum, præsertim dominicæ passionis memoria, ut nunc meditetur de morte,

A nunc de pœnis inferni, nunc de districtione divini judicii, jam de beneficiis Dei, modo de beatitudine regni, de vita quoque Sanctorum, de passionibus martyrum, modo de his quæ Deus ab ipso requirit, et ad quæ tenetur, et qualiter coram Deo se habeat, quantum proficiat sive deficiat: quatenus si semper Deo directe intenti esse non possumus, saltem illicitas cogitationes quantum fieri valet vitemus, atque de una bona cogitatione et salubri occupatione ad aliam bonam et salubrem cadamus, sieque in cordis latitudine coram Altissimo ambulemus. Istud sit indesinenter exercitium nostrum, labor et studium, quamdiu in vita ista subsistimus. Et certe si ad modicum tempus ita egerimus, magnum plane sentiemus profectum, atque quotidie ampliorem mentis alacritatem, dulcedinem, firmitatem, et experiemur verum esse quod ait Scriptura: *Justus quasi fundamentum æternum;* *Prov. x, 25.* itemque, *Homo sanctus in sapientia manet ut sol.* *Ad laudem et gloriam Omnipotens.* *Ecli. xxvii, 12.*

DOMINICA XXV POST TRINITATEM

ENARRATIO IN LECTIENM LOCO EPISTOLÆ

ECCE DIES VENIUNT. Jer. xxiii, 5-8.

QUONIAM dominica ista proxima est *A* dominicæ Adventus Christi, idcirco nunc legitur loco epistolæ, lectio ista prophætica apud Jeremiam scripta, quia in verbis lectionis istius, Christi adventus prophetatus legitur, divinitusque promissus est. Ait itaque sanctificatus in utero Jeremias propheta : *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo*, id est, in terra concipi generarique faciam, *David gerumen justum*, id est Christum, qui secundum naturam humanam, de semine David regis natus est ex Virgine gloria, secun-
Rom. i, 3. dum illud ad Romanos : Factus est ex semine David secundum carnem. Idcirco vocatur justum germen, id est sanctus filius, regis David. Unde ad Virginem sanctam
Luc. i, 32. angelus dixit : Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus. Et recte Christus vocatus est justum germen, de quo Gabriel
Ibid. 35. dixit Mariæ : Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei. De quo etiam apud
Is. lxxii, 9. Isaiam legitur : Iniquitatem non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Unde Stephanus primicerius martyrum ait obsti-
Act. viii, 51. natis Judæis : Dura cervice, patres vestri occiderunt eos qui annuntiaverunt de adventu Justi, eujus vos proditores et homicidæ fuistis. De his diebus scribit ad
Galat. iv, 4. Galatas Apostolus : Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum. Et de
Is. iv, 2. germine isto scriptum est in Isaia : In die illa, videlicet tempore evangelicæ legis, erit germen Domini in magnificencia et gloria, et fructus terræ sublimis.

A Et regnabit Rex, hoc est, Christus per fidem, caritatem et gratiam spiritualiter regnabit in corde credentium qui ei deserviunt. Per prælatos quoque et vicarios suos præest fidelibus. Sieque ab exordio primitivæ Ecclesiæ, regnavit in Ecclesia militanti, et nunc regnat in Ecclesia triumphanti. Imo Christus secundum suam naturam assumptam, prælatus est omnibus creaturis, quemadmodum contestatur : Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra. Alibi quoque dicitur : Pater dili-
Matth. xxviii, 18.
Joann. iii, 35.
B git Filium, et omnia dedit in manu ejus. Hinc Gabriel dixit Mariæ : Dabit illi Do-
Luc. i, 32. minus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis. Quod et ab Isaia
Is. ix, 6, 7. apertissime est prædictum. De quo etiam apud eumdem legitur prophetatum : Do-
Ibid. xxxiii, 22. minus judex noster, Dominus legifer no-
ster, Dominus rex noster, ipse veniet et salvabit nos. Denique Christo secundum utramque suam naturam competit esse regem : quia ut Deus, est rex per incre-
C tam auctoritatem ; et ut homo, per concessam in tempore potestatem. *Et sapiens erit* : quia in quantum Deus, sapiens est sapientia increata et infinita, imo essentialiter est ipsa Sapientia. Unde Apostolus Christum Dei virtutem et Dei sapientiam
1 Cor. i, 24. nominat. Sapientia namque appropriatur Filio, quemadmodum ars, veritas et exemplar, quia procedit a Patre per intellectum. Porro secundum naturam humanam, sapiens est sapientia creata infusa, quæ

in Christo multiplex assignatur, sicut in A fecit justitiam, hoc est opera virtuosa, ju-
Cf. t. XXIX, expositione evangelii in dominica secunda
p. 159 A et s. post Nativitatem ostensum est.

Et faciet judicium et justitiam in ter-

ra. In Evangelio asserit Christus, Ego non
15. *Ibid. iii, 17.* judico quemquam; et iterum, Non misit
 Deus Filium suum ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum: quo-
 modo ergo Christus in primo suo adventu fecit judicium? Et respondendum, quod duplex est judicium, videlicet discretio-
 nis, quod ad prudentiam atque justitiam pertinet, quo inter bonum et malum, inter verum et falsum discernitur: et hoc Christus in primo suo adventu perfectissime fecit, bonos laudando, impios increpando ac detestando, virtutes docendo, vitia prohibendo, sicut in Evangelio scribitur; quosdam etiam occulto judicio ad fidem et gratiam misericorditer deducendo, alias juste derelinquendo. Sicque inter prædestinatos et præscitos discrevit: propterea *Ibid. xi, 31.* ait, Nunc judicium est mundi. Aliud est judicium discussionis et remunerationis, quod particulariter fit in mortibus singulorum, et universaliter fiet in fine sæculorum: cuius judicii exsecutio spectat ad Christum secundum naturam assumptam. Judiciariam namque potestatem et ejus exsecutionem seu sententiaë prolationem meruit Christus sua humilatione ac passione: quanquam et aliunde sibi competenter, utpote ratione hypostaticæ unionis suæ humanitatis cum Verbo æterno. Nam eo ipso quo Christi humanitas suppositali unione Verbo unita est, prælata est omni enti creato, et habet super omnia auctoritatem, præsidentiam atque judiciariam *Ibid. v, 22.* potestatem. Hinc ait ipse: Neque enim Pater judicat quemquam, sed judicium *Ibid. 27.* omne dedit Filio; et denuo, Dedit ei potestatem, et judicium facere, quia Filius hominis est. Hinc de ipso in Isaia est prædictum: Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet; sed judicabit in justitia pauperes, et arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Præterea Christus in terra

A fecit justitiam, hoc est opera virtuosa, ju-
 sta et sancta, quemadmodum fatetur: Ego *Joann. viii,*
 (inquiens) quæ placita sunt Patri, facio ^{29.}
 semper.

In diebus illis, puta in primo Christi adventu, salvabitur *Juda*, hoc est omnis populus Judæorum, imo totum genus humanum, quantum ad sufficientiam, non quantum ad efficientiam. Christus quippe, quantum in se est, pro totius humani generis satisfecit peccatis, sanctissime conversando, innocenterque moriendo. Verum B non omnes passionis suæ fructum et efficaciam sortiuntur: quod est ex defectu eorum, non Christi. In Christi quoque passione omnes Judæorum Patriarchæ, Prophetæ, ac ceteri prædestinati olim defuncti, ab originalis peccati reatu redempti sunt, sicut et ipse prædixit: Ego si exalta- *Ibid. xi, 32.* tus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Præterea, in primo Christi adventu salvati sunt omnes veri Judæi, hoc est Deo fideliter confitentes (*Juda* namque confessio interpretatur), non autem carnales reprobique Judæi, qui synagoga sunt *Sata-* *Apoc. ii, 9.* *næ.* Propter quod Simeon justus dixit de infantulo Jesu: Positus est hic in ruinam *Luc. ii, 34.* et resurrectionem multorum in Israel. Unde de electis Judæorum reliquiis apud Isaïam prædictum est: Sanctus vocabitur *Is. iv, 3.* omnis qui scriptus est in vita in Jerusalem. Præterea, de salvatione non Judæorum tantum, sed et totius mundi per Christum, omnes pene Prophetæ locuti sunt. Ad Abraham etenim dictum est: In semine tuo *Gen. xxii,* benedicentur omnes gentes; et in Psalmo: ^{18.} D Reminiscentur, et convertentur ad Domi- *Ps. xxi, 28.* num universi fines terræ. Et in Isaia Deus Pater loquitur Christo: Dedi te in lucem *Is. xlvi, 6.* gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ; itemque apud Danielem: Omnes populi, tribus et linguæ servient ei; potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur; et regnum ejus, quod non corrupetur. At vero salvatio ista hominum facta per Christum, intelligenda est a reatu originalis peccati, a potestate diaboli, ab omni iniquitate, ab infernali punitione,

atque de veræ et æternæ felicitatis ade-
ptione, non de liberatione corporali ac
temporali a captivitate humana ad re-
gnandum in sæculo isto, sicut excæcati
putant Judæi. Unde hanc spiritualem sal-
vationem optavit beatissimus patriarcha
Gen. xl ix., Jacob, dicens : Salutare tuum exspectabo,
^{18.} Domine.

Et Israel habitabit confidenter. Hoc uno modo intelligi potest de habitatione illa pacifica quam in primo Christi adventu habebant Judæi sub Romano imperio, quia tunc multis annis inaudita pax fuit in sæculo, ita quod ad unius Octaviani imperatoris præceptum totus orbis conscribatur. Unde ab Isaia et Michæa prædictum *Is. ii, 1.* fuit, Erit in novissimis diebus præparatus *Mich. iv, 1.* mons domus Domini in vertice montium (quod omnes de primo Christi exponunt *Is. ii, 4.*; ad ventu); et subditur ibi, Conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces. Secundo potest istud exponi de habitatione illa confidentiali et secura quam veri Israelitæ in Christum credentes, habuerunt post ejus resurrectionem suscepto *Act. ii, 44.* C Spiritu Sancto, quando etiam pro fide Christi non metuebant, sed cupiebant occidi, utpote pleni fiducia Dei. De quibus *46, 47.* in Actibus habetur : Omnes qui credebant, erant pariter, et sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis; et collaudabant Deum, habentes gratiam ad omnem plebem. Et rursum : Quum orassent, motus est locus in quo erant; et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia. Hinc per Isaiam *Ibid. iv, 31.* Deus prædixit : Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciae, et in requie opulenta. Tertio potest istud intelligi de electis Israelitis pro statu eorum in Ecclesia triumphanti.

Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus justus noster. Ex hoc vaticinio probatur divinitas Christi. Nempe pro eo quod dicitur hic, Dominus justus, in Hebræo ponitur nomen Domini tetragrammaton, quod secundum Rabbi Moysen et ceteros Hebræorum doctores, incomuni-

A cable est creaturis, quia impositum est Deo altissimo ad designandum nudam ejus essentiam absque omni ad creaturas respectu. Divinitas autem Christi etiam aliis locis quamplurimis veteris Testamenti ostenditur, quemadmodum in illo Isaiae : Parvulus natus est nobis, et vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis; item in Michæa, Egressio ejus *Mich. v, 2.* a principio, a diebus æternitatis; atque in Psalmo, Sit nomen ejus benedictum in *Ps. lxxi, 17.* B sæcula, ante solem permanet nomen ejus. Quod aliis pene innumerabilibus probari testimoniis potest. Itaque credentes in Christum « vocabunt eum, Dominus justus noster ». Etenim in se ipso essentialiter justus est secundum quod Deus, et omni justitia quantum creatura capax est, plenus ut homo. Ipse quoque justificat eos qui credunt in ipsum, juxta illud : In hoc *Act. xiii, 39.* omnis qui credit, justificatur.

Propter hoc, ecce dies veniunt, dicit Dominus; et non dicent ultra, Vivit Dominus qui eduxit filios Israel de terra Ægypti; sed, Vivit Dominus qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra aquilonis, et de cunctis terris ad quas ejeceram eos illuc, et habitabunt in terra sua. Totum hunc textus passum pariter posui, eo quod expositio id requirat, ut veritas plenius innotescat. Itaque doctores catholici, sequentes Hieronymum, ista exponunt de Judæorum conversione ad fidem, per quam spiritualiter adunati sunt in Christo, atque ad Deum reducti; habi- D taveruntque in terra sua, videlicet in Ecclesia militanti, deinde in Ecclesia triumphanti et regno cœlorum, quod est terra viventium, regioque vivorum, quam Deus patribus antiquis sub nomine terræ promissionis principaliter promisit in præmium. Sed huic expositioni obviare videatur, quod alio quodam loco Jeremiæ, hæc *Jer. xvi, 14.* eadem verba, quasi sub eadem habentur ^{15.} forma, et tamen ibidem de reditu a captivitate Babylonica exponuntur. Et respondendum, quod Jeremias ibi præmisit de

Babylonica captivitate, quod scilicet Judæi ob sua facinora in Babylonem ducerentur captivi, et statim adjecit verba nunc introducta : idecirco ibi sic exponuntur. Hic vero prophetavit Jeremias de Christi adventu, incarnatione, regno, et mundi salvatione per ipsum, protinusque adjecit verba nunc introducta : idecirco hic expoununtur de spirituali eductione Judæorum a locis terrarum in quibus dispersi fuerunt. Nam quidam eorum in omnibus locis illis conversi sunt. In Actibus quoque habetur,

Act. ii, 5. quemadmodum in Jerusalem fuerunt habitantes Judæi viri religiosi, ex omni natione
Ibid. 41. quæ sub cœlo est, quorum plurimi per Apostolos crediderunt : erantque præordinatio-
 ne divina ex diversis regnis ac sedibus ad Judæam reducti, et in Jerusalem adunati,

A habitantes ibidem in terra patrum suorum.

Itaque verbis iis declaratur magnitudo et grata recognitio beneficiorum Christi, ita quod Judæi in Jesum credentes, beneficia suæ incarnationis, instructionis, passionis, missionisque Spiritus Sancti, et donorum gratiæ ac salutis, in tantum magni penderent, quod beneficium eductionis de Ægypto traderent quodammodo oblivioni, eo quod beneficia per Christum collata, incomparabiliter sint majora. Liberatio demum Judæorum de Ægypto et Babylone, fuit figura liberationis spiritu-
 lis et perfectæ factæ per Christum. Figura autem et umbra, veritate patefacta et figurato jam apparente, cessant. Sed et motus majores expellunt minores, et majus lumen offuscat minus.

SERMO PRIMUS

DE IMMENSA LIBERALITATE CARITATIS DEI AD HOMINES, ET DE SANCTITATE CHRISTI.

OMNES Prophetæ a Samuel et dein-
 ceps, annuntiaverunt dies istos. *Act.*
iii, 24. Hæc sunt verba principis Aposto-
 lorum.

Quoniam in fide unigeniti Filii salus to-
 tius consistit mundi (quemadmodum bea-
Act. iv, 12. tissimus Petrus docet : Non est, inquiens,
 aliud nomen sub cœlo datum hominibus,
 in quo oporteat nos salvos fieri), hinc de
 Christo et ejus mysteriis Deus per univer-
 sos Prophetas locutus est et prædixit. Et
 quamvis in themate præassumpto Petrus
 affirmet, quod omnes Prophetæ a tempore
 Samuelis et deinceps, annuntiaverunt dies
 adventus Christi, et tempus gratiæ ac
 evangelicæ legis, per hoc tamen nequa-
 quam excludit tempora quæ Samuelem
 præcesserunt prophetam. Imo a principio
 mundi, Deus per verba et facta, per my-
 steria et figuræ, de Christo prænuntiavit
 per sanctos Patriarchas ac vates, per Adam,

C Seth, Enoch, Abraham, Melchisedech, Job,
 multosque alios, quamvis non omnia sint
 descripta. Propter quod evangelicus Za-
 charias effatur : Erexit cornu salutis no-
 bis, in domo David pueri sui, sicut locutus
 est per os sanctorum, qui a sæculo sunt,
 Prophetarum ejus. Et in isto relucet certi-
 tudo ac firmitas fidei christianæ. Istud
 quoque tangitur in exordio hodiernæ le-
 ctionis propheticæ, Deo per Jeremiam lo-
 quente : Ecce dies veniunt, et suscitabo *Jer. xxiii, 5.*
 David gerumen justum.

Secundo in verbis his tangitur immensa
 liberalitas beneficiorum Domini Dei, atque
 inæstimabilis caritas ac pietas ejus ad ho-
 mines. Hoc quippe inter omnia beneficia
 omnipotentis Creatoris est maximum, quod
 Deus Pater unigenitum Filium suum misit
 in mundum per incarnationis mysterium,
 deditque eum hominibus salvatorem et ad-
 vocatum, imo et fratrem : atque Filium

suum sic dando, etiam minora dedit nobis A ratione non accenditur ad amandum, nec incitatur ad honorandum, nec movetur ad regratiandum, nec emollitur ad pœnitentiam ac devotionem ?
Rom. viii, 32.

Ies. ix, 6. pter quod ad Romanos ait Apostolus : Proprio Filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum : quomodo etiam non omnia nobis cum illo donavit ? De hoc incomparabili beneficio Dei gratulabunda mente cecinit Isaias : Puer, inquietus, natus est nobis, filius datus est nobis ; et vocabitur, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, etc. Hinc in sermone S. Thomas de sacramento Eucharistiae dicitur : Immensitas liberalitatis beneficiorum Dei exhibita populo christiano, inæstimabilem ei *Deut. iv, 7.* tribuit dignitatem. Neque enim est aut fuit aliquando natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis : nam et in Sacramento altaris tam veraciter quam incomprehensibiliter adest nobis.

Denique in isto relucet caritas Dei ac totius supergloriosissimæ Trinitatis ad homines, quod scilicet Deus Pater tantum bonum hominibus voluit ac donavit, et quod Unigenitum suum hominibus sic conjunxit ; item, quod Unigenitus Patris nostram naturam sibi tam immediate et hypostatice copulavit, atque se ipsum nobis ita impendit ; itemque, quod Spiritus Sanctus huic unioni cooperari dignatus est, et eam per Prophetas prædixit. Hinc *Ephes. ii, 4; Rom. viii, 3.* ait Apostolus : Propter nimiam caritatem qua dilexit nos Deus, Filium suum misit in similitudinem carnis peccati. Insuper in eodem ostenditur infinita pietas Dei ad homines, quod scilicet genus humanum ita liberare dignatus est. Simus ergo pro posse grati divinae liberalitati et beneficiis ejus, imo totius supersanctissimæ Trinitatis caritati qua prævenit nos et prior dilexit nos, atque universæ pietati et misericordiæ ejus in nobis. His, inquam, grati jugiter simus, hæc omnia memoriter retinendo, særissime attendendo, Deum ferventer amando, ei quoque obediendo in omnibus reverenter, et laudando eum devote ac semper. Nonne perversus et execratus est nimis, qui ex horum conside-

rum *32.*

A ratione non accenditur ad amandum, nec incitatur ad honorandum, nec movetur ad regratiandum, nec emollitur ad pœnitentiam ac devotionem ?

Praeterea in verbis his insinuatur virtus ac sanctitas Christi, quum dicitur, Germen justum. Ipse etenim justus fuit et vere iustissimus, non solum in justitia omni carente, sed etiam omnem virtutem et perfectionem atque justitiam exsequendo. Unde quum ipse Dominus universitatis, inter peccatores ad Joannem venisset Baptistam B ut baptizaretur ab eo, et Baptista ex tam incomparabili Christi humilitate esset attonitus, atque ex consideratione suæ majestatis ac sanctitatis reverberatus, admirandoque diceret, Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me ? ipse respondit : Sine modo : sic enim decet nos implere omnem justitiam. Denique teste Apostolo, Chri- *Philipp. ii, 8.*

stus humiliavit se, factus obediens usque ad mortem ; nec metu mortis omisit veritatis prædicationem, impiorum reprehensionem, omniumque exsecutionem virtutum, sed coram Pilato, Ego, inquit, in hoc *Joann xviii, 37.* natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati. In hac ergo veritate Christum Dominum incessanter imitemur, ipsamque justitiam cordialiter diligamus, zelamus et pro viribus defendamus, in ea jugiter crescere cupiamus ac enitamur, quia ut ait Salvator, Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam. Ju- *Matth. v, 6.*

stitiam sitit et esurit, qui tam indesinenter ac fervide de ea cogitat, eamque amplectitur, et in ea proficere nititur, quam incessanter atque ferventer esuriens ac sitiens cogitat et affectat cibum et potum. Injustitiam odiamus, et de operibus impietatis cordialiter doleamus ; totisque viribus impediamus ne quæ injusta sunt fiant, aut quod justum est omittatur, secundum quod caritas Dei ac proximorum requirit.

Porro, ut sanctus ait Bernardus, justitia est reddere unicuique quod suum est. Tribue ergo tribus quod eorum est : rede superiori reverentiam et obedientiam,

æquali consilium et auxilium, inferiori disciplinam atque custodiam. Sanctus quoque Ambrosius loquitur : Justitia est quæ alienum nil vindicat, quæ cuilibet præstat quod suum est, quæ negligit propriam utilitatem ut servet communem æquitatem. Justitia, secundum Anselmum, est animæ rectitudo. Unde quemadmodum corpus est rectum dum ad superiora erigitur, et curvum dum inferius inclinatur : sic anima hominis justa et recta est, dum per cogitationes ac desideria, erecta est ad divina ; injusta vero et curva, quando immoderate cogitat et affectat carnalia ac terrena.

Præterea, sicut de Domino Jesu Christo *Jer. xxiii. 5.* prædictum est, Regnabit Rex, et sapiens erit ; ita et quilibet nostrum sit rex et sapiens, bene regendo se ipsum, carnem domando, concupiscentias ejus frangendo, in cibo, potu, somno, verbis ac vestibus moderamen servando, passionibus, animositati ac vitiis dominando, rationem quoque et voluntatem subjiciendo legi divinæ, et juxta documenta sacræ Scripturæ conservando ubique. Hæc est vera sapientia, intuitu et amore summi et incommutabilis boni beatitudinisque æternæ, præsentia ac *Mich. vi. 8.* terrena despiceret, coram Altissimo semper sollicite ambulare, Deo jugiter obedire, omneque tempus ordinate ac fructuose expendere. Qui autem aliis appetunt dominari atque in mundo hoc exaltari, vani sunt, ambitiosi et fatui, non attendentes divini judicii rigorem.

Postremo, sicut de Christo legitur prophetatum, quod faciet judicium justitiam que in terra ; sic quilibet nostrum exerceat in se ipso judicium, quia ut ait Apo-*Cor. xi. 31.* stolus, Si nos ipsos dijudicaremus, non utique judicaremur. Judicet ergo unusquisque se ipsum, proprios defectus et vitia considerando, reprehendendo et castigando ; discutiat propriam vitam, examinet et expurget conscientiam suam ; proximis quoque impendat caritatis effectum, eos pro posse pie instruendo, caritative corripiendo, ad salutem juvando. Hinc

A etenim ait Michæas propheta : Indicabo *Mich. vi. 8.* tibi, o homo, quid sit bonum, aut quid Dominus requirat a te : utique facere judicium et justitiam. Verumtamen judicia aliorum temeraria sunt prorsus vitanda, quum dicat Salvator : Nolite judicare, ut *Matth. viii.* non judicemini. Et rursus : Nolite (*inquit*) ^{1.} *Joann. viii.* secundum faciem judicare, sed justum ju- ^{24.} dicium judicate.

Itaque usque ad mortem inhæreamus justitiæ, nec unquam a Dei avertamur amore, neque ab ejus filiali timore. Unde B in Vitaspatrum conserbitur, quod fuit quidam eremita famosus et sanctus, de cuius virtutibus populus undique loquebatur. Dixitque mulier quædam impudica et meretrix ad juvenes quosdam : Quid vultis mihi dare ? et ego deponam et vincam solitarium istum. Illi vero promiserunt ei pecuniam : quod tamen fecerunt, non tam ut eremita ille peccaret, quam ut probaretur. Itaque mulier illa, ad vesperascente die quodam, cœpit coram cella eremitæ illius deambulare et fingere C se errare ; cœpitque flere et eremitæ auxilium invocare. Rogavit itaque eum ut se intrare cellam permitteret, ne devoraretur a bestiis. Tandem eremita ex caritate et compassione intromisit eam. Intromissa vero, cœpit paulatim solitarium illum tentare et attractare, et ad peccandum allicerre ; diabolus quoque virum illum sanctum cœpit impugnare ac inflammare fortissime. Quod sentiens ipse, dixit : Deus lux est, opera autem inimici sunt tenebræ. Quo dicto, accedit candelam, et posuit

D digitos suos in flamma candelæ et eos combussit, ut sic extingueret ignem concupiscentiæ quo tentabatur. Mulier autem hæc videns, expavit atque obduruit quasi lapis. Facto mane, juvenes venerunt ad eremitam, dicentes : Venit hic vespere mulier aliqua ? Qui respondit : Etiam. Et illi : Ubi est ? inquiunt. Ait : Ite, videte maledictam et miseram illam, ecce destruxit omnes digitos meos. At illi circumspicientes, viderunt eam jam mortuam. Dixeruntque seni : Abba, ecce mortua est. Qui

ait: Diabolus accepit potestatem in eam, A facta oratione, suscitavit eam a mortuis.
Rom. xii, 17. et ipsam occidit. Deinde subjunxit: Scriptum est ut reddamus bona pro malis. Et
21.

Illa vero pœnitens et veniam poscens, emendavit vitam suam veraciter.

NOTA. — Evangelium dominicæ hujus est, quod in quarta dominica Quadragesimæ legitur: quod ibidem expositum est. Suntque ibidem tres sermones annexi eidem: idcirco nunc brevitati studens, illud prætermitto.

AD RELIGIOSOS

SERMO SECUNDUS

DE DULCEDINE ET FRUCTU INCARNATIONIS FILII DEI.

ECCE dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen justum, et regnabit Rex, etc. *Jer. xxiii, 5.*

Inter omnia opera omnipotentis et supergloriosissimi Dei præclarissimum, mirabilissimum et incomprehensibilissimum, est incarnatione Verbi æterni, Unigeniti Patris altissimi. Ideo Deus, cuius sapientia non est finis, opus hoc incomparabile a mundi prædixit exordio, et per Prophetarum oracula, per Patriarcharum mysteria, per ænigmata et figuratas id futurum prænuntiavit. Quod etiam ideo tam diu, tam multipliciter ac frequenter prædixit, quia in ipso consistit omnium salus. Per Filii enim sui incarnationem et passionem Deus Pater genus humanum decrevit sibi reconciliare atque salvare: ideo semper necessarium fuit illud aliquo modo credi. *Act. iii, 24.* Hinc princeps Apostolorum ait: Omnes Prophetæ a Samuel et deinceps annuntiaverunt dies istos. Et rursus testatur: *Ibid. 18.* Deus qui prædixit per os omnium Prophetarum pati Christum suum, implevit sic. Evangelicus quoque Zacharias apertius loquitur: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ; et erexit cornu salutis nobis, in do-

Bmo David pueri sui, sicut locutus est per os sanctorum, qui a sæculo sunt, Proprietarum ejus. Denique sacratissima Virgo Christifera idem fatetur: Suscepit (*inquiens*) Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ, sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in sæcula. Et in isto clarissime lucent robur ac veritas fidei christianæ, quoniam ea quæ in novo Testamento credimus adimplena, probamus a mundi principio, præsertim in veteri Testamento, esse multipliciter divinitus revelata, præsignata ac prophetata. — Et insuper omnia divina prodigia ac summa miracula per quæ Deus excelsus et adorandus, olim in veteri Testamento probavit Prophetarum oracula esse vere divina, a tempore Christi et Apostolorum a Synagoga ablata sunt, et per Christi Apostolos aliosque ipsius discipulos ad Ecclesiam copiosissime sunt translata, etiam quasi incomparabiliter abundantius atque præclarius quam unquam fuerunt tempore veteris Testamenti. Propter quod Christus in sermone post Cœnam disseruit: Si opera non fecissem *Joann. xv,* in eis quæ nemo aliud fecit, peccatum non haberent. Sunt autem et alia mul-

ta christianæ fidei certissima argumenta. Præterea, quoniam Unigenitus Dei, verus Deus, Patri consubstantialis, æqualis et coæternus, tot et tanta pro nostra assumpsit ac fecit pertulitque salute, consideremus frequenter et contemplemur subtiliter quam supernaturalis, altus et præclarissimus sit finis propter quem pius Creator condidit genus humanum, ita quod propter finem illum (per originale peccatum sublatum hominibus) recuperandum, necessarium et convenientissimum erat Dei Filium incarnari. Quis ergo est finis iste ? Utique salus æterna, beatitudo angelica ac cœlestis, beatifica et per essentiam clara visio Deitatis immediata, plena ac contentativa fruitio increatae et incircumscribilibus bonitatis. Ecce quam magna felicitas, quam altissimus finis, quam plenissimum gaudium, illum in se ipso clare per speciem intueri, qui est essentialiter verus et veritas, cuius essentia est veritas prima, increata, idealis, supersplendidissima, superserenissima, superconvenientissima et superpulcherrima, imo quæ est ipsa lux supermundissima et immensa, pulchritudo penitus infinita, serenitas illimitata.

Si naturaliter delectabile est videre quod pulchrum est, et tanto delectabilius quanto quid pulchrius (propter quod ait Scriptura. xi, 7. Tob. v, 12. ptura : Dulce lumen, et delectabile oculis videre solem ; unde et venerabilis ille Tobias : Quale, inquit, mihi gaudium esse potest, qui in tenebris sedeo, et lumen cœli non video?) : quale et quam incomparabile gaudium est, divinam in se ipsa clare contemplari essentiam, quæ omnis pulchritudinis et decoris est fons, essentialiter pulchra, incircumscribilibiter splendida, infinite serena, conveniens, deliciosa, universis et singulis vere in infinitum splendidior, pulchrior, convenientior atque serenior ? Si delectabile est videre non solum aliquem speciosum adolescentem, elegantemque virum, aut magnum prælatum, præpotentemque regem, sed etiam bestias quasdam raras, fortes, pulchras ac nobiles, puta leonem, elephantem, rhinocero-

A tem : quam superjucundissimum est, clare conspicere summæ et interminabilis majestatis regem ac principem, universorum Deum deorum, in suo decore, supergloriosissimum, omnipotentem, supernobilissimum, incomprehensibiliter sapientem, piuum, justum, perfectum, divitem et beatum, in sua illimitabili venustate, in omni sua opulentia, excellentia et splendore ? Insuper, si tantum delectant exteriores sensus, corporalium ac vilium rerum odores, sapores, contactus, uniones, soni, harmoniae ac melodiae varii cantus : quam inæstimabili delectat omnem spiritualem interioremque sensum Creator omnipotens, omnium odorum, suavitatum, convenientiarum, delectabilitatum, harmoniarum, sonorum, melodiarum et cantum sapientissimus institutor, excellentissimus ordinator, supergloriosissimus dator, in quo omnia illa superessentialiter, superexcellentissime et superplenissime continentur ? Propter quod omnibus illis incomparabiliter plus delectat, et superdelectabilissimus, superdeliciosissimus superconvenientissimusque consistit.

Præterea, quum naturaliter sit jucundum frui re dulci, convenienti et bona, sapere et gustare suavia, amplecti amata, possidere desiderata : nonne ineffabiliter incomparabiliterque jucundum est, et vere beatificum et beatum, frui ad libitum summo, incommutabili, increato infinito que bono, cuius natura est bonitas pura, quomodolibet omniformiterque perfecta atque perfectionaliter infinita, cuius essentia est dulcedo immensa, a quo omnis bonitas, universa suavitas, cuncta amœnitas emanavit, dependet, infiniteque deficit ? O quam incomparabiliter dulce et jucundum est omni menti beatæ, in hoc bonum immensum, in hanc veritatem æternam, in hanc dulcedinem increatam ac infinitam, ore intellectus sui mordere, oculo interiori inspicere, palatum voluntatis immergere, gustu interno hunc supersubstantiale ac supersuavissimum cibum gustare, eo refici, satiari et in perpetuum

æque delectabiliter frui! Quam delectabili-
lissimum est universis Beatis, hoc super-
carissimum bonum, ardentissime prædi-
lectum, cum perpetua fruitione intra se
amplexari; hunc superditissimum Deum,
omnium bonorum et pulchrorum ac desi-
derabilium opulentissimum fontem, cum
æterna securitate feliciter possidere! Ecce
qualis et quanta est felicitas electorum,
quam vera et rationabilis est doctrina ac
fides Christianorum, asserentium nullam
puram creaturam fuisse idoneam et con-
dignam recuperare ac promereri humano B
generi beatitudinem istam, quæ est digni-
tatis quodammodo infinitæ, quem sit infi-
niti boni immediata atque beata fruitio.
Propterea Unigenitus Dei humanam as-
sumpsit naturam, et in ea ac per eam
recuperavit ac meruit nobis felicitatem et
gloriam istam immensam, perpetuam, con-
summata.

Et nunc, o fratres, quare negligimus,
Josue xviii, 3. cur torpemus? Usquequo marcemus igna-
via, et non intramus ad possidendum ter-
ram viventium, regionem cœlestem, hère-
ditatem nobis paratam? Cur non cum
omni diligentia ac sollicitudine continua
vitamus universa peccata quantumcum-
que minuta? Cur non cum omni reveren-
tia opus Dei peragimus? Quare non in-
flammatur cor nostrum tam summi et
incomparabilis boni amore, tantæ felici-
tatis affectione? Cur non oculum mentis in
eam modo pro posse defigimus, contem-
plando pro viribus bona gloriæ, quæ Do-

A minus Deus noster omnipotens præparavit
nobis in cœlis? Nunc ergo corda nostra
quotidie cum omni conatu purgemos, cu-
stodiamus ac decoremus, et accendamus
in Domino. Sicut desiderat cervus ad fon-
tes aquarum, ita desideret anima nostra
ad Deum; ad ejus beatificam visionem,
superdulcissimam fruitionem, securissi-
mam possessionem avidissime suspi-
remus; quæ sursum sunt sapiamus; terrena,
Coloss. iii, carnalia et caduca despiciamus. Nullus
^{2.} labor appareat nobis gravis, nullum tem-
pus longum, quo beatitudinem tantam pro-
mereri valemus, et quoniam omni mo-
mento eam et ejus augmentum possumus
promereri. Omnis quippe caritativa ad
Deum affectio, omnis quoque ex caritate
profluens actio, æternæ felicitatis est me-
ritoria. Propterea nullam temporis horu-
lam infructuose pertranseamus, imo assi-
due ac ferventer elevemus cor nostrum ad
Dominum Deum nostrum, ipsum contem-
plando, diligendo, desiderando, orando,
laudando, atque in sanctitate et justitia ei
Luc. i, 74. infatigabiliter serviendo. Et quoniam lu-
men illud æternum essentialiter sanctum
infiniteque purum, nequaquam beatifice
inspici potest nisi a mentibus omnifariorie
purificatis, vitemus cum summo conatu
omne peccatum, et a quotidianis præteri-
tisque peccatis omni modo nobis possibili
nos ipsos quotidie expurgemos, atque in
caritate et gratia Omnipotentis incessabili-
ter crescere enitamus, ad laudem et glo-
riam ejus.

SERMO TERTIUS

QUOMODO RELIGIOSI VENTURO JUDICI CHRISTO REGNUM IN SE PARARE DEBEANT.

HIC est vere Propheta qui venturus est D in mundum. Joann. vi, 44.

Recte in ista dominica leguntur lectio ista prophetica atque evangelium hodier-

num, quoniam pulchre per omnia consonant sibi. Et quod in lectione ista Jere-
mias legitur prophetasse de Christo, in
evangelio isto declaratur impletum in eo.

Joann. vi. Ipse etenim tam præclarissimum faciendo miraculum, utpote satiando tot millia hominum ex quinque panibus ac paucis pisiculis, comprobavit se esse regem Messiam in lege et Prophetis promissum. Unde et turba viso tanto prodigio, dixit : Quia «hic est vere Propheta qui venturus est in mundum». Per quam circumlocutionem intellexerat Christum. Itaque, quum suscittasset Deus Pater David germen justum, id est Christum, regis David justissimum filium secundum humanitatem assumptam, ex tunc cœpit Christus rex regnare per gratiam in cordibus suorum fidelium, quos non corporaliter tantum, sed spiritualiter quoque refecit : quod exinde usque in præsens fecit in tota militanti Ecclesia in innumerabilibus millibus hominum.

Rogemus igitur Dominum Jesum Christum ut ipse solus indesinenter ac pure regnet in nobis, et mentes nostras spiritu alibus panibus suis reficere semper dignetur. Nempe in quantum peccamus, in tantum non Christus, sed peccatum atque diabolus regnant in nobis, quum ratio nostra illis in tantum succumbat, consentiat ac ministret. Nam ut beatissimus ait princeps Apostolorum, A quo quis superatus est, hujus et servus est. Et quamvis absolute loquendo, non regnet diabolus in homine nisi per peccatum mortale, nihilo minus propter venialia aliqualiter in homine fertur regnare, quia et venialia ad mortale disponunt.

Hinc Cassianus ex ore abbatis Moysis loquitur : Expulso dæmone et vitiis in animabus nostris nequaquam regnantibus, regnum Dei fundatur in nobis, dicente Evangelista : Regnum Dei intra vos est. Porro intra nos esse non potest nisi scientia aut ignorantia veritatis, et amicitia virtutum aut vitiorum : per quæ vel Christo vel diabolo regnum in nobis paramus. Cujus regni qualitatem describens Apostolus, ait : Non enim regnum Dei est esca aut potus, sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu Sancto. Qui ergo justus est, et pacem habet internam ac gaudium spiritua-

A le, in eo regnat Dominus Deus. Et in quo sunt injustitia, discordia atque tristitia inordinata operans mortem, regnat diabolus.

Nunquam igitur regnet in nobis superbia, ne ejus servi efficiamur ac filii, qui est rex super universos filios superbiæ. Non regnet in nobis impatientia quæ stultitiam operatur; non ira quæ in sinu stulti quiescit; non gula aut concupiscentia carnis, ne bestiis conformemur, et efficiamur ut equus et mulus quibus non est intellectus; non tepiditas aut pigritia, ne ex ore

Tob. iv, 14. *Job xl, 25.* *Prov. xiv, 17.* *Eccle. vii, 10.* *Ps. xxxi, 9.*

Apoc. iii, 16. B Domini evomamur. Sed rationi nostræ in omnibus imperet Deus, et ratio passionibus, quatenus anima nostra sit quasi cœlum in terris, et mens nostra sit thronus Dei : sicque in omni eventu, in omni adversitate et tribulatione perseveret mens nostra in luce sapientiae constans, in discretionis judicio stabilis, in contemplatione jucundans, voluntas quoque in Deitatis amore flammigera, in zelo justitiae libera, in totius boni affectu fidelis. Quo facto, venti passionum, tumultus tentationum C facile exsufflabuntur.

Denique de hoc cœlo terreno loquitur Climacus : Firmamentum pro pulchritudine habet stellas; anima vero impassibilis facta (id est passionibus dominans), pro ornatu habet virtutes. Anima talis dæmonum impugnationes atque astutias reputat ludos. Impassibilis autem (id est vir perfectus, heroicus et divinus) proprie dicitur, qui carnem suam fecit incorruptibilem, hoc est inviolabilem a peccatis, ita quod concupiscentiis non assentit, passionibus non succumbit, vitiorum non servit corruptioni, nec exhibet membra sua armata iniquitatis peccato, a vitiis gulæ et immunditiae penitus abstinet, ab exteriorum interiorumque sensuum irrefrenatione et abusu se prorsus custodit, mentem quoque suam a rebus creatis abstraxit et exaltavit, omnes sensus ei subjiciens, Deique vultui eam jugiter repræsentans.

Denique talis coram Deo et hominibus irreprehensibilem exhibet semetipsum. Tribus etenim modis, vel magis in tribus de-

bemus nos coram Deo irreprehensibiles A exhibere, videlicet in cogitatu, affectu et intentione, ut sit cogitatio sancta et utilis, affectio pura et spiritualis, intentio recta ac stabilis. Sic et coram hominibus in tribus bona provideamus, puta : in habitu seu vestibus, ne sint curiosæ; in operationibus, ne sint illicitæ; in locutionibus, ne sint infructuosæ. Quumque nihil sit cogitatu facilius, ac copiosissimam habeamus materiam cogitandi de pertinentibus ad salutem, utpote de Deo omnipotente et omni excellentia, perfectione ac beatitudine ejus, de universis beneficiis et promissionis ipsius, de præceptis, consiliis et prohibitionibus ejus, de mysteriis Christi, et verbis, doctrinis, miraculis, sanctitate, gestis et passione ipsius, de propria vocatione et causa coram Altissimo, de his quæ Deus requirit a nobis, de examinatione conscientiæ et discussione propriæ vitæ, de omnibus quæ in Scripturis sanctis contenta sunt, et de virtutibus, operibus atque miraculis patrum nostrorum : quid est quod omnibus his relictis, vana et frivola, stulta et inutilia cogitamus, et ex cogitatione prava ad desideria labimur vittiosa ? Ne ergo inutiliter occupemur, omnipotentis, sancti et supersariantissimi Dei præsentiam jugiter meditemur, ut sint oculi nostri semper ad Dominum, in cuius intuitu erubescamus committere quidquam illicitum sive omittere debitum. Quanto Creator cunctis hominibus major est in sapientia, sanctitate et dignitate, tanto plus verecundemur coram ipso habere nos viliter, acediose, turpiter, inordinate.

Ps. xxiv, 15. Postremo David germanum justum, videlicet Christum prorsus justissimum, in vera sectemur justitia, omnem odientes impietatem et culpam ob propriam ejus enor-

mitatem, turpitudinem, inordinationem ac vilitatem, et maxime in quantum inhonrativa est majestatis divinæ, ac offensiva sanctitatis supremæ. Propria quoque peccata in nobis ipsis reprehendamus ac ulciscamur quotidie. Et ita agamus judicium *Jer. xxiii, 5.* justitiamque in terra, dijudicantes, corripientes ac castigantes nos ipsos assidue in vera discretione ; sed et proximum suum corripiat unusquisque caritative et ordinate. Et quoniam domini sapientes, servos sapientes libenter habent ac diligunt, exhibeamus nos servos sapientes sapientissimi Christi, ut in primis dono sapientiæ decoremur, atque per illud Deum et bona æterna cum mentis dulcedine amoroze et uberrime contempleremur, deinde notitia sacræ Scripturæ, juxta cuius documenta, præcepta, consilia nos ipsos in omnibus dirigamus, ex qua etiam contemplandi materiam et diligendi formam accipiamus. Sicque juxta apostolica hortamenta, in sapientia ambulemus ad eos qui foris sunt, *Coloss. iv, 5.* ut Deus per servos suos glorificetur et in eis laudetur, simusque bonus odor Christi in omni loco. Sed et sermo noster semper in gratia sale sapientiæ sit conditus, nec *II Cor. ii, 14, 15.* proferamus quod quempiam scandalizet, sed solum quod audientes ædificet. Rogemus quoque Dominum ut linguam nobis *Coloss. iv, 6.* tribuat eruditam, scientiam salutarem, copiam exhortandi salubriter efficacem : quatenus quicumque quempiam nostrum accesserit, ædificatus discedat ; qui venerit desolatus, abeat consolatus ; qui mente vulneratus aggreditur, curatus regrediatur. Et ita verbis et factis ac moribus simus proximis exemplares, atque nos ipsos coram Judice summo nobiliter, hoc est sapienter et virtuose, in cunctis habentes, et ipsum semper in omnibus totis præcordiis et totis viribus honorantes.

SERMO QUARTUS

DE INSTITUTIONE VITÆ MONASTICÆ, ET ORIGINE RELIGIOSORUM AC MONACHORUM.

MULTITUDINIS credentium erat cor unum et anima una. *Act. iv, 32.*

Beatissimus monachorum pater, re et nomine Benedictus, in principio Regulæ suæ ponit quatuor genera monachorum. Primum vocavit monasteriale seu cœnobitale, videlicet congregationem religiosorum sub uno rectore ac regula servientium Deo. Secundum anachoretale vocavit, hoc est eremitarum, qui bene exercitati ac reformati in cœnobio, procedunt ad singulare certamen contra diabolum, congregationem Fratrum relinquendo ac solitariam prorsus vitam ducendo, ut tanto quietius, perfectius, ardentius atque propinquius vident ac placeant Deo, quanto ab omni societate, occupatione et inquietatione humana fuerint plus abstracti. Tertium vocavit genus Sarabitarum, id est pigrorum atque carnalium monachorum, qui bini aut trini, aut certe seorsum singuli habitantes, absque spiritualis patris regimine et sine approbatæ regulæ observatione vivunt ad libitum : quibus pro lege est desideriorum voluptas ; et quidquid Crectum putaverint sive elegerint, sanctum affirmant ; quod autem noluerint, putant illicitum. Quartum genus vocavit gyroagum, puta eorum qui per totum tempus suum per diversas provincias hinc inde disurrentes, ternis aut quaternis diebus in diversis Fratrum cellulis hospitantur, vagi, instabiles, suisque desideriis ac gulae illecebris servientes, ac Sarabatis deteriores.

Denique huic S. Benedicti recitationi magna ex parte concordat quod secundo D Collationum Patrum libro, præclarissimus pater et doctor noster Joannes Cassianus ex verbis sancti patris abbatis Piammonis

A descripsit : Tria (inquiens) sunt genera monachorum, quorum duo sunt valde bona, tertium tepidum est et omnino vitanum. Primum est cœnobitarum, qui scilicet in congregatione pariter consistentes, unius superioris directione reguntur. Secundum est genus anachoretarum, qui primo in cœnobii instituti, atque in actuali conversatione perfecti, secreta solitudinis elegerunt. Tertium est Sarabitarum, qui cœnobiorum disciplinam et patrum gubernationem vitantes, proprias discunt facere voluntates, bini aut trini in cellulis commorantes. Est sane et aliud quartum genus eorum, qui anachoretarum speciem sibi assumunt. Quum enim in principio suæ conversionis ad modicum tempus in cœnobio cum fervore quodam fuerint conversati, statim tepescunt ; et passiones suas ac vitia moresque pristinos evellere negligentes, ac spiritualis patris subjacere judiciis dignantes, separatas expetunt cellas et solitarie manent, quatenus a nemine molestati, videantur ac reputentur patientes, mites ac humiles. Quæ institutio, imo tepidas, eos quos semel infecerit, nunquam ad perfectionem permittit accedere : quia per talem recessum, eorum passiones et vitia non solum non eradicantur, sed in deterius convalescunt, dum a nemine provocati, quoddam letale vulnus intra se portant absconditum.

Præterea de origine cœnobitarum, id est monachorum in congregatione sub rectore viventium, sic abbas Piammon dixit : Cœnobitarum conversatio a tempore prædicationis Apostolorum sumpsit exordium. Nam talis fuit vita primitivæ Ecclesiæ in Jerosolymis sub sanctis Apostolis, quia ut Lucas testatur, multitudinis credentium

*Act. iv, 32,
33.*

erat cor unum, et omnia erant eis communia, dividebaturque singulis prout unicuique opus erat. Quumque tempore procedente, post Apostolorum discessum ac divisionem, multiplicatis credentibus, cœpisset fervor ille primitivus tepescere, non solum in subditis sed etiam in prælatis, quidam in quorum mentibus mansit apostolicus fervor, memores pristinæ perfectionis, ab aliorum recesserunt consortio, atque in suburbanis et secretioribus locis morari cœperunt, talemque vitam ducere, qualem sub Apostolis omnes credentes habuerunt communiter. Qui eo quod a conjugiis abstinuerunt, et a parentum consortio aliorumque conversatione se abalienaverunt, inter se communem vitam ducentes, ex communione consortii cœnobotæ vocati sunt; eorumque habitacula cœnobia sunt vocata. Istud itaque est antiquissimum monachorum genus, quod per annos plurimos solum usque ad abbatis Pauli vel Antonii duravit ætatem.

Insuper his concordat quod S. Hieronymus libro de Illustribus viris ait: Philo C Judæus, natione Alexandrinus, idcirco a nobis inter scriptores ecclesiasticos ponitur, quia in libro quem de prima Marci evangelistæ apud Alexandriam scripsit Ecclesia, in nostrorum laude versatus est, id est, Christianos laudavit, non solum eos ibi, sed in multis quoque provinciis esse commemorans, et habitacula eorum monasteria vocans. Ex quo apparet, talem vitam fuisse Ecclesiæ primo in Christum credentis, qualem nunc monachi imitantur, ut nihil cujusquam sit proprium, nullus inter eos sit dives, nullus pauper, patrimonia egentibus dividantur, orationi vacent et psalmis, doctrinæ quoque et continentiae, quales

Act. iv. 32. Lucas refert primum Jerosolymæ fuisse credentes.
35.

Insuper, juxta abbatis Piammonis relationem, ex optimis cœnobitis prodiit genus anachoretarum, qui ex cœnobiosis, non ex impatientia, tædio, pusillanimitate aut vanitate, sed majoris profectus altiorisque contemplationis desiderio recedentes, soli-

A tudinis secreta ingressi sunt, solitariam omnino vitam agentes: non contenti victoria qua inter homines occultas diaboli calcaverunt insidias, sed manifesto cum dæmonibus conflictu congregandi cupientes. Quorum principes Paulus Antoniusque fuerunt. Sarabaitæ autem per Ananiam et *Act. v. 1 et seq.* Saphiram de quibus in Actibus habetur, sunt figurati, quoniam instar illorum evangelicam perfectionem non in veritate et sinceritate, sed simulatorie arripuerunt, ut carnalia commoda et laudes assequerentur B humanas. — Ex his innotescit institutio vitæ monasticæ, et monachorum origo atque distinctio.

Sed advertendum, quod omnis religiosa ac monachalis vita ac Ordo in evangelicis Christi fundatur consiliis, præsertim in tribus: in quorum uno consulti paupertatem, in alio castitatem, in tertio plenam obedientiam. Practica vero et exsecutio consiliorum illorum, exordium habuit tempore, loco ac modo præfatis. Nunc ergo, o religiosi, o solitarii, o monachi universi, admirabilem vestræ vocationis dignitatem pensate, quæ in evangelicis æternæ et in creatæ sapientiæ unigeniti Filii Dei fundatur consiliis, quæ a sanctis Apostolis ac beatissima illa primitiva Ecclesia sumpsit exordium, quæ a tot præelectis, gloriosis ac sanctis patribus est servata, quæ angelicam puritatem sectatur, atque in terris vitam orditur cœlestem. Idcirco satagite digne ambulare vocatione qua vocati estis *Ephes. iv. 1.* a Spiritu Sancto. Non fatigemini animis *Hebr. xii. 3.* vestris, nec ex diuturnitate et frequentia D exercitiorum actuumque bonorum quæ quotidie agitis, tepescat, lassescat aut præsumat cor vestrum: imo quo diutius, eo ferventius magisque timorate Deo servite *Ps. ii. 11;* in omni mentis custodia. Non ccesset manus vestra, sed quidquid potest, instanter efficiat: erit enim merces, et utique merces *Deut. iv. 9.* æterna ac infinita, operi vestro. Non sunt condignæ passiones vitæ præsentis ad gloriam vobis paratam: ideo patrum vestrorum vestigia incessanter sequamini, et eorum statum cum omni diligentia observate.

Eccle. ix.

II Par. xv.

Rom. viii.

18.

SERMO QUINTUS

DE VITA ET PERFECTIONE AD MONACHOS PERTINENTE, SECUNDUM DOCTRINAM
DIVINI DIONYSII.

ACCEDAMUS cum corde vero in ple-
nitudine fidei, adspersi corda a con-
scientia mala, tenentes spei nostræ con-
fessionem indeclinabilem. Hebr. x, 22, 23.

Ferventissimus ac illuminatissimus ille
Areopagita Dionysius, ritum institutionis
ac benedictionis seu consecrationis mona-
chorum, prout in primitiva fiebat Eccles-
ia, in libro de Ecclesiastica hierarchia
describens, inter cetera ait, quod inter eos
qui perficiuntur, summus est ordo mo-
nachorum, qui idecirco speciali nomine
designantur. Nam quidam Apostolorum
nuncupaverunt eos Dei famulos seu pla-
catores, propter assiduum quem Deo exhib-
ent famulatum. Alii nominaverunt eos
monachos, a monade seu unitate, propter
ipsorum singularem vitam qua adunantur
ac simplificantur in Deo per abstractio-
nenem a materialibus ac sensibilibus rebus,
et per divinorum contemplationem ac pu-
ram affectionem. Unde dicuntur et mona-
chi, quasi singulares ac solitarii et uniti,
quia eorum vita non debet in temporalibus
esse divisa, sed in Deum reducta, ne cogi-
tationibus et affectionibus aut sollicitu-
dinibus per temporalia distrahantur aut
Luc. x, 42.

Deinde, in primitiva Ecclesia, sacerdos
monachum benedicens ac consecrans stetit
ante altare, cum cantu Deum pro mo-
nacho invocans, id est, aliquos psalmos
illi ministerio convenientes decantans; et
consecrandus in monachum, stetit retro
sacerdotem. Qui monachum interrogavit
an vellet renuntiare omnibus sacerularibus
conversationibus ac phantasiis, sacerulari-
bus quoque rebus seu opibus, non solum

A quoad consecrationem earum, sed etiam
cogitationibus affectionibusque illarum; et
exposuit monacho perfectionem vitæ mo-
nasticæ. Monacho autem confitente quod
omnia vellet servare, signavit eum sacer-
dos crucis signaculo, atque tondebat; et
pristinis vestimentis extractis, induit eum
alias vestes, osculabaturque eum cum ce-
teris qui adstabant, et dedit ei Eucharistiæ
sacramentum. Monachus vero nullum ge-
nu flectebat, nec super caput ejus evange-
lium ponebatur, ad designandum quod
B non est sui officii aliorum gerere curam
seu prælationem, et animarum gubernati-
onem habere, sed sui ipsius esse sollici-
tum et custodire unum, scilicet Deum,
ipsum sincere colendo, vel se ipsum, cor
purum ubique servando. Unde dicitur mo-
nachus, quasi custos unius.

Præterea, crucis signatio innuit mona-
chum a carnalibus desideriis oportere pe-
nitus abstinere, ut cum Christo crucem Luc. ix, 23.
suam portet quotidie, corpus proprium
castigando ac proprias voluntates mortifi-
cando. Capillorum vero detonsio signat
mundam, nudam et non fictam monachi
conversationem, ne simplicitas mentis, eo-
rum exteriori compositione ficte ornetur,
sed pure erigatur ad Deum : quoniam sic-
ut in libro Job scriptum est, Congregatio Job xv, 34.
hypocitarum est sterilis, hoc est coram
Deo infructuosa, Christo in Evangelio de
talibus contestante, quia receperunt mer-
cedem suam. Et iterum ait Scriptura : Si-
Matth. vi, 2, 5, 16.
Job xxxvi, 13.
mulatores et callidi provocant iram Dei.
Rursus, quia capilli superfluunt corpori,
D per eorum abrasionem intelligitur reseca-
tio superflorum, ut monachi simplici ac
tenui victu atque vestitu sint contenti, pro-

ut votum paupertatis eorum requirit. Propter quod dominus Guillelmus Antisiodorensis fatetur in Summa sua, quod tenuitas victus et vestitus adeo sunt de religionis essentia, quod non cedit dispensatio super ea. Insuper, per mutationem vestitus, innuitur quod monachus de gradu communis plebis ad altiorem assumitur gradum ac ordinem : propter quod ad novam meliorem vitam tenetur.

De his in libro præfato multa Dionysius sacer conscribit, ex quibus fundamentaliter innotescit quam interna, spiritualis, pura ac fructuosa religiosorum conversatio debeat esse, quia divino obsequio totaliter mancipati consistunt. Idecirco per sacrificium illud legale quod holocaustum vocatum est, sunt expressi. Holocaustum namque seu incensum ad divinæ majestatis honorem totaliter comburebatur, ad figurandum quod religiosi debent se totos Deo offerre mundoque mortuos exhibere.

Rom. xii, 2. Quibus specialissime ait Apostolus : Nolite *Coloss. iii,* conformari huic saeculo ; et rursus : Quæ ^{1-3.} sursum sunt quærите ; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram : mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Hinc cœnobium sepulcro assimilatur, quia in cœnobia debet religiosus huic mundo abscondi ac mori. Unde et claustrum a clausura nomen accepit, quia claustrales ab universis saeculi hujus inquietudinibus, curis, tu-

A multibus debent esse reclusi, tanquam in omnipotentis Dei præsentia constituti, et vultui gloriæ ejus intenti (quorum est dicere cum Elia, Vivit Dominus, in cuius ^{III Reg. xvii,} conspectu sto hodie), ut omne opus Domini efficient diligenter, et juxta regulæ suæ tenorem ambulent timorate indesinenter, nec intuente Altissimo audeant cogitare et affectare quod coram hominibus erubescerent dicere.

Væ igitur religiosis pigris, carnalibus, intimoratis ac dissolutis, qui cum ingratis ^{Num. xiv,} illis Judæis redeunt corde in Aegyptum saeculi hujus nequam, hoc est ad levitates pueriles, ad vanitates et affectiones carnales, ad loquacitates et lautitiam gustus oblectamentaque corporis : sicque ad transgressiones et negligentias detestabiles efficiuntur quotidie proniores, et tandem sic indurantur ut propriam non advertant ruinam, nec sua pensent pericula, imo nec informationem, nec correptionem, multoque minus correctionem suscipiant ; sed fit eis frons mulieris meretricis, quia de suis vitiis erubescere renuunt. Quibus, ut beatissimus princeps Apostolorum locutus est, contigit illud veri proverbii : *II Petr. ii,* Canis reversus ad vomitum suum ; et, Sus ^{22.} lota in volutabro luti. Attendamus ergo, *I Cor. i, 26.* o fratres, vocationem professionemque nostram ; et cuncta carnalia ac terrena pro nihilo adspicientes, Domino majestatis cum omni spirituali profectu jugiter serviamus.

SERMO SEXTUS

DE FORMA ET SIGNIFICATIONE HABITUS MONACHORUM.

INDUIT me Dominus vestimento salutis, et indumento justitiae circumdedit me. *Is. LXI, 10.*

Ut religiosus advertat quam abominabilis et injustus, quamque deridendus et stultus sit coram inspectore cordium Deo,

D nisi veræ devotioni, contemptui mundi virtutibusque insistat, nunc aliquid de ipso monastico habitu est tangendum. Monachorum etenim habitus, non solum literalis, sed et mysticus prohibetur, quia non solum certus habitus eis præfigitur

ut conteget nuditatem, pudorique consulat, et frigoris aut caloris immoderantiam pellat, sed etiam ut ex qualitate habitus sui admoneantur qualiter vivere obligentur. Quum enim habitus professioni, quem admodum medium fini, debeat correspondere, sancti Patres tam specialem habitum religiosis præstiterunt, ad insinuandum quantum a mundanis hominibus teneantur distare, quibusque virtutibus et actibus oporteat eos pollere, et quam mortificati esse debeant omnibus quæ sunt mundi.

Denique de hoc gloriosus pater et doctor Joannes Cassianus, primo libro Institutionum Patrum sanctorum, sapienter disseruit. Et primo, cur cingulo utantur monachi exprimens: Monachum, inquit, ut militem Christi in procinctu belli jugiter positum, oportet accinetis lumbis semper incedere. Sic namque in veteri Testamento Sancti aliqui incesserunt, qui hujus monasticæ vitæ fundaverunt primordia, puta Elias ac Eliseus. Unde de Elia servi regis Israel regi suo dixerunt:

IV Reg. 1. Vir pilosus et zona pellicea renes accinctus occurrit nobis. De Joanne quoque Ba-

8. 6. Matth. 3. ptista refert Evangelista: Ipse Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos. Sed et principi Apostolorum Petro angelus jus-

Act. xii, 8. sit: Præcingere, et calcea te caligas tuas. De Paulo item apostolo Agabus dixit pro-

Ibid. xxii, 11. pheta: Virum cuius hæc zona est, sic al-

ligabunt in Jerusalem Judæi. Ex quibus omnibus constat hos utriusque principes Testamenti cingulo esse usos. Itaque monachus, tanquam veraciter Christi miles, idcirco se noverit esse debere cinctum, ut ad cunctos usus ac opera cœnobii sit non solum mente paratus, sed etiam ipso habitu expeditus: nam quanto ad obedientiam fuerit promptior, tanto circa spiritualem profectum ac divinorum cognitionem ferventior comprobatur. Insuper lumbrorum accinctio, et ambitus mortuæ pellicis, significat monachum mortificationem membrorum in quibus libidinis seminaria

A continentur, jugiter circumferre, ut impletat evangelicum illud, Sint lumbi vestri *Luc. xii, 35.* præcincti; et quod hortatur Apostolus, Mortificate membra vestra quæ sunt super *Coloss. iii,* 5. terram.

Præterea, Cassiano narrante, in Ægyptiorum monachorum habitu quædam erant non tantum ad corporis curam quantum ad morum formulam congruentia. Nam parvulis utebantur cucullis diebus ac noctibus, ad innuendum ex habitu ipso, quod simplicitatem et innocentiam custodire es-

Bsent solliciti. Sic et colobiis lineis vix ad cubitum pertingentibus utebantur, ad designandum quod opera mundi essent amputata ab eis, atque ab omni conversatione terrena eos esse mortificatos. Alia quoque nonnulla ad habitum suum spectantia deferebant, ad demonstrandum quibus peccatis carere, et quibus virtutibus tenerentur pollere. Et sic in diversis Ordinibus, diversi instituti sunt habitus ob mysticas causas, ut religiosi intelligent se omnia vana atque mundana debere despicere, et C solis cœlestibus inhiare.

Nunc ergo perpendant religiosi et monachi qui sub veste religiosa monastica cor gerunt carnale, mundanum, inane, quam viles ac miseri, quam iniqui ac irridendi, quamque damnabiles sint coram Judice summo, infallibili ac supersapientissimo Deo. Nonne omnino monstruosi atque mendaces, et velut vacua vasa sunt coram eo? Quum enim monstrum dicatur effectus suæ speciei inconveniens, isti qui a veris religiosis tam damnabiliter distant ac differunt, imo intus omnino eis contrarii dissimillimique consistunt, rite in ordine monachali monstra censentur. Quumque rem per eorum habitum forinsecus designatam intus non habeant, vacua vasa sunt. Imo quum vitiis intus sordeant, quæ virtutibus ad quas obligantur directe contrariantur, recte dicuntur mendaces, non habendo quod se habere ostendunt, sive hypocritis conformantur. Denique similes sunt asino coronato, et simiae religioso vestimento operæ, ac fatus veste sa-

ipientium indutis. Sunt igitur deridendi. Quis enim hominem armatum suis armis non utentem, sed omni hostium ictui se præbentem non irriteret ? Cur equidem se armavit, si hostibus reluctari aut se tueri non voluit ? Sic irridendus est religiosus monasticis utens vestibus, nec tamen virtutibus studens, ad quas designandas suus institutus ac formatus est habitus ; imo potius omni dæmonum impugnationi, omni passionum vitiorumque motui infeliciter cedens, seque undique vulnerabilem præbens, nec suæ salutis adversariis digne resistens.

A Postremo, circa habitum religiosorum, multæ, proh dolor ! inordinationes, abusiones et enormitates jam emerserunt, tam in pretiositate et colore quam in curiositate et forma ac superfluitate diversa : quæ omnia prorsus sunt evitanda, ut nil curiositatis aut pompæ, nil superfluitatis aut indecentiæ in eorum appareat habitu, sed omnis simplicitas, omnis humilitas, aspernatio mundi, mortificatio sui, et interna religiositas mentis, hoc est interior cultus Dei, et diligentia animi soli B Deo intenti, et ei jugiter complacere optantis.

SERMO SEPTIMUS

DE MONACHORUM ET RELIGIOSORUM DEFINITIONIBUS VERIS.

STABILES estote, et immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino. I Cor. xv, 58.

Ad hoc finaliter ordinatur ac tendit omnis illa religiosorum abstractio, qua a curis et actibus sæculi, a propinquis et sæcularibus hominibus se elongant, quatenus Deo altissimo stabilius sint intenti, et spiritualibus actibus frequentius occupati, puriores ferventioresque corde in omnibus. Hinc Climacus monachum multipliciter definiens seu describens, inter cetera ait : Monachus est, qui solum ea quæ Dei sunt agit, cogitat, loquitur, Christo unitus omni tempore, loco atque negotio. Et datur descriptio ista de monacho secundum statum monachalem perfectum, hoc est secundum completam monasticæ vitæ perfectionem. Ad hoc equidem tendit institutio regularis atque professio monachalis, ut monachus quantum in vita præsenti sit possibile, indesinenter Deo intendat, orando, psallendo, meditando, legendo, contemplando, diligendo, ceterisque virtutum

exercitiis insistendo. Corporalia quoque C opera ordinate ac discrete secundum divinæ legis tenorem et suæ regulæ institutionem, ad Dei honorem efficiat, otia semper negligentiasque vitando, et in continua cordis stando custodia, cum Propheta veraciter dicens : Providebam Dominum *Ps. xv, 8.* in conspectu meo semper ; et item, Oculi *Ps. xxiv, 15.* mei semper ad Dominum. Ad hoc itaque conemur indesinenter, ut in divinis simus quotidie stabiliores, et orationibus, psalmodiis, meditationibus sacris absque distractionibus vanis ac miseris vacemus perfectius. Consuescamus mentem nostram in omni loco et actu frequenter ad Deum levare per internas ac breves orationes, laudes et meditationes, etiam in mensa, in via, in lecto, et in omni labore atque colloquio ; nec sic recreationibus quibuscumque utamur, ut cordis læsionem dissolutionemque incurramus. Imo scribendo, studendo, aut alia quævis agendo, a Dei memoria non cessemus.

Deinceps istud faciliter adimplebit, qui Deum fervide diligit. Quod namque arden-

ter diligitur, ante oculos cordis quasi in-cessanter habetur, juxta illud, Ubi amor, ibi oculus : sicut videmus quosdam miserrimos carnali amore ita succensos, ut quidquid faciant, rei dilectæ oblivisci non queant. Qui autem in Dei amore nondum est perfectus, ad ista agenda consuetudinem sibi optimam facere molliatur, et Deum piissimum pro auxilio gratiæ id agendi fiducialiter ac instanter precetur. Consuetudine vero adepta, erit sibi istud per facile et jucundum, imo dulcissimum. Hæc namque agendo, experietur sæpissime consolationes divinas, compunctiones internas, inflammations supernas : sic-

Gen. v, 24. que cum Enoch ambulabit cum Deo, et *III Reg. iii,* cum David ambulabit coram Domino. Præ-

terea, constat ex his quam longe sint a vera monachi ratione, a monastica perfectione, a spirituali profectu, qui dissoluti sunt moribus incustoditique oculis, qui tam facili occasione ad loquacitates, ad consolatiunculas pueriles et fatuas se effundunt, atque in risus et cachinnos ac dissolutiones vertuntur. Videant tales qua-

liter suæ satisfaciant professioni, qua ad perfectionem quotidie tendere tenentur, ne tanquam rei et transgressores voti desuper judicentur, reprobentur ac pereant.

Iterum Climacus monachum describens, ait : Monachus est violentia naturæ indesinens, et custodia sensuum indeficiens. In

Matth. xi, 12. namque Christo testante, regnum cœlorum vim patiatur, et violenti rapiant illud, et

Ibid. vii, 14. arcta sit via salutis (in quibus verbis coelibus violenti vocantur qui salubriter vincunt se ipsos, et salutarem violentiam inferunt sibimetipsis, prava desideria superando, et Deo propriam voluntatem subdendo), patescit quod quanto religiosi præceteris magis abnegaverunt se ipsos et propriis voluntatibus renuntiaverunt, tanto amplius obligantur propriam superare naturam, proprias libertates concupiscen-

A tiasque abjicere, et proprios refrenare affectus ac motus. Quod in principio satis est difficile, in tantum ut Salomone testante, qui dominatur animo suo, melior *Prov. xvi, 32.* ac fortior sit urbium expugnatore. Dicitur demum monachus custos indeficiens sensuum suorum interiorum et exteriorum, inordinatum illorum usum vitando, ne per exteriorum sensuum portas mors ingrediatur, ne oculi videant vanitatem, ne figantur in feminas, ne aures illicitorum *Jer. ix, 21.* *Ps. cxviii, 37.* verborum auditui præbeantur, sed juxta B Scripturam, sepiantur spinis, ne audiant *Ecclesi. xxviii, 28.* linguam nequam, ne audientiam tribuant detractori, neque discordiam seminanti. Tactus etiam præcipue refrenetur ab omni contactu inordinatum motum ac stimulum concitante, nec in cibo et potu quæratur delectatio gustus, sed naturæ necessitas. Conformiter custodiendi sunt religioso sensus interiores ab apprehensionibus phantasticis, ab imaginationibus fœdis, a phantasiis protervis, a cogitationibus vanis. Hic ergo considera te ipsum,

C o religiose, an vere sis monachus, an modo præfato frangas atque custodias temet ipsum : alioqui dole, ingemisce, et juxta prætacta te dirige.

Tertia descriptio monachi est : Monachus est sanctificatum corpus, expurgatum os, et illuminata mens. Quæ descriptio datur quasi per partes integrales, et in ea ponitur pars pro toto, ut sit sensus : Monachus est homo habens corpus divino cultui consecratum, a carnalibus iniquinamentis mundatum, in sanctis operibus ani-

D mæ subditum, habens quoque os a verbis illicitis purum ac sancto silentio perornatum, et mentem desuper illustratam, ad divinorum contemplationem limpide elevatam. Cur autem per tria hæc specialiter describitur monachus, nisi quoniam specialiter spectant ad eum, et in his alia ad ipsum spectantia includuntur? Itaque constat quam longe distent a monacho gulosi, garruli, pertinaces ac duri.

Quarta descriptio est : Monachus est mœrens et dolens anima indesinenti mor-

tis memoria. Ubi rursus principalis pars hominis pro homine ponitur. Pertinet quippe ad monachum, ex consideratione mortis quotidie flere, propria pensando ac deplangendo peccata, ac metuendissimum Dei ponderando judicium atque supplicia peccatoribus post vitam præsentem parata. Debet etiam flere præ desiderio regni

Rom. viii, 24. cœlestis, cum Apostolo exclamando : In felix ego homo ! quis me liberabit de cor-

Ps. cxix, 5. pore mortis hujus ? et cum Propheta : Heu mihi ! quia incolatus meus prolongatus

Ps. xli, 3. est; et rursus : Sitivit anima mea ad Deum

fortem, vivum ; quando veniam et appa-
bo ante faciem Dei mei ? Sed ex compas-
sione passionis Christi flendum est monacho, non in quantum passio Christi fuit
redemptio mundi, sed quia mitissimus

Jer. xi, 19. Agnus tam crudelissimam mortem inno-
centissime pertulit. Ideo dixit Apostolus :

Galat. ii, 19. Christo confixus sum cruci ; et iterum, Si
Rom. viii, 17 ; II Tim. n, 12. compatimur, et conregnabimus. Spectat quoque ad monachum, aliorum peccata deplangere et pro omnibus orare, præsertim

pro benefactoribus et propinquis ac sibi
commissis. Postremo, qui verissime monachus est, lacrimatur frequenter ex abundantia gaudii spiritualis, et ex suavissima complacentia proprii Creatoris, qua superserenissimus ac supergratiosissimus Deus

A complacet sibi in contemplatione theorica
qua rapitur ad divina. Advertant hæc religiosi ad levitates, risus, cachinnos dissolutionesque proni, et deplorent se ipsos, eo quod a ratione verissima monachi distent tam infinite, quum et Christus in Evangelio contestetur : Væ vobis qui ri- *Luc. vi, 25.*
detis nunc, quia plorabitis et flebitis.

Quinta descriptio est : Monachus est ordo et consistentia incorporalium in corpore materiali et sordido consummatus. In qua definitione denuo abstractum et substantivum concrete adjectiveque sumitur, ut sit sensus : Monachus est homo ordinatus et consistens instar angelorum in corpore materiali et sordido seu immundo quantum ad naturales impuritates. In carne etenim non carnaliter conversatur, et vi-
tam angelicam dicit in terris, terminos *Deut. xix, 14.*
sibi in regula sua præfixos transgredi non
præsumens, sed juxta similitudinem ange-
licorum spirituum in cunctis ordinate se
habens, seque divinæ legi et observationi
regulari subjiciens. Unde et discretio præ-
cipue necessaria est monacho, teste beatissimo patre nostro Antonio, ut omnia suo
loco et tempore agat, ne perturbetur, sed
tranquilla mente adhærens Altissimo, ei ac-
ceptum semper reddat obsequium. Sapien-
tissimo etenim Deo ordinatio valde placet.

SERMO OCTAVUS

DE TRIBUS PRINCIPALIBUS CHRISTI CONSILIIS, IN QUIBUS
OMNIS MONASTICA RELIGIO TRIAQUE VOTA RELIGIOSORUM FUNDANTUR QUÆ SUNT
DE ESSENTIA CUJUSLIBET RELIGIONIS.

CHISTO confixus sum cruci ; vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus. Galat. ii, 19, 20.

Is. xxxiii, 22. Dominus noster Jesus Christus, legifer summus et sapientia Dei Patris, sciens ac docens caritatem Dei omnium esse virtutum altissimam, universa quæ docuit, con-

D suluit aut præcepit esse vitanda aut peragenda, ordinavit ad hoc, ut credentes in ipsum, in caritate Dei proficiant, perseverent, perfectique fiant. Unde in Enchiridio loquitur Augustinus : Omnia evangelicorum Christi consiliorum ac præceptorum finis est, ut præceptum illud primum ac *Matth. xxii, 37, 38.*

summum diligendi Deum toto corde perfecte adimpleamus. Porro quædam caritati Dei directe contrariantur, sicut peccata mortalia, præsertim invidia: et illa Christus absolute prohibuit. Quædam vero a caritatis profectu ac perfectione ut communiter impediunt hominem, ut divitiæ, deliciæ et honores, carnalis propinquitas, propriaque libertas: ideo talia consuluit Christus esse vitanda.

Horum vero quædam sunt penitus extra hominem, sicut terrenarum rerum possessio. Quas Christus consuluit propter Deum

*Matth. xix.
21.*

relinqui, dicendo: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus; et veniens sequere me. Sicque in isto consilio fundatur votum paupertatis voluntariæ. Quædam autem illorum sunt aliquo modo nobis conjuncta, ut uxor, parentes et proles. Quæ omnia docuit re-

*Luc. xiv.
26.*

linqui Salvator, dicens: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, et fratres et sorores, et uxorem et filios, non potest meus esse discipulus. Et in isto fundatur votum perpetuæ castitatis. Quædam vero illorum sunt intra nos, ut propria voluntas. Quam Dominus Jesus re-

*Matth. xvi.
24.*

linquendam consuluit, præinductis verbis adjicendo: Adhuc autem et animam suam. Unde apud Matthæum ait: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Et in isto fundatur votum obedientiæ. Docuit itaque Filius Dei hæc omnia derelinqui desiderio perfectionis atque intuitu Dei, ut in Deo cor amorosius perfectiusque figatur, vitiis plenius reluctetur, et in omni virtute concrescat. Cor namque humanum tanto integrius ac ferventius in uno defigitur, quo minus in multis dispergitur, et quo magis a multis abstrahitur. Siquidem virtus unita fortior est quam dispersa. Est que vulgare eloquium: Pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Propter quod sancti affirmant doctores: Nequaquam homo in uniuscujusque operis ratione colligitur, quando mens ejus per diversa partitur. Et rursus: Impar (inquiunt) quisque

A invenitur ad singula, dum mente confusa dividitur per diversa.

Ut ergo in summi boni sincerissimo proficiamus amore, studeamus ad nullum prædictorum, imo ad nullum creatum affici inordinate, sensualiter, immoderate, sed solum spiritualiter, ordinate et pure, puta in Deo, secundum Deum et propter Deum, omnia scilicet referendo ad Dei honorem ac gloriam, nec ea amando aut cupiendo nisi secundum Dei voluntatem ac legem, seu prout nobis utilia aut necessaria sunt ad serviendum complacendumque Deo. Cujus oppositum faciunt religiosi proprium peculiumve habentes, et qui ad suos propinquos seu alios carnaliter afficiuntur, et pro eis inordinate sollicitantur, aut sacerdotalium more inquietantur. Sed quum ad proficiendum in Dei sancto amore, parum aut nihil prosit res ipsas exteriores ac propinquos deseruisse, nisi et ipsi interiores inordinati affectus ad illa funditus eradicentur de corde, propterea ipsas cupiditates et inordinatas omnes affectiones penitus extirpemus, et solis necessariis contenti simus, atque in *1 Tim. vi. 8.* omnibus animum imperturbatum, cor per patientiam forte et inconcussum, mentemque reformatam habere ac possidere semper conemur. Unde nonnulli religiosi ita non agentes, frequenter pro rebus minimis ac vilissimis passionantur, contendunt et indignantur, tamque inordinate afficiuntur ad parva quorum usus eis concessus est, ut sacerdtales ad magna quæ possident. Hinc parva fratribus suis concedere D renuunt, nec ea sibi auferri a superioribus suis æquanimiter ferunt.

Postremo de hac re sancti et expertissimi patres Eusebius Emisenus, Cassianus et Climacus plenissime ac subtilissime scribunt, quemadmodum quidam ad interiorum renuntiationem ac reformationem dare se negligentes, nunquam ad perfectionem pertingunt, imo parum aut nihil proficiunt: quin imo pereunt, quia saepius pro uno stilo, pro graphio, pro tabula aut similibus immoderatissime concitan-

tur. Nam amor habendi seu ipsa cupido nisi radicitus extirpetur, ardentior est in parvis.

Deinceps sancti Patres hi docent tripli-cem esse renuntiationem : primam, qua ipsis rebus abrenuntiamus ; secundam, qua interioribus inordinatis renuntiamus affectibus et pristinis moribus pravis ac vitiis ; tertiam, qua propriæ voluntati in cunctis renuntiamus, et nos ipsos ac universa creata in tantum relinquimus atque transcendimus, siveque in Deum movemur, defigimur, transformamur ac rapimur, ut nihil creatum, neque nos ipsos, nec proprios actus, advertemus aut sentimus. Hanc renuntiationum prima ad secundam, ambæque illæ ad hanc tertiam ordinantur.

A Denique, sicut Climacus scribit, quicunque peccata sua efficaciter ponderat, ac divini rigorem judicii profunde considerat, imminentemque sibi mortis amaritudinem ac futura tormenta acutius speculatur, propriam quoque vocationem, et quid Deo promisit ac tenetur, subtiliter contemplatur, non ultra ad terrena et carnalia vitiose afficietur, nec ad propinquos aut alios sensualiter se habebit, neque in arrepto Dei itinere piger efficietur aut negligens.

B Propterea omnia hæc juxta sanctorum horum doctrinam Patrum adimplere, et Deo digne conversari conemur. Ad laudem ejus, qui est super omnia Deus sublimis et benedictus. Amen.

MONITUM AUCTORIS. — Epistolam et evangelium cum sermonibus suis de templi Dedicacione, in operis fine de Sanctis, Deo proprio ac agente, exponam. Nam juxta formam istam expositionum epistolarum ac evangeliorum de Tempore cum suis sermonibus, intendo et de Sanctis epistolas et evangelia cum sermonibus exponere.

FINIS SERMONUM DE TEMPORE

INDICES

LOCA S. SCRIPTURÆ PRÆCIPUA

GENESIS.

VI, 7. Pœnitet... me fecisse eos, 547D.
XV, 4. Ego protector tuus sum et merces tua magna nimis, 306A'.

EXODI.

III, 14. Ego sum qui sum... Sic dices filiis Israel : Qui est, misit me ad vos, 47B'.
XVI, 8. Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum, 331B.
XX, 7. Non assumes nomen Domini tui in vanum : nec enim habebit insolentem Dominus eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra, 587B.

LEVITICI.

XIX, 18. Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum, 591A.

DEUTERONOMII.

IV, 19. Ne... elevatis oculis ad cœlum, videas solem et lunam et omnia astra cœli, et... adores ea, quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus quæ sub cœlo sunt, 82A.
— 29. Quumque quæsieris... Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen toto corde quæsieris et tota tribulatione animæ tuæ, 42D.
XXXII, 13. Ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo, 286D.
— 28, 29. Gens absque consilio est et sine prudentia ; utinam saperent et intellegarent ac novissima providerent, 534D.
— 39. Ego occidam et ego vivere faciam, percutiam et ego sanabo, et non est qui de manu mea possit eruere, 633D.
XXXIII, 2. In dextera ejus ignea lex, 69C', 426D.

JOSUE.

I, 7, 9. Confortare... et esto robustus valde... Noli timere, quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus ad quæcumque perrexeris, 567A.
VII, 49. Fili mi, da gloriam Domino... et confitere atque indica mihi quid feceris, ne abscondas, 537A.
XXIV, 14. Timete Dominum et servite ei perfecto corde atque verissimo, 273A.

JUDICUM.

V, 34. Domine, qui... diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent, 407A.

I REGUM.

VII, 3. Præparate corda vestra Domino, et servite ei soli, 273D', 447B.
XV, 23. Est... quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere, 436D'.

III REGUM.

X, 8. Beati viri tui et beati servi tui, qui stant coram te semper et audiunt sapientiam tuam, 404A.
XIX, 10. Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, 603A.

IV REGUM.

I, 6, 8. Occurrit nobis... vir pilosus et zona pellicea accinctus renibus, 659C.
II, 12. Pater mi, pater mi, currus Israel et auriga ejus, 529C.

I ESDRÆ.

IX, 6. Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniqui-

tates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque ad cœlum, 284A.

JUDITH.

VIII, 26, 27. Non ulciscamur nos pro his quæ patimur; sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse... non ad perditionem nostram evenisse credamus, 441B.

ESTHER.

XIII, 9. Domine, rex omnipotens, in ditione... tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuæ resistere voluntati, 375C'.

JOB.

V, 2. Vere stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia, 490C', 501B'.
 XV, 12, 13. Quid te elevat cor tuum, et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos ? Quid tumet contra Deum spiritus tuus ? 364D.
 — 34. Congregatio... hypocritæ sterilis, 298C, 657C'.

XXVII, 9, 10. Numquid Deus audiet clamorem ejus, quum venerit super eum angustia ? aut poterit in Omnipotente delectari ? 311C'.
 XXXIV, 14. Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet, 85C.
 — 17. Numquid qui non amat judicium, sanari potest ? 223D'.

— 30. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi, 473D.
 XXXVI, 5. Deus potentes non abjicit, quum et ipse sit potens, 141B.
 — 13. Simulatores et callidi provocant iram Dei, 299B'.
 — 22. Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus, 379D.
 XLI, 25. Ipse est rex super universos filios superbiæ, 165D.

PSALMORUM.

I, 4. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit, 384D'.
 IV, 5. Irascimini, et nolite peccare, 257A.
 XIV, 4. Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus, 372A.

XVII, 2, 3. Diligam te, Domine, fortitudo mea,... et cornu salutis meæ, 578B.

XX, 7. Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo, 37B'.

XXXIII, 14. Prohibe linguam tuam a malo, 229C.

XXXV, 9, 10. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos : quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen, 201C.

XXXVI, 4. Delectare in Domino, 422C, 518C'.
 — 27. Declina a malo, et fac bonum, 560C'.

XXXVIII, 2. Duxi : Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, 20D.
 — 6. Substantia mea tanquam nihilum ante te, 477D, 375B'.

XL, 2-4. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem ; in die mala liberabit eum Dominus, etc., 209B.

XLVIII, 19. Confitebitur tibi quum beneficeris ei, 505C.

LII, 2. Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in iniquitatibus, 425A.

LXIX, 2. Deus, in adjutorium meum intende ; Domine, ad adjuvandum me festina, 338B'.

LXX, 23. Exsultabunt labia mea quum cantavero tibi, et anima mea quam redemisti, 563C'.

LXXVIII, 8. Cito anticipent nos misericordiae tuæ, quia pauperes facti sumus nimis, 338B', 350A.

LXXX, 13. Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis, 463C'.

LXXXII, 17, 18. Imple facies eorum ignomonia, et quærerent nomen tuum, Domine ; erubescant et conturbentur in sæculum sæculi, et confundantur et pereant, 576C.

LXXXVIII, 15. Justitia et judicium præparatio sedis tuæ, 96A'.

XCHI, 5. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, 56D'.

XCHII, 12. Beatus homo quem tu erudieris, Domine, 248A'.

XCIX, 2. Servite Domino in lætitia, 490C'.

CII, 5. Renovabitur ut aquilæ juventus tua, 524C.

CIV, 3, 4. Lætetur cor quærantium Dominum ; quærите Dominum et confirmamini ; quærite faciem ejus semper, 420B.

CXVIII, 63. Particeps ego sum omnium timentium te et custodientium mandata tua, 429A.

CXVIII, 436. Exitus aquarum deduxerunt oculi
mei, quia non custodierunt legem tuam,
344D.

CXIX, 5. Heu mihi ! quia incolatus meus pro-
longatus est, 439B.

CXL, 5. Corripet me justus in misericor-
dia et increpabit me; oleum autem pec-
catoris non impinguet caput meum, 594A,
624 C.

CXLIV, 44. Allevat Dominus omnes qui cor-
ruunt, et erigit omnes elisos, 572A.

PROVERBIORUM.

I, 32. Prosperitas stultorum perdet illos,
472B'.

II, 4, 5. Si quæsieris eam quasi pecuniam, et
sicut thesauros effoderis illam, tunc intelli-
ges timorem Domini, et scientiam Dei in-
venies, 237C.

III, 43. Beatus homo qui invenit sapientiam,
492B.

VII, 4. Dic sapientiæ, Soror mea es, et pru-
dentiam voca amicam tuam, 50C.

VIII, 31. Deliciae meæ esse cum filiis homi-
num, 494C.

XI, 27. Qui... investigator malorum est, op-
primetur ab eis, 214C'.

XVIII, 3. Impius, quum in profundum venerit
peccatorum, contemnit, 470C.

— 24. Vir amabilis ad societatem, magis ami-
cus erit quam frater, 513B.

XX, 3. Honor est homini qui separat se a con-
tentionibus, 432D'.

— 4. Propter frigus piger arare noluit, 572C.

XXII, 9. Qui pronus est ad misericordiam,
benedicetur, 211A.

XXV, 20. Sicut tinea vestimento,... ita tristitia
viri nocet cordi, 470D'.

XXVII, 4. Ira non habet misericordiam, nec
erumpens furor; et impetum concitati ferre
quis poterit ? 266D'.

ECCLESIASTÆ.

III, 7. Tempus tacendi, et tempus loquendi,
74A, 88B.

VII, 40. Ne sis velox ad irascendum, quia ira
in sinu stulti requiescit, 257A.

IX, 4. Nescit homo utrum amore an odio di-
gnus sit, 307B'.

X, 4. Muscæ morientes perdunt suavitatem
unguenti, 45B.

CANTICI CANTICORUM.

II, 5. Fulcite me floribus, stipate me malis,
quia amore langueo, 509B.

III, 4. In lectulo meo per noctes quæsivi quem
diligit anima mea, 65C.

IV, 4. Quam pulchra es, amica mea, quam
pulchra es ! 580C.

V, 4. Comedite, amici, et bibite; et inebria-
mini, carissimi, 79A'.

VII, 40. Ego dilecto meo, et ad me conversio
ejus, 510A'.

SAPIENTIÆ.

I, 5. Spiritus... sanctus disciplinæ effugiet fi-
ctum, et auferet se a cogitationibus quæ
sunt sine intellectu, 41A, 80D'.

VI, 26. Multitudo... sapientium sanitas est or-
bis terrarum, 574D.

IX, 45. Corpus... quod corrumpitur, aggravat
animam, et terrena inhabitatio deprimit
sensem multa cogitantem, 430D'.

XI, 24. Misereris omnium, quia omnia potes,
et dissimulas peccata hominum propter pœ-
nitentiam, 494A, 277B.

— 25. Diligis... omnia quæ sunt, et nihil odi-
sti eorum quæ fecisti, 445A'.

XIII, 4, 5. Vani... sunt omnes homines in qui-
bus non subest scientia Dei, et de his quæ
videntur bona, non potuerunt intelligere
eum qui est ;... a magnitudine enim speciei
et creaturæ cognoscibiliter poterit Creator
horum videri, 288A, 386D'.

ECCLESIASTICI.

I, 22, 28. Corona sapientiæ timor Domini... Qui
sine timore est, non poterit justificari, 417D.

III, 49. Fili, in mansuetudine opera tua per-
fice, et super hominum gloriam diligenter,
485C.

— 34. Auris bona audiet cum omni concipi-
scientia sapientiam, 236C.

V, 44. Si est tibi intellectus, responde proximo;
sin autem, sit manus tua super os
tuum, 516B.

VI, 4. Noli fieri pro amico inimicus proximo,
229C'.

— 2. Non te extollas in cogitatione animæ
tuæ velut taurus, 499C.

— 6. Multi pacifici sint tibi, et consiliarius sit
tibi unus de mille, 414A'.

- X, 7. Odibilis coram Deo est et hominibus superbia, 362 D.
- XIV, 4. Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, 87 C'.
- XV, 44. Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui, 494 C.
- XVII, 42. Mandavit illis unicuique de proximo suo, 532 C.
- XVIII, 31. Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis, 316 A.
- XXVII, 4. Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua, 438 D.
- 6. Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis, 308 C', 496 C.
- XXVIII, 2. Relinque proximo tuo nocenti te ; et tunc deprecanti tibi peccata solventur, 205 D.
- 6, 40. Memento novissimorum et desine inimicari... Abstine te a lite, 264 A.
- 28. Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire ; et ori tuo facito ostia et seras, 294 C'.
- XXX, 24. Miserere animæ tuæ, placens Deo, 448 B.
- XLI, 45. Curam habe de bono nomine, 454 C.
- XLII, 47. Dominus omnipotens stabilis in gloria sua, 410 D.
- XLIV, 20. Non est inventus similis illi... qui conservavit legem Excelsi, 426 D, 597 B.

ISAIÆ.

- I, 46. Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, 323 A'.
- III, 42. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt et viam gressum tuorum dissipant, 303 B.
- VI, 2. Seraphim stabant super illud ; sex alæ uni et sex alæ alteri, 66 C.
- XXVI, 9. Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritu meo in præcordiis meis ; de mane vigilabo ad te, 525 A.
- XXXIII, 22. Dominus... judex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, 378 D.
- XXXV, 4-6. Ecce Deus vester... ipse veniet et salvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum... et aperta erit lingua mutorum, 382 D, 392 D.
- XLI, 8. Semen Abraham amici mei, 325 B.
- XLV, 45. Vere tu es Deus absconditus, 520 C'.
- LIII, 2, 4, 5. Non est species ei neque decor, et

vidimus eum, et non erat adspactus ;... vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit ;... ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, 59 C.

LVI, 7. Domus mea domus orationis vocabitur, 346 B.

LVII, 20. Impii... quasi mare fervens quod quiescere non potest, 529 A.

LXI, 40. Induit me vestimentis salutis, et in dumento justitiæ circumdedit me, 658 D.

LXIV, 4. Oculus non vidit... quæ præparasti exspectantibus te, 219 A'.

LXVI, 2. Ad quem... respiciam, nisi ad pauperculum et contritum spiritu et trementer sermones meos ? 65 A.

JEREMIÆ.

II, 43. Duo... mala fecit populus meus : me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas... dissipatas, quæ continere non valent aquas, 489 B.

VI, 43. A minore... usque ad majorem, omnes avaritiæ student, 451 A.

X, 21. Quia stulte egerunt pastores et Dominum non quæsierunt, propterea... omnis grex eorum dispersus est, 333 A.

XII, 4. Justus quidem tu es, Domine, si disputerem tecum ; verumtamen justa loquar ad te : Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui prævaricantur ? 346 B'.

XVII, 46. Ego non sum turbatus, te pastorem sequens ; et diem hominis non desideravi, tu scis, 475 B'.

XXIII, 5. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David gerumen justum, et regnabit Rex, etc., 650 B.

XLVIII, 36. Quia plus fecit quam potuit, idcirco perierunt, 426 D'.

THRENORUM.

III, 22. Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti : quia non defecerunt miseraciones ejus, 278 C, 474 A.

— 30. Dabit percutiensi se maxillam, saturabitur opprobriis, 351 D'.

BARUCH.

III, 24, 25. O Israel, quam magna est domus Dei, et ingens locus possessionis ejus, ma-

gnus est et non habet finem, excelsus et immensus ! 459 A'.

EZECHIELIS.

VI, 9. Contrivi cor eorum fornicans et rece-
dens a me, 329 D.

XVI, 49. Hæc fuit iniqüitas Sodomæ sororis
tuæ... saturitas panis et abundantia, 148 D.

XXIX, 3. Ecce ego ad te, Pharao,... draco ma-
gne, qui... dicis : Meus est fluvius et ego
feci memetipsum, 366 C.

XXXVI, 26. Auferam cor lapideum de carne
vestra, et dabo vobis cor carneum, 392 B'.

DANIELIS.

IX, 26, 27. Occidetur Christus, et non erit
ejus populus qui eum negaturus est;... et
finis ejus vastitas,... et usque ad... finem
perseverabit desolatio, 398 C.

MICHÆL.

II, 4. Væ qui cogitatis inutile, 354 A.

VI, 8. Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum,
et quid Dominus requirat a te : utique fa-
cere judicium, et diligere misericordiam, et
sollicitum ambulare cum Deo tuo, 490 C'.

HABACUC.

II, 4. Ecce qui incredulus est, non erit recta
anima ejus in semetipso ; justus autem in
fide sua vivet, 631 B.

— 5. Quomodo vinum potantem decipit, sic
erit vir superbus, et non decorabitur, 458 A.

AGGÆI.

I, 5. Ponite corda vestra super vias vestras, 448 C.

II, 8. Veniet Desideratus cunctis gentibus, 397 C.

ZACHARIÆ.

IX, 11. Tu quoque, in sanguine testamenti tui,
emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est
aqua, 240 D.

MALACHIÆ.

II, 7. Labia... sacerdotis custodient scientiam,
et legem requirent ex ore ejus, 56 D.

MATTHÆI.

V, 6. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam,
648 C'.

— 7. Beati misericordes, quoniam ipsi miseri-
cordiam consequentur, 207 D, 245 C, 438 B',
456 A.

— 22. Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit
judicio, 265 B.

— 23. Si... offers munus tuum ad altare, et
ibi recordatus fueris quia frater tuus, etc.,
268 B.

VI, 22. Lucerna corporis tui est oculus tuus ;
si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus
tuum lucidum erit, 559 A'.

— 28, 29. Considerate lilia agri, quomodo
crescent ;... dico... vobis, quoniam nec Sa-
lomon in omni gloria sua cooperatus est sicut
unum ex istis, 37 C.

— 33. Quærите... primum regnum Dei et ju-
stitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis,
450 B, 458 D.

VII, 16. A fructibus eorum cognoscetis eos,
307 D.

— 19. Omnis arbor quæ non facit fructum
bonum, excidetur et in ignem mittetur,
310 B.

— 21. Non omnis qui dicit mihi, Domine,
Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed
qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis
est, 27 C.

IX, 1. Ascendens (Jesus) in naviculam, trans-
fretavit, et venit in civitatem suam, 538 A.

— 2. Confide, fili, remittuntur tibi peccata
tua, 540 D.

— 21. Dicebat... intra se : Si tetigero tantum
vestimentum ejus, salva ero, 639 A.

— 22. Confide, filia ; fides tua te salvam fecit.
Et salva facta est mulier ex illa hora, 630 D,
641 D.

X, 16. Estote... prudentes sicut serpentes, et
simplices sicut columbæ, 63 B'.

XI, 28. Venite ad me, omnes qui laboratis et
onerati estis, et ego reficiam vos, 280 D.

XII, 42. Regina Austri surget in judicio cum
generatione ista, et condemnabit eam, quia
venit a finibus terræ audire sapientiam Sa-
lomonis ; et ecce plus quam Salomon hic,
404 A'.

XVI, 24. Si quis vult post me venire, abneget
semetipsum, et tollat crucem suam, et se-
quatur me, 663 C.

XVIII, 32, 33. Serve nequam, omne debitum

- dimisi tibi, quoniam rogasti me : nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum ? 599 C.
- XVIII, 34, 35. Dominus ejus tradidit eum tortoribus,... sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, etc., 602 A.
- XXII, 2. Simile factum est regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo, 562 D.
- 43. Ligatis manibus et pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriōres ; ibi erit fletus et stridor dentium, 555 A.
- 46. Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo, 610 D.
- 48. Cognita... Jesus nequitia eorum, ait : Quid me tentatis, hypocritæ ? 619 D.
- 21. Reddite... quæ sunt Cæsaris, Cæsari ; et quæ sunt Dei, Deo, 613 D, 622 A.
- 37. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, etc., 520 B.
- 40. In his duobus mandatis universa lex pendet et Prophetæ, 517 D.

MARCI.

- VII, 34. Suspiciens in cœlum, ingemuit, 390 C.
- 37. Bene omnia fecit : et surdos fecit audire et mutos loqui, 385 B, 392 D.
- VIII, 2. Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent, 278 D', 285 B.
- 3. Si dimisero eos jejunos..., deficient in via, 287 D.
- XI, 25. Quum stabitis ad orandum, dimitte si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater vester... dimitat vobis peccata vestra, 269 A.

LUCÆ.

- I, 69, 70. Erexit cornu salutis nobis,... sicut locutus est per os sanctorum, qui a sæculo sunt, Prophetarum ejus, 410 D.
- V, 1. Quum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, etc., 247 A.
- 3. Sedens docebat de navicula turbas, 239 C.
- VI, 24. Væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram, 437 D.
- 25. Væ vobis qui saturati estis, quia esuriatis, 441 A.
- 37. Nolite judicare, et non judicabimini, 214 B, 220 B.
- 41. Quid... vides festucam in oculo fratris

- tui, trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras ? 223 A.
- VII, 43, 44. Dominus misericordia motus... ait : Adolescens, tibi dico, surge, 476 C.
- 46. Propheta magnus surrexit in nobis, 478 D.
- X, 23. Beati oculi qui vident quæ vos videtis, 412 A.
- 27. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, 414 C.
- XIV, 4. Ipsi observabant eum, 497 D.
- 4. Ipse... apprehensum sanavit eum, 500 A.
- 16. Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos, 472 D.
- XV, 4. Erant... appropinquantes ei publicani et peccatores, ut audirent illum, 492 A.
- 10. Gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, 494 C.
- XVI, 2. Redde rationem villicationis tuæ, 332 D.
- 9. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, 324 D.
- 19. Dives... induebatur purpura et byssō, et epulabatur quotidie splendide, 446 D.
- 22. Factum est... ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abrahæ ; mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno, 449 A.
- XVII, 43. Jesu præceptor, miserere nostri, 428 B.
- 14. Ite, ostendite vos sacerdotibus, 433 D.
- 17. Nonne decem mundati sunt ? Et novem ubi sunt ? 436 A.
- XVIII, 44. Pharisæus stans, hæc apud se orabat : Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, 374 D.
- 44. Omnis qui se exaltat, humiliabitur ; et qui se humiliat, exaltabitur, 366 A, 374 C.
- XIX, 41. Videns civitatem, flevit super illam, 354 C.
- 43. Circumdabunt te inimici tui vallo... et coangustabunt te undique, 353 D.

JOANNIS.

- III, 3. Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei, 143 C, 145 A.
- IV, 24. Spiritus est Deus ; et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare, 45 B.
- 49. Domine, descendere priusquam moriatur filius meus, 582 D.
- V, 21. Sicut... Pater suscitat mortuos et vivificat, sic et Filius quos vult vivificat, 467 D.

- VI, 14. Hic est vere Propheta qui venturus est in mundum, 652D.
- VII, 24. Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate, 220C.
- XIII, 35. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem, 468B.
- XIV, 1. Creditis in Deum, et in me credite, 425A'.
- 6. Nemo venit ad Patrem, nisi per me, 251C.
- 23. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, etc., 89C, 90A.
- 26. Paracletus... Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, 92A.
- XV, 26. Quum... venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, 63D, 71D'.
- XVI, 8. (Paracletus) arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio, 21D.
- 23. Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis, 44C.
- 24. Petrite... ut gaudium vestrum sit plenum, 36A, 44C.
- XX, 29. Beati qui non viderunt et crediderunt, 412A'.

ACTUUM.

- II, 4. Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, 71D, 86D.
- 14. Stans... Petrus cum undecim, levavit vocem suam, 79A.
- 43. Fiebat autem omni animæ timor; multa quoque prodigia et signa per Apostolos in Jerusalem fiebant, et metus erat magnus in universis, 72D'.
- III, 18. Deus... prænuntiavit per os omnium Prophetarum pati Christum, 58B'.
- 24. Omnes Prophetæ a Samuel et deinceps,... annuntiaverunt dies istos, 647C.
- IV, 32. Multitudinis... credentium erat cor unum et anima una, 655A.
- X, 43. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, 58B.

AD ROMANOS.

- V, 5. Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, 81C.

T. 30.

- VI, 4. Quomodo Christus surrexit a mortuis..., ita et nos in novitate vitæ ambulemus, 263A.
- 24. Quem... fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis ? 282D.
- VIII, 14. Quicumque... Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei, 293D.
- 16. Ipse... Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei, 84B, 304D.
- 17. Si... compatimur, ut et conglorificemur, 447C'.
- 18. Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, 200A, 218B.
- 35. Quis... nos separabit a caritate Christi ? 92B'.
- XIV, 10. Omnes... stabimus ante tribunal Christi, 322A.

I AD CORINTHIOS.

- I, 4. Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei quæ data est vobis, 515B.
- X, 12. Qui se existimat stare, videat ne cadat, 345B, 327C.
- 13. Tentatio vos non apprehendat nisi humana, 330A.
- XII, 6. Deus... operatur omnia in omnibus, 338A.
- 11. Omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult, 349A.
- XIV, 40. Omnia... honeste et secundum ordinem fiant, 50C'.
- XV, 40. Gratia... Dei sum id quod sum, 359D', 369B.
- 58. Stabiles estote, et immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino, 660C.
- XVI, 14. Omnia vestra in caritate fiant, 409A'.

II AD CORINTHIOS.

- III, 6. Littera... occidit, spiritus autem vivificat, 388A.
- 18. Nos vero omnes revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu, 422A, 281B.
- V, 20. Legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos; obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo, 262A.

AD GALATAS.

- II, 20. Vivo autem, jam non ego, vivit vero in me Christus, 264A, 662D.
 — In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me, 488D.
- III, 22. Conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus, 410B.
- V, 22. Fructus... Spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia, 420D, 431C.
 — 26. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes, 440D.
- VI, 1. Fratres,... si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto,... hujusmodi instruite, etc., 456A.
 — 2. Alter alterius onera portate, 453B.

AD EPHESIOS.

- III, 44. Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, 474A.
 — 46. (Pater) det vobis secundum divitias gloriæ suæ, virtute corroborari... in interiorem hominem, 463B.
- IV, 1. Digne ambuletis vocatione qua vocati estis, 483D, 495A, 656C'.
 — 23, 24. Renovamini... spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est, 535C.
 — 29. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem..., ut det gratiam audientibus, 49B'.
- V, 4, 2. Estote... imitatores Dei, sicut filii carissimi; et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, 343A.
 — 45. Videte... quomodo caute ambuletis, 558A.
 — 48. Implemini Spiritu Sancto, 545C, 560C.
- VI, 10. Confortamini in Domino et in potentia virtutis ejus, 577D.
 — 43. Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare, 580A.

AD PHILIPPENSES.

- I, 9. Caritas vestra magis ac magis abundet in scientia et in omni sensu, 586B, 597A.
 — 23. Desiderium habens dissolvi et esse cum Christo, 484C'.
 III, 17. Imitatores mei estote, 617B.

III, 20. Nostra... conversatio in cœlis est, 606D.

AD COLOSSENSES.

- I, 9. Impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia et intellectu spirituali, 636D.
 — 13. (Pater) eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ, 626C.

I AD TIMOTHEUM.

- I, 45. Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, 487D.
 IV, 7, 8. Exerce... te ipsum ad pietatem: nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, etc., 241C.
 VI, 45, 46. Beatus et solus potens Rex regum et Dominus dominantium; qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem; quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest; cui honor et imperium, 419B.

II AD TIMOTHEUM.

- III, 4, 2, 4. In novissimis diebus instabunt tempora periculosa, erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati,... voluptatum amatores magis quam Dei, 512C.

AD HEBRÆOS.

- II, 4, 3. Abundantius oportet observare nos ea quæ audivimus, ne forte pereffluamus... Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? 370A.
 III, 13. Adhortamini vosmetipsos per singulos dies,... ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati, 242A'.
 X, 22, 23. Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, adspersi corda a conscientia mala, et... teneamus spei nostræ confessio nem indeclinabilem, 657A.
 — 28, 29. Irritam quis faciens legem Moysis, sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, etc.? 389C.
 XI, 6. Sine fide... impossibile est placere Deo, 358B.
 XII, 4, 2. Deponentes omne... peccatum, per

patientiam curramus ad propositum nobis certamen, adspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, 415B'.

JACOBI.

I, 47. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, 47A.

— 49. Sit... omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram, 4B, 49D.

— 25. (Refrenans linguam suam) hic beatus in facto suo erit, 39D.

— 26. Si quis... putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio, 38D.

II, 43. Judicium... sine misericordia illi qui non fecit misericordiam, 456A.

IV, 8. Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis, 480C, 484C.

— — Purificate corda, duplices animo, 304C.

I PETRI.

III, 8. Omnes unanimes (in oratione estote), 241D.

— — Compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, 244C.

— 45. Dominum... Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe, 55C.

IV, 7. Estote... prudentes, et vigilate in orationibus, 60D.

V, 6. Humiliamini... sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis, 489D.

— 8. Sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, 477B.

II PETRI.

II, 19. A quo... quis superatus est, hujus et servus est, 416C'.

I JOANNIS.

II, 46. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ, 463C.

II, 27. Unctio ejus docet vos de omnibus, 61B'.
III, 8. Qui facit peccatum, ex diabolo est, 44D.
— 14, 15. Qui non diligit, manet in morte; omnis qui odit fratrem suum, homicida est, 153C, 469D.

— 18. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate, 467A.

IV, 16. Deus caritas est; et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo, 429A, 444A.

— 19. Diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos, 428C.

V, 14. Hæc est fiducia quam habemus ad eum, quia quocumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos, 33B.

III JOANNIS.

4. Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare, 504C.

JUDÆ.

5. Jesus populum de terra Ægypti salvans, secundo eos qui non crediderunt perdidit, 440B.

19. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes, 361A.

APOCALYPSIS.

II, 4, 5. Habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris, et age pœnitentiam,... sin autem, venio tibi, 252C.

III, 4, 17. Nomen habes quod vivas, et mortuus es... Quia dicis quod dives sum... et nullius egeo, et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper et cæcus et nudus, 454D.

— 20. Ecce sto ad ostium, et pulso; si quis... aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse tecum, 460C', 472D.

IV, 6. In circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante et retro, 416C.

— 8. Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, 401D.

XVIII, 7. Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum, 149A'.

XIX, 7. Venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se, 552A.

— 9. Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt, 459D.

INDEX

NOMINUM ET RERUM NOTABILIUM

A

ABBACYRUS monachus, 454B.
ABIMELECH. Ejus ambitio, 466A'.
ABNEGATIO, 663A'. *Cf.* Mortificatio, Renuntiatio.
ABRAHAM hospitalitati deditus, 52C'. — Promissiones illi factæ, 395A et s., 398A', quid spiritualiter significant, 398B'. — Sinus Abrahamæ, 432D'.
ABRAHAM eremita, 406B'.
ABSALON, typus superbiæ, 365A'.
ABSTINENTIA, 147A. *Cf.* Cibus.
ACEDIA, 491D, 501C', 572B, 583C'.
ADOLESCENTES duo quam sancte vixerint in eremo Scythi, 240D'.
ADONIS, 405B.
ADOPTIO filiorum, 292C, 306B.
ADVERSITAS patienter toleranda, 490C, 246A', propter futuram gloriam, 497A, 200A et s., 249C. *Cf.* Patientia, Tribulationes.
ÆDIFICATIO proximi, 453B', 583B, 648D'.
AFFECTIONES mortificandæ, 459A.
AGATHON abbas, 3D, 41A', 45C', 355C'.
AGNES (S.), 509C.
ALBERTUS (B.) Magnus, 26A', 56A', 97B, 99B, 134A, 462D, 217A.
ALCORANUS, 379A', 479B.
ALEXANDRINA Ecclesia, 400C, 656C.
AMAN propter superbiam punitus, 368A'.
AMBITIO, 225C', 493C, 498C, 556A', religiosis vitanda, 473C et s., 437C.
AMBROSIUS (S.), 5B', 54C', 55A, 132C, 177D', 183C', 208B', 209D, etc.
AMICITIA Dei quomodo acquirenda, 324D et s. *Cf.* Amor, Caritas, Dilectio.
AMMON abbas, 559C'.
AMMONIUS (S.), 434A'.
AMOR multiplex, 513A, 522A. — Amor naturalis ac socialis, 543D. — Amor mercenarius, 543B'. — Amor carnalis, 43B, 392A, 512D, 514D, 522C. — Amor vanitatis, 471A'

— Amor sui improbus, 463C et s., 264B. — Amor ecstaticus, 509B et s., 520B et s. — Amor Dei crescens usque ad contemptum sui, 464D'. — *Cf.* Amicitia, Caritas, Dilectio.
ANANIAS ab igne præservatus, 616D'.
ANDREAS cardinalis, intercessione S. Hieronymi suscitatus et salvatus, 443B'.
ANGELI quomodo nos diligent, 489B, et gaudent de conversione peccatorum, 482B, 483D'.
ANIMA, cui adversatur caro, 432C, quo pacto regenda, 322B', 333B, 649B, et corpori præficienda, 420D. — Ejus infirmitas, 375A, confortatio, 567A et s., 577D et s., renovatio, 524C, 535C, integritas, 425B et s. — Anima impassibilis, 653C', et irreprehensibilis, 653D'. — *Cf.* Cor, Homo, Ratio.
ANIMALIA quatuor in Apocalypsi laudata, 99B, 416C et s.
ANSELMUS (S.), 40D', 447B', 428C', 436C.
ANTIOCHENA Ecclesia, 100B.
ANTIOCHUS rex, non bene pœnitens, 486A', propter superbiam percutitur, 44A'.
ANTONIUS (S.), 90D', 443A', 434A', 240A', 339B', 354A', 354B, 394C, 453A, 498B', 559B, B', 561D', 584B, 582B', 588A', 607B', 656B, A', 662C'.
APOLLO abbas, 443A', 444A.
APOLLONIUS (S.) eremita, 243C', 339C'.
APOSTOLI qualiter Spiritu Sancto repleti, 69D et s. — Eorum prædicatio, 53C, 54C, 71A, 72A', 79A et s., et miracula, 57C, 72C'.
APPARITIONES discernendæ, 339A'. — Christi apparitiones post resurrectionem, 357A.
APPETITUS sensitivus reformandus, 536A.
ARABIA, 71A'.
ARBOR bona virtuosum significat, 303C, 342B.
ARISTOTELES, 4C, 48B', 59D', 61A, A', 62A, 74C, D', 81C, 414B', 449B, 453C, 470D, 486B, 204B', 215D', 222C, 326A, 333B, 448A, 426D', 472D, 574D.

ARMATURA Dei, 565 C, 566 C, 579 A', 581 D'.
 ARSENIUS (S.) abbas, 46 B', 126 B, 282 B', 355 C,
 478 A, C', 534 D', 548 A'.
 ASTION monachus et martyr, 90 B, 409 B',
 410 A.
 AUDITUS refrenandus, 294 C'.
 AUGUSTINUS (S.), 4 B', 7 A', 45 C, 49 B, 31 B,
 etc. — Ejus Regula, 561 C. — Profundissimus
 fuit Trinitatis contemplator, 403 A'. — Illi
 apparuit S. Hieronymus, 405 A'.
 AVARITIA, 16 A, 141 B, 157 C', 465 D', 426 A',
 448 A', 450 B' et s., 490 D', 501 D, 556 D'. —
 Avari in inferno positi, 449 B'. — Cf. Divitiae.
 AVICENNA philosophus, 379 D.
 AZARIAS ab igne præservatus, 646 D'.

B

BAPTISMUS, 98 D', 105 C, 406 B, 408 D, 249 A et s.
 — Rex aliquis stolida ratione Baptismum
 renuit, 253 B'.
 BARNABAS (S.), 239 A.
 BASILIUS (S.) a S. Ephrem visitatur, 86 B'. —
 Ejus Regula, 39 C', 45 D', 46 A, C, 468 D,
 469 C', 328 B. — Allegatur etiam, 45 A, D,
 443 C', 471 B, 240 B, 401 D', 488 B'.
 BEATITUDO, 36 A et s., 456 B, 462 B', 494 D',
 200 A et s., 205 B', 248 A et s., 404 C' et s.,
 553 D', 651 B et s. — Beatorum caritas, 408 C',
 445 C'.
 BEDA (S.) Venerabilis, 27 A', 48 C, 56 A', 71 B,
 97 B, 99 B, D', 408 C', 425 B', 426 A, 460 B,
 484 A', 570 B, D'.
 BENEDICTUS (S.). — Ejus Regula, 20 D, 44 C,
 446 A', 457 A', D', 561 D, 655 A, C.
 BENEFICIA Dei, 42 A, 64 D, 81 C' et s. — Bene-
 ficia spiritualia quanta gratitudine accipien-
 da, 439 B', 443 B, 458 B.
 BENJAMIN eremita, 561 C.
 BERENGANDUS (*alias Berengaudus*), 96 C, 97 A,
 99 B, 400 A.
 BERNARDUS (S.), 47 C', 23 D, 43 D', etc. — Va-
 ria de ejus gestis et virtutibus, 46 C', 463 A,
 221 B', 360 B, 387 A, 548 A', 569 D'. — Illi at-
 tributa Epistola ad Fratres de Monte Dei,
 288 B'.
 BESSARION abbas, 46 C', 542 A.
 BOETIUS (B.), 435 B', 452 A'.
 BONUM delectabile, utile et honestum, 464 A.
 — Bona diversi generis, 224 A', 228 C, 372 B'.
 — Bona exteriora bene dispensanda, 324 C.
 — A Spiritu Sancto procedit omne bonum
 quod agimus, 349 B'.

BRIGITTA (S.), 436 B', 232 C', 486 A'.
 BYSSUS quid, 431 D.

C

CARITAS igni assimilata, 426 C, 427 D. — Ejus
 natura, 130 C, excellentia, 48 A', 428 C et s.,
 153 C et s., 283 B, 597 A, motiva, 430 A, 519 B',
 actus, 93 A, 519 D', 598 B, dotes, 518 C et s.,
 dimensiones, 462 B, 464 B, gradus, 431 B,
 408 C' et s., perfectio, 430 B', signa, 84 B
 et s., 89 C, 306 D', effectus, 48 C', 52 A, 63 A,
 92 C, 145 C'. — Præceptum caritatis, 400 C'
 et s., 413 B', 414 C et s., 507 C', 517 D, 594 D'.
 — Caritas erga Deum, 407 A et s. — Caritas fra-
 terna, 51 C', 63 B, 93 D, 427 C', 429 B', 430 A',
 144 A' et s., 452 B et s., 455 B, 467 C' et s.,
 226 A, 343 B', 532 C et s., 591 A et s., 618 C',
 639 B', erga pauperes, 455 C', 460 D, erga
 inimicos, 343 C, 352 C. — Cf. Amor, Devotio,
 Dilectio, Proximus.

CARO crucifigenda, 433 B'. — Vitanda ejus
 desideria, 434 C, et opera, 432 D. — Cf. Con-
 cupiscentia, Corpus.

CAROLUS Magnus, 26 B'.

CARTUSIENSIS Ordo. Ejus Statuta de silentio,
 40 A'.

CASSIANUS, 42 A, 448 C, 256 B, 269 B, 288 A',
 289 D, 376 C', 391 B', 463 D', 477 A, 526 C',
 558 C', 559 B, C, 561 C, 564 C, B', 577 D',
 653 C, 655 D, 659 B, A', 663 D'.

CASSIODORUS, 506 D.

CATO (Dionysius), 475 C', 294 D.

CAUTIO, 558 A. Cf. Discretio.

CHOREB eremus, 478 B.

CHRISTIANUS. Ejus vocatio, 483 D et s., privi-
 legia, 406 A, finis, 469 A', officia diversa,
 28 B, 57 C', 437 D et s., 241 B', 293 D et s.,
 303 C, 389 D, 453 B, 587 D', perfectio, 606 D
 et s. — Religio christiana per naviculam fi-
 gurata, 538 A et s. — Christiani populi pec-
 cata, 486 D, 489 B', 607 D'.

CHRISTUS in veteri Testamento prænuntia-
 tus, 58 B et s., 287 A, 395 A et s., 397 C, 410 C,
 647 C, 650 B. — Ejus divinitas, 646 D, huma-
 nitas, 423 A', adventus multiplex, 504 A, re-
 gnum, 644 A', 653 B, potestas, 508 A', justitia,
 644 A, 648 A', judicium, 645 A, redemptio,
 645 A, lacrimæ, 344 B, miracula, 56 D', 411 A,
 sacramenta, 632 D', convivium, 460 C', 280 D
 et s., sermo post Cœnam, 64 A, passio, 445 C,
 crux per navim figurata, 240 D, apparitiones
 post resurrectionem, 357 A, pax, 76 C', 91 A,

- jugum suave, 472B. — Illi quomodo testimonium perhibuerit Spiritus Sanctus, 72C et s. — Christus quærendus, 247A et s., et audiendus, 248A'. — Ejus consilia, 662D et s., et varia documenta, 347B', 381C et s., 382D et s., 385B et s., 392D et s., 467D et s. — Quam fructuosum sit ejus sermonem servare, 89C et s. — Christus imitandus, 238C', 247A', 263A, 286B', 351C et s., 536C, 554B, 612A, 639A et s., 642A. — Ipsius caritas erga homines, 455A', 488C, 628A', 639C, etiam inimicos, 343A, 352A, misericordia, 278D', 402B' et s., 589A', veritas, 610D et s., sapientia, 404C, 644C', humilitas, 263A, 363A, 640D', paupertas, 450B', obedientia, 641A', patientia, 602A. — Unio cum Christo, 411A', 475A. — Cf. Deus, Incarnatio, Verbum.
- CHRYSOSTOMUS (S.), 45D, 42B, 407C', 433C, 441B', 448A', etc. — Consuevit subditos interrogare de prædicationibus suis, 238B.
- CIBUS moderandus, 294A, præsertim religiosis, 304D', 328B, 355A', 434B, 561B. Cf. Abstinentia, Sobrietas.
- CINGULUM monachorum, 659B.
- CIRCUMSPECTIO, 62C, 545C'. Cf. Discretio.
- CISTERCIENSIS Ordo. Allegatur liber de Viris illustribus hujus Ordinis, 387A — Cisterciensis quidam monachus quare in purgatorio detentus, 38A'.
- CLEMENS (S.) Papa et martyr, 455C, 471C, 573B'. — Adhæsit primum S. Barnabæ, 239A, deinde S. Petro, 239A'. — Ejus miracula, 239B'.
- CLIMACUS (S. Joannes), 39D', 40D, 41A', 42A, 43A, C, B', 46D, 448C', 451A, A', 491A', 222B', 264D', 265A, 267B', 288B', 312A, 328A', 350B, 351A, 355C, 372D, 374A, 376A, 475C, 476C', 477C', 478B, 480C', 500C', 501B, 517B', 520A, 536B', 537C, B', 539C, B', D', 540A', 603D, 619A, 638D, 640C, 653C', 660C, 661C, 663D', 664A'.
- COELUM adspiciendum, 386B', et desiderandum, 438D', 652C. — In cœlis est conversatio perfectorum, 606D et s. — Cœli gaudia. Videlicet Beatitudo.
- COENA corporalis, 459D, spiritualis, 460C', infernalis, 461C', cœlestis, 462B'. Cf. Convivium.
- COENOBITÆ unde orti, 655C'.
- COGITATIONES qualiter moderandæ, 642B', 643B, 654A.
- COLLOQUIA vitanda, 234C'.
- CONCORDIA bona et mala, 229C, 242B', 243A. Cf. Caritas, Unitas.
- CONCUPISCENTIA sensitiva et intellectiva, 316A. — Carnalis concupiscentia, 327C. — Cf. Caro, Corpus.
- CONDEMNATIO proximi vitanda, 205A, 245C.
- CONFESSIO religiosorum quomodo facienda, 433D et s.
- CONSIDERATIO, 447D.
- CONSILIUUM. Donum consilii, 281A'. — Consilia evangelica, 325B', 662D et s. — Consiliarius eligendus, 444D.
- CONSOLATIO spiritualis, 289B', 370D.
- CONSORTIA pravorum fugienda, 384B', 393B'.
- CONSTANTINOPOLITANA Ecclesia, 400C.
- CONSTANTINUS Magnus, 26B'.
- CONSUETUDO mala, 391B, 430A.
- CONTEMPLATIO, 253C, 289B', 597B'. — Variæ ejus species, 418B, 422A et s. — Oratio ad illam pertinens, 65C, 66C. — Exemplum contemplationis, 413A'. — Cf. Theologia.
- CONTEMPTUS rerum terrenarum, 484C. Cf. Creatura.
- CONTENTIO, 243D'.
- CONVERSIO in Deum per legem evangelicam edocta, 60A. — Conversio mundi ad fidem, 57D, 358C'. — Quomodo peccator convertatur, 486C, D', 468A' et s. — Conversio non differenda, 473B, 486C'. — Exempla conversionis, 487B, 282B', 384B, 387A, 393D, 409B', 470A', 574C.
- CONVIVIUM Christi quid sit, 280D et s. — Convivia splendida quam nociva, 280B. — Cf. Cœna.
- COR Deo præparandum, 447B, 448A. — Cordis custodia, 573B. — Cordis humani malitia, 619D. — Cf. Anima.
- CORPUS quam vile, 375C. — Exercitia spiritualia impedit, 538B'. — Qualiter tractandum, 446D et s., 293D et s., 322C. — Cf. Caro, Sensualitas.
- CORRECTIO vel Correptio fraterna, 575D, 594A et s., ordinate facienda, 247A', 223C, 438A', 442D, 456A et s., et suscipienda, 330B', 331B, 500C, 537A, 620B. — Cf. Incriminationes.
- CORRUPTIO corporalis et spiritualis, 425A.
- CREATURA quantum distet a Deo, 484C, quem manifestat, 287D'. — Creaturæ pro Creatore abjiciendæ, 663A'.
- CRUDELITAS a quodam tyranno punita, 416B.
- CRUX Christi per navim designata, 240D. — Ejusdem inimici, 608C.

CURIOSITAS, 371A, 437A', 498D.

CUSTODIA cordis, 573B.

CYPRIANUS (S.), 479C, 390B.

CYRILLUS (S.), Alexandrinus episcopus, 204C, 222B'.

D

DÆMON vel Diabolus, 78B, apparet in specie angeli, 339A', 351A, imo ipsius Christi, 339B', 351D. — Dæmonum potentia, 565B', et malignitas, 34C', 476A, 526C, 573B, 579C, speciatim contra moribundos, 347B, 354C'. — Dæmones repellendi, 439C', 476C, 479A, 581D. — Parochiani diaboli, 433D. — Frater quidam a dæmonibus deceptus patrem suum occidit, 339C'.

DAMASCENUS (S.), 2B, 47C', 30C, 436D, 462D'.

DAMNATI. Eorum dispositiones, 436D, et pœnae, 433D', 534C. Cf. Infernus.

DANIEL propheta. Ejus fidelis obedientia, 628B'.

DAVID peccans fragilitatem humanam denotat, 578C.

DECIMÆ, 614D.

DEFECTUS aliorum portandi, 455B', 485B'.

DELECTATIO vitiosa, 345C.

DEMOPHILUS monachus, 259C', 267A'.

DESIDERIUM cœli, 438D', et spiritualis profectus, 426B'. — Desideria carnalia, 434C et s.

DETRACTIO, 471D, C'.

DEUS caritas est, 425A, 444A, 445A', actus purus, 48B', immutabilis, 2A. — Ejus essentia, 47A', perfectio, 407B', pulchritudo, 405A, 651C, longitudo, latitudo, sublimitas et profundum, 462D, 464D, bonitas, 41C, 81C, 429A', 407C, 651C', misericordia, 203A, 261A et s., 269B', 277B et s., 471A, 555A, 592C, 599C, dilectio erga homines, 427D, 494C et s., 568C, 647D', beneficia, 42A, 408B. — Ab illo sunt et conservantur universa, 49A. — Ejus præcepta, 645A et s., et judicia metuenda, 442D'. — Dupliciter cognoscitur, 422B'. — Oportet illi corda præparare, 447B, 448A, ejus memoriam servare, 468D', et præsentiam revereri, 399A, 495C, 582B'; illi appropinquare, 484C et s., 492A et s., et servire, 489D', 273A et s., 285A, 295D, 350A, 447B et s., 623B', 628B; ipsum diligere, 430C, 660D', et se in Deo diligere, 464C'; ejus amicitiam acquirere, 324D et s., et voluntatem sequi, 469B; in illo delectari, 518B', confortari, 567A et s., 577D et s., fiduciam ponere, 33B et s.; ad eum in tribu-

latione confugere, 386B', ipsique inhærere, 642C. — Quare sit amandus, 289D, 549B'. — An odio possit haberi, 444B'. — Peccata contra amorem illi debitum, 645A. — Gratitudo illi exhibenda, 504C et s., 614C'. — Cf. Christus, Spiritus, Trinitas.

DEVOTIO, 66D' et s. — Devoti impetrant conversionem peccatorum, 468D', 470A'.

DIES omnis velut ultimus ordinandus, 480B'.

DILECTIO, 65C', 591B', spiritualibus patribus debita, 623C. Cf. Caritas.

DIOGENES, 479B'.

DIONYSIUS (S.) Areopagita, 32C, 57B, 74B', 78D', 92A', 96C, 422B', D', 429A', 462D, 476A, 245D', 234A, 259B, C', 267A', 314A', 336A, 418A, 497D', 657A, 658A.

DIRECTIO quærenda, 439D.

DISCORDIA vitanda, 243D, 485C'.

DISCRETIO, 51B, 558B et s. — Discretio spirituum, 337D, 339A', 351A. — Cf. Prudentia.

DIVITIÆ quo sensu dicantur « mammona iniqutatis », 321B'. — Divitarum contemptus, 441A', 327A', 450B et s. — Divitiæ spirituales, 506B', 516A. — Dives epulo, 431C et s., 141A et s., 149A et s., ejusque imitatores, 142B'. — Cf. Avaritia.

DOMINICUS (S.), institutor Ordinis Fratrum Prædicatorum, 506D'.

DONA Spiritus Sancti, 281B et s.

DULAS abbas, 46B', 512A.

DUPPLICITAS, 301C. Cf. Hypocritæ.

DURANDUS (Campanus), 222B.

E

EBRIETAS, 547B.

ECCLESIA militans figurata per navim, 239C, 529A et s., et per Jerusalem, 347A'. — Ejus pulchritudo, 350B', deformatio, 352B', murus triplex, 530A'. — Ecclesia primitiva, 655D', 656C, 657A. — Ecclesiæ patriarchales, 400B. — Ecclesia triumphans, 553D'. — Ecclesia (id est templum) ad quid Deo consecrata, 347D'.

ECSTASIS, 92A'.

ELEAZARUS, typus fortitudinis, 532A'.

ELECTI. Quam fructuosæ illorum tribulaciones, 449A et s., 454C', 467A, 200A et s., 219C, 228B, 296A, 463D, 474C, 497A, 573A'. Cf. Tribulationes.

ELEEMOSYNA quare facienda, 212C'. Cf. Misericordia.

ELIAS abbas, 43 C, 426 B, 355 C.
 EPHREM (S.), 86 B'.
 EPICTETUS presbyter et martyr, 409 B', 410 A'.
 EPIPHANIUS (S.), episcopus Cypri, 262 C'.
 EPISTOLA ad Fratres de Monte Dei, 288 B'.
 EREMITA quidam sanctus allegatur contra iram, 259 D'.
 EUCHARISTIA, 287 C. — Monachus de illa tenuatus liberatur, 360 B. — Cuidam judici miraculose datur, 613 B'. — Cf. Missa.
 EUPHRASIA (S.), 554 D.
 EUSEBIUS, Cæsariensis episcopus, 630 A, 632 A.
 EUSEBIUS, Emisenus episcopus, 288 B', 355 B, 663 D'.
 EUSTACHIUS (S.), 573 B'.
 EVANGELISTÆ quatuor, 99 D.
 EXEMPLA mala non sequenda, 473 C. — Narrantur exempla conversionis, 487 B, 282 B', 384 B, 387 A, 393 D, 409 B', 410 A, 470 A', 574 C, pœnitentiæ, 46 C', 43 D', 406 B', 478 B, 540 D' et s., mortificationis, 399 A', 548 A, 569 C', abnegationis, 264 D, laudabilis luctus, 344 D', 345 B', divitiarum contemptus, 327 A', 453 A, humilitatis, 275 B, 304 B, 423 A, 526 D', orationis, 46 B', contemplationis, 443 A', castitatis, 608 C', 633 B, 649 A', patientiæ, 451 B, 494 A', 573 C', 593 B', fortitudinis, 348 A', caritatis fraternæ, 247 D', 232 A', 262 C', 280 A', 348 A', zeli apostolici, 463 A, hospitalitatis, 52 C', 210 B', obedientiæ, 628 B', silentii, 6 D', 41 A', 385 A', 422 D', perfectionis monasticæ, 240 D', 554 D, mortis sanctæ, 301 B, 588 A', 596 C'.

F

FAMA bona quærenda, 453 C', 454 C.
 FEBRIS spiritualis, 572 A et s.
 FERVOR in Officio divino, 563 B'.
 FESTA quomodo observanda, 645 A'.
 FIDES, 428 C, 429 B, 440 B, 630 D. — Ejus argumenta, 55 C et s., 58 B et s., 63 D, 443 C, 339 C, 358 B et s., 369 C et s., 440 B' et s. — Scutum fidei, 582 B.
 FIDUCIA, 33 B et s., 425 C'.
 FINIS operis et operantis, 54 D'. — Finis generis humani, 654 A et s.
 FORNICATIO, 343 C, 317 B, spiritualis, 329 C.
 FORTITUDO, 567 A et s., 577 D et s.
 FRANCISCUS (S.), 289 D, 453 A', 581 B.
 FRATERNITAS christiana, 234 A, 245 A. Cf. Caritas.
 FURTUM, 646 B.

G

GABRIEL (S.) archangelus adfuit cuidam peregrino morienti, 301 B.
 GAUDIUM spirituale, 422 B. — Gaudium Beatorum. Vide Beatitudo.
 GLORIA vana, 440 D' et s., 454 D, 457 D'. Cf. Superbia.
 GLOSSA, 70 A', 292 D, A', 360 A, 364 A'.
 GODEFRIDUS de Bolonia, rex Jerusalem, 526 D'.
 GORRA (Nicolaus de), 134 C, 160 C.
 GRATIA, 272 A'. — Ejus necessitas, 577 D et s. — Gratiæ gratum facientis dignitas, 283 A, et signa, 452 B. — Gratiæ gratis datæ, 335 B', 336 A'. — Gratiarum actio, 44 A', 545 B, 562 B.
 GRATITUDO pro beneficiis Dei, 504 C et s., 614 C'.
 GREGORIUS (S.) Magnus, 3 D', 5 A', 6 B, 45 C', etc. — Ejus tres amitæ, 577 A.
 GREGORIUS (S.) Nazianzenus, 27 D.
 GREGORIUS (S.) Nyssenus, 160 B'.
 GUILLELMUS (S.) quomodo pœnitentiam egerit, 46 C'.
 GUILLELMUS Antisiodorensis, 84 D', 306 D', 658 A.
 GULA, 142 A, 147 A et s.

H

HABITUS monachorum, 658 D' et s.
 HADRIANUS (Ælius), 341 D.
 HALES (Alexander de), 224 D'.
 HAYMO, Halberstatensis episcopus, 99 C'.
 HELLADIUS abbas, 569 C'.
 HENRICUS, cognatus regis Franciæ, 387 A, fit monachus Cisterciensis, 387 B, et episcopus, 387 C'.
 HIERONYMUS (S.), 45 D, 99 B', 426 B, 446 D', 472 A, etc. — Ejus Regula, 20 B', 39 C. — Ejus gesta et virtutes, 43 D', 443 B', 405 A', 485 B, 499 D.
 HILARION (S.), 262 C, 354 C, 584 B, 618 C.
 HILARIUS (S.), 48 B, 400 A.
 HOMICIDIUM, 615 C', multiplex, 455 C, 471 C. — Utrum gravius odio, 470 A.
 HOMO, qui lignum seu arbor vocatur, 529 C', quo sensu distet a Deo, 484 C et s., a quo beneficia multa accepit, 42 A, 64 D, 81 C' et s. — Quomodo ad finem suum se regere debat, 322 A et s., 494 B. — Cf. Anima.
 HOROLOGIUM æternæ sapientiæ (Henrici Suso), 480 A.
 HOSPITALITAS, 52 B'.

HUGO (S.), Gratianopolitanus episcopus, 344D'.
 HUGO (S.), Lincolniensis episcopus, 29B'.
 HUGO de S. Victore, 6A, 29B, 39B, 44B', 66D',
   82B, 105C', 245D, 289C, 350D, 434C', 437A',
   442B.
 HUMILITAS, 475A, 245D', 362A, 370B', 484B',
   488C, 493C', 495C', 499C, 547C', 576B',
   617B', 631D. — Ejus motiva, 474B, 477B,
   374C et s. — Humilitas Christi, 363A.
 HYDROPICUS peccatorem significans, 490Bets.
 HYPOCRITÆ, 296C, 298C et s., 310B et s.,
   437B, qualiter dignoscendi, 307D et s. —
   Mors ejusdam hypocritæ, 300D'.

I

IDOLOLATRÆ quinam efficiantur, 316D', 328D'.
 IGNATIUS (S.), episcopus Antiochenus et martyr, 489A'.
 IGNORANTIA vitanda, 627D.
 ILLUMINATIO divina, 627B'.
 IMMISERICORDIA, 142A', 209B'.
 IMPEDIMENTA salutis, 555A' et s.
 IMPII quam ingrati erga Deum, 83B, et quomo-
   do regendi, 635C'. — Eorum excæatio,
   188D', 346B, et pœnæ, 347A. — Impius qui-
   dam quare solenniter sepultus, 296A. — Cf.
   Iniquus.
 INCARNATIO Verbi, 423A', 496B, 552C, 562D',
   647D'. Cf. Verbum.
 INCONSTANTIA, 537A'.
 INCREPATIONES religiosis utilissimæ, 150B',
   540A', qualiter ab ipsis accipiendæ, 22C'.
   Cf. Correctio.
 INDURATI, 576A.
 INFERNUS, 433B', 461C', 492A, 534C. Cf.
   Damnati.
 INGRATITUDO, 506B.
 INIMICI. Caritas erga illos, 343C, 352C. —
   Fugiendæ inimicitiae, 421D'.
 INIQUUS per surdum et mutum designatus,
   383A et s. Cf. Impii.
 INJURIÆ dimittendæ, 205C, 245D, 591A et s.,
   599C et s., 602A et s., et sustinendæ in
   spiritu pœnitentiæ, 539C'.
 INNOCENTES an pœnitentibus præferendi,
   182A'.
 INNOCENTIUS, monachus patientissimus, 491A'.
 INSTABILITAS mentis qua arte curanda, 641D
   et s.
 INTEGRITAS spiritualis, 425B et s.
 INTELLECTUS, donum Spiritus Sancti, 55C',
   281D.

INTIMORATI, 555B'.
 INVEDIA, 44D', 470D, 442A, 455A, 490B',
   498A.
 IRA, 6B, 24C, 255A, 257A et s., 265B et s.,
   421A', 523A', 537B. — Ira laudabilis, 257A',
   265C'.
 ISIDORUS (S.), Hispalensis episcopus, 51B, 61A,
   245C, 347D', 331D, 442D', 558B', 596D.

J

JACOBUS (S.) Minor, apostolus, 357C.
 JACOBUS de Voragine, 84D'.
 JAIRUS archisynagogus, prælatum figurans,
   635A. — Ejus filia suscitatur, 629A et s.,
   633D et s.
 JEREMIAS cruciatus, 557C', et occisus, 557D'.
 JERUSALEM a Romanis obsessa et vastata,
   340D', 341D. — Ecclesia Jerosolymitana,
   400B.
 JOANNES (S.) apostolus, 400A, quatuor mor-
   tuos suscitavit, 57D.
 JOANNES eremita, 90B, 399A'.
 JOANNES Bossinensis episcopus (auctor Sum-
   mæ confessariorum), 222B.
 JORAM rex. Ejus crimina, 494B', et punitio,
   494C'.
 JOSEPH filius Jacob, exemplar castitatis, 608C'.
 JUDÆI. Illorum excæatio, 398A, 411C, et pec-
   cata, 489B.
 JUDAS Galilæus, 609C'.
 JUDICIUM multiplex, 220D, 223C'. — Judici-
   um divinum, 534A. — Judicium faciendum,
   203A', 214A, 649D, vel licitum, 225A. — Ju-
   dicium suspiciosum, 204A', 222B. — Ju-
   dicium temerarium, 417D', 204A, 214C', 221C,
   224C, religiosis specialiter vitandum, 223A.
 JULIANUS Apostata, 632B.
 JURAMENTUM, 586C', 645C.
 JUSTITIA, 581D', 612C' et s., 648C'. — Justi-
   tia originalis, 293D.

L

LACRIMÆ monachorum, 661D'.
 LARGUS, Sarracenus ad fidem catholicam con-
   versus, 380C'.
 LATRIA, 493A.
 LAUS humana contemnenda, 302D.
 LAZARUS mendicus, 432A et s., 449A et s.
 LEO (S.) Papa, 91A', 476B, 211D', 230A, 331D',
   338A', 360A, 583D. — Quomodo gratiam
   castitatis impetraverit, 35C'.

- LEPRA peccati mortalis, 428B et s. Cf. Peccatum.
- LEX Mosaica, 377B', 379A et s., 388B et s., 395C' et s. — Lex evangelica quam sancta et perfecta, 25A', 59B' et s., 377A', 378D et s., 388A et s. Ad illam observandam quantum obligentur Christiani, 28B, præsertim religiosi, 64B.
- LIBER vitæ, 606A'. — Liber de Causis (David Judæi), 336D, de Profectu religiosorum (David Augustani), 258B, 288B', de Sphæra (Maschaallah Arabi), 233D', de Viris illustribus Ordinis Cisterciensis (id est Exordium magnum Ordinis Cisterciensis), 387A. — Liber Vitaspatrum, 3D, 243C', 247C', 288B', 296A, 300C', 304A, 311D', 318A', 327A', 339C', 345B', 385A', 399A', 422B', 431B, 443A', 465B, 534D', 569B, C', 649B'. (Migne Patrol. lat. tom. 73 et 74.)
- LIBERALITAS, 215D'.
- LIBYA, 71C.
- LINGUA frenanda, 49D, 26B, 29A, 38D et s., 87D, et dirigenda, 73D', 87C' et s., 394C, 516B. — Lingua Hebræa, 73C'.
- LONGANIMITAS in spe, 422A'. Cf. Patientia, Spes.
- LORICA justitiæ, 581D'.
- LOT hospitalitati deditus, 52C'.
- LUGAS (S.), 100A.
- LUCTUS laudabilis multiplex, 344D et s.
- LUXURIA, 45B', 457D', 466B, 317B, 491A'. — Luxuriosus in inferno punitus, 492A.
- LYRA (Nicolaus de), 134C.

M

- MACARIUS (S.) abbas, 240D', 345B', 480B'.
- MACROBIUS, 453C.
- MAHOMETUS. Ejus doctrina, 359B, 379D, 479B.
- MALITIA manifesta, 557B.
- MALUM. De apertis malis utrum liceat judicare, 223A.
- MAMMONA iniquitatis, 326C. Cf. Divitiæ.
- MANSUETUDO, 485C.
- MARCUS (S.), 100A. — Sub illo floruit Ecclesia Alexandrina, 656C.
- MARIA (S.) Ægyptiaca, 307A.
- MARIA (S.) Magdalene, 307A.
- MARIA, filia Abrahæ eremitæ, 406B'.
- MARTINUS (S.), 429D, 433C, 436D', 289D, 339B', 618C.
- MARTYRIUS, « monachus sanctus », 348A'.
- MATTHÆUS (S.), 99A' et s.
- MELANCHOLICI, 470B', D'.
- MEMBRA in bonum adhibenda, 284D.
- MENAS, « vir sanctus », 264D'.
- MENDACIUM, 525C, 536C'.
- MICHAEL (S.) adfuit cuidam peregrino morienti, 301B.
- MIRACULUM, 404B'. — Miracula novi Testamenti, 650C', Christi, 56D', 411A, Apostolorum, 57C, 411B. — Narrantur diversa miracula, 60C, 436D', 243C', 507A', 512A', 636B', 650A'.
- MISAELO ab igne præservatus, 616D'.
- MISERICORDIA, 213D. — Misericordia Dei, 203A, 261A et s., 269B', 277B et s., 471A, 555A, 592C, 599C. — Opera misericordiæ, 27A, 29D, 52C, 207D et s., 211A et s., spiritualia, 334B', 339A, 438A', 442D, 456A et s.
- MISSA quomodo celebra, 435C. Cf. Eucharistia.
- MODESTIA, 234B, religiosis commendatur, 245C.
- MONACHUS verus, 350B, 660C et s. — Quatuor genera monachorum, 655A et s. — Consecratio monachorum in primitiva Ecclesia, 657A et s. — Monachi quare detondeantur, 657C', et quid significet illorum habitus, 658D' et s. — Monachorum quorumdam mira pœnitentia, 540D et s. — Cf. Religiosus.
- MONICA (S.), mater S. Augustini, 383C'.
- MORS timenda, 477B, non tremenda, 477C'. — Memoria mortis, 476C' et s., 479C et s. — Mors justorum, 304B, 588A', 596C'. — Mors peccatorum, 300D', 473C'.
- MORTIFICATIO corporis, 146D et s., 293D et s., sensuum, 284A', 294A', 322B', 334B, affectionum, 459A. Cf. Caro, Corpus, Pœnitentia.
- MOYES. Ejus lex, 377B', 379A et s., 388B et s., 395C' et s.
- MOYES abbas, 217D', 264D, 559B, D', 561C, 653C.
- MULIER a sanguinis fluxu curata, 629C', 631D'.
- MUNDUS quare vocetur « mare », 531A'. — Mundi conversio ad fidem, 57D, 358C', et futura innovatio, 498C'.
- MURMURATIO, 314A, 347A', 330A et s.
- MUTIUS abbas, 477D', 478A.

N

- NABAL, 440B'.
- NAVICULA Petri, 239C et s. — Navicula re-

ligionem christianam figurans, 538A et s.
NEGLIGENTIA, 556A, 563A'.
NICODEMUS (S.), 403D' et s., 413C et s.
NOVISSIMA quatuor, 533D'.
NUPTIÆ quinquepartitæ, 552B et s. — Nuptiæ spirituales, 499B, 553A.

O

OBEDIENTIA, 643D', 622A.
OBLATIONES, 262C, 614D. — Reconciliatio ante oblationem facienda, 268B et s.
OBSECRATIO, 44A.
OBSTINATI, 557B.
OCTAVIANUS imperator, 646B.
OCULI Christum contemplantes, 442A et s. — Mortificatio oculorum, 569C'.
ODIUM proximi, 469D et s.
OFFICIUM divinum qualiter persolvendum, 434C', 563B'.
OPERA bona a Deo sunt, 586B. — Opera misericordiæ. *Vide* Misericordia.
ORATIO. Ejus species, 43D', 46D', motiva, 34A', 44C, 54C, conditiones, 30B, 35B, 42D, 44C, 46C', efficacia, 43A', 468D'. — Attentio requisita ad orationem, 44C'. — Unanimitas in oratione, 242A. — An oratio debeat esse diurna et verbis prolixa, 46C. — Oratio ad contemplationem pertinens, 66C. — Oratio prælati pro subditis, 625A et s., 626C et s., 636D et s. — Cf. Contemplatio, Suffragia.

P

PACOMIUS (S.), 393D, 470A', 548A.
PALÆMON (S.), 548A.
PAMBO abbas, 87C', 422D'.
PANES septem a Christo multiplicati quid significent, 281B et s., 285C et s.
PAPHNUTIUS abbas, 374B.
PARIS, 405B.
PASSIO Christi, 445C.
PASTOR abbas, 41B', 275B, 559C'.
PATER æternus, 401D', 420D, 474C'. Cf. Deus, Trinitas.
PATIENTIA, 642B, in adversitatibus, 490C, 234A', 485D, 496B, 618C. — Patientia religiosis commendatur, 246A, ut probatrix virtutum, 496B'.
PAULUS (S.) apostolus quomodo imitandus, 617B et s. — Ejus humilitas, 357A', 359C', 617D, patientia, 618A, caritas, 618A'.

PAULUS (S.) primus eremita, 656B, A'.
PAUPERTAS Christi, 450B', et Sanctorum, 453A. — Pauperes sublevandi, 455C', 460D.
PAX Christi, 76C', 94A. — Pax carnalis, 354D.
PECCATUM, 16D, 442B', 485B', ex triplici radice oritur, 485D'. — Peccati originalis vulnera, 567B'. — Peccati mortalis enormitas, 553A', et effectus, 385B', 406C, 416B', 428B et s., 471B', 572A et s., 632D, 635C et s. — Peccati consuetudo, 486B, B'. — Peccata dimissa an redeant in recidivante, 590C', 600D. — Vitanda peccata etiam venialia, 414A. — Deflenda peccata propria, 344D, et proximorum, 344A'. — Ad peccandum non fiat provocatio, 444C'. — Peccatores per leprosos designati, 428B, 430A', et per suscitos a mortuis, 468C et s. — An peccator debeat orare, 30C', qua via ad Deum redeat, 486C, D', 383A' et s., et quibus causis retardetur, 474D et s. — De conversione peccatorum quomodo gaudeant angeli, 482B. — Quanta sit Dei misericordia erga peccatores, 277B', 278B'. — Cf. Vitia.
PELAGIUS hæresiarcha, 577D.
PENTECOSTE, 68A et s., 86D. Cf. Spiritus Sanctus.
PERFECTUS per navim significatus, 529C. — Perfectorum caritas, 445D.
PERSECUTORES Apostolorum et martyrum, 54C'.
PERSEVERANTIA, 444C'.
PERTINACIA, 436B'.
PETRUS (S.) ordinavit S. Clementem suum in papatu successorem, 239A'. — Ejus humilitas, 235A, prædicatio, 79A et s., sententia de homicidio, 455C, 171C. — Quid figuret ejus navicula, 239C et s.
PETRUS (S.), Ravennensis episcopus, 433B.
PHÆDO, 479D', 480A, 538B'.
PHILO Judæus scriptor, 656C.
PIAMMON abbas, 655D, C', 656D.
PLATO, 479A' et s., 538C'.
POENITENTIA, 252C', 279D, 531D, per navim figuratur, 240B, 539C. — Pœnitentes utrum innocentibus præferendi, 482A'. — Monachorum quorumdam mira pœnitentia, 540D et s. — Cf. Mortificatio.
POLYCARPUS (S.), 57B.
POMPEIUS, 609C'.
PORTITORES quatuor paralytici varia significant, 533A et s.
POSTULATIO, 44A'. Cf. Oratio.
PRÆCEPTA Dei, 615A et s.

PRÆDESTINATIO, 73B.

PRÆDICATIO quomodo audienda, 236C et s.
— Prædicatores, 458B, 234D, B'.

PRÆLATUS qualis esse debeat, 246A', 545B,
erga delinquentes, 23C, 457B, 595D'. — Quis
non eligendus in prælatum, 206C. — Præ-
latus malus, 332D', 492D', aut corde non
rectus, 602C'. — Prælatus sapiens et sollici-
tus, 575B, pro subditis orans, 625A et s.,
626C et s., 636D et s. — Prælati correctio
quomodo accipienda, 500C'. — An liceat vi-
tioso prælato alios corrigere, 217A. — Offi-
cia subditi erga prælatum, 458B, 622A et
s. — Contra prælatos non murmurandum,
330B'.

PRIMITIÆ solvendæ, 262D.

PRINCIPATUS qualis appetendus, 494B.

PROCLUS Platonicus, 336D.

PROFECTUS spiritualis, 438B, 440C, 450C',
485D, 252A, 279A', 284C, 288C', 315C',
345D, 623D', sapienter desiderandus, 426B',
qualiter impediatur, 538A'. — Liber de Pro-
fectu religiosorum (David Augustani), 258B,
288B'.

PROPHETIÆ de Christo, 58B et s., 395A et s.,
397C, 410C, 647C, 650B.

PROPOSITUM bonum, 251C.

PROSPER (S.), 417D', 332B, 442C'.

PROSPERITAS temporalis quam periculosa,
472B'. — Prosperitas impiorum funesta,
346B'.

PROXIMUS ædificandus, 453B', 583B, 618D'.
— Proximis compatiendum, 230A', 244D,
455B'. — Cf. Caritas.

PRUDENTIA, 50C, 60D et s.

PUGNA spiritualis, 252A'.

PURGATORIUM. Ejus pœnæ, 38A', 348D, 477D.

PYTHAGORAS, 3D.

R

RAIMUNDUS (S.) de Pennafort, 217A.

RATIO, per quam regenda est anima, 333B,
et cui submittenda est sensualitas, 295C,
322C', 420D', 421D, Deo subjiciatur, 295D,
323B. Cf. Anima, Homo.

RECONCILIATIO fraterna, 255C' et s., 261A
et s., 268B et s. Cf. Caritas.

REDEMPTA, mulier sancta, 202C.

REFECTIO corporalis, 459D. Cf. Cibus, Cœna.

REGNUM Dei, 633C, primum quærendum,
446B', 452B'.

RELIGIO quid sit, 26D.

RELIGIOSUS qualem sollicitudinem habere de-
beat, 191A. — Religiosorum vocatio, 370B,
495A et s., 637D', 656C', vota, 662D et s.,
profectus, 450C', 263A et s., 623D', concor-
dia, 242D', caritas, 409B, 415B, silentium,
20B et s., 21B', studium seu lectio, 288A',
516A', varia officia, 22C', 23D, 64D', 242D,
265B, 304D', 328B, 354C et s., 353A, 355A',
374A', 390B, 443C et s., 458B, 475B, 517B,
539A', 621C, 622A et s., 658B. — Religiosi
quare tepescant, 353D et s., et quænam il-
lis sint vitanda, 21D et s., 447C, 473C et s.,
434B et s., 460A, 499B', 500B et s., 516D,
558B', 563A', 604B, 620D', 658A', 659C'.
— Religiosus spiritualiter surdus et mutus,
390C et s., 393B. — Religiosi infidelis ju-
dicum, 353A'. — Religiosi quomodo de-
beant confiteri, 433D et s., se ipsos regere,
333C, et Spiritu Dei agi, 305D. — Cf. Mo-
nachus.

REMIGIUS (Antisiodorensis), 255C.

RENOVATIO animæ, 524C, 535C. Cf. Anima.

RENUNTIATIO, 663A, 664A. Cf. Abnegatio.

REPROBI. Miserrima eorum prosperitas, 149A
et s.

REVERENTIA prælatis exhibenda, 623B. Cf.
Prælatus.

ROMANI, 550A, 609C'.

ROMULA, discipula Redemptæ, 202C.

S

SACRAMENTA, 632D'.

SALOMON utrum pœnitentiam egerit, 569A.

SALUS, 414B, a Christo procedens, 645A'. —
Impedimenta salutis, 555A' et s. — Salus
proximi sapienter procuranda, 583A.

SANCTITAS legis evangelicæ quomodo demon-
stretr, 59B' et s. Cf. Lex.

SAPIENTIA aquæ assimilata, 426B, A', 427B,
caritati favet, 583A. — Sapientia, donum
Spiritus Sancti, 423A, 281B, 325D', 386A,
394C, 574D et s., 654B'. — Sapientia, gratia
gratis data, 336C'.

SARA abbatissa, 569D'.

SARABAÏTÆ, 655B, A', 656A'.

SARRACENI, 411A, 495D', 347A', 379D, 380C',
463D'.

SCANDALUM, 453C', 454C', 469D, 640B'.

SCIENTIA virtutibus jungenda, 27C. — Scien-
tia, donum Spiritus Sancti, 281C', 587A'. —
Sermo scientiæ, 336D'.

SCOTUS (Duns), 74B'.

- SCRIPTURA. Ejus multiplex sensus, 285 C et s., et septem effectus, 287 D et s. — Quomodo ex illa Deus cognoscatur, 287 D'.
- SCYTHI eremus, 240 D'.
- SEBASTIANUS (S.), 453 B.
- SENECA, 5 C', 61 D', 63 A', 467 B', 297 B, 333 A', 480 C', 603 B.
- SENIOR quidam perseverantiam in cella commendat, 451 A.
- SENSUALITAS rationi subjicienda, 295 C, 322 C', 420 D', 421 D, per sensum mortificationem, 284 A' et s., 294 A', 322 B', 664 A'. *Cf.* Corpus, Mortificatio, Ratio.
- SERAPION abbas, 561 B.
- SERPENS æneus, 410 B, 415 B.
- SERVATIUS (S.), 573 C'.
- SEVERINUS (B.), Coloniensis episcopus, 348 D.
- SILENTIUM opportunum, 5 B'. — Silentium religiosorum, 20 B et s., 21 B', 40 A. — Silentium alicujus monachi prodigiose remuneratur, 6 D'.
- SILVANUS monachus, 393 D, 470 A'.
- SIMULATORES. *Vide* Hypocritæ.
- SISOIS abbas, 588 B, 636 A'.
- SOBRIETAS, 148 B', 178 C'. *Cf.* Cibus.
- SOCIETAS virtuosorum quærenda, 140 A.
- SOCRATES, 452 D'.
- SOL, imago Dei, 429 A'.
- SOLITARIUS aliquis quare a fera comedens, 296 A.
- SOLLICITUDO vitanda, 438 A', 445 C, 446 D, 450 D et s., 459 C'. — In Deum projicienda, 178 B, 190 A'.
- SOLON philosophus, 470 B', 455 B.
- SOMNUS qualiter moderandus, 294 C, 434 A'.
- SPES, 128 C, 129 B, 493 B'. — Ejus argumenta, 55 C et s. — Longanimitas in spe, 422 A'.
- SPIRITUS multiplex, 449 A. — Discretio spirituum, 337 D, 339 A', 351 A.
- SPIRITUS Sanctus. Ejus processio, 54 A, 102 A, 120 D', missio, 8 B et s., 23 D', 53 B, 68 A et s., 76 D, 82 C', 86 D, dona, 55 C', 281 B et s., fructus, 449 B', 422 B, 433 A. — Quomodo testimonium Christo perhibuerit, 72 C et s. — Quo sensu illo impleamur, 547 A', 560 C et s., illique assimilemur, 92 A et s. — Præparatio ad ejus visitationem, 64 D', 73 B', 545 C, 546 A. — Quibus signis dignoscatur ejus præsentia, 84 B et s. — Quænam impedian ne ab hominibus suscipiatur, 41 A et s., 44 D et s., 87 D. — Qualiter deprecandus sit, 24 C. — Actuali ejus motione indigemus, quo sensu, 292 A, 305 A', 335 C, 338 C, 349 B. — Ab illo procedit omne bonum quod agimus, 349 B'. — *Cf.* Deus, Trinitas.
- STATUS incipientium, proficientium et perfectorum, 461 D. — Status diversi ad diversa obligantes, 486 A.
- STEPHANUS abbas, 596 B'.
- STEPHANUS anachoreta, 638 D.
- STOICI allegantur de passionibus, 260 A'. — Unus ex illis in tempestate turbatus, 260 B', quomodo se justificaverit, 260 C'.
- STUDIUM religiosorum, 288 A', 516 A'.
- SUBDITI quales esse debeant erga prælatos, 458 B, 622 A et s. *Cf.* Prælatus.
- SUFFRAGIA Sanctorum et devotorum quam utilia, 383 D', 384 C. *Cf.* Devotio.
- SUPERBIA, 13 B', 457 D, 465 B, 173 B et s., 360 D, 364 D, 362 D et s., 376 D, 394 A', 439 A, 449 A, 459 A', 490 B, 500 B. — Ejus species diversæ, 173 D', 366 A et s., 371 C et s., et remedia, 373 A. — *Cf.* Gloria.
- SURDUS et mutus a Christo curatus, 384 A et s., 382 D et s., 385 B et s.
- SUSANNA, castitatis exemplar, 633 B.
- SUSPICIO vitanda, 204 A'.
- SYMPHRONIUS, præfectus Romæ, 509 C.
- SYNCLETICA (S.), 584 A.
- T
- TACITURNITAS laudabilis, 5 B'. *Cf.* Silentium.
- TACTUS reprimendus, 294 D'.
- TEMPUS redimendum, 546 C.
- TENTATIO, 314 B', 318 B, 331 D. — Quomodo illi resistendum, 569 D. — Tentatio præsumptionis et desperationis quo pacto superata, 569 B. — Tentatus caritative tractandus, 443 A'. — Monachus a tentatione contra fidem Eucharistiæ liberatur, 360 B.
- TESTIMONIA Dei, 4 B.
- THEODORUS abbas, 464 A.
- THEODOSIUS imperator, 26 B', 90 C.
- THEOLOGIA mystica, 423 A. *Cf.* Contemplatio.
- THEONAS (S.) abbas, 561 B.
- THEOPHANIUS comes, 210 B'.
- THEOPHILUS (id est Theophylactus), 482 A, 217 A', 423 D, 571 A.
- THEOPHILUS, Alexandrinus episcopus, 422 D', 478 C'.
- THOMAS (S.) Aquinas, 26 D, 44 C', 45 D, 46 D, 66 D', 74 B', 82 D', 129 A, 134 B', 136 A', 170 B, D, 198 D', 203 B', 204 A', 217 A, D, 219 B, 222 B, 243 D, C', 335 B', 358 C, 359 A', 419 D', 436 D, 452 B, 622 B, 648 A.

TIBERIUS, 640A'.

TIMOR multiplex, 126C'. — Timor laudabilis, 273A, 531B, 573A. — Timor vitandus, 146A, 232A, 573D, 584B. — Timor spiritualis laboris, 472A. — Timor cuiusdam anachoretæ ante mortem, 638D.

TITUS, 340D', 341C, 550A.

TRIBULATIONES Ecclesiæ, 530A. — Tribulationes electorum, 463B, quam fructuosæ, 149A et s., 454C', 467A, 200A et s., 219C, 228B, 296A, 463D, 474C, 497A, 573A'. — Tribulationes per sapientiam mitigantur, 427C. — Cf. Adversitas, Electi.

TRINITAS divina, 74C', 75A', 101D et s., 440D et s., 449B et s. — Ejus beneficia, 64D, 487D, 496B, 648B, cognitio, 419B, cultus, 402D'. — Cf. Christus, Deus, Pater, Spiritus Sanctus.

TRISTITIA inordinata, 470D.

TULLIUS, 229C', 297B.

TUNGRENSES, 573C'.

U

UNANIMITAS in oratione, 242A. Cf. Oratio.

UNITAS spiritus, 497A'. Cf. Concordia.

V

VANITAS, 471A'.

VERBUM æternum, 420D. — Verbi incarnatio, 423A', 496B, 552C, 562D'. — Cf. Christus, Trinitas.

Verbum Dei audiendum, quare, 4D, 24A, et quomodo, 6A', 236C et s., 279B. Idem implendum, 25A, 89C et s. — Verba quænam

proferenda, 49A', vitanda, 231C', 561C', non audienda, 294C'.

VERITAS vitæ, 620A'.

VESPASIANUS, 340D', 341C, 550A.

VIA purgativa, 148A.

VIGILANTIUS, 409D', 440A.

VIOLENTIA laudabilis, 661C.

VIRTUS quam suavis, 472B. — Per virtutes qualiter Deo assimilemur, 492D et s. — Virtutes theologicæ, 428C. — Virtutum necessitas, 579A', connexio, 597A, profectus, 598B, fructus, 580A et s., 632B'. — Virtutes quomodo colligendæ, 607A'. — Virtuosum significat arbor bona, 303C.

VISIO beatifica, 404C' et s. — Visio de gaudiis et pœnis alterius vitæ, 465A', de operibus hominum, 534D'. — Cf. Beatitudo.

VISUS reprimendus, 294B'.

VITA humana quam brevis, 149A. — In novitate vitæ ambulandum, 263A et s. — Veritas vitæ, 620A'. — Liber vitæ, 606A'.

VITÆ Patrum, seu Liber Vitaspatrum. Vide Liber.

VITIA quam deformia, 283D. — Speciem virtutum assumunt, 301D', 309A. — Quomodo sint impugnanda, 564C. — Cf. Peccatum.

VOCATIO christiana, 483D et s., religiosa, 370B, 495A et s., 637D', 656C'.

VOLUNTAS Deo subjicienda, 295A', 323B'. Cf. Anima.

VOTA religiosorum, 662D et s. Cf. Religiosus.

Z

ZACHARIAS monachus, 264D.

ZELUS. Ira per zelum, 257A', 258C, 265C'.

INDEX GENERALIS

DOMINICA QUARTA POST PASCHA.

Enarratio in epistolam : <i>Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est.</i> Jacob. i, 17-21	1
Sermo I. De testimoniis Dei et præceptis, auditioneque verbi Dei	2
Enarratio in evangelium : <i>Vado ad eum qui me misit.</i> Joann. xvi, 5-45.	7
Sermo II. De impedimentis quibus homines impediuntur a susceptione Spiritus Sancti	11
Sermo III. Qualiter invidia, luxuria, avaritia, ceteraque mortalia peccata impeditant infusionem ac tollant inhabitacionem Spiritus Sancti	14
Ad religiosos.	
Sermo IV. De excellentia, munificentia et effectibus Dei	17
Sermo V. De moderamine in loquendo et observatione silentii	19
Sermo VI. Qualiter Spiritus Sanctus per patres arguit negligentes religiosos . .	21

DOMINICA QUINTA POST PASCHA.

Enarratio in epistolam : <i>Estote factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos.</i> Jacob. i, 22-27 . .	25
Sermo I. De lege Christi servanda, lingua cohibenda, et caritate proximis impendenda	27
Enarratio in evangelium : <i>Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.</i> Joann. xvi, 23-30	30
Sermo II. Qualiter invocandus sit Deus, et de pietate ac pronitate ejus ad exaudendum	33
Sermo III. De pleno gaudio Beatorum, et de mediis quibus pervenitur ad illud .	36

T. 30.

Ad religiosos.

Sermo IV. De reformatione et moderatione linguæ.	38
1 Sermo V. De orationis necessitate ac utilitate, si debite fiat.	41
4 Sermo VI. De oratione; et quomodo ad eam requiratur actualis intentio, et qualiter fiat ad impetrandum idonea; et an debeat esse diuturna et pluribus utens verbis	44

DOMINICA POST ASCENSIONEM DOMINI.

Enarratio in epistolam : <i>Estote prudentes, et vigilate in orationibus.</i> I Petr. iv, 7-11. .	48
Sermo I. De prudentia, discretione, oratione, caritate et hospitalitate, Christiano necessariis	50
Enarratio in evangelium : <i>Quum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, etc.</i> Joann. xv, 26, 27; xvi, 4-4.	53
Sermo II. De argumentis testimoniisque fidei christianaæ	55
Sermo III. De fidei veritate et lege evangelica	58

Ad religiosos.

Sermo IV. De prudentia, et quæ ad eam necessaria requiruntur	60
Sermo V. De mysteriis christianæ fidei, et quid eadem operari in veris debeat religiosis	63
Sermo VI. De oratione et devotione ad contemplationem mysticamque theologiæ pertinentiæ	65

IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

Enarratio in epistolam : <i>Dum complerentur dies Pentecostes, etc.</i> Act. ii, 1-41. .	68
--	----

41

Sermo I. Quomodo Spiritus Sanctus perhibuit Apostolis et electis testimonium de Christo, et de cautelis servandis in loquendo	71
Enarratio in evangelium : <i>Si quis diligit me, sermonem meum servabit</i> , etc. Joann. xiv, 23-31	74
Sermo II. De prædicatione Apostolorum in die sacratissimo Pentecostes	79
Sermo III. De caritate, pietate et liberalitate Dei circa homines, atque de negligentiā, ingratitudine perversitateque hominum erga Deum	81
Sermo IV. De effectibus Spiritus Sancti in corde fidelium ; qualiterque si in nobis Spiritum Sanctum, caritatem ejus ac gratiam habeamus, nosse possimus.	84

Ad religiosos.

Sermo V. De eminentia sacrosanctissimæ solennitatis Spiritus Sancti, et de observandis in loquendo.	86
Sermo VI. Quam sit salubre, fructuosum ac meritorum, verbum Dei nedum audire vel scire, sed opere quoque adimplere	89
Sermo VII. Qualiter Spiritui Sancto per virtutes et dona sanctaque opera assimilari debemus.	92

DOMINICA SS. TRINITATIS.

Enarratio in epistolam : <i>Vidi ostium aper-tum</i> . Apoc. iv, 1-10.	95
Sermo I. De natura et essentia æternæ superbeatissimæque Trinitatis, et quales exigat cultores	101
Enarratio in evangelium : <i>Erat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine</i> . Joann. iii, 4-16.	103
Sermo II. De infinita felicitate et gloria superdignissimæ Trinitatis, et de fideli ac humili contemplatione ipsius	110
Sermo III. De certitudine christianæ fidei, et eadem quibus adornanda sit operibus. 113	

Ad religiosos.

Sermo IV. De spirituali significatione quatuor animalium, et de sex speciebus contemplationis, per sex alas animalium designatis	116
Sermo V. De supergloriosissimæ Trinitatis vita, felicitate et gloria penitus infinita. 119	

Sermo VI. De speciebus contemplationis, et de mystica theologia	122
---	-----

DOMINICA PRIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : <i>Deus caritas est</i> . I Joann. iv, 16-21	125
Sermo I. De commendatione et perfectio-ne caritatis, qua Deus proximusque diligitur	128
Enarratio in evangelium : <i>Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et byssō</i> . Luc. xvi, 19-34.	131
Sermo II. Contra prosperitatem mundanam, et de contemptu hujus mundi.	137
Sermo III. Contra imitatores divitis epulo-nis, et contra vitia ejus	141

Ad religiosos.

Sermo IV. De divisionibus, habitibus effe-cibusque caritatis, quibusve operibus declarari debeat.	144
Sermo V. De salubri corporis afflictione, triplicique via salutis, nempe purgativa, illuminativa et perfectiva	146
Sermo VI. De impiorum miseriis pericu-lossimaque prosperitate eorum, et de beatitudine electorum.	149

DOMINICA SECUNDA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : <i>Carissimi, nolite mirari si odit vos mundus</i> , etc. I Joann. iii, 13-18	152
Sermo I. De præconio et conditionibus caritatis in Deum proximumque, et quo-modò hæc filios Dei constituat.	153
Enarratio in evangelium : <i>Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit mul-tos</i> . Luc. xiv, 16-24.	156
Sermo II. De quadruplici cœna	159
Sermo III. Contra tria principalia vitia, su-perbiā, avaritiam et luxuriam, de qui-bus in evangelio hodierno fit mentio. 163	

Ad religiosos.

Sermo IV. Adversa omnia forti animo esse ferenda, ut humilitas fraternaque cari-tas incolumes serventur; et Dei volun-tas quomodo in omnibus præ oculis ha-beri debeat	167
Sermo V. De enormitate fraternali odii, multiplicique homicidio; et contra de-	

tractionis vitium	169
Sermo VI. De multiplico cœna, et tribus principalibus vitiis per quæ homines a divinæ cœnæ participatione præpedi- untur	472

DOMINICA TERTIA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : <i>Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet</i> , etc. I Petr. v, 6-11	473
Sermo I. Quibus modis et mediis studere debeant fideles potentem Dei manum evadere, ejusque misericordia salutem consequi	477
Enarratio in evangelium : <i>Erant appro- pinquantes ad Jesum publicani et pec- catores</i> , etc. Luc. xv, 4-10	480
Sermo II. Qualiter homines Deo variis mo- dis debeant appropinquare.	484
Sermo III. De caritate et misericordia Dei angelorumque ad homines, et de mise- rorum hominum ingratitudine	487

Ad religiosos.

Sermo IV. Quomodo omnis correptio, ad- versitas sive exercitatio, tanquam de manu Dei, benignissimi Patris, suscipi- enda ferenda sit	489
Sermo V. Qualiter appropinquandum sit Deo	492
Sermo VI. De admirabili caritate et mis- ericordia Dei ad homines.	494

DOMINICA QUARTA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : <i>Existimo quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ re- velabitur in nobis</i> . Rom. viii, 18-23.	497
Sermo I. Quomodo liberalissimus Deus, electis suis pro tribulationibus operi- busque bonis vitæ præsentis, præstat in patria beatitudinem ineffabiliter ma- gnam	200
Enarratio in evangelium : <i>Estote miseri- cordes, sicut et Pater vester cœlestis misericors est</i> . Luc. vi, 36-42	203
Sermo II. De misericordia operibusque misericordiæ corporalibus ac spiritua- libus.	207
Sermo III. De eadem materia.	211
Sermo IV. De temerariis vitandis judiciis,	

de injuriarum remissione, ac de ordi- nato modo judicandi et corripiendi pro- ximos	214
---	-----

Ad religiosos.

Sermo V. De incomparabili inæstimabili- que electorum beatitudine	218
Sermo VI. Qualiter non debeamus judica- re; et de multiplico judicio.	220
Sermo VII. Quam faciat sibi terribilem ju- dicem Deum, qui pronus est confratris sui dicta vel facta temere judicare.	223

DOMINICA QUINTA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : <i>Omnes unanimes in oratione estote</i> . I Petr. iii, 8-15.	226
Sermo I. De unanimitate, pace concordia- que fraterna; deque vitiosis vitandis colloquiis	229
Enarratio in evangelium : <i>Quum turbæ irruerent in Jesum, ut audirent ver- bum Dei</i> , etc. Luc. v, 4-11	232
Sermo II. Qualiter audienda sit prædica- tio verbi Dei	236
Sermo III. Quænam sint turbæ, per Petri naviculam spiritualiter intellectæ, quas Christus Dominus docet	239

Ad religiosos.

Sermo IV. De unanimitate, pace et frater- na in bono concordia.	241
Sermo V. De caritate et compassione fra- terna, aliisque virtutibus quæ maxime cœnobitam decent	244
Sermo VI. Quam feliciter irruant in Je- sus boni religiosi, quam felicissime autem atque deliciosissime veri contem- plativi	247

DOMINICA SEXTA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : <i>Quicumque ba- ptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus</i> . Rom. vi, 3-11. 249	
Sermo I. Qualiter vita Christi est exem- plar vitæ Christianorum	251
Enarratio in evangelium : <i>Nisi abunda- verit justitia vestra plus quam Scriba- rum et Pharisæorum, non intrabis in regnum cœlorum</i> . Matth. v, 20-24	253
Sermo II. Qualiter liceat irasci, et quali- ter non	257

Sermo III. Qualiter debeamus nos proximi reconciliare 261

Ad religiosos.

Sermo IV. Quomodo boni religiosi in novitate vitæ ambulantes, se virtutibus vitæ Christi conformare debeant 263

Sermo V. De vituperio iræ, et mansuetudinis laude 265

Sermo VI. De reconciliatione facienda ante oblationem 268

DOMINICA SEPTIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ.*
Rom. vi, 19-23 271

Sermo I. De gradibus timoris, et quomodo Deo serviendum corde perfecto atque verissimo 273

Enarratio in evangelium : *Quum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent,* etc. Marc. viii, 4-9. 275

Sermo II. De sex considerationibus ex quibus potissimum liquet immensitas misericordiæ Dei ad homines; et quanto desiderio audiendum sit verbum Dei, ipsique Christo adhærendum per triduum 277

Sermo III. De spirituali significatione convivii de quo in evangelio hodierno legitur, et de septem panibus quos Christus quotidie fidelibus suis apponit. 280

Ad religiosos.

Sermo IV. De virtutum splendore, gratiarum pulchritudine, et plerisque aliis religiosorum ornamentis 282

Sermo V. De panibus ac piscibus spirituibus, quibus boni religiosi a Domino misericorditer pascuntur. 285

Sermo VI. De septem effectibus sacræ Scripturæ. 287

DOMINICA OCTAVA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus.* Rom. viii, 12-17. 291

Sermo I. Quomodo conandum cuilibet Christiano, ut ad originalis justitiae conformitatem redeat 293

Enarratio in evangelium : *Attendite a fal-*

sis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, etc. Matth. vii, 15-21. 296

Sermo II. Contra simulatores et callidos, contra deceptores atque hypocritas. 298

Sermo III. Quod discretio medium in omnibus desiderat, et ratio bene illuminata, bona operatur, nec falli facile potest. 301

Ad religiosos.

Sermo IV. De carnalibus vitiis evitandis et concupiscentiis refrenandis 304

Sermo V. De vitanda hypocrisi et ficta devotione 307

Sermo VI. De hypocrisi et ficta devotione vitanda, variisque documentis religiosorum 310

DOMINICA NONA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Non simus concupiscentes malorum, sicut et illi,* etc. I Cor. x, 6-13. 313

Sermo I. De refrenandis iniquis peccatorum concupiscentiis, deque sinceris summi Dei cultoribus 315

Enarratio in evangelium : *Homo quidam erat dives, qui habebat villicum.* Luc. xvi, 4-9. 318

Sermo II. Quomodo quisque substantiam sibi a Deo commissam, corpus videlicet et animam, et quidquid ad se pertinet, fideliter dispensabit 322

Sermo III. De temporalium rerum pia et fideli dispensatione. 324

Ad religiosos.

Sermo IV. De inordinatis affectionibus et carnalibus concupiscentiis abjiciendis. 327

Sermo V. De murmuratione compescenda a bonis religiosis, et temptationum utilitate 330

Sermo VI. Quomodo religiosi in omnibus secundum rationem se regere, et sensualitatem refrenare debent. 332

DOMINICA DECIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Scitis quoniam quum gentes essetis, ad simulacra multa,* etc. I Cor. xii, 2-11. 335

Sermo I. De ornato Ecclesiæ membrorumque ipsius, et de certitudine fidei christianæ 338

Enarratio in evangelium : *Quum appropinquaret Jesus Jerusalem, videns civitatem, flevit super illam.* Luc. xix, 41-47. 340
 Sermo II. De Christi caritate, pietate, compassione et lacrimatione ; et qualiter Christo in his conformari debemus. . 343
 Sermo III. De causa spiritualis excæcacionis, et angustiis impiis superventuris ; et demum quid in ecclesia materiali agendum sit, etc. 346

Ad religiosos.

Sermo IV. De caritate, misericordia et liberalitate Dei ad homines ; de insufficiencia quoque defectuositateque hominum. 349
 Sermo V. In quo cohortantur potissimum religiosi ne inaniter in prosperitate vel promotione glorientur, et multiplicis visitationis a Domino Iesu sibi exhibitæ admonentur 351
 Sermo VI. De causa quotidianæ ruinæ et defectionis religiosorum 353

DOMINICA UNDECIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Notum vobis facio Evangelium quod prædicavi, etc.*
I Cor. xv, 4-10 356
 Sermo I. De fidei christianæ firmitate, quæ non rationi humanæ, sed supernaturali operationi innititur; deque Mahometici erroris vanitate 358
 Enarratio in evangelium : *Dixit Jesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam justi.* Luc. xviii, 9-14. 360
 Sermo II. Contra superbiam et filias ejus. 362
 Sermo III. De quatuor speciebus superbie, et de humilitate, atque aliquot evangelii hujus documentis. 366

Ad religiosos.

Sermo IV. De fidei certitudine, et humilitate 369
 Sermo V. De quadam mirabili et occulta superbie specie 371
 Sermo VI. De laude et origine humilitatis, et de vituperiis atque effectibus maledictæ elationis 374

DOMINICA DUODECIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum, etc.*

T. 30.

II Cor. iii, 4-9. 377
 Sermo I. De perfectione et excellentia evangelicæ legis 378
 Enarratio in evangelium : *Exiens Jesus de finibus Tyri, venit per Sidonem, etc.* Marc. vii, 34-37. 381
 Sermo II. De spirituali significatione curationis surdi ac muti. 382
 Sermo III. De spirituali intellectu eorum quæ Christus in curatione surdi et muti egit, agitque in dies in justificatione peccatorum 385

Ad religiosos.

Sermo IV. De excellentiis legis evangelicæ supra legem veterem, et qua sanctimonia nunc vivendum 388
 Sermo V. Causæ speciales quæ religiosum reddunt spiritualiter surdum aut mutum 390
 Sermo VI. De mysteriis curationis surdi et muti, quæ in scopum sibi præfigere boni debent religiosi 392

DOMINICA TERTIADECIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Abrahæ dictæ sunt promissiones, etc.* Galat. iii, 16-22 395
 Sermo I. Quomodo Deus promissa olim Abrahæ in lege, spiritualiter suis largiatur fidelibus; hi quoque quomodo diligenter vivere debeant. 397
 Enarratio in evangelium : *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* Luc. x, 23-37 399
 Sermo II. De jucunditate visionis divinæ, de felicitate Christianorum, deque nocentis mortalium peccatorum. 404
 Sermo III. De divino amore et elucidatione præcepti caritatis Dei et proximi. 407

Ad religiosos.

Sermo IV. Quomodo per fidem in Jesum Christum fideles consequantur gratiam et gloriam 410
 Sermo V. De primis et principalibus legis divinæ præceptis, et quo studio impleri debeant 412
 Sermo VI. Elucidatio præcepti caritatis, et de novem nocentis peccati. 414

44

DOMINICA QUARTADECIMA POST TRINITATEM.

- Enarratio in epistolam : *Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis.*
Galat. v, 16-24 418
- Sermo I. De fructibus Spiritus quibus ornare se debent boni religiosi 420
- Enarratio in evangelium : *Dum iret Jesus in Jerusalem*, etc. Luc. xvii, 41-49 423
- Sermo II. De spirituali significatione leprosorum, et quæ requirantur ad integritatem spiritualis sanitatis 425
- Sermo III. De spirituali significatione leprosorum, per quos et universi designantur peccatores. 428

Ad religiosos.

- Sermo IV. Quomodo religiosi, superatis vitiis et operibus carnis, fructus Spiritus apprehendere possint, et secundum eos digne vivere. 431
- Sermo V. Qualiter quisque se confessori ostendere debeat, ut a lepra peccati mundetur. 433
- Sermo VI. De ingratitudine peccantium, deque multiplici religiosorum lepra. 436

DOMINICA QUINTADECIMA POST TRINITATEM.

- Enarratio in epistolam : *Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus.* Galat. v, 25, 26; vi, 4-10 438
- Sermo I. De inani gloria invidiaeque vitandis, et variis circa caritatem profectumque proximi observandis. 440
- Enarratio in evangelium : *Nemo potest duobus dominis servire.* Matth. vi, 24-33. 444
- Sermo II. De impedimentis divini observui, et multiplici servitute. 447
- Sermo III. De variis causis vitandi avaritiam sollicitudinemque superfluam, et de multiplici insipientia avarorum. 450

Ad religiosos.

- Sermo IV. De multiplici perfectione ad quam potissimum obligantur religionum professores 453
- Sermo V. Quomodo subditi a prælatis ad viam virtutis post lapsum sint revocandi, prudenterque dirigendi; et quomodo illi ipsi subditi habere se debeant. 456
- Sermo VI. Deo et animæ profectibus serviendum, non concupiscentiis carnis;

- et de inutili temporalium sollicitudine abagenda 458

DOMINICA SEXTADECIMA POST TRINITATEM.

- Enarratio in epistolam : *Obsecro vos ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis.* Ephes. iii, 13-21 461
- Sermo I. Quomodo radicari in Dei ac proximi caritate debeamus, tribulationesque ac sensualitati molesta æquanimiter ferre 463
- Enarratio in evangelium : *Ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim.* Luc. vii, 11-16 466
- Sermo II. De spirituali significatione trium mortuorum quos Christus suscitavit. 467
- Sermo III. De portitoribus qui peccatores spiritualiter mortuos portant sepelendos in inferno 471

Ad religiosos.

- Sermo IV. De tribulationis utilitate ; et quomodo Christus in corde et corpore portandus sit. 474
- Sermo V. Memoria mortis quæ gignat bona ; et de purgatorii pœnis. 476
- Sermo VI. De utilissima mortis memoria, et præparatione ad eamdem 478

DOMINICA SEPTIMADECIMA POST TRINITATEM.

- Enarratio in epistolam : *Obsecro vos, ego vincitus in Domino.* Ephes. iv, 4-6. 482
- Sermo I. De perfectione vitæ Christianorum, et quomodo digne ambulare in vocatione sua debeant 483
- Enarratio in evangelium : *Quum intraret Jesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem*, etc. Luc. xiv, 1-11 487
- Sermo II. De septem hydropicorum proprietatibus, per quas septem mortalia peccata designari possunt 489
- Sermo III. De variis virtutibus quibus celestibus nuptiis disponuntur fideles. 492

Ad religiosos.

- Sermo IV. De variis mediis quibus pertinet ad finem perfectionis monasticæ. 495
- Sermo V. Quæ debeat fugere vitia, quæque colere virtutes verus vestigiorum Christi observator 497

Sermo VI. De hydrope septemplici negligentium et pereuntium religiosorum, qui opus habent curari a Christo. . . . 500

DOMINICA OCTAVADECIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Gratias ago Deo meo semper*. I Cor. i, 4-8. 503
 Sermo I. De gratitudine pro naturæ et gratiæ beneficiis 504
 Enarratio in evangelium : *Accesserunt ad Jesum Pharisæi*. Matth. xxii, 34-46. . . 507
 Sermo II. De amore spirituali perfecto, qui vocatur amor ecstaticus, et de signis ipsius 509
 Sermo III. De amore multiplici, et de fœditate ac signis amoris carnalis 512

Ad religiosos.

Sermo IV. Quomodo religiosi satagere debent ut spiritualiter divites fiant, et nihil eis desit in ulla gratia 515
 Sermo V. Quomodo diligendus sit Deus (quemadmodum prior dilexit nos) suaviter, sapienter et fortiter 517
 Sermo VI. De effectibus atque indiciis amoris ecstatici, deque multiplicibus amori bus aliis. 520

DOMINICA NONADECIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Renovamini spiritu mentis vestræ*. Ephes. iv, 23-28. . . 523
 Sermo I. De renovatione spiritus; et de mendacio, ira furtoque vitandis. 524
 Enarratio in evangelium : *Ascendens Jesus in naviculam, transfretavit*. Matth. ix, 4-8 527
 Sermo II. De spirituali comparatione navis et Ecclesiæ, maris et mundi, transfretationis vitæque præsentis 529
 Sermo III. De spirituali intellectu eorum quæ circa paralytici curationem acta sunt. 532

Ad religiosos.

Sermo IV. De renovatione sensitivi appetitus ceterorumque habituum intellectum et voluntatem perficientium, et quibusdam aliis ornamentiis animæ 535
 Sermo V. Quo pacto per naviculam, ne dum monastica, sed tota religio christiana designetur; et de vera et falsa

pœnitentia 538
 Sermo VI. De exemplari inductione quorundam veraciter pœnitentium, ut vere pœnitere discamus. 540

DOMINICA VICESIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Videte quomodo caute ambuletis*. Ephes. v, 15-21. . . . 544
 Sermo I. Quomodo vivendum his qui Spiritu Sancto impleri peroptant. 545
 Enarratio in evangelium : *Locutus est Jesus principibus sacerdotum et Pharisæis*, etc. Matth. xxii, 1-14 548
 Sermo II. De multiplicibus nuptiis de quibus sacra loquitur Scriptura 552
 Sermo III. De impedimentis pertingendi ad spirituales nuptias Christi 555

Ad religiosos.

Sermo IV. De discretione et vigilantia mentis semper habenda 558
 Sermo V. Quomodo religiosi præcipue Deum orare, ad ipsum suspirare, Spirituique Sancto habitaculum parare debeant 560
 Sermo VI. De variis nuptiis, et impedimentis pertingendi ad nuptias spirituales perfectionemque monasticam. . . . 562

DOMINICA VICESIMA PRIMA POST TRINITATEM.

Enarratio in epistolam : *Confortamini in Domino*, etc. Ephes. vi, 10-17. 565
 Sermo I. De fortitudine et his quæ hominem in Deo confortant, et qualiter sit tentationibus resistendum 567
 Enarratio in evangelium : *Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur*, etc. Joann. iv, 46-53. 570
 Sermo II. De febre spirituali, deque timore laudabili tranquillitateque animi servanda 572
 Sermo III. De vera sapientia, ejusque communicatione in alios. 574

Ad religiosos.

Sermo IV. Sine gratia Dei nil meritorie agi posse; de confortatione spirituali mentis in Deo, deque jugi pugna vitæ præsentis 577
 Sermo V. Quemadmodum virtutes comparentur ad animam, et qualiter sit ten-

- tationibus resistendum, deque instantia
inimicorum nostrorum 580
Sermo VI. Quomodo rectores et prælati
debent lucere ac prodesse subjectis, im-
becillitatesque infirmorum portare . . 582

DOMINICA VICESIMA SECUNDA POST TRINITATEM.

- Enarratio in epistolam : *Confidimus in
Domino Iesu, quia qui cœpit in vobis
opus bonum*, etc. Philipp. i, 6-11. . . 585
Sermo I. Quomodo universa nostra bona
a Deo sint ; de vitando pravo usu jura-
tionis; et quomodo perfici debeamus in
scientia Scripturarum ceterisque virtu-
tibus 586
Enarratio in evangelium : *Assimilatum
est regnum cœlorum homini regi qui
voluit rationem ponere cum servis suis.*
Math. xviii, 23-35 588
Sermo II. Quam necessarium sit injuriam
irrogantibus ignoscere, et multa quæ ad
hoc inducere nos debent. 591
Sermo III. De correptione fraterna et ri-
gore divini judicii 594

Ad religiosos.

- Sermo IV. De laude fructibusque carita-
tis 597
Sermo V. Quam necessaria sit ad salutem
remissio injuriarum 599
Sermo VI. De remissione injuriarum ex
sacris litteris et verbis sanctorum et ca-
tholicorum Patrum 602

DOMINICA VICESIMA TERTIA POST TRINITATEM.

- Enarratio in epistolam : *Imitatores mei
estote, et observeate eos*, etc. Philipp.
iii, 17-21; iv, 4-3 605
Sermo I. Quomodo conversatio nostra de-
beat esse in cœlis, ut caritas nostra in
dies magis magisque abundet, et de-
clinantes a malis faciamus bona. . . . 606
Enarratio in evangelium : *Abeuntes Pha-
risæi, consilium inierunt*, etc. Matth.
xxii, 15-22. 609
Sermo II. De triplici veritate quæ fuit in
Christo, et qualiter in ea Christum imi-
tari debeamus 610
Sermo III. De his quæ Christiani tenen-
tur Deo, suisque principibus ac præ-
latis. 613

Ad religiosos.

- Sermo IV. De invitatione Apostoli ad sui
imitationem 617
Sermo V. De malitia cordis humani, et
de triplici veritate in Christo 619
Sermo VI. De his quæ superioribus deben-
tur, puta obedientia, reverentia, amor,
etc. 622

DOMINICA VICESIMA QUARTA POST TRINITATEM.

- Enarratio in epistolam : *Non cessamus
pro vobis orantes et postulantes ut im-
pleamini agnitione voluntatis Dei.* Co-
loss. i, 9-14 625
Sermo I. Quam sollicitudinem prælati er-
ga subditos gerere debeant. 626
Enarratio in evangelium : *Loquente Jesu
ad turbas*, etc. Matth. ix, 18-22. . . 629
Sermo II. De mystica significatione femi-
næ a sanguinis fluxu curatæ 630
Sermo III. De spirituali significatione eo-
rum quæ de suscitatione filiæ Jairi scri-
pta sunt 633

Ad religiosos.

- Sermo IV. Prælati quomodo pro sibi sub-
jectis orare curamque gerere debeant. 636
Sermo V. Quomodo religiosi fimbriam Je-
su tangere debeant, sanctissimæ vitæ
ejus virtutes æmulando 639
Sermo VI. De instabilitate mentis huma-
næ, et contra fluxibilitatem cogitati-
onum 641

DOMINICA VICESIMA QUINTA POST TRINITATEM.

- Enarratio in lectionem loco epistolæ : *Ec-
ce dies veniunt.* Jer. xxiii, 5-8. . . . 644
Sermo I. De immensa liberalitate cari-
tatis Dei ad homines, et de sanctitate
Christi 647

Ad religiosos.

- Sermo II. De dulcedine et fructu incarna-
tionis Filii Dei 650
Sermo III. Quomodo religiosi venturo ju-
dici Christo regnum in se parare de-
beant 652
Sermo IV. De institutione vitæ monasticæ,
et origine religiosorum ac monacho-
rum. 655

Sermo V. De vita et perfectione ad monachos pertinente, secundum doctrinam divini Dionysii	657	Sermo VIII. De tribus principalibus Christi consiliis, in quibus omnis monastica religio triaque vota religiosorum fundantur quæ sunt de essentia cuiuslibet religionis	662
Sermo VI. De forma et significacione habitus monachorum	658	Index locorum S. Scripturæ	667
Sermo VII. De monachorum et religiosorum definitionibus veris.	660	Index nominum et rerum notabilium. .	677

AD CLERUM

QUI ROMANO UTITUR KALENDARIO

A dominica quarta post Pascha usque ad festum Pentecostes inclusive, in utroque ritu, Romano scilicet ac Cartusiano, epistolæ et evangelia concordant; discrepant vero in sequentibus :

1° Requiere enarrationes

- In dominicæ primæ post Pentecosten epistolam, pag. 425.
- In dominicæ primæ post Pentecosten evangelium, pag. 203.
- In dominicæ secundæ post Pentecosten epistolam, pag. 452.
- In dominicæ secundæ post Pentecosten evangelium, pag. 456.
- In dominicæ tertиæ post Pentecosten epistolam, pag. 475.
- In dominicæ tertиæ post Pentecosten evangelium, pag. 480.
- In dominicæ quartæ post Pentecosten epistolam, pag. 497.
- In dominicæ quartæ post Pentecosten evangelium, pag. 232.
- In dominicæ quintæ post Pentecosten epistolam, pag. 226.
- In dominicæ quintæ post Pentecosten evangelium, pag. 253.
- In dominicæ sextæ post Pentecosten epistolam, pag. 249.
- In dominicæ sextæ post Pentecosten evangelium, pag. 275.
- In dominicæ septimæ post Pentecosten epistolam, pag. 271.
- In dominicæ septimæ post Pentecosten evangelium, pag. 296.
- In dominicæ octavæ post Pentecosten epistolam, pag. 291.
- In dominicæ octavæ post Pentecosten evangelium, pag. 348.
- In dominicæ nonæ post Pentecosten epistolam, pag. 343.
- In dominicæ nonæ post Pentecosten evangelium, pag. 340.
- In dominicæ decimæ post Pentecosten epistolam, pag. 335.
- In dominicæ decimæ post Pentecosten evangelium, pag. 360.
- In dominicæ undecimæ post Pentecosten epistolam, pag. 336.
- In dominicæ undecimæ post Pentecosten evangelium, pag. 381.
- In dominicæ duodecimæ post Pentecosten epistolam, pag. 377.
- In dominicæ duodecimæ post Pentecosten evangelium, pag. 399.
- In dominicæ tertиæ decimæ post Pentecosten epistolam, pag. 395.
- In dominicæ tertиæ decimæ post Pentecosten evangelium, pag. 423.
- In dominicæ quartæ decimæ post Pentecosten epistolam, pag. 418.
- In dominicæ quartæ decimæ post Pentecosten evangelium, pag. 444.
- In dominicæ quintæ decimæ post Pentecosten epistolam, pag. 438.
- In dominicæ quintæ decimæ post Pentecosten evangelium, pag. 466.
- In dominicæ sextæ decimæ post Pentecosten epistolam, pag. 461.
- In dominicæ sextæ decimæ post Pentecosten evangelium, pag. 487.

In dominicæ septimæ decimæ post Pentecosten epistolam, pag. 482.
 In dominicæ septimæ decimæ post Pentecosten evangelium, pag. 507.
 In dominicæ octavæ decimæ post Pentecosten epistolam, pag. 503.
 In dominicæ octavæ decimæ post Pentecosten evangelium, pag. 527.
 In dominicæ nonæ decimæ post Pentecosten epistolam, pag. 523.
 In dominicæ nonæ decimæ post Pentecosten evangelium, pag. 548.
 In dominicæ vicesimæ post Pentecosten epistolam, pag. 544.
 In dominicæ vicesimæ post Pentecosten evangelium, pag. 570.
 In dominicæ vicesimæ primæ post Pentecosten epistolam, pag. 565.
 In dominicæ vicesimæ primæ post Pentecosten evangelium, pag. 588.
 In dominicæ vicesimæ secundæ post Pentecosten epistolam, pag. 585.
 In dominicæ vicesimæ secundæ post Pentecosten evangelium, pag. 609.
 In dominicæ vicesimæ tertiae post Pentecosten epistolam, pag. 605.
 In dominicæ vicesimæ tertiae post Pentecosten evangelium, pag. 629.
 In dominicæ vicesimæ quartæ post Pentecosten epistolam, pag. 625.

2° Ritui Romano proprium est evangelium dominicæ vicesimæ quartæ post Pentecosten, ideoque a Dionysio non enarratum.

3° Evangelium dominicæ primæ, epistola et evangelium dominicæ vicesimæ quintæ post Trinitatem, sunt ritui Cartusiano propria, quorum enarrationes invenies pag. 431 et pag. 644.

EMENDANDA. Pag. 14 B, lin. 3 : Itaque, *lege* Itemque ; — 18 C', lin. 1 : utputa,... utpote ; — 41 A, lin. 1 : in,... ex ; — 50 B, lin. 8 : forma,... fama ; — 51 A', lin. 1 : utile,... inutile ; — 60 D, lin. 3 : quædam,... quemdam ; — 62 B', lin. 12 : possumus,... possimus ; — 80 D', lin. 5 : actiones,... affectiones ; — 145 D, lin. 12 : atque,... neque ; — 167 C', lin. 4 : præcipue,... præcipui ; — 577 A, lin. 11, 12 : neptes,... amitas.

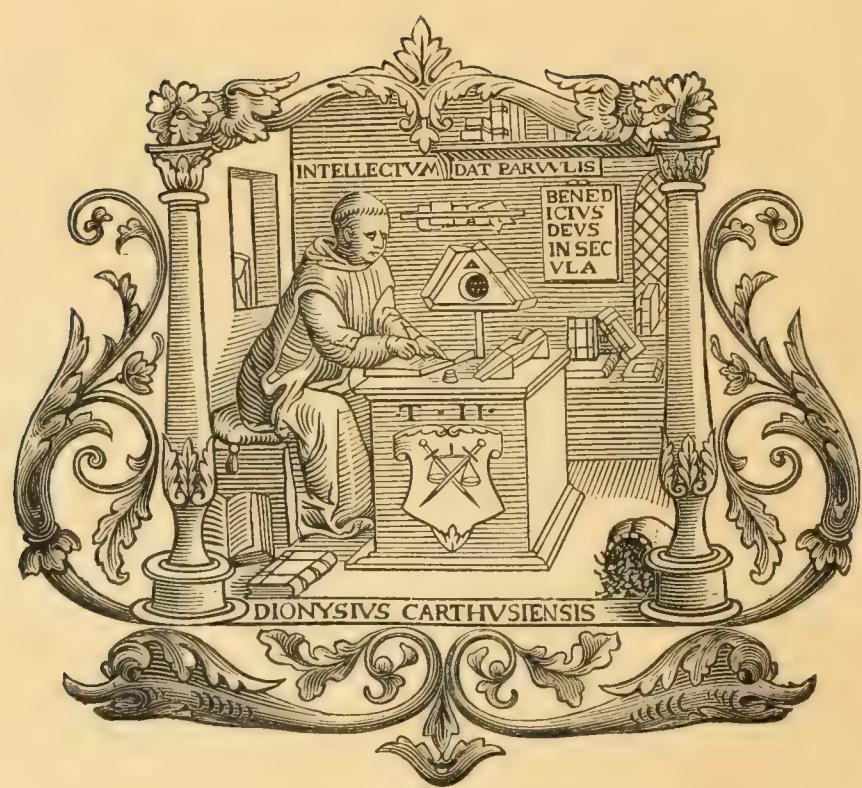
DUBIUM. Pag. 55 A', lin. 2 : facilem, *forsan* facialem.

OMISSA. Pag. 53 A', lin. 8, *lege* in cruce ; — 73 A', lin. 1, ... diversis linguis ; — 75 C, lin. 4, ... impedit eis ; — 118 C, lin. 1, ... speculatio Deitatis ; — 119 C', lin. 2, ... actus est doni ; — 157 A, lin. 2, ... Beatorum indesinenter ; — 174 A', lin. 7, ... Considera etiam te.

NOTANDUM. Pag. 24 B, lin. 2, in prima editione legitur : Propterea eam sollicite caveamus.

Tom. XXIX, pag. xv, lin. ult. : septimo, *lege* tertio ; — 515 C', lin. 4 : tunicam, nisi quæ,... tunicam quæ ; — 630, lin. 1 : Astio,... Astion.

Typis Cartusiæ Sanctæ Mariæ de Pratis. Tornaci.
A. BAUDECHON typographus.

Opera

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
10 ELMLEY PLACE
TORONTO 5, CANADA.

3940

